M.D.K.

Nagy Zsolt

A "Müvészet" c. rovatban irja a lap, hogy a müvész részt vesz a "Könyves Kálmán Társaság" állandó kiállitásán.

Magyar Salon, Bp. 1903. febr. 38. kötet
509. lap

Nagy Zsuzsa

Marcibányi téri ált. iskola tanulója, 11 éves. Tanár Felkai Lórántné.

"Almuska" /repr/

Aradi Jenő: Az országos gyermekrajzkiállitás néhány tapasztalata
Rajztanitás 1965. IV. 6-7.1.

A. NAGY Zsuga
W.A. HULT HELYE
A NAGY ZSUGA

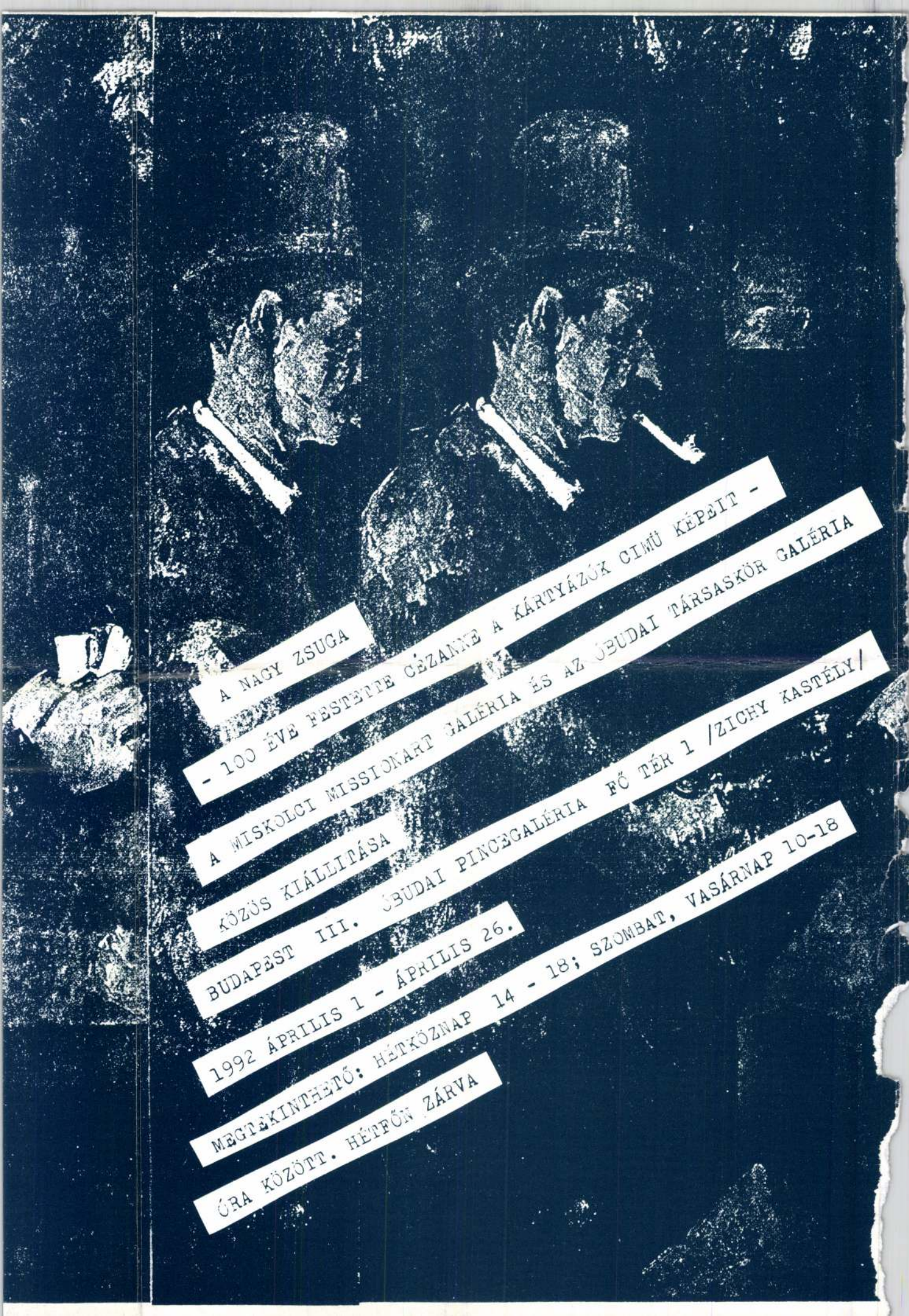
A NAGY ZSUGA
- 100 ÉVE FESTETTE CÉZANNE A KÁRTYÁZÓK CIMŰ KÉPEIT -
A MISKOLCI MISSIONART GALÉRIA ÉS AZ ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
KÖZÖS KIÁLLITÁSA
BUDAPEST III. ÓBUDAI PINCEGALÉRIA FŐ TÉR 1 /ZICHY KASTÉLY/
1992 ÁPRILIS 1 - ÁPRILIS 26.
MEGTEKINTHETŐ: HÉTKÖZNAP 14 - 18; SZOMBAT, VASÁRNAP 10-18
ÓRA KÖZÖTT. HÉTFŐN ZÁRVA

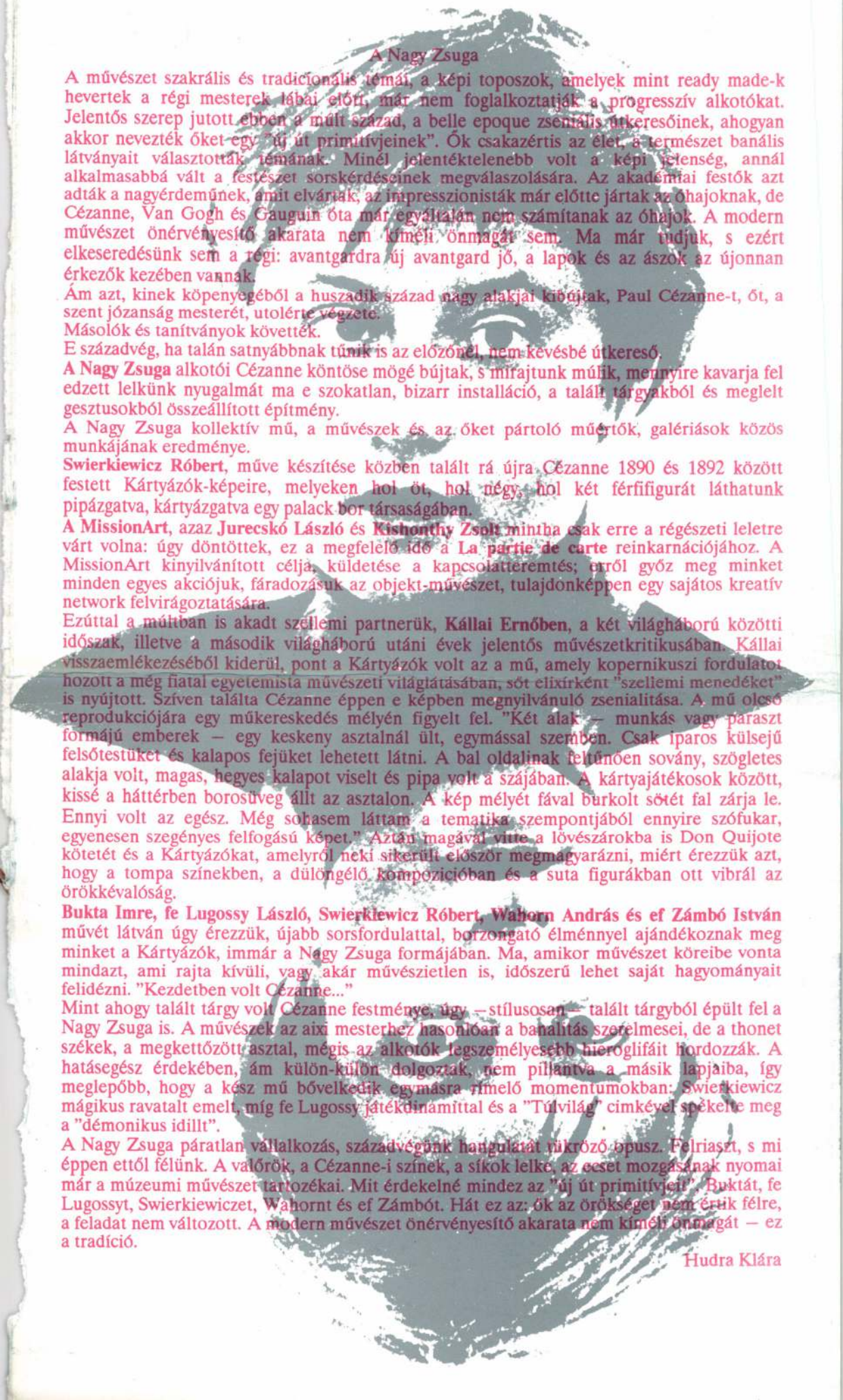

A Nagy Zsuga

A művészet szakrális és tradicionális témái, a képi toposzok, amelyek mint ready made-k hevertek a régi mesterek lábai előtt, már nem foglalkoztatják a progresszív alkotókat. Jelentős szerep jutott ebben a múlt század, a belle epoque zseniális útkeresőinek, ahogyan akkor nevezték őket egy "új út primitívjeinek". Ők csakazértis az élet, a természet banális látványait választották témának. Minél jelentéktelenebb volt a képi jelenség, annál alkalmasabbá vált a festészet sorskérdéseinek megválaszolására. Az akadémiai festők azt adták a nagyérdeműnek, amit elvártak, az impresszionisták már előtte jártak az óhajoknak, de Cézanne, Van Gogh és Gauguin óta már egyáltalán nem számítanak az óhajok. A modern művészet önérvényesítő akarata nem kíméli önmagát sem. Ma már tudjuk, s ezért elkeseredésünk sem a régi: avantgardra új avantgard jő, a lapok és az ászok az újonnan érkezők kezében vannak.

Ám azt, kinek köpenyegéből a huszadik század nagy alakjai kibújtak, Paul Cézanne-t, őt, a szent józanság mesterét, utolérte végzete.

Másolók és tanítványok követték.

E századvég, ha talán satnyábbnak tűnik is az előzőnél, nem kevésbé útkereső.

A Nagy Zsuga alkotói Cézanne köntöse mögé bújtak, s mirajtunk múlik, mennyire kavarja fel edzett lelkünk nyugalmát ma e szokatlan, bizarr installáció, a talált tárgyakból és meglelt gesztusokból összeállított építmény.

A Nagy Zsuga kollektív mű, a művészek és az őket pártoló műértők, galériások közös munkájának eredménye.

Swierkiewicz Róbert, műve készítése közben talált rá újra Cézanne 1890 és 1892 között festett Kártyázók-képeire, melyeken hol öt, hol négy, hol két férfifigurát láthatunk pipázgatva, kártyázgatva egy palack bor társaságában.

A MissionArt, azaz **Jurecskó László** és **Kishonthy Zsolt** mintha csak erre a régészeti leletre várt volna: úgy döntöttek, ez a megfelelő idő a **La partie de carte** reinkarnációjához. A MissionArt kinyilvánított célja, küldetése a kapcsolatteremtés; erről győz meg minket minden egyes akciójuk, fáradozásuk az objekt-művészet, tulajdonképpen egy sajátos kreatív network felvirágoztatására.

Ezúttal a múltban is akadt szellemi partnerük, **Kállai Ernőben**, a két világháború közötti időszak, illetve a második világháború utáni évek jelentős művészetkritikusában. Kállai visszaemlékezéséből kiderül, pont a Kártyázók volt az a mű, amely kopernikuszi fordulatot hozott a még fiatal egyetemista művészeti világlátásában, sőt elixírként "szellemi menedéket" is nyújtott. Szíven találta Cézanne éppen e képben megnyilvánuló zsenialitása. A mű első reprodukciójára egy műkereskedés mélyén figyelt fel. "Két alak – munkás vagy paraszt formájú emberek – egy keskeny asztalnál ült, egymással szemben. Csak iparos külsejű felsőtestüket és kalapos fejüket lehetett látni. A bal oldalinak feltűnően sovány, szögletes alakja volt, magas, hegyes kalapot viselt és pipa volt a szájában. A kártyajátékosok között, kissé a háttérben borosüveg állt az asztalon. A kép mélyét fával burkolt sötét fal zárja le. Ennyi volt az egész. Még sohasem láttam a tematika szempontjából ennyire szófukar, egyenesen szegényes felfogású képet." Aztán magával vitte a lövészárokba is Don Quijote kötetét és a Kártyázókat, amelyről neki sikerült először megmagyarázni, miért érezzük azt, hogy a tompa színekben, a dülöngélő kompozícióban és a suta figurákban ott vibrál az örökkévalóság.

Bukta Imre, fe Lugossy László, Swierkiewicz Róbert, Wahorn András és ef Zámbó István művét látván úgy érezzük, újabb sorsfordulattal, borzongató élménnyel ajándékoznak meg minket a Kártyázók, immár a Nagy Zsuga formájában. Ma, amikor művészet köreibe vonta mindazt, ami rajta kívüli, vagy akár művészietlen is, időszerű lehet saját hagyományait felidézni. "Kezdetben volt Cézanne..."

Mint ahogy talált tárgy volt Cézanne festménye, úgy – stílusosan – talált tárgyból épült fel a Nagy Zsuga is. A művészek az aixi mesterhez hasonlóan a banalitás szerelmesei, de a thonet székek, a megkettőzött asztal, mégis az alkotók legszemélyesebb hieroglifáit hordozzák. A hatásegész érdekében, ám külön-külön dolgoztak, nem pillantva a másik lapjaiba, így meglepőbb, hogy a kész mű bővelkedik egymásra rímelő momentumokban: Swierkiewicz mágikus ravatalt emelt, míg fe Lugossy játékdinamittal és a "Túlvilág" címkével spékelte meg a "démonikus idillt".

A Nagy Zsuga páratlan vállalkozás, századvégünk hangulatát tükröző opusz. Felriaszt, s mi éppen ettől félünk. A valőrök, a Cézanne-i színek, a síkok lelke, az ecset mozgásának nyomai már a múzeumi művészet tartozékai. Mit érdekelné mindez az "új út primitívjeit". Buktát, fe Lugossyt, Swierkiewiczet, Wahornt és ef Zámbót. Hát ez az: ők az örökséget nem értik félre, a feladat nem változott. A modern művészet önérvényesítő akarata nem kíméli önmagát – ez a tradíció.

Hudra Klára

Bukta Imre

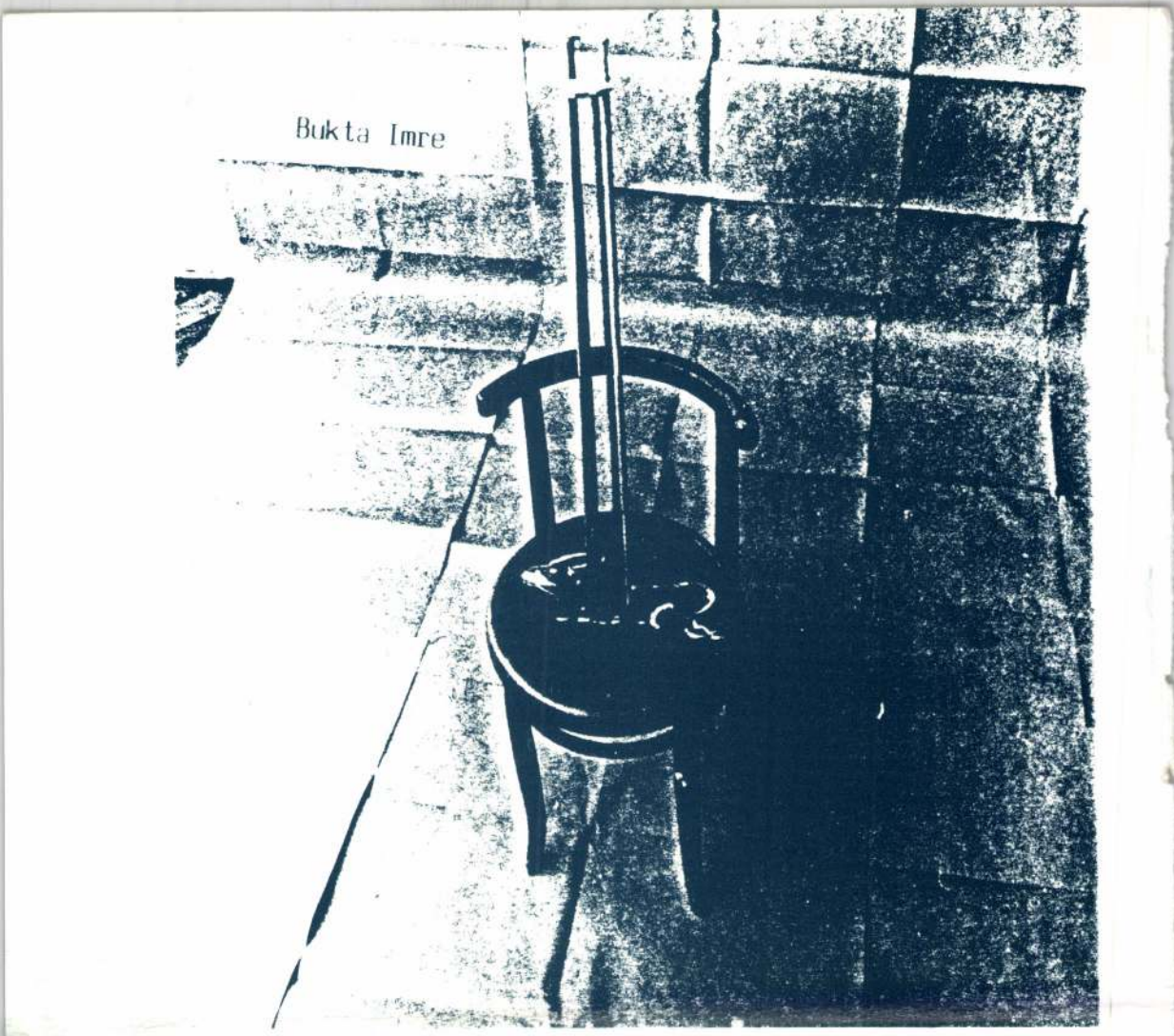

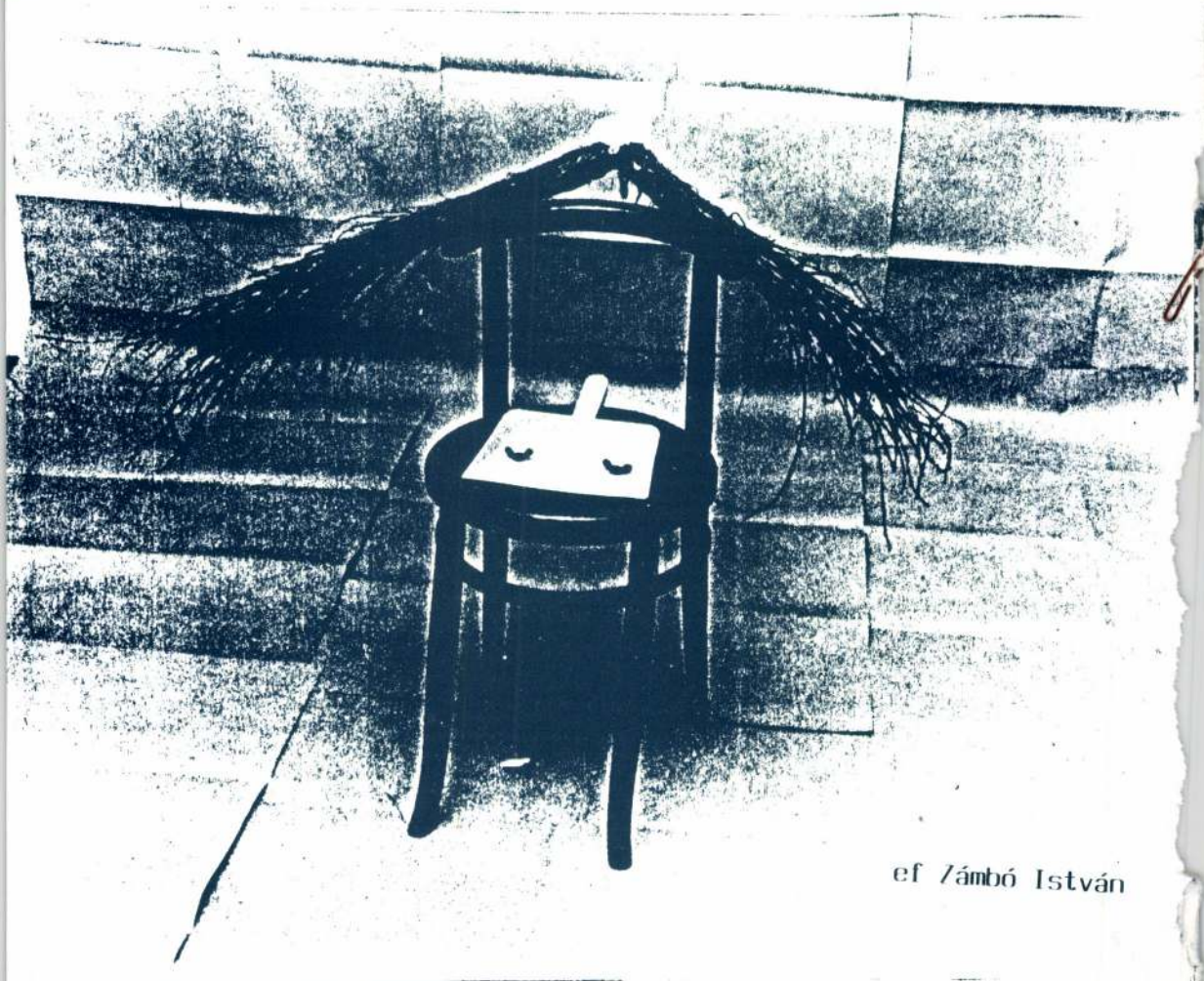

ef /ámbó István

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Cs. Nagy Zs.

MAGYAR NEMZET

1966 ÁPR 29

ta, aki a mű kivitelezését irányította, s akinek nevelőapja és szellemi vezetője volt Cocteau.

1021

Bulgáriai tanulmányútjáról számol be a Magyar Nemzeti Galéria barátai körének ülésén Csengeryné Nagy Zsuzsa ~~osztályvezető~~ május 3-án délután a Nemzeti Galériában.

1

helyzet, mintegy negyvenen
védekeztek és segített a védő-

Nagyné Brück Sarolta.

a Nemzeti szalonban, a független művészek kiállításán művei szerepelnek.

Pesti Hirlap, 1927. szept. 8.

Nagyné Bruck Sarolta.

a Nemzeti Szalonban, a független művészek első kiállításán képei szerepelnek.

Nemzeti Ujság, 1924. szept. 8.

Nagyné Bruck Sarolta festő

Kerepesi a Nemzeti Szalon
Nagy Tavaszi Tárlatára

Pesti Napló 1927 VI. 16.

szövarch 20.-176.lap

Nagyné Jakab Piroska.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1928-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Dr. Nagyné

szentgericzei Jakab Piroska

Született 1894-ben Gyergyószentmiklóson. Unokája szentgericzei Jakab Elek történet irónak. Tanulmányokat folytatott Ajdu Kievicz Taddeusz román udvari festőnél és Miesz festőművésznél Brassóban, Rudnay Gyula és Pilch Dezső festőművészeknél Budapesten. Több izben szerepelt a Nemzeti Szalon tárlatain. Koll. kiáll. a Nemzeti Szalonban 1928. szept.

K.

251

533

...tán.)

...an s állva van ábrázolva. Balra fordul s
...kezeit pedig hátra teszi. Rövid haja, szem-
...na; bajusza s szakálla leberetvált. Mellét rend-
...ekuek egyike piros szalagon lóg. Öltözete: kalap
... s sárga rozettával; piros gallérú, hajtókájú s
...abár átgombolt mellel és vállrojttal; fehér melleny és nadrág
...na térdig érő szárral. Előtte patak folyik s a hát-
...s épületekkel. Az égbolt felhőzött.

...retei 44: 33·5 cm. —
...hagyat. omanya 1871. ~~II. 24.~~ —
...i. — Dep. régi 14. és ny 43

Ltsza 533

17

Nagyné Kovács Mária MDK

Gyermekfej, agyag

Mücsarnok I. Magy. Képzőm.Kiáll.

MDK

Nagyné Kovács Mária, dijat nyert

Antal Károly nyerte a Szt.Margit szoborpályázatot.
Magyarország, 1944. jul. 7. 4 l.

MDK

Nagyné Kriesch Laura

Állami könyvillusztráció dijat nyert, 1913

Magy. Akvarell és paszt. festők 14. kiáll. N. Szal.
1928. okt. 2o. 1.

MDK

Nagyné Kriesch Laura

állami könyvillusztr. dijat nyert 1913

MAPE 12.kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj. 5 l.

Nagyné Márton Piroska: MDK

Tájkép

A Budapest-Szentimrevárosi Kulturegyesület kiáll.
1935. Bp. XI. Horthy Miklós ut 15/d.

Nagyné Márton Piroska

Tájlép

A Budapest-Szentimrevárosi kulturegyesület képzőművészeti és iparművészeti kiállitása.
1935. 4 l.

dr. Nagyné Szentgericzei Jakab Piroska, festő

MDK

Kiállitások. Magyar Müvészet, 1928. 7. sz. 600.l.

MDK

dr.Nagyné Szentgericzy Piroska

Festmény.
Szent Imre Gellérttel.

Árpádházi Szentek Modern Egyházművészeti Kiállításának Katalogusa. Pest. 1930. Aug. Nemzeti Szalon.

hogy az öléből a földre csúszó gyönyörű gyermeket ujra karjaiba adjuk, olyan lágy gyöngéd, békés, türelmes, nem márvány — kell hogy szive legyen — ennyi szeretethez. Alig birok elválni tőle.

Pedig a *Notre Dame* tele van szebbnél-szebb kincsek és emlékekkel. Az egyik oldalfülkében — súlyos redőjű függőből faragott számtalan apró tornyocskával csipkeszerűen fölfelé húzódó rácsozat választ el a szentélytől. 1471-ben kézimunkával készült ez a remek, — ma — aligha tudná összehozni bárki is.

Sok gyönyörüség volna még itten, de sietünk a *Beaux Arts*-ba. *Van Eyck*-ot akarom látni, a XV. század északi nagy

ENGLERTH EMIL: Demény Károly államtitkár, v. posta vezérigazgató

nyök mögött — fejedelmi elvonultságban áll *Marie de Bourgogne* és *Charles le Temeraire* két remekbe ötvözött sarcofágja. Fekete márvány, rajta bronzból a fekvő fönségek, bronz folyondár levelek, gazdagan ölelik körül a követ, a családfa ágazatain elhelyezkedő számtalan apró címerpajzssal. A templom maga összeépült a *Greuntfuse*-al, az uralkodók lakosztályával összeköti egy, a templom főhajójára néző *Tribune*, imahely, amelyet egy elragadó csúcsíves stylű fámesterét, az olajfestés nagyszerű újitóját, a *„Femme du peintre"* örök dicsőségü alkotóját. Ezt a se szépnek, se bájosnak nem mondható arcot olyan tökéletes művészettel koszoruzva nyújtja minden idők műértője elé, kiragyog belőle a személye iránt érzett gyöngédség, és a művészete iránt érzett lángolás.

Compositióin nem bir szabadúlni korának túlhalmozottságától, részlet elmélyedésétől, úgy, hogy azoknak is egyes alakjait külön-külön kell megcsodálni, mikor is a lelkiség,

kifejezés, pazar tudás sugárzik mindegyikéről. De főképen feledhetetlen az a mélytüzű, máig nem tompuló színpompa, színsokféleség, társulva nagyszerü realizmusával, mely mindég keresetlen és mindég izléses.

Brügge dicsekszik pompás *Memlingekkel;* szülöttei *Pierre Pourbus* és *Lancelot Blondel* világhirű alkotásaival; megcsodáltuk őket. De az én vágyódásom *Brügge* minden picturája között visszaszáll ahoz az egyszerű, értelmes, nyugodt, öntudatos arculathoz, amelynek egész lelkemig tekintő szemei, nyilt homloka, a fehér leomló, széles redőzetü flamand fejdisszel, a maga teljes igénytelenségében, ragyogó bizonysága annak az elragadtatásnak, amelyben a művészet egyik legnagyobb fejedelme ezt a becézve. simogatva, dédelgetve született remeket, — a *Femme du peintre*-t, — *Jean van Eyek* valóra váltotta.

Elgondolkozva lépkedünk át a *Béguinage* csöndes, elterülő udvarán, a hársfák szelid árnyában, hol az apró zárdaházikók elvonult szelíd életü apácái szótlanul kerülnek el és eltünnek a *Sainte Elizabeth* templom nyolcszázéves boltíveinek homályában. Ez, a békés, álmodó, multat élő *Brügge*, melynek évszázados falaihoz olyan festőien símúl egy csöndes nagy tó, tisztafényü bársonyos vize, a nenüphareokkal és lehajló füzekkel, kis boltozatos hidakkal a háttérben.

Ez a *minnewater*. A franciák *Lac d'Amour*-nak nevezik.

A tó vize szép, tiszta, mozdulatlan, körül nagy némaság, senki nem jár, nem szól, semmi se zajlik; nem valóság ez, egy meseország, ahol álomba borult minden, és álmodik évszázados visszatérő álmokat, régi fény, művészet, élet és dicsőségről, az árnyas, lombszegélyezte néma *Gracftok* mente, és a mellette összebúvó, elvarázsolt brüggei házikók.

Brügge. 1928. szeptember. *Somló Sári.*

DR. NAGYNÉ SZENTGERICZEY PIROSKA: Arckép

A Nemzeti Szalon csoportkiállításáról.

KÉPZŐMŰVÉSZETI SZEMINÁRIUM

II.

A ZÖLD SZIN

BÜKY ZOLTÁN: Öregház napsütésben

A Nemzeti Szalon Őszi tárlatáról.

Az összes szinek között legkiemelkedőbb szerepet játszik a zöld. Egyetlen más szint nem látunk oly gyakran. A mező világos zöldje, az erdő sötétzöldje, az eldugott tengerszemek smaragdzöldje, a téli ég hideg zöldje, a moha meleg zöldje, — ez mind számunkra a legtermészetesebb megjelenése a zöld ama végtelen skálájának, mellyel a természet dolgozik.

A természetnek ez a zöldje nem olyan élesen elhatárolt szin, mint azt a képen látjuk, hanem egy eleven, mozgó, csillogó fluidum, amely hol ebben, hol abban a tónusban tűnik fel. Egyetlen szin sem olyan mozgékony, elhatárolhatatlan, mint a zöld és egyetlen más szinnek nincs oly végtelen skálája. A *Brücke*-féle tizenkétrészre osztott szinkörben a zöld területe öt teljes részt foglal el. A legszélsőbb kékeszöld és a legszélsőbb sárgászöld között oly széles terület fekszik, hogy egymásnak szinte már ellenhatását találhatjuk meg e szinek között. A legvilágosabb és a legsötétebb zöld között egy világtávolság van. Ezért van az, hogy bár

Dr. Nagy né,
szentgericzei Jakab Piroska, festőm. MDK

Brassóban Miesz festőművésznél tanult, Budapesten Rudnay Gyulánál és Pilch Dezső festőművészeknél. Több izben szerepelt a Nemz. Szalon tárlatain.

Nemzeti Szalon, kollekt. kiáll. 1928. szept.

MDK

Dr. Nagyné szentgericzei Kakab Piroska,
festöm.

Szül. 1894-ben Gyergyószentmiklóson. Unokája szentgericzei Jakab Elek történetirónak. Tanulmányokat folytatott Ajdu Kievicz Taddeusz román udvari festönél.

Nemzeti Szalon, kollekt. kiáll. 1928. szept.

MDK

dr.Nagyné Szentgericzey Piroska

Arckép, festm.

Képzőművészet, 1928. 13.sz. kép 2oo l.

dr.Nagyné szentgericzei Jakab Piroska sz.1894.

A gödrös ucca télen
Gyergyói részlet télen
Tanyai részlet
Fürdés
Őszi táj

N.Szal. LXII. csoportkiáll. 1920. szept.
14 l.

dr. Nagyné szentgericzei Jakab Piroska sz.1894.

Traviata /szentgericzei Jakab Irén/
Portrait /Márkus Szoyer Ili/
Székely lány
Akt
Fekvő akt
Erdei virágok
Gyilkostói részlet
A gyilkostói őr tanyája
Gabonakeresztek

N.Szal. LXII. csoportkiáll. 1928. szept.

14 l.

NAGYNÉ SZENTGERICZEI JAKAB
Piroska, festő. l. Jakab P.

T. 4777.

oldovány főhadnagy Volka Broders-
ket támadja meg. Az előtérben bal-
ben pedig házak látszanak, honnan
épütt:

lletin.

Eigenth. v. J. Höfelich, Stadt,
tigung vorbehalten.
rmee Corps Sr. Durchlaucht des
és befejezése: Die Folge dieses
war die Besetzung von Oedenburg

mér. a vk. 24.7 : 33.8 cm.

dr. Nagyné Szentgericzei
Jolán Piroska

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 599

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Nagyné sz. Jarab

Piroska, drné

Kiáll-

Nemzeti Szalon

1928. szept.

Főv. képt.

Nagyné Szentgericzy
Piroska, dr

Szent Imre Gellérttel

Nemzeti Szalon
Árpádh szentek kiáll. 1930 aug

Nagyabonyi vk.

templom

képe fényrép után

barok

Márki Sándor dr.

Horváth Mihály

(1809-1878.)

Mag. Tört. Elektr.

Bp. 1917.

Február elején elrendetjük a
kurcolkodást édesanyaméknak és
nekünk az átalakítási munkála-
tokat – hogy ökre rézen legünk.
Keretnem, ha sombathoz eg-
hétre (2 hét multva) nálunk ud-
vözölhetnélek gula tályánunat
sombat – [illegible]

Nagyabonyi Tibor.

faszobrász mester.

Budapest, 1908. év. aug. 1.

Tanulmányaimat végeztem: IX. ker.

Oroszlán u. Ipparrajz iskolában.

1923–926. érben

Többek között a Gödöllői kastélyban a kormányzó dolgozó szobájának a fara gári munkáit készítettem 1931–32 érben.

1941 év. jan. óta mint önmálló faszobrász mester, működtem.

Nagyabonyi Tibor

Hotvány

mint segéderő, a Iparművészeti
iskolában Kajdy Emil tanárnál
zérig, — majd amtán Kajdy Béla
Iparművésznél szintén zérig dol
goztam. 1934–1939 ig.

158. Nagyábránka (Lokoty), g. k. fatemplom és fatorony.

1690. már fatemploma van. (Lehoczky p. 8.)

1747. „Ecclesia lignea stramine tecta, ruinae proxima." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „Eccl. Lig. ad Assumptionem B. M. V." (Schem. Munk. p. 37.)

1908. „. . . cum duabus Eccl. una lign. ad Protect. B. M. Virg. altera mur. ad Assumpt. B. M. Virg." (Schem. Munk. p. 95.)

Lásd még: Gerecze p. 190.; Zaloziecky p. 83. ábra 119.

(Bereg m.)

Domfalva.

157. Nagyábránka, g. k. fatemplom.

1747. „Ecclesia lignea in statu commodo." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „. . . cum Eccl. Lig. ad Praesentationem B. Mariae Virg." (Schem. Munk. p. 58.)

1908. még fennáll. (Schem. Munk. p. 58.)

Lásd még: Gerecze p. 183.

(Bereg m.)
Domfalp

Bonifacio
(Hong ni)

Nagyág

Vas. Ujs. 1862

52. l.

közül kiemelendő a premontrei
. stb. A város mostani urának
ledöntése, amelyet sikerült fény-

ɔczbánya, Selmeczbánya és Beszter-
figyelmét. Körmöczbányán a vár-
vár, Beszterczebányán pedig a vá-
épület emelendő ki. Mindezek az
gy a sok háboru, s viszontagság da-
hajdanában Felsőmagyarország bér-

Nagyné Horváth Julit ferte:

TUDÓSÍTÁS

Ukrajna sem maradhat semleges

Tömbös közvélemény

Semleges és katonai tömbökön kívül álló Ukrajnát ma jóval kevesebben kívánnak a néhány éve függetlenné vált szovjet utódállamban, mint akár csak hat hónappal ezelőtt. Ez az egyik legfontosabb következtetése annak a közvélemény-kutatásnak, amelyet a Ukrainian Sociology Service intézet végzett el az Unian hírügynökség megrendelésére.

A Kijevszkije Vedomosztyi című napilap ismertetése szerint míg az idén januárban még az ukránok közel negyven százaléka vélekedett úgy, hogy az új államnak kívül kell maradnia minden katonai tömbön, addig júniusban már csak negyedrészük gondolkodott így.

A tömbönkívüliség híveivel szemben többségbe kerültek a nyugati vagy keleti blokkhoz való csatlakozást hirdetők. Év elején az ukrán közvélemény 18 százaléka NATO-párti volt, júniusban viszont már csak 15. Ezzel szemben a taskenti szerződést pártolók aránya a januári 14-ről az év közepére 20 százalékra emelkedett.

A Kijevszkije Vedomosztyi úgy véli, hogy Kijevnek előbb vagy utóbb szövetségesek után kell néznie. A tömbönkívüliség, illetve a mindkét tömbbel való semleges együttműködés ugyanis nem erősíti Ukrajna biztonságát.

Bolgár–román hídvita

Zátonyra futottak tegnap a tárgyalások Bulgária és Románia között a Duna felett átívelő híd helyének kijelöléséről. Egy brit tanácsadó cég javaslatot tett ugyan arra, hogy hol épüljön meg a híd, de Románia azt nem fogadta el. A kérdést politikai síkra kell terelni – közölte a bolgár közlekedésiminiszter-helyettes, aki hozzátette: Szófia a maga részéről elfogadhatónak tartja a tanácsadó cégnek azt a javaslatát, hogy a híd a két ország közötti határszakasz nyugati részén épüljön meg.

Románia keletebbre szeretné látni a Duna felett átívelő létesítményt. A bolgár fél szerint viszont a hídnak vagy Lom kikötő vagy Vidin közelében kellene megépülnie. Az új híd révén könnyebbé válhat a közlekedés Nyugat- és Kelet-Európából Görögország, Törökország és a Közel-Kelet felé.

A két országot jelenleg egyetlen híd köti össze, amely egyébként is túlterhelt volt, s a Jugoszlávia ellen bevezetett embargó után még körülményesebbé vált rajta az áthaladás.

Tudor megsemmisítené az RMDSZ-t

Tovább gyűrűzik Iliescu elnök sajtóbotránya

Tudósítónktól:

Újabb botrányos kijelentésekkel hívta fel magára a figyelmet a Cronica Romana című napilapnak adott interjújában *Corneliu Vadim Tudor*, a szélsőséges, nacionalista, antiszemita Nagy-Románia Párt elnöke (a párt épp a napokban kapott államtitkári posztot a kormányban). Többek között azt fejtegette: az RMDSZ-politikusok külön-külön jól nevelt, civilizált emberek, de amikor egy csoportba kerülnek, akkor elveszítik ezeket a jó tulajdonságaikat, és – idézzük – „a hungarisa revizionizmus nyomorúságos szelleme árad belőlük". Vadim Tudor szerint az RMDSZ szövetségi elnöke emberként kellemes személy, „de az államellenes RMDSZ képviselőjeként meg kell semmisíteni... Az RMDSZ az én kezem által fog elpusztulni" – mondotta a *Zsirinovszkij* román hasonmásának is nevezett Vadim az említett lapnak adott interjújában.

Időközben tovább gyűrűzik az a botrány, amelyet a bukaresti Ziua című napilap robbantott ki Iliescu állítólagos KGB-kapcsolatainak bolygatásával. (Az ügyben moszkvai hivatalokban is kutató Ziua riporternőjének esetéről lapunk augusztus 7-i száma is említést tett – *a szerkesztő megjegyzése.*) Az „Anda-ügynek" nevezett meghökkentő esetről *Virgil Magureanu*, a Román Hírszerző Szolgálat igazgatója is válaszolt az országgyűlési különbizottság tagjainak kérdéseire, és már kéttucatnyira tehető a kihallgatott személyek száma. A kivizsgálást végző parlamenti bizottság elnöke szerint az ügy nagyon zavaros, a román titkosszolgálat tetten ért emberei tagadják, hogy a Ziua riporternőjét követték, figyelték, filmezték volna.

Hivatalos szinteken is megerősítették már, hogy *Bill Clinton* amerikai elnök szeptember 26-án a Fehér Házban fogadja *Ion Iliescu* román államfőt. Román kormányzati körökben egyáltalán nem esik szó róla, de Ion Iliescu amerikai útján és tárgyalásai során valószínűleg megkerülhetetlen téma lesz a washingtoni törvényhozás két magas rangú tisztségviselőjének Iliescuhoz intézett levele is, amelyben felróják a *Ion Antonescu* marsall rehabilitálására irányuló romániai törekvéseket és a bukaresti zsidó temető súlyos meggyalázását, aminek körülményeiről, tetteseiről a román hatóságok egyelőre nem adtak elfogadható magyarázatot.

Botos László

Jelcin és Milosevics moszkvai tárgyalásai – Jelcin öt pontja

Elvonuló krajinai szerbek vesszőfutása horvát utakon

A szerb menekültáradat tegnapra elérte Kis-Jugoszlávia több települését és a szerb fővárost is. Belgrádi adatok szerint a fővárosba 2807 krajinai szerb menekült érkezett, míg több városban – így Újvidéken is – már megteltek az első menekültfogadó központok. A 33 vajdasági körzetbe csütörtök délutánig 15 ezer menekült érkezett – jelentette a Tanjug, hozzátéve, hogy a legtöbben, 3-3 ezren Mitrovicában (Sremska Mitrovica), illetve Újvidéken nyertek elhelyezést.

A menekültek szerda délután indultak el, s útközben a horvát lakosság szidalmazta és kövekkel dobálta konvojaikat.

Borisz Jelcin orosz és *Slobodan Milosevics* szerb államfő ezalatt a Kremlben zárt ajtók mögött megtartotta első tanácskozását. Jelcin a szünetben adott rövid nyilatkozatában úgy vélte, hogy a tervezett hármas csúcstalálkozó valószínűleg azért maradt el, mert Horvátország nem állt készen a közvetlen béketárgyalások megkezdésére. „Valószínűleg a nagyhatalmak valamelyik vezetője nyomást gyakorolt Zágrábra. Úgy tűnik, hogy Franjo Tudjman horvát elnököt befolyásolták döntésében" – mondta Jelcin.

A több mint kétórás, két fordulóból álló tárgyalás után a két államfő sajtótájékoztatót tartott. Milosevics megköszönte az orosz vezetésnek azt a megértő álláspontot, amelyet a volt Jugoszláviában lévő válságok rendezési erőfeszítéseiben tanúsít. A jugoszláv válság kulcskérdését Milosevics a Belgrádot sújtó nemzetközi büntetőintézkedések feloldásában látja. Jelcin úgy vélte, hogy az eredménytől függően akár történelmi jelentőségű eseménnyé is válhat a csúcstalálkozó. Az orosz elnök nyomatékosan aláhúzta, hogy Moszkva a Jugoszlávia elleni szankciók feloldásának következetes szószólója. Azok a horvát katonák, akik szerdán megölték a BBC egyik tudósítóját, néhány perccel a gyilkosság után bocsánatot kértek az elhunyt kollégáitól – jelentette az AFP az ENSZ szóvivőjének csütörtöki bejelentése alapján. A szóvivő közölte, hogy az ENSZ vizsgálatot indított az ügyben. Az ehhez szükséges információkat attól a három BBC-munkatárstól kapták, aki együtt dolgozott a később áldozatul esett tudósítóval.

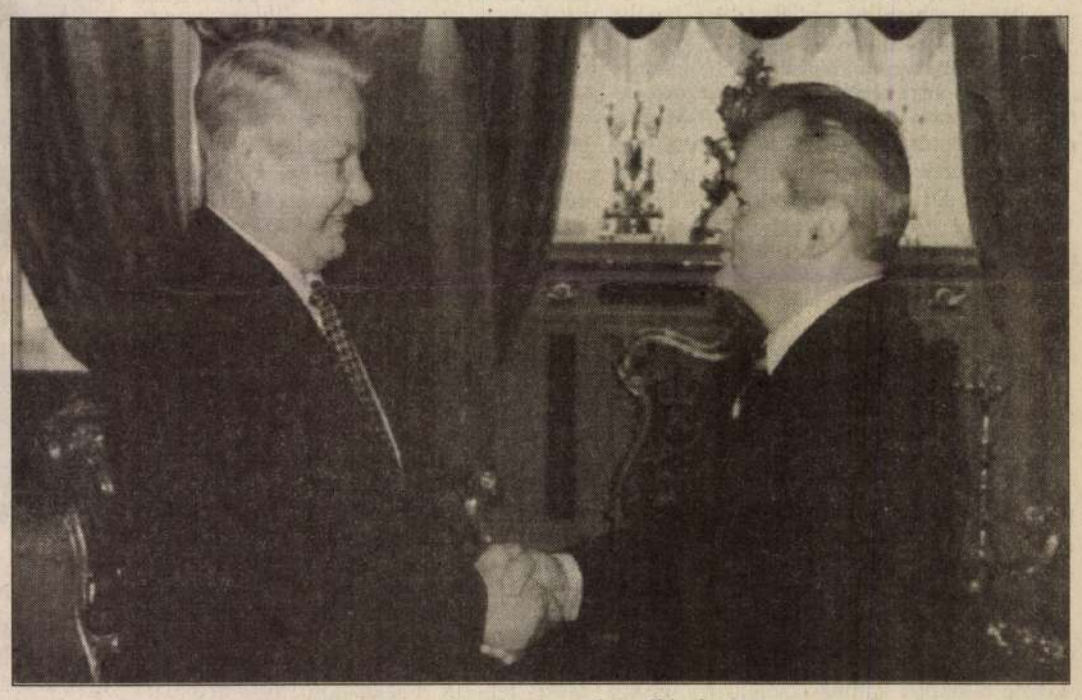

Borisz Jelcin és Szlobodan Milosevics a moszkvai megbeszéléseken FOTÓ: MTI/EPA

Borisz Jelcin orosz elnök tegnap felhívást intézett a nagyhatalmak vezetőihez és az ENSZ Biztonsági Tanácsához. Ebben öt pontban foglalta össze a balkáni válság rendezésének legfontosabb feladatait. *(Az öt pontot rövidítve közöljük – a szerk.)*

1. A nemzetközi összekötő csoportnak és a nemzetek közösségének el kell érnie, hogy Horvátország tiszteletben tartsa a nemzetközi humanitárius előírásokat és a szerb kisebbség jogait.
2. Fogadjanak el rendkívüli intézkedéseket a humanitárius katasztrófa kialakulásának megakadályozására, biztosítsák valamennyi menekültnek a visszatérést otthonába. Ez a követelés a harcmezővé vált egykori Jugoszlávia területén fekvő minden térségre vonatkozik.
3. Biztosítani kell az ENSZ békefenntartó alakulataiban szolgáló katonák védelmét – ez feltétlen követelés.
4. El kell érni a harci cselekmények beszüntetését a volt Jugoszlávia egész területén. Enélkül lehetetlen politikai döntéseket megvalósítani.
5. Nem szabad tovább halogatni a nemzetek közössége által felkínált béketerv elfogadását, amely valódi alternatívát kínál a boszniai háború kiszélesedésével szemben.

Korlátbontó CEFTA-tagok

A Közép-európai Szabadkereskedelmi Egyezmény (CEFTA) tagállamainak külkereskedelmi miniszterei augusztus 17-én és 18-án Varsóban tanácskoznak – jelentette a Reuter. A kétnapos értekezleten a lengyel, a magyar, a cseh és a szlovák szakminiszterek egyebek között a kereskedelem gyorsabb ütemű liberalizálásáról tárgyalnak majd. A miniszterek várhatóan módosítják a CEFTA-megállapodást, hogy lehetővé váljék Szlovénia csatlakozása a csoportosuláshoz. Döntés várható arról is, hogy 1996-tól több termék esetében felére csökkentik a vámokat, és ezt az eredetileg tervezett 1998 helyett már 1997-ben teljesen felszámolják. Ugyanakkor az acél, a textiltermékek, egyes vegyszerek, a papír és a gépkocsi esetében a kereskedelmi korlátok lebontására legkorábban 2000-ben vagy 2002-ben kerülhet sor.

Már Habsburg Ottót sem szeretik – Félretájékoztat a román sajtó

Hol terem a katedrális?

Folytatódik a román sajtó heves támadássorozata a magyar nyelv védelmében tartott debreceni nagygyűlés okán a Romániai Magyar Demokrata Szövetség, az egész erdélyi magyar nemzeti közösség és Magyarország ellen. Az igazi cél a romániai magyarság érdekvédelmi szervezetének lejáratása, befeketítése. Erre vall például, hogy a cikkek többsége alig foglalkozik a felvidéki, kárpátaljai, délvidéki, horvátországi magyar közösség küldötteinek felszólalásaival – az erdélyi magyar szónokokra, Tőkés Lászlóra és Markó Bélára összpontosítja a tüzet. „Debrecenben az RMDSZ adta meg a revizionista uszítás alaphangját" – hirdette mindjárt első híradásában a bukaresti Adevarul első oldalán Dorin Suciu tudósító.

A hajdani központi kommunista pártlap, a Scanteia utódja már az előkészületek során „derekasan" kivette részét a félretájékoztatásból. Nem is félrevezetés volt az, hanem már a gyűlés utánra tervezett lejáratási taktika része. A román sajtó – mintegy vezényszóra – eleve messze túlméretezte a debreceni nagygyűlés arányait, a Ziua című napilap például azt írta, hogy egymillió magyart várnak Debrecenbe. A hihetetlen méretűvé duzzasztott létszám ismételgetése arra szolgált, hogy a gyűlés után az egész tiltakozást kudarcnak minősíthessék, ami iránt állítólag közömbös maradt az erdélyi magyarság vagy az anyaország közvéleménye.

Kétségtelenül zseniális húzás volt. Csak éppenséggel kívül esett a tisztesség határain.

Nyomban a gyűlés után, a tudósítással egyidejűleg, vezércikkben foglalkozott Debrecennel maga az Adevarul főszerkesztője, *Dumitru Tinu*. A nagygyűlés szellemi irányítóinak ő is a Romániai Magyar Demokrata Szövetséget tartja, és „szégyenteljes kudarcról" beszél. Dicséri az erdélyi magyarok „józanságát", amiért nem dőltek be az RMDSZ provokációjának, vagyis nem keltek át végtelen sorokban „a pusztán", hogy panaszaikat előadják. Itt két érdekes mozzanatra érdemes kitérnünk. Ha ennyire jelentéktelen volt a debreceni nagygyűlés, akkor mi indokolja az ingerült román vezércikkek, tudósítások egész sorát? Továbbá: éppen Dumitru Tinu ne tudna arról, hogy az erdélyi magyarok közül 492 ezren írták alá, jóval előbb, az akkor még készülő tanügyi törvény elleni tiltakozásukat, és ezek lélekben mind jelen voltak Debrecenben?

Sem ez a vezércikk, sem a tudósítások többsége nem foglalkozik a magyar tiltakozás érveivel. Egyszerűen „valótlanságoknak" nevezik a *Ceausescu*-diktatúrán is túltevő új oktatási törvény ellen emelt magyar (és német) kifogásokat; minden vádat könnyed lelkiismeretlenséggel utasítanak vissza. *Sütő András* arról szólt, hogy a zsidók és a németek kiűzése, kiirtása után az erdélyi magyarok kerültek sorra. Dumitru Tinu „zagyvaságnak" nevezi a román tervek szerint, román kézzel végrehajtott 1941. évi öldöklést, több százezer moldvai és besszarábiai, bukovinai zsidó kegyetlen elpusztítását, olyan zagyvaságnak, „amit hallottunk már más alkalommal is". A vezércikk felhasználja okfejtését arra, hogy ismételten elutasítsa az 1201-es ajánlást, amely „szállászcsinálója" lenne Románia magyar kérésre való ENSZ-megszállásának.

Kitér a vezércikk *Habsburg Ottó* személyére is, aki „becsapta" a nemzetközi közvéleményt, ennek nyomán születhetett meg az Európai Parlament elítélő nyilatkozata a romániai kisebbségek jogfosztottsága ellen. Habsburg Ottót a román sajtó jó ideig nagy előzékenységgel kezelte, de most, az Európai Parlament nyilatkozata óta, megpróbál gúnyt űzni belőle. Az emlegetett Adevarul-szám egy régi fényképet közöl az európai tekintélyű politikusról, amint 1993. május 9-én ebédjét fogyasztja egy nagyváradi vendéglőben. Aláírás: „Nagyvárad romániai helység, amit akkor ő is elismert, de 1995-ben nem akar emlékezni erre."

Dumitru Tinu egyébként „a magyar kérdés" szakértőjeként lép fel, mint aki otthonos a „revizionista uszítók" táborában. Roppant szakértelemmel a „nagy katedrális oltárát" emlegeti. Mondjuk-e tovább? Csak katolikus templomot neveznek katedrálisnak, és a református templomokban – mint például a debreceni Nagytemplomban – Úrasztala van és szószék; oltár csak a katolikus és ortodox templomokban található.

Mit számítanak azonban ilyen „apróságok", egyáltalán miért lennének fontosak a tények, ha a nagy célról, az erdélyi magyarság anyanyelvétől való megfosztásáról van szó?

Jónás Gábor

Erdély német kisebbsége tiltakozik

Nem lehet átírni a múltat

A Süddeutsche Zeitung című napilap hírt ad arról, hogy a romániai német kisebbség vezető képviselői élesen bírálták az új oktatási törvényt, mert az új tantervek kisebbítik az országban élő németek történelmi szerepét.

A legnagyobb példányszámú országos napilap idézi *Paul Philippit*, a Német Demokratikus Fórum elnökét, aki szerint Erdély és a Bánát történetét nemcsak a románok alakították, hanem abban főként más népcsoportok – köztük a 800 éve ott élő erdélyi szászok és a szintén több száz éve letelepedett bánáti svábok – játszották a főszerepet. Az új oktatási törvény alapján viszont az iskolákban ezentúl „Románia története" helyett „A románok történetét" fogják tanítani. A liberális újság emlékeztet, hogy a törvényt a strasbourgi Európa Tanács is bírálta. Tiltakozik a nagy létszámú romániai magyar kisebbség is, amely nyelvét és kultúráját látja veszélyeztetve. A Német Demokratikus Fórum saját adatai szerint 100 000 romániai németet képvisel – írja. A második világháború előtt még 800 ezer erdélyi szász és bánáti sváb élt Romániában, utódaik közül sokan azonban az utóbbi évtizedekben kivándoroltak.

A Süddeutsche Zeitung arról is beszámol, hogy a szlovákiai német kisebbség követeli a második világháború után elkobzott javainak visszaszolgáltatását és a vitatott *Benes*-dekrétumok hatályon kívül helyezését. Szlovákiából a világháború után 50 ezer kárpáti németet – cipszert – űztek el, ma az ott élő németek számát 15 ezerre becsülik.

A békére teremtett hadsereg

Bíró Béla altábornagy szerint a tartalékok már fogytán

Folytatás az 1. oldalról

– *Korábban évente egy alkalommal tartottak feladatmeghatározó értekezletet, most mi tette szükségessé a parancsnoki állomány évközi összehívását?* – kérdeztük *Bíró Béla* altábornagyot.

– Nincs ebben semmi titok. Közismert, hogy a parlament a nyári ülésszak legutolsó időszakában hagyta jóvá azt a pótköltségvetést, amely számunkra is számos fontos lépés megtételét tette szükségessé. A Magyar Honvédségnél egyébként nem rendkívüli az év közbeni vezetői értekezlet, volt, amikor negyedévente tartottunk ilyet, később alakult ki az évenkénti megbeszélés. A mostani feladatmeghatározó értekezlet központi témája a közvélemény előtt haderőreformként ismert elképzelések megvitatása lesz.

– *Mit tudhatnánk meg ennek lényegéről?*

– Azt hiszem, talán túlzottan részletesen is lehetett már ezekről a tervekről olvasni, hallani. Az egyik leglényegesebb személyi vonatkozású változtatás, hogy 1998-ig a jelenlegi 92 ezres létszámunkat 60 ezer főre kell csökkenteni, és ebben nemcsak a sorállomány és a közalkalmazottak, hanem a tisztek, tiszthelyettesek is érintettek. A szerkezeti torzulásokat szeretnénk korrigálni: kevesebb tisztet és több tiszhelyettest, szerződéses katonát rendszeresítenénk. Ez azért is fontos, hiszen ha a jövő évtől áttérünk a kilenc hónapos katonai szolgálatra, ehhez megfelelő számú szerződéses katona alkalmazása is szükséges. Most, az augusztus 15-re tervezett parancsnoki értekezletünkön azt sem hallgatjuk el, hogy nem tudunk megfelelő pénzösszegeket fordítani a beszerzésekre, fenntartásokra, felújításokra, s ez nagyon megnehezíti mindennapjainkat.

– *Ilyen körülmények között mennyire reális a honvédség átalakítása, átszervezése?*

– Bizonyos területeken az igen szűkre szabott költségvetés mellett is számíthatunk fejlesztésre. Így például a rádiótechnikai csapatoknál a nagy hatékonyságú, háromdimenziós rádiólokátorok telepítésére, amelyekkel megbízhatóbban és nagyobb fokú automatizálással végezhetjük el feladatainkat. Egy másik előrelépés az orosz adósság fejében várható harcjárművek és fontosabb alkatrészek juttatása. A létszámcsökkentés nem a katonák, hanem a parlament döntése volt, amit végre kell hajtanunk, ezért az átszervezések során elsősorban a NATO-kompatibilitást figyelembe véve alakítjuk ki a szervezeti struktúrát. Ezek a változtatások elsősorban a szárazföldi haderőre vonatkoznak, a légvédelemnél a MiG–29-esek továbbra is Kecskeméten maradnának, a 21-es, 23-as vadászrepülőink Pápán, a Szuhojok Taszáron.

– *Szinte naponta hallani, hogy a honvédségnek nincs pénze, lassan a működőképességet is veszélyezteti a költségvetés hiánya. Mennyire kritikus a helyzetük?*

– Való igaz, évek óta alulfinanszírozott a honvédség, nem kaptuk meg azokat a költségvetési kereteket, amelyekből végrehajthattuk volna a szükséges felújításokat, a tartalék alkatrészek beszerzését. Az állomány illetménye is elmaradt a várttól, sokan a létminimum körüli összegből élnek, ilyen körülmények között nagyon nehéz a helyzetünk. Mindezt egybevetve kijelenthetem, hogy a Magyar Honvédség a békeidőben vállalt kötelezettségét – a sorállomány honvédelmi kiképzését, a mozgósítás végrehajtását – teljesíti. A békeállomány előtt álló feladatok ellátásában inkább a tartalékosok megfelelő ütemű továbbképzése okoz gondot, pénzügyi okokból azt szükséges elodáznunk. A felszereltségünket, a technikát nézve például a repülőeszközeinknél nyolcvanszázalékos a hadrafoghatóság. Adódnak tartalékalkatrész-hiányaink, anyagi készleteink nagy részét feléltük ugyan, de rendkívüli esemény elhárításához szükséges tartalékaink biztosítottak. Összességében tehát leszögezhetem: a 98-ig végrehajtandó feladataink valóban haderőreformot hoznak. A csökkentett létszámú állomány számára a kormány remélhetőleg biztosítani tudja a jobb megélhetés feltételeit, korszerűbb fegyverzettel látnak el bennünket, hiszen 2005-ig el kell érnünk, hogy létszámában kisebb, de ütőképesebb hadseregünk legyen, amely mindenkor képes az ország védelmére.

Rozgics Mária

FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

Bíró Béla: A Magyar Honvédség a békeidőben vállalt kötelezettségét teljesíti

❄

Csütörtökön a reggeli órákban hazánkba érkezett az a román gépesített lövészszakasz, amely az Országgyűlés 55/1995. (VI. 1.) határozata alapján részt vesz a Magyar Honvédség és a Román Hadsereg kijelölt alegységei közös kiképzésén és gyakorlatán. A tervek szerint a magyar és a román gépesített lövészszakasz a közös felkészítés után rendszeresített fegyverzetével egyéni, raj és szakasz szintű éles lőgyakorlatot hajt végre nappal és éjszaka.

Biztonságban a déli határ

Az utóbbi napok horvátországi eseményeinek hatására sokakban felmerült a kérdés, hogy megfelelően őrzik-e hazánk déli végeit. Mint lapunknak *Köműves József* alezredes, a határőrség helyettes szóvivője elmondta, érdekes módon a krajinai szerb határon meglehetős nyugalom uralkodott a harcok ideje alatt. A déli körzetekben települt négy magyar határvadász század teljes készültségben várta ugyan az esetleges bevetést, és folytatta a járőrözést, de csak minimális szintű csapatmozgást észleltek a túloldalon.

A kis-jugoszláv határ mentén, Kelebia és Hercegszántó térségében rendkívül erős illegális tevékenység folyt. A fennálló embargó kijátszása érdekében sokan a zöldhatárt választják. Az ilyen jellegű események megakadályozása érdekében rendelte el egy hónappal ezelőtt a határőrség parancsnoksága, hogy a határvédelmet sorkatonákkal erősítsék meg. Ennek megfelelően mostanság két-három fős sorkatonai csoportok járőröznek, hivatásos katonák irányítása alatt. Az intézkedés eredményeként lényegesen nőtt a határsértésen rajtakapottak száma. **Z. G.**

Polgári engedetlenség is lehetséges

Alkotmánybírósághoz fordulnak a kisgazdák

Folytatás az 1. oldalról

Az FKGP az Alkotmánybírósághoz fordul a lakáscélú kölcsönök kamatainak 25 százalékra való emelése miatt. Szerintük ugyanis ez törvénytelen, mivel a szerződést egyoldalúan változtatnák meg. Ez az intézkedés legalább egymillió embert hozhat súlyos helyzetbe. *Torgyán József* kijelentette, hogy választási győzelmük esetén megteszik a szükséges lépéseket a törvénytelenségek megszüntetésére. Egyben arra is felhívta a figyelmet, hogy a párthoz eljutó információk alapján nagyméretű állampolgári engedetlenségi mozgalom alakulhat ki az országban. Sokan egyszerűen nem fogják törleszteni adósságaikat, s nem fogják kifizetni lakásuk rezsijének díját sem.

Pősze Lajos, a párt gazdasági szakértője kifogásolta az Országos Játék Alap megszüntetését. Szerinte a kormányzat ezzel a lépéssel nemcsak a civil szervezeteket hozza nehéz helyzetbe, hanem az állam bevételeit is csökkentené. Az emberek akkor vásárolnak jó szívvel lottót, ha tudják, hogy ezzel jótékony célokra is fordították pénzüket.

Cs. A.

Pásztói kételyek

Az Unimill milliós tartozása

Rendkívüli képviselő-testületi ülést tart ma Pásztó város önkormányzata. A város első embere, *Dobrovoczky István* egyetlen napirendi pont megtárgyalását tartotta halaszthatatlannak: az önkormányzati részvétellel épülő könnyűszerkezetes épületelemgyár aktuális helyzetét kívánja megvitatni, a sorozatgyártás mielőbbi elindítása érdekében. A nagy képviselők közül többen azt kérdezik, hogy: „Mit tehet és mit nem a polgármester?" – Hisz néhány héttel korábban, július 25-én egyszer már határozatot hoztak az érintett cégről...

Az önkormányzat számára nehézséget okoz az Unimill Kft. fizetésképtelensége. A többszöri felszólítás ellenére sem fizette vissza a 25 millió forintos „kölcsönt" – amit a bank készfizető kezesség vállalása után emelt le az önkormányzat számlájáról(!)...

Kamatokkal együtt kis híján 30 millió forintról van már szó. Az első részlet, tízmillió forint törlesztésének határideje lejárt, fizetés helyett új határidőt kért az Unimill Kft. ügyvezető igazgatója.

Az alpolgármester előterjesztése a fizetési haladék ismételt megadását javasolta, de a testület – tíz-hat arányban – a cég felszámolása mellett döntött. A határozatot azonban másképp értelmezi a polgármester, ő a jövőt mérlegelve folytatni szeretné az álom megvalósítását: kerül amibe kerül... A képviselő-testület határozatát nem hajtotta végre, nem kezdeményezte az Unimill Kft. elleni felszámolási eljárás megindítását. A sorozatgyártás elindítását szorgalmazza. – Vajon miért e buzgalom?

(gáspár)

Százmillióval kevesebb jut kisebbségi oktatásra

Farkas a politikai asszimiláció ellen

Közelmúltbeli hír, hogy az Országos Cigány Önkormányzat és a Magyar Demokrata Fórum legfelsőbb vezetői szinten találkozott. Az MDF, mint arról nem régiben *Für Lajos* elnök beszámolt, vállalja, hogy a cigányság érdekeit a politikai porondon, vagyis az Országgyűlésben is megjeleníti, és vállalja azt is, hogy a lakiteleki népfőiskolán továbbképzést tart a cigány önkormányzat képviselői részére, szakértői bázisát is a cigányság rendelkezésére bocsátva. A megbeszélések alkalmából kérdeztük *Farkas Flóriánt*, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökét.

– *Köztudott, hogy a cigányság oktatása az a stratégiai pont, ahol a legfontosabb az áttörés a cigányok jövője érdekében. Ez viszont pénzkérdés is. Milyen anyagi támogatásban reménykedhetnek a jövő évi költségvetésben?*

– Sajnos, éppen most értesültünk róla, hogy a kisebbségi oktatási programot, amelyre 450 millió forintot terveztünk, a Pénzügyminisztérium megkurtítja 100 millióval. Most az a legfontosabb teendőnk, hogy rávegyük ennek a döntésnek a megváltoztatására az érdekelteket. Levélben fordulunk *Fodor Gábor* kulturális miniszterhez és *Bokros Lajos* pénzügyminiszterhez egyaránt. Nagyon szerencsétlennek tartjuk, hogy éppen a kisebbségi oktatási csomagból akarnak pénzt elvenni. Ha ez mégis megtörténik, arra kérjük a kulturális minisztert, hogy a cigány kisebbség mindenképpen kapja meg a prioritást, részint szociális helyzete miatt, részint pedig magas számaránya miatt is.

– *A napokban ismertették a kultuszminisztériumban a nemzetiségi cigány közoktatási programot. Ez nem lehet gyógyír az anyagi elvonásokra?*

– Ezt nem tudhatom, hiszen nem egészen világos, hogy az a 3-400 millió forintos program külön pénzzel jár-e. Mindenesetre kissé elszomorít bennünket, hogy bár oroszlánrészt vállaltunk a program kidolgozásában, ez *Radó Péter* etnikai és kisebbségi főosztályvezető tájékoztatásából nemigen derült ki.

– *Önök tehát azt szeretnék, ha a cigányság ügyét kiemelten kezelné a kormányzat...*

– Mindenképpen az lenne a jövő útja, hogy a cigányság gondjait a többi nemzeti, etnikai kisebbségtől különválasztva kezelnék a politikai döntéshozók. Ez sokkal átláthatóbb helyzetet eredményezne, hiszen ha a politikai, jogi, gazdasági területen tisztán jelennek meg a cigányság érdekei, a bajok és problémák orvoslása a politikai szféra számára is könnyebbé válhat, érdekképviseletünk hatékonyságáról nem is beszélve

– *Önök keresték meg az MDF-et, vagy a Fórum kereste meg a cigány önkormányzatot?*

– A közeledés tulajdonképpen egyszerre történt, hiszen Für Lajos levelet írt hozzánk az MDF együttműködési készségét kifejezve, de mi egyébként is elhatároztuk, hogy minden parlamenti pártot arra kérünk, jelenítsék meg a cigány kisebbség jogait az Országgyűlésben. Örömmel láttuk, hogy a cigánysághoz való viszonyulást tekintve igen komoly és pozitív elmozdulás tapasztalható az MDF részéről, amely ezzel is deklarálta, hogy valódi centrumpárttá vált.

– *A többi politikai párttal milyen eredményre vezettek a tárgyalások?*

– Akikkel eddig tárgyaltunk, azok felajánlották segítségüket. Örömmel tapasztaltuk, hogy önkormányzatunkat sokkal komolyabban veszik a parlamenti erők, mint az eddigi szervezeteket. Természetesen az, hogy ki mennyire őszintén gondolja az együttműködést, csak a későbbiek folyamán dől el.

– *Nem félnek-e attól, hogy az a vád érheti önöket: pártpolitikát visznek a cigányság érdekképviseletébe?*

– Éppen azért tárgyalunk minden parlamenti erővel, hogy ez a gyanú még csak föl se merülhessen. Nagyon jelentős előrelépés, hogy az Országos Cigány Önkormányzat megalakult és működőképes, de nekünk már most előre kell tekintenünk. A gondok valódi orvoslását ugyanis az hozná el, ha a választójogi törvényt módosítani lehetne. Van egy javaslatunk, amelynek az a lényege, hogy akár egykamarás, akár kétkamarás lesz a következő parlament, alanyi jogon kerülhessenek be kisebbségi képviselők, ezzel megakadályozva a pártpolitikai asszimilációt.

Megyeri Dávid

FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

A cigánytábor az égbe száll a címe annak a kiállításnak, amely tegnap nyílt az MDF Bem téri székházában. A kiállító festőművészek: Nagyné Horváth Judith (jobboldalt, saját műve előtt), Oláh Mara, Dombi Lajos és Dilinkó Gábor. A rendező szervezetek: az MDF és a Magyarországi Szocialista Romák Szervezete. Herényi Károly szóvivő a tegnapi hangulatos megnyitóünnepségen kijelentette, hogy a cigánykultúra az egyetemes magyar kultúra része, tehát a magyar cigányság felemelkedésének kérdése közös ügy

Cigány világfesztivál

Rom Som – Ember vagyok címmel cigány világfesztivált rendez augusztus 31. és szeptember 3. között Budapesten az Ariadne Kulturális Alapítvány. Céljuk a cigány kultúra és jeles képviselőinek megismertetése, valamint az, hogy az értékek bemutatásával lerombolják a nap mint nap tapasztalható előítéleteket – mondta a szervezők nevében *Hága Antónia* országgyűlési képviselő csütörtökön sajtótájékoztatón.

A négynapos kulturális programsorozat keretében többek között spanyol flamenco-együttes adja elő a Carment a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon. Ugyanott az Orosz Cigányszínház, egy másik esten pedig a 100 Tagú Cigányzenekar, a Rajkó Zenekar és a Nemzeti Cigányzenekar is fellép. A Németországból érkező Phralipe Színház cigány nyelven mutatja be a szarajevói környezetben játszódó Rómeó és Júliát. Két dzsesszestet is rendeznek – a Rock Színház Sátorban és a Zeneakadémián –, ahol a hazai muzsikusokon kívül holland, német és francia művészek is bemutatkoznak. Az eseménysorozat zárásaként nemzetközi folklórgálát rendeznek a Budapest Kongresszusi Központban.

A sajtótájékoztatón elmondták: a fesztivál 65-70 millió forintba kerül, ennek egy részét a kormány, a többit szponzorok fedezik. **(p. t.)**

● A népjóléti miniszter kizártnak tartja, hogy már jövőre 62 évre emelkedjen a nők és a férfiak nyugdíjkorhatára. Szabó György szerint a korhatáremelés csak fokozatosan, legkorábban 1997-től lehetséges. A miniszter elismerte, hogy a Pénzügyminisztériumnak voltak olyan javaslatai, hogy 1996-tól egységesen 62 év legyen a nyugdíjkorhatár. Ez azonban számos aggályt is felvet – mondta. A női nyugdíjkorhatár emeléséről például érvényes törvény rendelkezik, amelynek megváltoztatása az alkotmánnyal is ellentétes lenne. A férfiak esetében a tárca vezetője ugyancsak a fokozatos korhatáremelés híve, ám – mint hangsúlyozta – ez is csak az általános nyugdíjreformmal összhangban, társadalmi konszenzus alapján képzelhető el.

NAGYAJTAI TERÉZ

Szivről szívre

43.0.
54.0.
63.0.
70.0.

NAGYÁTAY TERÉZ

SZÍNRŐL	SZÍNRE
	54.0.
	43.0.
	63.0.
	76.0.

NAGYANYA TERÉZ

SZÍNRŐL SZÍNRE

43.0. 96.0.
44.0. 102.0.
54.0.
66.0.
43.0.
49.0.
91.0.

ben bizni már nem is birok. Köszönöm
vül alig akad barátaim között, aki
zemben szükségét érezte volna s ez
zeretettel köszönti

Kner Imre

Nagyajtai unit
templom falképei
(Háromszék vm)

l.

Gerecze falképek
502 h.

Velencei iskola a XV. századból.

Két köpilaster:

Az e pilastereken [illegible]
medaillonokban egy fér[illegible]

Hossza 120 Gm.
Az egyik kettétört.
~~[illegible]~~ Ara 44

Ltha: 116

77

Ulm – Vbo?

Nagyajtai templom-

kastély

képe repr.

Budaay Endély

61. l.

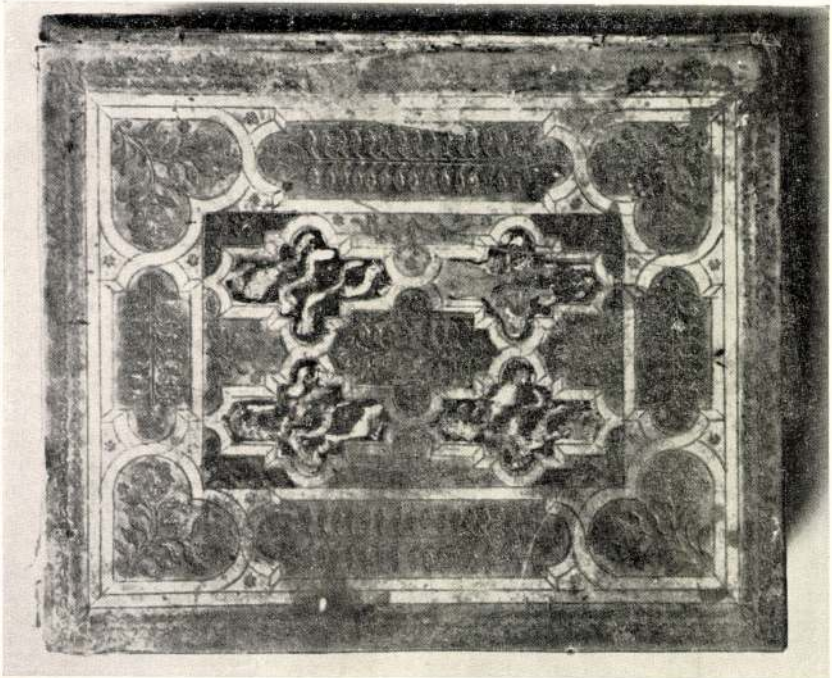

564.

Nagyalmási egyházi
gr. Csáky-udvarház
(Kolozsvár)
klasszicizáló XIX. sz.

Kelemen Lajos:
Kalotaszeg történelmi
és műemlékei.
Kolozsvári Szemle
1944. 103. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

NAGYBÁNYA ÉS A NEÓSOK

MissionArt – Miskolc

Rendhagyó kiállítás nyílt Miskolcon, a városi galériában. A magyar művészettörténet jelentős stíluskorszakainak és irányzatainak a bemutatóit az elmúlt évtizedekben rendszerint múzeumok és más állami intézmények rendezték meg. Most, talán első alkalommal, egy műkereskedelemmel foglalkozó magángaléria, a miskolci MissionArt vállalta, hogy megszervezi a század egyik legjelentősebb magyar művészeti irányzatának, a nagybányai iskolának a bemutatóját. Egy árnyaltabb kép felvázolása volt a cél. A galéria két vezetője, Jurecskó László és Kishonty Zsolt azzal a leegyszerűsítő szemlélettel próbált szembeszállni, amely a múlt század legvégén megalapított nagybányai iskolát a magyar plen air festészettel azonosítja. A fő hangsúlyt ezért nem az egyébként közismert alapító tagoknak, azaz Hollósy Simonnak, Ferenczy Károlynak, Réti Istvánnak vagy Torma Jánosnak a munkásságára helyezték, hanem az őket követő fiatalokéra, az úgynevezett ,,neósokra'', akik 1906–1908-tól kezdve egészen 1944-ig alapvetően meghatározták a nagybányai iskola arculatát. Az iskola sohasem volt egységes; az egyes alkotók éppúgy különböztek egymástól, mint a generációk, amelyek között – a kiállítás tanúsága szerint – jócskán akadt eltérés. Ennek jellegét a magyar művészettörténészek eddig nem tárták fel kimerítően. A Miskolci Galériában kiállított 157 műalkotás a nagybányai iskola második korszakát tárja fel; egyszersmind pedig azt is igen meggyőzően mutatja be, hogy a magyar festészet miként próbált meg bekapcsolódni a művészet európai vérkeringésébe. A kiállítással egyidőben jelent meg, ugyancsak a MissionArt gondozásában, egy vastag, több mint negyven színes reprodukciót is tartalmazó ragyogó katalógus és tanulmánykötet, amelyben Mezei Ottó, Szabó Júlia, Passuth Krisztina, Murádin Jenő és több más kutató tette közzé a nagybányaiakkal kapcsolatos kutatásainak eredményét.

Közhelynek számít, hogy a múlt század legvégén a Hollósy Simon körül Münchenben kialakult festőkör azért tért haza Magyarországra, hogy elősegítse a valódi magyar festészet megszületését. Lyka Károly már a kilencvenes években arról panaszkodott, hogy nincsen magyar festészet; Hollósy és Iványi Grünwald pedig 1897-ben így írt abban a levélben, amelyben megköszönték Nagybánya főpolgármesterének a művésztelep pártfogását: ,,A magyar művészet csakis a magyar föld anyatejétől, magyar ég alatt, magyar talajon, a magyar néppel való megújuló érintkezésben izmosodhatik s nőhet nagyra, nőhet igazán magyarrá.'' Még mielőtt előítéleteink rabjául esnénk, tegyük hozzá: amit a nagybányaiak első generációja megalkotott, annak semmi köze nem volt a nemzetiszínű pántlikás, népnemzeti érzülethez. Ellenkezőleg: első budapesti bemutatkozásukkor e festőket kipellengérezték, s az egyik kritikus ezt írta: ,,A mi józan közönségünk gyomra ezt a beteges, sivár, mit sem ígérő irányt és művészi termékeit sohasem fogja bevenni.''

A kritikus tévedett. A nagybányaiakat hamarosan kezdték elismerni. Az uralkodó akadémizmussal, illetve a lapos közízlést kiszolgáló zsánerfestészettel sikeresen szállt szembe az új irányzat, amely elsősorban a táj és az emberi alak közötti festői harmóniára törekedett, a látványt részesítette előnyben, s a szabadtéri benyomást igyekezett rögzíteni. Más szavakkal: a naturalizmus és az impresszionizmus a magyar festészetben is kivívta a maga jogait.

A Miskolci Galériában rendezett nagyszabású kiállítás művei a nagybányaiak győzelméről adnak hírt. De nem csak erről, hanem a kezdődő viszályokról és meghasonulásokról is. A második nemzedék tagjai ugyanis már nem elégedtek meg az impresszionizmussal. Közülük a legismertebbek: Czóbel Béla, Perlrott Csaba, Bornemisza Géza, Tihanyi Lajos, Ziffer Sándor, Galimberti Sándor, Dénes Valéria, Ferenczy Valér, Iványi Grünwald Béla, Jándi Dávid. E művészek többsége München helyett Párizsra függesztette a tekintetét, sőt, legtöbbjük hosszabb-rövidebb ideig Párizsban is dolgozott. S a francia főváros ekkor már új irányzatok színhelye volt. 1905-ben Párizsban először állítottak ki a Vadak, közöttük Matisse, Vlaminck, André Derain, akik – elsősorban Van Gogh és Gauguin nyomán – a szín problémáival, a tiszta színviszonyokkal foglalkoztak, s ezt a természethűségnél is fontosabbnak érezték. A Párizsban élő magyar festők közül többen is azonnal csatlakoztak az irányzathoz; egy részük Párizsból egyenesen Nagybányára vitte haza itt szerzett tapasztalatait. Matisse-nak több magyar tanítványa is volt, közöttük Dénes Valéria, Perlrott Csaba vagy Bornemisza Géza, akinek festői tehetségéről Matisse elismeréssel nyilatkozott. Valamennyien lelkesedtek az új festészetért. Az 1903 óta itt élő Czóbel Béla 1906-ban nagy sikert arat a Függetlenek Szalonjában, 1907-ben az Őszi Szalon Perlrott Csaba hét festményét mutatja be, Tihanyi Lajos pedig tudatosan Van Gogh szellemében alkotja képeit.

Amikor e festők hazatértek, éppolyan értetlenség övezte őket, mint a nagybányaiak első generációját. Ráadásul az idősebb nagybányai mesterek, például Réti István is elutasítja az új irányzatot, s képviselőit ,,neósoknak'' kezdik csúfolni. A miskolci kiállítás az ő alkotásaikkal kezdődik; a bemutatott művek kivétel nélkül 1906 után készültek. A húszas éveket követően azonban ennek a generációnak a tagjai is egyre jobban eltávolodnak egymástól – vagy inkább egyre határozottabban a saját útjukat járják. A kiállítás bejáratánál egymás mellett függ Tihanyi Lajos és Ziffer Sándor egy-egy 1908-ban festett képe. Nemcsak méretre azonosak, hanem a kompozíció, a színek elrendezése, az összhangulat is meglepően hasonló. Mintha egy festői versenynek lennénk a szemtanúi. Útjaik később szétváltak; a ,,nagybányai'' stílust nem tagadták ugyan meg, mégis érezhetően eltávolodtak egymástól. S ez mondható el az egész generációról is. A kiállítás azt bizo-

Klein József: Dombos táj (1928 k.)

NAGYBÁNYA

– Pontosan ezt írja le Malevics a Tárgynélküli világ*ban.*

– Igen. És ez áll Johann Sebastian Bachra és Van Goghra is. Mind eretnekek.

– Képeidben nagyszabású formaakarást, formai teremtést lehet érzékelni. A te eretnekséged nyilván ebben áll.

– Valóban: úgy látom, hogy éppen most sikerült megtalálnom annak a formáját, amit voltaképpen ki akarok fejezni. Ez egyedülálló forma, és ezt rendkívül fontosnak tartom. A forma jelentőségével kapcsolatban például nem értek egyet Kabakovval, akinél megszűnt a forma: ott elemek vannak, egymáshoz kapcsolt részek, de nincsen forma. Számomra ez társadalmi töltetű spekuláció, irodalmi, ahol nincs jelen a forma, éppen ellenkezőleg: a forma szét van rombolva. Ez persze nagyon posztmodern, elvben is és gyakorlatban is eklektikus, de nem hoz új formát, hanem az eddigi formákat rendezi el másképp. Ez a teoretikus és lényegi különbség közöttünk. Sőt, most már emberi különbség is. Én nem kívánom megszüntetni a formát. Létre akarom hozni.

– 1980-ban készítetted az Ádám és Éva *című művedet, amely három horizontálisan tagolt képmező között egy-egy moszkvai lakás bejáratát jeleníti meg. A rengeteg csengő, régi és új ajtószám, sokrétegű, kopott festékkel borított ajtó életnagyságú félalakokat láttat hátulnézetből: egy kabátos-cekkeres-kendős nőt és egy fülessapkás-kabátos, felhajtott nadrágszáras férfit. A képek kimunkált stilizáltságába a legdurvább valóságdarabokat ékelted. Ennyire konkrét helyhez kötődő műved azóta sincsen. Hogyan tudod elviselni az ismerős közeg hiányát az emigrációban?*

– Mindenki másképp és más fokon képes adaptálódni, ez karakter kérdése. Nekem ez nem okoz problémát. Én mindig az otthonomban dolgoztam, ez most is így van. Moszkvában is csak néhány közeli barátom volt, és most is ez a helyzet. Maga a közeg számomra sosem volt konkrét: inkább valami megfoghatatlan és misztikus, átélhetetlen valami. A világhoz való kapcsolódás nagyon, drámaian fontos, de csak annak jelent problémát, aki egy dimenzióban, a társadalmi közegben él, és csakis

abban a síkban tud önmagára gondolni, mondjuk mint ,,Fjodor Pavlovics, a szovjet hadsereg tisztje'' vagy ilyesmi. Én nem élek lezárt kategóriákban. Moszkvában például sok minden idegen és teljesen valószerűtlen volt: mintha színház lenne és nem valóság. Úgy jártam-keltem az utcán, az iskolában, ebben a művi közegben, mint egy idegen.

– De azt jól ismerted. Hogyan jársz-kelsz New Yorkban?

– New York sokkal reálisabb, mint Moszkva. Sokkal valóságosabb.

– Két csoportja van a képeidnek. A festményeid kozmikussá növelt rendet mutatnak fel, erős stilizálást, a vízszintes tagolás különféle ritmusait. A rajzaid ezzel szemben szabad szürrealista ötletek áradásai. Arra utalnak, hogy a munka, amit elvégzel általuk, maga a megnevezés. Felismersz és felhozol az ismeretlenségből bizonyos dolgokat, formát adsz nekik, mintegy szembenézel a létezésükkel. Valóban ilyen fázisokból áll az életed: a felismerés-megnevezés, illetve a renddé szervezés fázisaiból?

– Pontosan. Arról van szó, hogy az egyes konkrét, megtalált formák sohasem befejezettek. Kezdetben van a szín – két vagy három szín –, majd tovább épül a kép, és eljutok a nekem legmegfelelőbb formához, a triptichonhoz. A rajzokban viszont nagyon is erősen lehet konkretizálni, sőt, helye van bennük az irodalmi elemnek is. A rajz lehet elbeszélés. De nagyon fontos leszögezni: a belső szerkezet állandó.

– A Város – Maszkok *című sorozatod fantasztikus lények, pontosabban képződmények gyűjteménye. Mit jelent itt az, hogy maszk?*

– Az emberi figuráról lehet ,,beszélni'', illetve át lehet világítani, mintha röntgeneznénk. Fel is lehet öltöztetni: ez társadalmi konkretizálás. Mert a ruha nem egyszerűen arra szolgál, hogy betakarja a testet, hanem társadalmi maszkként funkcionál a nagy össznépi álarcosbálban. A belső ember, az ember belső lénye semmiféle kapcsolatban nem áll ezekkel a maskarákkal. Ezért szeretek ilyen maszkokat rajzolni, férfinak öltözött nőket, nőként megjelenő férfiakat. Azt, hogy másnak mutatkoznak, mint amik vagy akik, nem a nemük értelmében értem: ez a különbség a lényük és a megjelenésük között egzisztenciális. Azok a munkáim, amelyek valamelyest ,,társadalmi'' indíttatásúnak tűnhettek – a szekrény-ember, a társbérletben lakók stb. –, ugyanazok voltak, mint a *People in Boxes:* emberek társadalmi közegben. Nem szovjet emberek és nem amerikaiak. Emberek, akik benne élnek egy társadalomban. Ez utóbbi persze nagyon erős elem: nem létezik nem-konkrét társadalmi közeg. Ugyanakkor ez egyetemes is: minden embernek van egy ajtaja, ahová hazamegy, bizonyos tárgyak tehát általános szimbólumokként viselkednek. Talán emlékszel az egyik első ilyen munkámra, az 1973-as *Ajtóra*, ahol az ember voltaképpen egy dobozban van a félig nyitott ajtó és a fal között, mögötte a saját kontúrja és a horizont, és ez az egész így az emberi létezés modellje. Mindig van társadalmi ajtó, ez mindig nagyon konkrét, abszolút egyértelmű és egydimenziós. Egyetlen helyhez és időhöz kötött – ez az ajtó például az ötvenes években, Moszkvában – mint, egy etnográfiai lehet. Az emberi élet mindig köztes helyzetben van az ilyen konkrét helyek és az örökkévalóság között. A dobozból, amely számára kijelöltetett, az ajtón át a sziluettje, mert a konkrét életéből csak ez marad, ez a sziluett, kiléphet, hogy visszatérjen abba a világba, ahonnan jött. Ez, ha úgy tetszik, egzisztenciális doboz, az ember ebben él félúton a konkrét társadalmi meghatározottság és az örökkévalóság között. Ez az emberi élet alapdrámája. Én mindig ebben az értelemben fogom fel a szociális dimenziót.

nyítja, hogy az egységnél sokkal döntőbb lett a sokrétűség. Ez részben az idősebbek kifáradásával magyarázható, részben pedig az újabb európai művészeti irányzatok felbukkanásával. A nagybányai iskolát látogató sokszáz növendék a húszas évektől kezdve sokféle irányba tapogatózott. A kiállított művek némelyikében már érezni a kubizmus, az absztrakció vagy a konstruktivizmus hatását. Ezek az irányzatok mégsem hoztak olyan látványos eredményeket, mint korábban a Vadak festészete. Akik pedig nem próbáltak az új horizontok irányába kitekinteni, azok közül többen a mesterek utánzásába merevedtek bele. Ennek eredményeként az eredetileg az akadémizmus ellen megszülető nagybányai festészet maga is az akadémizmus veszélyével volt kénytelen szembenézni. Kivételek persze akadnak. A kiállított művek közül Ziffer Sándor, Szobotka Imre, Jándi Dávid, Pechán József, Boromisza Tibor vagy Bernáth Aurél mellett engem leginkább Nagy Oszkár és Klein József harmincas években festett képei ragadtak meg. Két nagyszerű erdélyi művész, akiket pedig még a korszakot tárgyaló nagy akadémiai kézikönyv sem említ. E kiállításon 10, illetve 12 festménnyel szerepelnek. Nem indultak el az izmusok irányába, de epigonokká sem váltak; a Vadak festészetét folytatták, hallatlan érzékenységgel és egyéni leleménnyel. Mindkettőjüknek a század legjelentősebb magyar festői között a helye. Ennek felismerését remélhetően a galéria két vezetőjének azon terve is elősegíti majd, hogy a közeljövőben egy-egy átfogó életműkiállításon akarják megismertetni munkásságukat.

A kiállítást bátran merem korszakos jelentőségűnek nevezni. A nagybányaiak elsődleges célja a magyar festészet megteremtése volt; a rendezőknek pedig sikerült felhívni a figyelmet arra, hogy e festészet a magyar jelzőt az európai művészetbe való bekapcsolódással érdemli csak ki. ,,E korszak magyar művészete valóban *nemzeti*, mert valóban *európai*'', írta a nagybányaiak első korszakáról Fülep Lajos. A második és harmadik korszakról ugyanez mondható el. A kiállítást rendező Jurecskó László és Kishonty Zsolt azokra az európai kerülőutakra hívta fel a figyelmet, amelyek nélkül Magyarországra sem lehet hazaérkezni.

Földényi F. László

Az ÚJ MŰVÉSZET februári számából

Tolldísz és császári korona II.
A Schömer-gyűjtemény
Akvarell-kiállítás
a Szépművészeti Múzeumban
Országos Rajzbiennálé,
Salgótarján
Kötéltánc érettünk
Böröcz András kiállításai
Korom által homályosan
Szirtes János képei
Emlékművek a sivatagban.
Töredék El Kazovszkij műveiről
Nemzetközi plakátkiállítás
,,Egyetemes normák'' vagy pokoljárás

Kiállítás

ÜDÉN—KOMOLYAN

Gyerekrajzok a Budapest Galériában

Először is nemcsak gyerekrajzok, hanem mindenféle gyerek és ifjúsági képző- és iparművészeti mű, másodszor is nemcsak a Budapest Galériában, de a fővárosban még öt helyen — replikázik pontosító pedagógus énem a címet újraolvasva. Pontosítsunk hát eképpen: a Főváros Képző- és Iparművészeti Diákbiennálék sorában a harmadikat rendezték meg 1992 decembere és 1993 januárja között. Egy jelentős vállalkozás, Budapest rajztanárainak lelkes összefogása, néhány megszállott pedagógiai szakember, képzőművész-tanár és a főváros galériájának közös munkája révén kerülhettek látványközelbe a 6—18 éves diákok művei.

A gyerekrajzpályázatok örök dilemmája: milyen szempontok alapján kerülhet be egy-egy tehetséges gyerekalkotó rajza, festménye az adott kiállításra? Kit díjazunk, kit jutalmazunk, a felkészítő tanárt, a jókezű, viaszpuhaságú, befogadásra, alakításra alkalmas gyereket? Összemérhető-e két 6 és fél éves zsírkrétarajza? Egyáltalán van-e mércénk, avagy a felnőtt tanultsága és beleérzése ,,értelmezi újra'' a gyerekrajzot?

Nos, ez a Budapest Galéria-beli kiállítás ezeket az aggódásokat, kérdéseket el nem oszlatja, meg nem válaszolja, pusztán letesz valamit az asztalra, valami fontosat, azt jelesül, hogy így vagy úgy, de létezik egy magyar vizuális nevelési program, mely toleráns, szélesívű és sokrétű. Ennek egyik fontos központja Budapest, szervező, kohézióteremtő iskolákkal, szakkörökkel. A tehetséggondozás bemutatkozó példatára is egyben ez az anyag, mivel a szakköri tevékenységekről is számot ad.

De hát mi is látható itt: elsősorban a Budapest Galériában? A gyerekek világszemléletének képes lenyomatai, a tanári feladatok tanulmánysorozatai, általános iskolások örömrajzai, vágy- és fantáziaképek, idő- és világutazások dokumentumai, kézművesszorgalom, iparművészeti szakfeladatok tárgyi megjelenései. Itt-ott erős intenciók nyomai, például a hagyományos stúdiumok megrajzolásánál, a virtuózra még nem, de ügyesre sikeredett portré, figura, drapéria, interieur vázlatoknál. Máshol az elementáris tehetség üt át az esetleg kevésbé látványos darabokon. A szakmaiság görcse itt még csak a törekvés álarcában tűnik elő, a fő jellemző az üdeség. Üdeség mindenek dacára. Dacára az iskolai nyűgöknek, az élet által erre-arra vetettségnek, üdeség a komolykodó professzori korrekció ellenében. És ez az üdeség az, ami a nézőt behúzza a kiállítóterembe, ami miatt nem a látványos tévedéseket, hanem a sikeres csetlés-botlásokat jegyzi meg. A 7 éves Rudas Ági *Dinnyeevő*it például, aki Murillo képénél bájosabban falatozó dinnyefejű gyerekeket ,,dobott fel'' pasztellel. A 13 éves Máthé Krisztián *Galaxis*a sem a *Galaktika* újság jól-rosszul imitált változata, hanem önálló látomás egy színes új világról.

A középiskolások anyaga mindig problémásabb. Hogyne lenne az, amikor a felnőttséggel való veszkődés, bizonyítani akarás nagyotmondásai is sújtják az ifjú alkotókat, miközben ismeretlen anyagokkal, technikákkal birkóznak. A szecessziótól, erotikától, fotótól, virtuozitástól megihletett kamaszemberek vizuális kreatúrái hol bosszantóak, hol lenyűgözőek, ám szó nélkül, legyintéssel elmenni nem lehet mellettünk. A tárgyak, textilek, szőtt és batik faliképek, fonott kosarak, ruhák meglepő technikai érettségről vallanak. Jó szakmai, mesterséget alaposan megismertető műhelyekről adnak örvendetes híreket. Mert bizony ez is fontos eleme a kiállításnak. A hiteles és alapos műhelymunka, a leendő szakma megszerettetése-megismertetése értékvesztett korunkban értékképző erény.

A magyar rajztanítás, művészeti nevelés házatáján nincs minden rendben. Cikkem elején toleranciáról, sokrétűségről írtam, de e területen létezik sok-sok megnemértés, az új befogadására való képtelenség a tanárok részéről.

A hagyományőrzés címkével ellátott — újra erőre kapott — népiességtől, a modernizmus mételyeitől gyermeket óvó konzervativizmusig, és a ,,tanítsuk meg festeni-rajzolni a kicsiket'' téves szakmacentrizmusáig sok minden.

Mégis, egy ilyen reprezentatív kiállítás a problémákat elfedni nem akaró, tág horizontot mutató teljességre törekvésével optimizmusra ad okot.

Arra az optimizmusra, hogy a gyermeki világkép derűs komolysága áttör a világ és a benne dolgozó ,,rossz erők'' sötét falán, és arra az optimizmusra, hogy gyerekeink maguknak és nekünk mindig tudnak erről a világról újat, kedveset, örömet adót mondani. Hogy vizuálisan tudnak — velünk — kommunikálni.

Hogy nemcsak szavaik, de színeik, vonalaik, formáik vannak — és lesznek — elmesélni érzéseiket, gondolataikat. Arra az optimizmusra is okot ad ez a kiállítás, hogy mindig vannak és lesznek, akik ezeket a szavakat — képi szavakat — előhívják bennük. Ezért jó sétálni gyermekrajzok között a kiállítóteremben.

Sinkó István

Könyv

MESÉT A ROMOKHOZ

Darvasi László: A portugálok

Ha a szerző ,,identitászavarral, formai gondokkal'' küzdő ,,válságtermék''-nek nevezi már megjelenése előtt kötetét, ezt a nyilatkozatot okosabb talán figyelembe sem venni, végtére is az író dolga, hogy írja, nem pedig hogy kritizálja a műveit. Ez a hatáskör-átlépés ugyanúgy nem befolyásolhatja az embert, mintha az író, teszem azt, világirodalmi remeknek mondaná frissen nyomdába adott alkotását. Csakhogy Darvasi Lászlónak nem csak ezt a kijelentését olvashattuk (*Magyar Napló,* 1992. febr. 7.), hanem azokat a novelláit is, melyekhez az ebben a kötetben rögzített ,,válság'' vezetett, s kár volna elkerülni, hogy ezeket figyelembe vegyük a könyvről beszélve. E zavarbaejtő elbeszélések műfaji, formai egyszerűsödése, önreflexió-nélkülisége felől nézve *A portugálok* poétikai reflexiói még hangsúlyosabbnak látszanak, mintha a kötetet csak önmagában tekintenénk.

Az írásról szóló darabok már Darvasi első könyvében is szerepeltek (*Horger Antal Párizsban,* 1991.), de *A portugálok*ban olyannyira megsokasodtak, hogy a vegyesen versben és prózában írt kötet szinte már ironikus poétikai szöveggyűjteménynek tetszik. Ezeknek a szövegeknek a legfőbb témája líra és epika szétválasztása az idő és a személyesség szempontjából: ,,Emiatt a prae, de hopp, amott a post, / bolond, ki köztük mégis versbe' ír''; s bár néha ez a poétika már-már mértani szigorral bír: ,,A költészet (vers) epikus kellék. / A világ bármely két különböző pontját összekötő / legrövidebb egyenest mondatnak nevezzük'', az ironikus önidézésekkel, élénk humorral és nyelvi fantáziával megírt darabok sokszor inkább elmossák, mint megvonják líra és próza határát. Az első ciklus, a korábbi írásokat tartalmazó *Pompeji feljegyzések* főleg verseket vonultat fel, melyek egyszerűbbek, rövidebbek, mint a *Horger Antal*-kötet írásai voltak, ezeknek a szabadverseknek a versvoltáról olykor azonban csak a tördelés dönt. A második rész ciklusai (*Gólok története, Csókok története, Vidéki történetek*) pedig prózai darabokból állnak össze, melyek nagyrészt – már csak a cikluscímek alapján is – epikus írások, és a *történet* mibenlétét fejtegetik. Megfogalmazásuk végtelenül takarékos, mintha Darvasit az érdekelné, mi szükséges feltétlenül egy történethez, elbeszéléshez.

A lávával elöntött Pompeji az egyszeri állandósággá válását, a folytonos jelenlétet képviseli, a versben megmerevedő pillanatot. Az írásnak ez az élettelenül megörökítő tulajdonsága az egyik pont, melyet a kötet körbejár: ,,Az Iliász Akhilleusz mauzóleuma''; ,,Ha szólok, s riasztom, van történetem. Egész és halott''.

A kötet írásai látszólag csatlakoznak a hagyományos gyakorlathoz, mely szerint a líra a személyesség, az epika pedig a távolságtartás műneme, az első rész versei főként egyes szám első személyűek, a történetek egyes szám harmadik személyben vannak elmesélve. Ugyanakkor a versek mögött feltételezett, a szövegbe oldható személyiség, az ,,irodalomember'' – mint például Osszián – léte problematikus: ,,Az itt a kérdés, / ki kérdez itten, és ki sír, folytonosan ki jajong(...)testével ki text e tájban''. A másik oldalon, a személytelen történetekben pedig megjelenik a név-adó, a mese-kitaláló, az elbeszélő. A *Pompeji*-ciklus ironikus archaizmusa is azt vonja kétségbe, hogy a stílus maga volna az ember, sokkal inkább ,,az művészetnek álnokul / költött képmutatása''. Az ál-archaikus nyelv a nemzeti irodalom-írás abszurditására is utal, ahogy a ciklus mottója is: ,,Például. / Egészséges, szép nagy nemzeti / irodalom kell. / Ahogy Beckett ír.'' A nemzeti irodalom utólag megjelölhető, a kötetben például Petőfi, Arany, Babits figurájával, de csinálni aligha lehet.

Az első két történet-ciklus az élet két eléggé nem hangsúlyozhatóan jelentős elemét állítja az írások középpontjába: a gólokat és a csókokat. A *Gólok története* a magyar irodalom focitoposzához csatlakozik (tehát mégis tetten érhető a nemzeti irodalom alakulása), Darvasi a focitörténeteket egyetlen történésre redukálja (a gólra), és az ironikusan távolságtartó elbeszélésmód mellett is megőrzi a toposz erkölcsi töltését. A világ minden pontján rúgott gólok után közép-európai csókok következnek: egy-egy figura néhány mondatos portréja, vagyis hogy csók-portréja jellemez egy-egy területet; a poétikai kelléktárban a minimális történet után a történettel jellemzés minimuma vonul fel.

A *Vidéki történetek* az új kötet legeredetibb, legizgalmasabb része. E tömören sokat mondó mesék mítikus volta a *Horger Antal* néhány versének a folytatása; az írások egy csoportjának főszereplője, a már férfiként született csecsemő az első kötet végtelen nagyságúra tágított figuráira emlékeztet. Ezeknek a néhány soros, látomásszerű elbeszélésmagoknak a színhelye, a Kafkát idéző falu, és szereplői (ember, angyal, ördög) névtelenek, híján vannak minden konkretizálásnak. A mondatokból sokszor az alany is hiányzik, vagy teljesen meghatározatlan. Az elbeszélések a világ keletkezéséig, az ember születéséig látszanak visszanyúlni; a keletkezéstörténetek majd mindegyike történetkeletkezésről is szól amellett, hogy az ember földhözragadt, de olykor azért heroikus természetét mutatja meg. Szent és profán, magasztos és alantas együttszereplése vigyázza az emberi és az égi megkülönböztetését a termékeny fantáziával és a szépség iránti biztos érzékkel megírt ördöngös angyalos mesékben. Az írások nyelve költőien emelkedett: ,,Az angyal sokszemmel tudja az időt. Az ember egy nézéssel látja peregni'', az alantas, földi elemek itt még csak a témákban, és nem pedig a nyelvben jelennek meg, mint majd a novellák szövegében. A történetekben az írás közösségi szerepének kérdése újra felvetődik, kevésbé konkrétan persze, mint a nemzeti irodalom problémája az első részben. *A temetés* írás-utópiájában a művészet emlékezőként, megőrzőként szerepel és működik. *A nagy építkezés* keserűbb: a falu népe lelkesen kezd az építkezésbe, csak az egyikőjük tudja, hogy félbe fogják hagyni a munkát, mint mindig, ,,de akkor keresik majd, jönnek hozzá szemlesütve, mutatják a lebontott hegyet, a fedetlen tornyokat, a gerendák, kockakövek, sártéglák fölös halmait, és könyörögnek: Találja ki a romokhoz a mesét!''. Az írások nagy részének rezignált hangja abból a gondolatból táplálkozik, hogy a fontos történések, a választások lehetősége után vagyunk, már a földiek halandóságát ellenző dacos angyalt is szépen visszazárták az igenlő angyalok karába.

Az eredeti, kísérletező, műfaji határokat kereső kötet után meglepően hat a folyóiratokban megjelent novellák megbékélése a hagyományos elbeszélés-műfajjal. Ezek a fikciót a jogaiba visszaállító történetek, melyek azért sokat őriznek Darvasi korábbi írásaiból, azt mutatják, hogy az agyonhasznált novella-formában is lehet invenciózus, összetett műveket írni, a műfaji egyszerűség nem gátja a sokrétűségnek. Ezek közül (és a mostanában mások által írt elbeszélések közül) is kiemelkedik *A veinhageni rózsabokrok* (*Jelenkor* 1992. jan.), mely a legszorosabb kapcsolatban van a korábbi Darvasi-írásokkal, főként a történetkeletkezést érintő darabokkal. A ,,normális'' hosszúságú novella részletei nagyon is konkrétak, kidolgozottak, a főszereplő-elbeszélőről sok információval szolgálnak, a szereplők egyénítettek; a történet színtere, a ,,szent város'' azonban ugyanolyan lebegő, mint a falu a *Vidéki történetek*ben.

Némelyik új novella elbeszélésmódja szándékosan korlátozott. Az egyes szám első személyben mesélő főhős nemhogy élénkebb, de inkább gyengébb elméjűnek hat, mint a többiek: ,,kopaszra nyíratod a fejed, mint egy hülyegyerek, és csak ülsz, bámulod az udvart'' – mondják neki a *Kutuzov unokájá*ban. A korlátozott tudatú elbeszélő figura különböző célokkal, jelentéssel a mai prózában máshol is megjelenik – pl. Szijj Ferencnél, Hazai Attilánál vagy Bodor *Sinistra körzet*ében. Náluk közös, hogy a redukált látás- és elbeszélésmód a világ lehatárolt élménylehetőségeivel függ össze, Darvasinál pedig ez a korlátoltság olykor valami szent együgyűség benyomását kelti, *A veinhageni rózsabokrok*ban például: ,,Nagyon szegény és elhanyagolt az én tanyám, de a házban s a ház körül mindennek külön neve van. Ez persze nem erény... Nem is azért mondom.'' Ennek a látszólagos fogyatékosságnak, naiv elbeszélésnek az illúzióját teremti meg a novella élőbeszédet imitáló nyelve is, annak ellenére, hogy Darvasi nagyon szigorúan, pontosan, kiszámítottan ír. A nyelvvel való bánni tudást biztosan megőrizte az előző kötetekből, a mondatok, akár néhány szava-

Mindazonáltal úgy gondolom, hogy a műhöz elfogultságainkon keresztül vezet út.

A tehetség legalapvetőbb feltétele nyilvánvalóan az íráskészség. A nyelv fölényes ismerete, a biztonságos nyelvi építkezés képessége. Ez eléggé könnyen fölismerhető. Azt nem mondanám, hogy aki íráskészséggel bír, az már tehetséges is, hiszen ettől azért jóval több kell, ellenben abban biztos vagyok, hogy akinek íráskészsége nincs, az nem is tehetséges.

Az íráskészség lehet az alapja a stílusnak. Abból fejlődik ki előbb, vagy utóbb, személye válogatja, mikor. Ezért az íráskészség nem tévesztendő össze a már kiforrott, karakteres művészi személyiségre jellemző stílussal, mint a mégoly eredeti gondolat sem a világképpel, melynek koherenciája biztosítja a mű esztétikai egységét. A szemléleti egységet.

Azokat mondhatjuk hát tehetségesnek, akiknél a fentiek jeleit tapasztalni lehet, vagyis az íráskészség és a stílus, az eredeti szemlélet és világkép közötti úton vannak valahol, pontosan nyilván meg nem határozhatóan.

Milyen hát a jó mű?

Ezt a befogadó ösztönösen megérzi, jóllehet megfogalmazni nemigen tudja. Számomra az a jó mű, amely közli velem a kimondhatatlant, sajátságos módon éppen szavak által. Amely megráz, fölemel; amely úgy láttatja velem a világot, ahogyan még sohasem láttam. Kitágítja a létezés határait. Általa a köznapi hasznosságtól megtisztított létezést tudom megélni. Átélés, beleélés — kulcsszó a művészetben. Ez vezet a katarzishoz, mely minden művészet lényege, kvintesszenciája.

A kötet csúcspontját véleményem szerint Bihari Sándor versei jelentik. Közvetlen e magasság tájékán foglalnak helyet Ratkó, Serfőző, Utassy művei. Aztán ott vannak még mindig nem túl messze tőlük Cseh Károly, Bényei József, Finta Éva, Magyar József, Horváth Gyula, Anga Mária kisebb-nagyobb távolságra egymástól. A sok ismeretlen, kezdő tollforgató között is akad egy-két figyelemre méltó. S leginkább miattuk kár, hogy ilyen meglehetősen kétes környezetben kaptak lehetőséget.

Ez az én véleményem idők során lehet, hogy áthullik ama rostán, s a legfrappánsabb érvekkel — jobbnál jobb művekkel — megcáfoltatik. Félek, nem így lesz, e kötet nemigen engedi remélni ezt. Azt viszont mindenképpen remélem, hogy a szerkesztőknek legalább tanulságul szolgált, a továbbiakhoz.

FECSKE CSABA

ÚJ EGRI KÖNYV DOBÓ ISTVÁNRÓL

Meglepően érdekes munkát jelentetett meg a mostanában alakult Felsőmagyarország Kiadó: Apor Elemér, egri patrióta könyvét a nagy egri hősről, Dobó Istvánról. Művét szerényen „regényes életrajz"-nak mondja, s az elképzelt párbeszédek s a korfestő részletek miatt természetesen az is; ám a gyanútlan olvasó néhol mégis azt érzi, izgalmas történelmi tanulmányt, netán esszét olvas, mivel e kis könyv szinte minden lapja a tények, a megbízható adalékok hitelét sugallja, a történelem logikáját jól értő ember szenvedélyes értelmezésével. A mohácsi csatáról pl. valósággal lélegzetelállító a győztesek örök fölényével és magabiztosságával megírt szolimáni hadparancs — femán — bemutatása.

Kérdezhetnénk, vajon mire döbbenti rá a mai olvasókat ez a kendőzetlen igazságokat kimondó kis kötet?

Elsősorban arra a riasztó tényre, hogy „Zápolya öldöklő századá"-ban hogyan is *írták* a történelmet a mohó, földszerző kegyetlen magyar és idegen földesurak. (Főleg Mohács után, a nagy gazdátlanság idején.) Hogy forgatták ki egymást öröklött vagy szerzett vagyonukból, — pl. a királyi adósság nevében törvényszerűen is kaphattak várakat a hozzájuk tartozó falvakkal — hogyan öltek, ármánykodtak és pereskedtek a nagyobb birtok reményében, s legnyilvánvalóbb érdekeikért hogyan váltogatták még a szolgálandó királyt is, — pl. Perényi Péter nem is egyszer — s ha kellett, hogyan úzték ki váraikból a gyöngébbet, olykor a védtelen özvegyeket, mint éppen a Tarczaiak az árván maradt Dobókat. Az embernek néha az az érzése, hogy Nemeskürty István fekete — a tudomány szerint mégis elrajzolt — látleletét olvassa, mivel annyi ebben a korban az elképesztő borzalom és aljasság. Ki gondolta volna például, hogy Sárospatakon a sokszor megcsodált Perényi-loggiához annyi embertelenség és vér tapad, mint amennyit Apor Elemér elénk tár?

Abban is megerősít ez a kis könyv, hogy a Habsburg királyok — különösen Miksa — mennyire nem értették a magyarság valóságos helyzetét.

Mindig árulástól, hűtlenségtől, hirtelen támadt kész helyzetektől tartottak. Így ölették meg Pallavicini őrgróffal például az egységes államiságért — lényegében tehát az ő érdekeikért — küzdő Fráter Györgyöt is, de erre a legjobb példa a mindig királyhű Dobó István tragikus sorsa és hűtlenségi pere is. Természetesen ezért indokolt a magyar urak szintén jogos gyanakvása a király tettei iránt, hiszen az ígért segítség legtöbbször elmarad, ha a sereg összegyűlt is — mint a Miksáé Győrnél — mégsem mozdul, vár; a magyarság pedig védekezik és rohamosan pusztul. Így érthető, hogy a megalázó mohácsi ceremónia ellenére is — amikor Zápolya Jánosnak a véráztatta mohácsi síkon 1529-ben Szolimánnak ünnepélyesen kezet kellett csókolnia, hogy az hűséges alattvalójának elfogadja — a főurak közül sokan inkább a török oltalmat élvező Erdélyt választják.

Valami módon mindenki az életét s a birtokát menti.

Ebbe a véres, füstös eleven valóságba helyezi Apor Elemér kedvenc hősét, s a modern regényírás szabályai szerint életének csak egy-egy részletét mutatva be, az olvasó mégis minden lényegeset megtud Dobó Istvánról.

Azzal a jelenettel kezdi, amikor meghozzák az apja halálhírét, s az anyja balladába illő átkot szór a gyilkos szomszéd fejére, aztán sorra felvillan előttünk a Mohácsra induló majd visszaforduló kis csapat, az országúti portyázások, a regéci igazságtétel, a várostromok, — köztük az egri —, az erdélyi vajdaság keservei, az ősi birtokért — Patakért — folytatott erőfeszítések, az ellene előhúzott fő- és birtokvesztő perek, — amikor az üres kincstárnak szüksége volt a pénzre — a sikertelen védekezések, a bebörtönzések, a szabadulások egészen fia, Ferenc és unokája, Balassi Jánoska — a költő és Dobó Krisztina törvénytelennek minősített fia — haláláig. Egy évszázadnyi esemény, küzdelem, tragédia. Az sincs a köztudatban például, hogy Eger védelmét is ilyen fővesztéses per árnyékában küzdötte végig, a rágalmon alapuló hűtlenségi peréről nem is szólva. Apor Elemér Dobó István alakjában mégis a legfontosabbat, a végvári vitézek már-már tragikus helytállását és örökérvényű erkölcsét tudta érzékeltetni, a század — Balassi szerint is — legnagyobb igazságát. Ez az önfeláldozó példa sugárzik ebből az itt-ott archaikus nyelven megírt kis könyvből máig ható tanulsággal, s amelyet — mint a szűkebb hazához eltéphetetlen szálakkal kötődő író — csak Apor Elemér írhatott meg. *(Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 1992.)*

TAKÁCS JÓZSEF

NAGYBÁNYAI FESTÉSZET A NEÓSOK FELLÉPÉSÉTŐL 1944-IG*

Azidőtájt, amikor e kiállítás képei készültek, még nem a bejáratot megnyitás címén elálló művészettörténész szavai vezették be a művek élményét, hanem a művészek maguk fáradoztak — a vernissage eredeti értelmében — azon, hogy végső simításokat tegyenek képeiken. A lakk és a terpentin illata talán még a tájképek fenyőillatát is felidézte. De ki merne ma már hozzányúlni ezekhez a képekhez máshol, mint múzeumi felügyelet alatt, restaurátori laboratóriumban? Hiszen történelemmé, muzeális értékekké váltak, s így várják értékelésüket — úgyszólván az előestéjén a nagybányai művésztelep alapítása centenáriumának, amely 1996-ban aligha múlhat majd el méltó megemlékezés nélkül.

Mindezért talán helyes is néhány szóban, a mai szokás szerint, felidéznünk a nagybányai mozgalom század eleji történeti szituációját. Az ilyen fajta fejtegetéseknek nem egyszer váratlan haszna is lehet. Mint Tersánszky Józsi Jenő Nagybányáról szóló kulcsregényének első személyben megnyilatkozó elbeszélője írja, a művésztelepre való indulásáról:

„Kiskabátban, zsebbedugható kis vázlatkönyvemmel szálltam vonatra hazulról a festőiskolába. Más minden holmim postára adattam a cselédünkkel egy nagy bőröndbe csomagolva: Nagybánya, Szatmár megye címre személypoggyászként.

A nagybányai szabad festőiskoláról egy képes konzervatív szellemű művészeti közlönyben, egy nagynevű egyetemi tanár és műbíráló tollából azt olvastam, hogy „... gyalázatos, ostoba, nemzetietlen, különcködő művészeti irányok melegágya..."

Az idézet Tersánszky A félbolond című regényéből jól jellemzi annak a generációjának a hangulatát, amelyről a regény szól: közelebbről meg nem határozott időben, az első világháborút megelőző években zajlik a történet, amikor Nagybánya már túl van kezdeti, dicsőséges korszakán, túl a fiatalok fellépésén is; alapító tagjainak egy része a művésztelepet már nem látogatja, s vannak halottai is. A szabadiskola élete azonban látszólag a régi, bolondozásaival, barátságaival és ellenszenveivel, mulatságaival, szórakozásaival és kirándulásaival, az elismerés és a vetélkedés váltakozásával. Hiteles annak a szellemi környezetnek a rajza, amelyben minden a művészet körül forog. Ez a világ, amelyben a személyes élmény, az egyéni látásmód és ezek művészi megvalósítása révén lehetett rangot, tekintélyt szerezni, s amelyben a vagyon, a társadalmi rang nem imponált, sajátos demokratizmusa által is külön, máshol a magyar társadalomban alig tapasztalt vonzóerőt jelenthetett. Mert vonzott az a társaság és az az életforma, amely mintegy kivonta magát a társadalom szabályai alól, s egy másik törvényszerűségnek, a művészi értéknek védelme alá húzódott.

Mindenekelőtt ez a művészetközpontúság, a személyes látásmódra mindenek fölött formált jog, s ezeknek az életformában való közvetkezetes keresztülvitele, napról napra megvalósítása szerzett hatalmas tekintélyt az alapító mestereknek, Hollósynak s mindenekelőtt Ferenczy Károlynak. Hiszen Tersánszky regényének címszereplője is azt állítja: tőle lehetett megtanulni nemcsak a látványnak mindenféle ablak formára kivágott nézőkékkel képpé komponálását, hanem azt a bizarr, polgárpukkasztó gesztust is, ahogyan az ember két lába között fejjel lefelé kinézve szemléli a motívumot, végképp elszakadva a mindennapi szemlélettől. E konvencióktól szabadulni igyekvő művészetszemlélet nélkül aligha népesítették volna be a Hegyibeszéd alakjai a kedvelt kirándulóhelyeket, a Háromkirályok az erdőt. S a látásnak ez a szabadsága volt az, amely öntudattal töltötte el az életmód szabadságának keresőit. 1905 táján mindez már nem volt elég: az akkor fellépő fiatalok továbbléptek, szakítva a beleérzés szabadságával, s többet követelve: a jogot a művészi forma törvényszerűségeinek keresésére, az önkifejezés szabadságára.

Czóbel Béla, Perlrott Csaba Vilmos és társaik Párizsban találják meg ennek az új szemléletnek a támaszait, Matisse körében és iskolájában, a fauves mozgalmában. Rátalálnak a nagy elődökre és példaképekre is, Gauguin, Cézanne kiállításain. Nézeteiket már korán támogatja Budapestről Fülep Lajos, aki Ferenczy művészetében már 1905-ben a modern akadémia jegyeit észleli, s aki majd 1906-ban, Czóbel nagybányai bemutatkozásának évében „két őserejű, ősegészségű, kristálytiszta forrás" — Cézanne és Gauguin „mérhetetlen gazdagságáról" ír a Salon d'Automne-ról szóló beszámolójában. Művészetükben a „művészet és természet találkozásának elementáris szenzációját" ünnepli, megvalósulását, de ellentétes művészi felfogással való realizációját a nagybányai alapító nemzedék művészi problémáinak.

Kétségtelen, hogy Fülep fordulata éppolyan éles, amint forradalom Czóbelék gesztusa is, amely egyben példát ad a nagybányai ifjúságnak, perspektívát nyit előtte. Ez a gesztus vitákat kelt, amelyben elhangzik természetesen az idegen példákhoz való igazodás vádja, s neoimpresszionista vagy neomodern minősítés is (innen a neósok zsargonszerű elnevezése). De ugyanez a gesztus jelenti a modernség magyarországi kezdetét, az első nagybányai fordulat után a másodikat, a döntőt; a szemlélet felszabadítása után ennek a szabadságnak abszolutizálását. A neósok forradalmából ered az a művészi magatartás, amely nem elégszik meg többé az egyszer elérttel, amely többüket — Tihanyi Lajoshoz hasonlóan — végig hajtja a század első két évtizedének progresszív, egymást váltó művészcsoportosulásain, a Nyolcak csoportjától az aktivisták mozgalmáig. Ez évek Nagybányájának hiteles képét, a történések helyszínét pontosan idézi fel a Magyarország vármegyéi és városai sorozatnak Szatmár megyét ismertető kötetébe 1908-ban készült leírás:

„Nagybánya a tenger színe fölött 228 m magasságban fekszik, sík területen, magas hegyekkel körülvéve.

A város lakossága 11.183 lélek, a kik között 8550 magyar, 2400 oláh, 148 német, 50 ruthén, 19 tót anyanyelvű. ... Írni-olvasni tud 5458, tehát a lakosságnak körülbelül a fele. Magyarul beszélnek 9613-an.

A város külső képén, népessége elemein s életmódján máig meglátszik, hogy kezdettől fogva bányaváros.

A város külseje ma is ódon, de bizalmas jellegű. Az egyszerű házsorokat csak az utóbbi években kezdték tarkítani modern stílusú épületekkel, de máig megőrizte középkori színezetét s nagyobb épületei mind, mind századosak. Még az új házak is szerencsésen, ösztönszerűen igyekeznek szerényen megmaradni az öreges képben s nem rikítani ki avas falú társaik közül.

Ez az ismertetés, amely különben a művésztelep addigi történetéről is mint a város egyik legnagyobb értékéről és büszkeségéről számol be, mintha magán viselné az első generáció által felfedezett és megismertetett értékeket. Nem feledteti azonban azt, hogy Hollósy, Ferenczy, Réti, Thorma újításának színhelye, kiindulópontja az „öreges képét" őrző, „ódon, de bizalmas jellegű" város volt, amely „azok közül a nagyon ritka kis városok közül való, a hol máig megvan a meleg, bizalmas és élénk társadalmi élet". Nem feledtetheti a Párizshoz, Budapesthez igazodó modernség megjelenésének, a neósok fellépésének meglepő, robbanássszerű hatását sem. S érthetővé teszi azoknak a művészeknek a hűségét is, akik a század első évtizedében a művésztelep társadalmát megosztó viták hatását egész életükben magukban és művészi gondokodásukban megtartva, de a városban maradva és működve, nem vonták ki magukat kimeríthetetlen szépségei, uralkodó motívumai és hangulatai hatása alól. A sokat vitatott „nagybányaiság" egyik — s kétségtelenül legkonkrétabb — jelentése ez is. A kiállítás módot ad arra, hogy ezzel az értelmezéssel is megismerkedjünk végre a Nagybánya példájára való sok-sok, elítélő vagy igenlő hivatkozás után, amelyekből még olyan nyelvtani és logikai képtelenségek is fakadtak, mint a „posztnagybánya", „posztnagybányaiság" kifejezések.

Külön öröm legyen számunkra, hogy ez a kiállítás Miskolcon nyílik, abban a városban, amelynek művésztelepe az első világháború után az elsők között vált a művészeti akadémia nyári szabadiskolájaként Nagybánya-pótlékká, az ottani festőiskola párhuzamává és szellemének folytatójává. Ezért is fogadják szeretettel a tárlatot!

MAROSI ERNŐ

* Elhangzott 1992. december 1-jén, a Miskolci Galériában

NAGYBÁNYA

Nagybánya régi
falai

Jaschke Ferenc vizf.
repr.

Szilágyi. Magy. nemzet
tört. VII. 147. l.

ST BANK RT.

TMÉNYE

évi LXIX. törvény 95. szakasza alapján, és az 1992. április 21-én megtartott évi rendes
szólóvá átalakított részvényeink cseréjét.

szóló részvényeit bevonja, érvénytelenné nyilvánítja, és az átalakított,
dése szerint részvényeseinknek ingyenes átvételre felajánlja.
apján részvényesi jogok nem gyakorolhatóak.

-ai közgyűlési határozatával alaptőkén felüli vagyona egy részének alaptőkésítésével
gyenkénti névértékű részvény kiállításával.

zabály 11.11. pont második bekezdése, valamint a Gt. 306. szakasza alapján felemelte a
ptőkésítésével, tízezer forint egyenkénti névértékű, névre szóló részvény kiállítása útján.

ak megfelelően:
ij részvényeket az 1992. április 21-én BBRt.-részvény-tulajdonos részvényeseinek ajánlja
vételre."

orint egyenkénti névértékű, névre szóló részvények nyomdai munkálatai befejeződtek,
2. április 21. napján fennálló részvényesi tulajdonjog igazolása mellett.

arab egymillió forint egyenkénti névértékű, névre szóló részvény cseréjére és tizenkét
gosítja a tulajdonost, amennyiben 1992. április 21. napján tulajdonjoga fennállt.

zerződésükkel, bemutatóra szóló részvényeikkel az alább megjelölt helyen és időben
t **nyilatkozattétel** érdekében.

nyek **letétbe helyezésének a helye.**

ontjában helyezték letétbe részvényeiket, a Budapest Bank Rt.

AZGATÓSÁGÁNÁL
álmán Imre utca 2. sz.)

rtékpapírjaikat.

atában az ügyfélfogadási időben, a Lipótvárosi Igazgatóságon pedig munkanapokon
között bonyolítjuk le.

figyelmüket arra, hogy

ember 31.

MAGYAR NEMZET
KEDD, 1992. december 29.

Új Nagybánya-kép

A Mission Art Galéria kiállítása Miskolcon

Nagybánya, a nagybányaiság fogalom a XX. századi magyar művészet történetében, nyitánya a kortárs nyugat-európai művészeti törekvések beáramlásának és meghonosításának. Hatása a posztnagybányaiak munkásságának köszönhetően a húszas, harmincas, sőt a negyvenes évek festészeti életében is érezhető.

Az alapítók, *Hollósy* Simon tanítványaival 1896-ban Münchenből, a korabeli művészeti élet egyik centrumából tértek haza a nemzeti művészet megújításának szándékával. Hollósy Simon, *Ferenczy* Károly, *Iványi Grünwald* Béla, *Thorma* János, *Réti* István munkái hamarosan a figyelem középpontjába kerültek. A festőtelepet számos tanítvány kereste fel már az 1902-ben hivatalosan is létrejött *Nagybányai Szabad Festőiskola* megalapítása előtt.

Ferenczy Károly testesíti meg klasszikus Nagybánya-fogalmunkat, a *plein air* elveken nyugvó festőtelep első és legismertebb korszakát, amelynek egysége 1906 körül bomlott meg végleg. A *Miskolci Galéria* kiállítása a szakadásnál kezdődik, a neósok, *Czóbel* Béla, *Perlott* Csaba Vilmos, *Ziffer* Sándor, *Tihanyi* Lajos, *Bornemisza* Géza, *Boromisza* Tibor fellépésével. A neósokat már nem foglalkoztatták nagy történeti kompozíciók tervei, de a tájkép náluk is meghatározó maradt. Ugyanazok a motívumok, a Zazar partja, a kisvárost övező hegyek, a református templom piros sisakja, a kilátás az István toronyból tűnik fel a *Fauve* színeivel.

A fiatalok a korszak legújabb törekvéseit képviselték, és az alapítóknak köszönhetően már nem kellett akkora lemaradást áthidalniuk, mint Ferenczyéknek. Az *új* áttörése is radikálisabb, mert mögötte ott volt Nagybánya forradalma. A korszak nagy tendenciáival való együtt haladás gyökerei Párizsban és Nagybányán is kereshetők. Egyedi színt képviselnek, számos ponton a kortárs lengyel, cseh művészekhez hasonlítható megoldásokhoz jutottak, még ha nem ismerték is egymást.

A neósok fókuszba állításával a kiállítás megváltoztatta jó néhány évtizede változatlan Nagybánya-képünket. Olyan eddig nem ismert műveket, köztük remekműveket sorakoztat fel, amelyek a kortárs művészet csúcsait jelentik, mint Boromisza Tibor *Fürdőzők* című képe (1909), a szecesszió és posztimpresszionizmus egyéni összegzése. Ugyanebben az évben készült *Csendélete* orosz avantgárd mesterek színgazdagságát idézi. Mellette kisebb, de kvalitásos festők sorával ismerkedhetünk meg. Közéjük tartozik *Pechán* József, akitől dekoratív színfoltokból felépített, kontúros *Utcarészletet* láthatunk. Mások eddig ismeretlen oldalukat bemutató festményükkel szerepelnek, Bernát Aurél 1915-ös „neós" tájképével: *A pénzverde a Zazar felől.*

Nagybányán a korszak minden új festészeti iránya magas szinten jelent meg. A kubizmust *Galimberti* Sándor, *Kmetty* János képviseli többek közt. A *Fauve mozgalom* hatása volt a legszélesebb körű. Első képviselőjétől, *Czóbel* Bélától ugyan kevés művet láthatunk, *Tihanyi* Lajos azonban jelentős művekkel szerepel. *Gauguin* vonzását *Iványi* Grünwald képviseli a legerősebben. A neósokhoz csatlakozó, 1909-ben Nagybányáról Kecskemétre áttelepülő alapítótól Kecskeméten született műveket is láthatunk.

A kiállítás másik „bombája" a nagybányai művésztelep 1919 és 1944 közötti korszakának a bemutatása. A Magyarországtól elszakadt Nagybányán óriási erőfeszítésekkel tovább folyó művésztelepi munka intenzitását bizonyítják a művek. Egyrészt a hagyományok, a látványból kiinduló „finom naturalizmus" folytatása állapítható meg a telepet vezető, szervező *Thorma* János, valamint *Réti* István, *Krizsán* János tájképein. Másrészt a korszak vezető tendenciáinak megjelenése. Az expresszionizmus, kubizmus és a Fauve-színvilág jelenléte a hagyományőrzők és újítók immár Nagybánya történetét végigkísérő kettősségére világít rá. *Klein* Józsefet és *Jándi* Dávidot megérintette a neoklasszicizmus formafegyelme is.

Ugyanakkor az is felismerhető, hogy a formabontó törekvések általában nem jutottak el a végpontig. *Pittner* Olivér egyéni színvilágú, kubista tájképek után *(Felsőbányai részlet,* 1931 körül) visszatért a látványfestészethez. E korszak alkotói közt még több eddig alig hallott nevet, megismerésre méltó művet találunk, így *Nagy* Oszkár széles ecsetvonásokkal festett, mozgalmas tájképeit.

A kiállítás erényei közé tartozik, hogy nem feledkezik meg az összképről, a kismesterekről sem. *Jakab* Zoltán, *Sztelek* Norbert, *Égly* Sári művei példázzák a legjobban a festőiskola hatókörét, magas színvonalát.

Erős egyéniségeket vonultat fel a kisszámú grafikai részlet. *Olejnyik* Janka *Allegorikus kompozíciója, Dömötör* Gizella kubisztikus aktjai, tájképei a festészetben is meglévő sokféleség tükrözői. Klein József lágy körvonalrajzzal körülírt vázlata, *Matisse* közvetlen hatását mutató *Ülő aktja* (1925 körül) mellett a legizgalmasabb felfedezés *Mund* Hugó grafikája, az 1920-as évekből származó *Tájképén* a *Máttis Teutsch* József kompozícióra jellemző dekoratív absztrakció más irányú továbbfejlesztésével találkozunk.

A sok felfedezés annak is köszönhető, hogy a kiállításon szereplő százötven mű körülbelül hetven százaléka magángyűjteményekből származik. A közelgő Nagybánya centenáriumi év első kiállítása igen magasra emelte a mércét. Rendezői az 1990-ben létrejött *Mission Art Galéria* vezetői, *Jurecskó* László és *Kishonthy* Zsolt gyűjtőmunkájának, tudományos felkészültségének köszönhetően a korábbiaknál sokkal nagyobb időszakot, eddig csak felszínesen ismert művészt és ismeretlen művet láthat a néző. A kiállítás megnyitójával egy időben tanulmánykötet jelent meg, másnap tudományos tanácskozás zajlott. Végül, de nem utolsósorban arról is szót kell ejteni, hogy közel ötven éve Magyarországon magángaléria nem rendezett ilyen nagyszabású kiállítást, és nem adott ki könyvet sem.

Gellér Katalin

NAGYBÁNYA

Nagybaconi templom
és temető

kepe repr –

Malmagyrépszínv II

51. l. elött –

Ceterach Willd
(Ceterach officinarum Lam. et DC)
pikkelyharaszt

Nagybanyai harang-
torony

1781

Kakuk Imre
mūve

Repr.

Baloghfatornyok

18. n. Ép

NAGYBÁNYA

A nagybányai művészet második generációjának műveiből rendezett kiállítást a Mission Art Galéria a Miskolci Galériában.

Ez a rendezvény messze túlmutat a miskolci régió határain, nem csupán országos jelentőségű, de fordulatot jelentő lépés a magyar művészettörténet-írásban is.

Nagybánya címszó alatt a magyar természetfestésnek egy olyan fontos szakaszát értjük, mely a francia naturalizmusból kiindulva eljutott a táji élmény érzelmi-pantheisztikus kifejezéséhez. A vezető mester Ferenczy Károly bibliai és mitológiai témákat „látott bele" a lenyűgöző szépségű nagybányai tájba. Ezt követően az impresszionizmus fénylő színlátását ötvözte a magyar realista hagyománnyal. Olyan művészetet hozott létre, amely alkalmas volt az addig csak üstökösként felragyogó magyar művészek (Madarász, Munkácsy, Szinyei-Merse) után a sajátos nemzeti iskola kialakítására. Bár nem fogadta el a francia impresszionistáknak a festői téma iránti közömbösségét, de a szín, a fény és a látásmód közvetlenségének propagálásával megnyitotta az utat a nyugat-európai művészet eredményeinek elfogadásához. Ferenczy ugyan ellenségesen szemlélte a posztimpresszionista törekvéseket, elsősorban Gauguin és Van Gogh újszerű világlátását, mégsem állt útjában a tanítványok francia orientálódásának.

Ez a folyamat szinte villámgyorsan játszódott le, az 1896. évi milleneumi kiállításon még a konzervatív akadémizmus volt a hangadó, néhány év múlva már a Hollósy és Ferenczy Károly fémjelezte törekvések jelentős visszhangra találtak. Majd a két vezető mester által létrehozott nagybányai művésztelep alapítása után tíz évvel már átformálódott a nagybányai koncepció. A Párizsból hazatért Czóbel Béla bemutatta műveit Nagybányán. Ezek az alkotások Párizsban már sikert értek el, Czóbelt az új avantgard törekvések jelentős képviselőjeként fogadták el Párizsban a haladó szellemű bírálók.

Czóbel műveinek kiállítása után sok fiatal avíttnak ítélte az előző évtizedben létrehozott műveket. Fokozta az ellenkezést, hogy Ferenczy Károly, majd Réti István a Képzőművészeti Főiskola professzorai lettek, s ez az új feladatuk az iskolaszerű oktatás következtében egy modern akadémizmus kialakulását segítette elő.

Czóbel fellépésével sokszínűvé vált a nagybányai művésztelep. Az addigi szabadiskola mellé társult a Képzőművészeti Főiskola nyári kurzusa, de egyre többen tevékenykedtek a tanári korrektúrát nem igénylő művészek is, akiknek látásmódját Czóbel kezdeményezése kiszélesítette. Megismerték és követték Gauguin példáját éppúgy, mint az összefoglaló formákkal és felfokozott színekkel alkotó Matisse-t és követőit, az ún. „vadakat" (fauves); érzékenyen reagáltak a kubizmus nagyvonalú, síkra bontó első és második periódusára.

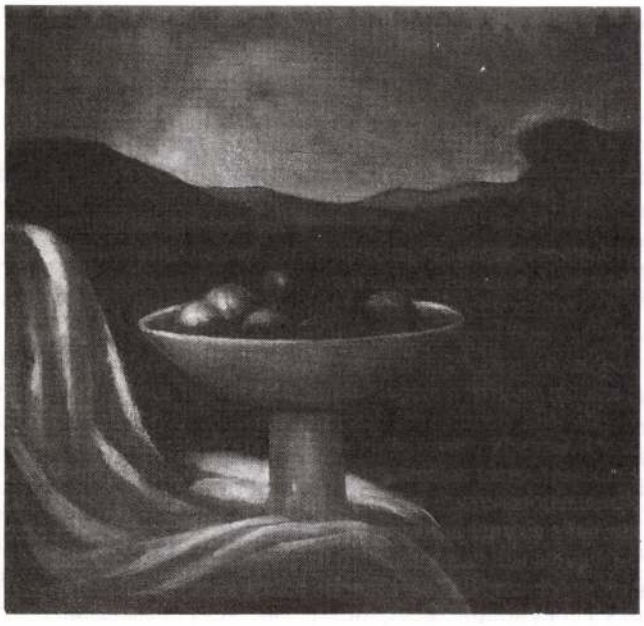

Mund Hugó: Csendélet

Ferenczy Károly érdeme, hogy nemcsak eltűrte, de figyelmesen szemlélte a „lázadó" fiatalok, az ún. neósok tevékenységét. Erre annál inkább rákényszerült, mert két nagy tehetségű gyermeke, az ikerpár Béni és Noémi is az új szemlélet követőivé váltak. Béni a kor szobrászatát meghatározó kubista szemléletű Archipenkó tanítványa lett. A sokféle stílustörekvés, a gyorsan kibontakozó avantgardizmus nagybányai adaptációjának azonban egy stabil, meghatározó eleme is volt: a táj, annak változatos szépsége, melynek hatása alól egyetlen művész sem tudta kivonni magát.

Ez az a körülmény, mely nem csupán összeköti a különböző „neós"-avantgardisztikus törekvéseket, hanem a művésztelep szellemiségét korábban meghatározó Ferenczy Károlyhoz is hozzákapcsolja a művészete ellen lázadókat. A nagybányai táj pantheisztikus-misztikus értelmezése, vagy így is mondhatnók, még a legkövetkezetesebb kubisztikus felfogású művészeket is arra késztette, hogy a látvány stilizáló transzformációja ellenére megőrizze az iskola tradicionálisnak tekinthető érzelmi-humanizált jellegét. Ez az oka annak, hogy egyik „neós"-nál sem fedezhető fel az avantgardizmusra jellemző autonomitás szelleme, az a magatartás, amely kizárólag formai inspirációknak tekintette a valóság motívumát. A táji látvány Ferenczy által való „megszentelése" átörökítődött a lázadó utódokra is.

Ez a sajátság teszi jellegzetessé és karakterisztikussá a második nagybányai generáció alkotásait s különbözteti meg a többi, ekkoriban alakuló művésztelepek felfogásától. A különbözőség ellenére való szellemi egység markáns meghatározó eleme a nagybányai „neósok"-nak.

Többek között ez a magyarázata annak, hogy a Miskolcon bemutatott anyag is rokon szellemű a stiláris különbségek ellenére is. Valószínűleg a nagybányai mentalitással magyarázható, hogy a törzsökös művészek és a rövidebb ideig itt tartózkodó alkotók műveinek színvonala szinte azonos. Nincs még egy művésztelep, amelynek az eredményei ennyire tiszteletre méltóan igényesek, még az átlagos formátumú alkotók esetében is.

Ez a megállapítás nem fedi el a néhány kiemelkedő jelentőségű mester műveinek értékét. Igazában most derült ki Ziffer Sándor, Jándi Dávid, Boromissza Tibor, Kmetty János, Szobotka Imre művészettörténeti fontossága.

A bemutatott művek jobbára ismeretlenek voltak a magyar művészettörténészek számára is, nemcsak a közönség előtt. Sajnálkozni lehet azon, hogy egyes múzeumok nem értették meg a kiállítás fontosságát, s nem járultak hozzá egyes ide kívánkozó alkotások kölcsönzéséhez. Különösen fájdalmas ez Czóbel Béla esetében, akinek a magyar művészeten is túlmutató jelentőségét a kiállítás nem tudta dokumentálni. Ugyancsak kár, hogy Szőnyi István kettős portréja sem szerepel a bemutatón.

A kiállítást tervező két miskolci művészettörténész, Jurecskó László és Kishonthy Zsolt érdemeit gyarapítja a kiállítás katalógusát is tartalmazó kiadvány, mely a korszak kitűnő kutatóinak tanulmányaival hozzájárul a „neós" időszak művészettörténeti jelentőségének tisztázásához.

Csak gonoszkodó csipkelődésnek tűnik, ha kifogásolom a művész-életrajzok hiányosságait. Különösen feltűnő ez a nagy jelentőségű Ziffer Sándor esetében.

A kiváló rendezvényt sok új ismeretet közlő konferencia tette teljessé.

VÉGVÁRI LAJOS

NAGYBÁNYA

CYRANO MISKOLCON

Edmond Rostand romantikus drámája első bemutatója óta — idestova egy évszázada — folyamatosan jelen van a világ színpadjain. Az egymást követő közönséggenerációk mindegyike részesülhetett emlékezetes Cyrano-élményben. Az én nemzedékem ifjúkorának például a körülrajongott Cyranoja Szabó Sándor volt, — az akkor átmenetileg „Néphadsereg" fedőnéven működtetett Víg Színház-beli alakításával. (Láttam abban az időben olyan fotót, amelyen egy leánygimnáziumi osztály minden tanulója, kollektív szerelmi vallomásként Cyrano-Szabó Sándor képét viselte a blúzán, a szíve fölött; bár gyaníthatóan a privát szerelme kinek-kinek akkor is valamiféle kortárs Cristian-variáns lehetett.)

Most Miskolcon úgy hozta a — jelképes értelműnek is felfogható — véletlen, hogy nálam korosztállyal fiatalabbak társaságában ültem végig az itteni Cyrano-előadást. A vastapsos siker egybevethető az emlékezetemben rögzült harminc s egynéhány évvel ezelőttivel.

Pedig már a darab születése idején megjelent első kritikák is nekibőszülten vitatták a Cyrano átütő sikerének indokoltságát. S a teoretikus ítészi fanyalgás ugyanúgy végigkíséri a változó korokon át az új meg új bemutatókat, akár a tántoríthatatlan közönség változatlan együttérzése.

Meggyőződésem, hogy Rostandnak is kijár pedig annyi utólagos elégtétel, hogy József Attila tépelődő tárgyilagosságával közelítsünk hozzá: „Szerencséd volna? Én azt nem hiszem. / Majd előtűnik mögüle az érdem"...

A miskolci mostani előadás rendezője, *Verebes István* (aki ezalkalommal vendégként tért vissza egykori társulatához) elidőtlenítve aktualizálja Rostand drámáját, s ezáltal közelebb segít a cyranoi magatartás árnyaltabb értelmezéséhez-értékeléséhez. Nem utalnak konkrét történelmi korra a jelmeztervező *Torday Hajnal* takarékoskodóan stilizált kosztümjei, s a sok funkciót betöltő gerendakompozíció-díszlet (*Kis Kovács Gergely* tervezte) alkotóelemei sem. A színpadi látvány-kavalkád kiterjedt szabad-képzettársításra ösztökélheti az ilyesmire hajlamosokat: különféle históriai korszakok és színhelyek egybejátszására, a történeti személy Cyrano de Bergerac XVII. századi francia környezetétől és Hold-utazásos látomásaitól Rostand nyugtalan ezredfordulós, vadnyugati világán át napjaink ufós utalásaiig. De félrevinné az előadást, ha a — bármennyire hatásos — járulékos elemek eluralkodnának a színpadon. Ezt a veszélyt biztosan hárítja el a pontosan átgondolt, céltudatos rendezés.

Verebes mindvégig az emberi lényegre összpontosítja a figyelmet, s ennek érdekében igényli a nézők gondolati közreműködését. A rendező olvasatában Rostand nem XVII. századi kosztümös figurát keltett életre színpadján, hanem egy modern életideált testesített meg. Cyrano az öntörvényű emberi személyiség kiteljesítéséért száll szembe az eredeti tehetség kibontakozását gátló, konvenciális előítéletekkel, s azok kiváltságos helytartóival.

Nem anakronizmus, ha mai szóhasználattal fogalmazunk: Cyrano a korunkban is olyannyira hiányolt, áhított civilkurázsi példaképe, egyenruhában is. S a jövőt illetően is örvendetes, hogy a miskolci előadás fiatal közönsége „veszi a lapot", amit Cyrano oszt le a színpadról.

A cyranoi magatartás azért is példaértékű, mert egyértelműsíti, hogy a tehetség konvertibilis, ám korántsem veszélytelen a konvertibilitása. A tehetség közveszélyessé is torzulhat, ha nem párosul moralitással. A szilárd belső moralitás legalább annyira értéke, jellemzője Cyranónak, mint sokoldalú szellemi és fizikai tehetsége, önérzete és önfegyelmező ereje.

Cyrano színészi szerepálom és felsőfokú szakmai próbatétel. Ennek a darabnak színpadra állítását csak ott szabad kockáztatni, ahol van erre a szerepre kellően érett színművész. A mostani miskolci társulatból *Szervét Tibor* pontosan megfelel a fentebb taglalt rendezői felfogásnak. Az ő Cyranoja intellektusával s moralitásával vív elsősorban, s nem azt élvezi, hogy párbajhős. Nem is akar mindenáron a kardjával brillírozni, a fegyveres verekedés csak elkerülhetetlen pótcselekvés számára, fontosabb ügy érdekében. Tudatosan kerüli a hatásvadász pátoszt, visszafogottságával lesz szívszorítóan hiteles a tragikus töltésű, önfeláldozását tanúsító szerelmi jelenetekben is. Kitüntetett figyelmet érdemel csiszolt beszédkultúrája. Ábrányi Emil bravúros fordítását teljes színességében s árnyalatosságában érvényre juttatja.

(Hadd essék szó, legalább zárójelben, arról is, hogy ideje volna felülvizsgálni a minduntalan visszatérő, lekezelő minősítést Ábrányi Emil — állítólagos — hézagos francia tudásából eredő fordítói félreértelmezéseiről. Mert például az annyiszor kigúnyolt „gémlábú sasok, csodalények" kitétel nem feltétlenül képzavar, sokkal inkább tekinthető merészen eredeti szürrealista asszociációnak. S az is minősíti Ábrányi teljesítményét, hogy mindmáig senki nem tudta új fordítással „meghaladni" az ő magyarítását.)

A Cyranot par excellence „egyetlen főszereplős" darabnak könyvelte el a közvélemény. (A szakmai is.) A miskolci rendezés külön értéke, hogy a főhős érdemi partnereivé léptette elő azokat a szereplőket, akik a korábban megszokott előadási sémákban legfeljebb rezonőrjei voltak Cyranonak. *Turóczi Éva* maivá egyéníti Roxant, aki az ő alakításában nem üresfejű szép baba, hanem önérzetes, és szellemileg is igényes szerelmes nő, elejétől érzékeltetve a lehetőséget, hogy képes átlátni az érte-miatta való kegyes csaláson. *Posta Lajos* sem marad meg Christianként az elkényeztetett fő-

HIRDETÉS

Az Országos Villamostávvezeték Rendszer Vállalat

pályázatot hirdet

Várja

erősáramú villamos- vagy gépészmérnöki végzettségűek pályázatát

távvezeték-szerelési üzletigazgatói és beruházástechnikai osztályvezetői

munkakörre,

erősáramú villamosmérnöki diplomások pályázatát

szakszolgálati osztályvezetői és üzemvitel-fejlesztési osztályvezetői

munkakörre,

közgazdászi diplomával rendelkezők pályázatát

eszközgazdálkodási osztályvezetői

munkakörre,

elsősorban közgazdasági egyetemen, illetve főiskolán diplomát szerzettek pályázatát

üzemgazdasági osztályvezetői,

valamint

marketing- és PR-osztályvezetői

munkakörre,

gépész- vagy közlekedésmérnöki diplomások pályázatát

szállítási és gépjárműüzem-vezetői munkakörre

Olyan szakemberek pályázatát várják, akik legalább ötévi szakirányú gyakorlatot és legalább háromévi vezetői gyakorlatot szereztek.
Az OVIT Rt. tevékenységét, működési rendszerét ismertető, valamint a pályázóval szemben támasztott követelményeket tartalmazó, részletes pályázati kiírás átvehető személyesen, Kmetty János osztályvezetőtől, az rt. munkagazdasági osztályán,
cím: Budapest V., Báthory u. 5. III. em. 320.
A pályázatokat január 29-éig lehet benyújtani, szintén ezen a címen.
A pályázatokat - teljes diszkrécióval - szakmai bírálóbizottság értékeli.
A döntésről február 10-éig értesítést kapnak a pályázók.
A munkakörök február 15-étől tölthetők be.

Magyar Posta

…., hogy az angyal megérkezzen

Postavezérigazgatóság.
Budapest XII. Krisztina körút 6-8.
Telefon (1) 155-0550 Fax (1) 155-7584
Telex 20-2920 posgen h
Postacím: Budapest 1540

Magyar Posta

Kedves Ügyfeleink!

Karácsonyra egy igazi meglepetést is tartogatunk az Önök számára.
Az ünnepek alatt is rendelkezésükre áll a posta legfiatalabb szolgáltatása, az EMS Belföldi Gyorsposta.
Ezt a szolgáltatást a szeretet ünnepén külön díj felszámítása nélkül végezzük azok számára, akik ezt az igazán dinamikus szolgáltatásunkat választják.
December 24-én az erre a célra is alkalmas postáink (161 az országban) felveszik a gyorsposta küldeményeket. A Posta a helybe és Budapestre szánt küldeményeket még aznap, a vidékre küldött csomagot, levelet másnap 9 óráig kézbesíti.
25-én a megyeszékhelyeken 10-12 óra között, Budapesten a Keleti és Nyugati pályaudvari postákon 8 és 14 óra között lehet EMS küldeményt feladni, és azt az előző napihoz hasonlóan kézbesítjük.
A postákon Önök megkapják a szükséges felvilágosításokat.

Boldog Ünnepeket

EMS BELFÖLDI GYORSPOSTA

Fogalommá sűrűsödött jelkép

Nagybánya forradalmai

Aki foglalkozott a művésztelep történetével, s kellőképp elmélyült benne, minden bizonnyal eljutott a meglepő, de végül is kézenfekvő következtetéshez. Ahhoz tudniilik, hogy Nagybánya *nem azonos* saját szűkre fogott történetével, korszakokra osztható lezártságával, ismert vagy kevésbé ismert eseményeivel. Az alapítástól eltelt száz esztendő során *fogalommá* sűrűsödött, *jelképpé* magasodott a kolónia a magyar művészet történetében. Inkább óriási *rendező-pályaudvarnak* látjuk ma, ahonnan utak nyíltak a huszadik század művészete felé.

Amilyen visszafoghatatlan vágyakozással lépett ki fülledt műtermekből a szabadba Hollósyék, Ferenczyék nemzedéke, olyan önmagából, saját lényéből adódó természetességgel ajándékozta meg a művésztelep a szabadság nagyszerű érzésével mindazokat, akiket sorsuk odavezetett.

Forradalom volt-e a nagybányai kolóniaalapítás? Kétségtelen. Aki ismeri a múlt század utolsó harmada művészetének történetét, az pillanatig sem inoghat meg a bizonyosságban. Frissítő vihar volt ez a példa nélküli vállalkozás a kiszikkadt akadémizmussal szemben. Egy csapásra *megváltoztatta* művészetünk egész távlati koncepcióját. A poros históriai képeknek, az irodalmi indíttatású zsánernek – függetlenül a konzervatívok kétségbeesett ellenállásától – pár év után már nem volt helyük képzőművészetünk fő sodrában. Joggal írhatta le Fülep Lajos a máig érvényes ítéletet: „A nagybányaiak föllépése óta szakadt kéfelé a magyar művészek tábora, s ez a szétválás történeti szükség volt. Története is azóta van a magyar képírásnak, amióta fejlődésre képes ága levált a holt törzsről. (...) Előttük a magyar képírásnak csak epizódjai voltak, de ilyenekből fejlődés nem alakulhat.

Nem kívánok itt belemélyedni a nagybányai festészet annyit vitatott *eredetkérdésébe*. Mi lett volna, ha... Mi történt volna, ha nem a francia késő naturalizmust tekintik példaképüknek, ha legalább a Párizst-járt alapítók észreveszik, fölismerik az impresszionisták, akár éppen a már föllépett posztimpresszionisták eredményeit? Nem így történt. Máig is csak közelíteni-finomítani tudjuk e kérdésre adható választ. A nagyon magasat nem lehetett rövid, *háttér nélküli lendülettel* átugrani. A *mi lett volna* szellemi játék pedig a művészettörténetben is éppoly tudománytalan, mint a történetírásban.

Fontosabb ennél, hogy az alapítás *mozgalommá* szélesedett. Egymástól nagyon különböző alkatú művészek szerveződtek csoporttá, hogy kiteljesíthessék művészetünk megújításának nagy lélegzetű programját. Mindössze *tíz év* Nagybánya történetének viszonylag homogén, klasszikus korszaka. Ebbe az évtizedbe belefér a Hollósy-féle kezdeményezés és a festőtelep hazaivá honosodásának döntő lépése. Akik e célért összefogtak, az akkori Magyarország legkülönbözőbb vidékeiről érkeztek a kolóniára; képzettségük, hajlamaik, vérmérsékletük szerint is igen-igen különböztek egymástól. Volt aki a szervezésben mutatott példát, s akadt közösségükben – minden időben – az alkotói tendenciák fő vonulatát meghatározó teremtő alkat. Mennyire különböző tehetségű és fölfogású művészek kerültek a mozgalomba, azt szemléletesen egy, a művésztelepen az 1910-es években született anekdotikus történet példázza. Ferenczy Károly Párizstól féltette a művészet sorsát (lásd fiához írt intő levelei", Thorma János pedig Budapesttől félt. Ez különben minősíti is a kettejük közötti tehetségbeli különbséget. A kolónia klasszikus korszakának kétségkívül Ferenczy Károly a meghatározó, karizmatikus egyénisége. Az ő művészetében teljesedett ki az az *evolúció*, mely tíz év alatt messze távolította Nagybánya művészetét a kezdeti elképzelésektől. Ő hagyott fel legkorábban és végérvényesen a szerkesztett műtermi kompozíciók és plein air egyeztetésének annyi hiábavaló kísérletével.

Nagybánya *második forradalma* kezdődött azzal, hogy a Párizsból jött Czóbel Béla a francia fővárosban készült új képeit mutatta meg a kolónián. Az új eszméknek hihetetlenül gyorsan tábora szerveződött a fiatalok között. Bornemisza Géza, Perlrott Csaba Vilmos, Ziffer Sádor, Boromisza Tibor, Mikola András, csatlakozott a mozgalomhoz. Az alapítók fölzúdulása azért volt olyan nagy, mert úgy érezték, a nagybányai festészet alapjai, a *természetelvűség ellen* indult támadás. Matisse, Cézanne, Gauguin művészetének berobbanása valóban ezt az alapot kezdte ki.

Kevesekben tudatosult még ma is, hogy az új szelek, a modern művészet tényleges új hulláma a kolónián hamarabb jelentkezett, mint Budapesten. Réti István – bármennyire szembehelyezkedett a neós lázadókkal – fölismerte a történtek lényegét. „Lassan világos lett előttem – írja – hogy ezek a disputák, amelyek esténként hangossá tették a cukrászdát, csillagos éjszakákon pedig a fekete liget fehérlő utaink csöndjét verték föl, szellemi szakadás magvát rejtették magukban. A haladás útját nemcsak a csöndes fejlődés, de rázkódások, forradalmak is jelölik."

Izgalmas kérdés, hogy a neósok hogyan találtak és éreztek rá egyből *a francia festészet élvonalára?* Már nem az impresszionistákra, hanem a fauvizmussal kezdődő avantgárdra! Ebben része lehet a kolónia lélekfölszabadító tíz évének, ösztönző művészei szabadságharcának, de sok egyéb, nehezen tetten érhető lélektani tényezőnek is. A neósok már alkatuknál fogva érzékenyebben tájékozódtak, nyitottabbak voltak. Így hát nem tébláboltak sokáig a párizsi szalonok gyakran félezer képet fölvonultató tárlatain, hanem – leegyszerűsítve kicsit a dolgokat – biztonsággal kopogtattak be Henri Matisse-nak egy elhagyott kolostorban berendezett műtermébe.

Boromisza Tibor: Nagybánya látképe, 1911 (részlet)

E pillanattól kezdve a nagybányai művészet fogalma *parttalanná* tágult. Beleértődik abba sorra mindaz, ami e csodálatos helyen, az Alföld és a kárpáti hegyvidék találkozásánál, a nápolyihoz hasonló kék ég alatt születik. Az összeütözések, szellemi csatározások története ismert, a kecskeméti kiválásé szintén. De mindazok, akik ide visszatértek a természetelvűségtől messze eltérő műveikben Nagybánya festészetét gazdagították. Ugyan ki akarná, ki merné kitagadni mondjuk az örök lázadó Ziffer Sándort Nagybánya festészetéből?

A tragikus magyar történelem húzott határt, borított eltakaró ködöt a kolónia két világháború közti életére. Ilyenformán a művésztelep *harmadik, avantgárd forradalma* mindmáig nem is tudatosult a magyar művészeti történetírásban és közgondolkodásban.

Annyi derült ki csupán, hogy századunk első felében milyen csoportosulások, hogyan tekintették megukénak Nagybánya örökségét. Pontosabban *hogyan gondolták tovább* (például a Gresham-kör) a nagybányai elveket, törekvéseket. Arra már nagyon kevesen figyeltek föl, hogy számos olyan alkotónk őriz művészetében nagybányai emlékeket, indíttatásokat, kiknek pályája egészen másfele kanyarodott. Nem is szólva azokról, akik a húszas-harmincas években újra meg újra visszatértek a kolóniára. Utóbbiak sorában említeném Perlrott Csaba Vilmost, Kmetty Jánost, Gráber Margitot, Patkó Károlyt, Aba Novák Vilmost, Szolnay Sándort, Mattis-Teutsch Jánost, Nagy Imrét, Kelemen Emilt. Képtermésük egy része, itt készült műveik viselik magukon a nagybányaiasság jellegzetességeit, vagy életművükben, mint végigkísérő nyomelemekben bukkannak föl emlékeik.

Nem kapott egyáltalán súlyt a magyar művészet történetében a kolónai utolsó negyedszázadának története és stílustörténete. Mi játszódik le a festőtelepen 1918 és 1944 között? Hogyan tör be ide a húszas–harmincas évek fordulóján az európai avantgárd szellemisége, a párizsi iskola modern művészete? Milyen életművekben, alkotásokban kapott visszhangot a kubizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus a mi tájainkon még annyira új áramlata, vagy akár olyan művészek közvetlen élményből megismert tanítása, mint Picasso, Foujita, Utrillo, Chagall?

Elhangzott a Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944 című kiállításához (Miskolci Galéria, 1993 január 10-ig) kapcsolódó tanácskozásán.

Murádin Jenő

NAGYBÁNYA

Millennium

A Magyar Nemzet melléklete

1999. szeptember 18., szombat

Széchenyi István örökében
2. oldal

Határokon túli Tragédiák
3. oldal

Csicsóvár és társai
4. oldal

A gyulafehérvári székesegyház Erdély büszkesége

Jakubinyi György gyulafehérvári érsek a jelenkori „török időkről" és a kőbe faragott történelemről

Szent István király 990 éve, 1009-ben erdélyi püspökség néven alapította a mai gyulafehérvári érsekséget. Érsekét, dr. Jakubinyi Györgyöt a keresztény államiság ezredik évfordulójára készülő magyarság terveit is számon tartva arról kérdezem, miért nem nevezik ma is, a visszakapott (?) vallásszabadság éveiben a gyulafehérvári egyházmegyét úgy, ahogy első királyunk elrendelte (bizonyára nem véletlenül, hiszen a vele egyszerre alapított kilenc egyházmegyét városokról nevezte el, csak a tizediket a területről, ahol található), és ahogyan 900 éven át hivatalos okiratokban és a nép ajkán is élt az elnevezés.

– Az erdélyi püspökség nevét 1932-ben a Szentszék gyulafehérvárira változtatta. A névváltoztató rendelkezés arra hivatkozik, hogy a polgári szóhasználatban úgyis a székhelyről nevezik a püspökséget, mint a többit. A valódi háttér azonban *politikai:* az elhúzódó román konkordátumtárgyalások alatt már kérték a románok, hogy a magyar egyházmegyéknek nem magyar alattvalója ne legyen. A magyar püspökségek élére német püspököket helyeztek, hogy a szerintük elmagyarosított németeket visszanémetesítsék. Ekkor kerültek a magyar görög katolikusok is román püspökségek alá. A változások után azonnal – 1990-ben – kértük a Szentszéktől az erdélyi egyháztartomány felállítását Gyulafehérvár székhellyel. Kilencszáz éves nevünket is visszakértük, de a Szentszék úgy vélte, hogy ez még korai a nagy nemzetiségi feszültség miatt. Várjunk jobb időket! Lehet, hogy a „jobb idő" csak 2009-ben jön el?

– A mintegy kétmillió erdélyi magyar fele római katolikus. Vatikáni „közbenjárással" sem lehet elérni, hogy a másik három püspökség, Szatmár, Nagyvárad és Temesvár se tartozzék a bukaresti provinciákhoz, hanem Gyulafehérvárral együtt (ami jelenleg – érsekségi rangjának köszönhetően –

nyes porta előtt a nemzetiségeket nemzeti egyházfőik képviselték. Kisebbségi helyzetünkből adódik, hogy az egyházaknak vállalni kell bizonyos polgári-politikai szerepet is, jóllehet az RMDSZ a magyarság egyetlen törvényes képviselője és a kormánykoalíció tagja. 1960-ban bezárták a kolozsvári állami magyar egyetemet. Azóta nem szűnik a harc a visszaállításáért. Az 1989 decemberében kibontakozó demokrácia új reményeket támasztott. Sajnos az RMDSZ nem állíthat fel magánegyetemet, mert programjában szerepel az állami magyar egyetem visszakövetelése. A drámai kérdés ez volt: várjunk újabb tíz évet, remény-

létünkben minden, azaz az ő akaratából vagyunk magyarok, azt is el kell fogadnunk, hogy a Gondviselés szerint meghatározott jelentősége van magyarságunknak) mégis sok békétlenségre ad alkalmat. Erdélyben kiváltképp, ahol az ökumenizmust is egyházi színezetű magyar nemzeti mozgalomnak tekintik. A vatikáni diplomácia óvatos egyensúlyra törekszik, ezt szemléltette nemrégiben II. János Pál útja Romániában. De miként segíti Erdély katolikusait a magyarországi katolikus egyház?

– Katolikus szóhasználatban az ökumenizmus csak az elveszített keresztény egység keresését jelenti. A nem keresztény vallásokkal vallásközi párbeszédet folytatunk. Az erdélyi ökumenizmus alapvető új lépése volt a változás után, 1990-ben, hogy Tőkés püspök javaslatára az Erdélyi Történelmi Egyházak Vezetői Állandó Értekezlete megalakult. Tagja a nyolc magyar egyházkerület és egyházmegye vezetősége. Közös ügyeinket beszéljük meg. Együtt küzdünk a felekezeti iskolákért és az azokat fenntartó államosított egyházi vagyon visszaadásáért. Mivel kezdetben már meghatározták, hogy „hitvitát nem rendezünk", értekezletünkben a hangsúly nem az ökumenikus párbeszéden van, hanem a közös ügyek védelmén, nemzeti és keresztény alapon. Jellemző kisebbségi helyzetünkre, hogy a négy „magyar" vallás követői jól megértik egymást, míg közöttük nekünk, katolikusoknak alig van kapcsolatunk a hitben hozzánk legközelebb álló görögkeletiekkel, mert nyelvi-műveltségi világ választ el bennünket. A magyarországi katolikus egyház mindent megtesz a határon túli testvérekért. Mind-

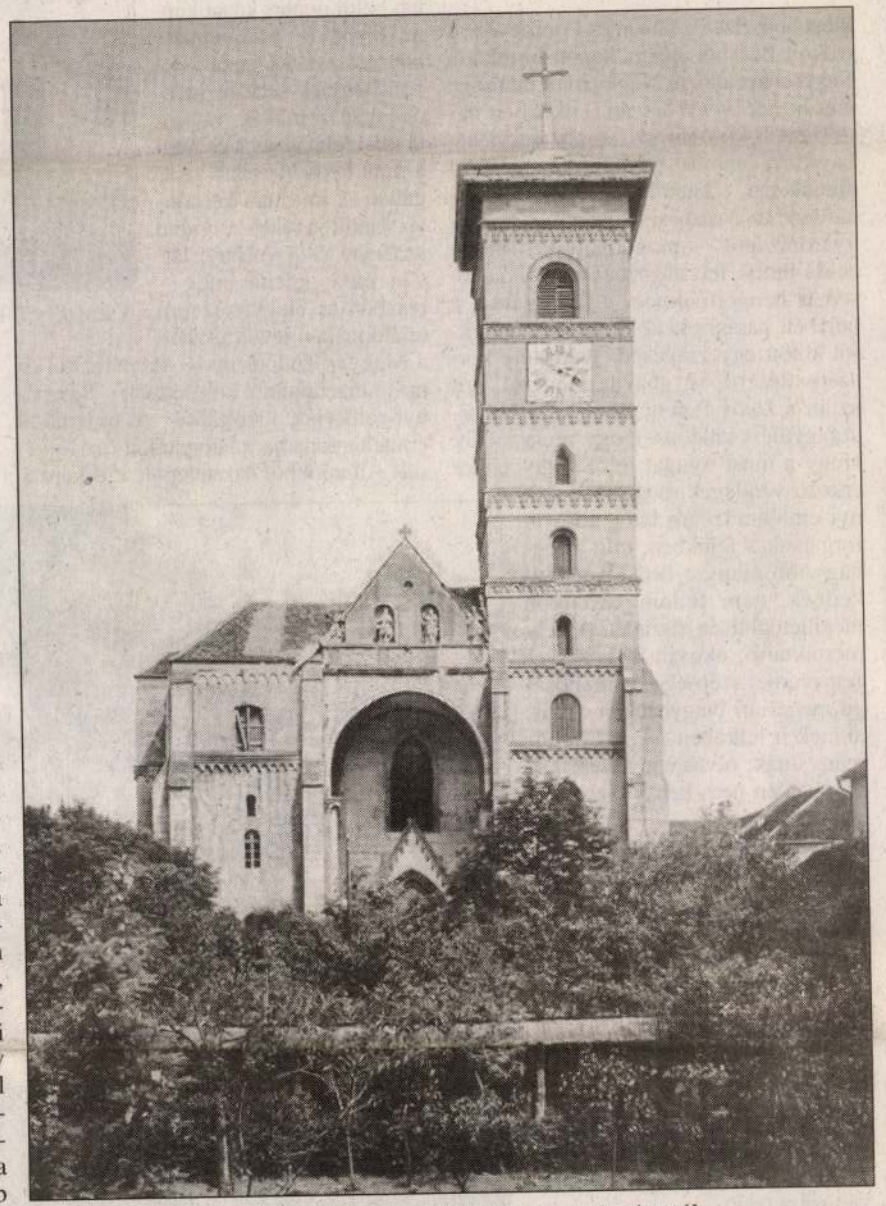

A gyulafehérvári székesegyházat a XI. században alapították

atyai szálak fűzik a székesegyházhoz, amelynek legteljesebb monográfiáját édesapja írta meg 1959-ben. *Káldi* Gyula professzor lett a gyulafehérvári

zeti Kulturális Örökség Minisztériumának vezetőjétől legutóbbi találkozásuk alkalmával, a segesvári csatamezőn, magyar szabadságharcosok föltét-

Waldstein János rajza Széchenyiről

Napba repülő sas az Ikva patak partján

Széchenyi István nagycenki örökében

Mosonon, Szentjánoson és Pomogyon át szokott Bécsből apjától kapott birtokára, Nagycenkre utazni Naplójának tanúsága szerint *Széchenyi* István. Útközben nevelőjével, későbbi jószágigazgatójával, *Lunkányi* Jánossal folytatott társalgásain tűnődhetett. („Isten haragjában kapcsolta össze az Ausztriai Monarchiát és Magyarországot" – mondogatták.) Meg a cenki birtok felvirágoztatásán. A ménesen, a hengermalmon, a juhászaton, a helybéli parasztokkal az új földhatárokról kötött egyezségeken. A kastély korszerűsítéséről is, gázvilágításáról, mit aztán a *Deák* Ferenc által vezetett országgyűlési küldöttség úgy megcsodált. Hogy a most nyugat felől Nagycenkre érkező vendégek meg a Széchenyi-emlékmúzeum látogatói mit forgatnak a fejükben, míg a legnagyobb magyar örökében lépkednek, nem tudom. Arcukon megilletődöttség, tisztelet. A hely mértéktartó, okosan megszervezett rendje, szépsége és méltósága megérinti Nagycenken azt is, akinek a lelkében iskolai tanulmányainak, olvasmányainak köszönhetően nem kelt visszhangot a család neve.

Csak német szót hallani szeptember első napjaiban, nem sokkal Széchenyi István születésnapja előtt Nagycenken. A véletlen hozta így? Nincs még itt az iskolai kirándulások ideje? Nem tudom ezt sem. *Környei* Attila múzeumigazgató azt mondja, a látogatók száma az utóbbi években a negyedére (190 ezerből 40–50 ezerre) csökkent. A magyarázat? A belföldi idegenforgalom elapadása, arányainak, útvonalainak változása talán.

A 2000. esztendőben ettől függetlenül (vagy hogy ezeken az arányokon is változtassanak) szeretnék buzgóban szolgálni a közönséget a nagycenki múzeum fenntartói. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által kiírt millenniumi pályázatoknak köszönhetően két és fél millió forintot kapnak a kastélykert felújítására, hogy méltóképpen hirdethesse a látogatók előtt a környezet is, milyen volt egykor egy grófi család rezidenciája. Mert az épületen belül pontos képet kapni arról *a példamutató mértéktartásról,* amellyel a Széchenyiek saját rezidenciájukat formálták, vagyonukkal a haza javát és nem a saját kedvteléseiket szolgálva. A múzeum kétszintes kiállítóterében a család története és Széchenyi István élete jelenik meg – részben az emlékmúzeum tulajdonában levő, részben a Magyar Tudományos Akadémiától és más múzeumoktól kölcsönzött – Széchenyi-relikviák jóvoltából. A bejáratnál családfa fogadja a látogatókat, az Egyesült Államokból hazatelepült ifjú képző-

A kastély főhomlokzata 1840-re kapta meg mai formáját

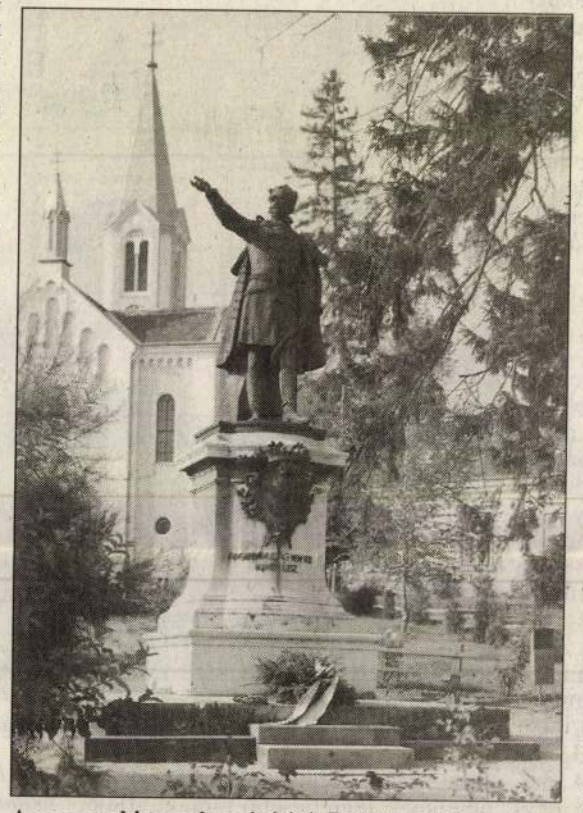

A nagycenki templom építését Döblingből irányította

művész, *Széchenyi* Péter munkája a család kutatásai alapján készült. Tekintélyt sugárzó kép ábrázolja a vagyonszerző őst, Györgyöt, aki a török elleni háborúkban tanúsított vitézségéért kapta a grófi címet. És itt látható a Széchenyi család címere is a napba repülő sasmadárral a tudás felé törekvő család kifejezésére. A címerlevél 1629-ben íródott, kezdő szavai: Nos Ferdinandus Secundus…

A nagycenki víg napokat Széchenyi István testvérének, Fannynak (Franciskának) a rajzai szemléltetik. A korabeli tudományos életben való tájékozódás igényét a nagycenki könyvtárból megmaradt kötetek. Emitt a múzeumot alapító *Széchényi* Ferenc portréja („hányszor voltam vele goromba, akár a patkolókovács" – írta róla Naplójában a lelkiismeret-furdalástól gyötrődő fiú, ki az atyjaura által elkezdett művet a haza gazdasági és szellemi fölemelkedése érdekében kiteljesítette). Távolabb *Lunkányi* Jánosnak az arcmása. (Kevesen tudják, hogy a Hitelen közösen dolgoztak Széchenyivel.) Valamennyi írása megtekinthető Nagycenken, s a róla szóló fontosabb publikációk is. (A Közlöny 1848. szeptember 20. száma leírja, miként került Széchenyi Döblingbe. A szerző *Almási Balogh* Pál, a család orvosa. Sajtótörténeti érdekesség a Pesti Napló 1858. november 4-i bezúzott számának *Török* János szerkesztő által megmentett példánya. A lapba becsempészett Széchenyi-levél miatt foglalták le, majd semmisítették meg az újságot, másnap „eddig el nem hárított akadályokra" hivatkozva mentegetőztek az előfizetők előtt.) Megtekintheti aztán a látogató Széchenyi István miniszteri dolgozószobájának berendezését, Döblingben viselt holmiját és a rendőri jelentéseket is, amelyeket nem sokkal halála előtt gyártottak róla. Tárlókba kerültek a temetése körüli hatalmi intézkedések dokumentumai is. (*Tolnay* Antal nagycenki plébánost arra kötelezték – volna –, hogy a kinyomtatott és szerteküldött gyászjelentéstől eltérően, korábban, szinte észrevétlenül hantolja el Széchenyi István földi maradványait. Ám a bátor pap, ki nem sokkal azelőtt még a nagycenki „imoda" fölépítéséről tárgyalt Döblingben urával, egyetlen éjszaka megszervezte, hogy a korábbra hozott időpontról mindenki tudomást szerezzen. Így azután a hatóság legnagyobb bosszúságára ötezer ember kísérte utolsó útjára Széchenyi Istvánt.) Az emeleten sok egyéb mellett annak a vontatóhajónak a kicsinyített mását is kiállították, amelyet még életében róla neveztek el. (Jól eltalálták, hogy épp egy vontatóhajó kapta a Széchenyi nevet – jegyezte föl Naplójába a nemzetét vontató Széchenyi.) Írásaiból vett idézetek olvashatók a falakon. Egyiket-másikat mintha kifejezetten az 1999-es esztendőnek címezte volna: „A hon vizei korlátlan dühökben mindig öntsék el az ország legtermékenyebb vidékeit? S az ős posványok gátolják a világ egyéb lakosaival közösülésünket?"

– Szívesen idézik, hivatkoznak rá, olyan bölcsnek tartják, akinek szinte minden helyzetre van alkalmas mondata – mondja a múzeumigazgató. – A kettőt, a bölcs és a tevékeny Széchenyit azonban nem kapcsolják egybe az emberek. Legfőképpen pedig nem vonják le a maguk számára a tanulságokat abból a természetes harmóniából, amely Széchenyi jellemzője volt: a gyakorlati ember és a bölcselő benne összeforrt. Saját magára vonatkoztatva pedig szinte senki nem érzi kötelezőnek Széchenyi példáját. Csak a másik ember kioktatására használják. A kiállítás jelen állapotában is alkalmas arra – folytatja a múzeumigazgató –, hogy konkrétumokhoz kösse azt a sok általánosságot, ami Széchenyivel kapcsolatban az emberek többségében – felszínes tudásként – él.

Országos akarat központi pénzekből hozta létre a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején a nagycenki Széchenyi-emlékmúzeumot. Az már a régió érdeme, hogy 26 év után nem kell újabb jelentős felújításokhoz fogni. Mindössze kétéves volt a múzeum, amikor megalakult az Országos Széchenyi Kör, a szakmai és társadalmi támogatást mindenekelőtt tőlük várják és kapják a múzeum fenntartói.

Az államosítások előtt a Széchenyi család hitbizománya volt Cenk. A család szigorú örökösödési szabályai szerint apáról fiúra szállt a birtok.

A rendszerváltozás után *Széchenyi* László családi találkozót szervezett Nagycenken. Körülbelül százhúszan jöttek össze szerte a nagyvilágból. (Nem mindenki volt itt a Széchenyiek közül és nem mindenki volt Széchenyi, aki a találkozón megjelent.) Megtekintették a kastély valamennyi helyreállított, új feladatkörben tevékenykedő épületét, és az az együttes véleményük alakult ki, amit aztán közöltek is a múzeumigazgatóval, hogy tudniillik biztosítva látják Nagycenk jövőjét, és soha nem fogják visszaigényelni. Nagycenk tehát a nemzet birtoka immár. Úgy illő gondját viselni, ahogyan egykori gazdája, Széchenyi István cselekedte.

Raskó György földművelésügyi államtitkár a privatizációról

Eladta-e az ország külföldnek az élelmiszeripart?

A legjobb élelmiszer-ipari vállalatokat külföldi vevőknek adták el – ez a hír járja országszerte. Csak az eladósodott, lerobbant cégek maradtak meg a hazai befektetőknek? Ezt a kérdést tettük fel dr. Raskó Györgynek, a Földművelésügyi Minisztérium közigazgatási államtitkárának.

— Ezek a hírek szerintem könnyen cáfolhatók — mondta dr. Raskó György. — Már azzal is, hogy a legfajsúlyosabb három iparág, a hús-, a gabona- és a tejipar még szinte érintetlen.

— *A növényolaj-, az édes- vagy a cukoripart azonban multinacionális cégek privatizálták.*

— E területen főleg olyan vállalatoknál jelentek meg a multinacionális cégek, amelyek nem hazai alapanyaggal dolgoztak. Az édesipar például kakaót, kávét, kókuszt dolgoz fel. A dohányipart a Philip Morris privatizálta, amely egy év alatt óriási beruházásokat valósított meg. A Nestlé is új technológiát hozott az országba. A cukoriparban három külföldi cég jelent meg, de egyik esetben sem mentünk bele, hogy érdekeltségük a vagyon egyharmadánál nagyobb legyen, monopolhelyzetbe tehát nem kerültek. Ezeknek a nyugati cégeknek a piac kellett, ezért fektettek be a magyar cukoriparba. Számunkra pedig létkérdés volt, hogy az egyébként drágán termelő ágazat megfelelő körülmények között dolgozzék. Már 80 százalékos behozatali vámot kellett érvényesíteni a cukornál, hogy védjük a hazait. Nyilván ki fog alakulni a cukoriparban egy erős verseny és nem biztos, hogy mind a tíz gyár megmarad.

— *A növényolaj privatizációjáról az a vélemény: az egészet külföldi vevőnek adták el, és ezzel nemcsak a vállalat, hanem a hazai termelés is veszélybe került.*

— Az eladás során kikötöttük az új tulajdonossal, hogy öt évig legalább annyi hazai alapanyagot dolgoznak fel, mint az elmúlt 3 év átlagában. Egyébként nem is gazdaságos 200 kilométeren túlról hozni vagy vinni a napraforgómagot. Az USA és a Közös Piac között éppen növényolajügyben folyt a nagy „háború". Ha előbb eladjuk a vállalatot, akkor talán 20-30 százalékkal is többet kapunk érte. Most a margaringyárat az Unilever vette meg, az étolajipart a Feruzzi világcég.

— *Térjünk vissza a tejre, a húsra, a gabonára. Miért nem engedik a termelőket közel a feldolgozóiparhoz?*

— Nem erről van szó, hanem arról, hogy eddig nem tettek komoly árajánlatot. De azért szeretném elmondani: Nyugat-Európában mindez úgy zajlott, hogy a gazdálkodó először a termelés feltételeit biztosította, befektetett, erre az alapra hoztak létre szövetkezeti kereskedelmet és szolgáltatást, és így közelítettek a feldolgozóiparhoz. Az élelmiszeriparnak akkor lesz nagyobb keletje, ha tőkeerős lesz. Jelenleg 80 milliárd forintos forgótőkehiánnyal küzdenek. A konzerv-, a hús-, a baromfiipar alapvető problémája is épp a forgótőke hiánya. Már most is vannak azonban jelek arra, hogy 25-30 százalékos kamattal lehet rövid lejáratú hitelhez jutni. Ha a kamat tovább csökken, ez hozza meg a jobb privatizáció lehetőségét. A tejtermelésnél viszont nélkülözhetetlen a garantált ár, amit be is fogunk vezetni. Ezekben az ágazatokban is számítunk az elismert nemzetközi cégekre. A kalandortőkét nem engedjük be az országba, ezt az eddigi nagy privatizációk is bizonyítják.

Lendvai Vera

A Trabantok a roncstemetőbe mennek

A fővárosi önkormányzat felemás cipőben

Budapest útjain még manapság is 150 ezer kétütemű jármű közlekedik. Amióta közismertté vált, hogy az elavult konstrukciójú autók olyan káros szénhidrogéneket eregetnek a levegőbe, amelyek rákkeltőek, sokan szeretnék, ha a Trabantokat, Wartburgokat, Barkasokat száműzni

125 millió forintot különített el. Aki új katalizátoros autót vásárol 600 ezer forint értékben, az is kedvezményt kap.

A közvélemény-kutatás szerint az autósok 40-45 százaléka örömmel üdvözölte ezeket a megoldásokat. A katalizátor felszerelése egyébte néhány hónappal ezelőtt, amikor meghirdették: 100 ezer forintért beveszik a kétüteműeket azoktól, akik náluk vásárolnak új autót. Csütörtökön azt kérdeztük a kft. ügyvezető igazgatójától, *Baumgartner Antaltól:* most, hogy a fővárosi önkormányzat is akciót indított a két-

Jönnek az adóűrlapok

Legkésőbb január 20-áig kell megkapniuk az 1992. évre vonatkozó adóbevallás nyomtatványait azoknak, akik már az elmúlt évben is teljesítettek bevallási kötelezettséget. Az adóhatóság múlt év decembere óta már csaknem 2 millió nyomtatványt adott postára.

NÉPSZAVA, 1993. I. 8.

Kiállítási kalauz

Csoportkép ismeretlen tájékon

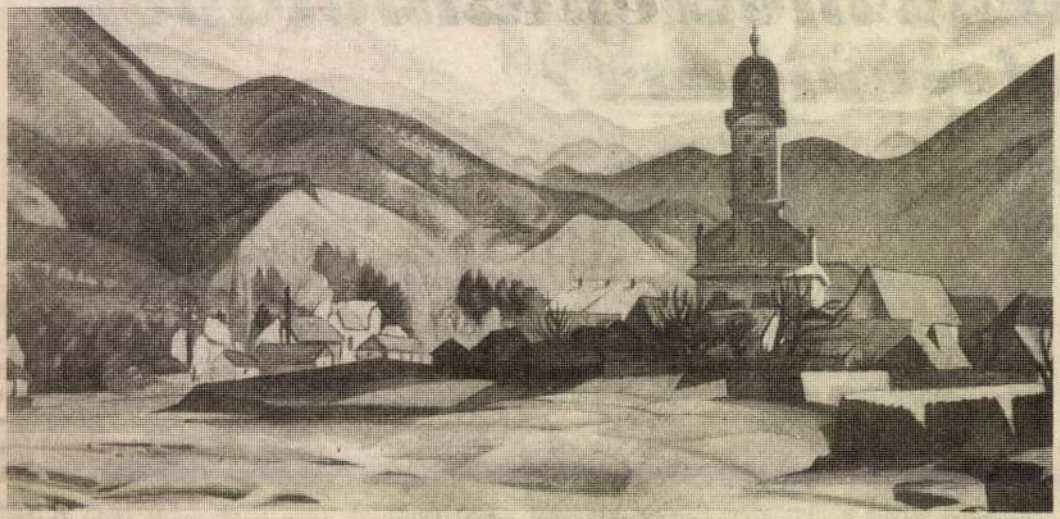

Boromissza Tibor tájképe az 1910-es évek elejéről: Nagybánya látképe

Nagybánya alapvető fordulópont volt a magyar festészet történetében. Nagybánya jelentette a már üresen kongó nemzeti romantika után a visszafordíthatatlan modernség kezdetét a századforduló tájékán.

Amikor *Hollósy Simon* és tanítványai 1896 nyarán megérkeztek Nagybányára, velük a századvégi párizsi, müncheni művészet vihara is megérkezett, tisztára fújva a partiumi álmos kisváros levegőjét is. Az új festészet a nemzeti sérelmek fölötti busongás helyett friss belefelejtkezést jelentett a természetbe és a tiszta művészetbe.

S aztán — jó sok éven át békétlen a szabadiskola élete: új és újabb elképzelések, szemléletek, festői-világlátási módszerek csapnak össze, egészen a háborúig, amely után — tudjuk — Nagybánya már a Baia Mare nevet viseli.

Nos, gondolhatja a tisztelt olvasó, ha Nagybánya ilyen alapvető fordulópont művészetünkben, akkor könyvtárnyi szakirodalom dolgozza föl történetét. Bármennyire logikusan hangzik is a feltételezés, téves. Legyen bármekkora is a szabadiskola jelentősége, Nagybánya története még megíratlan.

Így tehát misszói az, amit a nagy múzeumok helyett a kis miskolci magángaléria, a *MissionArt* tett, amikor alaposan előkészített kiállítás és vaskos tanulmánykötet révén áttekintette a nagybányai festészet 1906—1919 közti, valamelyest ismert, és 1920—1944 közti, szinte ismeretlen szakaszát.

Mi látható a *Miskolci Galériában?* Több mint másfélszáz mű múzeumokból, de elsősorban magángyűjteményekből kölcsönözve. S miután a történeti tárlat kezdőpontját 1906-ban, *Czóbel Béla* párizsból való megérkezésének, a „neósok" fellépésének évében jelölték meg, így nem is az alapítók, Hollósy, *Ferenczy Károly, Réti, Thorma* tevékenységére figyelmeztek a rendezők, hanem a tanítványokra, akik közül sok éppen Nagybányán kapta első, meghatározó élményeit, hogy aztán a neoimpresszionizmus legkülönbözőbb irányaiba induljon.

A korai időszak mestereit egyedül *Iványi Grünwald Béla* képviseli, az a festő, aki a „törzs-nagybányaiakkal" szemben az újítók mellé áll, s hamarosan át is költözik Kecskemétre, ott alapít művésztelepet. Mellette pedig a „neósok" sora. Czóbel a maga szemtelenül friss, vad színeivel. A később kubisztikus irányban érdeklődő *Galimberti Sándor,* vagy a keményebb konstruktivizmus felé forduló *Huszár Vilmos.* A színteli *Perlrott Csaba Vilmos.* A későbbi expresszív portrék mestere, *Tihanyi Lajos.* Aztán a kiállhatatlan természete miatt mára némiképp elfeledett *Boromissza Tibor.* S azok, mint *Ziffer Sándor,* akik a háború után is Nagybányán maradtak, emígy őrizve szemléletet és színvonalat, már amennyire lehetett.

Czóbelről vagy Tihanyiról valójában sokat tudhatunk. Ám Zifferről, *Klein Józsefről, Jándi Dávidról, Mund Hugóról* és még sokakról alig. S éppen az ő műveik bemutatása a miskolci kiállítás legfőbb érdeme. A második sor mestereinek megismerésével ugyanis árnyaltabb Nagybánya-kép kezd bontakozni. Rekonstruálható a kor művészeti „köznyelve". Kibontható a magyar századelő jellegzetes — kisvárosias-freudiánus — témavilága. S megérthető, hogy mi köt össze olyan, két háború közti mestereket, mint, mondjuk, *Bernáth Aurél, Kmetty János, Patkó Károly, Kádár Béla.* Ők az évek múlásával művészileg-politikailag mind távolabbra kerülnek egymástól, de fiatalkori nagybányai éveik meghatározó volta tagadhatatlan. Ámbár eddigre, a húszas évekre már „Pest is Nagybánya", hisz éppen az alapító Réti István lesz a *Képzőművészeti Főiskola* rektora 1920-ban.

Szóval, megkerülhetetlen kiállítás ez a miskolci „Nagybánya". S nem szégyen az sem, sőt inkább az egészséges működereskedelem jele, hogy megszervezésével az egyébként a nagybányai művekre specializálódott MissionArt Galéria az ismeretlen jó művek mellett önmagát is propagálja.

Bán András

NAGYBÁNYA

MAGYAR NARANCS, 1993.11.28. NAGYBÁNYA

Nagybánya: fölfedezve

Kiállítás Miskolcon

A magyarországi képzőművészet szempontjából Nagybánya tradíciója ugyanazt a helyet foglalja el, mint a francia festészet történetében Barbizon. A fölizzó tiszta és természetes színek, a plain air hagyománya ez. Azé a természetesen francia eredetű, s részben müncheni közvetítéssel hozzánk is elérkezett friss szemléleté, amely szakított a műtermi festészetben kiteljesedő poros gyakorlattal, mert nem hitt többé annak idealisztikus, klasszikus eszményekre hivatkozó valóságfölfogásában. A szabad ég alatt nyersen megmutatkozó színek közvetítésével egy olyan új realitásfölfogás fejeződött ki benne, amely elvetette a valóságos dolgokról alkotott képzetek transzformálta világ eszményibb, emelkedettebb, tehát jobb voltát hirdető akadémizmust. Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti és Thorma indítása, majd Bernáth, Szőnyi és társaik közvetítése nyomán alakult ki az a hagyomány, amely ma is él, s amelyről a rendszeres hivatkozás, utalás ellenére voltaképpen alig tudunk valamit.

Minek arról beszélni, ami természetes: Ez lehet a magyarázata annak, hogy e jelentős múlt, amely éppoly fontos nálunk, mint az impresszionisták az európai művészetben, még a művelt érdeklődők számára is alig mond valamit. Noha a kortárs művészet problematikái messzire kerültek a plein air festészetétől, a mai mesterek egykor volt nagybányai mesterek tanítványainak tanítványai. A főiskolai fölvételire beadandó rajzok esetében pedig ma is jobb, ha a valójában nagybányais, festői hatásokkal dolgozó, elsősorban szénrajzot ad be a felvételiző, a jelenlegi akadémiai képzésben uralkodó közízlés ugyanis változatlanul ezt preferálja. Az 1989. karácsonyi romániai változások új helyzetet teremtettek. A nagyszámú áttelepülés, a némileg zavarmentesebb ide-oda utazgatások hatására beáramló nagybányai művek megmozdították a műtárgypiacot, s arra világítottak rá, hogy a természetesnek hitt állapot számos ismeretlen részletet hordoz. Nagybánya nem integráns művészettörténeti hagyomány, inkább titok és homályba vesző összefüggések szövete. Nagybányáról alkotott képzeteink közvetett benyomások,

KLEIN JÓZSEF: NŐI AKTOK, 1927

másodlagos információk szülöttei, a *valódi* Nagybánya felfedezésre vár.

Nagyjából erre az időre tehető, hogy két miskolci muzeológus vakmerően fittyet hányva biztos nyugdíjat ígérő múzeumi állásának, azt föladva galériát nyitott az acélvárosban. Annyi mindenképp tudható, hogy a nemzetközi műtárgypiac szempontjából Miskolc nem éppen a fiftevnyú Manhattanben, de még csak nem is a lipótvárosi néhai Falk Hadsereg, jelenlegi Nép Miksa utca. A nehézipparral járó rendkívül gazdag és változatos életformát témájául választó különféle művészeti ágak egykori burjánzásán kívül Miskolc, bár a második legnépesebb magyarországi település, ma mégsem tölti be hazánk kulturális fővárosának tisztét. E szempontból az élet minősége alig jobb, mint Pitestiben. Nos, a két fiatal galériás gátlástalanul élve eme hinterland minden előnyével, olyan gazdag, összetett, számos szerteágazó részletre gondosan odafigyelő, szakmailag magas színvonalú, kulturális és gazdasági szempontból egyaránt dicséretes vállalkozást hozott össze, amire nálunk évtizedek óta nem volt példa. Érthetetlen, hogy ez a tikkasztó és mostoha közeg miként predesztinálta az innovativitásnak ezt a ritka szép formáját. Jurecskó László és Kishonthy Zsolt sosemvolt s talán sosemlesz mennyiségben, 145 festmény összegyűjtésével rendezett kiállítást a Miskolci Galériában, s ezzel egy időben 300 oldalas tanulmánygyűjteményt jelentetett meg a kiállításával azonos módon, *Nagybánya, nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig* címmel. A kiállításon eddig nem igazán számon tartott vagy elfeledett művészek sorából derült ki, hogy kvalitásaik alapján ezentúl helyet kell biztosítani számukra a honi művészet történetében. Ilyen az Argentínába távozott házaspár, Dömötör Gizella és Mund Húgó, vagy a feleségével együtt Auschwitzban tragikus véget ért Klein József, vagy a hol kommunistaként Caracalba internált, hol német származása miatt fogolytáborba zárt Pittner Olivér.

A kiállítás gazdagsága következtében szinte topográfiailag is megismerhetővé válik Nagybánya, illetve a festők által szintén megörökített környező Felsőbánya és Vereviz utcái, terei. 1906-ban már itt járt Czóbel, hogy Párizst és az École de Paris-t megjárva Szentendréig jusson el, és megfordult itt '15-ben Bernáth Aurél, majd Kmetty és Iványi Grünwald is, akik Szolnokra, illetve Kecskemétre vitték tovább Nagybánya szellemét. A város újraéled a sok egymás melletti képen. Tihanyi Lajos és Galimbert Sándor panoramikus képén, amelyeket egyaránt az István-toronyból készítettek. A későbbi hollandiai De Stilj csoport kiemelkedő alakja, Huszár Vilmos egy nagybányaias zsánerrel villantja föl a hétköznapok csendjét. Látjuk a kerteket, a gyümölcsösben végzett munkákat, s néha az enteriőrök révén az otthoni élet biztonságot nyújtó kellékeit. Ziffer és Nagy Oszkár valódi nagybányaiságán át megragadhatóvá válik a telep élete.

A kiállított képek zöme az említett két úr cégén, a Mission Art Galérián keresztül eladott művekből állt össze. Üzleti tevékenységükben szem előtt tartották, hogy a képeket lehetőség szerint csak Magyarországra adják el, hogy a kiállítás megrendezésekor kartávolságban legyenek. A tárlat és a szakma remek képviselői által megírt kötet hatására a nagybányai képek ára nyilván emelkedni fog. Ez érdeke a galériásoknak, de érdeke a hazai művészetnek is. A lassanként művészi rangját megillető árhoz közelítve a nagybányai művészet nemzetközi értékesítésére gondolhatnak, s azt a művészettörténet nemzetközi összefüggéseibe lehet majd helyezni. Ez még sok év munkáját, s az üzlet, illetve az értékteremtő kulturális tevékenység szerencsés összejátszását igényli.

Bojár Iván András

Szerencse, hogy van Gabriel

Az úgy volt, hogy az MTV Europe mosolygós, tejeskávébarna bemondónője híreket mondott – tényleg, vajon mikor üdvözölhetjük a mi MTV-nk vagy Duna TV-nk első tejeskávébarna bőrű bemondónőjét? –, vagyishogy mosolyogva közölte a szomorú hírt: „A WOMAD, Nagy-Britannia első számú világzenei fesztiválrendezője, amelyet Peter Gabriel és barátai alapítottak 1981-ben, csődbe jutott. A múlt héten önkéntes felszámolást kezdeményezett a hat fő WOMAD-társaság, melyek adóssága együttesen 600 ezer dollár (mintegy 300 ezer font). A WOMAD – ez a World Of Music Arts & Dance (a Zene, a Művészetek és a Tánc tárgyalások kezdődnek a WOMAD és a Real World között arról, lehet-e egyáltalán jövője a WOMAD-nak."

Mit tehet ilyenkor, aki pár éve egy háromnapos, észbontóan hangulatos, angliai WOMAD-fesztiválon kábító dózist kapott világzenéből – pontosabban a világ minden tájékáról érkező autentikus vagy popba oltott népzenéből? Először is ránéz a szobája falán függő WOMAD-plakáton önfeledten vigyorgó afrikai dobosra, attól mindig jobb kedvre szokott derülni. Gyászjelentésre készül, amiből végül feltámadási örömhír kerekedik.

Szerencse, hogy van Gabriel. 1982-ben egy Genesis-nosztalgiaüzletét és vagyonát." A fesztiválrendezéssel kapcsolatos szervezési, kereskedelmi, reklám stb. tevékenységeket különálló társaságokban végző hat WOMAD-részleg ment „csak" csődbe, a zeneműkiadó (amely egyébként 1988-ban fuzionált Peter Gabrielével) és az oktatási alapítvány nem. Sőt, a fesztiválokon gyerekeknek műhelyfoglalkozásokat tartó, külföldi muzsikusokat brit iskolákba elvivő alapítvány most három évre évi 15 ezer font támogatást kapott Nagy-Britannia Művészeti Tanácsától. Thomas Brooman művészeti igazgató telefonon egészítette ki a történetet: a téli időszak mindig nehéz volt a zömmel nyári bevételekből élő, szponzorpénzek kibulizásában sosem elég ügyes WOMAD-nak, ám a korábbi évektől eltérően a nekik hitelező bankok most nem járultak hozzá nagyobb mérvű folyószámlatúllépéshez. Likviditási gondok, december 30-án öncsőd, akárcsak ezernyi más brit kisvállalkozásnál e recessziós időben. A tulajdonosból alkalmazottá lett igazgatók remélik, a most kényszerűen elbocsátott kollégákat visszavehetik, ha ismét beindul a nagyüzem. Legközelebb február 19–21-én az ausztráliai Adelaideben lesz fesztivál egyebek között Peter Gabriel arkangyal, Salif Keita (énekes Maliból), Sheila Chandra (indiai származású, Angliában élő énekesnő), a Holmes Brothers (amerikai blueszenekar) és a Mahlathini & The Mahotella Queens (dél-afrikai popegyüttes) részvételével.

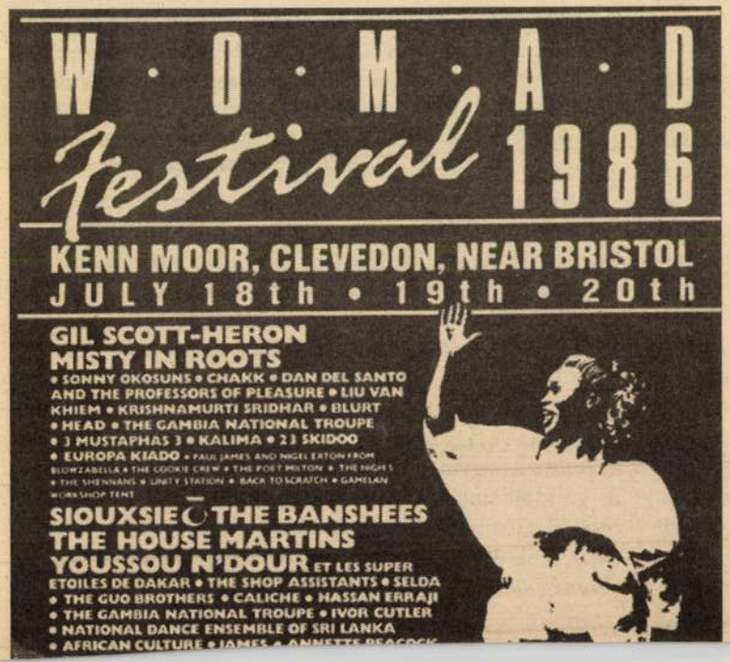

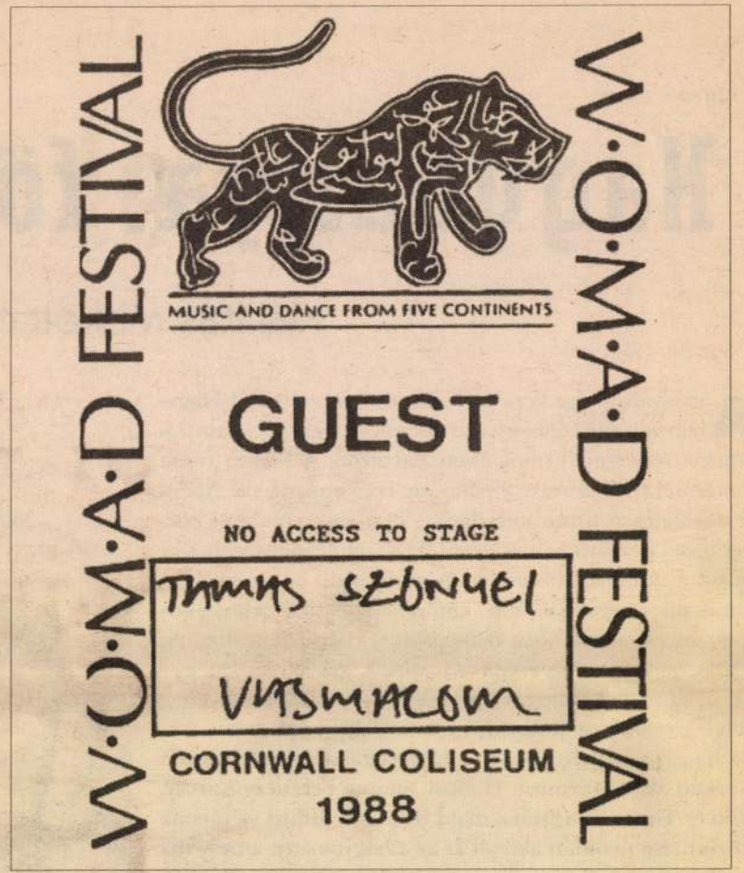

Harmonika, kártyajáték, kentaur

Azt mondják az okosak, hogy mostanában eléggé aluszékony a jazz Amerikában. Álmában fiatalodik vagy harmincévnyit, megint bebopot játszik/hallgat – s ilyenek.

Meg azt is hallani, hogy Európa nyomulgat. A közös nevező (mondják) a népzenei ihletettség mentén keresendő – magam ugyan nem keresem (megint az okosak...), de tény, hogy mind gyakrabban bele-belebotlom.

Legutóbb – január 20-án az Olasz Kultúrintézetben – Gianni Coscia jazzhangversenyén.

A tangóharmonikás Coscia úr és (épp egy generációval ifjabb) zenekara (Giulio Visibelli – fuvola, szaxofon, Alberto „Bebo" Ferra – gitár, szintetizátor, Marco Micheli – nagybőgő) 1989-ben *La Briscola** címmel lemezen is megjelent szvitjét játszotta. Az öttételes mű Piemont múlt század végi táncainak dallamaiból merít, míg a feldolgozás/előadás módja a korszerűség igényéről árulkodott. Mintha egy

Nagybánya pénzverde

Gündisch, Gustav:
Geschichte der Münz-
stätte Nagybánya in
habsburgischer Zeit.
Num. Zeitschrift.
Wien 1932.

Réwai Károly:
Nagybánya történetéből
Erdélyi Museum
1911. 325-330.

< Nagybányai ötvös-
művekről. >

Myskovszky Ernő: < >
(Öt ábrával)
Arch. Ért. 1908
79-82. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezel
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivein
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhete
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Nagybányai templom

l.

Balogh Erdélyiren

nevm

I.

MAGYAR KÉPEK.

Nagybanyai peinzverde

l.

Reg. Tass. Erk

II 277 és kv ll

Nagybányai templom

Kaszai Farkas Péter

tornyával 1619 –

Repr.

Balogh fatornyok

10. n. kep

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagybaromlaki ág

ev. templom

Nagykükülló vm.

l.

Halaváts Gyula

Rég. Társ Évk.

I. 1920-22. 148-

157. l.

és IV. tabla

198. szám.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Özv. Csonka Antalné ellenforradalmi vértanu özvegye segély tb.

A beadvár

Melléklete

Egyúttal e

Előirat szá

Utóirat sz

Másolta:

Összeolvas

Nagybecskereki Ns.
Sz. Jánosról czímzett
nagy templom

Neobarokk. Bonnaz
püspök és a kincstár
költségén 1868-ban
épült.

Velics 1894.
87. l.

13-as csoport

E szürke alányomás
ban: „Lázár Vilmos" – „
zsef" és „Grf Leiningen
Lajos" – „Török Ignácz" –
és „Nagy Sándor" és a h
„Grf Vecsey Károly" – „Knez
szemléljük, kik mindannyi
lét Lázár és Török kivét
kép alatt két sorban:

„Aradi Vérta
(October 6. 18

s alól középütt:

Könyomat, méretei a

Lasza 753

Nagybecskereki vár

Régészeti és Tört.
Értesítő 1885. 177.
l. (A nagy-
becskereki vár.)

413			u	G. R. Donner				
414			Lux, Budai Királyi vár					
415.			Pulgher, Églises de Constanti-					
416.			Arányi, Vajdahunyad nézz la					
417.			Ipolyi, Műtörténelmi emlékek					
418.			Orgonaépítési nebélyzet					
419.			N.M. Kőpháni templom					
420.			Dornyay, Veuprémi Károly -					
421.			Kmet, Veleba Sitna					
387								

Nagybereg ref.

templom

l. Korompay

28. l.

~~Ismeretlen festő műve~~
~~a XIX. századból.~~

828. Kremer Viktor.

Sz. Pesten 1866 augusztus 12-én

~~828.~~ Rhédey Ferencz.

Derékig, jobbra fordult de s
kalpagját ékköves boglár és toll diszi
barna, szakálla leberetvált. Nyakkendő
vetett prémes mentéje kék, mentekötője
nóröv szoritja. Felirata fölül balra r

FRANCISCUS D.G.
PRINCEPS Transyl-
vaniae, Comes Rhedey
Anno 1669.

Vászon, méretei 88: 66.5 cm.
A Thek herczeg tulajdonában
tor 1896-ban.
Vétetett 1897: I. 20-án 300
Elszámoltatott 1897: XII. 3
Az elszámolást tudomásul ve
(216/98).

904: V. 2.

1907: VI. 6.

Nagybiccsei várkastély

(Biccse)

Kónyöki

338, 339. l. - 346, 347. l.

356, 357. l. 378, 379. l.

1401.

18.

L. Löffler – Radimno

(Sz. Rzeszowban, Galicziaban, 183

Családi jelenet.

A ~~ábrázolt~~ paraf[illegible] a nagymama [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ül (s az oleb[illegible] jobbra látható fasiékre te[illegible] lat mutatja. Az ~~[illegible]~~ anyók[illegible] ~~[illegible]~~ kendőrel letakart és terjelt asztalt lá[illegible] csóval a fiatal asszony ki[illegible] a csontokat. Az előtérben a[illegible] rek-játék és egyéb szerek he[illegible] Tarisznya lóg. Szem közt[illegible] tót, kulcsokat és kalendár[illegible] tetejére is holmit raktak, [illegible] ablak felett polcz alat[illegible]

Leopold L[illegible]

Paris 855.

Vászon, méretei 60[illegible]

~~M. Ar. Kép 349. 228~~

~~Ug. szá 221. 148~~

~~VII: 47. 18~~

Ez helyes.

VII: 322.

Nagybánya (művésztelep)

JACOBS, Michael

The Good Simple Life : Artist Colonies in Europe and America. Oxford ö Phaidon ,1985
192 p. ill.

Nagybánya 131 - 142.p.

BETŰRENDES MUTATÓ

/M. képes újs./ 1376
1276

ét. A Szocialista Művelő-
és Nevelési Tanács tár-
lmi–politikai–művelődé-
etilapja /Bucureşti,
)–/ 1220, 1266, 1516,

Állami Színház, Košice 1688
Állami Színház, Magyar Tago-
zat, Oradea 1743, 1756,
1758
Almási István 1687
Amerikai Egyesült Államok
1735
Amit a pop-zenéről tudnod kell
1694

NAGYBICCSE

Smoláková, Mária: Vysledky pamiakového vyskumu v areáli zámku v Bytci

Ars 1990 "uloha pamiatky", 59-67

őleg a csoportjára leginkább
ru személy legyen.
tása a szakszervezeti életre,
ndokolja minden eddiginél

n

1 fót, lehet (de, nem kötelező) a személyretis

ius 30-ig meg kell vá-
izalmiak és helyetteseik je-
ti tagot, a szakszervezeti
ők, a küldöttek, a szám-
nt a munkabizottságok je-
tságot csoport taggyülésen,
zalmi testületi ülésen.
fő legyen minimum, akik maguk közül
elnöket is választanak
agsággal folytatott széles-
n, a párt és a KISZ illetékes

Nagybicsei vár –

Mastely 1494

Trencsén vm.

Luk Podm

II. k. XIV, XX. 1

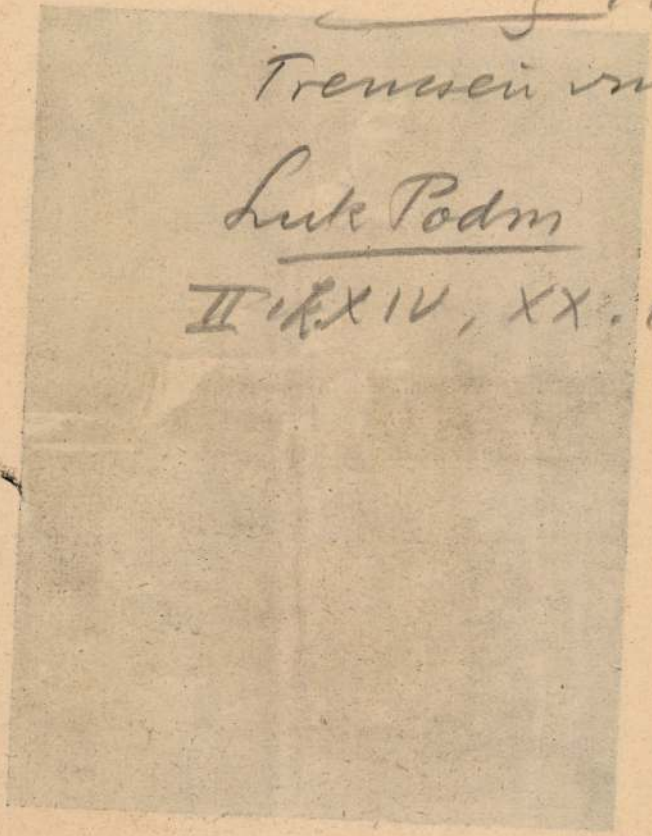

1

Nagybicsei várkastely

restaurálás előtt.

fénykép után

Repr.

Luk Podm

III k XXVI. l.

640. l.

Egy 1867. körüli

képről repr

u. o. XXXIV. l.

A XIX. n. elefen

képe repr. u. XXXVII l.

Laid Bicsei alatt is.

u. amat XVIII.-beli kéménye

repr. u. o. XLV. l.

A várkastely kápuja

repr. u. o. XLI. l.

és egyet belvételek is.

SZEGEDI NÉPBANK MINT SZÖVETKEZET

M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI-SZÁMLA 28256. SZ.
GIRO-SZÁMLA AZ OSZTRÁK-MAGYAR BANKNÁL.

TELEFON-SZÁM 1002.

388.

Tekintetes

Szentiván

A mult évi de

felkértük, hogy a Szege

zetnél fenálló és intéz

2081. ZSEBKENDŐ. batiszt. brüsszeli. modern

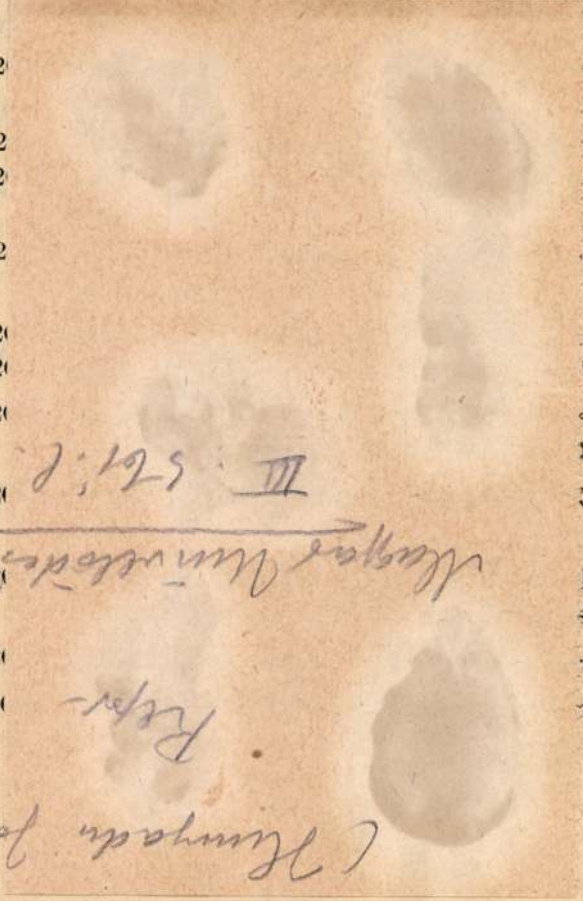

zon, peremén himzett indásvirágdisz. Török, XIX. sz.
, e. H. XIX. Jh.

on aranyhimzésü sugarasan elrendezett stilizált virág-
Türkisch.

lapon sávokban arany és szines selyemmel ismétlődő
- Haremstickerei. Türkisch, e. H. XIX. Jh.

rágos himzéssel. Török, XIX. sz. — Kleine Decke.

. vörös, fehér szinezéssel. XIX. sz. — Zwei Vorhang-
.

MZÉS. — Sieben verschiedene Stickereien.

aranybrokát. Orosz, XIX. sz. — Decke, Goldbrockat,

on szines selyem és arannyal, virágdiszités. XVIII.
uf Tüll. E. XVIII. Jh.

pon piros stilizált virágcsokrokkal. Olasz, XVII. sz. —
äusse. Italienisch, XVII. Jh. 100 × 160 cm.

on piros disszel. XVIII. sz. — Scutari Samt XVIII Jh.

Nagybiccsei vár

Képei - repr.

Magyar Művelődéstört.

III. k. 521. 522. l.

653 l.

1386.

1315.

Nagybiccsei Thurzó

nászpalota

Épült 1605.

kepe repr.

Magyarmivelödtöt

III 280. l.

644. l.

figur. Modell Kaendler. Meissen,

1079. NEPTUN, halfarku lóval, szines
Meissen, 1760 k.

1080. PÁSZTOR VIRÁGGAL, szines po
figur. Meissen, XIX. sz.

1081. ROKOKÓ VÁZA, szines porcellá
zellan, mit Blumenbukett aus B

1082. ÁMOR MINT KIRÁLY, szines
előkelő ifju pár, a férfi térdelő
farbige Porzellangruppe. Meissen

1083. JUPITER SASSAL, jobbjában
Jupiter mit Adler, farbige Porze

1084. LEÁNY BÁRÁNNYAL, szines
Meissen XIX. sz.

1085. ÜLŐ PUTTÓ, szines porcellánsz
zellan farbig. Meissen, 1760 k.

1086. TÁNCOLÓ HARLEKIN, szines
rokokotalapzaton. — Tanzender

1087. A TÉL, szines porcellánszobroc
mellett. (Egyik kéz javitott.) —

Nagybobróci templom

faragással díszített
mísekönyvpolca
1500 Körül

M. N. Muzeum
Repr.
Magyarművelődtört
II. 418. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagybobróci rh. pléb.

Liptó vm templom

XVIII. sz.

Div Felsőm

111. l.

Egy ouk

kelt el, mely utóbbinak bordázott aranykarikája
azonban új volt [illegible] sabb ezüsttárgyak
a mi viszonyainkhoz [illegible] nagy árakat érte
el, az aranyból készült zománczos és ékköves
díszítású ezüsttárgyakról nem is szólva. Az
[illegible] Lipsk [illegible] bajmegyei foispán mell-
kényjel [illegible] lábú ezüstpohár,
[illegible] amelynek mestere vert
ékítménye [illegible] szerint jóval régibb
formakészletéi [illegible] amelyet ép azért sokan
hamisnak gondoltak, 200 K-ért kelt el, a
Bubics-aukczión szerzett egész sima aranyo-
zott ezüstkelyhekért, többnyire a XVIII.
századból, 80—100 K-t fizettek. A Nemzeti
Múzeum régiségtára számára vásárolt egy
kimnál súlyosabb ovális ezüsttál a Wesselényi
és Kendefi-czimerrel s XIX. századbeli pest
hitelesítő bélyeggel [illegible] K-ba került, kikiál-
tási ára 400 K. volt; egy valamivel szebb
erdélyi ötvösmunka: ezüstkancsó a XIX. száz
elejéről, vésett Bánffy és Wesselényi-czimerrel
800 K. kikiáltási ár mellett 1100 K-án kel

el. Nagy versengést keltett egy 4·5—2·5 cm
nagyságú zománczos díszű XVII. századbel
násfa, mely három árbóczos gályát ábrázolt
alján három lecsüngő gyöngygyel. Ennek ki
kiáltási ára 2000 K. volt s végül is, a Doro

maga állandó közönsége, ha kiválóbb magán-gyüjtemények tulajdonosai és külföldi múzeumok nem is igen vesznek részt aukczióin.

A külföldi nagy múzeumok és vérbeli gyüjtők már csak kiváló művészi értékű régiségeket vásárolnak s ilyen hézagpótló múzeumi darabokban a bécsi Szemere-gyüjtemény nem igen bővelkedett. Azok a régi ötvösművek, amelyek iránt itt a mi múzeumaink érdekelődtek, szintén nem annyira művészeti értékük, mint inkább történelmi vonatkozásuknál fogva váltak ki. Bécsi gyüjteményének bizonysága szerint Szemere Miklós kiváló ízlésű gyüjtő-amateur, akit azonban műtárgyai kizemelésében nem vezettek magasabbrendű szempontok annál, mint hogy bécsi lakását is a rég letünt idők emlékeivel tegye hangulatosabbá. Egyéni rokonszenve egyes országok nagy korok s ezek többé-kevésbbé jelentős szereplői iránt gyüjteményén is meglátszott, hogy ízlésének bizonysága, hogy alig tíz hiján egész gyüjteménye elkelt s ez a kevés darab nem volt épen kivetni való, sőt inkább az értékesebbek közé tartozott, amely nagy iránál fogva a gyüjtőknek csak Bécsnél is jelentősebb külföldi emporiumaiban talált volna vevőre. Napilapjaink egy részének

Nagybossányi vár-
palota

Könyöki

454, 455. l.

~~1197. Ismeretlen művész.~~ /
A XIX. záradból

1197. Döbrentei Gábor.

és sima
ermen vat

Derékig ~~látható~~. (K
ja göndör, bajusza lelóg
csavart nyakkendő, zsinó
te. Felirata kettős kö
fölül: DÖBRENTEI G
alól: ERDEMEIT-BEC

~~Karimája és hátlap~~

Ezüstös rézérem m
Becsértéke 40 K. -- Havas
(787-907-153).

Nagyczuk mnemlékei
és irodalma

l.

Csatkai Sopkörny

34. l.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Nagycenki kéchenyi-
sírbolt

NAGYCENK (Sopron)

Széchenyi-sírbolt, ép. 1807.

Luppa Péter: Nagy- és Kis-Ezent.
VV 1858, 534 l.
(képe 533 l)

Nagycsömötei

„nokuyas" fosharmgláb

Vas m.

Kepe repr.

Tóth Vasi

46. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagycsüri ág. hitv.
ev. templom
götikus

1.

Arch. Ert. 1911.
15–18. l.
Keppel-

kben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le=
iklós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép=
yvertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
t és kalandmentes külpolitikát akar.
mhez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat=
z. Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
iájáért, küzdöttem a panamák ellen és segítettem
em tehát a főváros közönségétől, hogy segítsen

me és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki=
n nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
erepel.**

a sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Nagycsüri templom

l.

Arch. Ert.

1913. 37. l.

Rég. Tár. Erk.

I. 1920-22, 141. l.

és VI. tábla

.....	5.000 "
munkálatainak vezetésére..	5.000 "
freskóinak restaurálására..	3.000 "
falképeinek konzerválásá-	
ólsó részletül	4.000 "
napfényre került épité-	
konzerválására	4.000 "
munkálatokra.	~~10.000 "~~ 20.000 "
okra.	~~10.000~~
ására	2.000 "
lására	2.000 "
tására	1.000 "
ak fenntartására	1.000 "
tartására	1.000 "
Átvitel :	35.000 P.--
	~~55.000~~

ásügyi m. kir. Minisztériumnak

Budapest

Nagycsüri
templomkastély

Kővári Erdépeml.
241. l.

Nagyodi ref. egyház VI. 226.

Nagy demeteri kehely

l.

Balogh Erdélyi ren

I. 330-l

Nagydemeteri

templom gotikus

kelyhe

XVI. n.

Repr.

Buday Erdély

73. l.

KESEGYHÁZ
CH FRESKÓI

TA

YI DEZSŐ

~~M. TANÁR~~

PPEL

Nagydisznódi

romankori templom

l.

Szabó árpép

319. l.

Nagydisznódi

nász erődtemplom

Repr.

Balogh fatornyok

48. n. Egy

Nagydisznódi templom

l.

Balogh Erdélyiren

nevm.

HALMI ARTHU

Nagydisznódi templom

úrmutatója

XV. sz.

Leirva, repr.

Pul. Rad

II. 61, 62. l.

Őskori telep. érdi VII. 191

Nagydisznódi ág. ev.
templom
romankori

d Ger MRE. 832. l.

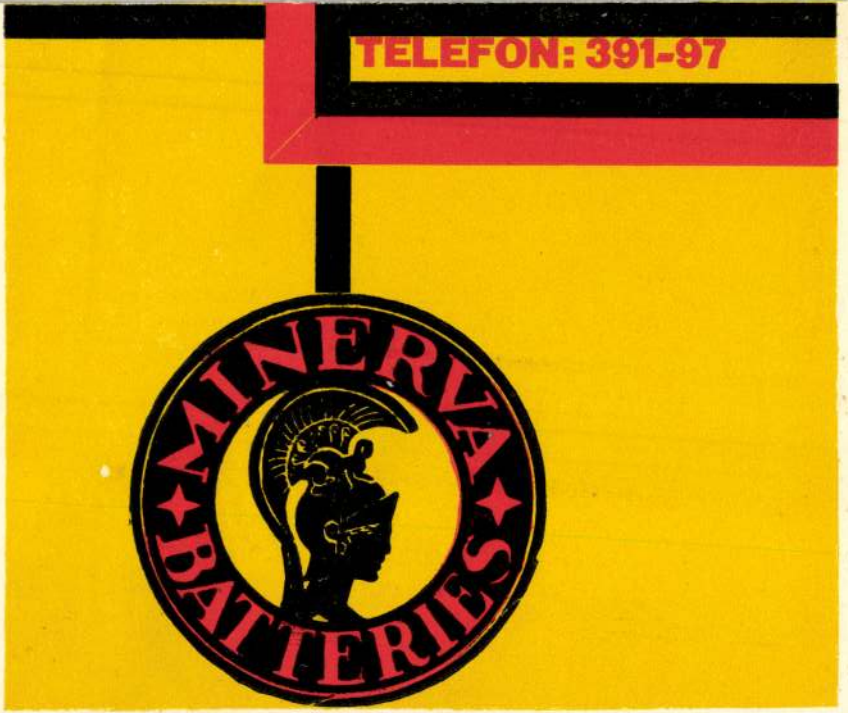

Tervezte Herschkovits Dezső (Biró-nyomda)

Nagydisznódi vár

(Heltau)

Nagyszeben mellett templom-erőd.

Kővári Erdélyeml.

251. l.

712. *Földváry Károly.*

Mellig látható, kissé jobb
tetés jelvénye diszíti. Haja,

pödrött bajusza sötétbarna,
leberetvált. Nyakravalója feke
lája vörösbarna.

Vászon, méretei 70·7 : 57·8 cm
60 K. — Vétetett a gr. Kreith
A megszerzésére vonatkozó adato
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 április
jegyzék 38. — Az átvételt tudo
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Nagydisznódi

Templomeröd

(Szeben, vm)

l. Hadtort. Körl

1915. 202-207

l.

Szepekkel

61 XII 16
62

Nagy disznódi templom-
kastély

(Heltau, Szeben vm)

kepe repr-

Sigerus

Nagydisznódi kehely

(Heltau)

XVI. n. m. fele

l.

Arch. Ert.

1912. 105. l.

125. l.

1. Részvények
2. Részvénytőke
3. Pénztár
4. Alapítási költség
5. Vállodiszkont
6. Tartalék
7. Külföldi pénznemek
8. Takarékbetétek
9. Folyószámlák számlája
10. Értékpapír
11. Váltó
12. Berendezés

Nagydisznódi templom erekly-
tartó fiszülcse

leirva, repr

Pul Rad

I. 121, 122. l

Csutak Vilmos

Az elmúlt év szeptember 15-ikén nagy ünnepe volt a székelységnek. Hangverseny, kiállítás, koncert, miegyéb. Ekkor volt a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum fennállásának félszázados jubileuma. Ebből a jubiláris ünnepből, az öröm, az önérzet és a titkolt fájdalom ünnepéből minden ellobbant, de maradt egy pompás emléke: egy hétszáznyolcvanoldalas könyv.

A világon minden benne van ebben a könyvben, amit a székely népről, földjéről, kulturájáról és gazdasági életéről el lehet mondani.

A vizek és a vizekben élő növények. Gombák, moszatok és ipari vállalatok sorsa a háború óta. Őskori ásatások és vándorló anekdóták. Barabás Miklós és Bem apó. Nyelvjárástanulmányok és sütőkemencék. Mert egy külön világ ez az erdélyi székelység, nem hiába Csaba királyfit választotta mondabeli apjának és még a tulipánnak is székely változatait tiszteli az ornamentikájában. Ebből a könyvből láthatatlanul és hódolatra késztetően emelkedik ki a szerkesztő alakja: Csutak Vilmosé. E könyv csak annyit mond róla, hogy igazgatója ő a múzeumnak, tanár volt a kollégiumban és kedvenc foglalkozása a történetírás.

Ezüst serleg
Nagyekemezői ev. egyház

Még arcképét, még életrajzát sem látni sehol. De nagyszerű ember lehet, bátor, kevély, mégis szerény és okos, — nincs egy sóhajtás a könyvében, nincs egy lírai megjegyzés, mégis mennyi öntudat, kutatás, és a magyar művelődésben, művészetben, jövendőben való hit!

Ezt a könyvet az őt megillető polcra kell állítani és ezt a nevet a háború utáni magyar alkotólelkek legdíszesebb sorába kell iktatni. Mi mindent tanulhatnánk tőle. Ez az acsarkodó, könyökkel, frázispuffogtatással és görögtűzzel dolgozó ó-haza attól a végeken hagyott, magányos, szorgos és annyira okos székely úrtól, Csutak Vilmostól! (N. P.)

a száz év előtti alkotószellem mindenesetre képviselve volt. Itt szerelmes levelek Georges Sand vallomásaival. Ott akvarellek Prosper Merimée alakjával. Irodalomtörténet — kútfőkből. Műveltségtörténet — színes röpcédulákból. S együtt az egész: revü, de milyen nagyszerű revü arról, hogy a nagyság, az alkotás, a szellemtörténeti fenomén mindig a francia fővárosból indult el világhódító útjára s ez a legcsodálatosabb romantika, amire itt bukkantunk.

*

Hol jut a festőnek eszébe, hogy a barátnőjének vásárlóbódéjába egy zsákvászonhuzatra színes panneaukat fessen — mint tette Toulouse Lautrec Goulue asszonnyal? Hol jut a festőnek eszébe, mikor már jó sokszor nyaralt egy úricsalád villájában, hogy — 1841-ben — egy vidám ötletből hirtelen elhatározással dekoratív képeket fessen a fürdőszoba számára? Ezt cselekedte Corot Mme Osmond kastélyában, Mantes-ban. És hol jut eszébe az államnak, hogy ezeket a képeket összevásárolja, úgy a zsákvászon-, mint a fürdőszoba-dekorációkat s odavigye legfőbb múzeuma legszebb termeibe? Ezt cselekedte a Louvre igazgatója 1930-ban. Corot a legfőbb ékessége a meghosszabbított, új termekkel bővült, reorganizált impresszionista osztálynak. De eközben az Ingres körüli művészet is új, nagyjelentőségű akvarellekkel, rajzokkal bővült. »A múzsák születése«, melyet az öregedő Ingrestől egy görög templomocska díszítésére rendeltek az ötvenes években, szellemes vonaljáték, kellemes melódia. De mennyivel több báj, megnyugvó és szordinóval tompított életöröm van a »Bain turc« vázlatában, pedig ezért nem fizetett a Louvre igazgatója 170.000 franc-t, mint az előbbiért. Ám az Ingres-oeuvre-t ki akarják építeni. Helyes. A neoklasszikus formakultusz egyszerre csak ránktör — hadd lássák a fiatalok ennek legszebb forrásait és fürdő nőit a tizenkilencedik században.

*

A porcellánkiállítás is ilyen romantikus valcer volt a Musée des arts decoratifs-ban. Hozzátehetjük, hogy — hasznos romantika. Ha valaki eddig francia porcellánt emlegetett, mindenki Sévres-re gondolt. Mostantól fogva látni lehet s tudni kell, hogy a francia porcellángyáraknak egész légiója

Nagyekemezői templom

l.

Balogh Erdélyiren

névnn.

Ferraris Arthur. Női arczkép.

Nagyekemezői
(Gross-Probsdorf)
kehely
1600 körül
l.
Arch. Ért.
1912. 121. l.
125. l. (1775)

1300 —

3360 —

8308

10298

1200 —

12190

		440
2224480	2744886	1496789
2457748	534568	1496789
9622 68	9622 21	
	1496789	1496789

Nagyekemezei sod-
rony románcos kehely

l.

Arch. Ért.
1896. 80. l.

feinyrnyomat

78. l.
79. l.

1635. ETAGÈRE, vöröslakk alapon aran
dekor. XIX. Jh.

1636. KÉT ÁLLVÁNY, diófa, puttót ábr
Italienisch.

1637. KÉT ÁLLVÁNY, diófa, gyermekh
derherme. Italienisch.

1638. KÉT SZOBORÁLLVÁNY, mahagó
mit Bronzebeschlag. XIX. Jh.

1639. NYOLCSZÖGÜ LAKKASZTALKA
eckiges Lacktischchen, am Säulenfu

1640. VARRÓASZTALKA, diófa, szallag
Bandintarsia. Anf. XIX. Jh.

1641. KIS NYOLCSZÖGÜ ASZTAL, dió
Tisch, Nussholz, mit gedrechselter

1642. FORGATHATÓ KÖNYVÁLLVÁN

1643. ELLENZŐ, faragott fakerettel, reli
geschnitzter Holzumrahmung Figu

1644. MENYASSZONYI LÁDA, faragott
saság. Olasz, XIX. sz. — Brauttruh
zierende Gesellschaft. Italienisch. X

ΓOR. — MÖBEL.

1620—1930.

ppal, hajlott felülettel és lábakkal. Olasz, XVIII. sz. —
te herabklappbar, mit Schweifung. Italienisch, XVIII. Jh.

lülettel, fiókokkal és bronzverettel. Olasz, XVIII. sz. —
ifte Wandung, mit Bronzebeschläge. Italienisch, XVIII. Jh.

ökérfa berakással, hajlott oldalakkal. Olasz, XVIII. sz. —
mit Wurzelholz intarsiert, die Wandung geschweift. Italie-

XVII. sz. stilusa. — Zwei Stühle, Eichenholz mit Schnitzerei

akással. XIX. sz. — Nähtisch, schwarzes Holz mit Bein-

Holland, XIX. sz. — Holzkiste, mit Kupferverkleidung.

anyozott fa, barokk diszitéssel, zöld bársony kárpitozással.
stuhl mit Schnitzerei, Vergoldung und Barockdekor. Mit

Nagyenyedi ág. ev.

templom

(a templom-kastély-
ban)

1865 őszén lebon-
tották

Román stilben
épült.

Kővári Erdépeml.

283. l.

48. Ereklyemuz.

áll. de fröfélé

jelvénye

[redacted] Jobbkezét keblébe dugta, baljá-
Oldalt előrefésült haja, szemöldöke és ba-
lt. Mellét kitüntetés disziti. Ingének gal-
vállvetőjét hátracsapta, aranyzsinórzású.

5 cm.
rczi emlékek muzeumából (107/95. No 12).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

558

Nagyenyedi ref

templom

Musnai László:

Aiud - Nagyenyed

és ref. egyháza

Aiud - Nagyenyed.

1936. 99 l.

Főv. Könyvt.

R. 9.439.012

Zách Klára

A Visegrád környékét ábrázo
Dunán egy sajkában látjuk Zách Kl
evezőt tartja s baljával fejéhez
a villám csap le. Felirata a kép

DIE FLUCHT DER CLA

Kny., mér. 25.7: 30.3 cm.

Szn. 2
579-900

Nagyenyedi templomerőd

1.

Balogh Erdélyiren

I. 2.71, 364.l.

Csók István. Női arczkép.

Nagyenyed

műemlékei

1. Attila háza
2. Ref. főtanoda

Kővári Erdépeml.

310. l.

~~Achmed, török szultán III. 182.~~

Nagyenyedi ref.

Senylom

l.

Korompay

47. l.

Batthyányi József

Térden alól ülve s k
az asztalra tett
az parnas ~~sámlás~~
lévő pallium felett
fogja. Fején caputium
Parókája göndör, szen
a szent István rend
nek jelvényét szalagon
kövekkel kirakott ker
kenny és karingének
lines korona kösi le

Hajfeltés, v
Vétetett Vi
Vászonra hu
Restaurálta
Kifizettetett
Elszámolás
4580/97 szv. sz. leira

F 1897. III. 16-án történt (107/97) és ez

111/96.

Magyegyedi ref.
templomerőd

l.
Korompay

49. l.
50. l.
képpel

820

...ra nézve. Haja hosszú, szemöldöke s
s szakálla leberetvált. Lehajtott inggal-
fehér, az az anygyapjasrend öltözete
jelvényét nyaklánczon hordja s mellét a
...iszíti.

...ra, méretei 47·5 : 36. cm.

...

...arczius 26-án Vozáry Dánistól (113/96)
...ettetett az 1896. III. 26-diki 60 sz. nyug-
- Elszámoltatott 1897 III. 16-án (104/97) (s az tu-
1897. VII. 7-én a 4580/97 szosz. lei-

Nagyenyedi ref.
templom
(a templom-Eastélyban)
Román és gót
stílusban

Kővári Erdéjseml.
283. l.

720. *Mészáros Lázár.*

Derékon alólig látható
áll. Jobb kezében írást tart, b
Rövid haja, szemöldöke, b
vegyült, szeme sötétbarna.
nóros atillája kékesszürke és

Vászon, méretei 99·5 : 78·7
80 K. — Vétetett a gr. Kre
A megszerzésére vonatkozó ad
lelt. sznál. — Átvétetett 1896 ár
jegyzék 10. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Nagyenyedi

templom kastély

benne a ref. és
luth. templom s
nehány lakóhaz
Több bástyája van,
s mindegyikre rá
írva, melyik iché.

Kővári Erdéjsemi.

251, 252. l.

712-720. Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

712. Földváry Károly.

látható,

Mellig, kissé jobbra ~~néz~~ fordult K
döke és hegyesre pödrött bajusza sötétbar
Nyakravalója fekete, ~~vörösbarna~~ atillája

Vászon, méretei 70.7: 57.8
Az 1848/9-iki szabadságharc
Átvétetett az 1896: IV. 8-

+ papomántgá

904: v.5.

Nagyeőri harangtorony

felvételi vajzai

Foerk Szepesség

43. tábla

A MAGYAR
POLITIKAI NAPILAP.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, V., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 34
TELEFONSZÁM: 126—840, 110—473

Tekintetes

Európa Lapterjesztő Vállalat.

Budapest.
V. Röthermere-u. 12. III

Nagyeöri kastély

Képei repr.

Lechner Jenő: Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz építésről.

MMÉE közl 1913.

426, 427. l

Nagycöri harang-
torony
kepe repr. -
Lechner. Tanulmá
nyok

MMÉEKözl

1913. 454. l

Nagyöri harang-
torony
(Szepes vm.)
kepe repr.

Loisch (Divald
cikke) 165. l.

Dr. GŐBL ALBIN
kórh.-ig. főorvos
IV. Ferenciek-tere 2.

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula
sanár bónak

Műeml. Orsz. Bizottsága
IX., Hőgyes-Endre-u/o

Nagyőri Madonna

A nagyőri Madonna.

Kampiorejin szobr.

469. l.

Nagyeöri rk-templom
(szepes vm)

Div Felsöm
307. l.
Szárnyasoltárok –

Campanille
u. o. 308. l.

Kastély benne a
báró Medvyánszky-
család régiségtöny te-
ménye –

Miniszteriumnak f. évi junius
.VII. számú rendeletére, a tihanyi
ainak helyreállítása ügyében, ~~az alábbi~~
~~A.I.O.B. véleményét~~ közölni:

~~ak az apátsági templom tornyai~~nak
~~vallás- és közoktatásügyi minisztérium-~~
~~ól fő évi junius hó 18-án~~
~~emlékek Országos Bizottságához~~
~~ssal az alábbiakat van szerencsém~~

öltségvetés a tornyok egész deszka-
gujitását célozza. ~~A Müemlékek~~
alószinün~~ek~~, hogy az egész deszka-
t elkorhadt volna. Az uj deszka-
hogy a toronysüvegek alakja megvál-

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1935. október hó 19-én (szombaton) délután fél 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-utca 13.) tartandó

SZÉKELY BERTALAN-EMLÉKÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

Elnöki megnyitó.

Dr. Szentiványi Gyula: Székely Bertalan emlékezete. (Vetített képekkel.)

Utána választmányi ülés.

Gerevich Tibor
elnök.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

Nagyfödémesi rk. templom

Ep. XVII – XVIII. n.

Thury Nyitra – Pozsonyvm

128 l.

Szijjdisz töredék, római IV. 121

Nagygencsi rk.
templom
(Vas m.)
Kép. rep.
Tóth Vasi. 39. l.

Nagygeresd műem-
lékei és irod

l.

Csatkai sopron műem.

III. 187. l.

Ar. kat. és ev.
templom képei
repr.
Az ev. templom
belsejének képe
repr.
Gótikus szentség-
tartó képe repr.

Ar. kat. templom
Schaller Irmántól
tessett oltárképe repr.

Különösen elterjedt a *villamos A.*, melynek leghasználatabb típusa az ólomlemezes. Ez szigetelő- (pl. üveg-) edényben higított kénsavat és ebbe merítve kétféle ólomlemezt tartalmaz. Az előállítás ma is használt módját *Planté* elvei alapján két selmecbányai profeszszor, *Schenek* és *Farbaky* állapította meg 1885-ben. — A villamos A. másik használt típusa az *Edison*-féle ; ennél két különböző fémlemez és pedig szivacsos vas és nikkelhidroxid merül vízzel higított kálilúgba. A villamos A.-ok hátránya a hasznosítható energiatartalmukhoz képest aránylag nagy súlyuk és aránylag drága voltuk.

Akmolinszki plató. Elpusztult tönk Ural-Tien-san között.

Akna. A hegyek belsejébe függőlegesen vagy lejtősen behatoló folyosó. Bejáratra, szállításra, szellőztetésre, vízemelésre szolgál. Keresztmetszete szabályos idom, leginkább kör. A legmélyebb A. 1850 m. Földalatti üreg, melyet robbanóanyaggal töltenek meg és biztonságot nyujtó távolságról gyujtózsinórral vagy elektromos árammal felrobbantanak, hogy a robbanás az A.-t befogadó kőzetet szétvesse, meglazítsa. A bányászat alkalmazza. — *A.* (a hadviselésben). A haderők kötelékében a rombolásra hivatott töltések általános neve. Vannak folyó-, tengeri-, dobó-, romboló- stb. A.-k. — *Aknafuró.* Robbantóaknák furására használt gép, melyet kézi erővel, víznyomással, sűrített levegővel vagy villamosárammal hajtanak. Kisebb ellenállású kőzetben spirálban, keményebb kőzetben ütögetve működő aknafurót alkalmaznak. — *Aknavető*, olyan harci eszköz, mely A.-k vetésére szolgál; szerkezete hasonló az ágyúéhoz ; meredek pályán röpíti a robbanó anyagot közeli célok felé nagy hatással. — *Aknazár.* A-nak egymás mellé helyezése révén jön létre (földben, szo-

Akragas (lat. Agrigentum, ma Girgenti), gör. város volt Sziciliában. Róma Kr. e. 210-ben foglalta el.

Akribia (gör.), pontosság, gondosság, főként tudományos eljárásoknál.

Akrobata, ma erőművész, kötéltáncos. A régi görögöknél olyan embert jelentett, aki óvatosan, lábujjhegyen jár.

Akrokorinthos. A korinthosi fellegvár.

Akropolis. Igy nevezték a régi görögök a városban vagy mellette magaslaton emelkedő fallal megerősített erődítményt. Legismertebb a pergamoni és az athéni, mely utóbbiban Perikles idejében a legszebb templomok (Parthenon, Erechteion) és szobrok állottak.

Akrostichon. A versszakok v. verssorok első (ritkábban utolsó)betűjének összeolvasásából formálódó név v. mondás.

Akroterion. A görög épületek oromzatainak sarkait és közepét koronázó, növényi, állati vagy emberi motivumokból álló díszítmény.

Akt. A ruhátlan emberi test művészi ábrázolása. Mivel a művészt fejlett formalátást és biztos technikai tudást igénylő feladatok elé állítja, a művészpaedagogia fontos eszköze. Az A. a görög-római művészetnek mindvégig centrális problémája volt. A keresztény európai kultúra idején a XV. sz. vége óta mint önálló műfaj lép fel.

Aktaion *(Actaeon).* Thebai vadász, aki Artemist megsértette s ezért büntetésből szarvassá változott át és a saját kutyái tépték szét.

Aktinium. Radioaktiv elem. (Felfed. *Debierne*, 1899.) Mindig a lanthaniumot kíséri s attól még nem tudták különválasztani. Atomsúlyát *Fajans* 227-nek veszi.

Aktinométer. A Nap sugárzásának a Föld felületegységére érkező hőenergiájának mérésére szolgáló műszer.

között egymással e
Az A.-et megoldani
ban, $n = 3$ és 4 ese
ban intézték el. Mi
kök a koefficiensek
művelet (összeadás,
és gyökvonás által
egyenlők. (V. ö. 1-s
Ilyen, ú. n. *algebrai*
sabb fokú általános
a koefficiensek nincs
pl. az $a_0x^n+a_n=0$
(Ruffini 1813, Abe
algebrailag megoldh
megoldást szolgálta
adhatjuk föl, azaz
művelet és gyökvo
végtelen műveletso
akár pedig ragaszko
tató kifejezés zárt v
veletek és a gyökvo
kifejező módokat (
is segítségül hívunk.
cendens a megoldás
tant, mint az algeb
megoldhatóság szük
tételeit Galois állap
port (l. o.) fogalmár
lati nézőpontból fo
megoldási eljárások.

Algebrai függvény
nézve, ha $r_0(x)\,y^n+$
$(x)\,y+r_n(x)=0$, ho
racionális függvénye
vény *transzcendens.*
metrikus függvény,
az exponenciális f
függvény.

Algebrai szám, a
$\ldots+r_{n-1}x+r_n=0,$

Nagygeresdi ág. hitv.
ev. templom

Farkas: Egy évtized
a nagygeresdi ág-
hitv. ev. gyülekezet
múltja történetéből.
1896.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Nagygeresdi ev. templom

NAGYGERESD (Somogy)

Ev. templom

N. F.: A nagy-geresdi templom, iskola és paplak. VV 1863, 416 l.
(Lásd 416 l.)

Nagygyörgy sándor emlékkiállítás

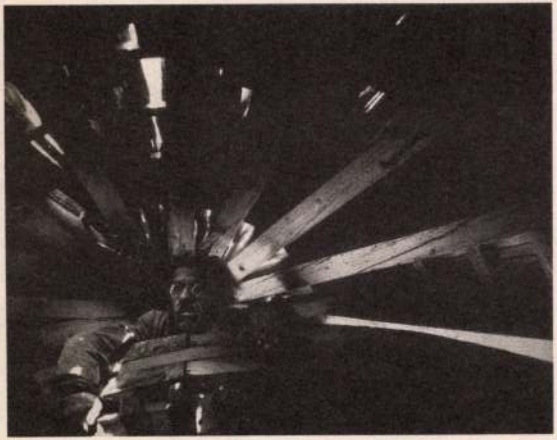

1999. április 8.
17.00

Tornyai János Múzeum
6800 Hódmezővásárhely,
Szántó Kovács János u. 16.

a kiállítást megnyitja
Gera Mihály
szakíró

Nyitva: hétfő kivételével 10-17 óra,
kedd 10-15 óra
A kiállítás bezár 1999. április 22.

A festészeti diplomát szerzett fotóművész a magyar természetfényképezés egyik legnagyobb alakja, dr. Tildy Zoltán, dr. Vajda Ernő, Koffán Károly és mások szellemi hagyatékának folytatója. Csodálatosan gazdag életművet hagyott ránk. 1993-ban bekövetkezett halála után képei még erőteljesebben hatnak.

Nagyida vár

Abauj vm

l.

Hadtört. Közl

1914. 620. l.

temperamentumát. Ez a folyton lobogó, akadályokat nem ismerő, tulfütött, tisztalelkületü ujságiró lehetett csak alkalmas arra, hogy keresztültörve ezer akadályon, a magyar közvélemény nevében Ferenc Ferdinándot megközelitse. Pályit, amikor ennek a célnak az érdekében mindent elkövetett, mig az sikerült is, — nyilván az a nemes gondolat vitte és hevitette, hogy le kell dönteni az antipátiának azt a láthatatlan falát, amely az országot és trónörökösét egymástól elválasztja. Ez a nagyszerü lendület, ez a remek gondolat juttatta el Pályit a megközelithetetlennek látszó trónörökösi dolgozószobába, de, sajnos, kevés eredménnyel.

Magának, Pályinak sohasem volt módjában az, hogy a trónörökössel folytatott purparléiról részletes jelentést közölhessen a magyar közönséggel, de mint jót akaró, igaz férfi, becsületes hazafi és önzetlen tollu ujságiró állandóan arra törekedett, hogy Ferenc Ferdinánd személye köré enyhébb, barátságosabb légkört teremtsen. Azzal a hévvel, azzal a meggyőződés-

Nagyidai várnyom

Beszterce és Teke

Között

Kővári Erdépeml.

60. l.

Tardos h. n. VII. 290.

Nagykálló, vár (1570.)

v eml. KOROKNAY Gyula: Szabolcs török

uszoltatása. = Szabolcs-Szatmári Szemle 24., 1989.,

3., 246.

Újkor / Építészet

etház)

mán(1863-1954)

, tégla falazású historizáló lakóépület és
z üzletportálnak az építész párosra oly jellemző,
ati megoldása foglalja el. (ld. Kossuth L. u. 22.
394-95.) A harmadik szint egyenes nyilású ajtó,
ácsos erkély, a 2-3 tengely közt zászlótartó
val boritott ornamensdiszes keretelt mezők
aréjos ívben záródó fülkébe helyezett, illetve a
eny ablaknyílással. Ezeket a negyedik szinten
gratott erkély kiséri. Az erkélyek ezen,
ámasztja alá. Az ötödik szint egyenes záródású
s mező, részint mázas terrakottával boritva.
ió, faragott kőelemekkel tagolt oromzat, mely
négyzetes formát mutató, hosszan megnyújtott

Nagykállói ha-
rangtorony

Repr.

Baloghfatornyok

8. 1 z. Eej.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagykanizsa vár
és egyéb nincsenlérek

Lukcsbibl. 110–113. l.

[Nagykanizsai ref. egyház]

l.

Kádár Lajos A [ ]

története. Nagykanizsa, 1931 -

nehem nincs mef.

För. Kompt.

R 284.2(439.071)

Kossuth

1004. (Kriesch Aladár:
Sz. Budán 1863 október 2
Önarczkép.

Mellig látható, ki
Rövid haja, szemöldöke é
ke, szeme kékes szürke,
álló galléru ing, csomór
gott mellény és kettős e
jobbra összevont betükke

Vászon, mér. 49:42.
Vétetett az 1906:
1906:III. 6-iki 18218 sz.
ex 906)

Nagykapornoki vár

és templom

l. Lukcsbibl

126 – 128. l.

1799. Jsz.

Mühlenbach, vk.

Mária oltár

Mária

Nagykapusi ref.

templom

románkori ablakkal

Kelemen Lajos

Kolozsvári Grafika

1944. 108. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagy Kapusi templom

l.

Baloghkodélyi sen

nevni

FÉNYES

Nagykapusi templom-
hastély

(Gross-Kopisch, Nagy-
kükülló vm.)

lépe repr.

Sigerus

Nagykapusi (Gross-Kopisch) kehely

l XVI. n. m. f.
Arch. Eis
1912. 115. l.

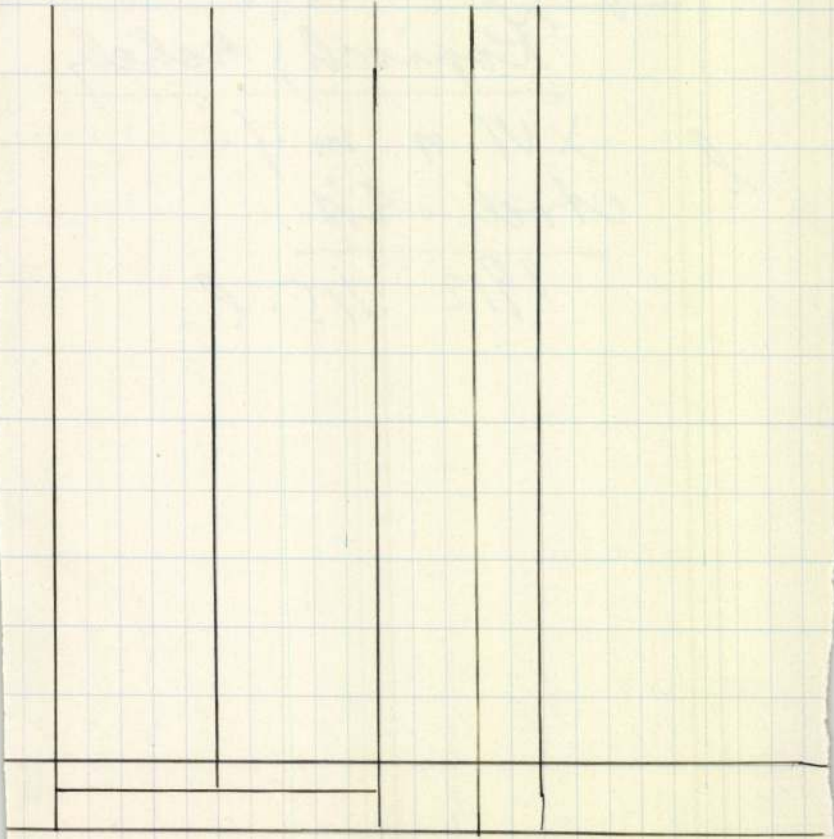

Nagy Károlyi
megyehár

Cserna Károly rajza.
Repr.

Bilágyi: Magy. nemzet
tört. IX. 265. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Nagykarolyi rk.

templom

épült 1769–1778–

Velics 1894

95. l –

...nius 18-án

...korú hölgy ülpe ~~van ábrázolva~~ és kissé balra
...mára ~~tevé~~ ett tartja. Kontyba tűzött és hom
...t haja, szemöldöke és szeme barna. Szük
...rk díszítő és félkörű gallérja álló. Felré-
...

...: 63 cm.
...98 sz. leirattal. Ára 300 frt.
...lgerve.
...1899: IV. 6-án (14/99), az elszámolás
...V. 25-én a 29855 sz. leirattal (277/99)

×

Nagykárolyi gör. kat.

templom

kopje repr

Kisszikl kat. Nagy

462. l.

Traub

Nagykászoni kehely

1.

Balogh Erdélyi ren

névni

FERENCZY KÁROLY. Tyúketetés.

Nagykosztolányi

egyházi emlékek

l.

Jedlička II

335 - 336 l.

Férfi képe

432. Joachim von Sandrart

Nagykovácsii rk.
templom
Épült 1746.

l.

Polgárdy: Zsámbék
és környékének kala-
uza. Bp. 1940. 17. l.

ÓCSA: A déli kapu fejezetei CXXXIV
TÜRJE: Pillérfejezet CXXXIV
LÉBÉNY: 1. A déli, 2. A nyugati kapu fejezetei CXXXV
GYULAFEHÉRVÁR: Pillérfejezet CXXXVI
LÉBÉNY: Pillérfejezet. CXXXVI
JÁK: Oszlopfők és lábazatok CXXXVII
PILLÉRFEJEZETEK: 1. Vértesszentkereszt, 2. Karcsa, 3. Zsámbék, 4. Gyulafehérvár. CXXXVIII
KISBÉNY: Pillérfő CXXXIX
JÁK: Oszlopfő a déli apszis külső falán CXL
ESZTERGOM: Oszloplábazatok a királyi kápolnából CXLI
OSZLOPLÁBAZATOK: 1. Kács, 2. Gyulafehérvár, 3—4. Kapubéllet lábazatai. Esztergomi királyi palota CXLII
VÁLLKÖVEK: 1. Visegrádról, 2. Kácsról. CXLIII
SZALAGFONATOS KŐFARAGVÁNYOK: 1. Feldebrőről, 2. Dömösről, 3. Budáról, 4. Zalavárról CXLIV
ESZTERGOM: Pillérfejövezetek az egykori bazilikából CXLV
— A királyi kápolna rózsaablakának béllete és ennek részlete CXLVI

Nagykovácsi Wattay-
kastély
gyűjteményekkel
l.

Polgárdy: Zsámbék
és környékének kalauza.
Bp. 1940. 17. l.

ZSEGRA: R. kath. templom LXXXV
SOMOGYVÁMOS: Templomrom LXXXV
NAGYBÖRZSÖNY: R. k. templom LXXXVI
OLTSZAKADÁT: Ev. templom LXXXVI
PÁPÓC: Ágostonrendi kápolna LXXXVI
RÁBASZENTMIKLÓS: Szent Miklós-templom LXXXVI
CSEMPESZKOPÁCS: Déli kapu LXXXVII
ÓRISZENTPÉTER: Déli kapu LXXXVIII
SZÁSZSEBES: Nyugati kapu LXXXVIII
ÓRALJABOLDOGFALVA: Nyugati kapu LXXXVIII
HÖLTÖVÉNY: Nyugati kapu LXXXVIII
KERESZTÉNYFALVA: Nyugati kapu LXXXIX
UGRA: Nyugati kapu LXXXIX
KISPRÁZSMÁR: Nyugati kapu LXXXIX
HOMORÓDDARÓC: Nyugati kapu LXXXIX
KISBÉNY: A templom díszkapuja XC
— A belső előtér ívezete XC
CSÜTÖRTÖKHELY: Az alsó kápolna bejárata XC
SZEMET: R. kath. templom déli kapuja XC
FELEK: Nyugati kapu XCI
OLTSZAKADÁT: Részlet a kapuról XCI
HOLCMÁNY: Nyugati kapu XCII
ILLÉS: Nyugati kapu XCII
VURPÓD: Kapuívezet XCIII

Nagykörös

1) Volt Halász József, ma Tanárky-kuria (1802) Repr. 74. l.

2) v. Patay Pál, ma Kiss Aladár kuriája (XIX. sz. e.) Repr. 75. l.

3) Gubody János, volt városi szenátor lakóháza. (ca 1810) Repr. 79. l.

Imrényi Szabó Imre

Öreg udvarházak. Bp 1944.

283

Graf

Mk 283
Dr. 36
Jun. 65
Ht. 791

óbbra tekint~~[illegible]~~. Szalaggal
egyes fürtjei vállaira omlanak. Kivágot
itik. Nyaka és melle meztelen.

ei 15·8 : 12·6 cm. — Magy. Képt. 283. — Dep. régi 36.

ajándéka 1872. junius 18 — Száma az Orsz. Kép-
tárban a sz. n. 942 ~~[illegible]~~.

~~ep. régi 36 á ny 65.~~

vonatkozó adatok a Nemz. Muzeum
1872: Bej. 29.

~~Sz. N. 942/98~~

Gondoz. B. aj. 1872.

Nagykőrös ref. templom

NAGYKŐRÖS

Ref. templom, régi (gótikus)

Zombory Gusztár: Nagy-Kőrös
VU 1858, 579 l.
-580 l.
(képe 580 l)

Nagykőrösi Városháza

NAGYKŐRÖS

Városháza

Zombory Gusztáv: Nagy-Körös. VV 1858,
580 l. (képe 580 l)

NAGYKŐRÖS

Ref. Kollégium

Zombory Gusztáv: Nagy-Kőrös
VV 1858, 579–588.

Nagykőrösi volt Sigray

ma Beretvás Jenő-

kuria

(1820 körül)

Repr.

Imrényi-Szabó Imre

Öreg udvarházak.

Bp 1944. 23. l.

Veterani Frigyes.

Mellig, kissé jobbra fo
melynek faragott keretét virág
vesi körül. Parókájának f
leberetvált. Vértbe ~~van~~ öltö
Felirata a kereten:

FRIDERICUS COMES

Rézmetszet, méretei a v

941

Nagykőrösi régi ka-
tarnyaépület elő-
csarnoka (1837-38)

Repr.

Imvényi-Szabó Imre
Öreg udvarházak.
Bp. 1944. 21. l.

Verbölcs.

Egész alakban, állva
íját s baljával bárdalak
bajusza kipödrön, szakál
ön szorit a derékon, szük n
kel van tele, oldalán kar
ral. Felirata a kép alatt he

VERBULCH. XII^t.

Dieser streitsüchtige Mann
Salzburg und Herzog Conro
sten seiner Nation vereint
Bayern und Franken über
brach, dann seinen verwüst
vor Augsburg lagerte
s fölül a jobb sarkon: „

9

Nagyhörösi Beret-
vas Farkas-Kurza
XVII – XIX sz.

Repr.
Imrényi-Szabó Imre
Öreg udvarházak
Bp. 1944. 16. l.

ón börtön egy belsejébe látunk, hol a falhoz és a
ípon ül. Hátra fésült haja hosszú, bajusza ki-
Öltözete: atilla, mente, szűk nadrág és csizma.
kőt pedig a falban karika köti le figyelmű-
s ablakon át három török nézi a fogolyt. Felira-

EMERICO TEKELI
nprigionato in Varadino.

ldo Van Westerrhaut
Giuseppe à Capo le Case cō. lic. f.

nalkeretnek 24:21·9 cm.

0

140/95 N° 313.

Nagykőrös irodalma

Irházi Ambrus:

Nagykőrös története a Rákóczi-féle szabadsághare alatt.
Nagykőrös 1935
96 l.

Fov. Könyvt.

R 9.439.049.sz.

dzsessz és szórakozik a nagyvilági közönség, amikor már két világ tragikus összecsapása rezzen meg felettük a levegőben. Erről a luxus-szállodáról szól a regény, csillogó fények és hányt-vetett sorsok utolsó menedékéről, mely ragyogó kivirágzása volt a Tenger Városának, Sanghainak. A tenger városát mocsárra építették európai kalandorok és késő utódaik, akik életüket temetni kerültek ide, szinte érezni vélik az egykori mocsár halálos, szennyes kigőzölgését. Ismeretlen repülőgépről zuhant le az a bomba a japán-kínai háború első napján a fehér ember csodapalotájára, amelynek kilenc áldozata volt — a regény kilenc főszereplője, akiket lélekzetállító utakon sodort egybe végzetük a világ minden tája felől.

HUNGÁRIA

Nagykövesd, templom

NAGYKÖVESD

Templom.

XY: Vrag-Köves d. VV 1869, 370 l.

Nagykövesdi várrom

NAGYKÖVESD (Zemplén)

Várrom

Z.K: Nagy-Kövesd vára. VV
1858, 546 l. (képe 541 l)

Nagykövesd, várrom

NAGYKÖVESD (Zemplén)

Várrom

XY: Nagy-Kövesd. IV 1869, 370 l
(képe 369 l)

Nagykövesdi kastély

NAGYKÖVESD (Zemplén)

Kastély

xy: Nagy-Kövesd. VV 1869, 370 l.

Nagykövesdi vár

Zemlén vm
Kövesből 1801-14. épi-
tették a helybeli vki
templomot.

Emlkassaiegyhm

II. k. 493. l.

. ar.P.	12.-	1308.-			
es képpel	3.-	642.-			
		606.15			
		2556.15			
		3.--			
			ar.P.2559.15		

nkilenc és 15/100 aranypengő.

ra 4560/1931 M.E.
RANYPENGŐ

zy tétel
izió n. számla:/

M. T. I. rt. nyomdája 30626

Nagykünchfalni gk. pleb.

templom

(Szepes vm)

Div Felsöm.

310. l.

Kifogásolandó, hogy a költségvetés nem

költségekről. ~~sem.~~ Az Apátságot

~~Felszólítandó lenne~~

pontosabb és reálisabb ~~Felkérem Apát Urat~~

~~nem érdekelt szakértő véleményét~~

Bizottságával közölje. ~~sziveskedj~~

után tehetünk a minisztériumnak

tekintetében.

Budapest, 1946. julius 19

Csatolandó a költségvetés és a tevrajz

Vallás- és közok

~~A tihanyi Apátságn~~

Nagykunsági népi építészet

Miskolczy László—**Vargha** László. A Nagykúnság vidék népének építészete. [40 ábrával a szövegben és 141 fényképpel.] A bev.-t írta *Padányi Gulyás* Jenő. Bp.: Egyetemi Ny. Kvesboltja biz. (Egyetemi Ny.) 1943. XLVII, 141 l. 8-r. (Német-ol.-francia-ang. kivonattal.) (M. Ház Barátai kv.-sor.-a 4.) 20.—

Nagylétai ref. egyház

Nagylétai ref. egyház urasztali
pohara VI. 156.

Muz. és Kit. Ert

Nagylibercsei falképek

(Nógrád vm.)

1.

Gerecze Péter:

Falképek Nagy-Libercsen (Nógrád m.) (Két ábrával.) Arch. Ért.

1899. 305-310. l.

Cairouan (Cairouan, 1909)

VAGYLOMNIC, SZT. LÁSZLÓ-FALKÉP

SPOLOCNÍKOVÁ, MÁRIA: NESKORORO-
MÁNSKA NÁSTENNÁ MAĽBA VO
VEĽKEJ LOMNICI

ARS 9-10. 1973-1976, 159-181

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:

BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI A UMELECKÍ REMESELNÍCI 18. STOROČIA

ARS 4. 1970, 1-2. s.

Nagylomnici rk. templom

(Szepes vm.)

Div Felsőm

311. l.

. . . . .

143/1946

Hivatkozással a
hó 18-án kelt 64.114/1946
apátsági templom torny
~~ebben van szerencsém a~~
van szerencsém az alábbiakat közölni.

~~A tihanyi Apát Urn~~
~~helyreállitása ügyében a magyar~~
~~hoz intézett és elbirálás céljáb~~
~~64.114/1946. VII. sz. alatt a Mi~~
~~küldött kérelmére való hivatkozá~~
~~közölni.~~

A felterjesztett k
fedésének és zsindelyezésének me
~~Országos Bizottsága~~. Nem ~~tartja~~ v
boritás a zsindelyfedéssel együt
boritás azzal a veszéllyel jár,
tozhat, ami nem kivánatos.

Nagylónai ref. templom
(Bereg vm.)
és harangtorony

Lux Géza dr.: A Nyírség
középkori építészeti
emlékei.
MMÉE Közl.
1940. 236 l.
Szeged

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Nagylozs müemlékei
és irodalma

l.

Csatkaisopr vrwmüeml

II. 80. l

Temetőkápolna
kéje repr.
A nagylozsi fő-
elsár kéje repr.
Florián szobor kéje
repr.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután $^{1}/_{2}$5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszteremében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla.

Stephaneum r. t. Budapest.

Beke György

Groza Péter rakpart

1. – Budapest egyik legszebb, első kerületi, viszonylag csendes Duna-parti utcája ma is a Groza Péter rakpart nevet viseli. Nyomban a volt román államfő 1958-as halála után nevezték el.

Márton Áron püspöknek, az erdélyi magyarság egyik legnagyobb főpapjának, államférfiújának halála után tizennégy évvel sincs utcája Budapesten.

Romániában két Groza-szobor állott, egyik Bukarestben, másik Déván. 1989 decembere után a románok mind a kettőt ledöntötték, minden róla elnevezett utcát átkereszteltek. Az újságokban cikkek sorozata jelent meg Grozáról, a szovjetek bábjáról, a román nép árulójáról.

Mi lehet a magyarázata ennek a konok Groza-kultusznak Budapesten, Magyarországon? Némely magyar krónikások mai napig Groza-korszakként emlegetik azt az 1945 márciusától kezdődő, viszonylag rövid időszakot, amikor kétségtelenül több joga volt az erdélyi magyarságnak, mint a kibontakozó diktatúrák, Gheorghiu-Dej és Ceausescu idején, de akár napjainkban, Ion Iliescu országlása alatt.

Nem lehet csupán a sajtó hatalmával magyarázni Petru Groza rendíthetetlennek tetsző népszerűségét Magyarországon. Rákosi Mátyás népszerűsítésére összehasonlíthatatlanul nagyobb erőfeszítéseket tettek, mégis, ez a laboratóriumi népszerűség bukásával szertefoszlott, a Grozáé tovább él. Néplélektani okai vannak az ilyen történelmi tekintélyeknek. Önkéntesen elfogadott közmegegyezés, ami hálára, félelemre vagy öncsalásra alapozódik.

Idézzük fel a Groza-kultusz kialakulásának korát. A második világháború végén vagyunk. A Délvidékre bevonuló Tito-partizánok, a Kárpátaljját elfoglaló oroszok és ukránok, a Felvidéket újra birtokba vevő csehszlovákok iszonyú vérengzésekkel, jogfosztásokkal, deportálásokkal, kiutasításokkal hozták vissza a magyarok számára a „demokratikus változatában", a két világháború között is elviselhetetlennek érzett kisebbségi sorsot. Erdélyben is történtek szörnyű tömeggyilkosságok, Szárazajtán, Csíkszentdomokoson, Egeresen, Gyantán és sok más helyen, de ezek „enyhébbek" voltak, mint negyvenezer ártatlan magyar leöldösése Bácskában, ugyancsak negyvenezernyi magyar táborokba hurcolása Kárpátalján, tíz meg tízezrek Csehországba deportálása, akárcsak hajdanán a rabszolgákat, továbbá százezrek átűzése a határon vagy teljes jogtalanságba taszítása a Felvidéken. Ebben az időben a magyarok Erdélyben szervezkedhettek (sem Jugoszláviában, sem Csehszlovákiában, még kevésbé Ukrajnában nem volt egy-egy Magyar Népi Szövetség), a magyarok Erdélyben jogokat követelhettek, ha legtöbbször be is csapta őket a kormány, megmaradtak az erdélyi magyar iskolák, tovább élt a kolozsvári magyar egyetem. Úgy látszott, hogy Románia viszonylag a béke szigete a Kárpát-medencében a megpróbált kisebbségi magyaroknak. Az űzött ember pedig nem latolgatja a történelmi körülményeket, hogy Jugoszlávia győztes ország volt, hogy Csehszlovákia is annak számított – függetlenül háborús erőfeszítéseitől –, Románia pedig legyőzött ország, amelynek a győztes Szovjetunió jóval kevesebbet engedett meg. Nem lehet kifelejteni a körülmények közül azt sem, hogy a grúz Sztálin jóval többet eltűrt a szláv Jugoszláviának és Csehszlovákiának, mint a nem-szláv Romániának; 1941-től, a háború kezdetétől a szovjet diktátor Kutuzovot és a dicsőséges orosz katonai hagyományokat kezdte idézgetni, és nagyobb pánszláv lett belőle a született oroszoknál.

Groza kormánya, uralomra juttatása után, felelősségre vonta a magyarellenes, gyilkos Maniu-gárdistákat. Jugoszláviában azonban hivatalosan sokáig tilos volt a negyvenezer magyar meggyilkolt áldozat emlegetése, Szlovákia pedig két magyar–szlovák alapszerződés kedvéért sem volt hajlandó semmisnek nyilvánítani az 1945-ös kassai kormányprogramot, a Benes-dekrétumot, amelyik a magyarság hontalanságát és kiűzetését törvénnyé avatta.

Csakhát miért Petru Groza nevéhez kötődtek az időleges eredmények, a magyar jogok és lehetőségek Romániában? Hiszen Grozának tényleges hatalma nem volt soha! 1945. március 6-tól 1952 nyaráig miniszterelnök, majd 1958-as haláláig a Nagy Nemzetgyűlés első embere, mégsem a korszak meghatározó személyisége. Jellemző módon akkor állították előtérbe a kormány igazi urai, a párt vezetői, ha Nyugat felé polgárbarát, demokrata arculatot akartak mutatni. Mikor betiltották a görög katolikus egyházat, beolvasztották az ortodoxiába, ennek a terrornak a „szelíd" megindoklását az ortodox falusi pap fiára, Petru Grozára bízták. Groza, a hajdani budapesti joghallgató, aki jól ismerte a görög katolikus egyház első román püspökei által meghirdetett dákoromán eredetmondát, az abból táplálkozó román nemzeti eszményeket, most ezekre hivatkozva „érvelt" a görög katolikusok megsemmisítésének jogossága mellett. Ennyit a jelleméről és román „hazafiasságáról".

Grozát tolták előtérbe, ha az erdélyi magyarságot meg kellett nyugtatni, hogy nem térnek vissza a két háború közötti kisebbségi idők. És Groza, aki abban a korszakban kétszeres miniszterségei alatt elöljárt a kisebbségek kirekesztésében, a magyar javak és szellem megrablásában – erre még visszatérek –, kedélyesen magyarul csillapította a magyar háborgást, ígért minden jogot, szabadságot, nyelvhasználatot, majdnem magyarabb életet, mint amit a székelyek Magyarországon élhetnének. Nyugat felé fordulva pedig miniszterelnökként bizonygatta, hogy az erdélyi magyarok „boldog egyenlősége" máris elérkezett. Ehhez fontos volt miniszterelnöki funkciója, mivel nyugati tájakon még nem szoktak hozzá ahhoz, hogy egy miniszterelnöknél nagyobb hatalma lehet egyik-másik miniszterének, főleg annak a pártnak, amelyik a miniszterelnököt bábként rángatja, noha nem is tagja annak a pártnak.

Bent, az országban is a pártpropaganda 1945 elején és később is, egy ideig, a szovjet típusú rendszer megszilárdítása során, nem a kommunista főtitkárt, Gheorghe Gheorghiu-Dej-t állította előtérbe, hanem a „szalonképesebb" polgárt, egy „parasztpárt", az Ekésfront vezetőjét, Petru Grozát. Tüntető tömegek Grozát éltető táblákat vittek, Groza nevét skandálták. Magyarországon sem volt akkor még ismert ez a kirakat-miniszterelnöki státus; Nagy Ferenc valóban kormányfői jogokat gyakorolt, ha idegen megszállás korlátozott mozgásterében is. Ezért aztán Magyarországon is úgy ment be a köztudatba, talán még inkább, mint a hatalmi cselt kiismerni kezdő Nyugaton, hogy Petru Groza, vagy magyarított alakjában Groza Péter igazi politikai egyéniség Romániában, ő az irányadó, hiteles román államférfi. Még inkább erősíthette ezt a látszatot az, hogy a kezdeti magyar–román államközi tárgyalásokon Groza képviselte Romániát, ő tett – a magyar közvélemény által kötelező érvényűnek hitt – ígéreteket a vámunióra, a határok légiesítésére, a magyar–román történelmi békére.

2. – Groza pedig tudatosan vállalta a báb szerepét.

Érdemes fellapozni az 1947-es újságokat. Ez volt a fordulat éve Romániában. Ősszel kizárták a kormányból a Nemzeti Liberális (Tatarescu szakadár csoportja) miniszereit, még előbb a parlament felfüggesztette Iuliu Maniu és a Nemzeti Parasztpárt képviselőinek mentelmi jogát; feloszlatták a pártot is. Augusztusban végrehajtják a vagyondézsmát jelentő pénzstabilizációt. December 30-án lemondásra kényszerítik I. Mihály királyt. Ezek a történelmi események egyszer sem állítják előtérbe, mint cselekvő államférfit, Groza miniszterelnököt. Az irányt már nyíltan a kommunista párt és Gheorghiu-Dej főtitkár jelzi. Petru Grozának azt a szerepet szánják, hogy áprilisban kormányküldöttséget vezessen Budapestre. Egyben megnyitja a román kultúrhetet. Száztagú küldöttség, Groza győztes politikus, így viselkedik és Budapesten így is fogadják. A békeszerződés aláírása után vagyunk, a magyarországi közvélemény benne látja az erdélyi magyarság védelmezőjét. Különösen, hogy a viszony továbbra is feszült Csehszlovákiával, és Tito országával is kényszerű a barátkozás. Groza otthon érzi magát, szívesen nyilatkozik a sajtónak, meglátogatja egyetemista éveinek színhelyeit, ígér, beszél, mosolyog; talán Budapesten érzi magát igazán miniszterelnöknek.

Akinek nevét nem őrzi Budapest: Márton Áron

Odahaza csak protokoll-szerepet tölthet be. Egyébként budapesti látogatása sem volt több. Egyetlen jelentősebb beszédét 1947-ben a Magyar Népi Szövetség harmadik kongresszusán mondja Temesvárott, november végén. Magyarul beszél és élvezi az ünneplését. De ez már nem a „régi" Magyar Népi Szövetség, a tanácskozás az önfeladás kongresszusa, amelyen leváltják Kurkó Gyárfás országos elnököt, a hatalomra kerülő vezetés eleve lemond a „sérelmi politikáról". Az újonnan megválasztott elnök Kacsó Sándor, a *Brassói Lapok* egykor legkeményebb szavú és legkövetkezetesebb népi radikális publicistája, kénytelen így nyilatkozni: „Most már nem sérelmek orvoslásáról van szó, hanem meglévő vagy jelentkező kérdéseknek az egyenjogúság elve alapján történő megoldásáról." Nem a rejtőzködő, mégis meghatározó fontosságú román nacionalizmus ellen hirdet harcot, hanem félre kívánja állítani mindama magyarokat, akik „nyíltabban vagy alattomosan, hideg tudatlansággal vagy akárcsak érzelmi zűrzavaraik miatt akadályozzák ezt az építő munkát". Az MNSz Kurkó elnöksége idején meghirdette a Székelyföld iparosítását, mint az igazi jogegyenlőség alapját, a Csíkszereda–Székelyudvarhely vasútvonal megépítését és Brassóban létrehozták az iparosítás anyagi alapjait biztosítani hivatott „Horizont" népi részvénytársaságot. Kacsó most erről így vélekedik: „Gazdasági vonatkozásban vidéki szervezeteink ne országos vonatkozású elméletekkel foglalkozzanak, mert ezek megoldása kívül esik hatáskörükön és csak bénítja tevékenységüket." (*Népi Egység*, 1947. december 25.)

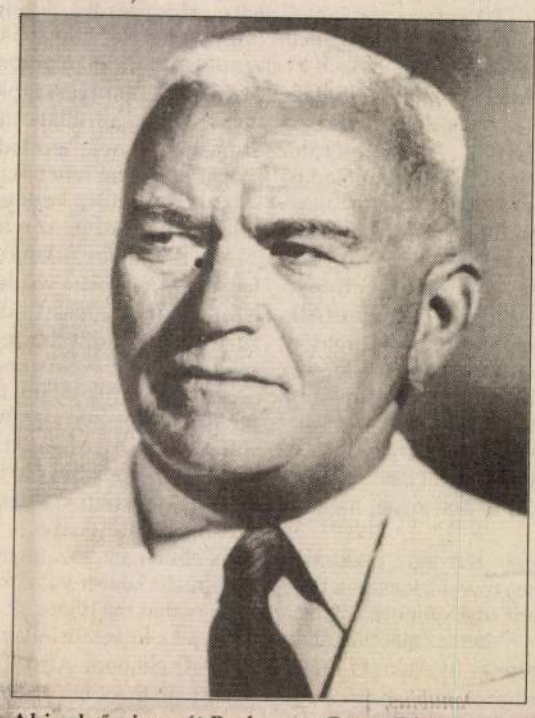

Akinek őrzi nevét Budapest: Groza Péter

Ezen a temesvári kongresszuson mondta Petru Groza utolsó politikai beszédét. Nyilván, az új irányvonal szellemében.

Régebbi politikus és hiúbb ember annál, minthogy a továbbiakban beérje a tisztviselői munkakörrel, amit Gheorghiu-Dej mellett be kell töltenie. Látványos gesztusokat tesz a magyarság felé, amiért a pártvezetés nem nagyon rajong, de Groza túlságosan nagy szolgálatokat tett a rendszernek ahhoz, hogy „magyarbarátságáért" félreállítsák. Felkeresi a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemet, amelynek létrejöttében nem sok szerepe volt, de a tanárok és diákok alapítóként ünneplik. Ez a látogatás mindenképpen az ő kezdeményezése, és nem a hatalom képében érkezik, hiszen Gheorghiu-Dej pártfőtitkár, aki kolozsvári látogatásain rendszeresen elment a Victor Babes román egyetemre, a Bolyai kapuját soha át nem lépte. Groza hazahívja egykori szászvárosi iskolatársát, Nagybaconi Nagy Vilmos vezérezredest, aki 1940-ben az Észak-Erdélybe bevonuló 1. magyar hadsereg parancsnoka volt, de akit Rákosiék kényszerlakhelyen tartottak. Eléri a magyar vezetésnél, hogy feloldják a tábornok szobafogságát, elmegy vele a falujába, együtt jelennek meg a Bolyai Tudományegyetem diákjai előtt. Ez a barátkozás a „horthysta" magyar tábornokkal szintén nem a kommunista vezetés kedvére történik, hiszen akkor, Sztálin halálát követően, az első Nagy Imre-kormány idején, a román pártvezetés ellenségesen figyeli a magyarországi eseményeket, a „revizionizmus" feléledését.

Elkövetkezik az a groteszk ellentmondás, hogy Petru Groza a magyar közvélemény szemében egyféle „ellenzékévé" válik saját rendszerének, amely az ő nevében jött létre.

Halála előtt Groza nosztalgiával tekintett vissza diákkorára, magyar irodalmi élményeire, és 1957 márciusában nyílt sajtólevelet intézett az Arany János 140. születésnapját ünneplő nagyszalontaiakhoz. Elmondta ebben, hogy betegágyában, tikkasztó melegben, a *Toldi* kezdő sorai jutottak eszébe: *Ég a napmelegtől a kopár szik sarja...* Álmában a vers tovább kísérte. Megkérte kezelőorvosát, dr. Kahána Ernőt, hogy hozza elő könyvtárából a trilógiát. Aranyozott kötésben díszelgett a könyvespolcán. Érettségi vizsgája alkalmával kapta a szászvárosi kollégium igazgatóságától, mint magyar nyelvből és irodalomból legjobb diák. Román létére. „A magyar pusztai nép e derék, legendás fia, Toldi, így lett hű társammá a testi szenvedések hosszú hónapjai alatt."

3. – Miként történhetett meg az, hogy a magyar közvélemény, Erdély és még inkább az anyaország egy román politikusba vesse bizalmát nemzeti megmaradását illetően?

Mekkora csalódás érhette tenfiai részéről a magyarságot, hogy történelmében először egy másik nép politikusától várja jövőjét, megmentését?

A trianoni „magyar pszichózis" egyik legsúlyosabb következménye volt ez.

(...)

6. – Pedig ez a szerep éppen Groza számára kezd egyre kellemetlenebbé válni. Ha csak teheti, igyekszik kibújni vállalt ígéreteinek teljesítése, kormányfői felelőssége alól.

Ez a „titokzatos" Groza a legismeretlenebb a magyarság előtt, pedig pályája újabb meg újabb szakaszán találkozhatunk a „rejtélyével".

Petru Groza (1884–1958) a Hunyad vármegyei Bácsi községben született. A település a Marosba ömlő Sztrigy patak partján fekszik, Vajdahunyadtól északkeletre. Első írásos említése 1332-ben, Bachi néven; egyházas hely, magyar lakossággal. A középkorban kisnemesi falu, a 17. században még olyan nemesi családok fészke, mint a Győrfi, Antalfi, Zudor, Naja, Bereck, Pap famíliáké. A 18. században épült ma is álló református temploma. Ekkor, a 18. században tűnnek fel itt a románok, uraságí zsellérekként. 1992-ben 625 főnyi lakosságának már csak a 18 százaléka magyar. Jellegzetesen elrománosodó falu: a református pap magyarul prédikál, de a templomból hazafelé tartó hívei egymással románul beszélnek.

Itt volt ortodox lelkész Groza apja. A Bánságból került ide. Petru fiát nem valamelyik közeli román gimnáziumba adta be tanulni, hanem a távolabbi Szászváros református kollégiumába. Mi indította erre? Tételezzük föl, hogy az 1560-ban alapított, akkor Kuun Kocsárd Kollégiumnak nevezett iskola jó híre-neve. Szászvárosban az egyik legrégibb erdélyi káptalani iskola működött, 1388-as alapítással, és a múlt századvégi középiskola is – alapításuk rendjében – a hatodik, Kolozsvár, Szatmárnémeti, Nagybánya, Máramarossziget és Marosvásárhely után, az erdélyi és partiumi református kollégiumok között. Rangját őrizte akkor is, mikor a nagyon meggyérült dél-erdélyi szórvány magyarság gyűjtő-iskolája lett. Római katolikus társa ilyen vonatkozásban a gyulafehérvári Majláth Főgimnázium. Ostorozandó a régi magyar világ iskolarendszerét, tudatlanságból leírtak olyasmit is, hogy a diák Groza azért kényszerült magyar gimnáziumba, mert nem léteztek román iskolák. Pedig a megyeszékhely, Déva román iskoláján kívül, „kéz alatt" lett volna Balázsfalva nagy hírű román skólája, vagy a 16. században alapított lugosi tanintézet. Igaz, hogy Balázsfalva a román görög katolikusok szellemi központja, de mégis sokkal inkább rokonságban állott az ortodox románokkal, mint a hitvallásos szászvárosi magyar kollégium.

Groza, a fiatalember magyar lánynak udvarol. Papi családja 1918 után váratlanul megakadályozza az esküvőt. A bácsi pap tudja, hogy számukra ezentúl másfelé nyílik az érvényesülés útja. Petru Groza 36 évesen, 1920-ban már miniszter Averescu marsall kormányában. Az erdélyi ügyek minisztere. Majd 1926-ban és 1927-ben ismét tagja a bukaresti kabinetnek. Erre az időre esik a szászvárosi kollégium felszámolása.

Lexikoni adat szerint, Groza 1933-ban önálló pártot alapít, az Ekésfrontot. Induláskor Hunyad megyei „helyi" pártalakzat, tagsága főleg parasztokból áll. Nem kevesen a földbirtokos Groza napszámosai, szolgái, bérlői. A vagyontalan bácsi pap fia akkor már Déva egyik leggazdagabb embere. Ledöntött dévai szobra, amely a város régi főterén állt, karjával a dévai romok, illetve a városi park felé mutatott. A park kellős közepén építtetett villát családjának. A kommunista rendszer, amelyik családi házak tízezreit kobozta el, ezt a villát meghagyta Grozának és családjának, hasonlóképpen Bácsiban az ókirálysági stílusban emelt kastélyt. Úgy mondták volt a dévaiak, hogy a szobor-Groza kinyújtott karjával ezt jelezte: „Innentől a parki villámig az enyém minden!" Az is volt. Miből? A húszas évek elején, a törvényszéki tárgyalások jegyzőkönyvei szerint, a kisajátított magyar birtokosok védelmezője Groza ügyvédi irodája volt. Jól ment az iroda, gazdája parlamenti képviselő és miniszter, kell-e ennél jobb cégér? Az ügyvéd úr saját román parasztjai, az eljövendő „ekések" ellenében védelmezte „az ősi ellenséget", a magyar birtokos osztály érdekeit. (...)

12. – Ez is a „rejtelmes" Groza lenne? A sokarcú ember? A szászvárosi kollégium egykori eminens diákja, aki a magyar irodalomban tanúsított előmeneteléért a *Toldit* kapja jutalmul? Büszke pesti joghallgató? Parasztvezér vagy új földesúr? Ígér és tagad, esküszik és nem emlékszik semmire.

Balkáni politikussá vált, a javából!

Éppen mert az, zseniálisan igazodik az időkhöz és a körülményekhez. Jól tudja, hogy neki nem Bratianu gőgös fenyegetését kell hangoztatni: úgyis beolvasztja, kiűzi, eltünteti a magyarokat Erdélyből, minél előbb és mind egy szálig. Ezt a hangot nem tűrné el az éppen esedékes történelem, Groza fegyvere az ámítás, az áfium, az ópium, a magyar lelki ellenállás megtörése szelíd szóval, csupa szeretettel.

Ehhez a politikai karrierhez (ami a legfontosabb volt Groza számára) kellett egy olyan hódító nagyhatalom, amelyik pajzsul mutathatta fel, mint demokrata polgárt. Kellett egy olyan történelmi időszak, mikor a nyugati demokráciák, örökös félelmükben a diktatúrától, el is fogadták demokrata polgárnak.

Kellett a magyar hiszékenység, becsaphatóság gyámoltalanság, amelyik az önfeladástól remél megmaradást.

Kellett hozzá Trianon.

Részlet a szerző Magyar áfium (Trianon fogságában) című, most megjelent könyvéből (Püski, Budapest, 1995)

LELKI ISMERET

A rossz vezetők

A magyar történelem nem kényeztetett el bennünket: jó vezetőinkre inkább kivételekként emlékezünk, még a kemény kezűekre is, még a nem túl bölcsekre is, ha legalább becsületesek tudtak maradni. Akik képesek voltak felnőni felelősségükhöz, országos feladatukhoz, azoknak még most is hála jár, a többieket pedig előbb megvetés, majd gúny kíséri pokoli útjukon, a végső feledésig.

Akár királyságban, akár diktatúrában, akár demokráciában, de a magyar történelmet mindig kísérti a rossz választás, a *kontraszelekció* réme: gazemberek és ostobák nagyobb eséllyel pályáznak a legfontosabb posztok betöltésére, pedig a Biblia szerint is „ha nincsen vezetője, szétesik a nép" (*Példabeszédek* 11:14), az alkalmatlan vezető pedig pusztán azáltal, hogy nem tesz meg valamit, ami szükséges lenne, elképzelhetetlen és helyrehozhatatlan károkat tud okozni annak a közösségnek, melynek jó pásztora kellene, hogy legyen.

Érdekes, de érthető a nép lélektana. Bár minden tiszteletem Kossuthé, azért tudnivaló, hogy Széchenyi fényévekkel előtte járt tudásban, felelősségben, hitben, erkölcsben, a nép mégis Kossuthért rajongott, a népszónokért, aki aggastyán korában is meg volt győződve saját csalhatatlanságáról.

S ne feledjük, csak századunkban Kun Béla, Rákosi, Kádár zászlója alá nemcsak az odatereltek, gyávák, megfélemlítettek gyűltek, hanem az *önkéntesek*, a buzgó hívők, a felejteni akarók, a csodavárók, akik szinte kikényszerítették maguk fölött *a hozzájuk hasonló* emberek uralmát.

Rettentő bűn és rettentő teher, ha egy nép képtelen bizalmat adni az önmagánál különbnek. Végzetes dolog, ha egy nép képtelen *felfelé* nézni, ha Krisztus helyett *elsöprő többséggel* Barabbást választja, mert Barabbás olyan közismert, régi, jó maffiózó elvtárs, a mi rablóink közül való, ugyanúgy nem képes két értelmes mondatot elmondani, mint mi, *de legalább nem akar minket megváltani.*

Úgy tetszik, a magyar nép „rühelli a megváltást", s hála Istennek, joga van hozzá végre, demokratikus joga. Csak hát mi történjék a vezetőkkel, a demokratikusan választott vezetőkkel, akik érzik – érezniük kell – hogy Pilátus alatt választották őket, és Pilátus már mossa kezeit. Kevés vigasz, hogy „aki bolondokkal tárgyal, az rosszul jár" – úgy tetszik, a Példabeszédek könyve szerint mindnyájan bolondok vagyunk, mert még tárgyalunk. Rossz vezetőinkkel való tárgyalásunkban adjon nekünk Isten türelmet, józanságot, kitartást és reménységet. Keresztény testvéreim, olvassátok Széchenyit, és megtudjátok, mit kell tenni. Nem az utcaköveket felszedni, hanem lerakni úgy, hogy többé ne szedjék fel.

Szentmihályi Szabó Péter

A kastélyokat ledöntik, ugye?

Kiegészítő töredék egy filmsorozathoz

Olyan vidéken nőttem fel, ahol a várost elhagyva romos tanyák, sorsukra maradt pusztai iskolák közt bolyonghattunk éveken át. Már gyermekkoromban betegesen vonzódtam a régi épületekhez, szüleim szerint a középkorban kellett volna élnem. Gyakran elsétáltunk egy, még omladozásában is szép, télikertes, hatalmas ház előtt.

– *De miért nem hozzák rendbe?* – kérdeztem.

– A csendőrlaktanyát?!

A rosszalló fejcsóválással tudomásomra hozott információban megbúvó politikai állásfoglalást fiatal fejjel nem fogtam fel, és azt sem, hogy a nyolcvanas évek elején polgári védelmi gyakorlaton miért kellett felrobbantani egy lakhatatlanná vált kastélyt. Ma már tudom: amikor beleszerettem a közel százéves falakba, szerencsém volt, hogy akadt mibe, hogy ezek a falak még állnak. Amikor felfedeztem magamnak a nagymágocsi kastélyt, még nem készült *Darabokra szaggattatol.* Amikor először találkoztam *Károlyi Antallal,* még bajlódtunk a megszólítással.

– Negyvenöt év óta élek a nyugati, szabadságot élvező országokban, ahol a munkától, képességtől és akaraterőtől függ minden embernek az előrehaladási lehetősége. Régóta ráeszméltem az igazságra, amit szüleim tanítottak Magyarországon: mindnyájan egyenlőek vagyunk Isten és emberi törvények előtt. A mostani koromban sokszor szólítanak grófnak, úgy Magyarországon, mint külföldön. Ugyanakkor látom és megértem, hogy az elmúlt negyvenöt esztendő alatt nekünk mindnyájunknak idegen, erőszakos felfogások és dogmák, a múlt századok társadalmi rendjét és az evvel járó szokásokat, a megszólítást is beleértve, megváltoztatták.

A nagymágocsi Károlyi rezidencia mindössze 98 éves, mivel a kicsinek bizonyuló régi helyére újat emeltek. *Halmay József* plébános 1897-ben az alábbiakat vetette papírra: „Ígéretet nyertem Ő méltósága Károlyi Imre gróf úrtól, hogy ha az új kastély felépül, a volt község házát a magtár mellett nyerem lakásul cirka egy év múlva. Azonban a kastélyt már renoválni is kell, még iś itt hűsölők hol 2 szoba, cselédszoba és egy luk van mit irodának csúfolnak, ez az én háló s hivatalos szobám." A poros, dohos, de a történelem izgalmas illatát árasztó iratok árulkodása hiányos. Mert a kifosztás, a berendezés széthordása, a könyvtár eltüzelése egyféle „népi kommunista rítus" volt, az arisztokrácia tényleges darabokra tépése helyett.

– Az épület teljesen alkalmatlan a szociális otthoni funkcióra, de hát a történelem fintora, hogy azokból a kastélyokból, amelyeket nem romboltak le, elmegyógyintézetet, kórházat, gyermekotthont és más „jóléti" intézményt csináltak az ideológusok az új birtokbavétel kifejezésére. Igaz, hogy ezzel pillanatnyilag megmenekültek az épületek, de napjainkra jó részük tönkrement a felújítás nélküli használatban. A homlokzati díszítések, korsók és oszlopok után végre helyreállíthattuk a címert is, amit korábban levertek, és amit vörös csillag váltott fel – mondja *Kovács Attila* szobrász-restaurátor, aki a kastély külső megszépítésén dolgozott évekig, feleségével együtt. *Mihály Jolán:*

– A park legrégibb, 220 éves öt szobrát az OMVH Szegedi Műemlékhelyreállító Kft. Hódmezővásárhelyre szállította, hogy védelmet kapjanak az időjárás viszontagságai elől. A szobrokon akkora repedések, hiányosságok keletkeztek, olyan rossz az állapotuk, hogy szinte érintésre törnek, porladnak. Visszahelyezni már nem lehet őket, csupán a másolatukat tudjuk a kertben hagyni. Eddig soha nem jutott pénz a felújításukra.

A tó túloldalán pihenő. A firenzei mester márványszobra valahol a víz mélyén, iszapsírban nyugszik, darabokra törve. *Lajos gróf,* az idősebb testvér még most sem érti a hiábavaló vandalizmust.

– A mai napig talány számomra, hogy mi késztette annyi hazámfiát ilyen és hasonló tettekre... Most ott áll ez a glóriette üresen, pillérei bevésett kezdőbetűkkel elcsúfítva, e tettekkel akkor egy új korszakot beharangozva...

És ebben a korszakban a nyomor és az emigráció között választhattak. De a Károlyi család ma is létezik, éljenek bár szétszórva az Egyesült Államokban, Brazíliában, Angliában, Afrikában vagy éppen Ausztriában. Összetartanak, és ma is büszkén vallják magyarságukat. A nyilvánosságot azonban kerülik, hogy kimaradhassanak a napi politikai csatározásokból. Nagyapjuk *Károlyi Mihály* unokatestvére volt, talán érthető az emlékek tisztaságának őrzése.

Időnként Nagymágocsra látogatnak, és lassan már az ottani emberek is más szemmel néznek rájuk. Nem osztoznak az erdélyi arisztokrácia kemény sorsán, de a kastéllyal már nem bírnának el. A rikító sárga ház szellemisége még rekonstruálható általuk, és az egykori alkalmazottak emlékezéséből, a töredezett fotográfiák alapján. Paradox nosztalgiával beszélnek ezek az emberek a szolgai időkről, hiszen akkor jobban ment a sorsuk, mint mostanság... A falu vezetése mégsem merte felvállalni a többszáz éves történelem Károlyi grófjait, pedig még a gazdasági értekezések is elismeréssel szólnak a valamikori uradalomról. Nagymágocs főútja Lenintől átment Szentesibe, hiába szavazott a lakosság a Károlyi út mellett. Úgy látszik, tradíciója van nálunk a számkivetettségnek...

Amikor legutóbb lent jártam, azzal riogatták a szociális otthon lakóit, hogy visszajön a gróf, vagy az ennél sokkal reálisabb lehetőséggel, hogy a megüresedett szentesi orosz laktanyába kell költözniük, így a kastély eladásával végre jobb sorsra jut maga az épület és a község is. Az udvarra szórt kavics csikorgása közt is meghallottam két öregasszony szóváltását, akik az egykori kocsifelhajtóra cipelt ülőkén néztek a park gömbölyűre nyírt bokrai fölé.

– Meglássa, azt csinálják majd velünk, mint a zsidókkal!

– Hát velük hogy csináltak?

– Azt mondják egy este, hogy pakoljunk, mert holnap költözünk, aztán éjjel leölnek bennünket.

– Nem baj. Csak ne fájjon...

Verrasztó Gábor

Báthory Erzsébet és a nemzet jóhíre

A 168 Óra című hetilapunk (1995. szeptember 19-i számában a színes oldalakon beszámol *Andrej Codrescu* Amerikában élő román szerző *A véres grófnő* című könyvéről, melynek hősnője *Báthory Erzsébet.* Codrescu azt kívánja bemutatni, hogy a románok Draculája „csak amolyen szelíd, habókos lehetett az igazi, a legelvetemültebb vámpírhoz, a magyar Báthory Erzsébethez képest." Ráadásul Erzsébet nem csak amolyan jelző nélküli vámpír volt, hanem igazi magyar vámpír. Nem új ez a vád, hiszen a csejtei vár idegenvezetőnője a nagy szocialista összeborulás idején is azt csombókozta látogatóik lelkére, hogy a magyar mágnásasszony háromszáz szlovák lány vérében fürdött.

Tulajdonképp ezen az úton jár tovább, amikor a 168 Óra könyvismertetőjében az ő politikai elővágása szerint „Báthory Erzsébetet azért nem ismeri a világ a maga szörnyeteg mivoltában, ‚mert három évszázad magyar kormányai titkolták el a tényeket annak érdekében, hogy a nemzet jóhírét megvédelmezzék.'" (A 168 Óra cikkében, feltehetőleg a demokratizálódás jegyében nem ipszilonnal, hanem végig pontos i betűvel írják Báthory Erzsébet nevét.) A vád tehát nemcsak az, hogy az elmúlt évszázadokban a Kárpát-medence más népeinek vérében úszkáltunk, hanem az is, hogy ezt a fürdőzést megpróbáltuk eltitkolni. 1984-ben jelent meg Nagy László *A rosszhírű Báthoryak* című könyve, melyben nem csupán Erzsébet sorsával foglalkozik, de külön tanulmányban ismerteti a szoknyapecér Gábris fejedelem, a boszorkány Anna és az olasz énekesek által megrontott Zsigmondnak életútját is, aki nem tudta elhálni házasságát a Habsburg hercegkisasszonnyal. A szerző védelmébe veszi ugyan a Báthory famíliát, s próbálja elválasztani a valóságot a mendemondáktól,

azt azonban egy percig sem tagadja, hogy a sárkányölő Báthoryak címerébe nem véletlenül került a sárkányfog.

Bízzuk a Báthory família megítélését a történészekre, minden bizonnyal elvitatkozgatnak róluk még jóideig. Hiszen például az is felmerül, hogy Erzsébet, aki hosszú időn át jó felesége volt történelmünk nagy alakjának, Nádasdy Tamásnak, a fekete bégnek, tulajdonképp koncepciós per áldozata lett. Mi fordítsuk csupán figyelmünket arra, hogy valóban el akarták-e tagadni a hatalom gyakorlói az írók és szakírók a Báthory család viselt dolgait. Hát, egyrészt *Móricz Zsigmond* Erdélye mellett jó néhány színvonalas magyar regény foglalkozik a Báthory família viselt dolgaival. *Csók István* gyönyörű festményét Báthory Erzsébetről sem a magyar kormány megbízásából tüntették el a második világháborúban.

Az igazi meglepetés azonban most következik. Nekem három évvel ezelőtt került kezembe *Nagy László* tanulmánykötete, s majdnem sikoltozni kezdtem, amikor a következő sorokat olvastam:

„Másféle véleményt olvashatunk történetírásunk másik ismert képviselőjének, Benda Kálmánnak néhány évvel ezelőtt napvilágot látott tanulmányában. Ebben a szerző, bizonyos pszichografológiai vizsgálatokra hivatkozva, így foglal állást: ‚... a Báthoryak utolsó nemzedékeiben valóban öröklődött egy, minden jel szerint vérbajos terheltség.' Vélekedése szerint ez a terheltség ‚valamelyik nőágon jöhetett be a somlyai ágba, s talán Báthory Anna (Erzsébet édesanyja) vette át Ecsedre'. Benda Kálmán ugyanakkor vitatja dr. Antall József és dr. Kapronczay Károly orvostörténészek azon megállapításait, hogy a Báthory család tagjai a 16. század közepétől kezdve ‚minden perverz, dekadens és aberrált' személyek lettek volna. Bírálja a két orvostörténészt amiatt is, hogy azok a ‚történeti pathografiával' foglalkozva többször összekeverik a leszármazást, állításaikat nem dokumentálják, s a 16. századi Báthoryakat a somlyai és az ecsedi ágban egyaránt pszichopatáknak írják le. Benda differenciáltan kezeli a Báthoryak feltételezett vérbajos terheltségének tüneteit mind általában, mind az általunk részletesebben tárgyalt négy ‚rossz hírű' Báthory esetében. Ám Bendának a Levéltári Közleményekben megjelent tanulmánya minden bizonnyal jóval kevesebb külföldi olvasóhoz jutott el, mint a két orvostörténész írása, amely egy nyugatnémet folyóiratban látott napvilágot, de rövidített változatban megjelent egyik hetilapunkban is. Így joggal feltételezhetjük, hogy mind a hazai, mind a külföldi közvéleményben az a kép rögződött a Báthoryakról, amelyet a két orvostörténész rajzolt e nagy hírű családról."

Mint szorgos grafomániásnak, e részletet elolvasva, első gondolatom az volt, hogy az orvostörténészből miniszterelnökké lett szerző cechére kajánkodom egy keveset. Ám belegondolva abba, hogy az efféle tréfálkozás egy nagybeteg és ezer gonddal küzdő kormányfő esetében nem tűnik ildomosnak, átmenetileg elfelejtettem a dolgot. De most talán mégis érdemes utalni arra, hogy nem vagyunk mi azért olyan szemérmesek, mint azt Codrescu úr gondolná, hiszen Báthory Erzsébet ügyében az állóvizet, méghozzá nemzetközi szinten, társszerzőként *dr. Antall József* kavarta fel. Ez semmiképpen nem minősíthető titkolódzásnak.

De vajon miért lenne erre okunk? Csupán az identitásukat kereső, komoly történelmi múlttal nem rendelkező államocskák ügyelnek oly pedánsan jóhírükre. A franciáknak eszük ágába nem jutna letagadni, hogy de Sade márki az ő nemzetük fia volt. Angliában könyvtárnyi irodalma van Hasfelmetsző Jack-nek. Nincs a világon oly náció, amely csak a szentek arcképcsarnokát tudná kiállítani. Mi, magyarok, kis nép lettünk, nagy történelemmel. Ebbe bizony bőven beleférnek a Báthoryak is. Én bizony egy percig sem pironkodnék miattuk!

Ha rajtam múlnék, még ma elkezdenék szervezni egy film- vagy televíziósorozatot a Báthoryak históriájáról. Azt hiszem ugyanis, hogy a népekre is vonatkozik, amit a színészekre szoktak mondani, majd mindegy, hogy jót vagy rosszat, az a lényeg, hogy beszéljenek róluk. Mivel szegények vagyunk, mindjárt koprodukcióban gondolkodjunk. A történethez mi adjuk a Báthoryakat, a románok, meg a szlovákok adják a helyszínt, s ráadásul a szlovákok még a háromszáz csinos leányzót is. Így közös erővel a pénzt esetleg tarhálhatnánk Nyugatról, hiszen itt, a Kárpát-medencében ez az igazi nagy közös hiányosság.

Esetleg dramaturgnak felkérném Andrej Codrescu urat.

Solymár József

Nagymányai kastély

Földvary Géza föld-
birtokos - nagymá-
nyai kastélya (Bars m.)

jobbeny lakása VIII. Szentkirályi u. 25.

jelenlegi lakás IV. Semmelweiss u. 4 –

Berzetten vele
1946. jul. 3.

A kastély a csehek
közcélokra lefoglaltak
elszerezen többször
kiraboltak

561.

№ 125.

Mode

4318

~~26.~~ Ferdinand de Braekeleer.

Sz. Antwerpenben 1792 febru

A jelenlevőt közül

Nép~~ünnepély~~. mulatság a „Tehér

Sik videken szemlélhető, hel

a „het zwaentje" czimű korcsm

középütt egy fiatal férfi tánczol

jére támasztotta. Közelükben, a fe

ról egy ifjú beszél a feléje ford

ülnek, ~~Ez utóbbiakból a három ass~~ kiknek

hátrább és az ablakból többen néz

a korcsmáros sonkát és itallal te

Legelől egy jobbrafordult kutya,

~~[illegible]~~ héj és több edény, a hordóknál

háttérben balról ~~[illegible]~~

Jelzése alól balra: Ferdinand De

Festmény, aranyozott farag

vászon, méretei ~~90.5:100~~ cm

~~[illegible]~~

91:100.5.

VI-561 — Becsértéke 10000

és a régiben pag.

69. № 18.

Jegyzet. A leltár szerint.

Ferd. de Braekeleer: Nie

in geschnitzten Goldrahmen, 100

(669).

Jelzése 26. —

pag

Mod. B

Nagymartoni faience-
gyár.

l.

Wartha 141. l.

Róna Jenő, főreáliskolai tanár

III. 240

Nagymegyeri templom

NAGYMEGYER (Csallóköz)

Templom, régi; átalakítva, harang 1467.

Csallóközi úti-képek VV 1858,
54 l.

Nagy mihályi Sztáray-
sírkápolna

Zemplén vm.
A kassai szent Mihály
kápolna mintájára
készült

Kiss Kikl kath. Magy

476. l.

Nagymihályi rk. pléb.

templom

Templen vum
Gotikus részletekkel
1904-ben gyökeresen
megnyitva.

Emlkassaiegylum

II. k. 591. l és
kv. 11
Keppel

Nagymihály gr. Sztá-
vay-sirkápolna

A kassai szt. Mihály
kápolna másolata.
Ki terverte és
épitette? *

Képe repr.
Ezukassaiegyhm
II. 581. l. elött.

* Fröde terverte
u. o. 592. l.

Nagymihály várkastély

Templén vm

l.

Hadtört. Kösl

1914. 632. l.

pesti Hirlap szerkesztője.

Gyakran harsogott élesen a politikai asztalnál Rakovszky István hangja, Szmrecsányi György és Beniczky Ödön vitatkoztak a függetlenségiekkel és sokszor Polónyi Gézával, aki szintén gyakori vendége volt a Balatonnak. Polónyi a Károlyi-utcában lakott és egyik legnagyobb öröme volt, ha pisztráng-vacsorára hivhatta meg barátait, publicistákat és ujságirókat, politikusokat és képviselőket és büszkeséggel mondhatta el, hogy a pisztrángokat felvidéki birtokán maga fogta. Bámulatos emlékezőtehetsége volt Polónyi Gézának, félelmetesen logikus elme volt, de igazi büszkesége a fia volt, Dezső. Mindig mondta:

— Meglátjátok, két gyerek jelent majd uj szellemet a magyar politikában. A Sándor és a Dezső.

Sándor nem volt más, mint Wekerle Sándornak, Polónyi legbensőbb barátjának, a miniszterelnöknek fia, a mostani pénzügyminiszter.

Wekerlének és Polónyinak is Lenkey Gusztáv volt a bizalmi embere, aki egyuttal szindikusa volt a parlamenti ujságirók szer-

Nagyócsai templom

Zolyom vm.

Arnaut János sír-
táblája 1595.

Repr.

Mus. és Kat. Ért.

1909. 84. l.

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utcza 28a.

Nagyőlyvesi templom

l.

Balogh Erdélyiren

nővm.

Basch Gyula. Arczkép.

Nagyoroszi kastély

NAGYOROSZI (Vográd)

Grófi kastély

Nagy-Oroszi mezőváros Vógrádmegyében.
VV 1870, 216 l.

Nagyoroszi ref. templom

NAGYOROSZI (Vrógrád)

R. k. templom. 1715.

Nagy-Oroszi mezőváros Vrógrádmegyében.
VV 1870, 216 l.

Nagypakai templom

NAGYPAKA (Egyházpaka? Csallóköz)

Templom, gotikus, átal.

Csallóközi úti - képek. VV 1858,
~~115 l.~~ 114 l.
(képe 113 l)

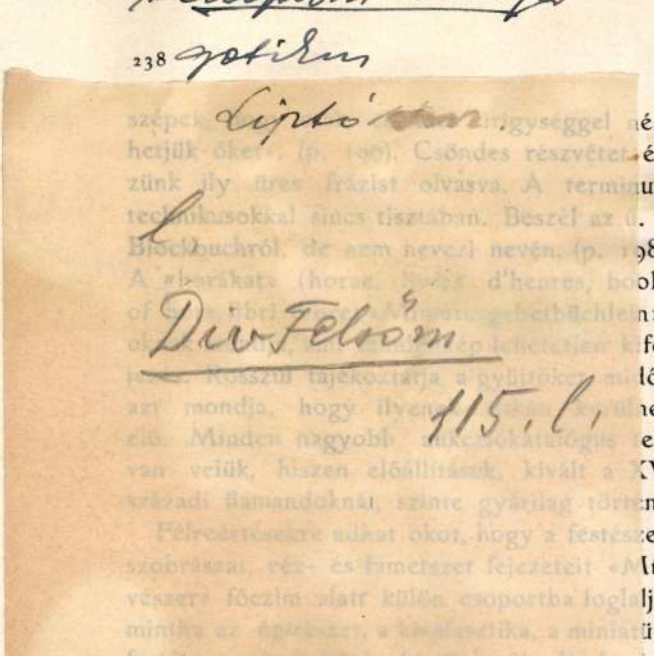

Így folytatódik tovább is ez a népszer
esztétika, kérdésekben és feleletekben, maj

ílyozni, hogy az architektonális elemek
em mindig csalhatatlan stilus-meghatározók.
154. lapon Diehl maga közöl egy XVI.
ázadbeli csúcsíves építészeti formákkal di-
zített korsót. Az egyes építészeti stílek
mertetésénél fokozott mértékben esik abba
hibába, melyért ismertetésünk elején meg-
óttuk. Költői hasonlatokkal nem lehet a csúcs-
es építészet statikai törvényeit megmagya-
ázni. «A gotika a mitikus, szüzies isten-
nádat stilje» — mondja a 74. lapon. A di-
atos művészeti irók nyegleségeit nagy am-
iczióval utánozza. A XV—XVI. századi
művészetről per «Renaissance őnagysága»
Frau Renaissance) beszél, mint ahogy Wölfflin
Verocchio Krisztus keresztelésének (Firenze,
Accademia) főalakjáról azt mondja, hogy úgy
éz ki, mint egy «armer Schulmeister».

A barok-művészetet egy Balzac-korabeli
sszonyhoz hasonlítja s ebből vezeti le stil-
gyeit roppant szellemesen. A Biedermeier-
ilnél már egész novellával kedveskedik. Más
zempontból is ez a legfogyatékosabb fejezet.
szerző gyakran esik tárgyi tévedésbe.
volútás homlokzatorom nem kizárólag
émet építészeti sajátság. Olaszországban már
firenzei S. Maria Novellán találkozunk vele.

Nagypalugyai ev.
templom

Faépület 1674-ből
Liptóvm.

d. Div Felsőm
116. l.

73.127/1946. szám.
VII.ü.o.

Dr. Gerevich Tibor urnak

egyetemi ny.r.tanár
a Müemlékek Orsz. Biz. elnöke

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

Budap

Hőgyes Endre

Nagypetri ref. templom

festett menugerte
Zilahi Antalos Istvántól
(Kalotaszeg) 1713.

Foglár, 54, 55. l.
70, 71. l.
102, 103. l.

A templom gotikus
A bereuderést
renoválta Umling
Lőrinc 1769-és 70-ben

és részben ujakat
kesztett

München 1873.

Vászon, méretei 106 : 142 cm. — Lelt. sz. 4363. — Becsértéke 8000 K. — Néhai gróf Pálffy János hagyománya 1907 november 14-én (1429–908). — Az átvételre és az átvétel jóváhagyására vonatkozó adatokat lásd a 4351 lelt. számnál. — Bejelentetett 1913 márczius 16-án (453–913).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Szépművészeti Múzeumban. 1913 : 164. *Mathias Schmid:* A gyónóczédulák átadása.

Jegyzet. Az e festményre vonatkozó egyéb adatok és pedig:

a) a törzsleltárban (1547–909. pag. 2. Nº 1). *Mathias Schmid:* Beichtzettel-Ablieferung. Ölgemälde, im reich vergoldeten Rahmen. 106·5 hoch, 143·5 breit (Pompejanischer Saal);

b) a leltári kivonatban (1818–909. pag. 1. Nº II : 1). *Mathias Schmid:* Beichtzettel-Ablieferung. Ölgemälde im reichen Goldrahmen (Pompejanischer Saal);

c) a hagyományi jegyzékben (1896–912. Nº IV : 13). *Mathias Schmid:* A gyónóczédulák bemutatása;

d) az átvételi okmányban (2165–912. Nº 13). *Mathias Schmid:* Die Beichtzettel Ablieferung. Ölgemälde auf Leinwand, 106·5 : 143·5 cm.

Hagy. 1912

Pálffy

Nagypetri harang-
torony

Repr.

Balogh fatornyok

25. 11 Eöp

<Nagyradai pleb. tört>

Gyürkis A. A < >
Veszprémi Hirlap
1908. 6. sz.

Vas. Ujs. 1891. 489 l.
(A nagyradai
templom.)

Nagysáros vára

és kastélya
a XVII. sz. elején
Houfnagel György
rezin 1617 ből

Repr.
Magyarország Déstört
III. 268 l.

und Marketenderin, Porzellan.

1042. OLASZ BRIGANTI, szines p

), aranydiszités, testén elől kék tájkép. Bécs,
haft. Wien, 1822.

gos arany diszitéssel, testén szines kép, a hit
mit Untersatz, mit Goldsterne und farbigem

irke márványos alap arany diszitéssel. Bécs,
Wien, 1818.

alapon szines rózsák. Bécs, 1801. — Schale

szines virágokkal. Bécs, Du Paquier-korszak,
reinlage. Wien, Periode Du Paquier, 1718—44.

lak, szines, arany és ezüstözött. Bécs, 1821.
Wien, 1821.

pel. Bécs, 1770 k. — Schale mit Untertasse,

thal-modoru festéssel és relief-arany diszités-
terer Bemalung im Stil Sorgenthal. Wien.

nthal-modoru relief-arany diszitéssel és szines
t Untertasse mit späterer Bemalung im Stil

okkal. Bécs, 1810. — Schale mit Untertasse.
1810.

diszitéssel. Bécs, 1808. — Schale mit Unter-
3.

Nagyszőlős vár

Könyvki

572, 573.l. 574, 575.l
576, 577.l.

Nagysárosi
Rákóczi-kas-
tély

képe repr.

Szutóvisz Frigyes

Sárosvár-megyei album.
Eperjes é. n. 24. l.

68 x 4
272 3

Nagysárosi Rákóczi-
kastély

Kepe repr.

Magyverecké

I. 481. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagysárosi vár

kepe repr.

Szutórisz Frigyes:

Sárosvármegyei album.
Eperjes é. n. 23. l.

BUDAPEST
934 JUN -8 19
62

BUDAPEST
934 JUN -8 20
62

Nagyselyki
templomkastély

Kővári Erdőpernb.
241. l.

Nagyselmeczi vándorkst. VI. 225.

Nagyselyki (Markt Schelken) kehely

XVI. sz. vége

l. Arch. Ert

1912. 121. l.

13. Házbér

14. Személyzet fizetési

15. Költség

16. Takarékbetétkamat

17. Elfogadvány

18. Kamat

19. Elfogadványkamat

1933 ir cred

Nagyselyki (Markt Schelken) kehely

XIV. sz.

l. Arch. Ért. 1912. 101. l.

Takarékbetéti t

n hb.

betükkel.	Töke			
	Betett		Kivett	
	5000	—		
	8000	—		
			1000	
kamat	51	25		
25/100 töke egyenleg			12051	25
	13051	25	13051	25
5/100 pengö	12051	25		

Nagyselyki ev. egyház

Felirat a nagyselyki ág. ev. egyház
XIV. sz-beli kelyhén

MNM-é KVT-ÉA VII. 124.

Nagyselmeci Ra-
kowsky-kastély

l

Arch. Közl

1877. XI. 2. f.

A kifizetést teljesitő közhivatal
neve Magyar Nemzeti Muzeum
Müemlékek Orsz. Bizottsága

J e g

A jegyzék sorszáma
/ a póstahivatal tölti ki / ....
.....

Az átadott szelvények
jele sorszáma

Az e
értél
vált

Nagyszinki
szentségtartó fülke

Repr.

Arch. Ért
1910. 224. l.

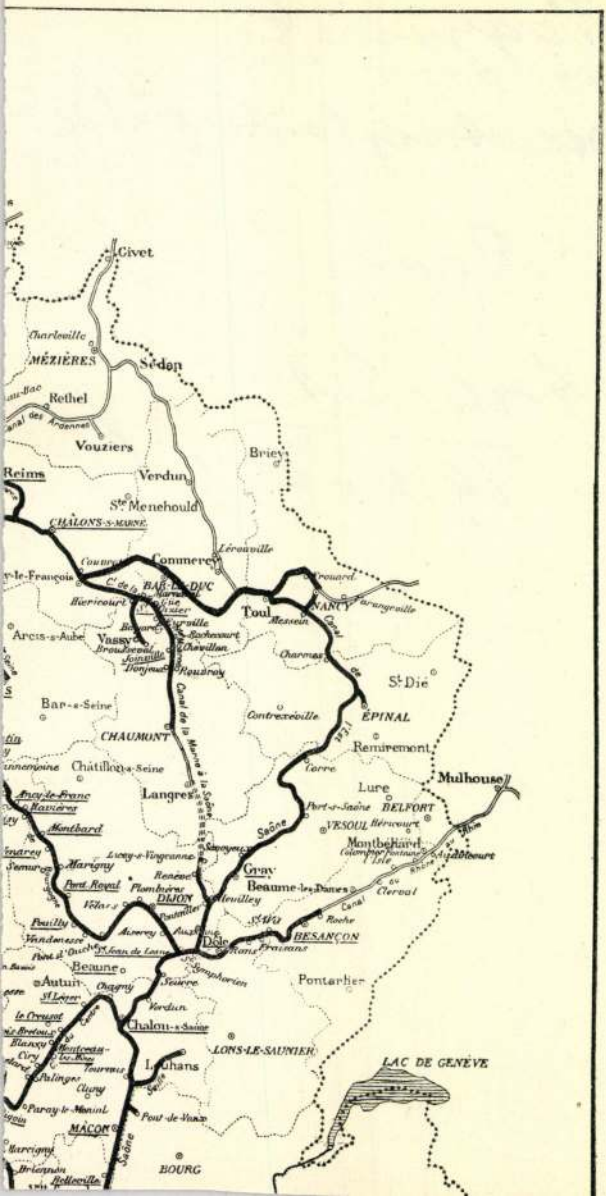
Givet
Charleville
MÉZIÈRES
Sédan
Rethel
Vouziers
Briey
Reims
Verdun
Ste Menehould
CHÂLONS-S-MARNE
Commercy
Lérouville
BAR-LE-DUC
Toul
NANCY
Arcis-s-Aube
Vassy
Rouvroy
St Dié
Bar-s-Seine
Contrexéville
ÉPINAL
CHAUMONT
Remiremont
Châtillon-s-Seine
Corre
Mulhouse
Langres
Lure
Port-s-Saône
BELFORT
Montbard
VESOUL
Montbéliard
Gray
Beaume-les-Dames
Clerval
Pont Royal
DIJON
Dôle
BESANÇON
Beaune
Autun
Pontarlier
Chalon-s-Saône
LONS-LE-SAUNIER
Louhans
LAC DE GENÈVE
MÂCON
Pont-de-Vaux
BOURG

Nagysinki szárnyas oltár

l.

Balogh Erdélyi ven

nevni

BRUCK MIKS

Nagysurányi sk.
templom

Ep. 1526.

Thúry Nyitra-Pozsony
vm. 117-l.

Érkezett 1904. September 19.

695/1904. ü. (Kolozsvár, 1904. September 15-én 294. ü. a.)

Dr. Pórta Béla kolozsvári egyetemi tanár a középiskolai művészeti oktatás szempontjából a tanárvizsgálati szabályzat megváltoztatása tekintetével kapcsolatosan a vidéki múzeumoknak szakerőkkel való ellátása tárgyában a v. és é. o. Miniszterhez intézett jelentésének pártolását kéri. (További intézkedésig irattárba teendő, 1905. III. 1.)

Nagyszombány vár

Nyitra vm

l.

Hadtört. Közl

1914. 578. l.

1907. december 14. 655

A nagybányai múzeum-egyesület elnökségének: az állami segély felhasználási tervezete jóváhagyását és könyvtár elhelyezése és ideiglenes kezelése tárgyában kérdés intézetik (875/1907)

Nagyszalánci vár

lakótornya

XIV. sz.

repr.

Magy. Művelődéstört.

I. 294. l.

ŐCSE

ÉG

ört. Társulat

SZAKCSOPORT

VASMŰVESSÉG

KOR

XVI – XVII. sz.

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Pénztár láda

MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagyszalánci Forgách kastély

képe rajz.

Bártfai Szabó László

A Hunt Pázmán nemzetségbeli Forgách család története.

Esztergom, 1910.

633. l.

és tárgymutató

Nagyszalóki kőkeresztelő-

Mát

Rep.

Fourk Szepesség

35. l.

Hadnagy-bazár, Kovász

Ker

Európa

film - könyv - lapterjesztő R.T.

Budapest

V. Rothermere - u. 12. III/

Nagyszalóki rk. templom

román és gótikus

alaprajz

Foerk Szepesség

24. tábla

ép. részletek

u.o. 25. tábla

ép. részletek

u.o. 26. tábla

BUDAPEST
41 XL 22 15

Nagyszaloki Szent

Miklós oltár eszt. Eme

Repr.

Magyarmivelodtort.

II. 177. l.

Nagyszalóki rk. pléb.

templom

Szepes vm.

Div Felsőm 313. l.

Szárnyasoltárok

taxodium distichum

mocsári cipruss

Nagyszalontai csonka
Torony az Arany-
szobornal

Képe sépr.
Magy Vesecke
III. 141. l

Nagyszarvai gótikus templom

NAGYSZARVA (Csallóköz)

Gotikus templom, Sárkány család sírkövével

Csallóközi úti-képek. VI
1858, 101 l.

Nagyszarvai kastély

NAGYSZARVA (Csallóköz)

Kastély, barokk, manzardtetős. Benne archépgyűj-
temény.

Csallóközi úti-képek. VV
1858, 101 l.

Nagyszeben műemlékei

1. Városháza
2. Katonai árvaház
3. Brukenthal-Képtár

Kővári Erdépeml.

308. l.

~~Acuminatum h. n. IX. 36.~~

Magyarországi műemlékek

Repr.

Sigerus, Emil.

Aus alter Zeit.

Hermannstadt, 1904.

370

1907.

1898 augusztus 8-án.

kará

tövében épült városi út ve-
hajóktól közeledő munkás, két
soport élénkit. A munkás cso-
igák elé két-két szürke és sö-
rművek közül az elsőnek tenge-
A bódék és csolnakok körül be-
árom asszony válik ki, a kiknél
ér kendővel kötötték be fejöket.
irányában utmenti épületek irá-
ki. Balról a tenger vize terül
oudin 1874.

3:89.3 cm.-- Vétetett az 1907. szep-
at alapján 6000 frankon (1469-907).

5741.40 70

Nagyrévben régi bástya

Kőrösy Árpád rajza

Repr.

Szilágyi A. magy. nemzet

tört. III k. 583. l.

Nagyszebeni három

báslya

Cserna Károly rajza

Repr.

Világyi. Magy. nemzet

tört. VI. k. 95. l.

Wälder József VII. 279

Nagyszebeni városháza

Cserna Károly rajza reprodukálva

Szilágyi: Magy. nemzet tört. V. k. 129. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

303/1910. rzhrz!

SIGERUS: „Aus alter Zeit". FR. AUNER, photog.

RATTURM IN HERMANNSTADT.

Wahrscheinlich an Stelle eines Thorturmes der ältesten Stadtbefestigung wurde der Ratturm 1586 erbaut, doch stürzte er in diesem Jahre ein und begrub unter seinen Trümmern den Maler J. David, der mit der Ausmalung des Thorbogens beschäftigt war. Zwei Jahre später stand der Turm aber wieder aufrecht. Seine Bedachung bestand aus einem Spitzdach und vier kleinen Türmchen, mit buntglasierten Ziegeln gedeckt. 1824 wurde der Turm um ein Stockwerk erhöht und ihm der Blechhelm aufgesetzt, den er jetzt noch trägt.

Alle Rechte vorbehalten.

Druck u. Verlag der Kunstanstalt JOS. DROTLEFF. Inh.: PETER DROTLEFF, Hermannstadt.

Nagyszebeni városháztorony

Sigerus, Emil:
Aus alter Zeit.
Hermannstadt,
1904.

Nagyszebeni Ötvös

hitelesítőjegy

repr.

Arch. ÉÁ. 1911. 44. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezek
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hiveir
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszr
nek semmit, amig igazolt emberein
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában,

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

1581. HAROM KEREK- ES EGY KONT
— Drei runde und eine buchförmige

1582. VARRÓKÉSZLET, gyöngyház, ezüs
mutter, Silber und Stahl. Biedermei

1583. SZOBORÁLLVÁNY, faragott tölgyf

1584. KANDALLÓ, sárgás karsztmárvány
Louis XVI. sz. — Kamin, gelblicher
und Medaillone. Louis, XVI. Jh.

1585. KARMESTERI PÁLCA, rózsafa, éb
XIX. sz. — Dirigentenstab, Rosenh

1586. PÁROS KÜZDELEM, puszpángfa
sujt. Német, XVII. sz. — Zweikamp

1587. KŐDOMBORMŰ, román templomfi
— Steinrelief, Italienisch, XIII. Jh

1588. BOLTIV, négy darabból, fehér má
és állatokkal. Velence, XV. sz. — W
lone, Rosetten und Tiere. Venedig,

1589. DOMBORMŰ, fehér márvány, fa k
weisser Marmor, mit zwei Bären, V

eschlag und mit getriebenem Dekor. Deutsch, zw. H.

ezüst verettel, B S mesterjegy. Német, XVIII. sz. —
en. Deutsch, XVIII. Jh.

ezüst verettel. Német, XVIII. sz. — Zeremonienstab,
III. Jh.

el és gombbal. Német, Louis XVI. — Spazierstock, mit
Louis XVI.

yuján két puttó. XIX. sz. — Spazierstock, am Bronze-

antyu, szines virágokkal. Meissen, XVIII. sz. — Stock,
Jh.

ezüst verettel és gombbal. Német, XVIII. sz. — Zere-
Deutsch, XVIII. Jh.

gyürüsen tagozott fejjel. Német, XVIII. sz. — Spinn-
I. Jh.

erakásu szarugombbal, tetején timárcéh cimer, 1773.
ierstock, der Hornknopf mit Perlmuttereinlage. Deutsch,

Nagyszebeni ötvösczéh pecsétje

Nagyszebeni ötvösczéh pecsétje XVI. sz. VI. 293.

— — XVII. sz. VI. 293.

Muz. Kot.-Ét.

Nagyszebeni ev.

Templom

Gotikus

Reissenberger, Ludwig

Die evangelische Pfarrkirche A. B. in Hermannstadt.

Hermannstadt 1884.

Képekkel.

Nagyszebeni

ág. ev. templom

gótikus

Kővári Erdépeml.

292 — 294. l.

Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

709. Markhot J.

(látható, kissé fordulva

Mellig, jobbra ~~néző~~ Haja, s
szeme szürke. Ingének gallérja ~~kissé~~ látsz
aranyrojtos, zsinóros atillája zöld, ment

Vászon, méretei 70.7: 57.5
Az 1848/9-iki szabadságharc
Átvétetett az 1896: IV. 8-i

balra nézett

904: v. 5.

Nagyszeben

Altarschrein

Repr.

Arch. Ert

1910. 397. l.

〈Nagyszeben ötvösök
mesterjegyeinek ellen-
őrző táblája〉

Winkler Elemér:
A 〈 〉 (21 ábrá-
val) Arch. Ért.
1910. 419–421. l.

~~Barbár érmek VI. 132.~~

Nagyszebeni
szentségtartó fülke

Repr.
Arch. Ert
1910. 226. l.

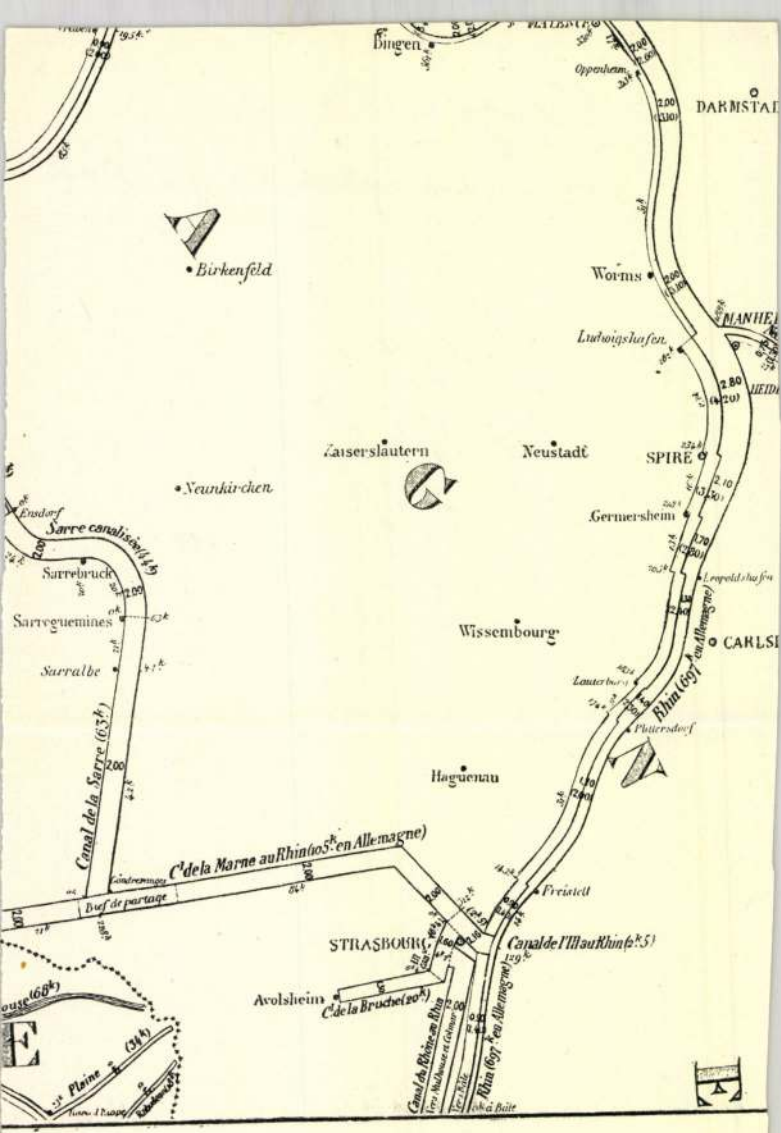

Bingen
Oppenheim
DARMSTAD
Birkenfeld
Worms
MANHEI
Ludwigshafen
HEID
Zaiserslautern
Neustadt
SPIRE
Neunkirchen
Ensdorf
Sarre canalisée (44k)
Germersheim
Sarrebruck
Leopoldshafen
Sarreguemines
Wissembourg
CARLSI
Sarralbe
Lauterburg
Rhin (697k en Allemagne)
Plittersdorf
Canal de la Sarre (63k)
Haguenau
C.l de la Marne au Rhin (105k en Allemagne)
Condrezinges
Bief de partage
Freistett
STRASBOURG
Canal de l'Ill au Rhin (2k5)
Avolsheim
C.l de la Bruche (20k)
Canal du Rhône au Rhin
Vers Mulhouse et Colmar
Vers Bâle
Rhin (697k en Allemagne)
Vers Bâle
Plaine
(34k)

<Nagyszebeni ötvösök mesterjegytáblája>

Gyárfás Tihamér dr

A < > (Egy Kép-mellékletteb és 134 ábrával)

Arch. Ért. 1910.

407-419. l.

Szent Endre - sziget IV. 96.

Nagyszebeni ev. lelkész

lakásának gotikus

ajtaja

repr.

Arch. Ert. 1911. 301. l.

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le=
lós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép=
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
nez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat=
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
jáért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
n tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

e és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki=**
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.
sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Nagyszebeni Ó-torony-
beli gótikus
Kapurat

Repr-

Arch. Ért
1911. 292. l.

be a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
lyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
zdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
lasági megélhetést veszélyezteti.
ıa eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

Nagyszeben város-
körfal

Könyöki
466, 467. l.

Nagyszeben (Hermannstadt)

szász széki bekerített város

1160-ban kezdsék alapítani bevándorolt szászok

Már a XV. században annyira meg van erősítve, hogy a török egyszer sem tudta bevenni. Eredeti kőfala régen leomlott, a téglafal ujabb keletű (XVII. sz.?)

Kővári Erdépeml.

105, 111 – 115. l.

Gáspár András:

Csaknem tér
ben előre vert kardj
jusza, szeme, szemöl
elöi látszanak; pasz
zsinóros, derekát öv
oszlopon innen, [ar

Agna

Lt

Nagyszeben látképe

a XVII században
Egykorú metszet
repr. (1668)

Veress Endre dr

Berzeviczy Márton
erdélyi kancellár
(1538–1596)
Magy. Tört. Electr.
Bp. 1911. 142. l.

43.479. — K. M. E. N.

Nagyszebeni peinzverde

lásd

Seiwert Gustáv

cikket

Archiv der Ver.

für Sieb-Landes-

Kunde. 1863.

153–20,

299–327 l.

Nagyszebeni rk. főtér

Templom

kepe repr.

Kisszikl Kath. Magy

486-C

Nagyszeben műemlékek

l.

Balogh Erdélyi ven

nevus

Aranyossy Ákos. Rézkarcz.

Nagyszombati egyetemi
templom belseje

Kepe sepr.

Pétermagyarův
Verecke V. k. 60-1

Nagyszombati jezsuita templom.

Dörre Tivadar rajza

Repr.

Kilágyi: Magy. nemzet tört. VI. k. 114. l.

Klassics Gyula VII. 277

Nagyszombati egyetem

Dörre Tivadar rajza

Repr.

Bilágyi: Magy. nemzet

tört. VI. 173. l.

Kínai művészet, régi. III. 164.

Nagyrombati Pázmány palota

Dörre Tivadar rajza

Repr.

Szilágyi: Magy. remek. tört. VI. 179. l.

Matyó alakok VI. 167

— butorok VI. 167

— edények VI. 167

Nagyszombati
ferences templom
és kalostor

Dümm g.l.

jász

Jakóhalma

19

Nagyszombati vk.

templom

monografiáját

Wälder Gyula írta

meg, azonban nyom-

tatásban nem

jelent meg

Müllépirod

585. l.

Nagyszombati régi
jezsuita templom

Dörre T. rajza
repr.

Ipolyi Nyáry

122 l. után

ar.P.	10.-	30.-			
	3.-	54.-			
	5.-	220.-			
		304.-			
		-.50			
			ar.P.	304.50	

/100 aranypengő.

560/1931 M.E.
YPENGŐBEN

– a 327 Ártel
Kompenzálva.
Demety

M. T. I. rt. nyomdája 30626

Nagyszombati székes-
egyház
XIII. sz.

l.

Divald Magyarmüvenl.

81. l.

tényleg értékesitett, illetve els
69,o95.916 m^3 volt, azaz mindössz
irányzottnál. Az előző évi 66,33o
1939.évi vizértékesitás 2,765.1o5

Zárószámadásunk összeá
ter urnak e tárgyban kiadott 236.
239.782/1939.-XII.ü.o.sz.rendelet
eredménykimutatást 1939.évi jóváh
ben, a költségvetés szövegének sz
litottuk össze, a bevételekről és
megfelelően adtunk számot és ahol
irányzott bevétellel vagy kiadáss

Az 1938.évi zárószámad
váhagyott költségvetés tagozódásá

Nagyrombati Ötvös

hitelesítőjegyek

repr.

Arch. Ért. 1911. 49. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezel
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivein
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszi

nek semmit, amig igazolt emberein

Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában,

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Nagyszombati egyetemi

templom

képe repr.

Kiss Bikl kath. Magy

324. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagyszombati ötvös-
mesterek

Mihalik Sándor =
Nagyszombati ötvösmes-
terek a XVI—XVIII. szá-
zadból. Archeológiai
Közl.-Értesítő. 1917
(XI. évf.)

Tekintetes

Europa Film. Könyv

Lapterjesztő"

v Rothermere u 12.

III 2

Budapest

Nagykombat. Oeigler.

1) Kiptalani templom alapraj 2
2) " hosszmetszet 1
3) " Keresztmetszet 1.
4. " nyugati oldal 1:
5. " déli homlokzat 1:
6. " keresztmetszet 1:
7. " főoltár homlokzat 1:
8 " ugyanaz oldalhoml.
9. " " keresztmetszet 1
10. " főoltár alapraja 1

Steindl

1) Kiptalani templom hosszmetszet
2) Déli homlokzat
3) Alapraja 1:10
4) Keresztmetszet 1

a) Körhöz templom kapraja 1:1

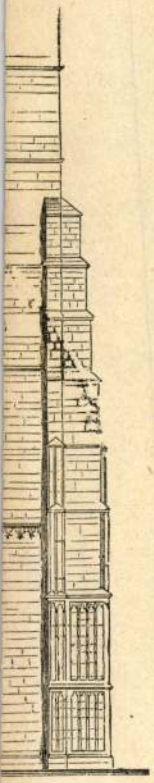

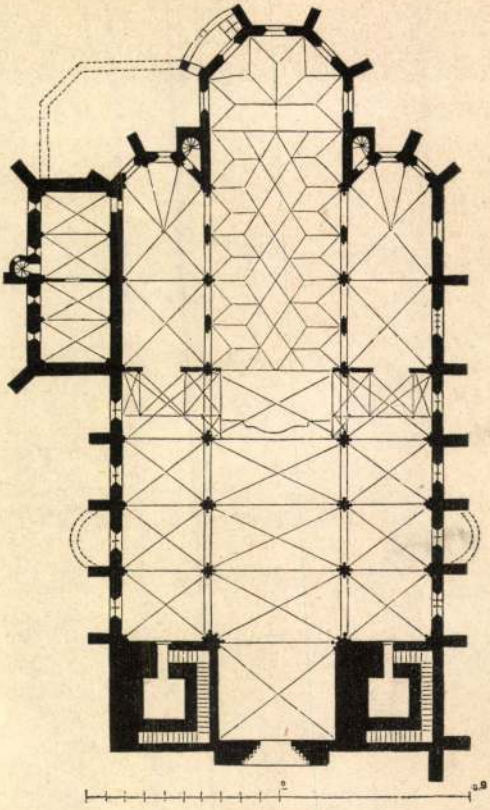

3.

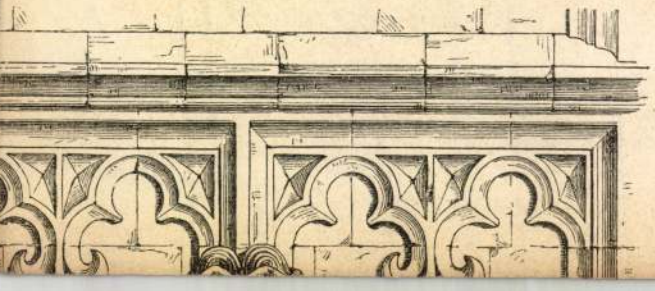

~~XLVIII~~

Magyarországot ábrázoló

a XVII. században

Braun és Hogenberg:

Civitates Orbis Terra-

rum c. munkájából

Repr.-

Magyar Művelődéstől

III k. 446. l.

XLVII.

775a

807

Nagyszombati zeles-
egyház

Dörre Tivadar
rajza

Repr.

Kiss Szikkath Magy
199. l.

BUDAPEST
42 VI. 8-6
1062

Nagyszombati

Pázmány Péter
palota

Dorre Tivadar
vajza
Repr.

Kiss Bikl Kath. Magy
200 l.

A nagyszombati
egyetem u.a.
vajza
repr.
u.o.

Magyarombati Ütkes-
egyházi

Lósy Imre esztergomi érsek sírkövé.

Cserna K vajta

Repr -

Kiss Bikl Kath. Magy

207. l -

Tek

Europa Lapterjesztő Vála

Budapest

V Rothermere-ut 12

Nagyszőllősi plébá-
nia templom

eredetileg gótikus

l.

Arch. Ért.

1901. 390, 391
392. l.

azt mondotta róluk,hogy a Sixtusi k
Ezeket a kartonokat a firenzei müve
nulmányozták,mint kétszáz évvel ko
században Masaccioét.Ebben az időb
be II.Gyula pápával,aki épen olyan
ember volt,mint ő.Érthető lesz,hog
többször összeütközésbe kerültek e
egyik kincs korszaka,amikor nagy k
rendelővel és önmagával szemben is
dődött,firenzei korszaka végén még
készitett,mely egyetlen táblaképe.
kis Jézussal ábrázolják,a táblakép
be,s az Uffiziben van.Az egyik rel
a firenzei akadémiában van.II.Gyul
lot,hogy elkészittesse vele sireml
dolgozott ki,melyre negyven szabad
szánt.Nagy hévvel és lelkesedéssel
Carrarába ment,hogy megfelelő márv
resés után megérkezett a márvánnya
nem állott vele barátságos viszony
udvarnál földije,Rafael volt,akadá
natalmas méretben való elkészitése
zudult s nem keresett udvariasság
tesse a pápával.Miután a pápa ekk
ment Firenzebe.A pápa öt lovassal
lo azt felelte,hogy nem érdemelte
gessék el,mint egy sötét alakot.A
háromtagu küldöttséget küldött,az
gelot küldjék vissza.Michelangelo
maradt,nem is annyira a pápára ha
1506-ban Bolognába ment,ahol tal
a Bentivoglíokkal és.mint győztes
véleményét változtatni.S mivel a
a pápával.II.Gyula ünnepélyes fog

Nagyszőllősi Kankóvár

NAGYSZŐLLŐS

Kankóvár

Lehoczky Tivadar: A nagyszőllősi Kankóvár. W 1862, 271 l.

Lehoczky Tivadar: A kankóvári rejtett kincs. W 1862, 283-284 l

Nagyszőllősi gotikus templom

NAGYSZŐLLŐS

Gotikus templom

Henszlmann Imre: A magyarországi legujabb régészeti fölfedezések. VV 1866, 174 l.

Nagyszőllősi görög templom

NAGYSZÖLLŐS

Régi templom

Kassa város egy régi s egy új épülete
VU 1866, 125 l.

Nagytapolcsányi vár

Könyöki

382, 383. l. 606. 607. l.

— 11 apríliszban

~~1404.~~
224

(da Urbino)

Santi után:

...A. + Romában 1520 ~~ban~~)

...se.

(Máté, 17. r.)

...nk színe változását abrázolja.

...b és János apostolok vannak kik-

...k és nagybátyjának vedszentjei: Julian és Lorinc

~~...~~ terdel nek. Font ~~a~~ nagy fenyes

...s, ki Mózessel és Illéssel beszél.

szózatra „Ez az én szerelmes

...n telt: őt hallgassátok" félel-

...és szemeiket fedik el. Közülök Ja-

balkarjára dűlve fekszik és János

A ~~(Tábor)~~ hegy tövében Jézus ~~...~~ többi

...e-

...ülve

...részint állva, részint pedig ~~...~~

...yja tartas a kiért ~~...~~ két térdreereszkedett

~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~. ~~Csak~~

...alakja: tünnek fel, kiknek egyike felemelt

~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~

a vergodon. ~~Az uralkodó~~ zavarban csak a ⊥

...városzal és felhős égbolttal.

...i 239: 160 cm.

...gyűjtemény ből.

~~...~~

30

⊥ Tanítványok egyike mu-
tat az égfele, a honnan a
tusajdonképeni segély érkezhe-
tik s a hova maga a szenve-
dő is reménykedve tekint.

Nagytárkányi rk.

Templom

Zemplén vm.

1724-ben épült, eredetileg
várkápolna lehetett.
1894-ben átalakitóttak

Vár is állott itt, romjai a
XVIII. n. végén mig állottak.

Emlkassaicgyhm

II. 495 és kv. ll.

	Egységar	Összeg	Összesen
képpel ar.P.	15.-	2250.-	
	3.-	450.-	
		515.50	
		3215.50	
		4.-	
		ar.P.	3219.50

akilenc és 50/100 aranypengő.

4560/1931 M.E.
ANYPENGŐBEN

IRODA R. T.
OSZTÁLY

– P. számlabéjeg n.e. sétel alatt
F./1216 sz. számlán kompenzálva

M. T. I. rt. nyomdája 30626

Nagyteremi
templom

Repr.

Baloghfatornyok

47. z Eip

KÖNYV- ÉS FÁRRAZ...
JOLSVA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagytereini ref.

templom

Kővári Erdépenl.

298. l.

~~A donyi görögkeleti esphár VIII. 186.~~

Nagytétényi

Innemlékek

Technika

1944. 333-1.

..... található összes ingó vagyonára

.....

.....

.....

.....

.....

~~yettese~~ hivatalból

leendő foganatositása ~~végett~~ a buda

Várásbíróságot

.....

..... megkeresni.

Tisztelettel

~~Kovács István~~

Dr. Szaitz László

ügyvéd.

EST MUZEUM KÖRUT 31.

Nagy tétényi Káraz-

Rudnyánszky-kastély

d.

Hekler M. M. Tört

160, 161. l.

Nagyfel.

Szombathelyi János rokokó díszkardja

IX. 85.

Nagytétényi kastély

NAGYTÉTÉNY

kastély

Nagytétényi kastély VI 1865, 373 l.
(kép: 373 l)

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1935. október hó 19-én (szombaton) délután fél 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-utca 13.) tartandó

SZÉKELY BERTALAN-EMLÉKÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

Elnöki megnyitó.

Dr. SZENTIVÁNYI GYULA: Székely Bertalan emlékezete. (Vetített képekkel.)

Utána választmányi ülés.

Gerevich Tibor
elnök.

Vendégeket a Társulat szívesen lát

NAGYTÓTLAK (MURAKÖZ)

A KUPOLA FALKÉPEINEK MESTERE BÉCSI (?) ISKOLÁZOTTSÁGÚ, IVEN AZOKOS AQUILEIAL

GOTIK IN SLOVENIEN, kiáll. kat. (rendezte: Narodna galerija, Ljubljana) 1995, 135. kat. sz., Janez Balažic munkája

ond Ansichten von Wien, farbig. Wien, 1826.

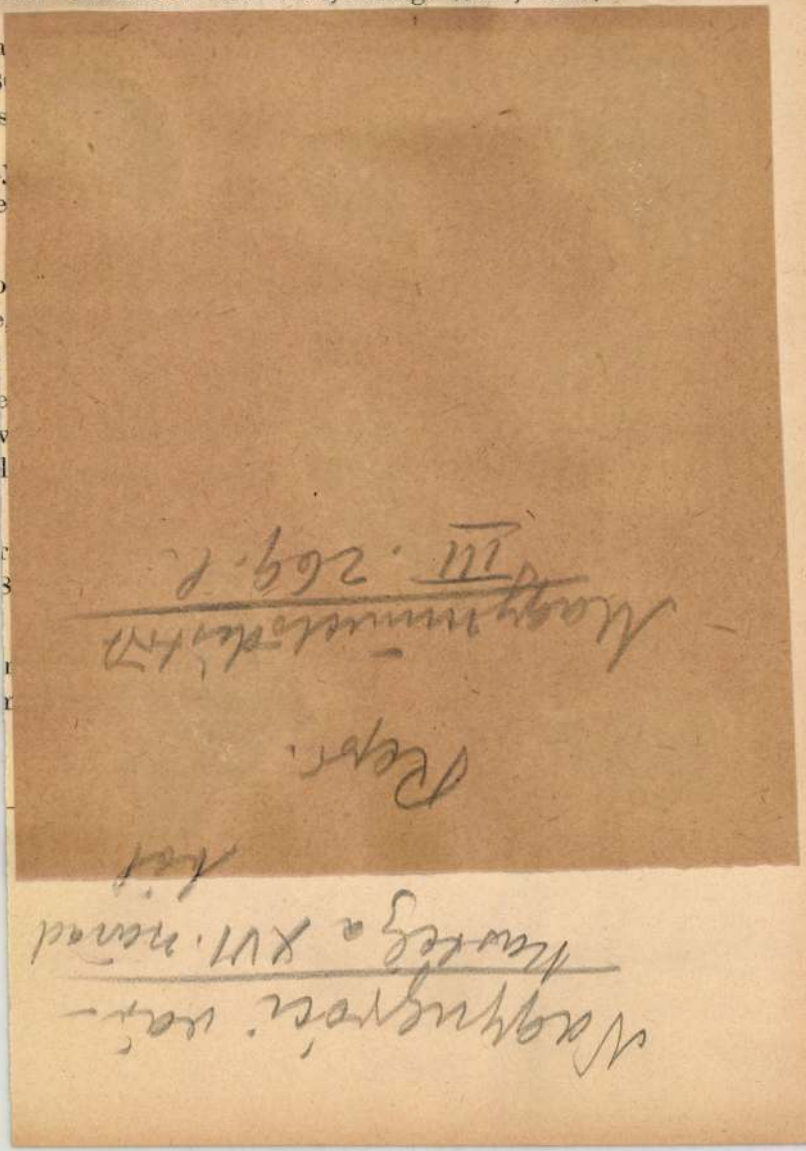

864. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, aran
— Schale mit Untertasse, Porzellan,

865. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, barn
— Schale mit Untertasse, Porzell

866. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, test
tal. Bécs, 1808. — Schale mit Un
Mercurstäbe. Wien, 1808.

867. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, ké
tasse, Porzellan, mit Rhombuse in

868. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, világ
Schale mit Untertasse, Porzellan,

869. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, reli
kék alapu gyöngysorral szegve, S
Porzellan mit Goldreliefdekor. Pe

870. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kék
Bécs, 1815—16. — Schale mit U
in Medaillon. Wien, 1815—16.

871. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, her
szépiafestésü alakjával. Bécs, 179
Wien, 1799.

Nagyváradi közép-
kori nekesegyház

XIV. n.

l.

Divaldmagyumvenl.

74. l.

Kovách Mihály, áll. tanító

VII. 290

Nagyváradi ötvös hitelesítő jegy

repr. -

Arch. Ert. 1911. 49. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, eze
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger M
királyság megváltó eszméjének. És feg
nyugalmat, békét, becsületes demokráciá

Ezért fordulok barátaimhoz, hivei
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkho
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonom
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen

És kérek mindenkit, akit közös eszi

nek semmit, amig igazolt emberein

Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában,

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Nagyváradi szekes-
egyházi

l. Ger MRE 833. l.

ALBUS SZAPPAN

SZAPPAN
KITÜNŐ

ALBUS SZAPPANGYÁRAK RT
BUDAPEST X, MAGLÓDI ÚT 78

ORION ECHO TV

RÁDIÓ

ORION VILLAMOSSÁGI RT
IV, IRÁNYI UCCA 13
TELEFON: A. 836-81

A szignet az

< Nagyvaradi vár >

Dercsényi Dezső dr :

A < >

Építészet 1942. 119–
122. l.
ábrákkal

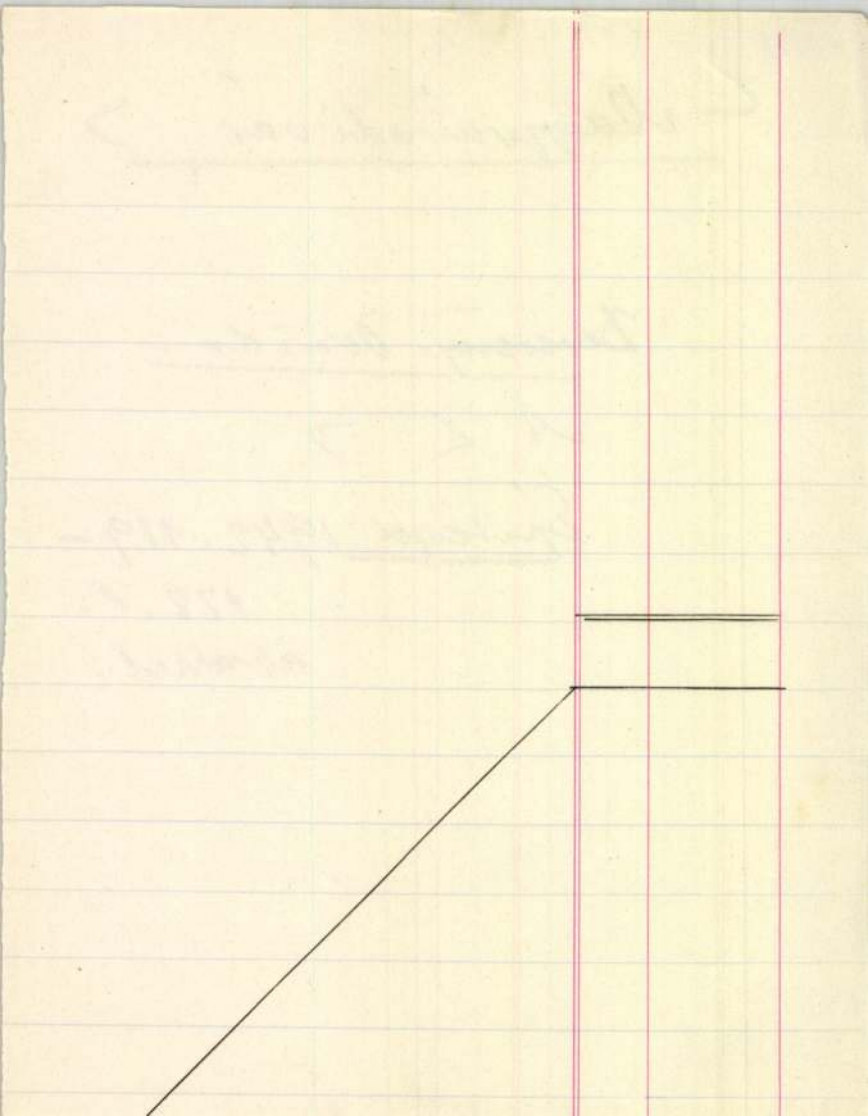

Nagyváradi pálosok
kűr Mária temploma

l.

Balogh Erdélyi ren

I. 29. l.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Nagyvárad - vadkerti

Szent László - templom

l.

Balogh Erdélyi ven

I. cg. l.

Piglhein Br. (7.)
Plock Hermann. Stuttgart. (256.)
Báró Pury Edmund. Velencze. (25, 108, 109.)
Reid R. John. London. (132.)
Repin Ilja Jefimovics. Szt.-Pétervár. (237.)
Richir Hermann. Bruxelles. (70, 102.)
Robert-Fleury Tony. Paris. (54.)
Rotta G. Silvio. Velencze. (75.)
Roubaud Franz. München. (261.)
Rul Henry. Antwerpen. (153.)
Simm Franz. München. (226.)
Simony Stephan. Bécs. (159.)
Strasser A. Bécs. (93, 111, 223.)
Stuck Franz. München. (250.)
Swan John Mac Allan. London. (151.)
Thedy Max. Weimar. (71.)
Thompson Gabriel. München. (253.)
Uhl Emil. München. (234.)

Nagyváradi szekesegyház

l.

Balogh Erdélyiren

nevmi

Sirkövek

Püspökivár U.O.

Nagyváradi legrégebbi
székesegyház és átépí-
tése i

Henszlmann Imre:

A nagyváradi ásatások.
Különleny. Bunyitay Vince
A váradi püspökség
története művének III.
kötetéből.
Bp. 1884.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagyváradi legrégibb
székesegyház

Bunyitay Vince:
A váradi ős széke-
egyház. Arch. Közl.
XIII. uj. folyam
X. kötet.

42 VI 17 B

Nagyvárad vára

Szinyitay Ernőtől:

Nagyvárad a török-
foglalás korában
1660–1692

Bp. 1892

fd.

Tek

"Európa"

Kiadóhivatal

Budapest

V., Rothermere u.

12 III 2

elég kulturált embe
jár. És azt is tarto
szabadság, Bécs fel
megfojtani magát.
tette ki a közgyülé
tot az átkos közös
sietett segitségére
kai vonatkozásokat
a problémát. A vég
károsnak tartja a
támogatást. Megadh
nem gyár.

— Mert — fe
lyik füstöl. Hát tal

A közgyülés t
len-kelletlen, hogy
ban, arról, hogy a
kell rakni, hogy
csak sejti, hogy e

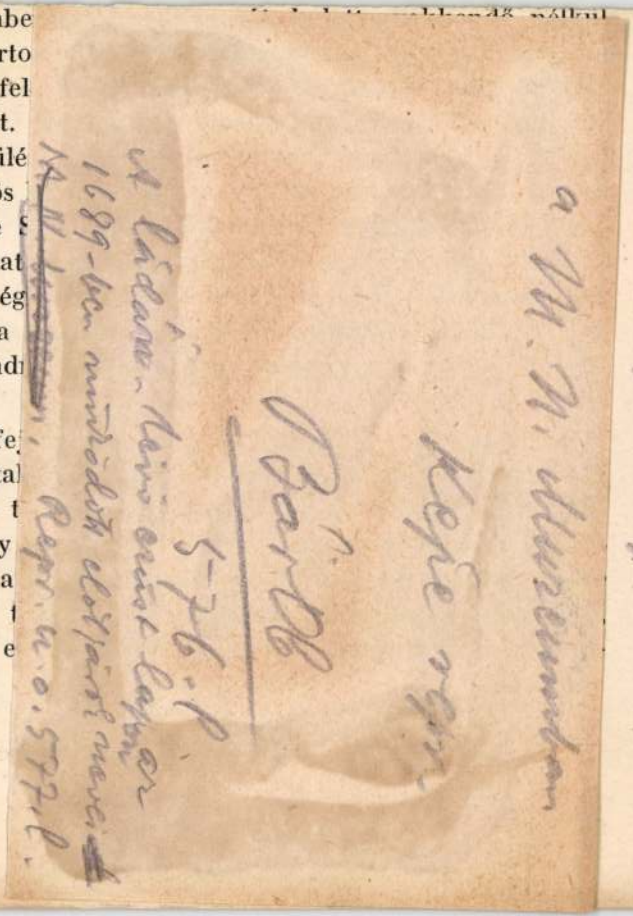

a fiatalsága érdekelt és éreztem, hogy az ereje, amely még csak annyira lendült, mint a gyerek a hintán, még nőni fog. A legtöbb ember még valami misztikus felekezetnek tartotta a szocializmust és félt tőle. Vásárhelyen, Nagylakon csak nemrégen tátogatta száraz torkát a paraszti földéhesség és ez a mozgolódás a kormányzatban is keltett komoly nyugtalanságot. Szeged közelről érezte a hatásokat, nem csoda, hogy kevés bizalmat keltett benne a «paraszt-demagógia», amely végre még az ő hetvenezer hold földjére is rávetheti magát. Ettől pedig óvja meg a jó isten. Hát félt a mezei szocializmustól, mert lehetségesnek tartotta és veszedelmesnek. De hogy az ipari szocializmustól is féljen, eszébe se jutott. Ilyen szocializmus nincs is talán. És nem is látta senki se, hogy már a munkásfejek is füstölnek. Irtam is gazdasági cikkeket a Szeged és Vidékében, vidéki ujságban az elsőket talán, de csak az ujszerüségük miatt tüntek fel. Az érdeklődést nem kötötték le tulságosan. Az akkori Szegedet érdekelte a politika, a kultura és a városfejlesztés. Érdekelte a fogadalmi templom, amely még nem épült fel, talán azért, mert tulságosan akarták, hogy felépüljön és emiatt aztán szenvedé-

Nagyváradi szekes-
egyház

l.

Szabóárpép

31.—34. l.

képekkel.

Nagyvárad vár

képe a XVI. sz-ból

repr.

Szabóképei

33. l.

Nagyvárad-hegyfoki

premontrei kolostor

temploma (XII. sz.)

Divald 1927

35. l.

_____ szám.

190____ polg.

Jegyzők

a Lipcsei I-III ker. kir. járásbiró

2 napján e

szóbeli

A bíróság részéről jelen van:

_____ biró;

_____ jegyzőkönyvvezető.

Megjelenik Felperes

Nagyváradi régi
egyház (régi

l.

Divald 1927

56. l

Nagyváradi ferences

templom és kolostor

Dümm. 9. l

Jászberény, Ferenc

18, 19

Nagyvárad

Gyalókay Jenő

Nagyvárad ostroma
1660-ban.
Hadtört. Közl.

1911. 31 — 48. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagyváradi püspöki egyházmegye régi templomai

1.

Bunyitay Vincel:

A váradi püspöki székesegyház története

Nagyvárad 1883-1884. III k.

147-174. l.

Sz. Wienben 1694-ben. † Sct

2131. *Helios és Sel*

A kerek menyezet eg paripáival balfelé, míg előtte jobbkezében fáklyával és de Föld istenei, a Földművelés, zolvák. A már megvilágított i le figyelmünket és leghátúl A menyezetnek másik felér szemlélhető a tova repülő S ledő alakra néz, melynek fe melynek kék lepeljét a szell kisérői buknak le vagy men egyének meg Amorettek köt

Vászon, méretei 85 : 85 István hagyománya 1893 augu 250 K. — Átvétetett 1902 jar A hagyományt elfogadta az 1 (340–902).

M : 2

Hagy. 1902
Delhaes

Nagyvárad-hegyfoki

Sz. István első vértanúról cimzett

prépostság.

Nátafalussy Kornél

A sz. István első vértanúról cimzett nagyvárad-hegyfoki prépostság története.

Kassa

1872.

feld

Nagyvárad vára

Károlyi Ödön dr.

Nagyvárad 1556-ik évi
ostromához.

Hadtört. Közl.
1912. 643. l.

fordult
balra, tojásdad medaillonban. Fölfelé fésült
és szakálla leberetvált. Ingének gallérja álló, nyak-
e, a kabátja egy elejű. Felirata a kép alatt két

vyi BÉLA,
ZINHÁZ MŰVEZETŐJE."
."

tei a vonalkeretnek 8.2 : 6.2 cm.
a L.

n. szinészet évkönyve. Pest, Athenaeum 1873.

592.

57/95 № 35.

Nagyvárad vára

l.

Hadtört. közl

1913. 442 és kv

M.

Nagyvárad

A hosszu és keskeny szerkesztőségi folyosón sokszor tömegesen zsufolódtak össze a munkatársak és lesték, hogy mikor kerül rájuk a sor. A titkárnő fogadó-szobájában pedig az audienciára jelentkezett idegenek, irók, cikkirók, látogatók és a kiadóhivatal soros referensei várták, amig Légrády Imre elé kerülhetnek. Mert Légrády Imre a Pesti Hirlap szerkesztésén kivül alaposan tájékoztatta magát az adminisztráció minden kérdéséről és igy szoros kontaktusban volt öccsével, Légrády Ottóval, aki az adminisztrációt vezette és a szerkesztés ügyeibe soha nem avatkozott bele. A testvérek példás fegyelemmel tisztelték egymás munka- és jogkörét és kollizió soha nem volt közöttük.

A Pesti Hirlap Légrády Imre és Légrády Ottó közös vállalkozása és közös tulajdona volt. A háboru előtti esztendőben alapitotta meg Légrády Ottó az Érdekes Ujság cimü képes hetilapot, amely egyéni vállalkozása volt. Légrády Imre eleinte nem nagyon bizott öccse vállalkozásában, de amikor az Érdekes Ujság néhány hónap mulva nagy példányszámra tett szert és a Tolnai Világlapját bizonyos tekintetben háttérbe is szoritotta, ismerte

Nagyvárad mai székesegyház

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Kapossy János: Mária Terézia budavári királyi palotájának tervező mestere. AÉ, XLII–1928, 169 l. 185 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Kanassy János: Későbarokk építészet Magyarországon. MM, III — 1927, 288 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Kapossy János: Barokk művészetünk olasz kapcsolatainak kérdéséhez. Az Országos Magyar Régészeti Társulat Évkönyve, II – 1927, 254 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

O. Z: Könyvismertetés. Századok, LIX–LX – 1925–1926, 2971.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Kapossy János: A magyar királyi udvari kamara építészei Mária Terézia és II. József kirában. Századok, LVII–LVIII–1923–1924, 591, 599, 604, 605–608, 610 és 611 l

NAGYVÁRAD

Mai székesegyház

Fraknói Vilmos: Rémer Flóris emlékezete. Századok, XXV–1891, 194 l.

NAGYVÁRAD

Grékereggház, XVIII. sz.

Bunyitay Vincze: A menyői keresztkút és a renaissance Erdélyországban. Századok, XX—1886, 895 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Nagy-Várad. Mi V.U 1857,
230 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Czobor Béla: A nagy-váradi régészeti és műipartörténeti kiállításról. AÉ, XII-1878, 173 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

A nagyváradi székesegyház jubileuma.
VV 1880, 441.l.

< Nagyváradi nyomdászat története >

lásd

Namenyi Lajos

A < > Magyar könyvszemle

1901. évf.

Namenyi Lajos

A nagyváradi nyomdászat a XIX. században

u. o. 1902. 127. l.

780

...b kezét keblébe dugja. Előre fésült fekete haja, ba-
...fakun, szeme szürke. Inge álló gallérjának a
... kivágott mellénye, atillája s vállravetett prém
...kete.

...nra, méretei 78:62.5 Cm.
...ki ereklyemuzeumból. 107/95. № 101.

107/95:101

Nagyváradi püspökség egyházi emlékei.

1. Arch. Ért. 1897. 372-376. l.

1336. KÉT OLTÁRGYERTYATARTÓ, réz, — Zwei Altarleuchter, Messing, mit Ba Jahrhundert.

1337. TIMÁR CÉHSERLEG, fedővel, ón. M Zinn. Ungarisch, XVII. Jh.

1338. HÁROMKARU GYERTYATARTÓ, ö Leuchter, Bronze. Polnisch, XVII—X

1339. TALAPZATON ÜLŐ PUTTÓ, aranyo Bronze vergoldet, und roter Marmor.

1340. NÉGY FALIKAR, aranyozott bronz, Wandarme, Bronze, vergoldet. Louis

1341. HAT VILLA, HAT KÉS, acél, ezüst Gabeln, sechs Messer. Stahl mit Silber

1342. KANDALLÓKÉSZLET, fehér márvá szfinxszel és angyalszárny girandollal. und vergoldete Bronze, eine Uhr mit

1343. KÉT FALIKAR, ezüstözött réz, trébe Wandarme, Kupfer versilbert, mit ge

1345. GYERTYATARTÓ, öntött bronz, fatö Bronze, mit Frauenfigur. Italienisch.

1346. GYERTYATARTÓALAK, öntött br

limoges-zománc, szines. Jelezve: L'Naudin a Limoges, XVII. sz. — Antike Szene, Limoges Emaille farbig, in Illusztr. XLII. tábl.

foglalatban, födelén bevésve M C P 1730. Osztrák, t Deckel und Fassung aus Zinn. Österreich, XVIII. Jh.

ebelt rokokó diszü, ezüst verettel, barok arabeszkes acél- ksäbel, in Lederscheide, mit getriebenem rokoko Silber- Stahlklinge. Ungarisch, XVIII. Jh.

a, vésett körvonalas diszitéssel. Olasz, XVII. sz. e. — ertem Dekor. Italienisch, A. XVII. Jh.

orocska. Francia. — Zwei Grenadiere, Bronzefigur. Fran-

áttört fallal. XVIII. sz. — Blumenbehälter mit Fuss,

ös márványtalapzaton. Francia, XVII. sz. — Sitzende Französisch, XVII. Jh.

ssal, gazdag Louis XIV. stilusu bronzveretekkel, tetején *Gribelin à Paris*. Francia, Louis Philippe. — Stutzuhr, läge, obenauf zwei Putten und ein Posaunenengel.

Nagyszáradi Ötvösök pecsétje

Nagyszáradi ötvösök pecsétje 1642-ből

Mur Rot. Ért. VI. 293.

Nagyváradi műemlékek

SZIGLIGETI SZÜLŐHÁZA, Sigligeti Ede-utca 16. Itt született 1841-ben Sigligeti Ede.

Barna Gajor: Nagyvárad. Nagyvárad, 1943, 41 l.

VASUTI GAZDASÁGI ÉPÜLET

épült a XVIII. században

108.

RÁKÓCZI-ÚT 33 földszintes, 13 tengelyes, füzérdíszes, későbarokk.

108 l.

TISZA – HÁZ földszintes, 12 tengelyes, manzard-tetős, későbarokk

78 l.

Lebontva

KOVÁCS-HÁZ, Szent László-tér 5

? kőérvizalit timpanonnal

egyemeletes, (sarok) 4+3+4 tengelyes, jobbra négyablakos toldalék jón félpillérekkel.

Bal oldalkomlokzat 4+5+4 tengelyes, ~~[illegible]~~ timpanonnal.

Klasszicizáló, 1830 körül.

G. 1943

Nagyváradi régi székesegyház

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Budinszky Cornelio: Gli artisti Italiani in Ungheria (Opera del Genio Italiano all'Estero) Roma 1936. 14. l. 160. l.

NAGYVÁRAD

Elpusztult vzékeregyház

Horváth János: A magyar humanizmus első nyomai.
Budapesti Szemle, 236 kötet, Bp. 1935, 160 l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Gerthon István: Erdély műemlékei: Szépművészet, 1–1940, 5 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Székely Ottokár: Hunyadi János első török hadjáratai: Hadtörténelmi Közlemények, XX–XXII, 1921, 33 l.

NAGYVÁRAD

Régi vrékezegyház

Foerk Ernő: Árpádkori templomaink típusai: MM és ÉE havi füzetei, III – 1926, 116 l. (képe 117 l) 118 l. 119 l. 121 l. 124 l.

NAGYVÁRAD

régi vármegyeház

Lázár Béla: A magyar művészet jövője. Bp. 1916, 111.

NAGYVÁRAD

Régi vrétesegyház

Vegyes közlések. Századok, XLV – 1911, 661 l.

NAGYVÁRAD

Régi vízhezegyház

Gálos Rezső: Könyvismertetés. Századok, XLI–1907, 853 l.

NAGYVÁRAD

Régi székczegyház

Komáromy András: Hova lettek Szent László váradi székczegyházának műkincsei? Századok, XXXVI–1902, 405–411 l.

NAGYVÁRAD

Régi vzéhesegyház

Czobor Béla: Egyházi vzerelvények Szent István király korában. Századok, XXXV–1901, 1010–1011 l.

NAGYVÁRAD

Régi vzékeregyház

Varjú: Könyvismertetés. TURUL, XVIII–1900, 194 l.

NAGYVÁRAD

Régi vrékeregyház

Fraknói Vilmos: Rómer Flóris ém Céhezeti. Szá-
radok, XXV-1891, 194-195 l.

NAGYVÁRAD

Régi vzéhezegyház

Bunyitay Vincze: Kopasz nádor. Századok, XXII—1888, 139 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház nyomai

Sz: Könyvismertetés. AÉ, VIII – 1888, 267 l.

NAGYVÁRAD

régi székeregyház

Henszlmann Imre: Hazai műemlékeink hivatalos
osztályozása. AÉ, VII – 1887, 349 – 350 l. 351 l.

NAGYVÁRAD

Régi vízkeszegyház

Bunyitay Vincze: A menyői keresztkút és a renaissance
Szilágymegyében. Századok, XX–1886, 894, 895 l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Ipolyi Arnold ... Századok, XX — 1886, 741 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház, régi

Az Ungarische Revue... Grázadok, XX-1886, 284-285 l.

NAGYVÁRAD

Régi vrékeszegyház

Különnyomatok... Gráradok, XX–1886, 548–549 l.

NAGYVÁRAD

Régi vízhezegyház

h: Az Orsz. Rég és Embertani Tárzulat... AÉ, VI–
1886, 187 l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Fejérpataky László: Könyvismertetés. Századok, XIX – 1885, 75 l. 77–78 l.

NAGYVÁRAD

Régi templom

a nagyváradi várbon 1883-ban tört ásatásról

Henszlmann Imre: Évi jelentés... AÉ, III – 1884, XI l.
Hivatalos közleménye: AÉ, III – 1884, XII l, XVI – XXIV l.
Rómer: Előleges jel.

NAGYVÁRAD

Ásatások

Az országos régészeti társulat... VV 1883, 717 l.

NAGYVÁRAD

Ásatások

A nagyváradi ásatások. V. V. 1883, 653 l.

Régészeti ásatások. V. V. 1883, 669 l.

A nagyváradi ásatások. V. V. 1883, 701 l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Henszlmann Imre: Környrismertetés. AÉ, X – 1876, 324 l.

NAGYVÁRAD

Gréhezegyház

Czobor Béla: Magyarország középkori várai.
Századok, XI-1877, 615 l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Czobor Béla: Könyvismertetés. Századok, XII—1878, 439 l.

NAGYVÁRAD

Régi vrékezegyhár

Ipolyi Arnold: A magyar műtörténeti emlékek tanulmánya. A Magyar Történelmi Társulat 1878. évi aug. 27-szept. 1-ei vidéki kirándulása Abauj-vármegyébe és Kassa városába. Bp. 1878, 26 és 42 l

NAGYVÁRAD

Gr. Zárdó-templom

Thallóczy Lajos: A váradi Gr. Zárdó-templom restaurálása 1699. AÉ, XIII – 1879, 29–30 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház, őri

A magyar tud. akadémia kiadásából...
VV 1880, 92 l.

NAGYVÁRAD

A régi vértanúcsarnok romjai

A történelmi társulat... VV 1881, 574 l.

A nagyváradi ősi vértanúcsarnok... VV 1881, 575 l.

A nagyváradi Szent László-templom... VV 1881, 591 l.

A nagyváradi ősi vértanúcsarnok... VV 1881, 606–607 l.

NAGYVÁRAD

Régi vzéhezegyház

A nagyváradi ősi vzéhezegyház... VV 1881, 623–624 l

Az orsz. régészeti és embertani társulat... VV 1881, 639 l.

Az „Archaeologiai Értesítő"... VV 1881, 670 l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

Henszlmann Imre: Jelentés a nagyváradi föl-
fedezésről. AÉ, I–1881, XXVIII – XXXI. l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

A nagyváradi szent László bazilika maradványainak... VV 1882, 142 l.

NAGYVÁRAD

Régi templom

Henszlmann Imre: Évi jelentés ... AÉ, II – 1883, XXX – XXXI l.

NAGYVÁRAD

Várbeli régi templom

Henszlmann Imre: Évi jelentés... AÉ, II—1883, XLIX l.

NAGYVÁRAD

Régi székesegyház

„A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig". VI 1883, 327 l.

NAGYVÁRAD

Régi vérkeresztház

Wittich Sándor: Boldog Gizela. Magyar Sion, V—
Esztergom, 1867, 971.

Nagyváradi műemlékek

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Kapossy János: A magyarországi városok európai helyzete. MM, VII—1931, 12.1, 25.l.
26.l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Lk: Könyvismertetés. MM, IX – 1933, 92–93 l.

NAGYVÁRAD

R. k. székesegyház

Szőnyi Otto: Régi magyar templomok. Bp. é. n. (1933)
214 l. (képe 114/l)

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX—
1936, 208 l. 209 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Bíró József: A velencei róm. kath. templom
AÉ, XLVIII – 1936, 143 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Budinis Cornelio: Gli artisti Italiani in Ungheria.
(Opera del Genio Italiano all' Estero) Roma 1936,
103 l. 114–116 l. (képe 115 l.) 157 l. 159 l. 160 l. 161 l.
(képe CXXXVII. táblán)

NAGYVÁRAD

Uj vrékeseggház

Genthon István: Erdély műemlékei. Szépművészet, 1–1940, 8 l.

NAGYVÁRAD

Székesegyház

Nagyvárad. Rassegna Danubiana, I–1942, 416–417 l.

NAGYVÁRAD

Olasz – i. pl. tpl

Banti, Flavio: Salve Varadino, felice! ... Corvina, nuova serie, III – 1940, 843 l.

NAGYVÁRAD

Olaszi pl. Tpl.

Posta Sándor: Adalékok a nagyváradi szürke barátok (ferenczi-minoriták) történetéhez. Magyar Sion, VI – 1868, 442 l.

MAGYARÁZAT

NAGYVÁRAD

Szent László-templom

Lk: Könyvismertetés. MM, IX-1933, 92 l.

NAGYVÁRAD

Gr. László-templom

Budinich Cornelio: Gli artisti Italiani in Ungheria. (Opera del Genio Italiano all' Estero) Roma 1936, 103 l.

NAGYVÁRAD

Premontrei (volt pálos) templom

Lk: Könyvismertető. MN, IX – 1933, 92 l.

NAGYVÁRAD

Pálos templom

Aggházy Mária: Adatok a Pálosok XVIII. századi művészi tevékenységéhez. AÉ, XLIX–1936, 96 l. – 103 l.

NAGYVÁRAD

Pálos templom

Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX – 1936, 208 l.

NAGYVÁRAD

Pálos templom

Aggházy Mária: A zirci apátsáj templomépítkezései a XVIII. században. Veszprém, 1937, 105 l.

NAGYVÁRAD

Premontrei tpl

Nagyvárad. Rassegna Sanubriana, I – 1942, 41 l.

NAGYVÁRAD

Kapucinus kolostor és templom

Lk: Könyvismertető MM, IX – 1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Kapucinus templom

Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX – 1936, 209 l.

NAGYVÁRAD

Kálvária-kápolna

Lk: könyvismertető. MM, IX – 1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Kálvária-hegyi kápolna

Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX–1936, 209 l.

NAGYVÁRAD

Irgalmas kórház kápolnája

Lk: Könyvismertető, VIII, IX—1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Ref. templom

Lk: Könyvismertetés. MM, IX – 1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Ref. templom

Kampis Antal: Könyvismertetés. Irodalom, LXX–1936, 209 l.

NAGYVÁRAD

Gör. kat. vízhezegyház ~~Éder-féle~~ ismeretlen

Zk: Könyvismertetés. MM, IX – 1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Brigitta-templom

Kampis Antal: Kanyvismertetés. Századok, LXX–1936, 208 l.

NAGYVÁRAD

Gör. kath. vzemin. tpl Aedtl

Zk: Könyvismertetés. MM, IX–1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Gör. kath. tpl (körös partján) ép. 1713, 1786-től
a gör. kathé

Posta Sándor: Adalékok a nagyváradi szürke
barátok (ferenczi-minoriták) történetéhez.
Magyar Sion, VI-Esztergom, 1868, 439–440 l.

NACHWORT

NAGYVÁRAD

Gör. kel. templom ~~Sedb~~ Éder

Lk: Könyvismertetés MM, IX – 1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Mizerier kápolnája

Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX – 1936, 208–209 l.

NAGYVÁRAD

Bihar m. Múz. bronzkori és római tárgyak

Kuzsinszky Bálint: Délvidéki és erdélyi múzeumok.
AE, VIII – 1888, 342–343. l.

Nagyvárad, vár

NAGYVÁRAD

Vár

Nagyvárad. Rassegna Danubiana, I – 1942, 4 lap.

NAGYVÁRAD

Vár

Banfi, Florio: Salve Varadino, felice!... Corvina, nuova serie, III – 1940, 841 – 843 l. (kéne 836 és 841 l)

NAGYVÁRAD

Vár

Banfi, Florio: Könyvismertetés. Századok, LXIX–1935, 230. és 231. l.

NAGYVÁRAD

Vár

Magiorotti, Leone Andrea és Banfi, Flavio: Pietro Ferabosco.
Hadtörténelmi Közlemények, XXXIV – 1933, 773 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Szalóky Jenő: Nagyvárad középkori vára. Akadémiai Értesítő, XLIII – 1933, 84–86 l.

NAGYVÁRAD

Régi vár

Borbély Endre: Adatok a magyar várak és városok ábrázolásához a XVII-XVIII. században. Hadtörténelmi Közlemények XXXIII - 1932, 184.l.

NAGYVÁRAD

Vár

Pataki Vidor: A XVI. századi várépítés Magyarországon. A Bécsi Magyar Történeti Intézet évkönyve, 1-1931, 108 és 121 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Gy. J.: Könyvismertetés. Hadtörténelmi Közlemények, XXXI – 1930, 266–267.l.

NAGYVÁRAD

Vár

Ferete Lajos: A Lódoltság-kori Törökség Magyarországra vonatkozó földrajzi ismeretei: Hadtörténelmi Közlemények, XXXI-1930, 144 és 145 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Szalárdy Jenő: A Bihar megyei hadjárat 1604–
ben. Hadtörténelmi Közlemények, XXIX–
1928, 268 l. (képek 273 l.)

NAGYVÁRAD

Vár

Iványi Béla: A tüzérség története Magyarországon kezdetétől 1711-ig. Hadtörténelmi Közlemények, XXIX-1928, 158, 169 és 435 l

NAGYVÁRAD

Vár nyomai

Iványi Béla: A tüzérség története Magyarországon
kezdetétől 1711-ig. Hadtörténelmi Közlemények.
XXVIII – 1927, 361 l.

Nagyvárad: műemlékek

NAGYVÁRAD

Simonyi óbester kastélya, később huszár-laktanya, ép. XVIII. sz. Lebontották? Egyemeletes, középrizalittal

L. Budapesti Hirlap, 1911 nov 24.

Mangold Lajos: Hadtörténelmi Irodalom. Hadtörténelmi Közlemények, XIII–1912, 129 l. (képe 366 l)

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Rados Jenő: Magyar kastélyok. Bp. 1939, 21 l

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX–1936, 208 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Budinis Cornelio: Gli artisti Italiani in Ungheria. (Opera del Genio Italiano all' Estero) Roma 1936, 103 l. 116 l. 160 l. 161 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Lk: Könyvismertetés. MM, IX – 1933, 93 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Kapossy János: A magyarországi városok európai helyzete. MM, VII—1931, 26 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Kanozsy János: Középkori építészet Magyarországon. MM, III – 1927, 288 l. (képe 280 l)

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

O. Z: Könyvismertetés. Századok, LIX–LX–
1925–1926, 297 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Kapossy János: A magyar királyi udvari kamara építészei Mária Terézia és II. József korában. Századok, LVII–LVIII – 1923–1924, 591, 599, 604, 607, 608–609, 610 és 611 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Lechner Jenő: Nagy Virgil. MM és ÉE, LV – 1921, 354 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Közölve Tóth Kálmán: Utazás Magyarországon a XVIII. század végén. VV 1912, 54. l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Divald Kornél: A Felsőmagyarországi renaissance – építészet. MMKÉE, XXXIII – 1899, 392 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Alpár Ignác: Az ezredéves országos kiállítás történelmi főcsoportjának épületei: MM és ÉE, XXXI-1897, 166 l

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Fraknói Kilmos: Római Flóris emlékezete. Szá-
zadok, XXV – 1891, 194 l.

NAGIVÁRAD

Püsp. pal.

Lipovniczky ... Grárador, XIII – 1879, 538 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Nagy-Várad. VV 1857, 230 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Genthon István: Erdély műemlékei. Szépművészet, 1—1940, 8 l.

NAGYVÁRAD

Püspöki palota

Nagyvárad. Rassegna Danubiana, I – 1942, 416 l
(képe 416 l)

Nagyváradi vár

NAGYVÁRAD

Vár

Szendrei János: Várainak rendszere és fölszerelése a XVI. és XVII. században. Hadtörténelmi Közlemények, I–1888, 96 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Történelmi repertorium... Századok, XXII–1888, 776 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Sz. Z: Történeti értekezések iskolai értesítőkben.
Századok, XVIII – 1894, 719–720 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Karabás Samu: Könyvismertetés. Századok, XIV – 1880, 686 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Hivatalos közleménye r. AÉ, II – 1883, II és III l, XXVI l.

NAGYVÁRAD

Vár, ásatások

Folyóiratok szemléje. Századok, XVIII–1884, 183 l.

Külöi lenyomatok. Századok, XVIII–1884, 913 l.

NAGYVÁRAD

Vár-ásatás

Hivatalos közlemények. AÉ, V–1885, VII.l.
XIV.l.

NAGYVÁRAD

Vár

a: Joannes Florentinus. AÉ, VII–1887, 91.l.

NAGYVÁLAD

Vár

Acsády Ignácz: Kéziratai és költségei a XVI. és XVII. században. Hadtörténelmi közlemények, I–1888, 73 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Gedulyi Ferencz: A magyarországi műemlékek... AÉ, XII–1878, 240 l.

—ll–y L.: Könyvismertetés. AÉ, XII–1878, 255 l.

NAGYVÁRAD

Városom

Henselmann Imre: Évi jelentés... AE, VIII–1874, 22 l.

NAGYVÁRAD

Várfalak

Ismeretlenből vár. VV 1866, 221 l.

NAGYVÁRAD

Régi vár

Nagy-Várad. VV 1857, 230 l.

Nagyvárad vár

NAGYVÁRAD

vár

A Bihar megyei Történelmi Egylet ... Századok, XXVI – 1892, 357 l.

Nagyváradi vár

NAGYVÁRAD

Régi vár

Grendrei János: Magyar hadtörténelmi emlékek a külföldi múzeumokban. Hadtörténelmi közlemények, XVIII – 1917. 338 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Szabó László: Henszlmann Imre, a magyar építészet történetének úttörője. MMÉ ÉE, XLVIII-1914, 118 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Ványi Ferencz: Nagyvárad visszafoglalása a törököt-
tól 1692-ben. Hadtörténelmi Közlemények, XVIII –
1917, 74–78 l. 94 l.

NAGYVÁRAD

Vár nyomai

Gyalokay Jenő: Rákóczy László. Hadtörténelmi Közlemények, XIV – 1913, 442 – 447 l (képe 443 és 446 l)

NAGYVÁRAD

Vár

Történetirodalmi szemle. Századok, XLVI–1912, 557 l.

NAGYVÁRAD

Vár

H. Tekete Péter: Mária vagy Beatrix királyné sír-
ja. Századok, XLVI – 1912, 311 – 314 l.

NAGYVÁRAD

Vár

Gyalokay Jenő: Nagyvárad ostroma 1660-ban.
Hadtörténelmi Közlemények, XII – 1911,
31–48 l (képe 33 és 35 l)

Nagyvarsányi ref. templom

NAGYVARSÁNY (Szabolcs)

Ref. templom (részletes cikk, ötvösmüvek stb.)
Fatorony

Menyhért János: Nagy-Varsányi ref. templom és régiségei.
VV 1857, 469–470 l.
(képi 468, 469 l.)

Nagyvázsony vára

l.

Lukcsbibl.

19, 20. l.

A kifizetést teljesitő közhivatal

neve: Magyar Nemzeti Muzeum; Műemlékek Országos Bizottsága

J E G Y Z É K

A jegyzék sorszáma:
/ a postahivatal tölti ki/:.....

Az átadott jele	szelvények sorszáma	Az egyforma értékben bevált szelvények darabszáma

Nagy vázsony mucenlékei

Nagyváznonyi vár

Veszprém vm

Luk Podm
IV. k. 562. l

Nagyváksonyi vár

Könyöki

400, 401. l. 452,
453. l. 484, 485, 1

~~1396.~~
226

áspár:

-ban. + Romában 1830. február 24-én)

n fejjel jobbra s balkezére támasz-
meztelen szőke nő, kit egy gön-
l szemlél. Előtte az aranyozott
áll virágokkal á oldalán három
enyt viselő ifjú hallgatja a füg-
gasszonyt, aki jobb kezének mutató.

reki 147 : 197. cm.
~~zy-gyűjteményből~~.
18.

33

Nagyváztonyi lakó-
torony

Kinizsi Pálé volt
XVI. sz.

Repr.

Magyarművelődtört.
II. 303. l.

VÁRPALOTA
944 MÁJ. 19

MAGYAR KIR. POSTA
SZENTÖLY

Európa Lap-
és könyv terjentő. Válat

Budapest

V. Visegrádi-utca

< Nagybányai művésztelep >

Szokolay Béla: A < >
Kolozsvár, 1927.
Ismertetés dr. Rajka
László tól: Pásztortűz
1927. 22-23. l.

Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula urnak,

a Müemlékek Orsz. Bizottságának titkára,

B U D A P E S T.

XI. Lágymányosi u.16.

Nagybányai ev. ref
egyház
billikoma

Czobor-Balay
II. 304. l.

350. ábra. A nagybányai ev. ref. egyház billikoma 1576-ból.

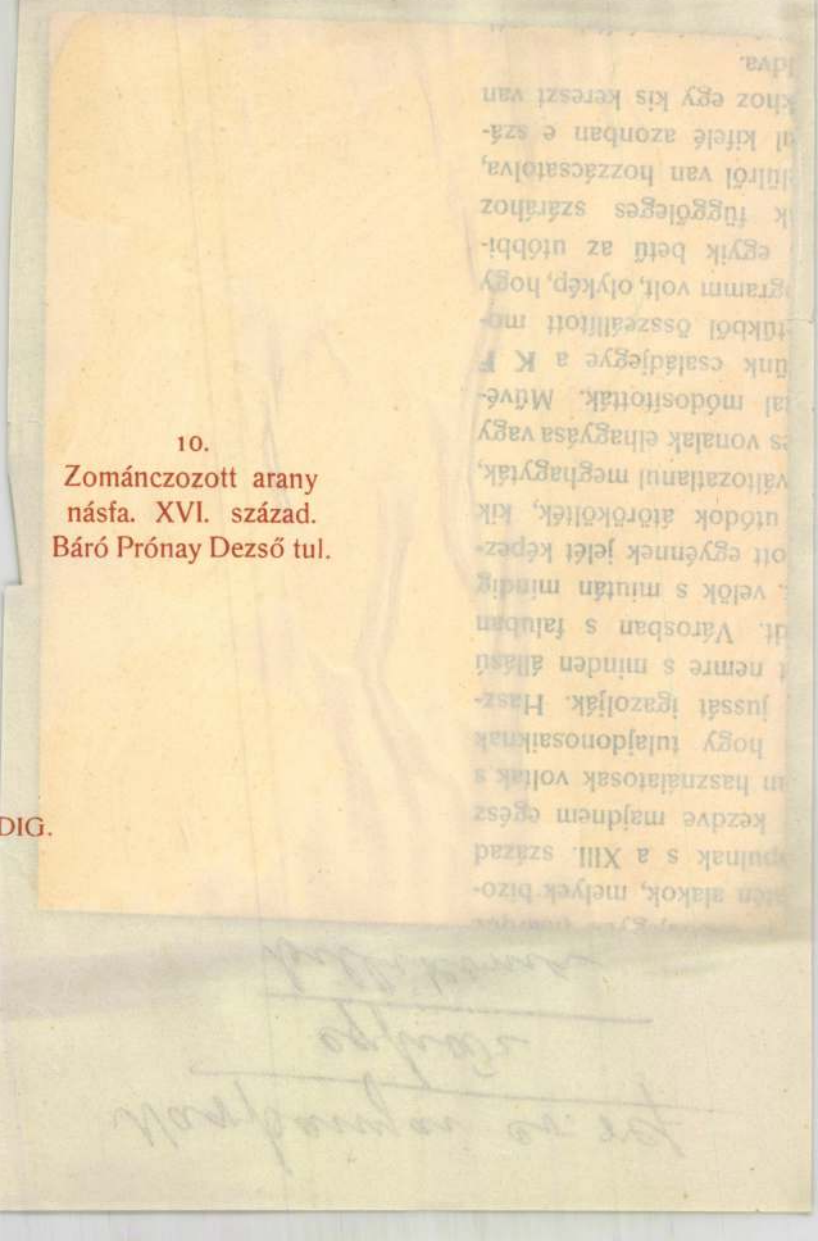

10.
Zománczozott arany
násfa. XVI. század.
Báró Prónay Dezső tul.

DIG.

Nagybányai Szent István templom

Arch. Ért. 1892. 290-298. l. 309-402. l. képekkel.

1023. KÉT DISZEDÉNY, porcellán, kr
noalakkal. Francia, 1830 k. — Zv
Fond Figuren, farbig. Französisch

1024. FÖDELES TÁLKA ALJJAL, po
Gedeckelte Schüssel mit Untersat

1025. ASZTALKÉSZLET, porcellán, 46
4 kerek, 2 salátás, 1 talpas tál, 1
2 sótartó. Domboru és kék-piros
4 Teller mit durchbrochenem Ran
seln, 1 Aufsatz, 1 Suppenterrine,

1026. TEÁSKÉSZLET, porcellán, gazda
netekkel, két kanna fedővel, egy ö
csésze aljjal. Kék kardjegy. Mei
Blaue Schwertmarke. Meissen, 173

1027. TEARECHAUD, porcellán, kengy
alaku domboru és szines virágokk
csokor, födelén citromalaku gomb
triposförmig, die Kanne kugelig m

1028. HORDÓ TALAPZATON, BACCH
boru diszü talapzat sarkain egy-eg
kép, a hordó tetején Bacchus
Bacchus auf einem Fass, Porzella

n. Jezsuita-porcellán, kobaltkék virággal és peremdisszel.
mit Untersatz s. g. Jesuitenporzellan, mit Blumendekor
Jh.

007. sz.-hoz. Kina, XVIII. sz. e. — Saucière, ähnlich zu

ız foglalatban; amfora-alak, kékalapu ovális testén relief-
elenet és tájkép. Sèvres, XIX. sz. — Zwei Prunkgefässe,
rm einer Amfora, darauf farbige Scene. Sèvres, XIX. Jh.

:t oldalán, kék alapon, arany kartusokban szines tájkép,
ılatban. Sèvres, XIX. sz. — Bonbonnière, Porzellan, auf
tuschen mit Landschaft, am Deckel Schäferscene. Sèvres,

roch), porcellán-szobrocska, Rosenthal-jegygyel. Német,
schermittwoch). Porzellanfigur. Deutsch, modern.

ıjásdad testén és orsós nyakán keretbe foglalt szines jele-
rosse Vasen, Porzellan, mit Scenen. China, XIX. Jh.

lán, arany és szines virágos diszitéssel. Cseh, 1850 k. —
rzellan, mit Blumendekor. Böhmisch, um 1850.

lán, szines és virágos diszitéssel. Cseh, XIX. sz. — Sechs
endekor. Böhmisch, XIX. Jh.

Nagybányai festő-
iskola
bő irodalma

Szokolay Béla

A nagybányai mű-
vésztelep.
Erdélyi Tudományos
Füzetek 5.
Cluj-Kolozsvár
1926. 21, 22. l.

MOB Kvt. 2166.

HELYSÉG

LUCSIVNA.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Öt

KOR

XV

ŐRZÉSI HELYISÉG

Templom.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Kehely.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Ezüst, aranyozva. Vésett díszű. Kup
evangélistála jelvényeivel. Közeit páfrán

FÉNYKÉP, RAJZ

Nagybarcai romankori templom (ref)

Romankori

1905-ben teljesen ujjáépítették.
Harangja a XV. szazadból való

Szabó Borsodárpk templ
20 – 22. l.

u. o. irodalma

75. l.

1905 november 16.

A nagyenyedi Bethlen-Kollégium elöljáróságának: a főfelügyelőség jóváhagyja a természetrajzi és néprajzi államsegély felhasználási tervezetét és megadja a felhasználásához való meghatalmazást. (948/1905)

Nagybecskereki Rk.

pleb. templom

Neoroman

kcje repr

Kiss Szihlkath Magy

921. l.

922 l.

Nagyberegi ref. templom

falképei

l. Gerecze falképek

491. h.

Nagybicsei kastély

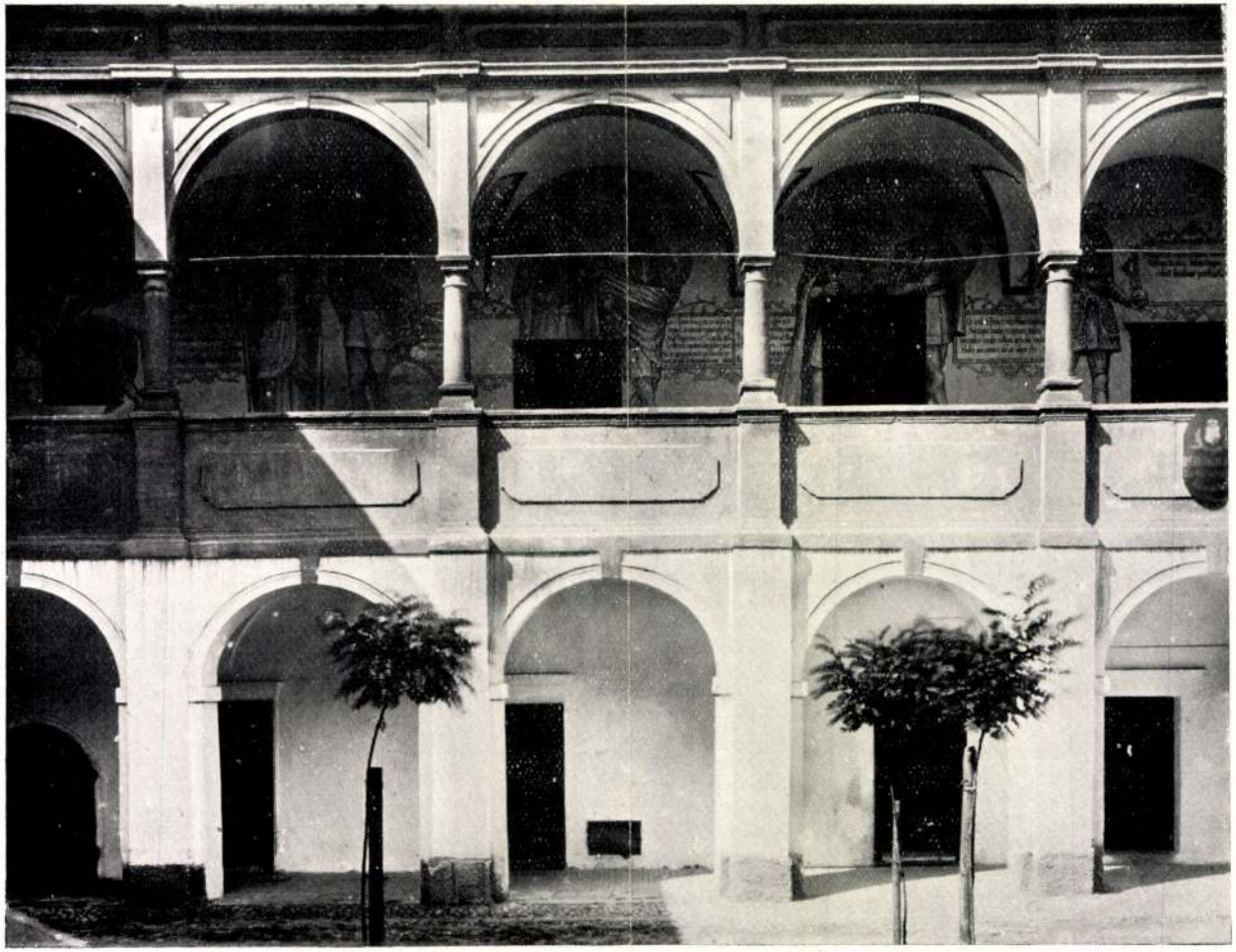

23.) Cortile del castello dei Thurzó a Nagybicse 1571.

Nagyvázsony
mnemlékei

Technika
1945. 22. l.

V.I 824/2 szám
1906 polg.

Végzés.

A Lipcsi IV Ka

kir. jbiógnok

V 525 számu végzésével

1906

[illegible] javára

[illegible] ellen

10 kor. — fill. erejéig elrendelt

[illegible] végrehajtásnak

[illegible] ügyvéd vagy

helyettese leendö foganatositása végett [illegible]

Nagyalmás

(Hunyad vm.)

Csáky-kastély 240 l.

Zádor – Rado

NAGYAPÁTI Kulcsár Péter (1908-1941)

Juhász Erzsébet: Nagyapáti Kulcsár Péter.
Újvidék, Forum, 1985 38 p. 24 t. ill

M.?

ism. FEHÉR Ferenc: Kulcsár Péter festői világa.
= Új Symposion, 20, 1985, 11-12. 46-47.

SZOMBATHY Bálint: Első naiv festőnk.
= Uo. 47-48.

Nagybánya

871 **Palmer Kálmán.** Nagybánya és környéke. Számos műmellékkel-tel, szövegképpel és 3 térképpel. Nagybánya, 1894. íve. 8°. 15.–

Ramschburg kat.
1944

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagybánya
(Szatmár vm)

Ref. templom
21'6. l.

Zádor – Rados

Nagybánya rk.

Kuplom

Soltész János:

A nagybányai re-
formált egyházmeg-
ye története.
Nagybánya 1902.

Nagybányai ref.

templom

Soltész János:

A nagybányai református egyházmegye története és 1896. évi állapota. Nagybánya 1896.

Nagybánya

Palmer Károly:

Nagybánya és környéke.

Nagybánya 1894.

Tusnádi Betegh László biztos léptekkel útján. Mestereinek, Aba Novákn nem sokat érezni művein, inkább Szőnyit id egy-két műve. Különösen színezése mutat rok művészetével. Mesterségbeli tudása nem egy virtuozitásra csábítja. Olykor az ecset nyelével nyúl ecsethez, de a festőkést használja, ami az fenyeget, hogy lassan ez az eszköz lesz öncé csendéletei sikerültek. Jóval többek, mint pusz nem több-kevesebb ízléssel berendezett vir vagy porcellán-kereskedések kirakatainak részlet foltokba foglalt, brilliáns technikával előadott s kompozíciók, pompás drámai színpadok, melye peket a színek, vonalak és formák játsszák egy k az alkotó művész izzó lendületű irányításával. A rászának, *Takács Ödönnek* legsikerültebb munká Gondos munkával tanulmányozza ki rajtuk a fej, szerkezetét, a formák logikus összefüggését. „N alkotása érdekes játék a tömegekkel. A kiállító a katalógus szerint megrendelhető fában, de a gip nem tudja éreztetni a művész, hogy milyen lesz a fa nyelvén fog megszólalni. Férfiaktjain egészer félénk, archaikus jelleg érezhető.

MŰTEREM. *W. Gyenes Gitta* temperái egé alkotások, keresetlen, őszinte megnyilatkozásai egy dásra hajló, mélegen érző, nagy kulturájú műv Képei nem naturalisztikusak, a nélkül azonban, elvont formák és vonalak következnének. A test nem érdekli, a pusztakörvonalon belül a teret e tölti ki. Színei lassú á menetben váltakoznak a tónustól a legvilágosabbig. Festményei úgy hatn színpompás intarziák lennének. Élénk színfantázi

Nagybányai festőiskola

Jaki Sándor: Válság-
ban a nagybányai
festőiskola.
Ujság
1943. okt. 24.

REZI

Városom

Kéne VV 1858, 245 l.

Nagybitsei Thurzó-
várkastély
Falképei
(Trencsén vm.)
Gerecsefalképei
532-h.

76.)

Kassai ötvöscréh III./77.

— — regesztroma III. 77.

Nagybiccse vára

(Bytča)

Trencsén vm

képekkel

Janota I

121—126. l.

SZAKCSOPORT

ALCSOPORT

KOR

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

MÉRET

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Thurzó vár

Nagybittsei kastély

Épült 1571-ben

és 1601.

Divald Magyarország

195, 196,

197. képével

miután ezek is majdnem mindig
egteremtéséhez. A hátterek a lehető
bb zeg-zug, vagy egyéb tört vona-
esen vízszintesen rakott s letűzdelt,

lust illetőleg tisztán gótikus s az
akint diszítő néhány motivumtól
ornamentális motivumoknak, a

harmadik csoportot alkotó mise-
mzett keresztjeinél (396. és 397.
z az architektura s a felhasznált
egyöntetű beosztása. A kereszt
része ugyanis legtöbbször négy
sztott; két más mezőt ad a két
degyik mező a többitől független
ció egymagában is megállhatna,
zokat, melyek a karokat diszítik,
előttem fekvő anyagot tekintem,
t kivéve, mindig az angyali üdvöz-
ázolják.
különféle apostolok és szentek,
desen csak ilyeket látunk, egy-
tektonikus, baldachinnal betetőzött

402. ábra. Miseruha aranyhímzéssel. XVII. sz. magyar munka. A pannonhalmi főapátságé.

403. ábra. Bársony György püspök (1675—1678.) miseruhája arany és ezüstszál-hímzéssel. Az egri főkáptalané.

Nagybobróczi templom
Csobor-Szalay II. 330. l.

Kassán, vagy a szepesi egyházmegyében vannak, az előbbi csoporttal a tel minősége folytán függnek össze. Általában pedig egyszerűek, hogy esek és naivok, de mindig érdekesek, mert ezekről senki sem fogja ük a korlátolt eszközök fölött ren-

ek (394. ábra, LXIV. és LXV. táblák) vözítőt, kit Magdolna, vagy Mária Vagy egymás felett álló szenteket l elő. Igaz, hogy az előbb említett r is, a mikor egyes alakok alkotják részleteket, gondolom a visszaadá- kímélés miatt, meg talán azért is, űvészi műveltség nélkül megérteni

kkel a draperiák stilizálása révén is: dőkbe szedvék. Továbbá majdnem egalább is az arczok és a húsrészek. oly munkatársa a tűnek, mely sok Nem hagyhatók figyelmen kívül a

Nagybobróczi rk.

templom

Falképe

(Liptó vm)

l.

Gereczefalképek

509. h.

Nagyboldogasszony-
falvi rk. templom

Iásd
=
Csikkarcfalvi rk.
templom alatt.

Budapest.

őgyes Endre-u. 10.

Nagyborzsönyi

rk. templom

(Hont vm)

románkori

Bar Bpestbalp

153, 154. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest. — 435418

Nagycenki

Semesőkápolna

1722-ben épült
1859-ben lebontották.

Storno Miksa:

Nehány sopron megyei régi templomról -

Soproni Szemle

1940. 22, 23. l.

BIZÁNCI FESTŐ, XVIII. század

A bethlehemi gyermekgyilkosság

Fa, tempera, 37×28 cm.
Hátoldalán velencei vámpecsét.
Restaurálta Endrődi Sebestyén, 1915.
Maszlaghy II., 490. szám.

BIZÁNCI FESTŐ, XVIII. század

Utolsó vacsora

Fa, tempera, 29×25 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi, Biharvármegye, 8. szám.

BIZÁNCI FESTŐ, XVIII. század

F öveges Krisztus Sz Mária és Ker. Sz János között

Fa, tempera, 40×32 cm.

Nagycenki Széchenyi-
kastély

l.

Thirfelsödemácztól

158, 159. l.

Képpel

Torverte Ringer József

XVIII. sz.

bővítettér 1831-38.

Pollack Mihály és

Hild József

Római szobortöredék VI. 272

Nagycenki rk.
templom

neoromán, terv.
Jbl Miklós

l.

Thirfeltödmántúl

159. l

Római gyöngyszemek VI. 268

Nagyczenki rk.

templom

Neoromán stilben
terverte Ybl Miklós
Épült 1861–64-ben.
Kepe repr.

Csatkai Endre dr

Széchenyi Műemlé-
kek Soproni

Szemle Kiadványai
74. sz. Sopron 1939
12.1.

Nagycenki Széchenyi

kastély

képei repr.

Csatkai Endre dr

Széchenyi műemlé-
kei Nagycenken
Sopron Szemle

1939. III. évf. 5-6.
sz.

Nagycenki Széche-
nyi mausoleum

Cserna K. rajza után
repr.

Zichy Széch
II. 319. l.

Széchenyi emlékér-
ről lásd meg
Cenk

alatt is-

597.

s szem közt nézve. Jobb kezét csipőjére tá-
jában kucsmáját tartja. Középütt elválasz-
me barna; bajusza s szakála leberetvált. In-
nyakkendője csokorra van kötve, kissé nyitott melle-
ürke nadrágja, atillája s prémes Budája zsi-
ny lóg s jobbra az ablakon át Kuffstein várára

a, méretei 124: 98.4 Mi.
ereklyemuzeumból. 107/95. № 16.

107/95 : 16

Nagycsákányi

Mária-látogatása

relief

1520 után

Repr

Kampkörejtkfassolv

296. l.

ni Bank,

1922.
Sept. 10 Bef

Nagycsákányi

Batthyány-várkastély

l.

Thirfelsödmaintul

288. l.

Nagydemeteri ev. egyház

gótikus kelyhe
XVI. sz. eleje.

l.
Arch. Ért. 1914.
358, 359, 360. l.
361. l. képekkel.

U. o. filigrán kehely
XVI. sz. eleje.

137. és 138. sz. Lendvayné Hivatal Anikó domborművű arcképe viaszból és ezüstkoszorúja.

Történeti Osztály.

Nagyolisznódi

oltár maradvá-

nyai.

Vince festő munk

l. Arch. Ért. 1917-

95. l.

< Nagydisznódi ágost.
ev. templom. >

Halaváts Gyula:

A < >.

Arch. Ért. 1914

232 – 240. l.

alaprajzzal és
képekkel.

Nagydisznódi ev-
templom
gótikus falinekrény

l.

Arch. Ert. 1915
248. l.

Nagydisznódi oltár

Festette
Vince festő
1525.

Rotherdszárny

167 – 168. l.

1886

Nagyekemezei
oltár
a Brukenthal-mú-
zeumban
gótikus
XV. sz
– XVI. sz
l.
Rotherdszárny
136 – 138. l.
képekkel.

Vienna Austriae
Josephus Gerolat
1778.

Nagyekemezei ev. templom
táblaképe, most
a nagyszebeni Brukenthal
Museumban. XV. sz.

előbb, Mátyás uralkodása első é
érdekében. E kisérletek s magán
kezdeményezett törekvésnek tekint
annak szelleme a tömegeket áthat
hogy ötvösségünk — leszámítva
különösen az egyházi készleteken
közepéig, elvétve pedig a XVII. s
már meg is hódol az új ízlés sze

A csúcsíves formákból v
érintkezésünk után Németország

l. Arch. Ert. 1917. 89. l.

Oltár, a Brukenthal Museumban. l. u. o.

XVIII. SZÁZAD VÉGÉIG.

e, az ötvösművészet terén a renais-
a később jelentkezik, mint az
agy a szobrászatban. És ez termé-
az építészet és a szobrászat, de
et is, az antik előmintákban már
azt az anyagot, melyet czéljára
, ellenben az ötvösségnek, kivált-
időn még az egyház szolgálatában
vés tere nyilt arra, hogy egyházi

Nagyekemezei tönkre-
ment szárnyasoltár
részletei
gotikus
XV. sz

l.

Rotherdszárny
133, 134. l.

Müv.

f. 70

1 Röl. 8°

Reber

Dr. Franz von

Kunstgeschichte des Mittelalters

Mit 422 Abbildungen

I – XXXIII +
1. – 652. M.

Leipzig

Nagyenyedi várbeli
kisebb templom

falképe
l. (Alsófejér vm)

Gereczefalkepek

488-h

	A m ü t á r g y													
	méretei		volt az		átadás előtt			átadás után			Található most			
an	magas	széles	új	régi	év	ter.	sor	év	ter.	sor	OK.	TK.	Graf.	
	cméterben		dep. is		sz. a. volt kifüggesztve						szám alatt			lapon
	2	2	10	10	2	2	2	2	2	2	10	10	—	
	92	72	—	—	1883	VIII	351	1884	IV	56	—	56	—	363
	114	86	—	—	—	—	—	1884	IV	57	—	57	—	363
	89·5	73.—	—	—	1883	VIII	369	1884	IV	63	—	64	—	364
	103	74	—	—	1883	VIII	384	1884	IV	70	—	67	—	364
	88	71	—	—	1876	VIII	94	1884	IV ~~VII~~	74 ~~[illegible]~~	—	75	—	364
	78	61	—	—	1883	VIII	353	1884	V	78	—	77	—	365

Nagyenyedi Bethlen-
palota

Kepe repr-

Nagy Magyarkép

II. r. 80. l.

Az erdelyi ref. püspök
lakának romjai
Nagyenyeden
kepe repr

u. o. II. 81. l.

Nagyenyedi ref.
templom
gótikus

Nagy Magyrép
II. 365. l.

Nagyenyedi ev.
templom
M.o. II. 366. l.

IRODALOM

Schedel: Magyar hadtört. emlék. 466.l.

JEGYZET

Nagyfalusi ref.

templom

gótikus

Petrilló

Szilágy vármegye
monographiája.

I. k. Zilah, 1901.

617 – 622 l.

A falun kívül pálos
kolostor romjai.

Nagygalambfalvi
kő szentségfülke

Köpeczi Sebestyén József

Régi székely népi
eredetű műemlékeink
Erdélyi Múzeum
1941. 47. l.
Keppel-

Nagygyimóti rk.

templom

Ép. 1874

l.

Mihályifalnegylum

38. l.

T. Bajazet.

Egész alak, kissé jobbra
kezével térdére támaszkodi
beszélne. ~~Fején~~ turbán, ~~nincs~~ nyak
szú. Köntöse végig be van
lehajtott gallérja széles. Alu
alatt három sorban:

„Bajeszi
Murads Sohn, vier
im Jahre

s fölül a jobb sarkon: „4."

Rézkarc, mérete

9121

Nagygyöri Szücs Imre

budapesti építész

tervezte a battonyai

(Csanád vm) rk. tem-

plom bővítését.

1934

cred

Biertempl

X. l.

Nagyhöflányi

Esterházy-Kastély

l.

Thirfeldődumától

179. l.

~~Talpcsöves agyagedények VII. 245.~~

Nagyhörcsöki Zichy-

kastély

romantikus

képeiről

Károly János

Fejér vmegye

közl. TV. k.

Székesfejérvár

1901.

228. l.

231. l.

neg különben is csekély
1 ft 50 krnyi/ napidíján fe-
ül, de arra is, hogy a netán
jövő évben folytatandó á-
atások idejére hason minő-
égben újból alkalmaztas-
ék.-

Avval az alkalommal,
midőn a T. Bizottság a
múlt nyáron az aquincu-
mi romok közt eszközlen-
dő ásatások pontjainak
kijelölése czéljából albi-

/.

Nagyida vára

(Ida Veľká)

Abauj vm.

csak nővegyan

Janota I.

292 – 297. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ÓRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagykanizsai török
építészeti emlékek

A.

Genthtörökmüeml
319. l.

Tisza folyó VII 150

Nagykanizsai ágostonrendi kolostor

l.

Fallenbüchl Agost

186.l.

LAMMFELLVEREDLUNGS UND HANDELS AKTIENGESELLSCHAFT

UJPEST, VÁCZI-ÚT 44 – 48. — TEL.: SAMMELNR. 94-9-45.

LŐBL D. ÉS FIA

Nagykapusi mü-
emlékek

Forrk Ernő: A buda-
pesti állami felső építő
ápariskola 1912. évi
szünidei felvételei.
Bp. 1912.
Műszaki rajzokkal

Nagykárolyi vár-

kastély

képe repr.

Rákóczi emlékkönyv

I. 187. l.

Zsigmond magyar Király II. 193, 195.

Nagykárolyi rk. pléb.

templom

képe repr.

Kiss Hikl hattillagy

1018-l.

Helmet, tpl

2

Nagykárolyi várkastély

a XVIII. századi újraépítés utan.

Képe repr.

Márki Sándor dr

II. Rákóczi Ferenc

I. k. 1676–1707

Bp. 1907. 273 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagy Károlyi Károlyi

várkastély

Asztalos György

Nagykároly rendezett tanácsú város története 1848-ig.
Nagykároly 1892

MOB kat.
2637.

1343. Francesco Guardi

Sz. Veneziában 1712-ben.

A Doge-palota belseje.

A gotikus palotának udvaráb
medencze van, szemközt az óratorn
készitett homlokzatot, ~~látjuk, míg~~
kupolái ~~kötik le figyelmünket.~~ látjuk, A
szitett lépcső vezet ~~[illegible]~~ és ugy en
nek ablakaiból, többen néznek az u
~~[illegible]~~tokban járnak-kelnek és beszélg

Vászon, méretei 97:120 cm.
Vétetett Gebr. Bourgeiostól
Elszámoltatott 1895: VI. 24-
Az elszámolásra nézve 1. a 3

904:IV.25

Nagykászoni rk.

templom

Keszeczi

30, 31. l.

nepekkel

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Nagykászoni

vk. Templom

Keőpeczi

10. l.

13. l.

<Nagyjenő – tüskevári páloskolostor>

Molnár Ernő: A < >

Bp. 1936.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Nagykanizsa-vára

1572-ben

Térkép, repr.

Hadtört. Közl

1935.

23. l.

NAGYFALU (Szilágy)

Ref. templom

Bunyitay Vincze: Szilágymegye középkori műemlékei. Bp. 1887, 24–26 és 28 l.

Nagyfalu: ref. templom

Kassán, vagy a szepesi egyházmegyében vannak, az előbbi csoporttal a itel minősége folytán függnek össze. Általában pedig egyszerűek, hogy gesek és naivok, de mindig érdekesek, mert ezekről senki sem fogja lük a korlátolt eszközök fölött ren-

tek (394. ábra, LXIV. és LXV. táblák) dvözítőt, kit Magdolna, vagy Mária Vagy egymás felett álló szenteket ul elő. Igaz, hogy az előbb említett or is, a mikor egyes alakok alkotják részleteket, gondolom a visszaadá-gkímélés miatt, meg talán azért is, nűvészi műveltség nélkül megérteni

iekkel a draperiák stilizálása révén is: redőkbe szedvék. Továbbá majdnem legalább is az arczok és a húsrészek. oly munkatársa a tűnek, mely sok Nem hagyhatók figyelmen kívül a , miután ezek is majdnem mindig egteremtéséhez. A hátterek a lehető bb zeg-zug, vagy egyéb tört vona-lesen vízszintesen rakott s letűzdelt,

ílust illetőleg tisztán gótikus s az lakint diszítő néhány motivumtól i ornamentális motivumoknak, a

harmadik csoportot alkotó mise-ímzett keresztjeinél (396. és 397. z az architektura s a felhasznált egyöntetű beosztása. A kereszt s része ugyanis legtöbbször négy osztott; két más mezőt ad a két degyik mező a többitől független ció egymagában is megállhatna, zokat, melyek a karokat diszítik, előttem fekvő anyagot tekintem, et kivéve, mindig az angyali üdvöz-rázolják.

különféle apostolok és szentek, desen csak ilyeket látunk, egy-tektonikus, baldachinnal betetőzött

402. ábra. Miseruha aranyhímzéssel. XVII. sz. magyar munka. A pannonhalmi főapátságé.

403. ábra. Bársony György püspök (1675—1678.) miseruhája arany és ezüstszál-hímzéssel. Az egri főkáptalané.

látunk; vagy levarrás útján előállított egyszerű, egymást metsző von csürlő. A technikai kivitel valamennyinél azonos: laposöltésű hímzés részletekkel s kissé hangsúlyozott körvonalakkal.

Az alakok stilisztikai kiképzése is egyöntetűségre vall, a mer lataikat tekintve inkább konvencionálisak. Nincsen közöttük sem nagy középszerű színvonalon áll valamennyi. Ugyanezt mondhatni a hímzé kiemelendő jellemvonása: a tapisserie-t példázó lapos öltés, melynek ha

404. ábra. Miseruha hímzett alakokkal. XV. századi magyar munka. A nagybobróczi templomé.

Sziciliában a tengelycsapatok feltartóztatták az angolszászok tüzérség és páncélosok támogatásával megindított, ujabb kemény támadásait

Német repülők eredményesen támadták a sziciliai utánpótlást — Csak jelentéktelen károkat tudtak okozni az angolszász repülők Nápoly, Messina, Salerno és Cosenza bombázásánál

Berlin, augusztus 7.

Az angolszász hatalmak ellen folyó háborúról a német távirati iroda szombaton délután 2 órakor a véderőfőparancsnokságnak *a Führer főhadiszállásáról* kiadott következő *hivatalos jelentését* közölte:

Sziciliában az ellenség az arcvonal két helyén sikertelenül támadott. Ismét érzékeny veszteségeket szenvedett. A légierő harci kötelékei hatásos támadásokat intéztek Szicilia közelében hajók ellen. Egy nehéz cirkáló és két nagyobb kereskedelmi hajó súlyos találatokat kapott.

Brit repülőgépek a szombatra virradó éjszakán Nyugatnémetország fölött bombákat dobtak, de kárt nem okoztak.

Róma, auusztus 7.

A Stefani-iroda szombaton délután 2 órakor *az olasz főhadiszállás* következő *hivatalos jelentését* tette közzé:

Sziciliában az arcvonal középső szakaszán nagy hevességgel folyik tovább a harc. A tengelycsapatok feltartóztatták a tüzérség és páncélgépkocsik támogatásával megindított újabb kemény ellenséges támadásokat.

Német repülőgépek a sziget északi és keleti vizein több ellenséges hajót megtámadtak, egy közepes tonnatartalmú gőzöst felgyujtottak, egy nehéz cirkálót és egy 10.000 tonnás kereskedelmi hajót pedig súlyosan megrongáltak.

A Nápoly, Messina, valamint Salerno és Cosenza tartományok több községe ellen intézett ellenséges légitámadások csak jelentéktelen károkat okoztak. A légvédelmi ütegek egy bombavetőt Nápolynál, egy másikat pedig a Reggio di Calabria mellett fekvő Bagnaránál lelőttek. Aláírás: Ambrosio tábornok.

Berlin, augusztus 7.

A nemzetközi tájékoztató iroda a Sziciliában folyó harcokról azt jelenti, hogy miután az arcvonal középső szakaszán a német és olasz csapatok jelentős elhárító sikereket értek el, az angol-amerikai csapatok csütörtökön támadásuknak csak egyik súlypontján, *Nicosia környékén kíséreltek meg újabb áttörést, mégpedig fokozott erőkkel.* Ezek az erők majdnem kizárólag *kanadai* és kisebb részben *észak-amerikai* gyalogsági kötelékekből álltak. *Az amerikai páncélosok csak elszórtan és nagy térközökben avatkoztak a harcokba.* Ez a tartózkodás kétségkívül arra vezethető vissza, hogy az utóbbi napok harcaiban nagy veszteségeik voltak. Az angol-amerikai gyalogság tömeges támadó alakulatai *a Troina* felé vezető út irányában igyekeztek magukat előre dolgozni, míg más kötelékek az *Adranonál* betorkolló mellékút ellen irányuló előretörése dél felé fejlődtek fel. A biztosító erők német védőalakulatai mind a két támadó csoportosulást idejekorán felismerték. A szakadékokon keresztül és a hegygerinceken át közeledő támadóknak különösen a szirtek között elrejtett előretolt fészekállások okoztak érzékeny veszteségeket.

Paterno és Adrano térségében sulyos harcok folynak

Berlin, augusztus 7.

Sertorius százados a sziciliai harcokról a következőket írja:

A *Sziciliában* folyó harcok két csoportra bonthatók. Súlyos és véres harcok a hadszíntér középső szakaszán és szórványos harci tevékenység a szárnyakon. A keleti partvidék mentén, ahol a 8. angol hadsereg a tervszerűen kiürített Cataniába vonult be, jóformán *teljes harci szünet uralkodik,* mert az ellenség csak óvatosan és tapogatózva közeledik az Etna főútvonulatán lévő német főállások felé. *Catania városába minden látszat szerint csak gyenge ellenséges erők vonultak be, mert Montgomery valószínűleg német cselvetéstől tart.* Igy az angol hadvezetés a legnagyobb óvatosságot tanusítja. Lehetséges azonban az is, hogy *Montgomery egyáltalán nem akarja megtámadni az etnamenti német és olasz állásokat, hanem a főerővel a sziget közepe felé akar támadni.* Ezekkel az erőkkel támogatni kívánja nyilván a kanadai és amerikai csapatokat, amelyek már napok óta ostromolják a német állásokat. Különösen *Paterno* és *Adrano* térségében súlyos harcok folynak, amelyeknél a tengelycsapatok rugalmas védekezést tanusítanak az ellenséges túlerővel szemben. *Eddig mozgóharccal sikerült megakadályozniok az ellenség áttörését.* Eredetileg a szövetségesek a keleti hadszíntérszakaszon akarták kanadai csapatokkal megkísérelni az áttörést, időközben azonban a németek kiürítették Cataniát és így az áttörés célpontja eltolódott. Az angolszászok most kénytelenek átcsoportosítani hadseregüket és északkeleti irányban *újabb áttörést megkísérelni.* A támadás új súlypontja az *Etna* és a *Monte Nebredici* közötti völgy felé irányul. A támadás célja világosan felismerhető: *az Etnánál álló német-olasz csapatok bekerítése észak felé.* A támadást azonban erősen megnehezítik a tengelycsapatok szívós ellenállásán kívül a *terepnehézségek* is. A nyugati, illetőleg északnyugati szárnyon az amerikai csapatok a tengeri haderő hathatós támogatásával *tovább jutottak kelet felé és elérték San Agathát.* Ezzel azonban még mindig nem állnak a tengelyhídfő fővédelmi vonala előtt.

Róma, auusztus 7.

A szombati olasz hadijelentésben említett légitámadások következtében a polgári lakosság áldozatainak eddigi megállapított száma *Nápolyba két halott és hat sebesült, Messinában 18 halott és 52 sebesült, Eboliban és Battipagliában (Salerno) 15 halott és 3 sebesült, Paolában (Cosenza) 19 halott és 10 sebesült.*

Kemény, változatos harcokban visszaverték a szovjet támadásait a Donec felső szakaszán

Berlin, augusztus 7.

A keleti front harcairól a német távirati iroda szombaton délután 2 órakor a véderőfőparancsnokságnak *a Führer főhadiszállásáról* kiadott következő *hivatalos jelentését* közölte:

A Miusznál és a Donec középső szakaszán a szovjet helyi támadásai meghiusultak. A Donec felső szakaszán és Bjelgorodtól délnyugatra az ellenségnek erős gyalogos és páncélos kötelékekkel végrehajtott támadásait kemény, változatos harcokban visszavertük. A légierő harci repülőkötelékei mély repülésben gépesített ellenséges csapatokat támadtak. Csata- és bukórepülőkötelékek ellenséges katonákkal megrakott több mint 100 járművet elpusztítottak.

Az oreli körzetben csapataink a légierő hatásos támogatásával a szovjet újabb áttörési kísérleteit kemény harcokban meghiusították.

Vjazmától délnyugatra és a Ladogától délre is összeomlott az ellenség minden támadása a német csapatok elhárító erején.

A szovjet pénteken a keleti arcvonalon 117 páncélost vesztett.

A keleti arcvonal mögött levő területen a legutóbbi héten szovjet bandák ellen vívott harcokban különösen a magyar csapatok váltak be, amelyek önálló vállalkozásokban vagy a német hadsereg kötelékeivel és a fegyveres SS-kötelékekkel működtek együtt.

Berlin, augusztus 7.

A Donec középső és felső szakaszán a német csapatok a német távirati iroda értesülése szerint az ellenség nagy erőkkel végrehajtott támadását hiusították meg. A bolsevisták *Bjelgorodnál igen nagy veszteségeket szenvedtek a kemény harcokban, amelyek még mindig tartanak a város körül. Orel térségében* a bolsevisták nagyobb gyalogsági és páncélos erőkkel több helyen megismételték áttörési kísérleteiket. Egy helyi betörést leszámítva, amelyet elreteszeltek, a többször megújított támadásokat a német csapatok kemény harcokban *visszaverték.* Egy ellenséges harccsoportot, amely egy folyón áthatolt, a német kötelékek visszavertek. Eközben *sok szovjet páncélos pusztult el. A Ladoga-tótól délre* a német csapatok újból visszaverték a bolsevisták erős támadásait. *A Miusz* mellett a bolsevisták újabb érzékeny veszteséget szenvedtek, amidőn a *Rijevka* mellett elvesztett állásaikat visszavenni igyekeztek. Ennek során az *50 támadó szovjetpáncélos közül 32-őt megsemmisitettek, illetve zsákmányoltak.*

Berlin, augusztus 7.

A német távirati iroda értesülése szerint, a bolsevisták a mostani háborúnak eddig legnagyobb felőrlő csatájában, amely július 5-én, kezdődött, augusztus 5-ig több mint *580.000 halottat, sebesültet és foglyot vesztettek, valamint több mint 7500 páncélost.* Ugyanezen idő alatt a bolsevisták *60 páncélos dandárt* és több mint *50 lövészhadosztályt* vesztettek. Ezenfelül további *45 hadosztály* és *25 páncélos dandár* szenvedett még súlyos veszteségeket. Az a tény, hogy a bolsevisták *Orel—Bjelgorod* térségében félreismerték a német szándékokat, okozójává vált annak, hogy Orel térségében eddig *száznál több lövészhadosztályt* és több mint *85 páncélos dandárt* vesztettek.

Német katonai vélemény szerint az orosz előrenyomulás lényegileg nyugvópontra jutott

Berlin, augusztus 7.

A bjelgorodi körzetnek az ellenség kezére való kerülésével német katonai körök véleménye szerint *az orosz előrenyomulás lényegileg nyugvópontra jutott.* A német arcvonal ennek a körzetnek elvesztése ellenére is *szilárdan áll.* Az elszenvedett veszteségeket teljesen *jelentéktelennek* tartják. Egy meglehetősen keskeny sávról volt csupán szó, amelynek csak Orelnél volt nagyobb terjedelme, az úgynevezett *oreli-ív.* De ezért a jelentéktelen területnyereségért az oroszoknak *óriási árat kellett fizetni.* A pénteki német hadijelentés felsorolja az oroszok veszteségeit foglyokban, páncélosokban, repülőgépekben éspedig a július 5-től augusztus 5-ig terjedő időszakban. Ezek a számok a német tétel helyességét bizonyítják, nevezetesen azt, hogy *az orel—bjelgorodi térségben ennek a világháborúnak legnagyobb csatája zajlott le, amely maga után hozza az orosz hadsereg felőrlését.* Ilyen árat, amilyet az oroszok az egyhónapos orel—bjelgorodi csatában fizettek, csak messzemenő és fontos cél elérésééért ró le a támadófél és a cél ebben a csatában: *a német arcvonal áttörése és annak következményeként egy élelmezési szempontból nagy és jelentős terület visszaszerzése volt. Ezt a célt az oroszok természetesen, nem értékelik,* ami az ő szempontjukból annál inkább sajnálatos lehet, miután a arcvonalon a katonák fejadagját, a fokozódó élelmiszerhiány miatt, éppen most voltak kénytelenek leszállítani. Lehetséges, hogy éppen az élelmiszerhelyzetben mutatkozó nehézségek arra fogják az oroszokat kényszeríteni, hogy *a német arcvonal áttörésére vonatkozó kísérleteiket Orel körzetében tovább folytassák.* Az orel—bjelgorodi arcvonalszakaszon eddig lefolyt harcok eredményeként az oroszok jelentéktelen területnyereséget könyvelhetnek el. Német katonai körök véleménye szerint igen fontos tény, hogy *az orosz hadsereg jelentékeny része felőrlődött ebben a csatában,* másrészt a németek Orelnél és Bjelgorodnál is megrövidítették arcvonalukat, ami ezen az arcvonalszakaszon erőik *jobb és célszerűbb kihasználását* teszi számukra lehetővé.

Hirek rövid ÚJ MAGYARSÁG hullámon

Mint Rómából jelentik, az olasz hadügyminisztérium közlése szerint igen sok olasz fiatalember, aki még nem is állításköteles, önként jelentkezett, hogy minél hamarabb sorozzák be a hadsereg kötelékébe. Egy másik római hir szerint a nápolyi polgármestert elmozdították állásából és helyébe kormánybiztosként Giuseppe Solimene volt prefektust állították a város élére. Milanói jelentés szerint a kormány utasítására zárolták a fasiszta párt és a pártszervezetek bankbetétjeit. Ugyancsak római utasításra az adóhatóságok az egész országban lepecsételték a párthelyiségeket leltározás végett.

*

Londoni jelentés szerint Péter jugoszláv exkirály és a jugoszláv emigráns kormány *még augusztus folyamán Kairóba költözik.*

*

Zágrábban a Poglavnik pénteken fogadta a horvátországi állami tisztviselők egyesületének vezetőit. A Poglavnik a küldöttséghez intézett beszédében kijelentette, hogy Horvátország most háborúban van, de a horvát állam ennek ellenére továbbra is fenn fog maradni, mint ahogy a horvát nép is megmaradt eddig a saját területein.

*

A *Voz* című portugál lap méltatja *Salazar* miniszterelnöknek a portugál nép felvirágoztatása terén szerzett érdemeit. A lap megállapítja, hogy *portugál nép elsősorban Salazarnak köszönheti társadalmi és gazdasági fellendülését,* s az a mozgolódás, amely a miniszterelnök ellen tapasztalható volt, nem jár komoly következményekkel.

*

Rangooni hír szerint Su Maung, a burmai hadsereg főparancsnoka kijelentette, hogy Burmában haladéktalanul bevezetik az általános hadkötelezettséget. Egyelőre az önként jelentkezők behívására és kiképzésére szorítkoznak. A burmai haderő szorosan együtt fog működni a japán csapatokkal.

Angoranyulszőrt

az újonnan életbeléptetett legmagasabb árakon bármely kis vagy nagy mennyiségben készpénzért vásárol, kívánságra tiszta vagy kevert angorafonalra átcserél gépüzemű angorafonóda

„ANGORATEX" Angorafonó és Kikészítő Kft. Budapest, IX, Pápay I.-u. 12

Látogatás Bocskai elhagyott kereki várában,

ahol még soha számba sem vett régiségek pihennek

Sötét felhő vonul az égalján, eső volt a váradi határban. Sűrű sár csap fel az autókerék nyomán, az utat nem látni, szekérnyomok mutatják az irányt Nagykereki felé. Mert oda igyekszünk, a *Bocskai-kastélyhoz, a „derekas vár és erősség"* felé.

Már a falun erről világít a fala a fejedelemlaknak s *szinte kiabálva vádolja a jelent félig dült fatornya*, hogy nem gondolnak rá. Úgylátszik, sok emlék van a bihari tájon — jegyzem meg magamban —, hogy pusztulni hagyják ennek a *„régen megült hely"*-nek nagy időkre felfigyelő tornyát...

Társammal fejcsóválva nyitunk be a kapun. Az elénk sietö kastélygondozót megkérdezzük mindjárt a torony állapota miatt. Mért hagyták így a vidék csúfjának?

Egyszerű rá a nemvárt felelet:

— Azért kérem szépen, mert *nincs műemlékké nyilvánítva!*

Hát persze, most magántulajdon s ki törődik a mai világban *ilyen vén toronnyal?*

*

Me indulunk a várkastély felé, melynek oszlopokon nyugvó feljárata előtt úgynevezett láncosgolyó fogad. Ilyennel vágták le a lábáról Esztergom váránál Balassát — villan az eszembe s megpróbálom arrébb mozdítani. De meg sem billen, óriási súlyú.

Hány embert sepert el valaha egy érintésével? Most azonban, hogy régóta nyugalomba vonult, egykedvűen gyüjti belsejében az esőcseppeket s nem árulja el a vele történteket. Pedig, ha akarna, sokat mesélhetne, hiszen *itt, a kereki mezőkön verte meg Bocskai a császári sereget*...

Körüljárjuk az épület jobb- és balszárnyát. Hol, melyik teremben pihent meg *Bocskai?* És hol lakott *Gyürky*, aki innen hívta fel a vármegyéket a felkelésre?

A gondnok nem tud felvilágositást adni. *És nincs sehol egy tábla, felirat vagy évszám*, amely megörökítené a bécsi béke megkötőjének emlékét, azét a fejedelmét, aki kivívta és biztositotta a nemzete jogait s a protestánsok szabad és büntetlen vallásgyakorlatát.

Nincs semmi jel a nagy idők, nagy emberek után, találgatásra vagyunk csak utalva. *A jobbszárnyi termek s bennük a szebbnél szebb kályhák, ám egytől-egyig épek*, hála a gondnok úr figyelmességének, ezt a szárnyat rendben tartják.

— *Tessék a pincét is megnézni* — invitál bennünket s máris vezet lefelé a lépcsőn.

Hosszú, az épület alatt szétnyúló helyiségbe megyünk, ebből egy kör-körös, kisebb helyre érünk, melynek fala három méter széles s világot egy keskeny, vasrácsos kis nyílásból kap csak.

— Itt, a torony alatt volt *a lőporraktár.*

— *Kisértet nincs erre?* — teszem fel a kérdést, mert kellemetlenül sűrű a sötétség a vén torony alatt.

— Az nincs, *de patkány van bőven*... De ne tessék rettegni, fél a rusnya állat mappal az embertől.

— Fél vagy nem fél — a fő az, hogy *én félek* — felelem ijedten.

*

Indulnék is vissza, mikor sietős lábam megtorpan. *Szemem egy másképpen tégtázott falrészletre bukkan.*

— És ez itt mit jelent?

— Ide torkollott be *az a titkos járat, amely innen, a lőporos toronyból indult ki s a bihari földvárig vezetett.*

— Nem mese ez? — kérdezzük, mert sokat emlegeti ezt Bihar megye népe, *de eddig nem hittük*, hogy ilyen földalatti alagút létezne.

— Valóság ez, kérem, *én magamon tapasztaltam tavaly*, — mondja élénken a gondnok, — mikor akaratlan is *belepotyt-tyantam.*

Nevet.

— Úgy történt az, kérem, hogy többedmagammal *ástunk a kastély melletti veteményes kertben.* Egyszerre csak aláomlott a föld és mi, ahányan csak voltunk, *egy nagy, sötét üregben feküdtünk.* Abban a híres, titkos folyosóban, amelynek bejárata itt lehetett, ebben a lőporos toronyban, mert a sötét üreg épp ide vezetett. Fel is tártuk a torkolatát, de azán *újra falaztuk.* Ez annak a nyoma.

— S milyen irányba vezet ez a földalatti üreg?

— *Bihar felé*... Tessék a kertben megnézni, *mit leltünk a véletlenül feltárt alagútban.*

Otthagyjuk a pincét s megindulnk a kastély mögötti, jól gondozott kertbe.

— Itt volt a beomlás s ide raktam a tárgyakat, amelyeket lenn, a boltozatos üregben találtam.

Egy somfa-alléhoz vezet. Csodálkozva nézegetjük az érdekes fákat, amelyet eddig csak cserjeként ismertünk. Az első fa alatt *egy kettévált urna*, arrébb egy terméskőbe faragott *férfi alaknak a fele*, felemelt karokkal van odatámasztva. Még arrébb *egy kettétört relief*...

Ki faragta ezeket és mikor? — töröm a fejemet. — S még inkább: *miért rejtették a földalatti sötét folyosóba?* Titkos jelek voltak? Út- vagy rejtett kincsmutatók? Vagy az, akié volt, annyira szerette, hogy egy régmúlt háború idején elrejtette a föld alá őket?

Találgatjuk, nagy vitákba kezdünk, de pozitiv választ nem tudunk rá adni.

— Látta ezt az érdekes leletet már *történész vagy müértő férfi?*

— *Nem látta még senki*... Én is csak úgy őrzöm, mert szeretem őket. Megbecsülöm s gondját viselem. *De csak úgy, magamtól*...

... *Cegléd*y János gondnok a maga gyönyörűségére őrzi a kereki kastély múzeumba illő, talált régiségét... *Csak úgy, tiszteletből*, a mult idők iránt, meg azért, mert becsüli a szépet...

*

Elköszönünk és indulunk vissza, Várad irányába.

Kereki még soká integet utánunk, pusztulásnak indult, bedült vén tornyával. S ott áll a kapuban a kastély gondozója, aki rendben tartja a régi termeket s megőrzi a kőbe vésett képet, még akkor is, *ha nem kéri rá senki* s nem nyilvánították emlékké ez ősrégi várkastélyt...

L. Kiss Ibolya dr.

Üzleties hölgy

Irta: Papp Jenő

Található a kávéházakban, eleme a konjunktúra, lakása ismeretlen, otthona csak lesz — majd, ha egy kicsit megszedte magát — titkára a telefonista. És két-három pincér, az értelmesebb kategóriából. Öltözéke a praktikumot s nem a divatot szolgálja. Kora reggel indul el, ennélfogva mozgékony testét olyan közönyös anyagba burkolja, amely megfelel neki reggeltől estig. A ruhája tehát folytatólagos átmenet a délelőtti, a délutáni és nagyestélyi női anyagok között, egy kis szárny fityeg itt, egy kis csipke-maradék fityeg ott, de a kar könyöktől mindenesetre szabad, hogy szellőzzön és a széles gesztusokat leírhassa a levegőben, mikor a vagóntételeket varázsolja a pislogó vevő elé, vagy amikor erélyét fitogtatja a jelen nem lévő hatósági személyekkel szemben. A hast öv tartja kordában, ujjai viszont a cigarettát tartják, a kapható legfinomabbat, mert ez imponál ügyfeleinek, különösen mikor óarany tárcája födelét felpattantja. Kedves a kalap rajta. Drága modell, jó szalón kreációja, kitünő anyag és ízléses. De olyan heves felületességgel fölcsapva a fejre, mint egy felesleges üzleti korona. Mert hiszen a kávéházak, ahol ő működik, úgy is tudják, hogy ő ma a zúg koronázatlan királynője. Míg rajta nem veszt. S ez minden pillanatban bekövetkezhet, tekintve ellenségei számát és a detektivek közveszélyes szimatát. Minek hordjon hát ő kalapot, mint a puccos dámák? Csak azért teszi oda a fejebubjára, mert él még benne egy szikrája a hajdani női hiúságnak, amely onnan dotálódik, mikor ő még halaskofa volt a szabadkikötő nagyvásártelepén, boldogult ifjú korában, tekintélyes mellel, élénkpiros szájjal és csillogó szemekkel. Akkor vágyott ilyen méregdrága kalapokra. Hol van ő már ettől az „almafa" korától!... De a kalap csak izegjen-mozogjon ott a fején. Nem fontos, senki se tudja, hogy a kielégitett nosztalgia jelvénye, mindenki azt hiszi, hogy mint nő hordja. Csudát, mint nő!... Legszivesebben lenyiratná haját és férfiruhában tárgyalna. Az az igazi, Csupa praktikum. Mindent eldobálna magától, ami nőies, csak egyet nem: a retikült, azt a duzzadtra tömött óriási lomtárt, amely krokodilbőr, hasfali karmokkal ékesitve s a tetején aranyzárral. Iroda, ennivaló, kozmetika, ajándékok, trafik, fürdőruha és sok minden van még benne. Mozgó otthon ez, szíjon lógatott s még kecses női zsebkendő is kerül ki belőle, beillatositva, hogy kellő időben ellengesse a női holmit a férfiak orra előtt, ha már nagyon veszekszenek vele.

Haj, de tud várni!... Ha ő leül valahová, onnan fel nem áll addig, mig fullajtárai meg nem jelennek és nem referálnak neki. S mily gyors az üzérkedésben. Mily rátermett az üzletre. Mily elszánt, szívós s ha kell, bűbájtársalgást folytat órákon át. Szóbősége kimerithetetlen. Mosolya az üdvös felhasználás sokasága miatt még üde is tud lenni. Sokszor fel is csudik, hogy ő mint női is fényesen érvényesülne, hiszen nem egy kedves ismerőse el van ragadtatva tőle és különleges intimitással lehel csókot a kezefejére. De ezt az ellágyuló pillanatot nem szereti, mert a férfi mind komisz és mást akar elérni, nem őt. Csak úgy tesznek, mintha meghódította volna őket, alapjában véve mind piszkos anyagiakat üldöz. Az kell nekik: az üzlet. Hát neki ne udvaroljanak. Ha neki megtetszik valaki, úgy igazában, akkor ő ennek a szerencsés fickónak úgy is megmondja apertén, hogy hallja maga, Miklós, maga tetszik nekem, mit csinál ma este, nem jönne ki velem vacsorázni a szigetre? De az ilyen eset ritka. S legtöbbször iszonyú csalódással végződik, mert ezek a komisz férfiak azonnal elbizakodnak és rendelkezni akarnak vele. Beleszólnak a magánéletébe.

Mert az is van, csak ezt nem látja senki. Nem frekventált helyen, mélyen bent Budán, hetenként egyszer besétál a kiskocsmába egy ősz, aranycvikkeres elegáns úr. Ő már ott várja. S ennek alázatosan elmondja egész heti hajszáját a boldogság után, ami természetesen egy vidéki kis birtok, néhány százados fával, parkkal, patakkal, elkerített őzállománnyal s fehér tornáccal, nehéz és tömzsi oszlopsorral az ambituson s bent hús csend, teli speiz, meszel szobák. A szerény budai vacsora mellett, a két spriccerespohár közt alulról fölfelé beszél a férfinak, aki csak bólint, kenyérmorzsát igazgat, az abroszon és alig szól egy szót. Mint érzelmi életének igazgatója és ura, tulajdonképpen alig kivánosi mindarra, amit a hölgy elmesél, külső harcáról, a balkáni küzdőtérről, nehézségekről és kockázatokról. De meghallgatja, mert a nő boldogtalan lenne, ha neki el nem mondhatná. Elmondja, mert ehhez a férfihoz tartozik, ehhez a volt adószedőhöz, aki a helypénzeket vasalta be tőle kofa korában irgalmatlanul és fagyos nyugalommal vette ki reá már akkor a legsúlyosabb büntetéseket. Azóta imponál neki, talán szerelmes is belé, de feltétlenül szeretné meghódítani, bár ez reménytelen dolog. Most ott tart, hogy időnként megérintheti karján a férfi ruháját. Egyszer ott felejtette a hölgy a kezét, ápolt és a piaci patinától rég megtisztított kezét s a kegyetlen férfi lassan arra fordította fejét és lenézte onnan a tolakodó női kezet. Azóta nem meri rajtafelejteni, csak úgy — megérinteni. Amit, Isten őrizzen, hogy a külvilág meglásson. Oda lenne roppant tekintélye, ami már egyenesen férfi-tekintély. Hogy utálja ilyenkor ezt a kivételes tekintélyt. Mert ennek a férfinak szeretne imponálni, ezért van minden, ezért él, ezért verekszik. Ezért lett hirhedt „üzleties nő", akiből állitólag kihalt minden nőiesség s csak a pénz érdekli. Nem akar rossz hírbe keveredni. Azért rejtegeti a világ alól az egyetlen férfit, akinek a lábai előtt szeretne feküdni.

Ravasz László a hősiességről

A magyar katonaeszmény dicsőségének hódolva a leányfalusi törzs szombaton ünnepséget rendezett s ez alkalommal *Ravasz* László püspök mondott bevezető beszédet. Kifejtette, hogy a hősiességhez a halálos veszedelem biztos tudata szükséges. A hősiesség ott terem, ahol *élet és halál megfogja egymás kezét.* A hősiességre az életnek éppen úgy szüksége van, mint a naponkénti kenyérre. *Az életet nem lehet másképp megtartani, mint hogyha vállaljuk érte a halál kockázatát.* Csak azért érdemes ezen a földön élni, mert jó és hű emberek készek voltak meghalni is. Azért *érdemes magyarnak lenni*, mert a magyarságért ezer év folyamán minden nemzedéknek *legkülönb férfiai* önként és híven *letették életüket.* A hősiesség felmagasztalja a gondolatot, az örökkévaló értékeket. Éppen ezért a *hős jóltevő fejedelmi személy*, a lélek hercege, aki úrrá lett szívek és gondolatok felett.

Hivatalos lapot indit a vöröskereszt

A magyar Vörökereszt, amely a hatalmas arányú csaták nyomán keletkező fájdalmak és nyomor enyhítésének munkáját végzi, nemzetmentő és építő munkájáról tájékoztatni akarja részben a harctéren küzdő katonákat, részben pedig azoknak itthon dolgozó hozzátartozóit. E célnak érdekében a Vöröskereszt havonkint megjelenő folyóiratot bocsát ki *„Magyar Vöröskereszt"* címmel. A lap első számának megjelenése alkalmából a Vöröskereszt elnöksége sajtófogadást rendezett, amelyen részt vettek a napilapok munkatársai, akiket vitéz *Marschalkó* Kornél nyugalmazott altábornagy, központi főmegbizott üdvözölt meleg szavakkal. Rámutatott arra, hogy régebben is indult már hasonló lap, amely 1919-ben megszünt. A később megindult másik új lapot a Vöröskereszt nehéz anyagi helyzete miatt nem tudta fenntartani. A lap szükségessége kétségtelen, azért indították azt ujólag meg. Kérte a megjelent ujságirókat, támogassák a nemes intézményt, illetve a lapot, amelynek szerkesztését a Vöröskereszt orvosi gárdája végzi. A felelős szerkesztő *Tóth* Pál orvos.

Fizetek 100 kötet **Jókaiért 500**
5 kötet Malonyai: A magyar nép művészetéért 250
13 kötet Nagy Iván: Magyarország családaiért 200
21 kötet **Révai Lexikonért 500**
3 kötet Hunfalvy—Rohbock: Magyarország és Erdély képekben 250
23 kötet Magyarország vármegyéi és városaiért 200
50 kötet **Mikszáthért 250**
14 kötet Szinnyei: Magyar írók élete és munkáiért 400
24 kötet Propylaen Kunstgeschichte-ért 2000
pengőt. — Az árak kifogástalan példányokra vonatkoznak. — Könyvtárat vidékről is veszek.
KELETI könyvkereskedés, Vilmos császár-út 27.

Balatonszemes
gróf Hunyady-villatelepen 200 □-öles, szép
villatelkek
eladók Parkváros R. T. Budapest, V., Wurm-utca 3. szám, telefon: 18-62-80

Ma este 10 óráig országosnevü festőművész **olajfestményei** 70×100 cm-ig drbonként keret nélkül csak **175 P**
Thököly-út 61. III. emelet. Műterem.

Nagykőrös irodalma

Galántai Foretz Béla

Nagykőrös város

monográfiája.

Bp. 1927.

Római ornamentikus faragvány

V. 175.

Nagykőrös irodalma

Filó Lajos: A nagykőrösi ref. egyház monográfiája.

Nagyvárad III. 18.

Nagykövesd vára

(Hrad Kevešd)

Sáros vm.

képekkel és alap-
rajzzal.

Janota II

18 – 25. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagykeszi romankori
templom romjai

Zala vármi
képe és alaprajza
repr.

Dor Bakony

317. l.
318. l.

Nagyszerecki vára

a XVII. században

Soós Elemér vajza.

repr.

Hadtört. Közl.

1928. 281. l.

A várkastély bástya-
tornya, mai álla-
potában
fenyőpután repr.

u.o. 285. l.

Fejérpataky László VIII. 70

NAGYKŐRÖS VÁROS KIADVÁNYAI.

NAGYKŐRÖS XVIII-IK SZÁZAD VÉGÉN ÉS A XIX-IK SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN ÉPÜLT HÁZAI, KURIÁI.

IRTA:
KOVÁCS GYULA
műszaki tanácsos.

Külön lenyomat a Nagykőrösi Arany János Társaság évkönyveinek VIII. kötetéből. 1932—33.

Nyomták Dajka Lajos könyvnyomdájában, Nagykőrösön.

Azokról a régi kedves házakról fogok e felolvasásomban megemlékezni, melyeket mindannyian jól ismerünk, de amelyek mellett, mint környezetünkhöz tartozó megszokott épületek mellett közömbösen haladunk el, ügyet sem vetve rájuk, s melyekre csak akkor gondolunk, ha azoknak értékére városunkba tévedő idegen figyelmeztet, ha azok építési stílusa újból divatba jön, vagy hogyha azoknak, sokszor jóhiszemű, de hozzá nem értő átalakítása, lebontása, vagy bármi ok miatti pusztulása felkelti bennünk az elmulás mindenkor bántó érzését.

Ötszáz éves városunk említésre érdemes világi építészeti emlékei alig tekintenek vissza 150 éves múltra. A török hódoltság következtében beállott s a XVIII-ik század közepéig meg nem szünő zavaros, nyugtalan állapotok nem voltak alkalmasak állandó jellegű, monumentálisabb építészeti alkotások létesítésére.

Csak a XIX-ik század végén jutott városunk és a református egyház abba a helyzetbe, hogy a régi városházát, illetve a gimnáziumot monumentálisabb épülettel cserélje fel. Ugyancsak a XVIII-ik század végén és a következő század elején szerez magának — amint azt a *Városok Monográfiája Nagykőrös* kötetében Benkó I. elnökünk kiváló tanúlmányából olvashatjuk — több nemesi család városunkban zálogos vagy örökös birtok-jogot.

Mindezen körülmények és az amugyis rendezettebb viszonyok erősen hozzájárultak ahhoz, hogy Kőrösön, felolvasásom tárgyát képező időben, az építkezés fellendüljön.

Mielőtt azonban ezeket az építészeti emlékeket ismertetném, — ha röviden is — meg kell emlékeznem három egymás után következő építészeti stílusról : u. m. a késői barokk (rokkokó) stilusról és a XIX-ik század elejének klasszcizmusáról, vagy is az empírestílusról.

Késői barokk-rokkokó. 1750 körül a barokk stílus 200 éves uralma megszűnik, utolsó kilobbanása a rokkokó stílus volt. Ki ne ismerné a mesebeli királyi paloták báltermeinek eme konvencionális stílusát, mely inkább interieurök díszítésére szolgál.

A stílusra jellemző, hogy a falsíkok osztóvonalai — eltérően az előző stílusoktól — különösen a sarok-pontokon és a záradékokban asszimetrikusak. Jellemző motivumai: a foszlányos kagyló díszek, a naturalisztikus virágfűzérek és csokrok. Kedvelt díszítési motivum a rózsa.

Amilyen díszesek a belső helyiségek, rendszerint olyan egyszerűek az épületek külső kiképzései. Ezen kor épületeinek architekturája a késői barokk-forma nyelven készült.

A párkányok lágyak, a díszítések általában csekély kiugrásúak. A homlokzatok rusztikás vonalzásúak, a rokkokó dísz csak az ajtó- és ablak-záradékokon jelentkezik.

A copf-stílus. A XVIII-ik század közepétől kezdve — mintegy visszahatásképen — megvolt az emberekben a vágyódás a görög-római klasszikus világ nemes művészete után.

A késői barokk- illetve a rokkokó művészetből a klasszikusba való átmenet azonban nem volt zökkenőszerű. Egy közbenső stílusnak kellett létrejönni, mely a lényegében még barokk szellemben épülő házakon már klasszikus motivumokat igyekszik alkalmazni. Ezt a stílust Franciaországban, mivel XVI-ik Lajos uralkodása idejére esik, nevezett királyról, a német művészi befolyás alá eső országokban pedig általában copf (Zopf) stílusnak nevezték el.

Az épületek homlokzatait e stílusban oszloprendek helyett általában tükörmélyítéssel tagozott lizénák (falsávok) díszítik, melyek felül fűzérdíszes konzolokkal vannak lezárva.

Az ablakelosztások ugyanolyanok, mint a barokk stílusban voltak, de fő díszítő motivumaik: a kötött alakú zárt sorú, babérlevelekből álló fűzér (feszton) továbbá a végeiken összefogott drapériák. A fűzérek (fesztonok) ezen stílusra jellemző szalag csokrokkal, karikára és szegekre vannak akasztva. Sokszor előforduló díszítési motivumok még a meander-szalagok, az egymásra fektetett pikkelyek és tárcsák, a kannellurák (vájatok), az egymással párhuzamos sípok, a rosetták stb. Ezek a díszítési motivumok fordulnak elő a vázáknál, az oromzatokon, az asztalos és épület-lakatos munkáknál, u. m. az erkély és lépcsőkorlátokon, az ablakrácsokon a belső berendezési tárgyakon, cserépkályhákon és a bútorokon stb.

A XIX-ik század klasszicizmusa, vagy empire stílus A klaszszicizáló törekvés az 1800 körüli években jut csak teljesen érvényre.

E stílust Franciaországban, hol Napoleon uralmával esett össze, empíre stílusnak nevezték el, más országokban vagy ezen a néven, vagy általánosságban klasszicizáló stílusnak nevezik.

Az épületek síma homlokzatán az oszloprendek antik szellemben jelennek meg, még pedig feles, háromnegyedes vagy szabadon álló alakban.

Az ablak kiképzések rendkivül egyszerűek. Az ablaknyilások a falsíkjába be vannak vájva, s a kísérő ablakszegély nem kiülő keretezés, hanem a fal síkjába van bemélyítve.

Az ablakok felett egyszerű klasszikus párkány van. Sokszor az ablaknyílás felett mélyitett mező készül tégla- vagy félkör alakban, ez utóbbit lunettának nevezik. E mélyítések olykor üresek, olykor dekoratív betéttel díszesek.

Gyakori az az eset is, hogy az ablakok felett félköríves boltövek vannak s ezeket vállpárkányok kapcsolják össze.

Még a profán épületeknél is előfordúl, hogy a homlokzatok orommal vannak lezárva. Ezenkivül gyakori hogy a háromszögalakú orom (timpanon) helyébe lépcsős attikafal készül.

Az empire stílus dekoratív elemei: a görög-római művészet leegyszerűsített motivumai, u. m. a rosetták, meanderszalagok, a koszorúk, a falfülkékben elhelyezett domborművek, kandeláberek, haditrofeumok, fáklyák stb.

Ezen stílusok ismertetése után vizsgáljuk meg hogy a kőrösi épületeken hogy érvényesülnek, hogy keverednek és alakulnak ezek az építészeti stílusok:

A városháza, 1811. és 1847. A régi épületek közül a városháza a legeredetibb alkotás. Ezen egy traktusos, az udvar felőli oldalon zárt folyosóval ellátott, L. alakú, egy emeletes épületnek déli oldali szárnya 1811-ben, a keleti szárnya 1847-ben épült.

A déli szárny. Foglalkozzunk előbb a régebbi, 1811. évben egyemeletesre készített szárny-épülettel. A vidéki építőmester ennél az épületnél józan ésszel, sok rátermettséggel a késői barokk, a copf és az empíre stílusokból felhasználta mindazokat az elemeket, amelyeket olcsó anyagból, vakolt falon, nagyobb előtanúlmányok nélkül alkalmazni tudott, s ezeket oly meglepő ötletességgel keverte és az épületnek oly kedvező arányokat adott, hogy az kiegyensúlyozottságával elsőtekintetre magára tereli figyelmünket.

Ha e szárnyat közelebbről szemügyre vesszük, még szembetűnőbbek kedvező arányai. Tornya a járdától mérve körül-belül olyan magas, mint a szárnyépület hossza. A középső tornyos rizalit a homlokzatnak egyharmadát teszi.

E szárnyépület főbb motivumaiban — annak ellenére, hogy az empire stílus 1811-ben már általában el van terjedve — késői barokk jellegű, de annak minden túlzásaitól mentes.

Az épület közép rizalitjának rusztikázása, a főpárkány lágy vonalozása, a földszinti ablakok keretezése, a torony kétoldalán alkalmazott oromfalak vonalvezetése, a torony körülfutó erkélyének — „sétálójának" — alátámasztó és konzolszerűen megszaggatott párkányzata, a torony sisaknak rendkivül sikerült vonalozása mind késői barock stílusban vannak kiképezve.

Magának a toronytestnek szigorú keretekbe foglalása, a keretek közti tükör-mélyítések, az ovális ablak a torony alsó részén, az ormot lezáró, zárt alakú, virágfűzérrel díszített vázák, továbbá az igen provinciális izlésű, de festői hatású kis bejárati kapu asztalos munkája, már mind copf stílusúak.

Viszont az emelet középrizalitjának kimélyített ablakkeretei, az épület bádogtetős kis erkélyének és a toronykerülőjének vasrácsozata már az empire formákat követik. Ezen épületrész udvari homlokzatának kosáríves árkádjai a barokk stílusban készültek.

Keleti szárny. A városháza keleti szárny-épülete, mely 1847-ben készült emeletesre, már egészen klasszicizáló jellegű. Amint az az empire stilusban gyakori, a földszintes rész rusztikázott. Az ablaknyílásokat a falsíkba mélyített keret veszi körül. A földszinti ablakok felett lunetta van, s az ezeket határoló boltöveket vállpárkányok kapcsolják össze.

Az emelet különben síma homlokzatát az ablaknyilások között kettős pillérek tagozzák. A koronázópárkány a klasszikus stilusnak megfelelően erősen kiugró lemezű, mely alatt széles síma gerenda van.

Ezen épületszárny udvari homlokzatát az emeleti folyosón sorakozó körkeresztmetszetű síma, vájatnélküli oszlopok karakterizálják.

A régi gimnázium. A városháza szomszédságában levő — 1830—31 években épült, illetve 1861-ben meghosszabbitott — régi gimnázium a „nagyiskola" épületének átalakítás előtti homlokzata szintén klasszicizáló stilusban készült, s részleteiben is nagyon hasonlított a városháza előbb méltatott szárnyépületének motivumaihoz.

A Kaszárnya (Méntelep.) A klasszicizáló épületek közzé tartozik a kaszárnya épülete, mely 1837—38 években készült. Főépületének bejárata előtt, mely épületrészben tisztilakások és hivatalok foglalnak helyet, 6 oszlopos timpanonos előcsarnok van, dór jellegű, sima oszlopokkal. Az épület homlokzata rusztikázott, az ablak-

nyílásokat falba mélyitett kisérő keret veszi körül. Az udvar felőli oldalon boltíves nyitott folyosó fut végig.

A KURIÁK. Városunk magánépületei közül — részint igen nagy számuknál, részint speciális elhelyezkedésük és építési modoruknál fogva — kiváltságos hely illeti meg a nemesi kuriákat.

Amint a „Városok monoráfiája" nagykőrösi kötetének kuriákra vonatkozó fejezetéből olvassuk: „A legrégibb kuriákat a város belterületén kell keresnünk," majd a belterület az akol-telkek területével — a mai V.és VII-ik kerülettel megnagyobbittatván — az egyes nemesi birtokosok itteni ingatlanaikon építtették fel udvarházaikat a XIX-ik század első felében.

Az egy traktusos kuria. Ami a kuriák alaprajzi elrendezését illeti, általában a régibb kuria-épületek egy traktusosak voltak, és rendesen L alakban épültek. A helyiségek előtt az udvarfelőli oldalon nyitott boltives árkád vonult végig. Ezekben az épületekben — számítva az elég gyakori tűzvészre — az egyik szoba biztonsági okokból boltívesre készült.

A két traktusos kuria. Az egy traktusos rendszer mellett csakhamar elterjedt a két traktusos alaprajzú épület is, mely elé az udvari részén a régebbi barokk jellegű kúriáknál kosárives árkád, a klasszicizáló korban épülteknél dór jellegű síma oszlopokon nyugvó timpanonos, vagy lépcsős attikájú előcsarnok készült.

A két traktusos épület utcai részén sorakoztak a szobák, középütt egy nagyobb szoba, mely homlokzati kiugrasztása — rizalitja — által külön is hangsúlyt nyert. Ettől jobbra és balra rendesen egy-egy kisebb méretű szoba készült. A középső szoba teremszerűsége az által is ki emelődött, hogy a mellette levő szobákból álló „enfilade" ajtó nyilásainak megfelelően a határoló oldalfalakon egy-egy ablak vagy tükör helyeztetett el, mely megoldással a barokk stilus igyekezett a szemet a végtelenbe vezetni. Az udvar felőli részen rendszerint középütt volt a konyha, jobbrabalra egy-egy előszobával, ezen előszobákból nyiltak azután az összes helyiségek, s ezekben helyeztettek el a kivül fűthető kályhák, kemencék tüzelőnyilásai.

Kuriák: barokk és copf motivumokkal. Azok közül a kúriák közül, amelyeken a barokk elem dominál, jellegzetesek és régi alakjukat szépen megtartották a következők:

Az V-ker. Kalocsa Balázs-utca 4. sz. ház, melyet Patay Pál főbiró épittetett, s mely ma özv. Kiss Aladárné urnő tulajdona.

Az L alakú egytraktusos épület, az udvar felőli oldalon festői árkádokkal van körülvéve.

A boltöves folyosónak a sarok-csatlakozása igen ötletesen van megoldva.

Az utcai homlokzat szerény barokk kerettel szegett ablakait eredeti alakú kosaras vasrácsok díszitik.

A VI.-ker. Encsi-útca 19. sz. ház, — lebontották 1928-ban, mely valamikor Kalocsa kúria volt, helyén Szarvas György építési vállalkozó úr háza van. — Egyik mászható kéményén volt a város legismertebb hatalmas gólyafészke. Homlokzatának apró ablakait szerény kiképzésü barokk szegély keretezte. Ablakai — a valamikor nagy divatban levő — vastáblákkal voltak elreteszelhetők. Kedves volt kosáríves nagy farácsos kapuja. E kapu gyámoszlopait régebben copf stílusú koszorúk diszítették.

A IV-ker. Rákóczi-útca 22. sz. ház. Egykor Gubody János városi szenátornak volt a háza. Hosszú, útcai homlokzata lekerekített sarkaival, rusztikázott és sima lizéniáival, lágyhajlású ablakmélyedésivel és az ablakok feletti pajzsokkal a copf stílust képviseli. Az épület közepén alig kiugró rizalit — hármas ikerablakával párkányaival — már empire stílusban készült.

A VI. ker. Kölcsey-útca 8 sz., Kölcsey és Kustár-útcák sarkán épült, Nagy József-féle dupla traktusos ház valaha szintén Gubody-kúria volt. Ezen udvarházat is, mint a legtöbb kúriát, terjedelmes kert vette körül.

Az útcai homlokzat előtt rácsos kerítés készült. Ebben a kis előkertben az épület előtt ma is diszlik a régi jó időkből származó orgonabokor.

Az útcai homokzaton sorakozó „enfilados" szobák falaiban az eredeti ajtók és ablakok vannak. Ez egyike azoknak az udvarházaknak, melyekben a régi beosztás a legjobban tanúlmányozható. A kor stílusa hozta magával, hogy az épület összes füst-termékeit eredetileg egyetlen kéménybe vezették, mely kémény szimmerikusan — a tetőgerinc közepében — kapott helyet.

Az udvari homlokzaton árkádos folyosó látható.

A Vaikó család egymás mellett fekvő két kuriája közül az Örkényi-útca 9. sz. alatti, Fitoss Vilmos v. r. főkapitány tulajdonát képező régebbi kúria máig megtartotta copf stílusú rustikázott homlokzatát.

Koronázó párkányának konzolszerű fogazata és mászható nagy kéményének íves befejezése, a ház jobb és baloldalán elhelyezett kapuknak gúlás lezárású pillérei, a kosáríves folyosók az udvar felőli oldalon, mind jellemző motivumai az alföld e korbeli barokkos építészetének.

1. A nagykörösi városháza déli homlokzata.

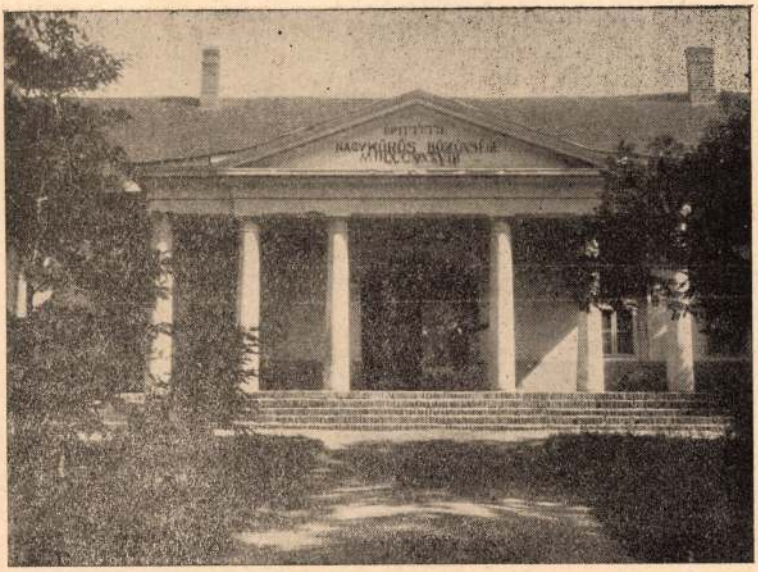

2. A méntelep főhomlokzata.

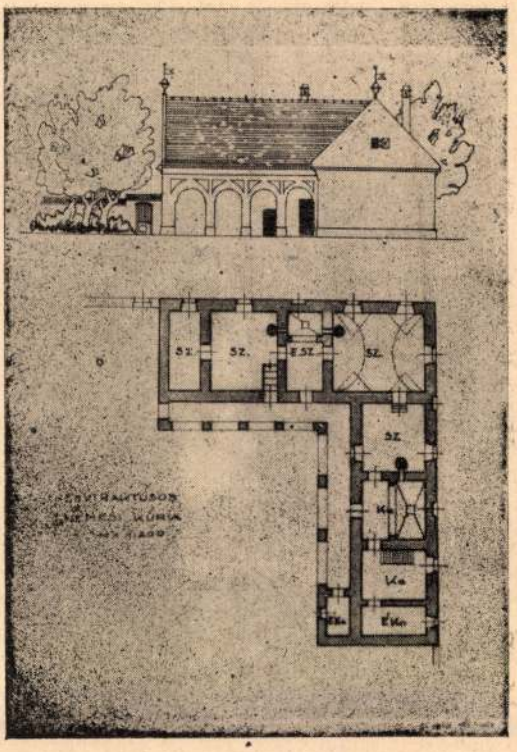

3. Egy traktusos kúria. (Az egykori Beretvás Albert-féle ház.)

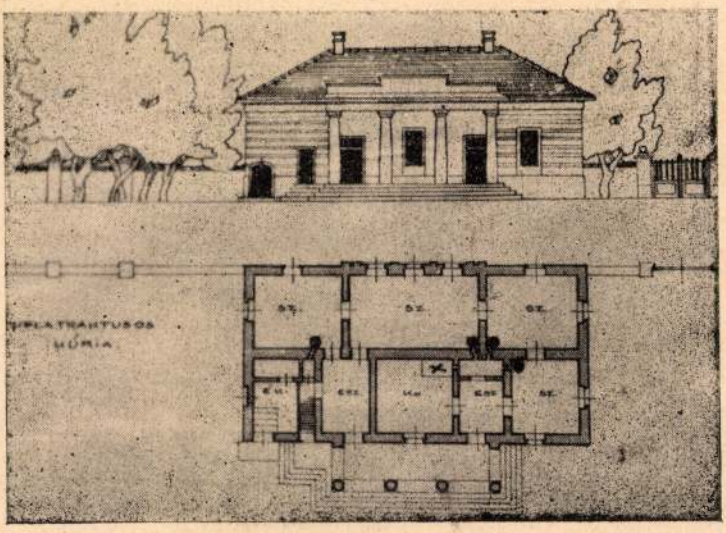

4. Két traktusos kúria (Az egykori Mocsy-ház. IV. ker. Alpári-útca 12 sz)

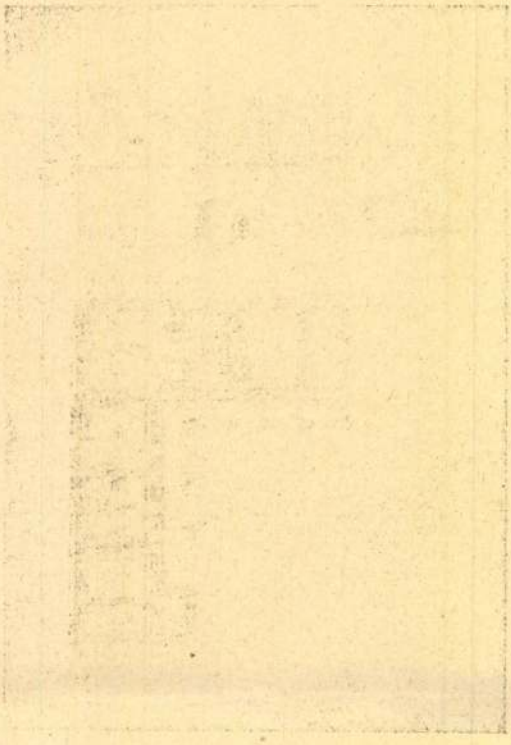

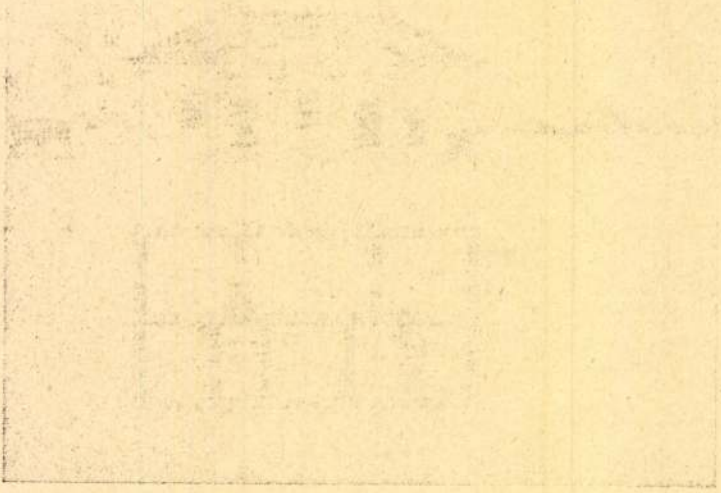

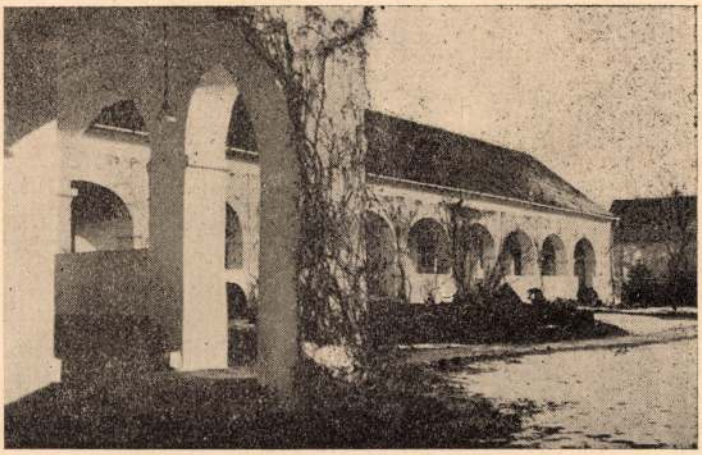

5. Kalocsa Balázs útca 4 sz. ház. Patay Pál főbiró épittette. Balázsfalvi Kiss Aladárné úrnő tulajdona.

6. Kölcsey-útca 8 sz. ház. Egykori Gubody-kúria.

7. Tanárky Béla-utca 4. sz. ház, dabasi Halász József építtette. Jelenleg Tanárky-kúria.

8. Kecskeméti-ú. 21 sz. dabasi Halász Ferenc épittette. Gáll Dezső kormányfőtanácsos tulajdona.

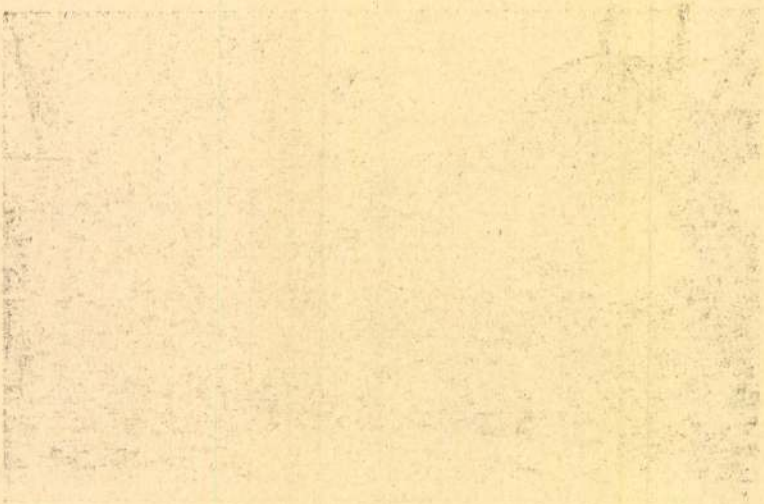

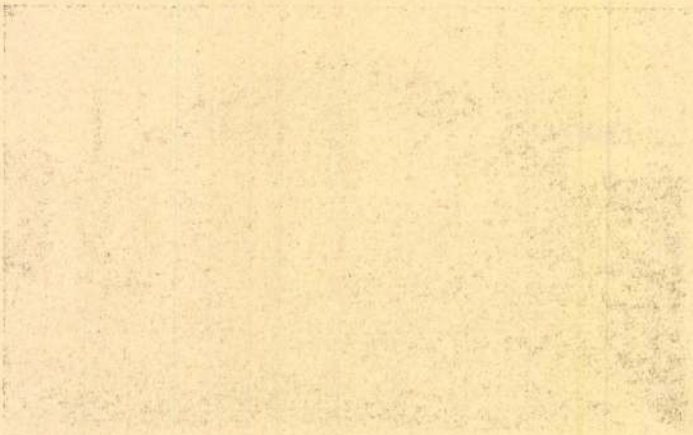

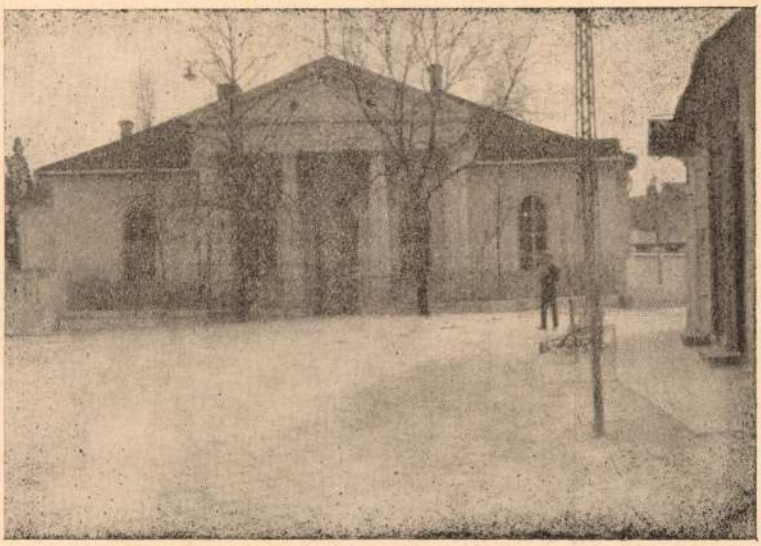

9. Dalmady Győző-utca 3 sz. Casinó-épület.
Szalay Mihály, az „Országos Pénztár“ pénztárnoka építette.

10. Arany János utca 28 sz. Az egykori Beretvás Farkas-féle kúria.

11. A Kalocsa Balázs-u. 2. sz. alatti egykori Molnár-kúria, most özv. Benkó Imréné urnő tulajdona.

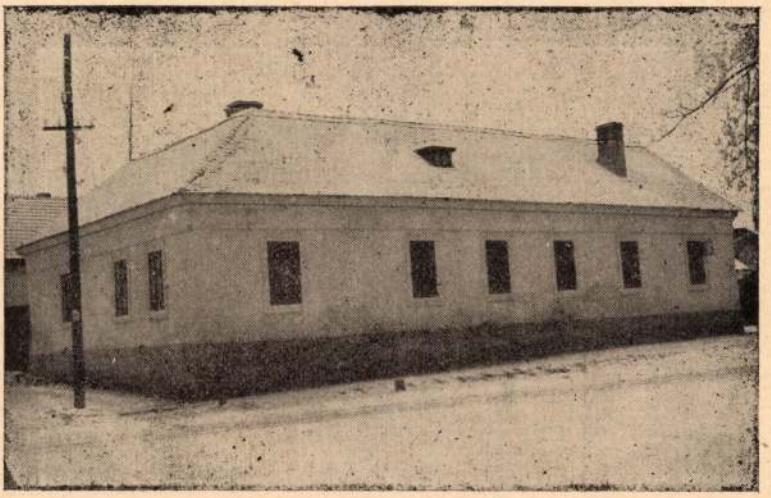

12. Kecskeméti-útca 8 sz. ház. Egykori Pintér-Beretvás kúria. Most dr. Törös Lászlóné tulajdona.

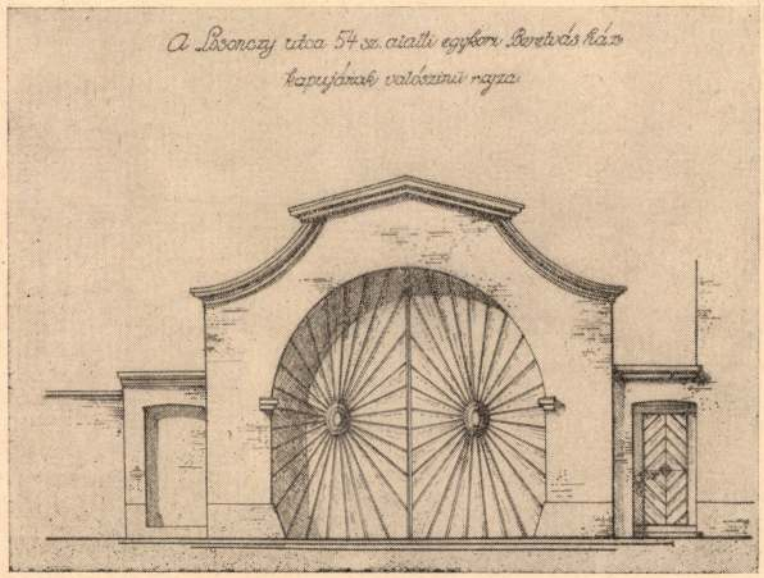

13. Az egykori Beretvás Albert-féle ház kapuja. Losonczy-utca 7 sz. (Lebontották 1905-ben.)

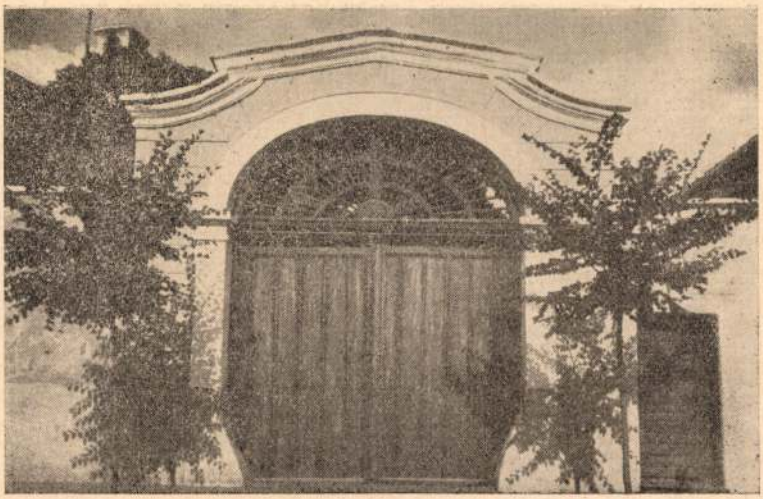

14. Dalmady Győző-utca 8 sz. ház kapuja. Kalocsa István építtette a XIX. század elején.

Az V-ker. dr. Tanárky Béla útca 4 sz. Tanárky-kúria, több mint 2 kat. hold területen fekszik. A telket elhatároló hatalmas kőkerítés mögül terebélyes fák hajladoznak ki, s csak diszkréten sejtetik azt a külvilágtól elzárt szép nagy fehér épületet, mely környezetével együtt alig változott építési ideje óta. Eredetileg dabasi Halász József birtoka volt, ő építtette a XIX-ik század elején. A mintegy 42 m. hosszú, egy traktusos ház előtt egész hosszában boltíves árkád húzódik végig, mely elé két nyolcszög alaprajzú, kupolás tetejű szoba van kiugrasztva oly módon, hogy e kiugrások előtt a folyosónak 2—2 ive, a kiugrások között 5 ive van. (7. kép.)

Az épület falai, kivéve a kupolás részekét, símák, s fehérre vannak meszelve, a kupolás kiugrások falai rusztikázottak. A folyosóra néző ablakok vasrácsai és a kupolák fesztonos csúcsvégződései a copf stílus szellemében készültek. Az épület északi, oromfalas homlokzata rusztikázott, és ablakkeretezése díszesebb kivitelű. E homlokzaton a folyosót klasszicizáló stílusban készült finomabb tagozású rácsos faajtó zárja le. A folyosó egy másik ajtaja — csúcsíves részleteivel — már romantikus irányzatú.

A kúria egykori építtetőjének, dabasi Halász Józsefnek a ref. temetőben lévő empire stílusú síremlékét Ferenczy István, első hazai szobrászunk készítette.

Kúriák: copf és empire motivumokkal. A zopf és empíre stílusú motivumokat tüntetik fel a következő kúriák:

A X-ker. Losonczy utca 7 sz ház, melyet Beretvás Albert építtetett 1827-ben, L alakú egy traktusos épület, elül boltíves tornáccal. Nagy sarok-szobája boltíves volt, mely az 1911 évi földrengéskor — a rajta támadt repedések miatt — lebontatott. Az épület oromfalait csillagdiszes, zászlós oromvégződés zárta le, melyen az építés ide volt feltüntetve. Az épület falai sávosan rusztikázottak.

Koronázópárkánya részlettagozataiban még teljesen barokkos hatású,de az ablakok feletti négyszögletes fülkék már empíre motivumúak. E fülkékben egyes és páros rosetta-díszek, szőllőfürtök és más gyümölcsök vannak felhordva meglehetős primitiv formaképzéssel. E század kezdetén — közelebbről 1905-ben — lebontott nagy kapuról később fogunk megemlékezni.

A VI-ker. Dalmady Győző utca 8 sz. kúriát Kalocsa István építtette a XIX-ik század elején. Az L alakú magas földszintes épületnek a Dalmady- és Rákóczy utcák keresztezésében igen szép távlati képe van. Szép nagy íves kapujáról később emlékezünk meg. Kétszínben tartott homlokzatát élénk vonalzású és árnyékolású ba-

rokk koronázó párkány zárja le. A falsíkba mélyített ablak-keretek, az ablakok feletti félköríves bemélyítések s az ezeket egybekapcsoló vállpárkányok és az ablakok-alatti mellvédpárkányok tagozata, már mind klasszicizáló jellegűek.

Az V-ik ker. Kalocsa Balázs utca 1 sz. alatti városi ovoda, egykor Kalocsa-kúria, rusztikázott homlokzatával, ablakrácsaival, párkányzatával még közelebb áll a copf stílushoz, mint az előbbi házak. E házat azonban a mult század utolsó negyedében eszközölt átalakítások eredeti jellegéből erősen kivetkőztették. Kiemelkedő dombon való elhelyezése, nagy kőfala, a mögötte levő szép kert, ma is elárulják, hogy ez ház is kúria volt valaha.

Az V-ik ker. Kecskeméti utca 21 sz. házat, mely ma Gáll Dezső kormányfőtanácsos úr tulajdona — dabasi Halász Ferenc építtette a XIX-ik század elején. Ezen alaprajzi elrendezésében barokk stílusú dupla traktusos épület városunknak legszebb kúriái közé tartozik. (8-ik kép.)

A földszinten elhelyezett magtár felett ugyan olyan klasszicizáló, kapcsolt boltívek huzódnak, mint amilyeneket a városháza keleti homlokzatán láthattunk. További klasszicizáló motivumok, hogy a koronázó párkánynak erősen kiugró lemeze van, valamint hogy a síma homlokzatot 4 jón-fejezetű pilléruralja.

Viszont a copf stilus korából maradt motivumok a jón fejezetek fűzérdíszei s az erkélyrácsok részletdiszei.

Ezen kisebb kastélynak beillő épület is akkor érvényesül teljes szépségben, ha magas kőkerítésével, kapubálványaival együtt azt az előtte elterülő térről szemlélhetjük.

A Szabadszállási ut és a Hid utca sarkán álló, Szabadszállási ut 2 sz., Sigray Márton által épitett, ma Beretvás Jenő miniszteri tanácsos úr tulajdonát képező udvarházon még több a klasszicizáló elem. A mélyen kiugró koronázó párkány lemeze, az árnyas udvar felőli oldalon a 4 oszlopos, timpanonnal lezárt előtér, az utcai homlokzatot elkeritő kőpillérek közé fogott vasrács, már mind klasszicizáló jellegűek.

Egyedül az utcai ablakok vannak még a copf stilus szellemében kiugrasztott sávokba foglalva. Az épület szép távlati képéhez nagyban hozzájárul az árnyas kertet övező magas kőkerítés, erőteljes kapubálványaival.

Klasszicizáló stílusú kúriák. Teljesen klasszicizáló stilusban készültek a következő kúriák:

A Szász Károly és Dalmady Győző utca torkolatában épült, Dalmady Győző utca 3 sz. alatti Casinó-épületet a XIX-ik század

elején Szalay Mihály az Országos Pénztár pénztárnoka építettette. Ha az épület az idők folyamán sok átalakításon is ment keresztül, homlokzatát legalább nagy vonásaiban ma is megtartotta. (9-ik kép.)

Homlokzatának domináló része 4 karcsú, síma oszlopon nyugvó, klasszikus jellegű párkányzattal lezárt és timpanonos oromzatban végződő előcsarnoka. Ez az épület is rendkivül hatásosan van beállítva a fentemlített utcák kiágazásába.

A klasszicizáló építészetnek legismertebb képviselője Kőrösön, a volt Beretvás Farkas-féle IV-ker. Arany János utca 28 sz. kúria. A többi e fajta épületektől eltérően itt a 4 oszlopos, timpanonos csarnok a ház keskeny északi végén van elhelyezve. Szép körvonalai még mindég meg vannak. Ez a régi udvarház, amidőn gazdát cserélt, a rajta jóindulattal, de kevés hozzáértéssel végrehajtott renoválás művészi szempontból igen sok kárt okozott. (10-ik kép.)

Szép síma oszlopait félig kannelurázták, alul lábazattal látták el, aminek következtében sudaras, karcsú jellegüket és arányukat elvesztették. Az udvari homlokzatra szecessziós osztású kerek ablak is készült, a régi ablakok helyébe tett uj ablakok körül elhagyták a kisérő vályatos szegélyt. Az épület tetőcsúcsáról lekerült a csillagos zászlós végződés, s betetőzésképen a timpanon mezejében egy igen rosszul elhelyezett zászlótartó készült.

A gazdasági helyzet némi javultával itt volna az ideje, hogy ezt az igazán szép — szinte műemlék-számba menő — öreg alföldi kúriát nem sok kiadást jelentő renoválással régi állapotába hozzák helyre.

A III. ker. Örkényi-utca 7 sz. Vaikó kúria — mely ma Czibulka Gyula gyógyszerész úr tulajdona — klasszicizáló stilusban készült. Homlokzatát azok a boltövek, vállpárkányok, ablak közötti lizénák díszitik, amelyek e korban legszokásosabbak voltak, s melyekről az előbbiekben már több izben történt említés.

Ugyancsak klasszicizáló stílusú a VI. ker. Kecskeméti-u. 8 sz. Pintér—Beretvás—Szenthe rokonságon át a dr. Törös Lászlóné tulajdonába jutott kúria. Különösen jellegzetes karcsú oszlopsoros, eredeti kövezéssel meghagyott folyosója. Belül a falba építve ma is megtalálható egy kedves, tökéletes vonalvezetésű, s a korra nézve annyira jellemző empire-szekrény. Az utca szabályozás áldozatául esett kapubálványai és kis előkertje szintén jellegzetesek voltak.(12 kép.)

Az V. ker. Kalocsa Balázs utca és Koszorú utca sarkán épült Kalocsa Balázs utca 2 sz. alatti — egykor Molnár Pál szenátor, táblabiró tulajdonát képező — kúria részletképzésében nagyjában azonos, az Örkényi u. 7. sz. udvarház homlokzatával.

Rendkivül szerencsés ennek — a környező terepből jól kiemelt — kuriának, a fent említett utcák kiágazásában történt elhelyezése.

Milyen kedves és festői hatású itt, a kis tetőkkel lefedett sárgára meszelt oszlopok közé foglalt, léckeritéssel határolt előkert és a stílusosan tagozott karcsú pillérek közé foglalt behajtó kapu, melyet a jobb és bal oldalon hozzáépített kisajtó még jobban kiemel. (11-ik kép.)

A VI-ik ker. Alpár utca 12 sz. — ma özv. Muraközy Gyuláné urnő tulajdonát képező — egykori Mocsy-kuria régi alakjában a klasszicizáló stílusban épült kuriák sikerült mintája volt. Az épület arányai igen szépek.

A nemes egyszerűséggel megoldott homlokzat kiegyensulyozott. A homlokzat sima falú középrizalitját finom fejezetű pillérek tagozzák. A többi homlokzati falak rusztikázottak, s a hornyok gót kötéses beosztást mutatnak.

Az épület klasszikus hatását nagymértékben kidomboritja szerencsésen megválasztott enyhe tetőhajlása. Az udvar felőli oldalon még e század elején sima, dór jellegű oszlopokon nyugvó szép nyitott csarnok emelkedett, melyet a kőrösi házakon szokásos timpanon helyett, az empire stílusu házakra igen jellemző lépcsős attika fal zárt le.

Az épület jobb és balodalán elhuzódó kőkeritésbe empire stílusu, gömbös lezárásu kapu-pillérek vannak beépitve.

A kuriák épitészetének összefoglalása. A kuriák épitészetének itt részletezett leirásából összefoglalásképen megállapithatjuk, hogy azokat az uralkodó stilusoknak igen szerény motivumaival kéték ki általában.

A fényképek is ritkán tudják visszaadni azt az előkelő, nyugodt hatást, amit ezek az egyszerű udvarházak a szemlélőben keltenek. A hatás titka: a kuria épületeknek rendkivül ügyes beállítása arra a térre, tágas udvarra, utca kiágazásba, vagy torkolatba, ahova azok felépültek. A helynek ez az ügyes megválasztása azután már rendszerint nem a vidéki kismester, hanem az épittető úr izlésének és intelligenciájának volt az eredménye.

Polgári házak. Az udvarházak alaprajzi elrendezésével, beosztásával már a fentiekben foglalkoztunk. Az egy traktusos polgári házak még ezeknél is jóval egyszerűbbek. A bejárat a konyhából történik. A család egy, esetleg két szobában huzódik meg. A tiszta szobát ritkán használják. A nagy búbos kemence a szobának néha egy-hetedét foglalja el.

Ebben az időben épült polgári házak formaképzés tekintetében is alig tértek el az udvarházaktól. Általában kisebb igényű embereknek készült hajlékok ezek, melyek 3 ablakos végükkel az utcára tekintenek.

A copf stílus korszakából való házaknak homlokzata rusztikázott vonalozásu, koronázó párkányuk a barokk stílusra jellemző tagozással, és az ablakok a falsíkból kiugró kerettel vannak ellátva.

A koronázó párkányról a legritkább esetben marad el az álló konzol, vagy a konzolszerű fogazás.

Ha a ház a klasszicizáló korban készült, akkor az ablakokat — a már fentebb többször említett — falsikba bemélyített szegélyezés veszi körül, s az ablakok felett vállpárkánnyal összekapcsolt boltövek képeztetnek.

Itt is gyakori dísz az ablakok fölé, a falba vájt téglaalaku fülke egy, vagy páros rozetta diszitéssel.

A kismesterek különösen a kémények diszitésénél remekelnek. A bőméretű mászható kémény lefedő boltozata fölé kehely, — vagy bimbóalakú — záródiszt tesznek.

A kémény oldalát keretbe foglalják, megjelölik a diszités évszámával, s helyenként a zopf stílusra jellemző egymásra rakott tárcsás vagy pikkelyes díszitést is alkalmaznak.

A klasszicizáló házakon a boltozatos záródású kémények helyett a fent összeszűkülő kéményfejeket kedvelik.

Az ablakokat rozettával díszített ráccsal biztositják.

Igen gyakori eset volt az ablakoknak kifelé nyíló, zöldre festett vastáblákkal való elreteszelése, mely táblák kitámasztva igen jól hatottak a fehérre meszelt falakon, ezek azonban ma már igen csak lekerültek a házak faláról.

A kapuk. Rátérek a kocsibehajtó kapuk rövid méltatására. A barokk-copf stílusú házak jellegzetes emlékei általában azok a diszes, hatalmas nagy kocsibehajtó kapuk, melyek valamikor városunkban is sokkal nagyobb számban lehettek, de ma már alig van belőlük kettő-három.

Ezek közül igen eredeti volt a X. ker. Losonczy útca 7. sz. Beretvás Albert által épített udvarház boltíves kapuja, melyet a század első éveiben bontottak le. Itt a kétszárnyas, erős ácsolt kaput az útca felőli oldalakon sugaras deszkaborítás fedte, mely középütt rovásokkal díszített, erősen kidomborodó, elliptikus alakú nagy rozettában záródott le. (13-ik kép.)

Forma tekintetében ehhez a kapuhoz közel áll a VI-ker. Kecskeméti útca 9. sz. ház Vörösmarty-utcáról nyiló boltíves kapujá-

nak architeklurája, de sajnos a fakapu már itt sem a régi. A mai kapu egyszerű, minden jelleg nélküli ácsmunka.

Más tipusú a Dalmady Győző utca 8. sz. ház kapuja, melyet Kalocsa István építtetett a múlt század elején. Ezt a kosáríves kaput eredeti állapotában megmaradt élénk tagozatú barokkos párkányú oromfal zárja le. E kapunál a vállkő felett elhelyezett vállgerenda a kapunyilást két részre osztja. A felső íves nyilást sugaras irányú, régi, szép farácsozat díszíti, mely a vállpárkány közepében elhelyezett félköríves rozzettában fut össze. A vállgerenda alatti kétszárnyú ácsolt fakapu újabb keletű jelentéktelen ácsmunka. Valószinű, hogy itt eredetileg rácsos kapu állott. (14 ik kép.)

Forma tekintetében ehhez a kapuhoz közel áll a Rákóczy-utca 27. sz. ház kapujának architekturája, de itt, az ív feletti oromfal párkányzata már egy régebbi renoválás áldozatául esett. Az elválasztó gerenda feletti sugaras rácsozat az előbbi kapuéval azonos kivitelű, a gerenda alatt itt ma is rácsos kapu áll, de ez már későbbi munka, amelynél az eredeti kapu — amint az a kisajtó munkájából következtethető — sokkal díszesebb kivitelű lehetett. A szép kapunyílást még inkább kiemeli az, hogy jobb és baloldalon egy-egy kisajtó csatlakozik.

A házfelőli kisajtónak bámulatos szép, részleteiben finoman kidolgozott ácsmunkája van, mely országos viszonylatban is említésre és megőrzésre érdemes munka.

A klasszicizáló korban a kapuk alakja is megváltozik. Ekkor a boltöv már elmarad. A kapubálványok jóval a kőkerités fölé épülnek s tetejükre a koronázó párkány felett □ alaku cserép, vagy később bádogfedésű sátortető kerül, mely kehely, fenyőtoboz, vagy gömb alakú záródíszben végződik. A monumentális jelleg emelésére a kapubálványok két oldalára a kőkerités falában egy-egy kisajtó készül, melyek közül azonban rendesen csak az egyik van használatban. Az ácsolt fakapu itt is rácsos kiképzésű, rendszerint fehérre mázolt, mely a sárgára meszelt kőkerités, a mögötte levő kert lombozatával együtt igen kellemes színhatást nyujt.

Festői hatású a Kinizsi utca 1 sz., Tancsa István úr tulajdonát képező ház kőkerítése és kapuzata.

A polgári házak közül egyszerű, nemes arányú empire stílusu ajtaja van M. Farkas János Levente utca 22 sz. házának.

Ami már most az udvarházak és a polgári lakások felszerelését illeti, azok általában igen egyszerűek voltak. Az ajtók egyszárnyúak, az osztott ablakok kicsinyek. A folyosók, konyhák válogatott téglával, a szobák deszka-padlóval voltak burkolva.

A lakások régi népies barokk, majd a ma oly nagy kereslet-nek örvendő bidermeier butorral voltak berendezve. A falat a családi képeken kivül költők és hazafiaknak abban az időben feltalált és hamarosan divatba jövő könyomatos képei díszítik. A világitás faggyúgyertyával történt, melynek hamvát sűrűn le kellett koppintani.

Néhai Hoitsy Pál — az egykori kőrösi diák — a jeles publicista és csillagász a kiegyezés korabeli társadalmi életét nagyjában igy festi, de ezek a szóban levő korra talán még jellemzőbbek voltak : A családok élénk társadalmi életet folytattak egymás között. Nem volt egy névnap vagy lakzi és keresztelő, amikor összse ne jöttek volna a rokonok és a jó barátok. Dús lakomában természetesen nem volt hiány. A konyha bőséges volt. Zsíros voltáról akkor is híres, de kerültek mindent, amit pénzért kellett volna venni, csak a fűszer-árú került pénzbe.

Az emberek élete társaságosabb volt, mint manapság Széchenyi pesti Nemzeti Kaszinója mintájára Kőrösön is alakúltak kaszinók, olvasókörök, melyek sürün látogatottak voltak. Az iparosok a céhekbe jöttek össze, s még a gazdák is egybegyültek vasárnap délután a szárazmalom tetője alatt, mely megvédte őket eső ellen, nyáron árnyékot adott s terjedelmes kereke ülésül szolgált. Télen pedig a kovácsműhely és a korcsma volt a találkahely.

A családok otthoni élete sokkalta egyszerűbb volt, mint a mai. Puritán erkölcs uralkodott, puritán környezetben...

Ezzel a fentemlített kor kuriáinak és házainak általánosságban való ismertetésének végére jutottam.

Dokumentumok voltak az itt felsorolt példák arra, hogy a művészi áramlatok, ha késéssel, ha szerény alakban, provinciális elgondolással, de azért városunkba is eljutottak.

Építő és építtető ezeken az épületeken nem majmolta értelmetlenül, vagy izléstelenül az idegent, hanem a különböző stílusokból átvette azt, ami anyagi viszonyainak, életfelfogásának legjobban megfelelt. Nincsenek e házak kivül sem gipsz-architekturával felcicomázva akkor, midőn belül egyszerű kiképzésűek a helyiségek.

Kedvesek ezek az emlékek, mert a mieink, mert igazak és mert nem akarnak többet mutatni, mint amik. Mindenképpen érdemesek arra, hogy ezeket szeretettel megőrizzük.

Végezetül nem hagyhatom említés nélkül azt az örvendetes tevékenységet, amellyel a városi közművelődési muzeum vezetősége polgármesterünk utmutatása alapján e régi emlékek összegyüjtésén fáradozik a mellékelt képek is nagyobb részben városi felvételek.

Ha ez a gyüjtés 35—40 évvel ezelőtt megkezdődött volna, ma mennyi festői részletét birnánk legalább rajzokban és fényképfelvételekben régi felhagyott kálvinista erdőtemetőnknek és városunk száraz malmokkal teli kedves térségeinek és az akkor még sokkal nagyobb számban fel lelhető népművészeti emlékeknek!...

Forrásmunkák:

Dr. Kotsis Iván: A középeurópai renaissance épitőművészet alaktana.

Benkó Imre: A városok monográfiája Nagykőrös kötetében a kúriákról irott tanúlmánya.

Nagybaki kat. templom

gótikus

keje repr.

Nagy Magyarép

II. 367. l.

IRODALOM

Szludrey: Magyar hadtört. enl. 38 s.

JEGYZET

Nagylángi kastély

XIX. sz.

kéje repr.

Károly János

Fejérvármegye

tort. V. k.

Szekesfejérvár

1904

5. l.

Bogen VI.	Fig 14.	Sarkophag a. d. Steph. Bapteke		
	15.	Ring ebendaher (mit Hieroh.)		
	16.	Einfaches Encolpium Kreuz.		
Bog. VIII.	F. 53.	Crucifix a. d. Steph. Bapteke		
" XI.	F. 106.	Gedriss d. Karlsburger Domes.		
" XII	F 133.	Gedriss d. Kirche v. Lebing		
" XVI.	F. 214.		30,00 □"	
" "	215.	Türgye	5,00	
" "	216.		4,00	
" "	222.	Tesimye v. F. Eörs	7,00	
" XVII.	240	Gedr. v. H. Mária	2,00	
" "	241		2,35	
" "	242	Durchschn v. do	6,20	
" "	243	Säulchen v. do	6,75	
" "	244	Fußvzg v. do	0,75	
" "	245		1,00	
" "	246.	Kragst. v. do	1,00	
" "	247.	Gedr. v. Feldebrö	8,75	
" "	248.	Säulgedr. v. do	3,00	

81,77 □" à 55 kr = 44,97 ~~45,00~~

~~76,1 □" à 55 kr~~ =

76,60 □" à 55 kr = 42,13.

Nagylévárdi rk.

pléb. templom

képe repr.

Kiss Sziklhath Magy

627. l.

Nagylibercsei ev.
templom falképei
(Nográd vm)
Másolta
l. Huszka József.

Gerecze falképek
513. h

Privilegien.

gen reicht bis in die Zeit der Arpaden
r ersten Hälfte des 11. Jahrhunderts
ähe noch vor 1050 eine heute ver-
bekannte, dem heiligen Leonhard
sbau und die Errichtung zahlreicher
ahrhunderts, in die Ära Béla des IV.
nflut von Burgenbauten ist im 15.
efährdeten südlichen Grenzen festzu-
gischen Fürstentums gelangten die
n und einiger Magnatenfamilien und
sen. Von den noch aus arpadischer der
ndert errichteten Burgen führen wir
umgebaute und heute in Trümmern
n Komitate Szeben an, weiterhin die
von Kőhalom (Reps) im Großkokler-
welche ihr heutiges Aussehen unter
und unter anderem einen schönen
ennen wir die Anfang des 15. Jahr-
iehene Burg Sebes (Komitat Bihar),
len Grafen Csáky überlassene Kőrös-
Gleichfalls aus dem 13. Jahrhundert
hundert der Lieblingsaufenthalt der
en erhaltenen ungarischen Burgen.
mit einer zweigeschossigen Arkaden-
erhielt damit eine für die ungarische
nce höchst bezeichnende Fassung
áky, später Gabriel Bethlen, Georg
ie gehen die Umbauten, Verschöne-
Inneneinrichtung zurück. Überaus
hre 1640. Im Außenbau fallen die
che durch geschlossene Mauerzüge

Nagylomnici Madonna

1473

repr.

Kampkörejkfassolni

174. l.

fordult, disces keretbe helyezett fajásdad
- forgó díszíti, haja rövid, bajusza kipödrött,
Végig begombolt köntöse felett kendő lát-
rú. A kereten fölül zászlók és tabérkoszorú-
faragványok, lent pedig felakasztott prém és
elirata a kép alatt két sorban.

Turso Palatinus
gariae.

alkeretnek 27·8 - 16·8 cm.

140/95 N° 305

Nagylónyai ref.
templom falképei
(Bereg vm.)
Bemesselve

l.
Gereczefalképek
491. l.

Nagylózsi Ecce

homo-oszlop

1650-ben Erzult.
reneszánsz stilben
az oszlop állitólag
elpusztult.

Storno Miksa

Nehány sopronmegyei
régi templomról

Soproni Szemle

1940. 25. l.

Keppel

Berlin, Kaiser Friedrich Mus.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Benesch Belved. 70. l. (Bellinesch.)

BIONDO, GIOVANNI, DEL (toszkánai festő működött a XIV. sz. végén.)

Krisztus a keresztfán, Sz Mária, Sz János ev. és Sz Ferenc

Csúcsos felső záródással.
Fa, tempera, 63×34 cm.
A Bertinelli gyüjteményből.
Restaurálta Nikássy Lajos 1933.
Maszlaghy II., 53. szám. (Ismeretlen.) — Berti Toesca 956. l. (Lemosás előtt látta. Masolino-követő?)

Nagymaros - szent-
mihályhegyi bencés
apatság

1278

Bar Bpest balp

136. P.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Nagyócsai rk.

templom

Mária halálát

ábrázoló oltára

(Zólyom mellett)

Repr.

Divald Mag. Művenil

154. l.

Emlitve: 147. l.

Europa Lapterjeszti K.

Budapest

V Rothermere u.

12. III. 2.

Nagyoroszi rk.

templom

Ep. 1873

Bar Brestbalp

134 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Nagyoroszi gr.

Berchtold-Eastély

(Nógrád vm)

kép- és egyéb

gyűjtemények

Bar Bpestbalp

13 y. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Nagyölyvesi ref. templom

falképe

l.

Gerecze falképek

511. h.

Nagyölyvesi templom
falképei
Tordaaranyos vm

Gerecze falképek
531. h.

Keletázsiai könyvek III. 224

Nagymartoni rk.

templom

gótikus

kepe repr.

Szabó Károly =

Kun László 1272–

1290. M. Tört. Élctr.

Bp. 1886. 161. l

szalagfonattal kombinálva találjuk
a Deutsch-Altenburg-i csontház osz
ban különbözik, hogy a sipok keske
bek lettek és ezáltal a sipok legy
mosan sorakoznak egymás mellé. A s
jesen hiányzik, viszont a hurkolt
lévő egyik töredéken, amelynek min
tott második ablakának kerete kész
tásban önállóan is jelentkezik. Ez
kaput diszitő sipsor hatása alatt

A második, 13.századi hullám ho
iv meander motivumát és a zeg-zugo
sarkon kétféle változatban is jele
disz ép ugy a 12.századi norman mo
~~cikk-cakk~~ ívek. Mig azonban a fran
liefben, majdnem sikdiszitésként a
voltakép anyagszerüthen faragásuk
a falsarkokat, A meander vándorutj
A pálcadisznek itt látható, kőcsip
datálható emlékek közül a regensbu
északi kapuján jelenik meg először

Nagymoni ref. templom
gótikus

Petri Mór dr.
Szilágy vármegye
monographiája
IV. k. 93-l.

„Pallas"
1897

Nagymuzsalyi régi
templom falképei

Elpuntultak
(Bereg vm)

l. Gerecze falképek

492. h.

Nagyócsai Szt Miklós
és Remete Szent Antal
szolvai

1500 után

Repr.
Kampkörejkfaszolv.
290. l.

Szentiv

II

III. Kárthelyi dolg

A dolgozat ira

Nagyócsai Mária-halála-oltár

1516.

Repr.

Kampkőzépkfaszobr.

298, 299. l.

Mérleg

1934.			
szept.	30.	9 számlánál	70,884 41
			70,884 41

Dr. K
veles gazd
székesfővá
miatt berli
nyozta Be
nak képző

Tanulmán

Gróf I
Kálvin-tér
részesülve
tikai theol
kozó egyet
munkát vé
mában „A
készülő m
költségén
ki kutatás

Ezenk
ben folytatott antropológiai kutatásainak befejezhetése céljából 300

Wagyóczai Mária
halála ottára

P.
Péter I. 146. P.
147. P.

neti, művészettörténeti és városépítéstani tanulmányokkal készített elő. A következő városokat látogatta meg: München, Augsburg, Nürnberg; Rothenburg, Bamberg, Würzburg, Heidelberg, Speyer, Worms, Darmstadt, Frankfurt a. M., Mainz, Köln, Aachen, Münster, Bréma, Hamburg, Helgoland, Lübeck és különösen hosszabb ideig tartózkodott Weimarban, ahol Goethe-tanulmányokkal foglalkozott.

Mertz Margit (1909, Szatmárnémeti, róm. kat.), okleveles középiskolai tanár, Budapestről (prof. Thienemann), német csereösztöndíjas mindkét félévben. Mint a lipcsei egyetem bölcsészeti fakultásának rendes hallgatója főleg pedagógiai és néprajzi előadásokat látogatott és résztvett a vonatkozó szemináriumok munkájában. Egyidejűleg beiratkozott a városi Sozialpaedagogisches Frauenseminar egyik kétéves tanfolyamára szociológiai tanulmányainak kiegészítése céljából. Németországban több nagyobb körutazást tett, meglátogatta az új szociális berendezéseket, a Landjahrt, női munkatáborokat és nagyobb városok szociális berendezéseit.

Némedi Lajos (1912, Hajduszovát, ref.), okleveles középiskolai tanár, Debrecenből (prof. Huss), német csereösztöndíjas mindkét félévben. Behatóan foglalkozott a XVIII—XIX. századforduló magyar szellemi életének német kapcsolataival, elsősorban stílustörténeti szempontból. Tanulmányozta a modern német kultúrpolitikai törekvéseket.

EXPOSITIONS AMBULANTES D' ARTISTES HONGROIS

ADOLF, KOSZTA JÓZSEF, KUNFFI LAJOS,
AN, VASZARY JÁNOS, VASS ELEMÉR.

Telephon: A. 821—22.

Budapest, 193...

D. MARTISTES HONGROIS
EXPOSITIONS AMBULANTES

Nagyőri kastély

Nagyőri harangtorony
1623 ból

l.

Divald Károly művének

197. l.

Tek.

„Europa"

Könyvterjesztő vállalat

Budapest.

V. Rothermere u. 12. III. 2.

Nagyőri ref. templom

Madonna-szobor

fa, XIV. sz.

Repr.

Divald Magyar művek.

134. l.

NYOMTATVÁNY

.....úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Nagy-Páktély

Ung m.

Gör. Kath. templom

Harang 1672-ből

Nagypalugyai ev.

fatemplom

(Liptó vm)

Festett Ezerzat

d.

Gerecrefalképek

509. h.

ng, geringe Zahl
ische Weiterbildungen von Eigenheiten
Die gotische Architektur der Sieben-
it mehrere mit der ungarischen gemein-
Zug ist das Gefühl für Massigkeit,
n besonders gutes Beispiel bietet, deren
elle von Kolozsvár und des Kaschauer
n umgebene Turmhelm von Nagydisznód,
en schon erwähnt, auch eine Gruppe von
ch bei den kleineren Dorfkirchen treffen
vor allem im Korbau, der in den sächsi-
iffe überaus gedehnt erscheint, während
ltnis meistens umgekehrt ist.
Kafchérvár die große zentrale Werkstatt
schen Zeit an auf Kolozsvár über, um im
ndert hinein hier zu verbleiben, und zwar
ukunst, Plastik, Malerei und nicht zuletzt
niedekunst. Von der Mitte des 15. Jahr-
hindurch versah Kolozsvár halb Sieben-
nieden, mit Meistern und Werken. Dieser
Mitte des 16. Jahrhunderts, d. h. seit der
entums der Kunst des Landes eine gewisse
Teilen des in Fetzen zerissenen Ungarn
ssen waren. Zur Zeit des Fürstentums blieb
ende Energiequelle. Die signierten Werke
nstimmig, daß der überwiegende Teil der
Ursprunges war, wie die Besteller, an deren
eit zwischen 1547 und 1585 gab es unter
ldschmiedezunft nur drei nichtungarische
nbegierige Künstler zog die Stadt an, so
Peter von Kecskemét, dessen ungarisch

Nagypalugyai rk.

templomrom

(Lippó vm

falképnyomok

l.

Gereczefalképek

509. h.

halten in der Dekoration, blockarti
nur ein Südturm) usw. erscheinen
und Sonderwerten der heimischen
bürger Sachsen weist bei aller Selb
same Züge auf. Ein solcher gem
wofür die Kronstädter Schwarze K
Portale an die jenigen der St.-Mic
Domes erinnern. Der von vier Filial
Nagyszeben und Szászhermány sind
ungarischen Kirchen gemeinsam. V
wir aber auch auf wesentliche Unter
schen Gegenden im Verhältnisse z
bei den ungarischen Dorfkirchen da

Während in romanischer Z
bedeutete, so ging diese Rolle von
ganzen weiteren Verlauf, bis ins 16.
auf allen Gebieten der Kunsttätigke
in der köstlichen siebenbürgischen C
hunderts an durch das ganze 16.
bürgen mit Steinmetzen, Malern, C
Umstand verbürgte übrigens besond
Konstituierung des siebenbürgische
stilistische Einheit, deren zu den
laufende Fäden aber niemals völlig
Kolozsvár die maßgebende und stilb
und die archivalischen Daten bezeu
ausführenden Meister ebenso ungari
Spitze der fürstliche Hof stand. In
den nachweisbaren 50 Meistern d
(deutsche) Mitglieder. Auch frem
im 17. Jahrhundert den ausgezeich

Nagypalugyai fa-
templom
(Liptó vm)

Dívald Magyarország
171. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagypécseli kath.
templom
átmeneti stílü
1861-ben lerombolták
Falkeppel.
l.
Mihályifalnegyhm.
7. l.

Nágyrákosi rk. templom

Vasony

falképegyomok

Gerecze falképek

538-h.

FILM-

T. EUROPA RT.

Budapest.

Kérem további intézkedésig kiadványaikból az alábbi példányszámokat küldeni:

Magyar Nemzet	270		
Független Magyarorsz.			
Film, Szinház, Irodal.	350		
Képes Sport			
Magyar Rejtvény Ujság	70		

CSEHSZLOVÁK HIRLAPIRODA

aláírás.

Miskolc, 1942. febr. hó 11.

Nagysárosi mester

l

Kampkőlépkfarrobr.

150 · l.

a fordult ágaskodó lovon ~~látjuk~~ ül. Jobb
zogányt tart s baljával a kantárszárat
t toll disziti, bajusza rövid, göndör haja
. Öltözete: atilla, vállra vetett prémes mente,
árú csizma sarkantyuval. Derekát öv
, térde alatt szurókard van s a nyereg-
Lovát „S" betűvel jelölték meg. A háttér
ny és török lovasokkal. A felhők közt mon-
AVT MORI" jeligével. Felirata a kép alatt

ffern Helden Graf Peter von Serinj
art seiner Ruhmwürdigen Vorfahrn, die
it Heroisch und Herzhafft bestreittet,
stehē wolle."

nalkeretnek 31·1 : 25·4 cm.

26

140/95 № 329.

Nagysárosi oltár

XVIII-n.

l.

Arch. Ert. 1917

99. l.

Nagyváros Kálvária
mellékalakjai
XVI. n

Repr.
Kampkőzéjkfamb.
252. l

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

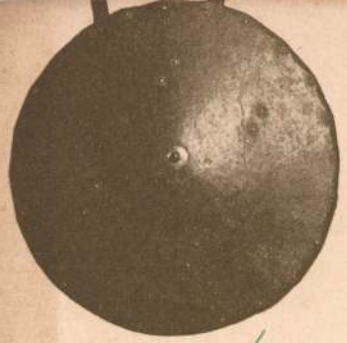

4. ábra. Különféle XVII-ik századbeli keleti jellegű fegyverek.

II. Károly főherczeg e raktárt. talmaz, az éppen a török ellen nerték meg a német hadurak a

paizs formájában s a lószeryen fegyverekkel harczolnak, a már csak ezen szempontból is

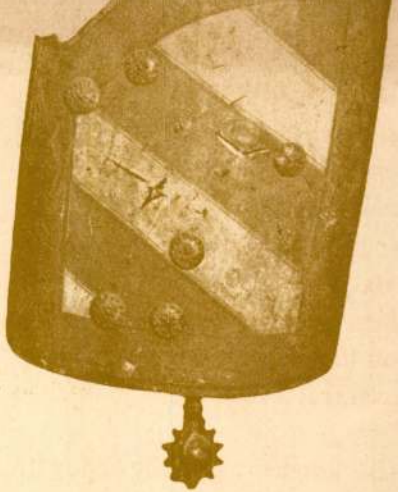

425. ábra. XVI-ik századbeli buzogányok és tárcsa-paizs.

jöttek divatba. E lándzsákkal, kar
országba, hol azok leginkább
négy főneme volt: 1. A fejczé
játéknem különösen a bécsi ud

Nagyszőllősi templom
(Sáros vm.)
legnagyobb harangja.

l. Arch. Ért. 1917

207. l.

A vértet illetőleg már az előzőkb
szakon keresztül, a sodronypánczél és a
hetjük fel e helyt is, miszerint nálunk, h
magángyűjteményben nem maradt fenn
való szegénységünk bizonyára azonnal s

A védő fegyverek során utolsó
szólottunk. Itt csak megemlítjük, hogy a
majd a négyszögletű olasz forma, mely
melyből a középkor végén a paizs szó a
tárcsaforma, mely némi török befolyás

Mint fentebb is említettük volt, a
nemsokára éppen e szerencsétlenség hat
ernyedetlenül és vitézül küzd, mígnem hó

A török veszély állandósága feg
1528-ban Budán tartott gyűlés kimondja,
együtt lóra kelni tartoznak. 1545-ben a n
lyes és portai fölkelés rendeltetik el. Mos
lovast tartozik kiállítani. A ki ezen rendel
nyi országgyűlés ezen felül még minden

Erdély hasonló erőfeszítéseket t
bennünket különösen az érdekel, hogy a
a medgyesi paizsgyártók és kardcsiszárok
zet országgyűlése mondta ki az általános

n «Knechtek»-nek, vagy «Drabantok»-nak
s á g», mely vitézség tekintetében csak-
több részében állítólag a régi hajtók,

VII. századból. A hg. Esterházyak fraknói várából.

jelentés hangsúlyozza, hogy lovasságot
Magyarországon, Erdélyben és Horvát-

tek. Igy 1535-ben az erdélyi hadjáratban

Magyarosi Kastély

kepei repr.

Márki Sándor dr.

II. Rákóczi Ferenc
I. k. 1676-1707. Bp.
1907. 119. l. 174,
175. l.

Nagysáros vár

romjai

Repr.

Márki Sándor dr

II. Rákóczi Ferenc

I k. 1676-1707. Bp.

1907. 133 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagyszinki oltár

1521.

l. Arch. Ért 1917

95. l.

Vince festő
műve

Nagyszeben (ev. templom
gótikus ajtója 1560.

1. Arch. Ért.
1915. 246. l.
39. tábla 2. kép.

E S Z E T

4 1

1—4. füzet.

A L O M

	Oldal
	3
	5
	6
	12
	14
zky György	14
akásainak alaprajzi megjavítására, *dr. Kotsis*	16
r János	21
	24
	30
	31
	32
ián	33

Nagyszeben ev.
plébániatemplom
gótikus padja.
l.
Arch. Ért 1915
258. l.

Nagysinki szárnyas
oltár

Vincentius mester
műve

l.

Péter I. 132. l.

748.

ézve. Eloše fésült hajá, szemöldöke, hegyesre pöd-
éstarna s szakála leberetvált. Aranyrojtú nyak-
á kilátszik, atillájáú és prémes mentéjeú a disz-

ra, méretei 68.5 : 55.3 cm.
ereklyemuzeumból. 107/95. № 174.

107/95 : 174.

Nagysinki oltár

reneszánsz

1.

Rotherdszárny

165–167. l.

müv.

l. 11
1 Röt. 8°

Schnaase
Carl

Geschichte der bildenden Künste
im 15. Jahrhundert.

Unter Mitwirkung von Dr. O. Eisenmann
herausgegeben von Wilhelm Lübke

I. – LXXXIV. + 1. – 596. ll.

Nagysomorvéti
állami tüdő-
gondozó-telep

grandiózus sza-
natorium
épült 1929-30
Ki tervezte?

Barcza Mátra
125 – 128. l.
képpel és alap-
rajzokkal-
Az épitész nincs
emlitve-

45 Február

Nagyszurányi rk.

templom

kegyi repr

Kiss Szikelkath Magy

629. l.

Nagyszalóki Kt Miklós

zobor

1506.

Repr.

Kampkőrejk fassobr.

243. l.

NYOMTATVÁNY

Budapest

úrnak

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Nagyszalóki mester

l.

Kampiskörejh fassob

149. l.

Győr.

A város látképe.

Fölül a várost szemléljük,
közeledik. Oldalt pedig a régi v
előtte a téren járókelőkkel.

Tus- és tollrajz, mér. 8.8
Kezdőkép a Győrmegye cz. c
Osztr. Magy. Monarchia XII

Sz. n. 331-9
379-902-89

Nagyszalóki
Madonna
1484
Repr.
Kampkörejk fassobr
176. l.

bra ~~nézve~~ fordult, tojásdad medaillonban ~~látható~~.
ja vállaira omlik, bajusza kicsiny, ~~III~~ sza-
Széles nyakkendőjét csipke szegi, mellvértet hord,
~~a atvetve~~ ~~tett~~, át. Felirata a kép alatt három sor-

DO CONTE DI STAREMBERG GENE
GLIA DE GLI ESERCITI DI S. M. CES^A^ &c.
NO 1661.
: „34."; legalól balra: „A. Bloem, deli." s jobbra: „Cor, Meyssens, Fe, Viennae."
a vonalkeretnek 18·9 : 15·5 cm.

94

140/95 N° 297.

Nagyszalontai ref.

templom

u. o. r. k. templom

" vár "

" baptista imaház

l. Papp Nagyvárad

154. l.

Nagyszalontai Csonka-

torony

l.

Papp Nagyvárad

154. l.

Mücsernok

V(örös) 3. József, szobrász,

Nagyszalontai Kossuth-
szobor

vrád
→

Mocsár József = Ünnepi
beszéd a nagyszalontai
Kossuth-szobor leleple-
zésén 1901. jun. 30.
Nagyszalonta, 1901.

Szinnyei IX. 80-h.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.

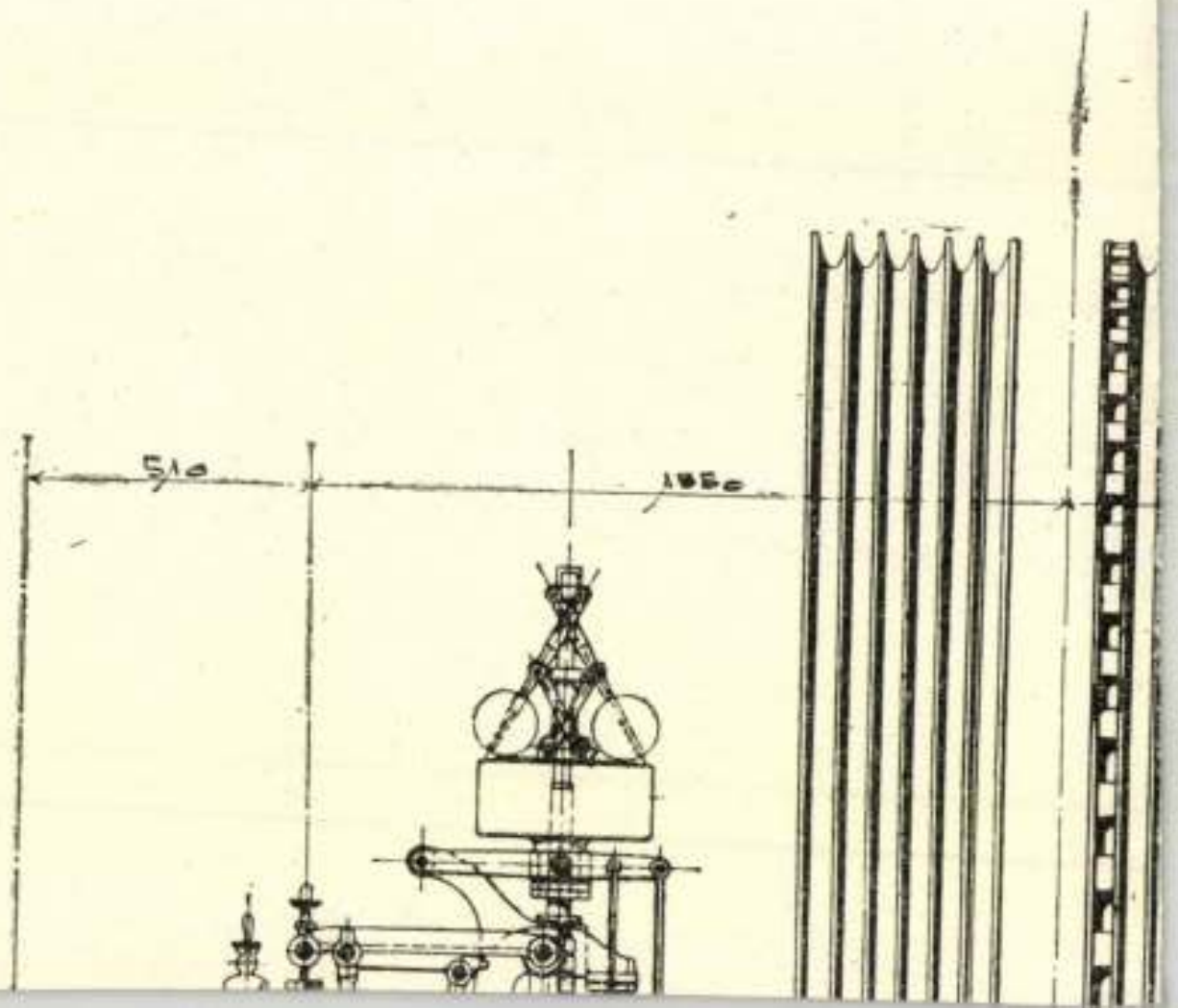

Nagyszeben vára

K. J. Adalék Szeben
város hadtörténelmé-
hez.
Hadtört. Közl.
1891. 421. l.

Porcellain, meissen VIII. 60

Nagyszebeni ev. plébánia templom

Czobor-kalay II. 298. l

342. ábra. Semriger Mátyás síremléke 1680. A nagyszebeni evang. plébániatemplomban.

hagját mutatja be, a mely Gyula-
k hatalmas méreteiért és gazdag
gyelmünket. Míg egyik oldalán az
nűvű jelenetek sorakoznak, addig
vű, teljes koronázási díszben levő
t konstatálhatunk, a mely a mesteri
an nyilatkozik meg.
közé tartozik Thurzó Elek (megh.
a), a mely az elhunytat, német szokás
e ábrázolja. Mordax Jakab pozsonyi
emutatott síremléke a szentgyörgyi
, 1572-ben készült. Ez a kőlap a
melyen három, távlatban ábrázolt
nádkozó asszonyra mutat. Legfelül
k meg. Kis mérete mellett is igen
met renaissance hatását mutatja.
díszes keret közönséges homok-
család sírtáblája, a melyet szintén

ek közé tartozik még a síremlékek
részében találunk, mint a hol az
et fejlődésére.
téren álló kútra utalni, a melynek
rát diszítette (l. a 102. lapot követő
ő felírások szerint 1563 és 1572
melynek nyolcz oldalát egy-egy
csészealakú felső medencét tart

Nagyszebeni Mária-templom főoltára

1.

Arch. Ért. 1917

96-C.

Nagyszebeni szent
Ferencrendi templom
Madonna szobra

l.

Arch. Ert. 1917
98. l.

DR. NAGY KÁROLY
POSONIENSE

Nagyszebem ev. templom

Mária, János és Jakab
apostolok szobra
az Ottyaisten dombormüve
XVI. s.

l.

Arch. Ert. 1917.
97. l.

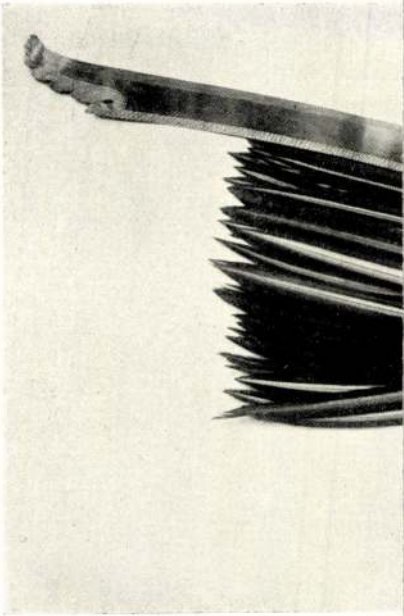

KÁROLYI SÁNDO

VI.

Nagyszebeni Bruken-
thal muzeum

2 gotikus ajtója
1500 Körül
l.

Arch. Ert 1915
245. l. 38. tabla
1. kép.

:ben, *dr. Kotsis Iván* 39
44
Korompay-Krompecher György 49
kislakásos lakótelep, *Szalágyi Géza* 54
osztonyi Gyula 56
z, *Zivuska Alfonz.*
60
61
62
i mintaházainak épitési és szerkezeti rajzai,
63
65
66
Géza 67
án Géza 71
iza, *Halászy Jenő* 75
, *Hidasi Lajos* 78
82
éki feltárása, *dr. Gosztonyi Gyula* 85
közlemény.) *Dr. ing. Bierbauer Virgil* 89
gy rajza 97
98
98
99
Géza 105
108
114
tek Kós Károly tervére, *Padányi Gulyás Jenő* 116
117
ilyázata, *Tóth Kálmán Géza* 117
sodik közlemény). *Dr. ing. Bierbauer Virgil* 121
eim Ernő 125

Nagyrében ev. ref. templom

sekrestyéjében gótikus szekrény.

l. Arch. Ért. 1915 247, 248. l. képpel.

U. o. egy másik szekrény a XVI. századból. Arch. Ért. 1915. 248. l. 42. tábla 2. kép

LI.

Nagyszebeni ev.
plébániatemplom
gótikus ajtója
a Brukenthal
Múzeumban.

l.

Arch. Ért.
1915. 247. l.

329. A renaissance épületcsoport nyugoti homlokzata.

Nagyszebeni ev.
plébánia templom
gótikus kapuzat-
rajzai.

l.

Arch. Ért. 1915

246. l.

ezek: egy folyosó, régi magyar bútorokkal; a folyosó dongaboltozatú mennyezetén, az Esterháy herczegek fraknói várából a kincstár benyílójának erőteljesen festett ágas-bogas, XVIII. századbeli diszítésű mennyezete volt utánozva; míg a másik egy lakószobát ábrázolt, a melynek boltozott mennyezete hű másolata volt a Beszterczebányán, a Turcsányi-

Nagyszeben.

templom gótikus

falirészlet -

l.

Arch. Ért.

1915. 247. l.

40. tábla 3. kép

41. tábla 3. kép

LII.

Nagyszebeni kórház

templom gótikus padja

l.

Arch. Ért. 1915

254. l. 51. tábla

1. k.

326. ábra. Felsőmagyarországi polgári-ház kapuja.

oját
pla-
ret-
E·
El·
O·
ult

iszet.

utánzata. (326. ábra). A déli és nyugati homlokzatok — a
a fentemlített felsőmagyarországi barok-vegyülékű renaissanc

A török hódoltság idejében a magyarországi keresk
ben, főleg Szepesben és Sárosban keresett s talált biztos n
bizonyos fokú jóllét fejlődött ki, a mely az építkezés modo
találunk még ma is Eperjesen, Lőcsén, Bártfán, Késmárkon
plom- és harangtorony, sőt néhány úri kastély is igazolja,
A felvidéken divatozott, s különösen a csipkés ormozatok n

[1] E. Albert Bielz: Siebenbürgen. 234. l.

Nagyszebeni szent Keresztkápolna Kálvária

csoportja

Lantregen Péter
ostrák szobrász
műve
1417
l.

Péter I. 162 l.

mezőgazdasági mérnöki kérdést, így a talajerózió elleni védekezést, vízmosások megkötését volt alkalma részletesen megismerni. Ezután még néhány további árvédelmi, folyócsatornázási és folyószabályozási munkálat egészítette ki amerikai tanulmányait. Hazatérése közben egy hetet a hamburgi vámmentes kikötő tanulmányozásával töltött el. Eredményeiről a Magyar Mérnök- és Építészegyletben tartandó előadásokban és a Vízügyi Közleményekben számol be.

Varga László (1904, Mezőcsokonya, Somogy m., ref.), okl. gépészmérnök, a m. kir. Légügyi Hivatal mérnöke, a Smith Jeremiás alapítványból 4000 pengős ösztöndíjban részesülve szeptember közepétől március közepéig volt tanulmányúton, amelynek célja az amerikai aerodinamikai laboratóriumok megismerése volt. Emellett igyekezett a repülés gyakorlati vonatkozásaiba is betekintést nyerni. New Yorkba megérkezve az Institute of International Educationtól megkapta a szükséges ajánlóleveleket, amelyekkel egyenesen Pasadenába utazott. Az itteni műegyetemen (California Institute of Technology) töltötte el kiküldetése idejének javarészét és különösen Kármán T. és C. B. Millikan professzorok útbaigazítása mellett folytatta tanulmányait. Vezető professzoraival és több szakértővel együtt részletesen megbeszélte a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a m. kir. Légügyi Hivatal által építendő aerodinamikai intézet terveit, amely kérdéssel kapcsolatban állandóan levelezett hazai szakprofesszorával is (Anderlik prof.).

Nagyszeben ev.

templom

Keresztelő medencéje

1438.

L. Leonhardus

l. harangöntő műve

Arch. Ért. 1913.

1. l. 6, 7, 8. l.

képpel

67. *Schoen Arnold:* id. m.

68. *Némethy Lajos:* id. m.

69. *U. a.:* id. m. — A szerző kétségtelenül a Liber Memorabilium egy széljegyzetéből meritette ezen adatát, melyet az emlitett misekönyv kiselejtezésekor vezettek be a következő megjegyzéssel: »Antiquissima forma hujus scripturae, atramenti color dente temporis consumptus, antiquitatem et autenticum autographi testantur.«

70. *J. F. Miller:* Descriptio . . .

71. Némethy szerint tévesen Milkovics Mihály.

72. Bán Sándor vizivárosi plébános jelentése a Christ-féle alapitványról a fővárosi tanácshoz 1908 április hóban. (Szent Anna plébánia templom levéltára.)

73. *U. o.:* Liber Memorabilium...

74. *J. F.* Miller: Descriptio . . .

75. *U. a.:* id. m.

76. *Szfőv. Lvt.* Budai templom-

85. *U. o.:* Invent. Bud. 167. 1759. A Szent Anna templom halotti anyakönyveiben téves bejegyzés folytán 70 évesnek van feltüntetve.

86. *Szfőv. Lvt.* Budai Végrendeletek I. 287. 1757.

87. *Némethy Lajos:* id. m.

88. *Szf. Lvt.* Invent. Bud. 1759. No. 167. Számlázva május 16-án nevezett asztalosm. által 12 f 36 x összegben.

89. *Luprecht:* id. m.

90. Konceptusát l. a Szfőv. Lvt. Budai templomszámadások 49. dob.

91. *L. u. o.* hagyatéki leltárt.

92. *Szfőv. Lvt.* Budai Végrendeletek I. No. 287. 1757.

93. *U. o.:* Budai Végrendeletek. I. No. 287. 1759.

94. *Szfőv. Lvt.* Vizivárosi telekkönyvek. Lib.

95. *U. o.:* Invent. Bud. 1759. No. 167.

96. *U. o.:* Budai telekkönyvek.

Nautilus-csigától vették. Ama XVII. századbeli Felsége tulajdonát képezi s aranyozott ezüs viseli, a miből annak egykori tulajdonosára kö (Hyppocampus) s rajta Neptun álló alakja kép valamikor a háromágú szig csúcsán koronázott Nereid

380. ábra. A nagy-szebeni ág. evang. templom XVII. századbeli pogány-pénzes kancsója.

Az elefántcsontból foglalkoztatják az ötvösök XVI. századig kereteket s tettek hozzájuk. Az ipar csak a XVI. században vá virágzási korát a XVII. sz csont-faragást és esztergál így Rudolf és Lipót s a nagyban gyakorolják, d tesznek szert. Kiállításunk is volt.

Jóllehet a szarvakbo díszek virágzási kora a X XVII. században is talá melyek a régi tradicziókat, divatban megőrizték. Ilyen herczegek fraknói k

en hat keretes hólyagidomban a fehér feldolgo-
a felső perem függélyes oldalán pedig fodrozott
átunk, a kettő között végre
kétfejű sas van ábrázolva.
as fölött a következő, 1650.
FerDInanDVs et Vna Ipsa
s levelek között ásványokat
zolvák.
ıranyozott ezüstből készült s
i kincstárából kiállított
, mert az 1652. évi vezekényi
tvéreivel elesett ESTERHÁZY
ɔs szélű talapzatán kagylók
ajt ábrázol, melyen turbános
ɔnt kardot, baljában annak
ı Esterházy László ül forgós
csizmában. A szobortalpának
NTWETT mesterre utal, a ki

386. ábra. A nagyszebeni ág. evang. presbyterium Hann Sebestyén féle gyertyatartója.

– Ötvösműkiáll. Kalauz, II.

)tvösműkiáll. Kalauz, III. ter.

viseli, illetőleg a horvát módra rövidre nyírott ujjú fosztán dolmányt, mely a festmény után ítélve, vörös selyemből való volt, csákóra vágott szárnyakkal, elől tizennyolcz, hatosával egy csoportba szedett gombbal. A borjúszájas ing ujja szélén arany hímzést vagy zsubrikamunkát tüntet fel. A tulajdonos ízléséről tanuskodik, hogy e dolmányon semmiféle diszítés nincsen. Öve selyemzsinórból való, a minőt hordtak akkortól fogva egész a XVIII. század végéig. Az övön elől lóg a kamarási kulcs. Szűk nadrágja végétől az ina közepéig kapcsokra jár. Lába sárga, oldalt fűzős bőrkapczában s ugyancsak sárga deli czipőben van. Fején magas prémsüveg. Jobb kezével botra támaszkodik, balját csípőjére teszi. Itt látjuk a kard markolatát. Úgy tetszik, hogy a fegyver volt az, a mit az ifjú legtöbbre becsült, mert ez viseletének leggazdagabb s legértékesebb részlete: a festmény után ítélve, mindenestül aranynyal borított s drágakövekkel kirakott lehetett. Balra nagy kutya áll; ugyanez az állat van lefestve még egyszer Fraknó várában. A kép bal oldalán, a fej mellett e feliratot olvassuk: ILIMUS : D : COM : PAULUS : ESTERHAS : DE FRAKNO : COM : SOPR : SUP : CCOM : SAC : PRAES : PAPA : SUP : CAP : AET : SUA 20 MDCLV.

488. ábra. Esterházy Pál gróf arczképe. Olajfestmény. 1655. Fraknói várában.

Nejének, Thököly Évának életnagyságú arczképe a legérdekesebb régi magyar costumeképek egyike. Arcza is érdekes. Nem mondható szabályos szépségnek, de mulatságos, eszes, jókedvű nőnek kellett lennie, a ki szerette a pompás öltözéket s kivált a drága ékszereket, mert vagyont érő drágaságok diszítik. Négy drágaköves rezgőtű van a hajába tűzve, melyet fodros, laza fürtökben visel. Két ugyancsak nagy fülönfüggő kandikál ki a haj alól. Nyakán egy sor ritka, nagyszemű gyöngy. Karcsú derekát magyaros, előlfűzött, kissé kivágott váll szorítja, igazgyöngy-hímzéssel. Ékszerének legfeltűnőbb része azonban valami szokatlan terjedelmű násfa-féle: öt egymás alatt lógó, lefelé mind kisebbedő, majdnem az övig érő csokor alkotja e kivételes darabot, mely aranyból lehetett s köszörült, talán zománczczal foglalatos kövekkel — rubintokkal — volt kirakva. Aranyból való kövekkel ékes egy nyakéket is látunk a násfa fölött. A széles, drágaköves, igazgyöngyös öve szintén szokatlan értékével tűnik fel. Lehetetlen, hogy a festő képzeletének szárnyalása szülte volna e csodaékszereket; létezniök kellett, annyira magukon viselik a kor minden jellegét; a gyakorlott szem szinte megtestesítve látja valamennyit. Hólyagos, szalaggal kétszer lekötött ujján is látunk két-két boglárt. Végül egy-egy karpereczet s gyöngyöket rakott minden karjára; még gyűrű is jutott minden kézre egy. Szoknyája méltóan egészíti ki a derekat. Ékszer ugyan nincsen rajta, de annál több a gyöngy a magyaros ízléssel megrajzolt hímzett virágokon, melyek a szoknya két harmadrészét borítják be. S hogy semmi se hiányozzék abból, a mire a nő szíve vágyakozik: széles, valószínűleg itthon, de mindenesetre külön e czélra készült csipkék szegik be a köténYt, a vállfűzőt, a derék ujjait s a zsebkendőt, melyet a magyar szokáshoz híven kezében tart. Hogy Thököly Éva tényleg örömét lelte a gazdag ruhában, azt bizonyítja a fraknói kincstárban megmaradt egy másik pávaszemkék bársony

489. ábra. Frank Valentin királybiró síremléke. 1648. A nagyszebeni evang. templomban.

Czobor Kalay II. k.

490. ábra. Drauth János és a két Drauth Simon városbirák síremléke. XVII. század. A nagyszebeni evang. templomban.

öltözete. Ezt is magasra felnyuló hímzése, hol az arany- és ezüstszál a klárisok egész tömegével versenyez, a létező leggazdagabb magyar női ruhává avatja. A XXVII. terem 104. szekrényében volt kiállítva (l. a LXXVIII. táblát). A festményen az Esterházyak herczegi czímere felett e felirat áll: CELSIMA : PRINCIPESSA : EVA : THÖKÖLY : COMITISSA : DE : KEZMARK : ILLMI : DM : PAULI : ESTERAS : REG : HUNG : PALATINI : CHAR. : CONIUNX : AO : MDCLXXXVII.

Most térjünk vissza a férfiöltözékekhez, a melyeket a szász királybirák sírkövein lehetett tanulmányozni s a melyek stíl dolgában zárt csoportot képeznek, csekély eltéréssel ugyanazt a tipust tüntetvén fel a XVII. század negyvenes éveitől fogva a XVIII. század elejéig.

A legrégibb Mann István brassai királybiró sírköve, mely az 1647. évszámot viseli. Ruházata majdnem teljesen azonos a Valentin Franknak egy évvel később kelt síremlékén (l. a 489. ábrát) látható ruházattal. Mindkettő bokáig érő, prémes gallérú, úgynevezett boér mentét visel, melynek ujjai a köpenynyel egyforma hosszúak, továbbá selyem övet s hosszú dolmányt. A két sírkő között még az a további hasonlatosság is fenforog, hogy a megörökített egyének arcza halotti arcznak van felfogva, majdnem a maszk benyomását kelti, holott a többi síremlékeken a művész inkább arczképet igyekezett kivésni. Lehet, hogy Mann és Frank síremlékei egy kéz munkái.

Nagyon csinos férfiú lehetett a brassói születésű Albelius Simon, iskolai rektor, majd 1619-től fogva lelkész, a ki 1667-ben fejezte be napjait 54 éves korában. Érdekes, feltűnően nemes vonásait eléggé jól örökítette meg a művész, a ki az eredetit alighanem személyesen is ismerte, annyira intim arczképet sikerült készíteni, melynek gondosan fésült haja s hullámos, szép szakálla bizonyára megfelelt a valóságnak. Ruházata a korábbi divatra emlékeztet. A mennyire kivehető, szűk ujjú tógából s felette hosszú, végig hasított, elől apró ránczokba szedett papi köntösből állott, prémmel diszített kihajtással.

A legdíszesebb síremléket azonban Fleiszer András nagyszebeni királybírónak készítették. Évszáma 1676. A hosszúkás négyszögű sírkő olyan, akár egy festmény. A megboldogult virágos kendővel leborított asztal mellett áll, melyen feszületet s imakönyvet látunk. Feje felett két angyal, mely czímerét tartja s rövid függöny, mintegy baldachint alkotva. Keztyűs balját az asztalra támasztja; jobbjával buzogányt tart.

Az arcza, az élő ember arcza. Jellemző szellemi tulajdonságot nem árul el, nem feltűnő, de azt a benyomást kelti a nézőben, hogy hasonlatosság szempontjából tökéletes. A halott hosszú báránybőrrel bélelt, talán bőrből való subát visel, — legalább a ránczok kezelése erre enged következtetni — bő ujjakkal, tizenkét száras gombbal s paszománttal. Dolmánya virágos szövetből való, derékig egyenes nyílással s onnét lefelé rézsút vágott szárnynyal. Öve selyemzsinórból, művészi görcsre kötött. Ránczos szárú csizmája lágy bőrből való. A csizma az emlék legkevésbbé sikerült része. A művész itt nem tudott megküzdeni az ábrázolás nehézségeivel s a legprimitívebb módon a lábakat, a lap felületébe kiterítve helyezte el. A sírkő bal oldalán szárnyas angyalfő látszik.

Reiher Andrásnak 1702. évszámmal jelzett sírköve s a három Drauth testvéré (l. a 490. ábrát) fejezik be a szász síremlékek érdekes sorozatát. Amarról nincs megjegyezni valónk. Ellenben az utóbbi magasan kiválik a többi közül individuális három feje miatt. Domború lombdíszszel ékes keretben, mely az egykorú fából faragott

Nagyszeben vára

Gyalókay Jenő

Endetz várai
1736-ban

Hadtört. Közl
1935. 237 és
kv. ll.
242-ig.

Birkás Béla
[illegible]

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyszebeni vártor-
nyok

– Repr.

Hadtört. Közl
1935. 21. l.

Nagyszeben ev. Hutsivei templom

falképei

Gerecrefalképek

523. h.

~~Plectrum~~ VIII. 243.

NYOMTATVÁNY

.....úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

NYOMTATVÁNY

.....úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Nagyszebeni
Szent Jakab-nobor

Repr.
Kampkőlejkosi fanobr.
306, 307. l

Kis F

1933.		
jan. 18.	idő pont.	40000 —

Nagyszebeni ferences kolostor és templom

I.

P. Boros Fortunát dr

Az erdélyi ferencrendiek. Cluj-Kolozsvár. 1927.

106 lap

, meghalt Lorettoban 1555-ben)

edő és dicsfénynyel körülvett angyal jobb
tt és baljában kettős abroncscsal körül-
ömböt tart. Középütt elválasztott szőke
eme és szemöldöke barna. Kiterjesztett szár-
án megkötött kőnyű ruhája megyszínű.
a, mérete és pedig (alól 155.3; (középütt 45.8 s a
égén 21.5 cm.
hosna
magassága:

szt. Bertalan templom volt ortárképének
panonja.

~~ira~~ 4933 frt 50 kr.

252.*)

Nagyszeben régi

képe

repr.

Kretschmayer Henrik

Gritti Lajos 1480–
1534. M. Tort. Élet.
Bp. 1901. 117. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Bathorimere-utca 12. III. 2.

Nagy szebén látképe

Jelzése H. J. Schollenb. s.

XVI. sz. metszet

repr.

Bártfy Gly

145. l

Nagyszeben ev. plébánia templom

Mökesch, Samuel.
Die Pfarrkirche
der angeb. Conf.
Verwandten zu
Herrmannstadt.
Nagyszeben 1859.

T. EUROPA RT.

Az Önök terjesztésében lévő kiadványokból részemre az alanti példányszámot kérem küldeni:

Collisban vagy Postán *(nem kívánt rész törlendő!)*

Magyar Nemzet köznap	Magyar Nemzet vasárnap	Film, Szinház, Irodalom	Független Magyaror.	Képes Sport	Rejtv. Uiság	Sztár			
—	—	8	5	2	2	—			

Kelt Ózd 942 II/7

MIKOLA BÉLA
KÖNYV- ÉS PAPÍRÜZLETE
Ó-D. VASVÁRI ÚT

aláírás

Nagyszebeni külvárosi
rk. templom

kéje repr.

Kisstiklbath Magy
880 e.

Nagyszebeni rk.
főtéri templom
belseje
képe repr.
Kisstzikl kath. Magy
879. l.

Nagyszebeni ev.
templom

Budapest

NYOMTATVÁNY

Mitteilung der
k. k. Zentralkom-
mission. 1856.
158 és kv. l.
(Die evangelische
Kirche zu Her-
mannstadt in
Siebenbürgen.)

Meghívó

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-u. 13) 1937. évi november hó 10-én este 6 órakor

Augustus császár születésének kétezeréves fordulója alkalmából

tartandó

ÜNNEPÉLYES EMLÉKÜLÉSÉRE

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Az augustusi béke szimbolikája a primaportai Augustus-szobor páncélján. Dr. ALFÖLDI ANDRÁS előadása.

Gerevich Tibor
elnök.

Az ülés előtt fél hatkor választmányi ülés a decemberi közgyűlés előkészítése tárgyában.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

Magyszebeni Ötvös
ich szabályai

1494.

Körölve

Korrespondenzblatt

1911. 56 – 60 l.

közli Roth
Viktor

Nagyszebeni oltár

l.

Rothordszárny

168–170 l.

I. – XII. [illegible]
tábla.

Prag
F. Tempsky

Leipzig
G. Freytag.

1887.

Nagyszebeni ev.

fötemplom

kőfaragójelei

l.

Korrespondenzblatt

1910. 61. l.

Nagyszent miklósi

vk. pléb. templom

klasszicizáló

képe repr.

Kiss Biblkath. Magy

1917. l.

Nagyszombat látképe

XVII. sz.

„Tirna" feli-
repr- rattal

Márki Sándor dr

II. Rákóczi Ferenc
I. k. 1676-1707.
Bp. 1907. 375. l

ASZÖD

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagyszombati Pár-
mány – palota

Kepe repr.

Fraknói Vilmos

Pázmány Péter.
1570 – 1637. Bp.
1886. 165. l.

Nagyszombati czietem
kepe repr.
u. o. 180. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagyszombati Nérei
egyház (gotikus).

Dörre Tivadar
rajza
repr

Fraknói Vilmos
Pázmány Péter
1570-1673. Bp.
1886. 196. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagyszombati egyetemi
templom

kéje, fénykép után
repr.

Hekl Uncsi

16. l.

Igen jó kép:

Nagyszombat vára
és városa

Brüin és Hogenber=
Civitates orbis ter-
rarum c. műből -
Rézin -

Repr.

Fraknói Vilmos

Parmány Péter
1570 - 1637. Bp.
1886. 198. l. után

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagyszombat

a XVII. náradban.

Kéje repr.

Rákóczi emlékkönyv

I. Bp. é n. 107. l.

Zománcos tárgy, népvándorlaskori II. 207

— római II. 207.

1351. GYÜRÜ, arany, hosszukás fejében 1 XIX. sz. v. — Ring, Gold, im Ko

1352. BROS, arany, rajta levelek közt z Brosch, Gold, auf Emailfond Blume

1353. PECSÉTGYÜRŰ, arany, ovális RECTE felirat. Magyar, XVIII. risch, XVIII. Jh.

1354. NŐI ZSEBÓRA, arany, ezüst számla Biedermeier. — Damenuhr, Gold, m

1355. OVÁLIS SZELENCE, szines, festet — Ovale Dose, mit Maleremail. Deu

1356. SZELENCE, faachát, arany foglala tekkel. Német, XVIII. sz. e. f. — D

, trébelt rokokódiszitéssel és amorettes szines, zománcképecs-
, London." Angol, XVIII. sz. — Taschenuhr mit Chatelain.
ekor und Emailbilder. Englisch, XVIII. Jh.

ont, arany foglalatban, födelén miniatur női mellkép. Francia,
Elfenbein, in Gold gefasst, am Deckel Miniaturbildnis. Fran-

sont, födelében miniatur női mellkép. Francia, XIX. sz. e f.
Deckel Miniaturbildnis. Französisch, e. H. XIX. Jh.

csont, födelében miniatur női mellképpel. Francia, XVIII.
in, im Deckel Miniaturbildnis. Französisch, E. XVIII. Jh.

knő és lakk, tetejében szines miniatur-jelenet két nőalakkal.
Runde Dose, Schildpatt und Lack, mit Miniaturbild. Deutsch,

kk, födelében ovális miniatur női mellképpel. Bécs, XIX. sz.
ack, im Deckel ovales Miniaturbild. Wien, e. H. XIX. Jh.

kk, födelén miniatur férfi-mellkép. Osztrák, XIX. sz. e. f. —
am Deckel Miniaturbildnis eines Mannes. Österreich, e. H.

födelén a Vezuv kitörése. Olasz, XIX. sz. e. — Runde Dose,
n des Vesuv's. Italienisch, A. XIX. Jh.

knő, födelén festett zománc előkelő férfi mellképe. XIX. sz.
t am Deckel Maleremailbildnis. E. H. XIX. Jh.

Nagyszombati trini-
tarius kolostor
és templom

l.
Fallenbüchl Trinit

106 és kv. ll.
képekkel

Nagyszombati
kegyrép és templom
Repr.

Schaeferkegyh
72, 73. l.

Magyarországi főtemplom

falképtöredéke

(Szent György)

XV. sz.

Repr.

Dávald Magyarország

99. l.

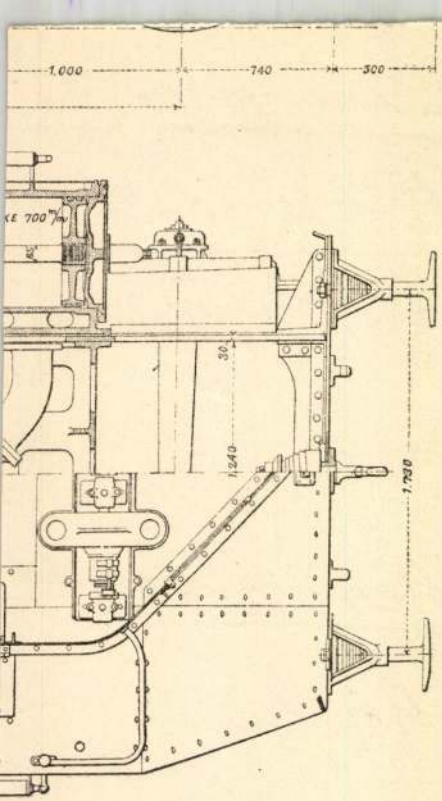
1,000
740
300
30
1,240
1,730

Nagyszombati szekesegyház

Drugeth György (+1620)

Cherődi siremléke János egri püspök (+1547) siremléke

Oláh Miklós érsek (+1568) siremléke

Kuthasi János (+1601)

Forgách Ferenc biboros (+1615)

Lósi Imre (+1642) siremlékei –

Divald Magyninveml.

211. l.

Nagyszombati

nélesegyhán

Oláh Miklós eszter-
gomi érsek vörösmár-
vány siremléke -

1568.

Divald Magyarmuvemi -

190, 191. l -

képpel -

Nagyszombati egyetemi

templom belseje
(és rövid leírása)
Épült 1629–1637

Divald Magyarmuvemi.

216, 217. l. 218. l.
képekkel.

Terverte Spaz Péter
bécsi építész

Nagyszombati
Ötvösek
ládája

2. **CÉHLÁDA**, diófából faragott, rajta fülkagylós dísz között sereglegek. Elől aranyozott lapon magyar felirat. A nagyszombati ötvöscéhé volt. 1669. XVII. századi magyar asztalon áll.
Iparművészeti Osztály.

Magyar Nemzeti Rákóczi-kiáll

Budapest, 1944.VII.19.
II. Pasaréti-út 26.

vi Gyula urnak

Budapest

való hivatkozással, tisztelettel kérem
g, hogy vételre felajánlott 4 drb.
c Josef van Regemorter, Quirin
szives szakértőileg véleményezni.

Nagyrombati ötvös

mesterek

Lázd Mihalik

József ötvös

Mur és Kot. Eit

1917

344. ábra. Cherődy János síremléke 1597. A nagyszombati káptalani templomban.

akta vidékeken; alapját, meglehet, olasz
emzeties diszítő motivumokkal párosult;

gypszöntvénye a csúcsíves épületcsopo
XX. táblát); ez a II. Miksa császár úg
között emeltek. Közvetlenül a földből
pompásan faragott arcz diszíti. Az alsó
melyet szintén álarczok diszítenek. Ezel
ugyancsak álarczokkal diszített szár nyu
czímeres pánczélos alak áll karddal és
talapzatán Pozsony város czímere négy
medenczének az alsóhoz való igen szé
emberalakkal együtt való rendkívül karc
hajló néhány czafranggal van megrontv

A XVII. század szobrászati mu
keretében mozognak. Nagyobbára síren
melyeket a templomokban állítottak fel. A
nyugati és északi részében már érezhető
rajtuk a hanyatló renaissance hatása. Hazai
emlékeink között a legszebbek egyike a g
Pálffy Miklós emléke († 1600); ezt az e
nélkül is gyér hazai szobrászatunk örö
a pozsonyi koronázó-templom stílszerű
állításakor tökéletesen félreértett stíl-érzék
volították s a pozsonyi ispotály-templom
melybe bele sem fér — megcsonkítva h
el. A restaurálásnak ez a barbár, másu
sem található módja, sajnos, már köve
talált a kassai és a pécsi dómok restau
ban. Pálffy Miklós nagy kőemlékének, fá
gott mintája, melyet később házi oltárrá
tak át, kiállításunk hadtörténelmi csoportjá

Nagyszőllősi oltár

1713

L. Arch. Ért. 1917

99. l.

M[illegible]ALLOVITS
[illegible]APIRODA
CEILED, [illegible]

Nagyszőllős vára

(Hrad Sevlúš)

Ugocsa vára

Képpel

Janota III.

5 – 7. l.

SZAKCSOPORT

ALCSOPORT

KOR

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

MÉRET

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nagytalmácsi (római) Castellum V. 58.

Mur és Kt. Ést

Nagytalmácsi
római castellum

Nagy tapolcsányi
kegyszobor és
templom

Nyitra m.

Repr.

Schaeferkegyh

74. 75. l.

SZ. KIR. VÁROS
KÖZMŰVEI

Tekintetes

Müemlékek Országos Bizottsága,

B u d a p e s t.
IX. Högyes Endre-ut

Nagytapolcsány vára

(Topoľčany)

Nyitra vm.

képekkel.

Jamota III

194 – 200. l.

RÈSE

OCTOBRE 1921.

it aide-serrurier, et, grâce à une
sculpture à Vienne, d'abord chez
xposition nationale millénaire de
nument de la reine Maria-Thérèse.
le ce genre, fut inaugurée en mai
usz remporta le prix au concours
nie actuelle) de la statue du roi

Nagytárkány rk.

templom kapujának

márvány Madonnája.

(Zemplén vm)

emlitve-

Divald Magyarmüvenel-

187. l-

Nagytétényi kastély

Kopie repr.-

Nagy Magyképes

I.-r. 212. l

HELYSÉG

UNGVÁR

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Festmén

KOR

1790.

ŐRZÉSI HELYISÉG

MÉRET

TULAJDONOS

Murányi Miklós, püspöki titkár.

TÁRGY

Festmények, akvarellek.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

Nagyteveli (?) szent

Katalin-templom

Ép XVIII. sz.

Ma Magtár

l.

Mihályi falucsyhun

28. l.

átjuk, hol nagy robbanás követ-
rben pedig számosan nézik a nagy
y csolnak halad lefelé. Felira-

Erschröck-
in der
ffen

5 cm.

Nagyteveli rk. templom

Ép. XVIII. sz.

l.

Mitátyi falnegyhm

28. l.
29. l.

T. 3438.

átképen balra a görög templom
melyek közelében egy csolnakban La Dunan
d lefelé. Jobbra a Gellért-hegy
szemünkbe. Felirata

KIKÖTŐJE

GSPLATZ DER DAMPFSCHIFFE
esth.

nek mér. 12.3: 18.4 cm.

04-92-61.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

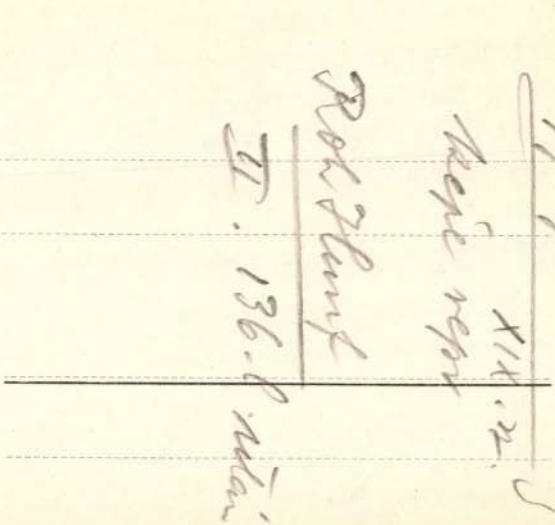

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Nagyvárad

a XVII. s. dereán

Rezin -

Repr.

Szechy Károly

Gróf Zrinyi Miklós

1620-1664. IV. k.

M. Tört. Elektr.

Bp. 1900. 3. l.

Nagyvárad képe

régi metszet.

után Repr.

Bártfy Gby

37. l.

Eredetileg megjelent
Birkenstein: Ertz
Herzogliche Hand-
griffe

Nagyvárad

XVI.-ik záradbeli
képe

Megjelent Braun:
Civitates orbis terra-
rum c. művéből
1582-96.

Repr.

Veress Endre

Izabella királyné
1519-1559 M. Tort.
Életr. Bp. 1901. 434. l.

A váris és törnyötcnek
legjobb madártávlati képe

Börzeprüna

Beuterer Manod wegge.

BUDAPEST 12 VI-6.13

Nagyvárd Múzeum-Téka

Miért nincs Kossuthnak lovasszobra?

Irta: Hegyaljai Kiss Géza

Amerikában 1941-ben tartottak Kossuth-évet. Akkor volt 90 éve, hogy ott járt. Nálunk március 15-én kezdődik a Kossuth éve. 50 esztendeje lesz március 20-án, hogy Kossuth meghalt. A Nemzeti Muzeum nagyszabású kiállítást rendez a Kossuhtkor emlékeiből. A kultuszminisztérium gondoskodik Kossuth-album kiadásáról és arról, hogy Kossuthról minél többször megemlékezzünk. Mi is örülünk, ha minél több nyomai kerülnek elő Kossuth nagyságának. Nem volt még egy magyar ember, akiről annyit irtak volna, mint Kossuthról. És akiről annyi emlék marad fenn a világ különféle táján, mint erről a leghiresebb magyarról.

A magyar nép mondavilágában Kossuth úgy él, mint lovas hős, a vezérek vezére. Lovon kerülte meg a

a két Kossuth-fiú számára. Ha ő fontosnak tartja, hogy fiai megtanuljanak lovagolni, maga is naponként lovagolhat. Sétalovaglásra is gyakran mennek.

1851. december 6-án az amerikai fogadtatás sorozatos ünnepségein lóháton is megjelenik Kossuth az ünneplő sokaság előtt. Fekete attilában, structollas Kossuth-kalapban lép a newyorki partra, oldalán karddal és sodorja a hurrázó áradat a Castle Garden termébe. Mint László százados írja: „A teremből a mellette levő sétatérra mentünk ki. Kossuth a számára ott készenálló gyönyörű lóra ült s az ott felállított 20.000 főnyi newyorki nemzetőrséget megszemlélte... Kitünő lovas és nagyszerü megjelenés lovon." Bosztonban 1852 májusában megint lóháton szemléli a katonaságot, mely annyira tud ügyéért lelkesedni.

1852-ben, az olaszországi magyar légió szervezésekor megint alkalma van, hogy lóhátról intézze gyujtóbeszédeit a katonákhoz.

Kár, hogy a parádés tisztelgésekről nem terjedtek el jobban képek a szabadsághősről. Petőfiről lovaskép is van. Miért nincs 100 Kossuth-emlékmü között csak egy is, ami lóháton örökiti meg a halhatatlan seregtoborzót? Kossuthot a nóta is lovon örökiti meg, többször is. Az egyik azt mondja például:

Kossuth lóva megérdemli a zabot,
Háromszor megkerülte az országot.

Régi magyar vándorkereskedők

Régi magyar gazdasági életünk történetének színes mozaikdarabja az ország egyik végétől a másikig, a Kárpátoktól az Adriáig járó-kelő vándorkereskedőink élete.

„Kárpátoktól az Adriáig" azt jelenti, hogy a régi vándorkereskedők, akiknek némi nyoma még máig is él, az ország különböző vidékei, helyei, hogy úgy mondjuk, regionális nyersterményeit, nagyipari és kisipari termelését szekéren, targoncán, esetleg a hátukon puttonyban, kosárban és az „apotéka" nevezetű háti faládikóban, zsákban vagy a vállukon vitték-hozták és létesitették a belsőországi kereskedelem kicserélő munkáját.

Általában a mostohaföldű Felvidék és Erdély, valamint a nagyvárosok környékének falusi lakossága volt a vándorkereskedő. Utóbbiak a falu téli időn termelt holmijait vitték be a városba. A végtelen sokaságú és különbözőségű vándorkereskedő-típusok közül itt csak néhányat említhetünk meg.

A felvidéki kertkultúra itthontermelt fűszereit elsősorban a sáfrányt

Nagyváradon ismét eltűnik egy belső történelmi épület

A régi Váralja városháza is áldozatul esik az uj idők városszépészéti követelményeinek. — A kisajátitás előtt álló Mátyás király-uti 4 számu ház 1851-ig az önálló közigazgatással biró Váralja városháza volt

A Budapest—Sepsiszentgyörgy között most épülő műút, amely Nagyváradon vezet át, városi szelvényével mélyreható változásokat von maga után. A város külső képe e szakaszokon teljesen megváltozott és még további változások lesznek.

A római katolikus püspöki rezidencia kertjének telke, a Schlauch-tér, majd a nagy hídon túl a Velence-part megváltozott és valóban nagyvonalú képet nyújt.

Ott, ahol az út a Nagyhídról letér és elhajlik a Velence-part felé, tudvalevően az útépítés szükségessé tette a régi, óriástelkü Kepes-ház lebontását. Ennek az útszakasznak ilymódon kialakult új szépségét nagy mértékben rontja a Mátyás király-út 2 számú, deszkakerítéssel körülzárt üres telke, amely néhány év óta

bontását éppen ezért a város vezetősége most határozta el. A kisajátítandó telek és a szomszédos ház helyén gyönyörű park létesül, amely nemcsak a műút itt levonuló szakaszát teszi majd széppé, hanem az egész környék szépségét rendkívül emeli.

A szép elgondolás hihetőleg minél előbb valóra válik és a város fejlődése ezzel is nagy lépéssel halad előre és ha majd a Körös-folyó túlsó, illetve Bunyitay-liget felőli partjánál tervezett rendezés is megtörténik, Nagyváradnak ez a része, a szőllőhegy és a vasútvonal-háttérrel csakugyan idegenforgalmi látványosságszámba megy majd.

Ezért fontos a Mátyás kir[ály]
és 4. számú ingatlan kisajá[tása]

amelynek minden tagja kétségbeesetten gondol a kisajátításra, mert nem tudják hol kapnak majd lakást. Azonkívül két ipari műhely is van benne. Különös érdekessége ennek az épületnek, hogy sötét rövid folyosóján, amely valaha téglával volt kirakva és aztán részben aszfalttal vonták be a téglázatot, nagy kettős csapóajtó nyílik, amely óriási boltozatos pincébe vezet, vagyis e pincébe éppen az épület kellős közepéről volt a lejárás. Nem lehetetlen, hogy tömlöc volt valamikor, annál is inkább, mert ellenőrizhetetlen verziók szerint ez az épület még a török uralom idejéből maradt fenn. Erre vonatkozóan azonban megdönthetetlen bizonyítékot sem a városi, sem a megyei levéltárban, sem sehol másutt nem találhattunk.

Az újabb korban annyit tudunk az épületről, hogy 1851 után, tehát amikor megszünt váraljai városháza lenni, 1871-ig, tehát húsz éven át gróf Haller Károly magasrangú köztisztviselő (talán főispán) tulajdona volt, akinek ott volt a hivatala is. 1871-ben vásárolta meg gróf Hallertől Löblé Henrik, aki ott, illetve annak a háznak telkén szeszgyárat létesített. 1871 óta a Löblé-család, illetve évek óta a Löblé H. részvénytársaság tulajdona és most ettől a részvénytársaságtól sajátítja ki a város.

Ebben a házban lakott félévszázaddal ezelőtt hosszabb ideig Vomácska József, a neves zenetanár is.

*

A régi Váralja első középületét tehát halálra ítélte a haladó idő és ha lebontják, vele együtt eltűnik ennek a városnak a régmúlt időkre emlékeztető és egyre inkább kiveszőben levő egyik utolsó maradványa.

ÖTVÖS BÉLA

csupán a hosszu időszakot jelölő kifejezés. Ez a szabály beválik, ha a hőmérsékleti eltérés elég nagy.

„*Györgynap (április 24) előtt, ha nem esik, utána majd sokat is esik.*" Ez a szabály öt eset közül csak egyszer vált be.

„*Áprilisban, hogy ha dörög, nem lesz többé deres a rög.*" Ez a szabály öt éven át mindig bevált és így az annyira fontos fagymentes máju sok jelzésére használható.

„*Ha az idő áprilisban igen kellemes, rossz május szokott következni.*" Ez a szabály is érvényes.

„*Márciusban a bárányok táncra kerekednek, áprilisban ujra akólba kerekednek.*" Miután arra, hogy mikor volt márciusban „báránytánc," feljegyzésünk nincs, az igen meleg márciusokat vettük. Feltételezve, hogy ilyenkor kihajt már a fü és a bárányok legelhetnek. Ez a szabály nem látszik érvényesnek.

Nem ellenőrzött népies szabályok a következők:

„*Márciusi por jó esztendőt jelent.*"

„*Nedves tél után száraz tavaszt várj.*" „*A vadgalambok korai visszatérése korai tavaszt jelent.*" Ez tavaly bevált. „Korai tavasz enyhe februárt jelent." „*Télutónak légyrajzása, tavaszkor fülek fagyása,*" „*Vadlud jókor visszatér, meleg tavaszt ez igér.*" „*Ha április 9-én a vetés akkora, hogy a varju megbujhatik, gabonabőségre mutat.*"

Kérjük az olvasót, hogy az idei tavasz időjárási fordulatait maga is figyelje és ellenőrizze, vajjon menynyire lehet használt venni ősapáink fentebb összegyüjtött időjárási szentenciáinak.

SZOLNOKI IMRE.

nyomdában, Pozsonyban, Nagybaton, Besztercebányán, Kassán mott imakönyvekkel, kalendáriumokkal, ponyvahistóriákkal. (a Tündér Ilona és Argyélus királyfi, Genovéva és Ubrik Borbála históriáival) házalt a könyves tót, helyesebben a tót könyves, a Knjihár. Mind e mesterségek máig mint családnevek élnek: Sátranyek, Vozáry és a Könyves-Tóth családnevek. A drótostót neve Drotár volt, viszont ő egérfogót, szürőt, szitát is árult.

Külön tutajok hozták Modor, Babin, Szentgyörgy, Vágujhely fazekasainak holmiját, külön piacuk volt Budán, az egykori Fazekas-tér, ma Szilágyi Dezső-tér. Selmecbánya vidékéről a híres selmeci pipa érkezett le az Alföldre a házaló kereskedők útján.

A nagyszerü lentermő Szepesség — Ménhárd, Podolin, Szepesbéla — gyolcsát a szepesi német és tót gyolcsosok hozták le.

Az alföldi magyar szamaras kordélyán kukoricát hozott fel Pest-Budára, azt itt megpattogtatta és subásan, gubásan, bárányborsüvegesen az utcasarkon árulta. A dunántúli szijgyártók nadrágszijjal házaltak. Ozd vidékének lakossága kolompot árult.

Máig él ősi, keleti gyökerü magyar szőnyegszövő- és posztócsapómüvességünk emlékeivel, a csergével házaló székely. Máig jár a léces és a borvizes székely. Mindez az egykori gazdaságtörténeti színfolt kereskedelem és kenyéradó volt.

BEVILAQUA BORSODY BÉLA dr.

...a régen városháza volt. Nem ...gyvárad városának háza, hanem a ...egi, önálló közigazgatással rendelkező *Váralja*, vagy ahogyan akkoriban írták: *Várallya* községének háza.

Váralja ugyanis *Mária Terézia* királynő uralkodási idejétől fogva önálló község volt, amely egészen a mai *Mussolini-térig* (Nagypiactérig) terjedt. Váralja önálló közigazgatása 1851-ben szűnt meg, amikor egyetlen közigazgatási egységbe olvadtak a többi városrészek is és a városháza a mai Tisza Kálmán-téren, a Szilágyi Erzsébet leánygimnázium épületében volt, mindaddig, amíg fel nem épült a mi remek büszkeségünk, híres tornyos városházánk.

A város levéltárában a most lebontásra kiszemelt Mátyás király-út 4. számú házra vonatkozóan nem sok feljegyzést találunk. De meg kell adnunk, hogy egy évszázaddal ezelőtt is (ha nem is volt bejelentő hivatal) pontosan nyilvántartot... létszámát, azok tulajd... lakóinak nevét. Igy a v... rában a „Királlyi Kan... Várossa kebelebeli Háztul... Lakók Jegyzőkönyvében a... elején kezdve" erre az ép... natkozóan ezt a bejegyzést...

„Kolozsvári-utca 9. T... Város Háza. Lakók: Luká... jegyző, Grósz Herman, Berg... kab, Hajnal József".

Más semmi.

Ellenben több cédulát találunk, amelyet Lukács Antal jegyző állított ki és amelyben naponta nyolc váraljai polgárt, keresztényt és zsidót névszerint őrségállásra szólít azzal a rendelkezéssel, hogy délelőtt féltizenkettőkor gyülekezzenek a 12 órakor kezdődő 24 órás őrségváltásra. Ugy látszik, az őrködés annakidején Váralján igen patriárkálisan ment.

59 ház a Kolozsvári-utcán

Megállapítható azonban ebből a jegyzőkönyvből, amely minden bizonnyal a telekkönyvet és az adózók lajstromát helyettesítette, hogy 1848-ban a Kolozsvári-utcában mindössze 59 ház volt. Érdekes, hogy a tulajdonosok és lakók több, mint kilencven százalékban zsidók voltak. Keresztény háztulajdonost mindössze hetet találunk az akkori Kolozsvári-utcán. Éspedig ezeket is leginkább az utolsó házakban, amelyek a mai Hajó-tér körül állottak. Azontúl már nem voltak házak. Érdekes a háztulajdonosok neveit felemlíteni: a 24. számú ház tulajdonosa Árvay György volt, az 54. számú házé ns. Virágos Józsefné, az 55. számú házé gr. Csáky Petronella, az 56. számú házé gr. Vay Ábrahám, az 55. számú házé gr. Bottyáni József és az 59. számú házé Ertsey Lajos.

A hajdani váraljai városháza igen masszív építmény. Mai állapotában, zöldrefestett, kopott homlokzatával, omladozó vakolatával bizony nem valami bizalomgerjesztően néz ki, de azért időtálló még ma is. Vastag falai bizonnyal még mindig több víhart kibírnának, mint sok modern épület.

Ezidőszerint az épület egyik részében egy kilenctagú család lakik,

Nagyvárad

Szent László emlék-
szobra.

Sas Ede: Szent
László emlékszobra
Nagyváradon. Or-
szág-Világ. 1893
595. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vár

Miller J. F.:
Nachrichten eines Augenzeugen aus dem XVII. Jahrhundert von der Grosswardeiner Festung. Zeitschrift von und für Ungarn. 1804.
84-87. l.

MOLNÁR JÁNOS
hirlap biz.
CSANTAVÉR II/3.

Nagyvárad ostroma

Kropf L.:
Nagyvárad kapitulációja 1692-ben.
Hadtört. Közl.
1895. 548. l.

Nagyváradi vár

Koncz J.: Nagyvá-
rad kapitulációja
1660-ban.
Hadtört. Közl.
1892. 390-394.l.

GYALU

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi vár

Komáromy András:

Rhédey Ferenc
váradi kapitány.
Hadtört. Közl.
1894.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi lat. vert
püspöki (palotás) vérescgyház

kiépe repr.

Kisskikl kath Magy

929. l.
930. l.
931. l.

Regető, tpl

Z

Nagyváradi cittadella

1692-ben

alaprajza repr.

Stadtört. Közl.

1935. 31. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi vár

Gyalókay Jenő:
A nagyváradi vár
1692-i átalakítá-
sának terve.
Magyar Katonai
Szemle
1933. 207. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi vár

l.

Papp Nagyvárad

43. éj kör - U

Nagyvárad mincsi-
lékei

l.

Papp Nagyvárad

Nagyváradi kapu-
činusok kolostora

kepe repr

Kis Kihl Kath Magy

1089.1

~~körüli ásatá-~~ ...vási hozzájárulás...	6.000 "
tatarozási inak kibon-	2.000 "
lom freskói- ló hozzájáru-	1.000 "
tom helyreál- rulás	1.000 "
n tatarozási	1.000 "
si munkálataira	1.000 "
eltárt rommarad- re szükséges	1.000 "
tek konzervá- mba való szál-	1.000 "
Átvitel :	23.000 P.

Nagyváradi székes-
egyház.

Komáromy András:
Hová lettek Szent
László váradi szé-
kesegyházának
kincsei.?
Századok 1902.
408–411 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad-olaszi

rk. plébániatemplom

Karácsonyi János

A nagyvarad-olaszi
rk. plébánia templom és a plébánia
rövid története.

Nagyvárad,
1884. 56 l.

Nagyváradi székesegyház

Forster Gyula:

Szent László király
váradi egyháza.

III. Béla magyar ki-
rály emlékezete. Bp.
1900

Nagyváradi ref. egyház

Csernák Béla: A ref. egyház Nagyvárad-ón 1557–1660. Nagyvárad, 1934. 334. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Borovszky Vince:

Nagyvárad várának története. Nagyvárad, 1907, 176 l.

Nagyváradi székesegyház

Bunyitay Vince:

A nagyvárad. l. sz. székesegyház. Felszentelésének századik évfordulója alkalmával. Nagyvárad, 1880 43 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi szé-
kesegyház

Bunyitay Vince:
A váradi ősi székes-
egyház. Nagyvárad,
1880. 26 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad

Kerteiz János dr.:
Nagyvárad thj. város
bibliográfiája.
Bp 1943.

Cód

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi
királyszobrok

Erdélyi Múzeum
1934. 325–348. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi
református

Egyházi Tár
1837. 164. l.
(A nagyváradi
református levéltárban.)

Nagyváradi nőkeszgyház

Pressburger Zeitung 1779. 104.

n.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad

Szent László-templom

Thallóczy Lajos:
A váradi Szent László templom restaurációja.
Arch. Ért. XIII. évf.
29–30. l.

Nagyváradi szobrok

Supka Géza:
Szent György budai
domborműve és a
nagyváradi szobrok
Evlia Cselebi út-
leirásában. Arch.
Ért. 1912. 28–34. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Schels (Kis Károly)

Nag-Váradvédelme 1598. Felsőmagyarországi Minerva

1831. 578. l.

Nagyvárad vára

Pohradczky József:

Nagyvárad meghó-
ditása 1660-ban.
Magyar Akad. Ert
1855. 403. l

Nagyváradi
székesegyház

Századunk
1839. 4. sz.
(Nevezetes oklevél
a nagyváradi szent-
egyház eredetéről.)

BIRLAP
BIZOMÁNYOS
SZARVAS

Nagyváradi királysírok.

Gyalókay Jenő:

A nagyváradi királysírok helyére.

Arch. Ért.

1912. 265-68. l.

Nagyvárad vára

Gyalokay Jenő:

Nagyvárad középkori vára. Akad. Ért. 1933. 84-86. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Nagyváradi vár

Gyalókay Jenő:

A nagyváradi vár
1692. évi átalakí-
tási terve.

Magyar Katonai
Szemle
1933. 205–15. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Horváth Jenő:

Nagyvárad vissza-
vivásának kétszá-
zados emlékünne-
pére 1692–1892.
Hadtört. Közl

1892. 409. l.

Nagyvárad vára

Karaczay Fedor:

Nagyvárad ostromlása 1660-dik évben.

Tud. Gyűjt. 1821.
XII. 48. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Károly Ödön:
Nagyvárad 1556-iki
ein ostromához.
Hadtört. Közl.
1912 643-45. l

Nagyvárad templomai

Kerekes János:

7

Városok Lapja

1942 157. l

Nagyvárad vára

Gyalokay Jenő:

Nagyvárad ostroma
1660-ban. Hadtört.
Közl. 1911. 31-48l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Nagyváradi
székesegyház

Magyar Kurír

1827. I. 7. II. 36.

(Szent László templomának sanctuariuma Nagyváradon.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Krajcsovics János:

Nagyvárad városának
története. Nagy-
várad, 1907.
276 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Szalóky J.

Nagyvárad vára.

Nagyvárad, 1899.

24 l.

könyv- és papírkereskedése
PALÁNKA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Nyomtatvány

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad

ostroma

XVII. sz

Bonttats G.

egyszerű metszete

után

Repr-

Szechy Károly

Gróf Zrinyi Miklós

1620–1664. IV.

M. Tört. Élet-

Bp. 1900. 98. l.

után.

Nagyvárad

Lakos Lajos: Nagyvárad multja és jelenjéből. A városi levéltár adatai alapján. Nagyvárad, 1904.

402 l.

Nagyvárad vára

Scholtz, A.:
Geschichte der
Festung Nagy-
várad.
Nagyvárad, 1907.
328 l.

Nagyváradi ág. hitv.
ev. egyhár temploma

Materny Imre:
Beszámoló a nagyvá-
radi ág. hitv. ev.
egyhár új templo-
mának építéséről
Nagyvárad, 1904.
51 l.

Lásd

Nagyváradi vár

Zsák J.: A nagyváradi várostrom. 1566–67. Nagyvárad, 1896.

Zsák J.: A nagyváradi vár ostroma 1598-ban. Nagyvárad, 1899.

Nagyváradi Frimont

palota

Tabéry Géza:

A Frimont palota.

Bp. 1941.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi püspöki székház

A nagyváradi püspöki székház ujonnan festett disztermének ünnepélyes megnyitása 1879 ápr. 24-én.

Nagyvárad, 1879.

8 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyvárad vára

Várad várának
a pogány török által
megvívásáról.
Nemzeti Museum
kézirattára 98/Quart.
Hung.

Nagyváradi székes-
egyház

Bunyitay Ferenc (?):

A váradi ősi székes-
egyház. Arch. Közl.
1879 7-32 l.

Nagyvárad

Szent László lovas-szobra.

Bagyary Simon-Kárász Leó: Szent László nagyváradi lovasszobra. Arch. Ért. 1905. 211—13. l.

Somoskőújfalu.

Nagyvárad

Szent László király
ereklyetartó mellszobra.

Ozobor Béla: Szent
László király ereklye-
tartó mellszobra.
Forster Gyula: Szent
László király váradi
egyházai c. műben. Bp
1900 307–327. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nagyváradi középkori

székesegyház

falképeinek egyetlen,
püspökfejet ábrázoló
töredéke
az esztergomi primási
képtárban

Divald Magyarország.

117. l.

Repr. u.o. 125. l.

Nagyváradi Szent László-féle székesegy-
ház szentélyének feltárása

VI. 169

Mur és Kor. Ert

Nagyváradi közép-
kori székesegyház

Nagyvárad vára

I.

Szalokay Imre:

A bihar megyei had-
járat 1604-ben.

Hadtört. Közl.

1928. III. füzet.

képekkel.

Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum
igazgatói állására beérkezett pályázati
kérvények VIII. 70.

Nagyváradi török

építészeti emlékek

l.

Genthtörökmuzeum

319. l.

Török nargilé VII. 148.

MDK

Nagyajtay Péter jelmeztervező

U.Jő A Tragédia a Kamaraszinházban. Esti Ujság, 1939. máj. 16. lo 1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR H
1964
SZAKÁCSKÖNYV
A Brüsszeli Világkiállítás jó-
hírű magyar vendéglője ve-
zetőjének szakácskönyve, a
magyar és a nemzetközi
konyha specialitásaival.
US $, 3,—
KULTÚRA Könyv és Hírlapkülkereskedelmi V
ldi megbízottainál.

Nagyajtai Teréz

A művész jelmezeiről a kritika elismeréssel ir, melyeket a Fertőrákosi Barlang Szinpadon bemutatott Oidipusz király c. előadáshoz tervezett.

A drámát a Győri Kisfaludy Szinház társulata mutatta be.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. juli. 4.
XIV. évf. 27. sz. 3-4. lap

Nagyajtay Jenő

jelmeztervei Shakespeare: A vihar
c. művéhez fekete-fehér reprodukció.

Staud Ferenc - Staud Géza: Színházi
kislexikon, Budapest, 1969
kapcsán nélkül

Nagyajtay Teréz

Született Zalatnán 1897 augusztus 10-én; jelmeztervező, Kossuth díjas, érdemes művész. Az Iparművészeti iskolát végezte: Pályáját mint jelmeztervező 1926-ban kezdte.

Hont Ferenc – Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969. 3111.

Nagyajtay Teréz

Működését először az Operaházban kezdte majd 1928-64-ig mint a Nemzeti Szinház tagja háromés fél évtized műsorának majdnem minden ruhatervét ő készítette.

Hont Ferenc - Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969.

311/.

Nagyajtay Teréz

1950-56-ig az I parmüvépeti Főiskola jelmeztervező tanára. Kiemelkedő munkái: Kállai: A rominok hincse; Hsiung: Gyémántpatak kisasszony; O'Neill: Amerikai Elektra.

Hont Ferenc - Staud Géza: Kinházi kislexikon, Budapest, 1969. 311 l.

Nagyajtay Teréz, Kossuth-díjas grafikus-illusztrátor.

Balázsgarmaton látható a Madách illusztrációk kiállítása. — a közelmúltban Nagyajtay Teréz, Kass János és Bálint Endre illusztrációi díszítették „Az ember tragédiája" - nak újabb kiadását.

Jó reggelt!

1982. IX. 29. 4.25 N.

MDK

Nagyajtay Teréz, jelmez-tervező

A győri minház előadásához a jelmezeket tervezte.

Falus Róbert: Az Oidipusz három előadásáról 7.

Népszabadság, Bp. 1970. dec. 5.

Nagyajtay Teréz

Herceg F.: Bizónc; Shakespeare: Othello, Szentivóneji ólom, Julius Caesar; Kotona: Bónk bón; Lope de Vega: A kertész kutyója; Schiller: Ármány és Szerelem.

Hont Ferenc – Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969 311 l.

Nagyajtay Teréz

A színészi mozgást kiemelő dekorativ szabásmintával, gazdag színkompozicióval, különleges színpadi ruhaanyagok alkalmazásával kiváló segítőtársa volt a rendezőnek.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969. 311 l.

Nagyajtay Teréz

a magyar jelmeztervezők közül kiemelkedő egyéniség.

Hont Ferenc – Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

209.

Nagyajtay Teréz

jelmezterveket, művész portrékat mutatott be a győri Műcsarnokban 1968. január 7-től – /: Faller László őszeállítása :/

„Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. március 3. sz. 48 l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Gorkij: "Vassza Zseleznova" c. művének előadásához tervezett jelmezeket.
Győri Kisfaludi Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. jan. 11.
13. évf. 2. sz. 19. lap

KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Nagyváradi vár

Gyalokay Jenő:
A váradi vár.
Hadtört. Közl.
1942. 64–95. l

Cód

639

355

Nagyvárad vára

Komáromy András dr

Rhédey Ferenc várad. kapitány.

Hadtört. Közl. 1894

8, 170, 322, 424.

és kv. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nagyváradi régi falképek

a) székesegyház
b) püspöki palota.
XVIII. sz.

l.

Gerecze falképek

491, 492. h.

Nagyváradi vár

1660

Dombi Lajos. A nagyváradi vár ostroma.
A Biharmegyei Régészeti és Történelmi Egylet évkönyve 1885–1888. Nagyvarad 1888. 49. és kv. ll.

73277-73276-73278

.....szám.

Műemlékek Orsz. Bizottsága Elnökségének

Budapest

IX. Ferenc krt. 10.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Nagyvarsanyi ref.

templom és fatorony

kepe repr.

Nagy Magyarép

II. 371. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

FÉNYKÉP, RAJZ

Nagyvázsonyi vár

1.

Rómer Bákony

180-1

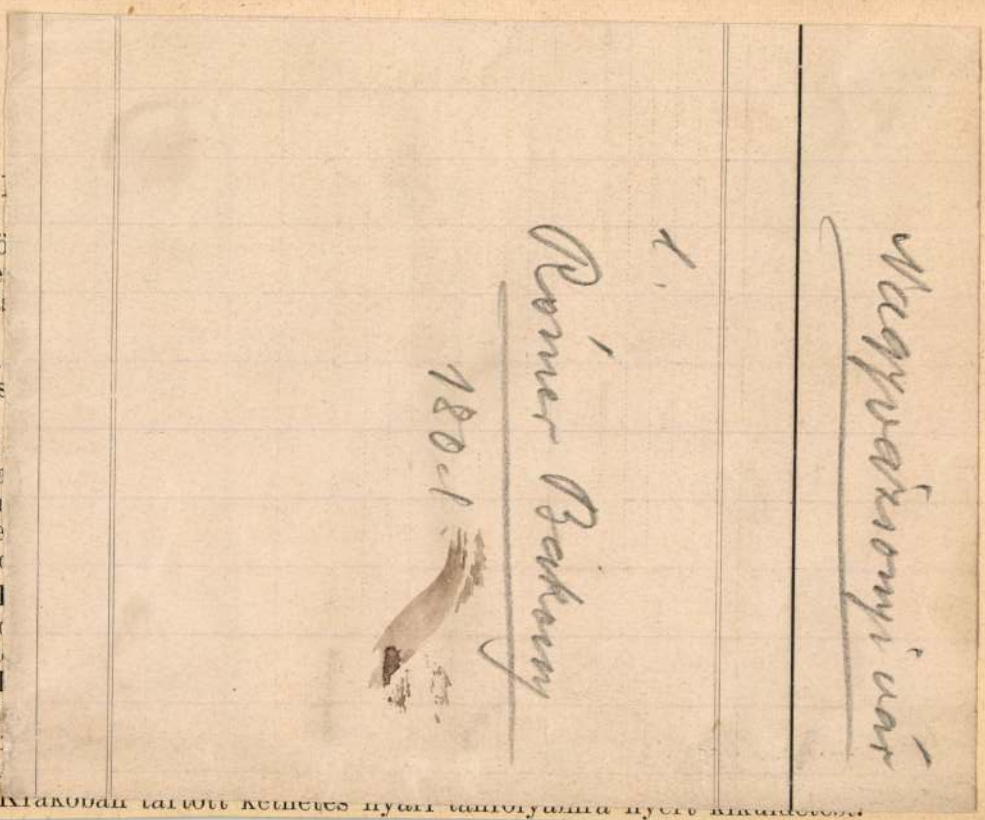

kutató ösztöndíjban részesült. A magyarság európai szerepének és a Magyarország iránti európai érdeklődésnek történetével foglalkozott. A munka módszertanára vonatkozó gondolatait „Tudomány és propaganda" című tanulmányában foglalta össze. A kutatásai során felgyűlt anyagot és a felvetődött szempontokat „A magyarság szerepe Európa élettörténetében" címmel összefoglaló munkájában készül kiadni, melynek egy fejezete már megjelent „Le rôle historique de la Hongrie dans la défense de l'Occident" címen (Nouvelle Revue de Hongrie júniusi száma).

Ujhelyi József (1910, Ecsed, Pest m., róm. kat.), egyetemi növényrendszertani intézeti tanársegéd Budapestről (Tuzson professzor) növényföldrajzi kutatásokat folytatott 400 P belföldi ösztöndíjjal. A Seslaria fajokkal foglalkozott és tisztázta a Seslaria insuraris Somm. rendszertani helyzetét. Az ország területén is folytatott gyüjtéseket s júniusban öt hetet töltött Bulgár-Macedóniában, főkép a Pirin-hegységben, ahol nemcsak a pázsitfűfélékre terjedt ki figyelme, hanem a virágos növények minden területére és a mohafélékre is. Mintegy 2000 herbáriumi lapra terjed a gyűjtött anyag, amelynek feldolgozása folyamatban van.

Dr. Varga Imre (1912, Jánoshida, Szolnok m., róm kat.), okleveles középiskolai tanár francia irodalmi tanulmányok folytatására (Eckhardt professzor) 400 P ösztöndíjban részesült. Folytatta a fran-

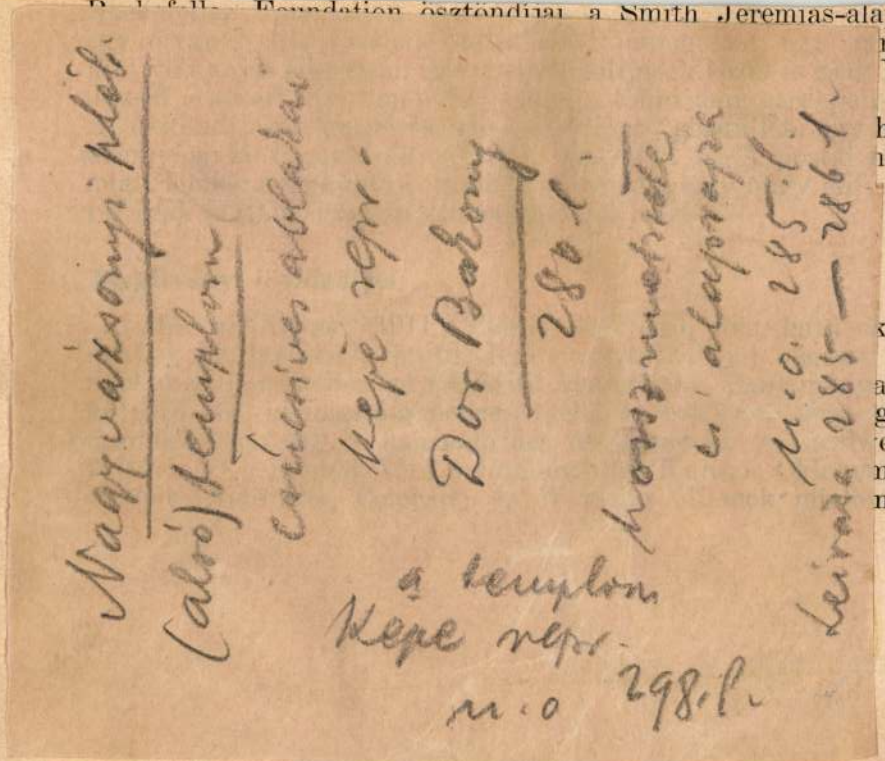

Nagyvázsonyi pléb.
(alsó) templom
csúcsives ablakai
képe repr.
Dor Bakony
280 l.
horszmetszete
és alaprajza
u.o. 285 l.
Leírása 285 — 286 l.

a templom
képe repr.
u.o. 298 l.

A kutatási területül szolgáló gyülekezetek megválogatásánál figyelembe vette, hogy a város és vidék egyaránt képviselve legyenek és hogy különböző néprajzi és földrajzi egységek egyedeinek az egyházhoz és a hithez való viszonyáról egyformán tájékozódhassék. Az egyes gyülekezetekben kiterjeszkedett a templomi és az egyéb igehirdetői szolgálat méreteinek, lehetőségének és hatásának megfigyelésére. Maga is tevékenyen bekapcsolódott az ottani egyházi és társadalmi életbe; több előadást, prédikációt, bibliaórát tartott.

XIV. GÖRÖGORSZÁGI ÖSZTÖNDÍJASOK.

Ezeket az ösztöndíjakat a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Hariseion-alap kamataiból, az Orsz. Ösztöndíjtanács jelölése alapján folyósítja Görögország területével kapcsolatos tanulmányokat végző kutatók, görög nyelv- és irodalomszakos tanárok, valamint görögkeleti egyháziak részére.

Nagyvázsonyi vár
rónyai
kejci reps
Dor Bakony

284. l.
287. l.
288. l.

gári lakosság és a front közötti kapcsolatot is. A német háborús tudományos életről beszámolót írt a lipcsei német és külföldi akadémikusok Közleményei számára és előadást tartott a lipcsei rádióban. Résztvett a lipcsei délkeleteurópai intézet által rendezett nyári tanfolyamon.

Petróczy István (1905, Kőszeg, róm. kat.) pécsi gyakorló gimnáziumi tanár (Koszó professzor), Humboldt-ösztöndíjasként az egész tanévet Berlinben töltötte. Tanulmányai során elsősorban a XVIII. és XIX. századi német irodalomnak Kunst—Künstler—Lebenviszonylatban való megismerésére törekedett. Ennek megfelelően idejének jórészét könyvtárakban töltötte. Az egyetemre is beiratkozott, ahol Koch, Wenzlaff—Eggebert, főként pedig Spranger és N. Hartmann előadásait hallgatta. Berlini tanulmányainak másik célja az új német középiskolák tantervének és gyakorlati pedagógiájának megismerése volt. Ebből a célból meglátogatott több gimnáziumot. egy A. Hitler Schule-t, egy-egy fiú-, illetőleg leánymunkatábort. Németországi filológiai és pedagógiai tapasztalatairól a Deutsche

Nagyvázsonyi Zichy-kastély

NAGYVÁZSONY

Zichy-kastély, 1715-ben már állt.

Kropf Lajos: Clements Simon utazása hazánkban 1715-ben Történeti Szemle, X-1921, 125-126 l

NAGYVÁZSONY

Fpl, Kinizsi-siremlék itt volt

Mangold Lajos: Hazai kirlapok repertoriuma.
Századok, XXXVII – 1903, 93 l.

Nagyvázsonyi kuplom

NAGYVÁZSONY

Templom

Henszlmann Imre: A műemlékek országos bizottságának évi jelentése... AÉ, VII – 1887, 83 l.

Magyarországi templomok

NAGYVÁZSONY

Várrom

Henszlmann Imre: A Műemlékek Országos Bizottságának évi jelentése... AÉ, VII – 1887, 83 l

Nagyvázsonyi
várrom

NAGYVÁZSONY

Várom

Henszlmann Imre: A Műemlékek Országos Birottságának működése... AÉ, VI – 1886, 185 l.

Nagyvázsony
várom

Nagyvázsonyi templom

NAGYVÁZSONY

Rom

Gulden István: A magyar-német polányi plebániának története. Magyar Sion, N-Esztergom, 1866, 676 l.

Nagyvázsonyi vár

NAGYVÁZSONY

Vár

Szendrei János: Váraink rendszere és fölszerelése a XVI. és XVII. században. Hadtörténeti Közlemények, I–1888, 100 és 422 l.

Nagyvázsonyi vár

NAGYVÁZSONY

vár

Szamy Béla: A Tüzérség története Magyarországon kezdetétől 1711-ig. Hadtörténelmi Közlemények, XXIX-1928, 156l.

NAGYVÁZSONY

Vár

Magyarországi vár

Pataki Kidor: A XVI. századi várerődítés Magyarországon. A Pécsi Magyar Történeti Intézet évkönyve, I — 1931, 116 és 130 l.

Nagyvitéz

Sáros m.

R. kath. templom

Harang, gothicus felirattal

Goldrelief. Meissen, um 1850.

770. NÉGY TEÁSCSÉSZE ALJJAL, p
Teeschalen mit Untertassen, Porzell

771. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, szétsz
mit Untertasse, Porzellan, mit Streu

772. HAT KISTÁNYÉR, porcellán, szine
mit Blumensträussen. Wien, 1857.

773. DESSERTTÁL, porcellán, négy reke
Porzellan, abgeteilt, mit Blumendek

774. HÁROM DISZTÁNYÉR, porcellán,
Maria Antoinette és Gabrielle d'Estr
zellan, auf der blauen Randfläche z
Antoinette und Gabrielle d'Estrée. S

775. NYOLC KIS TÁNYÉR, porcellán,
XIX. sz. — Acht kleine Teller, Po
XIX. Jh.

776. TALPAS KOSÁR, porcellán, kék és
(Lippert és Haas) Schlagenwald, 184
Rand, im Mittel Blumenstrauss. Sch

777. ÁLLÓ LÁMPÁS, szines, virágos dis
lampe, eine Porzellanvase, mit farbig

rba). Páris, 1830 k. — Schale mit Untertasse, Porzellan, nesischer Art. Die Schale auf drei Löwenfüssen. Paris,

vörös alapon kinai alakok kék szinben. Fatalapzaton és val, auf rotem Fond Chinesenfiguren in Blau. Auf Holz-

de beuf mázzal. Kina. — Vase, Porzellan, mit sang de

baltkék legyezős, mázalatti diszitéssel. Kina, XVIII. sz. — rzellan, mit kobaltblauem Fächermuster in Unterglasur-

yér, 12 csésze aljjal, 1 teás-, 1 tejeskanna, 1 cukortartó ère fedővel. Szines kinai jelenetekkel. Kina, XIX. sz. — Schalen mit Untertassen, 1 Tee-, 1 Milchkanne, 1 Zucker-n. Mit Chinoiserien. China, XIX. Jh.

s virágos ágakkal. Japán, XIX. sz. — Acht Teller, Por-apanisch, XIX. Jh.

saszinü alapon virágos médaillonok. Tetején citrom. Bécs, llan, rosa Grund mit Blumenmedaillons. Am Deckel eine

Bajor Gizi kosztümjei –
Film Színház Vodalom 1943. 18. 7

Nagyajtay P. Teréz

szó, hanem arról a *szellemről*, mely ezekről a művekről oly meggyőzően sugárzik. Alkotójukat láthatóan lelke legmélyéig áthatotta

Az egész életre szóló nagy élményt persze *Páris* adta, ahol addig megtett útja után nyilván úgy érezte magát, mint aki hazatalált S a negyedfél esztendő, amit *Fenyő* Párisban töltött, most már végleg meggyőzte, hogy jó úton halad. *Cézanne, Van Gogh, Matisse* munkáiban megtalált mindent, amit addig „keresett". Most már tudta, hogy *az ő centrális problémája is: egy nevezőre hozni a színt, a formát és a teret.* Ám *Fenyő* magyar művész s ennek szinte öncélú, bár magasrendű művészi törekvésnek, akár a többi magyarok, ő sem áldozta fel az érzékelhető valóság festői örömeit. Mint majdnem minden magyar festőnek, neki is idegen a tiszta elvontság. *Ábrázolni akar.* Ha transzponálja is a látványt, ábrázolása mindig telítve van az élet valószerűségével. Ha még oly erőteljesen hangsúlyozza is képeinek szerkezetességét, a formák tömegét, súlyát, tömörségét és térbeli elhelyezkedését, figyelme mindig kiterjed a dolgok testi valóságára s ha mégúgy egybefogott látással adja is vissza a természet, vagy az élet festői jelenségeit, formái és színei mindig megőrzik érzékletes életszerűségüket. Beszédesen jellemzi ezt a magyar kétarcúságot egyik *interieurje*, elomló, pihenő, vagy olvasó nővel a kék kanapén. Négyszer birkózott meg ezzel a kompozícióval, csakhogy minél tökéletesebben adhassa vissza a formák merész testiségét, a kék szín gazdag skáláját s a kompozíció feszülő erejét, melyek összességükben végül

Nagyajtay P. Terézi

lárd

Művészet.

1939. 23. 4. 5. l.

Vászon, olaj, 98·5 × 73·5 cm.

Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 766. l. (Ismeretlen.) — Maszlaghy II., 349. szám. (Ismeretlen.) — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — (Pannini.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 241. l. (Pannini.) — Lepold—Lippay 55. l.

PAOLO DI GIOVANNI FEI (sienai festő, † 1410 körül)

Szárnyasoltárka: Középkép: *Madonna két szent nővel és zenélő angyalokkal.* Felette háromkarélyos síkban *Kálvária.* Balszárnyon *Ker. Szent János,* jobbon *Szakállas szent.* Felettük *Angyali üdvözlet.* (104. kép)

Csúcsos felső záródással.

Fa, tempera, középkép, 44 × 19, szárnyak 44 × 9 cm

Sienából. A kölni Ramboux- és Ipolyi-gyüjteményből.

Ramboux 315. szám. — Gerevich PA, 224. l. (Paolo di Giovanni Fei.) — Gerevich IPGY, 95. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l.

PÁRMAI ISKOLA, XVI. század

Szent Család Ker. Szent Jánoskával

Vászon, olaj, 35·5 × 29 cm.

Restaurálta Endrődi Sebestyén, 1915.

Gerevich PA, 232. l. (Parmigianino műhelye.)

Nagyajthay P. Teréz

Az 1940-41. filmévadban a Magyar Filmiroda filmgyárában készült Az eladó birtok c. film ruhaterveit készítette.

Magyar Film

1941. ~~[illegible]~~ ápr. 5.

~~pest, VIII., Rákóczi-út 9. sz.~~

HUNNIA FILM
HAJDU-FILM
REMEK
GÁRDÁNKAT
CSILLO

Nagyajtay Teodór

l.

MAGYAR IPARMŰVESZET

1940. 57. l.

Nagyatádi RK. templom

(Somogy vm.)

Szt Kereszt felmag.
titul. 1746-ban épít-
tette Bíró Márton
püspök. (Can. Vis.
szerint 1761-ben)

Pehm. 460. l.

MEGHÍVÓ

„AZ ÉN MÚZEUMOM“

KIÁLLÍTÁSÁNAK ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1941 JANUÁR HÓNAP 30-ÁN, CSÜTÖRTÖK DÉL-
UTÁN 6 ÓRÁRA

A NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

V, ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE

Bajor Gizi kosztümjei –
Film Szinház Wodalom 1943. 18. 7

Nagyajtay P. Teréz

Nagyajtay P. Teréz

szó, hanem arról a *szellemről*, mely ezekről a művekről oly meggyőzően sugárzik. Alkotójukat láthatóan lelke legmélyéig áthatotta

Az egész életre szóló nagy élményt persze *Páris* adta, ahol addig megtett útja után nyilván úgy érezte magát, mint aki hazatalált S a negyedfél esztendő, amit *Fenyő* Párisban töltött, most már végleg meggyőzte, hogy jó úton halad. *Cézanne, Van Gogh, Matisse* munkáiban megtalált mindent, amit addig „keresett". Most már tudta, hogy *az ő centrális problémája is: egy nevezőre hozni a színt, a formát és a teret.* Ám *Fenyő* magyar művész s ennek szinte öncélú, bár magasrendű művészi törekvésnek, akár a többi magyarok, ő sem áldozta fel az érzékelhető valóság festői örömeit. Mint majdnem minden magyar festőnek, neki is idegen a tiszta elvontság. *Ábrázolni akar.* Ha transzponálja is a látványt, ábrázolása mindig telítve van az élet valószerűségével. Ha még oly erőteljesen hangsúlyozza is képeinek szerkezetességét, a formák tömegét, súlyát, tömörségét és térbeli elhelyezkedését, figyelme mindig kiterjed a dolgok testi valóságára s ha mégúgy egybefogott látással adja is vissza a természet, vagy az élet festői jelenségeit, formái és színei mindig megőrzik érzékletes életszerűségüket. Beszédesen jellemzi ezt a magyar kétarcúságot egyik *interieurje*, elomló, pihenő, vagy olvasó nővel a kék kanapén. Négyszer birkózott meg ezzel a kompozícióval, csakhogy minél tökéletesebben adhassa vissza a formák merész testiségét, a kék szín gazdag skáláját s a kompozíció feszülő erejét, melyek összességükben végül

Nagyajtai Teréz

Sportruha
ter, I. dij.

MAGYAR IPARMUVESZET,
1934. 171. l.

XXXVII. ÉVFO
BUDAP

KIADÓTULAJDONOS: AZ O. M.

Magyaros ünnepi ruha, díszoklevél-

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1934. 170. l.

Magyar Iparművészet

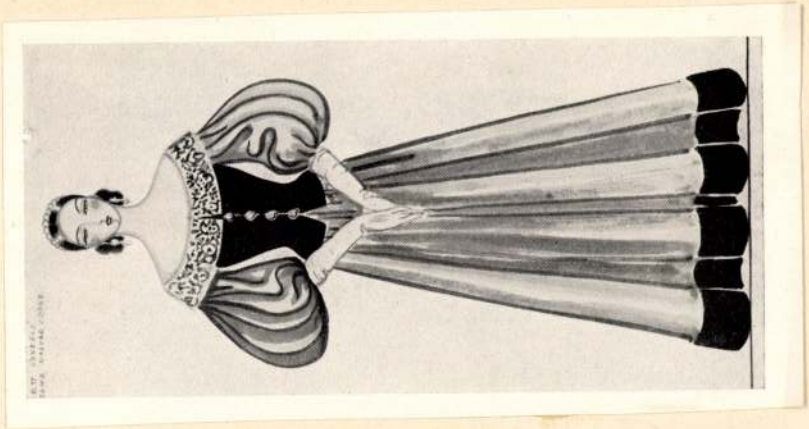

)LYAM 1934
'EST

IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT

A magyaros öltözködési divatpályázatról.
Balról jobbra: Délutáni ruha. Szegedi Tedesco Anny terve. (I. díj.) Otthonka. Nagyajtai Teréz terve. (I. díj.)
Otthoni ruha. Ifj. Richter Aladárné terve. (Díszoklevél.) Télikabát. Szegedi Tedesco Anny terve. (I. díj.)

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1934. 9–10. 24.

Nagyajtay Teréz

Nagyajtai P. Teréz

~~[illegible]~~

Sophokles: Elektra c. tragédiájának kosztümjét fenti serverte.

Kincsen repr.

A szárd N.-A.

206. l. mellett.

XIII.

Nagyajtai Terér

róga

A száré N. Sz.

154, 158, 162, 163,

164, 166, 168, l.

613. sz. Gyenes László. Stróbl Alajostól, terracotta.

Nemzeti Színház Múzeuma.

603. sz. Prielle Kornélia. Teles Edétől, márvány.

Nemzeti Színház.

Nagyajtai P. Teréz

Dumas Fils: A nők barátja c. vígjáték kosztümjei.

Tervezte fenti

Repr. minesen

Arzázé N. Sz.

84. l. mellett.

726—727. sz. Valois Margit és Heinrich herceg kosztümjei, Rino Alessi „Medici Katilin" című darabjában. Nagyajtai P. Teréz terve.

Nemzeti Színház.

Nagyajtai P. Teréz

Kosztümtervező

Höllr Nemz. Sinh. Kiáll

724—725. sz. Jancsi és Iluska tündérországbeli kosztümjei Bakonyi—Kacsóh „János vitéz" című darabjában. Nagyajtai P. Teréz tervei.

Nemzeti Színház.

Nagyajtai P. Terézi

Höllr Nemz. Szinh. Kiáll

Nagyajtai P. Terén

Dékány András:
Aranysziget c. vígjátékához tervezett
~~[illegible]~~ kosztümök fenti-
tól.
Kincsen repr.
A száze. N. K.

128. l. mellett.

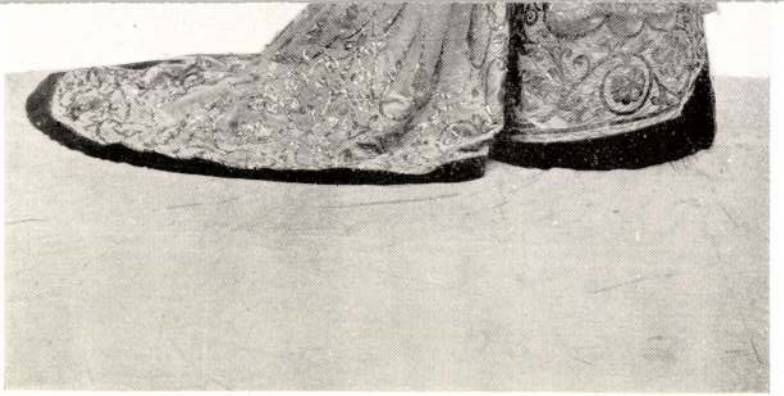

704. sz. Török Irma díszruhája 1896 tájáról.

Gr. Berényi János.

Nagyajtai P. Teréz

Dékány András:
Aranyviget c. vígjáté-
kának kosztümjei.
Terverte fenti
Zinesen repr.
A százé. N. Sz.

274. C. mellett.

EGRESSY G.
jutalom- játéka

23

NEMZETI SZINHÁZ.

Pest, Szombaton, October 12-én, 1844.

Harminczharmadszor:
EGRESSY GÁBOR jutalmára:

Szökött katona

Eredeti szinmű népdalokkal, tánczczal 3 szakaszban. Irta Szigligeti
zenéjét szerkeszté Szerdahelyi.
Az első szakaszban UDVART a harmadik szakaszban ZRINYI KÁVÉHÁZAT festette Rogeri.
A játékot Ellenhogen Adolf magyar ouverturája előzendi meg.

Első szakasz:
„KATONA-FOGDOSÁS"
SZEMÉLYEI:

Gróf Monti, olasz — — — Barta.
Camilla, — — — Lehmanné.
Kapitánné, özvegy kovácsné — — Kovácsné.
Gergely, kovács } fiai. — — Lendvay.
Lajos, szabó } — — Egressy G.
Juliska, — — — Szent-Miklósy Károlyné.
Jenni, szabó } inas — — Petrik.
Pista, kovács } — — Tihányi.
— — — Udvarhelyi S.
— — — Udvarhelyi T.

Második szakasz:
„SIRALOM-HÁZ"
SZEMÉLYEI:

Gróf Monti — — — — — Barta.
Camilla — — — — — Lehmanné.
Selai Gazsa, francia — — — Lábenfelvi B.
Gróf Tengeri, — — — Szegedi.
Báró Perli, } magyar utasok — Egressy B.
Völgyi, — — — Hubaynay János.
Regedc — — — — — Szentpétery.
Kapitánné — — — — — Csekő.
Kapitánné — — — — — Szilágyi.
Kapitánné — — — — — Szerdahelyi.
Kapitánné — — — — — Szerdahelyi.
Kapitánné — — — — — Szerdahel

Nagyajtay Teréz

ivód

Székely Julia =

Weinzeti kintár.

Szent Johanna.

kintár. 1945. II. 22

jelmezeit fenti

szervezte.

Nagyajtay P. Teréz

magyarosított név, eredetileg Pauspertl Teréz.

Jelenleg Diósy Antalné de Nagyajtay-név alatt szerepel. Kb 50 éves. Jelenleg is a Nemzeti Bánhár kosztüm tervezője; több sejdcrővel dolgozik

Szitás Erzsébet
Kozlére 1946. szt. 21.

Nagyajtai Teréz

röd
2

Karpáti Aurél:

Shaw „Szent Johannája"
a Nemzeti Színházban
Új Idők. 1945. 14 sz.
nov. 3. 374. l.

1904. szeptember 6. 441

Bodrogi János nagyenyedi tanárnak: fh. az áradási segély felhasználásáról szóló jelentés, az idei régészeti segély felhasználására vonatkozó tervezet és a néprajzi gyűjtéssel megbízandó szakférfiú kijelölése iránt (632/1904.)

Nagyajtay Teréz

jelmeztervei a Lumpácius Vagabundusz-hoz.

Repr.

Budapest. 1946. II.

ev. 77. l.

Bizottsága 1946 évi április havi

terjesztem elő:

Nagrajtai P. Teréz

teroverte Vigszinhaz
alábbi darabjanak
kontinjeit

Jövendő
1945. nov. 3.
(b. i. – A dollárpapa –)

Kökori sir, soros VIII. 203.

NAGYAJTAY TERÉZ

KOSSUTH-DÍJAS JELMEZTERVEZŐ

KIÁLLÍTÁSA

SZINYEI-TEREM - KÖNYV-KLUB - BUDAPEST, LISZT FERENC TÉR 1

1959

NAGYAJTAY TERÉZ KIÁLLÍTÁSA ELÉ

A színház: látvány. Kevés helyén a világnak oly igaz, mint a színpadon, hogy ruhája teszi az embert. Mióta színjátszás van tehát, elsőrangú tartozéka a jelmez. Ez emeli ki a mutatvány szereplőit a hétköznapokból, ez hangsúlyozza — vagy hordozza — azt a mondanivalót, amit a játék nemcsak a füllel, hanem a szemmel is közöl. Hatalmas népközösségek szokásainak, százados hagyományok szellemének őrzője, vagy alkotó egyéniségek kedvének szülötte, a ragyogó pompa, vagy fénylő igazság köntöse, szorgos munka, ünneplő öröm, uralmát gyakorló erő szülötte s kifejezője-e — részletkérdés. A jelmez a színház életének és történetének döntő jelentőségű része.

Színjátszásunk történetében mégsincs igazi hagyománya, Kimagasló magyarországi mestert vagy hagyományos formát ennek a szakmának régmúltjában nem ismerünk. Egykori társulataink, színházaink ruhatárai nagyon szegényesek voltak s inkább csak a férfiszínészeket látták el jelmezzel. A nők maguk gondoskodtak öltönyeikről, ízlésük, műveltségük és a saját szerzeményükkel megpótolt jelmezpénz segítségével. Minden valamire való régi színésznőnk — köztük főként Jászai Mari — véget nem érő küzdelmet folytatott ezért az igazgatókkal, mesteremberekkel. A szegényes rendetlenségből Operaházunk tette meg az első kivezető lépéseket. A Nemzeti Színházban is körülbelül 30 éve, 1928-ban került csak Nagyajtay Teréz személyében önálló s kellőképpen

felkészült tervező művész a jelmezműhely és tár élére. Hogy Hevesi Sándor ebben is jó ítéletű és szerencséskezű választó volt, bizonyítja az a mű, amelynek gazdagságából és szépségéből csupán némi ízelítőt ad a művésznő jelmezterveiből válogatott kiállítás.

Művészetének csak mesterségbeli elemeit tanulhatta mástól, egységes stílusát magának kellett kialakítania. Az anyagok mibenlétének, használhatóságának titkát, a szabás-varrás fogásait, a színpadi tér és világítás felhasználásának szabályait más is elsajátíthatta az Iparművészeti Főiskolán, szabók és színházak műhelyeiben, előadások előkészítése közben. A színpadi művek, a történelmi stílusok elmélyedő, sokoldalú ismeretét azonban már csak ő maga tudta kivételes beleérző képességével, szorgalmával, tanulékony intuiciójával és biztos ízlésével megszerezni. A művészi ábrázolást, a jellemet megrögzítő képzőművészeti kifejezés képességét olyan együttalkotó mester oldalán fejlesztette ki, mint férje, a kitűnő Diósy Antal. Legnagyobb erőfeszítésre, legszebb teljesítményekre azonban a gyakorlati munka bátran vállalt és folyton megújuló nehézségei késztették.

Egyénisége szerencsésen találkozott azzal a nem könnyű és nem veszélytelen feladattal, hogy a majdnem semmi hagyományból a magyar drámai jelmezművészetet jóformán megteremtse. Simulékonysága, sokoldalúsága, szakmai tudása, a feladatokban elmélyedő lelkiismeretessége s változatosságában is határozott formaérzéke tette alkalmassá az alapvetés, szervezés, stílus és hagyományformálás munkájára. Az olyanféle akaratos, kiötlően egyéni, önmagát hangsúlyozó tervezőegyéniség, mint mondjuk Bakszt, megfulladt, vagy zátonyra futott volna a szűkes hazai lehetőségek között. Nagyajtay Teréz a szelídség erényeivel, a szívóssággal, türelemmel, az önzetlenséggel és szerénységgel győzött. Az utóbbiból talán több is volt és van benne a kelleténél. Soha nem vert nagy hírt magának: így hát inkább csak az elmúlt évtizedek figyelmes színházrajongói s főképpen a jó emlékezetű szakemberek tudják, milyen döntő része volt ennek a halkszavú, törékeny asszonynak színházi kultúránk fejlődésében, ízlésének tisztulásában, látványosságának nemesedésében.

36. SZELISTYEI ASSZONYOK	Operett Színház	1952
37. SZOMOV ÉS A TÖBBIEK	Nemzeti Színház	1953
38. FÁKLYALÁNG	Katona József Színház	1953
39. VOLPONE	Katona József Színház	1953
40. MUKÁNYI	Szolnoki Szigligeti Színház	1955
41. BERNARDA HÁZA	Katona József Színház	1957
42. BUBORÉKOK	Nemzeti Színház	1945
43. PÁRISI VENDÉG	Blaha Lujza Színház	1955
44. DÓZSA	Nemzeti Színház	1956
45. JÓEMBERT KERESÜNK	Nemzeti Színház	1957
46. AMERIKAI NAGYBÁCSI	Blaha Lujza Színház	1956
47. HANNIBÁL TANÁR ÚR	film	1956
48. HÁROM TAVASZ	Operett Színház	1958
49. ANTONIUS ÉS CLEOPATRA	Nemzeti Színház	1946
50. ÁRMÁNY ÉS SZERELEM	Magyar Színház	1952
51. URHATNÁM POLGÁR	Ifjúsági Színház	1951
52. TISZTÚJÍTÁS	Nemzeti Színház	1957
53. STUART MÁRIA	Nemzeti Színház	1935

Felelős kiadó: Palásti Józsefné
598185 Pátria nyomda, Bp. F. v.: Földi V.

De a színpadi jellemábrázolás elmélyítésében is. Ha a színház valóban meg akar felelni hivatásának, hogy tükröt tartson a kor elé, szükséges, hogy tükre világos s a belőle visszaverődő kép illúzió-voltában is hiteles legyen. A drámai mondanivaló megfelelő kerete a stílusban vele egybevágó, őt erősítő látvány. A jelmez — ha jó — a színpadi jellem hitelességének egyik legfőbb erősítője. Az egyes alakoknak személyi plasztikát kölcsönöz, az együttesnek a kor, a játék, a közös cselekedetek jellegzetes, egységes színezetét adja meg. Egyszer egy riporter jelmeztervező helyett jellemtervezőként mutatta be Nagyajtay Terézt. Soha szerencsésebb nyelvbotlást! Ez a csendesen figyelő, de annál élesebb szemű művésznő, aki jelmezekben mondja el azt, amit az életről, az emberekről és sorsukról tud, valóban jellemekké öltözteti a színészeket, hogy azok hiteles valósággá tehessék, amit a költők az élet végtelen változatú anyagából megragadó jelképekké formáltak. Ezért tervezi meg rendesen a jelmezhez a maszkot is.

Amit a jelmeztervező papírra vet, alig több vázlatnál: színek, formák, mozdulatok jelzése. A megálmodott köntös a mutatványban, a színész testén, a színpad terében, díszletei, fényei s árnyai közt, a játék együttesében válik valósággá. A jelmez akkor él, ha viselik. Az olyanfajta művész munkája tehát, mint amilyen Nagyajtay Teréz, a figurinnel csak elkezdődik. Munkájának teljességéről éppen ezért még csak megközelítő képet is alig ad egy vázlatgyűjtemény. A kiállítás mégis értékes, figyelemreméltó és örvendetes. Emlékezetünkbe — s velünk együtt annyi figyelmes színházlátogatóéba — idézi nem egy rég elmúlt színházi este benyomásait. Megmutatja, hogy jelmeztervezésünk kitűnő mestere nemcsak a színeknek és formáknak, hanem a jellemábrázolásnak is avatott művésze. Megmutatja, milyen sokoldalú alkalmazkodókészséggel, milyen finom ízléssel oldotta meg a legváltozatosabb és legnehezebb feladatokat. S nem utolsó sorban: bizonyságot tesz róla, hogy Nagyajtay Teréz életműve komolyan számbavehető értéke, elválaszthatatlan része színházi kultúránknak. Egy darab magyar színháztörténet.

KERESZTÚRY DEZSŐ

A KIÁLLÍTOTT JELMEZTERVEK

1. PETRUSKA	Opera	1927
2. FAUST	Nemzeti Színház	1928
3. SZENTIVÁNÉJI ÁLOM	Nemzeti Színház	1928
4. KÉPZELT BETEG	Nemzeti Színház	1929
5. BÁNK BÁN	Nemzeti Színház	1929
6. ORFEUSZ	Opera	1929
7. CSODÁLATOS MANDARIN	Opera	1931
8. AZ EMBER TRAGÉDIÁJA	Nemzeti Színház	1932
9. JÁNOS VITÉZ	Nemzeti Színház	1927
10. GODIVA	Nemzeti Színház	1938
11. CSALÓDÁSOK	Nemzeti Színház	1930
12. KÉT CÁRNŐ	Nemzeti Színház	1938
13. AZ EMBER TRAGÉDIÁJA	Nemzeti Színház	1929
14. MAGYAR ELEKTRA	Nemzeti Színház	1931
15. KAMÉLIÁS HÖLGY	Magyar Színház	1946
16. KARENINA ANNA	Magyar Színház	1949
17. AZ EMBER TRAGÉDIÁJA	Kamara Színház	1939
18. KÜLÖNÖS HÁZASSÁG	film	1949
19. FIGARO HÁZASSÁGA	Nemzeti Színház	1945
20. CSONGOR ÉS TÜNDE	Nemzeti Színház	1942
21. DONNA JUANA	Magyar Színház	1949
22. FÖSVÉNY	Madách Színház	1948
23. BÁNK BÁN	Nemzeti Színház	1947
24. OTHELLO	Nemzeti Színház	1937
25. AHOGY TETSZIK	Nemzeti Színház	1949
26. BÖGÖLY	Madách Színház	1950
27. KERTÉSZ KUTYÁJA	Madách Színház	1949
28. HAMLET	Nemzeti Színház	1951
29. SZETIVÁNÉJI ÁLOM	Nemzeti Színház	1948
30. FIGARO HÁZASSÁGA	Nemzeti Színház	1950
31. EGRI CSILLAGOK	Nemzeti Színház	1951
32. TÜZKERESZTSÉG	Nemzeti Színház	1951
33. HAMLET	Nemzeti Színház	1951
34. LUXEMBURG GRÓFJA	Operett Színház	1952
35. GEROLSTEINI NAGY-HERCEGNŐ	Operett Színház	1950

Nagyajtay Teréz

A jelmezeket tervezte a "Musza Dag negyven napja" c. előadáshoz, melyet a győri Kisfaludy Szinházban mutattak be.
Demeter Imre kritikájában kiemeli a müvész kosztümjeit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. ápr. 18.
XIV. évf. 16. sz. lo. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

"Rendkivül szellemes jelmezeit" dicséri Demeter Imre: "A Pacsirta Pannoniában" c. kritikájában a győri szinházi előadásról.
A kosztümöket Jean Anouilh: "Pacsirta" c. -az orleansi szüz legendájáról készült-szinmüvéhez tervezte a müvész.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. febr. 22.
XIII. évf. 8. sz. 8. lap

Nagyajtháry Teréz, jelmeztervező [illegible]

A Katona József Színházban bemutatott műhöz a jelmezeket tervezte.

– i. – l.: Fanni hagyományai 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1965. márc. 22

M.D.K.

P. Nagyajtay Teréz

Acsády Károly: „Nemzeti Szinház: Felség" c. kritikájában kiemeli a müvésznek a darabhoz tervezett kosztümjeit.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. okt. 9-15. V. évf. 41. sz.

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

Kisfaludy: "A Dárday ház" c. darabjának a Nemzeti Szinházban való bemutatásához készitett jelmezterveit a kritika kiemeli.

Balassa Imre:"Szinházi levél" c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. május 1-7
V. évf. 18. sz.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Egyed Zoltán "Szinházi Levél" c. kritikájában kiemeli a müvész ruhaterveit a Nemzeti Szinházban bemutatott "A bolond Asvayné" c. előadáser

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. febr. 13-19.
V. évf. 7. sz.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Egyed Zoltán: Szinházi levél c. kritikájában kiemeli a Nemzeti Szinház előadásán szereplő müvészek számára tervezett kosztümjeit. Fényképfelv. a müvészekről a kosztümökben.

(30.-febr. 5)

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. jan. ~~23~~-~~29~~.
V. évf. 5. sz.

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott Osztrovszkij: "Örvény" c. darabjához készitett kosztümterveit a kritika kiemeli.

Egyed Zoltán: Szinházi levél c.
Film Szinház Irodalom. 1941. május 2-8. IV. évf. 18. sz.

Nagy Ajtay Teréz M.D.K.

A előadás jelmezei

Gábor István: Tell Vilmos
Schiller drámája a győri Kisfaludi Színházban

Magyar Nemzet 1965. dec. 31. 4.1.

M.D.K.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Borberg Svend: "Hol az igazság" c. darab előadásához tervezett kosztümjeit méltatja a kritika.
Nemzeti Szinház előadása.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1941 márc. 21-27.
IV. évf. 12. sz.

M.D.K.

P. Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Három narancs szerelme" c. előadás kosztümjeit tervezte, amelyekről a kritika dicsérettel beszél.

Egyed Zoltán : Szinház Levél c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1940. nov. 1-7.
III. évf. 44. sz. 5. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz kosztümtervező

A Nemzeti Szinházban bemutatott, -Herczeg Ferenc: "Aranyborju" c. müvének- előadásához tervezett kosztümjeit méltatja a kritika.

hg.H.K.E.: Szinházi levél c. kritikája
Film Szinház Irodalom, Bp. 1940. nov. 8-14.
III. évf. 45. sz. 3. lap

Nagyajtai Teréz, díszlettervező MDK

k

A Nemzeti Színház díszlettervezője a Szinyei Teremben rendezte meg kiállítását.

P. J.: Megyzetek kiállításokról

Népszabadság Bp. 1960, jan. 28. 8. l

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező 17 Ok

Cikk.

Nagyajtai Teréz: A divat helyes alkalmazásáról

9. l

NÉPSZABADSÁG, Sp. 1961. ápr. 22.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Kós Károly: Budai Nagy Antal c. a Nemzeti Szinházban bemutatott drámájához tervezett diszleteket. A kritika szerint: „...a szinek harmoniájában, a méretekben s kort jellemző valóságukban nagyszerüen egészitik ki egymást és hiteles helyszint adnak a cselekménynek."
/A diszlettervező Varga Mátyás./

Demeter Imre: Budai Nagy Antal c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. szept. 25. III. évf. 39. sz. 16-18. l.

MDL

Nagyajtay Teréz (jelmeztervező)

jelmezeiben mutatták be Kós Károly: Budai Nagy Antal c. drámáját a Szegedi Szabadtéri Játékokon (1959.).

(mn): Budai Nagy Antal.

Tiszatáj, Szeged, 1959. augusztus. 7. l.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Ivóban

V. Nemz. Képzőm. kiáll. 1939. Kassa. 12 l.

Nagygajtai Teréz

jelmeztervező

Kossuth díj II. fok. 1936.
a Nemzeti Színház jelmezeiért

NN: A 1936 évi Kossuth-díjasok
Nemzeta 1936 márc. 16, 84 évf. 65 sz. 2 l.

Nagyajtai Terés jelmezterv

jelmezek Csepurni: Tavani áradás-ához

Rajki: Tavani áradás

Nepszava 1956 május 20, 84 évf. 118 n. 4 l.

Nagyajtai Teréz jelmezterező

Kossuth-díj II. fok.

NN: Hiortottak az idei Kossuth díjakat

Szabadi Nyíg 1956 III évf. 11 n. márc. 17
2 l

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

Kossuth-díjas

Dutka U: A Szinudi prestó mesterei

Modalmi Ujság 1956 III évf. 12 n. márc. 24

9 l.

Nagyajtai Teréz, okl. ruhaterv

Magyar Iparművészet 1934. 2o7 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

Nagyajtai Teréz, II. dij. ruhaterv

Magyar Iparmüvészet 1934. 207 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságának
ruhatervpályázatának eredménye.

Nagyajtai Teréz, I. dij. ruhaterv

Magyar Iparmüvészet 1934. 20§ 1.
A magyar öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

Nagyajtai Teréz, I. dij. ruhaterv

Magyar Iparmüvészet 1934. 208 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

Nagyajtai Teréz, okl. ruhaterv

Magyar Iparmüvészet 1934. 208 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

MDK

Nagyajtay P. Teréz, jelmeztervező

Benedek Marcell: Nero. Felkai Ferenc színműve a Madách Szinházban. Uj Idők, 1942. 5.sz. 139 l.

MD k

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező, Nemzeti Szinház

Ármány és szerelem, jelmez

Szinház és Mozi. IV.évf. 51.sz. 1951. dec. 21.

37 1.

MD k

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező, Nemzeti Szinház
Warrenné mestersége, jelmez

Szinház és Mozi. IV.évf. 51.sz. 1951. dec. 21.
9 l.

MD k

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező, Nemzeti Szinház
Tartuffe, jelmez

Szinház és Mozi. IV.évf. 51.sz. 1951. dec. 21.
9 l.

MTK

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező, Madách Színház
Liliomfi, jelmez

Színház és Mozi. IV. évf. 51.sz. 1951. dec. 21.

lo 1.

MDK

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező, Főv.Operett Szinház
Szelistyei asszonyok, jelmez

Színház és Mozi. IV. évf. 51.sz. 1951. dec. 21.
12 l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz

Az ember tragédiája, jelmezek

Művészeti Hetek, Ungvár. 1941. Nemzeti Szinház vendégjátéka.

MDK

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

magasszínvonalú jelmeztervéért ka-
pott [redacted] Kossuth-díjat. (Fényképe repr.)

Üdvözöljük az 1956. évi Kossuth-díjas
[redacted] nőket!
(Képaláírás.)

Nők Lapja, Bp. 1956. március 22. [1. l.]

MDK

Nagyajtai Teréz

— tervezte a jelmezeket a Blaha Lujza Színházban előadott, Párizsi vendég című vígjátékhoz.

O.K.: Színházi levél. Párizsi vendég

Nők Lapja, Bp. 1954. november 18. [17.l.]

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy

Nagyajtay Teréz

özv. DIÓSY ANTALNÉ

a Nemzeti Színház Kossuth-díjas, érdemes művész jelmeztervezője,
a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek, valamint a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának tagja,

1978. január 12-én, életének 81. évében, — úgy, ahogy egész életében élt és alkotott — csendben elhunyt.

1978. január 20-án, pénteken fél 12 órakor a **Farkasréti temetőben** helyezzük örök nyugalomra szeretett férje mellé.

Gyászolják:

testvére: Varga Istvánné Pauspertl Mária; sógórnője: Pauspertl Károlyné;
dr. Bornemisza Györgyné, dr. Pauspertl Panni, és a kiterjedt rokonság, barátai és tisztelői, valamint

a Nemzeti Színház Igazgatósága és Társulata

a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség

a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

Sürgönycím:
Varga Istvánné,
Budapest, XII., Németvölgyi út 49.

FNYV 13

NAGYAJTAY Teréz

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy

Nagyajtay Teréz

özv. DIÓSY ANTALNÉ

**a Nemzeti Színház Kossuth-díjas, érdemes művész jelmeztervezője,
a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek, valamint a Magyar Népköztársaság
Művészeti Alapjának tagja,**

1978. január 12-én, életének 81. évében — úgy, ahogy egész életében élt és alkotott — csendben elhunyt.

1978. január 20-án, pénteken fél 12 órakor a **Farkasréti temetőben** helyezzük örök nyugalomra szeretett férje mellé.

Gyászolják:

**testvére: Varga Istvánné Pausperti Mária; sógornője: Pausperti Károlyné;
dr. Bornemisza Györgyné, dr. Pausperti Pauni, és a kiterjedt rokonság, barátai és tisztelői,
valamint**

a Nemzeti Színház Igazgatósága és Társulata

a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség

a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

Sürgönycím:
Varga Istvánné,
Budapest, XII., Németvölgyi út 49.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDh

A Két úr szolgája című darabhoz a korhű jelmezeket tervezte.

Kemény György: Két úr szolgája
A Nemzeti Színház új Goldoni-előadása

Népszabadság, Sp. 1959. jún. 13. 8. l

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező OSZK

A Budai Nagy Antal című történelmi dráma kosztümjeit tervezte.

Lőkös Zoltán: Kós Károly történelmi drámája a szegedi szabadtéri játékokon

Népszabadság, Bp. 1959. aug. 11. 8. l.

Nagyajtay Teréz

Rachmaninov: Viharos akonyat

e. darabjának jelmezeit

terverte a Nemzeti Sinházban

(emlitve)

Nagyava 1967 XI. 14 2 old.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDG

Pausztovszkij drámájának győri előadásához tervezte a ~~dia~~ jelmezeket.

– : Csillagok 7

Népszabadság, Bp, 1967. nov. 21.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A győri Kisfaludy Szinház bemutatta Felkai Ferenc: "Nero" c. drámáját. Huszönöt évvel ezelőtt a dráma premierjére ugyancsak a művész tervezett jelmezeket.
Demeter Imre: "Nero" c. kritikájában irja: "..a mai stilusnak megfelelő, merőben uj, csupa szin és gondolat kosztümöket tervezett" a müvész.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. május 5.
XI. évf. 18. sz. 7-8. lap

Nagyajtay Teréz

Az ember tragédiája uj kötetéhez az illusztrációkat készitette.

Terka és Tóni
Kellér Andor: Déli posta Bp. 1964, 67.l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

A Filmgyár és a Nemzeti Szinház számára tervezett müvészi munkájáért Kossuth-dijjal jutalmazták a müvészt.

Mozi, Bp. 1956. március 17. IV. évf. 6. sz.
3. lap

MDK

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

A főv. Operettszínháznak az Ódry Szinpadon rendezett előadásához a jelmezeket tervezte.

M. S. P.: Bunbury és a pedagógia 7

Népszabadság, Bp. 1968. febr. 7.

MDK

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

Vézi Endre dramatikus a jelmezeket tervezte. (Győr, Kisfaludy Színház)

Varga A. Mária: Kettévált mennyezet

7

Népszabadság, Bp. 1968. ápr. 18.

M.D.Y

Nagyajtai Tevér
ipanművész

Kvedy-est" kompozíciója
kongeniális.

Bauer Jenő: A Tehuzzio diszlet, jelmez, grafika
Művészet, 1968 április – 44 kap.

MDK

Nagyrajtai Teréz, jelmeztervező

A győri Műcsarnokban kiállítás nyílt meg jelmezterveiből.

– Kulturális hírek 6

Népszabadság, Bp. 1968. jan. 9.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A győri Kisfaludi Szinházban Gárdonyi Géza "Láthatatlan ember" c. müvét adják elő, amely hez a müvész tervezi a kosztümöket.

Gárdonyi-premier Győrött c. közl.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. szept. 15.
XI. évf. 37. sz. 11. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Illés Jenő: "Csillagok" c. kritikájában kiemeli a művész által tervezett kosztümöket a győri Kisfaludy Szinház előadásához.
A Pausztovszkij dráma néhány szereplőjének bemutatásával/hozza a kosztümöket.
a lap/

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. dec. 1.
XI. évf. 48. sz. lo. lap

MDK

Nagyajtay Teréz

Kiállitási hir

Szocialista Müvészetért 1968 febr.

Nagyajtay Teréz

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1966 JAN 9.

KULTURÁ

NAGYAJTAI TERÉZ JELMEZTERVEIBŐL kiállítás nyílt meg vasárnap a győri Műcsarnokban, a Kossuth-díjas érdemes művész munkásságának 40. évfordulója tiszteletére. A jelmeztervek mellett kiállították Diósy Antal festőművész néhány színházi vonatkozású portréját is.

100

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDK

Wilde komédiájának zenés változatához
a ruhákat tervezte.

Fodor Lajos: Bunbury 2

ESTI HIRLAP, B.p. 1963. febr. 12.

09

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

1021

Vasárnap délelőtt ünnepélyesen megnyitották Nagyajtay Teréz Kossuth-díjas, érdemes művész jelmeztervező és Diósy Antal festőművész kiállítását a győri műcsarnokban: Egy látogató Nagyajtay Teréz portréja előtt.

1021

Nagyajtay Teréz

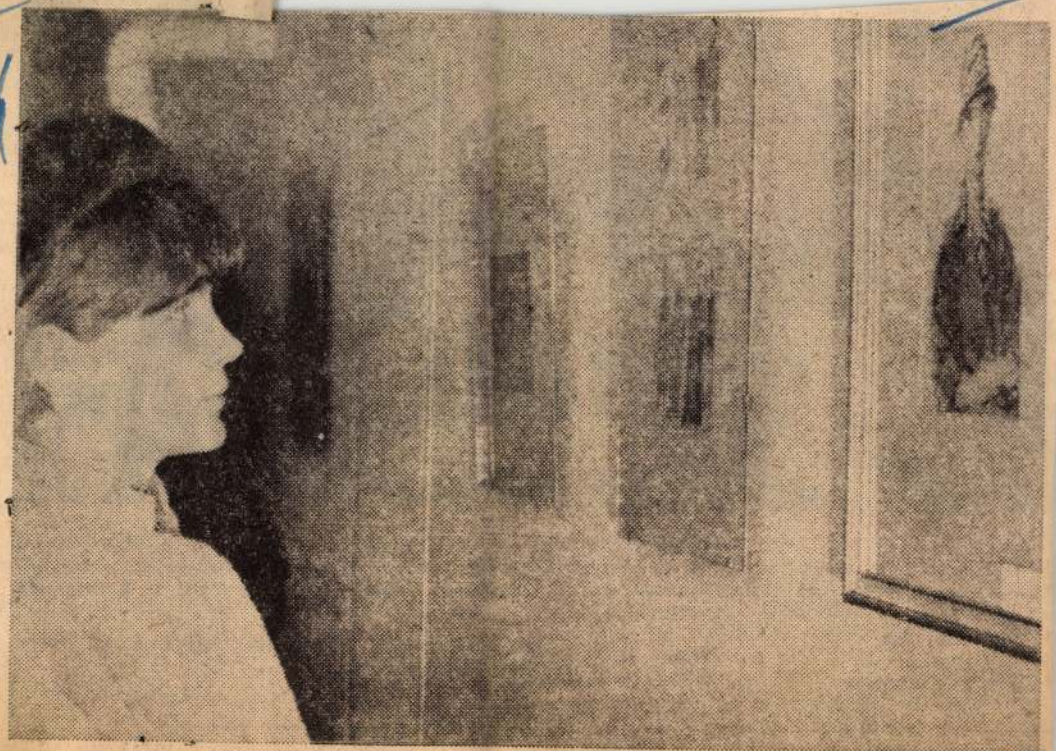

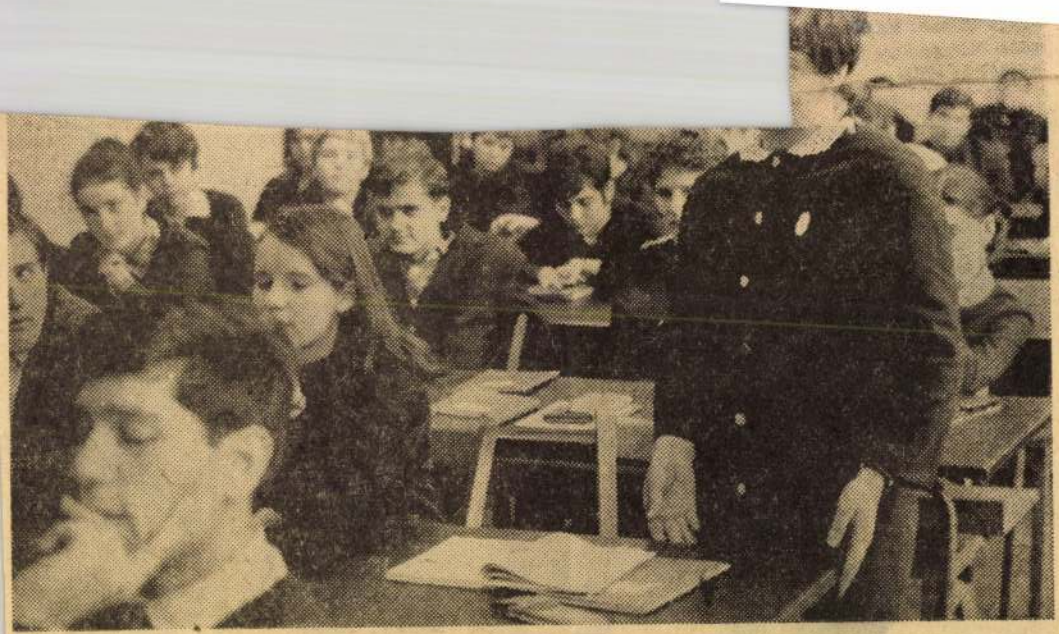

Almássy Zsuzsa, sok külföldi és hazai korcsolyázósiker hőse, az 1967. év legjobb női ifjúsági sportolója szorgalmasan készül az életre is. A budapesti Fazekas Mihály Gimnázium harmadik osztályos tanulója és tanulmányi átlaga — az edzésekkel járó sok időkiesés ellenére — 4,7. Szerénységéért, kedvességéért osztálytársai is nagyon szeretik; a versenyek időszakában, amikor Zsuzsi távol van, az ő írásos értesítéseik segítségével tart lépést a tananyaggal a gimnazista bajnoknő.

Képünkön: Almássy Zsuzsa a II. félév első fizikaóráján felel.

(MTI foto — Kovács Gyula felv.)

Segítség a sportköri költségvetés

Nagyajtay Teréz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

1968 JAN 7

MAGYAR NEMZET

Ma délelőtt 11 órakor nyílik meg a győri Műcsarnokban Nagyajtay Teréz és Diósy Antal közös kiállítása. A képzőművész-házaspár kiállításának címe: Jelmeztervek, művészportrék. A megnyitón dr. Czenner Mihály színháztörténész mond bevezetőt.

1021

Nagyajtay Teréz

Wilde: Bunbury i komédiájának jelmezeit tervezte az Odry Szinpadon (eml.)

Nagyanya 1968 feb. 9. 2 old.

Nagyajtay Teréz

és Diósy Antal (művénhárapá) köros kiállítása
jan. 7-én nyílik a győri Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1968. jan. 7. 10. o.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Tartuffe" előadáshoz tervezett kosztümjeit a kritika kiemeli.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. okt. 13-19.
VI. évf. 43. sz. 8-9. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Baróti Géza: "Vig özvegy a Szigeten" c. kriti
kájában kiemeli a művész által tervezett ru-
hákat.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juni 21-27.
VI. évf. 31. sz. 3-5. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Fővárosi Operettszinházban bemutatott "Egy boldog pesti nyár" c. darab előadásához a művész Honthy Hanna számára tervezett-a Millenniumi divatrevü stilusában- négy kosztümöt, melyeknek rajzát bemutatja a lap. Négy rajz.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. ápr. 9-15. VI. évf. 15. sz.

M.D.K.

Nagyajtai P. Teréz

A Nemzeti Szinházban felujitott "Igazi passió" játék kosztümjeit tervezte.
Deák Zoltán: Szinházi levél" c. kritikájában igen magasra értékeli a müvész munkáját.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. ápr. 9-15.
VI. évf. 15. sz.

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

Három rajzának repr.-ját hozza a lap Bajor Giziről.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. ápr. 30.-május 6. VI. évf. 18. sz.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Tervezte a jelmezeket a Nemzeti Kamara Színház előadásához, amelyről Székely Juli: "A hetvenkedő katona" cimmel irja kritikáját.

Szinház, Bp. 1946. ápr. 19-26. II. évf. 14. sz. 11. lap

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Háy Gyula: "Isten Császár Paraszt" c. darabjához tervezett kosztümjeit kiemeli Márkus László -azonos cimü- kritikájában a Nemzeti Szinház előadásán.

Szinház, Bp. 1946. május 16-22. II. évf. 18. sz. 6. lap

M.D.K.

P. Nagyajtai Teréz

A Pécsi Ünnepi Játékok Missa Sollemnis előadásához készitette a kosztümterveket.
A kosztümök a szereplőkről készült fényképfelvételeken láthatók.

Szinházi Élet. Bp. 1938. junius 11. XXVIII. évf. 25. sz. 15-17. lap

.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Szinházi Hét c. rovat közli, hogy a Nemzeti Szinházban bemutatott klasszikus sorozat két utolsó előadása Sophokles Elektrája és Molière "Urhatnám polgár"-a, amelyekhez a jelmezeket tervezi a müvész.

Szinházi Élet. Bp. 1938. május 28. XXVIII. évf. 23. sz. 30. lap

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "A szerelem iskolája" c. darab szinpadát tervezte.

A szerelem iskolája c. kritika
Szinházi Élet. Bp. 1937 dec. 26.-1938. jan. 1. XXVIII. évf. 1. sz. 30-31 lap

.

MDK

Nagyajtay P.Teréz
jelmezek

Kárpáti Aurél: Az ember tragédiája kisszinpadon.
Pesti Napló, 1939. máj.16. 14 l.

M.D.K.

Nagyajtai Terér
jelmezterverő

Kiállítása a Szinyei teremben van

Napló. 8 l.
Magyar Nemzet, 1960. jan 4.

M.D.K.

Nagyajtai Tevér
jelmezterverő

A Könyvklubban tart hiálhtast.

Napló-4 l.
Magyar Nemzet, 1959. dec. 18.

M.D.K.

Nagyajtai Tevér
jelmeztervező

M.D.K.

Kiállítása a Könyv Klubban megnyílt

Kiállítások 4 l.
Magyar Nemzet, 1959. dec. 20.

Nagyajtay Teréz
kosztümtervező –

M.D.K.

A Könyvklubban tart kiállítást

Dutka Mária: Nagyajtay Teréz kiállítása. 4 l.
Magyar Nemzet, 1959. dec 30

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDK

Kós Károly: Budai Nagy Antal című
darabjának előadásához a jelmezeket
tervezte. (Nemzeti Színház)

Kemény György: Kós Károly: Budai Nagy Antal

Népszabadság, Bp. 1959. márc. 24. 8.l

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Papp Jenő: Cyrano de bergerac. Felujitás a Nemz. Szinházban. Uj Magyarság, 1941. jan. 12.

MDK

Nagyajtay T.Teréz jelmeztervező.

Papp Jenő: Missa Solemnis. Bemutató a Nemz.Szinházban.
Uj Magyarság, 1935. szept. 29. 22.l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Északiak. Papp Jenő beszámolója a Nemz.Szinh.finn drámájáról. Uj Magyarság, 1940.márc.31. 2.l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Ybl Ervin: Missa Solemnis, ünnepi előadás a Nemz. Szinházban. Budapesti Hirlap, 1935. szept.29. 17.1.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz kosztümtervező művész

Németh László: „A két Bolyai" c. drámájának próbáján a szereplők között emliti a cikkiró a kosztümtervező művészt munkája közben.
A drámát a Katona József Szinházban próbálják.

Dalos László: Paróka nélkül c. beszámolója a próbáról
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. ápr. 14. V. évf. 15. sz. 16-17. l.

M.DK.

NAGYAJTAY Teréz

Előadás jelmezei

N agy Páter: Galilei élete
Bertolt Brecht szinmüve a Nemzeti Szinházban

Magyar Nemzet 1962. január 17. 4.1.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Ybl Ervin: Missa Solemnis. Budapesti Hirlap. 1935. szept. 29.
Ünnepi diszelőadás a Nemz.Szinházban.

MDK

P.Nagyajtay Teréz jelmeztervező

Nemzeti Szinház: Sasfiók. Pesti Hirlap, 1942. febr. 22.
9.l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Papp Jenő: Téli zsoltár. Bemutató a Nemz.Szinházba

Uj Magyarság, 1940.dec.22. 15.1.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Kossuth-dijas jelmeztervező művész készitette a Fővárosi Operettszinházban bemutatott „Boccaccio" c. nagy operett jelmezeit. Százhatvan jelmezt készitett az előadás szereplői részére.
Csiky Gergely "Mákvirágok" c. szinművéhez ugyancsak ő készíti a jelmezterveket a Nemzeti Szinház számára.

H i r e k c. rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. január 6, V. évf. 1. sz. 37. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Boccaccio előadásához tervezett jelmezeit a kritika kiemeli.
A darabot a Fővárosi Operett Szinházban játsszák.

- - - - - - - -

Lev Tolsztoj: Élő holtest c. drámájának rövid hiradása mellett szerepel a művésznő fényképe a darabot rendező Grigorij Konszkij és mások társaságában.

- - - - - - - -

Dalos László: Boccaccio c. kritikája
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. január 27. V. évf. 4. sz. 6-7. l. Kis Film Szinház Muzsika hiranyaga Bp. 1961. márc. 17. V. évf. 11. sz. 3. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Kossuth-dijas jelmeztervező kiállitást rendezett a Szinyei-teremben./1959. december 18.-án./
Cleopatra kosztümje repr.
Csongor és Tünde, Ilma jelmeze, repr.
A Vihar egyik jelmeze "
III. Richard kosztümje "
A jelmez-reprodukciók melletti fényképeken a jelmezekben szereplő szinészek láthatók.

Jelmezek és emberek cimmel
Nagyajtai Teréz: Katalógus elé... c. bevezető sorai.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. dec. 18. III. évf. 51. sz. 2o-21. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Candida előadásához tervezett-a kritika által igen elismert- jelmezeket.
Shaw: Candida-ját a Katona József Szinház mutatta be.

. . .

A Szép Heléna c. előadáshoz tervezett jelmezeit a kritika elismeréssel emliti.

. . .

Lenkei Lajos: Candida c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. okt. 9. III. évf. 41. sz. 6-7. l.
Demeter Imre: Szép Heléna. c. kritikája.
Bp. 1959. dec. 25. III. évf. 52. sz. 22-23. l.

MDK

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinház jelmez tervezője a debreceni Csokonai szinház részére az "Ember Tragédiája"-hoz uj kosztümöket tervez.

Esti Hirlap 1957 46 szám 2 old.
febr 24

MDK

Nagyajtay Teréz (jelmeztervező)

Kossuth-díjas. Ő tervezte a jelmezeket Madách Imre: Az Ember Tragédiája 1960. évi szegedi szabadtéri előadásához.

Madách Imre: Az Ember Tragédiája. [Szereposztás]

Tiszatáj, Szeged, 1960. (július). Külön-szám. Szabadtéri játékok, Ipari Vásár, Mezőgazdasági Kiállítás. [1. l.]

MDK

Nagyajtay Teréz (Jelmeztervező)

Tervezte a jelmezeket Az Ember Tragédiája 1960. évi szegedi szabadtéri előadásához.

Sz. G.: Jegyzetek „Az Ember Tragédiája" szabadtéri előadásairól.

Tiszatáj, Szeged, 1960. szeptember. 3.-l.

M. D. K.

NAGYAJTAY Terés

Jelmezek a Boccacciobor

Gábor István: Boccaccio. Suppé operett-
jének bemutatója a Fővárosi Operett-
színházban
Magyar Nemzet 1961. (XVII.) jan. 27. 4. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Salemi boszorkányok jelmezeit tervezte. A kritika nemcsak kiemeli a kosztümöket, hanem leirja, milyen hatást gyakoroltak a szerepekre, s finom árnyalataikkal szinte a szinek harcát jelentik a játéknál.

Nagy Judit: Diszlet, atmoszféra, jellem.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. nov. 24. V.évf.
47. sz. 12-13. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Madách: Az ember tragédiája c. előadásához tervezett jelmezeiről a kritika nagy elismeréssel emlékezik meg.

Az előadást a Győri Kisfaludy Szinház mutatta be.

/d.i./: Az ember tragédiája. c. kritikája
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. szept. 22. V. évf.
38. sz. 16-17. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A debreceni szinházban bemutatott vizsgaelőadás keretében szinrekerült Gribojedov: "Az ész bajjal jár" c. darabjához tervezte a jelmezeket.

- - - - - - - -

Gribojedov: Az ész bajjal jár c. vigjáték "korhü és jellemző" ruháit tervezte.

- - - - - - - -

Nagy Judit: Dimloma előtt. c. közleménye Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. márc. 3. V. évf. 9. sz. 14-15. l. --- Nagy Judit:Gribojedov: Az ész bajjal jár c. kritikája. Bp. 1961. ápr. 14. V. évf. 15. sz. 12-13. l.

Nagyajtay Teréz MDK

által tervezet magyaros ruhát hordják majd a zenészek, pincérek, pincérlányok

Május végén nyilik meg a párizsi világkiállitás magyar pavillonja.
Pesti Napló 1937. máj. 13.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Ibsen: Peer Gynt c. drámájához tervezett -a kritika által elismerten szép- jélmezeket.

Demeter Imre: Peer Gynt c. kritikája
Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. febr. 28. II. évf. 9. sz. 5-6-7. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A csodálatos Vargáné c. Lorca-komédia került műsorra az Ódry Színházban a Nemzeti Színház vendégjátékával.
A kritika kiemeli a kosztümtervező szines jelmezcsarnokát.

Sándor Iván: Lorca: A csodálatos Vargáné c. kritikája.
Film Szinház Muzsika- Bp. 1959. márc 13. III. évf. 11. sz. 22-23. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Shakespeare: Windsori vig nők c. vigjátékához tervezett kosztümjeiről a kritika igy ir: "...izléses jelmezteremtő fantáziája..." nagyban hozzájárul az előadás sikeréhez.

Lenkei Lajos: A Windsori vig nők c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. febr. 20. III. évf. 8. sz. 10-11. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Bernáth Aurél nagyrebecsüléssel emlékezik meg Nagyajtai Teréz müvészetéről a Demeter Imrével folytatott "Szinházi beszélgetés" folyamán, a kosztümtervezés fejlődésével kapcsolatban. Ugyanekkor emliti Óláh Gusztáv, Mialkovszky Erzsébet és Laczkovich Piroska munkáját is.

Demeter Imre: Szinházi beszélgetés Bernáth Auréllal.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. január 30. III. évf. 5. sz. 6-7.l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A kecskeméti Katona József Szinházban előadott "Szentiványéji álom"-hoz tervezett jelmezeit a kritika kiemeli.

Sándor Iván: Felujitás Kecskeméten. ~~[illegible]~~ c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. május 1. III. évf. 18. sz. 30-31. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Kellér Dezső és Lajtai Lajos: Három tavasz c. előadásához tervezett szinvonalas jelmezeket. A darab a Fővárosi Operettszinházban került bemutatásra. A kritika megjegyzi, hogy a diszletek és jelmezek kárpótolják az előadás hiányosságait.

Lenkei Lajos: Három tavasz c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. dec. 26. II. évf. 52. sz. 22-23. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Fővárosi Operett-Szinház "Kard és szerelem" c. előadásához tervezett jelmezeket, amelyekről a kritika igy ir: „mesteri müvészete csodás kosztümök látványával ajándékozza meg a nézőt; a gazdag ruhák jóleső látványától a jelmeztervező az előadás legfőbb szereplőjévé válik."

Demeter Imre: Kard és szerelem.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1957. nov. 29. I. évf. 29. sz. 6-7. l.

MDK

Nagyajtay Teréz (jelmeztervező)

Kossuth-díjas. Ő tervezte Madách Imre: Az ember tragédiája jelmezeit.
(Szegedi szabadtéri játékok 1961.)

Madách Imre: Az ember tragédiája.
(Színlap.)

Tiszatáj, Szeged 1961. augusztus. 19. l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

/"Szelistyei asszonyok"c./

A Fővárosi Operett Szinház előadásában /Sárközy István daljátéka került szinre, melynek szövegkönyvét -Mikszáth Kálmán elbeszélése nyomán- Benedek András és Semsei Jenő irta. Ehez készitett Nagyajtay Teréz -a kritika által dicsérettel emlitett, előnyös-kosztümterveket.

D.L.:Szelistyei asszonyok c. rövid kritika Egy szinházi hét c. rovat keretében.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. szept. 23. IV. évf. 39. sz. 4. l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Az ember tragédiája szegedi szabadtéri előadására tervezett kosztümöket: „...az okosan szép kosztümök nagyszerü harmoniában egyesülnek a képek hangulatával és lényegével."

Nagyajtay Teréz a Nemzeti Szinház ruhatervezője férjével Diósy Antal festőművésszel Siófokon. Fényképes riport keretében készült fénykép.

Demeter Imre: Az ember tragédiája c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. aug. 19. IV. évf. 34. sz. 12. l.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. aug. 19. IV. évf. 34. sz. 31. l. Nagy Judit és Dolezsál László képes riportja.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Csiky Gergely: "Ingyenélők" c. szinművének próbáiról ad hirt a Hirek- Képek c. rovat. A darabot a Katona József Szinházban készülnek előadni. A jelmezeket Nagyajtay Teréz tervezi.
Boccaccio c. operett jelmezeit tervezi.

Képek- Hirek c. rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. nov. 25. IV. évf. 48. sz. 39. l. / Boccaccio Pestre jön c./
Igy kezdődik 1961. c.rovat hiradása. 1960. dec.30. IV. évf 53. sz. 3. l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Jacobi: Leányvásár c. operettjének karakterizáló jelmezeit tervezte.

Szenthegyi István: Jacobi: Leányvásár c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. nov. 18. IV. évf. 47. sz. 13. l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

1959. Kiállitás a Liszt Ferenc téren. Jelmeztervek. A hir az egyik tréfás közlemény keretében szerepel.

Demeter Péter: Áprilisi kaleidoszkop. c. közl. sorozata.
Film. Szinház Muzsika. Bp. 1960. ápr. 1. IV. évf. 14. sz. 35. l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinház előadásában Shakespeare: Sok hühó semmiért. c vigjátékának szinpompás kosztümjeit tervezte.

Dalos László: Sok hühő semmiért. c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. márc. 18. IV. évf. 12. sz. 7. l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinházban előadott, Shakespeare: Antonius és Cleopatra c. tragédiájának ruhaterveit készitette s "korhü jelmezeiben hangulatteremtő erő is volt."

Sándor Iván: Antonius és Cleopatra c. beszámdója. Film Szinház Muzsika. Budapest. 1960. február 12. IV. évf. 7. sz.10. l.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

Suppé Boccaccioja előadásához a (fővárosi Operettszínházban) kosztümöket tervezi.

—: A miniszterelnök —— Boccaccio 2-l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1960. dec. 29.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDG

A Leányvásár moszkvai előadására a jelmezeket tervezte.

T. J.: A Leányvásár bemutatójával is nagy sikert aratott a Fővárosi Operettszínház Moszkvában 9. l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. júl. 25.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező M Dk

A Katona József Színházban előadott Shaw komédia jelmezeit tervezte.

Nóti Ilona: Barbara őrnagy 2. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1960. dec. 6.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező 7 Dh

Gikij: Ingyenélőkjének jelmezeit tervezte

–: Ma Lallottuk 2. 1

ESTI HIRLAP, Dn. 1960. dec. 15.

Nagyajtay Teréz; jelmeztervező 7 Dh

A fővárosi Operettszínházban felújított Jacobi-operett jelmezeit tervezte.

D.T.: Leányvásár 2.e

ESTI HIRLAP, bp. 1960. nov. 26.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Papp Jenő cikke, Örvény. Orosz szinmü a Nemzeti Szinházban. Uj Magyarság, 1941.ápr.27. 15.1.

MDK

Nagyajtai P. Teréz jelmeztervező

Nők az Ipm. Társ. jub. kiállitásán. Magyar Női Szemle, 1936, márc. sz. 78 l.

M. D. K.

NAGYASTAJ Terés

Az előadás pilmerei

Gyártás Miklós: Csongor és Tünde
Kísérlet a Nemzeti Színházban

Magyar Nemzet 1962. junius 3. 8. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Mikszáth Kálmán: Sipsirica c. novellájából szinpadra irt előadáshoz készitett jelmezei "Nagyajtai Teréz tervezőművészetét dicsérik"- irja a kritika. /Szinpadra irta a novellát Benedek András/

Kárpáti Aurél: Sipsirica c.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. juni. 15. IX. évf.
24. sz. 7. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

"Remekmüvek, nagy szinházi sikerek füződnek Nagyajtai Teréz nevéhez és életmüvéhez a szinpad szolgálatában töltött haminc esztendőhöz."- irja a beszámoló „A Nemzeti Szinház uj Kossuth-dijasai 1956"cimmel megjelent közleményben.
Mellékletben a müvész fényképe munka közben.

Koroda Miklós: A Nemzeti Szinház uj Kossuth-dijasai, 1956.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. márc. 16. IX. évf. 11. sz. 5. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban Illyés Gyula: Dózsa György c. darabjának előadásához készitett jelmezterveket, melyekről a kritika, mint "jellemláttató" jelmezekről ir.

Gyárfás Miklós: Dózsa György c.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. febr. 10. IX. évf. 6. sz. 2-3. l.

Nagyajtai Terés MDK

jelmezei

Szinházi Hirek
Magyar Nemzet 1947. máj.31.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinház bemutató előadásához, Osztrovszki: Erdő c. komédiájához tervezett jelmezeket, amelyekről a kritika elismeréssel nyilatkozik.

- - - - -

A hét szinlapjai c. rovat.
Szinház és Mozi. Bp. 1948. nov. 10. I. évf. 13. sz. 26-27. l.
Fejér István: Az erdő c. kritikája. Bp. 1948. nov. 17. I. évf. 14. sz. 5. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban előadott Szentivánéji álom jelmezeit tervezte. Ugyancsak ő tervezte a Warrenné mestersége előadásának jelmezeit is.

- - - - -

Maxim Gorkij: Jegor Bulicsov és a többiek c. szinmü kosztümjeit tervezte.

- - - - -

A hét szinlapjai c. rovat.
Szinház és Mozi. Bp. 1948. okt. 6. I. évf. 8. sz. 26-27. l.
1948. okt. 27. I. évf. 11. sz. 26-27. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Az „Othelló" jelmezterveiről kétoldalas cikk számol be a darab jelmezterveinek reprodukcióival. A tiz képből álló sorozat 29 jelmez-tervet mutat be.

G. Halmy Sári: Nagyajtai Teréz jelmezterveiről. Szinház és Mozi, Bp. 1949. febr. 9. II. évf. 6. sz. 16-17. l.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező 17 Dh

Jakoby Viktor: Leányvásárja előadásához a kosztümöket tervezte.

– : Ma hallottuk 2.1

ESTI HIRLAP, bp. 1960. júl.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

1724

A Nemzeti Színház Szophoklész előadására a jelmezeket tervezte.

Molnár G. Péter: Gladiátor Király B. L.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. márc. 17.

M. D. K.

NAGYÁSTAY Teréz

Az előadás jelmezei

Görgey Gábor: Oedipus király

A Nemzeti Szín ház Sophokle bemutatója

Magyar Nemzet 1962. március 18. 8. e.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban műsorra tüzött Bánk bán c. előadás jelmezeit tervezte.
A lap bemutat a jelmezekből öt reprodukciót.

Szinház és Mozi. Bp. 1951. juni 8-14. IV. évf. 23. sz. 6. és 12-13. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

FU-KO: "Harcban nőtt fel" c. szinművéhez készitett jelmezterveket.
Nemzeti Szinház előadása

Heti Müsor c. rovat
Szinház és Mozi. Bp. 1951. márc. 23:29.
IV. évf. 12. sz. 8. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Madách Szinházban bemutatott -Móricz Zsigmond: "Rokonok" c. regényéből szinpadra irt- előadáshoz készitett jelmezterveket.
A regényt Móricz Virág irta szinpadra.

Heti Müsor c. rovat.
Szinház és Mozi. Bp. 1951. febr. 25. IV. évf. 8. sz. 27. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Bródy Tamás és Kerekes János "Palotaszálló" c operettjéhez készitett jelmezterveket.
A darab szövegét Méray Tibor, Békeffy István és Kellér Dezső irta.
Előadásra került a Fővárosi Operettszinházban.

Heti Müsor c. rovat.
Szinház és Mozi. Bp. 1951. febr. 25. IV. évf.
8. sz. 24. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Mikszáth Kálmán: "Különös házasság" c. regényéből készült film jelmezeit tervezte, melyeket a kritika kiemel.
A szöveg melletti képeken a jelmezek egy része látható.

kd.: A haladó erők felveszik a harcot a sötétség hatalma ellen.
Szinház és Mozi. Bp. 1951. febr. 11. IV. évf. 6. sz. 36-37. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Katona József Szinház müsorán szereplő "Fáklyaláng",-amely Illyés Gyula alkotása- ruhaterveit készitette.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. dec. 12.-18. V. évf. 50. sz. 9. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Békeffy István és Kellér Dezső átdolgozásában bemutatott, Lehár Ferenc: „Luxemburg grófja" c. operettjéhez tervezett jelmezeket.
A darabot a Fővárosi Operett Szinház mutatta be.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. nov. 28.-dec.4. V. évf. 48. sz. 14. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott, Vörösmarty: Csongor és Tünde c. müvéhez készitett jelmezterveket.

- - -

A Katona József Szinházban müsorra tüzött, Shakespeare: „Sok hühó semmiért" c. müvéhez tervezett jelmezeket.

- - -

Szinház és Mozi. Bp. 1952. okt. 24-30. V. évf. 43. sz. 6. l.-10. lap.

Nagyajtay Teréz

Mórics: Mi mukri i dorabjónak jelmezeik tervezte a Nemzeti Kinkárban

Négnava 1965 nep. 21

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Márkus László: "Az ész bajjal jár" c. darabról közölt kritikájában kiemeli a művész által tervezett kosztümöket.

Szinház, Bp. 1947. juni 3-9. III. évf.
23. sz.

Nagyajtai P. Teréz

„A ember tragédiája" jelmezei tervezte a Nemzeti Szinházban

Nemzeti Csjság 1937 X. 22

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A „Volpone" és az "Egy bála rizs" c. előadásokhoz tervez jelmezeket meghivott vendégként a Belvárosi Szinház részére.

Szinház, Bp. 1947. szept. 2-8. III. évf. 36. sz.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Márkus László: "Antonius és Cleopatra" c. kritikájában kiemeli a Nemzeti Szinház előadásához tervezett jelmezeit.

A "Légy jó mindhalálig" c. darabhoz tervezett kosztümöket.

Szinház, Bp. 1947. január 1-7. III. évf. 1. sz. 4-5. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A "Cleopatra"-ból három jelmezét mutatja be a lap Bajor Gizi főszereplővel.

Szinház, Bp. 1947. jan. 1-7. III. évf. 1. sz. 27. lap

A.D.K.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Kamaraszinházban bemutatásában szinre került "Hullámzó vőlegény" c. darab kosztümjeit készitette, amelyeket Márkus László: "Szinházi levél" c. kritikájában magasra értékel.

Szinház, Bp. 1947. febr. 5-11. III. évf. 6. sz.

M.D.K.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott, "Jegor Bulicsov és a többiek" c. előadáshoz tervezett kosztümjeit kiemeli kritikájában Márkus László

Szinház, Bp. 1947. febr. 12-18. III. évf. 7. sz.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

"Költészet van a müvész által tervezett jelmezekben"-irja Márkus László: "Csongor és Tünde" c. kritikájában a Nemzeti Szinház előadásáról.

Szinház, Bp. 1946. okt. 2-8. II. évf.
38. sz. 4-5. lap

M.D.K.

Magyaitay Teréz

"Költészet van a művész által tervezett jelmezekben"-írja Márkus Izsák: "Csongor és Tünde" c. Kritikájában a Nemzeti Színház előadásáról.

Színház, Bp. 1946. okt. 2-8. II. évf. 38. sz. 4-5. la.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Kamara Szinházban bemutatott "Férjek iskolája" és a "Kotnyelesek" c. darabokhoz tervezett kosztümjeit kiemeli Mátrai-Betegh Béla az előadásról irt kritikájában.

Szinház, Bp. 1946. okt. 3o. - nov. 5. II.évf. 42. sz.

.

Nagyváltay Terés

A Nemzeti Kamara Szimbádban bemutatott "Pér-
jek iskoléja" és a "Kotnyeleesek" c. darabok-
hoz tervezett kosztümjeit kiemelt Méltási-
Beteglh Béla az előadásról írt kritikájában.

Szimbád. Bp. 1944. okt. 30. - nov. 5. II.évf.
42. sz.

MDK

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

Felkai Ferenc színművének bemutatójára (1942) és most felújítására is a jelmezeket tervezte.

– : A Néró felújítása győzött 8

Népszavadság, Bp. 1967 ápr. 28.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Tükör" c. előadásról ir kritikát Márkus László a "Szinházi levél" c. rovatban és kiemeli a müvész á által tervezett jelmezeket.

Szinház, Bp. 1947. márc. 26.-ápr. 1. III. évf. 13. sz.

MDK

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

A győri Kisfaludy Színház előadásához a jelmezeket tervezte.

V. F.: Fellini Federico: Nero

9

Népszabadság, Bp., 1967 máj. 10.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott: "Feledhetetlen 1919" c. szinműhöz -melyet Visnyevszkij irt- készitett jelmezterveket.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. ápr. 4-10. V. évf. 14. sz. 6. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinház "Hamlet" előadásához készitett jelmezterveket.

- - - - - - - -

Az Ifjusági Szinházban bemutatott Gárdonyi Géza: "Egri csillagok" c. regényéből átirt szindarabjához készitett jelmezterveket.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. jan. 25-31. V. évf.
4. sz. 6. l.
8. sz. 9. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Gorkij: „Szómov és a többiek"c. szinmüvéhez tervezett ruhákat.
A darab a Nemzeti Szinházban került bemutatásra.

Szinház és Mozi. Bp. 1953. ápr.3-9. VI. évf.
14. sz. 8. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Moliere: Urhatnám polgár c. előadás jelmezeit tervezte.

- - -

A Katona József Szinházban müsorra tüzött G.B. Shaw: Warrenné mestersége c. szinmü jelmezeit tervezte.

- - -

Szinház és Mozi. Bp. 1951. szept. 28.-okt. 4. IV. évf. 39. sz. 10. lap.

Bp. 1961. nov. 30.-dec. 6. IV. évf. 48. sz. 8. lap.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Sándor Kálmán: "A senki városa" c. szinmü ruháit tervezte.
Nemzeti Szinház előadása.

A senki városa c. közl.
Szinház és Mozi. Bp. 1955. ápr. 1. VIII. évf. 13. sz. 5. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Csiky Gergely: „Mukányi" c, vigjátékának jelmezeit tervezte.
A darabot a szolnoki Szigligezi Szinház mutatta be a Bp.-i Madách Szinházban.

Szinház és Mozi. Bp. 1954. juni. 18. VII. évf. 25. sz. 28. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinház bemutató előadásához, Csiky Gergely: "Buborékok" c. vigjátékához tervezett jelmezeket.

Szinház és Mozi. Bp. 1954. márc. 26. VII. évf. 13. sz. 26. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinház bemutató előadására, Urbán Ernő: "Uborkafa" c. szatirájához készitett ruhaterveket.

- - -

Ben Jonson: "Volpone" c. vigjátékának uj bemutatójához tervezett ujabb ~~diszleteket~~. jelmezeket. A Katona József Szinház előadása.

- - -

Szinház és Mozi. Bp. 1953. nov. 20-26. VI. évf. 47. sz. 10. lap.
1953. nov. 27.-dec. 3. VI. évf. 48. sz. 10. lap.

Nagyajtai Teréz MDK

jelmeztervező

Bánk bán

Szinház és Mozi. 1951. nov. 16-22.

Nagyajtai Teréz MDK

jelmeztervező

Viharos alkonyat

Színház és Mozi. 1951. nov. 16-22.

Nagyajtai Teréz

MDK

jelmeztervező

Szelistyei asszonyok

Színház és Mozi. 1951. nov. 16-22.

Nagyajtai Teréz MDK

jelmeztervező

Tartuffe

Színház és Mozi. 1951. nov. 16-22.

Nagyajtai Teréz MDK

jelmeztervező

Ármány és szerelem

Szinház és Mozi. 1951. nov. 16-22.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező MDK

Madách műveihez a jelmezeket tervezte.

–: A felújított Tragédia a nagydi szabadtéri előadáson L. l.

ESTI HÍRLAP, Bp. 1960. aug. 16.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Tolsztoj: Karenina Anna c. drámájához közel 100 /száz/ kosztümöt tervezett.
A szöveg melletti képeken szerepelnek Karenina Anna /Bajor Gizi/ és Wronszky gárdaőrnagy /Básti Lajos/ jelmezei, valamint öt másik kosztümterv a darabból.

G.H.S.:Műhelytitkok Karenina Anna jelmez és díszletterveiről.
Szinház és Mozi. Bp. 1949.nov. 11. II. évf. 45. sz. 10-11. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Beaumarchais: Figaro házassága c. előadás jelmezeit tervezte.

- - - - -

Schiller: Ármány és Szerelem c. drámájához készitett jelmezeinek képei a kritika melletti fényképfelvételeken szerepelnek. /A képek nem mutatják az előadás összes jelmezterveit./

Heti Müsor c. rovat. Szinház és Mozi. Bp. 1950 okt. 8. III. évf. 40. sz. 20. l.
Kemény György: Ármány és szerelem c. Bp. 1950. dec. 17. III. évf. 50. sz. 5-7. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Magyar Szinházban bemutatott, -Lope de Vega:„Donna Juana" c. előadáshoz készitett -a kritika által elismert- jelmezterveket.
A szöveg melletti fényképfelvételeken szerepel a jelmezek egy része.

Antal Gábor: Donna Juana
Szinház és Mozi. Bp. 1950. juni 11. III. évf. 23. sz. 11-13. l. / A dátum nem biztos, mert az OSzK példányának cimlapját kivágták./

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Madách Szinházban Szigligeti Ede: "Liliomfi" c. előadásához tervezett kosztümjeit a kritika elismeri.
A szöveg melletti fényképfelvételeken bemutatott szereplők a jelmezek egy részét is mutatják.

Gombos László: Liliomfi
Szinház és Mozi. Bp. 1950. juni 11. /A dátum nem biztos, az OSzK példányának cimlapját kivágták. / III. évf. 23. sz. 8-10. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Fővárosi Operettszinházban előadott "Gerolsteini nagyhercegnő" c. operett jelmezeit tervezte. A szöveg melletti fényképfelvételeken szerepel a jelmezek egy része, melyeket a kritika elismerésben részesit.

Tóth Dénes: Gerolsteini nagyhercegnő.
Szinház és Mozi. Bp. 1950. jan. 22. III. évf.
3. sz. 8-10. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Magyar Szinház-és Filmmüvészeti Szövetség szcenikai szakosztálya a Müvészeti Szövetségek Házának termeiben kiállitást rendezett a felszabadulás óta bemutatott szovjet és orosz klasszikus müvekhez tervezett szinpadképekből és jelmeztervekből.
A "Jegor Bulicsov"-hoz, Osztrovszkij "Erdő"-jéhez, a "Karenina Anná"-hoz készitett "...jelmeztanulmányai klasszikus példái a jelmeztervezés müvészetének,"-irja a kiállitásra vonatkozó beszámoló.

Szinpadmüvészeti kiállitás
Szinház és Mozi. Bp. 1950. ~~Bp.-1~~ febr. 26. III. évf 8. sz. 43. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott Osztrovszkij: Jövedelmező állás c. vigjátékához tervezett jelmezeket.

P.M. Pesti Müsor. c. mellékl.
Szinház és Mozi. Bp. 1950. ápr. 2. III. évf.
13. sz. III. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Bánk bán uj bemutató előadásához tervezett jelmezeket, amelyeket a kritika elismerésben részesit.
A kecskeméti Katona József Szinház előadása.

Ny.Á.: Bánk bán. c. kritikája
Szinház és Mozi. Bp. 1955. ápr. 8. VIII. évf. 14. sz. 6. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Garcia Lorca: "Bernarda háza" c. előadás ruháit tervezte.
A Katona József Szinház bemutató előadása.

Szinház és Mozi. Bp. 1955. ápr. 29. VIII. évf. 17. sz. 4-5. lap.

MDK

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

Pataky K: Palotaszálló. Bemutató az Operett Szinházban. Kis Ujság, 1951. márc. 3. 4. l.

MDK

Nagyajtay Teréz

Kiállitási hir

Mivészet 1968 márc.p.48.

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy

Nagyajtay Teréz

özv. DIÓSY ANTALNÉ

a Nemzeti Színház Kossuth-díjas, érdemes művész jelmeztervezője,
a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek, valamint a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának tagja,

1978. január 12-én, életének 81. évében — úgy, ahogy egész életében élt és alkotott — csendben elhunyt.

1978. január 20-án, pénteken fél 12 órakor a **Farkasréti temetőben** helyezzük örök nyugalomra szeretett férje mellé.

Gyászolják:

testvére: Varga Istvánné Pauspertl Mária; sógórnője: Pauspertl Károlyné;
dr. Bornemisza Györgyné, dr. Pauspertl Panni, és a kiterjedt rokonság, barátai és tisztelői, valamint

a Nemzeti Színház Igazgatósága és Társulata

a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség

a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

Sürgönycím:
Varga Istvánné,
Budapest, XII., Németvölgyi út 49.

FNYV 13

/Blosy Antalné/ Nagyajtay Teréz

MDK

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

Pataky K: Gerolsteini nagyhercegnő. Főv. Operett Szín
Kis Ujság, 1950. jan. 17.

MDK

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

Ármány és szerelem /Nemz.Szinh./

Szinház és Mozi. 1951. nov. 2-8. 44.sz.

MDK

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

Bánk Bán /Nemz.Szinh./

Szinház és Mozi. 1951. nov. 2-8. 44.sz.

MDK

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

Viharos alkonyat /Nemz.Szinh./

Szinház és Mozi. 1951. nov. 2-8. 44.sz.

MDK

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

Szelistyei asszonyok /Operett Szinh./

Szinház és Mozi. 1951. nov. 2-8. 44.sz.

MDK

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

Az urhatnám polgár /Ifjuságí szinh./

Szinház és Mozi. 1951. 44.sz. nov. 2-8.

183 -

ing R

M.D.K.

Nagyajtai Teréz Kossuth-díjas jelmeztervező

1928-ban Hevesi Sándor fedezte fel rendkivüli tehetségét s az ő számára kreálta a Nemzeti Szinház igazgatója a jelmeztervezői állást. Azóta dolgozik a Nemzeti Szinháznál. Többszáz szinmü jelmezét tervezte.
Két rajz repr.: Ingrid /Peer Gynt/
Faust /Operaház, 1927/
Nagyajtai Teréz férje Diósy Antal festőművész.

/d.i./: Müvészpárnál müteremlátogatáson c. közl. Film Szinház Muzsika. Bp. 1957. dec.20. I. évf. 32. sz. 26-27. l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Nemzeti Szinház: A Dárday-ház. Nemzeti Ujság, 1942. ápr. 26.

MDK

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

Asszonylázadás. Nemz.Szinh. Tükör, 1942. 4.sz. ápr. 19o. 1.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Nemzeti Szinház: Rabagás. Uj Magyarság, 1940. ápr. 28. 8.l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Nemz.Szinház: Feltámadás. Az Est, 1939. máj. 28. 8.l.

MDK

Nagyajtai Teréz, jelmeztervezö

fejlett stilusérzékröl tesz tanuságot.

Kunszery Gyula: A revizor. Nemzeti Szinház beszámolója.
Magyar Nemzet. 1946. ápr. 7.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Csongor és Tünde előadásához tervezett jelmezeket.

Lapzárta rovat hiradása
Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. május 25. VI. évf.
21. sz. 8. lap.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Szophoklész: "Oedipus király" c. tragédiájához tervezett jelmezeit a kritika kiemeli.
Nemzeti Szinház előadása.

Sándor Iván: „Oedipus király" c. kritikája
Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. márc. 23. VI. évf.
12. sz.11. lap.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinház Brecht: Galilei c./előadásához tervezett -a kritika által kiemelt- jelmezeket.

Hámori Ottó: Galilei élete c.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. január 19. VI. évf. 3. sz. 18-20. lap.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

A Katona József Színházban bemutatott Tabi - riójátékok jelmezeit tervezte.

Tamás István: A nagy mutatvány 8. l.

NÉPSZABADSÁG, hn. 1962. dec. 14.

NAGYAJTAY Teréz jelmeztervező M.D.K.

Az előadás jelmezei

Magyar Nemzet 1963. január 23. 4.l.

Györe Imre: Béke Arisztophanész komédiája Nemzeti Színházban

Nagy Ajtay Teréz, jelmeztervező

A. Miller: A salemi boszorkányok c. darabjának a Nemzeti Színházban készülő előadásához a jelmezeket tervezte.

– : Ma hallottuk

2.l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. jún. 22.

MDK

Nagyajátai Terez,

pompás jelmezeiben hozta major Tamás uj betanulásban Sh. költői szinjátékát .

A "Szentivánéji álom" ünnepi sikere a Nemzeti Szinházban.
Világ. 1948.jun.13. 7.l.

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz jelmeztervező

A Nemzeti Szinház 1939.Amphitryon -bemutatójának jelmezeit tervezte.
Cikk: Vázsonyi Endre "Amphitryon"

Ujság, 1939.febr.19. 20.old.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Nagyajtai Teréz
NÉPSZABADSÁG
1962 JUN 9
1021

CSONGOR ÉS TÜNDE

A Nemzeti Színház bemutatója

Vörösmarty Mihály drámai költeményét színre vinni nem könnyű feladat. A *világvándora Csongor úrfi és Üdvhon tündérkirálynője Tünde* drámaiatlan hősök. A címszereplőknek nem a *belsejében* zajlik le a dráma, nem is *velük* történnek drámai események, hanem szinte kizárólagosan *köröttük* zajlik le a cselekmény. Mirigy, a gonosz boszorkány és a csintalan ördögfiak cselvetései mozgatják előre a dráma nehézkesen moccanó testét. A központi hősök eközben mindvégig tétlenek maradnak. Ami igazában drámai, az a mű *gondolati* szövetében keresendő. A hármas úti vándorok bölcselkedése, vagy az Éj királynőjének dús gondolatisága a Tündérhonkereső Csongor sápadtsága mellett is képesek időlegesen színpadi feszültséget teremteni, de ezeknek a *költői* és *filozófiai* betéteknek sok szerepük nincs a drámai cselekmény előrehajtásában.

A *Csongor* mégis roppant méretű és értékű alkotás. Igaz fájdalom és sóvárgás, igaz szenvedély és bölcs gondolatok töltik meg a helyenként Shakespeare-rel vetekedő költői sorokat. Izzó és erőteljes nyelvezete a mű maradandó kincse, s hisszük — ahogy a *Nemzeti Színház* meg-megújuló bemutatói szerint a művészek is hiszik —, hogy kell lennie *Vörösmarty* drámájának olyasfajta színpadi megoldásának, amely eddig még nem találtatott meg.

Minden klasszikus drámai mű színpadra állításakor a rendező elsőrendű kötelessége a cselekményt híven visszaadni, világos érthetőséggel levezetni. De ha csak ennyire szorítkozna a munkája, ha a puszta reprodukálásnál megrekedne, akkor nem teljesítené hivatását. Nemcsak az az érdekes egy mű különböző felfogású előadásainál, hogy miként látja, értelmezi a művész az alkotást; a legfőbb: *mi a mondanivalója vele.*

A *Csongor és Tünde* esetében szinte önként kínálkozik a rendező és a színház együttes művészetének pótoló hozzáadása. E műből is csak a színpadon válhat befejezett egész. A mű megvalósításának kulcsa a köztudottan két rossz szerep — Tünde és Csongor — hiánytalan színpadi megoldásában található. Minden eddigi előadás ezt elhanyagolta: nem vállalkozott rá, hogy az emberi lét végső kérdései után országokon és tartományokon keresztül sóvárgó-bolyongó hősökből életre keltse a tiszta élet, a boldogság szenvedélyes kívánásának *drámáját.* Megelégedtek az előadások, hogy hol mesejátékot, hol pedig szép, de pusztán irodalmian szép bölcseleti költeményt vigyenek a színpad deszkáira.

Marton Endre rendezésének az volt az alapgondolata, hogy megfosztja a művet a régebbi előadások során rárakódott romantikus és naturalista sallangoktól. Tapintatos húzásai és kitűnő dramaturgiai átcsoportosításai már a dráma elején világosabbá és áttekintőbbé teszik a kapcsolatokat. Az előadás helyesen közelít egy minél puritánabb, majdhogynem irodalmi színpadszerű oratóriumhoz, amelyben hatlovas látványosságok, tündérballettek, bukfences rugdalózások nem vonják magukra a figyelmet, nem veszik el a levegőt a költői sorok, gondolatok elől. A két részben adott mű — az 5. kép után megy le a függöny — szinte a darab természetes szerkezeti tagolódásából következik. Helyes volt *Weiner Leó* becses, de túlzottan romantikus hangvételű és túlzott méretű kísérőzenéje helyett *Kurtág Györggyel* új muzsikát komponáltatni. A foltokban felrakott, úgynevezett *pointilista* zene karakteres erővel segíti a drámai mű alapgondolatát érvényesülni.

A darabot *Hincz Gyula* elragadóan szép vetített díszleteiben és *Bakó József* egyszerű, misztériumjátékba hajló drámai színpadkonstrukciójában láthattuk. Ez a színpadi keret minden eddigi előadásnál alkalmasabbnak mutatkozik arra, hogy a színészek ebben a dísztelen keretben oratóriumszerűen tolmácsolják a költeményt. A hármas úti jelenetek *valóságfelettiségének* kitűnő jelzése, hogy csak Csongor tudatában jelennek meg a vándorok, nem magában a cselekményben, a dráma egyik súlyosan lefékező tehertételét oldotta meg bravúrosan.

A jól tagolt színpadi tér talaja, mintha megannyi Mária-üveg lenne, apró berakásos kockákkal képeztetett ki, amelyeket alulról különféle színekkel világítanak meg, s a megszíneződő színpad fényváltozásai tündérszíneket varázsolnak a szereplők köré. A látvány szépségéhez hozzájárul *Nagyajtay Teréz* valóságos kosztümterv-remekeléseivel. Minden jelmez egy-egy műremek. Sorra vehetnénk minden ruhadarabot s láthatnánk, hogy a jelmeztervezői képzelet, a korismeret és a szabad anyaghasználat milyen pazar keveredéséből születtek ezek az önmagukban is jelentős szereplőkké emelkedő kosztümök.

Az előadás stílusegysége is megteremtődött: a filozófiai részek és az ördögfiak burleszkelemei között jó arányérzékkel lelte meg a rendező a szükséges egyensúlyt, s így tréfa és szép komoly szó ritmikus váltakozása díszeletes mértéktartással olvad össze.

Csak sajnálni lehet, hogy mikor ennyi tehetség, fáradozás és felgyúlt művészi képzelet áll egy közös jó szolgálatában, akkor a végső eredmény mégsem mondható egyértelműen sikeresnek. A *Nemzeti Színház* előadása nem közvetíti elég szenvedéllyel a boldogságkereső ember bolyongását. Nem érződik az előadásból elég meggyőző erővel a tiszta élet utáni megszállott vágyakozás, amely ezer veszéllyel és földöntúli hatalmak rontó erejével szemben is diadalmaskodik. A hit és a küzdésvágy hiányzik a felújításból, s ez elsősorban *Bitskey Tibor* (Csongor) hibája, aki vértelen romantikával, megmagyarázhatatlan idegenséggel lézeng az allegorikus birodalmak határai között. Az előadás másik fogyatékossága — s furcsa, hogy erről éppen a *Nemzeti Színház* előadásánál kell említést tenni — a rossz beszédtechnika, a ki nem elégítő versmondás. *Törőcsik Mari* (Tünde), bár sokat fejlődött színpadi dikciója, most szokatlan halksággal és pontatlansággal mondta a verssorokat, Bitskey Tibor pedig nem tudja elhagyni azt a rossz szokását, hogy kellemes orgánumát a szöveg érthetőségének rovására érvényesítse. Mindkettőjük egyénisége erőtlennek mutatkozott, hogy a színpadi fények, technikai csodák érdekességével megmérkőzzék, s magára vonja a figyelmet. Az előadás visszafogott színészi stílusában üdítő *Szirtes Ádám* realista megfogalmazású Balgája. Mackóbáj és természetes bumfordiság, mesterkéletlen kedély és felszabadultság jellemzik Szirtes játékát, amely legjobb szerepeinek egyike. *Kohut Magda* (Mirigy) nem bibircsókos, vasorrú nénike, hanem maga a Szép Gonosz, a rontás tündére. Szép szövegmondása kiemelkedik az előadásból, mozgása plasztikus, szerepfelfogása hibátlan. *Major Tamás* (Tudós) szuggesztív szövegmondása és gazdaságos gesztusai (különösen második színpadra lépésekor) lennének irányadók az előadás színészi stílusa tekintetében. Őrülési jelenetében a modern színjátszás kevés eszközzel sokat mondó tudatosságából adott leckét. *Lukács Margit* (Éj) szép beszéde, zengő altja a visszhangosító berendezésnek esett áldozatul.

Az ördögfiak ez alkalommal nem bukfenceztek-hemperegtek annyit, s a szokásos farbarúgdosás is elmaradt. Itt sikerült leghiánytalanabbul keresztülvinni a helyes rendezői elképzelést, Humoruk nem veszett el, emberi alakokat, komisz lurkókat elevenítenek meg. *Horváth József* és *Gellei Kornél* mellett *Garas Dezső* kamaszos nagyképűségből és gyermeki csintalanságból gyúrt Kurrahja tetszett.

Pápay Erzsi (Ilma), *Berek Kati* (Ledér), *Ungvári László* (Fejedelem) és *Kemény László* (Kalmár) vették ki részüket még az előadásból.

M. G. P.

A NÉPSZABADSAG

A MŰSZAKI FEJ
ÉS A TUDOMÁ

ÍRTA: KISS ÁRPÁD

A technika gyors fejlesztése a tudomány fejlődésén, a tudomány és a termelés közötti kapcsolatok szorosabbá fűzésén alapul. A tudománynak abban a megváltozott szerepében, hogy mindinkább az anyagi-műszaki tevékenységek előkészítője, alapjainak megteremtője, az az új objektív összefüggés ismerhető fel, hogy *a műszaki fejlődés, a termelés fejlődése mindinkább a tudományos ismeretek felhalmozódásától, elterjesztésétől és a termelésben való alkalmazásától függ.*

A tudomány termelőerő

A termelés növelése, a technikai haladás, a munka társadalmasításának fokozódása azt eredményezi, hogy azonos társadalmi szükséglet kielégítéséhez mind kevesebb társadalmi munkaráfordítás szükséges. A csökkenő össztársadalmi munkaráfordításokon belül azonban viszonylag mind nagyobb hányadot fordítanak tudományos kutatásra és fejlesztésre. Szemléletesen mutatja ezt az is, hogy a fejlett ipari országokban milyen viszony van a nemzeti jövedelem emelkedése és abból a tudomány fejlesztésére fordított anyagi eszközök növekedése között. Míg például a Szovjetunióban a nemzeti jövedelem az 1950—60-as évek közötti 10 évben 2,67-szeresére, az ipari termelés 3,1-szeresére nőtt, ugyanebben az időben a tudományos kutatásra fordított eszközök 3,75-szörösre nőttek. Ez a folyamat arra mutat, hogy *a tudomány mind nagyobb mértékben közvetlen termelőerővé válik.*

Egyes alapvető tudományos területeken a fejlődés az utóbbi évtizedben a többi területekhez képest kimagasló eredményeket ért el. Ilyen kiugróan gyorsan fejlődik például (a felsorolás teljességének igénye nélkül) az atom szerkezetének megismerése, a szilárd testek fizikája, az óriásmolekulák kémiája. Az alaptudományoknak egymástól eltérő ütemű fejlődése és eredményeinek más tudomány- és technikai ágakba való behatolása meggyorsítja az össztársadalmi munkaráfordítás csökkenését, és egyben azt is eredményezi, hogy az egyes területek műszaki fejlődésének üteme is egymástól eltérő lesz. Éppen az új tudományos eredmények műszaki és termelési eredményekké való átalakulása adja meg azt a forradalmian új technikát, amelynek segítségével az ipar fejlődésének üteme meggyorsul.

Ismeretes például, hogy mintegy 15 évvel ezelőtt születtek meg *a félvezető-technika* alapvető tudományos eredményei. Egy évtized sem telt el és a híradástechnikában ma már egy nagyságrenddel kisebb térben és csaknem egy nagyságrenddel kisebb anyagmennyiség felhasználásával érik el ugyanazt a célt.

Van egy másik példa. A századforduló körül — mint ismeretes — még a legnagyobb hőerőművek hatásfoka sem érte el a tíz százalékot. 1960-ban a fejlett ipari országokban az átlagos hatásfok 35 százalék körül volt és a legkorszerűbb hőerőművekben megközelítette a 40 százalékot. Klasszikus módon ennél tovább jutni nemigen lehet. Az alaptudományok gyors fejlődése azonban több olyan lehetőséget tárt fel, amelyek elkerülhetővé teszik azt, hogy gőz hajtsa a villamos áramot termelő gépet. Az egyik ilyen út az úgynevezett *tüzelőanyag-cellák* alkalmazása, amelyekben elektrokémiai folyamatok segítségével alakítják át a szokásos tüzelőanyagokat villamos energiává. A kísérleti eljárás során már 76 százalékos hatásfokot is sikerült elérni. Nyilvánvaló, hogy különösen egy anyag- és energiahordozó-hiánnyal küzdő ország számára nem mindegy, hogy ezeket a fejlesztési eredményeket milyen gyorsan alkalmazzák.

Felvetődhet az a gondolat, hogy szükséges-e Magyarországon növelni a tudományos kutatásra és fejlesztésre szolgáló eszközöket hiszen a szocialista országok közötti nemzetközi gazdasági és tudományos együttműködés révén igen sok hazai erőfeszítést megtakaríthatunk. Kétségtelen, hogy a baráti országokkal való együttműködés lehetővé teszi, hogy sok tudományos eredményt készen kapjunk. A nemzetközi együttműködés azonban nemcsak jogokat biztosít más baráti országok eredményeinek alkalmazására, hanem kötelezettségeket is jelent. Arra kötelez, hogy magunk is produkáljunk, és barátaink számára is rendelkezésre bocsássunk tudományos eredményeket, különösen az olyan iparágakban, amelyekben az országok közötti szocialista munkamegosztásban nekünk jut a feladat, hogy saját szükségletünkön kívül más baráti országok szükségletét is kielégítsük.

A távlati tervek műszaki megalapozása

A tudományok fejlődése, az erre épülő technikai fejlődés a gazdasági tervezéssel és vezetéssel szemben is újszerű követelményeket támaszt. A műszaki fejlesztésnek ágazati arányokat megváltoztató jellege különösen a népgazdasági vezetés legfelsőbb szerveinek munkájával kapcsolatban támaszt újszerű igényeket, hiszen az ágazati arányok változása csak központilag fogható össze.

A műszaki fejlesztésnek az egész népgazdaságra, a népgazdasági ágak arányára kiható követelményei éles formában a hosszabb távlatra szóló tervek készítésénél vetődnek fel. Egy ötéves terv időszaka túl rövid ahhoz — nem is szólva az egyes tervévek periódusáról —, hogy egész iparunk, vagy akár egy-egy jelentősebb iparágunk összefüggései, összetétele alapvetően megváltozzék. Húsz év alatt azonban az ipar belső összefüggései sok esetben alapvetően megváltoznak, s itt már éppen a legfontosabb területeken nemcsak mennyiségi, hanem *minőségi* változásokkal is számolnunk kell. A gyors fejlődés következtében például egyes, céljainkhoz vezető utak megrövidülhetnek, egész eljárások vagy eljárássorozatok kikerülhetőkké válnak, új utak nyílhatnak meg. A húszéves tervezésnél tehát a rövidebb időszakra történő tervezés módszerei általában csak igen korlátozott mértékben alkalmazhatók, helyettük a műszaki fejlődés várható útját és eredményeit kell minél pontosabban előre látnunk, és terveinkben alapul vennünk.

A műszaki fejlesztési elgondolások kidolgozását tehát *a távlati népgazdaságfejlesztési terv műszaki előkészítő szakaszának kell tekinteni,* más szóval ezen elgondolások a távlati népgazdasági terv műszaki megalapozását kell hogy szolgáltassák. Műszaki fejlesztési céljaink helyessége érdekében — különösen, ha hosszabb tervelgondolásokról van szó — igen alaposan tanulmányoznunk kell olyan fogalmakat, mint a korszerűség, a haladó technika stb. Tekintetbe kell vennünk azt, hogy a korszerűség nem abszolút fogalom, s az elévülés üteme a ma legfontosabb

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező 17 Dk

Az újjáépített debreceni színházban bemutatott Shakespeare vígjátékhoz a jelmezeket tervezte.

M. Gy. P.: Ahogy tetszik. 8. f

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. szept. 29.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

N 24

Csiky Gergelynek a Katona József Színházban előadott színművéhez a jelmezeket tervezte.

Dersi Tamás: Mákvirágok

2. l.

ESTI HÍRLAP, Bp. 1961. jan. 21.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

704

Érdemes művész címet kapott.

-: Jubileumi ünnepség a Nemzeti Színház megalakulásának 125. évfordulója alkalmából

2. l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. szept. 19.

MDK

Nagyajtai Teréz

A magyaros öltözködési divatpalyázaton terveit diszoklevéllel tüntették ki.

Magyar Iparművészet, 1934. 169-70.l. Képekkel.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

"Művészpár"cimmel közöl interjut a lap Nagyajtay Teréz és férje Diósy Antal festőművész munkájáról, terveiről.
Most tervezett kosztümöket Bajor Gizi számára a "kaméliás hölgy előadásához és ugyancsak ő tervezi a jövő év nagy Madách-filmjének kosztümjeit is.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. jan. 6-12.
VII. évf. 2. sz.

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Zöldnadrágos lovag" c. darab kosztümjeit tervezte.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. nov. 26.-dec. 2. VI. évf. 48. sz.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott Heltai Jenő művéhez, a Lumpáciusz Vagabundus előadásához tervezett jelmezeket.

Szinház, Bp. 1946. január 9-15. II. évf. 2.sz. 5. lap

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Móricz Zsigmond: Sári biró c. müvét felujitott előadásban mutatta be a győri Kisfaludi Szinház,
A darabhoz tervezett kosztümöket hozza a lap a szereplőkkel.

/i.j./: Győri nyár: Sári biró c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. juli. 29.
X. évf. 3o. sz. 2o. lap

M.D.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Euripides: Trójai nők c. előadás jelmezeit tervezte a győri Kisfaludy Szinház részére.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. okt. 7.
X. évf. 4o. sz. 4. lap

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz.

A Nemzeti Szinház „Lumpácius Vagabundus" előadása kosztümjeit tervezte.
Négy rajz.

Szinház, Bp. 1946. jan. 30.-febr. 5. II. évf. 5. sz. 26. lap

NAGYAJTAI Teréz jelmeztervező . M.K.

a Magyar Népköztáraság Kiváló Müvésze lett.

Z.L. Jubileumi kapunyitás . Ünnepi társulati ülés a 125 éves Nemzeti Szinházban

Magyar Nemzet 1962. szeptember 19. 4.l.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező M Dk

A Tragédia budapesti előadásához
a jelmezeket tervezte.

–: Az ember tragédiája Szegeden 2.!

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. aug. 15.

Nagyajtay Teréz, jelmez tervező M Dk

Siófokon nyaral.

T: Évente több mint 2000 művész nyaral
a szakszervezeti üdülőkben 2. l.

ESTI HIRLAP, bp. 1961. jül. 23.

MDK

Nagyajtay Teréz

g.k.: Uj feladatokra készül Nagyajtay T. és Varga M. MN 1956. márc. 18.

MDK.

Nagyajtai Teréz

Részt vett a Husz év szinpadképei c. kiállításon

Népszava 1965 máj.9.lap -

Nagyajtay Teréz jelmez tervező

Szabad Művészet, 1977

I. évf. 1-2. sz. 20.o.

Színpadművészet.

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

Szabad Művészet. 1950. IV. 1-2.
50-54

Déner Tibor: Szimpadkép és realizmus

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

Tamási Áron: "Énekes madár" c. székely népi játékának a Nemzeti Szinházban bemutatott elő. adásához tervezett jelmezeket.

A fővárosi szinházak müsora c. rovat.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. nov. 15-22.
II. évf. 46. sz.

M.D.K.

P. Nagyajtay Teréz

Futó András: "Próbán a székely iróval cimmel ir Tamási Áron: "Tündöklő Jeromos" c. darabjáról.
A darabban szereplő Makláry Zoltán, Kiss Ferer és Szörényi Éva szinmüvészekről készitett a müvész rajzokat a darabhoz tervezett kosztümjeiben.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. ápr. 19-26.
II. évf. 16. sz. 10-11. lap

M.D.K.

Nagyajtai P. Teréz

Harasztos Albert: Kamara Szinház: "Rembrandt" cimmel irott kritikájában kiemeli a müvész által tervezett kosztümöket.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. okt. 18-25.
II. évf. 42. sz. lapszám nincs

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "A fiatalok szövetsége" c. darab jelmezeit tervezte.

Deák Zoltán: Fiatalok szövetsége. c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. ápr. 5-12.
II. évf. 14. sz. 6-7. lap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

Nagyajtay Teréz

1962 SZEP 19

1021

Jubileumi ünnepség a Nemzeti Színház megalakulásának 125. évfordulója alkalmából

A Nemzeti Színház megalakulásának 125. évfordulóját ünnepli. A jubileum alkalmából kedd délelőtt, a háziszínpadon bensőséges ünnepséget tartottak, amelyen részt vett *Darabos Iván*, az MSZMP Központi Bizottsága tudományos és kulturális osztályának vezetője és *Aczél György*, a művelődésügyi miniszter első helyettese, a Központi Bizottság tagjai. A baráti hangulatú összejövetelen *Aczél György* átadta a Művelődésügyi Minisztérium kitüntetéseit és a színház arany-, ezüst- és bronzjelvényeit a 25, 15, illetve 10 éve a Nemzeti Színházban működő művészeknek és dolgozóknak.

Délután a színház nézőterét zsúfolásig megtöltötték a magyar kulturális élet képviselői; színművészek, rendezők, színházi dolgozók, közönségszervezők, érdeklődők. Ünnepi társulati ülésen emlékeztek meg a színház fennállásának 125. évfordulójáról. Az összejövetelen részt vett *Kállai Gyula*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a forradalmi munkás-paraszt kormány elnökhelyettese, *Darabos Iván* és *Orbán László*, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetői, *Ilku Pál* művelődésügyi miniszter, a Központi Bizottság és a kormány több tagja, a KISZ, a Hazafias Népfront, a SZOT, a fővárosi tanács képviselői, továbbá kulturális életünk sok kiválósága.

Bevezetőül *Major Tamás* Kossuth-díjas kiváló művész előadta Petőfi *Levél egy színész barátomhoz* című költeményét. Az ünnepi társulati ülést *Meruk Vilmos* igazgató nyitotta meg, majd Ilku Pál mondott beszédet. Hangsúlyozta, hogy a Nemzeti Színház jubileuma egész kulturális életünk ünnepi eseménye, mert a népé lett az élet minden javával együtt a kultúra is.

A miniszter szólott a Nemzeti Színház hagyományairól, majd hangsúlyozta:

— Ma minden színháztól joggal lehet várni, hogy a drámairodalom legjobb alkotásainak közvetítésével *még tevékenyebben és hatékonyabban vegyen részt a dolgozók általános műveltségi színvonalának emelésében. Ebben a munkában a Nemzeti Színháznak élen kell járnia.* Kívánjuk a Nemzeti Színház művészeinek, hogy a 150. évfordulót minél többen éljék meg azzal a nemes öntudattal, hogy tehetségükkel, művészetük legjavával híven szolgálták szabad népünk csodálatos alkotását, a szocialista Magyarországot.

A beszéd után Kállai Gyula átadta az Elnöki Tanács kitüntetéseit. *A Magyar Népköztársaság kiváló művésze* címet adományozták *Somogyi Erzsi* és *Makay Margit* művésznőnek; *érdemes művész* címet kapott *Nagyajtay Teréz* jelmeztervező; *Munka Érdemrenddel* tüntették ki *Major Tamás* és *Marton Endre* főrendezőt, *Lukács Margit* és *Mányai Lajos* színművészt; a *Szocialista Munkáért Érdemérmet* adományozták *Berek Kati*, *Kállai Ferenc*, *Kálmán György*, *Kemény László*, *Makláry János* színművészeknek; Munkaérdemérmet kapott *Siménfalvy Sándor*, *Sugár Lajos* és *Tassi András*.

A kitüntetéseket Somogyi Erzsi Kossuth-díjas kiváló művész köszönte meg, majd Meruk Vilmos zárszava után az ünnepi társulati ülés az Internacionálé hangjaival ért véget.

Az ünnepi társulati ülés után a színházban megnyílt *A Nemzeti Színház 125 éve* kiállítás.

Este Vörösmarty Mihály *Csongor és Tünde* című drámai költeményének előadásával ünnepélyesen megnyitották a jubileumi évadot. A díszelőadáson megjelent *Kállai Gyula*, *Marosán György*, *Nemes Dezső*, *Rónai Sándor*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, ott volt a Központi Bizottság és a kormány több tagja.

Az ünneplő közönség soraiban helyet foglaltak sok nagyüzem szocialista brigádjának tagjai, írók, színművészek, a budapesti színházak igazgatói.

A díszelőadás után az évforduló alkalmából a Művelődési Minisztérium fogadást adott a Fészek Klubban a színház művészei tiszteletére. A fogadás szívélyes, baráti légkörben zajlott le. (MTI)

ZABADSÁG

ALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI LAPJA XX. évfolyam, 219. szám

MEGNYÍLT AZ ENSZ-KÖZGYŰLÉS 17. ÜLÉSSZAKA

Százegyolcra emelkedett az ENSZ-tagállamok száma
A pakisztáni Sir Zafrullah Khan lett az ülésszak elnöke

New Yorkban kedd délután, magyar idő szerint 20 óra 31 perckor, megnyílt az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűlésének 17. ülésszaka.

Az ENSZ 104 tagjának küldöttei foglaltak helyet az ülésteremben. A szovjet küldöttséget *Gromiko* külügyminiszter, az angol küldöttséget *Godber* külügyi államminiszter vezeti. A többi nagyhatalom képviseletében az állandó ENSZ-küldöttek vannak jelen.

Egy szomszédos teremben négy nem régen függetlenné vált ország — Rwanda, Burundi, Jamaica, valamint Trinidad és Tobago — küldöttei várták, hogy a közgyűlés jóváhagyja a Biztonsági Tanács javaslatát, és elfoglalhassák helyüket az ülésteremben.

Az ülést *Monzsi Szlim*, az előző ülésszak elnöke nyitotta meg. A megnyitás után — amelyet a hagyományoknak megfelelően egyperces néma csend követett — üdvözölte az egybegyűlt küldött

Ezt követően a lelépő közgyűlési elnök kinevezte a közgyűlés mandátumvizsgáló bizottságát. A bizottság tagjai a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Kanada, Görögország, Guinea, Indonézia, Mexikó, Nigéria és Salvador képviselője.

Ezután *Sir Zafrullah Khan* volt pakisztáni külügyminisztert választották az ENSZ-közgyűlés 17. ülésszakának elnökévé. Zafrullah megválasztására 72 küldöttség szavazott, míg a másik, ceyloni jelölt 27 szavazatot kapott.

Az elnök megválasztása után a közgyűlés, a Biztonsági Tanács javaslata alapján, felvette az ENSZ tagjainak sorába a nemrégen függetlenné vált Rwandát, Burundit, Jamaicát, valamint Trinidad és Tobagót. Az ENSZ tagjainak száma ezzel 108-ra emelkedett.

Az új tagállamok megválasztása után több üdvözlő beszéd hangzott el. Ezután az ülést hara

Népköztársaság ENSZ-képviseletének kérdése kedvező megoldást nyerne, ez komoly mértékben előmozdítaná a nemzetközi helyzet általános javulását.

Másik levelében Gromiko kérte, hogy sürgős és fontos kérdésként vegyék fel a közgyűlés most kezdődő ülésszakának napirendjére *egy nemzetközi kereskedelmi értekezlet* összehívásának kérdését.

A levélhez mellékelt kísérő feljegyzés kifejti: a szovjet kormány szükségesnek tartja felhívni az ENSZ tagállamainak figyelmét arra, hogy *egyre növekvő jelentőségűvé válik minden államra nézve a nemzetközi kereskedelem helyzetének rendezése.*

A kereskedelem terén egyre inkább különféle formájú *megkülönböztetéseket* alkalmaznak, növekednek a nehézségek egyes nyersanyagok *piaci elhelyezése* szempontjából, erősen csökken a

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837—1962

VIII., Blaha Lujza tér Tel.: 424—338
Jegypénztár nyitva 12-kor

Pénteken, 28-án
Kezdete 7, vége 9-kor

OEDIPUS KIRÁLY
Tragédia
Írta: **SOPHOKLES** (i. e. 496—406)

Fordította: **Babits Mihály.** Zene: **Hidas Frigyes.** Rendezte: **Marton Endre.** A díszleteket **Varga Mátyás,** a jelmezeket **Nagyajtay Teréz** tervezte

Oedipus	Básti Lajos
Pap	Gelley Kornél
Kreon	Bitskey Tibor
Iokasté	Tőkés Anna
Tiresias	Balázs Samu
Hírnök	Barsi Béla
Pásztor	Bihari József
Hírmondó	Kohut Magda
Főkórusvezető	Major Tamás

Kórusvezetők: **Hindi Sándor, Csurka László, Horváth József, Sugár Lajos**

Kórus: **Losonczy György, Bódi László, Versényi László, Almási József, Sebestyén Barnabás, Kerényi Péter, Ottó Péter, Hegyi Adorján, Nemere György**

*

Théba városára súlyos átok nehezedik: dögvész, meddőség, terméketlenség sújtja a népet. Oedipus királyhoz, a mindenki által tisztelt nagy uralkodóhoz fordulnak könyörögve az emberek, hogy mentse meg a várost. Oedipus megigéri népének: mindent elkövet, hogy a csapásoktól feloldja a várost. Apollo jóslata szerint a meghalt király bosszúlatlan halála okozta a vészt. Oedipus elhatározza, hogy kinyomozza a gyilkost és száműzi a városból. E nyomozás során napvilágra kerül Oedipus eddigi élete és az akaratától függetlenül elkövetett bűnök: megölte apját, feleségül vette anyját. Oedipus, hogy népét megmentse és saját emberi nagyságát megőrizze, ítéletet mond saját maga felett. Iszonyú bűntudatában megvakítja magát és elbujdosik.

Etap

Nagyajtay Teréz, a Nemzeti Színház jelmeztervezője — érdemes művész lett. Valóban *érdemes művész* jutott a magas kitüntetéshez, amelynek jelentőségét növeli — s ez egyben az egész szakma elismerése is —, hogy *Nagyajtay Teréz az első jelmeztervező, aki ebben a minőségében kapott érdemes-címet.*

1928 óta végzi ezt a munkát a Nemzeti Színháznál, ennek pedig az az érdekessége, hogy *ő volt az első, akit kimondottan jelmeztervezésre szerződtetett egy színház.* Közben dolgozott más színházaknak, filmnek is, tanított az Iparművészeti Főiskolán. Nemcsak *alkotott,* hanem *nevelt* is. És nemcsak a főiskolán nevelt, hanem a színpadról is, hiszen nagyszerű ízlésről, korismeretről, színpadi érzékről tanúskodó jelmezeinek ezrei valóban nemcsak gyönyörködtetnek, hanem nevelő hatásúak is.

TOVÁBBI MŰSOR:

5-én: Oedipus király
6-án, 7-én (de.): Csongor és Tünde
7-én este: Galilei élete

Szombaton, 29-én
Vasárnap, 30-án
Kezdete 7, vége ¾11-kor

GALILEI ÉLETE
Színmű két részben (13 kép)
Írta: **BERTOLT BRECHT** (1898—1956)

Fordította: **Ungvári Tamás.** Zenéjét szerezte: **Hanns Eisler.** Rendezte: **Major Tamás.** A díszleteket **Varga Mátyás,** a jelmezeket **Nagyajtay Teréz** tervezte.

Galileo Galilei	Bessenyei Ferenc
Virginia, a lánya	Berek Kati
Sarti asszony	Máthé Erzsi
A gyermek Andrea Sarti	Bognár Károly / Sebők Mihály
Andrea Sarti	Kállai Ferenc
Ludovico Marsili	Somogyvári Pál
Sagredo	Mányai Lajos
Federzoni	Tarsoly Elemér
A kis barát	Horváth József
Vanni, cehmester	Szirtes Ádám
A vándorénekes	Suka Sándor
A felesége	Apor Noémi
Barberini bíboros, később VIII. Orbán pápa	Garas Dezső
Bellarmin bíboros	Pásztor János
A bíboros inkvizitor	Gelley Kornél
Az agg bíboros	Gáti József
Priuli úr, kúrátor	Kemény László
Gaffone úr, rektor	Gózon Gyula
Mucius, tudós	Bagó László
A gyermek Cosmo de Medici	Kandikó József
Cosmo de Medici, Firenze nagyhercege	Sándor Géza
Az udvarmester	Téri Árpád
A filozófus	Makláry János
A matematikus	Horkai János
Valaki	Raksányi Gellért
Christopher Clavius, főasztronómus	Széll Richárd
A dózse	Baló Elemér
1. tanácsúr	Balogh László
2. tanácsúr	Ditrói József
1. tudós	Szakács Sándor
2. tudós	Sugár Lajos
1. barát	Ifj. Ujlaky László fh.
2. barát	Losonczi György
A kövér prelátus	Hindi Sándor
Sovány barát	Csurka László
1. papi szekretárius	Gyalog Ödön
2. papi szekretárius	Kun Tibor
1. asztronómus	Versényi László
2. asztronómus	Almási József
Fiatal udvarhölgy	Kővári Vera
Idős udvarhölgy	Halmos Mici
1. ifjú hölgy	Dobos Ildikó fh.
2. ifjú hölgy	Halász Jutka fh.

*

1. kép: Galilei be akarja bizonyítani, hogy a régi világkép hamis, hogy Földünk nem a világmindenség középpontja, hanem a világmindenség egyik bolygója. Kutatásait szegényes anyagi viszonyok között folytatja.

2. kép: Galilei távcsövet szerkeszt, amelyet átad a Velencei Köztársaság urainak; ezek boldogan fogadják a gyakorlati életben hasznosítható eszközt.

3. kép: Galilei új távcsöve segítségével most már bizonyítani is tudja tételét, ez a tétel azonban már nemcsak tudományos jelentőségű, hanem alapjában megrázkódtatja az eddigi társadalmi életet is.

4. kép: Galilei a firenzei udvarba költözik, ahol folytatja munkásságát, de az egyházi és világi vezetők teljes megnemértésével találkozik.

5. kép: A Vatikán Tudósainak intézete elismeri, hogy Galileinek az új világképről szóló tanítása a bizonyítékok alapján igaznak tekinthető.

6. kép: Az egyházi hatalmasok, a Szent Inkvizíció e tanítások következményeitől való félelemből indexre teszi Galilei tanításait.

7. kép: Galilei egy kis baráttal való beszélgetésben kifejti azt a nézetét, hogy a tudományos igazságnak minden áron győznie kell.

8. kép: A pápai trónra tudós ember kerül és Galilei nyolcévi hallgatás után folytatja tudományos kutatásait.

9. kép: Galilei tanításai az elkövetkező évtizedben elterjednek a nép széles rétegei között.

10. kép: Galilei a firenzei udvarban a nagyherceg elé akar járulni, de ez nem sikerül neki, mert az Inkvizíció egyik embere letartóztatja.

11. kép: A pápa elismeri ugyan, hogy Galileinek igaza van, de a következményektől félve elrendeli, hogy Galilei vonja vissza tanait.

12. kép: Galilei az Inkvizíció előtt visszavonja tanait, és ezzel megrendíti barátait és a tudomány hívelnek haladásba vetett hitét.

13. kép: Galilei életének hátralevő éveit jómódban, de tulajdonképpeni rabságban, házi őrizetben tölti. Rádöbben a nagy tanulságra: csak az az igazi tudós, aki a tudomány igazságáért, a haladás érdekében, semmiféle nehézség elől nem hátrál meg.

Hétfőn, 1-én
Kedden, 2-án
Kezdete, 7 vége ½11 után

CSONGOR ÉS TÜNDE
Színjáték 2 részben (9 kép)
Írta: **VÖRÖSMARTY MIHÁLY** (1800—1855)

Zeneszerző: **Kurtág György.** Rendezte: **Marton Endre.** Díszlet: **Hincz Gyula** és **Bakó József.** Jelmez: **Nagyajtay Teréz.** Játékmester: **Pethes György**

Csongor, ifjú hős	Bitskey Tibor
Kalmár, Fejedelem, Tudós — vándorok	Kemény László / Ungvári László / Major Tamás
Balga, Csongor szolgája	Szirtes Ádám
Kurrah, Berreh, Duzzog — ördögfiak	Garas Dezső / Gelley Kornél / Horváth József
Ledér	Berek Kati
Tünde, tündérlány	Törőcsik Mari
Ilma, Balga hitvese	Pápay Erzsi
Mirigy, boszorkány	Kohut Magda
Éj	Lukács Margit

*

A boldogságát kereső Csongor egy csodálatos almafánál rábukkan Mirigy boszorkányra. Mirigy könyörög Csongornak, hogy oldja fel láncaitól és elárulja, hogy a gyümölcsöket egy tündérszép leány minden éjjel leszedi. Csongor a fa közelébe rejtőzik, de elalszik. Tünde jön és Csongorban szerelmét fedezi fel. Csongor kérdésére, hogy merre van Tündérhon, azt feleli, hogy a hármas úton a középső utat válassza.

Csongor a hármas úton találkozik a földi életet jelképező három alakkal: a Kalmárral, a Fejedelemmel és a Tudóssal. Feltűnik a három ördögfi, Csongor elszedi tőlük örökségüket: a csodapalástot, ostort és bocskort — s ezek segítségével repül Tünde után.

Tünde és Ilma a Hajnal birodalmában járnak, találkoznak is Csongorral és Balgával, de ebben az országban a lány, ha kedveséhez szól, örökre elveszti szerelmét. Mirigy azt akarja, hogy Csongor Ledérrel találkozzék Tünde helyett, de ez a terve nem sikerül. Balga kerül össze Ledérrel, de Ledér megzökik Balga elől. Tünde és Ilma a csodakúttól kérnek jelt Csongor és Balga felől, de a kút hamis jelt ad. Csongort és Balgát is félrevezeti a kút. Tünde és Ilma vándorlásukban az Éj birodalmába érkeznek. Az Éj királynője visszaküldi Ilmát a földre.

Csongor és Balga ismét abban a kertben vannak, ahol Csongor először pillantotta meg a csodás almafát. A három ördögfi elfogja Mirigyet. Csongor és Tünde pedig találkoznak és soha többé el nem szakadnak egymástól.

Szerdán, 3-án
Bérletszünet. Felemelt helyárak.
NICOLA ROSSI-LEMENI
vendégfellépésével
Kezdete 7, vége 11 után

FAUST

Dalmű 4 felvonásban

Zenéjét szerezte: **CHARLES GOUNOD**
(1818—1893)

Szövegét **Goethe** után írta: **Barbier és Carré.** Fordította: **Lányi Viktor.** Rendezte: **Mikó András.** Díszlet: **Fülöp Zoltán.** Jelmez: **Márk Tivadar**

Vezényel: VARGA PÁL

Faust	**Udvardy Tibor**
Mefisto	**Nicola Rossi-Lemeni**
Valentin	**Turpinszky Béla**
Brander	**Nádas Tibor**
Margit	**Orosz Júlia**
Siebel	**Koltay Valéria**
Márta	**Németh Anna**

A hegedűszólót **Komlós Péter** játssza

Valpurgis éj táncai: Pas de six: **Éhn Éva, Mák Magda, Wellisch Annamária, Péter László, Molnár Ferenc, Kiss István.** Cleopatra: **Nagy Júlia.** Helena: **Erdélyi Alice.** Paris: **Matula Mihály.** Belzebub: **Perlusz Sándor.** Nubiai lányok: **Bánky Györgyi, Dvorszky Erzsébet és Gerson Anna**

Előjáték: A megöregedett, csalódott Faust öngyilkos akar lenni, az Istent káromolja és a sátánt hívja. Meg is jelenik Mefisto, aki szerződést köt Fausttal. Varázsitallal visszaadja ifjúságát és ezért Faust lelkét kapja cserébe. Faust ifjúvá változik. — **I. felv.:** Faust Mefistóval népmulatságon jelenik meg. Mefisto az aranyborjúról énekel és poharát Margitra köszönti. A lány bátyja, Valentin összetűz Mefistóval. — **II. felv.:** Faust ékszerekkel környékezi meg Margitot. Mefisto Mártának udvarol, hogy Faust zavartalanul magára maradjon Margittal. — **III. felv.:** A csatából hazatérő Valentin értesül huga elbukásáról. Faust Mefisto segítségével megöli Valentint, aki halála előtt elátkozza hugát, Margit bűnbocsánatért esdekel, de Mefisto hangja szól: nincs kegyelem. **IV. felv.:** Faust Mefisto útmutatásával az alvilágban megismeri a Valpurgis-éj tobzódásait, de itt is csak Margit után vágyik. — **(Változás.)** Margit megőrül, megöli gyermekét és ezért börtönbe vetik. Virradatkor kivégzik. Faust ki akarja szabadítani, de Margit, mikor meglátja Faust mögött Mefisto démoni árnyékát, haldokolva is visszautasítja s lelke megtisztul a bűntől.

Csütörtökön, 4-én
9. bérlet, 2. előadás
Kezdete 7, vége 10-kor

SZÖKTETÉS A SZERÁJBÓL

Énekes játék 3 felvonásban

Zenéjét szerezte: **W. A. MOZART**
(1756—1791)

Szövegét **Bretzner H. F.** után átdolgozta **Stephanie.** Fordította: **Hevesi Sándor.** Részben átdolgozta: **Závodszky Zoltán.** Rendezte, a díszleteket és jelmezeket tervezte: **Oláh Gusztáv**

Vezényel: ERDÉLYI MIKLÓS

Szelim basa	**Lendvay Andor**
Constanza	**Osváth Júlia**
Blonde	**Erdész Zsuzsa**
Belmonte	**Szigeti László**
Pedrillo	**Palcsó Sándor**
Ozmin	**Domahidy László**
Őrvezető	**Bakó József**
Klass, hajós	**Szekeres István**
Egy néma	**Kóváry Richárd**
Egy janicsár	**Lux Tibor**

A szólókvartettet énekli: **Szele Margit, Divéky Zsuzsa, Dobán Ferenc és Orbán András**

*

I. felv.: Pedrillo elmondja urának, Belmonte-nek, hogy Constanza, Belmonte menyasszonya és komornája, Blonde kalózok fogságába került. A kalózoktól a két lányt Szelim basa vette meg és palotájában őrizteti. Pedrillo a gazdáját, mint építőmestert becsempészi a palotába. — **II. felv.:** Szelim basa Constanzát feleségül kéri. A leányok vőlegényei: Belmonte és szolgálója, Pedrillo, hosszas keresés után megtalálják az elveszetteket és meg akarják őket szöktetni. — **III. felv.:** Ozmin meghiúsítja a szöktetési kísérletet. A szökevényekre halál várna, de Szelim basa valamennyiüknek megbocsát.

TOVÁBBI MŰSOR:

5-én: Traviata
6-án: Bohémélet
7-én de.: A trubadur,
este: Don Carlos

A CLUB BÁRBAN
DÉLUTÁN
5 ÓRAI TEA
TÁNC!
FALVAY VERA ZONGORÁZIK
ESTE
CHAPPY—KOVÁCH—VÁRADY
trió
(XIII. SZT. ISTVÁN KRT. 16)

Tarka Szinpad

VII., Dohány utca 42. **Tel.: 223—883**

Pénteken, 28-án
BEMUTATÓ ELŐADÁS
utána minden este
Kezdete ½8, vége ½11 után
Vasárnap, 3-án du. ½4-kor is

RIÓI ÉJSZAKÁK
a
HALLÓ NAGYVILÁG

című zenés, táncos revüben
Írta: **ABAY PÁL**

Zenéjét szerezte: **HORVÁTH JENŐ.** Versek: **Romhányi József.** Rendezte: **Gyökössy Zsolt.** A koreográfiát tervezte: **Bogár Richárd.** Díszlettervező: **Csinády István.** Jelmeztervező: **Vágó Nelli és Wieber Mariann.**

MŰSOR:

RIKKANCSOK TÁNCA

Bognár Ildikó, Domján Mária, Ivánka Mária, Kovács Mária, Környei Helga, Liszkai Judit, Farnadi Rita, Németh Lucia, Polák Sarolta, Szirbek Ildikó.

SZERKESZTŐSÉG

Györgyi	**Kováts Ibi** / **Gyenes Magda** (28, 29. du., 30-án)
Főszerkesztő	**Füzessy Ottó**
Titkárnő	**Görög Mara**
Fuszek	**Ross József**

Szerkesztők: **G. Nagy Mihály, Klapka György, Szegő Tamás, Böndi József.**

Gépíró-tánc: **Bogár Richárd, Pécsi Gizi és a tánckar.**

HAWAI

Kalotai	**Kósa András**
Bogumir	**Szentessy Zoltán**
Filmsztár	**Medveczky Ilona**
Aloma	**Császár Judit**

Amerikai filmesek: **Bogár, Szegő, Böndi, G. Nagy.**

MOSZKVA

Idegenvezető	**Rajna Mária**
Énekes	**Borvető János**

Orosz táncfantázia: **Árkos Judit, Klapka, Böndi, G. Nagy és a tánckar.**

SAN REMO

Énekszólisták: **TANIA MARIA**
portugál énekesnő.
FILHO CLAUDIANO MANUEL
néger énekes.

Táncos szólisták: **Böndi—Árkos, Bogár—Császár, Klapka—Pécsi.**

Szünet

SZERKESZTŐSÉG
Füzessy, Görög, Ross

RIO DE JANEIRO

Kiszolgálólány	**Molnár Edit**
Bill	**Szentessy Zoltán**

RIÓI ÉJSZAKÁK
a
DÉLAMERIKAI EGYÜTTES
vendégjátéka

Fellépnek: **FAUSTA DA CONCEICAO**
DINO BENTO
WILSON DOS SANTOS
DIMAS COUTINHO
NICEA QUEIROS
ROBERTO PEREIRA
JOSÉ DIAS TEIXEIRA

TÁNCISKOLA

Tanár **Feleki Kamill**

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG,

Nagyajtay Teréz

1962 [illegible]

/1021

Ahogy tetszik

Shakespeare vígjátékával nyitotta meg kapuit az újjáépített debreceni színház

Ahogy tetszik, mondja fáradtfanyaron Shakespeare vígjátékának magát közönsége kegyeibe ajánló címével. A Globe Színház publikuma, földszinti zajos közönsége zsongó meséjű, divatos pásztorjátékot akart, Shakespeare kiszolgálta hát fizető publikumát. Azt írta, amit kértek tőle. Olyant írt, amilyen a közönségnek tetszik. Olyant, de nem úgy. Kérem, ahogy tetszik. Ha ilyen kell, tudok ilyent is, fintorogja a cím, és a 35 éves rendező, dramaturg, színész, a múló napnak és a Globe pénztári kasszájának termelő szerző két egykorú pásztorregényből összeüt egy komédiát, amelynek tündérjátékában szerelmi vágytól üzött pásztorok kergetnek gögös, szabadsággal, szerelemmel teli erdők fái, bokrai között boldog szerelmesek játszanak érzelmeikkel, szavaikkal és élettel, körömpróbáig ürítve játékos víg kedvükben az élet minden kínálkozó örömét. Pásztorjáték kell? Ahogy tetszik. Ime, itt van. De ez nem a felpiperézett, dagályos érzelmektől szédelegve fuldokló műpásztorok és műpásztorleányok mitológiai vonzatokkal felékesített édelgése. Shakespeare pásztorain ott érzik a birkák szaga, és pásztorleányai sem tagadhatják le, hogy esténként rímek és hexameterek helyett tejet fejnek az állatok tőgyéből.

A mese? A trónbitorló Frigyes herceg száműzi bátyját az ardenni erdőbe, ahol a kíséretéül szegődött úri néppel békés derűben élvezi az őszinte természetet, mindannyian boldognak látszanak, hogy az udvar merev szabályait levetkezhették magukról. Mint Shakespeare nem egy művében, itt is a fő témával párhuzamosan elvonuló szál erősíti a másikat, hogy amaz hasonlóságával felnagyítsa az érdeklődést emez iránt. Egy elsőszülött nemesifjú — aki Frigyes herceg udvarában a tányért váltja — elkergeti legkisebb öccsét, akit mindeddig szolgasorban tartott, a házától. Orlando ott is hagyja az udvart és hűséges szolgájával, a vén Ádámmal (mint Toldi Miklós az ősz Bencével) elbujdokol az erdőbe, ahol szerelmest talál egy fiúruhában csintalankodó, eszes és felvágott nyelvű hercegleány személyében.

Játék, játék, játék. Játszva villan elő még a napsugár is az ardenni erdő lombjai közül. Játékot, orcaváltogató, mulattatóan szelíd játékot sugall itt minden fűszál. Csak egy úr van a számüzött herceg kíséretében, aki bölcs kiábrándultsággal igyekszik unos-untalan játékrontó lenni, figyelmeztetni az élet hívságára, az elmúlásra. Élet és álomjáték, birkagyapjús valóság és stancás illúzió fonódik itt szétbogozhatatlan csokorba.

Debrecenben, *az újjáépített Csokonai Színház* avatóünnepségén láttuk Shakespeare vígjátékát *Szabó Lőrinc* költőien színpadi, hűségesen frivol fordításában. Szépen ünnepelte a debreceni színház játékhelye költséges modernizálását. Kezdjük az előadásról szóló beszámolót *Csányi Árpád* szép színpadképeinek felemlítésével. Néhány rozsdaszínű farácsozat emlékezteti a nézőt kastélyudvarra, várudvarra. Az ardenni vadon nem roppant méretű papírmasé tölgyek, nem motorizáltan mozgó bokrok erdejétől válik igazivá, a színpad nem akarja erdő-mező flóráját a színpad herbáriumába zárni, egy tüll boltív fogja körbe a színpadot, lecsüngő szürke, szürkésbarna fátylak, a költői szavak felett átszínesednek a néző képzeletében és a valóságosnál is tündéribb hatást ébresztenek.

Lengyel György rendezése elevenen vidám, ízléssel teli, s a jól értelmezett mű ezer színtörését egységbe tudja foglalni. *Farkas Ferenc* jó színpadi muzsikáját is szervesen illeszti a cselekménybe, s olyan hatásokat tud elérni drámai szöveg, színészi játék, muzsika és szcenírozás egységéből, mint a II. felvonás 7. képének boldogságsóvárgással teli táborjelenete. *Nagyajtay Teréz* jelmezei kifogástalanul gyönyörködtetőek. Nem ő tehet róla, ha a száműzött herceg udvartartásából favágók és erdőkerülők serege lett, ezzel Ferdinánd drámai vonaláról meglehetősen elterelve a hangsúlyt. Ennek a fogyatékosságnak oka a pénzhiány, és így esett áldozatul *Bánhegyi Károly* (Ferdinánd) alakítása is. Nagyobb hibát ezenkívül nemigen találhatnánk a költői előadásban.

Rosalinda, a fiúruhában bolyongó hercegleány talán a drámairodalom egyik legjobb női vígjátéki szerepe. A főiskolát most végzett *Tóth Judit* bájosan eleven, játékos ösztönű, szellemes riposztokkal teli Rosalindát formál. Intellektuális komikai képességei egészen eredeti színészegyéniséget mutatnak, beszéd- és mozgáskészsége, szerepépítő tudása sokat ígérő vonások. Csak a lírai-drámai mozzanatokban mutatkozott halványabbnak. Szerelmesét, Orlandót, *Cs. Németh Lajos* játszotta. A fiatal művész pályáján ez már a negyedik Shakespeare-figura, és kidolgozottságával, csiszolt dikciójával, értelmes szerepfelfogásával hiánytalanul fogalmazta meg a szerelemtől üzött mesebeli harmadik gyermek alakját. *Sinkó László* realista eszközökkel megfestett nagyszerű Silviusa, *Timár Éva* Phoebe-je is mind arra mutat, hogy egy új színészgeneráció van felnövőben, amely lényegretörően hagyja el alakításából a játék felesleges mozzanatait. E fiatalok új stílust képviselnek, amelynek legfontosabb alkotóeleme a zaklatottabb játékritmus, a sebesebb tempó.

De a többiek is értékes alakítást nyújtottak. Méla Jacques szerepében a fiatal *Kézdi György* birkózott gúnyból és filozofálgatásból, hóbortosságból és kiábrándultságból összeszőtt figurája életre keltésével. *Novák István*, ez a minden mértékkel mérve is kitűnő jellemszínész igaz eszközökkel teremtette meg a bolond, Próbakő, alakját. Mint Novák minden komikus alakításából, úgy ebből is árad a megalázott ember szomorúsága, okossága.

Simor Ottó Olivérje egy kissé színpadias gonosz volt, *Sárosdi Rezső* azonban szerencsére nem intrikus figurát játszott a trónbitorló szerepében, hanem megkereste emberi vonásait. *Szabó Ildikó* (Célia) jó humorral és kellő ritmusérzékkel játszotta a darab szubrettszerepét. Említsük meg még *Hofi Géza* parodisztikus parasztlegényét, *Szabó Ibolya* parasztlányát, valamint *Gerbár Tibort*, *Zelenay Józsefet*, *Siklós Györgyöt*, *Sáradi Zoltánt*, *Bán Elemért*, mindnek szép szerepe van a kitűnő előadás létrejöttében.

M. G. P.

MA

ellett

vasöntő mögötti összeégett forgácshegyet.

— Nem gondolt még nyugdíjba menésre Csató bácsi?

— Hát gondolni gondoltam, már utódot is neveltem, de hát nehéz innen elszakadni. A martinászok együtt élnek az üzemben, de a legtöbbjük itt, Csepelen egy környékre építette a házát is. Ott él köztünk Czottner Sándor miniszter elvtárs is. Sokan szöszmötölnek már a szomszédokban a kertjükben azok közül, akikkel együtt kezdtünk dolgozni és együtt hullattuk el a hajunk szálait. Nekem is ez marad már lassan, de azért csak ellátogatok majd az üzembe!

Új gépek ifjú szakértője

Malcsiner József a csepeli öntőtechnikumból került ide öt éve.

— Azért lettem öntő, mert oda jelentkeztek a legkevesebben, aztán üzemi gyakorlatra ide helyeztek, és nagyon megszerettem a szakmát. Szép és izgalmas munka az öntészet! Egy évig a kísérleti osztályon dolgoztam, utána a technológiára kerültem azzal a feladattal, hogy az akkor érkezett maglövő gépeket állítsuk üzembe. A Soroksári Vasöntöde két hónappal előbb kapta meg a gépeket, de a miénk működött előbb. Ők nem boldogultak vele, mi mentünk segíteni nekik. Azóta már voltam tapasztalatátadáson a KŐVAC-ban, a Vörös Csillag Traktorgyárban, itt a Fémműben, Sopronban és most megyek majd az EMAG-ba. Nagyon jó érzés megmutatni, hogy kell dolgozni a gépekkel. Sok haszna van belőle az üzemnek, és az nagyon jó érzés, ha az ember látja a munkája eredményét. Csak sokat kell tanulni hozzá. Most gondolkozom, hogy jelentkezem egyetemre.

Nincs hát baj az ifjú nemzedékkel sem. Az öregek már nyugdíjban vannak vagy nyugdíjba készülődnek, de folytatják munkájukat azok, akik tőlük tanulták meg becsülni és szeretni a martinászok és az öntők szép szakmáját. Ők már mit sem tud-

A fegyveres erők életéből

Szeptember 29-e, az 1848-as szabadságharc dicső honvédserege tűzkeresztségének évfordulója, a fegyveres erők hagyományos ünnepe. Ezen a napon népünk szeretete különös figyelemmel fordul azok felé, akik hazánk határait, belső rendjét védik, és esküjükhöz híven állnak őrt békés alkotó munkánk fölött. Képriportunk az ünnep alkalmából fegyveres erőink nehéz, felelősségteljes hétköznapjairól készült.

Harcászati gyakorlat.

Rakétások.

K

~~Horváth János~~

~~a diszlucket~~

Nagyajtai P. Terér

a kontrimkét

Ohmann Béla

az oltár dombor-

munkát

tovább

tervezték

Hel Erwin: Missa

Sollemnis. Buda-

pesti Hírlap. 1935.

szept. 29.

Ünnepi diszoliadás

a Nemzeti Bírházban.

3

T

22-én és 23-án

galmi értekezletet

séget már a meghivók szétküldése e-
kérem, hogy az országos értekezlet
latait előkésziteni és azoknak elő-
sziveskedjék.

állható mulasztásokat elkerülendő,
zölje azok cimét, akiket az értekez-
.

let napirendjének megállapitása és a
érdekében kérem a t. Vezetőséget,
a javaslatok cimét, az esetleg meghi-
később október 25-ig az OMIH-nak meg-

ber lo.

Idegenforgalmi Hivatal nevében:

/Tardi Nándor/
/igazgató/

724—725. sz. Jancsi és Iluska tündérországbeli kosztümjei Bakonyi—Kacsóh „János vitéz" című darabjában. Nagyajtai P. Teréz tervei.

Nemzeti Színház.

Nagyajtai P. Teréz

Ho"

Nagyajtay Teréz

Drosy Antalné

Nagyajtay P. Teréz *
a Nemzeti Kiukaz
kosztumtervezője.

Bitás Erzsébet
ünnö szivés Erzsébe

1946. okt. 21.

* Eredetileg Paus-
pertl Teréz.

4000 -	Ész revétel	3057 i / 912	
4000 -	"	"	

Nagyajtay Teréz

Diósyné Nagy-
ajtay Teréz

l.

Magy. Tpasm.

1938. 287. l.

lásd még

Nagyajtay Teréz

alatt is!

Rövid úton:

Felzet.

1917.

Nagyajtay Teréz
Diosyne Nagyajtay
Teréz

Lázd

Magy. Iparm
1941. 44. h

APESTI
ROSOK FŐNÖKEGYESÜLETE
ALÉRIA-UTCA 12, I. 4.

ég előtt nem ismeretlen az a tény, hogy a
eti és üzleti könyvgyártási üzemekben
és szerek árai, a gyárak folytonos és gyakori
'étezett magasságra emeltettek fel.
anyagok áremelkedéséről néhány adatot

ipirgyárak egyöntetüen a következő időpontok-
z és papirnemüek árait: 1915. évi április hó
vá66i 20$^0/_0$-ig és 1915. évi szeptember hó 13-án
eháť eddig 70$^0/_0$-ig terjedt.
a vászon és pamutnemüek ára 150$^0/_0$-kal, a
:e 200$^0/_0$-kal, az olaj 200$^0/_0$-kal, az üzemben
$^0/_0$-kal, a különféle vegyi szerek 200$^0/_0$-ig emel-
igen magas áru pótszerekkel kell ezeket

726—727. sz. Valois Margit és Heinrich herceg kosztümjei, Rino Alessi „Medici Katilin" című darabjában. Nagyajtai P. Teréz terve.

Nemzeti Színház.

Nagyajtai P. Imre

Hó

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Győri kaland" c. darabhoz készitett jelmezterveit a kritika megdicséri.

Baróti Géza: "Kapunyitás a Nemzetiben" c. kritikája.
Szinházi Magazin, Bp. 1941. szept. 1e-16 IV. évf. 38. sz. 13-14. lap

M.D.K.

P. Nagyajtay Teréz

A Csiky jubileum alkalmával a Nemzeti Szinházban bemutatott "Mukányi" c. előadás ruháit tervezte.

Szinházi Magazin, Bp. 1941 nov. 12-18. IV. évf. 47. sz. 15. lap.

Nagyajtai Teréz

l

Szabad Művészet

1950.5-4.l

Nagyajtay Teréz

továbbá Varga Mátyás

l.

Szabad Művészet

1947. 11. sz.

220-l.

IGAZGATÓ:

HUBAY ANDOR

PÉNZTÁROS:

LEHEL BÉLA

FŐTITKÁR:

KÉZDI-KOVÁCS ELEMÉR

Nagyajtay Teréz
(eredetileg Pauszpertl)

a női estélyruháknál
első díjat, az otthonká-
nál első díjat, azonki-
vül terveivel több elis-
merésben részesült –

Nemzeti Újság. 1933.
nov. 17. (Kik nyerték
a magyar ruhapályázat
díjait?)

U. 3408.

A kiállítást az Iparmüvészeti
Muzeumban rendezte

ESTÁNS LAP 1941

lkül addigi foglalkozásukra, a magyar tanya
ostolaivá. A magyar tanya problémáját nem nagy-
dású theologusok, hanem apostoli lelkek fogják
egoldani. Éppen így a tanyakörzetek gondnoki és
ezsbiteri tisztségeinek betöltésénél sem szabad
ügymond — abba az általános magyar református
bába esni, hogy csak magasállású tiló szerint

Lásd Magyar
Iparmüvészet

Hatvanegyedik évfolyam. 1

DEBRECENI PROTEST

EGY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,

Új Magyarság 1941. január 12.

Nagyajtay Teréz

Színház Zene. film Művészet

CYRANO DE BERGERAC

Felujítás a Nemzeti Színházban

Ha Kiss Ferenc azt állítja, hogy elmélyült és sokat csiszolt Cyrano szerepén: ezt mi nemcsak hogy elhisszük, hanem örömmel is igazoljuk. Nyolc év előtti Cyrano alakítása valóban alatta marad a mostaninak. A multból megtartotta a száguldó iramot, a kötekedő lovag határtalan jókedvét, a széles gesztusokat s az életvidámságnak azt a túlhabzó áradatát, amely mindig úgy tör be a színre, mintha Gascognenak külön tűzhányója lenne, az kelne lábra és robbanna be a színpadra. Ugyancsak hozta a multból a hetykeséget, a nyalka nagyzolást s a délfrancia díjbirkozók és hetvenkedők nemes lobogását. Szombaton este hozzátett ezekhez a vidéki kiválóságokhoz néhány kulturált párizsi szint: a fanyar fölényt, mely éreztette, hogy Cyrano Savinien vérbeli poéta is volt, nemcsak szenvedélyes verekedő és kocsmai hős. Zavartan pislogó szeme elárulta, hogy belül milyen érzékeny lélek ő, mennyire romantikus és milyen gyámoltalanul hiú, ha megérintik művészi oldalát. Az ellágyulás és elgyöngülés pillanatait elementáris erővel seperte el, szinte már féltékenyen és rémülten. Érzékeny pontja, az orra felől pazar lendülettel oktatta ki a piperkőc Valvert vicomte-t. Általában azt lehet mondani Kiss Ferenc újabb Cyranójára, hogy elemében van és ragyog, mihelyt csúfolódni, verekedni és riposztozni kezd. Sodor, visz, ragad magával darabot, szereplőket és közönséget, mihelyt a vers vérmérséklete felforr. A halk rezdülések és lirai árnyalatok kidolgozásáról pedig még jegyezzük föl, hogy emberi panasz zendül meg bennük a csendben — már amennyire itt csend állhat be, ebben a szóáradatban és lovassági vágtában.

S ha eddig sokat csiszolt az alakításon, most arra kérjük, hogy csiszoljon még, csiszoljon tovább, fáradhatatlanul, mert még van mit csiszolni rajta. Még baj van a patetikus részek szárnyalásával. A pátosz Rostandnál lényeges. Van értelme, fénye, súlya és zengő távlata. Kiss Ferenc se skálát, se tempót nem cserél, mikor megindul a Cyrano mézédes patétikuma, ez a felzaklató és fájdalmas fiatalság, a vérdala, képek pillangóhada s a lenyügöző tragikum, amelyben egy érzelmes fantaszta sirja el a világ s a szerelem szépségeit. Kirekesztve örökre a mennyországból. Ezeknél a döntő részeknél lassítania kell. Darabokra törte s nem tudta fokozni a híres konferanszot se a gascognei legényekről. Kifulladt. Lélekzetvétele zavarúan hangos, majdnem hörgő, mint egy asztmásé. Azt már a rendező rovására kell írni, hogy a fontos erkélyjelenetet túladagolták komikus s groteszk elemekkel. A gyönyörüség akkor lesz teljes Kiss Ferenc Cyranójában, ha egyensúlyt teremt a rapid és halkan felszálló részletek között, s elosztja szuszszát és képességeit a roppant anyagban és ha maga magától rájön, hogy ez az alak sokkal többet mond, mikor csendes és kevesebbet, mikor cselekszik. Befejezésül pedig megtapsoljuk haláltusája lázát. Ezt remekül csinálta. Csak jelmeze ne hasonlítana annyira ebben a vastag félhomályban egy kéményseprő díszruhájához.

Az elegáns, érett alakítás klasszikus példája T. Mátrai Erzsi Roxaneja. Hűvösen tagolt, beszédét átfűti a belső és a sokszor átszürt fény. S ha Kiss Ferencnél többször azt érezzük, hogy lehull rólunk a köznapiság nyüge: Mátrai Erzsi átemelt bennünket a varázslatos régiókba, ahol ő mutatta meg az utat az elragadtatott kadetteknek, hadfiaknak és költőknek. Mindenkinek, aki szerelmes a szépbe, nőbe, égbe és földi csókokba. Öntudatosan tud bánni hangszerével: a testével s a kiábrándítást a csalódott Cyranónak a pástétomsütő falatozójában olyan suhogó selyemkorbáccsal osztogatja ki, mintha nem kiábrándítani, hanem ellenkezőleg: megsarkantyúzni akarná. Versmondása nagyon szép. Játéka a forró nyár. A szöveg lüktet ajkán. Lénye és egyénisége oly kifejező és vonzó, hogy ehhez a zárt és fegyelmezettebb ruhák illenének s nem a korhű és mély dekoltázs. Előnyére válna, ha mellőzné ezt az előírásos külsőséget. Nagy élvezettel hallgattuk a muzsikát, amit adott, mert élvezet hallgatni azt, mikor a színésznő föltétlen ura szívnek, tettnek, mozgásnak és értelemnek. Mátrai Erzsi illuziókeltése hibátlan és teljes.

E két hangadó főszereplő mellett érdemes feljegyezni Ónodi Ákos (Le Bret) egyenletesen lüktető előadását, amely rokonszenves egyszerűséggel bontja ki a szavak szép virágát. Kovács Károly (Guiche grófj) a tetszetős billegésből pompásan lép át kemény gascognei legénnyé. Ungvári László (Christian) jól indítja a porosfülü amorosót s aztán beleesik valami tremolóba. Miért? És Juhász József se hajlandó tovább fejlődni?... Posztján kitünően áll vitéz Garamszeghy Sándor, mint Castell-Jaloux, a kapitány. Jobb epizódisták: Bodnár Jenő, Szabó Sándor, Tapolczai Gyula, Várkonyi Zoltán, Gabányi, Kabók. A játékmester Táray Ferenc volt, a jelmezeket Nagyajtai P. Teréz tervezte s Horváth János a díszleteket. A Burgundpalota érdekes, de nem csillog. A kolostor is csupasz. Ellenben él Roxane háza, alkonyati színek közt. A rendezés eléggé eleven, csak az arrasi síkon kissé túlközel sülnek el a spanyol ágyúk. Ez már kartácstüz.

Most még a darabról is illene valamit mondani. Talán elég egy szó: Gyönyörü!

Papp Jenő

A kalotaszegi balladások nagy sikere Pécsen

Pécs, január 11.

A művészeti hetek keretében szombaton este *a kalotaszegi balladaegyüttes mutatkozott be a pécsi színházban.* Az öt kalotaszegi község: Méra, Magyarvista, Türe, Bogártelke és Sztána hatvan lakosából alakult balladaegyüttes *Szentimrey* Jenő „Csáky bíró leánya" cimü háromfelvonásos dramatizált balladáját mutatta be igen szép sikerrel. *A színházat megtöltő előkelő közönség lelkesen ünnepelte az egyszerü földmüves-színészeket.* A balladaegyüttes vasárnap is Pécsen szerepel.

Mengelberg

I. Beethoven-estje holnap ½8. Városi. Székesfővárosi Zenekar. Közr.: **Végh Sándor**, hegedüvers. I., II. Szimf. Jegyek: **Népmüv. Városi, Koncert.**

*

Ma: Jazzparádé

délután 5-kor a Zeneakadémián.

*

17-én 8 óra Z. Kresz Géza kamarazenekara, Bach 4 zong. versenymü, hegedüvers. **Vivaldi: Eco, Händel, Beethoven, Schubert.**

Károlyi Chopin-est 16-án

Koncert zongorabérlet.

Győzelem nyugaton

Berlin, január 11.

A német hadsereg főparancsnokságának első háborús filmje nemsokára elkészül. A film cime „Győzelem nyugaton" s *a nyugati hadjáratot adatszerüen ismerteti május 10-től egészen a compiegnei fegyverszünetig.* A film bemutatja mind a harcok egyes részleteit, mind pedig a hadmüveletek összefüggését. Az eddig még be nem mutatott arcvonali felvételeket a hadsereg filmfelvevői készitették. Itt elsőizben használták fel azokat a francia és angol filmeket is, amelyeket a német csapatok előrevonulásuk során zsákmányoltak.

* **Mednyánszky** Henriette és Ágnes táncmatinéja I. 19. Z. d. e. 11.

* **A Vígszinház következő ujdonsága.** A Vígszinház igazgatósága kitüzte legközelebbi ujdonságának premierjét: Vaszary Gábor „A szőkékkel mindig baj van" cimü vígjátékát január 24-én mutatja be. Az ujdonság főszereplői: Tolnay Klári, Somló Valéria, Perényi László és Dénes György. A darabnak különben negyvennél több szereplője van.

* **A Simplon-filmpalota** e heti müsora keretében „Egy királynő szive" cimü nagysikerü filmet mutatja be. Vasárnap délelőtt filléres helyárakon „Hindu lándzsás" cimü film látható. Fényes kisérő müsor egészíti ki a programot.

HOHNER tangóharmonikák szaküzlete
MARNITZ zenei központ
VIII., József-körút 37-39
Az összes hangszerekről díjtalanul nagy képes árjegyzék!

Földgazdaság

Az elmaradt őszi vetéseket nem lehetett pótolni

A takarmánykészlet csak szűkösen lesz elegendő

A földmívelésügyi minisztérium *a téli időszakban négyhetenkint adja ki hivatalos vetésjelentését.* A szombaton közzétett jelentés beszámol arról, hogy az elmult négy hét alatt *országszerte erős hideg uralkodott* és a csapadék az országnak több mint felén meghaladta az átlagot. A vetések hótakarója egyenlőtlen volt, a 10-e után megindult kiadós havazások következtében az erős hideg beállta előtt az ország minden vidéke kielégítő hótakarót kapott. A legutóbbi hivatalos vetésjelentés kiadása óta eltelt négy hét időjárása a mezőgazdaságra az utolsó hét kivételével kedvező volt. *Az őszi vetések és őszi mélyszántások a kedvezőtlen időjárás miatt a legtöbb vármegyében igen erősen elmaradtak s ezt az elmult négy héten pótolni nem lehetett,* csupán egy-két uradalom végzett az idő enyhülésekor kisebb területeken gőzekeszántásokat.

Az őszi vetések közül a koraiak jól megerősödve és bokrosodva kerültek hótakaró alá. A késői vetések pedig a hótakaró alatt elég jól fejlődtek, bár sok a gyenge vetés is. A decembervégi hirtelen enyhülés után egyes helyeken, különösen a mélyebb fekvésekben a vetéseket jégkéreg borítja. Tekintettel arra, hogy sok helyen a hó teljesen elolvadt, *a fagykárveszély fennáll.*

A takarmánykészlet takarékos beosztással szűkösen elegendő lesz. A hiányt a gazdák tengeriszáretetéssel pótolják. A takarmány minősége felerészben igen gyenge. *Abraktakarmányokban azonban egyes helyeken hiány fog mutatkozni.* A jószágállomány egészségi állapota általában kielégítőnek mondható.

A legközelebbi hivatalos vetésjelentést február 8-án teszik közzé.

Elegendő tüzelőszer érkezik a fővárosba

Budapest tüzelőszerellátása teljesen kielégítő. *Naponta mintegy 300 vagón tüzifa érkezik a fővárosba.* Ez a mennyiség bőségesen fedezi a szükségletet. *A legtöbb fát a gödöllői koronauradalomból szállítják Budapestre.* A kitermelés gyors ütemben folyik, *a nagykereskedők igen sok fát tartalékolnak már. A fővárosba felszállított szén mennyisége naponta 500 vagón, ami szintén fedezi a szükségletet.* A főváros ipari és kereskedelmi ügyosztálya egyébként szigorúan ellenőrzi a tüzelőszer-nagykereskedőket, akik kötelesek készleteik 40 százalékát a kiskereskedőknek értékesítés céljából kiszolgáltatni.

Zavartalanul dolgoznak az erdélyi vasgyárak

A felszabadult erdélyi területen több nehézipari vállalat került ismét magyar fennhatóság alá. Ezek kevés kivételtől eltekintve, *kiraboltan kerültek vissza.* A kivonuló idegen uralom képviselői ugyanis sok esetben elvitték, vagy megrongálták a termeléshez szükséges gépeket és nem egy helyen elszállították a nyersanyagkészleteket. A magyar katonai közigazgatás a felszabadított területek átvétele után rögtön igyekezett az üzemek folytonosságát biztosítani, *úgy hogy a gyárak ma már zavartalanul folytatják munkájukat.*

Jelentős iparvállalata a felszabadult erdélyi területnek a szentkeresztbányai vasgyár, ahonnan a románok elvitték az értékesebb gépeket. A katonai közigazgatás itt hamarosan közbelépett és forgótőkét biztosított a megbénított gyárüzemnek, úgy hogy októberben újból megindult a termelés a gyárban, amely azóta napi ötven mázsa nyersvasat termel. Ez az üzem egymagában 600 székely munkásnak ad kenyeret.

Az erdélyi nehézipar másik fontos üzeme a kolozsvári Corvinus gépgyár. Ez a vas- és gépipari üzem az átmeneti időben szintén nehézségekkel küzdött. Azóta intézkedés történt az elavult gépi berendezés felujítására s ma az a helyzet, hogy az üzem kapacitásának hatvanszázalékos kihasználásával dolgozik.

A fenti két kiragadott példa mutatja, hogy *a magyar iparügyi politika nemcsak jószándékkal, hanem eredményesen is végzi a visszacsatolt országrészek gyáripari termelésének megszervezését.*

— **(Csökkent a bankjegyforgalom.)** A Magyar Nemzeti Bank bankjegyforgalma a január 7-iki kimutatás szerint a december 31-iki forgalommal szemben 53.4 millió pengővel csökkent. A váltóvisszaváltások összege a váltóbenyujtások összegét 47.8 millió pengővel haladta meg. A kézizálogra adott kölcsönöknél 5.5 millió pengő a visszafizetési többlet. Az állami giroszámlákon a befizetések 35.9 millió pengővel multák felül a kifizetéseket, ellenben az egyéb számlákon a kifizetések összege volt 34.9 millió pengővel nagyobb a befizetések összegénél, úgyhogy végeredményben a girokövetelések állománya 1 millió pengővel emelkedett. Az érckészlet 0.3 millió pengővel, a váltópénzkészlet ugyancsak 0.3 millió pengővel növekedett. Az államadósság átkönyvelések folytán 3.4 millió pengővel emelkedett. Az „Egyéb követelések" 8.3 millió pengővel, az „Egyéb tartozások" pedig 11.5 millió pengővel gyarapodtak.

Az erdélyi gazdasági tanács ülése

Kolozsvár, január 11.

Az erdélyrészi gazdasági tanács most tartotta ez évben első ülését. Örömmel vette tudomásul *Bánffy* Dániel bárónak, a tanács elnökhelyettesének földmívelésügyi miniszterré történt kinevezését s őt ebből az alkalomból táviratilag üdvözölte. Foglalkozott a tanács a bankkérdéssel és kimondta, hogy *a budapesti bankok fiókalapitásait Erdélyben nem tartja kívánatosnak.* Lépéseket tett abból a célból, hogy a fatermelés folytonosságának biztosítására engedélyezzék a régi üzemtervek szerinti fadöntéseket. Kimondották, hogy a *szövetkezetek elővételi jogának fenntartása továbbra is szükséges.* Elhatározták, hogy intézkednek a román váltópénznek a forgalomból való kivonására. Kívánatosnak tartják, hogy az erdélyi üzemeket nyersanyaggal a lehető legnagyobb mértékig kielégítsék és hogy a zsidótörvény alkalmazása körül felmerült kérdéseket is tisztázzák. Örömmel állapították meg, hogy a falvak lakossága a villamosítás bevezetése iránt élénk érdeklődést tanusit s ebből a célból anyagi terheket is kész vállalni. Elhatározták végül, hogy *az erdélyi szövetkezetek jogi helyzetének és adókedvezményeinek végleges tisztázására megteszik a szükséges intézkedéseket.*

Őskutatás és nemesség

előnév kutatása és igazolása, kereszt- és házasságlevelek megállapítása tárgyában forduljon a Magyar Családtörténeti Szemle „ŐSKUTATÓ INTÉZETÉ"-hez, Baross-utca 10. Telefon: 149—483.

— **(Megszakítás nélkül dolgoznak az olasz rézbányák.)** Rómából jelentik: A huszévi megszakítás után Monte Bossola közelében újra üzembe helyezett rézbányák igen kiadósaknak bizonyultak. A bányákat 1939 végén helyezték ismét üzembe és a mult évben már 5000 tonna rézércet bányásztak, amiből nagymennyiségű rezet állitanak elő. A bányákban megszakítás nélkül folyik a munka.

— **(Felemelték az export-marhák árát.)** A kereskedelmi hivatal közli az érdekeltekkel, hogy úgy német, mint olasz viszonylatban az 1941 január 1 után berakásra kerülő élőmarhákért az eddiginél élősulykilogramonként tiz fillérrel magasabb ár kerül kifizetésre. Az áremelés teljes összege a hizlaló gazdát illeti.

— **(Szálastakarmányvásár.)** Búzakorpa 17.15, lenmagpogácsa belföldi 20.50, napraforgópogácsa belföldi 19.50, tökmagpogácsa belföldi 20.50, kókuszpogácsa belföldi 20, repcepogácsa belföldi 16.50, halliszt 49.50 pengő q-ként.

— **(Ezer kisipari továbbképző tanfolyam lesz az idén.)** Az iparügyi minisztérium igen nagy gondot fordít a kisiparosok továbbképzésére. Az elmult esztendőben 500 kisipari ismeretterjesztő tanfolyamot rendeztek és ezeken a kisiparosok megismerkedhettek a legújabb gyártási eljárásokkal, tájékozódást szerezhettek a könyvelésből, az új adótörvényekről, a szociális biztosításról, a tehnika haladásáról stb. A tanfolyamok igen nagy sikerrel végződtek, s erre való tekintettel az idén a továbbképző tanfolyamok számát ezerre emelik fel.

— **(Tenyészállat- és jármosökörvásár.)** Ia belföldi jármosökör és beállitani való tinó (tarka) 580—650 kg-ig 98—105, 480—550 kg-ig 98—105, Ia belföldi fehér jármosökör 95—100, 1½ éves tenyészüsző 100—120, 1½ éves tinó 90—100, fiatal hasas és friss fejőstehén 115—120 fillér kg-ként.

A szériaszerelés időpontja: március 2. Van ebben valami jelkép is.

— Igy igaz — hangoztatják egyszerre többen is. —

A Magyar-Szovjet Barátság Hónapjának első napjaiban indulunk a szériagyártással, hogy ezzel is köszönetünket fejezzük ki

A számvetés után

„... az egyénileg dolgozó parasztok számvetést csináltak, töprengtek ...“

(Rákosi Mátyás kongresszusi beszédéből.)

1.

— A Tóth Mariska már kerékpárt is vett — mondta reggel az asszony s már ment is gereblyével a kertbe.

A Tóth Maris? Az megteheti. Százhetvenhat munkaegysége volt a mult esztendő végén, közel négyezer forintot kapott a „Jövendő“ termelőcsoportban

— A Gergely Pistáék meg ma mennek be a városba rádiót venni — tette hozzá, csak úgy a kertajtóból. Sürü haja meglibbent a lágy tavaszi szélben.

— Hát ezt minek mondod? — kérdezte a férfi.

— Csak

Csak. No jó. A Gergely Pista tszcs-tag, a növénytermelő-csoportban dolgozott, ismeri ő jól, jó munkás, össze is szedett vagy kétszázhatvan munkaegységet.

A szekérbe már be volt fogva, indult. Lassan fordult ki, a saroglyában megzörrent a fogas. Fogasolni ment ki a határba, tizenkét holdnyi földjéből a négyholdas szalagra ott lent, az alsó dombok mellett.

Rádiót vesz a Gergely Pista? A nemjóját!

S odacserdített a Fakó meg a Borka közé.

2.

De szép ilyenkor a határ! Be gyönyörűséges a lágy somogyi dombok hullámos hajlata!

A kertekben már kihányta szívlevelét a paraj, a zöldhagyma, az asszonyok fészket készítenek a krumplinak, sarjadzanak az őszi vetések, a barázdák közt billegetik büszke fejüket a pacsirták, a levegő megtelik a friss föld párázó illatával s ha nagyon hallgatsz és fülelsz, a végtelen csendben hallod, amint pattognak a rügyek az almafákon s serked a fű a réteken.

Somogyország, hej, te Somogyország, de szép is vagy így tavasz elején, mikor mélységes morajlással élekzetet vesz fekete földed, ringanak és hajladoznak asszonyaid a fausi kertek ölén, szemügyre veszik a ibizli-, egresbokrokat, a hagymát, parajt, a határban már élesíti nangját a pintyőke s a levegő megtelik a fű szagával, a föld szagával, a nyargalászó kedves tavaszi széllel s a napfénnyel, amely pazarlón szórja szét aranyát a fekete földre, zöldelő vetésre s magas topolyafák tudár termetére.

Nem nagy föld volt ez a Kovács Pista bácsié, csak négy holdnyi szag az országút árkától egy szép, magas topolyáig.

De övé volt ám a topolyafa is! Pista bácsi megállt, kifogta a Borát meg a Fakót, lehányta a saroglyából a fogast, megtömte a pipáját, e mielőtt rágyujtott volna, elnézedőtt.

Egyik kezében a gyufát tartotta, másikban a pipát, de valami lefogta kezét, meggyökereztette a lábát, mozdulatlanná tette sok-sok dologban, nehéz munkában, törődésben, kaszasuhintásban, kapálásban, gyujladozásban, kukoricatörésben megkeményedett, fnas, nagy testét.

A topolyafát nézte, „Mint egy ustor“ — mondotta magában. Ezt nézte néha munka közben az apja, ezt látta már a nagyapja. „Az én szép topolyám“ — zümmögött benne egy mély dal „Az én szép négy fekete hódam“ — zenélt benne egy mély ének a lelke alján.

Rádiót vesz a Gergely Pista. Hát vegyen, a mindenit!

3.

Este Fekete János tszcs elnök nézett be hozzájuk a „Jövendőből“.

— Megvagytok? — kérdezte a Kovács Pista bácsi.

— Meg.

— No jó.

Még szeretett volna valamit mondani a Gergely Pistáékról, de a hangját lefogta valami.

A Fekete János folytatta:

— Gergelyék megjöttek a városból.

— Megjöttek ... hát megjöttek. Ezt minek mondod nekem?

Kis csend lett. A Fekete János a Kovács Pista bácsi két szénfekete szemébe nézett, amely fölé dús, szürke szemöldök borult.

— Rádiót vettek — tette hozzá.

— Rádiót-e? — kérdezte a Kovács Pista, pedig tudta az öreg, de miért ne érdeklődjék, meg társalogjon, ha már vendég került a házhoz.

— Azt.

Megint csend lett.

— Azután ezt miért mondod nekem? — kérdezte végül.

— Csak azért, hogy tudnál te a tizenkét holdad mellett rádiót venni, meg kerékpárt, meg hat méter barhetet, meg négy méter zefirt, mint például a Kenéz Ákosék?

No, most meg a Kenéz Ákos!

A Kovács Pista bácsi szürkülő szép feje úgy rajzolódott ki az árnyékos falon, mint egy szénrajz. Nem szólt már semmit. Egy legyet nézett, amint zümmögött a fény körül; meg sem rebbent a tekintete.

4.

Az elkövetkező vasárnapon nagyon elgondolkozott. Ugyannyira, hogy az asszony meg is kérdezte tőle:

— Min töröd a fejed, te Pista?

— A tulipános ekén.

— Miféle tulipános ekén?

— Mit értesz te ahhoz — mondta, mintha egy búzával telt zsákot vágott volna a magtár elé. Nem is szólt azután többet. Délfelé vette a fekete bekecsét, s már ment is.

A Fekete János hívta, odament.

Útközben meg arra gondolt, hogy de szerette az ő édesapja azt a régi, tulipános faekét. Be szép is volt az! De bármennyire szép volt, ő, mikor meghalt az öreg, mégis csak vasekét vett s azzal szántott tovább.

Ez az élet sora, gondolta, ahogy kopogott a fekete csizma a kis somogyi falu terméskőből kirakott járdáján.

A „Jövendő“ nem volt messze, a falu szélén már várta a Fekete János.

Kezeltek, Kovács Pista hümmögött valamit, s már mentek is tovább.

— Tudod-e, mennyi volt a mi búzánk? — kérdezte nagysokára a Fekete János.

— Mennyi?

— Tizennégy mázsa, holdanként. A tiéd?

— Kilenc

PALOTASZÁLLÓ

Bemutató az Operett Színházban

A *Fővárosi Operettszínház* az *Aranycsillag* című operett után ismét magyar operettet mutatott be. Az Aranycsillag a vidám katonaéletről, a tszcs-k munkájáról és a jövő feladatairól szól. Az új operett, a *„Palotaszálló"* a népi demokrácia egyik vívmányáról, *az elért eredményekről*, a dolgozók üdültetéséről mutat be vidám epizódokat.

*

A *„Palotaszálló"* a — lillafüredi Palotaszálló. Azelőtt a dolgozó ezt a Palotaszállót csak csodálhatta, mint kacsalábon forgó várkastélyt. Az akkori uraknak volt ez vadászkastélyuk, nyaralóhelyük, szórakozóhelyük. Pihenés után idejöttek — pihenni. A munkásosztály tagjai legfeljebb csak úgy juthattak ide fel, hogy az építkezéshez szükséges köveket hordozták, vagy pedig „személyzetként". Azt azonban mindenki tudta, hogy a lillafüredi szálló építkezése körül nagy panamázás folyt. A felszabadulás után a Palotaszálló is a dolgozóké lett. A SZOT üdültetési akciójának egyik fontos állomása. Az idén ki is bővíti a SZOT a Palotaszállót, hogy még több dolgozó kapjon kényelmes elhelyezést benne. Általában az idén még több helyen épülnek fel szakszervezeti üdülők. *(1950-ben közel kétszázezren vettek részt a szakszervezeti üdültetésben, 40 százalékkal többen, mint 1949-ben. Ez a szám az idén ismét emelkedni fog.)*

*

Az operett az üdültetési akció áldásos jeleneteit örökíti meg a vidám *valóság* jegyében. Az egyik üdülő bányász mondja, hogy „munka után édes a pihenés" jelszó most, amikor a kéthetes üdülésből hazamennek a dolgozók, így változik meg: *„Pihenés után édes a munka"*.

*

Az új operettet *Mérei* Tibor, *Békeffi* István és *Kellér* Dezső írták. Dramaturgiailag és formailag a *régi operett technikáját* használták, de tartalmilag *minden valószínűtlenséget* számüztek a régi operett „álomszerűségéből".

*

A színpad az élet tükre. A Palotaszálló felidézi a dolgozók emlékeit. Csillog a szemük a nézőtéren. *Felismerik magukat a színpadon.* Egymásután pergetik visszafelé a tavalyi filmet. Igen, így vonultunk be az üdülőbe. Milyen kedves volt az *ismerkedési* estély. Aztán visszaemlékeznek a *csasztuskára*, amelyben a humor fegyverével egy kis kritikát gyakoroltak. Gondolatban végigjárják a szép *kirándulási* helyeket és végül nem feledkeznek meg a *búcsúestről* és a *kultúrfelelősökről*, akik szeretettel minden téren a segítségükre voltak. A szerzők nem kiagyalt történetet mutatnak be, hanem a *valóságot*. A mi életünket.

A *Fővárosi Operettszínház* könnyedén, játékos kedvvel, de annál nagyobb *felkészültséggel* mutatta be az új operettet. *Apáthi* Imre, a rendező művészi tehetségével reálisan igyekezett mozgatni a színes színpadot. *Munkáját a legteljesebb siker koronázta.* A közönség jól szórakozott és elismerő tapsokkal jutalmazta a szereplőket, különösen a négy *élmulattatót*. 1. *Latabár* Kálmán, a Játékbolt Nemzeti Vállalat segédje. Szívből jön a sokféle humora, pillanatok alatt megtalálta az összeköttetést a nézőtérrel, vidám atmoszférát teremt, újabb s újabb *ötletei* nézőtéri önfeledt kacagásban visszhangzanak. 2. *Rátonyi* Róbert. Sokoldalú sportembert játszik. Kitűnő! Belőle is könnyedén tör elő a játékos kedv és a humor. 3. *Feleki* Kamill. Mindig dolgozó, javítgató mesterember. Jellemszínészi szerepében is vérbeli. 4. *Bilicsi* Tivadar. Vállalatvezető és sokgyermekes családapa. (Akárcsak az életben.) Önarckép: csupa emberi érzés és szívből jövő vidámság.

Ajtay Andor igen jól formálja meg a fölényes írót, aki múzsa helyett a kultúrfelelősnővel kacérkodik. *Kis* komplikációt is okoz *maradi* tanácsával, de aztán ráébred a valóságra és regényét nem az elefántcsorntoronyban, hanem a *dolgozók körében írja meg. Homm* Pál salgótarjáni bányászt alakít. Ez a kitűnő színész sokoldalú. Taglejtése, mozdulata reális. S minden szava igaz. Jó a *Palócz* László—*Bán* Klári-kettős. Az előbbi kőműves, akit felvesznek a mérnöki szaklanfolyamra, az utóbbi pedig a felesége — vegyészeti munkásnő. Körülöttük keletkeznek a bonyodalmak, amelyek végülis megoldódnak. Selymes a baritonja *Palócznak*, *Bán* Klári pedig minden cicomától mentes. Tehetséges. Még csak főiskolai hallgató, de számottarthat az operettszínpadra.

Németh Marika ez alkalommal szubrett. Csilingelő hangja szépen érvényesül. A Játékbolt N. V. babafestő dolgozóját alakítja — de mintha maga is egy elragadó baba volna. *Kis* Ilona komoly színekkel festette meg a kultúrfelelős jelentős alakját. *Dajbukát* Ilona sokat beszélő asszonyságot játszik, csak úgy pereg a nyelve. *Rajnai* Elly a versimádó lányt játssza, sok rajongással. *Vándori* Gusztáv néhányszavas szerepében is jól érzékeltette a dolgozóktól távolálló grófi lakájportást.

A táncokat, amelyek komoly értékei ennek az operettnek, *Roboz* Ágnes komponálta és tanította. *A tánckart, nőket és férfiakat egyaránt művészi munkájukért teljes elismerés illeti.* Kollektív munkájuk ellenére azonban néhányat külön is kiemelünk: *Farkas* Editet, *Rimóczy* Violát, *Renkey* Gyulát, *Ács* Józsefet, *Szegedi* Jenőt, *Landkammer* Árpádot. A magyar táncok és a népi demokráciák táncai *tartalmilag és kivitelben* egyaránt jól sikerültek.

*

Az operett zenéjét *Bródy* Tamás és *Kerekes* János szerezték. Muzsikájuk máris népszerű. A verseket *Romhányi* József, *Várnai* Zseni és *Szenes* István írták. Mind találóak és ízlésesek. Különösen tetszett a *Békedal*, amelyet *Virányi* László vezetésével jól adott elő az *énekkar* és a *sport- és irodalmi párbaj*-strófák. A díszleteket *Gara* Zoltán, a jelmezeket *Nagyajtai* Teréz tervezte megszokott ízléssel. A zenekart *Bródy* Tamás elismert pontosságával vezényelte. Végül megismételjük, amit már az *Aranycsillag* premierje után is mondottunk: *operettszínházunk a könnyű műfajt színvonalra emelte.*

Pataky Károly

Horváth János,
Nagajtay Teréz

Nemzeti Újság, 1942. ápr. 26.

NEMZETI SZINHÁZ: A DÁRDAY-HÁZ

Himfy költőjének darabja nem lehet más, mint költői és izzón magyar. De van ezenkívül még valami a magyar nemesházi rajzolatban, amelyet most *Galamb* Sándor átdolgozásában mutat be a Nemzeti Szinház s ez a darab rendkivüli időszerüsége. S ezt az időszerüséget nemcsak a kitünő átdolgozásnak köszönhetjük — Galamb Sándor inkább a formát frissitette fel, tette korszerüvé, diszitette és csinositotta ki —, hanem ez magában a darab lényegében, alapgondolatában gyökeredzik. A faj tisztaságának megérzéséért tör lándzsát a Dárday-ház szerzője. Az öreg vicispán makacs kitartással ragaszkodik ahhoz, hogy gyermekei csak tisztavérü magyarokkal kössenek házasságot s ezért hallani sem akar róla, hogy a francia emigránsból magyar lovasgenerálissá lett szomszéd gyermekeivel frigyre lépjenek.

Igy aztán a fajtisztaság megőrzésének belső parancsa szöges ellentétbe kerül az emberszív törvényeivel s ebből származik a darabnak sok kedves feszültsége és bohyodalma. De egy soktudományu öreg legény gondosan vigyáz rá, hogy a szálak mégse kuszálódjanak nagyon tragikussá. Mint jólelkü cselszövő ugy intézi, hogy a kérlelhetetlen apa kiábránduljon a haszonleső, lelkiismeretlen kérőkből. Majd végső ellenállását is megtöri azzal, hogy megszerzi a generális eredetfáját, amely igazolja, hogy a francia emigráns nagyapja régi magyar nemes volt, aki Rákóczi Ferenccel ment ki Franciaországba. Most már nincs hiba a származásban s az apai szív magyar kivánságát s a fiatal szivek érzelmeit könnyü egy nevezőre hozni.

Egyszerü, átlátszó, naiv meséjü darab ez, majdnem azt mondhatnám igénytelen, de tele van magyar izzel, ózonos magyar levegővel, csupa kedves báj, szeretetreméltó, könnyed mosolyu humor, *Galamb* Sándornak még egyetlen átdolgozása sem sikerült ennyire. Kisfaludy Sándor más müveiből, levelezéséből vette át és illesztett bele sok nagyon belevaló részt ebbe a darabba, amely eredeti formájában bizony vékonypénzü kissé. De adott hozzá a saját ötletéből is s az egészet olyan szerves egységgé tudta önteni, hogy sehol egyetlen zökkenő, egyetlen folytonossági hiány sincs benne. A stilust mindvégig hibátlanul megőrizte. A nyelvi összesimulás is hibátlan, csak itt-ott csuszott be a szövegbe néhány nem korabeli s ezért időszerütlenül ható szó.

Az egyes képek között a Himfy szerelmeiből vett strófákat énekelnek. Ezeket a verseket Rajter Lajos zenésitette meg. A zene stilusa azonban csöppet sem illik ehhez a derüs, érzelmes, bohósághoz. Dallamtalan, siránkozó zene ez s előadása sem a legszerencsésebb. Az egész előadásnak csak használna, ha kihagynák a képek közül.

Egyébként az előadás kitünő. Pompásan gördül maga az együttes és jók a szereplők külön-külön is. *Lehotay* Árpád öreg nemese minden részletében, szineiben és plasztikájában jellegzetes és élő magyar figura. *Rajnay* Gábor elragadó kedvességgel játssza az öregedő, de még mindig rugalmas generálist. Csak néhány fölösleges mókázásról kellene lemondani. Szinte a megható emberi mélységekig száll le *Makláry* Zoltán egy emberséges, szókimondó vén huszár szerepében. Remek alakitás. De ugyanez áll *Kürthy* György játékára is. Ő a szerelmes szivekre vigyázó furfangos elméjü magyar, a jót keverő intrikus, aki mint kevésbbé pajkos, de megfontoltságában annál meggondoltabb pipás Puck bogozza ennek a balatonparti Szentiványéji álomnak szálait. A karikatura enyhe, de annál mulatságosabb torzitásával alakitja *Somogyi* Erzsi Földy Manci grófkisasszonyt. Kedves, üde jelenség *Olthy* Magda és *Mészáros* Ági a két szerelmes fiatal leány szerepében. *Berky* Lili tökéletesen magán hordja ennek a táblabiró világnak szinét és zamatát. *Ujlaky* László daliás, férfias megjelenésével, *Pataky* Jenő szerelmes esetlenségével hat. *Major* Tamás ezuttal kissé eltulozza a grófi kérő karikaturáját. *Fábry* Zoltán külföldmajmoló affektáltsága mértéktartóbb. Igen sikerült *Rajczi* Lajos darabos, sőt parlagias földesura. Kisebb szerepeikben igen jók s az együttesbe a legharmonikusabban illeszkednek *Bornemisza* Éva, *Eőry* Kató, *Nagy* Adorján, *Szilágyi* Aladár és *Galamb* György.

A hangulatos előfüggönyt s a stilusos és festői színpadképeket *Horváth* János készitette s a korszerü ruhákat *Nagyajtay* P. Teréz. A közönség igen melegen fogadta a darabot, amely a Nemzeti Szinház idei évadjának egyik legzavartalanabb sikere.

K. M.

Rossetti, Dante Gabriel *202*, 205—6
Róth Miksa 38
Roty, Oscar 41
Rousseau, Henri Julien 127, 178
Roussel, X. R, 127, 301
Rowlandson, Thomas *196*, 205—6
Rozgonyi László 303, 364, 418
Dr Rózsaffy Dezső 41
Roybet, Ferdinand 302
Rubczak János 44
Rubens, Peter Pál 94, 186, 188, 392, 399, 454, 457, 460—1, 572—3, 576—7
Rude, François 221
Rudnay Gyula 2, *6*, 13, 38, 41, 48, 59, 60, 126—7, 180, 297—9, 301—2, 362—3, 425—*438*, *440—1*, *444—5*, *448*, *455*, 543
Runeberg, Walter 542
Runge, Philipp Ottó 341
Ruskin, John 186, 543
Ryd, Carl 523
Rydberg, Gustaf 503
Rzecki 45

Sallinen, Tyko Konstantin 543
Salviati 283
Sámuel Kornél *259*, 263
Sandberg Áron 535—6
Sandberg, Gustaf 534—5
Sandby, Paul 194, *198*
Sandels, Gösta 523
Gy. Sándor József 415
Sansovino, Andrea 387
Sargent, John Singer 38, *208*, 210
Sartori, Silvester 38
Sassy Attila 304
Sauter, George 38
Scheiber Hugo 539
Scheits András 94
Scheits Mátyás 94
Simonsson, Birger 523
Sisley Alfréd 508, 600
Sjöstrand Károly Enea
Skalnitzky Antal 413—
Skånberg 508
Skoczylas László 42, 4
Skopas 301, 440, 560
Skotnicki, Jan 45
Sköld, Otte *520*, 523
Skredsvig 508
Slevogt, Max 349
Sluter, Claus 319
Smith, John Raphael 1
Smith, Wilhelm 508—9
Solimena, Francesco 1
Soós Gyula 539
Spazo, Márton de 243
Spiegel Frigyes 584
Spitzweg, Karl 175
Stankiewicz Zsófia 45
Stappen, Charles van
Sten, John *522*—3
Stenberg, Emerik 512
Stigell Róbert 542
Stoss, Veit 317—8
Stothard, T. Charles A
Striebel Frigyes 100
Strindberg, Tore *525*—
Strobl Alajos liptóújvá
46, 251, 256, 555, 5
Strudel 109
Stryjenska Zsófia 44—
Stuck, Franz von 62,
Stüler, Friedrich Augus
Sváb Gyula 128, 417
Szablya-Frischauf Fere
418
Szabó István oravicai
Szadai Lajos 48
Szántó Gergely 38, 40
Szécsi Antal 256

MEGVESZEM
régi antik bútorait, ezüstjeit, képeit, ékszereit és szőnyegeit stb.
FENCZL GÉZA
Dalmady Győző-utca 3—5.
Telefon: 180—738.

NAGY SÁNDOR 26.
Károly-körút
GYÖNYÖRŰ műbútorok, márkás hálók, ebédlők, ürlszobák, bőrgarnitúrák, velúrgarnitúrák, stylszalonok, irodabútorok, CSODÁS kombinált berendezések legujabb tervek szerint NAGY SÁNDOR MŰSZAKI HUSZONHÁT.

ÉVA ÁGY
Fotelágy és kétszemélyes kanapéágy. Egy mozdulattal nyithatócsukható. VII., Alpár-utca 10. Telefon: 428—669. 453

BÚTOR
HETESI GÁBORTÓL, Vilmos császár-út 53. Kerosztény Általbutorraruházások bútortermékei. Styl-bútorokban nagy választék. Keresztény cég.

KETTŐS REKAMIÉ
P 300-tól
Bodnárutca 4.

Bútor teljes lakberendezések
BODON asztalosmesternél
VII., Péterfy Sándor-utca 42.

Uj és használt bútorok, hálók, konyhák, kombinálták részletre is Kovács, Izabella-utca 13. Telefon: 426—985.

LÁSZLÓ BÚTOR
MEGBÍZHATÓ és OLCSÓ
JÓKAI-U. 6.
BEJÁRAT AZ ÓVÁBOL

SZÉKELY BÚTOR
Modern és barokk kombinált tak olcsón. Tartós hálá 750. kombinált szoba 860. ebédló 880-tól. Vilmos császár-út 63. Berlini-térnél.

ZIMERMAN
AKÁCFA-U. 7

...ÁLLÓ
...ódiás
...ételajánlat!
...ím: Thököly-út 89.
...ótallás. Rekamiék

...IRODABÚTOR
...lakberendezés.
BÚTORÖK
II. T.: 184-611.

...DABÚTORGYÁR
...LENYI-U. 8.
...—692, 226—693.

...ÉLTELY
...ÁRNOKNÁL VEGYEN
...ÉSZITŐ
...UTORA

...SZLETLE IS
...SÁRNOKNÁL VEGYEN
...Ó-UTCA 41.
...ált szobák, re-
...garnitúrák, ujak,
...cs, Semmelweis-

...ndezések
...ódern ízlésben
...ONGORATERME
...OS CSÁSZÁR-ÚT 66
...ódern árfeltételek!

Élestöltéses éjszakai légelhárító gyakorlat a Hanság mocsarai fölött

Névtelen Vár, a Hanságban, május 27
(Az Est kiküldött katonai munkatársától)

A magyar légvédelmi tüzérség ma *a világon a legjobb és a legmodernebb.*

Ezt ma már a világ minden katonai szakértője egyértelműen állapítja meg és fényes bizonyságot tett erről *az a nagyszabású kétnapos légvédelmi lőgyakorlat*, amelyre a honvédvezérkar és az országos légvédelmi parancsnokság *Az Est* katonai munkatársát is meghívta.

A *Hanság* nyugati szélén játszódott le ez a pompás bemutató, amely *a magyar légvédelmi ágyúk, gépágyúk és nehéz géppuskák nagyszerű pontosságát* mutatta be. Feltárultak a modern légvédelem titkai és a megjelent előkelőségek — közöttük *József* főherceg, tábornagy, *Werth* Henrik gyalogsági tábornok, vezérkari főnök, *Sónyi* Hugó gyalogsági tábornok, a honvédség főparancsnoka, vitéz dr. *Fábry* Dániel tábornok, országos légvédelmi parancsnok és *Rákossy* Béla tábornok, légügyi szemlélő — a katonai szakértőkkel, valamint a vezérkar és a hadiiskola jelenlévő tagjaival nyugodt lélekkel állapíthatták meg, hogy *ma a világ egyetlen államának sincs tökéletesebb légvédelmi szervezete.*

Felejthetetlen élmény marad minden résztvevő számára *az az éjjeli gyakorlat*, amelyen két légvédelmi üteg és számos légvédelmi gépágyú, valamint géppuska vett részt. Az esti szürkületben még fel-felcsillant a távoli háttérben a *Fertő-tó* szürke víztükre. Az égen nehéz viharfellegeket kergetett a tomboló szélvész és csakhamar megeredt az eső.

Fülelnek a gépek

Még semmi nem rezdült, amikor a légvédelmi ágyúktól jó messze felállított fantasztikus *fülelő szerkezet*, amely karcsú fémszárakon égnek meredő furcsa tölcséreivel olyan volt a sötétségben, mint valami egzótikus orchidea-csokor, *már leadta az első figyelmeztető jelzést.* Megfeszítetten figyeltünk, de semmi nem látszott és semmit sem hallottunk. *Két perc is beletelt, míg Északról gyenge motorberregést hozott a szél.*

Most már lázas tevékenység uralkodott mindenütt. Csodálatos fegyelemmel és szinte gépies pontossággal dolgoztak a tüzéreink. Hang nem hallatszott és még a preciziós gépek is irányzó szerkezetek mellől is *csak a parányi fénypontok* világítottak sejtelmesen 20— 30 méter távolságra. Mint utólag kiderült, *minden tüzér homlokára parányi villanylámpát csatolnak*, amelyet közönséges zseblámpaelem táplál. Ezekt a kis szentjánosbogárkákat semmiesetre sem láthatja meg a repülő.

Egyre erősebbé válik a búgás és a sötétségben most már kísérni kezdik a nyolcmilliméteres légvédelmi ágyúk hosszú csövei az ellenséget. *Pusztán a fülelőszerkezet irányítására támaszkodhattak*, de azért így is kitűnően láthattuk, hogy merről közeledik az egyelőre még láthatatlan »ellenség«.

Fényszórók hálójában

Most egyszerre *felvillan egy hatalmas reflektor fénycsóvája.* Ez a másfélméteres fényszóró az úgynevezett »*kereső fényszóró*«, amelynek »csak« az a feladata, hogy megtalálja az ellenséges bombavetőt. Ez a »csak« a valóságban nagyon is nehéz feladat elé állítja a katonákat. Ha a *fényszóró* nem lenne villamoskábellel összekapcsolva a *fülelő szerkezettel*, talán meg sem lehetne találni a felhők között az egyre jobban közeledő repülőgépet. A fülelőgép jóvoltából azonban *másodpercek alatt ezüstösen felvillan a közeledő repülőgép a felhők között.*

Ebben a pillanatban már *működésbe lép a világhírű Juhász—Gamma központi irányítószerkezet.* Ez a csodálatos *gépagy*, amely huszonhét féle bonyolult számítást végez és annyira leegyszerűsíti a tüzérek munkáját, hogy más dolguk sincs, mint néhány mutatót beállítani, villámgyorsan dolgozik és csalhatatlanul tökéletes: *másodpercek alatt négy hatalmas légvédelmi ágyú csöve van pontosan beirányozva az ellenséges repülőre.*

Azaz, hogy nem a fölöttünk járó igazi repülőgépre, hanem arra a *célzsákra*, amelyet a kétmotoros magyar bombavető mintegy *nyolcszáz méter távolságban* maga mögött húz. Félelmetes feladat lehet még így is légvédelmi lőgyakorlaton *az eleven céltábla szerepét játszani.* Ha nem lennének olyan tökéletesek a magyar légvédelmi ágyuk és irányzókészülékek, akkor bizony sok hősi halottja lenne már békében is a légvédelemnek. Nem egyszer fordult elő idegen államokban, hogy *a légvédelmi tüzérség lelőtte a saját repülőgépét a pilótával egyetemben.* Éppen ezért *Angliában* például olyan repülőgépeket használnak, amelyben nem ül pilóta, hanem a földről irányított rádiószerkezet kormányoz.

Az ágyútűz színjátéka

Félperccel azután, hogy a kereső-fényszóró szerepét átvették *a célvilágító fényszórók:* az ütegparancsnok gombnyomására *eldördülnek a légvédelmi ágyúk.* Mingyárt az első lövés megdöbbentően pontos: *a célzsákot négy gránátfelhő veszi körül.* Igazi repülőgép nem menekült volna ki ebből az acélesőből.

Az ágyúk nem pihennek. Szinte ugyanabban a pillanatban, amikor az égen fellobbannak a gránátok robbanófelhői, már újabb sortüzet ad le a négyágyús légvédelmi üteg. *A lövések pontosan követik a menekülő repülőgépet addig*, amíg *a gépágyúk* nem veszik át a tüzelést.

A magyar légvédelmi tüzérség *nyolccentiméteres légvédelmi ágyújának* nincsen párja, de ugyanezt mondhatjuk el *a négycentiméteres gépágyúról* is, amely nem lő ugyan 7—8000 méter magasra, mint a nyolccentis, viszont egy kilométertől négy kilométer magasságig feltétlenül biztosan hat, hiszen *percenkint 150 darab négycentiméteres gránátot tud kilőni.*

Nincs az az István-napi *tüzijáték*, amely olyan csodálatosan szép látványt nyujtana, mint a gépágyúk éjszakai tüzelése. Gránátjaik úgynevezett *nyomjelző lövedékek*, ami annyit jelent, hogy *sárga és vörös fényben izzanak attól a perctől kezdve, hogy elhagyják az ágyú csövét.* Olyan finom a szerkezetük, hogyha csak kifeszített selyempapírt érnek is, már robban a gránát. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy a repülőgépet el sem kell találniok, mert *már a gép közelében, a levegő sűrűsödésére, nyomban felrobbannak.*

Gondoskodtak természetesen arról is, hogy azok a gránátok, amelyek nem találták el céljukat, *ne robbanjanak fel akkor, amikor végül a földre hullanak*, különben nagyvárosok védelmére nem lehetne légvédelmi tüzérséget használni, mert a fel nem robbant gránátok majd annyi kárt okozhatnának, mint az ellenséges bombák. *Bizonyos idő után minden gránát felrobban a levegőben*, akár eltalálta célját, akár nem és így legfeljebb kisebb repeszdarabok hullanak a városra, amelyek már akkor sem tesznek kárt, ha háztetőre hullanak.

Nappali légelhárítás

Éjfélig dörögtek az ágyúk a Hanságban, majd néhány órás pihenő után hajnalban a honvédség légvédelmi tüzérsége bemutatta, hogy *nappal még csodálatosabb pontossággal tud elhárítani minden légitámadást.* Nehéz hernyótalpas traktorok vontatják a négytonnás ágyúkat, ennek ellenére *két és fél perc alatt már* teljesen tűzkész állapotba tudják helyezni az ágyúkat és a központi irányzókészüléket. Ennyi idő még a leggyorsabb bombavetők váratlan támadása esetén is rendelkezésre áll, sőt még várniok is kellett az ágyúknak, míg megérkezett az »ellenséges repülő«, azaz a magyar bombavető mögött úszó *célzsák.*

Jókai felejthetetlen regényének, a *»Névtelen Vár«*-nak a környékén játszódtak le a gyakorlatok és *Az Est* katonai munkatársa is *a Névtelen Vár egyik kőfaláról nézte végig a felejthetetlen színjátékot.*

Kimondhatatlanul jó érzés volt látni, hogy a magyar légvédelem milyen tökéletesen működik. *Budapestnek* a fekvése is szerencsés, hiszen *Budán* félkör alakban mindenütt hegyek emelkednek, amelyek ideális állásokat nyujtanak a légvédelem számára. Kétségtelen, hogy *a magyar légvédelem el tudna hárítani minden ellenséges repülőtámadást* és ezzel az érzéssel tért haza a *Névtelen Vár* tövében tartott légvédelmi lőgyakorlat minden résztvevője.

Ismét egy front, amelyen a magyar katona legyőzhetetlen!

Lovik Károly

Két bandita négy előkelő hölgyet drágaságainak átadására kényszerített Csikágóban

Csikágó, május 27

Vakmerő utcai rablótámadás történt pénteken Csikágóban. Két fegyveres bandita az egyik forgalmas utcán megállított egy gépkocsit és *kényszerítette a bentülő négy előkelő hölgyet, hogy adják át ékszereiket és pénzüket.* A banditáknak sikerült mintegy 20.000 dollár értékű zsákmányukkal elmenekülni. *(MTI)*

Pünkösdi és pünkösd utáni kedvezményes színházjegyeink

Színházjegyirodánk (Erzsébet-körút 18—20.) a pünkösdi ünnepekre megszerzett minden előadást, amit még Budapesten tartanak. Igy szerzett a nagysikerű, érdekes *VII. Gergely*-hez a Nemzeti Színházba, a kitűnő *Színarany* című színjátékhoz és a nagyhatású, új átdolgozású *Az ember tragédiájá*-hoz a Nemzeti Színház Kamaraszínházába.

Kapható jegy még vasárnap délutánra, vasárnap estére, hétfő délutánra és hétfő estére a nagysikerű *Orvoskisasszony*-hoz a Vígszínházba, ahova a pünkösd utáni előadásokra is kapható kedvezményes jegy.

Ad továbbá Színházjegyirodánk pünkösd mindkét napjára a költői *Az ezerkettedik éjszaká*-hoz a Magyar Színházba, valamint a nagyszerű *Szerelem gyümölcsé*-hez az Andrássy Színházba és a *Hiúság vására* című revühöz, melyben Budapest legérdekesebb művészei lépnek fel, a Városi Színházba.

Színházjegyirodánk külön telefonszáma: *143-888.*

A német sajtó Pál jugoszláv kormányzóherceg látogatásáról

Berlin, május 27
(Német Távirati Iroda)

A német sajtó részletesen foglalkozik azzal a jelentéssel, amely beszámol arról, hogy Pál jugoszláv kormányzóherceg Hitler vezér meghivására hivatalosan ellátogat Németországba. A lapok, amelyek jórészt közlik a kormányzóherceg és feleségének fényképét is, a német nép örömének adnak kifejezést és emlékeztetnek arra, hogy a két ország közt régóta baráti kapcsolatok állanak fenn.

(MTI)

Két új török miniszter

Ankara, május 27

A török kormány összeállításában változás történt. Pénzügyminiszter lett *Fethi Okyar*, aki Londonban nagykövet volt, az állami jövedékek és vámok minisztériumának vezetését pedig *Raid Karadeniz* vette át.

Ma nyit a Fényes Cirkusz!
VIDÁM világatrakciók!!!
ELŐADÁSOK 4 és 8 órakor
JEGYELŐVÉTEL: 113—374 és 113—364

SZÍNHÁZ ZENE RÁDIÓ

FELTÁMADÁS

A Nemzeti Színház mai bemutatója

A »Háború és béke« vagy »Karenina Anna« írójának utolsó nagy írása a »*Feltámadás*«, a tolsztoji hitvallás evangéliuma, az író önéletrajza, politikai, társadalmi és családi önigazolása, visszatérés a korábbi nagy orosz regények miszticizmusához, felsötétlő szibériai hátterével.

Tolsztoj azóta meghalt, kicsit a »Feltámadás« is. *Kovách* Aladár kelti ma új színpadi életre a regényt, tagadhatatlanul nagy színházi ügyességgel és hatásérzékkel. De bármily lelkes tolsztojhivőnek vallja is magát az író, itt mégis eladja a mestert a színpadi érvényesülés könnyebbségéért. A regény elvész, drámát nem kapunk helyébe, csak tobzódó színes színhelyeket, lebujok őrjöngő orgiáját, kiselejtezett törvényszéki termek izgalmát, börtönök ablakrostélyán át beszüremlő húsvéti zsoltárt és gyanús túlvilági fényeket. Helyenkint gitár és étvágygerjesztő étkezések. Igy adják ma Tolsztojt, bérletben.

Az eredeti regény és a belőle sajtolt színdarab hatása itt merőben más. És ez a döntő hiba. A fiatal diák, a lobogóvérű katonatiszt és a megtért apostol lélekvándorlása végképpen hiányzik a darabból, ezt a felvonásközökre bízta a szerző. Három egészen külön alak, mondhatnám szerep a hercegi vezeklő, vissza kell lapozni a regényben, hogy hitelesítsük magunk előtt a nagy átlényegülést. Mint a villanyórák mutatója is csak áll, aztán időnkint ugrik egyet minden átmenet nélkül. A szerző írói csiszoltsága és művészi életösztöne menti csak meg a regényt a színpadi ponyva végveszélyétől.

A nagy zsivajban és tolongásban egyedül *Timár* József nem veszti el a fejét és szivét. Ma is rendületlenül kitart a maga előkelő művészi felfogása mellett. *Dayka* Margit Hamupipőkéje megkönnyeztetően édes, mint egyszerű pesztonka már magával hozza a tragédia levegőjét, de később elkapja a színpad és eltéved a kulisszák közt. *Szeleczky* Zita nagyvilági kisasszonya rajzban, színben és hangban sugárzik a jókedvű üdeségtől. *Aghy* Erzsi is nagyon finom. A zsúfolt színlap néhány neve fölött tapintatosan átsiklunk, de húzzuk alá *Gobbi* Hilda, *Major*, *Füzes* Anna, *Tapolczai*, *Vándory* Margit és *Bornemissza* Éva nevét. A darabot és előadást dr. *Németh* Antal rendezése, *Horváth* János színpada és *Nagyajtay* P. Teréz jelmezei hangolják össze. De a fényjátékmestert arra kérjük, únjon rá már végre ő is az örökös dics- és giccsfényekre.

(H—ő)

Kiss Ferenc

„A LAVIROZÁSOK IDEJE ELMULT"

Kiss Ferenc beszéde a 75 éves Színművészeti Akadémia mai záróünnepén

A Színművészeti Akadémia ma délelőtt tartotta évzáró ünnepélyét, amelyen képviseltette magát a kultuszkormány is.

Kiss Ferenc, az Akadémia igazgatója mondott beszédet.

— Magyar színészjelöltek! — mondotta. — Nektek kell majd *megtisztítani beszédünket*, amit annyira kitekertek a sarlatánok. Sajnos, az utóbbi éveinkben erre színpadjainkon kevés gondot fordítottak.

— *A lavirozások ideje elmúlt.* Határozottságot kíván tőletek az ország művészi élete, de a nemzet jövendője is. Az ingadozás jellemgyengeség és az ingadozót gyorsan és könnyen lökik félre a határozott irányba törtetők.

A távozó növendékek nevében vitéz *Benkő* Gyula mondott búcsúbeszédet.

Gál Gyula visszavonul a tanítástól

A Nemzeti Színház kiváló művésze, *Gál* Gyula, a Színművészeti Akadémia tanára bejelentette, hogy *magas korára való tekintettel jövőre visszavonul a tanítástól.* Harminckét évig tanított a Színművészeti Akadémián és a mai magyar színművészet színejava szerepelt növendékei sorában.

Egy UFA-film robbanó sikere

Ritka természeti tünemény szemléljük az olvasó: a legfrissebb Ufa-filmet, Barabás Pál »Könnyű a férfiaknak« című vígjátékát »robbanó« hőmérővel jutalmazzuk.

A budapesti színházi közönség ismeri a modern, vidám témát, láttuk színdarab formájában az Andrássy-úti Színházban. A férfi elveszti az állását, csak a nő dolgozik egy nagy bank igazgatósági titkárnőjeként — és a férfi süt, mos, főz, takarít odahaza, hogy senki se illethesse az ingyenélő vádjával: »Könnyű a férfiaknak...«

Ebből az expozícióból ágaznak aztán el a vidám és kellemes témabonyolító erecskék, amelyekben pirosan folyik a főtéma vére. Igen, ezt találjuk a legjellemzőbbnek: él ez a történet, lüktet, piheg, háborog, mérgelődik, nagyokat kiált és édesen suttog, vér van benne, amelynek színét nem az I. G. Farben karminjával festették pirosra, hanem írói tehetséggel.

Nincs az új, Budapesten és a magyar vidéken lejátszódó új Ufa-filmben semmi tschikósch, gullasch, fokosch-komplekszum, mely komplekszumokban sajnos, eddig tobzódott az Ufa, mihelyst magyar miliőről volt szó. A színészi játék hangja sem dobpergésszerű, mint az allongeparókás, fehér selyem strimflis, biedermeier-hangulatú »Nanon«-ban például, hanem szelid, halk, emberi. Nem tudunk magunkhoz térni a meglepetéstől, hogy a neubabelsbergiek ezt is meg tudták csinálni. Bocsánat, nem voltunk hozzászokva.

A nádszálkarcsú Lilian *Harvey* játssza a családfentartó női főszerepet bájosan, kecsesen, energikusan és elandalodón. A negyvenkét kilós finom és érdekes Ufa-sztár ragyog ebben a szerepben. Partnere Willy *Fritsch*, film-Németország elsőszámú közkedvence: hódító, uri és választékos. A díszletek szépek, a fotografiák gyönyörűek. Biztosak vagyunk benne, hogy az elegáns, könnyed, művészi munkának minden »piacon« sikere lesz.

MEGNÉZZÜK? Senki sem fogja megbánni, tiszta szívvel ajánljuk.

Somlay Artúr

Somlay Artúr mint gróf Keglevich István a Vígszínház színpadán

Gárdonyi Lajos

Felvonulnak a színház történetének nagyjai

A Vígszínházban már próbálják a június 3-án bemutatandó kabaréelőadás műsorát. Ebben a kabaréprogramban szerepel *Harsányi* Zsolt »Negyvenhárom év« című darabja, amelyben felvonulnak a Vígszínház őskorának nagyjai.

Szerepelni fog a színpadon gróf *Keglevich* István, a Vígszínház megalapítója, akit *Somlay* Artur személyesít meg. *Jókai* Mórt, akinek a darabjával megnyitották a Vígszínházat, *Bárdi* Ödön játssza. A Vígszínház első igazgatója, *Ditrói* Mór, *Ajtay* Andor lesz. *Faludi* Gábort, a híres színigazgatót *Gárdonyi* Lajos játssza. *Hegedüs* Gyulát *Pártos* Gusztáv viszi a színpadra. A fiatal *Csortos* Gyula képében *Greguss* Zoltánt fogjuk látni és *Szerémy* Zoltán alakjában *Dózsa* István jelenik meg.

Jan Kiepura

Kiepura Budapesten mint Cavaradossi és Mantuai herceg

Ma délelőtt megjelentek az Operaház plakátjai Jan *Kiepura* kamaraénekes vendégszerepléséről. Az előadásokat az Operaház a Városi Színház épületében rendezi.

Hétfőn, *június 12-én* a Toscában énekli Cavaradossi szerepét, csütörtökön, *június 15-én* pedig a Rigolettóban lép fel mint Mantuai herceg.

25

Tegnap este a Vígszínházban 25-ödször játszották az »*Orvoskisasszony*« című darabot *Muráti* Lilivel a címszerepben. A darab első jubileumán telt ház ünnepelte a szereplőket.

RÁDIÓMŰSOR

Szombat, május 27.

BUDAPEST I.: 5.40 Cigányzene. — 6.50 Vitéz **Garamszeghy** Sándor előadása. — 7.25 Szalónzene. — 7.45 »Egy pohár víz«. **Scribe** vigjátéka. — 10.00 Tánclemezek. — 11.00 Operaházi zenekar.

BUDAPEST II.: 5.10 Hanglemezek. — 7.25 **Turi** Elemér csevegése. — 8.20 Szalónzene.

A színházak ünnepi műsora

OPERA: Ma: *Aida* (½8). Vasárnap: *Faust* (½8). Hétfő: *János vitéz* (½8). — **NEMZETI:** Ma (I. bérl.), vas. este (VIII. bérl.), hétfő (II. bérl.): *Feltámadás* (½8). — **KAMARA:** Ma, vasárnap és hétfő este: *Színarany* (8). — **VÍG:** Minden este és ünnep d. u.: *Orvoskisasszony* (½4, 8). — **MAGYAR:** Minden este, vasárnap és hétfő d. u.: *Az ezerkettedik éjszaka* (½4, 8). — **ANDRÁSSY:** Minden este, vasárnap és hétfő d. u.: *A szerelem gyumölcse* (½4, 8). — **ERZSÉBETVÁROSI:** *A dorozsmai szélmalom* (½6, ½9). — **JÓZSEFVÁROSI:** *A dorozsmai szélmalom* (½6, ½9). — **KISFALUDY:** *A dorozsmai szélmalom* (½6, ½9).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. H = Híradók. M = Matiné.

ADMIRÁL (353-707. Margit-körút 5.) **Sziniiskola** (Luise Rainer) Cincognak az egerek (szines) H (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ½4 ½6 ½8 ½10). Vas. d. e. ½10 és ½12-kor **Tilos utakon** (Corinne Luchaire). Hétfőn délelőtt ½10 és ½12-kor **Néma vár** (Annabella). — **ALKOTÁS** (155-374. Gömbös Gyula-utca 11.) **Fehérvári huszárok** (Páger, Kabos) Popeye legújabb kalandjai Óceánok martalócai. Hétfőtől: **Varieté csillagai** (Bordy, Szeleczky). Nagytakarítás Kikunál. Híradók. (½4 ½6 ½8 ½10; vas. és ünnepnap ½2 ½4 ½6 ½8 ½10.) Vas. d. e. 11-kor **Strogoff Mihály.** Hétfőn d. e. 11-kor **Anthony Adverse.** — **ANDRÁSSY** (124-127. Csengery-utca 39.) **A varieté csillagai** (Szeleczky, Páger). Nincsen új a nap alatt. H (¾4 ¾6 ⅜8 ¾10; V Ü 2 4 6 8 10). — **ATRIUM** (154-024, 153-034. Margit-körút 55.) **Hófehérke és a hét törpe** (Walt Disney szines filmcsodája) Zenélő tündérek H (½6 ⅛8 ½10 Sz V Ü ½4 ½6 ½8 ½10). — **BELVÁROSI** (384-563. Irányi-utca 21.) **Pajkos hercegnő** (Jeanette Mac Donald) H (4 6 8 10; V Ü jobbt. 2 4 6 8 10; balt. 3 5 7 9). — **BODOGRÁF** (149-510. József-körút 63.) **Pajkos hercegnő** (Jeanette Mac Donald) H (¼4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü ½2 ½4 ½6 ½8 ½10.) — **BROADWAY** (144-212. Károly-körút 3. szám.) **Fiúk városa** (Mickey Rooney) H (¼4 ½6 ½8 ½10; Sz V Ü ½2 ½4 ½6 ⅛8 ½10). — **BUDAI APOLLO** (351-500. Csalogány-utca 46. sz.) **A zöld császár** (Gustav Diessel) és a kisérő műsor. Hétfőtől: **A válóperes leány** (Merle Oberon). Híradók. (½5 ¾7 9; **V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.**) — **CAPITOL** (134-337. Baross-tér 32.) Második hétre prolongálva! **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi) H ½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10). — **CITY** (111-140. Vilmos császár-út 36.) **Az örök csavargó** (Wallace Beery) A szépség iskolája H (¾6 ¾8 ¾10; Sz V Ü ¾4 ¾6 ⅜8 ¾10 órakor). — **CORSO** (182-818. Váci-utca 9.) **Honolulu** (Eleanor Powell) Kabaré a mellényzsebben (A mi bandánk) H (½6 ⅛8 ½10. Sz V Ü ½4 ½6 ½8 ½10). — **CORVIN** (139-584, 138-988. József-körút és Üllői-út sarok.) Prolongálva! **Bors István** (Páger, Tolnay) H (½4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü ½2 ½4 ½6 ⅛8 ½10.) — **DAMJANICH** (134-803. Damjanich-utca 1. szám.) **A zöld császár** (Carola Höhn) és a kisérő műsor. H (½4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü 2 4 6 8 10). — **DÉCSI** (121-343, 125-952. Teréz-körút 28.) **Honolulu** (Eleanor Powell) Max Baer tréningje a világbajnokságra. (6 8 10; Sz V Ü 4 6 8 10.) — **ELIT** (114-502. Szent István-körút 16.) Prolongálva! **Bors István** (Páger, Tolnay) H (4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10). — **FORUM** (189-707, 189-543, 188-528. Kossuth Lajos-utca 18. szám.) Második hétre prolongálva! **Eleven ördög** (Danielle Darrieux) Hollywoodi zenebona (rajzfilm) (½6 ⅛8 ½10; Sz V Ü ½4 ½6 ⅛8 ½10). — **GLÓRIA** (144-800. Thököly-út 56.) **Pajkos hercegnő** (Jeanette Mac Donald). Hétfőtől: **A válóperes leány** (Merle Oberon). **A Szent Korona gyöngyei (kultúrfilm).**

Színház és Mozi

IV. ÉVFOLYAM 44. SZ. / 1951. NOVEMBER 2–8-IG. / ÁR

GOBBI HILDA

a Magyar Népköztársaság érdemes művésze játssza Gertrudist Katona József Bánk bán-jában a Nemzeti Színháznak

a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóján rendezett ünnepi előadásán

(Magyar Fotó — Farkas felv.)

Az „Aranycsillag" Szlovákiában

Budapesten a Fővárosi Operettszínház egyik legnagyobb sikere volt Hámos György »Aranycsillag« című honvédoperettje. A kimagasló sikerű magyar operettet nemrég Szlovákiában is bemutatták. Pozsonyban került színre, ahol estéről estére zsúfolt nézőtér tapsolt a magyar operettújdonságnak. A rendezés Frantisek Vesely munkája volt, a koreográfia Magda Gregorová műve. Két jelenet a pozsonyi »Aranycsillag« előadásáról

Magyar Állami

OPERAHÁZ

Telefon: 121-362.

Pénteken, november 2-án

Bérlet: S-sorozat, 1. sz.

VARÁZSFUVOLA

Dalmű 2 felvonásban, 15 képben.

Zenéjét szerezte: **MOZART**

Szövegét írta: **Schikaneder**

Fordította: **Harsányi Zsolt.** A fordítást átdolgozta: **Fischer Sándor.** Rendezte, a díszleteket és jelmezeket tervezte: **Oláh Gusztáv**

Vezényel: **Pless László**

Sarastro . . .	**Littasy György**
Tamino . . .	**Rösler Endre**
Az Éj királynője	**Páka Jolán**
Pamina, a leánya	**Osváth Júlia**
Első . .	hölgy **Takács Paula**
Második . .	hölgy **Sándor Judit**
Harmadik .	hölgy **Németh Anna**
Öreg pap . . .	**Farkas Sándor**
Első pap . . .	**Somogyvári L.**
Második pap .	**Galsay Ervin**
Papageno . .	**Mindszenti O.**
Papagena . .	**Pavlánszky E.**
Monostatos . .	**Fekete Pál**
1., 2., 3. némtő	**Szele Margit, Koltai Valéria, Jurenák Ida**
1., 2. őrtálló	**Joviczky József, Tóth Lajos**
1., 2., 3. rabszolga	**Dárday Andor, Környey Sz., Rózsa Nándor**

*

Paminát, az Éj királynőjének lányát Sarastro elrabolta. Tamino herceg elindul, hogy kiszabadítsa a lányt. Megtudja, hogy Sarastro azért rabolta el Paminát, hogy kivonja anyjának, a sötétség hatalmainak befolyása alól, s olyasvalakinek adja, aki eszével, szívével, jellemével méltó a lány kezére. Pamina és Tamino a kemény próbák sorát állja ki a bölcs Sarastro országában, de végül is egymásé lehetnek.

Szombaton, november 3-án

Bérlet: E-sorozat, 3. sz.

Kezdete 7, vége 10 óra után

A BOLYGÓ HOLLANDI

Dalmű 3 felvonásban.

Szövegét és zenéjét írta:

WAGNER RICHARD.

Fordította: **Lányi Viktor.** Rendezte és a díszleteket tervezte:

Oláh Gusztáv

Karigazgató: **Pless László**

Vezényel: **Lukács Miklós.**

Daland, norvég hajós	**Bencze Miklós**
Szenta, a leánya	**Rigó Magda**
Erik, vadász . .	**Nagypál László**
Mari, Szenta dajkája . . .	**Lőrincz Zsuzsa**
Kormányos . .	**Göndöcs József**
A hollandi . .	**Fodor János**

Színhely: a norvég partok.

*

A bolygó hollandiról azt mondják a tengerészlegendák, hogy átok üldözi s csupán hét évenként egyszer léphet partra, hogy egy leányt keressen, aki szerelmével megváltja őt. Daland találkozik a bolygó hajóssal s megszédülve, lányát ajánlja fel néki. Szenta, Eriknek, az ifjú vadásznak a menyasszonya, de miután mindig a bolygó hollandiról ábrándozott, most boldogan mond igent a hajósnak. Szenta még találkozik volt jegyesével, Erikkel, s a bolygó hajós félreérti ezt a találkozást, azt hiszi, hogy Szenta nem tud hű lenni hozzá. Visszamegy tehát hajójával ismét a tengerre. Szenta hiába tartóztatja, s amikor látja, hogy szerelmese elhagyta, a tengerbe veti magát.

Vasárnap, november 4-én délelőtt 11 órakor

Hétfőn, november 5-én ½8 órakor

A KÍNAI IFJÚSÁGI MŰVÉSZEGYÜTTES ELŐADÁSA

előadása

A FEHÉRHAJÚ LÁNY

Opera 5 felvonásban, 16 képben

Irta: **He Zin-csi** és **Din Ji.** Zenéjét szerezték: **Ma Ko, Csan Lu** és **Cui Bej.** Színpadi rendező: **Lü pong.** Díszlettervező: **Lu Lu, Csan Jo** és **Ci Mu-dun**

Rendezők:

Su Csan és **Csan Szui-hua**

Vezényel: **Van Sen-lin**

Szi Er	**Van Kun**
Jan Be-lao . .	**Csan Sou-vi**
Huan anyja . .	**Li Bo**
Mu Zsin-ze . .	**Ko Szun**
Csao, öregember	**Csan Fej**
Van néni . . .	**Din Li**
Huan Si-zsen .	**Csen Csan**
Csan néni . . .	**Han Bin**
Da csun . . .	**Szin Szin**
Da Sz-o . . .	**Lu Szin-Szan**

*

Hopei tartomány egyik falucskájában él egy paraszt, Jan Be-lao. Nem tudja kifizetni adóját, s így kénytelen leányát a dúsgazdag földesúrnak eladni. A leány vőlegénye lázadozik ez ellen, ám a földesúr szülőfaluja elhagyására kényszeríti őt. A fiú csatlakozik a nyolcadik hadsereghez.

Bencze Miklós, Daland norvég hajós szerepét énekli a »Bolygó hollandi«-ban

(Magyar Fotó)

Jan Be-lao fájdalmában öngyilkosságot követ el.

Huan földesúr családjában Szi Er szolgálói teendőket végez, a legkülönbözőbb megaláztatásoknak teszik ki és a földesúr erőszakot követ el rajta.

Egy másik szolgáló segítségével Szi Ernek sikerül Huan karmaiból egy barlangba menekülnie. Mindenki azt gondolja, a folyóba vetette magát és holtnak vélik. Néhány évig egyfolytában a barlangban él, vad gyümölcsökkel, valamint az erdei templom áldozati ételeivel táplálkozik.

Az embertelen élet folytán Szi Er teljesen megőszül. A falu lakosai csodálattal fogadták a »fehérhajú istennő« megjelenését.

Az 1937-es évben a 8. hadsereg felszabadítja a falut. Szi Er sokat szenvedett vőlegénye, Da Csun visszatér a hadsereggel.

A földesúr eleinte titkolni igyekszik multbeli gaztettét. Most is meg akarja akadályozni a földbérleszállítást. Végül lelepleznek. Megtalálják a fehérhajú Szi Er-t, végleg megtörik a földesúr hatalma, megszilárdul a népi hatalom. A faluban új élet kezdődik.

Vasárnap, november 4-én, este
Bérletszünet
Kezdete 7, vége 11 óra után

CARMEN

Dalmű 4 felvonásban

Zenéjét szerezte: **BIZET**

Szövegét Mériméo Prosper elbeszélése után írták: **Meilhac** és **Halévy L.** Rendezte, a díszleteket és jelmezeket tervezte: **Oláh Gusztáv.** A táncokat tervezte és betanította: **Nádasy Ferenc.** Karigazgató: **Pless László**

Vezényel: **Majorossy Aladár**

Don José	**Simándy József**
Escamillo	**Svéd Sándor**
Remendado	**Fekete Pál**
Dancaire	**Katona Lajos**
Zuniga	**Faragó A.**
Morales	**Melis György**
Carmen	**Palánkay Klára**
Micaela	**Orosz Júlia**
Frasquita	**Pavlánszky E.**
Mercedes	**Sándor Judit**

A táncokat a IV. felvonásban előadják: **Lakatos Gabriella, Hamala Irén, Erdélyi Aliz, Kálmán Etelka, Takáts Anna, Vashegyi E., Ősi János, Tóth László, Gál Andor, Szántó Bálint** és a tánckar.

Történik Szevillában, 1820-ban

*

1. felv.: Carmennek megtetszik Don José tizedes és virággal, tánccal felhívja magára a figyelmét. A tüzesvérű lány összeveszik egyik társnőjével, kést ránt elő a **Zuniga** hadnagy Don Josénak adja ki a parancsot, hogy kötözze meg Carment. Carmen táncával meghódítja a tizedest, aki szökni hagyja. **II. felvonás:** Don Josét megbüntetik Carmen szökése miatt. A tizedes felkeresi Carment egy kocsmában. A lány ekkor már Escamillo torreádorba szerelmes, de mégis rávesz Don Josét, hogy szökjék meg a katonaságtól. **III. felv.:** Don José Carmen kedvéért csempész lesz s amikor itt megtudja, hogy a lány a torreádort szereti, késpárbajt vív vetélytársával. Carmen szétválasztja őket. Don José, régi szerelme, Micaela könyörgésére ott hagyja a csempészeket, hogy beteg anyját láthassa. **IV. felv.:** A szevillai arénában bikaviadal kezdődik, bevonul Escamillo, a torreádor. Carmennek hiába könyörög Don José, a lányt már csak a győztes torreádor érdekli. Don José ekkor leszúrja Carment.

Mikó András rendezte az Operaházban új betanulásban a nagy sikert aratott Szevillai borbély-t

(Magyar Fotó)

Kedden, november 6-án
Jegyek nem válthatók
Kezdete ½7 órakor
A
NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 34. ÉVFORDULÓJA alkalmából
DISZELŐADÁS

Szerdán, november 7-én
Bérlet: B-sorozat, 3. sz.
Kezdete 7, vége 10 óra után

BORIS GODUNOV

Dalmű 3 felvonásban, 8 képben.

Zenéjét szerezte:
MUSSZORGSZKIJ

Szövegét írta: **Puskin** és **Karamzsin.** Fordította: **Nádasdy Kálmán.** Hangszerelte: **Rimszkij-Korszakov.** Rendezte: **Oláh Gusztáv** és **Nádasdy Kálmán.**

Vezényel: **Lukács Miklós**

Boris Godunov	**Székely Mihály**
Xenia, gyermekei	**Neményi Lili**
Fjodor, gyermekei	**Cser Tímea**
Az öreg dajka	**Németh Anna**
Sujszkij herceg	**Angyal Nagy G.**
Cselkalov	**Klug Ferenc**
Pimen	**Littasy György**
Dimitrij	**Nagypál László**
Marina	**Szilvássy M.**
Várnagy	**Szomolányi J.**
Varlam	**Fodor János**
Missail	**Somló József**
Korcsmárosné	**Virág Ilona**
Falu bolondja	**Külkey László**
Határőrtiszt	**Domahidy L.**
Udvari bojár	**Somogyvári L.**
Krucsev, bojár	**Toronyi Gyula**
Leviczkij	**Tóth Lajos**
Csernyakovszkij	**Rissay Pál**
Mityu	**Molnár László**
1. parasztasszony	**Rostaházy A.**
2. parasztasszony	**Szatmáry A.**
Egy paraszt	**Bukucs Pál**

*

1. felv. 1 kép. **(Kolostorudvar Moszkvában. Idő: 1508.)** Fedor cár halála után. Boris foglalja el a trónt a bojárok és az egyház érdekei szerint. 2. kép. **(Cella a kolostorban.)** Grigorij, a fiatal szerzetes megtudja Pimentől, hogy Boris az igazi trónörököst meggyilkoltatta. Grigorij elhatározza, hogy a megmenekült cárevicsnek adja ki magát. 3 kép. **(Kremi főtere.)** A nép üdvözli a megkoronázott Borist. **II. felv.** 1. kép. **(Korcsma a litván határon. Hat év telt el.)** Grigorij két szökött szerzetessel a határra érkezik. Le akarják tartóztatni, de megszökik. 2 kép. **(A cár szobája a Kremiben.)** A gyötrődő Borisnak az alattomos Sujszkij hírt hoz a trónkövetelőről. 3. kép. **(Salomir, a lengyel herceg kertje.)** Grigorij elhatározza, hogy a trónt és Marina hercegnőt is megkaparintja. **III. felv.** 1 kép. **(A litván határon.)** A zendülő oroszok lelkesen fogadják Grigorijt, az ál Dimitrijt s új cárként ünneplik. 2 kép. **(Trónterem a Kremiben.)** Pimen csodatévő szent jövetelét hirdeti Dimitrij személyében. A cár félelmében megőrül, fiát rendeli utódjául a trónra, majd holtan roskad össze.

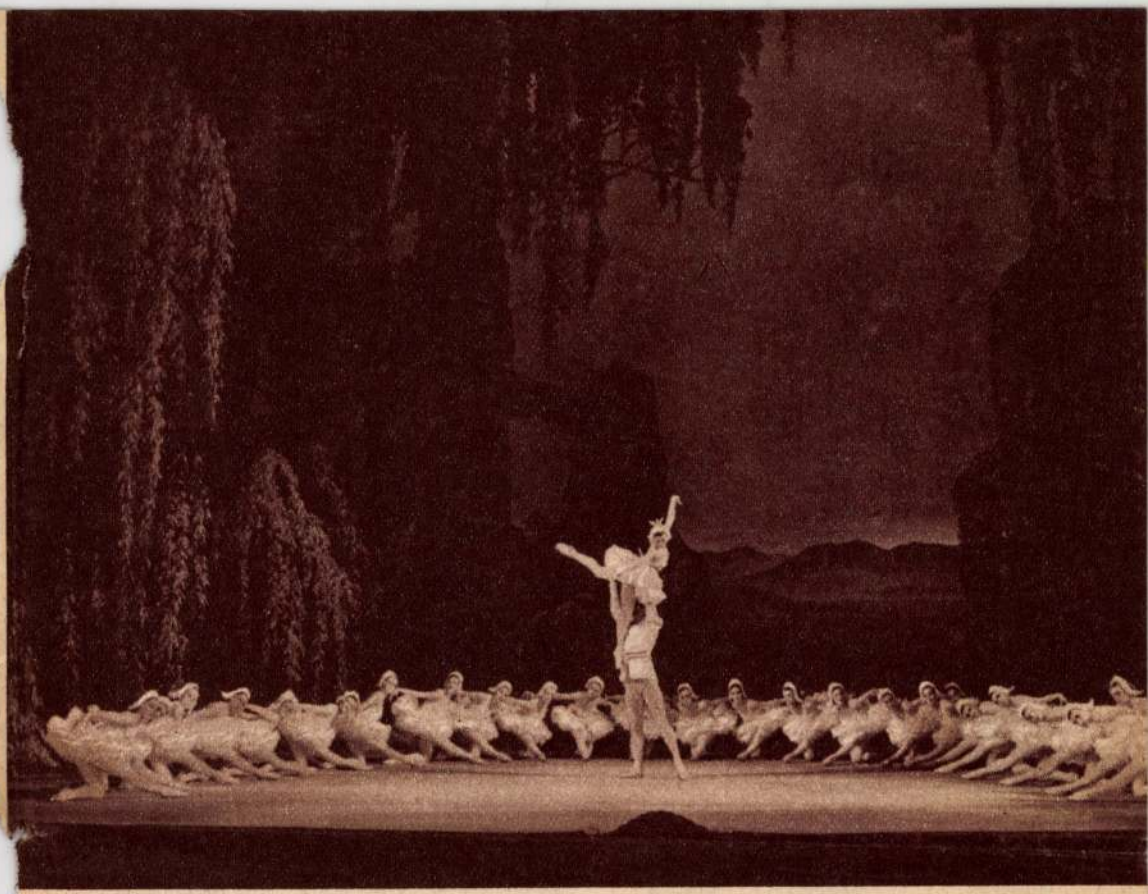

Csajkovszkij: »A hattyúk tava« című balettjének egyik jelenete.

Csütörtökön, november 8-án
Bérlet: Falloni—Anthes—Kéméndy

Kezdete 7, vége 10 órakor

A HATTYÚK TAVA

Balett 4 felvonásban

Zenéjét szerezte: **CSAJKOVSZKIJ**
Szövegét írta:
BEGICSEV és GELCZER
Koreográfiáját tervezte, rendezte és betanította:
ASZAF MESSERER,
a Szovjetunió népművésze, a Moszkvai Nagyszínház Sztálin-díjakkal kitüntetett balettmestere

Asszisztense: **Horváth Margit**
A díszleteket **Oláh Gusztáv** és **Fülöp Zoltán**, a jelmezeket **Márk Tivadar** tervezte

Vezényel: **Kenessey Jenő**

Odette	Csinády Dóra
A herceg	Fülöp Viktor
A varázsló	Sallay Zoltán
Odilia, a leánya	Csinády Dóra
A herceg anyja	Morgányi F.
A herceg nevelője	Suba Gyula
Pas de trois	Szarvas J. Ugray Klotild Ősi János
Udvari bolond	Füleki Gyula
Ceremóniamester	Hodál Sándor
Menyasszonyok	Takács Anna Góra Klára Müller Margit Szücs Marietta
Három hattyú	Müller Margit Rácz Boriska Szücs Marietta

Hat hattyú: Altorjai Edit, Brenecz Ilona, Maros Éva, Juhász Éva, Korda Mária, Péter Zsuzsa. Táncok a III. felvonásban: SPANYOL TÁNC: Erdélyi Alíz, Rácz Boriska, Eck Imre, Gál Andor. NÁPOLYI TÁNC: Bordy Bella és Szilágyi Mihály. MAGYAR TÁNC: Hamala Irén és Tóth László. MAZURKA: Csajkovits Magda, Kemény Judit, Devecsery László, és Ősi János.

*

I. felv.: Az ifjú herceg születésnapján édesanyja közli az ifjúval, hogy menyasszonyt kell választania. Megjelenik előtte egy eszménykép, ő az, akit szeretni tudna.

II. felv.: Ódon kastély romjainál, mély tó partján a herceg figyelmét egy szépséges hattyú ragadja meg. Célbaveszi, de az átváltozik ifjú leánnyá. Odette ő, az eszménykép, aki megvallja, hogy varázslat rabja. Gonosz szellem bűvölte el őt. A herceg hűséget esküszik Odettenek és hívja: legyen ott másnap az estélyen — őt választja jegyeséül. Odette óvja, intí az ifjút, vigyázzon: a gonosz szellem álnok és ravasz, kísérletet tesz majd arra, hogy esküszegésre bírja őt. Hajnalodik, Odette és barátnői ismét hattyúvá változnak.

III. felv.: A kastélyba bevonulnak a leányok, akik közül a hercegnek menyasszonyt kell választania, de ő csak Odetteről álmodozik. Jön a gonosz szellem is. Magával hozta Odiliát, a lányát, aki — Odette hasonmása. A herceg Odettet látja benne. A gonosz szellem diadalmaskodik: a herceg megszegte Odettenek tett esküjét.

IV. felv.: Éjszaka, a hattyúk tavának partján Odette elmeséli barátnőinek a herceg hűtlenségét. De az ifjú nem lett hűtlen, mert Odilia alakjában — Odettet látta és esküje neki szólt. A gonosz szellem viadalra kel a herceggel, aki legyőzi őt.

NEMZETI Színház

Telefon: 424-338

Pénteken

Kezdete 7, vége 11 órakor

A REVIZOR

Vígjáték.

Irta: **GOGOLY**

Fordította: **Mészöly Dezső** és **Mészöly Pál**. A díszleteket **Varga Mátyás**, a jelmezeket **Laczkovich Piroska** tervezte. Rendezte: **Gellért Endre**

A polgármester	**Juhász József**
Anna Andrejevna	**Fónay Márta**
Marja Antonovna	**Bánki Judit**
Hlopov	**Baló Elemér**
A felesége	**Sitkey Irén**
Ljapkin-Tyápkin	**Hindy Sándor**
Zemljanyika	**Tapolczai Gy.**
Spakin	**Keres Emil**
Dobcsinszkij	**Peti Sándor**
Bobcsinszkij	**Tompa Sándor**
Klesztakov, pétervári tisztviselő	**Gábor Miklós**
Oszip	**Makláry János**
Hübner	**Sugár Lajos**
Koropkin	**Z. Molnár L.**
Rasztakovszkij	**Siménfalvi S.**
Ljuljukov	**László Imre**
Uhoverov	**Somogyvári P.**
Szvisztunov (rendőrök)	**Márkus Ferenc**
Gyerzsimorda (rendőrök)	**Arosi Aladár**
Abdulin	**Bartos Gyula**
II. kereskedő	**Faragó Ödön**
III. kereskedő	**Gaál János**
IV. kereskedő	**Jávor Alfréd**
Poslepkina	**Majláth Mária**
Egy altiszt felesége	**Orbán Viola**
Miska	**Bánffy György**
Egy pincér	**Gosztonyi János**
Csendőr	**Lendvai Lajos**

*

Gogoly Nyikolaj Vaszilijevics, a nagy orosz realista irodalom atyja, a világirodalom óriása. Puskin kortársa és barátja (született 1809-ben, meghalt 1852-ben). Regényei és elbeszélései maró szatírával leplezték le a cári Oroszország földbirtokos urait, a feudalista hivatalnokokat, a korhadt rendszer visszásságait. 1836-ban jelent meg nyomtatásban legkiválóbb szatirikus vígjátéka: »A revizor«, amelyben kíméletlen gúnnyal ostorozza a becstelen cári közigazgatási rendszert, a dolgozó nép elnyomására és kiszipolyozására szolgáló állami szervezetet. A Nemzeti Színház már 1874-ben színrehozta »A revizor«-t. Ennek a színpadi remekműnek csonkítatlan és művészi tekintetben méltó előadására azonban csak hazánk felszabadulása után kerülhetett sor.

Szombaton, vasárnap és csütörtökön

Kezdete 7, vége 11 után

ÁRMÁNY ÉS SZERELEM

Szomorújáték 5 felvonásban.

Irta: **SCHILLER.**

Fordította: **Vas István**. A díszleteket **Varga Mátyás**, a jelmezeket **Nagyajtai Teréz** tervezte. Rendezte: **Gellért Endre.**

von Walter kancellár	**Balázs Samu** / **Somlay Artúr**
Ferdinánd őrnagy, a fia	**Básti Lajos** / **Gábor Miklós**
von Kalb főudvarmester	**Gellért Lajos**
Lady Milford	**Lukács Margit** / **Tőkés Anna**
Wurm, a kancellár titkára	**Horkay János** / **Juhász József**
Miller, városi zenész	**Gózon Gyula**
Millerné	**Fónay Márta** / **Sitkey Irén**
Lujza, a leányuk	**Ferrári Violetta**
A fejedelem komornyikja	**Bartos Gyula** / **Bihari József**
Sophie, a lady első komornája	**Bod Teréz** / **Váraljai Magda**
A lady komornyikja	**Keresztesi Béla**
A kancellár komornyikja	**Fillár István**

*

Friedrich Schiller (született 1759-ben, meghalt 1805-ben) egyike a XVIII. század legnagyobb német költőinek. Az »Ármány és szerelem« ékesenszóló, magávalragadó drámai bírálata a rothadt német feudális rendszernek. Ezért gyülölték Schillert Bécsben és ezért szerették az osztrák elnyomás és a feudalizmus ellen küzdő magyarok. Ezt a színdarabot Pesten még Schiller életében nagy sikerrel adták elő. Bécsben viszont a Burgtheaterben csak a nagy költő halála után, 1808-ban hozták színre és akkor is a feudális és klerikális bírálók felháborodását vonta maga után.

Hétfőn

Kezdete 7, vége ½11 órakor

A NOSZTY-FIÚ ESETE TÓTH MARIVAL

Vígjáték 3 felvonásban.

MIKSZÁTH KÁLMÁN regényéből színpadra írta: **Benedek András** és **Karinthy Ferenc.**

Rendezte: **Gellért Endre.**

Noszty Pál	**Somlay Artúr**
Feri, a fia	**Kállai Ferenc**
Vilma leánya	**Jánosi Judit**
Tóth Mihály	**Tompa Sándor**
Krisztina	**Fónay Márta**
Mari leányuk	**Mészáros Ági**
Kopereczky	**Várkonyi Zoltán**
Poltáry	**Gózon Gyula**
Pázmán dr.	**Bihari József**
Homlódy	**Bodnár Jenő**
Homlódyné	**Vizvári Mariska**
Velkovics	**Tapolczai Gy.**
Rozi, leánya	**Láng Mária**
Stromm	**Lendvay Lajos**
Malinka	**Somogyvári P.**
Topsich gróf	**Baló Elemér**
Veszelyi	**Kenderesi T.**
Liszy, ügyvéd	**Hindi Sándor**
Krackner báró	**Pásztor János**
Krátki	**Horkai János**
Leviczky	**Kárpáti Zoltán**
Kelmenti	**Tassy András**
Brózik Dániel	**Z. Molnár L.**
Tinka	**Várallyai M.**
Répásiné	**Sitkey Irén**
Kolotnoki	**Márkus Ferenc**
Kozsehuba	**Bagó László**
Lajos, pincér	**Makláry János**
Huszár	**Bánfi György**
Apolónő	**Majláth Mária**
Rupi Jóska	**Árva János**
Cimbalmos	**Raksányi G.**
Flótás	**Fillár István**

*

A Mikszáth Kálmán regénye után készült színdarab elénk tárja, hogy a ferencjózsefi monarchia idején, milyen becstelen, milyen züllött módszerekkel törekedett a magyar földbirtokos úri osztály arra, hogy kiváltságos helyzetét biztosítsa. Ennek a hanyatló úriosztálynak egy jellegzetes tagja Noszty Ferenc huszárhadnagy, egy feltörekvő, gazdag polgár, Tóth Mihály gyáros leányát akarja behálózni, hogy vagyonát megkaparinthassa. A léhütő tiszti ficsur, a hozományvadász Noszty, minden aljasságra képes, csakhogy családja címerét bearanyozhassa. Váltót hamisít, alakoskodik, szerelmet hazudik, rosszhírbe keveri választottját. Galádságát leleplezik, terve nem sikerül, az esküvőt nem tartják meg.

Kedden

(Jegyek nem válthatók)

Szerdán

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 34-IK ÉVFORDULÓJÁN

Kezdete 7, vége 11 órakor

BÁNK BÁN

Dráma 5 szakaszban.

Irta: KATONA JÓZSEF.

A díszleteket **Oláh Gusztáv**, a jelmezeket **Nagyajtai Teréz** tervezte. Rendezte: **Major Tamás** és **Vámos László.**

II. Endre . .	Básti Lajos
Gertrudis . . .	Gobbi Hilda / Tőkés Anna
Ottó	Kállai Ferenc / Horkai János
Bánk bán . . .	Bessenyei F. / Rajczy Lajos
Melinda	Szörényi Éva
Mikhál bán . .	Balázs Samu / Makláry Zoltán
Simon bán . .	Hindy Sándor
Egy zászlós úr	Kenderesi T.
Petur bán . .	Somlay Artúr / Rajczy Lajos
Myska bán . .	Lendvay Lajos
Solom mester, a fia . .	Somogyvári Pál
Izidóra	Győri Ilona
Egy udvornik .	Gellért Lajos
Biberach . . .	Ungvári László
Tiborc, paraszt .	Bartos Gyula / Bihari József

Zászlós urak, vendégek, udvornikok, udvari asszonyok, ritterek, békétlenek, katonák, jobbágyok. Történik 1213-ban.

•

Katona József, a »Bánk bán« szerzője, a legnagyobb magyar drámaíró, született 1791-ben, meghalt 1830-ban. Kecskeméti takács fia volt és nehéz küzdelmek árán jutott el odáig, hogy írói, művészi képességeit kifejleszthette. 1811-ben mutatták be »Szmolenszk ostroma« című drámáját, amelyben kifejezésre jut a nagy drámaíró együttérzése a hazáját védő hős orosz néppel. Főműve, a »Bánk bán« drámai remekmű, amelyben először jelenik meg irodalmunkban a földesurak által kizsákmányolt, minden jogából, jussából kiforgatott magyar paraszt alakja: Tiborc személyében. A »Bánk bán«-t hosszú időn át a cenzúra nem engedte előadni. A ferencjózsefi korszakban és később a Horthy-uralom idején ezt a drámai remekművet eredeti értelméből kiforgatták. Tiborc lázadó beszédének éleit tompították, lefaragták. Felszabadult művészetünk most arra törekszik, hogy a nagy műhöz méltó előadással keltse életre a forradalmi lelkű nagy drámaíró alkotását.

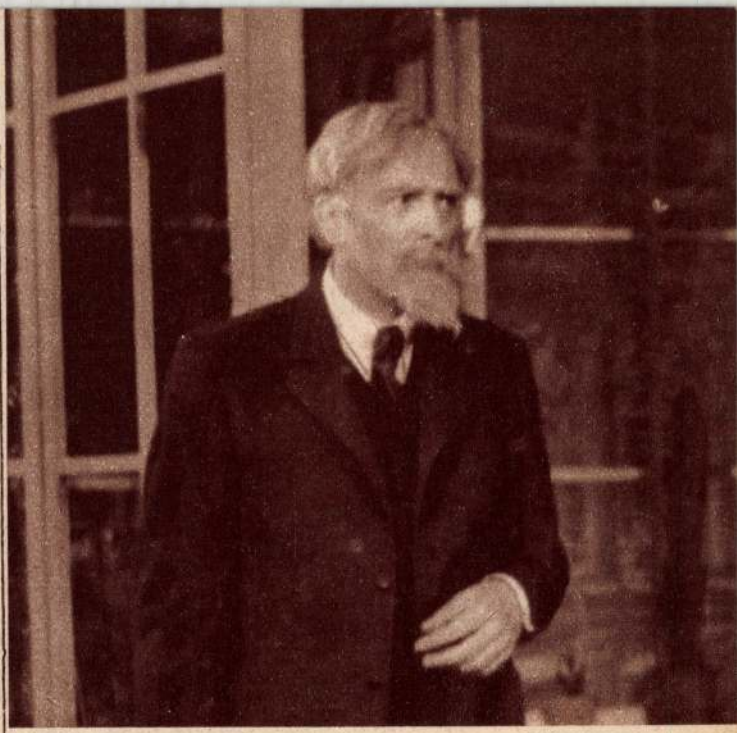

Major Tamás, mint Polezsájev professzor a »Viharos Alkonyat«-ban

KATONA JÓZSEF *Színház*

(volt Belvárosi Színház)
Telefon: 187—794

Pénteken

Kezdete 7, vége 10 óra előtt

VIHAROS ALKONYAT

Színmű 3 felvonásban.

Irta: **LEONID RACHMANOV.**

Fordította: **Háy Gyula.** Rendező: **Gellért Endre.** Díszlettervező **Varga Mátyás.** Jelmezek: **Nagyajtai Teréz.**

Polezsájev . .	Major Tamás
Maria Lvovna .	Pápay Klára
Varabjov . . .	Ungvári L.
Bocsárov . . .	Rajczy Lajos
Kuprlánov . . .	Peti Sándor
Viceházmester .	Rajz Ferenc
Cselédleány . .	Győri Ilona
I. diáklány . .	Láng Mária
II. diáklány . .	Lakos Klára
I. diák	Horkai János
II. diák	Sinkovics Imre

Történik Pétervárott 1916—1918. között.

•

I. felv.: Polezsájev professzort türelmetlenül várja haza felesége. Azért jön ilyen soká, mert Cambridgeben az egyetem díszdoktorává avatták. Itthon megtudja, hogy tervezetét a botanikai intézet felállításáról a cár minisztere elvetette. Polezsájev professzor két asszisztenssel dolgozik együtt: Varabjov egyetemi magántanárral, aki minden újtól irtózik és Bocsárovval, aki egyszerű szülők gyermeke és haladószellemű.

II. felv. 1. kép: A forradalom nagy harcát vívja. Polezsájev professzor elkészült élete nagy művével és átadja a kéziratot Varabjovnak, hogy az juttassa el a nyomdába. Időközben házkutatást tartanak Polezsájev lakásán és a professzor a tudományt megbecsülő egyszerű matrózzal küldi el ujságcikkét. **2. kép:** A matróz által elküldött cikk megjelent a Vörös Ujságban. A cikk miatt a professzorok a születésnapi meghívást lemondják, a reakciós diákok tüntetnek a professzor ellen.

III. felv.: A professzor gyengélkedik s így Bocsárovot küldi beszédet mondani a tervezet elfogadása érdekében. Tervezete elfogadásáról nem tudnak dönteni, mivel a német csapatok megtámadták Leningrádot. Az ülés így félbeszakadt és Bocsárovnak a frontra kell indulnia. A beteg professzor egyedül van, mikor szól a telefon. Maga Lenin elvtárs keresi és tudomására hozza, hogy tervezetét jóváhagyta. A 75 éves professzor boldogan kezd munkához, mert megérzi, hogy eljött a kor, amelyben végre a tudomány is elnyerte szabadságát.

Keres Emil, Orbán Viola és Rajczy Lajos a »Viadukt«-ban

Szombaton, vasárnap, kedden és csütörtökön

Kezdete 7, vége ½11 órakor

VIADUKT

Színjáték 3 felvonásban (5 képben)

Irta: VOJTECH CACH

Fordította: Egri Viktor

Rendezte: Marton Endre, a díszleteket Varga Mátyás tervezte

Szucharda Leopold, bányász	Makláry Zoltán
Zsófia, a felesége	Pápai Klára
Frantisek, Pravoszláv fiai	Kárpáthy Zoltán, Sinkovics Imre
Emilia, Frantisek felesége	Vajai Erzsébet
Fikulda	Raksányi Gellér
Solin Bobes	Pásztor János
Mimra Otik	Keres Emil
Oliva Vlasta, munkanélküli munkásnő	Bánki Judit
Szuk Bogdán, kommunista szenátor	Rajczy Lajos
Haspera, vendéglős	Juhász József
Fencl, sztaroszta	Balé Elemér
Edr Ferdinánd, csendőrfőtörzsőrmester	Jávor Alfréd, Gaál János
Panirek, csendőrfőtörzsőrmester	Gaál János, Bánffy György
Rybicar, csendőrőrmester	Tapolczai Gyula
Machuráné, egy bányász özvegye	Gobbi Hilda, Orbán Viola
Florián, bírósági tanácselnök	Tassy András
Volmann, ügyész	Ungvári László, Kenderesi Tibor
Doktor Szeverin, Szuk védője	Somló István
Duspivo, hivatalszolga	Molnár József

Két szavazóbíró, bírósági jegyző, fegyőr, munkanélküliek, csendőrök

Történik a harmincas években egy cseh vidéki városban

*

1931-ben a csehországi duchovói bányavidéken a legnagyobb elnyomatás, kizsákmányolás napjait szenvedik a bányászok. A csehszlovák áldemokrácia komisz terrorja túlfeszíti a húrt s az igazságtalan, brutális intézkedésekre a bányászok békés tüntetéssel akarnak válaszolni. A szociáldemokrata vezetők, a fasizmus felé rohanó államhatalommal szövetkezve provokatív módon rendőrsortűzzel fogadják a felvonuló, munkanélküliség ellen tüntető bányászokat. A bányászok rájönnek, hogy áruló vezetőik becsapták őket s már megértik, hogy egyetlen erő van csak, amely igazságukért, életükért küzd, ez a Kommunista Párt.

Bérleti előadások: 3-án: Szamosi E.; 4-én: Szilágyi P.; 6-án: B. II.; 8-án: D. III.

Hétfőn és szerdán

Kezdete 7, vége ½10 órakor

TARTUFFE

Vígjáték 3 részben (5 felv.-ban)

Irta: MOLIÈRE

Fordította: Jankovich Ferenc

Rendező: Major Tamás

Pernellené	Gobbi Hilda
Orgon	Balázs Samu
Elmira	Makay Margit
Damis	Kállai Ferenc
Marianna	Ferrári Violetta
Valér	Gábor Miklós
Cléante	Bessenyei F.
Tartuffe	Major Tamás
Dorina	Olty Magda
Lojális úr	Tassy András
Rendőrtiszt	Árva János
Elipote	Mezei Lili

Történik Párizsban a XVII. században

*

Másfél évtized híján háromszáz esztendeje, hogy Molière színpadra állította Tartuffe históriáját s benne pellengérre szegezte magát Tartuffe-ot, mint a szemforgatás, hazugság, álszent kegyetlenkedés himpellér megtestesítőjét. Molière minden vígjátéka, szindarabja dőfés, csípés, vágás a szatira, a gúny fegyverével, kora hazug osztálytársadalma felé. Remekművei között is külön rangja van Tartuffe-nak, akit tolának hegyére tűzve úgy mutat immár közel háromszáz esztendeje a világnak, hogy íme ez ő, nevessetek rajta, de egyben okuljatok is, lássátok, mi van minden tömjénes kegyesség, szenteskedő szemforgatás mögött. Molière Tartuffe-ját ő maga leplezi le, a rászedett jámbor, ostoba Orgonnak ő szolgáltatott a színpadon igazságot. De a társadalom — Molièret túlélő — Tartuffejait csak az épülő új világ tisztító vihara tudta lelepleznl és kiseprőzni.

Fővárosi

OPERETT

Színház

Nagymező-utca 19. Tel.: 120—535

Minden este 7 órakor

(Péntek kivételével)

SZELISTYEI ASSZONYOK

Daljáték 3 felvonásban, 7 képben

MIKSZÁTH KÁLMÁN elbeszéléséből írta **Semsei Jenő** és **Benedek András.** Zene: **Sárközy István.** Hangszerelte: **Halász Kálmán.**

Rendezte: **Apáthi Imre**

Díszlettervező: **Varga Mátyás.** Koreográfia: **Roboz Ágnes.** Jelmezek: **Nagyajtai Teréz.** Karigazgató: **Virány László.** Játékmester: **dr. Márkus Éva.** Csoportmozgás: **Ormai Miklós**

Vezényel: **Váradi László**

Mátyás király . { **Gábor Miklós** / **Pálos György**

Mária, Anna, Vuca — szelistyei asszonyok: **Honthy Hanna**, **Kiss Ilona**, { **Zentay Anna** / **Gyenes Magda**

Rostó Pál . . . **Bilicsi Tivadar**

Marini, lovag . **Ráthonyi Róbert**

Bánffy . . . **Szentessy Zoltán**

Vojkffy, Drágffy, Rozgonyi, Guthy, Pálóczy, Báthory — a király barátai: **Antalffy József**, { **Tóth Miklós** / **Langer Ede**, **Papp Kornél**, **Gyurián József**, **Tekeres Sándor**, **Décsy Pál**

Mujkó . . . . { **Latabár Kálmán** / **Apáthi Imre**

Nagy András . . { **Homm Pál** / **Hadics László**

Wolfgang . . . **Keleti László**

Wendelné . . . **Garamszegi M.**

Czobor, a Fekete sereg tizedese . { **Palócz László** / **Tóth Miklós**

Kassai, udvaronc **Balázs István**

Makucsek . . . **Bikádi György**

Jobbaházy . . **Péter István**

Egy fogoly zsoldos katona . . **Gárday Lajos**

1. budai polgár . **Vándory Gusztáv**

2. budai polgár . **Róna Zoltán**

Ajtónálló . . . **Bihari László**

Utcai énekes . . **Császár Péter**

Történik 1460 körül, Budán és Várpalotán.

Vásári tánc: **Rimóczi Viola, Mikola Pál, Landkammer Árpád.** Bontó bál: **tánckar.** Apródtánc: **Farkas Edit és a tánckar.** Ünnepi tánc: **Mikola Pál, Ács József és a tánckar.**

*

I. Nagy András feljön Budára elpanaszolni Mátyás királynak, hogy Fridrik császár zsoldosai a magyar főurak vezetésével betörtek a határon. De nem tud bejutni. A piactérre három gyönyörű nő érkezik: Anna, Mária és Vuca Szelistyéről. Dóczi birtokáról. Küldöttségként jönnek, hogy új férjeket kérjenek a királytól, mert férjeik a gróf csatáiban elpusztultak.

Bánfi a főurak lázadását szervezi Mátyás ellen. Az a tervük, hogy a szelistyei asszonyokat elküldik a királyhoz, hogy míg az udvar mulatozik velük, azalatt a betörő zsoldosokkal elfogják Mátyást. Nagy Andrásnak ez tudomására jut.

II. Várpalotán Mátyás és barátai fordított világot rendeznek a küldöttség fogadására és Mujkót, a király bolondját megteszik királynak, az urak beöltöznek szolgáknak. Megérkezik a küldöttség és Nagy András elmondja Mátyásnak, hogy mi készül ellene. A király azonnal intézkedik. Közben Mátyás kideríti, hogy a három asszony nem is szelistyei. A díszvacsora alatt megérkezik a Fekete Sereg és megakadályozza az összeesküvést.

III. Mátyás igazságot szolgáltat: megjutalmazza azokat, akik hűséggel harcoltak a hazáért és megbünteti azokat, akik készek voltak az országot áruba bocsátani, csakhogy a régi, számukra kiváltságos időket visszahozzák.

Bérleti előadások: 3-án: F.; 4-én: G.; 5-én: A.; 6-án: B.; 7-én: C., 8-án: **Berczik.**

Honthy Hanna
(Magyar Fotó)

Pénteken este 7-kor
Vasárnap d. u. ½3-kor

HAVASI KÜRT

Nagyoperett 3 felvonásban

Zenéjét szerezte: **MILJUTIN**

Szövegét írta: **V. Massz és M. Cservinszkij.** Fordította: **Darvas Szilárd és Lenkei Lajos.** Verseit fordította: **Fischer Sándor** Díszlettervező: **Fülöp Zoltán.** Jelmeztervező: **Márk Tivadar.** Koreográfia: **Roboz Ágnes.** Karigazgató: **Virány László.** Rendezte: **Apáthi Imre és Nádasdy Kálmán.**

Vezényel: **Gyulai Gaál F.**

Parasszja . . . **Honthy Hanna**

Oleszja . . . **Zentay Anna**

Kosub Atanász **Apáthi Imre**

Vaszilina . . { **Németh Marika** / **Komlóssy Teréz**

Alexej Szomov { **Homm Pál** / **Palócz László**

Filimon Kruppa **Keleti László**

Prokop . . . **Balázs István**

Mikola, a fia . { **Bikádi György** / **Szentessy Z.**

Bogdán Szuszik **Latabár Kálmán**

Joszif . . . **Gárday Lajos**

Gáfia . . . . **Rajnay Elly**

Mihász . . . **Antalffy József**

Petro . . . . **Décsi Pál**

Marinka . . **Hódossi Judit**

Anka . . . **Marton Éva**

1. öregasszony **Mindszenthy M.**

2. öregasszony **Garamszegi M.**

Faúsztatók . { **Tóth Miklós** / **Vándory G.**

Pásztor . . . . **Bihari László**

Történik 1945 nyarán, egy kis faluban, Kárpátukrajnában.

*

Vaszilina, a kárpátaljai falusi tanítónő és Alekszej, a felszabadító Vörös Hadsereg őrmestere, megszeretik egymást és együtt veszik fel a harcot az új, szép, emberi élet ellenségeivel, a maradiakkal szemben, akik nemcsak a közösség ellen törnek, hanem Vaszilinát is egy rossz házasság kötelékeivel szeretnék leláncolni. Alekszej megfúvatja a havasi kürtöt, amely nemrég még a fasisztáknak, német vérebek ellen mozgósította a népet s most az ősi riadó elsöpri a maradiságot, a hazugságok gátjait. A falu népe Vaszilina és Alekszej vezetésével győztes lesz a harcban, amely az egész nép szabad, derűs jelenéért és nagyszerű jövőjéért folyik.

ÚTTÖRŐ Színház

Paulay Ede-u. 35.
Telefon: 226—067, 226—059.

Pénteken délután 4 órakor

ÚTTÖRŐ BARÁTSÁG

Színmű 4 felvonásban, 6 képben.

Irta: GERGELY MÁRTA.

Kisérőzenéjét összeállította és vezényli: Vincze Ottó. A díszleteket és jelmezeket tervezte: Képeczi Bócz István. Rendezte: Horváth Jenő.

Jóska	Loránd Hanna / Sebők Margit
Laci	Lengyel Erzsi
Rózsi	Örkényi Éva
Béla	Zsolnai Judit
Feri	Apor Noémi
Peti	Holló Eszter
Attila	Géczy Dorottya
Jani	Neszményi M.
Marci	Deésy Mária
Ernő	Révai Judit
Sanyi	Árpád Éva
Pintér	Sebők Margit / Létay Klára
Vince	Joó László
Tanár	Somogyvári R.
Bognár	Kovács Károly
Bognárné	Pogány Margit
Ezredes	Horváth Jenő

*

Laci nem mehet az úttörő csapattal nyári táborozásra, mert megbukott magyarból s most készülnie kell a pótvizsgára. Hibáját nem látja be s legjobb barátját, Jóskát okolja, hogy nem áll ki érte, nem segít neki, hogy ő is a fiúkkal mehessen. Jóska megszakítva nyaralását, visszajön a táborból s legyőzve pajtása igazságtalan sértődöttségét, segít neki, hogy helyrehozza hibáját, sikeresen menjen át a vizsgán.

Szombaton, vasárnap 1/2l és 1/2 8 órakor, hétfőn és kedden délután 4 órakor

AZ EZRED FIA

Színmű 3 felvonásban, 7 képben.

Irta: VALENTIN KATAJEV.

Fordította: Az Úttörő Színház dramaturgiai munkaközössége. Rendezte: Horvai István és Seregi László. Díszlettervező: Fábry Zoltán. Zenét összeállította és vezényel: Vincze Ottó.

Ványa Szoncev	Sebők Margit
Jenakiev kapitány	Szakáts Miklós
Bigyenkó	Horváth Jenő
Gorbunov	Dömsödi János
Voszkreszenszkij	Géczy Dorottya
Jegorov	Bodó György
Szoboljev	Regős Péter
Kovaljov	Toronyi Imre
Ahunbajev kapitány	Joó László
Zajcev	Tamás József
Matvejev	Garai József
Ezredes	Sármássy Miklós
Német tiszt	Somogyvári R.
Német tolmácsnő	Sallai Kornélia / Létay Klára
Összekötőtiszt	Kiss László
Sebésznő	Boeskay I.
Orvoskapitány	Halasy Mariska
Forgalomirányítónő	Révai Judit
Pilóta	Kovács Károly
Gyalogos	Győző László
Árkász	Baracsi Ferenc
Őr	Hajnal Károly
1. felderítő	Tordai Gábor
2. felderítő	Lontai István
Rádiós	Holló Eszter

Szerdán és csütörtökön délután 4 órakor

A VÖRÖS NYAKKENDŐ

Színmű 3 felvonásban

Irta: SZERGEJ MIHALKOV

Fordította: Kiss József. Rendezte: Kende Márta. A díszleteket és jelmezeket tervezte: K. Bócz István

Visnyakov	Dömsödi János
Nagyezsda Ivanovna, a felesége	Sallai Kornélia
Nagymama	Halasy Mariska
Valerij	Apor Noémi
Marina	Holló Eszter / Deésy Mária
Sura Bagyejkin	Zsolnai Judit
Csaskin	Géczy Dorottya / Révai Judit
Kocsubej	Baracsi Ferenc / Somogyvári R.

Visnyakovék kisfia Valerij tehetséges, kitűnően rajzoló, jól tanuló gyerek, de a jó mód, a kényelmes élet, melyet szülei nyujtanak neki, hiuvá, elbizakodottá és rosszmodorúvá tették. A család nemrég költözött új lakásba, azelőtt más városban laktak. Valerij barátja: Sura, rendes, kedves, öntudatos úttörő. Nehéz körülmények között él, apját a háborúban vesztette el, édesanyja is meghal és Visnyakovék magukhoz veszik. Valerij nem hordja a vörös nyakkendőt, — apja kérdezősködésére bevallja, hogy még a másik városban kizárták az úttörők közül, mert egy rábízott feladatot nem volt hajlandó elvégezni. Valerij vissza akar kerülni az úttörőcsapatba, beadja kérelmét. Sura a csapat előtt megbírálja Valerij viselkedését, — ezért Valerij felvételét egy későbbi időpontra halasztják. Valerij nem látja be Sura igazát, megsértődik és Surát kiutasítja lakásukból. Sura Kocsubej tanítóhoz költözik. Valerij megbánja hevességét, de Sura nem hajlandó kibékülni vele. Elmegy Surához, beismeri hibáját, s így a két gyerek végül mégis kibékül. Sura visszaköltözik Visnyakovékhoz, akik gyerekükké fogadják. Valerij Sura és a család segítségével a javulás útjára lép s a május 1-i ünnepségen végre visszakapja ki érdemelt vörös nyakkendőjét.

MADACH Színház

Wesselényi-utca 62. (v. Magyar Színház). T.: 424—161, 428—348.

Pénteken, szombaton és vasárnap

A KINAI IFJÚSÁGI MŰVÉSZEGYÜTTES

Színházigazgató:
LU FENG

Hétfőn, kedden és szerdán
Kezdete 7, vége 10 óra után

ÉGŐ HID

Színmű 4 felvonásban.

Irta: B. ROMASOV

Fordította: Jakabfi István. Díszlettervező: Ruzicskay György. Jelmeztervező: Mialkovszki Erzsébet. Rendező: Pártos Géza.

Homutov	Greguss Zoltán
Liszov	Ujlaky László
Stange	Bodor Tibor
Porivajev	Basilides Z.
Varvara Muchina	Kelemen Éva / Pádua Ildikó
Jampolszkij	Kömíves Sándor
Gilda Horn	Pálfalvi Éva / Bárczi Kató
Dubravin, ügyvéd	Uray Tivadar
Xénia	Lázár Mária
Irina	Tolnay Klári / Lovassy Klári
Gennadij	Ladányi Ferenc / Bárdi György
Sztrizsakov, színész	Ráday Imre / Kertész Dezső
Boluhatov, tábornok	Misoga László / Dózsa István
Mazjura	Vándor József / Tallós Endre
Kutyjak, állomásparancsnok	Solthy György / Gál Sándor
Gorbjenko	Justh Gyula
Golousjov	Ferencz László
Állomásfőnök	Mátrai József / Csia Császár S.
Fjodotov, junker	Győri Ernő / Körmendi János
Kozák altiszt	Ragályi Elemér
Távirász	Felföldi László / Kálmán István
Avdotya, dada	T. Oláh Böske
Őrségparancsnok	Járai Ferenc
Vörösgárdista	Gyenge Árpád
Matróz	Bakay Lajos
Orvosprofesszor	Fenyő Aladár
Vöröskatona	Tallós Endre / Zengő Viktor
Házfelügyelő	Sárosi Andor
Dása, szobalány	Jobbágyi Anna

*

Dubravin ügyvéd fia, Gennadij a reakciós kormány csapatok oldalán harcol a

Nagy Októberi Forradalom idején. De Dubravin lánya, Irina a nép mellé áll s a bolsevikok győzelmében látja az egyetlen lehetséges útját a felszabadulásnak. az új, emberi életnek, amely örökre megszünteti a kizsákmányolást, a zsarnokságot. A két testvér szembenáll egymással s ezen a drámai ellentéten keresztül mutatja be Romasov nagyszerű írói eszközökkel felépített drámája, a forradalom győzelmét, a reakció, a Gennadijok ellen. Gennadij és a nép szabadságának ellenségei elbuknak e harcban, azonban a küzdelmet eszük ágában sincs feladni. Már épül a világ első szocialista állama, a munkások, parasztok szabadon, a felszabadult ember hősiességével formálják saját életüket, országukat, amikor Gennadij tíz év után, egy diverzáns osztag megbízottjaként visszatér a Szovjetunióba. Halálos ellensége a népnek, a szabadságnak s testvére, Irina megtévesztésével, bizalmának idejátszásával akarja szabotázsterveit végrehajtani. A romboló, kártevő munka már-már sikerül. Irina maga is gyanúba keveredik, de idejében az igazság és Gennadijnak most már végleg pusztulnia kell terveivel együtt.

Csütörtökön, november 8-án, először

Kezdete 7, vége 10 óra után

FARKASOK ÉS BÁRÁNYOK

Vígjáték 3 felvonásban, 5 képben

Irta: **OSZTROVSZKIJ**

Fordította: **Makai Imre.** Díszlettervező: **Gara Zoltán.** Jelmeztervező: **Mialkovszki Erzsébet.**
Rendezők: **Hont Ferenc és Horvai István.**

Pemutató november 8.

Murzsveckája . .	**Dayka Margit**
Apollon Murzaveckij	**Vándor József**
Glafira Alekszejevna	**Bánky Zsuzsa**
Jevlampija Kupavina . . .	**Sennyei Vera**
Anfusza Tyihonovna	**Simon Marcsa**
Mihail Linyajev,	**Solthy György**
Vaszilij Berkutov	**Timár József**
Vukol Csugunov,	**Pécsi Sándor**
Klavgyij Goreckij	**Bakay Lajos**
Pavlin	**Misoga László**
Vjasz	**Sárosi Andor**
Kornyilij, lakáj	**Ragályi Elemér**
Kupávina lakája	**Felföldy László**
Sztropilin . . .	**Justh Gyula**
Szobafestő . .	**Heltai Andor**
Asztalos . . .	**Garamszegi K.**
Sztaroszta . . .	**Dózsa István**
1. paraszt . . .	**Kálmán Márton**
2. paraszt . . .	**Tallós Endre**

A századvégi Oroszország, a jobbágyfelszabadulás után. A kormányzóságokban a polgárosodni akaró földesurak, fiatal liberálisok ragadják magukhoz egyre jobban a hatalmat. Feltárul előttünk a feudálkapitalista Oroszország romlott élete.

Murzaveckája, a régimódi hűbérúrnő, az aljas, álszent vénkisasszony, az Úristen alázatos szolgálója, a zsarolások kitervelője, a környék réme, Glafira, hű tanítványa, aki csak kedvező alkalomra vár, hogy megmutathassa igazi lényét. Pávlin, a »régi szép időkből« ittmaradt vén lakáj, aki elszegényedésükért az új szellemet okolja. Az emberek farkasokra és bárányokra oszlanak ebben a világban. Az erőszakos farkasok felfalják a gyámoltalan bárányokat. De ennyivel se elégszenek meg. A történet folyamán az egyik legnagyobb farkas, Murzaveckája, szemünk láttára válik báránnyá; hogy a nála még erősebb farkas, — Berkutov falja fel.

IFJÚSÁGI
Színház

Nagymező-u. 22—24. T.: 121—811.

Minden este 7 órakor
(szerda kivételével)
Vasárnap délután 3 órakor
(második szereposztásban)

AZ ÚRHATNÁM POLGÁR

Énekes, táncos komédia 3 felvonásban

Irta: **MOLIÈRE.**

Fordította: **Mészöly Dezső.** Zenéjét szerzette: **Dávid Gyula.** Rendező: **Vámos László**

Díszlettervező: **Neogrády Miklós**
Jelmeztervező: **Nagyajtai Teréz**
Táncokat betanította: **Ligeti Mária**

Vezényel: **Simon Zoltán**

Jourdain úr . .	**Komlós Vilmos** / **Gonda György**
Jourdainné, a felesége	**Ladomerszky M.**
Luci, a leányuk	**Szentirmay Éva**
Nicole, szolgáló	**Gombos Katalin** / **Rákosi Mária**
Cléonte, Luci szerelmese . .	**Gálcsiki János**
Covielle, Cléonte inasa	**Soós Lajos**
Doriméne grófnő	**Ilosvay Katalin** / **Szemere Vera**
Zenetanár . . .	**Timár József** / **Kamarás Gyula**
Dorante . . .	**Kamarás Gyula** / **Fellegi István**
A tanítványa .	**Juhász-Tóth F.**
Táncatanár . .	**Rozsos István** / **Kovács Dénes**
Vívómester . .	**Pataki Jenő** / **Mádi-Szabó G.**
Filozófiatanár .	**Pethes Sándor**
Szabómester . .	**Gács László**
Szabósegéd . .	**Petrik József**
I. lakáj . . .	**Csapó János**
II. lakáj . . .	**Garics János**
Mufti	**Csákányi László**
I. énekesnő . .	**Papp Teréz f. h.**
II. énekesnő . .	**Kersics Ánka**
Énekes . . .	**Réti József**

*

Molière (1622—1673) a legnagyobb vígjátékíró, aki kora társadalmának visszásságait éles kritikával világította meg. Bátorhangú darabjaiban leleplezte nemcsak a népellenes főnemességet, hanem a hatalmában reakcióssá váló polgárságot is. Molière vígjátékai segítséget nyujtanak a mult megismeréséhez, felejthetetlen humora pedig harcos, kemény ítéletet mond mindenféle elnyomásról és maradiságról.

Molière ebben a nagyszerű vígjátékban bemutatja, hogy a polgár mihelyt meggazdagszik, máris ugyanolyan akar lenni, mint a néptől elrugaszkodott gőgös és kapzsi főúri nemesség, egyben mulatságosan gúnyolja ki s állítja pellengérre a mindenkori törtetőket, fölfelé törleszkedőket, akik ruhájukban és modorukban az urakat majmolják.

Bérleti előadások 3-án: **Janovics**; 4-én: **Pataki**; 6-án: **Ambrus.**

Szerdán,

Kezdete 7, vége 10 óra után

HARMADÉVESEK

Vígjáték 3 felvonásban, 6 képben.

Irta: **A. BOROZINA és A. DAVIDSZON.**

Fordította: **Szendrő József.**
Díszlet: **Neogrády Miklós.**
Rendezte: **Várkonyi Zoltán.**

Andrej	az Elektrotechnikai Főiskola diákjai	**Benkő Gyula** / **Soós Lajos**
Viktor		**Gálcsiki János**
Kosztya		**Csákányi L.**
Boba		**Rozsos István**
Katja		**Gombos Katalin**
Szveta		**Ilosvay Katalin**
Beresznyev . .		**Kemény László**
Nyikolaj	mérnökök	**Molnár Tibor**
Vera		**Kemény Gizi**
Pável		**Lengyel András**
Petrov		**Pethes Sándor**
Jevdokija . . .		**Orsolya Erzsi**
Zsenya, a fia .		**Holl István**
Tonja		**Thurzó Margit**
Egy lány . . .		**Hámori Erzsi**

*

Ez a vidám, pergő szovjet vígjáték harmadéves technikai főiskolát végző moszkvai diákokról szól. Bemutatja életüket, harcos építő munkájukat és boldog, vidám magánéletüket, szerelmüket, mély emberi kapcsolataikat.

„A MI FALUNK"

A Román Népköztársaságban nagyszerű lendülettel fejlődik a filmgyártás. Az új román filmek közül különösen nagy sikert aratott »A mi falunk«, amely a szocializmust építő Románia dolgozó parasztságának életét mutatja be, érdekes, művészi játékfilm keretében. Két kép a filmből

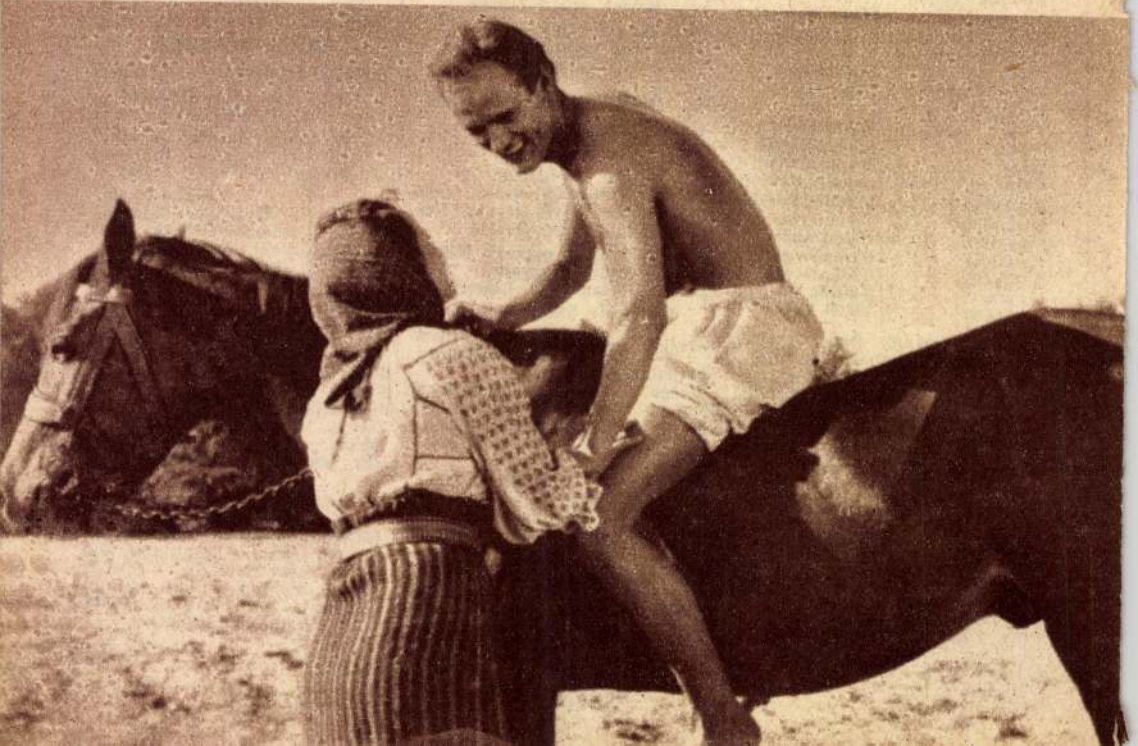

KÍNAI ARTISTÁK

A Budapesten tartózkodó Kínai Ifjúsági Művészegyüttes artistacsoportjának tagjai hatalmas sikerrel mutatják be élményt jelentő művészetük legjavát a Sportcsarnokban rendezett előadásokon. A fiatal kínai művészek minden bravúros száma a legmagasabbfokú ügyességet, derűt, erőt és szépséget sugározza

(Magyar Fotó.)

VIDÁM
Színpad

Révai-u. 18. T.: 125—945.
Minden este 7 órakor
és vasárnap délután ½4 órakor.

KI VAGYTOK ÉRTÉKELVE

Vidám zenés kabaré 2 részben.
Rendezték: Hegedüs Tibor, Horváth Tivadar, Mezei Éva. Díszlet: Gara Zoltán. Ruhák: Eric. Karnagy: Balassa Tamás. Táncok: Hidas Hédi és Sándor László.
Konferál: Kellér Dezső.

MŰSOR:

1. INDUL A SZEZON. Irta: Kellér Dezső.
2. TÁNCSZÁM. Tszcs. Zene: Fényes Szabolcs.
3. ÖNÉLETRAJZ. Irta: Vidrányi István.
4. TÁNCSZÁM. Vasútállomáson. Zene: Gyulai-Gál fivérek.
5. MEZEY MÁRIA. Kétlaki Manci. Irta: Pártos J. és Szécsén M.
6. KATONAKÖNYVTÁR. Irta: Heltai Jenő.
7. SZOLGÁLATON KÍVÜL. Irta: Király Dezső és Szabó Sándor.
8. CSALÁDI ÜGY. Vadas Zsuzsa. Szöveg: Szenes Iván és Szécsén Mihály. Zene: Fényes Szabolcs.
9. A JÓ PARTI. Irta: Stella Adorján és Tardos Péter.
10. HARSÁNYI-EGYÜTTES. Rádió-paródia. Irta: Kellér Dezső, Békeffi István, Harsányi Béla.
11. KELLÉR DEZSŐ konferál.
12. BÉKÉS VETKŐZTETÉS. Irta: Lóránd György.
13. GYORS KISZOLGÁLÁS. Irta: Pártos Jenő és Szécsén M.

Szünet

14. A DIKTÁTOR. Irta: A. Tolsztoj. Fordította: Áchim A.
15. KAZAL LÁSZLÓ.
a) Mindenki versenyez. Irta: Bondi Endre, b) Kicsi a kocsi. Irta: Pártos J. és Szécsén M.
16. SZÉNCSATA. (Jelenet.)
17. TÖRÖK ERZSI. Isakovszkij: A kútnál. Zene: Fényes Sz.
18. JAMBUS VAGY NEM JAMBUS. Irta: Kellér Dezső.
19. A POZITIV HÖS KÖZBESZÓL. Irta: Ákos Miklós.
20. UDVAROLNI VESZELYES. Irta: Mérey Gizella.

Játszák: Anday Béla, Balogh Erzsébet, Bársony István, Benedek Tibor, Boross Géza, Buttykay Emmi, Dékány László, Feleky Kamill, Feleki Sári, Forgács László, Halmai Imre, Harsányi-együttes, Herczeg Jenő, Hollós Melitta, Horváth Tivadar, Kabos László, Karal László, Király Ferenc, Komlós Vilmos, Madaras Vilma, Mezey Mária, Perényi József, Réti Katalin, Romhányi Rudolf, Rosti Magda, Salamon Béla, Sugár István, Török Erzsi, Turai Ida, Ujvári Viktória, Vadas Zsuzsa.

NEMZETI SPORTCSARNOK

Dózsa György-út 3.
A Kultúrkapcsolatok Intézete rendezésében
Szombaton és vasárnap délután ½4 és este ½8 órakor

A KINAI IFJÚSÁGI MŰVÉSZEGYÜTTES

ARTISTACSOPORTJA
vendégjátéka
Igazgató: Di Tce
Vezényel: Csang Hu

Fellépnek:

A HULLÓ VIZICSILLAG — Csang King-Sun és Csen Pai-Jü.
A REPÜLŐ LÁNDZSA — Vang Csing-Juan.
DIABOLÓJÁTÉKOSOK — Vang Kuel-Jing és Van Su-Jing.
A VIDÁM HINTA — Csang Kuo-Sang és Csang Kuo-Ting.
TÁNYÉRTORNA — Vu Csen-Va Jang Ven-Jüan.
TÁNYÉRPÖRGETÖK — Jin Jü-Hung és Liu Jü-Csing.
BÜVÉSZEK — Jang Siao-Ting, Jang Ven-Jüan és Cseng Li-Pen.
PORCELÁNPAGODA — Csen Sao-Ling és Cseng Sziao-Ling.
KERÉKPÁROSOK — Kin Jen-Csin, Kin Nue-Csin és Kin Su-Csin.
AKROBATIKA — 20 artista felléptével.

ARTISTA VARIETÉ

(v. Kamara Varieté),
Lenin-körút 106.

Minden nap
Előadások kezdete:
6, ½8 és 9 órakor
vasárnap 3 órától folyt. előadás.

NÉZZE MEG AZ EMBERT

Konferál: Hegedüs János
Zene:
Komlós József és Lantos Jenő

MŰSOR:

BEVEZETŐ KONFERANSZ.
3 ALFA — nyujtóakrobaták.
KIRÁLY DEZSŐ: Ezt mi is tudjuk. Bohóctréfa. Játszák: Fernandó, Stefi.
HEGYESI — zsonglőr.
ERÖSS ANDRÁS: Egy pillanat. Jelenet. Játszák: Vadnai Éva, Gál György, Mátrai György, Hegedüs János.
2 CIRJÁK — lábzsonglőrök.
KORODINI — bűvész.
MUKI — a bukfencező medve. Idomítója: Takács J.
GARAI IMRE: Az előfizető.
KIRÁLY—NÁDASSY: Kaland a KÖZÉRT-nél. Énekli: Kazal L.
1 és ¼ LUKÁCS — vidám akrobaták.

Állami

BABSZÍNHÁZ

Sztálin-út 69. Tel.: 222-208.

Minden este fél 8 órakor

SZTÁRPARÁDÉ

Szatirikus kabaré, kizárólag felnőtteknek

Irták: Karinthy, Villon, Kovács Dénes, Vajda Albert és mások.
Zene: Puccini, Chopin, Huszka, Dankó, Polgár Tibor, Bágya, Szerdahelyi, Martiny, Horváth.
Díszletek és figurák: Gábor Éva.
Technikus: Jakovits József.
Konferál: Darvas Szilárd.
Rendezte: Szegő István.
Főszereplők: Balajthy Andor, Balogh Klára, Bánd Anna, Elekes Pál, Gonda István, Háray Ferenc, Nijinszky Tamara, S. Simándy József, Szőnyi Kató, Kiss István.

MŰSOR:

2 HUNGARIAN SISTERS magyar tánc
CAESAR LOMBROSO hőstenor
BÁTASZÉKY—VAJDA előadóművészek
TURÓCZY ÖDÖN bariton
TAIFOON vokálkvartett
BORSÓDY SPONCZ MELITTA koloratúrszoprán
PETRÁK KLÁRI operettrészletek
LUCIENNE CHATNOIR dizőz
ALMÁS GIZELLA magyar nóták
MISS MONKEY elbűvölő kutyáival
MANUELA és PEDRO spanyol táncospár

Minden délután 3 és 5 órakor
Vasárnap d. e. 11 órakor
(hétfő kivételével)

TERÜLJ TÁSKA

IRTA: MESZÖLY MIKLÓS. Zenéjét szerezte: RÁNKY GYÖRGY.
Szereplők: Baló László, Szőllősy Irén, Györkös Katalin, Major Ida, Dalmady Géza, Lázár Gida, Leviczky Andor, Könyves Tóth Erzsi, Óhidi Lehel.

Vasárnap délután 3 és 5 órakor
CSODAFAZÉK

Szerdán d. e. 10 órakor
Gyermekmatiné
NYÚL MEG A KANDUR

FŐVÁROSI

Víg Színház

VII., Lenin-krt. 31. (v. Fővárosi Varieté) T.: 423—384.

Minden este

Kezdete ½8, vége 11 óra után.
Vasár- és ünnepnap ½4 órakor.

PELESKEI NÓTÁRIUS

Zenés, táncos játék két részben, 16 képben

Gvadányi József verses elbeszélése nyomán írta:

György László és Nádassy László

Zenéjét szerezte: **WEINER LEÓ**, Kossuth-díjas

Csanak Béla, Fényes Szabolcs, Gyulai Gaál-fivérek, Sebestyén András és Tóth Dénes

Versek: **Innocent-Vincze Ernő, Kálmán Jenő és Szenes Iván**

Rendező: **Rácz György**

Díszletek: **Varga Mátyás.** Jelmezek: **Vogel Eric.** Vezényel: **Komjáthy Károly.** Táncok: **Sándor László, Szalay Karola, Gáti Sándor.** Segédrendező: **Ascher Gabi**

Gvadányi József	**Lengyel Vilmos**
A nótárius	**Rajz János**
Trézsi	**Kéry Panni**
Sándor, a fiai	**Gozmány Gy.**
Laci, a fiai	**Elek Zsuzsa**
Fallberg, serfőző	**Kazal László**
Melinda	**Kiss Manyi**
Franzl, a lányuk	**Kardos Magda** / **Mednyánszky Á**
Zöldffy Kázmér,	**Kozák László**
Júlia, varróleány	**Romváry G.** / **Serfőző Ilona**
Angyal Ilka, primadonna	**Fejes Teri** / **Csikós Rózsi**
Baldauf Herkules,	**Markos József (Alfonso)**
Mme Düftin	**Ács Marietta** / **Süli Manyi**
A Hetz-theater igazgatója	**Latabár Árpád**
Segédje	**Kabos László**
Maris	**Bordy Bella**
Idős dáma	**Medgyasszay V**
A leányai: Lici	**Csikós Rózsi** / **Boross Ida**
A leányai: Mici	**Mednyánszky Á** / **Kardos Magda**
A leányai: Gizi	**Süli Manyi** / **Romváry G.**
Angolos arszlán	**Csonka Endre**
Franciás arszlán	**Palotás Imre**
Jolanda	**Vadas Zsuzsa**
Emeric	**Halmai Imre**
Magyar leány	**Koós Olga**
1. vasas német	**Bellák Miklós**
2. vasas német	**Gáti Sándor**
Policájfőnök	**Sárossy Andor**
Puccos dáma	**Boross Ida**
Kléber inspektor	**Gács László**
Rác legény	**Gyuricza Ottó**
Csaplárosné	**Jánossy Kató**
Cigány	**Heltay Andor**
Juhász	**Balázs János**
Boriska	**Serfőző Ilona** / **Haraszti Eta**
Gergő	**Bodonyi Béla**
Strázsamester	**Borszéki F.**
Julis	**Bogáti Vera**
A tábla elnöke	**Dézsi Károly**
Első szónok	**Harsányi Béla**
Második szónok	**Antalffy A.**
Harmadik szónok	**Nádor Jenő**
Negyedik szónok	**Balázs Ferenc**
Rayahamaputri	**Domonkos Z.**
A segédje	**Fenyvessy I.**
Hirdető	**Zátony Kálmán**
Kanász	**Iványi László**
Táncos	**Roxin Demeter**
Kávéházas	**Keméndi A.**
Bálrendező	**Z. Szabó Gy.**
Serfőzőlegény	**Terney Gyula**
Járókelő	**Salamon András**
Maris	**Czillér Ilus**
Veron	**Galgóczy M.**
Andris	**Orbán Jenő**
Feri	**Udvardy M.**
Első huszár	**Jávor Ervin**
Második huszár	**Salamon József**
Első gyerek	**Klonyavecz J.**
Második gyerek	**Lénárt Tamás**

HARSÁNYI ÉNEKEGYÜTTES

A kanásztáncot **Bordy Bella** és **Garay Nándor,** a keringőt **Koós Olga** és **Jeszenszky Endre,** a rác táncot **Bordy Bella, Kelemen Márta, Szöllősy Ágnes, Gyuricza Ottó, Nógrády Tibor** és **Sándor László,** a verbunkost **Rajz János, Garay Nándor, Sándor László, Klonyavecz Józsi,** valamint az **ének- és tánckar** adja elő.

A korzóképet szereplői: Gazdag pár: **Ákos Klári, Garay Nándor.** Fiatalember: **Bogár Richárd.** Bakfisok: **Pécsi Gizi, Szabó Ági.** Pincér: **Iványi László.** Költő: **Nógrády Tibor.** Bankár: **Szkorik Tibor.** Földesúr: **Sonnenwirth Rudolf.** Aggszűz: **Kelemen Márta.** Gyóntató: **Roxin Demeter.** Lányka: **Nagy Vali.** Csibész: **Gráf Edit.**

Előjáték: Gvadányi József lovasgenerális kilép könyvének lapjai közül és elmondja, hogy miért indul könyvének hőse, a pejeskei nótárius pestbudai útjára. **1. kép:** Nagy Peleske, a nótárius falusi háza. A nótárius búcsúzik családjától falujának népétől. **2. kép:** A budai kamarilla főnökének hivatali szobája. A policájfőnök megbízza Baldauf Herkulest, legjobb nyomozóját a Pest-Budára érkező rebellisgyanús nótárius megfigyelésével. **3. kép:** Hortobágy, a nótáriust megkergetik a bikák. Ősi pásztortáncot járnak a csikósok. **4. kép:** Útszéli korcsma. Két garázdálkodó vasasnémet betyárnak nézi a betévedő nótáriust, aki alaposan megtáncoltatja őket. **5. kép:** Hajóhíd a pesti Dunán. A nótárius megbotránkozik az úri dámák, ficsurok ánglust majmoló viseletén. **6. kép:** Fallberg Joachim, a gazdag serfőző háza. A nótáriust itt fogadja pesti barátja Zöldffy kancellista, s itt találja az egyetemről a német professzszor kigúnyolásáért eltávolított fiát, Sándort is. **7. kép:** Kávéház a pest-budai hajóhídnál. A nótárius a serfőző és Zöldffy miatt hírbe keveredik Angyal Ilkával, a Hetz-Theater primadonnájával. **8. kép:** Török fürdő Budán. Baldauf Herkules török dögönyözőnek öltözve igyekszik megszerezni a nótárius iratait. **9. kép:** Nagy bál a pesti »Hét Választófejedelemhez« címzett fogadó dísztermében.

II. rész.

10. kép: A királyi tábla üléstermében a becsületeslelkű nótárius igen megbotránkozik a népet zsaroló parókás, majomkodó főurak láttán. **11. kép:** Budai utca éjjel. A nótárius fia és Fallbergék kis varrólánya, Júlia, találkozik egymással. **12. kép:** A nótárius meglátogatja a híres Hetz-Theatert, ahol igen leszidja a pojácáskodó színészeket. **13. kép:** A serfőzőék házában. A nótárius leánykérése. **14. kép:** Színes szüreti mulatság a Rácvárosban. **15. kép:** A török hadra készül. A nótárius otthagyja a nyárspolgár serfőző családot, a karrierista Zöldffyt s hazaindul fiával falujába. **16. kép:** Nagy Peleske népe boldogan fogadja a hazatért nótáriust. Sándor fia pedig beáll a verbunkot járó huszárok közé katonának.

Kardos Magda és Kozák László

ZENEAKADÉMIA

(VI., Liszt Ferenc-tér 8. T.: 224—827.)

Szombaton, november 3-án, este 8 órakor

A FŐVÁROSI ZENEKAR HANGVERSENYE

(Nagyzenekar és kamarazene bérlet, 1. bérleti est)

Vezényel: **Kórody András**

Közreműködik: **Delly Rózsi**

MŰSOR:

WAGNER: Nürnbergi mesterdalnokok — nyitány.
WEBER: Oberon — Óceán-ária.
HACSATURJÁN: I. Gajaneh-szvit. (I. A kurd lányok tánca. II. Aisha ébredése és tánca. III. Hegyi lakók tánca. IV. Bölcsődal. V. Lezginka.)
ROSSINI: Selyemlétra — nyitány.
KODÁLY: Háry János — szvit. I. Előjáték. Kezdődik a mese. — II. Bécsi harangjáték. — III. Dal. — IV. Napoleon csatája. — V. Intermezzo. — VI. A császári udvar bevonulása).

*

WAGNER a Trisztán és Izolda befejezése után 1861-ben veszi elő régi tervét és megírja a Nürnbergi mesterdalnokok vígoperáját. A bemutató 1868. június 21-én volt vezényelte alatt. A Mesterdalnokok lényege az igaz művészet diadala a reakciós formalizmus, a kivénült akadémizmus felett. A győzelmes harc mögött ott áll a nép egészséges szellemével, az ifjúság lángoló tettvágyával — kiegészülve a Hans Sachs alakjában megjelenő életbölcseséggel, amely a haladó új mellé áll az elmúlóval, a hanyatlóval szemben. A nyitányt, amely Wagner zenedrámai elképzelésének megfelelően egybefoglalja a drámai mondanivaló lényegét, maga Wagner ismerteti. A mesterdalnokok Nürnbergben kivonulnak a nép elé, köztük lépdel a népszerű Hans Sachs, akit a nép saját szerzeményével üdvözöl. A nép soraiból szerelmes sóhajtás száll fel, az egyik mester szép leányának szól ez egy ifjú ajkáról, aki költő ugyan, de nem tartozik a mesterdalnokok közé. Az ifjú utat tör magának a nép sorai között szerelméhez. Amikor az inasok gyermeki dévajkodásukkal megzavarják a szerelmespárt érzelmeik kifejezésében, Hans Sachs barátságosan megragadja az ifjút és átadja neki a helyét az ünnepi menet élén. Ujjongva köszönti őket a nép. A szerelmi dal egybevegyül a mesterdallal.

HACSATURJÁN Sztálin-díjas szovjet zeneszerző az egész estét betöltő Gajaneh táncjátékból két szvitet írt a hangversenyszerű előadás céljára. A nálunk is oly népszerű és kiváló szovjet zeneszerző ragyogó hangszerelésével kelti életre a szebbnélszebb, ősi népdalokat. Az öttételes szvit alapját képező táncjáték az örmény kolhozparasztok életéről, mindennapi munkájáról és vidám ünnepségeikről szól.

ROSSINI a mult század elején oly népszerű vígoperáinak nagyrésze ma már feledésbe merült, csak a »Szevillai borbély« birkózik még diadalmasan az idővel, továbbá az életművét megkoronázó, hatalmas »Tell Vilmos« történeti operája. A »Selyemlétra« című vígoperája is ma már lekerült a műsorokról, de gyakran játszták az eleven fordulatokban gazdag, jókedvű, friss dallamaival ma is gondtalan gyönyörűséget szerző nyitányt.

KODÁLY Háry János című népi daljátékát az Operaház 1926-ban mutatta be. A Garay János Obsitosa nyomán készült daljáték hőse Háry János, a veterán katona, aki szülőfaluja kocsmájában csodálatos kalandjait meséli. Kodály a daljáték zenéjéből hat számot kiemelt és azt szvit formájában dolgozta át. Az Előjáték a vonósok és fafúvók felfelé száguldó kromatikus futamával indul: a furfangos dlák hatalmasat tüsszent Háry nagyotmondására. Először bizonytalanul, majd mind határozottabban kap szárnyra Háry mesélő kedve. A II. tételben megszólal a bécsi Burg zenélő órája. Az elragadóan bájos dallam szikrázóan szellemes és változatos hangszerelésben hangzik fel. A III. tételben népi dallam hangzik fel: a »Tiszán innení Dunán túl« busongó, meleg melódiája. A IV. tétel groteszk jellegű. Háry elmeséli ámuló hallgatóságának, mint ejtette foglyul az életéért reszkető Napoleont. A trombita riadót fúj, megindul, de hamarosan véget is ér a csata. Gyászinduló tempóban járul Háry elé a szakszofon nyöszörgő dallamára a bejedt Napoleon. A közjáték (Intermezzo) pompás, szilaj lendületű verbunkos, amelynek első része 1800 körül származó verbunkosdallam, a középrész tematikája Kodály saját leleménye. Az indulótempójú Befejező tételben Kodály a Háry János tiszteletére az udvartartás és a császári család bevonulását ábrázolja a Burg fogadótermébe. A két jellegzetes, feszes, ünnepélyes témára épített lendületes zárótétel külön értéke a ragyogóan színes hangszerelés.

Vasárnap, november 4-én d. u. 5 órakor

KOMIKUSOK VIDÁM VASÁRNAPJA

MŰSOR:

FELLEGI TAMÁS konferál.
VARSÁNYI LÁSZLÓ: Rachmaninov: Prelüd. **Liszt:** XV. rapszódia.
HALMAI IMRE: Hangos Filmhíradó.
KELETI LÁSZLÓ: Keller: Peches ember.
LATABÁR ÁRPÁD, KABOS LÁSZLÓ: Király Dezső: Cédulás ember.
SALAMON BÉLA, HEGEDÜS JÁNOS: Király Dezső: Babonabajnok.
HARSÁNYI-EGYÜTTES: Halász R.: Zenés világhíradó. **Harsányi B.:** Operaparódia.

Szünet

KARDOS MAGDA, CSONKA ENDRE: Halász R.: Sportcsalád.
BILICSI TIVADAR: Somló S.: Nyaralásom története. **Halász R.:** Önéletrajz.
VADAS ÁGNES: Sarasate: Andalúziai románc. **Paganini:** Hegedűverseny.
MARIETTA: Halász R.: Zenés világhíradó. Operaparódia.
RÁTHONYI RÓBERT: Csanak—Király: Autóbusz rapszódia. **Bondi E.:** Barátfüle.
TABÁNYI MIHÁLY ÉS ZENEKARA: Ljepin: Zenei séta. **Novikov:** Grúz táncok. **Tabányi:** Virágkeringő.
Zongorán kísér: **Hajdu Júlia.**

Hétfőn, november 5-én, este 8 órakor

A FŐVÁROSI ZENEKAR HANGVERSENYE

(A zeneirodalom remekműveisorozat 2. est)

Vezényel: **Lukács Miklós**

Közreműködik: **Schneider Hédi, Ney Tibor, Banda Ede**

MŰSOR:

MOZART: d-moll zongoraverseny (K. 466.) (Allegro. — Andante con moto. — Allegro assai).
BRAHMS: Kettősverseny hegedűre és gordonkára (á-moll, op. 102.) (Allegro. — Andante. — Vivace non troppo).

VAJNBERG: **Szimfonietta.** Bemutató előadás. (I. Élénken, határozottan. — II. Lassan, neklően. — III. Élénken. — V. Nagyon gyorsan, örömteljesen).

★

MOZART D-MOLL ZONGORAVERSENYE azon versenyművei közé tartozik, amelyben teljesen szakít az ú. n. gáláns stílussal, a rokokó, a copf-stílus finomkodó hangvételével és visszatér Bach nagy lírának, Ph. M. Bach stílusának elmélyült, puritán, drámai hangvételű művészetéhez. Mozart ezt a művét 1785-ben írta, ebben az alkotóperiódusában foglalkozott behatóan a nagy Bach művészetével is. Ezt a zongoraversenyt, amelynek szelleme már a romantika felé mutat, Beethoven különösen nagyrabecsülte és kadenciát is írt hozzá.

BRAHMSOT bensőséges barátság fűzte Joachimhoz, a magyarországi származású, kiváló hegedűművészhez, aki már hegedűversenyének technikai kidolgozásában is nagy segítségére volt a zeneszerzőnek. A Joachimhoz fűződő barátság azonban évekre megszakadt, Brahmsot bántotta régi barátjának elhidegülése és ezzel a kettősversennyel akarta az előbbi jóviszonyt helyreállítani.

Az I. tétel négyütemes zenekari tutti után a két szólóhangszer recitativo-szerű párbeszédével kezdődik. Ezután indul meg az expozíció a zenekarban, majd a szólóhangszerek ismétlik meg a témacsoportok bemutatását. Behízelgően édes, meleg dallam vonul végig a bensőségeshangulatú, a brahmsi poézis értékeit elénk varázsló II. tételben. A hangszertudást valóban megmutató virtuózitás a III. tételben bontakozik ki teljes mértékben. A játékos, eleven témák hatásosan érvényesülnek a szellemes feldolgozásban. A vidáman szökellő főtémát először a szólógordonka, majd a szólóhegedű mutatja be. Ude hatású a népies jellegű melléktéma is.

M. VAJNBERG szovjet zeneszerző ma bemutatásra kerülő Szimfonilettája 1945-ben jelent meg nyomtatásban. A négytételes szimfonietta végig világos, áttekinthető felépítésű. Harmóniái keresetlenül egyszerűek, hangszerelése is kerüli a raffinált hatásvadászatot. Témái közvetlenek, közérthetően megfogalmazottak, népies szelleműek. Az I. tétel szabályos szonátaforma. A II. tétel, amelyet hangulatos kürtszóló vezet be, kibővített dalforma. Friss népi témák csendülnek fel az élénkmozgású III. tételben és az újjongó öröm hangja szólal meg a szintén szonátaformában tartott IV. tételben.

Csütörtökön, november 8-án, este 8 órakor

A FŐVÁROSI ZENEKAR HANGVERSENYE

(Bachtól—Prokofjevig)

A. sorozat, 3. bérleti est

Vezényel: **Somogyi László**

Közreműködik: **Hernádi Lajos**

MŰSOR:

BARTÓK: Concerto nagyzenekarra. (I. Bevezetés, Andante non troppo, Allegro vivace. — II. Páros játék, Allegretto scherzando. — III. Elégia, Andante non troppo. — Félbeszakított közjáték, Allegretto. — V. Finale, Pesante, Presto).

LISZT: Esz-dur zongoraverseny. (Allegro maestoso. — Quasi adagio. Allegretto vivace. — Allegro marziale animato).

KODÁLY: Zenekari változatok a „Felszállott a páva" népdal felett.

★

BARTÓK művészetének végső összefoglalása az öttételes, nagyzenekari Concertója. Az az alkotó, aki végigjárta a válságos évtizedek kínjaival telített útját, élete utolsó évében bizakodással fordul a jövő felé, megpillantva a válságok mögött az új, a szebb világ körvonalait. A Concerto Bartók amerikai emigrációja alatt készült 1943. augusztus 15 és október 8 között, a bostoni filharmónikusok mutatták be Koussewitzky vezényletével 1944. december 1-én.

Az I. tétel a mélyvonósok lassú, pentaton-lejtésű (ötfokú hangnemben írt) témájával indul. A kép megélénkül, az osztott mélyvonósok egyenletesen ringó mozgása felett halkan megszólal a trombitákon egy újabb motívum, alatta ellentéma bontakozik ki a kürtökön. A tempó mind gyorsabbá válik, így érkezünk el a tétel szonátaformában felépített Allegró főrészéhez. A pregnáns főtéma a lassú rész főtémájának a kürtön felhangzó ellentémájából alakul. Az egész tétel gondtalanul derűs hangulatú. Ez a felhőtlen játékosság fokozódik a II. tételben, amelyben a címadásnak megfelelően a fúvóshangszereknek következetesen párosan megjelenő játéka adja meg a tétel jellegét. A középrészben komoly, méltóságteljes koráldallam hangzik fel, amelyet ismét a párosjáték vidám kergetőzése vált fel. Az Elégia címet viselő III. tétel búsongó, nosztalgikus érzelmekkel telített, mélyértelmű muzsika. A költő elhagyott hazájára, tovatűnt ifjúságára gondol csendes fájdalmú álmodozásában. A IV. tételben Bartók művészetének ritkán megnyilvánuló hangja, a humora jut szóhoz. A kispolgári érzelgősséget gúnyolja ki maró szatírával, amikor groteszk csúfondárossággal idéz triviális, közhelyes slágerfordulatokat. A IV. tétel végig életigenlő, felszabadult újjongás. Szikrázó életerővel telített fuga bontakozik ki. A keményvágású témákat energikus kézzel irányítja, a zene nagyszerű lendülete egy pillanatra sem hagy alább.

LISZT az Esz-dúr versenymű megírásához 1848-ban fogott hozzá, az első fogalmazást később átdolgozta. Végleges formájában Weimarban került bemutatásra 1855. február 17-én. A zongoránál Liszt ült, a zenekart Berlioz vezényelte. A versenymű négy egymásba épült tételből áll, jellegzetes témáival szabadon formált rondó, amelynek keretében az egyes témák mindig új feldolgozásban, új színbeállításban térnek vissza. Ha Liszt mellőzi is a formai építkezés eddigi gyakorlatát, ez nem vezet formátlanságra, a gondolatokat belső vonzás tartja össze. A virtuózitás nála sohasem öncélú, mondanivalói elképzelhetetlenek a megjelenítés érzéki pompája nélkül, azzal logikusan és természetesen összefüggnek.

KODÁLY a »Felszállott a páva« ősi, ötfokú skálára épülő dallamát először háromszólamú férfikarában dolgozta fel, amelyet Ady Endre hasonlócímű, forradalmi hangú versére írt. Kodálynak ezt a hatalmas kórusát, amelyben fenyegetően ad hangot a nép keserűségének, a Horthy-korszakban üldözték, hallgatásra ítélték. Kodály a népdalt később az 1939-ben fennállásának félszázados jubileumát ünneplő amszterdami Concertgebouw zenekar felkérésére nagyzenekari formában dolgozta fel. A téma tizenhat szimfónikus változatban szólal meg. A népi dallamot a szerző először leegyszerűsített formában mutatja be a mélyvonósokon, majd a klarinét és fagott kánonjában. Ez a dallam mind hatalmasabb erővel bontakozik ki, végül a dinamikai tetőponthoz való érkezése után lehalkulva jelenik meg az oboán. Ezután következik a változatok nagyszerű sora megmutatva Kodály motívumszövő művészetének klasszikus nagyságát. A változatokat lezáró Finaléban egy újabb népi táncdallam hangzik fel.

MOZIK MŰSORA

DÉRYNÉ: Vörös Csillag prol. f5, h7, 9, vas. n3. **Uránia** prol. 4, n7, f9. **Május 1.** prol. 4, n7, f9, vas. h2. **Munkás** n6, f8, vas. 3. **Alkotmány** (Korzó Ujpest) 4, n7, f9. **Kölcsey** (Stefánia, Kispest) f6, h8, vas. n4. **Dózsa** f5, h7, 9.

NAGY TŰZFÉNY: Szabadság 4, n7, f9. **Táncsics** (Csepel) f6, h8, vas. f4, 7-től **Szikra** f5, h7, 9. **Puskin** (Fórum) 4, n7, f9.

ÉS FELKEL A NAP: Duna f5, h7, 9. **Corvin** 4, n7, f9. **Tátra** (Perzs.) 6, n9, vas. 4. **Rákosi Mátyás Kultúrház** h6, 8, szomb., vas. 3, n6.

AZ ÉN HAZÁM: Bástya, 11, 1, 3, 5, 7, 9. **Brigád** (Pestszentlőrinc) f6, h8, v. n4.

MEGACÉLOZOTTAK: Felszabadulás 4, n7, f9, vas. 2. **Hunyadi** (Royal Kispest) 6, n9, vas. 4. **Árpád** (Sásr) h6, 8, vas. h4.

KÜLÖNÖS HÁZASSÁG: Szikra f5, h7, 9, vas. n3. 7-től Nagy tűzfény. **Puskin** (Fórum) 4, n7, f9, vas. 2. 7-től Nagy tűzfény.

REPÜL A LABDA: Kísérőfilm a **Szabadság** moziban.

EGY KERECSENSÓLYOM TÖRTÉNETE. Kísérőfilm a **Felszabadulás** moziban.

FÁKLYA: 1. Magyar híradó, 2. UJ PEKING, 3. BALATON, 4. Állatvilág, 5. Magyar úttörő híradó, F5-től 11-ig folyt.

FÉNY (Ujpest): 1. Magyar híradó, 2. UJ PEKING, 3. BALATON, 4. Állatvilág, 5. Magyar úttörő híradó, 5-től f1-ig, vas. f4-től f10-ig.

HÍRADÓ: 1. Magyar híradó, 2. 1951. MÁJUS 1. MOSZKVÁBAN. Reggel 9-től este 11-ig folyt.

ADY (VII., Somogyi Béla-út 3. Tel.: 220—230) **Reszket a föld** f4, h6, 8.

ADMIRAL (II., Mártírok útja 5/b. Tel.: 256—808) **Felhőkarcolók árnyékában** 4, n7, f9, vas. 2.

ALKOTMÁNY (Korzó, Ujpest, Árpád-út 57. Tel.: 292—754) **Déryné** 4, n7, f9.

ALKOTÁS (XII., Alkotás-u. 11. Tel.: 257—063) **Lant és kard.** 5—7-ig: **Felhők titánja** 4, n7, f9.

ASTORIA (X., Szent László-tér 14. Tel.: 148—350) **Donyeci bányászok** f6, h8, vas. n4.

ÁRPÁD (Kerepesi-út 146.) **Kék kardok.** 5—7-ig: **A határon** f6, h8, vas. n4.

BASTYA (Palace, Lenin-krt. 8. Tel.: 222—426) **Vidám szüret** 11, 1, 3, 5, 7, 9.

BETHLEN (VII., Bethlen Gábor-tér 3. Tel.: 225—003) **Lesz még tavasz** 4, n7, f9, vas. 2.

BÉKE (Szent László-út 48. Tel.: 404—996) **Szembesítés.** 5—7-ig: **Felhők titánja** f5, f7, f9.

BRIGÁD (Pestszentlőrinc, Üllői-út 142. Tel.: 346—593) **Az én hazám** f6, h8, vas. n4.

BODOGRÁF (VIII., József-krt. 63. Tel.: 133—113) **Felhőkarcolók árnyékában.** 7-én: **Az ezred fia** h4, 6, n9.

CORVIN (VIII., Kisfaludy-köz. Tel.: 339—933) **És felkel a nap** 4, n7, f9.

ELDORÁDÓ (VIII., Népszínház-u. 31.) **Daloiva szép az élet** 4, n7, f9, vas. 2.

DÓZSA (XIII., Róbert K.-krt. 59. Tel.: 204—240) **Déryné** (prol.) f5, h7, 9.

DUNA (Fürst Sándor-u. 7.) **És felkel a nap** f5, h7, 9.

ÉVA (XIV., Erzsébet királyné-út 36/b. Tel.: 297—779) **Helyes úton.** 5—7-ig: **Zsukovszkij** f4, h6, 8.

FÁKLYA (Lenin-krt. 88. Tel.: 121—343) 1. Magyar híradó, 2. UJ PEKING, 3. BALATON, 4. Állatvilág, 5. Magyar úttörő híradó, F5-től 11-ig folyt.

FÉNY (Ujpest, IV., Árpád-u. 77. Tel.: 292—362) 1. Magyar híradó, 2. UJ PEKING, 3. BALATON, 4. Állatvilág, 5. Magyar úttörő híradó, 5-től f1-ig, vas. f4-től f10-ig.

FELSZABADULÁS (III., Flórián-tér 3. Tel.: 362—312) **Megacélozottak** 4, n7, f9.

GORKIJ (Studió, Akácfa-u. 4. Tel.: 420—712) **Átalakítás miatt zárva.**

GLÓRIA (XIV., Thököly-út 56. Tel.: 422—671) **Gyarmat a föld alatt** 4, n7, f9.

HAZAM (XIII., Váci-út 150. Tel.: 203—548) **Kína lánya.** 5—7-ig: **Vihar Grúziában I., II.** 4, n7, f9.

HONVÉD (Roxy, Rákóczi-út 82. Tel.: 225—419) **Párttitkár** f11, f1, f3, f5, f7, f9.

HUNNIA (XI., Bartók Béla-út 130. Tel.: 259—111) **Utolsó puskalövés.** 5—7-ig: **Nahimov tengernagy** f4, h6, 8.

HUNYADI (Royal, Kispest, XIX., Vöröshadsereg útja 149. Tel.: 346—539) **Megacélozottak** 6, n9, vas. 4.

IPOLY (XIII., Csáky-utca 65. Tel.: 201—005) **A határon.** 5—7-ig: **Az acélt megedzik** 4, n7, f9.

JÓZSEF ATTILA (VIII., Kálvária-tér 7. Tel.: 138—248) **Boldog nyár** 4, n7, f9.

KOSSUTH (XIII., Váci-út 14. Tel.: 126—204) **Ki lesz a győztes** f5, h7, 9.

KOSSUTH (Rsztmihály, XIV., Rákóczi-út 118. T.: 296-603) **Ördögszakadék.** 7-én **Negyedik periszkóp** f6, h8, vas. n4.

KOSSUTH (Pesterzsébet) **Vidám szüret** f6, h8, vas. f4.

KÖLCSEY (Stefánia, Kispest, XIX., Vöröshadsereg útja 154. Tel.: 146—236) **Déryné** n7, f9, vas. 4.

KRISZTINA (I., Krisztina-krt. 155. Tel.: 161—268) **Nappalok és éjszakák.** 5—7-ig: **Cigányok** 4, n7, f9.

KULTÚR (IX., Kinizsi-utca 28. Tel.: 385—449) **Becsület és dicsőség** f4, h6, 8. 5—7-ig: **Nagy hazafi** f6-kor.

MARX (VII., Landler Jenő-u. 39. Tel.: 424—313) **Popov, a nagy feltaláló** f4, h6, 8.

MÁJUS 1. (Mártírok útja 55. Tel.: 354—955) **Déryné** prol. 4, n7, f9, vas. h2.

MUNKÁS (X., Kápolna-u. 3/b. Tel.: 148—046) **Déryné** n6, f8, vas. 3.

ÓBUDA (III., Selmeci-út 14. Tel.: 162—913) **Ellenség keze** 4, n7, f9. 7—9-ig: **Nagy hazafi** 6-kor.

OTTHON (VIII., Beniczky-utca 3—5. Tel.: 136—436) **Kék kardok.** 5—7-ig: **Orsai csomópont** h4, 6, n9.

PARTIZÁN (Üllői-út 101.) **Májusban történt.** 5—7-ig: **Nappalok és éjszakák** 4, n7, f9, vas. 2.

PÁTRIA (VIII., Népszínház-u. 13. Tel.: 142—275) **Kőszív.** 7-én: **Távol Moszkvától** h4, 6, n9, vas. 2, 4, n7, f9.

PENTELE (Vesta, VII., Lenin-krt. 39. Tel.: 422—167) **Veszélyes őrjárat** prol. 10, 12, 2, 4, 6, 8.

PETŐFI (VII., Rottenbiller-u. 37/f. Tel.: 227—128) **Gyarmat a föld alatt** h4, 6, n9.

PHÖNIX (VII., Rákóczi-út 68. Tel.: 421—369) **Nahimov tengernagy** 11, 1, 3, 5, 7, 9.

PUSKIN (Fórum, V., Kossuth Lajos-u. 18. Tel.: 189—707) **Különös házasság.** 7-től: **Nagy tűzfény** 4, n7, f9, vas. 2.

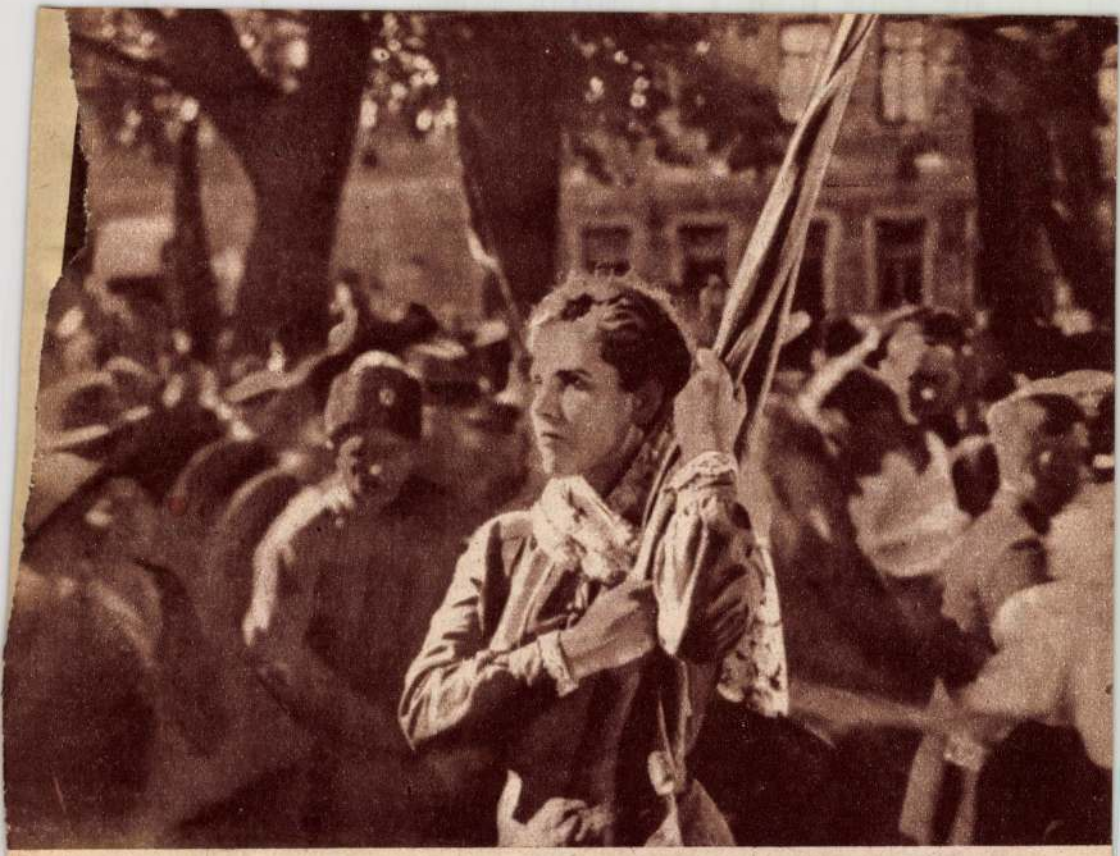

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom világtörténelmi jelentőségű eseményeit megelőző napok kelnek életre a »Nagy tűzfény« című szovjet filmalkotásban. A film a Sztálin-díj első fokozatát nyerte el, alkotói közül Csiaureli, Gelovani és Bagalasvili kapott Sztálin-díjat. A szovjet filmóriást november 2—7-ig vetítik filmszínházainkban.

RÁKÓCZI (Csepel) **Boldog nyár** h4, h6, 8.

RÁKOSI MÁTYÁS KULTURHÁZ (József A.-tér. 4.) **ÉS felkel a nap** h6, 8, szomb., vas. 3, n6. Péntek szünnap.

SZABADSÁG (XI., Bartók Béla-út 64. Tel.: 295—505) **Nagy tűzfény** 4, n7, f9.

SZABADSÁG (Ujpest, Bán Tibor-u. 4. Tel.: 293—085) **Mágnás Miska.** 7-én: **Győzelmes visszatérés** 6, n9, vas. h4.

SZABADSÁG (Pesztimre) **Windsori vig nők.** 7-én: **Ezerarcú hős** h6, 8, vas. h4.

SZIGET (Csepel) **Kinai Cirkusz** 5—7-ig: **Szevasztopol hősei** f6, h8, vas. n4.

SZIKRA (Lenin-krt. 120. Tel.: 120—150) **Különös házasság.** 7-től **Nagy tűzfény** f5, h7, 9, vas. n3.

TANÁCS (Elit, Szent István-krt. 16. Tel.: 128—993) **Csapda.** 7-én: **Szembesítés** n5, f7, f9.

TÁTRA (Pesterzsébet, Török Flóris-u. Tel.: 344—546) **ÉS fel kel a nap** 6, n9, vas. 4.

TÁTRA (IX., Üllői-út 63. Tel.: 139—430) **Csapda** 4, n7, f9. 5—7-ig: **Sztalingrádi csata** 4, n8.

TAVASZ (Rákospalota) **Különös házasság.** 7—9-ig: **Titkos küldetés** 6, n9, vas. h4.

TANCSICS (Csepel, XXI., József-u. 102. Tel.: 144—062) **Nagy tűzfény** f6, h8, vas. f4.

TERV (Pestújhely, Somogyi Béla-út 64/b. Tel.: 496—373) **Felhőkarcolók árnyékában.** 5—7-ig: **Este 6-kor háború után** 6, n9, vas. h4 (csüt. szünnap).

TINÓDI (Nagymező-u. 8.) **Nicsa-Nagar** f4, h6, 8.

TOLDI (Bajcsy-Zs.-út 38.) **Tengeri karvaly** f4, h6, 8.

TÜNDÉR (Ujpest, Vörösmarty-u. 2. Tel.: 292—168) **Gyarmat a föld alatt.** 5—7-ig: **Szibériai rapszódia** h6, 8, vas. f4.

UJLAKI (Bécsi-út 69.) **Kinai cirkusz.** 5—7-ig: **Döntő fordulat** f4, h6, 8, vas. f2.

URÁNIA (Rákóczi-út 21.) **Déryné** prol. 4, n7, f9.

UGOCSA (XII., Ugocsa-u. 10. Tel.: 161—146) **Vidám szüret** f4, h6, 8.

VASVÁRI (Plutó, Kerepesi-út) **Átalakítás miatt zárva.**

WEKERLE (Kispest, Petőfi-tér 7. Tel.: 146—211) **Tengeri karvaly** h6, 8, vas. h4.

VILÁG (Rsztmihály) **Magános ház.** 7-én: **Berlin eleste** h6, 8, vas. f4 (szerdán szünnap).

VILÁGOSSÁG (Pesterzsébet, Klapka-u. 46. T.: 344—478) **Bajazzók.** 7-én: **Találkozás az Elbán** f6, h8, vas. f4.

VÖRÖS CSILLAG (Royal Apolló, Lenin-krt. 41. T.: 222—656) **Déryné** prol. f5, h7, 9, vas. n3.

VÖRÖSMARTY (Savoy, Üllői-út 4. Tel.: 138—125) **Ki lesz a győztes** 4, n7, f9.

ZRINYI (Olympia, VII., Lenin-krt. 26.) **Egy igaz ember** 4, n7, f9, vas. 2.

ZUGLÓI (Angol-u. 26. Tel.: 296—848) **Szürke fény.** 7-én: **Szembesítés** n5, f7, h9.

NOVEMBER 5-től | RÁDIÓMŰSOR | NOVEMBER 11-ig

A KOSSUTH- ÉS PETŐFI-RÁDIÓ ÁLLANDÓ MŰSORA

KOSSUTH: Hanglemezek: 5.00, 5.40, 6.30, 8.05. Hírek, lapszemle: 5.30, 6.45, 7.45, 12.00, 17.00, 22.00, 24.00. Falurádió: 6.00. Műsorismertetés: 7.55. Műsorzárás: 8.30. Időjárás- és vízállásjelentés: 14.00. Hírek szerbül: 15.15, 19.30. Iskolások rádiója: 16.20. Hírek németül: 18.40. Hangos ujság: 12.00, 20.00. — **PETŐFI:** Hanglemezek: 6.00, 7.35. Jó reggelt gyerekek: 6.45. Hírek szlovénül: 7.15, 18.25. Iskolások rádiója: 9.20. Hírek: 10.00, 17.30. Műsorzárás: 11.30. Sportnegyedóra: 19.15. Hírek franciául: 21.00.

HÉTFŐ:

KOSSUTH: 6.30: Keringők. Hanglemezek. **7.00:** Színházak és mozik műsora. **8.05:** Szórakoztató zene a Román Rádió műsorából. **11.30:** Móricz Zsigmond élete és művei. IV. Kárpáti vihar. **12.30:** A Rendőr Központi Fúvószenekar. **13.15:** A Rádió szórakoztató zenekara játszik. **14.25:** Zenekari muzsika. **15.30:** Horti Hilda orosz románcokat énekel. **15.50:** Néger dalok. **16.20:** A Gyermekrádió műsora. **16.50:** Fiatal művészek muzsikálnak. **17.30:** Dalolj velünk! **18.40:** Hírek németül. **19.00:** Tánczene. **20.40:** A begyűjtési verseny hírei. **20.45:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. — Megnyitó hangverseny. **22.25:** Magyar muzsika. **23.10:** Szovjet és magyar könnyű zene.

PETŐFI: 7.00: Beszélő atlasz. **7.35:** Magyar és szovjet operettdalok. **8.15:** Heti zenés kalendárium. **9.00:** Szovjet muzsika gyermekeknek. **9.40:** Orosz nyelvlecke. **10.10:** Radics Béla Jenő és zenekara. **11.00:** Mesejelenet. **11.20:** Rossini: Cyrus Babilóniában. **15.00:** Rachmaninov: III. zongoraverseny. Előadja Gilels. **15.40:** 17 pont a béke ellen. Részletek J. S. Kupka könyvéből. **16.10:** Toki Horváth Gyula zenekara. **17.10:** A Párttörténet I. fejezetéhez: Hogyan fejlődött a kapitalizmus Magyarországon. **17.40:** A Falurádió. **18.00:** Népdalok. **18.10:** A Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatása Magyarországon. **18.40:** Krjukov: Részletek a Szibériai rapszódia c. filmből. **19.00:** Lehet-e élet a bolygókon? **19.15:** Sport. **19.30:** Szív küldi. **19.45:** Szovjet művészek muzsikálnak. **21.30:** A Rádió tánczenekara. **22.00:** Szív küldi. **22.20:** A Rádió népi zenekara.

KEDD:

KOSSUTH: 5.40: Női szemmel... **7.20:** Vidám zene. **11.30:** Két arckép. **12.30:** A Vasas Központi Kultúregyüttes Mozgalmi énekkara. **13.15:** A Rádió szórakoztató zenekara. **14.10:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. **14.50:** Romantikus német operákból.

A MOSZKVAI RÁDIÓ MAGYARNYELVŰ ADÁSAINAK IDŐPONTJA

13.00-tól 13.30-ig 25.08, 25.30, 25.41, 31.68 m rövidhullámon. 17.00-tól 17.30-ig: 25 és 31 m rövidh. 19.00-tól 19.30-ig: 25 és 31 m rövidh., 265.6 közép- és 1068 m hosszúhullámon. 21.00-tól 21.30-ig: a 41 m-es rövid- és a 320.09 m-es középhullámon. Uzhorod, naponta 11.45-kor a 445.1 méteren.

15.30: Ifjúsági dalok. **15.50:** Könnyű dallamok. **16.20:** A Gyermekrádió. **16.50:** Orosz nyelvlecke. **17.10:** Vasutasok műsora. **17.25:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. **17.45:** Gazda Géza válaszol a hozzáintézett levelekre. **18.00:** »Fegyvert s bátor szivet«. Népballadák és vitézi énekek. **19.00:** Egy falu — egy nóta. **20.40:** A begyűjtési verseny hírei. **20.45:** Díszelőadás a Magyar Állami Operaházból. **23.00:** A Rádió tánczenekara.

PETŐFI: 6.30: Színházak és mozik műsora. **6.35:** Verdi: Nabukodonozor — nyitány. **7.00:** Béke és szabadság. **7.35:** Népi hangszerek szólnak. **8.00:** Magyar dalok. **8.30:** Hanglemezek. **9.20:** Gyermekrádió. **9.40:** Szovjet gyermekzene. **10.10:** Termeléspolitika. **10.25:** Récsey Elza és Acél Erzsébet kétzongorán játszik. **10.40:** »Katona vagyok én, ország őrizője«. Nagy Olivér népdalfeldolgozásai. **11.10:** Glazunov: Sztyenka Rázin — szimfónikus költemény. **15.00:** Színes muzsika. **16.00:** Magyar művészek hangversenye Csajkovszkij műveiből halálának 58. évfordulóján. **17.40:** Tánczene. **17.55:** A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a szovjet zenében. **18.40:** Sztyepanov: Szonáta mélyhegedűre és zongorára. **19.00:** ... és megdördülnek az Auróra ágyúi. **19.15:** Sportnegyedóra. **19.30:** Alekszandrov: Vonósnégyes. **19.55:** Beethoven: Kreutzer-szonáta. **21.30:** Mi történik a világgazdaságban. **21.45:** Részletek Puccini operáiból. **22.35:** Mjaszkovszkij: Zongoraszonáta.

SZERDA:

KOSSUTH: 7.00: Harcban az ötéves terv túlteljesítéséért. **7.55:** Színházak és mozik műsora. **8.30:** Egy falu — egy nóta. **9.30:** Jó munkáért szép muzsikát! **10.30:** Magyar művészek szovjet műveket játszanak. **11.00:** A kommunizmus nagy építkezései. **11.25:** Ünnepi hangverseny a Nagy Októberi Forradalom tiszteletére. Közreműködik a Rádió ének- és zenekara, Ferencsik János Kossuth-díjas karnagy és Lehel György vezényletével és a Honvéd Művészegyüttes ének- és zenekara, Vásárhelyi Zoltán Kossuth-díjas karnagy, Gergely Pál és Kertész István vezényletével. **13.00:** Lenin és a zene. **14.10:** A Magyar Rádió ajándékműsora Néphadseregünk harcosainak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom Évfordulóján. **14.10:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. »A dalokat is ti hoztátok. Hat év szovjet dalai Magyarországon. **15.30:** Repülj, madár! Farkas Ferenc népdalfeldolgozásai. **16.10:** Szovjet népek dalai Leninről és Sztálinról. **16.30:** »Hej, lenn az úton«. Forradalmi dalok. **17.00:** Az Októberi Forradalom fordulat az emberiség történetében. **17.15:** Tánczene. **17.40:** Az Októberi Forradalom dalaiból. **19.00:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Szovjet táncdalok a katonaéletről. **20.20:** Feleíthetetlen 1919. Szovjet rádiójáték. **21.35:** Hangképek. **22.10:** Máthé Jolán és Feleki Rezső. **23.00:** Szovjet hangverseny.

PETŐFI: 9.00: Részletek Erkel Ferenc operáiból. **9.50:** Szovjet ifjúsági dalok. **10.25:** A Fővárosi Népi Együttes játszik. **11.00:** »A bátrak dala.« **11.30:** Idegennyelvű vízjelzőszolgálat. **12.05:** A világifjúság a békéért. A Komszomol műsora a III. VIT-ről. **13.00:** A szabadság gondolata az operaszínpadon. **14.00:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Szovjet művészek muzsikálnak. **15.00:** Beethoven: IV. szimfónia. **15.30:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. A dalirodalom remekei. Orosz és szovjet dalok.

00: A Gyermekrádió műs. 16.35: Szív küldi. 17.00: ási Lajos elbeszélő kölénye. 17.40: A Rádió akoztató zenekara. 18.40: linnai az élen. 19.45: dalok — népi kórusok. .30: A Rádió tánczenekara. 22.00: Ungár Imre (Kossuth-díjas művész) zongorázik. Báthy Anna, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze és Palló Imre Kossuth-díjas, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze énekel.

CSÜTÖRTÖK:

KOSSUTH: 5.40: A Rádió énekkar énekel. **6.30:** Népdalok. **8.05:** Magyar és szovjet dalok. **11.30:** Elbeszélés. **12.30:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Népszerű szovjet együttesek népdalokat énekelnek. **13.15:** A Rádió szórakoztató zenekara játszik. Böhm Éva zongorázik. Koszó István énekel. **14.10:** A Rádió Gyermekujság műsora. **14.45:** Regénytsmertetés. **15.30:** Népek munkadalai. **16.15:** Rádió Politikai Kör (üzemi). Pártunk szervezeti szabályzata. I. rész. **17.00:** Rendeleti ismertetés. **17.10:** A Néphadsereg híradója. **17.30:** Jó munkáért — szép muzsikát! **18.00:** Ifjúság Hangja. **18.20:** Tánczene. **19.00:** Egy falu — egy nóta. **20.40:** A begyűjtési verseny hírei. **20.45:** Közvetítés a Magyar Állami Operaházból. Csajkovszkij: Anyegin.

PETŐFI: 6.30: Színházak és mozik műsora. **7.35:** Magyar zenekari muzsika. **8.30:** A Szovjetunió a szocializmus országa. **8.40:** Francia operettrészletek. **9.20:** Orosz nyelvlecke az általános iskola második orosz könyve alapján. **9.40:** Úttörők énekelnek. **10.10:** A Zeneművészeti Főiskola hallgatóinak hangversenye a Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja alkalmából. **10.50:** Népzene. **15.00:** Az Októberi Szocialista Forradalom a zenében. **15.30:** Mozart: F-dur szonáta. **15.50:** Úttörő-mikrofonnal az országban. **16.10:** Szkrjábin: Zongoraverseny. Előadja Neuhaus. **16.40:** »Az akaratunk acélnál erősebb ...« Verses, zenés összeállítás. **17.00:** Cser Gusztáv népdalfeldolgozásai. **17.40:** Termőföldünk legnagyobb veszedelme a talajrombolás. **17.55:** Hangszerszólók. **18.40:** Szív küldi. **19.00:** Az ötéves terv nyomában. **19.15:** Sport. **19.30:** A Rádió tánczenekara. **21.30:** Különös emberek. Vas Róbert eseményjátéka. **22.05:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Magyar művészek orosz és szovjet műveket játszanak.

PÉNTEK:

KOSSUTH: 5.40: Női szemmel... **7.00:** Színházak és mozik műsora. **11.30:** Móricz Zsigmond élete és művei. V. Szegény emberek. **12.30:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Szovjet fúvószene. **13.15:** Szendlai László és zenekara játszik. **14.25:** A Rádió szórakoztató zenekara játszik. **15.30:** Galsay Ervin énekel. **15.50:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Prokofjev: Péter és a farkas. **16.20:** A Gyermekrádió műsora. **16.40:** Orosz nyelvlecke. **17.10:** Példaképünk, a szovjet zene. **17.40:** Sebők György zongorázik. **17.55:** Rádió Politikai Kör. (Falusi) — Pártunk Szervezeti Szabályzata. I. rész. **19.00:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Szovjet tánczene. **20.40:** A begyűjtési verseny hírei **20.45:** Kodály: Mátrai képek. **21.00:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Szovjet zenekari hangverseny. **22.25:** Virágénekek. **23.10:** A Magyar Hangversenyzenekar játszik.

PETŐFI: 7.00: A Rádió Népművelési Híradója. **7.35:** Balettzene. **8.15:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Hangverseny gyermekeknek. **9.20:** A kronstadti tengerészek. Hangjáték. **10.10:** Zenekari művek. **10.40:** Népzene. **11.00:** Három nyulak. **11.20:** Eli Roman: Román rapszódia. **15.00:** Magyar táncok. **15.40:** Szigetvynski: Lengyel népdalok. **16.00:** Szórakoztató zene. **17.00:** Szív küldi. **17.40:** Az ifjúsági rádió műsora. **18.10:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Varjas Anna szovjet művet zongorázik. **18.40:** Weiner: V. divertimento **19.00:** Egy falu — egy nóta. **19.15:** Sport. **19.30:** Szovjet énekkarok. **20.20:** Bányászdalok. **21.30:** Pablo Neruda versei. **21.55:** Tánczene.

SZOMBAT

KOSSUTH: 5.40: Csehszlovák fúvószene. **11.30:** Zenés irodalmi riport. **12.30:** A Rádió népi zenekara játszik. **13.15:** A Rádió szórakoztató zenekara játszik. **14.10:** Lengyel muzsika. **14.30:** A kocsi belül üres. **14.50:** Nyecsajev dalokat és kettősöket énekel. **15.30:** Az egyéni felelősség érvényesítése munkánkban. **15.50:** Könyv, muzsika, színház. **16.10:** Szovjet napok — szovjet emberek. **16.20:** Tánczene. **17.10:** Szovjet zenekari muzska. **17.50:** Falurádió. **18.25:** Népzene — verbunkosok. **19.00:** Egy falu — egy nóta. **20.00:** Hangos Ujság. **20.40:** A begyűjtési verseny hírei. **20.45:** Zenés műsor. **21.30:** Dús szőlőhegyeken. **22.25:** Tánc éjfélig.

PETŐFI: 7.05: Couperin-művek. **7.35:** Dunajevszkij filmdalaiból. **9.45:** Görög gyermekek műsora. **10.10:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Rachmanyinov: g-moll szonáta. **10.50:** Részletek Verdi: Traviata c. operájából. **15.00:** Magyar tájak. **15.40:** Elbeszélés. **16.00:** A XIX. század eljének orosz kamarazenéje. **16.35:** Ipari szaktanfolyam. **16.50:** Szív küldi. **17.10:** Tanuljunk énekszóra oroszul! **17.40:** A Munkaerőtartalékok ének- és zenekarának műsora. **18.15:** Rossini: Olasz nő Algirban — nyitány. **18.40:** Tánczene. **19.15:** Sport. **19.30:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Mindenki operája. Mejtusz: Az Ifjú Gárda. **21.30:** A Magyar Rádió ajándékműsora.

VASÁRNAP

KOSSUTH: 7.00: Zenés vasárnap reggel. **7.55:** Színházak és mozik műsora. **8.30:** A Néphadsereg Híradója. **9.00:** Egy falu — egy nóta. **9.30:** Figaro itt — Figaro ott... **10.30:** A Magyar Rádió békeműsora. **11.00:** Regényfolytatás. **11.25:** A haladó magyar zene útja. **13.00:** Zenés posta. **14.10:** Zenés vasárnap délután. **15.30:** Részletek Farkas Ferenc népdalfeldolgozásából. **16.00:** Mit láttunk a Szovjetunióban? **16.30:** Orosz és szovjet kórusművek. **17.00:** Lapismertetés. **17.15:** Tánczene. **17.40:** Kincses Kalendárium. **19.00:** Tánczene. **20.20:** Hangverseny operakedvelőknek. Az »Ötök«és a népzene. **21.20:** Sport. **21.40:** Ivanov énekel. **22.10:** A Rádió tánczenekara. **23.10:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. A Fővárosi Zenekar játszik.

PETŐFI: 8.00: Magyar népdalok. **9.00:** A béke énekese: Paul Robeson. **10.15:** Bura Sándor és zenekara. **11.00:** Miska bácsi lemezesládája. **11.35:** Bányászműsor. **12.05:** Hajnalodik napkeleten. **13.00:** A Magyar Operazenekar játszik. **14.00:** Galina Barinova hangversenye. **15.00:** Kérdezz — felelek! **15.20:** A békeharc dalai. **15.45:** Külügyi negyedóra. **16.00:** Gulliver utazásai. **16.40:** Szív küldi. **17.00:** Mosolygós. A Magyar Rádió vidám műsora. **17.40:** Tánczene. **18.40:** Élő csillag. Baróti Géza rádióoperettje. **20.10:** Népek zenéje. **21.30:** A Rádió népi zenekara. **22.10:** A Szovjet Zene Ünnepi Tíz Napja. Orosz és szovjet zongoramuzsika. **22.35:** Operakórusok.

BARTÓK BÉLA TEREM

V., Váci-utca 9. Tel.: 188—292.

Pénteken, november 2-án, este 8 órakor

STEINERT MÁRIA és VÁRHELYI ENDRE

hangversenye.

Zongorán kísér: **Kulka János.**

Steinert Mária műsora:

BACH: Kromatikus fantázia és fuga.
CHOPIN: F-moll fantázia.
KIRCULESCU: 3 koncert-etüd.
SZKRJÁBIN: Etüdök.
KODÁLY: Esik a városban. Székely keserves.
BARTÓK: C-dur rondó.
LISZT: Rigoletto — parafrázis.

Várhelyi Endre műsora:

HAYDN: Évszakok — ária.
SCHUBERT: A varjú.
SCHUMANN: Die Rose, Die Lilie.
GLINKA: Éjféli seregszemle.
MUSZORGSZKIJ: Szeminarista.
MUSZORGSZKIJ: Bolha-dal.
BARTÓK: Népdalfeldolgozások.
KODÁLY: A farsang búcsúszavai.
KERKES—JÓZSEF A.: Regős ének.
NOVIKOV: Messzi utakon.
BAKALOV: Partizándal.
VASZILENKO: Mese, mese.

Vasárnap, november 4-én este 8 órakor

4. Bérleti est

KÓSA GYÖRGY

BACH-ESTJE

Műsoron:

a Wohltemperiertes Klavier 12 preludiuma és fugája.

A Wohltemperiertes Klavier (vagyis magyarul a »jólhangolt zongora«) 48 preludium és fugából álló gyűjtemény. Beethoven 32 szonátája mellett a zongorairodalom legkimagaslóbb alkotásai között foglal helyet. A »jólhangolt« jelző arra vonatkozik, hogy Bach idejében forradalmi változás állott be a zongora elődjének, a cembalónak, illetve a klavichordnak hangolásában.

Bach ebben a sorozatában már az új hangolás kivitelezését mutatja be. Az első 24 preludium és fuga 1722-ben készült Kötchenben, a másik 24 1744-ben Lipcsében.

Az előjáték (preludium) fantáziaszerű mű, rendeltetése, hogy előkészítse a fugát. Bach fugái nem akadémikus iskolaművek, mindegyik zárt világ, mély, költői mondanivalóval. A fugák hangnemeinek hangulatmeghatározó értelmük van. Az egyes előjátékok és fugák közt szerves összefüggés áll fenn tematikában és hangulati jelentésben.

SZÍNHÁZ- ÉS FILMMŰVÉSZETI FŐISKOLA VIZSGAELŐADÁSA
az IFJÚSÁGI SZÍNHÁZBAN

Szombaton, november 3-án délután fél 3 órakor

GIMNAZISTÁK

Színmű 4 felvonásban, 9 képben
Irta: **K. TRENYOV**

Fordították: **Dr. Gáspár Endre** és **Cséri Jenőné.** Tanár: **Gellért Endre.** Tanársegéd: **Vámos László.** Rendező: **Kalmár András** IV. f. h. Segédrendező: **Sallós Gábor** II. f. h. Díszlet: **Rédei Béla** III. f. h. Ügyelő: **Kalmár Tibor** II. f. h.

Ljagusev, gimnáziumi igazgató	**Fillár István** III. f. h.
Adamov	**Szénási Ernő** IV. f. h.
Sardanapalenko (tanárok)	**Csihák László** III. f. h.
Csugonov . . (tanárok)	**Buss Gyula** IV. f. h.
Bragin . . (tanárok)	**Lambert Jenő** II. f. h.
Miron atya, hittanár	**Ambrus András** III. f. h.
Hrjascsev, tanulmányi felügyelő	**Suka Sándor** III. f. h.
Prozorovszkaja,	**Lászlóffy Kata** IV. f. h.
Karaszjova, felügyelőnő . . .	**Tarnay Margit** IV. f. h.
Jugov, törvényszéki elnök .	**Kaló Flórián** II. f. h.
Viktor, a fia, gimnazista . .	**Prókai István** IV. f. h.
Csernyicskin, kishivatalnok .	**Bagyinszky J.** IV. f. h.
Olga, leánya . .	**Czigány Judit** IV. f. h.
Irina, gimnazista lány	**Bán Klára** IV. f. h.
Duszja, gimnazista lány . .	**Hacser Józsa** IV. f. h.
Voronyina, mosónő	**Horváth Teréz** IV. f. h.
Pavel, a fia, gimnazista . .	**Soós Imre** IV. f. h.
Zsorzs, gimnazista . .	**Szigeti Géza** III. f. h.
Bucenko, gimnazista . .	**Brunda Mihály** III. f. h.
Pizsov, gimnazista . .	**Árkos Gyula** III. f. h.
Artyuhov, munkás	**Farkas Antal** III. f. h.
Rendőrfőnök . .	**Vízberger I.** II. f. h.
Cseszt	**Nagy Ernő** III. f. h.
Egy alsóosztályos	**Rénaszéki A.** II. f. h.
Postás	**Szindekovics J.** II. f. h.

Gimnazisták levele a Színház és Mozihoz

»A SZOVJET FILMEK óriási sikert aratnak minden filmszínházunkban. A szovjet színészeket a filmek által nagyon megkedveltük és szívünkbe zártuk. Különösen Pável Kadocsnyikov, Nikolaj Druzsnyikov, Szergej Gurzo, Klara Lucsko, Marina Ladinyina, Ludmilla Celikovszkája, Lidia Dranovszkája filmjei aratnak nagy sikert. Kérjük a tisztelt szerkesztőséget, hogy a fent felsorolt színészek képeit minél többször tegyék a »Színház és Mozi« lapjába. Azt hisszük, ez nemcsak a mi kívánságunk, hanem sok olvasónak is.

Mi a Koltói Anna gimnáziumba járunk I. b. osztályba. Az osztályban minden leány ugyanezen a véleményen van. Szeretnénk, ha minél több képet ismernénk meg a nagy filmalkotások kitűnő szerepeiből. Szeretnénk, ha kérésünk valóra válna!

Ujhelyi Gizella, Gerencsér Klára, Nyitrai Márta, Horányi Mária, Tóth Márta, Zsenák Mária, Trangozi Erzsébet, Járitz Lilla, Tubdy Ildikó, Goreczky Eszter, Kroscsenits Mária, Gráber Judit, Balló Mária, Wagner Zsuzsa, Tarnay Ilona.«

*

A »CSINOM PALKÓ« sikersorozata vidéken folytatódik. Szegeden az elmúlt évadban huszonnégyszer került színre a daljáték táblás házak előtt. A »Csinom Palkó«-t legutóbb Kecskeméten mutatták be a zeneszerző — Farkas Ferenc — jelenlétében.

KIOSZTOTTÁK AZ IFJÚSÁGI SZÍNHÁZ soronkövetkező ujdonságának, Osztrovszkij: »Az acélt megedzik« c. színművének szerepeit. A főszerepeket: Verebes Károly, Petrik József, Rákosi Mária, Rozsos István, Mádi Szabó Gábor, Thurzó Mária, Szabados Lehel, Orsolya Erzsébet, Szalai Károly, Pethes Sándor, Peéry Piri, Kamarás Gyula, Náray Teri, Molnár Tibor, Károlyi Béla, Kemény Gizi, Táncsics Mária, Gonda György, Gálcsiky János, Pataky Jenő, Csákányi László, Ladomerszky Margit, Toronyi Gyula, Bárdi Ödön játssza.

AZ UJJÁÉPITETT VÁROSI SZINHÁZ november 10-én nyílik meg az Operaház »Faust« előadásával. Az évad folyamán a Városiban az Operaház mindennap — szombat és vasárnap kivételével — tart előadást.

SZÍNHÁZ és MOZI keresztrejtvénye

A Színház és Mozi képrejtvényversenyében mindenki résztvehet, aki helyesen tud válaszolni a képek alá írt kérdésekre. A válaszokat a lap megjelenése utáni hét végéig közönséges postai levelezőlapon lehet beküldeni a Színház és Mozi szerkesztősége címére. (Bp. VII., Lenin-körút 9—11 szám alá.) A helyes válaszok beküldői között minden héten könyvjutalmakat sorsolunk ki. Minden megfejtést számon tartunk s aki a válaszokat hétről-hétre beküldi, előbb-utóbb bekerül a szerencsés jutalmazottak közé. A megfejtéseket, valamint könyvjutalomban részesült olvasóink névsorát minden héten közöljük. A könyvjutalmakat a nyertesek bármely napon 9 és 1 óra között szerkesztőségünkben vehetik át. Vidékre a könyveket postán küldjük.

Könyvjutalmat nyertek:

Szücs Mária, Dunaharaszti, **Wiktorisz** Henrik, Kisvelence, **Pető** Teréz, Cegléd, **Katona** István, Salgótarján, **Somoskői** Istvánné, Baja, **Majetics** Zsuzsanna, Bp. XIII., **Radó** Márta, Bp. VI., **Juhász** Péter, Bp. XIX., **Kovács** Éva, Bp. VIII., **Valentik** Márton, Bp. IV.

A maszk mögött Lendvay Andor rejtőzik. De melyik zenés darabban?

Melyik szovjet filmből való ez a jelenet?

•

Mi a címe ennek a filmnek, amelynek e jelenetét közöljük?

Színház-Mozi

Hetilap.

Megjelenik minden pénteken. Egyes szám ára 1.— Ft.

Felelős szerkesztő: Gyetvai János

Kiadásért felel: Lapkiadó Vállalat igazgatója

Szerkesztőség: VII., Lenin-körút 9—11.

Telefon: 221—285* 221—293*

Műsorszerkesztés: 221—654.

Kiadóhivatal: VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285. Hirdetési osztály: VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221—285. Előfizetési ügyek: Posta Központi Hírlap Irodája, V., József nádor-tér 1. Telefon: 180-850. Csekkszámlaszám 61.048. Személyes ügyfélszolgálat: V., Roosevelt-tér 5—6. Előfizetés: 1 hóra 4.— Ft, negyedévre 12.— Ft. Hirdetések milliméter sora 4.— Ft. A hirdetések elhelyezésére kikötést nem fogadunk el. Beküldött rajzot, kéziratot, fényképet nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

2-5111356. Athenaeum mélynyomása. (F. v. Soproni Béla)

ROSLER ENDRE ÉS GENCSY SÁRI
Magyar Állami Operaház:
„A szevillai borbély"
(Magyar Fotó felvétele)

puha, selymes ágyban nevelgették, altató dala egyszerű bölcsejének nyikorgása volt. Nem ijedt meg a távolságtól. S ha nem tellett a pénzből, tellett edzett erejéből. Megismerte a közbeeső tájak szépségét, rónáit, halmait, lelke mindjobban és jobban megtelítődvén édes hazánk szépségeivel, ért el a Sárréte ingoványos vidékére. Romantikus utazás lehetett, annyi bizonyos. Talán kora tavasszal nem is lehetett megközelíteni a vadvizek közé ékelt nemesi tanyákat és csónak várta díszes négyesfogat helyett 1838. március 13-án az új segédtanítót.

Tornácos hajlék volt az otthona. Előtte hatalmas térség. Szemét nem korlátozta égbenyúló épület, hanem messze elnézhetett a nádasok felé. Nem sokáig kérette magát. Csónakba ült, puskát a keze ügyébe s másnap már sült is a vadkacsa a soron következő familia konyháján. Mert Tompa preceptor uram fizetésében benne volt, hogy «rendes coquiát» fog kapni. Ez pedig abban állott, hogy naponta másutt főztek neki. S ahol eladó, ügyes leányzó segített a nemzetes asszonynak, biztosan nem a legutolsó ételek kerültek az asztalra.

Könnyű volt Tompa Mihálynak. Nem kellett akkoriban szűntelenül az iskolában ülni tanítónak, diáknak. Nem lebegett szemük előtt s nem csüngött fejük felett Damoklesz kardjaként az iskola-vizsgáló felügyelő. Bizony a vadvirágos vidék, a nádasok zsombékos tája, a csalitok, bokrok s a nemesi udvarházak legszebb virágai megihlették lelkét s romantikára hajló szíve kiválasztotta magának a legszebb rózsabimbót, Mészöly Lidia személyében.

Az élet könyvében azonban Tompa Mihály számára nem Mészöly Lidia volt élettársul bejegyezve s Lidia is Miskolczi Szijártó József egykor bogárdi preceptor, majd tiszavárkonyi tisztelendő lelkipásztorban találta meg élete párját.

Gyüjtött-e Mihály a bogárdi preceptorságból, nem közli velünk. A coquia mellett kapott még 50 forintot váltóban. Úgy látszik, nem siet kiszedni az egyház pénztárából, mert sokáig elél abból a 10 forintból, amelyet utólag utiköltség megtérítés fejében kapott a számadó gondnoktól. Június 24-én (megérkezése után csaknem három és fél hónapra) sajátkezűleg írja be a pénztári könyvbe : «Én Tompha Mihál' preceptor ki vettem 5 frt.-t». Azután megint csak szeptember 11-én kell neki 12 forint 30 krajcár. De ez nem sokáig tart. Szeptember 24-én ismét felvesz az 50 forintból 5 forintot, október 10-én ismét 2 forint 30 krajcárt. Az utolsó pénz, amit kézhez kap, 10 forint. De ezzel már kifelé is áll a rúdja. Az 1839 március 12-én kézhez vett pénzzel rúdját ismét Patak felé irányítja, hogy ott tudományát «öregbíthesse».

1838 december 28-án gyűlést tartott a gyülekezet tanácsa s akkor elhatározták, hogy mihelyt Tompa Mihály visszamegy Patakra, a «preceptori charta is Pápára küldetik». A további «preceptorok fizetése az fog lenni, mint az eddig való preceptoroknak volt». Ugyanis a már említett coquián és 50 forinton kívül, melyhez utiköltség megtérítés gyanánt 10 forint járult (Tompa utólag, utódja előre kapta), «a könyvnélkül tanuló leány gyermek fizet egy forintot váltóba, olvasó és ábécista leány gyermek 30 krt-t, mivel a férfi gyermekek a Didactrumot a Rectornak fizetik». De még mindig nem ért véget a fizetési lajstrom. Mert 10 font faggyút is kapott a segédtanító, nyilván, hogy gyertyát öntsön belőle s hosszú téli délutánokon, amikor fent az égen az Isten lámpása nem világít, ennek a fénye mellett elevenítse fel mindazt a sok tudományt, amelyet az iskolában a gyermekek lelkébe el kellett ültetnie. S ha úgy esett, hogy a rector helyett ő ment temetni, még egy kis stóla is jutott neki. «Halotti temetésért 30 kr-t váltóba. Búcsúztatástól 1 f 30 kr., a Pusztán lakók két annyit fizetnek». Biztosan felhasználta lelke legjavát az érzelmes búcsúztatókhoz. Hogyne! Hiszen egy forint 30 krajcár ütötte érte a tenyerét.

Egy esztendeig volt Sárbogárdon segédtanító Tompa Mihály. 1838 március 13-tól 1839 március 12-ig. Horváth Dániel iskolaigazgató és az ő keze alatt ez időben 107 gyermek tanulta a kisebb s nagyobb tudományokat. 1838 július 15-én közvizsgálatot is tartottak. A férfi gyermekek, kik az I—II—III. osztályt tanulták, olvasásból, írásból, egy kerület vármegyéből, a régibb szent históriából két szakaszt, számadásból, könyörgésekből, erkölcsi rendszabályokból felelvén tettek tanubizonyságot, hogy nem hiába jártak Tompa Mihály elé. A leány gyermekek már mind a hat osztályt Tompától tanulták s az iskola haladási naplójában, amelynek a Tompa által írt lapjait mutatja mellékelt képünk, utóirat gyanánt megemlítette a buzgó segédtanító, hogy «az éneklésben gyakoroltattak».

1839 Gergely-napjára már megjött Tompa

utódja Pápáról Mozgai Benjamin személyében. De a «presbiteriális gyűlés végzése» ezen a napon arról is tudósít, hogy «legutolsó preceptor pedig Tompa Mihály becsületesen és az egész Eklézsiának meg elégedésével végezvén esztendeig tartó tanítói hivatalát, tudománya öregbítése végett vissza ment a S. Pataki anya oskolába». Úgy látszik, betöltötte hivatását, kötelességének eleget tett, mely szerint «Kötelessége Minden keze alá adandó fiú és leány gyermeket szorgalmatosan taníttani, továbbá az éneklésbeli tökéletes tehetség, mivel rendesen ő tartozik a Templomba énekelni, mely tehetség nélkül vissza utasíttatik».

E közmegelégedést tisztelendő és tudós Somody István prédikátor uram külön is megbizonyította a következő elbocsátó levelében :

«Ezen levelünket mutató becsületes ifju Nemes Tompha Mihál a legközelebb lefolyt Esztendőben, kisebb tanuló Iskolás Gyermekeinknek tanittatására a Sáros Pataki Iskolából egy esztendőre kihivattatván, minek utánna ezen esztendejét dicséretre méltóképpen és hüséggel bevégezte volna, mostmár tanulásának további folytatása végett a tisztelt Anya Iskolába visszamenni szándékozik. Mi is tehát őtet elbocsájtjuk magunktól, minden felveendő jó és tisztességes dolgaiba Istentől néki boldog és szerencsés előmenetelt tiszta szivből kivánván. Sárbogárdon, Mártius 13-án 1839. Somody István S. Bogon Ref. Prédikátor, Mészöly Dienes Fő Curator».

Tompa Mihály sárbogárdi tartózkodásáról nem sok emlék maradt. Templomunk egyik padján a régi öregek beszéde alapján vélik felfedezni bevésett nevét. Én magam is megnéztem ; nagyítóüvegen keresztül tényleg lehet kivenni néhány betűt. A «To . . A» betűk jól felismerhetők. De hogy valóban ő írta-e, ki tudja hitelesen bizonyítani? Mondják, hogy egyik ablaküvegbe is maga karcolta bele nevét. Egészen kicsiny koromban én is láttam ezt a bevésést, de ma már teljesen eltűnt. Érdekes emlék az említett haladási naplóban sajátkezű írása, amely alá két helyen is így írta be nevét : «Tompha Mihál mpr segéd tanitó».

A sárbogárdi vadvirágos vidék emléke azonban ott élt szívében és él ma is versein, virágregéin keresztül és elmeséli a magyar léleknek a Sárréte egyszerűségében is hangulatos és csodálatos muzsikával teli vadvizes tájait.

Az öregek emlékezése az unokák kegyeletében úgy vált külsőben is láthatóvá, hogy Tompa Mihály Sárbogárdra jövetelének százados fordulójakor emléktáblával jelölték meg azt a házat (ma a ref. paróchia), amelyben egy esztendeig élt és tanított.

SZÍNHÁZ

SZÍNHÁZI TÜKÖR

Írta RÉDEY TIVADAR

Birabeau André több darabjával megfordult a fővárosi színpadokon, de a Nemzeti Színházban idáig soha. A most itt bemutatott *Három mama* is mintha ajtót tévesztett volna. Fordítója, Orbók Attila, a színlapújságban így vélekedik felőle : «Kétségtelenül Birabeau ma a legjelentékenyebb francia színpadi szerző.» Mi ezt korántsem tartjuk olyan kétségtelennek. Még azt sem, hogy első drámai színházunk, ha külföldi portékát hoz be, éppen vele egyezkedjék. Valami írói magot korábbi műveiben is lehetett találni, felszolgálásukban is a nagy francia színpadi kultúrának ügyesen kamatoztatott hagyományait, de ugyanakkor nem kevés jellegzetesen külvárosi olcsóságot is. Egy-egy villanásra előtetszik a komolyabb íróhoz méltó alaprajz, hogy aztán nyomban elmossa a pillanatnyi helyzetek mohó kizsákmányolása.

Ez a stíluskeveredés mostani darabjából sem hiányzik. Ebben azt feszegeti : egy könnyűvérű apának, a válások világbajnokának fiában milyen lelki zavarokhoz vezet az a valóban nem mindennapi körülmény, hogy gyermekágyban elhúnyt édesanyja helyett egymásután három mostohamama nevelte, tizennyolc éves koráig. A fiú az élet küszöbén a halálba akar menekülni. Öngyilkos kísérlete hírére sorra fölkeresik az átmeneti pótanyák s mindegyik a maga egyénisége és vérmérséklete szerint csap fel életmentőnek. Valamit ad is mindegyikük : az első érzelmes jóságot, a második pedagógiai határozottságot, a harmadik pajtási megértést. Közös haditervvel pedig szerencsésen helyrebillentik az iránytűvesztett fiúnak veszedelmes pénzügyi és szerelmi bonyodalmait. De hárman együtt sem pótolhatják az igazi szülőanyának ösztönös oltalmát és határtalan segítőerejét. Végül az utolsó, már kudarcbafúlt kalandból az egész változatos multját «retrospektíve» fölidéző otthonába betoppanó apa találja meg az utat fia lelkéhez. Ugyancsak cikk-cakkos kilengései ellenére is egyedül ő jelenti itt azt a *folytonosságot*, ami a szabályos mama-cserék mozaikjából sehogyan sem bírt kialakulni ; ő jelenti a «kebel melegét», ahogy a darab eredeti címe mondja.

A szerzőnek érezhetőleg a mama-bokréta egyéni színeire volt legfőbb gondja. S ebből a színezésből nem is hiányzik merőben az írói lelemény. Hogy a fölserdült fiúhoz mindegyik azon a hangon és azokkal a módszerekkel közeledik, amelyek az ő «időszakában» leginkább ígérkeztek célravezetőnek : ebben van némi lélektani fínomság s a pusztán színpadinál valamivel emberibb akusztika. De ezt is túlharsogja a csöppet sem előkelő és rátartós teatralitás, a kínosan mérnöki kiszámítottság ; az érzések diszkrét csillogását elfojtják a «hatásos» helyzetek vásári csillámai.

Ezért nem lehet a darab igazi otthona legrangosabb színpadunk. Az ilyesminek más már a nézőtéri légköre is pl. a Vígszínházban. *Major* Tamás rendezése körültekintően igye-

kezett két urat szolgálni, de úgy, hogy egy kissé lenézte a — kevésbbé urat. A közreműködők is inkább a jellemvígjáték felé tartottak, az írói harmadrendűségek elszánt szolgálatához hiányzik is a könnyed felelőtlenségük. A «mamák»: *Tasnády* Ilona, *Mátray* Erzsi és *Szörényi* Éva, meggyőzően szólaltatták meg a maguk külön-külön «hangnemét», kevésbbé sikeresen «hozták ki» a hármasukból adódó burleszkségeket. *Rajnay* már jobban vissza bírt kapcsolódni hosszú vígszínházi multjába: az álirodalmi játékosságba. Ebbe *Lehotay* is pompásan beletalált, akár annak idején *Rabagas*-beli emlékezetes alakításával. *Ungvárynak* voltak igen jó vonásai a fiú rajzához, csak egy kicsit «korontúli» érettségis diákot mutatott. *Eöry* Kató kedves józan démon volt, *Iványi* Irén pedig jóízű a házvezetőnő szerepében.

Ha magyar szerző nagyvilági franciákat visz színpadra, szinte már látatlanban megjósolhatjuk, hogy igazi írói mondanivaló helyett jó vagy jónak vélt ötletet kapunk, élő emberek helyett marionettbábúkat. *Asztalos* Miklós éppen nem cáfol rá erre a föltevésre. Ötlete ennyi: a francia Riviérán összekerül két kalandor házaspár, akik körül minden csalás, még az is, hogy házaspárok. Ebből a *Négyes*ből (ez a vígjáték címe) a két valódi «szakmabeli» egymás kelepcéjébe esik, a két «alapjában tisztességes» csendestárs pedig a kíméletlen aljasságok árnyékában fokozatosan megtisztul és egymásra talál. Maga az ötlet ügyesnek látszik, de magában hordja végzetét: túlságos körmönfontságra csábítja az írót. S a közönség felé nagyon is átlátszó «hadicsel»-ből vékonyan is futja három felvonásra, ha mégoly hosszú «burkolt» beszéltetésekkel mesterkedik is a bábjátékos. Ezért kénytelen közben egészen henye és fölöttébb olcsón mulatságos epizódokat beékelni, aminő pl. a maître d'hôtel s a riporternő ízetlen részegségi jelenete. Korábbi darabjaiban Asztalos sohasem sandított ennyire a helyzeti fogások s talán a — filmigények felé. Mindent a színpadi percekre irányoz, semmit *azokra* a percekre, amelyekben a közönség vissza fog gondolni az előadásra a függöny utolsó összecsapódása után.

A szereposztás is mintegy előlegezi a várható filmtálalást. *Simor* Erzsi, *Turay* Ida, *Földényi* és *Perényi*: a magyar filmvígjátékok legmegszokottabb együttese s most egyenként is, összesen is azt csinálják, amit a moziközönség vár tőlük, lemondva ama bizonyos harmadik dimenzióról, amely mégis csak az eleven színház erőssége és varázsa. Igaz, hogy ebben a lemondásban ezúttal maga a szerző járt előttük jó példával. *Siklóssy* Pál rendezése hellyel-közzel lagymatag.

Francia darabot (s még hozzá ugyancsak *Birabeau*ét) adnak ezúttal — a Nemzetivel egyidejűleg — a Vígszínházban is. *Bókay* János fordításában *Kit szeretek?* címmel játsszák fordulatos vígjátékát, egy jellegzetes ötletdarabot. Ötlete az ikertestvérekről, kik a mai lélekkutatás értelmében maguk is azt hiszik, hogy valami titkos együttrezgés van gondolati és érzelmi világuk között: ügyes lelemény, a legjobb pedig az egészben az, hogy az orvosi fikció lépten-nyomon csütörtököt mond, mert ebből adódik minden mulatságos színpadi helyzet. Ezekért a szerző becsületesen és nyíltan le is mond bárminő «elmélyítés»-ről, amilyenre pl. a másik most bemutatott darabjában írói erőin felül hajlamos, ehelyett igazi «színházat» ad, a gazdag francia hagyomány szerint. Legszínesebben és legszeretreméltóbban az ikerpár női felét állítja a színpadra. Ez, hogy első házassági csalódásának küszöbére jutott testvérét talpra segítse, ennek «megpendült» gyerekasszonypárjával azonos hűtlenségi kalandot hazudik önmagára. Haditerve először túlságosan jól sikerül, mert a gyanúba fogott jóravaló férfival — az «életmentés» érdekében — akarva nem-akarva bele kell kóstolnia a ránézve eddig ismeretlen «nagy érzés»-be. De ugyanez a haditerv később majdnem visszafelé sül el, mert az időközben jobb belátásra tért szökevény-jelölt sógornő iránt éppen ezzel a «vakmerő» lépésével ingatja meg a bizalmat megmenteni kívánt ikertestvérében. Mindebből a végén az kerekedik ki, amit ilyenkor a közönség elvár minden jólnevelt színpadi szerzőtől: a fiútestvér egére a kis első vihar után felvonul a béke szivárványa, a női ikret pedig az egészen ártatlannak szánt taktika szabadítja ki szerencsésen az «ignoti nulla cupido»-sívár fogságából és juttatja el a rosszul előirányzott életsors felszámolásához.

Igazi belső drámaisága nagyon csekély az egész színpadi mesterkedésnek, de annál

különb benne a téma megforgatásának szemfényvesztő ügyessége. *Minden* ősrégi és vadonatúj fogás jó a szerzőnek, a monológtól a keskenyfilmig, de el kell ismerni, hogy színpada még az epizódban is csupa üdítő mozgalmasság. S milyen kitűnően kizsákmányolható, hálás játékalkalmak a szerepei!

A Vígszínház sem marad adósa semmivel ennek a meglehetősen felelőtlen, de szemre nagyon takaros stílusnak. *Horváth* Árpád rendezése most is igazi avatottságot mutat a párizsias könnyedség hangnemében. Ezt veszi át — szinte makulátlanul — egész együttese. *Fényes* Alice-t még sohasem láttuk ilyen sok színben csillogni. Kedvessége, értelmi ébersége, friss játéküteme elragadó, s ami még vonzóbbá teszi alakítását, az a komédiázása közben is tiszta lánggal lobogó «lelkecske», amely a felejthetetlen *Varsányi* Irénnek hasonló ízű színpadi alakjaira emlékeztet. Ikertársa, *Szilassy* László, szintén örvendetesen gubódzik ki kezdeti merevségeiből: a fiatalságnak most már nemcsak hatásos «küllemét», hanem természetes kedvességét is egyre meggyőzőbben hordozza. *Ajtay* Andor higgadt, kevés eszközű művészete mintegy a Hegedüs Gyula nagy realista hagyományainak továbbéltetője. *Ladomerszky* Margit játékát a fölényes csillogáson kívül a rikítóbb vonásoktól tartózkodó fínom diszkréció emeli ki. *Dénes* Györgyre épp ebből férne rá egy csipetnyi: ő hellyel-közzel most is «kisétál» szerepéből. *Mihályi* Ernő meglepő gyorsan hasonult át igazi «vígszínházi»-vá. S végül: *Tolnai* Klári csak a film lepedőjén tűnik fel néhány pillanatra, de ott valóban bájosan.

Asszonylázadás c. vígjátékával megint a Nemzeti Színházban láttuk viszont *Asztalos* Miklóst s ennek megfelelően «mondain» színeitől is megint visszakanyarodva korábbi darabjainak történelmi galantériáihoz. Első műve, a Báthory Gáborról írt *Farkaskaland*, még tragikusra fordította a hálószobaügyet, a második, a Mária Terézia-kori *Alterego*, már Boccaccio szellemében végzett egy kis szellőztetést. Most új darabja témájával visszamegy az asszonyfaló Báthory felkoncoltatását követő évekbe, Bethlen Gábor fejedelemségének első lusztrumába, de még mindig a féktelen indulatú elöd szerelmi tatárjárásának emlékeit bolygatja meg — egy kissé újra Boccaccio hangnemében. A ledér Gábor veszedelmes hagyatéka okoz itt nagy gondot a komoly Gábornak: egy állítólag előkerült hódítói Leporello-lista ezer asszony nevével, «kunyhótól palotáig» terjedő teljességben. Ha a rágalom öl: még gyilkosabb a reszketés a rágalom lehetőségétől. Itt pedig erről van szó. Mert a titoknak egyelőre kizárólagos tudója (pontosabban szólva: ravasz vámszedője) egy olasz kalandor, aki ennek a legendás névsornak fikciójával zsarolgatja végig Gyulafehérvár szépasszonyait. A közös veszedelem közös lázadás táborába szólítja az érdekelteket vagy ilyesmivel gyanúsíthatókat, de a közös lobogó alatt ugyancsak különböző célok és felfogások küzdenek. A kitűnő szimatú rejtélyes «idegen» ezekhez alkalmazva váltogatja eszközeit és módszereit. Sikerül is kiból-kiből előcsalogatnia a takargatnivalókat, sőt — az örök asszonyi hiúság jóvoltából — még többet is annál, ami szigorúan vett «tényálladék»-nak mondható. A bölcs fejedelem bírói széket ül, de rendre be kell látnia, hogy a sokszínű asszonyi praktikákból a fondorlatos vádlott hovatovább ártatlan áldozatul kerülhetne ki, ezért azután módjával maga is cinkostársul szegődik, csakhogy viharos emlékű elődjének ezt a csiklandós kaland-leltárát végül is közmegelégedésre «ad acta» tehesse.

Pletyka-lélektani érdeklődés fűti Asztalost ebben a vígjátékában, de közben maga is valamelyest áldozatául esik a pletykaszomjnak. Ebben a meglehetősen nyers elgyoldalúságban van darabjának legfőbb gyengéje. Mi nem féltjük a történelem méltóságát a meghitt szemlélettől, még egy kis vidám bizalmaskodástól sem. De ha annak idején — mondjuk — Bródy Sándor «királyidill»-jeinek vaskos erotikája iránt sem melegedtünk fel túlságosan, most ezt a «pikáns» mártást sem élvezzük minden húzódozás nélkül. A szerző a történelmi környezetben tárgyának «időtlen» érvényességét hangsúlyozza. Mi viszont éppen a történelmiség idő-sugallatának hiányát érezzük ilyfokú «könnyedség»-ben.

A színház együttese is valahogyan a jelmezekkel együtt magára öltötte az e falak közt otthonos «történelmi légkört» is, amelyben azután az egyébként igen gondosan rendező *Abonyi* Tivadar sem bírta kellőkép megélénkíteni a szelek járását. Mindenki szépen játszotta a szerepét, de jóformán senki sem egészen a darab stílusában. Még a «diabolus rotae»-t játszó *Kovács* Károly sem, az ő alakításában nem hódított igazi «gracioso»-bájosság. *Abonyi* Géza Bethlen Gáborának fejedelmi magatartásából nem hiányzott a lélek derűje sem, mintahogy *Tasnády* Ilona fejedelemasszonyából sem a sugárzó szívjóság. A «lázadó» asszonyok élén fölényes okossággal vitte a lobogót *Lánczy* Margit. *Könyves-Tóth* Erzsinek volt néhány fínom pasztelszíne Báthory Gábor özvegyének alakjához. Elgondolásban jó volt a *Rápolthy* Anna «tudatalatti bűnöző»-je is, csak kellemetlenül szenvelgő szóejtésének kellene valahára megtisztulnia. *Mészáros* Ági csitri-bája, *Nizsinszky* Tamara néhány meglepően drámai akcentusa, *Eöry* Kató meleg asszonyisága: megannyi méltányolnivaló pontja az előadásnak. Az asszonyzendülésben a férfiszereplők mostohább feladatokhoz jutottak.

Horváth János színpadképei szépek, cicomátlanságukban is nagyszabásúak, *Nagyajtay* Teréz színben-szabásban egyaránt pompás jelmezei pedig fölérnek egy «magyaros divatbemutató»-val.

KÖNYVEK

Kornis Gyula: Elemi pszichológiai kísérletek. Második, bővített kiadás, 130 kísérlettel, 59 ábrával.

Az emberi lélek rejtelmeibe a kutatók csak a századforduló óta tudtak kísérleti úton behatolni. A lélektani kísérletezés lehetővé tette ugyanis, hogy a természettudományok, a fizika és a biológia, kísérleteihez hasonlóan megismételhető, pontos mérések és értékelő eljárások kulcsot adjanak az embert legjobban érdeklő törvényszerűségek és szabályok feltárásához: magának az embernek megismeréséhez. Ezeknek a kísérle-

Vitéz Horthy István örök hűséget esküdött Edelsheim-Gyulay Ilona grófnőnek

Az enyhe borulattal fátyolozott reggelre a déli órák mindinkább kifényesedtek. Déltájban már langyos, sugaras tavaszi szél pergette a budai Dunapart lombjait, a mennybolt koronájára hágott a nap s ezekben a percekben úgy ragyogott a főváros, ahogyan csak a legszebb májusban. A levegőben ünnepi zsongás szállott, s a járókelők ezrei, mintha egy láthatatlan mágnes parancsát követnék, mind ugyanabba az irányba tartottak. Ezen a békével, fénnyel teljes déli órában minden tekintet, minden szív a Szilágyi Dezső-téri református istenháza felé szállt, ahol a kormányzó idősebbik fia a magyar arisztokrácia hölgykoszorújának egyik finom, törékeny szépségű tagjával készült frigyre lépni.

Megindul

Kendeffy Ádám gróf következett nejével, a menyasszony nagyobbik nővérével. *A negyedik kocsiban foglalt helyet teljes tengernagyi díszében a kormányzó úr Edelsheim-Gyulay Lipótnéval*, a fiatalos szépségű örömanyával, aki lágy zöld színekben tündöklő, uszályos magyar nagyasszonyi díszt viselt. *Az ötödik kocsiban a főméltóságú asszony helyezkedett el halvány lila nagyasszonyi díszben, a fekete, nyestprémmel szegett kacagányt öltött vőlegénnyel. A menetet barna díszmagyarban Edelsheim-Gyulay Lipót gróf zárta be menyasszonylányával.*

Az autósor az Uri-utcán, a Bécsikapu-téren, a Széna-téren, a Hattyú-utcán és a Batthyány-utcán át vonult az esküvő színhelyére, *az útvonal két oldalán felsorakozott tömeg szünni nem akaró, lelkes éljenzése és kendőlobogtatásai közepett.* A tömeg pillanatok alatt szívébe fogadta az autóból elfogódottan integető menyasszonyt, akinek éreznie kellett, hogy a kormányzó fiának választása milyen örömmel és büszkeséggel tölti el a nemzet apraját-nagyját. Pontban déli tizenkét órakor érkezett a Szilágyi Dezső-téri templom feljárója elé a díszes nászmenet. A tér négy oldalán rendőrkordon mögött extázisban ünneplő lelkes sokaság. A főbejárattal szemben fehérlovas, Zrinyi-sisakos rendőrök impozáns sorfala, az autófeljáró két oldalán pedig merev vigyázzban a magyar aviatika fiatal gárdája, sötétkék overallos pilóták, az Aero-szövetség küldöttei köszöntik elnöküket. *Ott látjuk a légierő vadászezredének küldöttségét, az ország legfiatalabb fegyvernemének daliás tisztjei bajtársukat üdvözlik a vőlegényben.* Külön fegyelmezett csoportban sorakozik fel az állami vas-, acél- és gépgyár tisztviselőinek és munkásainak deputációja, akik viszont legközvetlenebb munkatársai a kormányzó idősebbik fiának, a vállalat vezérigazgatójának. Ott látjuk a képviselőit azoknak a repülő- és sportegyleteknek, társadalmi alakulatoknak is, amelyekben mind tevékeny szerepet tölt be vitéz Horthy István.

A templomban

Az Úr háza kapujában *Haypál* Béla, a budai református egyházközség lelkipásztora fogadja a magas vendégeket és kalauzolja be a délszaki növényekkel, virágfüzérekkel felékesített templomhajóba, amelyben ekkor már *minden talpalatnyi helyet elfoglalt a mintegy nyolcszáz főre tehető előkelő meghívott közönség.* A hatalmas orgonán *Laczkovits* János dr. orgonaművész intonálásában felbúgnak a Lohengrin nászindulójának dallamai, s a menet az autókban való elhelyezkedés sorrendjében bevonul a templomba. *Az Úr asztala két oldalán a szemben levő első székeket a kormányzói pár foglalja el*, egyik oldalon a vőlegény családja részéről *Czernin* Arturné grófné, *Melczer* László kamarás és neje, özvegy *Urbán* Péterné báróné, *Purgly* László és neje, *Graeffl* Károly és neje, vitéz *Lukács* Béla államtitkár és neje, *Urbán* Gáspár báró főispán és felesége, valamint *Urbán* Pál báró helyezkedik el, a menyasszony családjának képviseletében *Teleki* Sándor gróf, *Teleki* Mária grófnő, *Teleki* Margit grófnő, *Pejacsevich* Péter gróf, *Barcza* Károly követségi tanácsos, ifjabb *Barcza* Károly, *Keglevich* Péterné grófné és *Adamovich* Kapisztránné báróné kap helyet az Úr asztala mellett.

A csillagos kiképzésű kereszthajók négy szektorában a meghívott előkelőségek kozorúja várja az esketési szertartás kezetét. A balszárnyon a Budapesten akkreitált követek — huszonegyen — és a kötségek színpompás tisztikara foglal heyet. Feltűnt köztük a Budapesten tartózodó *Andresz* délszláv kereskedelmi miiszter feleségével. *A baloldali felső hajószárnyban a kormány tagjai helyezkedtek el*, az országgyűlés két házának legfőbb

Ravasz László püspök összeadja az ifjú párt

vezetőivel, s a legmagasabb állami dignitáriusokkal. Csupa méltóságot és tekintélyt sugárzó fekete díszmagyar és zsakett hullámzik a tömött padsorok közt, a *legelső sorban áll Teleki Pál gróf miniszterelnök feleségével.* A két jobboldali szektor valóságos színlegyező. A titkos tanácsosok, s a legelőkelőbb budapesti társaságok színejava vonult fel számottevő hölgykoszorúval, lejjebb pedig a tábornoki kar kék atillás, érdemrendekkel dekorált tagjai foglalnak helyet a Mária Terézia-rend lovagjaival. Csupa szivárványosan szikrázó szín ez a kép, amelyben gazdagon keveredik az ország minden pompája, szépsége, kelleme.

Ravasz László költői beszéde

És ebben a világos és tompa, sugaras és árnyékos keretben *szinte külön él az Úr asztala előtt virágszerűen lehajtott fejű menyasszony hófehér ruhája*, amelynek szárnyait két halványlila öltözetű apród tartja. Csupa magyar motívum ékeskedik a csipkével áttört fehér selyemben, nem tudjuk, mit csodáljunk jobban, a krinolinos szoknya graciőzitását, vagy a magyaros pruszlik hímes méltóságát, vagy pedig magát a pompázó fiatal leányt, aki mélységes megilletődéssel ejti le alabástrom nyakát. Tisztán érezzük, hogy most tompán csengenek fülében az orgona szólamai, s túl a körülálló fényes vendégseregen, amely a pillanat különös súlyára és ünnepélyességére emlékeztet, *ugyanazokkal az érzésekkel áll ott, mint egy egyszerű polgárlány, a mellette álló karcsú fiatalemberben az egész életútján mellette álló igaz férfit nézi, kiről most tán eszébe sem jut, hogy az ország első emberének a fia.*

Ott áll a szép, egymáshoz illő emberpár *Ravasz* László püspök előtt, az Úr asztalánál. Rövid fohász indítja el az egyszerű szertartást, majd alapigét választ a püspök, Máthé evangéliumának ötödik részéből a 14—16. verseket. Az evangélium tanítóderű, amely a megható aktust néző díszmagyaros, atillás, egyenruhás főurak, előkelőségek és hölgyek arcáról sugárzott. A kormányzóné fogalommá vált jóságos mosolya mély belső tűztől telítetten, különös sugárzást kapott. *És különösen megkapó volt a főméltóságú úr magatartása.* Mélységes megilletődöttségét alig tudta palástolni, erős férfiarcán megrándult egy izom, s mintha erősebben ragadta volna meg díszkardjának markolatát. *Ezekben a percekben ő is csak pusztán a fia boldogságáért aggódó apa volt s a magánember, a családfő megrendült belső élménye rajzolódott ki kemény vonásaira. Ezt a kormányzói tekintetet eltesszük legszebb emlékeink közé*, mint annakidején a bevonulás idejéből megőriztük azt az arckifejezését, amikor fehér lováról ledobbant a felszabadított Kassa földjére.

Most már mint férj és feleség hallgatja az ifjú pár a halkszavú püspök imáját:

— Mi ismerünk Téged, örökkévaló Istenünk, azért állunk itt nagy bizakodással és alázatos könyörgésekkel. Könyörög Hozzád ez az ifjú pár. Szivöket kicserélik, Neked felajánlják és orcád előtt halálig szóló szövetséget kötnek. Könyörögnek, hogy őrizd meg szerelmöket, védd meg őket e világ kísértéseitől, legyenek egymásnak leghűbb segítői és legjobb barátai. *Áldd meg őket szép és jó gyermekekkel, s családi életükben országod terjedjen s nevedre dicsőség térjen. Könyörögnek gyermekeikért a szülők.* Köszönik Neked a bennük vett ajándékot, szivükre szorítják a drága ígéreteket, féltő gonddal teszik le sorsukat újra a Te kezedbe, s megáldják gyermekeik boldogságát azzal, hogy a Te áldásodért könyörögnek.

— *Könyörgünk Hozzád, minden magyar család tisztaságáért, bőségéért és boldogságáért. Könyörgünk Hozzád gyermekeinkért és unokáinkért, az eljöttekért és eljövendőkért, boldogabb, igazabb, nemesebb nemzedékért, hogy a véres földről oldódjék fel az átok és vegyen rajta növekedést a Te országod.* A mi Urunk, a Jézus Krisztusért kérünk, hallgasd meg a mi imádságunkat, Amen.

Alig félóráig tartott az egyszerűségében megragadó szertartás s valamivel fél 1 után, mint ifjú házaspár hagyta el a templomot a kormányzó idősebbik fia és Edelsheim-Gyulay Ilona grófnő.

A zsufolt utcákon, tereken mégegyszer végigviharzott a főváros szeretetének spontán megnyilatkozása, s aztán fenn a budai várpalotában kétszázszemélyes fényes lakodalmi ebédre terítettek. Délután 3 órakor pedig egy karcsu sportrepülőgép lendült fel a budaőrsi repülőtér betonjáról, hogy azur fellegek között Velence, majd onnan Róma, Catania, Tunisz, Tripolisz, Kairó, Haifa, Ankara, Isztanbul felé röpítse két utasát, a kormányt fogó fiatal férfit és hozzája simuló hitvesét: a két legboldogabb embert Magyarországon.

Széfeddin Sefket bey

Szemnek szívnek gyönyörűség a

bokréta

a magyar urihölgyek virágmintás nyári ruhája

Ara: 7.80-tól 14.80-ig

Egyedüli árusitója

KOSSUTH LAJOS UTCA 9 — Nagykovácsy ÜZLETHÁZ

Idei uidonságaink szebbek mint valaha!

Bokrétáinkat a Nemzetközi Vásáron is — a szökőkut melletti külön pavillonban — bemutatjuk.

Gács Rózsa

női divatszalonja, IV., Bécsi-utca 5. I. em.

Tavaszi kollekciója

(köpenyek, komplék, ruhák) ELADASAT és

nyári modelljeinek

BEMUTATASAT MEGKEZDTE.

BÉRMA

GYERMEKÉNEK CSAK JÓ ÓRA SZEREZ ZAVARTALAN ÖRÖMET.

EGY EREDETI

MOVADO

MINDIG ÉRTÉKES EMLÉK MARAD

HERPY

A JÓ ÓRÁK MŰVESE

IV., PETŐFI SÁNDOR-U. 17.

Uj Magyarság
Szinház Zene.film Művészet

VASARNAP, 1940 APRILIS 28

NEM ESZI MEG
a moly értékes szőrméit, ha
Müller szücsnek telefonál.
Díjtalan elhozatal. Szakszerű gondozás.
Telefon: 189-534.

A budai dalárda belgrádi vendégszereplése

A magyar énekkari műveltség egyik legnagyobb multu férfikara, *a budai dalárda május 10-én a pünkösdi ünnepekre Belgrádba utazik.* A délszláv zenei élet és közvélemény nagy érdeklődéssel tekint a magyar férfikar-kultura e reprezentánsának vendégszereplése elé, annál is inkább, mert a vendégszereplés *a közeltmultban Budapesten járt belgrádi Sztankovics-énekkar látogatásának hivatalos viszonzása lesz.* A 65 tagú énekkart a budai dalárda kiváló karnagya, *Ádám* Jenő, a zeneművészeti főiskola tanára fogja vezényelni. A belgrádi hangverseny műsora értékes és gazdag szemelvényekben *az egész magyar kórusirodalmat érzékelteti.*

Zsiros pattanásos archoz

púder helyett
SULFAMYL KÉNPUDER
szaküzletekben kapható.

Fekete éjszakák

(Scala)

Charles Laughton filmjeit az egész világ mozilátogatóközönsége mindig különös érdeklődéssel várja. A „Fekete éjszakák" címen bemutatott új filmjében színészi egyéniségéhez illő, nagyétvágyú, italokat kedvelő, alantasait zsarnoki módon engedelmességre kényszerítő angol főurat játszik, aki titokban a mult század elején egy veszedelmes kalózbandának szellemi irányítója és zsákmányainak részese volt. Az angol sziklás partvidék zordon vidékén játszódik az izgalmasan érdekes, nagyszabású Paramount-film cselekménye, amelynek hőse ugyan elbukik, de a film a komor háttér ellenére heppienddel végződik, mert a két fiatal szerelmes sok veszély és kaland után egymásra talál. A kalózok fényjelekkel csalogatják a sziklazátonyokra a viharban tévelygő régimódi vitorlás hajókat, amelyek a szemük láttára verődnek a szirtek csúcsaihoz s fedélzetükön átsöpör a felkorbácsolt hullámok taraja. A kalózbanda tagjai válogatott példányai a hollywoodi karakterszínészeknek, torzonborz alakká maszkirozva. Egy gyönyörű fiatal leány vetődik a kalóztanyára, megmenti a halálra ítélt kalóz életét, akiről kiderül, hogy a banda vezérének kinyomozására küldött tengerésztiszt. Életre-halálra menő küzdelem folyik ezután s Laughton, aki filmszerepeiben nem játszani, hanem élni szokott, azokban a jelenetekben nagy, amelyekben kettős élete miatt alakoskodnia kell. A filmet gyönyörű tengerparti felvételek és hatalmas tömegjelenetek teszik változatossá.

* **Délszláv-magyar hangverseny.** Április 28-án és május 5-én az új Liszt Ferenc-hangversenyteremben délszláv-magyar hangversenyt rendeznek, amelyre a társadalom számos előkelősége jelentette be megjelenését. A nagyszabású zenei eseményt az árvízkárosultak javára rendezik. A műsoron modern délszláv szerzők művei is szerepelnek. Közreműködőkül sikerült megnyerni a kiváló délszláv zongoraművésznőt, Ljubica Marzinec belgrádi zeneakadémiai tanárt, továbbá Molnár Anna, Szabó Pál, Zöldy Sándor, Kovács Kálmán és Riger Tamás magyar művészeket. A jótékonycélú hangversenyre jegyek 80 fillértől 6 pengőig az összes jegyirodákban kaphatók.

Francia bohózat
az
Andrássy Szinházban
Csütörtökön először
Főnyeremény
Berr és Guillemaud világhírű bohózata.
Fordította és rendezte:
Vaszary János
Főszereplők: Törzs Jenő, Perényi László, Simor Erzsi, Erdélyi Mici, Hajmássy Miklós, Szakáts Zoltán, Pataky Miklós, Tompa Sándor, Balogh Klári, Bihari, Makláry, Baló, Lázár, Sugár, Sala, Bánhidy

RABAGAS

A Nemzeti Színház megirigyelhette a Pódium kabaré pecsenyéjét és ő is politikai pamfletet rántott elő a raktárból. A porosodó Sardou-t küldte tüzbe. Miért nem már Kotzebuet? A termékeny Sardou a „Rabagas"-sal a 70-es évek párisi publikumát szolgálta ki, a harmadik köztársaság eltorzult hőseit szúrta rá tollára s paródiája színhelyét az operettek őshazájába, Monacóba tette át. A fejedelemség már maga is karikatúrája az állami életnek, hadserege négy tiszt, tíz tűzoltó és két mezőőr, uralkodója egy jobban kereső francia vidéki körjegyző, tábornoka egy potrohos dongó s az udvar intrikái körülbelül egy kezelőhivatal pletykái színvonalán mozognak. E leminősített környezetben nagyon nehéz maradandó szatirát irni. Az uralkodó nagyhercegnek ilyen álmai vannak: „Ő, a párisi Operában lenni!" és: „Ő, asszonyom, önnel egy párisi félemeleti lakásban egyedül maradni!..." Óriási igények ezek. Pontosan illenek egy francia fűrésztelepi felügyelőhöz, aki élvhajhász és nagy irodalombarát. Ez a monacói fenség abban a korban van, mikor az embertől már búcsúzik a bölcsesség s a láthatáron feltűnik az aggkori gyengeség! Leánya szirupba mártott cukorbaba. Barátnője az előkelőség mázával bekent amerikai vígözvegy. Testőrtisztjei aranysujtásos Petrovok, miniszterei trottlik.

Ezt a papírmasé udvart rázza meg Rabagas, a szószátyár demagóg és kiváló stréber, a „Repülő Varangy" című kávémérésben szervezett forradalmával, gyáva csőcselékével. Trockijnak maszkirozott nyomdász-bolsikkal és olyan ok miatt, amelyet bátran lehet piszlicsárinak minősíteni. Nem figyelünk oda a darab szerelmi bonyodalmára, annyira együgyü, de nem is érdemes odafigyelni, hiszen itt a politikai élcsapat a fontos, ez pedig azt műveli, hogy Rabagas vezénylete alatt éppen visszaél a sajtószabadsággal s a francia világforradalom szent jelszavaival, az egyenlőséggel, a testvériséggel és a szabadsággal. Zendülést szerveznek a zsarnokság megdöntésére, egy gárdatiszt orra buktat egy részeges polgártársat s mielőtt a műnép művihara elseperné a trónt, az amerikai vígözvegy becsalja Rabagast a palotába. A pojáca forradalmár lépre megy. Kinevezik miniszterelnöknek hogy ő maga törje le saját hívei zendülését. Amilyen ostoba, meg is teszi. Aztán elcsúszik egy narancshéjon: saját ostobaságán, a gárda mind az öt dísztűzoltóval lovasrohamban veri le a forradalmat, a nagyhercegnő férjhez megy a gárdatiszthez s Rabagas visszatért a kaptafához.

Sardou mester paródiája nem az a finom és lebegő játék, aminőt egy vérbeli francia költő írhatott volna ebből a bohó filmmeséből, hanem a mesterember vaskos burleszkje, amelyet itt-ott tarkit a szellem szellemessége s talán Hankiss János fordítói ötletessége. Ávas jelenetek kergetik egymást és ötletes közhelyek vidítják fel a közönséget, azt a tévhitet terjesztve, hogy szerzőjük író és tehetséges ember. Kormánypárti érzelmű hallgatóknak időnkint édes élvezetet szerez a szerző azzal, hogy ingujjban mutatja be az éhes demokráciát, leplezetlenül az ellenzéket és riasztó glóriát fon a felfelé törtető népvezér feje fölé. Az ellenzéki hallgatóságot pedig azzal elégíti ki, hogy a hatalom birtokosait igen szerényen hülyéknek tünteti fel, funkcionáriusait korruptaknak, hölgyeiket pajzán méheknek, akik kalandokat gyüjtenek. A jól lerakott vígjátéki alapokon aztán olyan kulisszahasogató bambaságok épülnek fel, hogy a történettől fejgörcsöt kap az ember. Ez az irásforma 1873ban a párisi Vandeville-ban, ahol a Rabagast bemutatták, országraszóló botrányos sikert aratott. Elhisszük. De ma?... Nálunk, a 80-as években még szintén vérpezsdítő újdonságnak számított, amikor először adták elő a Nemzeti Szinházban. Állítólag maga a Rabagas figurája tartja még most is a darabban a pislogó életet, mert ez a széllel-bélelt alak,ez a meggyőződés nélküli szélkakas, ez a lakáj-Robespiere, ez a szennysajtó-kukac s ez a sörtől és főhercegi illattól megvadult snób még ma is él és minden országban megtalálható. Minden esetre halhatatlanságát nem Sardounak, hanem az életnek köszönheti. Ez nagy különbség. Ez választja el a teremtő művészt a kitünő mesterembertől. Sardou ügyesen és mulatságosan lekopirozta őt az életből a szindarabba. Lepréselte. Amit a politikáról s az életről hozzárajzolt, az ma mind ásatag túlzásnak számit. Ha ezt a Nemzeti lekaparta volna róla, akkor tényleg felújitotta volna a darabot. Ma már annyira iskolázottak, politikailag a legszélesebb rétegek is, hogy se kormánypártinak, sem ellenzékinek nem lehet egyszerűen azt mondani, hogy a politika tiszta szélhám, fent is, lent is. Nem hisszük, hogy a Nemzeti Szinház a mai komoly időkben joggal iktathatná műsorába az olyan torzító hamisitásokat, amelyekben több a perfidia, mint a humor s a művészet. Roppant olcsónak érezzük az egész Sardou-műt s főképpen időszerütlennek, éppen most, mikor a politika egész Európában a legnagyobb nemzeti aspirációkat igyekszik összemarkolni s destruálóit önmaga is tűzzel-vassal irtja. Mi célja volt a Nemzeti Szinháznak ezzel a hetvenéves hadastyánszatirával? Vajjon merre célzott és hová indult vele? Vagy csak úgy l'art pour l'art játszott? Erre a célra Sardou öreg és ráadásul kétfelé kacsint.

Az előadásból ismét ugyanaz hiányzott, mint a shakespearei sok hühóból: az ősi komédiázás tomboló jókedve, a bohémsé szárnyalása, a könnyedség tüze s az egyé niségek zamata. Kaptunk egy olyan elő adást, amelyet az együttes — hála a bér leti rendszer vágtató robotjának — legjob tudása és igyekezete alapján hivatalbó hajtott végre, igen élénk iramban és lelki ismeretesen. A színészek is érzik, hogy e korántsem minden. Lehotay Árpád, a cím szereplő, elsősorangú színész, viszont testi lelki alkatától olyan messze esik ez a sze rep, mint most Európa a békétől. Intelli genciája mégis megbirkózott a feladattal Könnyebben vette a távot Uray Tivadar Makay Margit is szikrát csiholt a korhad anyagból. Tiszteletreméltó elevenséggel működött Pataky Jenő, Kovács Károly Major Tamás, Tapolczai, Ujlaky, Várkony Rajczy, Gózon, Makláry, Juhász, Garam szeghy, Kürthy György és Szörényi Éva Both Béla vállalta a rendezéssel a felté masztás nehéz munkáját — ha nem lust húzzon még a szövegből. Horváth János díszletezte és Nagyajtay P. Teréz tervezt a darab jelmezeit, igen sikerülten és csi logóan. Zenementes politikai operettbe éreztük magunkat.

Papp Jenő

Kreszné Sztojanovits Lily
Schubert-estje 7-én. (Rózsavölgyi.)
*
A „Koncert" rendezései:
Liszt-Hubay est halasztva
Uj dátum máj. 17. Vez.: Matacic.
NÉMETH MÁRIA, PATAKY KÁLMÁN, SVÉD SÁNDOR MÁJ. 3. (VIGADÓ)
A három világjáró magyar művész együttes fellépte a BHZ díszhangversenyén — az árvízkárosultakért — a szezon legnagyobb zenei és társadalmi eseménye. Grandiózus műsor: Beethoven V., Mozart-, Goldmark-áriák, Bajazzok: Prolog. Vez.: Paul. Jegyek 2 P-től Koncertnél, Rózsavölgyinél.
Gussich Dóra zongoraest 4-én.
Basilides—Eyssen duett-est 16.
Troyanoff balettakadémiájának előadása, Operettszínház máj. 26. d. e. 11.

Nem vagyunk angyalok

(Atrium)

Az utóbbi időben látott német filmvígjátékok közül kiemelkedik az Átrium ujdonsága. A mese voltaképp nem nagyigényű, de az ötletes keretből *komoly művészi igénnyel mérhető vigjátékot* teremt a szereplők hibátlan felfogású, színes, invenciózus játéka. *Heinz Rühmann, ez a szerény megjelenésű művész már egymagában biztositja a film nivóját, hitelét és sikerét.* Kisvárosi beamtere túlzások nélkül, tökéletesen megrajzolt pompás kabinetfigura. Társai is nagyszerűen érzékeltetik a kisváros hangulatát, sajátos viszonyait és fonák helyzeteit. Kellemes, másfélórás szórakozás a film.

MINK hölgyfodrásznál készülnek a legújabb tavaszi frizurák.
UJ DAUER RENDSZER, MODERN HAJFESTÉS
V. Szemere-u. 22 (Szt István-krt sarok). Tel.: 114-135

* **„Tempó 1940!"** címmel a Fox-vállalat egy egész estét betöltő rövidfilm-sorozatot mutat be. Az egyes filmek a folyó év eseményeit száguldó tempóban vetitik a közönség elé s különösen két gyönyörű rajzfilm és a „Filmriporter kalandjai" című sorozat izgalmas bravurjai teszik majd a műsort érdekessé.

* **A Simplon-filmpalota** e heti műsorában a „Várlak" című nagysikerű amerikai filmet mutatja be. A nagy érdeklődésre való tekintettel ajánlatos a jegyekről elővételben gondoskodni. Fényes kisérő műsor egészíti ki a programot.

Bibliofil-könyv a magyar reneszánszról

Feltünést keltett husvétkor az *Uj Magyarság* „Magyar reneszánsz" című melléklete, amelynek érdekes anyaga kibővítve, könyvalakban, a régi kódexek formájában, pergamentkötésben jelenik meg. Az érdekes történelmi művet ugyancsak „Magyar reneszánsz" címmel *Dékány* András állította össze azzal a céllal, hogy méltó formában kerüljön a közönség elé a magyar történelem egyik legdicsőségesebb korszaka: Hunyadi Mátyás királysága. A korabeli illusztrációkkal diszített könyv megirásában *Asztalos* Miklós, *Julier* Ferenc, *Papp* Jenő, *Dövényi Nagy* Lajos, *R. Szörédy* Ilona, *Berczeli* A. Károly, *Kovrig* János, *Kenese* Erzsébet, *Izsák-Gyarmathy* László, *Mattyók* Klári, *Széfeddin* Sefket bey működtek közre.

Tartós hullámosítás hajfestés, szépségápolás
Kránitz, IV., Párisi-u. 5. (Molnár és Moser mellett) Tel.: 189-040.

Világsikerü film a Forumban

Különös, furcsa emberek élnek az otthonban: mögöttük van a mult, szép emlékekkel feldíszítve és szomorú történetekkel megkoptatva, ebből élnek, ezért élnek és talán egymást is csak azért türik meg, mert részesei ennek a multnak. *Francia rendezőnek és színésznek kellett lenni, hogy ez a különleges, valóságos csemegének számító téma olyan ragyogó, megdöbbentő, lenyügözően érdekes és fájdalmas emberi szépségekben gazdag lehessen, mint amilyen ez a pompás francia film, a „Hulló csillagok".* La fin du jour — mondja a francia cím: a nap vége, idejutottak el azok, akik az otthon lakói. Az egyik, Cabrissade (Michel Simon), azon lázong és bánkódik még mindig, hogy évtizedeken keresztül a „második szereposztás" volt, sohase jutott szóhoz Guitry miatt, aki egyetlen előadást sem mondott le és Cabrissade hiába tanulta meg Guitry szerepeinek légióját. A másik, Marny (Victor Francen) a melankólia és szomorúság felhőibe burkolózva tekint napról-napra maga elé, mert nagy színész volt, sőt most is az, de nem értették meg: mindig a tiszta irodalmat akarta a színpadon megeleveníteni, de közönségének legnagyobb része nem ezt kívánta. Ilyenek és hasonlóak a többiek is: kettétört sorsok, Thália kiöregedett, szenvedő papjai. És egy szép napon a nyugdíjas színészek otthona befogadja Saint Clairt is (Louis Jouvet), az önimádó, régi, nagy csillagot, aki úgy búcsúzott el a párisi állomáson összegyült barátaitól, hogy vidéki birtokára utazik, vadászattal és horgászattal tölti majd idejét.

Mindegyik hordoz magában valami titkot, valami egészen különös féltékenységet és gyülöletet, mindegyiknek a lelkét marja valami és tépázza a mult és jelen, amibe nem tudnak beletörődni. Ezek hárman, Saint Clair, Marny és Cabrissade (a pozőr, a tehetség és az önimádó) olyan drámai vonalba kerülnek, hogy elcsodálkozik a néző, hogyan lehet aránylag egyszerű környezetben, az alkonyodó életeknek passzív sorsából ilyen dinamikus, végletekig feszített mélységeket kihozni!

Olyan színészi alakítások peregnek előttünk, hogy egy is elég lenne közülük a film sikeréhez. Valóban nehéz eldönteni, ki a nagyobb: Victor Francen, Louis Jouvet, vagy Michel Simon? Nehéz választani, mert mindegyikük a legtöbbet, a legművészibbet nyujtja. A nagyszerű férfihármashoz csatlakozik Madelaine Ozeray, a Pagnol-darabok hősnője, aki melankólikus szépségével megdobogtatja minden néző szivét. Mellettük a karakterszínészek sokasága remekel, mint az a bűbájosan kedves, öreg szerelmes pár, akik negyven éve élnek egymás mellett, tíz gyermekük, hatvan unokájuk van, de nem volt még idejük megházasodni, mert nappal próbáltak, este szerepeltek. A francia filmeknél szinte már illetlenség leírni azt, hogy „remekül van fényképezve". De a Hulló csillagoknál mégis meg kell ismételni ezt a régi szólamot. Élmény és művészet Duvivier rendezése. **(d. a.)**

Nagyajtai Teréz

kérjel az I. hagy. Orn.
Iparmüvészeti Tárlatón

Neuzeti Cipóg 1938 XI. 5

Textil – Színházi jelmez.

Nagy Ajtay Terézz. -i (Shakespeare: Antónius és Cleopátra)

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 1-2. sz. 19-20. o.

Iparművészet.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

Magyar Film, 1941. ápr. 5.

MDK

Nagyajtay Teréz

a Figaro házassága jelmezeit tervezte a Nemzeti Szinházban.

Magyar Nemzet 1945.szept.16. 4.l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Hauptmann: "Iphigenia Delphiben" c. darabjához készitett kosztümterveit a kritika komoly elismerésben részesiti.
Nemzeti Szinház előadása.

Baróti Géza: Hauptmann a Nemzetiben. c. Szinházi Magazin Bp. 1942 nov. 25. -dec.1. V. évf. 49. sz. 13. lap

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott Henri Lavedan:
"Fenség" c. előadásához készitett kosztümöket.

Baróti Géza: "Szinház darab nélkül" c.
Szinházi Magazin, Bp. 1942. okt. 7-13. V.
évf. 42. sz. lapszám megállapithatatlan.

Nagy ajtay Teréz M.D.K.

Művei a kiállitáson

/ g.i./ Husz év szinpadképei

Magyar Nemzet 1965. május 22. 4.l.

M.D.K.

P. Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott "Asszonylázadás" c. Asztalos Miklós darabhoz tervezett kosztümjeit a kritika kiemeli.

Ifj. Ambrózy Ágoston: Pajzán primadonna parádé a Nemzeti Szinházban c.
Szinházi Magazin, Bp. 1942. márc. 25-31.
V.évf. 14. sz. 8. lap

Nagyajtai Teréz

Szabó Magda: Fanni hagyományai
c. darabjának jelmezei terverte
a Katona tónyi Szinházban

Kritika, 1965, 5 n., 63 o.

MDK

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

az Annuska jelmezeit tervezte a Nemzeti Szinházban

Uj Magyarság 1944 dec.5.

MDK

Nagyajtai Teréz jelmeztervező

a Szent Johanna jelmezeit tervezte a Nemzeti Színházban

Szabadság, 1945. okt. 25. 4.1.

MDK

Nagyajtay Teréz

Jegor Bulicsov és a többiek jelmezeit tervezte a Nemzeti Szinházban

Népszava, 1947. febr.7. 4 l.

Nagyajtay P.Teréz

MDK

a Szókimondó asszonyság jelmezeit tervezte
a Nemzeti Szinházban

Pest, 1944. okt. 23.

MDK

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

a Szókimondó asszonyság jelmezeit tervezte
a Nemzeti Szinházban.

Esti Ujság, 1944. ont. 23. 4.l.

MDK

Nagyajtay P.Teréz jelmeztervező

a Szókimondó asszonyság jelmezeit tervezte a Nemzeti Szinházban.

Esti Ujság, 1944. okt. 2o.

MDK.

Nagyajtay Teréz

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1965 máj.22.lap -

M.D.K

Nagyajtai Terés

díszlettervező, jelmeztervező

„Budai Nagy Antal", ~~az~~ egri csillagok", a „Tisztujítás" figurinjeit mutatta be a tárlaton.

Révész Zsuzsa: Húsz év szinpadképei

Művészet, 1965. szept. – 39 kap.

M.D.K.

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott Giraudoux: Sellő c. darabjához kédzitett ruhaterveit a kritika megdicséri.
A jelmezeket a lap rajzokkal bemutatja, melyeket Kass Mária készitett.

Ifj. Ambrózy Ágoston: "Teremtő ihlet" c.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. január 6-12.
VI. évf. 3-5. lap

Nagyajtay Teréz M.D.K.

Az előadás jelmezei

G ábor István: Peer Gynt
Ibsen drámája a debreceni Csokonai Szinházban

Magyar Nemzet 1965. március 23. 4.1.

Nagyajtay Teréz M.D.K.

Az előadás jelmezei

Mátrai-Betegh Béla: Fanni hagyományai Szabó Magda szinmüve a Katona József Szinházban

Magyar Nemzet 1965. március 21. 10. 1.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Jelmeztervei szerepelnek az elmult husz év szinpadképei, jelmeztervei és plakátjai között a Szinházmüvészeti Szövetség által rendezett kiállitáson a MÉMOSZ székházban.

N.J. Egy kiállitás képei c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. juni 11. IX. évf. 24. sz. 13. lap

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Katona József szinházban bemutatott "Fanni hagyományai" c. Szabó Magda drámájához tervezett jelmezeit a kritika kiemeli.

Illés Jenő: "Fanni hagyományai" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. márc. 27. IX. évf. 13. sz. 15. lap

.M.D.K.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

"..Jelmezei magas szinvonalon mesterien fejezik ki a különböző drámaelemeket és hangulatokat."-irja beszámolójában Demeter Imre: "Debrecen: Peer Gynt" cimmel.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. márc. 19.
IX. évf. 12. sz. lo. lap

Nagyajtai Teréz M.D.K.

Az előadás gelmezei

Mátrai-Betegh Béla: Uri Mmuri Móricz Zsó szinmüvének felujitása a Nemzeti SZonházban

magyar Nemzet 1969. szeptember 24. 4. l.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinházban bemutatott -Németh László II.József c. drámájának előadásához tervezett jelmezeit a kritika kiemeli.

Demeter Imre: II. József c.
Film, Szinház Muzsika, Bp. 1964. febr. 14.
VIII. évf. 7. sz. 4-5. lap

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Illés Jenő "Léda" c. kritikájában beszél a müvész jelmezterveiről, melyeket a Katona József Szinházban előadott Krlezsa-drámához készitett.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. ~~jan.~~-29. febr. 5. IX. évf. 6. sz. 8-9. lap

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDG

A Nemzeti Színházban bemutatott Móricz darabhoz a kostümöket tervezte.

Pándi Pál: Mori muri 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp 1965. szept. 25.

MDG

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

Miroslav Krlezsa Glembay Ltd.

C. darabjához a jelmezeket

terveste.

— : Az idegen, Gresteia, Léda 2.

ESTI HIRLAP bp. 1965. jan. 12.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

1965 SZEP 17

Évadnyitás a Kisfaludy Színházban

Tegnap délelőtt 11 órai kezdettel tartotta meg évadnyitó társulati ülését a győri Kisfaludy Színház. *Várady György* igazgató az új évad terveit vázolva többek között a következőket mondotta.

— Ebben az évben a gazdasági és művészeti vezetés bizonyos változása és a szerződtetés új rendszere fordulópontot jelent. De nemcsak a győri színház, hanem az egyetemes magyar színházkultúra tekintetében is fennáll a fordulópont lehetősége. A mi értékítéletünkben nagy szerepet foglal el a színész fejlődése. A színház valamennyi dolgozója számára hangsúlyozzuk az egymás és intézményünk iránti helyes erkölcsi alapállást és a magasszínvonalú szaktudást.

—Jó munkánkhoz a szükséges feltételeket is igyekszünk megteremteni, amennyire ez az adott körülmények között lehetséges. Rendezni akarjuk színészeink mellékkereseti lehetőségeit, megjavítandó a vidéki színészek életnívóját. Színházunk az elmúlt két évben jó összműködést tudott létesíteni az illetékes minisztériumi, párt- és állami szervekkel. Bízunk a kitűzött feladatok helyes eszmeiségében. A társulat az idén megpályázza a Szakszervezetek Országos Tanácsa 50 000 forintos művészeti nagydíját.

Várady György ezután bejelentette, hogy kik szerződtek az új évadra a győri társulathoz. A színház új tagjai: *Vajai Erzsi, Ernyei Béla, Pálfy Gabriella, Szendrő József, Felkai Eszter, Hegyi Anikó, Balogh László, Molnár Miklós, Harangozó Iván* színészek, valamint *Nagyajtay Teréz* kétszeres Kossuth-díjas érdemes művész, jelmeztervező és *Vécsey Ernő* karmester.

A győri Kisfaludy Színház tegnap Székesfehérváron tartotta a *Katona József Bánk bán* című drámájának premierjét.

Bilicsi Mária, Táncsos Tibor és Medgyesi Mária a társulati ülésen

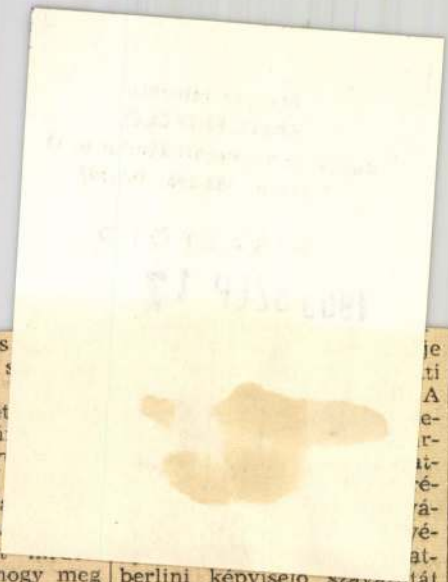

...teljes mértékben tá-...ogatja U Thant közvetítési ...ísérletét, amelynek célja ...ékét teremteni India és ...akisztán között.

Az AP hírügynökség a be-...zédet ismertetve kiemeli, ...ogy az amerikai elnök nem ...zólt közvetlenül a vietnami ...onfliktusról.

NSZK-nak erős és ... kormányra van ... amely szilárdan ... a német érdekeket ... szilárd és erős pá... tásra — véleményü... rint csak az SPD ... A Szabad Demokra... amely eddig is a v... gos józan politiká... te, arra szólít fel, hogy meg ... berlini képviselő szavazatát

zerelvény befuthatott. A ...yitott ajtók keretében má...dpercekig akadálytalanul ...iláthatott a térre, a beálló ...s kiinduló villamosokra. ...ogy továbbhaladt, ismét ...tta a teret, míg a málházó ...ülete el nem takarta előle. Nem kételkedett már, hogy ...t élte át azt az emléket, ...ely az utóbbi időben több...ör is föltámadt, s csak ...ostanra tisztázódott benne ...nyira, hogy bátran a ma...ának vallhatta.

BESÉTÁLT a restibe, meg...ott egy pohár sört, aztán ...llamosra szállt, hogy mie...bb elmondhassa anyjának, ...s ha lehet, vele hitelesítse, ...s magyarázatot kérjen, ho...á utaztak akkor.

XXXIII.

A család vacsoránál ült, ...mikor a fiú megérkezett. ...elfogta anyja s mostoha...pja neheztelő, öccse együtt...rző pillantását, de nem kért ...ocsánatot a késésért. Mire ...ezet mosott, s asztalhoz ült, ...nyja már szedett a tányér...ába, és azt mondta:

— Egyél, fiacskám!

A hangsúly az előző esté...e emlékeztette. Erőtlenül ...ezonált rá.

— Finom ez a karfiolleves — dicsérte az ételt.

— Igazán ízlik? — kérdez...e az anya. — Örülök neki. Szedjek még?

— Köszönöm, a levesből ...elég.

— Pedig többet kellene enned, fiam. Még mindig olyan sovány vagy.

— Tudod, milyen sikerem van a suliban a faragott bottal? — kérdezte Andi. — Az egyik srác nekem adná érte a vadászkését!... Tokkal!

— Hát azért érdemes elcserélni — mondta a fiú.

— Hogyisne, amit te faragtál!

— Faragok én neked másikat is.

— Csakugyan faragnál? — Andi végzett a vacsorával, odasompolygott bátyjához.

A fiú nem viszonozta öccse hizelkedését, de futólag megsimogatta a kipirult arcocskát.

— Csak szép botot keríts majd — mondta. — Kicsit lehet vastagabb az elsőnél.

Az anya és Radován nem szólt bele a párbeszédbe. Izgatottan füleltek, végül is örömükben összemosolyogtak, hogy eddig eljutottak.

LEFEKVÉSHEZ készülődtek. Mikor az anya a fiúnak ágyazott, az átment utána a nagyszobából. Kis ideig elnézte anyja szorgoskodását, majd azt mondta:

— Mama, valamit el kell neked mesélnem... mert hátha jobban emlékszel...

A fiú megakadt, az anya bíztatta.

— Mondd csak!

— De jobban szeretném, ha leülnél!

Az anya letelepedett az egyetlen fotelba, a fiú pedig egy székre.

— Van nekem egy régi emlékem, ma meggyőződtem róla, hogy nem képzelődtem, csakugyan velem történt... Ma ugyanis munka után lementem a pályaudvarra, és ahogy kinéztem a sínek közül a térre, éppen befutott a villamos. Mint egyszer, valamikor, én nem tudom, mikor történt, de arra jól emlékszem, hogy utaztam a vonaton veled, az most már biztos, hogy veled utaztam... És ahogy ültünk a vonaton, egyszer csak elszaladt előttünk egy sárga villamos. Hosszú, piros csík volt az oldalán, és az olyan nagyon szép volt, és csilingelt, hogy rögtön tisztán felbukkant a múltból, amikor idejöttöm után, az első napon sétáltam az őrház felé...

AZ ANYA SZEME elfátyolosodott.

— Hát emlékszel rá, kisfiam?! — kérdezte halkan.

— Igazán, te is emlékszel rá, mama?

— Persze, hogy emlékszem! Mert olyan nagyon megtetszett neked az a látvány, hogy örömödben sikongva mutattad nekem is, és aztán játszani is kis villamost kértél!

— Mikor történt az, mama?

— Amikor otthagytam apádat, és téged magammal hoztalak.

(Folytatjuk.)

Nagajtay Terézi
Varga mátrás

K

MN. 1956 márc. 18

(g. k.: Ki feladatok
ra kérül N. T. és
V. M.)

Nemz. tiszt.
(Bojsa kön, Arany és
turelem, Nosty fiú
N. T. az 'Sparm fiúsk. is tanít
N. M. [illegible]

MDK.

Nagyajtai Teréz

Szinpadképeiről

Müvészet 1965 szept.

A magyaros öltözködési divatpályázatról. Fent : Gyermekruhák. Balra : ~~R. Filep Ferenené~~ (I. díj), jobbra : ~~Farnadi Ilona~~ tervei. Lent : Leányiskolai formaruhák. Balra : Turáni Sándor (I. díj), jobbra : ~~Farnadi Ilona~~ (II. díj) tervei. — Vom Preisausschreiben für Modezeichnungen im ungarischen Stil. Oben : ~~Kinderkleider,~~ unten: Schulkleider für Mädchen. — From the Hungarian fashion competition. Above : Children's dresses. Below : Uniforms for school-girls.

MAGYAR IPARMUVESZET 169 - 70.

1934.

A magyaros öltözködési divatpályázatról képekkel

Nagajtay Teréz
Turáni Sándor

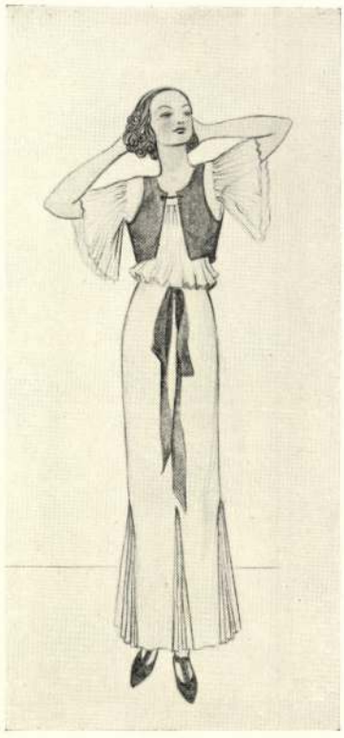

A magyaros öltözködési divatpályázatról. Fent balra : G
középen és jobbra : Délutáni ruhák. Középen : Farnadi Ilona (díszoklevél), jobbra: Farnadi Ilona (II. díj) tervei.
Lent : Ünneplő ruhák. Balra : Farnadi Ilona (I. díj), jobbra : Gyárfás Zsuzsa (II. díj), középen : Nagyajtai Teréz
(díszoklevél) tervei. — Vom Preisausschreiben für Modezeichnungen im ungarischen Stil. Oben links : Hauskleid. Oben in der Mitte und rechts Nachmittagskleider. Unten : Festkleider. — From the Hungarian fashion competition. Left above : Dressing gown. Above in the middle and to the right : Afternoon dresses. Below : Gala suits.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDH

Az Ódry Színpadon bemutatott drámákhoz a jelmezeket tervezte.

Pesold Ferenc: Életem, Zsóka ...! 2.

ESTI HIRLAP, bp. 1963. dec. 16.

Nagajtay Teréz

Fakni hagomiryainak jelmezeit

terwezte a Katona Jóvej

Szinkáuban

Négmaya, 1965. ápr. 7. 2 old.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

Tervezte a jelmezeket az Amphitryon előadásához.
A szinpadi ruhákat a kritika kiemeli.

/dor/:
"Amphitryon a Nemzetiben" c. kritika
Szinházi Magazin, Bp. 1939. febr. 26. II. évf.
9. sz. 6-7. lap

M.D.R.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező 7 Bu

Németh László drámájához a jelmezeket tervezte.
(Nemzeti Színház.)

Rényi Péter: II. József 9. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. febr. 9.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDH

Szabó Magda darabjához a jelmezeket tervezte. (A Nemzeti Szinház Kamaraszinháza Erzsébeten.)

Pesold Ferenc: Leleplezés 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. nov. 28.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

Pompásak Nagyajtai P.Teréz francia forradalmi jelmezei,a Heinz Coubier: Aimée c. komédiájához készitett terveibol.

Papp Jenő: Aimée.

Uj Magyarság, 1940.maj.26. 8.1.

MDK

Nagyajtay P. Teréz

Fletcher-Lee : Rembrandt c. darabjahoz a jelmezeket, melyek Rembrandt képekre emlékeztetnek, Nagyajtai P. Teréz tervezte.

Cikk: Egy bemutató...

Magyarorszag, 1939.okt.14. 6.l.

MDK

Nagyajtai P.Teréz

Heinz Coubier: Aimée c. darabjához a kosztümterveket készitette Nagyajtai P. Teréz.

Kárpati Aurél: Aimée.

Pest, 1940.maj.25. 8.1.

Nagyajtay Teréz M.N.

A győri Kisfaludy Színház romeo és Julia diszleőadásának jelmezei

Napló

Magyar Nemzet 1964. január 21. 4.l.

Nagyajtay Teréz M.D.K.

Az előadás jelszezei

Mátrai-Betegh Béla: Colombe Jean Anouilh
szinmüve a Katona József Szinházban
Magyar Nemzet 1964. április 26. 10.1.

Nagyajtay Teréz

Jean Anouilh Colombe c'
darabjának jelmezeit
tervezte

Négnova, 1966, máj. 15 20.

Nagyajtay Teréz MDK

A Nemzeti Kamara Szinház "Keserü aratas" c.darabjának jelmezeit tervezte.

Cikk:Keserü aratas

Az Est,1938 okt.13, 1o 1.

MDK

Nagyajtay P. Teréz

"Keserű aratás" Catherine Turney szinmúvéhez a jelmezeket tervezte.

N.A.: Keserű aratás.

Magyarország, 1938.okt.13. 8.1.

Kedves Uram!

"Kossuth Kiadás" Gazdasági Turkey szükséges-
ben a jelszókat tervezte.

N.A.: Kossuth Kiadás.

Budapest, 1936.okt.13. G.J.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

A "Vizkereszt"-hez készitett jelmezein a történelmi stilus indokolatlan kihangsulyozása bontja meg a mesebeliség harmoniajat.

K.A.: A Vizkereszt reprize.

Pesti Napló, 1936.apr.18. 13.1.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

Tervezte a stilusos jelmezeket, Fletcher-Lee Rembrandt c. darabjához.

T.: Rembrandt olajnyomaton.

Képes Krónika, 1939. 43. sz.

MDR

Negyajtat I. Teres

Teivesie a sziinsos jelmezekre, fejtuser-hoe
Rembrandt c.darabjaiox.

I.: Rembrandt diajnyomaton.

Képes Krónika, 1935. 43.sz.

MDK

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Szinhazban bemutatott Heinz Coubier: Aimée c. darabjahoz a jelmezeket Nagyajtay P. Teréz tervezte.

Vass László: Aimée.

Magyarország, 1940.máj.25. 10.1.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

Herczeg Ferenc: Aranyborjú c. vigjátékahoz a jelmezeket tervezte Nagyajtai P. Teréz.

Felkai Ferenc: Aranyborjú.

Függetlenség, 1940.nov. 10. 10.1.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

Herczeg Ferenc: Az Aranyborjú darabjahoz a jelmezeket készitette Nagyajtai P. Teréz.

Kárpáti Aurél: Az Aranyborjú.

Pest, 1940.nov.9. 6.l.

MDK

Nagyajtay P. Teréz

Herczeg Ferenc: Aranyborju szinművéhez a jelmezeket Nagyajtay P.Teréz tervezte.

Papp Jenő: Aranyborju.

Uj Magyarság, 1940.nov.10. 13.1.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

A Nemzeti Kamaraszinhazban felujitott Tartuffe jelmezeit tervezte Nagyajtai P. Teréz.

Papp Jeno: Tartuffe.

Uj Magyarsag, 1943.okt.10. 13.1.

MDK

Nagyajtay P. Teréz

A Nemzeti Kamaraban bemutatott Moliére: Tartuffe c. darab jelmezeit készitette Nagyajtay P. Teréz.

Vass László: Tartuffe.

Magyarorszag, 1943.okt.9. 10.1.

MDK

Nagyajtai P. Teréz

A Nemzeti Kamaraszinhazaban felújitott Tartuffe jelmezeit tervezte Nagyajtai P. Teréz.

Kárpáti Aurél: Tartuffe.

Pest, 1943.okt.9.

MDK

Nagyajtay P. Teréz jelmeztervező

A Nemzeti Szinhazban bemutatott H.H.Ortner Szent Borbala csodaja c. szindarabjanak jelmezeit tervezte Nagyajtay P.Teréz.

Ujhely József: Szent Borbala csodaja.

Függetlenség, 1940.okt.13. 10.1.

MDK

Nagyajtay P. Teréz

Fletcher-Lee: Rembrandt c.darabhoz a jelme
zeket tervezte.

Kállay Miklós: Rembrandt

Nemzeti Ujság, 1939.okt.15.

Magyarázat I. Terék

Fletcher-féle: Rembrandt c. festményének a jelmezeket tervezte.

Reflex mikés: Rembrandt

Nemzeti Újság, 1939.okt.15.

MDK

P. Nagyajtay Teréz

A "Vidám szüret" c.darab jelmezeit tervezte.

Innocent Vincze Ernő: Vidám szüret.

Esti Ujság, 1940.szppt.28. 8.1.

MDK

P. Margaljay Terés

A "Vidam szuret" c. darab jelmezeit terve-
te.

Innocent Vincze kino: Vidam szuret.

Pest Ujsag. 1940. szept. 28. 8.T.

MDK

Nagyajtai Teréz

a magyaros öltözködési divatpályázaton I.dijat nyert

Magyar Iparmüvészet 1934. 9-1o. sz.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

Másokkal együtt levelet írt egy

Népköztársaság úti Kávéház érdekében.

–: Művének egy Kávéház érdekében 9.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. okt. 22.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

A Nemzeti Színházban bemutatott Shakespeare-tragédiához a jelmezeket tervezte.

Dezsi Tamás: Julius Caesar 2.

ESTI HIRLAP 1963. jún. 3.

A MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT

NAGYAJTAY TERÉZ

KOSSUTH-DÍJAS JELMEZTERVEZŐ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:
MAJOR TAMÁS

1959. DECEMBER HÓ 18-ÁN, PÉNTEKEN 17 ÓRAKOR

SZINYEI TEREM — KÖNYV KLUB
BUDAPEST V, LISZT FERENC TÉR 1

FK. PALÁSTI JÓZSEFNÉ 31043 FŐVÁROSI NY. V. 1

Nagyújtai Tvrzéz
Mészletterverő

M.D.4

Méltatás.

Revész Zsuzsa: Szinpadterverő művészetünkben.
Művészet, 1964. dec – 31 lap.

Nagyajtay Teréz jelmeztervező M.D.K.

Művei a Magyar Színházművészeti Szövetség által rendezett szcenikai kiállításon

Napló

Magyar Nemzet 1963. október 26. 7.1.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

Szakonyi K. szimmüvész a jelmezeket tervezte.

Pándi Pál: Egy fiatal. író első drámájáról

8.

NÉPSZABADSÁG, 1963. dec. 19.

Nagyajtay Teréz

Az Ódry-Színpadon bemutatott Szakonyi Károly: Életem, Zsóka ...! c. darabjának jelmeztervezője.

Életem, Zsóka ...!
Népszava, 1963 dec. 29. 91. évf. 303. szám 2. lap.

MDK

Nagyajtai Teréz kosztümtervező

Mátrai-Betegh B.: "Figaro házassága". Kossuth Népe 1945. szept. 16. 4.l.

MDK

Nagyajtai Teréz

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán az i/ ruhacsoportnál (női otthonka) az I. dijat nyerte tervével és egy tervét oklevéllel tüntették ki.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

MDK

Nagyajtai Teréz

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán a h / ruhacsoportnál(sportruha) az I. dijat nyerte tervével.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

MDK

Nagyajtai Teréz

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán az e/ ruhacsoportnál (Női télikabát) a II.dijat nyerte tervével.

Cikk: Pályázatok.
Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

MDK

Nagyajtai Teréz

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán a by ruhacsoportnál (Női "Magyar ünnepi")

2 tervét oklevéllel tüntette ki a biraló-bizottság.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparmüvészet, 1934. 207.l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinház jelmeztervezője Oedipus király jelmezeivel vesz részt a Madách Szinházban rendezett jelmeztervezői kiállitáson.

A H É T c.rovat hiradása
Film Szinház Muzsika. Bp. 1963. nov. 8. VII. évf. 45. sz. 14. lap.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDG

Érdemes Művész címet kapott.

— : A jubiláló Nemzeti-ben 2.

ESTI HIRLAP bp. 1962. szept. 19.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDG

Szabó Magda darabjához a ruhákat tervezte.

—: „Leleplezés" a Csiliben 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. okt. 11.

Nagyajtay Teréz

Németh László II. József c. drámájának jelmezeit tervezte.

(említve)

Népszava, 1964 február 18. 2. lap.

Ma gyajtay Teréz M.D.K.

Az előadás jelemezei

Ungvári Tamás: Léda Krlezsa-bemutató a Katona József Szinházban

Ma gya r Nemzet 1965. január 31. 11.1.

Nagyajtay Teréz jelmeztervező M.D.K.

A pesterzsébeti Művelődési Házban kiállitás jelmezterveiből.

Napló

Magyar Nemzet 1963. november 28. 7 .l.

M.D.K.

Nagyajtay Teréz

„Arisztophanész komédiája a Nemzeti Szinházban" cimmel ir kritikát Illés Jenő s ebben kiemeli a müvésznek az előadáshoz tervezett jelmezeit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1963. január 25.
VII. évf. 4. sz. 10-11. lap.

Magyajtay Terész jemeztervező M.D.K.

Müvei a kiállitáson

F.A.: Színpadi jemezrajzok kiállitása

Magyar Nemzet 1963. november 5. 4.1.

Jaschik Álmosné, festőm . MDK

Nagyajtai Teréz, ruhaterv.

A "Misantrop" és a "Póruljárt nagédesek" a két Molière remekmű díszleteit és a N.T. által tervezett jelmezeket meg kell dicsérni.

Két Molière vigjáték a Nemzeti Szinházban.
Függetlenség. 1939.jan.22. 5.l.

MDK

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

A "Mizantróp" és "A póruljárt negédesek" Molière-reprizek jelmezeit dicséretet érdemlően tervezte meg.

A Mizantróp és A póruljárt negédesek". Molière-repriz a Nemzetiben.
Magyarország. 1939.jan.22. 7.l.

MDK

Jaschik Álmosné, festőm.

Nagyajtai Teréz, jelmeztery.

A győri kaland, c 1909 évben játszodó darab hangulatos díszleteit J.Á.-né, a jelmezeket N.T. tervezte, stilusosan illenek a darab párakönyngü levegöjébe./Nemz.Szinház./

Vass László: A győri kaland.
Magyarország. 1941.szept.6. 8.l

MDK

Nagyajtay P. Teréz

Készitette a jelmezeket, Harsányi Zsolt:
A bolond Asvayné c. szinjátékához.

Magyarország, 1942. febr. 4. 8.l.

MDK

Negyedtáv 1. Terés

Kérsitette a jelentkezést, harcnyi összit:
A bolond nevenc c.szinjátékhoz.

Nagyvárad, 1942.febr.4. B.I.

Nagyajtai Teréz

Jelenczek Krlezsa: Léda c. komédiájához a Katona József Színházban.

említve.

Népszava, 1965 febr. 9. 2 l.

mdk.

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

munkái a Magyar Szinházművészeti Szövetség Kiállításán. Madách Szinház

Mozaik: Szcenekai Kiállítást ~~Jb.~~

Népszava, 1963 okt 26.

M.D.K.

Nagyajtai Teréz

Ifj Ambrózy Ágoston irt kritikát a Nemzeti Szinházban előadott drámáról, de a lap hiányos volta miatt sem a darab, sem a kritika cimet megállapitani nem lehet. Ehez a darabhoz tervezett a müvész jelmezeket.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. május 21. II. évf. 21. sz. 7. l.

. . .

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező. 7 D 4

A Katona József Színházban bemutatott García Lorca drámai előadásához a jelmezeket tervezte.

Antal Gáspár: Marianita 2. l.

ESTI HÍRLAP, 1962. febr. 28.

MDK

Nagyajtay Teréz

Dutka M.: Képzőművésznők kiáll. a Műcsarnokban. Magyar Nemzet 1959. márc. 11. 7.l.

M.D.K.

Nagyajtai P. Teréz

Mütermében készült fényképét bemutatja a lap Ilosvay Ferenc: "A második évszázad küszöbén" c.-a Nemzeti Szinház életéről szóló- beszámolója keretében.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. juli 9. II. évf. 28. sz. A Nemzeti Szinház Szinházi Magazinjában.

Nagy Zajtay Teréz, jelmeztervező

Az ember tragédiája új előadásán
a jelmezeket tervezte.

Bernáth László: Az első és az ezredik

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. ápr. 8.

Nagyajtay Teréz M.D.K.

Az előadás jelmezei

M.B.B.: Shakespeare-év
Győr: Romeo és Julia
Magyar Nemzet 1964. február 4.4.1.

Nagyajtai Teréz
jelmeztervező

MDK

Kulturális hirek, Népszabadság, 1959. dec.2o.

EA ..... ltsz. Gyűjtés h

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDk

A Nemzeti Színházban bemutatott Sophokles tragédiához a jelmezeket tervezte.

A. Gy.: Oedipus király 2.l

ESTI HIRLAP, Gyp. 1962. március. 19.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező MDh

A Gidiposz Király előadására a jelmezeket tervezte.

– : Szophoklész a Nemzetiben 2.1

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. jan. 27.

Nagyajtay Teréz, felmeztervező, grafikus MDk

Megbízást kapott Az ember tragédiája kötet tervezésére és illusztrációi elkészítésére.
Tézje: Diósy Antal a portrékat kéníti el.
Egyébként Nagyajtay Teréz Federico Garcia Lorca: Marianita c. drámájának kosztümjeit tervezi most a Katona József Színház részére.
—: Az ember tragédiája díszkiadásban 2.

ESTI HIRLAP, 3p. 1962. febr. 22.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

A Madách Színházban rendezett jelmeztervkiállításon bemutatják műveit.

– : Kulturális hírek

S. I.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. okt. 31.

Nagyajtay Teréz M.D.K.

Az előadás jelmezei

Kürti Pál: Julius Caesar Shakespeare tragédiájának felujitása a Nemzeti Szinházban

Magyar Nemzet 1955. május 23. 4.1.

Nagyajtai Teréz,
kosztüm-tervező

MDK

az Ipam.Társ.-nak az Iparm.Muz.-ban rendezett
5o éves jub.kiállításának résztvevője.
N.T.-nek a színpadművészeti teremben dr.Németh Antal
rendezésében láthatóak színpadtervei és kosztüm-
rajzai.

Magyar.Iparművészet. 1938. 264.l.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

A Katona József Színházban bemutatott Jean Anouilh-színműhöz a Kostümöket tervezte.

Molnár G. Péter: Colombe 8

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. máj. 6.

Nagyajtay Teréz, jelmezkreáló

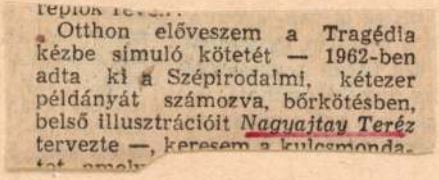
Otthon előveszem a Tragédia kézbe simuló kötetét — 1962-ben adta ki a Szépirodalmi, kétezer példányát számozva, bőrkötésben, belső illusztrációit Nagyajtay Teréz tervezte —, keresem a kulcsmonda-

Zoltai László: Óriási örmélkszék? 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. szept. 21 XXVIII/38

Nagyajtai Teréz

"Jelmezei a jó játékstilus hatását fokozzák", -irja /i.j./ a Fertőrákosi Barlangszinpad "Antigone" előadásához tervezett kosztümjeiről.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. juli. 1o. 28. sz. 6. lap.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

Gerencsér Miklós színművének györi előadásához a jelmezeket tervezte.

Gerhalmi Imre: Isten városa 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 25.

Nagyajtay Teréz jelmeztervező

a Győri Kisfaludy Színház művészei Szombathelyen bemutatott Alexandr Nyikolajevics Osztrovszky „Farkasok és bárányok" c. műveznek jelmezeit tervezte.

Szakály Éva: Diákok a színházban.

Vas Népe, 1972. nov. 23.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező

Megemlítve.

(-k): Odaragyok magáért ... 2.

Esti Hírlap, Bp. 1973. aug. 14.

Nagyajtai Teréz, jelmezter vezető

Az 1945-ös előadás jelmezeit
„medte öme"

Kristóf Károly: Az új Bánk: Sinkovits Imre

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 23

Nagyajtai Teréz

Magyar Hirlap 1978-

Végső búcsú Nagyajtai Teréztől

Pénteken a Farkasréti temetőben vettek végső búcsút *Nagyajtai Teréz* Kossuth-díjas érdemes művésztől, a Nemzeti Színház jelmeztervezőjétől pályatársai, tanítványai, tisztelői és családjának tagjai. Koszorúkkal övezett ravatalánál a Nemzeti Színház igazgatósága és társulata nevében *Major Tamás* kétszeres Kossuth-díjas kiváló művész mondott búcsúztatót.

A művésztársak és pályatársak nevében *Varga Mátyás* díszlettervező, Kossuth-díjas érdemes művész búcsúzott az elhunyttól.

NAGYAJTAY TERÉZ 2

MAGYAR

A jelmeztervező, ha valóban ellátja feladatát, ruhákat tervez. Viselhető-hordható, a szerepet jellemezni segítő, a színész mozgását, gesztusait szinte meghatározó öltözeteket. Nagyajtay Teréz több évtizedes munkássága során színésznemzedékek sikereinek volt részese, mert így fogta fel saját szerepét a színház intézményében. Nem tartozott azok közé, akik múló divatok szelére forgolódva, ideig-óráig egyetlen anyag vagy szín uniformisába kényszerítik valamennyi „kezük ügyébe eső" darab figuráit. Ezért sohasem került az éppen ügyeletes modern tervező hírébe — vele azok a rendezők dolgoztattak, akik a korhűséget, a dekorativitást, a színész kényelmét egyaránt szem előtt tartották.

NAGYAJTAY TERÉZ 1

MAGYAR

Elhunyt Nagyajtay Teréz

Csütörtökön 81 éves korában elhunyt *Nagyajtay Teréz* jelmeztervező, *Diósy Antal* festőművész özvegye. A Kossuth-díjas érdemes művész az Operaházban kezdte pályáját, majd a Nemzeti Színház tagjaként három és fél évtized műsorainak csaknem minden ruhatervét ő készítette. 1950-től 56-ig az Iparművészeti Főiskola jelmeztervező tanára volt. A színészi mozgást kiemelő dekoratív szabásmintával, gazdag színkompozícióval, különleges színpadi ruhaanyagok alkalmazásával és az egyes produkciók jelmezeinek dramaturgiai összehangolásával a rendezők segítőtársa volt.

Temetéséről később intézkednek.

NAGYAJTAY TERÉZ

Nagyajtay Teréz tudta, kire mi való. Nemcsak szerepe, hanem ami a színpadon legalább olyan fontos: alkata szerint. Tudta, milyen szabás engedi érvényesülni X. széles mozdulatait, s azt is, hogy Y-nak előnytelen a kockás minta. Nem a rajzasztalnál, hanem próbáról próbára, előadásról előadásra alakította elképzeléseit, mindent a gyakorlatban ellenőrizve. Otthon volt a varrómühelyekben, az öltözőkben, a teljes színházi munkafolyamatban. Iparművész volt; a szó legteljesebb értelmében iparos és művész.

M. T.

MAGYAR HI

Nagyajtay Teréz

Ujházy György: "Történelmi tragédiája a szegedi Dóm -téren". "István király népe" cimmel Innocent Vince Ernő kritikájában igen nagyra értékeli a Nemzeti Szinház kitünő fiatal tervezőjét, Vargya Mátyást, aki a szinpadképeket tervezte és épittette s ugyancsak ő tervezte a reflektorok szines világitását is.
A szabadtéri előadás kosztümjeit Nagyajtay Teréz tervezte, akinek munkáját szintén kiemeli a kritika. Varga Mátyás két szinpadképét bemutatja a lap. Repr.

Délibáb, Bp. 1938. aug. 13. XII. évf. 33. sz. 36-38. lap.

Nagyajtay P. Teréz

"Elektra" és az "Urhatnám polgár" a Nemzeti Szinházban" cimmel Torday Sándor fenti cimü kritikájában nagyra értékeli Nagyajtay P. Teréz kosztümjeit és Jaschik Álmos diszleteit.
Mindkét előadáshoz a két müvész tervezte a szinpadképeket és a jelmezeket.
Az "Urhatnám polgár" c. előadás diszleteiből két kisebb részletet bemutat a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. juni. 18. XII. évf. 25. sz. 37-39. lap.

Nagyajtay Teréz

"Ki lesz a világ első képzőművésznője? Képzőművészeti világkiállitás Párisban, New-Yorkban, amelyen csak hölgyek vesznek részt" cimmel Bogdán Ada arról értesit, hogy tizenhat nemzet hires festőnői, szobrásznői, iparművésznői, grafikusnői és kerámikusnői szerepelnek majd alkotásaikkal a világkiállitáson.
Szőnyi István és Aba novák Vilmos birálta felül a magyar képzőművésznők beküldött müveit. Hollósné Mattioni Eszter és Bródyné Pollatschek Lili festményeit hozza a lap.

Délibáb, Bp. 1937. márc. 13. XI. évf. 11. sz. 5-7. lap.

Nagyajtay Teréz

A szobormüvek közül Lőte Éva szobrászmüvész alkotását mutatja be a lap.
A további résztvevők: Glatzné Wildner Mária és Feszty Masa festőmüvészek, Kövesházy Kalmár Elza szobrászmüvész, Kovács Margit keramikusmüvész, Ferenczy Noémi gobelinkészitőmüvész, Nagyajtay Teréz és Zsindelyné Tüdős Klára kosztümtervezők müvészek szerepelnek majd a világkiállitáson müveikkel.

Délibáb, Bp. 1937. márc. 13. XI. évf. 11. sz. 5-7. lap.

Nagyajtay P. Teréz

Ujházy György szinházi előadást ismertető kritikájában Nagyajtay P. Teréz izléses, szines, pompázatos kosztümjeit emeli ki és Horváth János a darabnak nagyszerü keretet képező szinpadképeit dicséri meg.
/A lap hiányos, igy sem a szindarab cimét, sem az előadás szinházat nem lehet megállapitani./

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 16. XII. évf. 16. sz. 7-8. lap.

Nagyajtay Teréz

Andai Ernő: "Harang és kalapács" szindarabjának -a Nemzeti Szinházban bemutatott- előadásához Nagyajtay Teréz a kosztümöket, Horváth János a szinpadképeket tervezte.
Ujházy György a darabbal azonos cimü kritikájában mindkét müvész munkáját igen nagyra értékeli.

Délibáb, Bp. 1938. márc. 19. XII. évf.
12. sz. 4-6. lap.

Nagyajtay P. Peréz

Ujházy György: "Godiva" c. kritikájában Kállai Miklós azonos cimü szindarabját ismerteti.
A Nemzeti Szinház előadásához a jelmezeket Nagyajtay P. Teréz, a szinpadképeket Horváth János tervezte.
A kritika mindkét/munkáját nagyra értékeli. /művész/

Délibáb, Bp. 1938. január 22.XII. évf. 4. sz. 4-6. lap.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinház uj diszlettervezője: Kontuly Béla, -irja Ujházy György s kritikájában igen nagyra értékeli munkáját: "megragadóan szép képei egy uj, nagylendületü tehetségnek komoly produktumai"

Nagyajtay Teréz kosztümjei "gyönyörüek, izlésesek, káprázatosak". /Nem lehet tudni, mihez készültek a diszletek és a kosztümök, mert a lapot megcsonkitották./
A szereplőkkel két kosztümöt bemutat a lap. Repr.

Délibáb, Bp. 1938. nov. 5. XII. évf. 45. sz. 37. lap.

Nagyajtay Teréz

Don Augusto Morétó: "Donna Diana" c. vígjátékának a Nemzeti Szinházban bemutatott előadásához tervezett kosztümöket Nagyajtay Teréz.
Néhány szereplő a müvész jelmezeiben bemutat a lap.
Repr.

A "gyönyörü, csillagos, holdfényes nyári estéket" ábrázoló szinpadképeket Horváth János készitette.

A kritikát r.a. signval közli a lap.

Délibáb, Bp. 1939. okt. 21. XIII. évf. 42. sz. 2-3. lap.

Nagyajtay Teréz

A Nemzeti Szinház kosztümtervezője Nagyajtay Teréz és Zsindelyné Tüdős Klára kezdeményezték a magyaros ruha terjesztését. A lap bemutat hat magyaros diszitésü és formáju estélyi ruhát.
Azt külön nem tünteti fel, hogy a ruhák közül ki melyiket tervezte.
Repr.

Délibáb, Bp. 1939. okt. 7. XIII. évf. 4o. sz. 3o-31. lap.

HDU

Nagyajtai Teréz (jelmeztervező)

jelmezeiben adta elő a pesti [redacted] Nemzeti Színház együttese Shakespeare Vízkereszt-jét Szegeden.

Kálomán László: Shakespeare „Vízkereszt"-je és Molière „A mók iskolá"-ja a pesti Nemzeti Színház vendégjátékában.

Tiszatáj, Szeged, 1947. július. I. évf. 5. sz. 51. l.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező MDK.

Shakespeare: A windsori víg nők cimű vígjátékának kosztümjeit tervezte meg a kritikus szerint: kitűnően.

Rónai Mihál, András: Falstaff változása

Népszabadság, Bp. 1959. febr. 22 9.(.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező VIDh.

A Szinyei Terembe kiállítása nyílt meg.

–: Kulturális hírek

Népszabadság, Bp. 1959. dec. 20. 8.l

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező MDK.

A jelmezeket tervezte A csodálatos mandarinhoz.
(A Nemzeti Színház stúdióelőadása az Ódry Színpadon.)

K. Gy.: Frederico Garzia Lorca: A csodálatos mandarin

Népszabadság, Bp. 1959. ápr. 17. 8. l.

Nagyajtai Teréz, jelmeztervező MDK.

A szegedi szabadtéri játékokon aug. 8-án bemutatásra kerülő Kós Károly darabnak: a Budai Nagy Antal c. történelmi drámának kosztümjeit tervezte.

-: Háromszáz statiszta, 120 tagú ének- és Zenekar. Egy időben három színen játszódik a dráma

Népszabadság, bp. 1959. júl. 30. 8-l

Nagyajtay P. Teréz

Tamási Áron: "Énekes madár" c. szindarabjának a Nemzeti Szinházban bemutatott előadásához Zsombory József tervezte a szinpadképeket és Nagyajtay P. Teréz a kosztümöket.
r.a.: "Énekes madár" c. kritikájában elismeréssel ir a két művész munkájáról.

Délibáb, Bp. 1939. szept. 23. XIII.évf.
38. sz. 2-3. lap.

Nagyajtay P. Teréz

Shakespeare: "A vihar" c. müvének a Margitszigeti Szinpadon bemutatott előadásához tervezett kosztümöket Nagyajtay P. Teréz. Müvészi munkájáról a legnagyobb elismeréssel adózik az r.a. sign.-val közölt kritika. Néhány felvételen a szereplőkön láthatók a jelmezek. Repr.

Bercsényi Tibor "diszletei a természet pompáját hozták a szinre", - a darabbal azonos cimü beszámoló sze sz_erint.

Délibáb, Bp. 1939. szept. 2. XIII. évf. 35. sz. 4-6. lap.

Nagyajtay Teréz

Erik Soya dán iró: "Ki vagyok én?" c. szindarabjának a Nemzeti Szinházban bemutatott előadását ismerteti Torday Sándor és kritikájában dicsérettel emlékezik meg a müvész kosztümterveiről.

Délibáb, Bp. 1936. nov. 7. X. évf.
46. sz. 5-7. lap.

Nagyajtay P. Teréz

Eötvös József: "Éljen az egyenlőség" c. vigjátékát Galamb Sándor átdolgozásában bemutatta a Nemzeti Szinház.
Ujházy György a darabbal azonos cimü kritikájában igen nagy elismeréssel nyilatkozik Nagyajtay P. Teréz jelmezeiről és Zsombory József szinpadképeiről.

Néhány jelmezt a szereplőkkel bemutat a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1938. okt. 22. XII. évf. 43. sz. 4-6. lap.

Nagyajtay Teréz

Eugen K. Iljin: "Két cárnő" c. történelmi legendáját a Nemzeti Szinházban mutatták be. Az előadásról Ujházy György számol be, s kiemeli a müvész kosztümjeit.

Délibáb, Bp. 1938. okt. 8. XII. évf. 41. sz. 4-6. lap.

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy

Nagyajtay Teréz

özv. DIÓSY ANTALNÉ

a Nemzeti Színház Kossuth-díjas, érdemes művész jelmeztervezője,
a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek, valamint a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának tagja,

1978. január 12-én, életének 81. évében — úgy, ahogy egész életében élt és alkotott — csendben elhunyt.

1978. január 20-án, pénteken fél 12 órakor a **Farkasréti temetőben** helyezzük örök nyugalomra szeretett férje mellé.

Gyászolják:

testvére: Varga Istvánné Pauspertl Mária; sógórnője: Pauspertl Károlyné;
dr. Bornemisza Györgyné, dr. Pauspertl Panni, és a kiterjedt rokonság, barátai és tisztelői, valamint

a Nemzeti Színház Igazgatósága és Társulata

a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség

a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

Sürgönycím:
Varga Istvánné,
Budapest, XII., Németvölgyi út 49.

FNYV 13

Nagyajtay Teréz, özv. Diósy Antalné,
Kossuth-díjas, érdemes művész
jelmeztervező

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

NAGYAJTAY TERÉZ özv. Diósy Antalné, a Nemzeti Színház Kossuth-díjas, érdemes művész jelmeztervezőjének temetése január 20-án, pénteken fél 12 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

—: Hú

8.

Népszabadság, Bp. 1978 jan. 17.

Nagyajtay Teréz, jelmezkészítő

Elhunyt Nagyajtay Teréz

Csütörtökön 81 éves korában elhunyt *Nagyajtay Teréz* jelmeztervező.

[redacted] iparművészeti főiskola jelmeztervező-tanára volt. Temetéséről később intézkednek.

– Hír

– Elhunyt Nagyajtay Teréz

8.

Népszabadság, Bp. 1978 ápr. 13.

Nagyajtay Teréz, jelmeztervező

Meghalt Nagyajtay Teréz

Nagy vesztesége van a magyar színházi életnek — Nagyajtay Teréz, Diósy Antal festőművész özvegye ma reggel 81 éves korában meghalt.

★

Kossuth-díjas érdemes művész volt. A legkiválóbb jelmeztervezők egyike. Pályáját az Operaházban kezdte, majd a Nemzeti Színház tagja lett, ahol három és fél évtized műsorának majdnem minden ruhatervét ő készítette. Az 50-es években az Iparművészeti Főiskola jelmeztervező tanára lett. Kiemelkedő munkáinak egész sorát ismerjük.

—: Meghalt Nagyajtay Teréz

Esti Hirlap, Bp. 1978. jan. 12

Nagyajtay Terézˊ, jelmeztervező

NAGYAJTAY TERÉZ

Kossuth-díjas jelmeztervezőt ma délelőtt nagy részvéttel kísérték utolsó útjára hozzátartozói, barátai, munkatársai a Farkasréti temetőben.

—:0 Nagyajtay Terézˊ

8.

Esti Hirlap, Bp. 1978 jan. 20.

Nagyajtay Terèz

Az 1939-es New-Yorki vilag-
kiállításon részt vett a mú-
vész.

Ernyey Gyula: Tiffanytól Moholy Nagyig.
Mi részet, 1978. október - 38. lap.

Diósy Antal és Nagyajtay Teréz kiállitása, Győr.Műcsarnok. - Ism: -mi-, Kisalföld,1968.jan.18.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.
167. l.

Magyajtay Teréz

Nagyajtai Teréz

A Nemzeti Szinhában bemutatott Stuart Mária c. előadáshoz készitett szinpadképeket Upor Tibor, akit a kritika "a diszletek költőjének" tart.

A kosztümöket Nagyajtai Teréz tervezte. Mindkét művész munkáját igen nagyra értékeli az előadást ismertető beszámoló.

Délibáb, Bp. 1935. május 4. IX. évf. 19. sz. 3-4. lap.

Nagyajtay Teréz

Ragyogó kosztümjeivel hozzájárult a győri Szinházban bemutatott Lope de Vega-dráma, "A kertész kutyája" c. előadás sikeréhez. /k.gy./ sign.-val ismerteti a lap a dráma bemutatását és hozza a müvész egyik jelmezének a képét is.
Repr.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. juni. 17.
XVI. évf. 25. sz. 15. lap.

Nagyajtai Terézy jelmez tervező

L: Rajkai György

– Jelmez tervek könyvű, temény ben 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980 júl. 10

Nagyajtay Teréz, Kossuth-díjas jelmeztervező

a Budapesti Művészeti Hetek műsorsorozatának egyik rendezvényeként „Szcenográfia '80" címmel kiáblítás nyílt a Várban. – Hozánkban e művészeti ág az utolsó másfél évtizedben vált nagykorúvá. A főiskolai oktatás lehetővé tette, hogy Oláh Gusztáv, Kéménay Jenő, Pülöp Zoltán, Varga Mátyás, Nagyajtay Teréz – a színpadi tervezőművészet nagyjai – nyomdokaiba lépjenek a fiatalok.

Kőhidi Erika: Szcenográfia '80

Pesti Műsor, 1980. okt. 15. 64-65-old-on.

NAGYAJTAY Teréz

jelmeztervei az OSZK Szinháztört.Tár.

OSZK Évk. 1965/1966 (1967) 241.p.

er zu dieser Zeit kein junger Mann mehr, obzwar ihn *Bonfini* als *adolescens* qualifiziert. Sicher ist nur, daß er in Proßnitz (Prostějov) mit niederem Sozialstatus zur Welt kam. Das wird auch dadurch bewiesen, daß er keinen Familiennamen besaß; er wurde — mit einer Ausnahme — auch niemals *Filipecz* genannt und nannte sich auch selbst nicht so (wie sich sein Vorgänger auf dem Wardeiner Bischofsstuhl nie *Vitéz* genannt hat). Wenn ihn der König 1476 „von Proßnitz" nennt, so geschah dies nach ungarischem Brauch, wonach auch Nichtadelige nach ihrem Geburtsort benannt wurden (z.B. der Erzbischof *Váradi, Szalkai*, usw.). Der Grabstein seines Bruders deutet auf die Anwendung der ungarischen Namensgebung hin. Was aber zwischen 1431 und 1469 tatsächlich geschehen war, bleibt uns verborgen. Dies will anscheinend der Verfasser nicht zur Kenntnis nehmen. So führt er aus, daß *Filipecz* im Dienste eines utraquistischen Magnaten stand. Es werden Details der Tätigkeit eines *Cimburgs* und *Kostkas* besprochen, die wieder einmal den Leser ablenken. Vielleicht wäre es besser gewesen, diesen Zeitraum mit einem *ignoramus* auszuklammern.

Leider muß am Ende dieser Rezension darauf hingwiesen werden, daß an den Fehlern im beträchtlichen Maße auch die ungarische Geschichtswissenschaft Schuld hat, zumal die Forschungsergebnisse nur ganz selten in gebührender Form in einer Fremdsprache veröffentlicht werden. Manches hätte durch Heranziehen der entsprechenden Publikationen vermieden werden können.

Budapest Erik Fügedi

NAGYAJTAY Teréz jelmez és diszletterv.

ld. Keresztury D. tanulmányát - OSZK Évk. 1971 (1975) 365 skk.

és Berczeliné tanulm. OSZK Évk. 1973 (1976) 175.skk. ill.

Jegyzékszám: 6401

ÁG

159—160. Nagyalmás, g. k. fatemplom.
1733. „ligneum". (O. L.; C. P. D. A. 1733. jan. 26.)
1747. nincs temploma.
1784. „. . . cum Eccl. Lig. ad S. Joannem Baptistam
1784 benedicta." (Schem. Munk. 1839. p. 23.)
1881. még áll a fatemplom (Schem. Munk. p. 18.)
1883. már kőtemploma van. (Schem. Munk. p. 37.)

(Bereg m.)

Domfaep

Nagyapáti Kukac Péter naiv festő

a szabadkai városi múzeumban kapott helyet a vajdasági magyar képzőművészek képtára. A képtár első kiállításán szereplnek művei, két képe. A második világháború előtt jelentős naiv festők egyike volt a művész.

Láttuk, hallottuk.

1974. VII. 28. | Petőfi | 12.28 Ka.

Látogatás az Apponyiak ősi kastélyában,

ahonnan útjára indult egy kékszemű komtesz romantikus regénye . . .

Már négy év előtt is várta egy trón Apponyi Geraldine grófnőt

Nagyappony, február elején.

Vonatra ültem, hogy elutazzam Nagyapponyba, ősi kastélyába az Apponyiaknak. A kicsiny falunak, eldugva erdőrengetegek valamelyik tisztásán, alig puskalövésnyire a Vág romantikus völgyétől, — Istenem: de sokan indultak el innen már királyi trónusok felé — nincsen vasúti állomása. Pöstyénből autóval kell menni. Az autóút nem tart egy óráig se. Rozsdás kerítés veszi körül az ősi parkot és a kerítésen megkopott nagyon az Apponyiak címere. A fáknak nincsen lombjuk és hó csillog a park rétjein. Öreg, sárga kastély, Mária Terézia korának barokk építészeti stílusára emlékeztet, köszönt a behavazott park kellős közepén. A kútból, amely a kápolna előtt áll, nem szökik kristályos sugára a víznek, a sima havon csak itt-ott találkozunk emberek lábanyomával. Hosszan és élesen berreg a csengő és az első hang, amely üdvözöl: hangos kutyaugatás. Aztán, hogy nyílik az ajtó, vidáman, farkát csóválva simul mellém Major, a komtesz kedvenc farkaskutyája. Amikor Zserina komtesz, Albánia leendő királynéja itt tölti idejét ebben a kastélyban, Major elkíséri őt minden útjára. Szegényeihez a faluba, vasárnaponként a templom kapujáig, a park sárga őszirózsáinak bokráig és ki a határba, a sűrű erdőségbe, ahol őszidőben hosszan és elnyújtva bőg a párjára váró szerelmes szarvas. A kis faluban hetek óta legendák születnek meg és válnak a nép ajkán csodálatosan szép mesékké . . .

A domb tetején tűzrágta, évszázadok marta fekete romok.

Olyanok, amikkel lépten-nyomon találkozunk a Vág romantikus völgyében.

E romok büszke várként vigyáztak egykoron a völgyre.

Öreg annelesekben az Úr 1290-ik esztendejében szó esik már róluk. Az Apponyiakat akkor még Pech néven említi a krónika.

Mikor pusztult el a vár? Tatár, török, labanc vagy kuruc égette fel? Nem tud erről semmit a tudós plébános úr, akitől Nagyappony históriája iránt érdeklődöm. A kastély maga legfeljebb kétszázesztendős lehet. Tipikus falusi kúria. *U*-alakban terül szét a hatalmas parkban, amely májusban, virágok nyílásának szerelmes hónapjában illattal van teli. Széles, pázsittal ékes rétek váltják fel egymást, akárcsak egy régi kastélyban, valahol Skóciában.

Sok történelmi nevet adott már a históriának ez a kastély.

Egyik gazdája az osztrák császárt reprezentálta Párizsban, a Lajos udvarában és ez *az Apponyi hozta el magával Maria Antoinette utolsó levelét.* Amikor Henrik gróf, a híres világutazó, fejedelmek barátja pár évvel ezelőtt meghalt, íróasztalában találták meg a levelet. *Apponyi* Albertnek, Magyarország nagy államférfiának apja, György, kancellár volt, Apponyi Lajosnak, Ferenc József főudvarmesterének az apja pedig Ausztriát képviselte a cárok udvarában és a nagyapponyi kastélyban van az a bizalmas jelentése, amelyet a cár koronázásáról küldött Bécsbe...

A nagyapponyi birtok hitbizomány volt mindig és utolsó ura a békében gróf Apponyi Lajos főudvarmester volt. A kegyelmes úrnak három fia és három lánya született: közülök Gyula gróf, Apponyi Geraldine apja és Teréz grófné, aki egy Inkey báró felesége lett, meghaltak már. Életben vannak: *Adél* grófnő, aki hajadon maradt és valóságos tündére a vidéknek. Antal gróf, aki Pesten lakik, Fanny, aki gróf Károlyi László hitvese. Pár évvel előbb meghalt Henrik gróf is, utolsó ura a majorátusnak.

Szőllőssy plébános úr ezt meséli nekem:

— Lajos kegyelmes úr halála után a hitbizománynak gróf Apponyi Gyula lett a kezelője. Minden ellenkező híreszteléssel szemben el kell mondanom, hogy *Gyula gróf szerelmi házasságot kötött* és ezért is kellett lemondania a hitbizomány kezeléséről. Őt Antal gróf követte, aki azonban ugyancsak rangján alul nősült: oltárhoz vezette egy orosz gyáros lányát. *Házassága miatt ő is lemondott a majorátusról* és így került annak élére Lajos gróf úr legfiatalabb fia, Henrik gróf, aki nem nősült meg. Mint legényember halt meg, itt van eltemetve az Apponyiak ősi kriptájában, a templom oldalán...

Interjú Léna nénivel

Délután kettő felé jár az idő, amikor becsöngetek a nagyapponyi kastély jobboldali szárnyán. Az Apponyiaknak már csak ehhez van jussuk, a baloldaliban az új földesúr lakik: *Slezák* Vitus pozsonyi mérnök. Jelenleg ő sincs a kastélyban. A cselédlánya igazít útba: tessék odaát megpróbálkozni. Nincsen idehaza más, csak *Léna néni*, a kulcsárnő. Kedves, barátságos asszony. Innen a hatvanon. Teljes neve: özvegy *Greczu* Istvánné, de errefelé mindenki csak Léna néninek hívja. Mint kis pesztonka került még Lajos kegyelmes úr házába. Aztán ott ragadt. És afféle »öreg bútordarab« lett belőle. Eleinte nem is igen mer beengedni. Fél. Azt mondja: »Mit szólna Adél komtesz, ha megtudná, hogy távollétében idegeneket engedek a kastélyba?... Megharagudnék.«

Közben Major, a hatalmas farkaskutya, amint megtudom, Zserina komtesz kedvence, barátságos farkcsóválással nyaldossa a kezemet. Talán ez imponál. »A Major nem barátkozik idegen emberekkel, — mondja Léna néni — úgylátszik, hogy az úr nem sántikál rosszban.« Azt mondom aztán: az egész világ örül annak, hogy Geraldine grófkisasszonyból királyné lesz. Ha a világ kíváncsi most arra, milyen volt a jövendő királyné gyerekélete, ebben csak nem lehet rosszaság... **Hiszen: nem titkokat akarok én megtudni...**

Léna néni kinyitja az ajtót.

Beenged.

Vele szemben megnyertem a csatát...

Leültet és nevetve mondja: Három ujságíró volt már itt. Egyiket se engedtem be a házba. Nem volt bizalmam hozzájuk... Tetszik tudni: nekünk, grófi alkalmazottaknak vigyáznunk kell.

Engedelmet kér, hogy csak a konyhában fogad. De: most, hogy Adél komtesz is Tiranában van, nem fűti a kastélyt. A többi szobában hideg van...

Kérdezem: mi hír Tiranából? Fiatalos fürgeséggel siet a másik szobába és kihoz onnan egy fotográfiát. Ma érkezett. A borítékon albán bélyeg és »per Avion« jelzés. Megmagyarázom, hogy a fotográfia repülőgéppel érkezett. A hátára ezt írta Adél grófnő:

Tirana, 1938 január 28.

Itt lakunk az albán királynál.
Itt az albán királyné...
Az esküvő csak májusban itt lesz. Addig — itt marad. Novemberben megint Apponyba jön. Esküvőről megint ide jövünk.
Ő roppant boldog!!!

Léna néni szemei megtelnek könnyel.

Többször elő kell venni a zsebkendőjét...

Csöndesen mondja:

— Gyönyörűségesen szép a Zserina komtesz, a jövendő albán királyné. Igazi angyal. És ha tudná a világ, hogy milyen jó, istenien áldott szíve van. Igazán megérdemli a szerencséjét. Nagy, gyönyörű kék szemei vannak és szép sötétbarna haja. Mindenki szereti...

Egy fényképbe lett szerelmes a király

Megkérdezem Léna nénitől, nincsen-e régebbi fotográfiája a komteszről. Kisiet a szobájába és két rámával tér vissza. Az egyikben régi fotográfia. A francia Rivierán készült és Gyula gróf mindhárom gyermeke: Geraldine, Virginia és a most tizennégyesztendős Gyula gróf vannak rajta. Zserina grófnő karikát tart a kezében. A másik fotográfiát tavaly karácsonykor kapta ajándékba Léna néni a komtesztől. Kicsiny cédulka van mellette, havas faággal és ezen rajta a Zserina komtesz írása: »*Boldog karácsonyt Lénának!*«

... Ez az a fénykép, amelybe Zogu király szerelmes lett...

Mert: nem igaz az, hogy Albánia királya már megelőzően ismerte volna a szépséges Apponyi grófnőt. A históriát Léna néni így meséli el — és ő azt közvetlenül a komtesztől tudja —:

— Ősszel a grófkisasszony Pesten volt. Gyakran járt Fanny komteszék fóti kastélyába. Festetich grófnővel és Edelsheim-Gyulay grófnővel valahol megismerkedett az albán király két nővérével. A királykisasszonyok nagyon megszerették a mi komteszünket. Ezen nem is lehet csodálkozni: Zserina komteszt muszáj megszeretni... Amikor elbúcsúztak, arra kérték: adjon nekik egy fotográfiát. Csak egy ilyen ici-pici képet — és Léna néni mutatja a kis ujján, hogy az albán királykisasszonyok milyen picurka képet kértek tőle...

— Ezt a képet adta oda. Vagyis nem ezt, hanem egy ugyanilyent... És aztán: Zogu király meglátta ezt a képet és nyomban szerelmes lett a mi komteszünkbe. Ezt tőle tudjuk. Hiszen: Pestről ide, Apponyba jött vissza a komtesz és ide jött Tiranából a meghívás. Innen utaztak el Adél komtesszei együtt az albán fővárosba... Bizony: ebbe a képbe lett szerelmes a király, még mielőtt a komteszt látta volna... Nem igaz, hogy előbb találkoztak... Nekem csak kellene erről tudnom... Ezt a fényképet látta meg a király és bizonyosan a nővérei, a királykisasszonyok mondhatták neki, hogy keresve se tudna különb feleséget találni, a mi Zserina komteszünknél...

— És aztán: karácsony előtt útnak indultak. Én tudtam, hogy Zserinából királyné lesz. Hiszen, ha akarta volna, már régen királyné lehetett volna belőle...

Patjialla maharádzsája feleségül kéri a komteszt

„Nincs kedvem ahhoz, hogy hárembe menjek" — mondta a szerelmes hindunak a grófnő

A kastély első emeletén, a korán elhúnyt Henrik gróf csodálatos vadásztrófeái között egész sereg indiai felvétel van. Közöttük *Patjialla* maharádzsájának a portréja. A maharádzsa odakint vendégül látta Henrik grófot, a rettenthetetlen oroszlánvadászt. Aztán viszonzásul a vendéglátásért eljött legfiatalabb feleségével Pöstyénbe, ahol a Thermia Palace Hotel maharádzsa-appartementjében lakott hetekig. Mindennapos vendég volt a nagyapponyi kastélyban és — szerelmes lett Zserina grófnőbe. A falon lévő portréja mellett a másik felvétel kedvenc feleségét ábrázolja — Zserina ruhájában. Abban a könnyű nyári ruhában, amelyben a komtesz olyan nagyon megtetszett a hatalmas indiai uralkodónak.

— *A patjiallai maharádzsa meg is kérte a komtesz kezét,* — mondja Léna néni — *de a komtesz azt mondta, hogy semmi kedve sincsen ahhoz,* hogy hárembe menjen és fátyollal borítsa be az arcát... A maharádzsa elment és Indiából egymásután jöttek a gyönyörű szép ajándékok...

Egy másik kép a családi fotografiák közül:

Terített asztal a nagyapponyi kastélyban. Középen turbánnal fején a patjiallai maharádzsa. Mellette a felesége. Szemben velük az öreg kegyelmes asszony, gróf Apponyi Lajos özvegye, Henrik gróf és — Zserina komtesz, indiai öltözékben. Fehér lepellel és milliókat érő indiai ékszerekkel. Majdnem diónagyságú gyöngyökkel a nyakán...

... Patjialla ura kérte meg: öltse magára nemzete viseletét...

... Bizonyosan látni akarta: milyen lenne odahaza, a palotájában az Európában szerzett feleség. Zserina grófnő azonban csak egyszer öltötte magára ezt az öltözéket...

Nem ment el Indiába.

... Megvárta, amíg egy másik király jön el érte...

Mégis csak igaza volt a bankai cigányasszonynak...

Mesélik itt: egyszer a pöstyéni luxushotelben fejedelmek és amerikai milliárdosok szállodájában dinert adott a patjiallai maharádzsa gróf Apponyi Henrik tiszteletére. Utána éjjel a vidám társaság egy része kiment a közeli Bankára, ahol évszázadok óta laknak cigányok. Banka híres cigányfalu. Valakinek eszébe jutott: fel kellene keresni Trézsit, a híres jósnőt. Mesélik, hogy Trézsi megnézte a komtesz kezének »életvonalát« és azt mondta volna: »A gyönyörűséges kisasszonyból egyszer még királyné lesz...«

... Igaz-e ez a legenda: bajos lenne most megállapítani...

... Bizonyos, hogy Léna néni is hallotta...

Két szűk szoba a kastélyban: a leendő királyné lakosztálya

Adus komtesz, a kastély nagyasszonya

— Tíz esztendős korában került először Apponyba a komtesz — meséli tovább a kulcsárnő. — Apja halála után Henrik bátyja hozta el őt is Virginia nevű nénjével ide. Emlékszem rá, mintha csak most volna: Pöstyénig vonaton jöttek és onnan autóval. A komtesz nem tudott semmit magyarul. Hiszen anyjánál, aki amerikai nő volt, csak angolul és franciául beszéltek. Magyarul itt tanult meg. Azóta Adél komtesz volt az anyja. Ő nevelte. Szemefénye volt a kisasszony. Elkísérte mindenhova. Tessék csak jót írni az Adél komteszről, mert megérdemli. Valóságos tündére a vidéknek.

... **Adus néni...**

Hatvanas körüli, nártában maradt legidősebb lánya gróf Apponyi Lajosnak.

Mindenki meleg hangon mesél jóságos szívéről.

Ő nevelte Zserinát és gróf Apponyi Gyula leánya tőle tanult meg magyarul.

... Az első gyónását már magyarul végezte a nagyapponyi templomban...

Tízéves kora óta felváltva hol Pesten, hol Fóton, hol itt élt. Ma: tökéletesen és hibátlannul beszél magyarul.

Passziói?

— Imádja a virágokat és szeret elbíbelődni a rózsákkal. Lovagol. Tenniszezik és sokat, nagyon

sokat olvas. Aztán kézimunkázik. A falusi gyerekek számára köt harisnyát és meleg téli holmit. Vadászatra nem jár, puska talán nem volt még a kezében. Pedig ez a vidék paradicsoma a vadnak. Nagy urak járnak ide vadászatra. Szarvas, mufflon, vaddisznó, őz, dámvad, nyúl bőven akad itt. Gyakran járt erre Apponyi Albert gróf is. Zserina komtesz szereti a muzsikát és szalónjában ott áll a zongorája. Két szobája van a kastélyban. A hálószobája és a szalónja...

...Egyszerű két szoba a nagyapponyi kastély első emeletén. A Slezák Vitussal való szerződés mindössze hat szobát hagyott meg az Apponyiaknak, ezeket is csak használatra, addig, amíg Adél grófnő él. E hat szobából kettő a Zserina komteszé.

A hálószobában egyszerű fa ágy. Felette egy francia metszet: »*La fuit en Egypte.*« A szent család menekülése Egyiptomba. Az éjjeliszekrényen nyitott könyv: *Ludwig Renn »Krieg« című munkája.* Elutazása előtt ezt olvasta. A kis asztalon üres levélpapirok, közöttük egy ivoirszínű hatalmas boríték. A falon, szemben az ággyal, Ferenc József képe, teljes tábornoki díszben, a császár aláírásával. Ez a fotográfia gróf Apponyi Lajos hagyatékából maradt meg.

...Ezerkilencszáztízből...

A szalónban az íróasztalon fehér márványkereszt. És mellette nyitott térkép. Rajta: Albánia... Elutazása előtt ezt nézegette. A falon családi képek, különösen sok fotográfia Károlyi grófék két csodaszép lányáról. Aztán széles keretben velencei fotók. A canale grande és a Piazza di San Marco... Az asztalon díszes tokban meisseni szerviz: a pöstyéni galamblövő verseny vadászdíja. Henrik gróf kapta.

Könyvespolcok tele könyvekkel.

Napoleon életrajza mellett Arany János versei. Apponyi Rudolf mellett Stefan Zweig. És Vörösmarty Mihály költeményei szomszédságában Maria Antoinette élete...

A sarokban oltár. Rajta rózsafüzér. Imádságos könyv a térdeplőn...

Zserina komtesz jó katolikus. Ezt *Szőllőssy* István, a plébános meséli nekem. Tőle tudom meg, hogy ha itt van, mindig a templomban imádkozik. Szívből. Az Apponyiak létesítették különben a faluban a Szent Vincéről elnevezett apácakolostort, amelyben már ötvenhat évvel ezelőtt nemcsak iskola, hanem húszszemélyes kórház is volt és e kolostorban a háború alatt a grófok hadikórházat tartottak fenn.

Így születnek a legendák...

Tapolcsány felé való utamon egy percig haltot tartok a nagyapponyi kocsmánál.

Az ivóban egy sereg ember.

A magunkfajta kaputos idegen ritka vendég errefelé.

Pár perc multva bejön a csendőr is, körülnézni: mit kereshetnek az idegenek itt...

Úgy látszik, hogy nem talál gyanúsnak, mert megnéz, aztán udvariasan köszön és kimegy. A csendőrnek ezen a tájon kevés dolga akadhat...

A falubeliek tudják, hogy Zserina grófnő esete hozott ide bennünket.

Asztalunkhoz invitálom az egyiket: Lázár Ferencet. Munkásember. Mondja:

— Bizony az Isten megáldotta a mi kedves grófkisasszonyunkat. De így is kell ennek lenni. Angyali teremtés. Tavaly ott dolgoztam a kriptánál, kijött, körülnézni. Szebben beszél velünk, mint a munkástársaink. Csak így mondja: Lázár bácsi, vagy Feri bácsi. És mindenkivel olyan jó és udvarias. Megérdemli, hogy szerencséje legyen. Mert irtózatosan gazdag lesz ám a mi kisasszonyunk... En hallottam, hogy Zogu királytól az eljegyzés után olyan briliánsgyűrűt kapott, amely a sötétben világít. Amikor a szobájába ért, nem kellett meggyujtania a lámpáját... a gyűrűje világított.

... Ime: a meseköltés már megkezdődött...

És a többiek is csak szépet tudnak elmesélni a komteszről, a »mi grófkisasszonyunkról...« A tiranai eljegyzés örömében kijut itt mindenkinek...

A nagyapponyi hitbizomány regénye a telekkönyv lapjain

Hírek szólnak arról, hogy Zogu király vissza akarja vásárolni az ősi Apponyi-birtokot a mostani tulajdonostól. Még a »beavatottak« is úgy tudják, hogy amikor Henrik gróf a birtokot eladta, olyan szerződést csinált, hogy öt éven belül vagy ő vagy utódainak jogukban áll a birtokot visszavásárolni.

...Sajnos, nem készült ilyen szerződés.

A gróf szerette volna ezt belevenni a szerződésbe, de a vevő nem volt hajlandó arra. Bizonyos, hogy Zserina grófnőnek minden vágya, hogy az ősi Apponyi-birtokot, ahol hatszáz esztendőnél régebbi idő óta élnek Apponyiak, visszakapja. Hogy azonban ez sikerül-e, azt e pillanatban bajos lenne megjósolni...

Az Apponyi-birtok sohasem volt valami hatalmas dominium. Nem lehetett itt holdak ezreiről beszélni. Viszont igaz: messze vidéken ez volt a legszebb, legjobban kezelt mintagazdaság. Kisebbik részét a földbirtokreform során, az összeomlás után parcellázták. De már ezt megelőzően Henrik gróf a maga jószántából osztott szét földet a parasztok között. A gróf úr keleti utazásai, az ezekkel járó kiadások súlyosan megterhelték a birtokot. Hiszen csak a havi postaköltség — telefónok, sürgönyök Indiába — állandóan négyezer korona költséget jelentettek.

A nagytapolcsányi telekkönyvnél elfekvő adásvételi szerződések tanusága szerint gróf Apponyi Henrik nyolcszáz hold szántóföldet, remek szeszgyárát 1935 május elsején adta el 4,025.000 csehkoronáért Slezák Vitus mérnöknek, illetve annak a szövetkezetnek, amelyet a mérnök alapított. Megmaradt még a kastély, az erdőség és a park. Ezt már Adél grófné volt kénytelen eladni, hogy rendezhesse a gróf után megmaradt adósságokat. A mult év májusában kötötték azt az újabb adásvételi szerződést, melynek értelmében a Slezák-féle szövetkezet 850.000 csehkoronáért megvásárolja a hatszázholdas erdőt, a kastélyt és a parkot. A szerződés szerint Adél grófnőt élete végéig a kastély jobboldali frontján hat szoba, a kastély parkjának szabad használata és évi húszezer korona életjáradék illeti meg. A mult év júniusában lépett életbe ez a szerződés és június elsején vitték ki a kastély baloldali frontjából Henrik gróf értékes vadásztrófeáit, könyvtárát és ritkaságait. A vételárat is a Henrik gróf után hátramaradt adósságok törlesztésére fordították.

Tapolcsányban dr. *Welwart* Vilmos ügyvéd intézi a család dolgait. Az ügyvéd úr bírta már Henrik gróf feltétlen bizalmát és könnyes szemekkel mutatja nekem a tragikusan elhúnyt gróf melegszavú leveleit. Különben ott tartózkodásom alatt hozott Antal gróftól anzikszet részére a posta. A levelezőlapon I. Zogu portréja, teljes címével, amely albánul így hangzik:

NM. ZOGU I.

Morti Shqiptarve

A gróf úr többek között ezeket írja:

»... *Negyven percig volt alkalmam ma Őfelségével beszélgetni. Boldogságunk határtalan... Még maradunk...*«

Az ember autóra ül délután félegykor Pöstyénben és estig csavarog egy ősi kastély hólepte parkjában, elbeszélget parasztemberekkel a falusi kocsma ivójában, reverendás plébánossal a szerény paplakban és negyven év óta szolgáló grófi kulcsárnővel a nagyapponyi kúria világos konyhájában és értékes portrét kap a leendő királynéról.

Zserina komtesz mindössze huszonegyéves, de a faluban csak így beszélnek róla: az angyal...

Szeretet van a szívében és a munkásokkal úgy beszélget, hogy mindegyiknek a szíve megtelik melegséggel. A plébános kocsisa mesélte nekem, hogy évekkel ezelőtt, mégcsak nem is régen, együtt kocsikáztak a parkban. Csacsik húzták a kocsit, tőle tudom, hogy amikor az egyik kutya kimúlt, a komtesz a parkban temettette el.

A parkban maga oltja a rózsatőkét és meleg szvettert köt téli napokon a nagyapponyi szegény gyerekeknek.

Ebbe a kastélyba jött Tiranából a levél, amely meginvitálta Zserina komteszt az albán király udvarába és innen utazott el a család. A komtesz szalónjának asztalán ott van kinyitva Európa térképe és Albánia határaira süt a fáradt februáreleji napsugár... A Nyira völgyének romantikája muzsikál az ősi parkban, ahol sohasem volt ritka vendég Amor Istene...

A garázsban áll a hatalmas Jordán-kocsi, amelyben két évvel ezelőtt Zserina komtesz részt vett a pöstyéni eleganciaversenyen, díjat is nyert ott.

Olyan szép ez a regény...

Olyan szép, hogy csak ebben a legendákkal teli világban születhetett meg.

A népeknek e romantikával teletüzdelt országútján, ahol nemcsak Csák Máté harcolt, nemcsak a harmincéves háború viharai dúltak, de — szívből és igazán is szerettek az emberek...

A Zserina grófkisasszony szerencséjének szívéből örül minden ember...

... És a Zserina grófnő meg is érdemli, hogy szerencséje legyen...

Paál Jób

Darálóköveket

MUS és más rendszerű darálókhoz raktárból szállít

Hámozógép

smirgliköpenyeket legjobban és legolcsóbban készít és javít

VARGA OTTÓ LAJOS

cs. szolóárugyár

Budapest, VI., Fövény ucca 89. Telefon: 914—93

„Csongor und Tünde"

Irta: BÁLINT GYÖRGY

A napokban elolvastam németül a »Csongor és Tündé«-t. Különös élmény volt: a zene, a Vörösmarty-nyelv légies zenéje németül patakzott és mégis változatlanul. Később összeolvastam a két szöveget, egyes strófákat magyarul, a folytatásukat németül. Itt sem volt zökkenő: Mohácsi Jenő német ütemei lendületesen és hűségesen folytatták Vörösmarty magyar trocheusait. Mondom, különös élmény volt: az idegennyelvű fordításban szinte újra felfedeztem a művet, mint ahogy újra felfedezzük a régi ismerőst vagy hozzátartozót, ha véletlenül találkozunk vele az uccán és ő nem veszi észre, hogy figyeljük. Úgy érezzük ilyenkor, hogy most látjuk először és e találkozás sorsdöntő lehet. A »Csongor és Tündé«-t most láttam először házon kívül, kint a világirodalomban. Merészen és könnyedén sietett karcsú német verslábain. A távolban Goethe »Faust«-ja látszott körvonalasan, valamivel közelebb Shakespeare »Szentivánéji álma« és »Vihar«-a. Azt hiszem, Shelley nagy versei is feltűntek egy pillanatra, az ódák és a »Mab királynő« néhány strófája. Fiatalabb volt, kisebb szándékú és szerényebb, mint környezete. Mégsem kellett szégyenkeznie. Csupa harmónia volt és szuggesztivitás. Minden vonásán látszott, hogy remekmű.

Idegen nyelven kellett bevonulnia a világirodalomba, mert a mi nyelvünk hozzáférhetetlen és szépségei magányosak. Nem találhatott volna Mohácsi Jenőnél különb támogatót. A fordításnak ez a nagy művésze már »Az ember tragédiájá«-ért is sokat tett: többek között az ő fordítása döntötte meg végkép azt a gyanút, hogy Madách műve csak a »Faust« halvány utánérzése. A »Csongor és Tündé«-ből is elsősorban azt mentette át németbe, ami e drámai költeményben igazán eredeti. Gyönyörű német szövege elragadóan magyar. Semmi sem ment itt veszendőbe, egyetlen merész rím, egyetlen játékos alliteráció sem. Tiszta zene a fordítás, épúgy, mint az eredeti: kiapadhatatlan bőségű, sokszínű zene, mely játékosan indul, üde népmesehangulatban, de időnként filozófikussá mélyül és a derűs befejezésbe néhány hátborzongató akkordot vegyít.

Mit jelent majd az idegen olvasó vagy színházlátogató számára a magyar remekmű? Mint minden igazán nagy költemény, ez is sokkal többet mond, mint amiről elsősorban szól. Főtémája, az iskolás magyarázat szerint, az eszményi szerelem. Ha egyéb nem volna benne, azt hiszem kár lett volna lefordítani. Ezt az anyagot a világirodalom már régen feldolgozta, olyan alaposan, hogy nem maradt belőle semmi. Az eszményi szerelmet a középkor költői találták fel és egészen a romanticizmus végéig maradt használatban, kisebb-nagyobb megszakításokkal. Vörösmarty e problémával sok kisebb versében foglalkozott, a kor ízlése szerint. A »Csongor és Tündé«-ben súlyosabbat kérdezett, a legizgalmasabb és legmegoldhatatlanabb kérdést, Goethe, Shakespeare, Shelley és az összes filozófusok alapkérdését, mely odavetett és hiányos megfogalmazásban körülbelül így hangzik: miért élünk? Csongor és Tünde az úgynevezett boldogságot keresik, annak a tökéletes állapotnak halvány képét, ami egyszer, a lélek őskorában megvolt, de elveszett és most már legfeljebb csak valami hasonlóval pótolható. Keresztutakon és más nyugtalanító helyeken keresik, szép és torz jelenségek, sokszorosan fellépő Arielek és Calibanok között. Sok felesleges csalódástól megkíméli őket, hogy eleve elutasítják a pénz, a hatalom és a racionalista értelemben vett »tudás« megoldását. Mi marad tehát? Végső fokon csak az »Éj«, a sötétség, mindennek kezdete és vége. És, hogy ettől az Éjtől ne kelljen nagyon félni, a szerelem. Látszólag csupa optimizmus a költemény »happy end«-je — de ez az optimizmus, ha jobban odafigyelünk, csak lemondó kiegyezés az Éjjel. A színjáték tele van látható derűvel és láthatatlan nyugtalansággal. Tarka tündérmese, de a mélyén ott reszket a félelem a magánytól és a sötétségtől. Olyan bájos elejétől végig, hogy az ember néha beleborzong. Eszünkbe jut róla Nietzsche kérdése a görögökhöz: »Mennyit kellett szenvednetek, hogy ilyen szépek lettetek?« Mennyi szenvedés, szorongás és kétely van a »Csongor és Tünde« habkönnyű zenéje mögött, mennyi lappangó előjele a »Vén cigány«, a »Gondolatok a könyvtárban« és az »Emberek« intellektuális világfájdalmának, mennyi kínzóan elszánt elhatározás: bízzunk, higgyünk valamiben, mert különben mi értelme az egésznek? És mennyi emberi és művészi önfegyelem, mennyi élet- és természetszeretet, mely szinte észrevehetetlenné légiesíti ezeket a fájdalmakat!

Ezt kapja az idegen, aki kezébe veszi a *»Csongor und Tünde«*-t — ezekkel a gyönyörű és bonyolult adományokkal lép át Vörösmarty műve a világirodalomba.

Ez az a fénykép, amelybe Zogu király szerelmes lett . . .

Apponyi Geraldine grófnő sajátkezű soraival ad
át karácsonykor fotografiáját Léna néninek,
kulcsárnőnek

LÁTOGATÁS AZ APPONYIAK ŐSI KASTÉLYÁBAN

INNEN INDULT EL GRÓF APPONYI GERALDIN
ÁLOMSZERŰ REGÉNYE, AMELY A TIRANAI KIRÁL
PALOTÁBAN ÁLLT MEG. (A KÉPEKHEZ TARTOZ
RIPORTOT A PESTI NAPLÓ MAI SZÁMA KÖZL

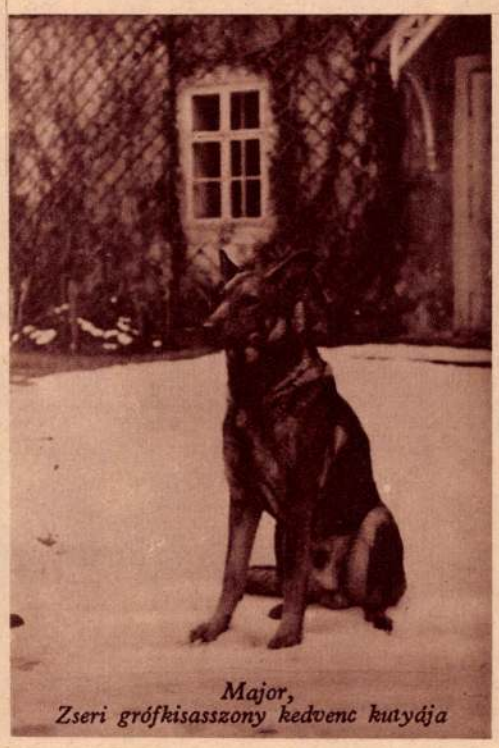

Major,
Zseri grófkisasszony kedvenc kutyája

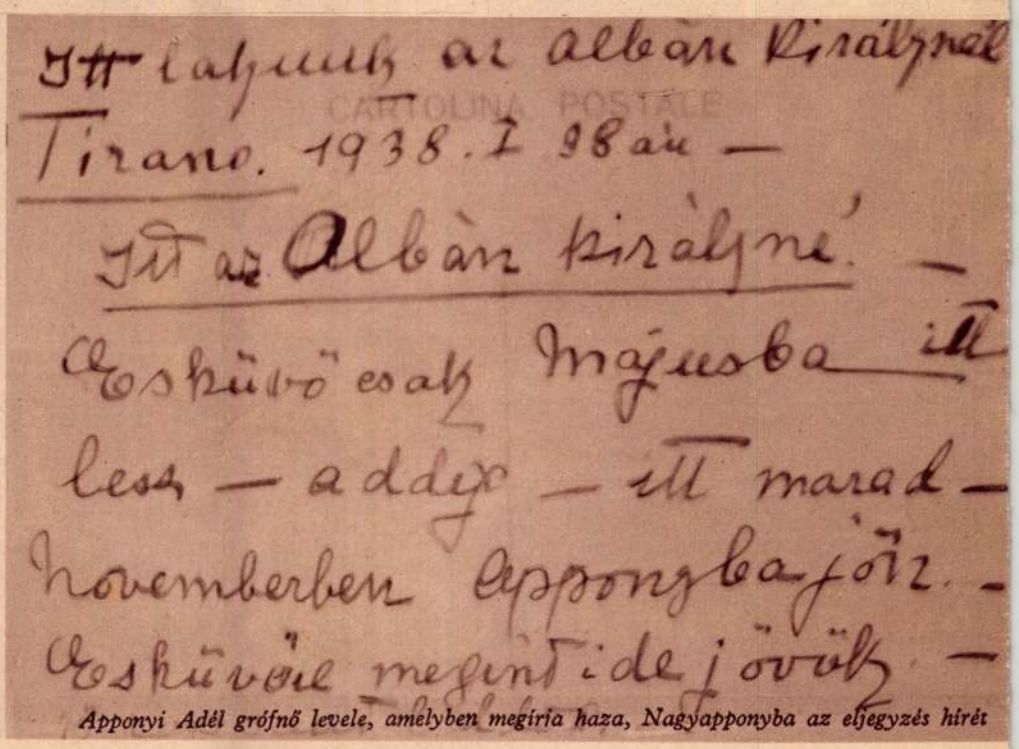

Apponyi Adél grófnő levele, amelyben megírja haza, Nagyapponyba az eljegyzés hírét

PN
ESTI LAPLÓ
KÉPES MELLÉKLET
VASÁRNAP, 1938 FEBRUÁR 13

HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ BEVONUL KRAKÓBA

A KORMÁNYZÓ MELLETT AZ AUTÓBAN MOSCICKI LENGYEL KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK ÜL, AZ ŐSRÉGI BARBACAN-ERŐD UDVARÁN KRAKÓ POLGÁRMESTERE SÓT ÉS KENYERET NYÚJT ÁT A MAGAS VENDÉGNEK

A PESTI NAPLÓ V

KÉPEK HORTHY MIKLÓS KOR

Bernhard herceg, Julianna holland trónörökösnő férje, karján tartja újszülött kislányát, Beatrix Wilhelmina Armgard hercegnőt

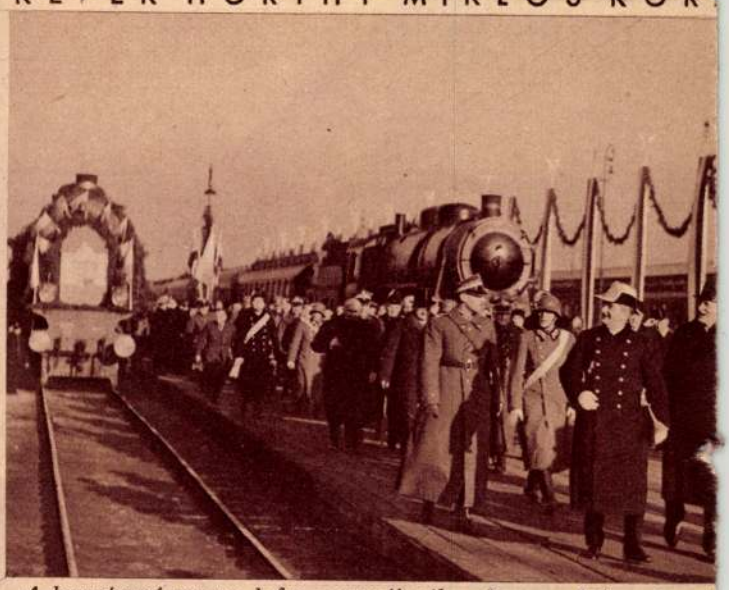

A kormányzó vonata befut a varsói pályaudvarra. A kormányzó lett Moscicki lengyel köztársasági elnök megy

Nagyapponyi kastély
és vár

Pesti Napló
Képes mell.
1938. febr. 13

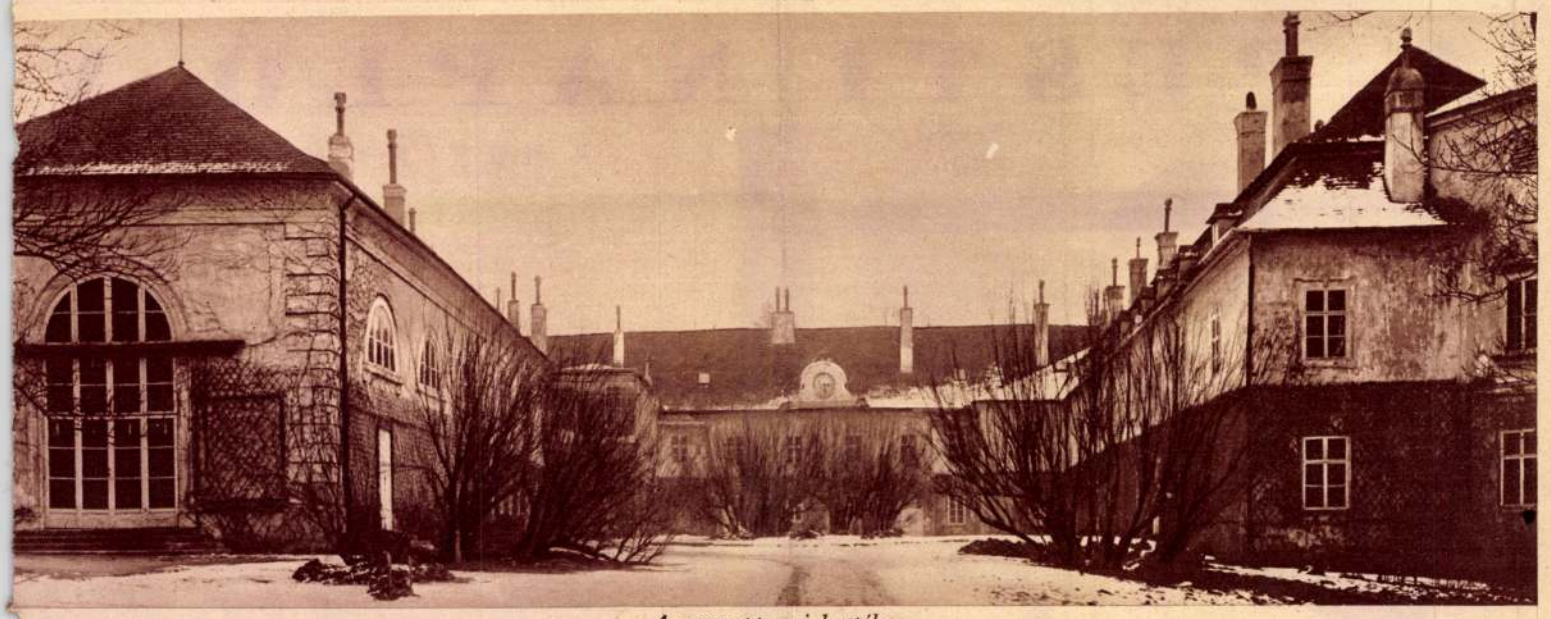

A nagyapponyi kastély

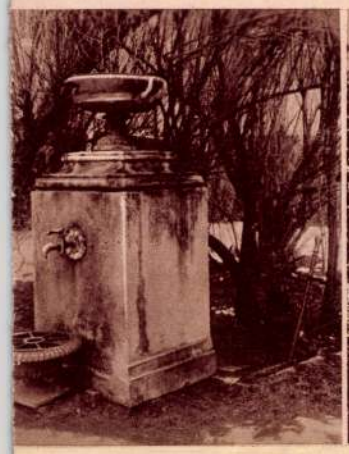

Régi kút a kastély udvarán

A nagyapponyi vár évszázados romjai. A várat az Apponyi-család őse, a Pech-nemzetség építette és már 1290-ben szerepel a történelemben

A kastély kápolnája

Egy régi kép: a gyermek Geraldine grófnő kutyájával játszik anyja mentoni villájában. Hátul Virginia grófnő, jobbról Gyula Lajos gróf áll

ZSÍROS, PATTANÁSOS

ARCBŐRHÖZ
PUDER HELYETT

KÉNPUDERT

EZ MEGMENTI ARCBŐRÉT

Az Est-lapok tervezőosztályának felvétele

Nagybaczoni ref.

templom

Gótikus

Klenodiumokú leirása
és rajzai.

Fejfák.

Templom alaprajza,
vesiletei

Feliratok.

Urasztala.

Debreczeni László 1932

152-162. l.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterto

Budapest 5. Póstafiók 118.

83.326/1942 szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,

IX. Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.

Nagybakónaki rk. templom

(Zala vm.)

Szt Mihály tiszteletére
építtetett Bíró Márton
püspök.

Pehm 462. l.

✶ *Nagyrészt műgyűjtők adták a kiállítás anyagát.* *(Czakó Lajos felvétele)*

Miskolc a Nagybánya-kutatás központja lehet 2.

A képek lelkünk jobbik felét noszogatják

A műgyűjtő, akit még nem csaptak be

Keveset tudunk a műgyűjtőkről. Visszahúzódó emberek. Most nem azokról beszélek, akik csiricsáré ízlésvilággal minden vacakot megvesznek, s teleaggatják a lakást egymást ölő tárgyakkal, hanem valóban azokról, akik képesek az esti csöndben gyönyörködni egy képben.

A *Nagy Oszkár*-kiállítás kapcsán kicsit megnyílt nekem *Somlói Antal* budapesti műgyűjtő. Egyébként a Nagy Oszkár-kiállítás anyagát a MissionArt Galéria két tulajdonos művészettörténésze hihetetlen szorgalommal javarészt magángyűjtőktől kérte el, s kapta meg erre az alkalomra.

— *Mi a foglalkozása?*

— Mondjuk azt, hogy a közlekedés területén dolgozom.

— *Ez nem túl részletező, de ne firtassuk, ha nem akarja. Ám mégiscsak kérdés lehet, honnan adódik a képzőművészet iránti vonzódása?*

— A természet szeretetéből. A feleségem is, én is a szüleimtől örököltünk egy nagyobb anyagot, később folyamatosan cseréltük ki nagybányai festők munkáira.

— *Gondolom, ebben a cserében segített a MissionArt Galéria?*

— Nézze, az elmúlt negyven évben a nagybányaiakról, legalábbis Nagy Oszkárról alig lehetett beszélni. Mi nagyon szeretjük *Jándi Dávid* és *Pittner Olivér* képeit.

— *Kiket engednek be a lakásba? Kik láthatják ezeket a csodákat?*

— Mind ez idáig érthetően csak a barátainkban bíztunk meg, s amikor láttuk ezeknek a fiúknak (a MissionArt Galéria művészettörténészeiről van szó) a nagy szakértelmét, hihetetlen lelkesedését őszinte bizalommal fogadtuk őket.

— *Mekkora értéket képviselnek a képek?*

— Összességében nem mondom, de az egyes képek értéke 100 ezertől 500 ezer forintig terjed a felértékelés szerint.

— *A családban marad a szenvedély?*

— Ó, igen. Nagyobbik fiúnk, aki már külön él tőlünk, szintén szenvedélyes gyűjtő, a reklámszakmában dolgozik, s tőle tudom, hogy egy következő kávéreklámnál egy *Ferenczy Károly*-képet kívánnak felhasználni.

— *Gondolom, ennek a gyűjteménynek nem árt, ha időnként átvizsgálják, szemmel tartják az állapotát is.*

— A MissionArt Galéria ajánlott nekünk egy restaurátort, aki teljesen ingyen, szakmaszeretetből karbantartja a képeket.

— *Csapták-e már be Önöket, előfordult-e, hogy bóvlit vásároltak?*

— Nem, még sohasem. Ennek részben az a magyarázata, hogy most már célirányosan, tehát kifejezetten nagybányaikat gyűjtünk, s ebben támaszkodhatunk a fiúk szakmai ismeretére. Egyébként nem elég, hogy egy kép értékes, azzal a képpel együtt kell élni. Mi nem azért gyűjtjük a képeket, hogy dísztárgyaink legyenek a lakásban, hanem ezek a képek életünk részévé válnak, lelkünk megőrzendő, jobbik felét hivatottak ösztökélni.

(Folytatjuk)

Karosi Imre

Miskolci sikerrel

Zeneiskolák országos vetélkedője

A Bartók rádió közvetítette

Tavasszal hirdette meg a Magyar Rádió és a Magyar Televízió a zeneiskolák országos vetélkedőjét. A több, mint 240 zeneiskolából nem tudjuk hányan pályáztak, de az elmúlt tanév végére megérkezett az örömteli hír: a miskolci Egressy Béni Állami Zeneiskola bejutott az ország 20 legjobb zeneiskolája közé, akik ősszel vetélkednek egymással az elsőségért.

Az iskola történetének, a város zenei életének leírása és egy 30 perces zenei kazetta csak a belépő volt az októberi elődöntőkre.

Az Egressy Béni Zeneiskola 8 fős csapata — *Durda István, Gulyás Noémi, Halmos Helga, Juhász Balázs, Korkos Orsolya, Korompai Ilona, Lukács Beáta, Szabó Márk* — az október 10-i II. elődöntőn versenyzett a Magyar Rádió márványtermében. Az „ellenfél" két budapesti és a kecskeméti csapat volt. A produkciókat neves szakemberekből álló zsűri — *Szőnyi Erzsébet* zeneszerző, nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár, elnök, *Baranyai László* zongoraművész, *Kovács Sándor* és *Papp Márta* zenetörténészek, *Szenthelyi Miklós* hegedűművész — bírálta el.

A miskolci csapatból Gulyás Noémi szép népdaléneklésével, Korompai Ilona nagyszerű zongorajátékával, Durda István a nehéz ritmusfeladat visszatapsolásával, Halmos Helga kitűnő zenei stílusfelismerésével (mely igazi csapatmunka volt) vívta ki a sikert.

Két forduló után 152 ponttal vezetnek a miskolci zeneiskolások, de hátra van még 3 elődöntő. A 6 legjobb iskola jut a középdöntőbe, ezt a vetélkedőt már nemcsak a Magyar Rádió, de a Magyar Televízió is közvetíti. Nagyon bizakodunk a továbbjutásban.

Barta Péter

DÉLI HÍRLAP 17

1993 ÁPR. 20

SZÉPEK SZÉPE, AZAZ

Hamupipőke

Alaposan átírta Heltai Jenő a jól ismert Hamupipőke-mesét, úgy, hogy az a gyerek, aki a galambokat, és az ő saját Hamupipőkéjét várja viszontlátni a Kamaraszínházban (A Rónai Művelődési Házban), csalódni fog.

Szépek szépe, azaz Hamupipőke a zenés mesejáték címe, zenéjét *Ránki György* szerezte, a dalok stílusa jól illeszkedik a történethez, a környezethez. Illetve... A történettel van némi bajom. Lehet, hogy korlátolt felnőtt eszem az, ami megakadályoz benne, hogy gyermekien belefeledkezzem a mesébe, lehet, hogy nem. Mindenesetre szűk körben végzett közvélemény-kutatásom eredménye engem látszik igazolni, az általam megkérdezett gyerekek sem mindent értenek e történetben. Tulipán királyfi apjának döntésére gondolok, az öreg király ugyanis meglehetősen zavaros feltételeket szab fiának a trón elnyeréséhez. Ha jól értettem, egyrészt gyorsan meg kell házasodnia, másrészt még így sem biztos, hogy ő lesz az utód, mert meg is kell vívnia az örökségért. Akkor viszont minek a házasság?

A másik kifogásom a darab kamarajellegére vonatkozik. Itt csak főszereplők vannak, nagyon hiányzik a „népség, katonaság", a színpadi bál bizony bálozók nélkül zajlik. Kár, hogy így van, mert egyébként a produkció kiállítása cseppet sem szegényszagú, a jelmezek csodálatosak — tervezőjük *Verebes Dóra*, a darabot színpadra állító rendező, *Schubert Éva lánya* —, a díszletek — amelyek szintén az ő tervei alapján készültek — ugyancsak illúziókeltők.

Értő módon, nagy színházi tapasztalatát az irányítói-rendezői munkában kamatoztatva, biztos ízléssel, a színpadi varázs kiteljesítésének szolgálatába állítva vitte színpadra a darabot a rendezőnő. Nem az ő hibája, hogy az első rész lassúbb sodrú, mint a második, érzésem szerint ami „belefért", azt ő beletette. A megengedhetőig engedi komédiázni a szereplőket, a gyerekek pedig hálásak a poénokért, amelyek mindenek előtt *Somló Istvánnak* (Szikora grófi), a két mostohatestvér (Panci és Manci, azaz Fehér Ildikó és *Kerekes Vali*) közül pedig *Fehér Ildikónak* jutnak.

Abu Mabu varázslóként *Kulcsár Imre* a jóságos bölcs szerepében nyeri meg a közönség szívét, *Varga Gyula* mint Peták báró kellően ellenszenves mostohaapja Hamupipőkének, *M. Szilágyi Lajos* Szidi Ben Juszuf szultánja pedig inkább nevetséges, mint félelmetes, hiszen tudjuk, ő csak veszteségként kerülhet ki a küzdelemből.

✶ *Kerekes Vali (Manci), Varga Gyula (Peták báró) és Fehér Ildikó (Panci) az előadás egyik jelenetében.*
(Jármay György felvétele)

Posta Lajosnak jutott Tulipán királyfi szerepe, álruhában és királyfiként egyaránt hódító ifjú ő, olyan, akiért nem csak Hamupipőke szíve ver hevesebben, hanem vélhetőleg a nézőtéren ülő tizenéves lányoké is. Dömötör csatlósként *Quintus Konrád* csetlik-botlik-„csatlik", segítve, vagy éppen megnehezítve a többiek dolgát. Mint „álkirályfi", ő sem megy a szomszédba komédiázó talentumért.

A címszereplő *Túróczi Éva*. Természetesen az első pillanattól övé a rokonszenvünk, jól ismerte fel ő is, és a rendezőnő, hogy *Heltai* nem egyszerűen egy sajnálatra méltó szegény lányt írt meg a szerepben, hanem olyan valakit, aki tisztában van önmaga értékeivel, és öntudata át-áttör szerénységén, még inkább a rákényszerített mostoha sorson. Hogy azután Hamupipőkeként kiviruljon, igazi valójában mutatkozzék meg — mert tündér ő, még ha földi tündér is.

Nincs híján a produkció a látványosságnak, jól játszanak a játszó a nézők érzelmeinek húrjain, ezzel együtt — szerintem a darab gyengéi miatt — nem sikerült felejthetetlen előadást létrehozni.

(szabados)

Miskolcon az első számú szakemberek

Pártok és oktatási programok

A parlamenti pártok első számú oktatási szakemberei ismertetik pártjaik nézeteit, elképzeléseit, az oktatás jövőjére vonatkozó terveit az október 26-án délelőtt 10 órakor kezdődő rendezvényen, amelynek színhelye az ITC nagyterme.

A politikai szakértők programbeszédei után a résztvevőknek alkalmuk lesz kérdéseket feltenni. A meghívottak: *Dobos Krisztina* (MDF), *Fodor Gábor* (Fidesz), *Horn Gábor* (SZDSZ), *Jánosi György* (MSZP), *Lukács Miklós* (KDNP) és *Virágh Ferenc* (FKgP). A beszélgetést, a vitát *Havas Henrik* vezeti. A rendezvény házigazdája a B.-A.-Z. Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet.

Szerencsi gyerekeknek

A BÁBOZÁSÉRT BÁBÁSKODNAK

A szerencsi Városi Kulturális Központ gyermekbábcsoport beindítását tervezi. Egy állandó csoporttal szeretné megteremteni az intézmény a szerencsi bábszínház hagyományait. A megalakult csoporttal a bábok elkészítésének technikáit (marionett, kesztyű stb.) szeretnék megismertetni és megtanítani és a közönség előtt alkalmazni azokat. Várják a 8—12 év közötti lányok és fiúk jelentkezését a Rákóczi-várban. Telefon: 41/362-121.

TÖRTÉNELMI HADITORNACSOPORT

alakul a szerencsi Városi Kulturális Központban. Várják a 14. életévét betöltő fiúk és lányok jelentkezését. A csoport a szerencsi Rákóczi-várban történő várjátékok bemutatására jön létre. Később országos és nemzetközi fellépések is szerepelnek terveikben. A jelentkezők elsajátíthatják az akrobatika, vívás, lovaglás alapjait, és ismereteket szerezhetnek a reneszánsz kor történelméből és zenéjéből. Jelentkezés a Rákóczi-várban. Telefon: 41/362-121.

Lakossági fórum

Október 22-én, pénteken 17 órakor a 24-es választókörzetben induló *Srobár Sándor* képviselőjelölt bemutatkozó lakossági fórumot tart a 17. Számú Általános Iskolában, a Téglagyári u. 3. szám alatt. Minden érdeklődőt tisztelettel vár az SZDSZ miskolci szervezete.

Virágposta

A Magyar Posta vezetése felismerte, az eredményesebb működés érdekében létkérdés hogy a költségkímélő gazdálkodáson túl a tevékenységi körbe illő nyereséges szolgáltatásokkal bővítse kínálatát. Megtalálta azt amivel a táviratforgalom csökkenése legalább részben ellensúlyozható. Méghozzá úgy hogy az új szolgáltatás fogja munkába a táviratfelvevőket — továbbítókat —, kézbesítőket. A Pécsi Postaigazgatóság szakemberei munkálták ki a Virágposta projekt gondolatát. Így érvelnek: a virágküldemény helyettesítheti a jelenlegi dísztáviratokat. Hihetetlenül olcsó, és mégis személyhez szóló módja a kapcsolatok ápolásának, a szeretet kifejezésének.

A virágokat Budapesten csomagolják a tetszetős dobozokba, így azok a postavonatokkal legkésőbb másnap eljuttathatók az ország bármely településére.

apróhirdetések

Telefonos hirdetésfelvétel

412-845
(fax is)
342-694

Reggel 8-tól délután 2 óráig
NA DÉLUTÁN
2 ÓRÁIG FELADJA HIRDETÉSÉT,
LAPUNKBAN
MÁSNAP MEGJELENIK!

Hirdetések felvétele Miskolcon

- Magyar Hirdető, Uitz Béla u. 1–3. ☎ 340-464
- ÉM Hirdetésfelvételi Iroda, Széchenyi u. 15–17. ☎ 341-893
- Végső Ingatlanügynökség, Széchenyi u. 36. ☎ 347-915
- Miskolci Nemzeti Színház, jegyiroda, Déryné u. 1. ☎ 344-862
- Fair Contact Manager Iroda, Széchenyi u. 8/2 ☎ 351-894
- Borsodi Nyomda portája, Bajcsy-Zs. út 15. (8–14 óra között)

ingatlan

Lakás eladó Encs, Bercsényi út 44. 2 szobás, központi fűtéses, fürdőszoba, kábeltévé. Irányár: 1 400 000 Ft-ért.

Eladó 1024 négyszögöl telek Görömbölyön. Érdeklődni: 369-502.

A belvárosban, a Tulipánházban 65 m²-es, 4. emeleti, üres lakás kiadó. Érd.: Végső Ingatlanügynökség, Miskolc, Széchenyi u. 36., 347-915.

Több családnak, vagy bármilyen vállalkozásnak megfelelő, 500 négyzetméteres luxuslakás Miskolc zöldövezetében, a Derkovits utcában eladó. 5 szoba nagy nappalival, több fürdőszoba, három garázs, kettős fűtési rendszer. Érdeklődni a 366-956-os telefonon.

Mezőcsáton 2 szoba-hallos, központi fekvésű családi ház, nagy udvarral, bevezetett bádogosműhellyel eladó. Érdeklődni: mindennap, péntek délutánig. Telefon: 06-49-352-553.

Miskolctapolcán panorámás, 3 szobás, összkomfortos, telefonos, gázos családi ház, fizetési kedvezménnyel is eladó. Bagoly út 19 sz.

Aszalón 92 négyzetméteres, új családi ház eladó, vagy Miskolcon 1,5 szobás, összkomfortosra cserélhető. Minden megoldás érdekel. Érdeklődni: Aszaló, Kecskés T. 75.

Toronyalja utcai, avasi pincémet hosszabb távra bérbe adom. Érdeklődni: 355-537.

albérlet

Kétszobás lakás a Győri kapuban kiadó. Érdeklődni a 352-236-os telefonszámon, 18 óra után.

Miskolc központjában 2 szobás, telefonos, bútorozott lakást bérelnék luxuskivitelben, maximum 10 000 Ft-ig. Külföldi vagyok, angolul és németül beszélek. Érd. tel.: 373-402, az esti órákban.

Telefonos, Miskolc belvárosi főbérlő nélküli lakást bérelnék. 7000 Ft + rezsi/hó-ig. Leveleket: „Hosszabb távra 239165" jeligére a hirdetőbe.

adás-vétel

Szemelt aszú eladó. Miskolc, Újítók u. 22. Érdeklődni: délután 4-től a 332-447-es telefonon.

MOTOROLA fix autótelefon (gépkocsiba építhető) eladó. Érdeklődni: 319-150, napközben.

Aranyszínű spániel kiskutyák törzskönyvezve eladók. Telefon: 374-463, este.

Világgyőztes dédszülőktől, babérkoszorús Hungaria Champion apától 5 hónapos angol szetter kölykök sporttársi áron eladók. Tel.: 46/322-523.

Hathetes, törzskönyvezhető bernáthegyi kiskutyák eladók. Érdeklődni: Arnót, Gárdonyi u. 51.

Hawaii típusú ülőgarnitúra új állapotban, reális áron eladó. Érd. az esti órákban: 40-335-226.

Kárpótlási jegyet 65%-on veszek. Érd.: 46/319-720-as telefonon.

Akció! A BAL-VAL Kft. őszi meglepetése. Most 20 százalékkal olcsóbban vásárolhat nálunk. Selyemvirágok, zöldek, futók, fák, akciós áron. Ezt ne hagyja ki! Budafok XXII., József A. 20. Tel.: 226-9792.

Kis összegű kárpótlási jegyet veszek, árfolyamon felüli áron. Érd.: 325-856-os telefonon.

Ötrészes mahagóni zsalus szekrénysor eladó. Érd.: 311-973.

Olajradiátor eladó. Érdeklődni a 312-628-as telefonszámon.

JVC videokamera olcsón eladó. Tel.: 321-570.

oktatás

Tanár matematikából, fizikából, kémiából, egyéb tantárgyakból felkészít általános iskolásokat. Módszertani foglalkozások. Tel.: 373-176, délután.

jármű

Opel Manta kitűnő állapotban eladó. Megtekinthető a Farkas és Kalmár Autókereskedésben, Sajó u. 27. Telefon: 46/357-212.

SAAB 900-as turbó, ezüstmetál eladó. Érdeklődni este 6 után: 46/319-616.

'82-es, 1310-es Dacia eladó. Érd. az esti órákban, 17—19 óráig, a 348-986-os telefonon.

Ínyencek, figyelem! Klasszikus, 1973-as évjáratú Chevrolet Camarro eladó. A négykerekű villám 320 lóerős, 5700 köbcentiméteres, végsebessége 250 km/óra. Fogyasztása meglepően alacsony. Irányár: 630 000 Ft. Érd.: 365-359, este 8 óra után.

1984-es automata Mazda 626 GLX eladó. Telefon: 365-846, este.

Hároméves Samara eladó. Érdeklődni 16 óra után: 369-026.

Volkswagen Passat, '91-es évjáratú, 1,6-os benzines, piros, újszerű állapotban, reális áron eladó. Telefon: 362-418, 319-938.

garázs

A Petneházy garázsoknál az utolsó soron garázs eladó. Irányár: 239 000 forint. Érdeklődni 10—17 óráig: 327-472.

1981-es kiadású, 1300-as Dacia eladó, 50 000 Ft-ért. Érd.: 17—19 óráig, 359-165.

Az Avas III. ütemben garázst bérelnék, előfizetéssel. Ajánlatokat a 46/356-096-ra kérek.

Avas, Jósika úton garázs eladó. Tel.: 365-846, este.

A Hadirokkantak utcában garázs, Ruzsinszőlőben, az autóbusz-megállónál gyümölcsös eladó. Telefon: 354-176.

vegyes

Egyéni vállalkozók, bt-k, kft.-k részére könyvelést adótanácsadást, tb-ügyintézést, számítógépes feldolgozással vállalok. Érd.: 46-354-010, 17—20 óra között.

Tervezhető jövő! Hitel könnyített feltételekkel! 334-073.

Állatmenhely létesítéséhez támogatókat keresek. Tel.: 424-436.

Videofilm-kölcsönzés már 50 forinttól a STAR Shopban. Miskolc, Ady Endre út 3.

Egyetemista németből korrepetálást vállal. 377-855.

Vízvezeték-szerelést, mosógépbekötést, dugulás-elhárítást, csapok javítását vállalom. Telefon: 365-381.

Épületek villamosítását és bármilyen villanyszerelési munkát rövid határidővel vállalok. Tel.: 46/349-313.

GERINC-, HAT- és DERÉK FÁJÁST, végtagzsibbadást, lumbágót korlátozott végtagmozgást, reumatikus, szülési bántalmakat, idegrendszeri panaszokat (neurózis, szexuális zavarok, evészkényszer, álmatlanság), emésztési rendellenességeket, légúti megbetegedéseket gyógyítanak — immár két éve, kiváló eredménnyel — a Miskolci Természetgyógyászat ukrán orvosterm észetgyógyászai KOMPLEX TERÁPIA. Semmelweis u. 3., telefon: 326 519.

VIDEOFELVÉTEL — esküvő, ballagás, családi rendezvények. Telefon: 46/326-509.

Tőkéjét fektesse be, magas havi kamatra, dupla fedezetre, közvetítéssel, ügyvédi közreműködéssel. Tel.: 342-402, vagy 351-654.

Színvonalas ügyintézéssel, közvetítéssel, hiteligénylők jelentkezését várjuk, magánszemélyek és vállalkozók személyében, csak megfelelő fedezet ellenében. Tel.: 342-402, vagy 351-654.

Szobafestést, mázolást vállalok. Telefon: 357-619, 321-393, 341-019.

7. osztályos fiúgyermek mellé angoltanárt keresek, heti 2 alkalomra. Nem korrepetálás céljából. Leveleket: „Megbízható 246090" jeligére a hirdetőbe kérem.

RÁNTOTT VELŐ, RESZELT SAJTTAL — NAGYADAG 155 FORINT. IZELÍTŐ A SZENT KRISTÓF ÉTTEREM ÉTLAPJÁRÓL. CÍM: MISKOLC, GYŐRI KAPU 23. NYITVA: 11 ÓRÁTÓL 23 ÓRÁIG. ESKÜVŐI MENÜ SZEMÉLYENKÉNT MÁR 600 FORINTTÓL. NAPI MENÜ: 91 FORINTÉRT. TELEFON: 347-061.

Házfelügyelői állásom átadom. Cserelakás szükséges. Miskolc, Középszer 70. fszt. Szemánné, 14 óra után.

Dolgozókat alkalmaznak

Nyugati gépkocsik javításában jártas karosszérialakatos és gépjárművillamosság-szerelő jelentkezését várjuk. Német nyelvtudás előny. Jelentkezéseket „Karosszéria" jeligére, a Déli Hírlaphoz várunk.

8 órás szakképzett élelmiszereladót élelmiszerboltba felveszek. Érdeklődni: 362-505.

Szobafestő szakmunkást állandóra felveszek. Telefon: 357-619, 321-393, 341-019.

Gréderkezelőt keresünk állandó munkára. Telefon: 343-315.

Sokoldalúan képzett titkárnőt felveszünk. Felső korhatár: 30 év. Szakmai önéletrajzot és a bizonyítványok fénymásolatait várjuk. Info Büro. 3530 Miskolc, Erzsébet tér 2., II. emelet.

Főzni tudó, nemdohányzó bejárónő jelentkezését várja fiatal értelmiségi család, napi 6 órás elfoglaltsággal. Jelentkezéseket „Leinformálható 239 158" jeligére a hirdetőbe kérem.

A Lufi-bár szakácsot, vagy szakmában jártas dolgozót felvesz. Érd.: személyesen, Széchenyi 59., Lufi-bár.

Tetőfedőt hódfarkú Bramac cserép felrakásához, valamint Kopolit üvegezőt állandó munkára felveszünk. Érdeklődni: a 368-770-es telefonon.

Pestre könnyű fizikai munkára, gépkocsival rendelkező független férfit keresünk. Tel.: 46/377-891.

Szervezőket foglalkoztatok jutalékos rendszerben, válaszborítékot kérek. Porkoláb László 8206 Veszprém, Pf. 880.

Kft. németországi munkára keres kőműves csoportvezetőt. Német nyelvtudás nem szükséges. Érdeklődni október 21-től, du. 6 órától: 360-028 telefonon.

A Vörösmarty Általános Iskola pályázatot hirdet angoltanári állásra. Óraadás is lehetséges! Érdeklődni: Miskolc, Mádai u. 2. Telefon: 322-612.

Fodrászt keresek. Érdeklődni egész nap: 46/380-764.

Szakképzett hús-hentes eladó munkatársat felveszek, azonnali belépéssel. Érdeklődni: 347-006 telefonon.

Bugyivásár egységáron!

BUGYI, TIPEGŐ EGYSÉGESEN 35 FORINTÉRT,
áfával együtt!
Megvásárolható:
Miskolc Görömböly, Harsányi út 2.,
12 és 18 óra között,
szombaton is!

DAMIX BELVÁROSI

bútorszalon

Miskolc, Kazinczy u. 28.

Szekrénysorok, ülőgarnitúrák, kiegészítő- és konyhaszekrények, franciaágyak, heverők, kisbútorok, étkezőgarnitúrák

Alacsony árak — nagy választék!

NYITVA:

hétköznap: 9-től 17 óráig, szombaton: 9-től 13 óráig.

TELEFON: 412-781

BELVÁROSI BÚTORSZALON

FEHÉR FOTO

SZAKUZLET ÉS SZINES LABOR AMATŐRÖKNEK ÉS PROFIKNAK

MÁR 16 FORINTÉRT
9×13-AS SZINES FOTÓK
Miskolc, Vörösmarty u. 17.
Telefon: 46/320-643
(az ABC épületében)

Polaroid

ESKUVŐI, MŰTERMI, REKLAMFOTÓK, IGAZOLVÁNYKÉPEK KÉSZITÉSE

Kodak EXPRESS
QUALITY CONTROL SERVICE ELLENŐRZÖTT MINŐSÉG

Iparcikk
KERESKEDELMI ÁRUHÁZ KFT.
3531 Miskolc, Eszperantó tér Telefon: 355-011

MINDEN TÍPUSÚ ZANUSSI LEHEL

hűtő- és fagyasztószekrények, fagyasztóládák

10 százalék árengedménnyel

kaphatók. 30 kilométeres körzetben díjtalan házhozszállítás.

Ha Önt

csak a rendkívül drága bundák, szőrmék érdeklik, ne fáradjon a további olvasással.
Ha viszont reális áron szeretne jó minőségű irhát, szőrmebundát, -sapkát vásárolni,

KERESSE FEL
a belvárosban a
JUTKA SZŐRMEÜZLETET,
a Kazinczy u. 3. sz. alatt, a MÁV TOURS irodában

HALÁLOZÁS

Fájó szívvel tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

BALOGH GYULÁNÉ
sz.: Vitárius Erzsébet

életének 66. évében elhunyt. Temetése 1993. október 21-én, 14 órakor a hejőcsabai római katolikus temetőben lesz.

A gyászoló család

HALÁLOZÁS

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal akik ismerték és szerették, hogy

PÁSZTOR ISTVÁNNÉ
(Margó)
szül.: Bodó Margit

56. életévében tragikus hirtelenséggel elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása 1993. X. 21-én 12 óra 30-kor lesz a Mindszenti katolikus temetőben.

Gyászolja:
unokanővére
és két keresztfia

HALÁLOZÁS

Fájdalomtól megtört szívvel tudatom mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy szeretett férjem

ifj. TAKÁCS IMRE ZOLTÁN

szerető szíve, életének 47. évében örökre megszűnt dobogni. Temetése 1993. október 20-án 15.30 órakor lesz, a Deszka-temető ravatalozójából.

Gyászolják:
bánatos szívű felesége,
gyermekei, édesapja

KÖSZÖNETNYILVÁNITÁS

Hálás szívvel mondunk köszönetet mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk,

VERESS GÁBORNÉ

temetésén részt vettek, sírjára virágot, koszorút helyeztek és ezzel fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek.

A gyászoló család

HALÁLOZÁS

„Elcsitul a szív, mely értük dobogott,
pihen a kéz, mely értünk dolgozott.
Számunkra Te sosem leszel halott,
Örökké élni fogsz, mint a csillagok."

Mélységes fájdalommal és megtört szívvel tudatjuk, hogy

VIRÁGH ANTAL

az LKM nyugalmazott munkaügyi főosztályvezetője

hosszan tartó betegség után 72 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása 1993. október 29-én, pénteken 11.30-kor lesz a miskolci Deszka-temetőben.

A gyászoló család.

HALÁLOZÁS

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

TAKÁCS IMRE ZOLTÁN,

a Mátra Füszért Rt. Miskolci Raktárház igazgatója

életének 47. évében, 1993. október 17-én elhunyt. A vállalat saját halottjának tekinti. Temetése 1993. október 20-án 15.30 órakor lesz, a Deszka-temető ravatalozójából. Emlékét megőrizzük.

Mátra Füszért Rt.

✶ *Sokan döbbenten fedezték fel a Nagy Oszkár-i csodákat* *(Czakó Lajos felvételei)*

Útravaló: a zenéből áradó optimizmus

Harminc év, számtalan siker

„Országos" vidéki zenekar

Jócskán több, mint egy „zenekarnyi" zenész gyűlt össze tegnap délelőtt a városháza dísztermében, megünnepelni a Miskolci Szimfonikus Zenekar fennállásának 30. évfordulóját. Ma a zenekarban több generáció zenél együtt, az ünnepélyes társulati ülésen pedig az első generáció – az alapítók – sok tagja is megjelent: innen a nagy létszám.

A zenekar igazgatója, *Sir László* jogos büszkeséggel elevenítette fel a három évtized sikereit, nem feledkezve el a múltról sem, melyre ez a siker épülhetett. A dicsőséges múlt 1869-ben kezdődött, a Zenekedvelők Egyesületének megalakulásával, mely ugyan hamarosan megszűnt, ám ettől kezdve szinte folyamatos a város szervezett zenei élete. 1886-tól már működő zenekar működik a városban, s a századfordulót követő években a Borsod-Miskolci Közművelődési Egyesület kezdeményezésére rendszeresen hangversenyeket ad a zenekar (méghozzá 6000 korona államsegéllyel). Az első magán-zeneiskola 1897-ben kezdte meg működését, ám *Soltész Nagy Kálmán* polgármester (és lokálpatrióta, művészetbarát polgár) már a századfordulón kijelentette, hogy a zeneiskola közszükséglet, az intézményt a városnak kell felállítania. 1926-ban meg is épült a Zenepalota, a zeneoktatás — egyre magasabb színvonalon — azóta része lett a város kulturális életének.

A mai zenekar közvetlen elődei az 1952-ig működő Diósgyőri-Vasgyári Zenekar, és az 1962-ig létező — félhivatásos — Liszt Ferenc Filharmonikus Zenekar voltak: végül 30 éve alakult meg a Miskolci Szimfonikus Zenekar.

A zenekar művészi eredményei és sikerei elvitathatatlanok, a kitartó és koncepciózus művészi munka meghozta gyümölcseit: meghaladná e cikk terjedelmét, ha csak a jelentősebb díjakat, vendégszerepléseket, megmérettetéseket is felsorolnánk. A zenekar — miközben az ország legjobb vidéki zenekarává vált — minden lehetséges sikert learatott az eltelt három évtized alatt, noha ebben a skizofrén módon „fővárosira és vidékire" szakadt országban lehetetlen kitörni a vidékiség státuszából.

Mindennél fontosabb azonban a miskolci közönség szeretete a zenekar iránt: ezt az ünnepi társulati ülésen részt vevő *Kobold Tamás* alpolgármester tolmácsolta. Ami a város „hivatalos" elismerését illeti: már az a tény is önmagáért beszél, hogy erre az ünnepélyes alkalomra éppen a városháza dísztermében kerülhetett sor, nem beszélve a szükséges anyagiakról, melyeket a város e szűk esztendőkben is biztosít a zenekar számára.

Az ünnepi társulati ülés alkalmat nyújtott arra is, hogy az egykori alapító tagokat köszöntsék, közöttük *Mura Péter* karnagyot, aki 21 évig állt a zenekar élén. Mura Péter — saját bevallása szerint — „nem számított erre a harminc évre", hiszen nem volt könnyű a kezdet, a további évtizedekre a „zenében rejlő optimizmust" ajánlotta útravalóként a zenekarnak. Sir László nyilvánosságra hozta a társulat titkos szavazásának eredményét is: eszerint az idei évad legjobb zenészének *Gál Károly* első koncertmestert választotta a zenekar.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar munkával ünnepelte az évfordulót: este a Miskolci Egyetem aulájában koncertet adtak. A Magyar Állami Énekkar közreműködésével Kodály: Galántai táncok, és Orff: Carmina Burana című művét adták elő.

Kájé

A martintelepi iskolában

Arany-napok

Arany János két dramatikus játékát, A bajusz és A fülemile című mutatták be tegnap a martintelepi iskola diákszínjátszói. Ezzel kezdetét vette az Arany-napok ünnepségsorozata, amelyre a hét végén a névfelvétel, a zászlóavatás és az öregdiákok találkozója teszi fel a koronát.

Tehát ennyiből már kiderül, hogy az egyik legnagyobb magyar költő, a mai modern beszédnyelv megalkotójának nevét viseli majd az eddig csak számmal jelzett 14-es iskola. A holnap megnyíló rajzkiállításnak is az ő művei ihlették a gyerekek képzeletét. S hogy a névadó élettörténetét, művészetét, sőt kortárs barátait is jól ismerik, erre készültek azok a pályamunkák, amelyek közül — *Tamás Lászlóné* igazgató elmondása szerint — nem lesz könnyű díjazni a legjobbakat, mert igen sok értékes dolgozat készült. A további sikeres szereplésért is izgul még e napokban sok-sok tanuló, hiszen szavalóversenyen és vetélkedőn bizonyítják tehetségüket és felkészültségüket Arany művészetének jegyében.

DÉLI HÍRLAP / 7

okt. 19.

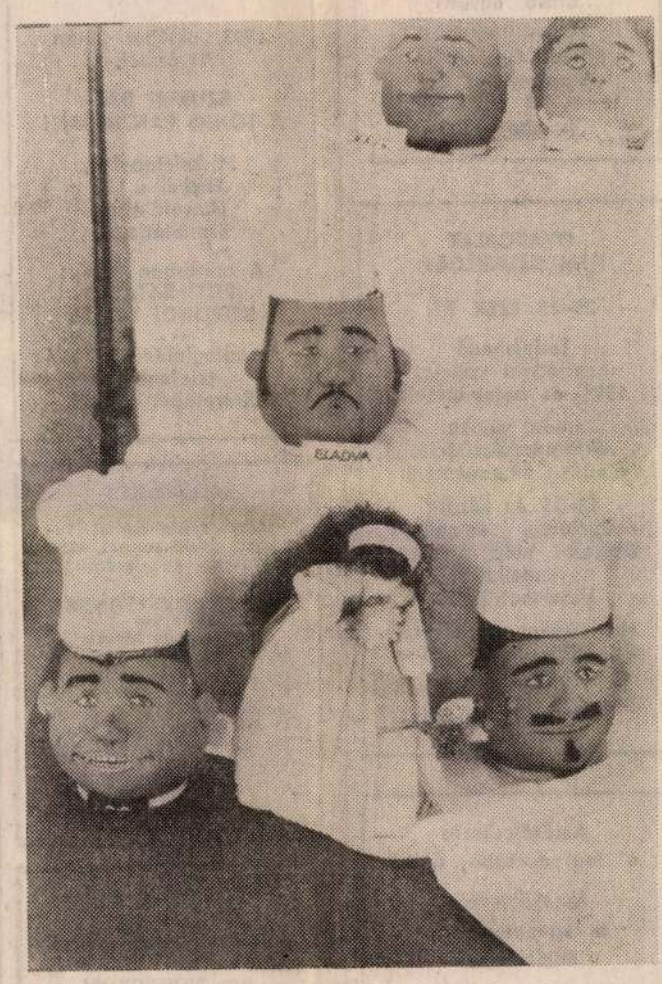

✶ *A hét végéig tart nyitva a Rónai Művelődési Központ előcsarnokában megrendezett képző- és iparművészeti kiállítás, amelyen Alle Teréz festményei, Szelekovszky Magda kerámiái és Balázs Árpád szőnyegei szerepelnek. Az ízléses munkák meg is vásárolhatók. Képünkön Szelekovszky Magda néhány alkotása látható.*

(Juhász Emese felvétele)

Miskolc a Nagybánya-kutatás központja lehet 1.

Találkozás az úton — egymás felé tartva

A MissionArt Galéria szakmai hitelessége

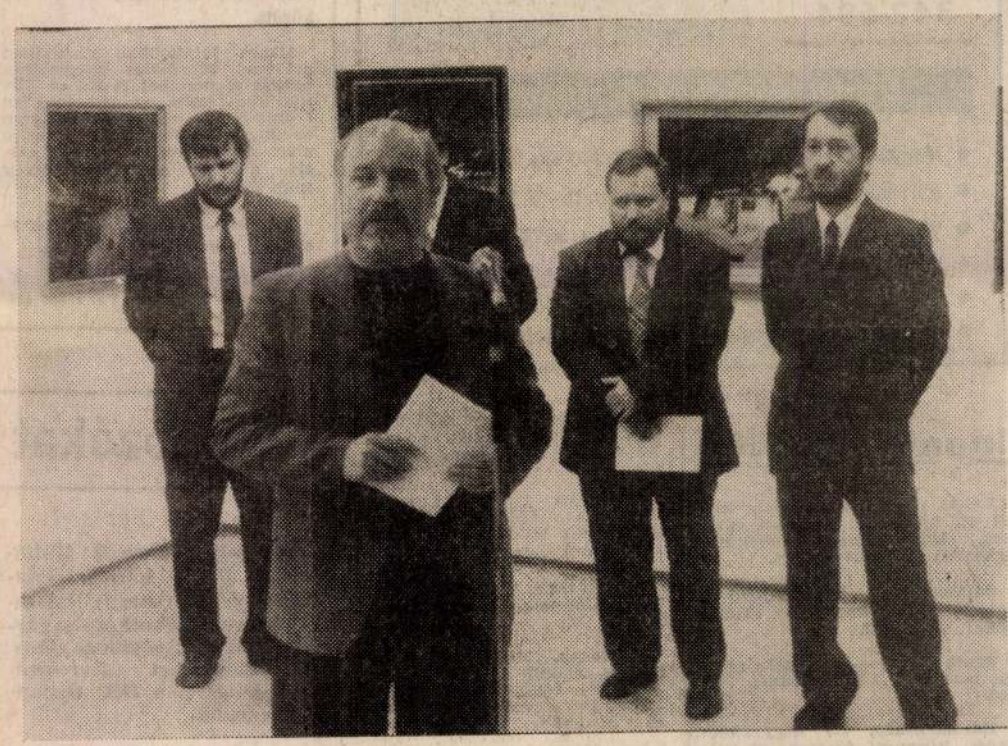

✶ *Dr. Dobrik István, a Miskolci Galéria igazgatója köszöntötte a vendégeket, s a közönséget.*

Miskolc a Nagybánya-kutatás központja lehet, illetőleg részben már az is – jelentette ki szombaton, Nagy Oszkár kiállításán mondott megnyitójában Gheorghe Vida, a Román Kulturális Minisztérium Képzőművész Főosztályának vezetője. A MissionArt Galéria ugyanis már a múlt évben összehozott egy átfogó nagybányai kiállítást a Miskolci Galériában, most jelentős Nagy Oszkár-anyag került a közönség elé, később pedig Jándi Dávid és Boromisza Tibor munkáiból rendeznek emlékkiállítást.

Gheorghe Vida úgy fogalmazott, hogy számára is meglepetés Nagy Oszkárnak ez a kiállítása, szeretettel sűrítve kapják az érdeklődők Nagybányát, s ezekben a képekben itt ő is otthon érezheti magát. A közelgő nagybányai centenárium — 1996-ban lesz — mindkét ország számára nagyon fontos — hangsúlyozta.

A megnyitót követően sikerült beszélgetni Ion Ignával, a nagybányai múzeum igazgatójával és Aurel Cucu szobrásszal, aki az ottani megyei képzőművész-szövetség vezetője.

— Szimbolikus erejű — mondta Ion Igna —, hogy a küldöttségek találkoztak az egymás felé vezető úton. Mi *Mihály Olos* kiállítása kapcsán voltunk Tatabányán, a magyar küldöttség pedig Nagybányáról jött a centenáriumi előkészületekről, s itt Miskolcon, a Nagy Oszkár-kiállítás gyűjtött egybe minket. Úgy ítélem meg, hogy bár a politikusok, a hatalom között is enyhül a viszony, a román és a magyar művészek közötti kapcsolat hagyományosan, önállóan is egyre szorosabbra fűződik.

— Mi történik akkor, ha megfagy a politikai légkör?

— Semmiképpen nem vetheti vissza együttműködésünket — mondja Aurel Cucu —, s nem csupán baráti találkozásról van szó, hanem szakmairól is, hiszen a nagybányai centenárium mindkét ország művészei, szervezői számára szakmai feladatokat is ad.

✶

A kiállítás megnyitását követően baráti beszélgetésre invitálták a vendégeket a miskolci művésztelepre. Köztük *Passuth Krisztinát*, az ELTE művészettörténeti tanszékének vezetőjét.

— Egy éve vagyok Magyarországon — kezdte szakmai értékelését —, s ez a nagybányai kiállítás őszintén szólva jólesően meglepett, mert kiderült, hogy *Kishonthy Zsolt* és *Jurecskó László* nagyszerű munkát végzett. Sok olyan dolgot találtak, amit a kollégáik eddig még nem. Elkezdtek valami teljesen újat csinálni. A *MissionArt Galéria* révén önállósították magukat, s ennek két arca van. Nagyon szakszerűen múzeumi igényességgel gyűjtik, feldolgozzák, gondozzák az anyagokat, kiállításokat szerveznek. A tevékenységük másik jellege kereskedelmi. Ők abszolút tisztességesek, tudják, mit csinálnak, meghatározott cél irányába, a nagybányaiak feltérképezésének szakmai igényességével dolgoznak. S éppen mert színvonalasan, rögtön hitelük lett, anélkül, hogy bárki ismerte volna őket különösebben. Végtelenül szerencsésnek tartom az együttműködésüket egy közintézménnyel, a *Miskolci Galériával*. Biztos vagyok abban, hogy még nagyon sok szép kiállítással lepik meg a szakmát és a közönséget.

(Folytatjuk)

Karosi Imre

Reggeli, egy szendvics árában

Sajthetek McDonald's-éknál

A hét végén ünnepelte a McDonald's-család az alapító napját. Az egész világon Ray Kroc emlékére, a Founder's Day-n az irodai és az éttermi dolgozók együtt sürögtek-forogtak, hogy a vendégek minél gyorsabban kapják meg ínyencfalatait.

A miskolci, Búza téri étteremben irodai személyzetről nem is igen beszélhetünk, így hát sokkal jellemzőbb, hogy a vendégeknek kedveskednek az ünnepen a „sajthetek" alkalmából. S hogy ez mit jelent? Minden sajtburgerbe, a nagyba, a nagyobba és a legnagyobb triplába is ajándékba kapja a vendég a sajtot. S ha az árakat nézzük, a sajtburgert a hamburger árában, azaz 59 forintért.

Ezzel párhuzamosan folytatódik a „McReggeli" akció is, egy szendvics áráért komplett menüt tálalnak, reggel 7 és 10 óra között. Ugyanis a SajtMcTojás 53, a SajtMcTojás Bacon 79, a ráadás pedig egy McBuri és egy tea, vagy egy kávé.

apróhirdetések

Telefonos hirdetésfelvétel

412-845
(fax is)
342-694

Reggel 8-tól délután 2 óráig
HA DÉLUTÁN 2 ÓRÁIG FELADJA HIRDETÉSÉT, LAPUNKBAN MÁSNAP MEGJELENIK!

Hirdetések felvétele Miskolcon

- Magyar Hirdető, Uitz Béla u. 1–3. ☎ 340-464
- ÉM Hirdetésfelvételi Iroda, Széchenyi u. 15–17. ☎ 341-893
- Végső Ingatlanügynökség, Széchenyi u. 36. ☎ 347-915
- Miskolci Nemzeti Színház, jegyiroda, Déryné u. 1. ☎ 344-862
- Fair Contact Manager Iroda, Széchenyi u. 8/2 ☎ 351-894
- Borsodi Nyomda portája, Bajcsy-Zs. út 15. (8–14 óra között)

ingatlan

Lakás eladó Encs, Bercsényi út 44. 2 szobás, központi fűtéses, fürdőszoba, kábeltévé. Irányár: 1 400 000 Ft-ért.

Sajószögeden beköltözhető 2 szobás családi ház eladó. Érdeklődni: 49/340-900.

Eladó 1024 négyszögöl telek Gömbölyön. Érdeklődni: 369-502.

Háromszobás, 128 négyzetméteres, központi fűtéses, 80 százalékig kész családi ház, sürgősen eladó a Vargahegyen, a bolt felett. Miskolc III., Örömhegy u. 1. szám.

A belvárosban, a Tulipánházban 63 m²-es, 4. emeleti, üres lakás kiadó. Érd.: Végső Ingatlanügynökség, Miskolc, Széchenyi u. 36., 347-915.

Több családnak, vagy bármilyen vállalkozásnak megfelelő, 500 négyzetméteres luxuslakás Miskolc zöldövezetében, a Derkovits utcában eladó. 5 szoba nagy nappalival, több fürdőszoba, három garázs, kettős fűtési rendszer. Érdeklődni a 366-956-os telefonon.

Mezőcsáton 2 szoba-hallos, központi fekvésű családi ház, nagy udvarral, bevezetett bádogosműhellyel eladó. Érdeklődni: mindennap, péntek délutánig. Telefon: 06-49-352-553.

Miskolctapolcán panorámás, 3 szobás, összkomfortos, telefonos, gázos családi ház, fizetési kedvezménnyel is eladó Bagoly út 19 sz.

albérlet

Miskolc központjában 2 szobás, telefonos, bútorozott lakást bérelnék luxuskivitelben.. maximum 10 000 Ft-ig. Külföldi vagyok, angolul és németül beszélek. Érd. tel.: 373-402, az esti órákban.

Kétszobás lakás a Győri kapuban kiadó. Érdeklődni: 344-469-es telefonszámon, 18 óra után.

November 1-jétől 1,5 szobás, OTP-lakás, félbútorozottan kiadó. Érd.: 311-145-ös telefonon, az esti órákban.

Az Avason 1 + 2 fél szobás lakás albérletbe kiadó. Telefon: 323-482.

Telefonos, Miskolc belvárosi, főbérlő nélküli lakást bérelnék. 7000 Ft + rezsi/hó-ig. Leveleket: „Hosszabb távra 239165" jeligére a hirdetőbe.

állást keres

Minőségi takarítást vállalok. Telefon: 333-965, 18 óra után.

adás-vétel

Varrógép, 18 programos, Veritas típusú, asztallal, és Topáz gázkonvektor új eladó. Tel.: 46/322-163.

Szemelt aszú eladó. Miskolc, Újítók u. 22. Érdeklődni: délután 4-től a 332-447-es telefonon.

Teniszfűtőt vennék kedvező áron. 46-326-509.

MOTOROLA fix autótelefon (gépkocsiba építhető) eladó. Érdeklődni: 319-150, napközben.

Kárpótlási jegyet napi áron veszek. Telefon: (46) 344-525.

Hathetes, törzskönyvezhető bernáthegyi kiskutyák eladók. Érdeklődni: Arnót, Gárdonyi u. 51.

Originál Olivetti-pénztárgép eladó. 46/321-323.

Törzskönyvezett rotveiler kiskutyák oltva, fültetoválva, sporttársi áron eladók. Érd.: 349-122-es számon, 17 óra után.

jármű

Opel Manta kitűnő állapotban eladó. Megtekinthető a Farkas és Kalmár Autókereskedésben, Sajó u. 27. Telefon: 46/357-212.

Lada 1300-as, 16 éves, karambolos, 2 év műszakival eladó. Telefon: 378-517.

1500-as, 5 ajtós, 5 sebességes Lada Samara, 13 hónaposan, megkímélt állapotban eladó. Érdeklődni: (46) 316-620.

'82-es, 1310-es Dácia eladó. Érd. az esti órákban, 17–19 óráig, a 348-986-os telefonon.

garázs

A Petneházy garázsoknál az utolsó soron garázs eladó. Irányár: 239 000 forint. Érdeklődni 10–17 óráig: 327-472.

Garázs Miskolcon, az Eperjesi úton olcsón eladó. Érdeklődni: 46/329-852.

Győri kapui (Szinva-soron) garázs eladó. Telefon: 347-215, 322-866.

vegyes

Egyéni vállalkozók, bt-k, kft.-k részére könyvelést, adótanácsadást, tb-ügyintézést, számítógépes feldolgozással vállalok. Érd.: 46-354-010, 17–20 óra között.

Magas jutalomban részesítem azt a becsületes megtalálót, akihez szeptember 28-án, az Ady híd környékén, az esti órákban fekete-fehér shitzu kiskutyám került. A kutya orvosi kezelés alatt áll. Telefon: délelőtt 340-419, délután és este: Fészek klub 326-250.

Tervezhető jövő! Hitel könnyített feltételekkel! 334-073.

Állatmenhely létesítéséhez támogatókat keresek. Tel.: 324-436.

HOMEOPÁTIA (a legszelídebb gyógymód), lézerterápia (az íriszen keresztül), manuálterápia, akupresszúra (kínai pontmasszázs), fitoterápia, bioenergiai korrekció, magneto- és vákuumterápia a Miskolci Természetgyógyászatban. Semmelweis u. 3., telefon: 326-519.

Videofilm-kölcsönzés már 50 forinttól a STAR Shopban. Miskolc, Ady Endre út 3.

Egyetemista németből korrepetálást vállal. 377-855.

Vízvezeték-szerelést, mosógépbekötést, dugulás-elhárítást, csapok javítását vállalom. Telefon: 365-381.

KAKUKKFÜVES, VELŐVEL TÖLTÖTT BORDA — NAGYADAG 199 FORINT. ÍZELÍTŐ A SZENT KRISTÓF ÉTTEREM ÉTLAPJÁRÓL. CÍM: MISKOLC, GYŐRI KAPU 23. NYITVA: 11 ÓRÁTÓL 23 ÓRÁIG. ESKÜVŐI MENÜ SZEMÉLYENKÉNT MÁR 600 FORINTTÓL. NAPI MENÜ: 91 FORINTÉRT. TEL.: 347-061.

Épületek villamosítását és bármilyen villanyszerelési munkát rövid határidővel vállalok. Tel.: 46/349-313.

Dolgozókat alkalmaznak

Nyugati gépkocsik javításában jártas karosszérialakatos és gépjárművillamosság-szerelő jelentkezését várjuk. Német nyelvtudás előny. Jelentkezéseket „Karosszéria" jeligére, a Déli Hírlaphoz várunk.

8 órás szakképzett élelmiszereladót élelmiszerboltba felveszek. Érdeklődni: 362-505.

Szobafestő szakmunkást állandóra felveszek. Telefon: 357-619, 321-393, 341-019.

Felveszünk változó munkahelyre csőszerelő szakmunkásokat, valamint minősítéssel vagy anélkül rendelkező hegesztőket, fő-, illetve mellékfoglalkozásban. Jelentkezni: Miskolc, Tompa u. 18. 345-401-es telefonon, 8–16 óráig.

A Vörösmarty Általános Iskola pályázatot hirdet angoltanári állásra. Óraadás is lehetséges! Érdeklődni: Miskolc, Mádai u. 2. Telefon: 322-612.

A Lufi-bár szakácsot, vagy szakmában jártas dolgozót felvesz. Érd.: személyesen, Széchenyi 59., Lufi-bár.

Nagykereskedelemmel foglalkozó kft. pénzügyi előadót keres. Tel.: 348-073, 345-294.

Bugyivásár egységáron!

BUGYI, TIPEGŐ EGYSÉGESEN 35 FORINTÉRT,
átávo! együtt!
Megvásárolható:
Miskolc Görömböly, Harsányi út 2.,
12 és 18 óra között, szombaton is!

GYAKORLAT NEM SZUKSÉGES!

28–35 EZER FT.

Terjeszkedő nemzetközi vállalat 100%-os betanítással:

irodai munka, raktáradminisztráció, eladás, management.

18–35 év közötti ambiciózus, keményen dolgozni tudó, kocsival rendelkező fiatalokat keres.

Ha ezekkel rendelkezel, és óriási jövőt akarsz, hívd Henit!

Telefon: 46/346-341.

Autókölcsönzés a legkedvezőbb áron!

Autóközvetítés a legoptimálisabb feltételekkel.

M. F. Kft., Mályiban a 3-as út mellett.

Telefon: (46) 319-150.

EXKLUZÍV LÉZERKÉPEK ÉS AKVARELLEK nagykereskedése.

DAM KFT.
MISKOLCTAPOLCA,
Enyedi u. 9. szám.

Telefon: 46/361-123

PVC-padlóvásár!

Minden 182 cm széles, kanadai PVC-padló
1190 FORINT HELYETT 900 FORINT MÉTERENKÉNT,
AMIG A KÉSZLET TARTI
GEMENC KFT.
Miskolc, Vörösmarty 85.
Tel./fax: 344-056

1993. október 23-án 19 órától,

SZURETI BÁL, A TONIÓ PANZIÓBAN!

Miskolctapolca, Enyedi u. 7. (A volt éjjeli szanatórium).

A műsorban fellép: PITTI KATALIN BÖRÖNDI TAMÁS

Asztalfoglalás: 369-924 telefonon.
Szeretettel várjuk!

HALÁLOZÁS

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

PÁSZTOR ISTVÁNNÉ
(Margó)
szül.: Bodó Margit

56. életévében tragikus hirtelenséggel elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása 1993. X. 21-én, 12 óra 30-kor lesz a Mindszenti katolikus temetőben.

Gyászolja:
unokanővére
és két keresztfia

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás szívvel mondunk köszönetet mindazoknak, akik

özv. MOGYORÓSI RUDOLFNÉ

temetésén megjelentek, sírjára virágot helyeztek, és ezzel fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek.

A gyászoló család.

iparcikk
KERESKEDELMI ÁRUHÁZ KFT.
3531 Miskolc, Eszperantó tér — Telefon: 355-011

MINDEN TÍPUSÚ ZANUSSI LEHEL

hűtő- és fagyasztószekrények, fagyasztóládák

10 százalék árengedménnyel

kaphatók. 30 kilométeres körzetben díjtalan házhozszállítás.

Lufi

Fodrászbemutatóhoz középhosszú hajú hölgy

MODELLEKET

keresünk.

Jelentkezés: 1993. október 21-én, délután 2 órától 4 óráig. Miskolc, Városház tér 2.

360 forintból visszaadunk 207-et

Egy csomag Tchibo a Déli Hírlap mellé

Aki szerkesztőségünkben legalább egy hónapra előfizet a Déli Hírlapra, az ajándékba kap egy csomag Tchibo kávét. A DH egyhavi előfizetési díja 360 forint. A 250 grammos Exclusive Tchibo ára 207 forint. Azaz 360 forintért 567 forint árú olvasni- és innivalót kapnak azok, akik lapunk titkárságán fizetnek elő ránk. De számolhatnak úgy is, hogy nekik csak 153 forintba kerül — 360 helyett — egy hónapra a Déli Hírlap. (Tehát kevesebb, mint a felébe!) Akciónk addig folytatódik, amíg az ajándék kávékészlet tart.

MAGYAR NEMZETI BANK

* BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI IGAZGATÓSÁG *

AZ ÁLLAMKÖTVÉNYEK VÉTELI ÉS ELADÁSI ÁRFOLYAMA A MAGYAR NEMZETI BANKNÁL

Érvényes: 1993. október 19.

Kötvény	Vételi nettó árf.	Eladási nettó árf.	Felhalm. kamat 1993. okt. 19.	Eladási árf.-hoz tart. hozam
94/A	98,00	98,60	16,86	—
94/B	97,26	97,86	14,62	19,50
95/A	93,54	94,14	0,61	19,44
95/B	93,66	94,26	19,62	19,39
95/C	96,97	97,57	12,47	19.50
95/F	95,73	96,33	5,08	19.50
95/G	99,14	99,74	3,74	19.50
95/H	99,24	99,84	2,08	19.50
96/A	94,33	94,93	13,34	18,65
96/B	96,05	96,65	12,95	19,29
96/C	95,99	96,59	12,03	19,27
96/F	95,94	96,54	7,43	19,13
97/C	94,09	94,69	11,44	18,48
98/A	99,50	100,10	10,59	—

Bruttó árfolyam = nettó árfolyam + esedékesség napjáig felhalmozott kamat.

Esedékesség: készpénzfizetés esetén a tárgynap, átutalással történő fizetés esetén a szerződés megkötését követő 5. naptári nap.

A megjelölt árfolyamok az 1994/A kötvény esetében maximum 1 000 000 Ft névértékű kötvény vételére, ill. 1 000 000 Ft névértékű kötvény eladására jelentenek kötelezettséget.

A többi államkötvénynél a vételi limit 1 000 000 Ft, az eladási limit 3 000 000 Ft.

A kötvények megvásárolhatók az MNB B.-A.-Z. Megyei Igazgatósága pénztáránál. Cím: 3525 Miskolc, Hősök tere 3. Telefon: (46) 356-622. További információkkal és tanácsadással az igazgatóság munkatársai személyes felkeresésre a székház III. emeletének 327-es szobájában, vagy a (46) 346-658-as telefonszámon munkanapokon 8–15 óráig állnak a befektetni kívánók rendelkezésére.

Vigyen el egy autót féláron, és most a kamatot is mi fizetjük*

RENAULT Autószalon
Miskolc, Szentpéteri kapu 68.
Telefon: (46) 322-411, 322-209

Használt autó beszámítás.
Márkaszervíz, Autózálog
Alkatrész értékesítés.
Részletfizetés
Lízing
GIRARDI

* Bővebb információt a szalonban kaphat.

Ha Önt

csak a rendkívül drága bundák, szőrmék érdeklik, ne fáradjon a további olvasással.
Ha viszont reális áron szeretne jó minőségű irhát, szőrmebundát, -sapkát vásárolni,

KERESSE FEL
a belvárosban a
JUTKA SZŐRMEÜZLETET,
a Kazinczy u. 3. sz. alatt, a MÁV TOURS irodában

TELEPES TEMPLOM

BÁLINT ÉS JÁMBOR TERVE

A NAGYBÁNYAI TEMPLOM — BÁLINT ÉS JÁMBOR TERVE

Nagybányai művésztelep

lásd

Szokolay Béla:

A nagybányai művésztelep. Protestáns Szemle 1927. 6. 7.

IRODALOM

Nagybánya és környéke czímen *Palmer* Kálmán terjedelmes útikalauzt adott ki. Megfordult a kezünkön sok magyar vidék kalauza, de ezt a könyvet az elsők közé kell tennünk ügyes összeállítása, bő és érdemes tartalma érdeméből. Aránylag nem nagy vidéket ölel fel, de ismerteti ennek a vidéknek érdekes históriáját, mai jelentőségét, csodaszép környékét annyi körültekintéssel és alapossággal, hogy átlépi vele az úti kalauzok sablonját s a monografia névre szerez érdemet. A városnak és közvetetlen környékének geografiai rajza után érdekes vázlatot ád a sokat hányatott vidék történelméből, sok följegyzésre méltó új adattal gazdagítva a városnak középkori históriáját. Kiterjeszkedik Nagybányának és környékének bányászatára is, a mely iparágtól függött minden időben a vidék jóléte és fontossága. Ha a bányamívelés hanyatlott, Nagybányára is rossz napok jártak; ha újra föllendült, a vidék is megérezte jótékony hatását. Sok érdekes mondani valója van a város társadalmi és kulturális életéről s végül terjedelmes, jó tájékoztatót nyújt a környék természeti szépségei iránt, sorra ismertetve Felsőbányát, Koltót, a regényes fernezelyi völgyet, a sokáig közjogi különállással biró Kővár vidékét, Kapnikot, Oláhláposbányát stb. Palmer Kálmán könyve különben nemcsak tartalmi tekintetben állja ki kritikát; előadása, stílje is mindenütt irodalmi nivón áll s dicséret illeti úgy az egyes czikkek íróit, mint magát a szerkesztőt, ki fáradságos munkáját tagadhatatlan sikerrel végezte. A könyv abból az alkalomból látott napvilágot, hogy az országos bányászati és kohászati egyesület — Wekerle miniszterelnök védnökségével — most tartja Nagybányán első vándorgyűlését. Czélja felhívni a figyelmet Magyarország egyik legszebb vidékére, hogy — a mit már régóta terveznek — megalakulhasson a magyar turista-egyesület nagybányavidéki fiókja. A könyv tiszta jövedelme is erre a czélra megy. Mindenesetre ideje volna, ha a fiók megalakulhatna, a szép vidék rejtett kincsei mindenfelől megérdemlik az érdeklődést. A több mint húsz íves vaskos kötet telve van szép illusztrációkkal, de az ára csak annyi, mint az öt íves verskötetéké szokott lenni, 1 frt. Megrendelhető Molnár Mihály könyvkereskedőnél Nagybányán.

Koczka-rejtvény

Fischer Jenőtől

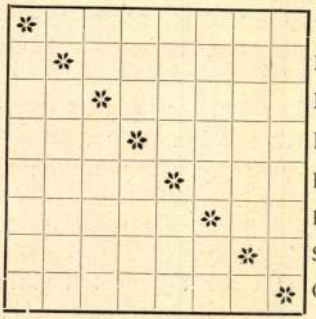

Veszélyes út
Franczia regényíró neve
Időtáj
Főváros Európában
Egy spártai király neve
Egy tudós neve
Száműzött király neve
Csatahely neve

A ✲-gal jelöltek egy nagy magyar író nevét adják.

Jelen rejtvényünk megfejtői közt az *Ország-Világ* 1893-iki évfolyamát sorsoljuk ki díszkötésben.

Szerkesztői üzenetek.

Nyiregyházai olvasó-egylet. Megkaptuk és nincs szándékunkban soká hevertetni. Mihelyt terünk engedi. — *Joli coeur.* A költemény bizony papirkosárba került. — *Művirág.* Levele elkésett, sajnálatunkra már nem tehettünk eleget kívánságának. A mostani küldeményt is szivesen fogadtuk; csak aztán legyen türelme várni, míg sorra kerülnek. — *F. Jenő.* A mint látja, közreadtuk. Nem azért, mert megsürgette, hanem mert sorra került. — *Torna.* Versei csak kisérlet számba jöhetnek; a mi mértékünket nem ütik meg. — *Király-himnusz.* Gyönge munka; nem közölhető. — *K.* Versei közt nem akadtunk közölhetőre. — *B. K. Pécs.* Levelét várjuk. — *Temetés.* Legyen nyugodt. A mi birálatunk nagyon enyhe. Minden harag és szitkozódás nélkül mondjuk ki, hogy a novellája végtelen rossz. — *K. F.* Az istenért, csak szójátékokat ne! — *Weiszmayer* Ella kisasszonynak. Hiszszük, hogy a küldeményt már megkapta. A viszontlátásig — Üdvözlet! — *Szőke Huszár.* Helyesen cselekedett. A beiratások szeptember 1-én kezdődnek. — *L. T.* Szépen halad, feltétlen dicséret illeti. Meglátjuk mit hoz a jövő! — *Dr. B. R.* Nem küldünk képviselőt. — *X. Y. Z.* Igen. — *F. N.* Forduljon az illető intézet igazgatóságához. Az szivesen ad felvilágositást. — *Hesperus.* Arra mi nem vállalkozhatunk. — *Több levélre és kéziratra jövő számunkban válaszolunk.*

A kiadóhivatal postája.

Weiszmayer Ella kisasszonynak. *A hiányzó számokat meg-*

A főpiacz nyugoti oldala

Magyar-utcza

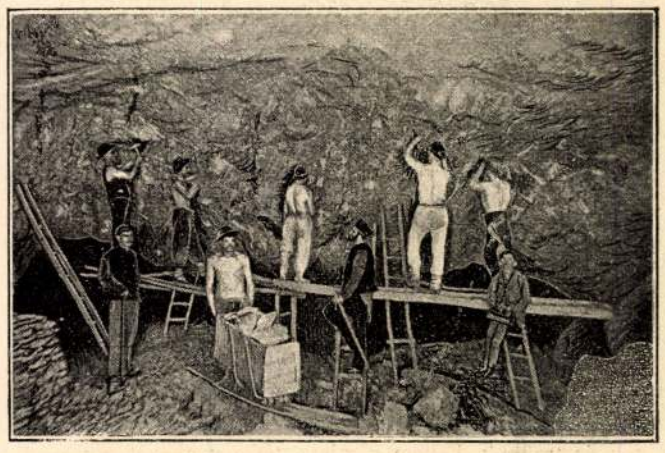

Bányászok munkában

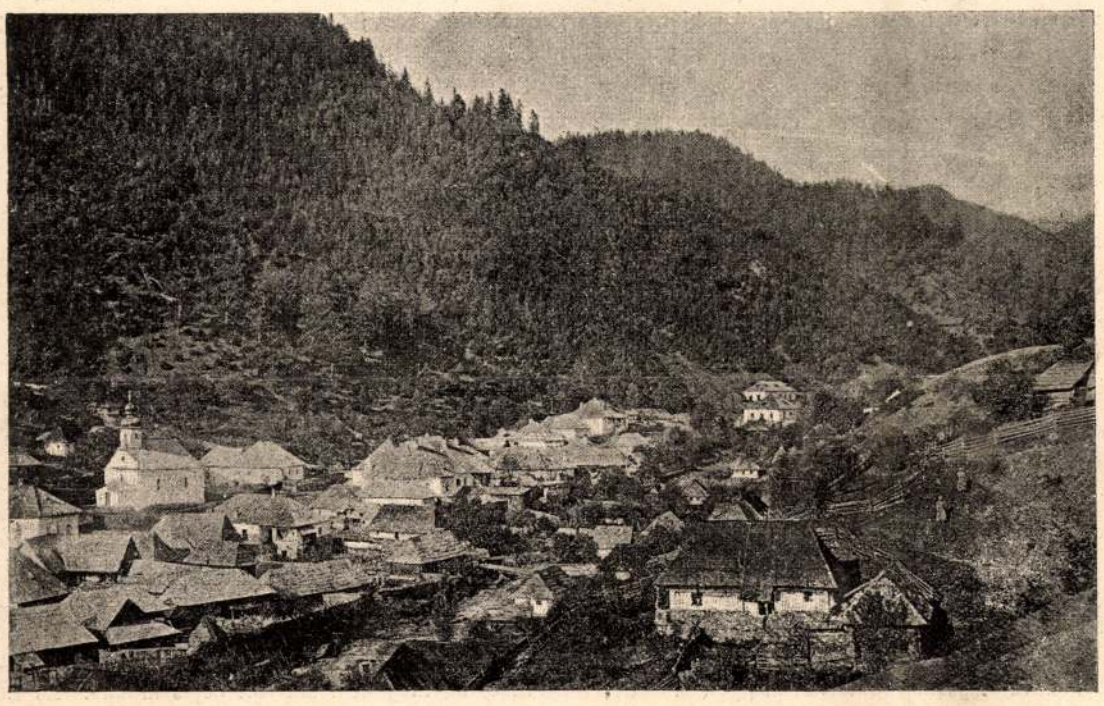

Oláhláposbánya

A felsőbányai utcza a városházával

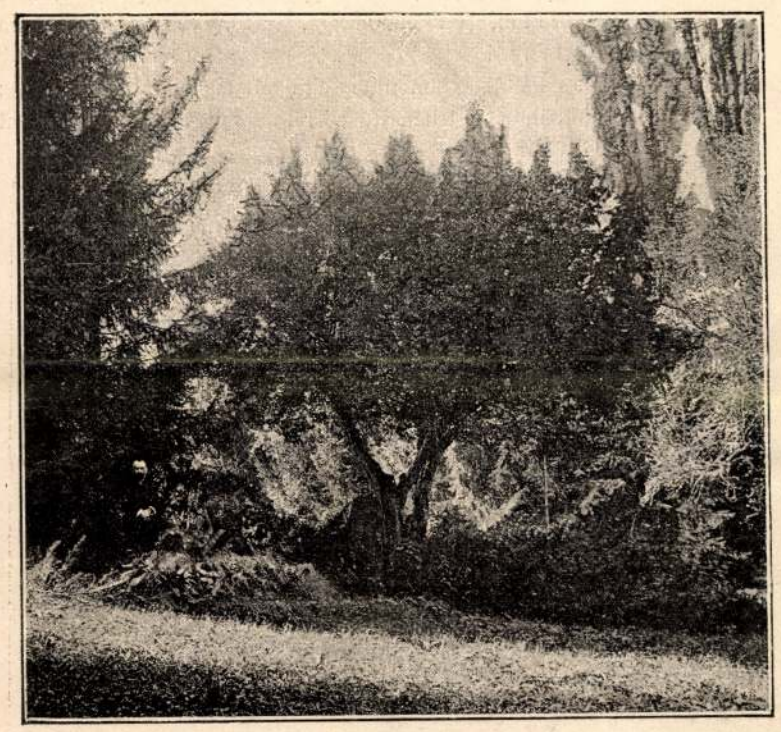

A Petőfi-fa Koltón

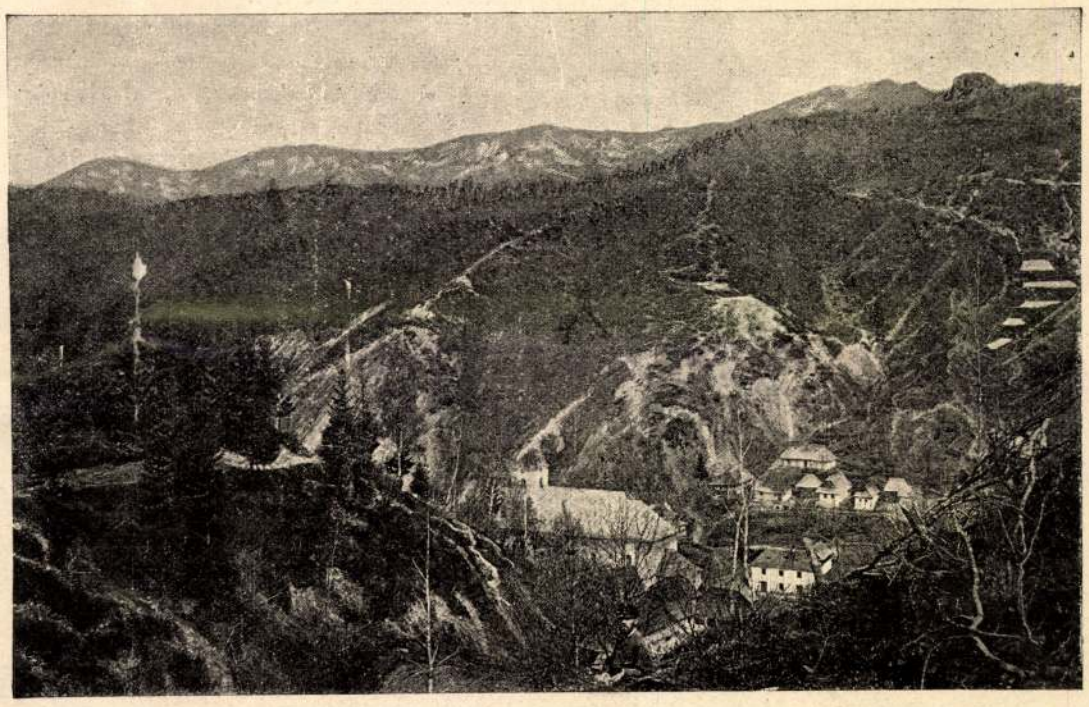

Kapnikbánya kelet felől ; hátul a Guttin

NAGYBÁNYA ÉS KÖRNYÉKE

A fernezelyi völgyben

Mozdúl a lomb, beszélni kezd az erdő,
Szava komoly és mégis oly szelíd:
Gyere szívemre, ábrándos tévelygő,
Tovább ne vonszold terhed, dobd le itt!

Tudom, a szél is hírt hozott felőled,
Kevés öröm kisérte útadat;
A mi csalódás, bánat egybegyűlhet,
Egész súlyával az mind rád szakadt.

Emlékszel úgy-e? Fenn a büszke fenyves
Rőt sziklafészkén nevetett le rád . . .
Ő hozta közelebb a bút szívedhez,
S megvonta mégis tőled vígaszát.

S te sírni kezdtél gyáván, csüggedezve:
»Őh hát az erdő, az is elhagyott!
Legjobb barátom eltaszít nevetve;
Ki szán, ki ért meg? Egyedül vagyok.«

Nem, nem hagyott el! látod, felkarollak,
Kisírt szemedbe újra fényt csalok:
Gyökerét is kitépem bánatodnak,
Panaszra nincs már, nem lehet okod.

Szelíden ér fuvalma itt a szélnek.
A vén mohos fa: mind egy-egy barát;
S ha eddig senki, senki meg nem értett,
Megért ez, megvígasztal és megáld . . .

— Elhallgatott. Friss szellő futva libben
Át zörgő ágon, sűgó lombokon.
Leveles gally fölém borúl szelíden,
S az erdő csókját érzi homlokom.

Buday László

Uti jegyzetek

Nagybánya, Fernezely.

Elfogott a vágy erdőt látni; erdőt és hegyvidéket. Olyat, a melyik még nem hajtotta igába a fejét előttünk. Hegyet, a mire nem fogaskerekű vasút vezet, hanem páfránynyal beszegett, vadvirágok közt kanyargó ösvény. Erdőt, a mi nincs bekerítve s tisztásán nem ütöttek tanyát a sörházak és trafikok, hanem a mi tisztása van, azt gyorsan futó, vígan csörgő hegyi patak erőszakolta ki s lakója nincs más, csak egy-egy szomjas őzike.

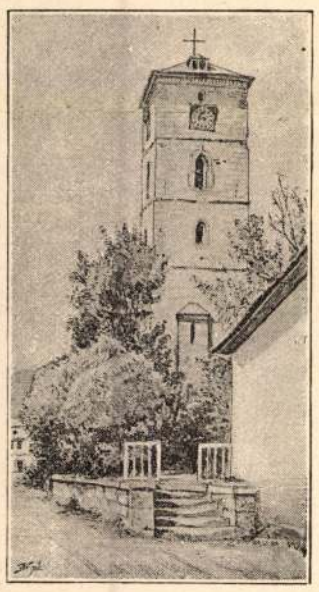

A Hunyady-torony

Erdőt, a melyik szűz még a tánczczal egybekötött jótékonyczélú majálisoktól; hegyet, a mire a profanum vulgus, a vasárnapi turista nép nem tette még a lábát.

Itthon dehogy találni ilyent! A félországon át kell repülnöd, hogy megérezd először illatát és szívhasd erős, üdítő levegőjét.

Az Alföldön vitt át az utam. Az utitársam diskurzust akart velem kezdeni a gyapjúárak hanyatlásáról; kiszaladtam előle a folyosóra.

A Tisza hídján mentünk át épen. Kiterítve fekszik előttem a rónaság óriási szürke zubbonya. Egy fehér czérnaszál fut rajta végig, a Tisza: a teremtő bizonyosan azzal varrta össze a nagy Alföld két darabját.

Hiszen szép, szép itt is a Tisza, de úgy képzelem, százszorta szebb ott fenn Máramarosban. A hol egy szikladarab alól tör ki ujjnyi vizével. Megitatja a mohát, befecskendezi a köveket s el-elbúvik a süppedő avarban. Pajkosan nevet, mikor megint előtör; gurigál apró kavicsokkal, csiklandozza a sziklákat. Az öreg fák minduntalan összesúgnak:

— Soha ilyen bolond gyereket! Mi lesz ebből, mikor felnő!

Nos, mire felnőtt, lett belőle egy komoly, pózoló méltóságos úr. Elvégzi a dolgát, megy előre a maga útján, ha vannak hivatalos órái, azokat bizonyára pontosan betartja. Olykor ugyan szabadságra megy, szeretne megint pajkoskodni az öreg fákkal, a szürke kövekkel, ki is csap a medréből: hanem mikor látja, hogy homokot, fűzfát, akáczot talál mindenfelé, elszomorodva visszasompolyog a helyére.

Egy helyen szép csak az Alföld: Petőfi verseiben.

A vonat futva fut, hogy túl legyen már ezen a síkságon. Mikor a végére ér, ott Szatmárnál nagyot lélekzik. S attól kezdve lassan, baktatva megyen tovább. Megáll egy kicsit, körülnéz: ahol ni, a távolban valami kékség. Felhő-e az, vagy hegy? Igen, igen, már hegy! S mindjárt vígabban prüszköl a gép, jobban neki lódul a hosszú kocsisor.

A hegyek pedig jőnek egyre közelebb. A mi halványkék volt az előbb, haragos zöldnek látszik az most; dombnak láttad messziről, óriássá magasodik itt előtted.

A hogy vékony szalaggá keskenyedik az az előbb beláthatatlan rónaság, megnő helyette a görbe ország: kandi hegycsúcsok kiváncsian néznek le rád, vastag gerinczek komoran hordják terhüket, tengernyi erdőnek millió koronáját.

Egy forduló (Istenem, hányadik már tegnap este óta) és karcsú tornyokat, apró házakat pillantasz meg ott a hegy tövében.

Nagybányán vagyunk.

Ideje már. A vonat is kifáradt és lassan czammog be a pályaudvarra.

Oh milyen jól esik látni ezeket a zsindelyes, egyszerű házakat. Egyik sincs négy emeletre épitve, egyikben sincs házmester. Ormótlan kupolát nem hordanak a vállukon; virág nyílik az ablakokban.

Talán nem is olyan szép ez a város, mint a milyennek az én elfogult szemem látja. De mikor ott vannak mellette azok a gyönyörű hegyek, mikor körülöleli az a pompás, illatos erdő! Az ő kedvükért lehetetlen meg nem szeretni a várost is.

Emlékszem még egy ilyen esetre. Mikor Louise, a mosolygó, rózsás arczú nevelőnő állt előttem a három éves kis, piszkos Margittal. Ölembe vettem Margitot és szeretettel megcsókoltam arczának egy piczike kis helyét, a mit eddig még nem sikerült bepiszkítania. És Louise boldog volt és Louise örült, hogy úgy szerettem az ő kis gyámoltját.

Úgy-e, te vén Kereszthegy, úgy-e ti szép erdők, ti is megörültök, ha elmondom, mennyire tetszik nekem Nagybánya?

Jó Petőfi azt mondta elragadtatásában, hogy ha az Alföldön nem lehet, itt szeretne meghalni. Én sokkal

Nagybánya főtere 1868 előtt

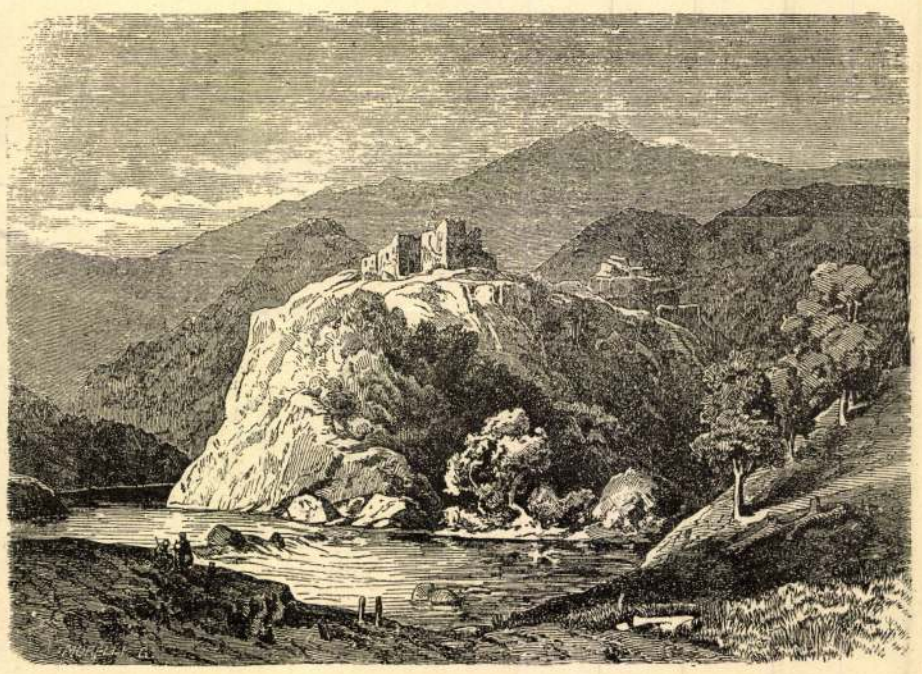

Kővár romjai

Lendvay Márton szülőháza

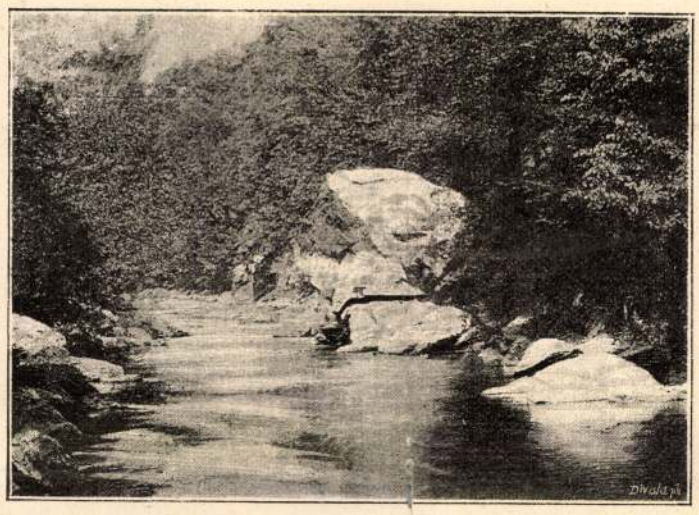

Patakrészlet a fernezelyi völgyből

praktikusabb vagyok az óhajtásomban: élni, élni szeretnék itt.

Egy kicsit elácsorognék délelőttönkint a czinteremben, vagy megállanék politizálni a patika előtt. A kaszinóban bizonyosan akadna billiárd-parthie, a ligetben az esti sétáknál pedig egy pár szép szem, a melyik szivesen mosolyogna még a magamfajta kikopott ujságiróra is. Vagy a nagybányai lányok olyan büszkék, a milyen szépek? Akkor nincs sok reményem.

Aztán sétálnék, sétálnék sokat. Ki Koltóra, hogy megálljak ott a vénülő somfa előtt. A hol egy poéta ábrándozott együtt fiatal feleségével. Egy poéta, a kinél nagyobbat mi nem ismerünk, a kinek a neve a mi mindennapi imádságunk. Megakadna a szemem a sírdombon is, lenn a Petőfi-fa árnyában. Micsoda ember alszik ott. Mágnásnak született, büszkének, dölyfösnek: s lett belőle a nép barátja, vitéz harczosa a népszabadságnak. Persze száműzték: s a szegény menekült ott kinn a külföldön ország sorsát intéző nagy elmék bizalmasa lett.

Hanem visszavágyott mindig; emlegette, hogy 18 évet töltött kinn, de a fernezelyi kohó füstjét visszakivánta nagyon sokszor.

Ott kavarog az a füst nem messze; fel-felkapja a szél és összetépett foszlányait elszórja messze vidékre; majd meg elnyugodva, csöndben nézi, hogy ontják a roppant kémények a fehér, átható füstöt, hogy ereszkedik az le a hegyoldalra, sátoros fákat, zöld koronákat bevonva sűrű fátyolába.

Tiszta vizű, frissen csörgő hegyi patak mellett viszen az út Nagybányáról a fernezelyi völgybe. Ütött-kopott oláh kunyhók szegélyezik; olyan viskók, a miknek a fapadlását minden kis szél megrezegteti, vályogos faluk kidőlni készül, rosszúl tákolt fedelükbe hatalmas lyukakon néz be a holdfény.

No ugyan, mit is láthat azokban a szobákban! Piszkot, szennyet és legföljebb a laczfalusi pap arczképét. Annak is itt volt közelben a rezidenczijája; hol ne becsülnék meg, ha itt nem? A nyomorúság rí le ezekről a kunyhókról, még jobban azokról a tipikus, ijesztő oláh arczokról, a mik jobbról-balról bambán merednek feléd. A nyomorúság, de talán nemcsak a testé; a szellemek műveletlenségét, vadságát még inkább kiolvasom belőlük.

Vagy én legyek zárt ajtók mögött, vagy ezek; de úgy szabadon, az erdőben semmi kedvem velük találkozni.

Pedig közel van az erdő. Ott kisér végig utadon. Friss a zöldje, tiszta a levegője; a kohó kékes füstje, úgy látszik, nem sokat árt neki.

Imhol előtted már a nagy épületcsoport. A hol a tűz esztendőkön ki nem alszik; hatalmas kályhák izzó melege olvasztja a nemes érczet. Nyomott a levegő, a hogy belépsz; elkábít a hőség, a mi kiárad az óriási kemenczékből. Kinyitják egynek az ajtaját; visszahökkensz, a szemedet félted az intenzív fénytől.

Kerekes talyigán hosszú vödrökben hordják szét sáppadt képű oláh munkások az izzó salakot, a mit a kemencze kivet magából. Amott csapolnak; hosszú tűzsugár fut ki a kályhából, az a megolvadt nemes ércz. Csak megolvadt? Nem, ez lángol, szikrázik, vérvörös fényt vet szerte a sötétbe: arany — csupa tűzből.

A ki sejt valamit a bonyolult proczesszushoz, melylyel a nyers érczet egyik izzó kályhából a másikba dobják, hogy végre megtisztuljon és szétváljék elemeire, az bizonyára több értelemmel nézi végig ezt a félelmes műhelyt: de nagyobb az én naiv csodálatom, ki okot nem kutatva, törvényeket nem ismerve, csak nézem, nézem s nem tudok eltelni véle. Annak a tudására hathat, nekem a képzelmemet izgatja: melyik behatás erősebb!

Aztán, mikor már fojtogat a kénes levegő, mikor alig tudod már elviselni a hőséget, ki megint, ki a szabadba!

Hogy az ember munkája után kivedd a gyönyörűségedet abból, a mit a természet készített eléd.

Nem a vad természet, a melyik féktelenségével ijedelemre váltja fel csodálatodat; hanem az öntudatos művész, a melyik mutatja csupán erejét, de túl nem él vele.

Kedvesebb és szebb völgyet, mint ez a fernezelyi, ugyan hol láttam hamarjában?

Felül a vén Rozsály ránczolja össze felhős homlokát, de lenn mosolyog minden. Az erdő víg történetet mond, összenevetnek rá a páfrányok. Fölkaczag a csörgő víz s az a komorságot affektáló szikladarab a patakban, szfinkszarczát még az is mosolyra húzza. Görbe dombháton vadászház bújik a fák mögé; czifrázatát meglátod olykor, ha egyik lomb áthajol sugdosni a másikhoz.

Amott, a túlsó oldalon, a hosszú *gereblye* hidalja át a szakadékot. Most éppen magára haragította a hegyeket; neki zudították tajtékos vizüket, elvitték vagy a felét. Régi gerendák úszni tanúltak; kényelmes léczdarabok rohannak most le a patakon, beleütve fájós oldalukat egy-egy kiálló szikladarabba. Nagyot búg rá; s visszafelel ezer meg ezer fahasáb szava, a mik messze hegyről, vízesésen, köveken át zúgva, törve, rontva jutottak le eddig.

Átmész a keskeny pallón: egy szál deszka vezet át a mélyen, az is ingadozik. Alattad egy megbomlott, haragos hegyi patak, fölül és körül mosolygás és csend mindenütt.

Nem jól mondta Petőfi; élni kellene itt. Belebámulni a csörgő vízesésbe, barátkozni a fákkal, diskurálni a hegyekkel. Nem dolgozni semmit, legfeljebb, ha néha verset írni; aztán nézni és nézni újra.

* * *

Szerkesztő úr, nem irok többet. Nem birom tovább. Előttem egy szürke kis könyv; a nyári menetrend. Harmincz percz múlva indúl a vonat Nagybánya felé. Harmincz percz alatt, azt hiszem, kiérek a keleti pályaudvarra. ©

Nagybánya város régi pecsétje

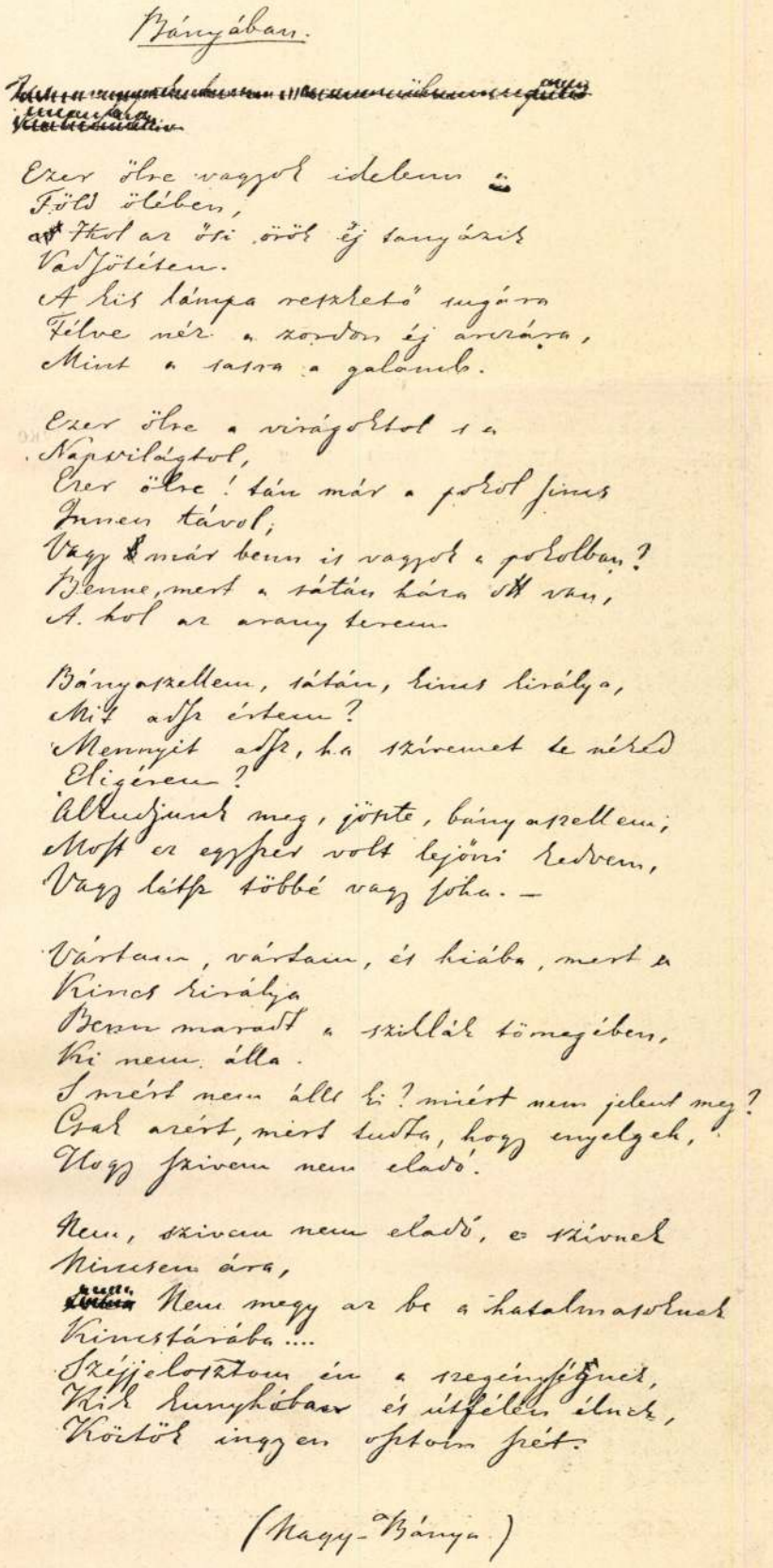

Petőfinek Nagybányán írt költeménye

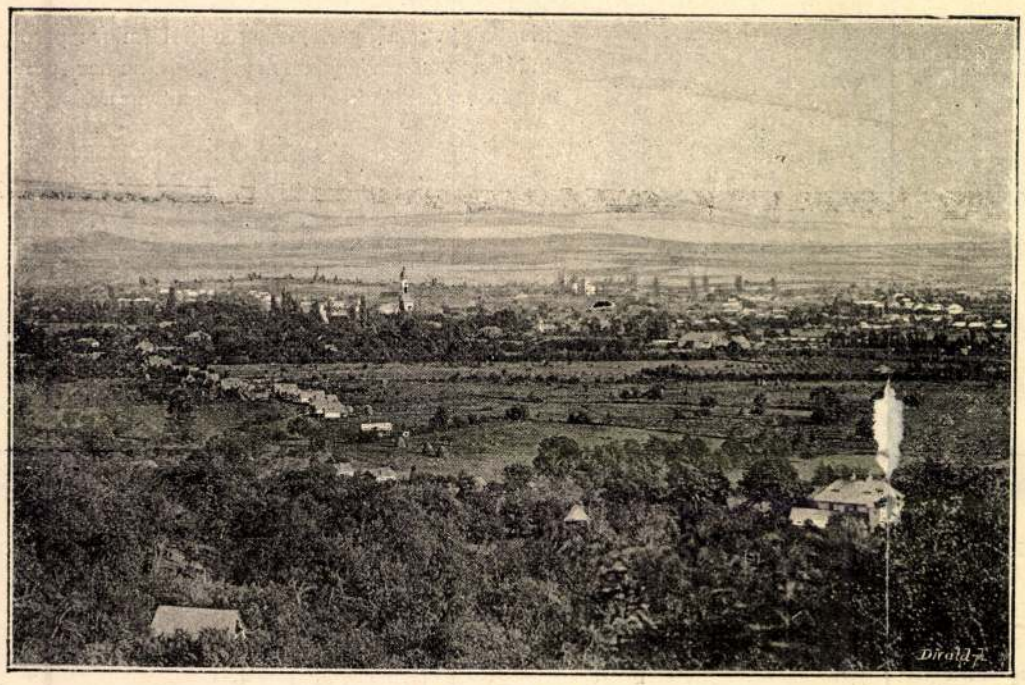

Nagybánya látképe

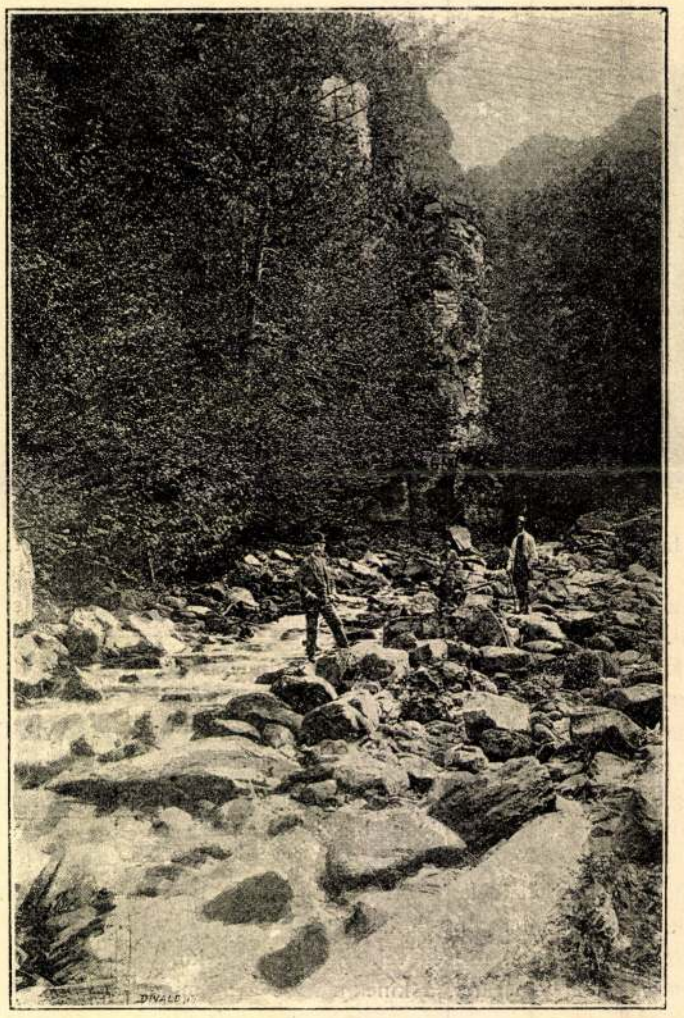

Sztúri patakrészlet

Firizai oláh kunyhó

Láposbánya

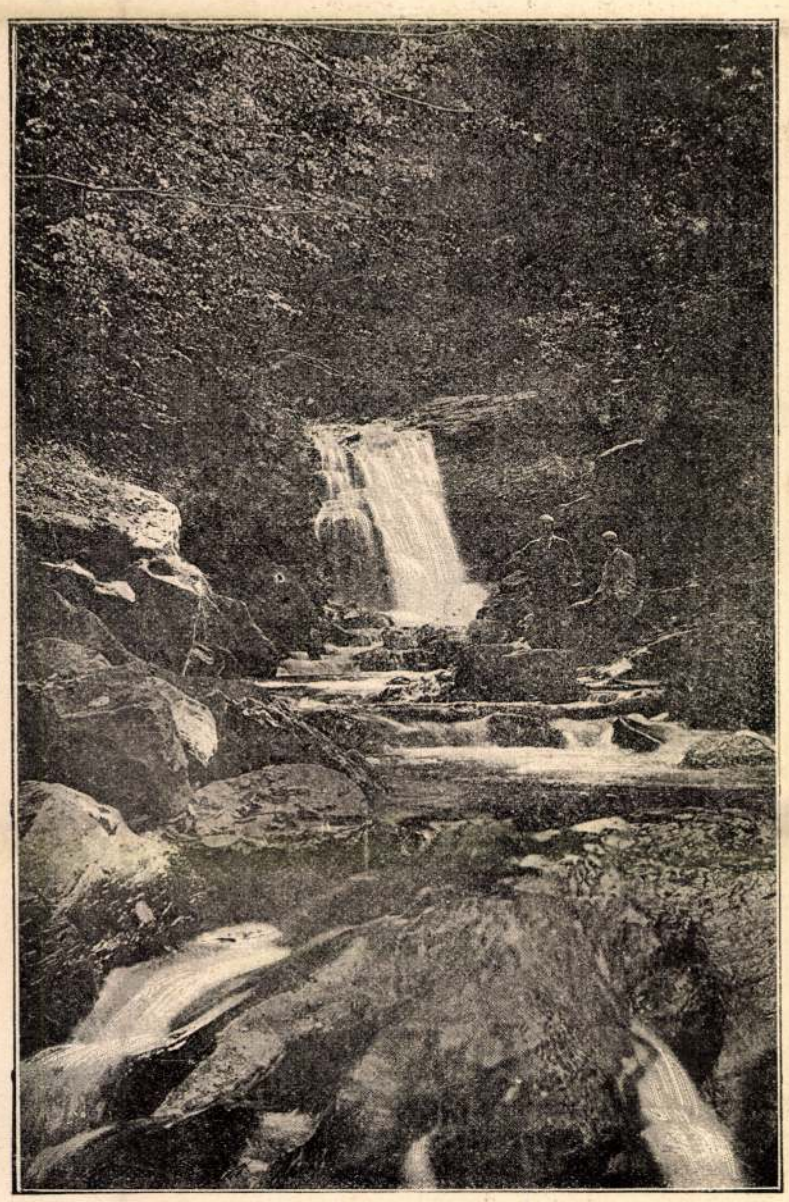

A harmadik vízesés a sztúri völgyben

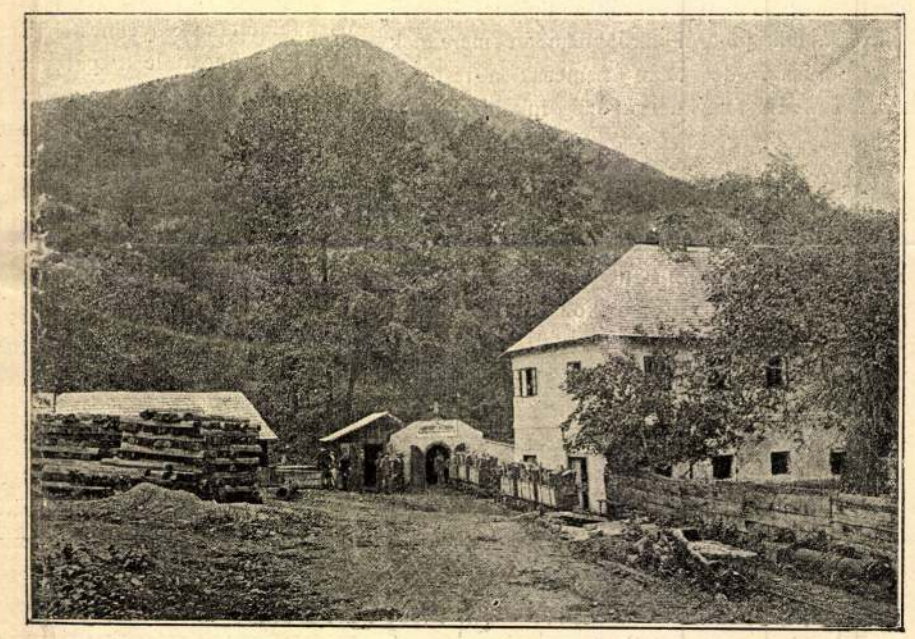

A kereszthegyi tárna bejárata

NAGYBÁNYA ÉS KÖRNYÉKE

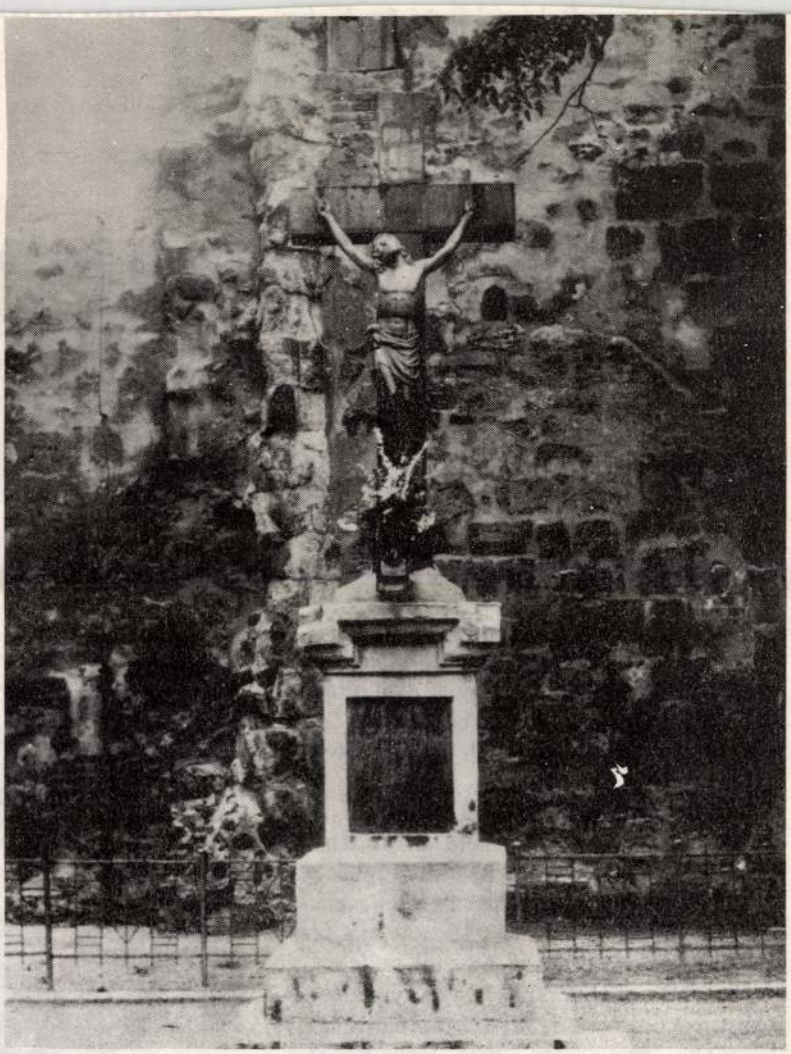

Feszület az István- torony tövében Nagybányán (Foto: Csomafáy Ferenc)

1990 -09- 09
KERESZTÉNY SZÓ
KOLOZSVÁR

non) Theodorosz Dukász Lászkárész bizánci császár (1254-1258) szerzeménye. Íme a kánon néhány tropárionja, amely szemlélteti a szerző gondolatvilágát: "Megváltottál, ó, Teljesen Szeplőtelen, erős hatalmaddal a mérhetetlen nyomorúságoktól és elnyomatásoktól és a gyűlöletes elienségektől, akik együttesen törnek életemre; megéneklem, magasztalom a mérhetetlen együttérzésed és a rám bocsátott vigasztalásod" - "Mentsd meg szolgáidat, Istenszülő, a veszedelmektől, hogy Isten után mindnyájan hozzád meneküljünk, mint egy törhetetlen várfalhoz és védőhöz" - "Tekints le jóindulattal, mindenki által megénekelt Istenszülő, az én testem nehéz nyavalyáira és gyógyítsd meg lelkem fájdalmát."

A felsorolt három szertartás közül az ákátisztot csak egyszer egy évben végzik, mégpedig a Nagyböjt ötödik szombatjának előestéjén; a Kis Párákliszt (az erdélyi görög katolikusok gyakorlata szerint) május hó minden napján és augusztus első felében délutáni ájtatosságként; a Nagy Párákliszt pedig sohasem került be az erdélyi görög katolikusok liturgikus gyakorlatába. Az utóbbi kettő sajátossága, hogy evangéliumi szakaszuk is van: Lk I, 39-49. és 56., illetve Lk X, 38-42. és XI, 27-28.

Az őskeresztény számára a Mária-tisztelet a Krisztus-imádat magától érthető, természetes alkotóeleme volt. Már antióchiai szent Ignác vértanú püspök szmirnaiakhoz intézett levelében (107 körül) kihangsúlyozza: "Dicsőítem a Jézus Krisztust, ki ... valójában Szűztől született...", később pedig a "Hiszekegy" egyik régi változatában szent Epifániusz (310-403) azt vallja, hogy: "Hiszünk ... az egyetlen Úrban, Jézus Krisztus-

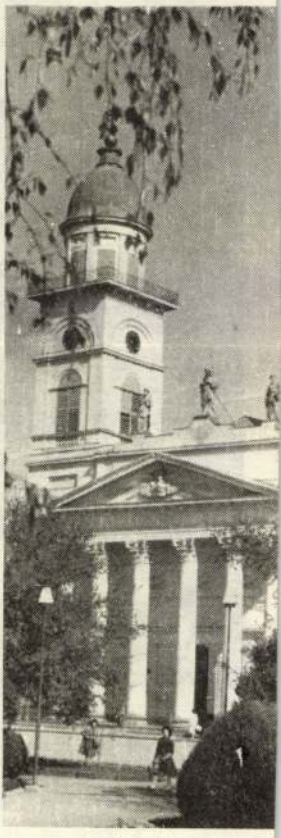

CATALOGUL

EXPOZIŢIEI

SOCIETĂŢII PICTORILOR DIN BAIA-MARE

CLUJ 13–23 APR. 1930

KATALOGUS

A NAGYBÁNYAI FESTŐK TÁRSASÁGA KIÁLLITÁSA

CLUJ
KOLOZSVÁR
1930 ÁPR.
13–23

Preţul catalogului: 20 Lei ~~ Katalogus ára: 20 Lei

Minerva Rt., Cluj-Kolozsvár. 11000

PASCU EUGEN:

	LEI
1. Cap de studiu — Tanulmányfej (Gravură — Rézkarc) —	500.—
2. Madonă — Madonna (Compoziţie de culori — Színkompozició) — — — — — — — — — — — —	2.300.—
3. Pietate — Áhitat (Compoziţie de culori — Színkompozició)	3.000.—
4. Călăreţ — Lovas (Compoziţie de culori — Színkompozició) — — — — — — — — — — — — —	2.500.—
5. Studiu după natură — Természeti tanulmány — — —	1.800.—
6. Peisagiu — Tájkép — — — — — — — — —	2.000.—
7. Studiu — Tanulmány — — — — — — — —	1.500.—
8. Model de ţigan şezând — Ülő cigány model — — —	2.000.—

TÓTH ISTVÁN:

9. Cap de studiu — Tanulmányfej — — — — — —	2.500.—

DÖMÖTÖR GIZI:

10. Natură moartă — Csendélet — — — — — — —	5.000.—

BÖRTSÖK SAMU:

11. Partea de grădină — Kertrészlet (fără cadru — keret nélkül — — — — — — — — — — — — —	20.000.—
12. Priveliste — Látkép — — — — — — — — —	25.000.—

T. RÁTZ PÉTER:

13. Rozsály-ul în Octomvrie — a Rozsály októberben — —	10.000.—
14. Rozsály-ul în Iunie — a Rozsály juniusban — — —	14.000.—
15. Maiu — Május — — — — — — — — — —	30.000.—
16. Ziuă furtunoasă — Viharos nap — — — — — —	22.000.—
17. Vară — Nyár — — — — — — — — — —	10.000.—

MIKOLA ANDRÁS

18. Amurg — Alkony — — — — — — — — — —	15.000.—
19. Ringlispil — — — — — — — — — — —	25.000.—

	LEI
20. Tăietor de lemne — Favágó — — — — — — — —	15.000.—
21. Dimineață — Reggel — — — — — — — —	15.000.—
22. Moară — Malom — — — — — — — — — —	20.000.—

THORMA JÁNOS:

23. Baia-Mare cu nor de toamnă — Nagybánya őszi felhővel	20.000.—
24. După baie — Fürdés után — — — — — — — —	50.000.—
25. Peisaj de primăvară — Tavaszi táj — — — — —	25.000.—
26. Ariadne — — — — — — — — — — — — —	40.000.—
27. Maial — Majális (propr. particulară — magántulajdon)	

K. CSIKOS ANTONIA:

28. Crisantemum — Krisantémum — — — — — —	6.000.—
29. Stradă iarnă — Utca télen — — — — — — —	9.000.—
30. Culesul castanelor — Gesztenyeszüret — — — — —	12.000.—
31. Parte din oraș — Városrészlet — — — — — —	5.000.—
32. Interieur — — — — — — — — — — — —	12.000.—

KRIZSÁN JÁNOS:

33. Topirea zăpezii — Hóolvadás — — — — — — —	22.000.—
34. Vară — Nyár — — — — — — — — — —	12.000.—
35. Vale de mină — Bányavölgy — — — — — — —	22.000.—
36. Interieur — — — — — — — — — — —	12.000.—
37. Inflorirea castanilor — Gesztenyevirágzás — — —	15.000.—

BITAY ÁRPÁD:

38. Reîntoarcere acasă — Hazatérők — — — — — —	7.000.—
39. Mortus et sepultus est — — — — — — — —	25.000.—
40. Muncitori — Munkások — — — — — — — —	15.000.—
41. Muncitor de fabrică — Gyári munkás — — — — —	4.000.—
42. Vară — Nyár — — — — — — — — — —	12.000.—

SZABADOS JUCI:

43. Peisaj — Tájkép — — — — — — — — — —	5.000.—

SLEVENSZKY LAJOS:

44. Peisaj de iarnă — Téli tájkép — — — — — —	6.000.—
45. Natură moartă cu mere — Almacsendélet — — — —	3.000.—

MIKOLA ANDRÁS:

	LEI
46. Episcopul Ferencz József — Ferencz József püspök (desemn — rajz) — — — — — — — — —	3.000.—
47. Gravură — Rézkarc — — — — — — — — —	1.000.—
48. Gravură — Rézkarc — — — — — — — — —	1.000.—

TÓTH ISTVÁN:

49. Cap de studiu — Tanulmányfej — — — — — —	1.500—

K. CSIKOS ANTONIA:

50. Pastel — Pasztell — — — — — — — —	2.500.—
51. Pastel — Pasztell — — — — — — — —	2.000.—
52. Pastel — Pasztell — — — — — — — —	2.000.—

BOLDIZSÁR ISTVÁN:

53—62. Gravuri — Rézkarcok à — — — — — — —	1.000.—

MUND HUGÓ:

63. Gravură — Rézkarc — — — — — — — — —	1.600.—
64. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	4.000.—
65. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	4.000.—
66. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	8.000.—
67. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	4.500.—
68. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	10.000.—
69. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	4.000.—
70. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	4.000.—
71. Desemn — Rajz — — — — — — — — — —	3.500.—
72. Gravură — Rézkarc — — — — — — — — —	1.200.—

PASCU EUGEN:

73. Cap de minier — Bányászfej (Sculptură — szobormü) —	5.000.—

Nagybánya

Nagybánya bölcsőjénél

Nem az akadémiák oszlopos, timpanonos épületében született meg a modern művészet. A nagybányai sem.

Ha a nagybányai művésztelep alapításának tárgyi emlékeit kutatjuk, képzeletbeli sétánk egy nagyon szerény, szénatartóból átalakított műteremhez vezet... Állok a Jókai dombon, a Ligetben, a Petőfi völgy bejáratánál. Sűrű fák között enyhén lejtős, lekopaszított teraszok. A magasabban fekvő látszik érdekesebbnek, itt a bokrok alján még tisztán kivehető az egyik épület, a nyitott fészer talapzata. De Stoll Béla egykori szénatartóját, mely az alsó terasz szintjén állott valamikor, és amelyik a Hollósy iskola műterme volt, már nyomaiban is nehéz megtalálni.

Érdemes-e az emlékezés kegyeletén túl is felkutatni ezt a helyet? Mindenképpen. Ez az erdős domboldal és közvetlen szomszédsága *az első nagybányainak mondott képek* ihletője. Ha nem éppen ide irányítják a művésztelep táborverőit, ha más környezetben építi meg a város a közös műtermet, Réti István szavaival, „meglehet hogy a nagybányai festészet másképp inspirálódik". Nevezetes hely ez a ligeti tábor. Túl azon, hogy Hollósy Simon ide hozza le iskoláját Münchenből, s hogy azután is szálláshelye lesz a szabadiskolának — a Stoll-féle ligeti műterem az első nagybányai kiállítások színhelye a századfordulón. Lyka Károly érzékletesen szép leírását idézem:

„A szénatartó hamarosan kifoltozódott fabódévá, benne született meg a kisded: a nagybányai művészet.

Ez volt a bölcsője.

De a bölcsőt olyan emberek álltak körül, mint Hollósy, Réti, Thorma, Iványi-Grünwald, Ferenczy, Glatz, Kubinyi, Rudnay és így tovább..."

●

Művészetírásunk Réti után *installációnak* nevezi Hollósyék megérkezését Nagybányára, a ligeti műterem birtokbavételét. 1896. május 6-án délelőtt a nagybányai *indóház*, az azóta lebontott kis állomás peronján népes küldöttség várta a mester és tanítványok érkezését. Turman Olivér, a város polgármestere fogadja őket, s a Kaszinó-kerti villásreggeli után, ahogy ez már a vendégeknek kijárt, ki kocsival, ki gyalog igyekezett a Zazar-hídon túli liget felé. Hollósy, szertelen természetéhez illően, eksztázisban volt... De adjuk át a szót a legavatottabb szemtanúnak, Réti Istvánnak, aki végig elkísérte őket: „Künt a Ligetben dombszélen állt az iskolaműterem, a bedeszkázott szénatartó, három széles ablakával északra... És körülötte a vidék a tavasz hamvas pompájában, a domb élén óriási szelídgesztenyefák, sötétzölden keresztezve a pázsitos domboldalt... úgy fogadtak minket, mint az Énekek Énekében a menyasszony mosolygása a szerelmes vőlegényt. Akik átélték ezt az installációt, sohasem felejtik el. És a városiak szinte félve kérdezték: meg vagyunk-e elégedve? Tetszik-e? Jó lesz-e a műterem? — »Disznóól«, mondotta Hollósy vadul s hozzátette: »lesz majd akkor, ha mi benne leszünk.«"

Hollósyék meghívásának története — az a momentum, ami a művésztelep megalakulásához vezetett — Nagybánya irodalmából ismert. Itt csak annyiban emlegetjük fel, amennyiben körülményei a ligeti műterem megépítésével kapcsolatosak. Réti és Thorma, a volt Hollósy-tanítványok veszik rá tehát mesterüket, hogy millenniumi képrendelése, *A huszti vár* megfestése alkalmából müncheni iskoláját a havasalji bányászvárosokba, Nagybányára hozza. A megtelepedés anyagi-erkölcsi támogatásának biztosításáról volt szó, aminek kieszközlésére az említettek és a város polgári mecénásai vállalkoztak. Az „öregnek", ahogy Hollósyt tanítványai nevezték, roppant tetszett az ötlet s tanyájuk a müncheni Café-Stefanie 1896 tavaszán már az általános mozgósítás képét mutatta. Itthon több tennivaló akadt. Thorma János és dr. Virág Béla (utóbbi nagybányai aljárásbíró) próbál híveket szerezni a gondolatnak a polgárság, a város vezetői körében. Január 25-én kelt levelében Thorma kész tervről számolhat be már Münchenbe utazott barátjának, Rétinek. „Roppant kapnak az eszmén — írja — s nemcsak műtermet, hanem szobákat is építenek hozzá, ha az idejövetel bizonyos volna... A Ligetben már ki is gondoltuk a helyét. Az épület pedig magában foglalna: egy húsz (20) méter hosszúságú ateliert, az öregnek egy szobáját és előszobáját és még ezen kívül nyolc szobát 16 emberre ilyenformán..." (A levél és rajz a bp-i Szépművészeti Múzeum adattárában.) Dr. Virág Béla mintegy két hét múlva (február 9-én) írja meg nevezetes cikkét a *Nagybánya és Vidéke* című lapban, melyben a felépítendő közös műteremnek a fentihez nagyon hasonló tervét pengeti. Ez a műterem 20 m hosszú, 12 m széles, fából épült zárt építmény lenne — olyan ajándék, „amennyit egy magános ember is minden nehézség nélkül megadhat."

A művésztelep történelmének méltatói nemegyszer megírták már a városi támogatás szűkkeblű voltának adatszerű történelmét is. Úgy tűnik azonban, hogy az 1896 tavaszán tartott városi közgyűlésen a kellőképpen megdolgozott képviselők határozatára támaszkodva készek lettek volna esetleg egy modernebb, állandó műtermet is építeni. Turman polgármester levele a bizonyíték rá, hogy akár 10—15 ezer forintot (akkoriban nagy összeg!) is hajlandók lettek volna áldozni, ha „pozitív ígéretet kapnak" Hollósytól, hogy iskoláját 10—15 éven át lehozza Nagybányára. A századforduló anyagi jóléte, a millenniumi építkezések idején talán lett is volna valami e tervből, s akkor nem kellett volna négy évet várni az első magánműtermek, illetve másfél évtizedet a nagy iskolaműterem elkészültére. Nem így történt. Hollósy, de még inkább Réti az, aki vonakodik megtenni ezt a semmivel sem fedezhető ígéretet. „Nem tudhattuk — írja 1924-ben —, előzetes példa sehol a világon nem lévén, miképpen sikerülhet egy ilyen kirándulás." Abban maradnak tehát, hogy *a város ideiglenes műtermet épít Hollósynak.*

Olyan lett volna ez a műterem, mint amilyennek Thorma képzelte? Valószínű. Megépítésére azonban sohasem került sor. A városi tanács ülésén Stoll Béla újonnan emelt és pillanatnyilag éppen megfelelőnek látszó szénatartóját ajánlja fel a festőtársaságnak.

(Ki ez a Stoll Béla? Ki ez a polgári mecénás, kinek ajándéka nem egy nyárra, de három évtizedre otthont ad a festőiskolának? Megéri ez a kitérő. Polgári rangja szerint ügyvéd, a Nagybányai Részvény Takarékpénztár igazgatója, Felsőbánya díszpolgára... De talán nem is a címzetessége a fontos. Támogatója volt minden közérdekű lépésnek, s Nagybányán sokáig el sem lehetett képzelni megmozdulást nélküle egy gondolat érdekében. Kezdeményezte a Lendvay-szobor felállítását — ma a Ligetben áll —, felkarolta és támogatta az István-torony restaurálásának ügyét, a ligeti építkezéseket. Amikor 1931-ben, 79 éves korában elhunyt, az egész város meggyászolta. Gyermekei közül Stoll László állt igen szoros barátságban Thormával, Rétivel és általában a város festőtársaságával, Stoll Károly ismert képgyűjtő volt.)

●

Stoll Béla felajánlására tehát a ligeti Jókai dombon otthont teremtenek a tavaszra várt festőknek. Helyét, mint láttuk, Thorma választotta meg, s a hatalmas szín rendelkezésre álló faanyagából április közepén már javában épül a műterem. Sok változtatást nem eszközöltek rajta — a város ácsa néhány deszkával még megtoldozta —, mert a későbbiekben is csak *színnek, szénatartónak, pajtának, bódénak* emlegetik, csak ritkán *műteremnek.*

Pedig *műterem* volt mégis, mert hivatásának megfelelt és a város az ingyen vasúti jegyeken s a nagybányai táj varázslatos szépségén kívül nem is ajánlhatott mást a vendégeknek. Az installációkor olyan mit sem nézó lelkesedéssel megrohamozott műteremnek mindenesetre padlózata volt és széles ablakai, melyeket fatáblákkal el lehetett zárni. Azonkívül fűteni is lehetett benne; valahonnan egy rozzant vaskályhát szereztek, s a szabadiskola idején, az aktmodellek miatt, októberi reggeleken fűtöttek is. „Egészen közel a meseszép gesztenyéshez — ahogyan Lyka Károly írja le — ez volt a műterem, az iskola, olyik földhözragadt piktorcsemetének talán hálóvacka is." Képét többen is megfesthették, hiszen csodálatos táji környezete, rusztikus volta és rendeltetése csábító motívummá avatta. Sajnos, csak Börtsök Samu egyik festményéről tudunk és T. Rátz Péternek egy rajzáról, amit illusztrációként tett közzé.

A ligeti műterem, a Stoll-féle szénatartó nem állott sokáig egyedül a Jókai dombon. Hollósy kérésére még 1899-ben egy nyitott fészert emeltek a közelében (a nagybányai Tersánszky Jenő „sporttribünszerű építménynek" írja le), hogy esős időben befogadhassa a megsokasodott tanítványokat.

●

Nagybánya egész memoárirodalmából hozhatnánk példákat rá, mit is jelentett ez a közös műterem az elinduláskor, de a későbbiekben is. Már az első nyáron az a megtiszteltetés éri a Hollósy-iskolát és a telep alapítóit, hogy Szinyei Merse Pál, a magyar képíró művészet éppen akkoriban újra felfedezett úttörő mestere személyesen látogatott el hozzájuk. Kíváncsi volt a fiatalokra, akikkel ha együtt indul, bizonyára rokon érzések kapcsolják össze. Csók István és Thorma János álmélkodva fedezik fel a *Majális* hihetetlenül frissnek ható szépségeit, s Szinyei Thormának ígéri meg ezt a látogatást. Egy nyári délelőtt érkezett meg Nagybányára. Thorma kalauzolta el külön-külön mindegyikükhöz, s Szinyei „szinte röstelkedő szerénységgel" fogadja tiszteletüket. Réti így emlékezik erre: „Meglátogatta s nagy lelki örömmel szemlélte a ligeti dombon tanyázó festőiskolát, az öreg gesztenyefák árnyékában dolgozó fiúkat. Sohasem volt még ilyen szép iskolahely a világon, sem ilyen áhítatos munka nem folyt sehol talán."

Hollósy Simon hat éven át hozta el nyaranként ide müncheni iskoláját, s a ligeti műtermek távozása után sem néptelenednek el. 1902-től a Réti, Thorma, Ferenczy, Iványi-Grünwald vezette szabadiskolának is csak ez a két épület adhatott szállást. A mesterek egyike reggelente beállította a modelleket, s a növendékek a nagybányai festészet legjobb hagyományaival ismerkednek itt. Áprilistől októberig lehetett a műtermekben dolgozni, de később is, az 1911-es építkezések után is, a ligeti épületek nyári műteremnek maradnak meg.

Még egy emlékét idézik fel Nagybányának a ligeti táborozások: *az első kiállításokat.*

Hollósy nyilván úgy találta, ha már a város vendégül fogadta sok nemzetiségű iskoláját, tartozik annyival, hogy képeiket itthon is bemutassa. 1897. július 11-én nyitotta meg az iskola bemutatkozó tárlatát a Stoll-féle műteremben — *Nagybányán ez a legelső képkiállítás volt!* Íme egy részlet az ugyancsak itt íródott és ugyancsak első, még dadogó és bizonytalan hírlapi kritikából: „Múlt vasárnap valóságos búcsújárás volt a műteremhez, különösen a tanulmányfejek nagyban megnyerték a közönség tetszését. A tájképek már nem tetszettek annyira." (Nagybánya és Vidéke, 1897. júl. 18.) Kuriózum? Kétségtelen, de az elindulást ilyen távlatokból kell nézni!

1899 szeptemberében ugyancsak a ligeti zárt műteremben rendezik az iskola második, majd a következő év októberében a harmadik kiállítását. Ezek a tárlatok a kívülről zöld ágakkal és szőnyegekkel feldíszített műteremben *egy napig tartottak.* Szombaton este felrakták a képeket, és vasárnap délelőtt-délután tartott a látogatási idő, hogy hétfőre már újra műterem legyen a ligeti szín. Hogy zsúfoltak lettek a falak, hogy olykor több mint száz kép is helyet kért magának e rögtönzött galériában, hogy a világítás sem volt megfelelő, az akkor senkit sem zavart itt. Utolsó kiállításukról a nagybányai lap kritikája Frischauf Ferenc, Felvinczi Takács Zoltán és Maticska Jenő képeit említi.

Hollósy távozása után több kiállítást már nem rendeznek, újabb közös bemutatkozóra csak 1911-ben, az új műtermek felavatásakor kerül sor.

●

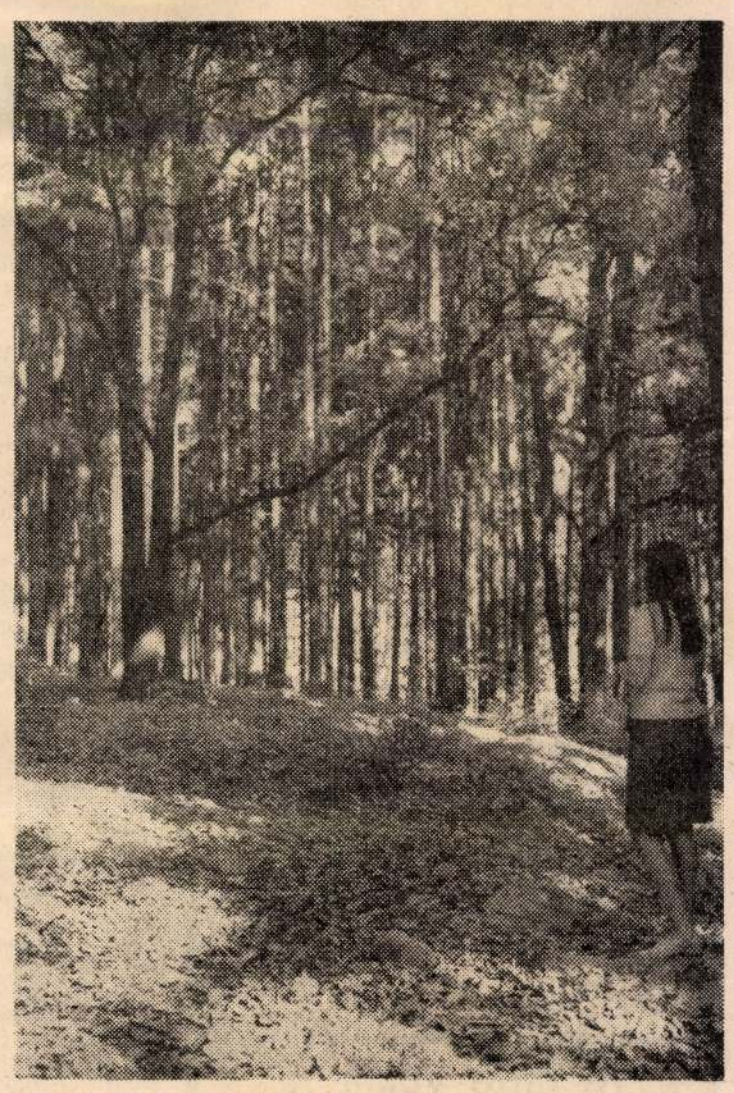

Nagybánya — Jókai domb
Előtérben a nyitott ligeti festőszín helye

Hova tűnt el a két ligeti műterem a Jókai domb tölgyekkel, fenyőkkel és szelídgesztenyékkel övezett kapaszkodójáról? A városi tanács keveset gondolt velük. Különösen azután fordult mostohára a sorsuk, hogy megépítették a műteremkerti épületeket, s a ligetieket most már inkább a kegyelet tartotta fenn. Először a zárt műterem tűnt el — összeomlott, deszkáit elhordták —, de ez lett volna a sorsa a másiknak is, ha Thorma, az iskola akkori egyedüli vezetője nem sürgeti az elköltöztetését.

A nagybányai Állami Levéltárban föllelhető adatok szerint Thorma 1925-ben kéri a ligeti „festőszínnek" a műteremkertbe való átszállítását, amit a városi tanács (Consiliul Urban) tudomásul is vesz. Ugyanitt találjuk meg (Nagybánya Város Elöljárósága — Festőiskola és kolónia, 1925/2608. szám alatt) a városi főmérnöki hivatalhoz befutott ajánlatokat is, melyekben legalább öt helybeli mesterember vállalkozik a ligeti szín átköltöztetésére, feltüntetve beadványaikban a lebontást, a zsindely szétválogatását, az elfuvarozást, új talpakra való helyezését, a kívánt átalakításokat stb. A Technikai Hivatal végül is november 6-án állítja ki a számlát 21 808 lej értékben az épület átköltöztetésére, illetve átépítésére.

Így a húszas évek közepétől a ligeti festőszín a műteremkert parkjában lesz az iskolának nyári otthona, tehermentesítő szabadtéri épülete. A művésztelep mai lakói úgy tudják, 1948-ban bontották le végképpen, mikor a hó súlya alatt egész tetőzete beszakadt. Az eltűnt műtermek, „a nagybányai Barbizon diadalmas startjának" helyén B. Boros István kíván emléket állíttatni. Agitációja a válság éveiben süket fülekre talál — 1932-őt írtak...

●

Kézenfekvő volt, hogy a művésztelep festői mindenekelőtt azokat a motívumokat választották képeik tárgyának, táji keretének, melyeket legjobban ismertek, s melyeket naturalista természetlátásuk a többszöri megfigyelés során a legalkalmasabbnak talált erre. Ha a fontainebleau-i erdőnek, ahol a barbizoni festők intim tájrészletekre vadásztak, voltak különösen kedvelt és sokak által megfestett részletei, Nagybányán már-már számozott motívumokról — tájkivágásokról — beszéltek. A ligeti műterem és környéke pedig különösen alkalmas volt arra, hogy az itt megforduló művészek és növendékek a felfedezett nagybányai tájban ezt az úgyszólván kötelező „tájékozódási műveletet" megtegyék. Pár lépésre a Stoll-féle műteremtől, a *Kilátó* — ahonnan Jókai Mórnak 1876 augusztusában megmutatták a várost — már egészen szép részletét mutatta a tájnak. A nyitott fészerből az ódon pénzverőházra, a Mincre (Münzre) lehetett látni, legalábbis akkoriban, amikor a fák még nem nőtték be annyira a teraszokat. Még Ferenczy Károly is, aki különösen kedvelte a hosszabb kirándulásokat, itt, a Jókai domb mögött kezdte meg első nagybányai kompozícióját, a *Hegyibeszéd* megfestését. S ott volt azután a Liget nagyszerű sétánya, tőle balra a veresvízi völgy és a Morgó, jobbra a Klastromrét, a Virághegy és Kereszthegy panorámája... A ligeti műterem olyan táborhely és főhadiszállás volt, ahonnan kiindulva e motívumokat ostromolták.

Csak később — írja Réti —, csak azután, hogy a város megépítette a Zazar lapályához közel eső területen az iskolaműtermet, kezdik gyakrabban megfesteni a fiatalabb festők és az ide látogató *alkalmi nagybányaiak* a városnak ezeket az innen látható és innen megközelíthető részeit is. Az iskola leköltöztetése szinte új motívumkincset teremtett, ha nem is adták fel soha a Jókai dombi táborozások hagyományát. *Nagybánya bölcsője volt az,* ahogy jobban, találóbban Lyka Károly nem is jellemezhette volna. Hiszen itt született meg a „kisded", a nagybányai művészet.

MURÁDIN JENŐ

A bukaresti, iași-i és kolozsvári akadémiák román és magyar növendékei a festőszín előtt — már a műteremkertben. Az előtérben ülő szalmakalapos festő Octav Angheluță, mellette Szervátiusz Jenő, tőle jobbra a második Bene József. (Fényképfelvétel a húszas évek végéről)

Szabadsága idején is olvassa az

UTUNK-at

Kapható minden fürdőhelyen és üdülőtelepen

Ki hitte volna...

■ hogy a **A Hét** „Hetes"-e szerint az **Utunk** és Szilágyi Domokos „emeli sietve közüggyé" — „egyetlen ismeretterjesztő könyvsikerünk egyébként nyilvánvaló nyelvi és formai gyarlóságait" ... Szerintünk éppen **A Hét**-nek kellett volna sietve tiltakoznia, amikor egy ismeretterjesztő munka ilyen **nyilvánvalóan gyarló** állapotban került — másodszor is! — a közönség elé, mint **A természet kalendáriuma.** Különben Szilágyi Domokos tanulmánya nem „nyelvi és stíluselemzés", hanem csak **hibaigazítás — csillagászati méretekben.**

Ki hitte volna...

LEVÉLVÁLTÁS

B. Z. — Székelyudvarhely: „Kéklő hegyek lágy homálya / Koszorúzza a Napot, / Körbefonja, simogatja / Mint az éj a csillagot. // Skarlátvörös, felhőfodros / Gyöngypalástja szétterül, / Tündérvilág szép, mámoros / Álomképe felderül. // Mély völgyekből feljebb kerül / Az éj, a fényt űzi szét, / Enyhe szellő viszi hírül / Lépteinek halk neszét. // A Nap a szelíd felhőkről / Összegyűjti sugarát, / Lángkorongú tűzkévéből / Folttá teszi önmagát. // Pislákoló vörös fénye / Enyészet útjára kel, / Visszapillant s égő lénye / Szürke ködbe tűnik el. // Gyors kezekkel szövi az éj / Sűrű sötét fátyolát, / Ezer csillag és a Holdfény / Díszíti a sátorát." — Aki ismeri a jelenlegi középiskolai tanrendet, pontosan meg tudná mondani, hányadik osztályos e vers szerzője. De talán nemcsak arról árulkodnak az idézett sorok, hogy írójuk milyen verseskötetekből üt föl a legtöbbször, hanem arról is, hogy haszonnal forgatja őket.

B. S. — Dicsőszentmárton: Az *Áprilisi üzenet* ifjú kisegítő tanárja már majdnem elcsábítatja magát fiatal és kívánatos háziasszonyával, ám némi csókolózás után, a döntő pillanatban elolvas egy levelet, amelyből értesül arról, hogy egy irodalmi lap elfogadta a novelláját, őt magát pedig a szerkesztőségbe invitálja a rovatvezető. És ekkor az ifjú novellista haladéktalanul „leugrott az ágyból". De hogy az asszony se menjen egészen kárba — kitakaríttatja vele a cipőjét. A törhetetlen irodalmi becsvágy meg a férfias gyakorlati érzék párosulásának szép példája ez.

B. J. — Kolozsvár: „Nincsen talán szebb szó sehol a világon / Mint a magyarba, hogy úgy reja találjon / Feleség, mit is jelent tulajdonképpen / Gondolkoztam rajta s reja jöttem szépen // Aztat hogy egy ifjú amíg meg nem nősül / S nem talál társat kit vegyen feleségül / Addig csak félember bármilyen korú is / Lehet az szegény vagy bármilyen gazdag is. // Mert helyét nem leli mindaddig hijába / Míg az élete társát meg nem találja / És mikor a legény és a lány eggyé lett / Akkor a két személy csinál egy egészet // Azért mondja a nő a férjét urának / Mert az választotta társul őt magának / És bizon nem hijába mondja urának / mert a férj feje kell legyen a családnak // És viszont a hű asszony is az a férjnek" — Az ilyen családra mondják, hogy azt se tudja, hol a feje.

D. Z. — Szászcsávás: „Muzsika! / Hallom e szót. / Benne van: / dal / sohaj / óhaj / lóhaj / álom / bánom / párom / lábam / karom / s az egész / testem / csupa hangulat / minden csontom" — Rontom, bontom.

D. M. — Szováta: „Mikor fájdalmamat — a magabiztosak közt — / már nem vihettem tovább, / kővé vált kincseim s megkövesedett álmaim / makacs tömbjeit / magas falakká raktam magam körül. // Ínszakasztó harc volt. / Vésőim kicsorbultak. / Minden ütésem a csontomig vert vissza. / Horzsolt sebeim nyilalló tűzére / verejték — ha volt — a borogatás. / Eltévedt ütéssel ha ujjamra vertem / s szétnyíló húsomon kigyöngyözött a vér / — fehér szirmokon nap gyújtotta harmat —, / lapiba csavartam, fűvel megkötöttem / és dolgoztam tovább. // Állványt ácsoltam, hogy magasabbra érjek. / S hogy megmászhatatlan legyen a falom, / nem hagytam egyetlen rést; / ajtóm-ablakom helyét is beraktam. / Megroppant derékkal feszültem a kőnek: / törtem, hasítottam, görgettem, emeltem; / vittem egyre fennebb, raktam magasabbra, / míg csak az állványom ért. // Aztán szétvertem az állványomat. / Anyagát felraktam középre, gúlába / s tüzet csiholtam alá. / Száraz szilánkjain felkapott a láng, / csakhamar / ropogva pusztult sok jó szál gerenda. / Bűvölten néztem, mint gyermekkoromban / a sütőkemence szikrázó hevét, / mikor a varizslófával anyám megkémlelte, /hogy lehet-e bevetni már. / — Ilyenkor / kemence torkába húzott élő szenen / lángost sütött nekünk — / Elszántan meredtem a tomboló tűzbe: / legyen csak így hát, ha már így kell lenni, / egyetlen kiutam semmisüljön füstté, / maradjak örökre itt, falaim között, / elbújva, magamban, kagyló-hallgatásban. / Sütő dübörgésben, mellszaggató füstben / támolyogtam félre s rogytam egy sarokba. / Még hallottam, ahogy leszakadt a máglya, / szikráit arcomba verte — tán az égig is vágta. // Mikor feleszméltem, / beszürkült fények derengtek / az égbolt leszűkült négyszögén. // Most üszkös gerendavégen ülök / homályban, hídegben, hangtalanságban / s égő kezeimmel néha / a kihűlt hamuba markolok. / De fejem térdemre ejtve, ha elnyom az álom, / beszöknek hozzám pacsirta zengésű / szabad hajnalok." — A látomás megkapó, az előadásmód kissé terjengős. Küldjön még.

J. P. — Temesvár: Kéri, hogy ha kedvezőtlen, így szóljon a válasz: *»ki«javíthatatlan.* Így szól.

S. L. — Lugos: „Énekelni új éneket kellene / Olyant amilyet a »kór« kíván / A hangok olykor / Falcsul zengenek / De nem veszi észre senki sem. / — Ebben sohasem lehetünk egészen biztosak. Éppen ezért nem egy esetben ajánlatosabb ahhoz a megoldáshoz folyamodni, amely a fentieket követő sorokban sejlik föl: „Vagy talán elhalkul teljesen / Egy titokzatos zümmögésbe menve át / Amely nem sérti a fülét senkinek."

G. V. — Máramarossziget: „Ne légy szomorú kedvesem / Hisz tudnod kell / szerettelek mindig hűségesen, / És mégis mily furcsa lett köröttem minden, / Itt kell hogy hagyjalak / Mert már nem szeretlek, / Úgy mint valamikor régen. // Igen, kérded tőlem hogy »miért«? / Nem tudok, ne haragudj választ adni és, / Oly régen volt / De igaz hogy szerettelek, / Talán jobb lesz majd így, hát arra kérlek, / Ne haragudj rám / Ha még szeretsz igazán. // Tudom nehéz / De muszály elviselned, / Hisz inkább most tudd meg / Mert később nehezebb lesz, / Hát búcsúzom és most ne sírj, / Szerettelek hidd el, / De már mindennek vége lett, / »Ádió« én most elmegyek" — Mindjárt ezzel kellett volna kezdeni.

K. JAKAB ANTAL

Utunkszéli szobraink

SOLTÉSZ JÓZSEF

Állítja Benczédi Sándor

ORSZÁG

● A *Kriterion* újdonságai: Páskándi Géza *Tű foka* című verseskötete; K. Jakab Antal *A névmás éjszakája* című „irodalomkritikai kísérletei"; Albert Camus *Közöny* és *Bukás* című kisregényei; Nathaniel Hawthorne *A skarlát betű* című regénye; és Ethel Voynich *A bögöly* című regénye.

● A *Kriterion* második negyedévi prospektusának címlapján Réthy Andor arcképe látható: „Tiszteletadás — a Nemzetközi Könyvév alkalmából — három évtizedes bibliográfusi munkásságának" — ezzel a szerkesztőségi magyarázattal. A prospektusból tudjuk meg különben, hogy a *Kriterion*nál közelebbről Horváth István válogatott versei, Majtényi Erik és Márki Zoltán új verseskötetei, Bogdán László első verseskötete (a Forrás-sorozatban), Vári Attila elbeszélései s Balázs Sándor és Vámszer Márta tanulmánykötetei jelennek meg közelebbről.

● Hetvenkilencedik születésnapját szülőfalujában, Csíkzsögödön töltötte el Nagy Imre. A művészt Miklós László köszöntötte a július 26-i *Hargitá*-ban.

● Az egyes szocialista országok írószövetségei között megkötött egyezmények alapján július második felében egész sor romániai író utazott néhány hetes baráti látogatásra: (többek között) Constantin Chiriță és Nicolae Ciobanu a Szovjetunióba, Damian Ureche és Kiss Jenő Magyarországra, Al. Jebeleanu Bulgáriába, Haralamb Zincă és Dan Deșliu Csehszlovákiába.

● A *România literară* július 20-i számában Csorba András és Harag György ír a marosvásárhelyi színháznak az év végén, a Köztársaság évfordulóján megnyíló új épületéről. Ugyanebben a lapszámban olvasható Gálfalvi Zsolt *Cuvîntul ce exprimă adevărul* című cikke.

● Az *Igaz Szó* júliusi száma Páskándi Géza *Galvani békája* című bohózatát és Fodor Sándor *Megőrizlek* című kisregényének első részét közli a főlaptestben. Verssel Szemlér Ferenc, Ferencz S. István és Markó Béla szerepel a lapban.

● Júliusban is megjelent a nagyváradi *Fáklya* huszonnégy oldalas *Bihari Napló* című melléklete. A lap közli, többek között, az Alexandru Andrițoiu, Máté Imre, Gittai István, Al. Măgereanu, Gera F. Attila, Balázs László, Beke György, Horváth Imre, Implon Irén, Fábián Sándor, Köteles Pál, Franyó Zoltán, Szabó József és Bajor Andor verseit s elbeszéléseit.

● A *Viața românească* májusi száma — teljes egészében — Camil Petrescuról szól, az író halálának tizenötödik évfordulója alkalmából. Camil Petrescu kiadatlan kéziratai s az elbeszélőről, drámaíróról, publicistáról szóló visszaemlékezések, tanulmányok, esszék, glosszák sok új színnel egészítik ki a művész irodalomtörténeti portréját. Az emlékszám munkatársai közt van Vasile Netea, Ieronim Șerbu, Cella Serghi, Eugen Luca, Silvian Iosifescu, Savin Bratu, George Munteanu, Al. Mirodan, Al. Paleologu és Dumitru Micu is.

● A nagybányai Állami Színházban Liviu Ciulei állítja színpadra A. B. Vallejo *Az értelem álma* című színművét. Az előadás díszleteit is Ciulei tervezte.

● Stan Pătruțiu és N. Pîrvu dramatizálásában mutatja be a bukaresti Nottara Színház Ion Agârbiceanu *Stana* című regényének a színpadi változatát. Az előadást Ion Olteanu rendezi, a címszerepet Lucia Mureșan játssza.

● A *Tribuna* július 27-i színházi számában — melynek középpontjába Liviu Ciulei N. Prelipceanunak adott interjúja került — Kántor Lajos számol be a budapesti színházi évad tanulságairól.

VILÁG

● A balatonszárszói egykori Horváth-panzió épületében, ahol József Attila 1937-ben utolsó napjait és óráit töltötte, a Somogy megyei múzeumok igazgatósága és a Petőfi Irodalmi Múzeum újjáalakította és kibővítette a hét teremben elhelyezett József Attila Emlékmúzeumot.

● A Francia Akadémia legújabb tagja Jean Jacques Gautier, a Figaro színikritikusa, a francia színikritikusok szakmai szervezetének elnöke. Gautier a szavazás harmadik menetében győzte le ellenfelét — Yves Gandon irodalomkritikust. Halhatatlan kritikusok, avagy kritikusok harca a halhatalanságért.

● A *Revue d'Esthétique* 1972-es 3. száma román esztétákat mutat be a francia olvasóknak. A számban Eugeniu Speranția, Liviu Rusu, Marcel Breazu, Al. Dima, Nicolae Tertulian, Ion Pascadi, Jánosi János, Zoe Dumitrescu-Buşulenga és Dumitru Ghişe írásai jelentek meg.

● Barcelonában leplezik le Charlie Chaplin első szobrát. Charlot egyik lábával a földgömbre lép — így ábrázolta őt Nuria Tortras katalán szobrász. A szobrot egy nemzetközi bohóckongresszus alkalmával állították fel.

● Truffaut új filmjének *Amerikai éjszaka* lesz a címe. E film — a filmesek munkáját mutatja be, az előkészületektől az utolsó vágásokig. A film címe pedig arra az eljárásra utal, amelynek segítségével fényes nappal készítik el — az éjjeli felvételeket. A műhelyfilm főszereplői Alexandra Stewart és Jean-Pierre Léaud lesznek.

● Régi terv új változata: Carlo Ponti felajánlotta Jean-Pierre Melville-nek, a francia „új hullám" leghíresebb képviselőjének, hogy ő vigye vászonra André Malraux *Condition humaine*-jét. A filmet a Kínai Népköztársaságban forgatnák, főszereplői Jane Fonda, Paul Meurisse és Jean-Paul Belmondo lesznek.

● A budapesti *Művészettörténeti Értesítő* 1972-es 1. számában Murádin Jenő hosszabb tanulmánya olvasható *Maticska Jenő* életéről és pályájáról.

● A krakkói *Wydawnictwo Literackie* kiadónál jelent meg a lengyel tárgyú magyar költészet antológiája (*Kocham twój kraj* címmel), Csapláros István bevezető tanulmányával és Jan Reychman előszavával. A kötetben szerepel Tompa László *Chopin-valse* című verse is, L. Kaltenbergh tolmácsolásában.

● Michael Scott, a Londoni Opera Társaság vezetője szerint a világ legdrágább énekesei közül Beverly Sills és J. Sutherland 5—10 ezer dollárt kap egy fellépésért, Montserrat Caball 4—7 ezer dollárt, Renata Tebaldi és Carlo Bergonzi 5—6 ezret, Nyikolaj Gyaurov, Alfredo Kraus és Mirella Freni pedig 4—5 ezret.

● A francia színikritikusok 1971—72-es díját Robert Hirsch kapta a *III Richard*-ban játszott szerepéért.

● Raubert Faurisson, aki nemrégiben védte meg doktori értekezését a Sorbonne-on, azzal keltett szenzációt — irodalmi körökben —, hogy dolgozata szerint eddig tévesen magyarázták Lautréamont életművét, akinek ezek szerint semmi köze sincs a neki tulajdonított hermetizmushoz és szürrealizmushoz, mert valójában ez az életmű a kortársak mérhetetlen „beugratását" célozta, s csak mint ironikus szatíra, sőt csúfolódás fogható fel és értelmezhető. A francia irodalomkritika általában nem ért egyet az irodalomtudományok új doktorának ezzel az új beállításával.

● Pier Paolo Pasolini, a *Dekameron* és a *Canterburyi történetek* után az *Ezeregyéjszaka meséi*-ből választ új filmjéhez sztorikat. A felvételeket Indiában és Jemenben forgatják.

AUGUSZTUS

Babits Mihály verséből idézünk a vízszintes 1., függőleges 60., vízszintes 50. és a függőleges 16. sorokban.

VÍZSZINTES: 16. Város Jugoszláviában. 17. A vadászmulatságból hajszolt rókának a levegőbe való föl-fölugrása. 18. Pénzben kifejezett értéke. 19. Rajt. 20. Éltes. 21. RM. 22. Szemügyre vette. 23. Mozgat. 25. Román tagadószó. 26. Göröngy. 27. Elnyújtott, magas, nyekergő hangot ad. 29. Te meg én. 30. Névelő. 33. Vasútállomási helyiség. 39. Szomját oltó. 40. Vajon ás? 41. Jugoszláviai fürdőhely, korábbi neve Abbázia volt. 43. Gyom. 44. ...-mozgalom: a szocialista munkaverseny legmagasabb foka a Szovjetunióban a harmincas években. 45. Légnemű anyag. 46. Engedi. 48. Kis Aranka. 49. Korszak. 54. Kendőzőszerek. 55. Napisten. 56. Stannum. 57. Fűszerezem. 59. Vízpára. 60. Korona rövidítése. 62. Visszales! 63. A pázsitfüvek családjába tartozó növény. 65. Tisztelt cím. 66. Hirtelen eszébe jut. 69. Program. 70. Francia váltópénz. 71. Tudatára ébred. 74. Égetett cukor.

FÜGGŐLEGES: 2. Tanyabirtok az angolszász államokban. 3. Menyasszony. 4. Skálahang. 5. Napilap. 6. Takaros, csinos. 7. Megnyitó, átadó ünnepély. 8. Éveinek száma. 9. Arany — franciául. 10. Száguldó vasúti szerelvény. 11. Népköztársaság rövidítése. 12. Tibeti gyapjas szarvasmarhafajta (j = y). 13. Parányi részecske. 14. Veszteség. 15. Ismeretlen nevű. 22. Szekér része. 23. Lábizület. 24. Legázolta. 27. Nagyobb menynyiségű göngyöleg, köteg. 28. Izrael legnagyobb városa. 29. Kilátásba helyez. 31. Háborgat. 32. Étvágygerjesztő. 33. Félig vonz! 34. Vissza: nyit. 35. Névnapja november 14-én van. 36. Katonai rang. 37. A bérezés egyik módja. 38. Hon. 39. Beleegyezés. 42. Felderítő csapat. 47. Befejezetlen saru! 51. Néhány állati férőhely (két szó). 52. Azok a személyek. 53. Igavonó állat. 54. Díszes főbejárat. 58. Szomorúan. 59. Az obsitos szerzője. 61. Műemlékeiről nevezetes olasz város. 63. Betonkészítmény falak, padlók burkolására, díszítőelemek készítésére. 64. Kémény — románul. 65. Taszítá. 67. Albán pénzegység. 68. Kazuár egynemű hangzói. 70. Főnök — románul. 72. Ezerszáz a régi Rómában. 73. Háziállat, nyelvjárásban. 75. Alkotás. 76. LK.

(Készítette Rámay Tibor)

A 29. számban közölt **Nyár** *című rejtvény megfejtése: Leszáll a nap, rőt lángkorong. / Az alkony hullámként szalad / A dombról, fűzfalomb alatt / Fut el, s a völgy ölén borong.*

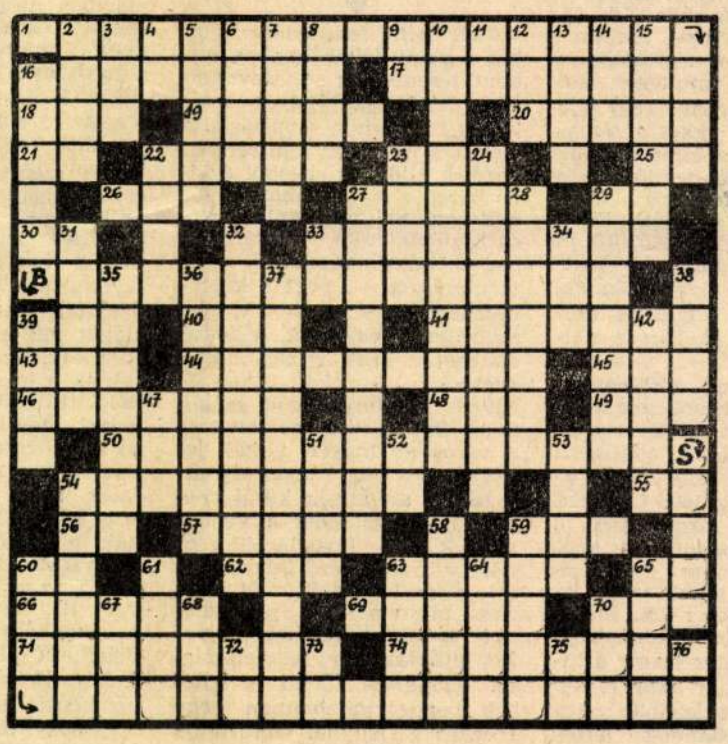

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: LÉTAY LAJOS (főszerkesztő), SZILÁGYI ISTVÁN (főszerkesztőhelyettes), BODOR PÁL, HORNYÁK JÓZSEF, MAROSI PÉTER, MIKÓ ERVIN (szerkesztőségi főtitkár), NAGY ISTVÁN, SZABÓ GYULA, SZŐCS ISTVÁN

Az UTUNK előfizetési díja egy évre 52 lej
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
A szerkesztőség címe: Cluj, str. 6 Martie nr. 3. Telefon: 1—24—20

I. P. Cluj 2811

40 440

számára. Az Egyház válaszát megadta XII. Pius, akinek p... 1917. május 13-án volt, amikor az emberiséget, különösen Oroszország népeit Mária Szeplőtelen Szívének ajánlotta." A névtelen leveleket én a szemétkosárba szoktam dobni. Gondolom, ezzel sokan így vannak. Talán maga a doktor úr is? Ezért nem lett volna szabad vita tárgyává bocsátani a nagyközönség elé.

Ez az én véleményem, minden további vitát visszautasítva.

Székely Judit

Lapszemle

A Romániai Magyar Szó február 14-i száma hírszerűen tudósít Mircea Snegur, Moldova Köztársaság elnökének bukaresti látogatásáról. Az elnöki megbeszélések során a román fél nyolcvan, a papok romániai felkészítésére szolgáló egyházi ösztöndíj folyósítását ajánlotta fel Moldova Köztársaság számára.

Az Igehirdető 2. száma a vasárnapi prédikációk, esketési és temetési beszédek szövege mellett közli Walter Zimmerli "*és hajtsátok uralmatok alá a földet*" című tanulmányát. Ebben a szerző a Jób és a Prédikátor könyve alapján hangsúlyozza, hogy az áldás útján nyert hatalom ajándék, minden uralomba vétel ajándékozott siker.

A Helikon 5. és 7. számában Lászlóffy Aladár *A humánum működési engedélye* címmel méltatja Tőkés László *Temesvár ostroma 1989* című könyvét. A HUNGAMER Kft. kiadásában 1990-ben megjelent kötet külső események és belső vívódások naplója. Tőkés László történelemszemléletének kialakulását követve most is időszerű gondolatok sorát veti fel. Így például abból kiindulva, hogy az államhatalom korán felismerte az ökuméné manipulálhatóságát és miközben elnyomta az egyes egyházakat, messzemenő támogatásban részesítette a demagógiában kimerülő egységpolitikát és tudva azt, hogy az egyházi kapcsolatok révén a nemzeti megbékélés egyik fő irányvonalát lehetne kialakítani, az ökuméné teljes revíziója mellett foglal állást.

előbb Péter megsirátja tagadását. A jobb látor sem setál be a mennyek országába, hanem *előbb* bocsánatot kér Jézustól elrontott életéért. *A bűnbocsánatot megelőzi tehát a bűnbánat, mert Jézus irgalmas ugyan, de igazságos is.*

Ezért kell a bűnbánat szellemében élnünk, mert komoly ám a számonkérés. 1980-ban Fuldában II. János Pál pápát megkérdezték a *Harmadik fatimai titokkal kapcsolatban, amely jelenleg is a Vatikán irattárában van.* A Vox Fidei c. folyóirtat leközölte a beszélgetést. Sokan kíváncsiak az Üzenet tartalmára, de az Egyház nem hozta még nyilvánosságra. *Tehát az ún. Harmadik üzenet nem forog közkézen!* A választ maga a pápa adta meg, mikor is kezébe vette a rózsafüzért és így szólt: "*Íme a rossz elleni orvosság. Imádkozzatok, imádkozzatok, és többet ne kérdezzetek! A többit bízzátok a Szent Szűzre!*" A pápa kétszer volt Fatimában. 1990. május 12-13-án Meisner kölni bíboros, majd pedig július 13-án Paskai László magyarországi hercegprímás vezetett zarándoklatot 42 pappal Fatimába. *Felkereste a Mária Szeplőtelen Szívéről nevezett Lucia nővért is, és imáit kérte népe számára.* (Lásd: A fatimai látnokok c. folyóirat 3-4-es, 5-6-os számait. Szerkeszti P. Kondor Lajos S.D.V. tel. (049)53.22.14. Fax (49)53.26.53. P.2496 Fatima Codex.) Bárki írhat erre a címre, ha tájékozódni akar.

A Madonna így mutatkozott be 1917-ben Luciának, Ferencnek és Jácintának: "*Én vagyok a Rószafüzér Királynője.*" Mi lenne a mi feladatunk minden vitatkozáson túl? A felelet magától adódik: Tegyük, amit a Madonna a látnokokon keresztül kért: *Imádság, böjt, kiengesztelődés a bűnbánatban Istennel és az emberekkel.* Erre segítsen mindannyiunkat ebben a nagyböjtben a Rózsafüzér Királynője.

Pleşa Vass Magda

Az Új Magyar Hírek januári számában Szilágyi Ferenc ismerteti Balázs Ádám *Sztambultól Szejkéig* című, Orbán Balázsról írt könyvét. A szerző a tudós kevésbé ismert műveiből, kiadatlan leveleiből válogatva a nagy művek mögött rejtőző életet hozza emberközelbe, a tudóst, a szenvedélyes hangú publicistát és az országgyűlési képviselőt egyaránt bemutatja.

B.A.M.

A nagybányai István-torony *

A hajdani Szatmár megye egyik legrégibb műemléke a nagybányai Cinterem északnyugati oldalán égbenyúló 40 m magas, 2 méter vastag kockakövekből épített Szent István torony.

Déchényi (Schönherr) Gyula történész szerint a XIII. században kialakuló Asszonypataka (Nagybánya) polgárai már az Árpád-házi uralkodók alatt, de legkésőbb a XIV. sz. elején megkezdték a Szent István templom építését. A gótikus templom épülete már Nagy Lajos uralkodásának végén készen állt, de a torony valószínűleg csak Mátyás király alatt került tető alá.

A ma már csak képekből és leírásokból ismert csúcsíves templomot négy hatalmas pillér osztotta két egyenlő hajóra.

A kettős hajóhoz hosszú szentély csatlakozott, és ebből nyílt a sekrestye. A hajó északi és déli falához kereszthajóként kápolnák simultak, de csak az északit kötötte össze ajtó a templommal. A kelet-nyugati főtengelyű épület főkapujától jobbra, a templom délnyugati szegletén emelkedett a ma is meglévő harangtorony. Az idők folyamán a templom és a torony csaknem minden évszázadban, villámcsapás következtében, kisebb-nagyobb károsodást szenvedett, s mivel a XVIII. sz. derekán a Cinterem délkeleti sarkán felépült a ma is plébániaként működő Szentháromság templom, a gótikus épület egyre romosabbá vált, s így a múlt század közepén a lakosság elhordta és építkezéseinél felhasználta nemcsak a sima, de a szépen faragott köveket is. A toronyhoz simuló főkapu maradványa s az innen-onnan előkerült dombormű-töredékek hirdetik a hajdani építők művészetét.

Ennek a művészi munkának bizonysága a ma is meglevő torony. Ezt az építményt, mivel a legtöbbször csak a tetőszerkezete és olykor a legfelső "emelete" vált a lángok martalékává, kisebb-nagyobb módosítással mindig helyrehozták általában a kor ízlésének megfelelően. Az eredeti tető bizonyára egyike volt a középkor szokásos, magas, gúlaszerű, szeglettornyokkal ékesített gótikus tornyainak. Ehhez hasonlíthatott a XVI. században helyreállított tetőzet is, amely a XVIII. században leégett és ehelyett (a fennmaradt rajzok szerint) egy barokk ízlésű, nagy hagymasisakos tetőzettel látták el a tornyot. A XIX. században ezt ideiglenesen egy nyomott, toronyocskák nélküli hatalmas kereszttel díszített gúla helyettesítette, míg végül is megépítették a jelenlegi, az elképzelés szerint, az eredeti tetőszerkezethez hasonlító toronysisakot. A XIX. századi restaurációs munkálatok költségeit országos gyűjtéssel sikerült előteremteni. 1961-ben az újabb restaurációs munkálatokkal a megrongálódott terméskő-kockákat világosabb színűekkel helyettesítették és egy új emléktáblát helyeztek el a nyugati falon.

A torony ékessége az emléktábla feletti rozetta. Ez Közép-Európa legszebb középkori, gótikus kerek ablaka. A "küllő"-i az idők folyamán ki-kitöredeztek, de a keletkezett hiányokat stílszerűen helyettesítették. A rozetta felett két címer volt: a város és az ország szimbóluma. Nagybánya címerét a restaurátorok helyreállították. A déli oldalon van a bejárat, ugyanott, ahol eredetileg is volt. Most azonban újabbkori berakások miatt a középkorinál jóval szűkebb lett. A bejárat felett, jobbra, az egyik kőlapon páncélos vitéz alakja domborodik ki. Jobbjában buzogány, baljában pedig egy nagy egyenes pallos van. Ez a "Roland"-féle a középkori Nagybánya pallos-jogának jelképe. Ezt a jogot a XIV. században is számos uralkodó (Mátyás, II. Ulászló, Zápolya János, Bocskai István, II. Mátyás) megerősítette.

A torony belsejét öt "emelet"-re tagolhatjuk. Mivel az ismétlődő tűzvész következtében a középkori lépcsők egy része megrongálódott, elpusztult, csak az alsó szintek csigalépcsői vannak még kőből, a felsőbbek fából ácsoltak. Az öt emeletből hét nyomott csúcsívű ablak nyílik a szabadba; három a nyugati és kettő-kettő a déli, illetve északi oldalon. Az ötödiik "emelet" ablakai az óralapnak adnak helyet. Afelett van a négy égtáj felé nyitott erkély. Nem kell sajnálni a fáradságot és fel kell "sétálni" ide, mert innen gyönyörű kilátás nyílik a városra és környékére.

Habár a templomból ma már csak a torony emelkedik az ég felé, a nagybányaiak minden évben augusztus 20-án híven ünneplik a Szentistván-napi búcsút.

Metz József

* A Keresztény Szó I. évf. 28. számában megjelent ismertetést jelen írás számos adattal egészíti ki.

KERESZTÉNY SZÓ
KOLOZSVÁR
1991 -03- 10

Műv.

Szabadság, kvár. 1992. ápr. 9.

Nagybánya forradalmai

A nagybányai művésztelep közelgő centenáriumára készülve (mint erről lapunkban már hírt adtunk), nagyszabású kiállítás nyílt a miskolci városi képtárban. A festőtelep 20. századi modern vonulatát dokumentáló kiállítást követően, tudományos értekezleten méltatták a kolónia történeti jelentőségét, melyen részt vettek, fölszólaltak a centenáriumot előkészítő magyar—román kulturális bizottság tagjai is. Az alábbiakban Murádin Jenő műkritikusnak az értekezleten elhangzott hozzászólását közöljük.

Aki foglalkozott a művésztelep történetével, s kellőképp elmélyült benne, minden bizonnyal elutasított a meglepő, de végül is kézenfekvő következtetéshez. Ahhoz tudniillik, hogy Nagybánya nem azonos saját szűkrefogott történetével, korszakokra osztható lezártságával, ismert vagy kevésbé ismert eseményeivel. Az alapítástól eltelt száz esztendő során **fogalommá** sűrűsödött, **jelképpé** magasodott a kolónia a magyar művészet történetében. Inkább óriási **rendezőpályaudvarnak** látjuk ma, ahonnan utak nyíltak a huszadik század művészete felé.

Amilyen visszafoghatatlan vágyakozással lépett ki fülledt műtermekből a szabadba Hollósyék, Ferenczyék nemzedéke, olyan önmagából, saját lényéből adódó természetességgel ajándékozta meg a művésztelep a szabadság nagyszerű érzésével mindazokat, akiket sorsuk odavezetett.

Forradalom volt-e a nagybányai kolóniaalapítás? Kétségtelen. Aki ismeri a múlt század utolsó harmada művészetének történetét, az pillanatig sem inoghat meg a bizonyosságban. Frissítő vihar volt ez a példa nélküli vállalkozás a kiszikkadt akadémizmussal szemben. **Megváltoztatta** egy csapásra művészetünk egész távlati koncepcióját. A poros históriai képeknek, az irodalmi indíttatású zsánernek — függetlenül a konzervatívok kétségbeesett ellenállásától — pár év után már nem volt helyük képzőművészetünk fő sodrában. Joggal írhatta le Fülep Lajos a máig érvényes ítéletet: „A nagybányaiak föllépése óta szakadt kétfelé a magyar művészek tábora, s ez a szétválás történeti szükség volt. Története is azóta van a magyar képírásnak, amióta fejlődésre képes ága levált a holt törzsről. (...) Előttük a magyar képírásnak csak epizódjai voltak, de ilyenekből fejlődés nem alakulhat." (Fülep Lajos: **Magyar művészet.** Corvina, é. n., 107. l.)

Nem kívánok itt belemélyedni a nagybányai festészet annyit vitatott **eredetkérdésébe.** Mi lett volna ha... Mi történt volna, ha nem a francia késő**naturalizmust** tekintik példaképüknek, ha legalább a Párizst-járt alapítók észrevesznek, fölismerik az impresszionisták, akár éppen a már föllépett posztimpresszionisták eredményeit? Nem így történt. Máig is csak közelíteni-finomítani tudjuk e kérdésre adható választ. A nagyon magasat nem lehetett rövid, **háttér nélküli lendülettel** átugrani. A **mi lett volna** szellemi játék pedig a művészettörténetben is éppoly tudománytalan, mint a történetírásban.

Fontosabb ennél, hogy az alapítás **mozgalommá** szélesedett. Egymástól nagyon különböző alkatú művészek szerveződtek csoporttá, hogy kiteljesíthessék művészetünk megújításának nagylélegzetű programját. Mindössze **tíz év** Nagybánya történetének viszonylag homogén, klasszikus korszaka. Ebbe az évtizedbe belefér a Hollósy-féle kezdeményezés és a festőtelep hazaivá honosodásának döntő lépése. Akik e célért összefogtak, az akkori Magyarország legkülönbözőbb vidékeiről érkeztek a kolóniára; képzettségük, hajlamaik, vérmérsékletük szerint is igen-igen különböztek egymástól. Volt, aki a szervezésben mutatott példát, s akadt közösségükben — minden időben — az alkotói tendenciák fő vonulatát meghatározó, teremtő alkat. Mennyire különböző tehetségű és fölfogású művészek kerültek a mozgalomba, azt szemléletesen egy, a művésztelepen az 1910-es években született anekdotikus történet példázza. Ferenczy Károly Párizstól féltette a művészet sorsát (lásd fiához írt intő levelei), Thorma János pedig Budapesttől félt. Ez különben minősíti is a kettejük közötti tehetségbeli különbséget. A kolónia klasszikus korszakának kétségtelenül Ferenczy Károly a meghatározó, karizmatikus egyénisége. Az ő művészetében teljesedett ki az az **evolúció,** mely tíz év alatt messze távolította Nagybánya művészetét a kezdeti elképzelésektől. Ő hagyott fel legkorábban és végérvényesen a szerkesztett műtermi kompozíciók és a plein air egyeztetésének annyi hiábavaló kísérletével.

Nagybánya **második forradalma** kezdődött azzal, hogy a Párizsból jött Czóbel Béla a francia fővárosban készült új képeit mutatta meg a kolónián. Az új eszméknek hihetetlenül gyorsan tábora szerveződött a fiatalok között. Bornemisza Géza, Perlrott Csaba Vilmos, Ziffer Sándor, Boromisza Tibor, Mikola András csatlakozott a mozgalomhoz. Az alapítók fölzúdulása azért volt olyan nagy, mert úgy érezték, hogy a nagybányai festészet alapja, a **természetelvűség ellen** indult támadás. Matisse, Cézanne, Gauguin művészetének berobbanása valóban ezt az alapot kezdte ki.

Kevesekben tudatosult még ma is, hogy az új szelek, a modern művészet tényleges új hulláma a kolónián hamarabb jelentkezett, mint Budapesten. Réti István — bármennyire szembehelyezkedett a neós lázadókkal — fölismerte a történtek lényegét. „Lassan világos lett előttem — írja —, hogy ezek a disputák, amelyek esténként hangossá tették a cukrászdát, csillagos éjszakákon pedig a fekete liget fehérlő utainak csöndjét verték föl, szellemi szakadás magvát rejtették magukban. A haladás útját nemcsak a csöndes fejlődés, de rázkódások, forradalmak is jelölik." (Réti István: **Tizennégy esztendő a nagybányai festőkolónia életéből.** Nagybánya és Vidéke, 1909. okt. 24.)

Izgalmas kérdés itt, hogy a neósok hogyan találtak és éreztek rá egyből **a francia festészet élvonalára?** Már nem az impresszionistákra, hanem a fauvizmussal kezdődő avantgarde-ra! Ebben része lehet a kolónia lélekfölszabadító tíz évének, ösztönző művészi szabadságharcának, de sok egyéb, nehezen tetten érhető lélektani tényezőnek is. A neósok már alkatuknál fogva érzékenyebben tájékozódtak, nyitottabbak voltak. Így hát nem tébláboltak sokáig a párizsi szalonok gyakran félezer képet fölvonultató tárlatain, hanem — leegyszerűsítve kicsit a dolgokat — biztonsággal kopogtattak be Henri Matissenak egy elhagyott kolostorban berendezett műtermébe.

E pillanattól kezdve a nagybányai művészet fogalma **parttalanná** tágult. Beleértődik abba sorra mindaz, ami e csodálatos helyen, az alföld és a kárpáti hegyvidék találkozásánál, a nápolyihoz hasonló kék ég alatt születik. Az összeütközések, szellemi csatározások története ismert, a kecskeméti kiválásé szintén. De mindazok, akik ide visszatértek, a természetelvűségtől messze eltérő műveikben Nagybánya festészetét gazdagították. Ugyan ki akarná, ki merné kitagadni, mondjuk, az örök lázadó Ziffer Sándort Nagybánya festészetéből? A tragikus magyar történelem húzott határt, borított eltakaró ködöt a kolónia két világháború közti életére. Ilyenformán a művésztelep **harmadik, avantgarde forradalma** mindmáig nem is tudatosult a magyar művészeti történetírásban és közgondolkodásban.

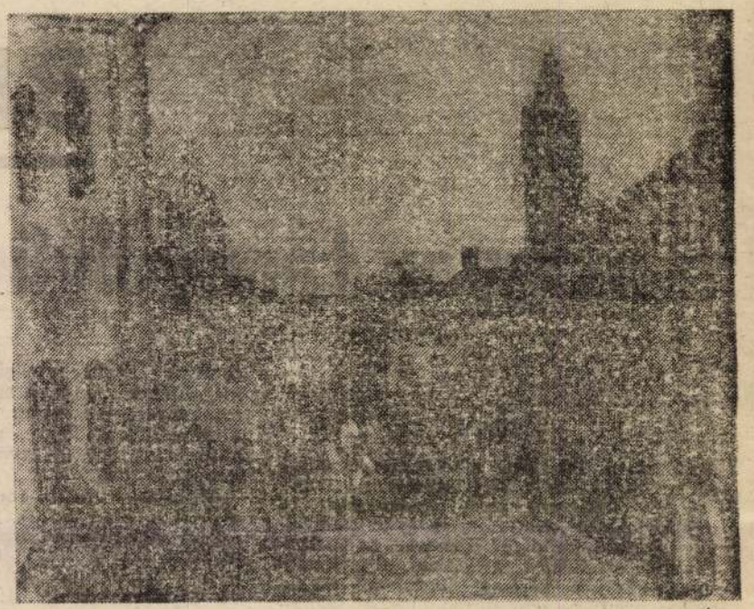

Jándi Dávid: Nagybányai utca (A kolozsvári Művészeti Múzeum tulajdona)

Annyi derült ki csupán, hogy századunk első felében milyen csoportosulások hogyan tekintették magukénak Nagybánya örökségét. Pontosabban **hogyan gondolták tovább** (például a Greshamkör) a nagybányai elveket, törekvéseket. Arra már nagyon kevesen figyeltek föl, hogy számos olyan alkotónk őriz művészetében nagybányai emlékeket, indíttatásokat, kiknek pályája egészen másfele kanyarodott. Nem is szólva azokról, akik a huszas-harmincas években újra meg újra visszatértek a kolóniára. Utóbbiak sorában említeném Perlrott Csaba Vilmost, Kmetty Jánost, Gráber Margitot, Patkó Károlyt, Aba Novák Vilmost, Szolnay Sándort, Mattis-Teutsch Jánost, Nagy Imrét, Kelemen Emilt. Képtermésük egy része, itt készült műveik viselik magukon a nagybányaiasság jellegzetességeit, vagy életművükben mint végigkísérő nyomelemekben bukkannak föl emlékeik.

Nem kapott egyáltalán súlyt a magyar művészet történetében a kolónia utolsó negyedszázadának története és stílustörténete. Mi játszódik le a festőtelepen 1918. és 1944. között. Hogyan tör be ide a húszas-harmincas évek fordulóján az európai avantgarde szelleme, a párizsi iskola modern művészete? Milyen életművekben, alkotásokban kapott visszhangot a kubizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus a mi tájainkon még annyira új áramlata, vagy akár olyan művészek közvetlen élményből megismert tanítása, mint Picasso, Foujita, Utrillo, Chagall...

Ma még mindig ott tartunk, hogy mai magyar művészettörténész számára idegennek, ismeretlennek hangzik Jándi Dávid, Nagy Oszkár, Klein József, Pászk Jenő neve és művészete, de még Ferenczy Noémi késő-nagybányai motívumkincsét is idegenül, értetlenül szemléli.

Így érzem **restitúciónak**, a művészetünk történetébe való méltányos beilleszt**ésnek** Nagybánya e korszakát, melyet ez a kiállítás kezdeményez a festőtelep közelgő centenáriumán.

Murádin Jenő

A nagybányai művésztelep huszadik századi történetét bemutató tanulmánykötet és album (286 oldal, 48 színes és 100 fekete-fehér felvétellel) előjegyeztethető és megtekinthető a *Napsugár* szerkesztőségében (Béke tér 1—3. sz.). Ára 700 forint (3500 lej).

RMDSZ

BEADVÁNY

a magyar tannyelvű Bolyai Egyetemre vonatkozóan

I.

A Bolyai Társaság, amely 1990-ben azzal a céllal alakult, hogy harcoljon a kommunista diktatúra által rendszeresen és törvénytelenül tönkretett magyar tannyelvű egyetemi rendszer korszerű és a törvényes kereteknek megfelelő újjáélesztéséért, azzal a kéréssel fordul az ország magas szintű vezető fórumaihoz és személyesen önhöz, hogy a romániai magyar lakosság egyöntetű kérése teljesüljön, kormányhatározattal indítsák újra a kolozsvári Bolyai Egyetemet, a Marosvásárhelyen és, a lehetőségeknek és szükségleteknek megfelelően, esetleg más városokban működő fiókintézményeivel együtt.

II.

Engedtessék meg, hogy röviden bemutassuk a hazai magyar tannyelvű egyetemi oktatás múltjának jelentősebb mozzanatait:

— Az erdélyi magyar tannyelvű egyetemi hagyomány több mint négy évszázados megszakítás nélküli múltra tekint vissza.

— A gyulafehérvári országegyesítő nyilatkozat szavatolta a kisebbségek jogát arra, hogy az állam által finanszírozott, saját oktatási intézményei legyenek, az iskola előtti szinttől az egyetemig.

— A második világháború előtti kormányok nem voltak hajlandóak teljesíteni az erdélyi magyar lakosságnak a felsőfokú oktatásra vonatkozó elvárásait, ez mély csalódást váltott ki s megkárosította a hazai magyar kultúrát.

— 1945-ben I. Mihály király a 407-es rendelettel jóváhagyta a kolozsvári magyar tannyelvű egyetem létrehozását 4 tagozattal (bölcsészet és filozófia, jog és gazdaság, természettudományok, valamint orvosi). A két nagy erdélyi magyar matematikusról — Bolyai Farkasról és Jánosról — nevezték el „Kolozsvári Bolyai Egyetemnek". Később az orvostudományi részleg, a helyiségek hiánya miatt, Marosvásárhelyre költözött. Ugyanakkor létrehozták Kolozsváron a magyar tannyelvű tagozatot zene-, képző- és színművészeti intézményekben, hasonlóképpen a Mezőgazdasági Intézetben és a Műegyetemen. Később a Színművészeti Intézet Kolozsvárról átkerült Marosvásárhelyre.

— 1959-ben a kommunista hatalom megszüntette a magyar tannyelvű egyetemet, a tagozatokat pedig román tannyelvű egyetemekhez csatolta.

— 1962-ben a Bolyai Egyetem és a Babeş egyetem összevonásával létrehozták a Babeş—Bolyai Egyetemet, amelyen a magyar tagozatok a román tagozatok mellett működtek tovább.

— 1974-ben a magyar tagozatokat megszüntették, a magyar tannyelvű oktatás a Babeş—Bolyai Egyetem Szenátusában csak 4 magyar tanszemélyzeti tag van — köztük egy prorektor —, az egész egyetemen pedig egyetlen magyar prodékán és egy tanszékvezető van, az is a magyar nyelv- és irodalom tanszéken).

— 1990-ben a Bolyai Társaság megalakulása után a Bolyai Társaság ismételten megújította a magyar kisebbség megalapozott kérését arra nézve, hogy hozzák létre újból az autonóm anyanyelvű egyetemi rendszert; ezt támasztották alá azok a beadványok is, amelyeket a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség, a Nagyváradi Római Katolikus Püspökség, a Szatmárnémeti Római Katolikus Püspökség, a Temesvári Római Katolikus Püspökség, az Erdélyi Református Püspökség, a Királyhágón Túli Református Püspökség, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Püspökség, valamint a Romániai Unitárius Püspökség nyújtott be. Ezek a következők:

— a fent említett egyházak vezetői 1991. április 4-én beadványt juttattak el Románia államelnökéhez, majd 1991. május 22-én az elnöki kihallgatáson szóban is megerősítették kérésüket Ion Iliescu államelnök előtt;

— 1991. július 18-án az erdélyi magyar nyelvű történelmi egyházak módosító javaslatokat tettek, főleg az alkotmánytervezet II. fejezetének 32-ik cikkelyére vonatkozóan, s ezeket eljuttatták Románia Alkotmányozó Gyűléséhez;

— 1992. január 17-én az erdélyi magyar nyelvű történelmi egyházak és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség memóriumot nyújtott be Románia kormányának, az Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumnak és az Egyházügyi Államtitkárságnak az egyházakra és a vallásszabadságra vonatkozó törvénytervezettel, továbbá a tanügyi törvénytervezettel kapcsolatban;

— 1992. június 11-én keltezett beadványunk tartalmazta az erdélyi magyar nyelvű egyházak módosító javaslatait arra a tanügyi törvénytervezetre nézve, amelyet a parlamenti oktatási, tudományos, ifjúsági és sport szakbizottság szerkesztett és juttatott el a szenátushoz, a képviselőházhoz, az Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumhoz, az Egyházügyi Államtitkársághoz.

Megjegyezzük, hogy 1991. augusztus 6-án a Bolyai Társaság három tagból álló küldöttségét — dr. Balázs Sándor, dr. Bodor tumok.) Ezeknek megfelelő és gyakorlati megoldásokat javasoltunk a széles körű tevékenységet folytató Bolyai Egyetem újraindítására nézve, s ezt a kérésünket több mint 200 000 romániai magyar állampolgár írta alá.

Az első törvényes román kormány megalakulása után a Bolyai Társaság ismételten megújította a magyar kisebbség megalapozott kérését arra nézve, hogy hozzák létre újból az autonóm anyanyelvű egyetemi rendszert; ezt támasztották alá azok a beadványok is, amelyeket a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség, a Nagyváradi Római Katolikus Püspökség, a Szatmárnémeti Római Katolikus Püspökség, a Temesvári Római Katolikus Püspökség, az Erdélyi Református Püspökség, a Királyhágón Túli Református Püspökség, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Püspökség, valamint a Romániai Unitárius Püspökség nyújtott be. Ezek a következők:

— a fent említett egyházak vezetői 1991. április 4-én beadványt juttattak el Románia államelnökéhez, majd 1991. május 22-én az elnöki kihallgatáson szóban is megerősítették kérésüket Ion Iliescu államelnök előtt;

— 1991. július 18-án az erdélyi magyar nyelvű történelmi egyházak módosító javaslatokat tettek, főleg az alkotmánytervezet II. fejezetének 32-ik cikkelyére vonatkozóan, s ezeket eljuttatták Románia Alkotmányozó Gyűléséhez;

— 1992. január 17-én az erdélyi magyar nyelvű történelmi egyházak és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség memóriumot nyújtott be Románia kormányának, az Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumnak és az Egyházügyi Államtitkárságnak az egyházakra és a vallásszabadságra vonatkozó törvénytervezettel, továbbá a tanügyi törvénytervezettel kapcsolatban;

— 1992. június 11-én keltezett beadványunk tartalmazta az erdélyi magyar nyelvű egyházak módosító javaslatait arra a tanügyi törvénytervezetre nézve, amelyet a parlamenti oktatási, tudományos, ifjúsági és sport szakbizottság szerkesztett és juttatott el a szenátushoz, a képviselőházhoz, az Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumhoz, az Egyházügyi Államtitkársághoz.

Megjegyezzük, hogy 1991. augusztus 6-án a Bolyai Társaság három tagból álló küldöttségét — dr. Balázs Sándor, dr. Bodor mának, hozzájárul az állami alapokhoz, jogossá teszi kérését, miszerint rendelkezzek az állam által szubvencionált oktatási rendszerrel. Amikor az állam több mint 40 felsőfokú oktatási intézményt tart fenn, az 1,7 milliós romániai magyar lakosságnak joga van az általunk javasolt és az előző beadványainkban kért intézményi rendszerre;

— a jelenlegi körülmények között nincs biztosítva még a romániai magyar fiatalok arányos részvétele sem a felsőfokú oktatásban (a magyar lakosság az ország lakosságának 7 százalékát teszi ki, a magyar diákok számaránya viszont csak 3,5 százalék);

— a romániai magyar értelmiségiek exódusa egyfelől abból fakad, hogy a középfokú oktatásban szorongató didaktikai káderhiány van, másfelől oda vezet, hogy lehetetlenné válik az erdélyi magyar művelődés újjáélesztése;

— a teljes magyar tannyelvű egyetemi rendszer hiánya megszünteti ifjúságunkban azt az ösztönzést, hogy az anyanyelvű középiskolába járjon (a következő szakaszban azt, hogy ilyen elemi iskolát végezzen), abból a meggondolásból, hogy az elkövetkezőkben a felsőfokú oktatásban hátrányos helyzetbe kerülnek azok, akik nem román tannyelvű középiskolában tanultak;

— Nyugat-Európában hatékony és e tekintetben modell értékű gyakorlat létezik (utaljunk csak a finnországi, mintegy 300 000 svédnek az egyetemi rendszerére, vagy a spanyolországi kisebbségek — baszkok, katalánok és galegók — egyetemeire, ami biztosítja számukra az anyanyelvű felsőfokú oktatást). Államunk beépülése a nyugati értékrendbe, kétségtelenül megköveteli a hozzáidomulást az ottani kisebbségi jogokhoz, így az ottani kisebbségi oktatási rendszerhez való közeledést, figyelembe véve a Romániában élő kisebbségek számbeli összetevőit, hagyományait és törekvéseit;

— az EBEÉ koppenhágai (1990) és genfi (1991) tanácskozásainak záródokumentumai előírják a nemzeti kisebbség azon jogát, hogy anyanyelven tanuljon, saját kulturális, oktatási és vallási intézményei legyenek, s az állam ne akadályozhassa meg ezek működését;

szifikálódást jelenti az építő párbeszéd alapján, gazdagítja az egész ország lakosságának művelődését;

— valamely nép vagy népcsoport kultúrája nem korlátozódik a nyelvre, az anyanyelvi irodalomra és színházra; egy erre korlátozódó kultúra korunkban nem életképes; a kultúra meghatározásszerűen felöleli az emberi szellemi alkotás minden vetületét;

— nem érthetünk egyet azzal, hogy a kisebbségi felsőfokú oktatásnak le kell szűkülnie a középfokú és a színművészeti oktatáshoz szükséges tanszemélyzet és művészek képzésére; egy közel kétmilliós népesség képes arra és joga is van hozzá, hogy átfogó művelődést birtokoljon (művészet, tudomány, vallás, műszaki oktatás és alkotás);

— a közös egyetem tapasztalata bizonyítja: ez az intézmény nem tesz eleget annak a követelménynek, hogy fejlessze a magyar etnikum saját kultúráját, biztosítsa e művelődés életrevalóságát, fejlődését, mivel az adott keretek között a magyar tanszemélyzet és diákság kisebbségben van, s így nem tudja kifejezésre juttatni és érvényesíteni saját azonosságát, személyiségét. A többség titkos szavazata dönt. (Megjegyezzük: a Babeş—Bolyai Egyetem Szenátusában csak 4 magyar tanszemélyzeti tag van — köztük egy prorektor —, az egész egyetemen pedig egyetlen magyar prodékán és egy tanszékvezető van, az is a magyar nyelv- és irodalom tanszéken);

— az autonóm és független intézmények együttműködése nagyobb haszonnal járna, mint a mostani helyzet, amikor az egyik fél nem érvényesítheti saját alkotó kezdeményezéseit a többség árnyékában, legyen bár ez a többség mégoly jóindulatú, de kulturális, lelki struktúrájában mégis más;

— a fogalmak megértése anyanyelven csak az alapos elsajátítás biztosítéka, de nem akadálya annak, hogy az ország hivatalos nyelvének szak-szókincsével ne vértezzék fel a diákokat. Ha nem így néznők a dolgokat, akkor meg kellene kérdőjeleznünk a világnyelveken folyó hazai egyetemi rendszer létjogosultságát, s azt, hogy fiataljaink külföldi egyetemeken tanuljanak. Nem az oktatás nyelve, hanem az elsajátított ismeretek színvonala, a szakmai felkészültség fokának az ismér-

(Nagybánya
művésztelep)

Szokolay Béla: A
( ) 8-r, 22 l.
Kolozsvár, 1926.

Gont (2150)

415. Székely Bertalan.

NAGYBÁNYA

A kisváros nagy festői

Almási Tibor könyve

A legjobb iskola olyan, amelybe szabad emberek járnak és szabadon társulnak egy célért. Nem kétséges, hogy a magyar képzőművészet történetében *Nagybánya* ilyen hely volt. Az egykori diák, a későbbi művész *Mikola András* méltán jegyezhette fel róla: „Az iskola szervezete igen egyszerű volt. A tanárok fizetést nem kaptak. A négy tanár közül a növendék választott. Bizonyítványt nem kértek és nem adtak. Ennél egyszerűbb szervezetű iskola a világon nem volt. Művészeti iskola volt, amelyben minden nemzet fiai tanulhattak: magyarok, románok, oroszok, németek, csehek, angolok, franciák, japánok."

Nem akármilyen tanárok dolgoztak ott: Hollósy Simon, Réti István, Thorma János, Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla és mások. Olyan tanítványok nőttek ki belőle mint a már említett Mikola András.

***Almási Tibor* művészettörténész, a győri Xantus János Múzeum munkatársa *Nagybánya művészet és város* című könyvében, (amely most jelent meg a *Hazánk Könyvkiadó* gondozásában) a kezdetektől végigkíséri mindazt, amit a magyar kultúrhistóriában e fogalom: Nagybánya jelent. A szerző szociográfikus rajzát adja annak a történetnek, amely Hollósy Simon Európa-szerte megbecsülésnek örvendő müncheni szabadiskolájának múlt század végi Nagybányára településétől a zsidók 1944. évi elhurcolásáig tartott. Az első dátum azt jelentette, hogy Hollósy bevonulásával Nagybánya fogalom lett, ugyanis kifordította sarkaiból a hazai képzőművészetet. A második dátum azt jelzi, hogy Nagybánya zárvánnyá zsugorodott össze. E rendkívüli fél évszázad rendkívüli szereplői Almási Tibor könyvében eleven alakokként bukkannak fel, akinek írása inkább esszé mint valami más írott műfaj a magyar művészet kivételes teljesítményéről.**

V. L.

„Hangzások – instrumentumok"

A nemzetközi barokk év keretében képzőművészeti kiállítás nyílik az ifjúsági ház aulájában Győrött. A megnyitón a dunaújvárosi Széchenyi István Gimnázium kamaraegyüttese klasszikus barokk műveket ad elő, művészeti vezető: Lak Gyöngyi. Elhangzik többek között Esterházy Pál: Harmónia Caelestis (Mennyei harmóniák) című kantátája. A kiállításon résztvevő művészek „instrumentumaikat" megszólaltatva – „Anti-barokk" címmel „koncertet" adnak.

* * *

„Barokk restaurálások" címmel nyílik kiállítás július 12-én 17 órakor a PSVMK Art-Galériájában, vagyis az előbbivel azonos épületben. A kiállítás ízelítőt ad abból az izgalmas tudományos és művészi igényű munkából, amely a különböző korokat – jelen esetben a barokk művészet alkotásait – reprezentáló műtárgyak megmentése, restaurálása, konzerválása jelent.

A Bakonyi Műhely Bio-Art projektje.

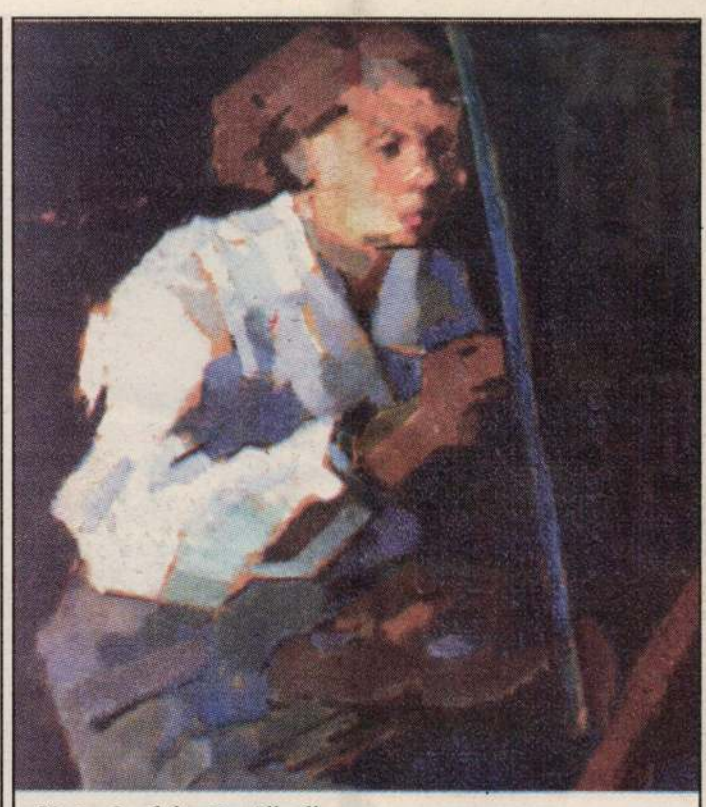

Nagy Oszkár: Festő nő

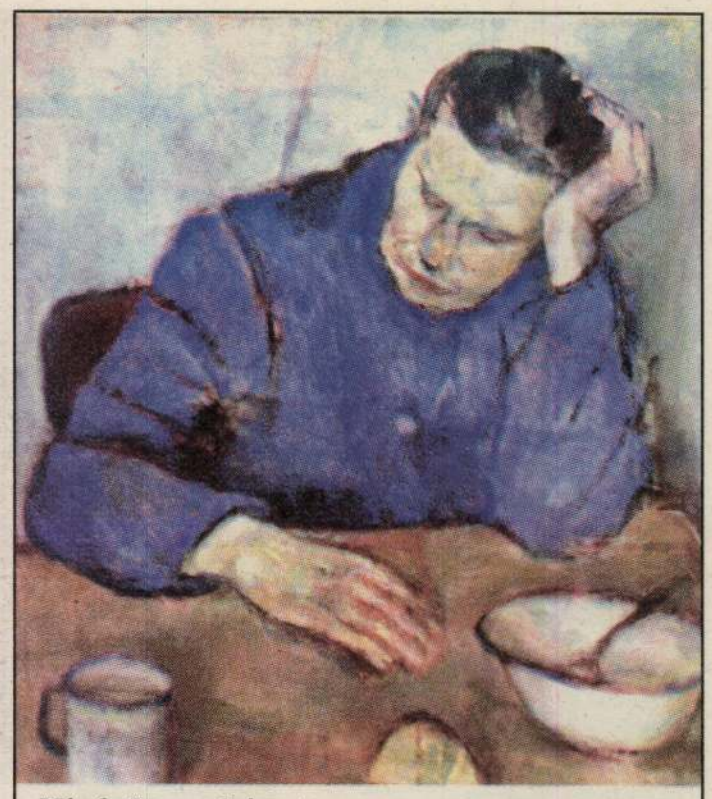

Mándy Laura: Szieszta

Nagybánya

Művészeti kiállítás a győri Műcsarnokban

A nagybányai festészet rangját, művészettörténetünkben elfoglalt helyét, jelentőségét sokan és sokféleképpen fogalmazták már meg. Az utóbbi három évtizedben azonban, talán „polgári beütései", vagy ki tudja, milyen meggondolások alapján, alig-alig esett róla szó. Utolsó nagyszabású felvonultatására a hatvanas években került sor a Magyar Nemzeti Galériában.

Most, midőn csupán három év választ el bennünket a nagybányai művésztelep és festőiskola megalapításának centenáriumától, úgy tűnik, a szakmai és közfigyelem érdeklődése ismét „visszapártol" a modern magyar festészet forrásául szolgáló nagybányai festészethez. A revelációszámba menő újrafelfedezés érdeme a miskolci *Mission Art Galéria* két tulajdonos-művészettörténészének, *Jurecskó Lászlónak* és *Kishonthy Zsoltnak* az érdeme, akik a múlt év decemberében a miskolci galéria termeiben, nagyrészt eddig olyan ismeretlen, vagy csak szűk körben ismert nagybányai alkotók műveit mutatták be, amelyek egészen más megvilágításba helyezték a nagybányai festészetről kialakult összképet.

Ez a tárlat szemléletes bizonyságot szolgáltatott arra, hogy Nagybányán, ebben a hegyek között meghúzódó kicsiny máramarosi városkában, a századelőn európai rangú művészet született, olyan művészet, amely gyökeresen tudott szakítani a magát szívósan tartó akadémiai hagyományokkal, és máig hatóan meg tudta alapozni a korszerű magyar művészet továbblépési esélyeit.

A köztudatban a nagybányai festészet általában úgy él, mint amely színpompás tájképeivel a lírai naturalizmus hű magyar reprezentánsa, képviselője, és csak kevesen tudják azt, hogy a „Zazar-parti Barbizonban" a század második évtizedében már szép számban megfordultak olyan alkotók is, akiket a hazai kubizmus, expresszionizmus úttörőiként tartunk számon.

Az első világháborút lezáró békekötések következményeként Nagybánya kívül rekedt a megcsonkított Magyarország területén, ám az itteni festőiskola és kolónia kapcsolatai az anyaország művészeti életével, ha nehézkesebbé is váltak, de sohasem szűntek meg végérvényesen. Az állandó anyagi gondok és belső személyes konfliktusok ellenére Thorma János, majd Mikola András vezetése alatt a festőiskola nemcsak hogy fenn tudta tartani létét a második világháború végéig, de a húszas, harmincas években a városban élő és dolgozó fiatal avantgárd művészcsoport révén külön, eddig alig ismert fejezetet nyitott az erdélyi és magyar művészet történetében.

A Győri Nyár rendezvénysorozat keretében a Baross úti Műcsarnokban július 2–28 között nyitva tartó „Nagybánya" című festészeti kiállítás érdekes és figyelemre méltó abból a szempontból, hogy egyrészt korabeli dokumentumok segítségével bemutatja a festőiskola és művésztelep történetének fontosabb momentumait, másrészt pedig a kiállított művek tükrében felvillantja azt az alkotómunkát, amely Nagybányán folyt megszakítás nélkül mintegy fél évtizeden keresztül.

A tárlaton szereplő festmények, akvarellek, rajzok betekintést engednek a hagyományos nagybányai festészetbe, de ezen felül képet nyerhetünk arról is, hogy a városban megfordult alkotók az itteni festőiskolában elsajátított szakmai ismereteket, mármár legendássá vált nagybányai szellemiséget miként hasznosították későbbi alkotókorszakaikban, mi volt az a maradandó élmény, amit számukra a nagybányai stúdium jelentett.

Úgy hisszük, hogy a visszapillantás képzőművészetünk e meghatározó jelentőségű eseményére mindenki számára tartogat még új élményeket, sőt, meglepetéseket is!

Almási Tibor

Mattis-Teutch János: Táj fával

Balla Béla: Jegenyék

Ács Ferenc: Hazafelé

A yorki hercegi pár két leányukkal Beatrice és Eugenie hercegnővel. A felvétel tanúsága szerint csak formálisan élnek külön. De ki tud manapság eligazodni a brit királyi családban?!

Megszűnik a magyar adás?

A The New York Times jelentésével ellentétben nincs még döntés arról, hogy a Szabad Európa Rádió mely adásait szüntetik meg, és a kelet-közép-európai országoknak szóló adásokban azok belső kérdéseiről mindenképpen továbbra is tájékoztatni fognak az amerikai rádiók. Ezt közölte hétfőn egy illetékes amerikai kormányférfi az MTI-vel.

Az említett amerikai lapértesülés szerint a SZER csak Bulgáriában, Szlovákiában és Romániában folytatja adásait, mivel azokban még veszélybe kerülhet a demokratikus folyamat, míg a lengyel, a cseh, a magyar, illetve a három balti államnak szóló SZER-adások megszűnnek, ezeknek az országoknak csak az Amerika Hangja sugározna majd.

Az illetékes, aki nevének mellőzését kérte, kijelentette: a The New York Times listájával és más értesülésekkel ellentétben egyelőre csak elvi döntés van arra, hogy a SZER és az Amerika Hangja közös irányítás alá kerül, és tevékenységüket – gazdaságossági okokból is – a lehetőségek szerint összehangolják. Semmiféle döntés nem született arról, hogy mely adásokat szüntetnék meg, és egyáltalán milyen módosításokat hajtanak végre. A javaslatok kidolgozása, a tárcák közötti egyeztetés után törvényhozási meghallgatások is lesznek.

Egy túlélő pontos személyleírást adott

Kéj-gyilkos

Az utóbbi hónapokban több, azonos körülmények között elkövetett nemi erőszakot jelentettek a moszkvai rendőrőrsöknek. Minden jel arra mutatott, hogy újra kéjgyilkos garázdálkodik a fővárosban. Az ismeretlen tettes többnyire a Scsolkovszkaja metróállomás körzetében követte el bűncselekményeit, amelyek úgy hasonlítanak egymásra, mint két csepp víz. A ferde hajlamú személy a házak lépcsőházainak közelében lesi ki többnyire 11–13 éves kis áldozatait, akiket leüt valamilyen súlyos tárggyal, majd felcipeli az épület padlására és megerőszakolja őket.

Egyik legutóbbi áldozatának a csodával határos módon sikerült túlélnie a gaztettet. A gyilkos szétverte a kislány koponyáját, aki sokáig feküdt öntudatlan állapotban, s ez volt a szerencséje, mert támadója azt gondolta, hogy meghalt. A gyereket véletlenül találta meg az egyik lakó a padláson.

A rendőrség egyelőre tehetetlen, de az utolsó túlélőnek köszönhetően már eléggé pontos személyleírással rendelkezik. Eszerint a támadó 16–18 éves, alacsony termetű fiatalember, szürke dzsekit visel, gyáván és agresszívan viselkedik. Csak a tehetetlen kis áldozatokkal szemben „bátor".

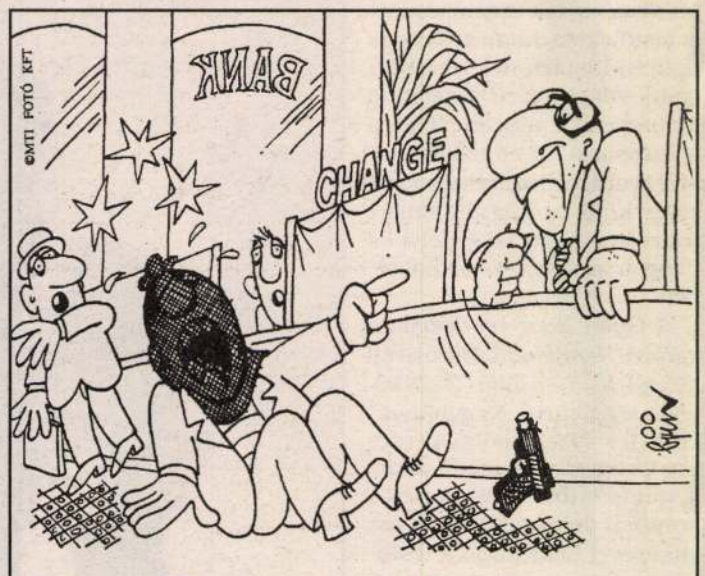

Bankrablás

– Mit képzel, csak úgy szó nélkül behúz egyet?!

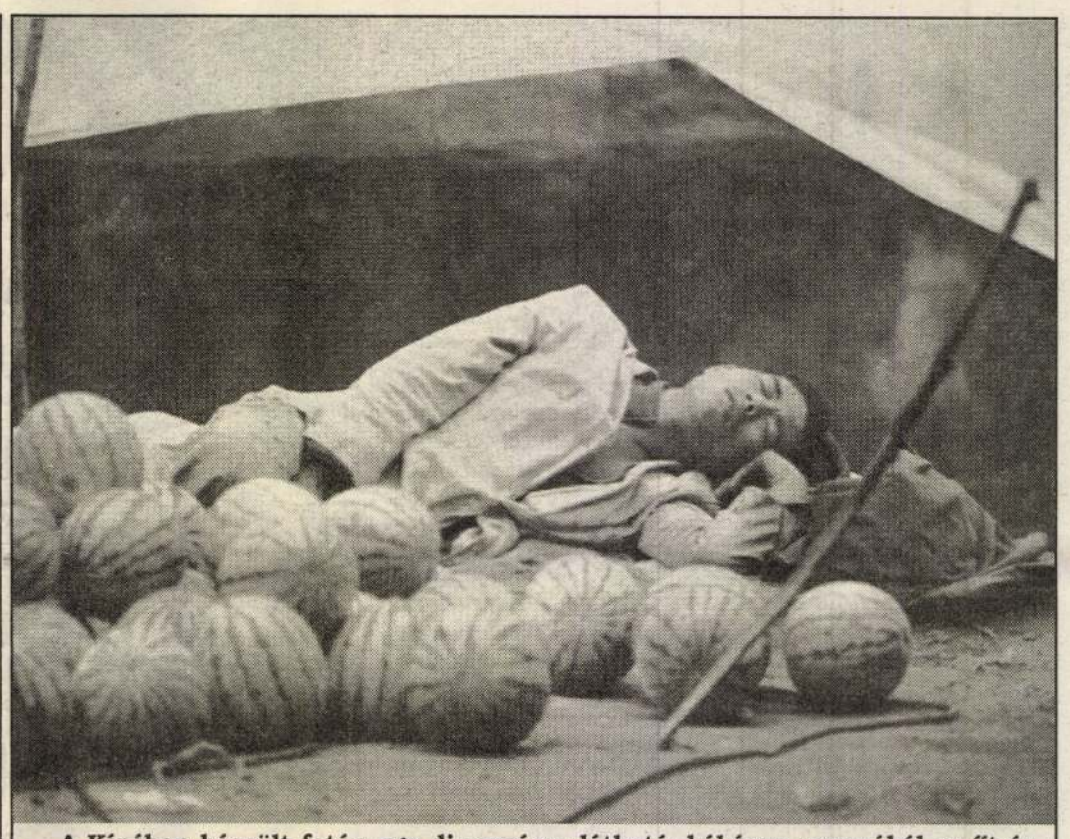

A Kínában készült fotón egy dinnyeárus látható, békésen szunyókál az őt és dinnyéit is védő plasztiksátor alatt. Beijing városa egyébként országszerte híres hatalmas dinnyefelhozataláról; az utak mentén ugyanúgy árulják, mint nálunk.

A tenger uralkodik Britannián?

Évente kétméternyi földsávot kebelez be

Veszélybe került Nagy-Britannia tengerek fölötti hatalma Anglia észak-keleti partvidékén, ahol az Északi-tenger évente kétméternyi földsávot „kebelez be".

Dot és *Jack Meggitt* csupán abban reménykedhetnek, hogy a parttól mindössze 20 méterre fekvő házuk haláluk előtt nem csúszik bele a tengerbe.

A nyugdíjas házaspár 38 évvel ezelőtt költözött Mappletonba, a sziklára épített házba Európa leggyorsabban pusztuló partvidékén. Annak idején a ház még 500 yardnyira volt a parttól, s egy katonai tábor, valamint egy futballpálya választotta el a víztől. E két létesítmény már régen belecsúszott a tengerbe.

Június elején a yorkshire-i Scarborough patinás szállodája, a 110 éves Holbeck Hall Hotel csúszott bele a tengerbe mindenki szeme láttára, és vitt a hullámsírba antik műtárgyakat, valamint a vendégek személyes holmijait.

A római időktől napjainkig 36 falu esett áldozatul a hullámoknak a 40 kilométer hosszú Holderness-partszakaszon, ahol a nagy erejű Északi-tenger alámossa a sziklákat, amelyek azután súlyuknál fogva nagy darabokban szakadnak le és esnek a tengerbe.

Úgy tűnik, a kormány többéves erőfeszítései hiábavalóak: a homokkő, a kavics és a sár nem képes ellenállni a víz erejének.

Évente egymillió köbméter „partot" mos alá és sodor dél felé a tenger. Az erózióellenes küzdelem egyik lehetséges módja, hogy betonnal töltött régi gumiabroncsokat dobnak a tengerbe a part mentén, illetve hagyományos hullámtörő gátakat építenek. Az eddigi tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy egyetlen ilyen építmény sem bírja ötven évnél tovább, és még ez sem valósítható meg mindenhol.

Dot Meggitt nem bízik abban, hogy egy 1,7 millió fontot (2,6 millió dollár) érő tíztonnás gránit védőgát megmentené Mappletont, hiszen a viszonylag nyugodt időjárás miatt nem tudni, valójában milyen is a gát ereje. Szerinte egy igazán nagy vihar – amely valószínűleg öt éven belül bekövetkezik – elég lesz ahhoz, hogy elpusztítsa Mappletont gátastul, mindenestül.

A kormány igyekszik megvédeni a 106 lelket számláló Mappleton falucskát, más települések lakosai azonban inkább elhagyják otthonaikat, mert túl drágának és nem elég hatékonynak találják az óvintézkedéseket.

Az új partvédelmi politikát körvonalazva a tavalyi mezőgazdasági miniszter, *John Gummer* kijelentette, hogy a partot alakító természetes folyamatokat csak akkor szabad befolyásolni, ha azok veszélyeztetik az életet, a fontos természeti kincseket és az emberi kéz által előállított értékeket.

Az érintett körzetben lakók nem köthetnek biztosítást a házukra, és kárpótlásban sem részesülhetnek, ha házaikat elnyeli a tenger.

Az erózió jótékony hatása csupán az Északi-tenger másik partján, Németországban, Dániában és Hollandiában tapasztalható, mivel az Észak-Angliából leszakított szikladarabokat a tenger üledék formájában ezeknél az országoknál rakja le. A kibővült partvidéken egész városok épülnek.

A tengeráramlatok által odasodort üledék azért is fontos az észak-európai országok számára, hogy fel tudják venni a versenyt a tenger emelkedő vízszintjével. A tudósok szerint ugyanis az elmúlt évszázadban a tengerszint világszerte 10–20 centiméterrel emelkedett a globális felmelegedés miatt, amelynek következtében olvad a jég a szárazföldön és terjeszkedik az óceán.

Mivel az erózió „haszonélvezői" elsősorban a fentebb említett EK-országok, a britek az Európai Közösségtől remélnek „vigaszdíjat".

A zord, széljárta, mindössze 26 házból, egy boltból és egy templomból álló Mappletont azonban idegenforgalmi látványossággá kellett nyilvánítani ahhoz, hogy megkapja az EK támogatását a védőgát építéséhez.

(A Reuter alapján.)

Harminchatezer rendőr Tokióban

„Ostromlott" város benyomását kelti

Mozgósították Tokióban a rendőrség teljes állományát a július 7-én kezdődő csúcsértekezlet alkalmából. A főváros 26 ezer rendőréhez még mintegy 10 ezren csatlakoztak a különböző kormányzóságokból, hogy elejét vegyék a szélsőjobb és az ultrabaloldali szervezetek esetleges akcióinak.

Tokió már e napokban ostromlott város benyomását kelti, rendőrök járőröznek az utcákon, robbanószereket keresve szúrópróbaszerűen ellenőrzik az autókat. Bonyolítja a rendfenntartó erők dolgát, hogy *Borisz Jelcin* orosz államfő is Tokióban tartózkodik majd a „csúcs" idején – a szélsőjobboldaliak minden bizonnyal megszervezik a japán szigetek visszaadását követelő tüntetéseiket.

A radikális szervezetek minden tagjára gyakorlatilag egy rendőr jut majd. Az öt nyilvántartott csoport mintegy 29 ezer tagját megfigyelés alatt tartják. Gondot jelent, hogy a japán parlamenti választások közeledtével gondoskodni kell a vezető politikusok biztonságáról, s együtt kell működni a külföldi állam- és kormányfők védelmét ellátó biztonsági emberekkel, akik már Tokióba érkeztek.

Meglepetés a pusztán

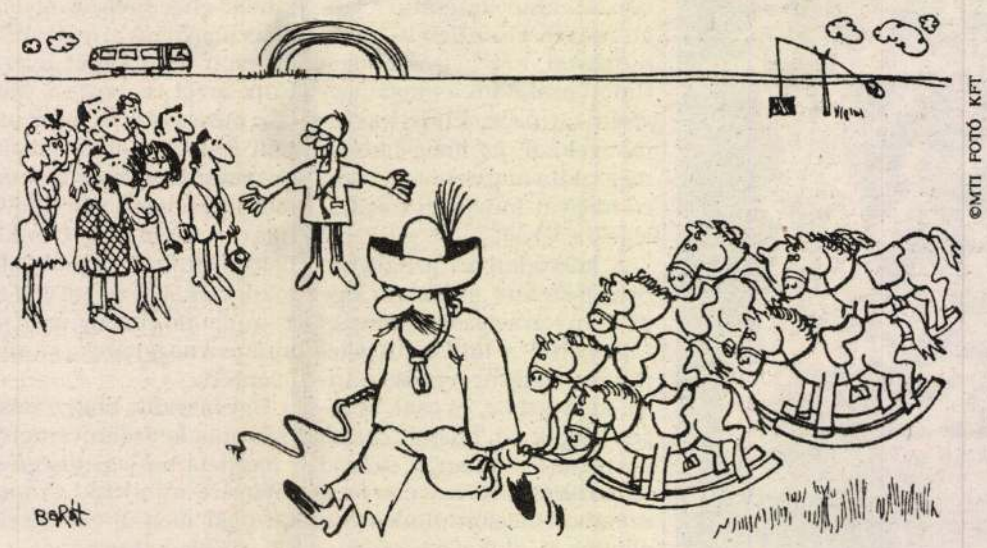

– Ne aggódjanak! Állat-egészségügyi szempontból a Közös Piac is elfogadja...

műsor

PÉNTEK

Kossuth rádió: 4.30: Reggeli krónika. — 8.10: Törvénykönyv. — 8.40: Napközben. — 11.00: Hírek. — 11.05: Cigányfélóra. — 11.35: Goldmark: e-moll scherzo. — 11.42: A ló meg az öregasszony. — 12.00: Déli krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Falurádió. — 12.50: Külpolitikai figyelő. — 13.00: Hírek. — 13.05: Vendég a háznál. — 13.15: Törvényhozó. — 13.30: Halljad, Izrael! —14.00: Hírek. — 14.05: Klasszikusok mindenkinek. — 15.00: Hírek. — 15.05: Kerengő. — 15.35: Hitélet és történelem. — 16.00: Délutáni krónika. — 16.10: Mindennapi gazdaság. — 16.20: Zenefórum. — 17.00: Hírek. — 17.05: Magyarországról jövök... — 18.00: Esti krónika. — 18.30: Ráadás. — 19.00: Hírek. — 19.05: Sportvilág. — 19.30: Jó éjszakát, gyerekek! — 19.40: Összeállította: Végh Antal. — 20.00: Hírek. — 20.05: Parlamenti ütköző. — 22.00: Késő esti krónika. — 22.30: Gyógyászat és melankólia. — 23.00: Hírek. — 23.05: Hangversenymúzeum. — 24.00: Hírek. — 0.10: Himnusz.

Petőfi rádió: 4.30: Hírek. — 4.33: Hajnali kalendárium. — 6.03: Reggeli csúcs. — 7.40: Zöld (sport) reggel. — 8.05: Slágerfilmek — filmslágerek. — 8.50: Helykereső. — 9.00: Hírek. — 9.10: Zene-szó. — 11.00: Hírek. — 11.03: Családi persely. — 11.15: Rólunk van szó! — 11.18: Nóta-kívánságműsor. — 13.00: Hírpercek. — 13.10: Mit üzen a Rádió? — 13.35: Dalaim. — 14.00: Péntektől péntekig. — 17.00: Hírek. — 17.05: Kölyökrádió. — 17.32: Ziccer. — 18.30: Éjfélig-per. — 19.00: Hírek. — 19.05: Ritmus '93. — 19.35: A családban marad! — 20.00: Bravó! — 20.30: Fűtől fáig. — 21.00: Hírpercek. — 21.10: Rádiószínház. — 22.01: Balaton dzsesszfesztivál '93. — 23.00: Hírek. — 23.03: Sporthíradó. — 23.10: Máról holnapra — éjfél előtt. — 0.15—4.20: Máról holnapra — éjfél után.

Bartók rádió: 6.00: Muzsikáló reggel. — 9.05: Pódium. — 10.00: Hírek. — 10.05: Búvárharang. — 10.20: Derűre is derű. — 10.45: Operaegyüttesek. — 11.40: Régi magyar muzsika. — 12.00: Hírek. — 12.05: Hangverseny délidőben. — 14.00: Hírek. — 14.05: Science in the News. — 14.20: Moszkva Petuski. — 15.13: Liszt: Missa Choralis. — 16.00: Hírek. — 16.05: Magyar zeneszerzők műveiből. — 17.00: Mi újság a régi zene világában? — 17.50: Világlíra. — 18.00: Hírek. — 18.05: Schoeck: Penthesijea. — 19.29: Régi katalán muzsika. — 20.15: Hírek. — 20.20: Európa Musicale 1993. — Kb. 22.20: Hírek. — Kb. 22.25: Hangszerszólók. — 23.00: Agora. — 24.00: Hírek. — 0.05: Lemezújdonságok. — 2.00: Hírek.

Televízió, 1. műsor: 6.05: Falutévé. — 6.25: Határtól határig. — 6.35: Üzlet. — 6.45: Híradó. — 7.00—9.00: Nap-kelte. — 9.00—12.00: Napközi. — Benne: 9.50: Lottósorsolás. — 10.30: Dallas. — 11.30: Játék. — 12.00: Déli egyenleg. — 12.12: SOr-Sok. — 12.52: Viaje al espanol. — 16.00: Híradó. 16.10: Magyar puszta. — 16.30: Családi komputer. — 17.00—18.55: Péntek délután. — 17.00: Évgyűrűk. — 17.30: Téka. — 17.40: Ablak melléklet. — 18.00: Ablak. — 19.00: Esti mese. — 19.30: Híradó. — 20.05: Telesport. — 20.20: Dallas. — 21.10: Panoráma. — 22.15: A tribádok éjszakája. — 23.40: Híradó. — 23.45: BBC-híradó.

Televízió, 2. műsor: 15.20: Alpok-Duna-Adria. — 15.50: Gyerekeknek. — 16.20: A Nyugat diadala. — 17.10: Segítőtárs. — 17.25: Pos(z)itív. — 17.35: Jelfák. — 17.45: Tipplista. — 18.00: Délutáni egyenleg. — 18.10: Körzeti híradók. — 18.35: Kojak. — 19.30: Az én mozim. — 20.30: Helló, világ! — 22.00: Esti egyenleg. — 22.25: 24 óra. — 22.50: Szennyes ügy.

TRIO TELEVÍZIÓ

A belvárosban és az Avason ma 16.30-tól 17-ig, a HBO előtt. A Győri kapuban, valamint Diósgyőrben 18.30-tól 19-ig, az országos kábeltévé csatornáján: részlet M. Kiss Csaba Szószóró című talk-showjából. A vendég: Tahi Tóth László.

Miskolci kiállítások: Miskolci Galéria (10—18): Kondor Béla-gyűjtemény. Szalay Lajos rajzai. Kortárs miskolci képzőművészek kiállítása. — **Feledy-ház** (10—18): Feledy Gyula állandó kiállítása. — **Mini Galéria** (10—18): File Tamás kiállítása. — **Fotógaléria** (9—18): Eduardo Gageiro portugál fotóművész kiállítása. — **Herman Ottó Múzeum kiállítási épülete** (10—18): Miskolci évszázadok. Szép tárgyak dicsérete. Zempléni faragások. — **Miskolci Képtár** (10—18): Képzőművészeti állandó kiállítás. — **Herman Ottó Emlékház** (10—18): Herman Ottó élete és munkássága. A Bükk élővilága. — **Diósgyőri vár** (9—16): A diósgyőri vár története. — **Magyar Ortodox Egyházi Múzeum** (10—18): A Magyar Ortodox Egyház művészeti és kulturális öröksége. — **Központi Kohászati Múzeum** (9—17): A nyersvasgyártás története. Acélgyártás. Kovácsolás. Hengerlés. — **Massa múzeum** (9—16.30): A hengerlésnél és kovácsolásnál használt kézi szerszámok.

Miskolci Nemzeti Színház, Csarnok: A paravánok. Bérletszünet. Este 7 óra.

Váltson „Miskolci Páholy" bérletet! Az érdeklődőket várjuk a színház jegyirodájában!

ELLENŐRZÉS... BIZTONSÁG! MINDNYÁJUNK VÉDELMÉBEN

ELEKTRONIKUS ALCOHOL TESTER

- csak néhány mikrofonba mondott szó kell, és rögtön jelzi az észlelt alkoholszintet
- hálózatról, akkumulátorról és elemről is működtethető
- hosszú élettartamú, két év garancia
- csupán 19 800 Ft+afáért

További felvilágosítás és megrendelés a gyártó, forgalmazó és szervizelő Pataki Elektronikai, Ipari és Szolgáltató Betéti Társaságtól.

Címe: 3925 Prügy, Szabadság út 23.
Telefon: 06 (60) 355-330

99086.JP

MITSUBISHI MOTORS
MIT-CAR
SZOLGÁLTATÓ ÉS KERESKEDELMI KFT
3526 Miskolc, Huszár u. 2

MITSUBISHI SZERVIZ
NYITVA TARTÁS:
8.00 16.00 óráig
AUTÓMOSÓ
6.00 - 22.00 óráig
Telefon: (46) 326-245

Mozi

MISKOLCI MOZIK

Béke: Úszó erőd (színes amerikai akció-krimi, 16 év! Kezdés: f4). — Fekete köpeny (színes kanadai, kezdés: hn6). — Örömváros (színes angol, kezdés: este 8). — **Béke kamaramozi:** Nyomkereső (színes magyar, kezdés: 4 és 8). — Sose halunk meg (színes magyar filmvígjáték, kezdés: 6). — **Béke videomozi:** Szexrabszolgák (színes magyar erotikus, csak felnőtteknek! Kezdés: 2, 4, 6 és 8). — **Kossuth:** Bűnben égve (színes amerikai krimi, kezdés: de. 9, 11, du. f3, f5, f7, este f9). — **Hevesy Iván filmklub:** Örömváros (színes angol, kezdés: de. f10, f12, du. 3, f6). — Frivol vallomások (mb. színes angol, kezdés: este hn9). — **Ady Művelődési Ház:** Kacagó kocogó — avagy Pitkin visszatér (angol családi vígjáték, kezdés: 5).

Miskolci Rádió

A 66,8 MHz-es (miskolci) URH-sávon

SZOMBAT

A 71,3 tokaji, a 71,2 kékesi, a 66,8 MHz-es URH- és az 1116 kHz-es középhullámon.

9.00: Műsorismertetés. — Programajánlat. — Mikrofonlánc. Világi emberből egyházfi. Riporter: Szemes István. — Napjaink kérdései. Paulovits Ágoston jegyzete. — Erdély jelene országos tanácskozás Egerben. — Kemény Bertalan a falugondnokság helyzetéről. — Miért kell előrefizetni a szolgáltatások díjait? — Reklám. — Szerkesztő: Jakab Mária.

17.30—19.30: A miskolci stúdió kereskedelmi, információs, zenés műsora a Rádemis Kft. menedzselésében.

A PC-Világban mindenki nyer!

Komputer mellé nyomtató, a szelvényhez szerencse!

A Szinva-Net Kft. páratlan akciót indított el október 1-jével miskolci és budapesti PC-Világ üzleteiben: aki 486-os Packard Bell komputert vásárol, ingyen kap mellé egy kiváló minőségű német Manesmann nyomtatót, vagy egy monocrom VGA monitort. Ez az akció október 30-ig tart, s a cég azt is lehetővé tette, hogy ezzel a gavalléros kedvezménnyel az is élhessen, aki ezen időszak alatt csak megrendelni tudja a gépet.

Játékunk ahhoz kapcsolódik, hogy ezen akció időtartama alatt azok is ellátogassanak a PC-Világ üzletbe Miskolcon, akik most nem gondolhatnak gépvásárlásra. A Szinva-Net Kft. és a Déli Hírlap közös játékában ugyanis, aki kivágja a cikkünk mellett megjelenő szelvényt, és kitöltve bedobja a boltban elhelyezett ládába, nyerhet egy precíz és korszerű Manesmann nyomtatót – természetesen, ha október 21-én a sorsoláson (a sorsolást déli 12 órakor tartjuk a PC-Világ szaküzletben) a szerencse kedvez számára, s az ő szelvényét húzzák ki a ládából. A PC-Világ szaküzlet címe: Miskolc, Kis-Hunyad utca 52. szám. A budapesti szaküzlet címe pedig Bosnyák tér 5. A telefonszámok: Miskolc 411-412, Budapest 252-0545.

A Packard Bell számítógépek amerikai gyártmányúak, szakemberek „a legjobb vételként" emlegetik, hiszen szolid árukhoz nagy teljesítmény párosul. A Manesmann nyomtatók pedig a német precizitást egyesítik a japán csúcstechnikával.

PC-VILÁG SZERENCSESZELVÉNY

Név: .....

Lakcím: .....

– 1993. OKTÓBER –

Mit ígérnek a csillagok mára?

Kos
III. 21-től
IV. 20-ig

Nagy terveket forgat a fejében, és most érzi elérkezettnek az időt, hogy nekifogjon megvalósításuknak. A kozmikus tér hatása kivételesen kedvező a kockázatos vállalkozásokra. Ha sorsdöntő lépésre kívánja elszánni magát, ma tegye. Ragadja meg a kínálkozó lehetőséget és egy percig se gondoljon arra, hogy rajtaveszíthet. A tévedés természetesen nincs kizárva, de az is vele jár a kockázattal. Egészen más akarni a győzelmet, és nyerni vagy veszíteni, mint megijedni és elszalasztani valamit, amit kicsikarhatott volna az élettől.

Bika
IV. 21-től
V. 20-ig

Elképzelése lassacskán alakot ölt. Kollégái is meg vannak lepve, azt hitték, csak nagyzol. Ám ez most nem fellengzős öndicséret, hanem anyagilag is sikerrel kecsegtető terv. Ha részletesen beszámol kedvesének a jó hírekről, akkor azon nyomban megbocsátja Önnek, hogy mostanság kissé elhanyagolta.

Ikrek
V. 21-től
VI. 21-ig

Egyszerre süt Önre a Nap és záporozik az eső, a jó keveredik a rosszal, és nem is tudja, sírjon-e vagy nevessen. Az otthoni nézeteltérés hamarosan megoldódik, emiatt nem kell aggódnia. Egészsége csaknem tökéletes, de azért nem árt egy alapos vizsgálat, csupán saját maga megnyugtatására. A munkahelyén tartósnak ígérkezik jó sorozata, így igazán bizakodva várhatja a következő hetet.

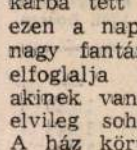

Rák
VI. 22-től
VII. 22-ig

A mai nap sem kedvező az üzletelésre. Próbálja meg elhalasztani folyó ügyeit, amennyiben ez lehetséges. Munkahelyén is vigyázzon, ha nem akarja, hogy a szájukra vegyék az emberek. Pletykáiknak ártalmas hatása lehet a későbbiekben! Persze ha úgy taktikázik, hogy nem törődik velük, akkor hamarabb véget vethet a kínos helyzetnek.

Oroszlán
VII. 23-tól
VIII. 23-ig

Fáradt és gyámolításra szorul, ezért azoknak a társaságát keresi, akik szívesen kényeztetik a dorombolóOroszlánt. Türelmesnek és megértőnek mutatkozik, mert ma Ön sem vágyik a csatamezőre. Sokkal inkább kívánkozik elbújni a világ elől. Ma este megszabadulhat a nehéz batyutól, ha rábízza magát a szerető lény óvó, féltő gondoskodására.

Szűz
VIII. 24-től
IX. 23-ig

Azt hitte tegnap, hogy nem tarthat sokáig ez a tétlenkedés, úgy látszik azonban, tévedett. S ha képtelen karba tett kézzel üldögélni ezen a napon is, nem kell nagy fantázia ahhoz, hogy elfoglalja magát. Hiszen, akinek van egy lakása, az elvileg sohasem unatkozik. A ház körül, vagy a háztartásban mindig akad valami tennivaló. És még csak keresnie sem kell.

Mérleg
IX. 24-től
X. 23-ig

Abban reménykedik, hogy ez a délelőtti síri csönd múló állapot. Sajnos, ebéd után sem változik a helyzet. Tehetetlenül üldögél, s még egy újság sincs kéznél, hogy legalább olvasgatna. Úgy tűnik, mintha ez a nap legalább kétszer olyan hosszú lenne, mint a többi. Pedig szó sincs róla, csak tétlenül nehezebben telik az idő. Csapja agyon olyasmivel, amire egyébként sajnálná drága idejét.

Skorpió
X. 24-től
XI. 22-ig

Olyan elánnal veti bele magát a különben nehéz munkába, mint eddig soha. Jó lenne, ha meg tudná őrizni ezt a lendületet, s ilyen erőszakosan tudná folytatni a küzdelmet. A többiek „energiaválságát" is Önnek kell ugyanis pótolnia, s lelket kell öntenie a csüggedőkbe is. A csillagkép szerint szerencsés napoknak néz elébe.

Nyilas
XI. 23-tól
XII. 21-ig

Próbálja meg ügyesebben összeegyeztetni munkáját a magánélettel. Nem szabad túl sokáig feszíteni a húrt, mert a végén elpattan. Nem ártana, ha tudatosan próbálná kiengesztelni az utóbbi időben igencsak elhanyagolt partnerét. Beszéljen neki többet a munkájáról, avassa be jobban a dolgaiba. Meglátja, ő is megértőbb lesz majd.

Bak
XII. 22-től
I. 20-ig

Amit megúnt, dobja ki. Ne őrizzen kövületeket a lakásában, hacsak nem az a szakmája. Az áttekinthetetlenség, a csótány, az egér annyi bosszúságot okozhat — nem beszélve az ide-oda rakosgatásról —, hogy elmegy az élettől a kedve. A „nagytakarítást" érzelmi életére is vonatkoztathatja. Az Ön számára a tevékeny egyedüllét sokkal elviselhetőbb, mint egy rossz kapcsolat.

Vízöntő
I. 21-től
II. 19-ig

A munkanapok utolsóján sok teendő vár Önre. Vállalkozásai még nem futottak ki annyira, hogy csak úgy magára hagyhatná őket, még nem... Egészségi állapota aggasztó, szervezete minden úton-módon jelzi, hogy elég volt, vad sztrájkba kezd. A lehető legjobb ellenszer, ha néhány nap szabadságot vesz ki!

Halak
II. 20-tól
III. 20-ig

Általános állapotában határozott javulást észlel. Mintha a hangja is vidámabban csengene, amikor reggel fogadja a szomszéd köszönését. Nemcsak az életét, hanem a munkakedve is visszatérőben. Ha valamivel több elszántságot tanúsít, még átlagon felüli eredményt is elérhet. De azért ne vigye túlzásba! Egyelőre elégedjék meg a puszta lehetőséggel!

WESTEL
RÁDIÓTELEFON
ORVOSOKNAK RENDKÍVÜLI ÁRKEDVEZMÉNY!
MEGRENDELHETŐ NONSTOP
06-60 350-105
06-60 350-411
06-60 327-195
06-46 366-956

Déli Hírlap 1993. okt. 15

MÓDSZEREK A MEGÉLHETÉSHEZ

Házi sütöde

Ez a sorozat azért készült, hogy különféle üzleti lehetőségeket mutasson be Önnek.

Mindannyian ismerünk olyan embereket, aki fenséges beiglit, vagy almás lepényt tudnak sütni. Talán önt is mindig az egekig magasztalják egy-egy házi készítésű süteménye után. Természetesen ezt össze sem lehet hasonlítani a boltival. Hát akkor miért ne csinálna ebből ön is üzletet? Miért ne adhatná el, amit olyan remekül el tud készíteni? Ez virágzó üzlet lehet, de néhány dolgot előbb át kell gondolni.

Először is önnek valószínűleg nagy örömet okoz az otthoni sütögetés, különleges alkalmakkor, vagy egy-egy ünnepre. Ám ahhoz, hogy ebből pénzt csináljon, hetente többször is kell majd ezzel foglalkoznia. Vajon ehhez is van-e kedve? Tudomásul kell vennie, hogy sokat és rendszeresen kell majd dolgoznia, ami ugyan jövedelmező tevékenység, de nagyban különbözik a szórakozásból végzett sütögetéstől.

Otthoni sütödét alapítani viszonylag könnyű. Mondjuk, hogy az ön specialitása a sajttorta. Legelőször is azt kell pontosan kiszámolnia, mennyibe kerül önnek egy torta. Ez annyit tesz, hogy pontosan be kell számolni minden hozzávalót, a tepsi vajazásához szükséges vajtól kezdve az elektromos áramig vagy gázig, amit a sütéshez használ. Ez pedig nem könnyű. Hiszen egy tojás tört részének árát kiszámítani és 10 dkg liszt árához hozzáadni nem egyszerű. Ha végül mégis sikerül, valószínűleg meg fog lepődni azon, milyen drága is az a sajttorta. És a munkadíjat még nem is számolta!

Egyszerűen duplázza meg a végeredményként kapott összeget! Ez lesz az eladási ár. Ne lepődjön meg, ha ezt soknak találja, hiszen az emberek a házi süteményekért hajlandók többet fizetni, mint a boltiért!

Ebben az üzletágban is legfontosabb, hogy minél több rendszeres megrendelőt szerezzen. Ez azt jelenti, hogy először is a környékbeli éttermeket, közérteket, büféket keresse fel! A cél az, hogy rendszeres heti adagokra vegyen fel rendeléseket, és ne az egyéni vásárlókra hagyatkozzon, akik kiszámíthatatlan mennyiségben vásárolnak. Ha már kialakította a „közületi" vevőkörét, közvetlen értékesítést is szervezhet.

Az éttermeket és üzleteket árumintával együtt keresse fel, mégpedig ne a legnagyobb forgalom idején, hanem akkor, amikor a tulajdonosnak vagy vezetőnek van ideje önnel foglalkozni! Hagyjon mintát a süteményből, és ha az valóban olyan jó, mint azt családja és ismerősei mondják, akkor hamarosan nagy mennyiséget rendelnek öntől! Mihelyt az ön süteményét megkedvelik, alig győzi majd a rendeléseket teljesíteni.

Elérkezik majd az az idő, amikor el kell döntenie, mennyire akar terjeszkedni. Fenyeget az a veszély, hogy ha túl nagy mennyiségben süt, akkor a dolog elveszti házi jellegét, pedig ez a legfontosabb benne. Ne vállalja a kockázatot, mert az esetleges minőségromlást vevői úgyis észreveszik, és nem fog nekik tetszeni!

A vállalkozást elkezdheti saját konyhájában is, később felszerelheti újabb, nagyobb teljesítményű gépekkel, alkalmazottat fogadhat, és hatalmas léptekkel haladhat a meggazdagodás felé. Mindig az áru szállításakor kérje a fizetséget!

Még egy utolsó jó tanács: ragaszkodjon azokhoz a süteményekhez, amelyek biztos nyerők, és ne kísérletezzen újakkal, legalábbis addig, amíg nem áll szilárdan az üzlete!

Sok sikert és jó étvágyat!

*

Az American Business School 100 részes sorozatát *Frank Apponyi* elnök úr jóvoltából kapta meg a lap. Az iskola nemcsak a sajtón keresztül segít a jobb életre, az üzleti sikerre, avagy csak a biztosabb megélhetésre vágyóknak: tanfolyamokat szervez, amelyeken intenzív módon lehet elsajátítani az ismereteket. Akit érdekel a képzés lehetősége, levélben jelentkezzen szerkesztőségünknél, cím: 3527 Miskolc, Bajcsy-Zsilinszky Endre út 15.

AMERICAN BUSINESS SCHOOL

MAGYAR NEMZETI BANK

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI IGAZGATÓSÁG

AZ ÁLLAMKÖTVÉNYEK VÉTELI ÉS ELADÁSI ÁRFOLYAMA A MAGYAR NEMZETI BANKNÁL

DÁTUM: 1993. OKTÓBER 15.

Kötvény	Vételi nettó árf.	Eladási nettó árf.	Felhalm. kamat 1993. okt. 15.	Eladási árfolyamhoz tart. hozam
94/A	98,00	98,60	16,68	—
94/B	97,23	97,83	14,43	19,50
95/A	93,54	94,14	0,42	19,44
95/B	93,67	94,27	19,39	19,39
95/C	96,95	97,55	12,27	19,50
95/F	95,72	96,32	4,89	19,50
95/G	99,15	99,75	3,53	19,50
95/H	99,25	99,85	1,87	19,50
96/A	94,31	94,91	13,15	18,65
96/B	96,03	96,63	12,75	19,29
96/C	95,97	96,57	11,84	19,27
96/F	95,93	96,53	7,24	19,13
97/C	94,09	94,69	11,24	18,48
98/A	99,50	100,10	10,39	—

Bruttó árfolyam = nettó árfolyam + esedékesség napjáig felhalmozott kamat.

Esedékesség: készpénzfizetés esetén a tárgynap, átutalással történő fizetés esetén a szerződés megkötését követő 5. naptári nap.

A megjelölt árfolyamok az 1994/A kötvény esetében maximum 1 000 000 Ft névértékű kötvény vételére, ill. 1 000 000 Ft névértékű kötvény eladására jelentenek kötelezettséget.

A többi államkötvénynél a vételi limit 1 000 000 Ft, az eladási limit 3 000 000 Ft.

A kötvények megvásárolhatók az MNB B.-A.-Z. Megyei Igazgatósága pénztáránál. Cím: 3525 Miskolc, Hősök tere 3. Telefon: (46) 356-622. További információkkal és tanácsadással az igazgatóság munkatársai személyes felkeresésre a székház III. emeletének 327-es szobájában, vagy a (46) 346-658-as telefonszámon munkanapokon 8—15 óráig állnak a befektetni kívánók rendelkezésére.

A Tchibo és a Déli Hírlap akciója vidéken

Miskolc után vidéken folytatja akcióját a Tchibo és a Déli Hírlap. Aki az alábbi időpontokban és helyeken legalább egy Tchibo kávét és egy Déli Hírlapot vesz, ajándékot kap. Aki pedig legalább három hónapra előfizet lapunkra ugyanott, az egy 25 dekás Tchibo kávét kap ajándékba.

Sárospatakon zárul akciónk a Mátra Füszért diszkontjában, október 15-én.

Ha Nagybánya, akkor a Miskolci és a MissionArt Galéria

A festői természetet írta át festői nyelvére

Nagy Oszkár képeit és grafikáit megvásárolhatják

— Azt szeretnénk, ha felmerül valahol Nagybánya neve, ezzel egy időben a Miskolci Galéria, illetőleg a MissionArt Galéria is beugorjon a képbe, mint elhivatottak, amelyek a nagybányai örökség méltó gondozói, s ezzel is önálló kulturális arculatot képviselnek — kezdte beszélgetésünket *Jurecskó László* művészettörténész, a *MissionArt Galéria* egyik vezetője annak kapcsán, hogy szombaton délben a nagybányai iskola egyik jeles képviselőjének, Nagy Oszkárnak nyílik kiállítása a Miskolci Galériában (Déryné u. 5.).

— Gondolom, nemcsak én hallottam keveset Nagy Oszkárról...

— Tavaly decemberben már volt egy nagybányai átfogó kiállítás a Miskolci Galériában. Ez lesz az első emlékkiállítás. A kevésbé ismerteknek, így *Nagy Oszkárnak* — jövőre *Jándi Dávidnak*, később pedig *Boromisza Tibornak* — a munkáit mutatjuk be. Nagy Oszkár munkássága az 1920-as években teljesedett ki. Nagybányán — 1893-tól 1965-ig élt — ott is halt meg. Önálló, egyéni út kijelölője volt, Nagybánya festői környezetének a világát írta át saját festői nyelvére. Nagy festékfoltokkal dolgozott, élénk, keveretlen színeket használt, fény-árnyék hatások jellemzik képeit, s mindezt voltaképpen *expresszív naturalizmusnak* nevezhetjük. Pályája, egész művészete homogénnak tekinthető, nincsenek különösebb stílusváltásai. Ez persze nem jelenti azt, hogy különböző korszakai ne lennének, például a témaválasztásban, ugyanis a nagybányai és a felsőbányai bányászvilág ragadta meg nemegyszer. A húszas-harmincas években a színfoltokat már úgy rakja, hogy szinte a látványtól elvonatkoztatott, ezáltal nonfiguratívvá válik.

* *Szombaton délben nyílik Nagy Oszkár kiállítása. (Szabán Gabriella felvétele)*

— Ez a teljesen külön út azt is jelentette, hogy szervezetileg sem tartozott a nagybányaiakhoz?

— Igen, így van. De Nagybányán az életművét nagyon sokan szerették, sok pártolója és vásárlója volt.

— A mostani kiállítás hogyan állt össze? Lehet ezekből a művekből esetleg vásárolni is?

— A festő életművét átfogó kiállítást hoztunk össze *Kishonthy Zsolt* művészettörténész barátommal, aki társam a MissionArt Galériában. Rokonai élnek Nagybányán, és elég régtől foglalkozik a nagybányai iskolával. Olyan művészeket is felfedeztünk, akik korábban kevésbé voltak ismertek. Visszatérve Nagy Oszkár kiállítására: 70 festmény és 10 grafika került az anyagba. Tíz festmény és valamennyi grafika megvásárolható. A Miskolci Galériabeli kiállítás mellett a MissionArt Galériában (Széchenyi u. 14.) szintén találkozhatnak az érdeklődők a nagybányaiak műveivel, és természetesen vásárolhatnak is belőlük. Nagy Oszkár kiállításának anyagát egyébként — két kivételtől eltekintve, amelyek a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonát képezik — műgyűjtőktől kértük el erre az alkalomra.

— A meghívó szerint a kiállítást Gheorghe Vida művészettörténész, a román kulturális minisztérium képzőművészeti osztályának igazgatója nyitja meg.

— Nagyon örülünk annak — veszi át a szót *Dusza Árpádné*, a Miskolci Galéria igazgatóhelyettese —, hogy a kiállítás alkalmából nagybányai küldöttséget fogadhatunk, és elfogadta felkérésünket *Gheorghe Vida* úr. A kiállítást követően a miskolci művésztelepen baráti beszélgetés keretében látjuk vendégül a küldöttséget.

(karosi)

film

Bűnben égve

Sidney Lumet imád tárgyalótermi filmeket rendezni, a közönség meg imádja a jól megcsinált tárgyalótermi filmeket: ebből a szerencsés egybeesésből már számos siker született, többek között az emlékezetes Tizenkét dühös ember.

Feltehetően a Bűnben égve című új Lumet-film megtekintése után sem lesz a nézőtéren több dühös ember, mint tizenkettő, a többiek elégedetten távoznak majd, hiszen azt kapják a pénzükért, amit vártak: izgalmat egy olyan krimiben, ahol nem a véres akciók sorozata tartja fenn a feszültséget, hanem a cselekmény ötletessége.

Adva van ugyanis a filmben egy szép, sikeres ügyvédnő, Jennifer Haines *(Rebecca DeMornay)*, aki a veszélyes bűnözők védelmére specializálta magát, és nincs hozzászokva a vesztett ügyekhez. Ennek megfelelően magabiztos, és elbizakodott kissé. A hölgy tehát nemcsak külsejére hiú (ami jogos), hanem szakmai imázsára is (ami ugyancsak jogos), **ám ez a két tulajdonság halálos veszedelembe sodorja.** Adva van ugyanis — másodszor — egy David Greenhill *(Don Johnson)* nevű jóvágású playboy, akit szándékos emberöléssel vádolnak. Greenhill gyakorlatilag maga a sátán: ravasz, gátlástalan, egy kissé őrült, ahhoz azonban pokolian ért, hogyan használja fel az embereket saját céljaira (és hogyan tegye el őket láb alól, ha ahhoz támad kedve).

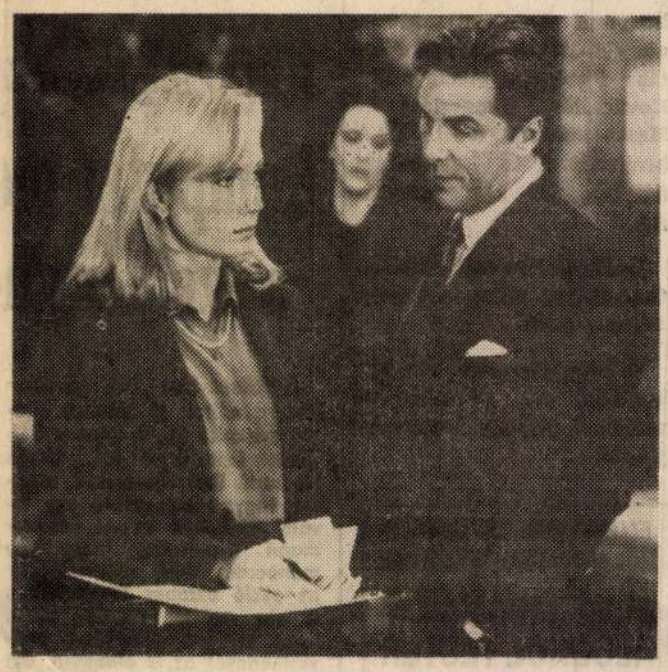

* *A szép ügyvédnő és a sármos gonosztevő: Rebecca DeMornay és Don Johnson.*

Ezúttal éppen a szép ügyvédnőt használja fel céljaira ferfibájai teljes arzenáljának bevetésével. Jennifert általában nem zavarja, ha ügyfele nem ártatlan abban, amivel vádolják, hiszen ezért sikeres ügyvéd, Greenhill azonban valami egészen más. Jennifer hamarosan rájön: az igazság sokkal szörnyűbb, mint azt sejteni lehetett, a feltételezett áldozatok valóban a férfi áldozatai, sőt már kiszemeltetett a legújabb áldozat is: maga Jennifer...

Akkora áldozatot azonban már nem hajlandó meghozni a szép és okos ügyvédnő, hogy maga is áldozat legyen, noha Greenhill olyan csapdát állít neki, amiből nincsen kiút. Vagy mégis? Erről szól a film.

Kiss József

A Bódva völgye növényvilága

Az Edelényi Családsegítő Központ és az Ifjúsági Ház pályázat útján lehetőséget kapott a Bódva völgye növényvilágának kiállítás formájában történő bemutatására. A program megvalósítását biológiatanárok és népművelők segítik majd.

Bugyivásár egységáron!

BUGYI, TIPEGŐ EGYSÉGESEN 35 FORINTÉRT, áfával együtt!

Megvásárolható: Miskolc-Görömböly, Harsányi út 2., 12 és 18 óra között, szombaton is!

Sümegi György

AZ EGYETEM AULÁJÁBAN

Jubileumi évadnyitó hangverseny

A fennállásának 30. évfordulóját ünneplő Miskolci Szimfonikus Zenekar nagy sikerű hangversennyel köszöntötte a város közönségét, a zene és a zenekar barátait. Az évadnyitó koncertet a Miskolci Egyetem aulájában rendezték meg, amely erre a kivételes alkalomra szűknek bizonyult. A népszerű program két közkedvelt XX. századi műre épült, a Galántai táncokra és a Carmina Buranára.

Kodály Zoltán 60 évvel ezelőtt mutatta be a népi verbunkos jellegzetességeit felvonultató táncfüzérét. A Galántán töltött gyermekévek élménye ösztönözést adott a zenei múlt emlékeinek módszeres gyűjtésére, melynek eredménye azután pompásan hangszerelt, színes zenekari műben kelt életre. A *Miskolci Szimfonikusok* koncertjein gyakran csendül fel ez a nagyszerű muzsika, kitűnő lehetőséget biztosítva ragyogó fúvós szólókra, telt vonószenekari hangzásra. Az est karnagya, *Kovács László* nem erőszakolta akaratát az együttesre. Szándékát úgy valósította meg, hogy „hagyta" a zenekart, a szólókat érvényesülni, ugyanakkor jó tempókkal, világos, kifejező mozdulatokkal színes zenei képeket teremtett meg.

Nagyhatású, rendkívül népszerű kompozíció töltötte be az ünnepi est nagy részét. *Orff* kantátája jól szemlélteti a német zeneszerző stílusát; kellemes hangzás (tonális zene), elemi erejű ritmika, széles dinamikai skála. A *Carmina Buranát* 1937-ben mutatták be Frankfurtban, és sikere azóta sem csökkent. A három részes világi kantáta a szerelemről, a mulatozásról szól, a paródia, az örömteli vidámság hangján. A zenekarban nagy szerepet játszszanak az Orff-nál központi helyet betöltő ütőhangszerek. A szerző az énekes szólistákra, a vegyeskarra nehéz, de hálás feladatot ró.

Már nem számít meglepetésnek, de nem hagyhatom szó nélkül, milyen nagyra értékelhető, amikor ilyen nagyszabású oratorikus művet kotta nélkül vezényel Kovács László. Így teljes figyelmét az előadóapparátusra és a kantáta sokféle zeneiségének összefogására fordíthatta. Imponáló biztonsággal, színes képzelőerővel sorakoztatta fel az álmodozó, humorizáló, táncos, szerelmes hangulatú tételeket.

A három szólista közül *Iván Ildikó* (szoprán) szép hangszínű lírai énekével, *Fülöp Attila* (tenor) remekbe sikerült paródiájával, *Káldi Kiss András* (bariton) kifejező, természetes deklarálásával aratott nagy sikert. A *Magyar Állami Énekkar* (karigazgató: *Antal Mátyás*) tagjai a tőlük megszokott magas színvonalon és hőfokon, látható kedvvel és zeneiséggel szólaltatták meg a kantátát, nagyban hozzájárulva a maradandó élményű hangversenyhez.

Barta Péter

Jiddis népdalokat ad elő a Kaláka

A Nemzetközi Kereskedelmi Központ színháztermében október 27-én, szerdán este hatkor (Mindszent tér 1.) *Volt egyszer egy kis zsidó* címmel *Gryllus Dániel*, *Gryllus Vilmos* és *Sárközi Gergely*, azaz a Kaláka együttes egy része mutatja be műsorát. Ebben *Kányádi Sándor* fordításában jiddis népdalokat adnak elő. Jegyek kaphatók a Nemzeti Filharmóniánál, a Belvárosi Kulturális Menedzserirodánál, valamint az előadás előtt a helyszínen.

Sportvetélkedők, virágkiállítás, cserkészavatás

Szikszói kulturális napok

Olasz ételek a Dreher sörbárban

Szeretettel meghívjuk Önt és Kedves Családját a Szikszói kulturális napok rendezvényeire — olvassuk az e célra kiadott műsorfüzet első oldalán. A művelődési központban Füzesséri József érdeklődésünkre elmondta:

— Már az elmúlt években október 23-a körül több kulturális programot szerveztek a városban működő intézmények és társadalmi csoportok. Néhány éve a kórház is tudományos üléseket, konferenciákat szervez, amelyek megyei szintűvé nőtték ki magukat.

A városvédő és -szépítő egyesület javaslatára 1990-ben ezek a kulturális és tudományos programok a Szikszói kulturális napok címet kapták. Azóta hagyománnyá vált, és a gimnázium, általános iskola, óvoda és művelődési központ mellett bekapcsolódtak az egyházak, és a Budapesten működő Szikszói Baráti Kör is.

— E rendezvények minden évben egy-egy kiemelkedőbb esemény köré csoportosultak, így 1990-ben a helyreállított Turul-emlékmű avatása, *dr. Für Lajos* honvédelmi miniszter részvételével, 1991-ben emléktábla-avatás az 1956-os forradalomban és szabadságharcban életüket áldozó szikszóiak emlékére.

A képviselő-testület pozitív hozzáállása nyomán 1992-ben megfelelő anyagi bázis megteremtésével létrejöhetett egy színvonalas kulturális program, amelynek keretén belül megtörtént a testvérvárosi okmányok aláírása. Azóta városunk egy olasz és egy német település testvéri szeretetét élvezi, amelyek az 1993-as kulturális napokon is részt vesznek.

*

Panyik József, a város polgármestere elmondta, hogy a város igyekszik e hagyományt tovább ápolni. Az október 19—30. között megrendezendő programok sokoldalú szórakoztatás, művelődés lehetőségét kínálják.

Lesznek sportvetélkedők, történelmi témájú előadások, tudományos értekezlet, virágkiállítás, olasz képzőművészeti kiállítás, cserkészavatás, színházi előadás, filmvetítések (Jurassic Park, Jézus Krisztus szupersztár, Sztálingrád), tombolasorsolás, diszkó — a művelődési központban, koszorúzás és megemlékezés az '56-os emlékműnél — olasz gasztronómiai napok 21-én, 22-én, 23-án a Dreher sörbárban, és sok minden más.

(BE)

MOST KAPHATÓ OLCSÓBBAN ARANY ÉKSZER!

Ékszer és autó

Zálogház L & A

Nyitva: 8-tól 16 óráig, hétfőn: 18 óráig.
Autózálog: Kiss Ernő u. 17. Telefon: 356-888.
Ékszer: a Szemere utcai OTP mögötti közben, Mártírok u. 1.
Megemelt, nagy összegű kölcsön!
ÉKSZERFELVÁSÁRLÁS ÉS -ELADÁS IS!
Telefon: (46) 359-710

Nagy Oszkár: Utcarészlet az István-toronnyal. (Czakó Lajos felvétele)

Miskolc a Nagybánya-kutatás központja lehet 3.

Műcsarnoki ívelés Aradtól Kassáig

Ráférne a felújítás a művésztelepre

A nagybányai jeles festő, *Nagy Oszkár* nemrég nyílt kiállítását magas rangú küldöttség, illetőleg romániai magyar művészek tiszteltték meg. Ugyanakkor a hazai képzőművészeti élet kiválóságai, irányítói is ott voltak. *Passuth Krisztinával*, az ELTE tanszékvezetőjével már beszélgettünk, s most folytatjuk a gondolatsort *Sümegi Györggyel*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Képzőművészeti Főosztályának vezetőjével.

— Történelmileg kissé hasonlatos a helyzet 1896-hoz, amikor Hollóssy Nagybányára telepítette a müncheni iskolát.

— Tökéletesen igaza van, egy nemzetközi művésztelep, amely magyar, német, szlovák, orosz hatásokat egyesített, valóban fundamentális jelentőséggel bír a magyar nemzeti művészetben. Mi — értendő ez a kormányzatra — akár nagyobb áldozatvállalással is hajlandóak vagyunk Nagybánya szellemiségét hazahozni, vagy éppen Európa felé kinyitni. Pillanatnyilag Budapest és Bukarest kommunikál, de épp a Nagy Oszkár kiállítása mutatja azt, hogy vannak közvetlen utak is. Miskolc és Nagybánya művész-cserelátogatásokkal segítheti elő ezt az Ön által is említett kívánatos nemzetköziséget.

— A Miskolci Galéria egyre inkább kiteljesedni látszik, nemcsak elhelyezésére utalok természetesen.

— Azt kell mondjam, hogy a Miskolci Galéria már komoly gyűjteménnyel rendelkezik, Szalay, Kondor, Feledy, ezeket az anyagokat múzeumi követelményeknek megfelelően kell gyűjteni, gondozni, védeni. És természetesen az említettek mellett vannak még mások is, úgy hogy azt gondolom, egyre inkább nyilvánvaló, hogy például a Miskolci Galéria egy grafikai profilt kialakíthasson, s mondjuk, a sokszorosított grafikát gyűjtse. Az általam elismert, s toleránsnak tudott múzeumi vezetéssel biztos vagyok benne, ezen a téren is kialakítható egy kitűnő, korrekt szakmai egyeztetés, együttműködés. Ezért is fontos *dr. Dobrik István* művészettörténész jelenléte a Miskolci Galéria élén.

— A Miskolci Egyetemen, ha úgy tetszik kuriózumnak számít a Kunt Ernő által vezetett vizuális antropológiai tanszék.

— Értem a kérdést, és valóban elképzelhető, hogy beindítjuk a művelődéstörténeti és muzeológus képzést is a Miskolci Egyetemen.

— Pillanatnyilag meglehetősen siralmas állapotban van a miskolci művésztelep, ugyancsak ráférne a felújítás, illetőleg félő, hogy a színház-rekonstrukció függvényében esetleg nagy kiállítóterem nélkül maradhat a Miskolci Galéria.

— A minisztérium részéről mi mindent megteszünk annak érdekében, hogy a Miskolci Galéria — egy nagy ívet húzok — Aradtól Kassáig tudjon kommunikálni. Utalok itt most a bevezetőben említett szükségszerű és jótékony nemzetköziségre. Meggyőződésem, hogy az önkormányzat látva, itt egy rendkívül igényes képzőművészeti központ működik, például Miskolc a Nagybánya-kutatás fellegvára lehet, minden támogatást megad, miként teszi ezt a színház esetében. Úgy gondolom, hamarosan lesz Miskolcnak Európa-szintű műcsarnoka.

(Vége)

Karosi Imre

film

A szerelem hullámhosszán

Hiába tetszenek tekergetni a rádiót: a szerelem hullámhossza nem található meg az állomások között. A szerelem hullámhossza csak a moziban fogható: ez a címe ugyanis a most bemutatott új amerikai filmnek. A film megtekintéséhez egyébként nem szükséges rádió, kell viszont tetemes mennyiségű papírzsebkendő (a Negrót is otthon lehet hagyni ezúttal, úgyis elnyomja a papírzörgést a szipogás.)

Jonah, a „kerítőnő", és papája, Sam.

Ez ugyanis egy klasszikus, édes-bús szerelmi történet, mellyel Hollywood a megszokott professzionalizmusával a nézők könnyzacskóit vette könyörtelenül célba. A történet karácsony este kezdődik, amikor is egy rádióműsorban a tízéves Jonah előadja leghőbb kívánságát: legyen végre új felesége nemrégiben megözvegyült papájának.

„Ahol a legnagyobb a baj, ott a legközelebb a segítség" — szokták mondani, s ezúttal is így van: az ország legtávolabbi sarkában egy kérges lelkű riporternő, Annie, éppen hallgatja az adást, s a kisfiú hangja olyan húrokat pendít meg lelkében, amilyen húrok kérges szívű riporternők lelkében nem is szoktak pengeni. Rádöbben, hogy Jonah papája a nagy Ő, így aztán otthagy csapot-papot, vőlegényt és egyebeket, megindul, hogy átszelje a kontinenst és meggyőződjön róla, valóban Sam (Jonah papája) lenne a végzete, férfiú képébe öltözve.

Annie remek szövetségesre akad Jonah személyében, aki igyekszik összeboronálni a két felnőttet, akik gyerekesen viselkednek: csetlenek-botlanak saját érzelmeik között, miközben teljesen nyilvánvaló, hogy a forgatókönyvíró (azonos a rendezővel, *Nora Ephronnal*) és az ég egymásnak teremtette őket.

A filmen persze nemcsak sírni, hanem nevetni is lehet: főként Jonah bölcsességein, aki saját szemszögéből látja a felnőtt világot. Ez a valóságban is így van. A Jonahot játszó kisfiú, *Ross Malinger* ugyanis így nyilatkozott a film sztorijáról: „A repülés nagyon drága és ablakon kidobott pénz. Ha viszont autóval megy az ember, akkor is fizetni kell a benzinért, meg egy csomó mindenért. Észre sem veszed, és az utcán találod magad egy fillér nélkül."

Kiss József

1993. okt. 21

apróhirdetések

Telefonos hirdetésfelvétel

412-845
(fax is)
342-694

Reggel 8-tól délután 3 óráig

HA DÉLUTÁN 2 ÓRÁIG FELADJA HIRDETÉSÉT, LAPUNKBAN MÁSNAP MEGJELENIK!

Hirdetések felvétele Miskolcon

- Magyar Hirdető, Uitz Béla u. 1–3. ☎ 340-464
- ÉM Hirdetésfelvételi Iroda, Széchenyi u. 15–17. ☎ 341-893
- Végső Ingatlanügynökség, Széchenyi u. 36. ☎ 347-915
- Miskolci Nemzeti Színház, jegyiroda, Déryné u. 1. ☎ 344-862
- Fair Contact Manager Iroda, Széchenyi u. 8/2. ☎ 351-894
- Borsodi Nyomda portája, Bajcsy-Zs. út 15. (8–14 óra között)

ingatlan

Elcserélném 2 szoba + hálófülke, telefonos, III. emeleti, selyemréti lakásomat, másfél szobás, komfortos, belvárosira. Érdeklődni: napközben 356-136, este 350-293.

Sürgősen eladó, vagy kisebbre cserélendő, egy saját tulajdonban lévő, belvárosi, 73 négyzetméteres, 3 szobás, IX. emeleti lakás. Telefon: 352-219.

Másfél szobás lakást vásárolnék, OTP-hitel igénybevételével. „Bizalom" jeligére a szerkesztőségbe.

Eladó 2 lakásos társasház földszinti része, 2 szobahallos, erkélyes, összkomfortos, telefonnal, szuterénnel, mely csendes műhelynek alkalmas, 440 négyzetméter kertrésszel. Érd.: Végső Ingatlanügynökség, Széchenyi út 36. Tel.: 347-915.

Több családnak, vagy bármilyen vállalkozásnak megfelelő, 500 négyzetméteres luxuslakás Miskolc zöldövezetében, a Derkovits utcában eladó. 5 szoba, nagy nappalival, több fürdőszoba, három garázs, kettős fűtési rendszer. Érdeklődni telefonon: 366-956.

Mezőcsáton 2 szoba-hallos, központi fekvésű családi ház, nagy udvarral, bevezetett bádogosműhellyel eladó. Érdeklődni: mindennap, péntek délutánig. Telefon: 06-49-352-553.

Eladó 1024 négyszögöl telek Görömbölyön. Érdeklődni: 369-502.

Lakás eladó Encs, Bercsényi út 44., 2 szobás, központi fűtéses, fürdőszobás. Kábeltévé. Irányár: 1 400 000 forintért.

A belvárosban, a Tulipánházban 65 négyzetméteres, IV. emeleti, üres lakás kiadó. Érd.: Végső Ingatlanügynökség, Miskolc, Széchenyi út 36. 347-915.

Bogácson, 70 m²-es hétvégi ház, 200 négyszögöl telekkel eladó, vagy miskolci, belvárosi lakásra cserélhető. 48-340-185.

Eladó 60 m²-es társasházi lakás. Érdeklődni lehet: Miskolc, Árpád 16., VIII/2., mindennap 14—17-ig. Irányár: 1 250 000 Ft.

1 + 2 fél szobás, OTP-lakás az Avas III. ütemben, a Kölcsey úton, VII. emeleten eladó. Tel.: 361-520, 18 órától.

albérlet

Üres lakást bérelnék, 6000 forint + rezsi. November 1-jei költözéssel. Érd.: 8—16 óráig, 321-472.

adás-vétel

Kárpótlási jegyet napi áron veszek. Tel.: 46-344-525.

Kárpótlási jegy privatizációhoz eladó. Tel.: 46-348-919.

Babakocsi új, olcsón eladó. Mintás, több funkciós, átalakítható járókának, hintaágynak. Irányár: 8500 Ft. Tel.: 46-363-825.

Aranyszínű spániel kiskutyák, törzskönyvezve eladók. Tel.: 374-463, este.

Tovább tart az almavásár a Búza téri nagybani piac 58-as kocsiállásán. Jonatán, Delicsesz 12,50 Ft/kg. Nagyobb tételek megrendelése helyben, vagy a 46-369-358-as telefonon.

4 szálas ipari interlock eladó. Telefon: 334-092.

Kárpótlási jegyet 65 százalékon veszek. Érd.: 46/319-720-as telefonon.

Akció! A BAL-VAL Kft. őszi meglepetése. Most 20 százalékkal olcsóbban vásárolhat nálunk. Selyemvirágok, zöldek, futók, fák akciós áron. Ezt ne hagyja ki! Budafok XXII., József A. 20. Telefon: 226-9792.

jármű

Wolksvagen Passát 91-es évjáratú, 1,6-es, benzines, piros, újszerű állapotban, reális áron eladó. Telefon: 362-418, 319-938.

Citroën BX 19D 85 decemberi, rendszeresen szervizelt, magnóval, riasztóval, friss műszakival, megkímélten eladó. Tel.: 347-570.

1981-es kiadású, 1300-as Dacia eladó, 50 000 Ft-ért. Érd. 17—19-ig: 359-165.

Ínyencek, figyelem! Klaszszikus, 1973-as évjáratú Chevrolet Camarro eladó. A négykerekű villám 320 lóerős, 5700 köbcentiméteres, végsebessége 250 km/óra. Fogyasztása meglepően alacsony. Irányár: 630 ezer Ft. Érd.: 365-359, este 8 után.

Volkswagen Passat, '92-es évjáratú, 1,6-os benzines, piros, újszerű állapotban, reális áron eladó. Telefon: 362-418, 319-938.

1985-ös, kiváló állapotban lévő Opel Senator, gyári extrákkal eladó. Telefon: 352-219.

Saab 900-as turbó, ezüstmetál eladó. Érd.: este 6 után, 46-319-616.

Opel Manta, kitűnő állapotban eladó. Megtekinthető a Farkas és Kalmár Autókereskedésben, Sajó u. 27. Telefon: 46/357-212.

'82-es, 1310es Dacia eladó. Érd.: az esti órákban, 17—19 óráig, a 348-986-os telefonon.

vegyes

Filmnyomómunkát vállalok. Emblémázás, számozás, zászlókészítés stb. Miskolc, Győri kapu 92., autósbolt.

Vízvezeték szerelését, javítását, vízóra, automata mosógép bekötését vállalom. Telefon: 365-402.

Tervezhető jövő! Hitel, könnyített feltételekkel! 334-073.

Videofilm-kölcsönzés, már 50 forinttól a Star Shopban. Miskolc, Ady Endre út 3.

Vízvezeték-szerelést, mosógépbekötést, dugulás-elhárítást, csapok javítását vállalom. Telefon: 365-381.

HOMEOPÁTIA (a legszelídebb gyógymód), lézerterápia (az íriszen keresztül), manuálterápia, akupresszúra (kínai pontmasszázs), fitoterápia, bioenergiai korrekció, magneto- és vákuumterápia a Miskolci Természetgyógyászatban. Semmelweis u. 3., telefon: 326-519.

NE VÁRJA MEG A HIDEGET,

most hozza tisztítani, festetni, javíttatni, átalakíttatni irháját, bundáját, bőrkabátját, velúrkabátját!

Miskolc, Hunyadi u. 30

JUTKA SZŰCS

ZANUSSI LEHEL hűtővásár!

Szenzációs

A legkedvezőbb áron!

10% árengedmény

amíg a készlet tart!

Miskolc belterületén díjtalan házhozszállítás!

Miskolc, Széchenyi u. 92. tel.: (46) 358-410

Épületek villamosítását és bármilyen villanyszerelési munkát, rövid határidővel vállalok. Tel.: 46/349-313.

Egyéni vállalkozók, bt-k, kft-k részére könyvelést, adótanácsadást tb-ügyintézést, számítógépes feldolgozással vállalok. Érd.: 46-354-010, 17—20 óra között.

Kakukkfüves, velővel töltött borda — nagyadag 199 forint. Ízelítő a Szent Kristóf étterem étlapjáról. Cím: Miskolc, Győri kapu 23. Nyitva: 11 órától 23 óráig. Esküvői menü személyenként már 600 forinttól. Napi menü: 91 forintért. Tel.: 347-061.

Dolgozókat alkalmaznak

GRÉDER-kezelet keresünk állandó munkára. Tel.: 343-315.

Otthon fekvő beteg mellé keresünk ápolót, aki két fős kis háztartás házvezetőnői teendőit is ellátná. Ottlakás is lehetséges. Választ „Megélhetést nyújtunk" jeligére kérjük a szerkesztőség címére. (3527 Miskolc, Bajcsy-Zs. u. 15. Déli Hírlap.)

8 órás szakképzett élelmiszereladót élelmiszerboltba felveszek. Érdeklődni: 362-505.

Kft. németországi munkára keres kőműves csoportvezetőt. Német nyelvtudás nem szükséges. Érdeklődni: október 21-től du. 18 órától a 360-028-as telefonon.

„C" kategóriával rendelkező gépkocsivezetőket felveszek. Miskolc, Kulich Gy. 13., IX/2.

40 év körüli, teherautósofőrt felvennék. Tel.: 368-913.

BÁLOK
TÁRSAS RENDEZVÉNYEK
ESKÜVŐK
SZÍNVONALAS LEBONYOLÍTÁSA

HIDEGTÁLAK • HIDEGKONYHAI KÉSZÍTMÉNYEK
CSALÁDI ÉS ÜZEMI RENDEZVÉNYEKRE

KIHORDÁSOS ÉTKEZÉS

EGYÉNI ÉS VÁLLALATI ELŐFIZETŐKNEK 90 Ft /ADAG

GYORS ÉTTEREM

MISKOLC, ZSOLCAI KAPU 1.
TEL.: 326 - 882, 326 - 811 /172

BOLT Betéti Társaság

Amerikai, NATO és egyéb katonai ruházati áruk nagykereskedelmi forgalmazója

• Gyakorlók:	560–6000 Ft között
• Pilóta- és páncélos overallok:	800–4500 Ft között
• Katonai nadrágok:	360–2000 Ft között
• Pilótadzsekik:	3200–6000 Ft között

• Zászlók, kulacsok, sapkák, mellények, övek, ingek, pólók egyedülálló választékban.

Ugyanitt
francia és német használt ruházat 160–1200 Ft között

Bolt BT-raktár:
Miskolc, Salétrom u. 30. Telefon: 46-382-826

Központi raktár:
Szolnok, Thököly u. 85. Telefon: 56-423-126

360 forintból visszaadunk 270-et

Egy csomag Tchibo a Déli Hírlap mellé

Aki szerkesztőségünkben legalább egy hónapra előfizet a Déli Hírlapra, az ajándékba kap egy csomag Tchibo kávét. A DH egyhavi előfizetési díja 360 forint. A 250 grammos Exclusive Tchibo ára 207 forint. Azaz 360 forintért 567 forint árú olvasni- ésinnivalót kapnak azok, akik lapunk titkárságán fizetnek elő ránk. De számolhatnak úgy is, hogy nekik csak 153 forintba kerül — 360 helyett — egy hónapra a Déli Hírlap. (Tehát kevesebb, mint a felébe!) Akciónk addig folytatódik, amíg az ajándék kávékészlet tart.

A DÉLI HÍRLAP AJÁNDÉKA

10 szóig ingyen adhatják fel apróhirdetésüket lapunkban Kedves Olvasóink, ha a mellékelt szelvényt kitöltik, postán feladják szerkesztőségünk címére, vagy behozzák a Sajtóházba (3527 Miskolc, Bajcsy-Zsilinszky út 15.) (Gyászközleményt csak személyesen fogadunk el!)

ITT KELL LEVÁGNI!

200 forint értékű ingyenes apróhirdetés

Kérem, hogy lapjukban adják közre – díjtalanul – az alábbi apróhirdetést. (Minden kockába egy szó irandó!)

A hirdetést feladó neve: .....

Címe: .....

.....

Telefonszáma: ....

aláírása

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetnet mondunk mindazoknak a rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak, volt munkatársaknak és ismerősöknek, akik

ifj. TAKÁCS IMRE ZOLTÁN

temetésén megjelentek, utolsó útjára kísérték és virágaikkal részvétükkel fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek.

A gyászoló család

Nagybánya
NHQ 1978

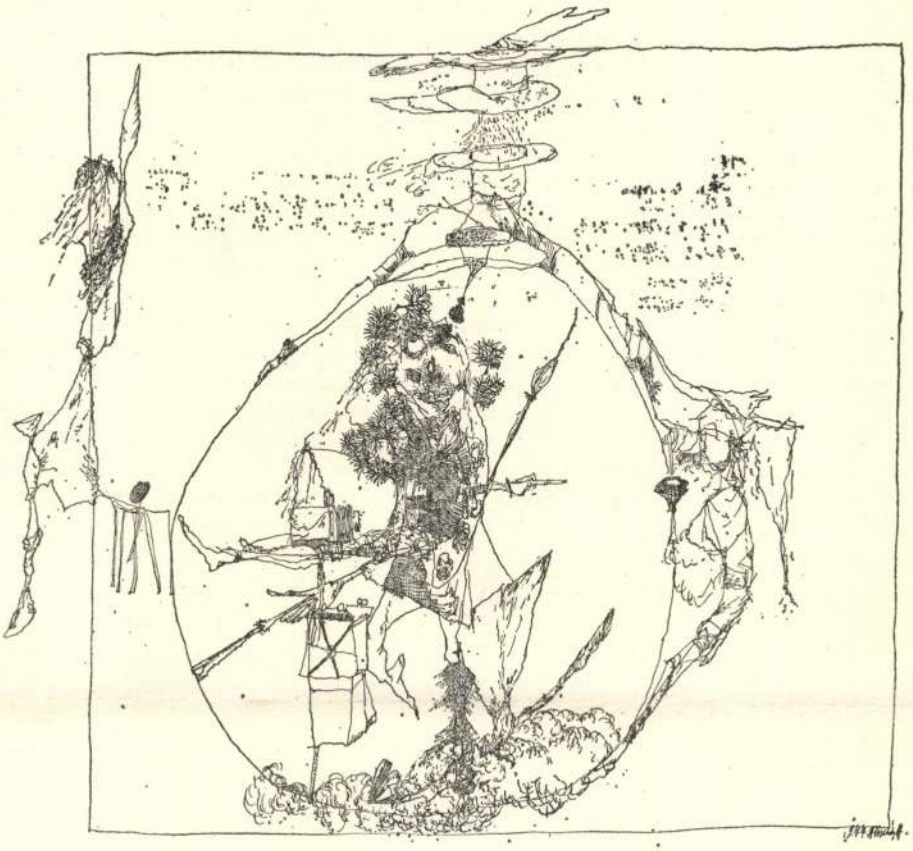

Aladár Almásy: "He was soon attacked" (pen drawing, 25×22 cm, 1977)

but the long excerpts from the text are not conducive to becoming engrossed in the pictures themselves. One thing is certain: Karátson fulfils a rewarding task in the service of some segments of the public who have an extensive literary culture but uncertain artistic tastes.

*

Aladár Almásy belongs to the youngest generation of graphic artist. Although born in 1946 he was admitted to the academy, the almost universally accepted first stage of any artistic career only in 1969. He graduated in 1976. Béla Kondor, the true master of his generation, died during Almásy's years as a student and he was the first to be awarded the Kondor-scholarship set up by the artist's parents.

The great lesson he learned from Kondor was the liberation of graphics from severe mimetic constraints, from being the servant of painting. This realization proved to be fruitful in the case of Almásy as in the case of his contemporaries. The guiding principle of his self-fulfilment as an artist was the realization that the line had its own laws and that it should be liberated from the functionless fragments of reality and from

conventional placing in space. The result was that the place of the elements in a composition was determined by their interior connections, by the specific rules of poetic, expressive draughtsmanship.

Almásy's style is not characterized by strong gestures and vigorous, temperamental tracing. His hand leaves fine, sensitive traces on the paper and he connects them with the vibrations of his wrist to the ramified network of lines on his compositions. He does not pursue elegance, he appreciates sincerity far more, the free dissolution in the medium, and self-liberation as proclaimed by the surrealists without engaging himself with any school.

Almásy is not a meditative or philosophical artist, he is more interested in the everyday concrete activities of life. He does not apprehend however, this world in its outward appearances but in fantastic visions. The elements of everyday reality are still recognizable, but they appear as the parts of an absurd system of artbitrary interconnections. The figures and objects are playfully grotesque and mockingly satirical like the situations in which they move. The ugly linear puppets cast the law of gravitation to the winds, they float immaterially in a state of weightlessness; sometimes they quarrel and sometimes they form a mesh like a spider's web—but in every case they are the objects of some moral judgement. This becomes clear through the titles in which Almásy distils the message of his drawings into expressive half-sentences: haughtiness and banality, the whole hypocrisy of life seized upon with a mocking smile.

ZOLTÁN NAGY

HUNGARIAN POSTIMPRESSIONISM

The Nagybánya School

In writings dealing with today's and yesterday's Hungarian painting, many references can be found to the Nagybánya school which may be considered as the beginning of modern Hungarian painting.

The concept of the Nagybánya painting has been defined, by Károly Lyka, a distinguished art critic of the turn of the century, as the originator of a specifically "Hungarian impressionism", and it was given a serious theoretical and historical foundation in the writings of István Réti, who himself was one of the founders of the movement. Later it has become obvious that a distinction must be made between the Nagybánya "school", which was active for decades as a school of painting, training hundreds of students, and Nagybánya "painting", as a specific stylistic concept. Today debates continue about this latter, and now, more than seventy years after the start of the movement, the picture formed about remains more problematic than before.

The movement of Nagybánya painters was organized in Munich. It was there that, in 1886, the Hungarian painter, Simon Hollósy opened his private school, which first served to prepare students for the entrance examination to the Academy. In the course of years, Hollósy's fascinating personality, and the unfettered spirit of his school, free of academic restrictions, attracted a growing number of students, not only from Hungary, but also from Russia, Poland, America, Switzerland and other countries, and so by 1895, it became an acknowledged private academy, enjoying a high reputation. Hollósy's teaching adhered to the principles of naturalism. He taught a respect for nature, and loyalty to feelings

and intuition, and in his pictorial style he brought forth a specific, opalesque, tamed version of *plein air* painting. Thus he did not follow the great French *plein air* traditions; he, just like all of the later Nagybánya painters, drew inspiration from the style of the mediocre Bastien-Lepage. It was the pearl-grey tone of Hollósy's canvases that set the characteristic style of these years, which Károly Lyka aptly termed delicate naturalism. But the idea of the real plein air, of painting in the open air, occupied all of them, and thus the painters who gathered round Hollósy were looking for some place to establish an artist's colony where they could call into existence specifically Hungarian *plein air* painting. They found a suitable place in Nagybánya, a small mining town on the borders of Transylvania, in the mountains, in a truly picturesque landscape. Here they set up the artist's colony in 1896, first as the summer artists' colony of Hollósy's Munich school. The staff consisted of Simon Hollósy (1857–1918), Béla Iványi Grünwald (1867–1940), István Réti (1872–1945) and János Thorma (1870–1937). Soon they were joined by Károly Ferenczy (1862–1917), István Csók (1865–1961) and Oszkár Glatz (1872–1958). Ferenczy bought a house in Nagybánya and settled there with his family. It was they who formed the strictly taken group of the "Nagybánya painters".

*

Their exhibition, in Budapest, in 1897, had a considerable success, and it was followed by three more collective displays, the last in 1900–1901. After that they held one-man shows. In 1901 Hollósy, together with his school, withdrew from the group, and after a lengthy search a suitable place, settled in Técső. In 1902 Thorma, Ferenczy, Réti and Iványi Grünwald founded the Free Nagybánya School of Painting. This was the Nagybánya school in which all four of them taught. From 1906 on, Károly Ferenczy taught at the Budapest Academy of Fine Arts, and the Nagybánya school started to disintegrate, owing to students who had been to Paris, and were known as the "neo's" (postimpressionists). In 1909 Iványi Grünwald left the school and settled in Kecskemét. From 1913 on Réti also taught in Budapest. In 1920 Nagybánya became part of Rumania, and Thorma was the only one of the founders who remained in the artist's colony. The free school remained in existence until 1927, when it became reorganized and continued to function under the name of the School of Fine Arts.

Behind the facts lay one of the most decisive and most effective undertakings in the history of Hungarian painting. The painters coming home from Munich arrived with contradictory aims. Their pictorial aim, to create *plein air* painting, ran counter to the message they wanted to present. Actually they could only occasionally give way to the pure joy of nature, of vision, because the special missionary zeal that was working in them did not allow for the unfolding in their works of pure painting, in the modern sense of the term. This sense of mission drew on three factors. They were affected by the atmosphere of art nouveau, which was emerging just then, and which they met in Munich (1896 was the year of the founding of *Jugend!*), which turned them towards moralizing painting, tackling philosophical thoughts and symbols. This was also backed by their literary knowledge, especially of Zola and Hauptmann, the influence of whom was spreading throughout Europe. Tolstoy and Turgenev also turned them towards moral problems. And last but not least, they were also shaped by the historical situation that characterized Hungary at the end of the century; that is a strongly historizing public opinion. Intellectual life was dominated by a perpetual recall of historic events; history served as a basis of reference for the social, political and ideological questions of the time, either as a lesson or as a justification. In order

to maintain its rule, the official state power tried to set normative paragons through the cult of some great personalities of the past. Those opposed to the prevailing order also contrasted their own ideals, or exposed the falsification of history, by referring to history.

Thus it is understandable that the Nagybánya painters, coming forward with the aim of *plein air* painting, first designed great historical pictures. 1896 marked the millenium of the Hungarian settlement, and a whole range of giant historical tableaux, publications and celebrations celebrated thousand-year-old Hungary. The Nagybánya painters also conjured up history in their own interpretation. Iványi Grünwald painted King Béla IV returning to the devastated country after the Mongol raids of the 13th century. János Thorma portrayed the *Execution of the Arad Martyrs*, after the overthrow of the 1848–49 War of Independence; István Csók painted *Erzsébet Báthory*, the princess of evil memory, Hollósy conjured up *Miklós Zrínyi*, who sacrificed his life in fighting the Turks. Károly Ferenczy painted a biblical composition, *The Sermon on the Mount*, in which various figures, one of them in a medieval armour, sit about in the peaceful Nagybánya mountains, listening to Christ. Réti painted the *Funeral of the Honvéd*, referring to the War of Independence against the Habsburgs, and in 1897, Thorma painted the *Execution of György Dózsa*, the peasant leader of the 16th century, and the following year he decided to paint *Rise, Hungarian!*, recalling the revolution of March 15, 1848, a canvas on which he kept on working almost until his death.

Aside from the historical or biblical compositions the group also embarked on another joint undertaking. In the summer of 1896 the colony was visited by the poet József Kiss, who commissioned five of the artists to make illustrations for his new volume. The sheets include some masterpieces of Hungarian art nouveau graphic art (Ferenczy: *Prologue, Memory of Naples;* Iványi Grünwald: "*Oh, Why So Late*", etc.).

The practice of *plein air* painting asserted itself only slowly and in different manners within different œuvres. Hollósy, who was the initiator of the whole movement, and the moving spirit of the organizational work, lost more and more of his leading role after returning to Hungary. In Munich he painted all his pictures in the studio, with only some flashes of sunshine coming through the window and lighting up a few patches, but without affecting the sensual realistic texture of the objects and bodies, and without breaking up the contours. He was first faced with the problem of painting outdoors and depicting scattered light in Nagybánya. Furthermore, he at once embarked on a virtually insoluble undertaking, planning a *plein air* composition with a monumental historical subject. The *Rákóczi March* should have depicted an ebullient crowd marching to the tune in eddying dust and sunshine. For more than twenty years he painted and destroyed masses of sketches, but the painting finally remained unfinished. Later Hollósy painted many landscapes, sometimes even series on the same subject *Hay-stacks Nereszen Hill*, which have numerous elements of *plein air* painting, light reflexes and the breaking down of colours. Yet his style cannot be termed as being unambiguously impressionist.

The *plein air* programme of the movement came across perhaps to the least extent in the work of István Réti. Landscape plays hardly any role in his art. His first Nagybánya picture, the above mentioned *Funeral of the Honvéd*, which he considered to be his chef-d'œuvre, portrays a procession in twilight. He painted many portraits, and one of his favourite subjects was the interior *(Old Women, Cutting of the Bread)*, usually depicting sunny interiors, mostly with figures. Sometimes a stronger colour, some more resolved pictorial arrangement flashes up in their restrained colour scale, but decoration always prevailed on his canvases, and became increasingly intensified in the years around 1910. It is interesting that Réti who, both

in his writings and teaching method, represented the concept of the Nagybánya *plein air* painting most consistently, actually painted canvases of that character only at a very late date, around 1918, and even then only a few. After the Great War his painting gradually dried up, sometimes he did not paint for years on end, and his time and energy were taken up by teaching.

The work of János Thorma shows the strongest inclination to moralizing. His first highly successful canvas, the *Sufferers* (1892) depicts a cemetery scene on All Souls' Day. Under the influence of Zola he planned a moralizing series, then he became occupied with historical subjects, the most tragic events of Hungarian history. Thorma's organizing and teaching was the moving spirit of the Nagybánya artist's colony, but the "Nagybánya" epithet cannot really be attached to his painting. His genre painting of the beginning of the century *(Card Players, Gypsies, On October 1st)* concentrates on the portrayal of situations and character. One of his canvases *(Among Coachmen)* shows a flash of colour experience, with its harsh blues and reds, and its whites sparkling in the sun, but pictures exemplifying the *plein air* approach mainly date from the 1910s onwards when Hungarian painting had long since got beyond these problems. Thorma painted one of his loveliest and most impressionistic landscape in 1932.

The most typical representative of Nagybánya painting was Károly Ferenczy. It was his work which made 'Nagybánya' a stylistic concept. The moral and philosophical inspiration of his painting did not push him to historical subjects, but became expressed in pictures with biblical ones. This distinguished him from his colleagues. He thus succeeded in avoiding many a rub in painting. The Hungarian view of history of the turn of the century did not allow for the various subjects to take on a philosophical character by rising above the depiction of the event substantiate the given event into an essence. Thus they remained at the level of genre-painting, and this is why the main paintings both of Hollósy and Thorma were somehow left in the air. Hollósy tried to raise the conversation pieces a vision, but his concept based on naturalism, his approach closely linked to the spectacle, were unable to accomplish this. Ferenczy was in a more fortunate position. His biblical compositions *(The Sermon on the Mount, The Three Magi, Joseph is Sold by his Brethren, Abraham's Sacrifice)* allowed him a greater pictorial freedom. In them he could more unrestrictedly realize his aim of showing figures in an open landscape. He adjusted the landscape itself to the message of the picture, expressing states of mind. This is the source of the festive inspiration of his canvases, their biblical majesty, which also permeates works with different subjects *(Evening Mood with Horses)*. One of his most beautiful pictures, *Painter and Model in the Wood* (1901) well shows that duality of presentation which results from chiaroscuro and the still contoured decorative depiction of the figure. The model in her red dress seems to have got there from an art nouveau painting. His philosophical inclination and decorativity fight a constant struggle with the tasks involved in the experience of the spectacle and resolved *plein air* painting, and his pictures really dominated by the use he made of light *(Summer Morning, Woman painter, March evening, October, Sunny morning,* etc.) were produced only after 1902, in the second Nagybánya period. Here the colours became intensified, the subjects came from an everyday environment, deliberately avoiding meanings pointing beyond the picture. "Colouristic naturalism on a synthetic basis", this is how Ferenczy summed up his pictorial goal in the catalogue for his 1903 exhibition. To create a pictorial synthesis out of the colour experience of nature, this was the peak reached by the Nagybánya painting in *plein air*.

After 1906, Ferenczy's style underwent a gradual change. He painted more and more in his studio, and his portraits, still

lives and nude paintings once again drew him towards graphic decorativity. He continued to paint *plein air (Walk, Archers)*, but the elaborate artistic element and elegant linear rhythm of his main works of that period once again bring them closer to art nouveau *(Treble Portrait, Nude against a Red background, Gypsy girl)*.

Béla Iványi Grünwald's reputation has been the least among the Nagybánya painters. His work is very uneven, at a superficial glance his stylistic changes seem to be inconsistent. However, the revival of art nouveau has justly called attention to him. His early works are somewhat sentimental folk genre pictures, and he, too, painted historical compositions. He twice used the legendary finding of the sword of God by Attila as a subject. The pathetic tone of the second version clearly indicates how unsuitable he was for it. Iványi-Grünwald was the most typical landscape painter of the whole group, and soon after arriving at Nagybánya, he found his real tone. In addition to his typically *plein air* work *(In the bower, Watering, Clothes drying, Spring excursion)* he also was tempted by art nouveau decoration, like the others. Of the earlier examples is *In the valley* (1901) which, with its accentuated outlines, and the timeless depiction of the figures, seems already to foreshadow the later turn in Iványi-Grünwald's painting. He alone among the founding members turned his back on the Nagybánya aims under the influence of the post-impressionists and the Gauguin exhibition in Budapest. His decorative, stylizing period developing from 1906 on, was akin partly with allegorical art nouveau *(Spring, Summer, Awakening of Spring)*, and partly with post-impressionism blended with Cézanne and Gauguin *(Kecskemét market-women in the snow,* etc.) In 1909 he withdrew from the Nagybánya group, and from 1911 till 1919, worked at the Kecskemét artists' colony. After 1920 his paintings showed a marked decline.

Taking stock of the main representatives of Nagybánya painting, it becomes clear that the school was not the starting point of "Hungarian impressionism". Their view of nature contained too many mystical elements to allow them to strive for an analysis of light. They brought with them the dominant ideas of the turn of the century, and this could not be linked with the methods of impressionism of a quarter of a century earlier. Their evaluation took place in the years when criticism thought of art nouveau as a mistake and works of this character were therefore not given adequate attention. Aside from individuals (Mednyánszky, Rippl-Rónai, Csontváry, etc.) it happened for the first time in the history of Hungarian art that a *group* emerged which proclaimed theories of modern art, and tried to implement them. The Nagybánya painting managed the final break-through academic restrictions, and the introduction of a new teaching method that was based on *plein air* painting. After some time this method, too, became academic, and from 1906 onwards, with the appearence of the post-impressionists, Nagybánya gradually lost significance. However, the starting experience was of such a decisive impact both artistically and morally for the individual artists that the influence of Nagybánya runs right through Hungarian painting. This is why one can also speak, for example, of post-Nagybánya painting (István Szőnyi, certain periods of Aurél Bernáth) between the two wars, which was the embodiment of pictorial exactitude and reliability, high morals in art and a specific kind of classicism. Looking at it today, one sees the most valuable aspects af Nagybánya painting precisely art nouveau and symbolism typical of their own age. Naturally one cannot shake off the effect of their *plein air* pictures either. They have changed the palette of Hungarian painting. Reconsidering all this one once again reaches the conclusion that modern Hungarian painting has its beginnings in the Nagybánya movement.

ILDIKÓ NAGY

Az akarat kudarca

Az akarat diadala – ezzel a címmel készítette el a náci párt 1934-es nürnbergi pártnapjairól minden idők legsikeresebb propagandafilmjét *Leni Riefenstahl*, a filmtörténet „talán legcsodálatosabb és leghíresebb nőalakja". Éppen ezért kézenfekvő, hogy a róla szóló cikk címe Az akarat kudarca legyen. Amilyen nagyszerű filmes megoldásokkal élt ugyanis alkotásában, annyira vált végül élete legsötétebb pontjává az az időszak, amikor a filmen dolgozott: a világháború utáni igazolási eljárás során ugyan nem „náci"-nak, hanem „szimpatizáns"-nak minősítették, a művéért azonban hosszú időre kiközösítették, soha többé nem rendezhetett.

A cikk természetesen nem róla szól, hanem arról a dokumentumfilmről, amelyet *Ray Müller* tavaly, Riefenstahl kilencvenéves korában készített erről a rendkívüli nőről, aki egész életében nem akart mást, csak jó filmet, jó képet csinálni, aki azonban az emberi test, a mozgás, az erő szépségét dicsőítő filmjeivel mégis a legsötétebb hatalmakat szolgálta ki. *A kép hatalma – Leni Riefenstahl félelmetesen gyönyörű élete* című, német–belga koprodukcióban készült, az elmúlt hét szerdáján és vasárnap a budapesti Örökmozgóban bemutatott dokumentumfilm vázát a kilencvenévesen is mélytengeri búvárként a tenger élővilágát filmező rendezőnővel készült interjú adja, kiegészülve igen sok dokumentumrészlettel, az általa készített filmekből vett jelenetekkel.

Rendkívül izgalmas életút rajzolódik ki a néző előtt, amint nyomon követi a rendkívül szép, táncművészettel foglalkozó, majd színésznővé váló, a magas hegységekben forgatott filmek kedvéért az alpinizmus minden csínját-bínját megismerő Leni életét a hitleri korszakban elért ragyogó sikereken, majd a háború utáni bukáson át a föltámadásig. A hatvanas években afrikai expedíciókat szervezett, hogy egy szinte ősi körülmények között élő népet tanulmányozzon, hetvenévesen szállt alá először a tenger mélyére. Ahogyan a táncoló négerek mozdulatait, a tüskés rája alakját, úgy csodálja ma is a néző az idén éppen hatvan évvel ezelőtt leforgatott film, Az akarat diadala képeit. Hát nem gyönyörű? – kérdezi a riportertől a geometriai alakzatokba rendeződött tömeg hullámzását, vagy az 1936-os olimpiáról forgatott filmjének tökéletes alakú sportoló hőseit figyelve.

Leni Riefenstahl legsikeresebb játékfilmjében, a Kék fényben és ma, kilencvenévesen

Gyönyörű – a válasz csak ez lehet, s aligha lehetne kételkedni Riefenstahl rendezői képességeiben. Olyan kameraállásokat, -mozgásokat alkalmaz, mestereitől olyan jól elsajátította a vágás fortélyait, olyan leleményesen keverte a dokumentumképet a játékfilmes elemekkel, hogy filmjei mindegyike apoteózissá nemesült. A legnemtelenebb hatalom apoteózisává. Igaz-e vagy nem, hogy Az akarat diadala hatására hatszázezren léptek be a náci pártba, nem tudom. Az viszont bizonyos, hogy a film a világ legtökéletesebb, legnagyszerűbb és a legszebb jövőt ígérő képződményeként mutatta be a náci pártot, s legalábbis félistenként *Hitlert*. Nem is volt más, magyarázza ma, csak a Führer és a tömeg. Olimpiai filmje újabb nagy siker volt, bár Hitler nem szenvedhette, hisz a néger *Owens* itt szerepelt olyan nagyszerűen. Olyan siker, hogy ha a szövetségesek vagy éppen a mozinézők nem lettek volna amúgy is olyan ostobák, hogy bízzanak a békés Németországban, a sport, az erő eme himnikus dicsőítése láttán végképp elveszíthették veszélyérzetüket.

Mindazonáltal Leni sosem volt a náci párt tagja, sőt, a háború kezdete után egyetlen olyan kockát sem forgatott le, amely a németek győzelmét igyekezett volna elhitetni. Egyetlen, lengyelországi haditudósítói útja is azzal végződött, hogy panaszt tett a hadsereg lakossággal szembeni magatartására, s villámgyorsan hazatért Németországba. A talányok, amelyeket életműve ébreszt a két-három generációval fiatalabb nézőkben, éppen ezért nehezen feloldhatók. Nem szimpla karrieristáról van szó, nem is elvakult hívőről, nem is olyan valakiről, aki szándékosan nem látja az igazságot. Nem igazán neki volt szüksége a nácikra, inkább azoknak őrá, s ha nélkülük készíti el a testkultuszt dicsőítő filmjeit, aligha kell később olyan keservesen csalódnia. Kezdetben csodálta Hitlert, később kiábrándult belőle. Az is jellemző rá, hogyan. A pocsék birodalmi képzőművészetet dicsérő Führer szavai után gondolt arra, hogy aki így téved a művészettel kapcsolatban, talán másban sem tévedhetetlen.

A háború utáni évek pokoljárása alatt megértette, addigi élete egyetlen nagy kudarc volt. Azt azonban soha nem értette meg, hogy valójában kiszolgálta a hatalmat, hogy akármilyen nagy művész volt, egyszerű játékszer vagy éppen használati tárgy volt Hitler és *Goebbels* kezében, hogy együttműködésével legitimizálta uralmukat. És valójában élete legnagyobb kudarcává ez a különös vakság vált. Jó színésznő volt valóban, tökéletesen uralkodott magán minden helyzetben. Csak nagyon rossz szerepet vállalt. Nem mentségeként, puszta tényként jegyezzük meg, hogy a század sok más nagy művésze játszott el a diktatúrák barna vagy a vörös díszletei között hasonló szerepet.

P. Szabó Ernő

A legújabb Nagybánya

„Réti István alapműve (A nagybányai művésztelep, Bp. 1954.) Nagybánya képe évtizedekig meghatározta a magyar művészettörténet szemléletét, művészettörténészek generációinak gondolkodását a kérdésről. Ráadásul a magyar–román politikai kapcsolatok, az évtizedekig elfedett nemzetiségi problémák kényessé, szinte fölvethetetlenné tették a Nagybánya művészettörténetével való őszinte szembenézést, teljes körű foglalkozást" – írja Sümegi György a Nagybánya könyvsorozat most megjelent harmadik tanulmánykötetének előszavában.

A problémát teljes joggal teszi szóvá. A magyar festészet történetének egyik csúcspontját jelentő, a Nagybányai művésztelep nevéhez kötődő korszak máig sincs teljes hitelességgel feldolgozva. A róla kialakult képünk nem kellően árnyalt és nem egészen pontos. A Nagybánya-kutatás az utóbbi években újra felélénkült, ebben nem csekély szerepe van két miskolci művészettörténésznek, *Jurecskó Lászlónak* és *Kishonthy Zsoltnak*. A rendkívül tevékeny páros egyebek mellett 1992-ben egy nagyszabású kiállítást rendezett a Miskolci Galériában, a művésztelep második korszakának reprezentánsai, a neósok alkotásaiból. A tárlatot konferencia követte, melynek anyagát mára sikerült közzétenni a *Tanulmányok a nagybányai művészet köréből* című kötetben. Az előadásokat tartalmazó könyv remek kiegészítője a sorozat két előző tagjának, a kiállítás idején megjelent Nagybánya című terjedelmesebb, a neósok fellépésétől 1944-ig terjedő korszakot összefoglaló munkának, illetve az ezt követő *Nagy Oszkár* művészetét taglaló kötetnek.

Mund Hugó: Nagybányai utca

A sorozat sikerére jellemző, hogy az első két kiadványból eddig úgy adtak el hatezer darabot, hogy csupán galériákban árusították. A harmadik tanulmánykötetet – mint ahogy azt a sorozat egyik szerkesztőjétől, Kishonthy Zsolttól megtudtuk – már megpróbálják könyvesboltok polcaira is eljuttatni. További terveikben szerepel annak a *Dömötör Gizella* és *Mund Hugó* piktúrájának szentelt kötet, akik Nagybányáról Argentínába kerülvén kikerültek a honi közönség látóköréből, de a hagyatékukból nemrégiben a Magyar Nemzeti Galériába került 60–80 alkotásuk újra felfedeztette tehetségüket. A Nagybánya sorozatot a művészettörténész páros vállalkozása, a miskolci MissionArt Galéria adja ki, s úgy tetszik, az alapítók mindent megtesznek, hogy galériájuk nevéhez méltó küldetést töltsön be.

Bertók László Attila

Rádió

Boldog békeidők

Még itt remeg bennem – vasárnap este van – az unszolásra váró potenciális miniszterelnök megjegyzése: süllyedjen el ez a négy év, mintha meg sem történt volna... Hm. És akkor most honnan is kanyarodjak vissza az előző napi rádióműsorhoz, amely viszont azt a negyven évet idézte, amely – lett légyen bármennyire szelektív az emlékezet – arról is szól, hogy egy nagy magyar írónak kétforintos kolbászra sem telt, bár nem ezt volt a legnehezebb elviselnie?

A kérdés persze abszurd, csak a pillantásnyi döbbenet közelsége – most lett vége a tévéhíradónak – íratja le velem. Az amnéziás embert amúgy is hiába szembesítik a tényekkel, de *Kodolányi János* életműve, életútja különben sem azok emlékezetéből esett ki, akik – ebben a négy évben – figyeltek *Domokos Mátyás* tisztes, tényfeltáró megnyilatkozásaira, hallgatják *Műhelytitkok a közelmúltból* című műsorát. Kodolányi János életművét ugyanis az a negyven év meghamisította és eltüntette az olvasók elől, a szerzőt már-már háborús bűnösnek bélyegezte a hivatalos politika és irodalompolitika, s a magyar nép, a magyar demokrácia árulójának – mint maga jegyezte le keserű magányában a gyalázatosságával együtt oly ismerősen csengő vádat.

A szombati műsort – mily disszonáns – a *Boldog békeidők* című remekmívű regény hányattatása, „elkallódása" köré szerkesztette Domokos Mátyás emlékezete alapján *Albert Zsuzsa*. S minekutána éppen arra derült fény, hogy nem az olvasói közöny, hanem a művelődéspolitika zárta ki a köztudatból, ítélte halálra szántszándékos elhallgatással, talán mérsékelt a szégyenem: nem olvastam. De ha *Domokos Mátyás* azt mondja, remekmű, s *Bán Zoltán András* – ebben a négy évben – leírta róla a Holmiban: egyike az egy kézen megszámlálható tökéletes regényeknek, nem maradhat kétségünk afelől, hogy az idő szerint legcélszerűbb volt elsüllyeszteni Kodolányinak e lelkéből lelkedzett írását: netán cáfolta volna mind a vádakat...

De nem csupán a háború után s az ötvenes évek első felében rekesztették ki a társadalmi kérdések iránt fiatal kora óta oly fogékony írót és publicistát a közéletből – a Nemzeti Parasztpártban sem lehetett már helye –, s nemcsak az 53-as Nagy Imre-féle kormányprogram felcsillantotta reményben kellett íróként csalódnia, hanem barátként írótársaiban is. Könyvei eltűntek a könyvtárakból is, s többször megtapasztalhatta: a rendszer semmilyen megállapodást nem tart meg. (*Illyésnek* még 45-ben megígérte *Rákosi*, hogy *Féjának, Szabó Lőrincnek, Kodolányinak* nem eshet baja.)

Leánya visszaemlékező könyvéből is tudhatjuk: szellemi kirekesztettségben s a nyomorral határos szegénységben is szüntelenül dolgozott Balatonakarattyán. Azalatt is, midőn a Boldog békeidők egy Dóra nevű nő fiókjában hevert hónapokig, *Veres Péter* pedig azzal áltatta: megyen a maga útján. A kiadói főigazgató *Köpeczi* nem vállalta kiadását, csak ha *Darvas József* hozzájárul – de a miniszter kolléga átpasszolta a titkárának, aki aztán sovinisztának és németellenesnek találta...

„Megjártam Pestet, találkoztam negyvennégy emberrel...Undorodtam, s nem szóltam" – írta 55-ben lelki támaszának, *Várkonyi Nándornak*. 56-ban infarktuson is át kellett esnie, hogy 57 legelején a pécsi Magvetőnél megjelenjen a mű – s után néma csend. A Faipar és az Erdőgazdaság recenzálta mint „szakmába vágó" iromány...

De még a 82-es kiadású „Újabb magyar irodalom című munkájában is csak így fogalmazhat *Pomogáts Béla*: Évtizedes hallgatás után jelentkezett ismét. De hogy 57 után felbontották az életműszerződést, s Kodolányi továbbra is maradt a margón, arról még hallgatni kellett.

Pedig nincs magyar irodalomtörténet Kodolány János művei nélkül.

(emi)

A pápai Padlás sikere

Pápán nincs állandó színtársulat, de vannak lelkes amatőrök, akik alkalomadtán a Jókai Mór Művelődési Központ színháztermében elkápráztatják a közönséget. Tavaly hatalmas sikerrel zárult a Légy jó mindhalálig című musical pápai feldolgozása, melynek igazán nagy jelentősége az volt, hogy a helybeli Zalka Máté Általános Iskola diákjai és tanárai adták elő – bemutatván, hogy tanár és diák ért a (közös) szóból...

Az idén is előrukkoltak a pápai amatőrök. A Presser–Sztevanovity–Horváth-féle musicalt, a Padlást adták elő (s május 17-e és 20-a között mindennap, 15 és 19 órai kezdéssel játsszák el) a minap telt ház előtt, mely pápai vonatkozásban mintegy 500 embert jelent. E produkcióban – mely korántsem végleges; lehet (és kell is) csiszolni rajta – ismét egymásra talál a tanár és a diák, illetve a fiatal felnőtt (középiskolai tanuló). Úgy tetszik, a pápai publikum vevő az ilyen produkcióra.

Egy padláson általában lomok vannak – a pápai Padlás értéket rejt, olyan értéket, mely tanár-diák-közönség együttműködésből származik. (Egy későbbi számunkban képriportban számolunk be a pápai amatőr előadásról).

(Rátz)

SaRock

Egy éjszaka Friscóban

Van Morrison nem pihen a babérjain. A sokak által – méltán – legnagyobb ír énekesként számon tartott egykori belfasti fenegyerek fél évvel ezelőtt *Too long in exile* (Túl sokáig száműzetésben) címmel jelentetett meg egy dupla lemezt, melyen részben friss szerzeményeit, részben hatvanas évekbeli művek átiratait „tálalta" a hallgatóknak. S még csak ki sem „heverhettük" e rendkívül sokszínű, a műfaj minden erényét megcsillogtató anyagot, máris itt a legújabb album, melyen a lángoló hajú ír még egy lapáttal rátesz az időközben nekivadult tűzre.

Van Morrison – eredeti nevén *George Ivan* – több mint három évtizede ontja a lemezeket. Még középiskolában alakította meg a ma már kultikus *Themet*, melynek élén csak 1965-ben, Londonba költözésük után sikerült berobbannia a brit, majd a világ rockzenéjébe. Baby please don't go, Here comes the night, Gloria – csak három toplistás szerzemény, mely nevükhöz fűződik, s mely akkoriban megőrjítette a fiatalokat. A hangos sikerek ellenére mindössze két albumuk (Them, Them again) jelent meg, majd a *McAuley* testvérek létrehozták a tiszavirág-életű Trader Horne-t (utána a süllyesztőben el), míg a makacs Morrison szólóban próbálkozik tovább – sikerrel. 1968-as Astral Week című korongját nem csak a rajongók, de a kritikusok is nagy elismeréssel fogadták. Azóta közel két tucat albumot jelentetett meg, s ha voltak is apróbb megingásai és kilengései, a színvonalat sikerült elég magasan tartania.

A *PolyGram* kiadó gondozásában a napokban megjelent *A Night in San Francisco* (Egy éjszaka San Franciscoban) című dupla CD-lemez, egy százötven percig (!) tartó folyamatos örömzene. Harminchat szám huszonkét tételben, három perctől negyedóráig tartó terjedelemben előadva. A zenekar törzstagjain kívül fellépő vendégek listája is ragyogó: az éneklő-gitározó-szaxofonozó-harmonikázó ír mellett a nem csak rendkívül szemrevaló, de muzsikusként is villogó *Candy Dulfer* szaxofonozik, két számban (Help me, Good morning little school girl) *Junior Wells* harmonikázik és énekel, az elnyűhetetlen *Jimmy Witherspoon* szintén többször felbukkan, s a kötelező penzumban, a Gloriában Morrison partnere ezúttal is *John Lee Hooker, a fogatlan élő blueslegenda. (A Gloria olyan az írnek, mint a Goin' home Alvin Lee* számára: koncertszerződésében külön kikötik, hogy mindenképpen el kell játszani.)

Ballada, blues, soul, funk & dzsessz – hirdeti a lemez alcíme. Ebben a pár szóban rejlik a lemez lényege. No és abban, hogy a zenészek ezt komolyan is veszik.

(jávorszky)

Beszélgetés Pertti Torstila finn nagykövettel

Fölfelé a hullámvölgyből

A nagykövet 1992 őszén vette át Finnország budapesti képviseletét. Pertti Torstila 1946-ban született, a helsinki egyetemen végzett államtudományi tanulmányokat, később pedig Párizsban képezte tovább magát. 1970-ben lépett szolgálatba a finn külügyminisztériumban. 1976–78-ban első nagykövetségi titkárként dolgozott Finnország budapesti nagykövetségén. Budapestről látja el hazája horvátországi képviseletét is. Nős, két fiúgyermeke van.

– Önálló lehet-e a nagykövet? És mit jelent ebben a hivatalban az önállóság?

– A nagykövet általában? A nagykövet valósítja meg a kormánya politikáját. Erre utal a követ szó is. Én magam a kormányomnak előadtam a nézeteimet arról, hogy véleményem szerint én és a vezetésem alatt álló nagykövetség miképpen fogja képviselni a Finnország és Magyarország közötti kapcsolatokat, ezt jóváhagyták, tehát szabadnak érzem magam, így halad ez a politika. Bemutatom a terveket és azokat jóváhagyva haladunk. Ez természetesen összhangban van Finnország külpolitikai céljaival és azokkal a gondolatokkal és irányokkal, amelyek Finnország és Magyarország irányában nem csak *Pertti Torstilában* élnek. Igen, teljesen önállónak érzem magam. Ám olyan módon, hogy felkészültem, az önállóság a finn kormányt támogatja.

– Mind Finnországban, mind Magyarországon, részben ugyanabból az okból visszaesés van főleg a gazdasági életben. Milyen módon keresi Finnország a felemelkedés útjait ebből a helyzetből?

– Igen, részben ugyanolyan okokból. A keleti kereskedelem összeomlása, a Szovjetunió összeomlása a lényeg. A finn kereskedelem a Szovjetunióval kisebb volt ugyan, mint a magyar. Önök gazdaságilag és politikailag szövetségi viszonyban voltak a Szovjetunióval, Finnország nem. Finnország kapitalista piacgazdasággal bír. A mi kereskedelmi forgalmunkban a szovjet kereskedelem a Szovjetunió 1990. évi összeomlása előtt körülbelül tizenöt százalék volt és visszaesett kettőre (most ismét emelkedik), ez rendkívül kemény csapás volt. Magyarország még magasabbról, harminc százalékról esett vissza.

– Igen, igen, és még azt is tekintetbe kell venni, hogy egyidejűleg egész Európában gazdasági visszaesés van.

– A nyugati piacok mindenütt bedugultak, ráadásul az a kivitel, amely a Szovjetunióba irányult, mind Finnországból, mind Magyarországról, olyan termékeket, árukat ölelt föl, amelyet Nyugaton nem tudtunk eladni. Finnországban ez alól az ipar alól kiesett az alap. Magyarországon kétségtelenül ugyanaz a helyzet. A nyugati világban tapasztalható recesszió visszaesést okozott és azonkívül sok más ok is, amely részben hasonló. Aztán vegyük számba az inflációt, a munkanélküliséget. Most hogyan tovább? Nekünk többféle elképzelésünk van, és már látszanak olyan jelek, hogy Finnországban megkezdődött az emelkedés. Nagyon alacsony az infláció, két százalék alatt van, nagy azonban a munkanélküliség, tizennyolc százalék.

– Hogyan kívánja Finnország enyhíteni ez utóbbit?

– Ebben a pillanatban folyik az iparban az automatizálás, csökken a mezőgazdasági népesség, a gépesítés felgyorsult. Úgy látszik, bizonyos mértékben állandósul a munkanélküliség. A társadalomnak meglehetősen nagy munkanélküli réteget kell ellátnia a jövőben is. Tartósan nem marad ilyen nagy, ezt érezhetően csökkenteni kell, ám ugyanakkor az a helyzet, hogy többszázaléknyi munkanélküliség természetesen mindig lesz. E pillanatban jó hírek jönnek a finn gazdaságról, a külkereskedelemről, a finn külkereskedelem aktívuma jóval nagyobb, nőtt a kivitelünk, ez pedig örvendetes körülmény, talán növeli még a munkahelyek számát is, de csak az olyan ipari tevékenység munkahelyeit szaporítja, amelyek a külkereskedelembe irányulnak. A Finnországban jelentős belföldi piacra termelő ipar továbbra is pang, ebből származik a legtöbb munkanélküli. Ezen felül nálunk rendkívül nagy az igazgatási bürokrácia, és mivel ezt is csökkenteni kell, ez is növeli a munkanélküliséget. Finnországban egyébként az a paradox helyzet állt elő, hogy egyes munkanélküliek segélyként többet kapnak, mint amennyit munkabérként kapnának. Nagyon fejlett nálunk a munkanélküli-pótlék rendszere, ám ez a társadalomnak igen sokba kerül.

– Vannak-e törekvések, amelyek bővítik a gazdasági kapcsolatokat Finnország és Magyarország között?

– Nekem itt ez a legfontosabb feladatom. Világos, hogy Magyarország és Finnország között a kereskedelem kérdései mindennél fontosabbak, és azt kell mondani, hogy a kereskedelem észrevehetően növekszik. A Magyarországra irányuló finn kivitel nagyon erősen nőtt, a magyar kivitel Finnországba e pillanatban némiképp csökkent, ám a kereskedelmi forgalom évente majdnem kétszázmillió dollár, és folyamatosan nő, tehát jó a folyamat. És vannak érdekes új területeink, ahol bővülhet a kereskedelem. Finnország nemcsak papírt gyárt. Finnország szállítja a legfejlettebb technológiai termékeket, a mobil Nokia telefont, Budapest egész környékére. Finnország nyerte meg a nagy pályázatot, a mobil telefonrendszer megvalósítására. Budapest környékén sok ember látható, aki az utcán Nokia hordozható telefonon beszél, vagy autóban. Ez a hálózat elterjed az egész országban. Néhány év alatt egész Magyarországot rákapcsolják. Fontos új terület a külkereskedelemben a csúcstechnológia. Azután a környezetvédelem terén e pillanatban Európa egyik legfejlettebb állama vagyunk, környezetvédelmi technológia, a szennyvíztisztítás, a kórházi- és egyéb hulladékmegsemmisítés technológiájának átadását tervezzük. Sokat utaztunk mostanában Magyarországon, például most voltunk Győrött, megállapodtunk a megye vezetőjével, hogy Győr-Moson-Sopron megyét a finn környezetvédelmi technológia bemutató megyéjévé szervezzük. Finnország kiépíti ott ezt a környezetvédelmi technológiát, azután megnézzük, hogyan működik, megnézzük, alkalmas-e máshol? Foglalkozunk egy-egy vidék energiaellátásának tervezésével. Finnországban vannak erőműrendszerek, amelyeket községek, városok számára terveztek. Mi önöknél a németekhez és az osztrákokhoz képest kis tényező vagyunk, ám a múltbelinél láthatóbb tényező. Céltudatos terveink vannak, például százmillió dollár hitelt adtunk a magyar kereskedelemnek, hitelt, amelyet Magyarország a finn befektetések támogatására használhat fel.

– Finnország 1995 januárjától az Európai Unió tagja lehet. Mit remélnek ettől, s hogyan érinti ez például a finn mezőgazdaságot?

– Egész Európához kívánunk csatlakozni, a kereskedelmünk hetven százalékát ezekkel az országokkal folytatjuk. A csatlakozás teljes egészében érinti a finn gazdaságot. Érinti a mezőgazdaságot, érinti az életkörülményeket, érinti a kereskedelmet, mindent. Finnországban, természetesen, abban az értelemben érinti a mezőgazdaságot, hogy nálunk észak-európai mezőgazdaság van, az másfajta, mint a földközi-tengeri. Rövid a tenyészidő, kevés a napsütés, hideg van, a Lappföldön sarkvidéki viszonyok uralkodnak, a mezőgazdaság fenntartására az államnak jelentős támogatást kell nyújtania a földműveseknek. Most úgy látjuk, hogy az Európai Unióhoz csatlakozván az Unió fogja támogatni a finn mezőgazdaságot. Megszűnnek a vámok, az akadályok. A portugál, a spanyol és a görög áruk gyorsan és szabadon eljutnak Finnországba. Mi meg akarjuk tartani a saját mezőgazdasági népességünk életképességét a jövőben is, ebben a dologban megértést kell kapnunk az Európai Uniótól, tehát támogatást a saját mezőgazdaságunk fenntartására.

– Finnország és Magyarország között hagyományosan fontosak voltak és most is fontosak a kulturális kapcsolatok. Ám a gazdasági helyzet önöknél is, nálunk is nehézségeket okozhat ezen a téren is. Fenyegeti-e valami a fejlődést?

– Nem fenyegeti semmi. A kulturális kapcsolatok mindig nagyon szilárdak voltak. Jól ápolták őket olyan időkben is, amikor még szegényebbek voltunk, mint most, emlékszem olyan időkre, amikor nálunk sokkal rosszabbak voltak a gazdasági viszonyok, mégis nagyon életképesek maradtak a kulturális kapcsolatokat. Finnország és Magyarország kapcsolatai mintaszerűek voltak a kommunizmus előtt, a kommunizmus idején és ilyenek most, a kommunizmus után is.

– Jártam Finnországban, amikor Finnország még mélyebben volt, azt lehet mondani, hogy az északi országok sorában az utolsó. És akkor Finnország elhatározta, hogy változtat ezen a helyzeten, arra törekszik, hogy elérje Svédországot. Ez a törekvés jól sikerült. Ám, sajnos, az életben vannak hullámhegyek és -völgyek. A csúcson lévő ember, ha visszacsúszik, nem tudja ezt megérteni és elfogadni. Mi is ebben a helyzetben vagyunk Magyarországon. Nálunk is olyan viszonyokat követelnek, amilyenek például az északi országokban vannak. Ám mi nem értünk el olyan gazdasági eredményeket. Az egyszerű ember nem érti meg, hogy a jóléti állam megteremtéséhez előbb jólét kell. És még egy dolog. A jövőnk az ifjúság. Általában milyen helyzetben van a finn ifjúság? Hogyan érti meg a nehézségeket, a feladatait?

– Az egyik fiam húszéves, a másik tizenhét. A fiatalabb Budapesten született, a bátyja Helsinkiben a kereskedelmi főiskolán tanul. Véleményem szerint a mi nemzedékünk és a fiaim között az a legnagyobb különbség, hogy ők sokkal felkészültebbek az új Európára, az új világra, jobban értik a nemzetközi együttműködés jelentőségét, mint mi. Most megnyíltak Európa határai, leomlottak a korlátok, nincs többé Kelet és Nyugat. Mindenki szabadon utazhat; ilyen az ifjúság és az én fiaim ezt jobban látják, mint mi. Ez tehát jó dolog. A finn ifjúságnak ugyanazok a gondjai, mint nekünk. A legnagyobb gond, mint említettem, a munkanélküliség. Ez most az ifjúság huszonöt százalékát érinti. Ez borzasztóan nagy szám. Nem motiválja az élet értelmét, hogy mi lesz, ha befejezed a tanulmányaidat, kikerülsz a főiskoláról, lakást keresel, családot alapítanál. Rendkívül demoralizáló. A kormány ezért is fordít sok figyelmet erre a kérdésre, az ifjúsági munkanélküliség megszüntetésére.

Ifj. Kodolányi János

Papírpénzből aprópénz

– avagy kazakisztáni jelentés a pénzről, történelemről és még sok minden másról

Az ukrán légiforgalmi társaságtól bérelt repülőgéppel érkezett, *Latorcai János* ipari és kereskedelmi miniszter vezette, 142 fős magyar küldöttségről szóló hírektől visszhangzott nemrégiben néhány napig a kazak sajtó. Öt minisztériumban és a miniszterelnöki hivatalban folytak a hivatalos tárgyalások, a központi koncertterem pedig az üzletembereknek állott a tárgyalásokhoz rendelkezésre.

A nemzeti valutának – természetesen – már a neve körül is vita kerekedett. Az anyanyelvüket is elfelejtett kazakoknak (a fővárosban minden második kazak tartozik e szánalmas csoportba) nehezükre esett az „új" szavakat megtanulniuk, míg az egyik – mellesleg orosz – történész föl nem világosította őket, hogy a kazak nemzeti valuta „új" nevéből, az ősi török *tenge* szóból

Verőfényben telt a magyar miniszter almati két napja, pedig érkezése előtt néhány nappal még megfáradt, kormos hó csúfította a kazak fővárost. És alighogy fölemelkedett az Alatau hósipkás karéjából a magyar vendégekkel telt ukrán repülőgép, bekopogtatott Almatiba az „öt vendég"; a *bész konak*. Így hívják kazakul az április első tíz szeszélyes napját: amelyek közül „öt még a télhez, öt már a nyárhoz tartozik", és naponkénti váltásban adják egymásnak a kilincset. A 25 fokos meleg meg a fagy és ökölnyi pelyhekben hulló hó naponta biztosította az időjárás változatosságát.

A nagy létszámú magyar küldöttség maradandó nyomokat hagyott maga után: két miniszteriális szintű megegyezést, számos vállalkozók közötti gazdasági megállapodást írtak alá, és megnyílt a Magyar Külkereskedelmi Bank almati irodája.

Banki képviseletünknek lesz tennivalója bőven, mert a nemzeti valuta bevezetése az új türk köztársaságok közül sehol sem ment gondtalanul. Az azeri *manat* például alig élt néhány napig, és kibocsátása után két héttel már csak numizmatikai ritkaságként lehetett hozzájutni a névérték tízszereséért. A kirgizek tavaly elszámolási bonyodalmakba keveredtek a *szom* váratlan bevezetésének másnapján az üzbégekkel is, meg a kazakokkal is, pedig az utóbbiakkal ettől eltekintve mindig felhőtlen volt a viszonyuk. Sőt nemcsak a múlt század néprajzosai nevezték a kazakokat is kirgizeknek, a kirgizeket pedig megkülönböztetés gyanánt karakirgizeknek, hanem közös köztársaságot is alkottak az 1917-es oroszországi „közismert októberi események" után egy ideig.

A nemzeti valuta bevezetése Közép-Ázsiában sehol sem csak úgy, nemzeti túlbuzgalomból történt, hanem mindenütt a körülmények kényszere alatt szánták rá magukat. Az okok között csak az egyik (és nem a legsúlyosabb) volt az, hogy a rubel mint a tűzijáték peterdája pukkant szét: a nagyzási hóbortban szenvedő világhatalomban két éve hivatalosan a dollárnál még többért jegyzett pénzegységéből cikkem megírásakor körülbelül 1800-at kell adni az amerikai valutáért. Ezenkívül Oroszország a rubelért súlyos „használati díjat" is megpróbált kiróni a függetlenné vált országokra. Így a kazakoknak sem volt mit tenniük, mint hogy 1993 novemberében elnöki rendelettel nemzeti valutát vezessenek be.

éppen az oroszok kölcsönözték a „pénz" jelentésű *denygi* szavukat, tehát nincs az „új" elnevezésben semmi különcködés. Sőt a kazak *tijin*, azaz „fillér" szó is él – szintén a török nyelvekből kölcsönzött jövevényszóként – az orosz *poltinnyik*, „félrubeles érme" szóban. Az már a dolgok és kifejezések történelmileg bárhol megfigyelhető elértéktelenedésének tudható be, hogy a régi orosz „félpénz" aranyból készült, míg a mai kazak fillért, hogy olcsóbb legyen az előállítása, nem fémből, hanem papírból gyártják.

A kazak nemzeti valuta megjelenésre igen tetszetős. Határozottan magán viseli előállítója, a német pénznyomda kezenyomát: méreteiben, a beleszőtt fémszálban, a vízjelben, a gondos és finom kivitelben, a papír kiváló minőségében le-

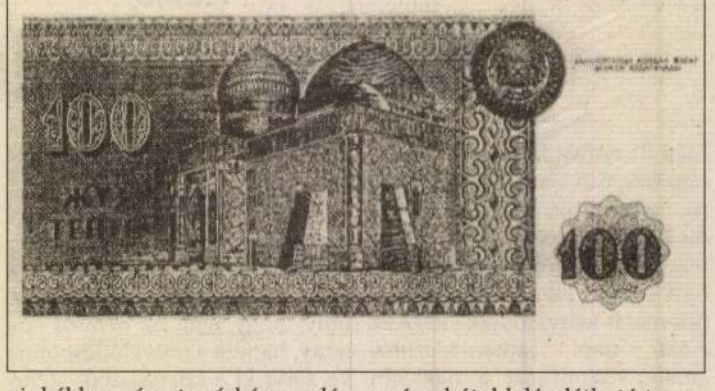

ginkább a német márkára emlékeztet. De természetesen számos részletükben nemzeti jelleget is viselnek magukon a 69x144 mm-es (100, 50, 20 és 10 tengés) és 62x124 mm-es (5, 3 és 1 tengés) bankjegyek. A pénzeken ábrázolt személyiségek és a hátoldalon látható tájak és művészeti alkotások viszont a magyar bankjegyeket juttatják eszünkbe: a nemzeti kultúra kis panteonja.

A száztengés egyik oldalán ábrázolt *Abilaj han* (1711–1781) a három kazak törzsszövetség első közös választott fejedelme volt, aki eredeti nevét, a *Szabalak*ot („Torzonborz") a dzsungárok ellen általa vezetett egyik győzelmes csata után változtatta saját törzse, a *töre* hangzású harci kiáltásra. Az *orta zsüsz*-ből, azaz a „középső törzsszövetség"-ből származó fejedelmet Türkisztánban, *Ahmet Jeszevi* szufista városában temették el. Erre emlékeztet a pénz hátoldalán Kazakisztán leghíresebb műemlékének, Ahmet Jeszevi síremlékének a képe.

Az ötventengésen egy vitatott érdemű történelmi személy, a *kisi zsüsz*-ből („kicsi törzsszövetségből"), vagyis Nyugat-Kazakisztánból származó vezér, *Ebilkajir hán* (1693–1748) képe látható, aki a három kazak törzsszövetség első közös hadvezére volt, de még meg sem választották közös kánjukká, amikor 1726-ban, elsőként behódolt az orosz *Katalin* cárnőnek. Szülőföldjére emlékeztetnek a Káspi-tenger melléki sziklarajzok a pénz hátoldalán.

A 20 tengésen a kiemelkedő jelentőségű kazak író, *Abaj* (1845–1904) portréja látható. Legismertebb műve a *Kara szöz*, magyarul a „Korholó szavak", amelyben 45 fejezetnyi terjedelemben intézi intelmeit népéhez. A pénz hátoldalán *Abaj Kunanbajev* híres festményét, a „Sassal vadászó lovas"-t találjuk.

A 10 tengést az *olo zsüsz*-höz, tehát a „nagy törzsszövetség"-hez tartozó *Sokan* (1835–1865), a kiemelkedő kazak utazó, felfedező, térképész, geológus, néprajz- és folklórkutató arcképe díszít. A pénz hátoldala a tudós szülőföldjére és felfedezőútjaira emlékeztet. Kazakisztán számos egyedülálló (bár nehezen megközelíthető) természeti szépsége közül a sasok és számos más vadfaj lakta *Ok zsetpesz*-t, vagyis „A nyíl nem éri föl" nevű, egy festői tó partján álló, 857 méter magas hegyet láthatjuk itt.

A három kisebb értékű és méretű bankjegy közül az öttengésen *Kurmangazi* (1818–1889), a legendás életű, törhetetlen gerincű, szociális érzékenységéért börtönt is viselt kazak énekes, költő, zeneszerző tartja hangszerét kezében. Dalait lejegyezetlenül is máig éneklik a legkiválóbb kazak népi énekesek. Talán a halhatatlanságra hivatott utalni a pénz hátoldalán látható temetői részlet.

A háromtengésen látható *Szüjinbaj* (1815–1898) a kazakok között sűrűn termő népi költő (*akin*) dinasztiák egyikéből származik. Sok híres és kiváló költővel énekelt közösen „feleselgető"-ket (*ajtiszt*). A pénz hátoldala szülőföldjét, az Almatit övező, télen gleccserektől és lavináktól, nyáron morénáktól sebzett Alatau-hegységet idézi elénk.

Az egytengésen *El Farábi* (*Abu Naszr*, 870–950) filozófus, polihisztor, zenekutató arcképét látjuk. A mai Dél-Kazakisztán területén született sokoldalú iszlám tudóst „második mester"-nek szokták nevezni (tudniillik hogy *Arisztotelész* után a második). A pénz hátoldalán El Farábi geometriai ábráit találjuk.

Az „aprópénz" gyengébb minőségű papírból, kevéssé igényes kivitelben, kisebb méretben, 1, 2, 5, 10, 20 és 50 tijines címletekben készült. További jellemzője még: visszaadáskor a legkeresettebb hiánycikkek közé tartozik.

Osman Aykut

Nagybányai festő, 19.sz.

Fiatal férfi arcképe, olaj

Mü- és Régiségkereskedelmi Váll. XX.Művészeti
aukció. Bp. 1948. 16 1.

MDK

Nagybányai Csengeri István, festő

a mesternek egyetlen hiteles müve sem maradt fenn.

A magyarországi művészet története. I. 405.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

MDK

Nagybányai Csengeri Képiró István,

Városi polgárcsaládból származott.
Ifju kora óta Bethlen Gábor udvarában szolgált.
1632-ben címeres nemeslevelet kap I. Rákóczi
Györgytől szolgálataiért és müvészi képességéért.
Később a kolozsvári képiró-céh vezető mestere.
569.o.

Szász Károly: Adatok a nagybányai képirók, kő- és
fafaragók történetéhez.

Kelemen Múl. 566-576.o.

Nagybányai Csengeri

másképp Kéépíró

István

l.

Magy. Herald és

Gen. Tan. évk.

kiadv. Ear. Bp.

1933. 49. l

Körmöcbánya VI. 314.

Kelemen Lajos:
Művészettörténeti tanulmányok
Kriterion, Bucarest
1977.

NAGYBÁNYAI CSENGERI KÉPÍRÓ ISTVÁN

A szerencsés véletlen 1927 március közepén egy háromszáz éves szép címeres nemeslevélben egy erdélyi festőművész nevét hozta napvilágra. Oly ritka az ilyen esemény, hogy a művészet- és mívelődéstörténet minden barátja csak örülhet neki, hiszen az új nyom talán a XVII. századi művészettörténet számos kérdésének tisztázásához is közelebb vezet. Mert az bizonyos, hogy Erdélynek a XVII. századév első felében megvoltak a viszonyainak megfelelő művészei; ezt az emlékek és írott adatok egyaránt igazolják. Az emlékek azonban nincsenek még kellően felkutatva, az adatok nincsenek összegyűjtve, s így ezen a téren rendszerező áttekintésünk sem lehet. Éppen ezért még a csekélynek látszó adatokat is meg kell becsülnünk, s ha nem is szabad túlértékelnünk őket, gyűjtenünk kell, hogy a valóság képét belőlük rendre kialakíthassuk.

Ehhez a képhez nyújt egy színt a most napfényre került szép címerlevél is, mely Besztercéről jutott Kolozsvárra, s mellyel a Képíró család ott élt ágának leányágon egyik egyenes leszármazottja, Ştefan E. Moldovan szívességéből foglalkozhatunk. Tőle tudjuk a nemeslevélben szereplő, Besztercén lakott Képíró család leszármazását is, mely a XIX. században kisbirtokú gazdálkodó családként élt ott. Odaköltözése idejét nem ismerik. A legrégibb ősapa, kiről a családi hagyomány tud, Képíró Ferenc, aki 1800 táján már Besztercén lakhatott. Ennek fia volt Mihály, aki 1916-ban mintegy 90 éves korában halt meg. Ő beszélte unokájának, a címereslevél tulajdonosának mint gyermeknek, hogy „midőn ő gyermek volt, egyszer Képíró Imre, aki Debrecenben volt egyik nagy református pap, négylovas kocsin jött utána, hogy magával vigye taníttatni. Ő azonban útközben megszökött."

Erről a Képíró Imréről tudjuk, hogy az 1820-as évek végén nevelő volt Kemény László fiai mellett, és 1829-ben Marosvásárhelyt vezérkönyvet adott ki a latin nyelvre való fordításról. Kemény László Alsó-Fehér megyében, Gáldon lakott, de tartózkodott Marosvécsen is. Talán így ismerhette meg a Vécstől már nem messzire élő Képírók közül fiai nevelőjét, akinek a Besztercén lakott Képírók iránt való érdeklődése mindenesetre rokoni összeköttetésük tudatára vall. A családi hagyomány szerint a Képíróknak valamelyik Beszterce vidéki faluban is volt kis birtokuk. Talán állásba vagy éppen házasodás révén kerülhettek előbb valamelyik Beszterce környéki faluba s onnan Besztercére. Református anyakönyvek adatai még ezen a téren is nyomra vezethetnek.

Ma már Besztercéről ez a család fiúágon kihalt.

A kissé megviselt oklevél külső alakra megegyezik hasonló kortársaival. Nagysága 51×67,8 cm. Anyaga pergamen, melyet kívül-belül megbarnított az idő. Viszontagságos sorsát elárulja az, hogy egykori függőpecsétjének a vörös-fehér-kék-sárga selyemzsinóron csupán mogyorónyi kis töredéke maradt meg. A zsinórnak bojteresztő bogja fonott ezüst drótgömb. Ez az egyetlen lényegesebb vonás, amellyel az

GYULAFEHÉRVÁRI PÁL DEÁK
(Paulus Alba-Julius, Fejérvári Pál)

Életrajzához kevés adatunk van. A kövesdi Huszár család levelesládájának egy, a Bornemisza család eredetéről szóló följegyzése Képíró Pálnak nevezi.[1] Ugyanonnan egy oklevélből[2] az tűnik ki, hogy 1608. október 22-én a „Fejér vármegyei Váradgya" falu közönsége azért a szolgálatáért, hogy a maga pénzén a községnek három évre teljes hadmentességet szerzett, a falu közföldeiből neki, feleségének, Vágó Borbálának és mindkét nemű utódaiknak egy darab mezőt adott. Az oklevél szerint már akkor ott két nemes telke volt. Bethlen Gábor Szebenben, 1614. január 25-én kelt kiváltságlevelében úgy említi, mint a nagyobb kancellária írnokát, jegyzőjét és címerfestőt, s „azon szolgálatokért, melyeket Erdély előbbi fejedelmeinek, majd neki is, mind a levelek írásában, mind a címerek festésében s más, a hűségére és igyekezetére bízott dolgokban, tehetsége szerint híven, lelke készségével, hajlandóságával és serénységével tanúsított s feltehetőleg jövendőre is hasonló állhatatossággal fog tanúsítani és végezni: Váradgyán levő azon egész nemes telkét és házát a hozzátartozó 12 szántóföldde l együtt, melyeket Markó vagy Oláh Simon becsületes özvegyétől, Grozava asszonytól pénzen vett" más, az oklevélben név szerint felsorolt szántókkal, rétekkel és berkekkel együtt mentesíti és kiváltságolja. Ezekből egy berket Báthory Gábor fejedelem adományozott neki.[3] Ebből és a váradgyaiak ajándéklevelének szövegéből oklevelesen is bizonyítható, hogy Gyulafehérvári Pál deák 1608 és 1614 között az erdélyi fejedelmi udvarnál dolgozott. Munkássága azonban ennél sokkal több időre terjedt, s már Bocskai korától kezdve a XVII. század húszas éveinek közepéig az erdélyi kancelláriáról kikerült címereket csaknem mind ő festette. János Zsigmond és a Báthoryak címerfestőinek idegen — főleg olasz — iskolája után ő viszi be a címerfestésbe a magyaros felfogást. Nemcsak kitűnő heraldikus, hanem kiváló miniator s a színezésben és díszítésben eredeti művész volt. Munkálkodásával az erdélyi heraldika virágkorát alkotta meg.

Egy kisebb címerfestmény-gyűjteménye, mely Báthory Zsigmond, Mária Krisztierna, Basta György, Rákóczi Zsigmond, Telegdi Borbála, Báthory Gábor, Bocskai István, Bethlen Gábor és Bethlen István címereit és egy előttem ismeretlen címert foglal magában, 1794-ben Medgyesen Michael Heydendorff tulajdonában volt. Ő lemásoltatta, s a másolatot azon év november 1-én beküldte „a nemes magyar nyelvpallérozó társaságnak". Innen Aranka György gyűjteményével az Erdélyi Múzeum Kézirattárába került.

A festő első felesége halála után újraházasodván, Nagy Borbálát vette el. Ettől született Erzsébet nevű leánya Kászonimpérfalvi Chutak Györgyhöz ment férjhez; ennek utódai a Kászoni nevet használták, majd ezt Bornemiszára változtatták, és bárságot nyertek.

oklevél diplomatikai külsőségeiben egykorú társaitól eltér. Azonban mihelyt szövegére tekintünk, feltűnik egykorú címereslevél-társaitól különböző, finom barokkos széldísze és címerének hasonlóan díszes barokkos keretelése. Éspedig nem a díszesség a feltűnő, mert a XVII. századév első feléből elég sok díszes erdélyi címereslevelet, sőt nem egy ilyen adománylevelet ismerünk, hanem a szegélydísznek és címerkeretnek az egykorú ily oklevelektől eltérő ízlésű megtervezése és finom színezése. A szövegből aztán hamar meggyőződhetünk, hogy egy festőművész címereslevelével van dolgunk, akit I. Rákóczi György erdélyi fejedelem Gyulafehérvárt 1632. március 11-én művészi érdemeiért tett címeres nemessé.

Az oklevél elején a fejedelem azt az általános elvet hangoztatja, hogy az uralkodó nagylelkűsége a bőkezűségben és érdemes alattvalói jutalmazásában áll. Ezért a fejedelem is helyesnek ítélve és követve a régi uralkodók szokását, mind egyes tanácsosai közbejárására, mind pedig fontolóra véve Nagybányai Csengeri, másként Képíró István jeles szolgálatait, melyeket ő ifjúságától kezdve Erdély „boldogemlékű" fejedelmeinek s magának I. Rákóczi Györgynek is minden hűségére és szorgalmára bízott dologban s festőművészetében — melyben készségét és jártasságát kiváltképpen dicsérik — teljesített és jövőre is a szükség szerint művészetével és kardjával teljesíteni ígér: testvérével, Csengeri Pállal együtt abból a nemtelen állapotból, melyben születtek, nemességre emeli és címerrel ajándékozza meg.

Ezekből az adatokból megállapíthatjuk, hogy a fő címerszerző Nagybányáról származott. Vezetékneve Csengeri volt, s kora szokása szerint foglalkozása után nevezték képírónak; ez aztán az ő ágán utódainál is vezetéknévvé állandósult. A képíró pedig a régi magyar nyelvben éppen úgy a festő neve, mint a képfaragó szobrászé; a képírót összes régi forrásaink a latin *pictor*ral azonosítják.

Ha a nemességszerzőknek az oklevélben szereplő neveiből indulunk ki, könnyű megállapítani, hogy eredeti vezetéknevük Csengeri volt; ezt a nevet a címereslevél öt említésben háromféleképpen: *Cyengeri, Csyengeri* és *Czengeri* alakban forgatja. Ez a forma azonban nem jelent egyebet a kor helyesírásának kiforratlanságánál, jelentésében pedig a Szatmár megyei Csengerből való származásánál, s így eredethelyre utaló családnév. Ugyanilyen következetlen volt az oklevél íródeákja a *Képíró* név írásában is; ezt előbb *Keépíró*, utóbb *Képiró* alakban írta le. Az a tény azonban, hogy ahol a nemességszerző testvérek nevét az oklevél együtt említi, ott mind a három helyen a Csengeri nevet találjuk: kétségkívül a család eredeti Csengeri vezetékneve mellett dönt. Ez valószínűvé teszi azt a föltevést is, hogy a Pál ága talán ezen a néven élhetett vagy él ma is tovább; a *Képíró* nevet pedig csak a festő István utódai viselték. A Csengeri név aztán továbbvezet a címeres nemességszerzők valószínű származásának kutatásában is. A *Magyar képzőművészek lexikoná*ban ott találjuk a Csengeri Eötvös András nevét. Ez a Csengeri a XVI. század végén és a XVII. század elején Nagybányán dolgozott, 1601-ben éppen céhmester volt, s közreműködött a nagybányai és váradi ötvösök szövetségének létrehozásában. Tekintélyes ember volt, akiről Nagybánya város levéltárában kutatás esetén több adatot is lehetne találni. Az ötvösökről tudjuk, hogy

rajzoltak, s nem egy közülük értett a festéshez is. Ha tehát föltesszük, hogy a nagybányai Csengeri és Képíró István a Csengeri András ötvöscéhmester fia lehetett, akkor könnyen megérthetjük, hogy művészpályája atyja műhelyében kezdődhetett.

Erről a pályáról most még részleteket alig ismerünk ugyan, de tudjuk azt, hogy Bethlen Gábor és I. Rákóczi György alatt (1613—1648) a viszonyok magukkal hozták Erdély gazdasági föllendülését, s ennek itt is kísérője volt a művészet emelkedése. Várak és kastélyok épültek és bővültek ki akkor, s ezek ékítésében szerep jutott a festőművészetnek is. A XVII. századnak ebben az időben élt és működött képírói azonban nem arckép- vagy még kevésbé élet- vagy tájképfestők, hanem túlnyomólag olyan iparművészek voltak, akik közül a jobbak érthettek ugyan igazi művészi munkához is, de legtöbbjük mégis inkább festőiparos volt, s fal- és kárpitfestéssel, aranyozással, zászlók és címerek festésével foglalkozott. Brassó város kiadott számadáskönyveiből és Gyárfás Tihamér közléseiből ismerjük, hogy az ottani képírók kopja, zászló, címer, ágyú, óralap, díszkocsi, kapu és falak festését egyaránt vállalták. A marosszéki székely, mezőbándi Egerházi, másként Képíró János pedig Csengeri vagy Képíró István előtt csaknem egy kerek évvel, 1631. március 29-én kapott öccsével együtt címeres nemességet. Ha már most tudjuk, hogy a nagyobb kastélyokban néhol fal-, másutt mennyezetfestmények, az udvarházakban kárpitok készültek, a gyakori háborúkba mennyiszer kellettek festett zászlók, a temetésekre festett címerek és temetési lobogó, akkor megérthetjük, hogy az erdélyi képírók mesterségük után jól megélhettek. Ilyenféle képíró volt Nagybányai Csengeri Képíró István is.

Kolozsvárt Bethlen Gábor és I. Rákóczi György idejében többen laktak egyszerre a képírók közül, s Bethlen Gábor már 1618. február 1-én külön kiváltságot biztosított ezeknek; az 1618 és 1653 között készült céhszabályzatuk pedig azt is megállapította, hogy négyen legyenek a városon, azért, hogy ha a fejedelem szolgálatjára kell menni, kettő otthon maradhasson más megrendelések ellátására. 1624-ben egy német képíró is élt Kolozsváron, s ismeretes, hogy 1648 előtt egy ideig Egerházi János szintén itt lakott, [...] s minden valószínűséggel Nagybányáról idekerülve, itt lakott élete nagy részében Csengeri Képíró István is.

Midőn a kolozsvári képíróknak II. Rákóczi György 1653-ban kiváltságlevelébe foglalva kiadta céhszabályaikat, akkor itt Nagybányai István volt az egyik másodcéhmester. Ha már most ismerjük a XVII. századnak azt a szokását, hogy az eredeti vezetéknév helyett mennyiszer használta ilyenül a származáshely- vagy a mesterségnevet, akkor a Csengeri és a Nagybányai Képíró Istvánt a legnagyobb valószínűséggel ugyanazon személynek vehetjük. Lehet, hogy már Bethlen Gábor korában itt élt, s a nemeslevelében említett előbbi fejedelmek idejében tett szolgálatai megengedik azt a föltevést, hogy fiatalon dolgozott a fejedelemnek is, aki már 1615 nyarán festette gyulafehérvári palotáját, s azután is, 1619 tavaszán, Kolozsvárról kért képírót. De Kolozsvárt is kétségtelenül bővön került munkája a szokásos kárpit-, címer- és falfestésekben, s ha a városi számadáskönyveket e tekintetben Bethlen Gábor korától csak II. Rákóczi György haláláig, de főleg 1630 és

1660 között átkutathatná valaki, egészen bizonyos, hogy ott több festő között Nagybányai Csengeri Képíró Istvánra is találna adatokat. Az unitárius egyházi számadáskönyvek ilyenfajta adatai között már 1631 június elejéről találunk egy István nevű képírót, aki a mai Mátyás-szobor tájékán állott és a XVIII. század elején lebontott ún. kis templomban igéket, azaz jelmondatokat újított meg. Ez a képíró azonban a számadások róla följegyzett adataiból láthatólag nyilvánvalóan unitárius volt, és legnagyobb valószínűséggel az 1653-i képíró-kiváltságlevél Székesfejérvári Istvánjával azonosítható, mert a Kolozsvárt lakó ily nevű családok nagy része tősgyökeres unitárius família volt.

Ugyancsak a számadásokból aztán azt látjuk, hogy 1653 őszén a Szent Mihály-templom akkori szép, erkélyes tornyának festésén több képíró dolgozott. Ezek közt valószínűleg ott volt Csengeri Képíró István is. A következő évben ismét Képíró István festette meg a torony óraköreit. Itt azonban újra nem dönthető el, hogy vajon e név alatt Nagybányai Csengeri Istvánt vagy Székesfejérvári Istvánt kereshetjük. Mivel Nagybányai Csengeri István akkor már meglett férfi volt, valószínűleg aztán itt is halt meg. Minthogy pedig Csengeri a jelek szerint református volt, lehetséges, hogy ennek az egyházközségnek a levéltárában a kutatások a halála idejére is pontosabb meghatározást nyújthatnak.

Ha már most Nagybányai Csengeri Képíró István művészetét kell jellemeznünk, nagyon kevés megfoghatót mondhatunk. Nemcsak tőle, de még összes kortársaitól együtt is alig maradt reánk valami.

A vajdahunyadi vár egyik emeleti nagytermének kibontott XVII. századi freskótöredékei azt mutatják, hogy akkori képíróink az arcképfestésben nem jutottak igazi művészi színvonalra. Az olajba festett erdélyi családi arcképek közül a legrégebbiek művészeinek nevét nem ismerjük. Templomi mennyezetfestményeinket nagyobbára asztalosok készítették. A képírók 1653-ban kiadott, illetve megerősített céhszabálya „a fára, virágokkal való cifrázást" az asztalosok munkakörébe tartozónak mondja. Az eddig ismert erdélyi famennyezetfestőink csakugyan mind asztalosok. Az erdélyi képírók műveiből alig néhány címer és temetési lobogó maradt reánk. Egyetlen téren maradt még elég számos és szép erdélyi festőművészeti munka reánk: nemesleveleink címereiben és szegélydíszítményein.

A címeres nemeslevelek festői a fejedelmi udvar mellett éltek. Némelyik fejedelmünk művészt vagy éppen művészeket tartott erre a célra, de néha egy-egy tehetségesebb kancellista is megtanulta a címerírást, s amikor a szükség és körülmények úgy kívánták, ha nem művészetnek, de legalább mesterségnek gyakorolta. A címer megfestésében mindenesetre számított az új nemes vagyoni állapota is. A nemeslevél kiállításának ugyanis költségei voltak, s a címerfestést is külön meg kellett a címerírónak fizetni. Ez pedig a hivatásos címerírónál elég sokba került. A szegényebb új nemes ezért nem is mindig készíttette el a szövegben amúgy is leírott címerét, így főleg a XVII. században nagyon sok címereslevelen a címer helye üresen maradt, s van olyan, melyre a címert az adományozás idejénél jóval később festették rá.

Ma még az erdélyi fejedelmek udvari címeríróinak is csak egy részét ismerjük, s ezek közül a Nagybányai Csengeri Képíró István címereslevelével kapcsolatban csak a XVII. század első harmadában élt címerfestők érdekelhetnek.

Tudjuk, hogy Báthory Zsigmond udvarában különböző olasz művészek éltek. Ezek közt festő is lehetett, nevét azonban egynek sem ismerjük. Az 1590-es évek erdélyi címereslevelei nagy részben egy olasz, illetve olasz iskolában tanult művésznek a kezétől származnak. De ugyanakkor dolgozott más, kevésbé finom munkájú címerfestő is. A Vályi György deák és a Vadasdi Dakó István 1602. május 7-én és 10-én, tehát három nap különbséggel kelt címeres nemeslevelei világosan bizonyítják, hogy azokat teljesen eltérő ízlésű és technikájú mesterek készítették. Az első durvább kezű és gyengébb heraldikai tudású festő, s bár erőteljes alakrajzoló, de már a pajzs foszlányait otrombán, majdnem káposztalevélszerűen stilizálja, azokon a címertan szabályai ellenére a színt fém helyett színnel használja. A másik a reneszánsz ízlés művésze, jó heraldikai rajztudással, szabatos foszlányrajzzal és finom színezéssel. Jellemző sajátsága, hogy a pajzskeretet és a pajzsot is szépen brokátozza, s finom színes kezdőbetűket használ. Munkájával Báthory Zsigmond bukása után is évekig találkozunk. Minden valószínűséggel pompás olasz írásával együtt az ő műve az az oklevélremek, melyet Rákóczi Zsigmond kancelláriáján készített 1608. január 25-én kollégája, Gyulafehérvári Pál udvari címeríró részére. Ez minden bizonnyal a legszebb adománylevél, mely valaha az erdélyi fejedelmi kancellárián készült. Kevéssel utóbb, 1610. június 5-én Báthory Gábornak egy Imreffy Jánosnak szóló adománylevelén már új, darabosabb, de még mindig szép keretdísz tűnik föl, aztán többé nem találkozunk az olasz mesterre vagy tanítványra való kéz művével. A címereket ekkor már Gyulafehérvári vagy Czimeríró Pál festi. Nem ismerjük pontosan, hogy mikor kezdte el működését, de már Bocskai István alatt dolgozik, s aztán egy negyedszázadig uralkodik is az erdélyi címerfestő művészetben. Báthory Gábor és Bethlen Gábor legszebb címereslevelei tőle származnak. Halála ideje sem ismeretes. Bethlen Gábort túlélte, s I. Rákóczi György uralkodása idején még főszámvevőféle tisztséget viselt. Ekkor azonban, már Bethlen Gábor uralkodása végén, egy németesen stilizáló új irány termékeivel is találkozunk, mely kiváló heraldikai készséggel, szép színekkel sajátságosan, majdnem sátorszerűen drapériázott foszlányokat fest, és a sisakra az erdélyi címerekben addig szokatlan németes formájú koronát helyez. Jellemző munkája ennek a művésznek a református papoknak 1629. július 13-án kelt címere és utóbb, I. Rákóczi György idejéből, 1632. május 3-ról a váradi Keoreoséry Mihály címere.

De ez a művész sem dolgozott egyedül. Műveivel egyszerre, főleg Brandenburgi Katalin idejétől, silányabb címereket látunk, melyeknek szembenéző zárt sisakjai gubbasztó baglyokra emlékeztetnek. Ezek újra más festő művei.

A Nagybányai Csengeri Képíró István címereslevelének szegélydísze és címerkerete a tárgyalt művészek munkáitól mind különbözik. Csupán a címer maga emlékeztet pajzsával, sisakjával, koronájával és foszlányaival némelyik jó Báthory- és Bethlen Gábor-kori címerre. Ke-

rete azonban elüt kortársaiétól, s a szegélydísz is minden akkortájból ismert erdélyi címereslevélétől merőben különbözik.

Ennek a magyarázatát is megtaláljuk egy közel egykorú példában. Midőn I. Rákóczi György mezőbándi Egerházi, másként Képíró Jánost 1631. március 29-én nemesítette, ennek oklevelében a címerleírás utolsó mondata azt írja, hogy ez a címer olyan, ahogy maga Egerházi, másként Képíró János azt az oklevél homlokzatán gondosan megfesti. Bár az eredeti oklevelen csak a kifestetlen rajz maradt meg, látszik, hogy a fejedelem a képíróra — akinek a címerfestésben mesterségénél fogva elég gyakorlata volt — bízta a címer megfestését a saját maga nemeslevelén is. A Nagybányai Csengeri Képíró István címereslevelén is ezzel a jelenséggel találkozunk. A címerleírás utolsó sora itt is beveszi a szövegbe azt, hogy a címer „arte et manu eisdem propria", vagyis ugyanennek — az oklevélben említett művésznek — saját művészetével és kezével készüljön. Ez tehát a magyarázata annak, hogy a címerkeret és a szegélydísz az egykorú erdélyi címereslevelekétől eltér. Így a címereslevél szegélydíszében és címerkartusában Nagybányai Csengeri Képíró Istvánnak saját és ma tőle egyedül ismert reánk maradott művével van dolgunk, és ez a tény különösen becsessé teszi ezt a szép emléket, mert így módunkban van megismerkedni e művész munkájával; de másfelől az erdélyi fejedelmi udvarnál a címerek festésénél levő szokások egyikére is reávilágít.

A címerkeretet egy 10,5×11,6 cm-es, tehát a négyzettől kevéssel különböző téglalap alkotja, melynek 0,7 cm széles aranykeretét kívülről a címertani jobb (a nézőnek bal) és a felső oldalon piros, az alapoldalon és balról fekete kontúrvonalak határolják. Belső kontúrvonalai ugyane sorrendben úgy váltakoznak, hogy a külső piros vonalaknak benn fekete s a feketének piros felel meg. Ezen az aranykereten belül egy, felül és alant 1,6, oldalt 1,7 cm széles, jácintkék keretmezőt találunk, melynek két függőleges síkjában két befele tekintő, szőke típusú, a hastájon túlstilizált angyal áll. Szárnyuk és lábuk fehérrel kevert smaragd és fűzöld, akantuszszerű levelekbe stilizálódik. Alsó testükről violaszínű drapéria hull alá, s a zöld színeket alsó és felső végüknél egyaránt arany és violaszín árnyalja. A felső keretmező közepét violaszínnel festett barokk díszítmény foglalja el, közepén fűzöld mezővel. A fennmaradó tért jobbról pirossal keretelt fehér alapon koronás, balról jakabkeresztes zászló tölti ki, s a zászlók és a központi barokk dísz térközében violával és arannyal árnyalt sárga színben jobbról kerek, balról hosszú pajzsot találunk. Az alsó keretmező közepét melegpirossal festett aranykeretes ovális tér foglalja el; ennek kurzív aranybetűi a *Spero meliora* (Remélem a jobbakat) jelmondatot mutatják. Ettől jobbra sárga bőrrel bevont piros kávás gyalogsági dob, lándzsa és szablya, balról violával és sárgával színezett két lovassági dob, piros nyíl-tegez, lobogós kopja, pallos vagy tőr és sárga trombita tölti be a tért.

Ez a művészien díszített keret néhány kusza hullámos aranyvonallal élénkített, sötét ibolyaszínű mezőt foglal be. Ebben áll aztán a tulajdonképpeni címer: a jácintkék pajzs mezejében nyugvó koronából kinőtt, repülni látszó két hattyúszárny. A rajzon zárt sisak nyugszik.

Sisakdísz a pajzsbeli két hattyúszárny, ezek közében piros mezes fél kar ujjai közt három ecsetet és egy festőpálcácskát s fehér, kék és fekete festékfoltos barna festőpalettát tart. A foszlányok jobbról piros-ezüst, balról kék-arany színűek.

Igazi művész-címer. Már maga a szokásos égszínkék helyett jácintszínűnek jelölt pajzs is eltérővé teszi az átlagos címerektől, s a művész a címertan szabályait a festőiségnek alárendelve, a pajzsnak a szárnyközök aljában még finom árnyalású levegőtávlatot is adott.

Még művészibb hatású azonban a szegélydísz.

Ez az oklevélszöveggel egy vonalban, 25 cm magasságban és 11 cm szélességben az oklevél elejét díszíti. Központját egy díszes barokk tükör képezi; ezt fenn egy ékszerszerűen finom rózsaszínes-violába játszó, drapp, piros és zöld színnel festett keretfő koronázza, központjában emberi arccal. A keretekből kiugró barokk virágtartókon kétfelől két fiatal szőke, kívül női, a címer felől férfialak áll, csaknem meztelenül; az alakok egyik kezükkel nagyon kevés, lenge violás mezüket fogva a kifelé eső kezükkel a tükör kékes virágtartóiba helyezett liliomszerű, kék virágokat tartják. Mögöttük a frézszínű tükörkeret szegletében két sirálykszerű madár ül, a tükörkonzolokról pedig kétfelől fehérrel kevert smaragdzöld, kékes, piros, sárga, rózsaszín és jácintkékkel színezett gyümölcsfüzérek csüngenek alá; ezeknek végéről alant rózsásviola szalagon mindkétfelől ügyesen csoportosított festőműszerek függnek. A szépen kiképzett barokk tükörkeret talpába kétfelől egy-egy lebegő angyalka kapaszkodik, s a köztük és a festőműszerek közt maradó tért pompás színes levél- és gyümölcscsokor ékesíti.

Nem állapíthatjuk meg, hogy vajon Nagybányai Csengeri Képíró István ezt a kompozíciót maga tervezte, vagy minta után dolgozott-e. De az kétségtelen, hogy ha az alakok rajzában ejtett is kisebb hibákat, a díszítésnek és színezésnek jó ízlésű mestere volt. Ízlése és színezése olasz hatásra vagy iskolára vall. Lehet, hogy a fejedelem több címer megfestésére is alkalmazta. Az 1640 előtti címereslevelek némelyikének sisakjai, foszlányai és színei nagyon kísértenek, hogy benne sejtsük készítőjüket. Amennyiben pedig ezek saját címereslevelénél gyengébb kivitelűek, ennek is megtalálhatjuk a magyarázatát abban, hogy minden művésznek vannak különbözően sikerült munkái, és a maga kitüntető kiváltságlevelébe bizonyára tudása javát igyekezett belevinni.

Örülhetünk, hogy éppen ez a munkája maradt reánk, mely a fejedelmi elismerésen és kitüntetésen kívül is tanúja képességének, tudásának, ízlésének.

Nagybányai István

ötvös

1646 Kassa

l.

Arch. Ért

1912. 270. l.

Liszt Ferencz.

Térdig, ül és arczélben lá
kabátot hord s bal kezével a szé

Kny., mag. 10 cm.

Szn.
415-9

Nagybaúnyár Ötvös

István

l. 1639

Wick. Kassa tört.

289. l.

ez fokozottan nagy feladatokat ró reánk.

hoz, hogy ha csak egy pengővel is, jut-
éltóztassék eldobni az ide mellékelt csekk-
vesen áldoz a csapat szegény cserkészeinek
kk-lap felhasználásával hozzánk juttatni.
cserkészfiunk áldó hálája fogja kisérni.

Hazafias üdvözlettel:

a 197. sz. Baross cserkész csapat
szervező bizottsága.

Nagybaicsay Ötvös István

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

Arch. Ért.
1906. 129. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

.....

Budapest

.....

Nagybányai István

kassai ötvös

1620 k.

l. Arch. Ért. 1901.

109. l.

Hadsereg.

A kert keritése előtt őrs
és két közlegény van. Felirata

K.K. HOFBURGW

a bal sarokban: [illegible]A. Pettenkof
850.
legalól középütt: Druck, Verla
Alois Leykum in Wien.

Szines kny., alányomássa
A. Pettenokoffer: Die k.k. Oes
Adjustirung in Wien.

55-93-12

Mihalik József. Kassavaros itinségének tört. Bjest-
1900. 248 – 250. l.

Özv. Keller Henriette

Ötvös.

Nagybányai ötvös István

1608–1646.

Nagybányai illetőségű. Anyja Zsófia asszony 1646-ban még életben van Nagy Bányán s édes testvére ötvös Kelemenner (t.i. Zsófia asszony).

A céhet 1608. júl. 14. váltja fel. Remekbüntetés 3 frt. A céhregestromban egy csomó inas ~~fogadással~~ megöltetéssel és szabaitással kapcsolatban szerepel.

1620-ban hára emlittetik a Klastrom mellett. Mint második céhmester 1625–26, 1628, 1632 és 1633-ban, mint első céhmester 1637-ben működött: Neje Kádas (Kis) Katalin volt, ki férje előtt halt meg.

István 1646-ban szilyosan megbetegedett Rozgonyba menben ~~ki~~ sogorához, Somossi Mihály prédikátorhoz s itt foglaltatta irásba végrendeletét

XVIII. 27.

Krinesz. Mihály

ötvös.

XVIII. 27.

Nagybányai Őttvös István

ötvös.

XVII. sz. Kassa.

A kassai Ötvös Czehnel Reparatrona.

Ballagi Aladár: Kecskeméti V. P. ötvös könyve. Pest. 1884. 4o l.

Zsámboki (Schaubach) Gyula

főgymnasiumi tanár
paedagogiai, aesthetikai író
levelei

—

Bányai v. Nagybányai Ötvös István

ötvös.

Kassán 1608-ban állott a céhbe. 1625–1637 ig hat izben választottak cehmesterré.

Ballagi Aladár: Kecskeméti V. Péter ötvöstünyve. Bpest. 1884. 45 l.

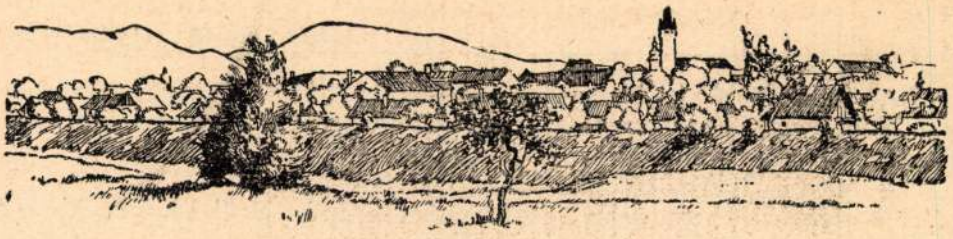

NAGYBÁNYA

A FESTŐK, ARANYRABSZOLGÁK ÉS A VÍG FÜRDŐVENDÉGEK VÁROSA

— T. RATZ PÉTER ILLUSZTRÁCZIÓIVAL. —

Fekszem patakparton a híres kobalt ég alatt. A nap úgy tűz le, hogy az alélt strandolók mindegyike egy-egy agyonsújtott, barna áldozatnak tűnik. A lustaság áldozatainak. S a dús, zöld patakpart, a minoriták rétje a Kereszt- és Virághegy alatt, a csodálatos vonalú hegysor közvetlenül fölöttünk, úgy égeti be magát a szembe, mint a nap barnító heve a bőr pórusaiba. Messze a Zazar apadt habjai csörögnek sivár, tar köveken. Itt közvetlen közelben a Ravasz patakkal egyesült Szentjános-patak zúg, kissé távolabb a Fokhagymás-patak. S fejünk felett százados fáknak lombjai...

Csoda-e, hogy amig idejövünk, a rét bokrai között szinte tiz-húsz lépésre bukkanunk kék munkásruhába, nagy parasztszalmakalapba és szandálba egyenruházott olajfoltos, furcsa emberekre?! Az egyik állva bögdösi maga előtt a kifeszített vásznat. Festő! A másik ülve, a térdére fektetett deklin rajzolja a Morgóhegyet, melyről mindenki tudja, hogy eső vagy jó idő egyként az ő iromba gerince mögül várható. S az ülve foglalatoskodó fiatalember is festő! Napernyő alól kutatva nézi a hegyeket, pardon: — a „motivumokat" egy harmadik kékruhás. Festő! A negyedik könnyebb végéről udvarol, az ötödik vitatkozik. Festő, festő, festő!

Kobalt ég, festő, patak, búja rét. Ódon házak, festő, fűrdővendég. Dalos kedv és nyűtt bányászemberek ólomarca és megint csak festő! Erdélyben ugyan ki ne találta volna ki, melyik városban vagyunk?

*

A feleségem jön haza délelőtt. Azt mondja, hogy Dinnyemester gorombáskodott ővele.

— Dinnyemester? Ki az? Ismerem Thorma mestert, Mikola mestert, Ziffer mestert, Udvardy mestert s az egész céhet ezekből a festőmesterekből. Ismerem Rátz Péter mestert is, akit éppen ma kérek arra, hogy Nagybányáról irandó ismertetésemhez legyen szives tollrajz-illusztrációkat készíteni. Mindenkit ismerek, de Dinnye-Mesterről nem tudok.

— Dehogy is nem tudsz! — mondja a feleségem. — Az a kis pöttön, akinek a Berger-cukrászdában mindig a „robusztus" képei vannak kiállitva. Az az „őserőmellényzsebben". Dinnye Dávid. Tegnap söröztél vele a „Zöld Sárkányban".

Név szerint cédulázva.

Erdélyi Helikon
1929. II. 9. szám

A sör és a Zöld Sárkány nyomravezetnek, hogy Dinnye mester nem lehet más, mint Jándi Dávid, akinek munkásságát anyagszerüség jellemzi és elszánt nagyvonalúság a kompozicióban.

— Micsoda afférod volt hát Jándival?

— Képzeld — vesz lélekzetet a feleségem — amint jövök a hidon, előttem cammog Dávid és a hóna alatt viszi kisfiát.

— Hóna alatt viszi kisfiát?

— Igen. A görögdinnyét.

— Áhá!

Eszembe jut, hogy Jándi nemcsak eredeti, egyéni festő, hanem kitünő piaci bevásárló hirében is áll Nagybányán. Különösen zöldfőzelékes, gyümölcsös és sajtoskofákat tud nagyszerűen kezelni. Talán innen származik a „Dinnye" mellékneve is.

— Finom görögdinnye volt — folytatja nőm. — Kértem a Mestert lékelje meg, aztán, ha látom belülről a dinnyét, megveszem.

— És erre a Mester?

— A Mester azt mondja erre, hogy majd akkor lékel, hogyha megbolondult. Igértem neki egy sztambul-cigarettát a lékelésért. Erre még dühösebben azt mondja, ne vegyem őtet palira. Bosszantani kezd a konoksága. Kérdezem, hol vette a dinnyét. „A bótban" — feleli a Mester. — „Mennyiért?" — „Huszonnyolc lej". De ez már úgy hangzott, mint a mennydörgés zivatar előtt. — „Adja el nekem mester harmincötért, aztán maga vehet másikat, magát a kofa nem tudja becsapni tökkel". A mester szemei villámokat szórtak: „Hallja, trógernek néz engemet Nagysága? A képeimmel félév alatt se tudok annyi forgalmat csinálni, mint a görögdinnyével! Maga máma éppen a nyolcadik nagysága, aki a hónom alól elvásárolja felárral a dinnyét. Már azt se tudom festő vagyok-e vagy lánckereskedő görögdinnyében? A fene egyen meg minden görögdinnyét!"

*

Egy másik nagyságának — szintén fürdővendég — Nagybánya masik tipusával, az aranyásóval volt kevésbbé zord, de nemkevésbbé nagybányai ízű összejövetele.

Ez az Önagysága reggel felvette strandkosztümjét. Föléje bő fürdőköntöst öltött és standolni indult. (Nagybányán meglehet tenni, hogy a közeli patakpartra a hölgyek sans-gène fürdődresszben vonuljanak az utcán). Mondom, Önagysága ímigy öltözködve kilép az ezervirágos bányászház bérelt szobájából. Végiglép a kerten, melynek szalviái, mályvái, sárgarózsái mintha csak mind azért nyílanának az Isten mosolyt-derengő kék ege alatt, hogy megédesítsék Fürdővendég Önagyságának nyaralását.

Hosszú gránitkőlapokból a ház előtt a járda úgy van kikövezve, hogy aszfaltnak lehet érezni lábaink alatt. A nagybányai levéltár régi irkafirkái közt vannak adatok, hogy ez a gránitkőlapaszfaltozás már az Árpád-házi királyok idején is divatban volt errefelé. Amikor Budán, Londonban, Párisban hat-hétszáz évvel ezelőtt az őszi pocsolyában térdig süppedtek emberek, a nagybányai polgár száraz lábbal rótta útjait a Kereszthegy alatt.

De ne távolodjunk ennyire Fürdővendég Önagyságától.

Önagysága kopogós léptekkel végigtipeg az aszfalt múzeális ősén. A Csertörőmalom Zsilipje alá, a hűs patakhabokba igyekszik. Útjában udvarokon,

kukoricaföldeken, hidakon át nyomúl előre, a célja felé. Mert fürdővendégnek mindent szabad! Kényeztetett szemefénye ő a borzalmasan szegény bányász lakósságnak, mely jövedelme tekintélyes részét éppen a fürdővendégtől élvezi.

Jelentőségének teljes tudatában vonúl tehát Őnagysága, amikor beesett arcú férfiember kerül az útjába. A férfi lábán kánikulában is sáros bakkancs, vállán sáros, nyűtt zeke, kezében nappal is égő acetilénlámpa.

— Nem vesz pirrhotint?

Őnagysága nem tudja mi a pirrhotin.

— A pirrhotin, kérem, bányavirág — segíti ki a bányász Őnagyságát.

— Virág? Hiszen elhervad a hőségben míg hazaviszem!

A kopott férfiember szájaszeglete keserűre rándúl:

— Hamarabb elhervad a mi életünk, mint a bányavirág.

Benyúl zsebébe. Kiveszi a pirrhontinnak nevezett bányavirágot. S Őnagysága csakhamar tanúl valamit. Megtanúlja, hogy bányavirágnak azokat a kék, zöld, rózsaszín, ibolya és sárga köveket nevezi a nép, amik lenn, a bányák szürke kőpusztái között virítanak a vigasz nélkül való földhomályban. Megtanúlja, s szeme villan reá, hogy a pirrhotinban szúnnyad az arany.

— Bányavirág? Roppant érdekes! — lobban egyszerre az érdeklődése. — Mi ennek az ára?

— Kilencven lei.

— Húszat adhatok.

S harminc leiben megegyeznek.

Őnagysága kiviszi magával a bányavirágot, a pirrhotint a strandra. Már ott lubickol a vízben, aminek habjaiban észrevétlenül szintén aranyszemecskék játszanak hótestével.

A bányász ezalatt leönt a torkán egy kupica pálinkát a pirrhotin vételárából. Vesz magának egy kiló rozskenyeret. Pár óra múlva ismét leszáll a Kereszthegy gyomrába, bányavirágok, kőpuszták közé! Vájni a követ, végezni sivár munkáját, százados rabságában Nagybánya hegyének! Ahol emberöltők és emberöltők sorsa egyre ugyanaz: egy kis alkohol, egy falat kenyér, azután a sorvasztó robot földalatt a messze másnapért. Ez volt a bányászember útja akkor is, amikor a várost Rivulus Dominarumnak nevezték. Ez volt az útja később, az Árpádok alatti „Asszonypatakán", majd Nagybányán és ezerszer ugyanaz a sorsa a mai Baia-Marén.

Egyszer Jókai járt ezen a vidéken. Szelid lelkéből felfakadt a sóhaj:

— Istenem, mennyi veritéknek kell addig elfolyni, míg arany lesz a kőből!

*

Amíg arany lesz a kőből, addig mocskos földalatti munkahelyeiken mezítelen felsőtesttel, harminc-negyven fokos melegben kell Nagybánya vígasztalan sorsú fiainak a hegyek csontvázát, a szürke kőpusztákat fúrni, robbantani, kalapálni. A veresvízi tárnában átlag minden tonna kőben hét-nyolc gramm, a Kereszthegy gyomrában tonnánként tizennégy-tizenöt gramm arany található. Ez pedig annyit jelent, hogy átlag a bányákban százezerszer annyi követ kell kiszedni, mint amennyi arany a kőben található.

Az emésztő munka eredménye a bányavidék népségén: ólomarc, tüdővész, asztma. Átlagos bányászéletkor negyven év. Ötven éves emberek aggas-

tyánszámba mennek. Mint minden lassan enervált embercsoportban, az itteni bányászlakosságban is túlfejlődött a szekszuálitás. A szülések száma túlságosan magas és hogy Szatmármegyének ebben az zúgában az emberek mégsem élnek londoni sűrűségben, azt csak annak lehet tulajdonítani, hogy a gyermekhalandóság diadalmasan versenyez a születésekkel.

A halandóság haláltáltosán ez örök lóversenyben ma inkább, mint ezelőtt sarkantyúz a hihetetlenül alacsony munkabér fekete zsokéja. Kétezer lei már magas havifizetés számba megy azoknál, akik életükből többet töltenek föld alatt, mint a napvilágon.

A kétezer lejes bérek mai valutáris értékének békében legalább dupláját kapta az aranybányász.

Nincs jobb dolguk a kohók kulijainak se. Fernezely kénfüstjében, a bányászarc meghazudtolva az impresszionista piktorok vidor színeit, Stuck rémképeit idézi elénk. Az égetőművek óriási sívár épülethegyei közt a nyomorúlt munkáslakók Kubin rajzolótolla után sikoltoznak. Az aknás pestek alig elviselhető hőségében talán Középeurópa legproletárabb népe robotol.

Érdekes, hogy e románnal vegyes lakosság, a nincstelen emberek legnincstelenebbjei, hosszú századok során is jelenbe mentette a régi magyar elnevezést, az égető-kemencék pest megjelölését. Azok a bánya és kohótisztek, akik még békevilágban kinyomozták a Nagybánya vidékén élő pest elnevezés eredetét, esküsznek reá, hogy Magyarország fővárosa annakidején a Duna balpartján a mai Pest helyén tényleg működésben volt mészégetőkemencékről kapta a nevét. A német amikor Ofenpestet csinált Budapestből, tulajdonképpen németül is, magyarúl is csak Pestet tudta megjelölni ötvenszázalékos germanizálással.

*

Esős időben a fernezelyi kohók gyilkos kénfüstje behatol a Rozsályhegy völgyéből Nagybánya fölé.

A nép azt mondja rá, hogy az olvasztópokolból az aranynak lelke visszaszáll az aranyanyához, a Kereszthegy méhe felé. Teleki Sándor a néhai negyvennyolcas honvédezredes tizennyolc évig tartó emigrációs világcsavargásának idején — ezt állitja emlékirataiban — mindannyiszor honvágyat kapott, valahányszor a messze külföldön kohók füstje csapta meg orrlikát.

Mi lehet e füstben s mi az életsorvasztó aranybányászatban oly maraszta-ló, hogy beláthatatlan századokon át adják apák a fiaiknak az ősi földvájás örökségét?!

Aranyat az öreg Kereszthegyben bányásztak már a rómaiak is. Magyar idők beköszöntésével pedig nemcsak virágzó ipar, de egyenesen divat is lehetett az arannyal való bibelődés. Első Lajos király hitvese és leánya hosszú időkön keresztül laktak Nagybányán. „Tornácos királyi palotában éltek" — jegyzik fel róluk régi históríkusok s „a királynék és leányaik az szobaleányokkal együtt maguk is hasznosan foglalkoztak az aranynak tisztogatásával".

Nem célom megirni a nagybányai bányászat történetét. Megtette ezt helyettem Szmik Antal, Schönherr Gyula és Szellemi Géza. Kitünő tudós, bányaszakértő históríkus volt mindahárom. De nem tudom elhallgatni, mert a mai nagybányai bányásznyomornak négyszázéves mása volt, azt a mozgalmat, amely annakidején sztrájkra, amerikázásra kényszerítette ennek a népnek őseit.

Az ezerötszázas esztendők elején Ulászló magyar király biztosokat küldött Nagybányára: — állapitsák meg, mi az oka annak, hogy a bányai bányák nem jövedelmeznek?

Ulászló bányabiztosai ekkor ezt az igen mai, igen öntudatos, igen szocialista ízű feleletet kapják a bányászoktól:

— Minden romlásnak, pusztulásnak főleg az idegen és tudatlan kamarások és bányatisztek kegyetlensége volt az oka. Félegyházi János kamarássága alatt a bányászokat elfogták, javaikat lefoglalták, ásványtisztjeiket malmaik és kohóik mellől elhurcolták és megégették. Zöld István a királytól ötszáz katonát kapott, kiknek vezére néhai Izbugyi István volt. Ezekkel kényszerítette Zöld a bányászokat, hogy illő bér nélkül míveljék a bányát. De ezek végső keserűségökben a Zazar bányáit felgyujtották és ilyen szavakkal égették:

— Ha a kamarás a mi munkánknak bérét nem fizeti, majd fizet azoknak, akik eloltják a tüzet.

Századok során hányszor oltották el a tüzet és hányszor nem lobbant lángra újból a tűz a hamu alól?! Hiszen a bányákat a tizenötödik századtól kezdve mohóbbnál-mohóbb urak kaparintják karmaik közé. Egy pillantást csak a bányabérlők s haszonélvezők névsorára! Brankovics György szerb deszpota. A Hunyadi-család. (Szilágyi Erzsébet, Mátyás édesanyjának háza többszöri átépitésben ma is áll a város főterén.) Azután sorra: a Thurzók, Fuggerek, Zápolya, Balassa Menyhért, Schwendi Lázár habsburg-generális, Bornemisza Benedek, akinek török katonái inkább lerombolják a város várfalait s a bányákat, bányaépületeket inkább vizzel árasztják el, semmint a Habsburgcsászár újból hasznukat vehesse! A Rákócziak... És folytatni lehetne a sort, melynek végtelenjénél csak egy dolog volt még végtelenebb: — az aranyaknázó munkásnép szenvedése.

Viszonylagos jólét csupán a tizennyolcadik század második-harmadik évtizedében köszönt Nagybányára. Ezidőben épitik föl a régi pénzverde helyére a Zazarpartra a máig is fennálló bányaigazgatósági palotát, azt az ódon épülettömböt, amelyet az egykori pénzek gyártásáról máig is „M ü n z" elnevezéssel tisztel a nagybányai bennszülött.

A kövek, amik „M ü n z" falaiból kibeszélik a város verejtékes múltját, sűrűn szólalnak meg Nagybánya többi épületemlékeiből is. A Hunyadi-ház, a Főtér s egy velencei Calléra emlékeztető kis sikátor sarkán még homályba rejti, vajjon tényleg mai falai között éltek-e azok, akikről elnevezése származik? De a C i n t e r e m platános sétányán már tudjuk, hogy itt valóban temető nyujtózkodott a Szent Istvánról elnevezett koragót templom lábainál. A templomból a romboló idők nem hagytak épen mást a századokkal dacoló toronynál, melynek építését hatszáz évvel ezelőtt kezdették s ötszázesztendeje fejezték be a mai nagybányai polgárok ősei. Ma a Szent István-torony két célnak áll többé-kevésbé becsülettel a szolgálatába. Korcsmázó éjjeli baglyoknak az ő villanyfénnyel világított órája jelzi, hogy ideje volna hazatérni. S a pirossapkás tűzoltó-őrszem erről a legmagasabb kilátóhelyről lesi, nem száll-e fel valamelyik régi ház fölé a „vörös kakas"? Ferdén szemközt a Szent István tornyával az a Magyar-uccai kuria, amely valaha a Thurmann-család fészke volt. A negyvennyolcas szabadságharc leverése után nyugtalan bujdosásában e ház kertjében irta Kemény Zsigmond legnagyobb regényét a „Zord Időket". Hitte volna-e akkor a merengő bujdosó, hogy az ő zord napjai csak

enyhe paródia lesz valamikor, miután hetven esztendővel a szabadságharc leveretésére éppen e rejtekhely kapuja fölé kerül az ugyancsak zord felirás: „Siguranţa Statului".

S adna-e mégegyszer szállást egy magyar költőnek a Főtér és a Felsőbányai-utca sarkára kiugró vén barokk épület? Ez az egykori szálloda nyugtatta diszkréten keblére Petőfi Sándort és egynapos feleségét nászéjszakájukra, amikor a költő négylovas kocsija Koltóra vágtatóban Nagybánya határában eltörött. A vénséges falak időközben városházává léptek elő, ahol nemigen becsülik a poézis emlékeit. Nekem évekkel ezelőtt, amikor még Pokol Elek volt Nagybánya polgármestere, megmutatták a Petőfi Sándor nászszobáját. Dehát azóta a politika forgandósága Pokol Eleket is kisodorta a podesztaságából. Jó román volt pedig, a gyulafehérvári koronázásra ő küldötte a királynői koronához való aranyat. Volt miből gavalléroskodnia akkoriban. Évtizedekkel ezelőtt fedezett fel Pokol úr egy dusgazdag aranytelért s olyan úr lett belőle, hogy mikor fogatán bejött a Főtérre, marokkal szórta a szájtátó nép sorai közé az aranyat. Csináltatott magának szép pepita ruhát, ma is ezt a szint kedveli. S mert a pepita Krudy Gyulának is kedvelt szövete volt, a közös szövet-szimpátia révén regényfigura vált a boldog bányatulajdonosból. Ma Pokol Elek nem szór aranyat. A telér kiapadt, legfeljebb Korom Pál atyával, a minorita rendház müvészbarát főnökével folytat végtelen ramslipartikat a volt polgármester. Csöndesen vélekednek idők fordulásáról, kicsit meg is értik már egymást a csalatkozásokban.

Dehát ki meri magáról mondani az arany városában, hogy nem csalatkozott?! Ki az, aki jobb időket ne élt volna errefelé a mainál?

A kereskedő sír, az iparos ölébehanyatlott kezekkel sorvadozik. A bánat reá van írva a háromablakos bányai polgárházak homlokára. Még azok a simléderszerü zsindelycsorgók is legtöbbhelyt alácsusztak a háromszögbe futó homlokzatfalak tetején, amelyek oly jellegzetes külsőt kölcsönöznek Nagybánya házainak. Sőt láttam az idén pincegádorokat, melyeknek ó-mívű vasrácsajtaja zár nélkül tátongott az elalélt járdakőre. Ez pedig nem jelent egyebet, minthogy a házban kifogyott a bor. Ugy értsük meg pedig, hogy nem is olyan régen, ha egyebe nem, bora volt bőven azoknak, akik házaikat utcáraszolgáló pincegádorokkal épitették. S minthogy évszázadok óta a polgárházak így nőttek fel a Zazarparton, sejthetjük, nem volt hijával nektárnak a város. Épen csak ma apadt el az isteni nedű s vele együtt az emberek jókedélyessége.

Nemrégiben megjelent Nagybányán egy veresarcu idegen. Valami angol lordnak mondották, bányatulajdonosnak. Első nagybányai éjszakán a „lord" belenézett egy kis görl kék szemébe s negyvenezer leit usztatott el a tengerszemen. Másnap az egész Nagybánya sűrű rajokban korzózott a bányai Ritz, a Berger-cukrászda előtt. Mindenki látni akarta az angolt. Lord Byron kései meglett kiadása élvezte a sikert s az aranyifjúság kénszínűre sápadt.

— Hova sűlyedtünk! — kelt ki egy ős bányai patricius ezekben a sorsdöntő napokban. — Négy jó ló ára egy szinésznőért, meg egy éjszakáért ma már ribilliót csinál mifelénk? Bezzeg nem így volt tizenöt évvel ezelőtt.

Lehetetlen volt megvigasztalni az erkölcsök zűllése miatt. Csak két hét múlva jött lihegve s jelentette diadalmasan:

— Nem lord az angol, csak egy közönséges smucián. Az éjszaka a rendőr-

T. RÁTZ PÉTER RAJZA

PETŐFI SÁNDOR KŐ-IRÓASZTALA ÉS SOMFÁJA KOLTÓN. ALATTA GR. TELEKI SÁNDOR 48-AS HONVÉD-EZREDES NYUGVÓHELYE.

séggel megrazziáztatta a hölgyeket, akikkel dolga volt. Eltünt valami huszonöt fontja. Hát ezért!

Aznap Nagybányán minden donzsuán és minden régi úr szinte úszott a boldogságban. Úgy érezték, elégtétel adatott nekik.

*

Erdélyben tiz év alatt minden város régi polgársága leszegényedett. Ebben a folyamatban azonban, úgy tapasztaltam, Nagybánya vezet. A kispiactéri lacikonyhákban az olcsó zsiványpecsenyét olyan urak falatozzák, sokszor ebédnek, akiknek nemcsak arcáról sír le a régebbi jómód, de, akik után bizonnyal megfordulnának régi ismerőseik, ha e kis piszkos étkezőkbe látnák befordulni őket s ha maguk is oda nem járnának néhanap. Valami komisz humora van a sorsnak abban is, hogy egyetlen prosperáló iparága még a bányavárosnak a fazekasság. Fogalmam sincs, ki vásáról annyi fazekat e helyen, ahol alig-alig van az embereknek valamijük, ami fazékban főzhető.

Politika nincs.

Azaz, ami volna, az nem akció. Mondhatnám darvadozás, mélázás, éktelen kis pletykálkodás. Például az, hogy a görögkatholikus főtisztelendő, a ligeti szanatórium tulajdonosa el akarja venni a minoriták rendházát román szemináriumnak. Igen ám, szegezik ellene flegmatikusan a bányaiak, csakhogy ezt éppen ő nem teheti. S megmondják miért:

— Ő volt az, aki a német hadsereg egészségére az István-szálloda erkélyéről diszszónoklatokat tartott annakidején, amikor a német csapatok elfoglalták Bukarestet.

Gondolják, ezzel a főtisztelendő kihúzta a saját méregfogát s ebben megnyugszanak.

Egy kis vérszegény kereskedelmi összeköttetés Szatmárral s a Gutinon keresztül Máramarosszigettel minden, mi a város ereiben még mozgatja a vért. A máramarosi szőnyeg leginkább a fürdővendégekre való tekintettel s csakis nyaratszakán jelenik meg a bányai piacon. Avasi varottasok fekete-piros himzése közt rikoltoz a hetipiac sátrai alatt. Cserébe Bánya gyümölcsöt szállít Máramarosnak. A szőnyeg silány, az alma és körte savanyú. Máramaros semmitsem vethet Nagybánya szemére, de Bánya sem Máramarosnak.

Ha én király volnék s Nagybányának még nem volna ősi cimere, különös tekintettel jelenlegi állapotára egy vackoros körtét pingáltatnék a bányai városház kapúja fölé.

Amig a városnak nem volt művészélete, addig Bánya kacagó, derűs életet élt. Valami húsz éven keresztül azután a művészek együtt mosolyogtak, bohémkedtek a joviális nagybányaiakkal. Thorma Jánost a Kaszinó elnökének is megválasztották, oly szoros volt az egyetértés festők és polgárok között. Ma mindennek megjött a bőjtje. Látszólag élnek még a festők és alig élnek az autochtonok.

Ravennát hivják az olaszok a mulandóság városának. Mert Ravenna valamikor, sok-sok százévvel ezelőtt háromszor-négyszer annyi lakosságot számlált, mint ez idő szerint. A becsületesen megépített ravennai házak azonban lakósai lassú kisorvadása után is megmaradtak, olyik egészen üresen, halottarculattal.

Valahogy Nagybányát kezdem úgy érezni, mint Erdély Ravennáját... Amikor ősszel elhúznak a nyaralók és elhúz a festők nagyrésze is a Zazar-

partról, amikor szeptemberi estéken a bányászok új turnusát összehivó kolompszó áthangzik a megnémult levegőn, akkor a Zazarpatak ezüstfelleges égboltja alá próbahalottnak már el-elnyújtózkodik Nagybánya sebzett élete.

*

Jobb ilyenkor elmenni innét, mint Knut Hamsun vándora, ha a kökényt megcsipte a dér. Egy-két látogatást tehetsz még talán a város közvetlen környékén. Érdemes.

Elportyázhatsz mondjuk Hosszúfaluba.

Egy-két kellemes óra emlékével gazdagabban tér vissza Hosszúfalúból mindenki. Gergely Sámuel professzor úr, Teleky Mihály életrajzírója az a nyolcvannégy éves öreg varázsló, aki még a mai egykedvű világban is rajongó tiszteletet vált ki látogatóiból. Egykori tanítványa, jelenleg házigazdája és legigazibb barátja, Teleky László Gyula gróf kastélyában éldegél — procul negotiis — csak tudományos kutatásainak Gergely Sámuel. A Magyar Tudományos Akadémia eddig tizenkét kötetben bocsátotta ki a tudós professzornak Teleki Mihályra s korára vonatkozó munkáit. Még két kötet hiányzik s vár megírásra Gergely Sámuel munkájából.

— Csak annyi időt adjon megérnem az Isten, — mondja a professzor, hogy ezt a munkámat befejezzem, azután nyugodtan vitetem magamat ki a temetőbe.

Gondoltam, Hosszúfalúban Gergely Sámuelnél bukkanok néhány ismeretlen adatra Teleki Sándor életére vonatkozólag, aki egy idő óta nagyon érdekel. Nem volt szerencsém. A professzor úr érdeklődési köre lezárúl ott, ahol Teleki Mihály korszaka megszünik.

Hogyha Hosszúfalúban nem találjuk Teleki Sándort, porladó hamvaiban annál több emléke lengi be a garibaldista, demokrata grófot a koltói kastélyparkban, feketemárvány sírköve körül.

Teleki Sándor fia, Koltó jelenlegi birtokosa, János gróf temettette ide a szikkadó somfa s az ovális kerti kőasztal lábaihoz. A somfa alatt az ovális asztalon írta szebbnél szebb verseit Petőfi Sándor mézesheteiben.

Szives magyar házigazda közvetlenségével kalauzolja Koltó vendégeit Teleki János a régi parkban és kastélyában. Ő is, a grófné is legnagyobb készséggel beszél az emigráns Teleki Sándorról, a kert nagy halottjáról. Ámde legmélyebben akkor fogódik el a koltói vendég, amikor ahoz az ablakmélyedéshez vezetik a nagybányai hegyekre tekintő kastélyfronton, ahonnan a fellélekző, tág perspektivában látni a Rozsályt.

— Itt írta ő, ennél az ablaknál a „Szeptember végén"-t

Csendesen mondja ezt Teleki János és hozzáteszi:

— Azóta megnőttek a fák. Legközelebb kivágatom őket, hogy mi is láthassuk egész panorámájában a „bérci tetőt".

Erre nem lehet semmit válaszolni. Egy percig némán illik állni legalább. Mert mintha a nyitott kastélyablakon át maguk a régi fák lombjai dúdolnák a Petőfi-sorokat:

„Még nyílnak a völgyben a kerti virágok
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
— — — — — — — — — — — —

Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sírom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rá birhat-e majdan egy ifjú szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?"

*

E méla akkordok nemcsak Koltó, hanem Nagybánya múltszázádbeli hangulatával is meglehetősen összecsengenek.

A kilencvenes évek végéig Nagybánya nem volt a magyar Barbizon fogalmával azonos. Csöndjét a festőkolónia bohém lármája nem zavarta s hiányzott a nyári fürdővendég-forgalma, ami később ezerszámra zúdította az idegeneket a festők révén oly felkapottá vált bányavároskába.

Teleki Sándoron, Schönherr Gyulán, a történettudóson s egy-két intelligens úron kivül mi is vonzhatta volna messze vidékek fiait ebbe a városba?

Nagybánya aludt. Öreg házai, a három ablakkal utcára merengő biedermayer és empirehomlokzatok, melyek mai napig is oly tipikus nagybányaisággal tátják boltíves pincegádorukat az utcák járdájára, bizony nem vettek tudomást semmi haladásról.

Disznótorokon, nagy kaszinóbálokon kivül alig-alig akadt szórakozás a Kereszhegy alján. Szinház is néha vetődött erre felé. Lendvay Márton szülőháza csak néha szégyenkezhetett a ripacstársulatok miatt, melyek nagynevű szülöttének művészetét csepűbe-rágták egy-két hetes csengéslengésükkel.

A millénium évében tört meg Csipkerózsika évszázados álma. Megtört, hogy Réty István szavaival éljünk: — a piktorok honfoglalásával.

*

Hollósy Simonnak, a nagynevu magyar festőművésznek 1886 óta volt állandó műterme és iskolája Münchenben, az Isar-part Athénjében. Hollósy környezetébe került s teremtett mélységes baráti viszonyt a mesterrel nemsokára két nagybányai fiatal festő: Réti István és Thorma János. A milléniumi ünnepségek előkészítésével kapcsolatban Hollósyt nagyobbszabású festmény elkészítésével bizták meg Magyarországról. Ekkor merült fel Hollósy két nagybányai barátjában az a terv, hogy Hollósyt leinvitálják Nagybányára, fesse meg itt a megrendeléseit. Különösen Thurman Olivér polgármesternek tetszett meg az ötlet. A város nevében késznek nyilatkozik, hogy ha Hollósy festőiskolát alapítana Nagybányán, úgy azt tiz-tizenötezer forinttal támogatják.

De Hollósy vezetésével a festők csak a következő évben szánják magukat a nagybányai expedicióra.

„1896 májusának elején jöttünk be az országba Hollósyval" — írja Réti István „A nagybányai festőkolónia története" cimű megemlékezésében. — Mintegy húszan voltunk, közöttünk tiz-tizennégy külföldi: — német, orosz és angol festő. A milléniumi ünnepségek mámoros lármájában rongyos, gőgös kis csapat voltunk, hitünk szerint a modern művészet honfoglalói. Egyedül álltunk, de erőseknek éreztük magunkat. A fiatalság isteni előérzete feszítette szívünket.

Május 6-án érkeztünk Hollósyval új otthonunkba, Nagybányára, ahol megvetve lábunkat kifordíthatjuk majd sarkából a magyar glóbust, legalább a művészetre nézve.

FESTŐ ÉS BÁNYÁSZOK A „VÉRTORONY" ELŐTT. T. RÁTZ PÉTER RAJZA

A város, élén a polgármesterrel, a vonatnál várta a festők két csoportját, akiket villásreggelivel vendégeltek meg. Aztán félve mutatták meg Hollósynak a ligeti „műtermet" (boldogabb korában szénatartót): — jó lesz-e, megelégszik-e vele?

Gyönyörű, fehér tavaszi nap, bárányfelhős, kékegű, hamvas idő. Körülöttünk a hegyeken a virágos fák, mint első báljára menő fiatal leány és mi: — egynek éreztük magunkat a felséges természettel.

A nagy tavasz zsongott bennünk is!

Hollósy messze elhajítá kalapját és az öröm, az elragadtatás ujongása tört ki mindnyájunkból. Ez volt az installáció".

Részben Réti István emlékei nyomán, részben Mikola Andrásnak, a nagybányai festőkolónia jelenlegi vezetőjének és Mikes Ödön festőnek közlései alapán jegyzem fel a festőkolónia történetét a fentemlített májusi „installációtól" a mai napig.

Hollósy nemcsak tanítómestere, de jóban-rosszban összeforrt barátja is volt tanítványainak. A városligetnek a Fokhagymás-patakra szolgáló bejárata mellett, Ferenczy Károly házának szomszédságában, ahol most Ferenczy Noémi, ez az embernek, művésznek egyaránt mély lélek szövi hétország hires szőnyegeit, áll a „Nőegylet háza". Egy sereg fiatal festőnövendék költözött a házba, amit rövidesen el is neveztek Piktorkaszárnyának. Hollósy gyakran

látogatta meg tanítványait a Piktorkaszárnyában. Sokszor maga a mester is nyomasztó anyagi gondok között volt. Ilyenkor a Piktorkaszárnya lakói közül valaki titokban elszaladt a Mester lakására, előkerítette Hollósy csellóját s megkérték a Mestert, játszon valamit.

A „Cserebogár, sárga cserebogárral" kezdődött Hollósy műsora, melynek végén rendszerint vigabb nótákba fúlt a rossz kedély.

Alig tölt egy évet lelkes munkájában Nagybányán a kolónia, amikor az ambició szárnya fölrepiti őket kiállítani Budapestre.

Azaz dehogyis r e p i t i szegényeket!

Hosszú sorja van, amig a „vidéket" beveszi a nagyvárosi nagyképűség. A nagybányaiak elsősorban a Képzőművészeti Társulattól kérnek külön termet együttes bemutatkozásuk céljaira. Felháborodás, gúny a felelet a pesti művészek részéről a szerény kérelemre! A Hollósy-kolónia kérelmét kereken visszautasítják. Szerencsére minden ifjúság rugalmasabb annál, semmint egy igazságtalan refűtől végleg elkedvetlenedjék. A Képzőművészeti Társulat helyett a régi Műcsarnok helyiségét szerzik meg s ugyanakkor elérik, hogy Wlassich miniszter vállalta a kiállítás patrónátusát. Elismerés és gáncs, siker és intrika sarjad egyszerre a nagybányaiak kiállításából. A jég Budapesten lassan töredezik s néhány év sem fog hozzá kelleni s ami az első esztendőben gátlás, nemsokára márka lesz a „nagybányai" név.

Nagybányán azalatt szépen fejlődik a kolónia. Thorma egy kaszinói értekezlet alkalmával kifejti a nagybányai társadalom elitjének, hogy nemcsak a festőknek, hanem városnak is érdeke a kolónia megszilárdítása. Ide kell kötni a müvészeket, akik Nagybányának rövid tartózkodásuk alatt is új dicsőséget szereztek. Építsen számukra a város rendes műtermeket s akkor a festők ittmaradnak!

Hollósy, Csók, Ferenczy Károly, Glatz Oszkár, Grünwald Béla, Réti István, Horthy Béla és Thorma készitik el az errevonatkozó hivatalos kérvényt a város tanácsához s fejtik ki a legelevenebb tevékenységet a műtermek építése érdekében.

A város megszavazta a festők kérelmét. Következő év tavaszán nyolc műterem felépítését kellett volna megkezdeni. De Thurman polgármester halála következtében mindössze két műterem készült el, a többiek létesítése tiz évvel elódázódott.

A festők centruma, tábora továbbra is a ligeti szénásszín maradt. De azért sem a mesterek, sem az iskola kedve nem lankadott. Az évenként Nagybányára özönlő tanítványok száma hatvanra-hetvenre növekedett. Ezek között igen sok, átlag egyharmad-egynegyed részük, külföldi volt. A festőiskola névlajstromaiba feltünően sok az orosz, lengyel, német és osztrák. De akad az ember angolokra, amerikaiakra, spanyolokra is.

Első krizisén a festőiskola 1901-ben esik át. Ez évben távozik főleg személyi okokból, öt évi lankadatlan munka után a kolónia megalapitója, Hollósy Simon Nagybányáról. A kolónia már eléggé erős, hogy Hollósy kiválása ne jelentsen számára végzetes csapást. Sőt éppen az alapítónak kiválása az, ami fokozott erőkifejtésre sarkalja a Nagybányához hű mestereket. Hollósy távozása teremti meg az ő iskolája helyett a „N a g y b á n y a i S z a b a d F e s t ő i s k o l á t", mely 1902-től kezdve a magyar piktura fejlődésére a legmélyebb, legmaradandóbb befolyással volt.

A szabadiskola vezetősége az első tiz évben Ferenczy Károlyból, Grünwald Bélából, Réti Istvánból és Thorma Jánosból állt.

Thorma János elméletileg is leszögezte a szabadiskola piktori szemléletét, mely e négy vezető nagybányai mester egyéniségéből többé-kevésbbé minden utánuknőtt magyar festő felfogásába bevitt valamit egy negyed évszázadon át. „A művészeti nevelésről" írt értekezésében Thorma a természetnek és az ember lelkének kapcsolódópontját jelöli meg a művészet fókuszának. A növendékeket — mondja — a természet fanatikusává kell tenni. Hogy erre a fanatizmusra mit fog építeni, azt meghatározni már nem az iskola feladata.

Hollósy kiválása a kilencszázas évek kezdetén, reakcióként, a festőiskola művészi célkitüzéseinek tisztázását hozta meg. Nyolc évvel később Grünwald Bélának Kecskemétre történt távozása volt az új sarkantyú, melynek döfésére a festők Nagybánya társadalmával karöltve mozdultak előbbre a megfenyegetett stabilitás biztosítása érdekében. Csakhogy, amig Hollósy elvesztése eszmei tisztulást vont maga után, Grünwald távozásának következményeként a kolónia gyakorlati téren gyöngyözött ki megerősődést.

— Mentsük meg Nagybánya számára, ami menthető! — lett a mottó, amikor úgy volt, hogy Grünwald távozása feloszlással fenyegeti a kolóniát.

Réti István meglepetést keltve számítja ki, hogy a festők a kolónia megalapításától kezdve, tizennégy év alatt hétszázezer koronát hagytak Nagybányán, a város által a festőkolóniára fordított tizennégyezer korona ellenében, nem is számítva a megfizethetetlen hírnevet, amít éppen a piktorok adtak a városnak s mely az egyszerre megindult hatalmas idegenforgalom, nyaralók özönlése folytán még tekintélyesebb anyagi előnyhöz juttatta a bányavárost.

A város szeme nem volt bekötött! Csakhamar belátják a nagybányaiak is, hogy reájuk nemcsak presztizs-csökkenés, de felbecsülhetetlen anyagi kár is háramlanék, ha a Grünwald távozásával megingott kolónia idetapasztására minden lehetőt el nem követnének. Ennek tudatában határozzák el hat új bérműterem s a festőiskola felépítését, valamint azt, hogy a kolóniának évi százötven köbméter tűzifát bocsájtanak rendelkezésére.

Ugyanabban az évben, amikor a műtermek és a festőiskola épületei elkészültek (1911), alakult formális jogi személlyé a kolónia s veszi fel a „Nagybányai Festők Társasága" elnevezést. Bár egykori vezetőik sorából már három

mester nem tart a nagybányaiakkal szoros kapcsolatot, (hiszen Hollósy és Grünwaldon kivül 1905-ben Ferenczy Károly is felköltözik a budapesti képzőművészeti főiskola tanárának) azért a nagybányai piktura kifejlődését többé semmi sem akadályozhatja. A Festők Társasága a város anyagi támogatásával 1912-ben megrendezi Nagybányán retrospektiv kiállítását, melyen nem kevesebb, mint háromszáznyolcvanöt festmény, rajz és plasztika szerepel.

A kultuszminiszter delegáltját küldi le a nagy művészi esemény alkalmából Nagybányára. Az állam nemcsak azzal fejezi ki elismerését ez alkalommal a nagybányai művészettel szemben, hogy jelentékeny vásárlásokat eszközöl képeikből, hanem egyszersmind a „Nagybányai Festők Társaságának" a kiállítás évétől kezdve minden elszámolási kötelezettség nélkül folyósít évi hatezer korona szubvenciót.

A szubvencióból a társaság ezer koronát vásárlásokra fordított, ötezer koronát pedig az iskola fentartására és a tanárok honorálására használt fel. Az évi szubvenciót a magyar állam az impérium-átvételig fennakadás nélkül folyósította.

Eltekintve az elapadt anyagi segítségtől, az impériumváltozás érintetlenül hagyta a „Nagybányai Festő Társaságnak" autónomiáját. Thorma János vezetésével az iskola tovább folytatja működését. A román művészeti minisztérium annyira respektálja a bányaiak jelentőségét, hogy már 1919. nyarán negyven növendéket küld Nagybányára Bukarestből és Jassyból, mint állami ösztöndijasokat. Azóta tiz éven keresztül az ösztöndijas növendéksereg évről-évre felkeresi a festőiskolát anélkül, hogy ennek fejében a román állam akár a festőiskolát, akár a „Nagybányai Festők Társaságát" a legcsekélyebb támogatásban részesítené. Múlt évben történt meg csupán, hogy Nagybánya városa huszezer lejt kapott a műterem és iskolaépületek javítására.

Thorma János és Réti István 1927-ig vezetik a festőiskolát. Réti ugyan jóval előbb felkerült a budapesti képzőművészeti főiskola tanszékébe, de nyaranta ő is résztvesz a festőiskola vezetésében

A fentemlített évben Thorma betegségére hivatkozva lemond a „Nagybányai Festők Társaságának" elnökségéről. A társaság sajnálkozva tudomásul veszi az ősz mester visszavonulását s helyébe Mikola András választja elnökéül. Pár hónappal később Thorma és Réti továbbmennek a visszavonulásban. Deklarációt intéznek a „Nagybányai Festők Társaságához", melyben bejelentik, hogy az általuk alapított és vezetett „Nagybányai Szabad Festőiskolát" részben elfáradás, részben egyéb okok miatt bezárják. Az iskola vagyonát az erre egyedül illetékes „Nagybányai Festők Társaságának" adják át; döntsön a társaság afölött, vajjon fenn akarja-e továbbra is tartani az iskolát, avagy beszünteti.

A társaság a fentartás mellett foglalt állást. Az iskola további vezetésével megbízzák Börtsök Samut, Krizsán Jánost és Mikola András. A megbízást a Festők Társasága a város tanácsának is bejelenti, mely az immár harmadik generációt élő nagybányai művészképző iskolának müködését megnyugvással látja az új kezekben.

Mi lesz a nagybányai pikturával, vezető egyéneinek rátermettsége ellenére is a minden anyagi erőforrás elapadásával, azt nem lehet megmondani. Mult évben Szatmárvármegye megszavazott az iskola részére ötvenezer lej segélyt, de az idén ez az impériumváltozás óta egyetlen komoly segély is elmaradt.

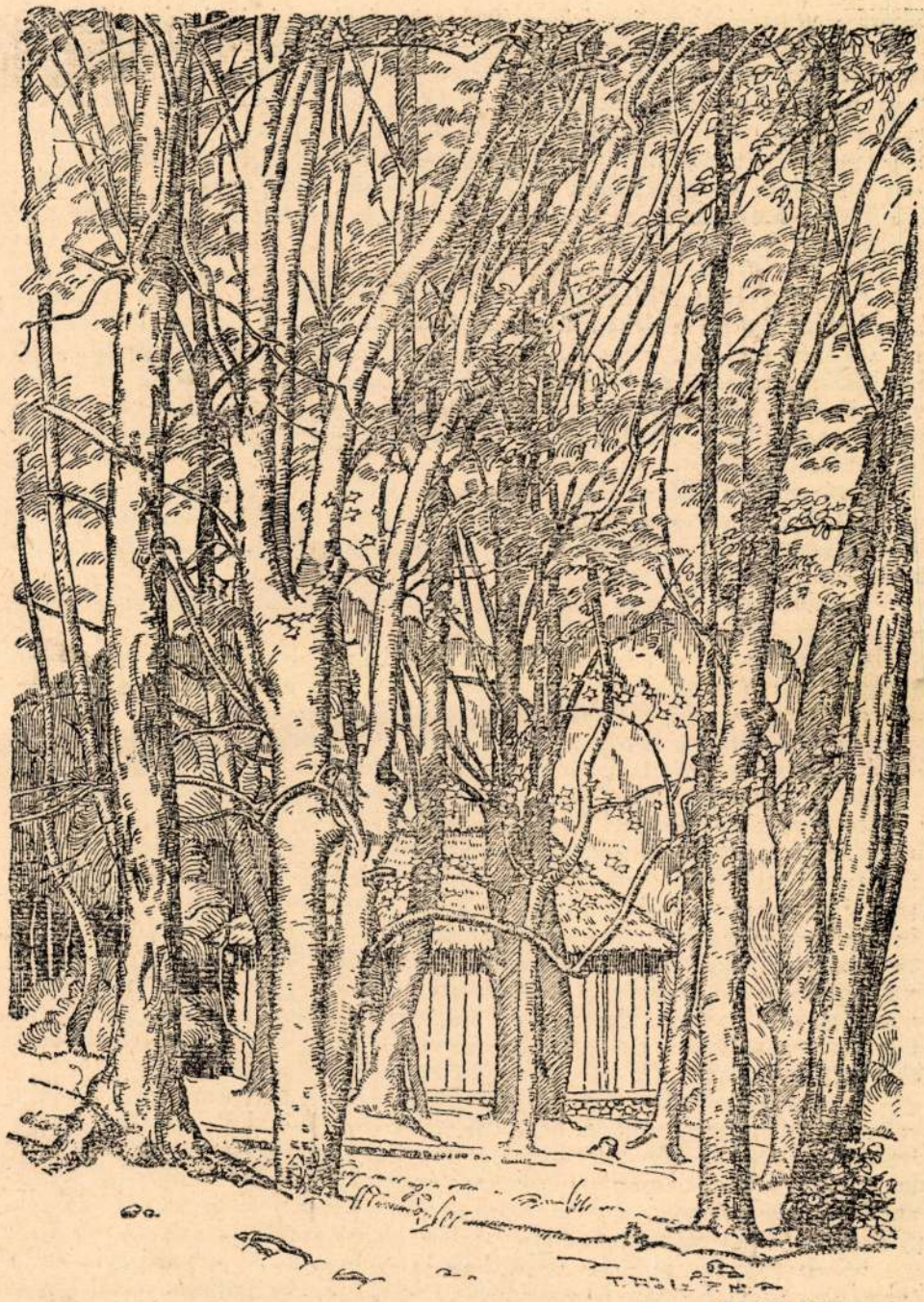

T. RÁTZ PÉTER RAJZA

A NAGYBÁNYAI VÁROSLIGETI SZÉNATARTÓ SZIN, A FESTŐKOLONIA LEGELSŐ „MŰTERME".

Thorma vezetésével az impériumváltozás kezdetén a kolónia évenkint rendezett mulatságok jövedelméből tudta, ugyahogy fedezni szükségleteit. A leromlott pénzügyi viszonyok következtében e labilis forrás is eldugult, úgy, hogy ha az iskolát fennmaradásában az állam, vagy a város nem segélyezi, a létfentartás csakis társadalmi úton biztosítható. Ilyirányú megmozdulásuk első lépéseként a nagybányai festők Kolozsvárott tervezik idén, ősszel hatalmas kiállításuk megrendezését. Nagybánya falain kívül együttes nagybányai kiállításhoz harminc év óta ezalkalommal lenne a közönségnek először szerencséje.

*

Ami Nagybánya jelenében élet, ami mozgalom, az egyfelől az aranybányászat, másfelől a dekadenciájában is lendületes piktura körül fut össze. Az a középpolgárság, mely felvidéki bányavárosok mintájára a multban itt is kialakult, teljesen tönkrement. Butoraikat régen pénzzé tették az antikvitás lázában Nagybányára sodródott műkereskedők aranyaiért. Ezeket az utolsó aranyakat azóta felélték s a bányák kincsei már nem szivárognak háztartásaikba.

Proletárok, fürdővendégek és bohémek városa már csak ez a város. Aki más polgártipust keresne lakosai között, találhatna egy-két bányavállalkozót, lelki arculatra nézve hűséges mását egy normális bankigazgatónak, jajgató kereskedőt, kűzdő iparost.

Ellenben valamit meg kell még említenünk a piktortársadalommal kapcsolatban.

Csalódnék, aki azt hinné, hogy a nagybányai festőtársadalmon valami Murger-szerű bohémélet generálszaftja ömlik el. A bányai élet éppen azért színes, változatos, mert a piktorok társadalmi, életelvi helyeződése ezerféle marad a maga féltve őrzött egyéniségében. Egy csepp a tengerből ez a kis kondenzált piktortársadalom a nagy emberi szocietásban. Kinek-kinek itt is megvan a maga pozíciója, súlya, osztályhelyzete. Thorma mester drapériás magatartása valami korából kinőtt arisztokratizmust, Ziffer erőteljes művészi forradalmisága hiperintelligens neuraszténiát képvisel. Rátz Péterben életmódja szerint is kiütközik a régi magyar kisnemes hajlama: — vadászó-halászó szenvedélye csaknem egyenlő erejű festői sodortatásával. Természetesen ehez az életvezetéshez szükséges annyi előfeltétel, hogy az ősi földből egy kis talpalattnyi biztosítsa legalább a művész függetlenségét. A másik véglet, a katolikus aszkézisre berendezett Udvardy Ignác élete. Ő férfikora delén vonult el a nagyvilágtól, hogy egy tiszta parasztházikó és gyümölcsöskert közepén találja meg a szelid harmóniát, ami úgy búg ki az excluziv lélek földi napjaiból, mint egy gót templom boltívei alól az orgona.

S a Ferenczy Noémi művészi és emberi életének egybeforrásánál találni-e különbet egyhamar?! Erősen baloldali világnézetének következése-e, hogy nemcsak álmodó költője saját művészetének, hanem csodálatos szőnyegterveinek egyben a minden munkásmilliókkal testvérhangolású feldogozója? Avagy emelkedett képzőművészetének magáravállalt külső formái alakították-e a gyönge nő világnézetét azzá, ami lett? Nem lehet megállapítani.

Külön életnek éppolyan teljes Mikola András kemény feladatviselése a kolóniáért, mint Krizsán János előkelő felelősségérzete tanítványainak jövőjéért. Börtsök Samut sem tudnám másként elképzelni, mint rózsafáktól illa-

tozó kertje közepén, a kicsiny udvarházban, ahol a betegeskedő nagy művész gondjait finomlelkű hitvese megosztja vele. Göllner Elemér és felesége Égly Sári asszony, amellett, hogy festők, éveken át jómenetelű kis korcsmának voltak a tulajdonosai. Bizonyos éllel keresztelték vendéglőjüket „Zöld Sárkánynak" egy idősebb hölgyrokonuk emlékezetére, akitől a korcsma helyiségeit kibérelték. Sok bosszusággal jár egy ilyen korcsmatartás, többek között disznóeladással, baromfitenyésztéssel. Hát az ember ott szerez magának örömet, ahol épp lehet.

Ott vagyok nemrégiben egy délelőtt a „Zöld Sárkányban". Göllnerrel, a férjjel sörözgettünk, mint korcsmárossal, s beszélgettünk, mint festőművésszel. Egyszerre csak kipirultan érkezik haza a hitves, Sárika. Künn járt a Szénapiacon.

— Eladtad a kocát? — kérdezi a művésznőt férjeura.

— El nagynehezen.

— Mennyiért?

— Találd el, — mondja Sárika.

— Hatezer?

— Egyet tévedtél.

— Egyszóval hétért adtad el?

— Nem hét, hanem öt.

A férj elkomorodik.

— Nézd Elemér, — vigasztalja Égly Sári az urát. — Amennyivel áron alul potyáztam el azt a kocát, vászonértékben legalább annyit gyarapodtunk.

— Hogyhogy?

— Festettem.

— Hol?

— Hát odakint a Szénpiacon.

— Festettél? Disznóeladás közben?

Égly Sári kiperdül s pár pillanat mulva visszatér egy képpel a hóna alatt. A Szénapiac friss, mozgalmas képe disznókkal, bivalyokkal. Háttérben egy öreg kerek donzson körvonalai, a nagybányai hires Vértorony. A Szentistván tornyán s a Hunyadiházon kivül az utolsó középkori emléke a bányavárosnak. A régi, börtönnek használt sziklaépítmény, melynek lábánál tucatszámra törték kerékbe azokat, akik századokkal ezelőtt nem tudtak belehelyezkedni az akkori társadalmi rendbe.

Nekem jó csomó kutyanyelvet kellett összefirkálnom, hogy megrajzoljam Nagybánya életét. Égly Sári eladta a disznót, meglátta Nagybányából azt, ami erre a városra nézve legkifejezőbb, a Vértornyot és lefestette legmozgalmasabb piacát. S cselekedte mindezt „kapásból", egy félóra alatt... Szimultán volt és szintétikus. Azóta módfölött respektálom Égly Sárikát.

TABÉRY GÉZA

A GYERGYÓI DALOSVERSENY

Szent András havának első vasárnapján idősbb Kelemen Dániel férjhez adta harmadik s utolsó leányát, s a lakodalom után kerek egy hétig ürítgette a lakziról félbemaradt üvegeket.

Szent András havának második vasárnapján, reggel, az előzményekhez mérten, tiszta aggyal ébredt. Végigsétált a házon s aztán végig az udvaron is. Zsörtölődve állapította meg, hogy a vénasszony odalett hazulról. Bizonyosan a fiatalok szemealját lesi, hogy rajtuk keresztül mégegyszer végigélje menyecskekorát.

Házban s az udvaron, sehol senki. Mindenütt terjedelmes, nagy, őszi csend...

Hátrament a kertbe s bokkancsával lerugdosta a sárguló gyepről a dért. Lépéseinek ottmaradt a nyoma, mintha az örökkévalóság felé haladna. Beszívott egy tüdőre valót a csípőske levegőből, aztán kidomborította behorpadt orcáját s mint a pipafüstöt, úgy eregette ki a lélegzetet.

— Jó íze van, akárcsak a forrni kezdő mustnak.

Mindebből az látszott, hogy az öreg még mindíg mámoros. Az orrát is felfelé emelte s kesernyés szagok után szimatolt. S amint így felfelé tartotta, hirtelen úgy is felejtette a fejét. Háza tetején túl megpillantotta az erdős dombhátat, aminek gerincéről akkor kezdte aranyos nyílvesszőit a völgy felé leíjjazni a nap. Az öregnek odaakadt a szeme a hegyoldalra, amelyről, mint gyémántcsöppekkel telehintett színarany zuhatag ömlött befelé az erdő.

A templom keresztje is kigyúlladt...

— A teremtésit, be szép! — hökkent meg a vénember. — Vagy tám még mindig részeg vagyok?!

Addig tartotta felfelé az orrát, hogy az egyik nyílacska beletalált s erős prüsszentés rázta meg az öreget.

Amíg kezefejével helyre törülgette az orrát, lassan elindította a gondolatait, mint őszi szántáskor két fehér ökrét:

—Borozdából ki ne!

A hetvenet már betöltötte s eddigelé soha nem vette észre, hogy az az erdős hegyhát, ott, a falu mögött, ilyen rettenetesen gyönyörű. Pedighát a hetven esztendő alatt sokszor felkelt a nap, néha az erdő jobb sarkán, néha a közepén, néha meg a baloldalán. Szent András hava is akadt minden esztendőben legalább egy. Falujától távol csak katonáskodása alatt vala, s később a menekületskor, de akkor is csak addig, ameddig muszáj volt, tovább egy szent perccel se. Egyébként nem is azon csodálkozott, hogy ezt a szépséget eddig nem vette észre, hanem azon, hogy most igen. Féloldalt felfelé pillantott: hátha tévedett. De biza nem, az erdő épen olyan szép volt, mint az előbb, ha nem még szebb!

Ijedten visszakapta a szemét.

— E nem tréfa, felibe sem. Halálomat érzem.

Lógó fejjel ballagott vissza az udvarra s befelé nézett, amint számonvette a dolgokat. Két fiát kinevelte a falúból. Az egyik ügyvéd lett, a másik csak mészáros, mert diákkorában inkább szívelte szállásadója leányát, mint az iskolapadokat. De azért ez is uriember, mert nadrágot visel. Három leányát is férjhez adta rendesen s a maga részéről mindegyiknek egy hétig tartotta a lakodalmát, nehogy az legyen belőle, hogy egyik vejének jobban örvend, mint a másiknak. Dolgát hát rendben elvégezte, további teendője nincs.

—Nincs biza! — sajnálta magát s a jólvégzett kötelesség mögött meglátta a halált.

— Jöhetsz már, — legyintett az erdő felé. — lekésted a csatlakozást.

Kettőt még lépett s aztán hirtelen megállott.

— Hohó! Meggondoltam. Ne gyere még. Van még tennivalóm, hogyne volna.

Nagybánya

RÁCZ ALBERT

Nyolc évtized festészete Nagybányán

a korabeli sajtó és dokumentumok tükrében

A nagybányai festőiskola 1976-ban ünnepelte fennállásának 80. évfordulóját. Minden kerek szám, amely a nagy jelentőségű művésztelep történetéhez hozzáadódik, megannyi alkalom a visszatekintésre, egy-egy fejezetének újramérlegelésére, tisztázására. A kolónia mint létesítmény már évtizedek óta megszűnt, de fennmaradt hírneve s az a felbecsülhetetlen örökség, amelyet alapítótagok, növendékek, tanárok a képzőművészet sokszínű nyelvén tagadhatatlan értékként hátrahagytak, amelyet napjainkban az újabb nemzedékek gyarapítani, gazdagítani hivatottak.

Ez az évforduló, akárcsak a megelőzőek, jó alkalom az emlékezésre. Arra, hogy korabeli dokumentumok, sajtóvisszhangok alapján felvillantsunk valamit az indulást követő művészi elképzelésekből, a művésztelep életét átszövő forrongásokból, az alkotó sorsokból.

„1896-ot írtak akkor... Május 6-ára virradó éjszakán ütemesen zakatolt a személyvonat... Szatmár felé. Fiatal társaság szorongott a szűk üléseken, fáradtan bóbiskolva, mintegy húszan lehettek... Münchenből jöttek, Nagybányára utaztak..."

E sorokkal kezdi Réti István *A nagybányai művésztelep* című, népszerűvé lett könyvét. Az itt megjelenített momentumtól számítjuk a festőiskola létrejöttét. Akkor azok közül, akik az említett személyvonaton ültek, nem sokan gondoltak az út jelentőségére. Talán még a vezetőjük, Hollósi Simon sem, akinek személyét némethonban, művészkörökben már népszerűség, hírnév övezte. Hogy növendékeivel útra kerekedett, annak jól előkészített előzménye volt. Az ötlet nem tőle származott, hiszen — bár máramarosi volt — Nagybányán addig sohasem járt, ismeretséggel nem rendelkezett. De — s ez volt a döntő tényező — itt élt és dolgozott két volt tanítványa, Thorma János és Réti István. Ők hívták meg a mestert, és készítették elő az utazást. Ehhez azonban nem lett volna elegendő a két lelkes művész kezdeményezése, meg kellett nyerni a város vezetőségét is ahhoz, hogy az anyagi támogatást biztosítsa. Ez pedig mindenekelőtt két dolgot jelentett: az ingyenes vasúti jegyek kieszközlését és a műtermek építését. A gondolatot többen felkarolták, de köztük is a legtöbb érdem dr. Virág Béla akkori aljárásbírót illeti, aki nemcsak a tanácstagok meggyőzésére vállalkozott, hanem szélesebb körű népszerűsítésre is. A *Nagybánya és Vidéke* hetilap 1896. február 9-i számában vezércikket közölt, amelyben többek között ismertette a „mesterek mesterének" felfelé ívelő pályafutását, hangsúlyozva, hogy ő a vezére a fiatal, új törekvésű festőknek, és mekkora dicsőség lenne Nagybányának, hogyha itt vetné meg lábát az új szellemi mozgalom. És emellett, de nem utolsósorban, mekkora hasznot hajtana a városnak a hírnév, amely idővel felkapott nyaralóhellyé tehetné!

A képviselőtestület tagjainak határozata alapján Turman Olivér, Nagybánya polgármestere postázza a hivatalos meghívó levelet Münchenbe. Ebben közli, hogy a város egyszeri utazásra ingyen II. osztályú jegyet eszközöl ki 40 festőnek hathónapi időtartamra, s ideiglenes műtermet is felállítanak az iskola számára.

A fiatal festők tehát vezérükkel megérkeztek, s rövidesen munkához is láttak. Mindjárt május első felében csendesszavú ember költözött Nagybányára, aki aztán itt is maradt haláláig: Ferenczy Károly.

Az első nyár mérlege a lelkes nekirugaszkodáshoz viszonyítva, művészi vonatkozásban szerénynek mondható. Csak a következő évi nyári „táborozás" hozza meg az első közös tárlatot, amelyet 1897. december 15-én nyitottak, s 11 művész 141 művét tekinthette meg a közönség.

A következő két év azonban nemcsak művészeti vonatkozásban volt gyümölcsöző. A tárlatok, a nyaranta ide telepedett festők fokozatosan megszokottá váltak, a közönséggel való kapcsolat pedig meghitté, a város természetes tartozékává, anélkül azonban, hogy ez éreztette volna hatását a festők anyagi helyzetében. A képvásárlás még nem volt divat. A mélyebb kapcsolat kialakításához, a művészet igényléséhez az kellett, hogy tartósabban idekössék a művészeket. Ehhez a szénatartóból műteremmé előléptetett épület kevésnek bizonyult.

Ami az irodalom úgynevezett „külső életének", heteronóm jellegének a vizsgálatát illeti, a közvetett vagy végcél itt is az irodalom sajátos *lényegéhez, formájához* és *finalitásaihoz* kapcsolódó problémák tudományos igényű, s mint ilyen az igazságnak és valóságnak megfelelő értelmezése. Mivel azonban az irodalom egy nagyobb egység, a társadalmi lét alkotóeleme, ezért nem vizsgálható és nem értelmezhető csak önmagában. Szükséges a szövegen túlmutató tények alapos ismerete és felmérése. Éppen ezért itt olyan újabb problémák bukkannak fel, amelyeknek a megoldása csak a történelmi materializmus alkalmazása alapján lehetséges, vagyis e probléma vizsgálatában is érvényesülnie kell a totalitás és az ebből eredő interdiszciplináris elemzés elvének. Ennek megfelelően az irodalom a mindenkor adott társadalmi-történelmi lét egészének szerves része, s éppen ezért alapvető sajátosságai, megkülönböztető jegyei csak ennek alapján, csak ehhez viszonyítva domboríthatók ki és érthetők meg.

Vladnál a *történelem* mint döntő és állandó viszonyítási alap jelentkezik, az a szilárd pont, amelyről számbavehető, fel- és lemérhető az emberi alkotás és a megismerési formák minden egyes válfaja — így az irodalom is. A marxista esztétika e posztulátumszerű tételének következetes alkalmazása feltételezi az adott társadalmi-történelmi jelen alapos és pontos ismeretét. Ez viszont csak a hagyományos és a legújabb keletű társadalomtudományok elveire és módszertani eljárásaira, valamint az ezekkel elért eredményekre támaszkodva érhető el. A hagyományos, illetve a modern tudományos eredmények ilyenszerű felhasználását maga a valóság, a *megszüntetve-megőrzés* ténye követeli meg. Minden irodalmi alkotás *valaminek* (társadalmi-történelmi vagy művészi valóságnak) a *folytatása*, de egyben *valaminek* (az említett valóságelemeknek) a *jelenvalósága* vagy *kezdete*. Ez a hármas perspektíva Vlad számára parancsoló szükséglet.

Korunk irodalmának vizsgálatában a hagyományos diszciplínák, megközelítési módok mellett Ion Vlad felhasználja a szociológiát (az irodalomszociológiát), az információelméletet, a matematikai nyelvészetet, a modern poétikát és a már említett szemiotikát. A szemiotika segítségével egy olyan bonyolult kérdésre kapunk választ, mint művészet és valóság viszonya; pontosabban, a modern művészet és valóság viszonya, amelyben nincs semmilyen külsődleges, a megszokott, a hagyományos művészetre vagy a mindennapi szemléletre jellemző megfelelés a *jelölő* (művészi kép) és a *jelölt* „valóság" (a művészi kép tulajdonképpeni tartalma) között. A modern művészetben megjelenő valóság (valóságelemek) nem önmagát, hanem egy kizárólagosan önmagán túlmutató, néha ezzel semmilyen összefüggésben nem levő valóságot *jelöl*. A jel jelentése viszont csak az információelméleten alapuló jeltudomány segítségével érthető meg, amely tisztázza a *kódolás* és *dekódolás* mechanizmusát, belső törvényszerűségeit. Szintén a szemiotika nyújtotta módszerek és kategóriák segítségével sokkal árnyaltabb magyarázatát kapjuk az irodalmi és művészeti alkotás egyik alapvető jellegzetességének, nevezetesen a művészi kép (szöveg, jel) többértelműségének, melynek alapja a *jelölő* és *jelölt* között létrejövő, csak a művészetre jellemző viszonya.

Vlad műveiből tehát a *totális* irodalmi kutatásnak olyan modellje olvasható ki, amelynek középpontja, összefogó eleme a *mű* (az irodalmi szöveg). Ennek adekvát megértését szolgálják a létrejöttét megelőző és meghatározó tényezők, a genezis egész problematikája, a mű szerkezetének pontos és árnyalt leírása, az alkotás utóéletét vagy társadalmi funkcionalitását közvetítő *olvasás* feltételeinek és módozatainak minden oldalról való megvilágítása, alapos elemzése — a szellemiség és érzelmi ráhangoltság magas szintjén. Ezek a kvalitások és eredmények Ion Vladot a modern román irodalomtudomány egyik legjelentősebb egyéniségévé emelik.

Bakó-Hetei Rozália kerámiája

A műtermek építésének szorgalmazása messzemenő jelentőségű volt: több művész Nagybányán történő letelepedését eredményezte. Az alkalmas és olcsó műtermek építésének legfőbb híve Thorma János volt, akinek kezdeményezésére 1898. február közepén értekezletet hívtak össze a Kaszinó Egyesületben, s itt a közönség támogatását kérték. A megbeszélés eredménye egy hivatalos levél „Nagybánya Tekintetes Képviselő Testületéhez":

„Alulírottak Nagybányán állandó festőműhelyeket akarunk létesíteni, s e végből a tekintetes Képviselő Testület támogatását óhajtanók igénybe venni, úgy azonban, hogy nézetünk szerint e támogatásból Nagybánya városának anyagi kára nem származik; — közvetve pedig e támogatás a városra nézve nagy anyagi s még nagyobb erkölcsi haszonnal is járna.

Azon esetben ugyanis, ha a város [...] a műépítész által készített terv szerint [...] Réti István nagybányai lakos, festőművész, mint e tekintetben megjelölt megbízottunk által célszerűnek elfogadott helyen nyolc festőműhelyet még e folyó év tavaszán, legkésőbb folyó év július hó 1-ig felépít, hajlandók vagyunk a festőműhelyeket [...] 10 évre [...] bérbe venni."

A levelet aláírták: Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Glatz Oszkár, Csók István, Grünwald Béla, Horthy Béla, Réti István és Thorma János.

A beadvány a város vezetőségénél megértésre talált, a közgyűlés egyhangúlag megszavazta nyolc műterem építését. A művészek öröme azonban korainak bizonyult. A szép tervek papíron maradtak, mert időközben meghalt a város mérnöke, s majd ugyanez év végén a lelkes pártfogó, Turman Olivér is. A személyi változások egy időre késleltették az ügy orvoslását, de 1900-ban újból a közgyűlés napirendjére tűzik, s az újabb határozatnak megfelelően felépítenek „egyelőre" két műtermet, amelyet Grünwald és Réti foglal el. „A két műterem felépítésével — írja Réti István — a város vezetősége egy teljes évtizedre megnyugtatta lelkiismeretét."

Az 1901-es esztendő a művésztelep szempontjából kedvezőtlenül zárult. Az addig is külön kiállító Hollósy-iskola távol marad a hagyományos tárlatrendezéstől, s a kiállító nagybányai festők száma sem haladja meg a nyolcat. 1898 nyarán még 22 külföldi tanítvány kíséri Nagybányára Hollósyt. Egyik, 1899 végén keltezett levelében a mester még arra utal, hogy a „Nagybányán készült művekből kiállítást rendeznek Budapesten", és szándékukban áll „ugyanezekkel a művekkel külföldi kiállításokon is részt venni". 1900-ban azonban a Hollósy-iskola nem kapott külön termet, a következő év végén pedig a mester végleg búcsút mond Nagybányának. A szakítás egy korszakot zárt le a festőkolónia történetében.

Hollósy és több más kitűnő művész távozta után megkérdőjelezett a művésztelep léte, jövője. Ki fog ezután a festői fekvésű bányavárosba nyaranta ellátogatni? Azok, akik rossz szemmel, ellenségesen nézték a kolónia tevékenységét most már úton-útfélen terjesztették a hírt, hogy „Nagybánya megszűnt". Valójában nem ez volt a helyzet. „Csak más lett — vallja Réti István *Tizennégy esztendő a nagybányai festőkolónia életéből* című írásában a *Nagybánya és Vidéke* hetilap 1909. október 17-i számában megkezdett cikksorozatában. — Gyökereit mélyebbre bocsátotta itt és egy új, életképesebb, szebb formában ígérkezett ágakat, leveleket és virágot hajtani, s talán soha nem ismert zamatú gyümölcsöt teremni majd.

Ez a gondolat és ez a remény hajtott minket, itt maradt négyünket, mikor a nagybányai név kivívott értékét állandósítandó, megcsináltuk a szabad iskolát, hogy innen a művészet soha el ne múljék!"

A négy „itt maradt" — Ferenczy Károly, Grünwald Béla, Réti István és Thorma János — újabb fejezetet kezdett Nagybánya művészeti életében. 1902 áprilisában megnyitották a „Szabad Festőiskolát". Helyisége a ligeti faműterem. Áprilistól októberig dolgozhattak benne, vagyis addig, amíg „a hideg ki nem kergeti onnan a szorgalmasokat". Az iskola vezetője a négy említett festőművész, s közülük a tanítvány szabadon választhatta ki oktatóját. Felvételi vizsga, tandíj nem volt. Csak a modellköltségekre kellett egy meghatározott havi összeget befizetniük az intézőnek, aki az iskola adminisztrációját vezette.

A festegetés ezekben a század eleji években jelentéktelen jövedelmet hozott a művészek számára. A műkereskedés felkarolása terén az első lépéseket Gyöngyösi Gyula cukrászmester tette meg azzal, hogy cukrászdája helyiségeit a művészek rendelkezésére bocsátotta állandó kiállítás céljára. Később a régi városközpont egy másik cukrászdája és a (régi főtéren fekvő) mai Minerul szálló étterme is felkarolta a kezdeményezést. De mindez kevésnek bizonyult. A város közönsége megszokta a festők jelenlétét, de ez a közömbösség veszélyét is magával hozta, s a tetemesebb anyagi áldozattól távol tartotta a helybelieket. A festőiskola belső élete nem érdekelte őket. Pedig ott új szelek kezdtek fújni, amelyek egy adott pillanatban az iskola alapjait rendítették meg. Szemléltetésként idézzünk Réti említett cikksorozatából (*Nagybánya és Vidéke*, 1909. október 24.):

„Münchenben, de főleg Párizsban minden télen egy egész csoport fiatal nagybányai dolgozott az iskolákban és éveken keresztül minden tavasszal ide hozta haza meggyarapodott tudását, fejlődő ízlését és egyéniségének megfelelő művészi törekvéseit. A francia művészet legutolsó hullámcsapása, amely a Gauguin, Van Gogh, Matisse, Manguin neveit vetette felszínre, egyszerre Nagybányán is érezhető lett [...] 1906-ban Czóbel, utána Frimm, a következő években Perlrott, Ziffer, Mikola is rövid ideig, aztán Boromisza stb. jöttek haza az új irány kiforratlan igéivel és idegenszerű, de mindenesetre érdekes művészetével. Élvezettel, örömmel láttam az ezen új törekvések nyomában pezsdülő, vitázó szellemi életet itten, a vélemények, meggyőződések heves harcát, noha lassan világos lett előttem, hogy ezek a disputák, amelyek esténként hangossá tették a cukrászdát, csillagos éjszakákon pedig a fekete liget fehérlő útjainak csöndjét verték föl, szellemi szakadás magvát rejtették magukban...

Bármi különböző egyéniségek voltak légyen eddig a nagybányaiak között, a közös alapot, a természetet egyiknek sem jutott eszébe odahagyni. Most éppen e bázis ellen tört a forradalom, a természet zsarnoksága ellen, mely Gauguin szerint »zavart támasztott a művészetben« és a »művészeket minden vadságuktól megfosztotta«.

Egy másik csoportja a fiataloknak megmaradt a régi zászló mellett, s a naturalisztikus stúdiumot szellemi vagyonszerzésnek tekintve, természet-szerelmesen halad tovább a megkezdett úton."

A „szellemi szakadás" veszélye, amelyet oly találóan fogalmaz meg Réti, valóban erősnek bizonyult. Az újítás varázsa izgatóan hatott a nagybányai fiatalok képzeletére, s megzavarta a kolónia életét. A század első évtizedének derekán lehangoltság és kedvetlenség uralta a kedélyeket. Az elégedetlenség okai részben szellemi, részben anyagi jellegűek voltak.

„Ilyen állapotok és hangulatok közepette érte a kolóniát a veszteség híre — írja Réti —, hogy egyik vezető művésze [Grünwald Béla] végleg elmegy, többedmagával kirajzik innen, s új otthonnak veti meg alapját Kecskeméten."

Az itt maradt három alapító mester a kiúttalanságban már a festőiskola megszüntetésére gondolt. De Grünwald és a hozzá társult fiatalok távozása s Réti folytatásokban közölt keserű hangú, lemondást, szemrehányást magában hordozó cikke felbolygatta a város közvéleményét. Nem is hagyhatta azt közömbösen a cikk befejező része:

„Lesz-e a fának új tavasza, vagy végelszáradás lesz? Végleg búcsút mond-e neked, szép szülővárosom, olaszkék egednek, fényes levegődnek, hullámos, nyájas hegyeidnek, völgyeidnek a beléd szerelmes festők csapata, egyenként, fájdalmasan? Higyjük és akarjuk a jobbat!"

A sajtókampány — nemcsak Réti, de a rövid ideig Nagybányán tartózkodó Krúdy Gyula is a festőiskola érdekében cikkezett — meghozta gyümölcsét. A városi képviselőtestület egyik ügybuzgó tagja, dr. Vass Gyula ügyvéd a festőkkel folytatott hoszas megbeszélések eredményeként memorandumot szerkesztett s terjesztett elő a város vezetőségéhez. E beadvány sorsával foglalkozik a *Nagybánya és Vidéke* 1909. november 7-i számában *Mi lesz a festőkolóniával?* címmel megjelent cikk, amely ismerteti a festők, név szerint Thorma, Ferenczy, Réti, Rátz, Boromisza és társaik kéréseit: 1. még legalább három, kettős műtermű és szükséges melléképületű atelier-épületet; 2. 150 méter tűzifa biztosítását; 3. egy szűkebb körű bizottság alakítását a festőkből, melynek ülésein Nagybánya kiküldött bizalmi emberei is részt vennének; 4. ingyenes vasúti menetjegyek kiutalását a tanítványok részére; 5. 5000 korona évi szubvenciót; 6. az iskolaépület korszerűsítését.

Az emlékiratot a városi közgyűlés november 27-én tárgyalta, s a határozatot idéző jegyzőkönyvi kivonat 14. pontja leszögezi: „A gazdasági és pénzügyi bizottság a festőkolóniának [...] kellő részletességgel ismertetett emlékirataira vonatkozólag javasolta, hogy a festőknek kifejezett kívánalmait a város teljesítse. A képviselet a javaslatot öt szavazat ellenében óriási többséggel elfogadta."

A jelek arra utaltak, hogy a kedélyek az anyagi támogatással lecsillapultak, és a zavartalan alkotás időszaka következik. A festéssel, az alkotói kedvvel nem is volt probléma. De valahol észrevétlenül forrott egy másik. Sejtetése a *Nagybánya és Vidéke* egyik tudósításában (az 1911. április 9-én megjelent *A nagybányai festőiskola a római világkiállításon* című cikkben) már ott rejlik. Az olasz sajtó „merész irányú"-nak nevezi a nagybányaiak munkáit, de ezt a festőiskolát mindössze négyen — Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Thorma János és Réti István — képviselik. „A fiatalabb generációtól — írja a krónikás — nem vettünk észre képeket a kiállítottak között, s ezért bizonyos elégedetlenség is terjedt el állítólag

köztük, erről azonban nincs közvetlen tudomásunk. Mindenesetre érdekes dolog lett volna a nagybányai ifjabb festőket is szerepeltetni a művészvilág nemzetközi kritikája előtt."

A mélyebben gyökerező válságot előidéző problémák a nemzedéki ellentétből adódtak. Réti az elégedetlenkedő fiatalok csoportját azzal marasztalja el, hogy részt követeltek a kolónia vezetéséből. Ennél azonban többről volt szó, a modern festészeti törekvések úttöréséről, amelyet az alapítók nem néztek jó szemmel, s a személyük, tekintélyük elleni támadásnak vették. A hozzájuk hű fiatalok 1911. október 16-án nyilatkozatot tettek közzé a *Nagybánya és Vidékében*, *A nagybányai festőkolónia életéről* címmel. Ebből idézünk:

„A nagybányai Hírlapban a festőkolóniáról ismételten olyan közlemények jelentek meg, melyek fölötte alkalmasak arra, hogy a város közönsége körében azt a hitet keltsék, mintha a telepen levő festők: a fiatalabbak s a vezető tagok között viszálykodás volna. Fölpanaszolták, hogy a vezetőség maradi, a fiatalabbak törekvéseit lekicsinylő.

Rá fogunk mutatni arra, hogy mindez a vád nem állja meg a helyét.

[...]

A múlt esztendőben Nagybánya város közönsége, kulturális érzékű polgármestere által vezettetve, méltányolta azt a munkát, amit az iskola vezetői végeztek, s a telep fennállását műtermek építésével s subventió rendelkezésre bocsátásával biztosította.

Ám, ez a város által hozott áldozat nagy változást idézett elő a kolónia életében. Beköltözött Nagybányára is a művészpolitika [...] Most már nemcsak a munka, az elvek harca folyik itten, de az érdekharc is. De azért ne méltóztassanak hinni, hogy ez a harc mindnyájunké: az ifjúság harca a vezetők ellen. Nem!

[...]

Nem akarjuk, hogy bárki is mi ránk: ifjúságra való hivatkozással érdemtelenül pozitiót akarjon magának kierőszakolni.

Az eddigi vezetéssel teljesen meg vagyunk elégedve, a vezetőknek fáradságukért köszönetet mondunk, s minden eddigi intézkedésükkel teljesen egyetértünk s irántuk a jövőben is teljes bizalommal vagyunk."

Aláírták: Mikola András, Réthy Károly, Ziffer Sándor, Jakab Zoltán, Börtsök Samu, Ferenczy Valér, Ferenczy Béni, Galimberti Sándor, Dénes Vali, Krizsán János, Bartók Margit, Léderer Dávid, Jeremiás Nándor, Debreczeny Zsolt.

A fiatalok megnyugtató állásfoglalására a vezető mesterek saját *Nyilatkozattal* válaszoltak:

„A fiatal nagybányai festők spontán megnyilatkozó szeretete, elismerése a cáfolat arra a nevetséges és képtelen vádra, hogy elnyomjuk őket. Ezt a nyilatkozatot nem kértük, nem szorgalmaztuk, előzetes tudomásunk se volt róla. A tisztesség és igazságérzet diktálta nekik.

Azonban a makacs támadók a városi közgyűlés elé akarják vinni a kérdést. Ezt megtehetik, ha kedvük tartja [...] Hanem az bizonyos, hogy egész Európa hahotája kísérné, ha Nagybányán, a művészet városában közgyűlési szavazattal döntenék el: ki a művész, és hogyan kell festeni tanítani.

A nagy kitartással folytatott cikkezések során [...] tendenciózusan visszatér az az egyetlen konkrét, s a várost anyagilag érdeklő vád, hogy a kolónia és a festőiskola hanyatlik, mert látogatottsága csökken.

A festőiskolának [...] ez évben 34 tagja volt ezideig [...] Az iskolán kívül festők 25-en voltunk [...] Tavaly 49-en voltunk, ebből az iskolában dolgozott 33...

Egyébként — ismételjük — nem óhajtunk vitázni. Az iskola és a kolónia belső ügyeibe idegeneknek nincs és nem lehet beleszólásuk.

Thorma János
Réti István"

E kategorikus kijelentés a vegyes bizottság városi tagjainak egyértelmű véleményére alapozott: a szubvenció ellenére a szabad iskolát nem kívánták állami intézménnyé változtatni. A modern stílus híveinek érvényesülési törekvéseit a vezetők rosszindulatú, az iskola hírnevét károsan befolyásoló egyéni ambíciók megnyilvánulásának tekintették. Nem láthatták a társadalmi tematikájú festészeti áramlatok jövőjét, s azt mint nemkívánatos daganatot igyekeztek eltávolítani az iskola testéről. Ezzel magyarázható, hogy ezután szervezetileg is az iskola megerősítésére törekedtek, hogy kizárják az „idegen" beavatkozás további lehetőségeit. Így született meg 1911 őszén a *Nagybányai Festők Társasága*. A kolónia életét gyengítő elvi hadakozások, a kölcsönös állásfoglalások tisztázása után új, sorrendben a harmadik korszak kezdődött. Ez évben két tárlatot is nyitottak, ezek azonban csak amolyan

előhírnökei voltak egy tervbe vett, jubiláris kiállításnak, amelynek gondolatát Thorma vetette fel; ez arra volt hivatott, hogy bemutassa „a nagybányai múlt és jelen legjellemzőbb műveit". A lázas előkészületeket szemléltető számos dokumentum maradt fenn a nagybányai levéltár birtokában. A rendező bizottság a kiállítás sikeréért nagyarányú munkálatokat végeztet; Victoriei úti műtermek kifestéséért például 88 koronát fizet *„Székő Péter szobafestő- és mázolónak"*, valamint 195 koronát plakátokért. Hollósy Simon 1912. április 22-én Münchenből küldi levelét Moldován Lászlóhoz, a Takarékpénztár igazgatójához: „Arra kérlek nagyon, hogy az ide mellékelt váltót lennél szíves elhelyezni és részemre a pénzt folyósítani. Lehetőleg a hét végén szeretnék utazni innen.

Egyelőre tehát — hogy a kért 200 forintot megkaphassam —, a mellékelt váltót küldöm hozzád. Ezenkívül az említett képet kötöm le biztosítékul részedre, és kötelezem magam arra, hogy azt a hét folyamán címedre küldetem Bányára.

A kép egy méteren felüli nagyságú. Díszes rámában van. Egy fuvaros ember udvarát ábrázolja.

Ha az általad említett kiállításon szükségét érzik ott annak, hogy én azon képviselve legyek, úgy azt erre a célra szívesen bocsátom rendelkezésre."

1912. augusztus 1-én megnyílt a kiállítás, másfél évtized művészetének termése. Tizenegy teremben 76 művész 532 alkotása volt látható. Réti István a *Nagybánya és Vidéke* augusztus 4-i számában ez eseményt méltatva elégtétellel írta: „A sok téves nézetet most ez a kiállítás talán reparálni fogja. Meg fogják látni, hogy milyen igazságtalan vádakkal illették sokan Nagybányát, az élettel maga erejéből küzdött akkor, amikor más dédelgetett kolóniákat csak mesterségesen, oxigén inhalációkkal bírtak életben tartani...

Ez a kiállítás most megmutatja, mi a múlté és mi a jelené s részben talán a jövőt is sejteti...

Mi megyünk az utunkon, mert megállani semmi élőnek nem adatott."

A jubiláris kiállítást követően, amely — Réti szavaival élve — „erkölcsileg és anyagilag éreztette hatását", a festőkolónia életében viszonylag csendes, mondhatni eseménytelen szakasz állt be, amelyet egy-egy távozás „fűszerezett" olykor. Egyik vezetőjét, Réti Istvánt például 1913-ban meghívják a budapesti rajztanárképző akadémiára tanárnak. E kinevezésről a *Nagybánya és Vidéke* szerkesztőjének így vallott: „Talán fáj itthagynom Bányát. Most még nem is tudom. Hiszen nyaranta csak visszajövök, s velem majd jönnek új emberek, új talentumok, és kivetnek minket, öreg bácsikat a nyeregből..."

A lap 1913. november 23-i számában pedig egy másik távozásról tudósít:

„Ziffer Sándor, a nagybányai kolónia egyik legjelesebb festője, Münchenbe utazik, s ott festőiskolát alapít. Ziffer nagy tehetsége kétségkívül kiválóan alkalmas arra, hogy új mezsgyén vezesse az ifjúságot, de minekünk nagyobb örömünkre szolgált volna, ha ezt Nagybányán cselekszi, és nem Münchenben."

Az első világháború kirobbanásának pillanatától, amint Réti is megállapítja, „Nagybánya története [...] csupán hangulat. Élete passzivitás". A festők szétrebbentek. Thorma 1919 májusában nyitotta meg a munkát a szabadiskolában, júliusban a bukaresti szépművészeti akadémia mintegy 30 növendéke érkezik Nagybányára. Ez időtől közel egy évtizeden át rendszeresen vendégei a városnak.

A *Nagybánya és Vidéke* 1922. május 28-i számában arról tudósít, hogy „Isac Emil, a kultuszminisztérium főfelügyelője e héten látogatást tett városunkban, s a figyelmes festőművészeknek ez alkalmul szolgált arra, hogy egy gazdag és előkelő színvonalon álló képkiállítást rendezzenek [...] A művészeti felügyelő [...] ígérte, hogy a festőtelep épületeit kitataroztatja." Az állami segélyt — 20 000 lejt — erre a célra a Művelődési és Kultuszminisztérium két év múlva utalja ki.

1924. szeptember 14-én Krizsán P. Pál, a *Nagybánya* felelős szerkesztője jelentős eseményről szól: „nagy kitüntetést: a »Bene Merenti« I. osztályú aranyérmet és erről királyi aláírásos díszoklevelet hozott Cioca vezérfelügyelő Thorma János mesternek, a nagybányai szabad festőiskola vezetőjének azokért a halhatatlanságba nyúló érdemekért, melyeket Thorma a képzőművészet szent céljaiért évtizedek óta oly önzetlenül kifejtett."

1927 újabb határkő a festőkolónia történetében. Ez év szeptember elején újból Thorma Jánost köszönti a művészetkedvelő közönség; hármas jubileumot ünnepel: 40 éve lépett a festőpályára, 35 éve, hogy első képét kiállította, és 10 éve áll elnökként az iskola élén. A jubilálás után Thorma — erősen megromlott egészségi állapotára hivatkozva — lemondott elnöki tisztségéről. Átmeneti megoldásként négy fiatal festőt, Ferenczy Valért, Börtsök Samut, Krizsán Jánost és Mikola Andrást kérik fel arra, hogy az iskolai tanítást végezzék. Rövid idő múlva azonban mindannyian lemondanak. A kísérlet tehát nem sikerült. Réti és Thorma pedig egy nyi-

latkozatban, melyet a Nagybányai Festők Társaságához intéztek, bejelentették az iskola bezárását. Elhatározásuk legfőbb okát így fogalmazták meg:

„Az aggodalom, amellyel már előbb is lelkünk legmélyén vitáztunk, sajnos megokoltnak bizonyult; nyilvánvalóvá lett, hogy intézményünk s szellemi örökségünk átvételére szánt kollégáink [...] más módon mérlegelik a művészeti közügyet, mint ahogy mi."

A Nagybányai Festők Társasága az 1927. szeptember 4-én megtartott közgyűlésen Mikola András választja meg elnöknek, s elhatározza, hogy az iskolát azonnal újra megnyitja.

A *Nagybánya és Vidéke* 1928. január 1-i számában (Balla Béla tollából) képkiállításról tudósít: „A kiállított képeken kevés az új, a jó és még több az ígéret [...] Sem kompozíció, sem figura nem dominál ezen a kiállításon, annál több a tájkép." A forrongások, átcsoportosulások közepette érte az iskolát a hír, miszerint a városi „időközi bizottság" elhatározta: az egyesület egész vagyona a városi hivatal kezelésébe megy át, a város visszaveszi az összes eddig nyújtott előnyöket. Az iskola vezetősége a határozatot megfellebbezte, s a Kolozsváron lezajlott tárgyaláson a pert meg is nyerte. Ez azonban csak erkölcsi elégtétel volt, mert 1937. július 28-án a város vezetősége az iskola működését beszüntette, később pedig újat nyitott, amelynek működését még a főváros sem támogatta. Tevékenysége eseménytelen. A második világháború ideje alatt a hatóságok megpróbálták a régi iskolát — a maguk hasznára — újjáéleszteni, de a számtalan kecsegtető ígéret mögött a különböző politikai pártok érdekei húzódtak meg, amelyektől idegen volt az iskola szelleme.

A nyolcvan év kétségtelenül még sok ismeretlen és értékes adattal szolgálhat a kutató számára. Próbálkozásunk nem hézagpótló, soraink inkább azért íródtak, hogy közelebb hozzuk a mai olvasóhoz Nagybánya művészeti örökségének ezt a legértékesebb vonatkozását, amelyre hivatkozni nemcsak korábbi évtizedekben volt büszkeség, hanem napjainkban is, amikor festők újabb nemzedéke folytatja az elődök haladó hagyományait, és gazdagítja munkájával a város szellemi életét.

Pirk János: Kaszaverő

BORGHIDA ISTVÁN

Két levél Boromisza Tibor hagyatékából

A nagybányai művésztelep képviselőinek hatalmas levelezésanyagából még mindig sok a közöletlen okirat. Ismertebbek és feldolgozottabbak az alapítók írásai, így többek között Hollósy Simon levélváltása Réti Istvánnal és Thorma Jánossal, Réti hosszantartó baráti levelezése Thormával, vagy Réti levelei a festőtelep adatainak összegyűjtése kapcsán.

Számos adatközlő vagy adatregisztráló levél mellett nemcsak művészeti, de irodalmi érdekességű is akad. Ezúttal Boromisza Tibor hagyatékából két, hozzá intézett, ízes, humoros írást adunk közre; mindkettő az ott élő művészek helyzetének, viszonyainak hangulati összképét gazdagítja.

Elöljáróban néhány sorban emlékeztetünk arra, hogy Boromisza Tibor 1880-ban született Bácsalmáson, és a katonai pályán indult el, a jókötésű huszártiszt azonban hamarosan hátat fordított a hadseregnek. Rebellis lényével sehogy sem illeszkedett be a kaszárnyák merev szellemébe, s a díszes csákót szalmából font nagykarimájú festőkalappal cserélte fel.

1904-ben, tehát két évvel a Szabadiskola létesítése után telepedett le Nagybányán, ahonnan egy időre Párizsba is kiment tanulni. A katolikus püspök unokaöccse református lányt vett feleségül. Mindketten baloldali nézeteket vallottak, politikai tevékenységet fejtettek ki, s ezt Boromisza később, a Tanácsköztársaság idején is folytatta (a Direktórium idején sajtóügyi megbízott volt).

1906-ban köztudomásúlag Czóbel Béla tette ismertté, képviselte a telepen a francia festészet új törekvéseit, Cézanne-tól Matisse-ig. Hamarosan számos művész tért át az új útra, amelyet ott neoimpresszionizmusnak neveztek, képviselőit pedig röviden „neósoknak". Boromisza is szembehelyezkedett az alapítók naturalista-impresszionista szemléletével, de nem Czóbel hatására, hanem párizsi útja nyomán, közvetlen élmények alapján. Ki is tette magát ezzel a támadások tömegének, gyors és jelentős eredményeit azonban még a rosszindulatúbbak sem vonhatták kétségbe.

Figurális kompozícióin Boromisza gyakran szerepeltet szekeres, vásározó román földműveseket, munkásokat, bányászokat. Vizuális élményét expresszionisztikusan felfokozza, lendületesen adja elő, s többnyire egészséges, erőteljes humorral fűszerezi, csak ritkán dramatizál. Nagyméretű, színben és faktúrában erősen stilizált kompozíciói ezzel szemben — bukolikusan — a csönd, a nyugalom érzését árasztják.

Az 1918-ig terjedő nagybányai időszakában, mintegy évtizeden át agitatív hangú újságcikkekben kora képzőművészeti kérdéseivel, művésztársai tevékenységével, máskor modelljeinek nehéz, megalázó társadalmi helyzetével foglalkozott. Művészi hitvallását egy barátjához intézett levélben fejtette ki nagy vonalakban, ebből ismertetünk néhány részletet:

„A természet örök mozgásainak pillanatnyi változásaiban van minden érték. Ezt érezni kell, s azután meglátni, tehát együtt kell élni a pillanattal. A művészet nem kényelmes, tetszetős polgári foglalkozás, hanem harc és háború. [...]

Forrongás az elemem: nincs stáció. Száguldó gyorsvonat füstjeként maradnak el produktumaim gondolataim mellől. [...]

Tíz éve élek Nagybánya vidékén, egy csodás természeti szépségekben gazdag helyen... Igyekszem a természet jelenségeinek szellemébe hatolni. Együtt élek ezzel a vidékkel — de csak a vidékkel. Önkéntelenül is teljesen szeparálódtam, s így az úgynevezett »Nagybányai festők társaságához« mi közöm sincsen."

De következzék a hagyatékból előkerült két levél. Az egyiket Ziffer Sándor küldte Párizsból Boromisza Tiborhoz Nagybányára.

(NB.M.M.A.)

Párizs, 1910. XII. 26.

Kedves Boromisza barátom!

Isten látja a lelkem, már rég nekikészültem, hogy írjak neked, de okok, amiket nem akarok szószerint kiírni, folyton hátráltattak. A legfőbb az, hogy a heteimet korántsem találom azoknak a mézesheteknek, amelyek állítólag

Nagybányai ötvös cék

Kőmagyötvös. 227

228 l.

NAGYBÁNYA

BANIA MARE.

E gazdag bányavárosban, amelynek Zsigmond király kora óta pénzverő kamarája is volt s amelyet akkor Asszonypatakának (Rivulus Dominarum) neveztek, az ötvösök már a XV. század elején előkelő szerepet játszottak.[1]

Egyes ötvösök nevei már a XV. és XVI. századból ismertek.[2] A céh megalakulása idejéről nincs adatunk, de a XVI. században már fenn kellett állnia, mert 1601-ben már egyezségre lép a nagyváradi céhvel a mestereknek új remeklés nélkül való kölcsönös átvételéről.[3]

Ebben az időben még 12 mester volt a céhben.[4] 1715-ben 3, 1732-ben 2 a mesterek száma.[5]

A nagybányai református egyház 1576-i billikomán látható próbabélyeget, keresztbetett bányászéket és kalapácsot, Mihalik József Nagybánya hitelesítőbélyegének állapította meg.[6] Ugyanezt Rosenberg[7] minden indokolás nélkül selmecbányainak vette, holott a selmecbányai próbabélyegről a városnév kezdőbetűje sohasem hiányzik.

In dieser reichen Bergstadt, die schon seit der Zeit König Sigismunds eine Münzstätte hatte und die damals Frauenbach (Rivulus Dominarum) genannt wurde, haben die Goldschmiede schon am Anfang des XV. Jh. eine vornehme Rolle gespielt.[1]

Etliche Goldschmiedenamen sind schon aus d. XV. u. XVI. Jh. bekannt.[2] Das Gründungsjahr der Zunft kennen wir nicht, doch muß sie schon im XVI. Jh. bestanden haben, da sie 1601 mit derjenigen von Großwardein ein Abkommen betreffend das Übernehmen der Meister[3] schließt.

Zu dieser Zeit sind noch 12 Meister in der Zunft.[4] Ihre Zahl sinkt 1715 auf 3, 1732 auf 2.[5]

Als Beschauzeichen wurde von J. Mihalik, auf Grund einer hier aufbewahrten Goldschmiedearbeit aus 1576, ein Zeichen m. Schlägel u. Hammer festgestellt.[6] Dasselbe Zeichen nimmt Rosenberg,[7] ohne jeder Begründung, für Schemnitz in Anspruch, obwohl in Schemnitzer Beschauzeichen der Anfangsbuchstabe des Stadtnamens nie fehlt.

15*

[1] Századok 1889, 673 (Szádeczky B.). — Szádeczky Lajos: Iparfejlődés . . ., Bp., 1913; I. 131. — [2] Arch. Értesítő 1893—1908 (Mihalik J., Myskovszky E.) — [3] Történeti Tár 1893, 371 (Zoványi J.). — [4] Museum, Kassa — *Kaschau:* Céhiratok — *Zunftschriften.* — [5] Arch. Értesítő 1904, 385 (Illésy J.). — [6] Czobor-Szalay: Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezredéves orsz. kiállításon. — *Die geschichtlichen Denkmäler Ungarns an der Milleniumsausstellung im Jahre 1896,* Bp, 1896; 304. — [7] R[3] 9364.

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kor *Zeit*	F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kor *Zeit*	F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kor *Zeit*
1263	(Mihalik)	1576	1264	(Csányi)	XVIII. sz. *Jh.*	1265	(Csányi)	Ca 1800

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen* — Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
1266	Nr. 1263	Mesterjegy nélkül — *Ohne Meisterzeichen:* Billikom. — *Pokal.* — „1576." Ref. egyház — *Ref. Kirche,* Nagybánya. Czobor—Szalay: M. o. tört. emlékei, II, 304, képpel — *mit Abbildung.*

KÖZGAZDASÁG

Nemzeti érdek és haszonlesés

A hatóságok a tojás-kérdés eredményes és erélyes rendezése után *további élelmiszerrazziákat rendeztek.* A razziák alkalmával burgonya-, hagyva- és vajkészletek kerültek elő. Mind a budapesti, mind a pestkörnyéki piacokban és raktárakban nagymennyiségű árura akadtak a hatósági közegek. Hozzáfűzhetjük ehhez a hírhez még azt is, hogy *Miskolcon egyetlen áruhalmozótól hatvanezer tojást koboztak el.* Ugyancsak a közellátás frontjáról jelentik, hogy a napokban két vidéki hentest internáltak zsírdrágítás és árurejtegetés miatt. Végül pedig megemlítjük, hogy hivatalos jelentés szerint Németországban kivégeztek két egyént üzérkedés és árdrágítás miatt.

A hírek tulajdonképen magukban hordják a tanulságot is. Először is azt, hogy óriási különbség van *„takarékos beosztás"* és *„áruhiány"* között. Áruhiányról helyes beosztás mellett Magyarországon ezidőszerint alig lehet szó és ha a háborús időkből folyó nehézségek, továbbá a tavalyi rossz termés hatásain túlmenő bajok mutatkoznak, úgy ezt olyan emberek okozzák, akik a kényszerhelyzetet jogtalan haszonszerzésre és a közösség megkárosítására akarják kihasználni.

A fenti hírek tanulsága azonban az is, hogy *hivatalos körei egyáltalán nem kukoricáznak* és nem várják a sült galambot, hanem erélyesen közbevágnak, ahol csak kell és ismételten megmutatták, hogy semmiféle eszköztől nem riadnak vissza.

A német példát pedig csak azért idéztük, mert ebből látható, hogy az *árurejtegetés és az üzérkedés oly nagy bün a mai időkben, hogy a német hatóságok még a legnagyobb büntetés alkalmazásától sem riadnak vissza.*

Az utóbbi napokban kiderült, hogy van elegendő tojás és az mérsékelt áron kapható is. Kiderült, hogy *van hagyma, van burgonya, van vaj és hogy néhány erélyes intelem több más cikk terén is elegendő volt a közellátási helyzet megjavitására.* Reméljük, hogy a nemzeti közérdeknek az önzés ellen folytatott ez a hadjárata továbbra is ily könnyen fog célt érni. Reméljük, hogy a *józan belátás győz* és így egyre ritkábban lesz szükség internálásokra, razziákra és egyéb rendőri és bírói intézkedésekre. Ha azonban a figyelmeztetés nem volna elegendő, *működésbe lép a megtorlás,* amint ezt a közönség az utóbbi napok eseményeiből megelégedéssel láthatja. *A nemzeti érdek és a haszonlesés harcában mindenképen a nemzeti érdek marad felül!*

Megkezdődött a szüret!

Kedvezőbb kilátások az idei termés tekintetében — Még nem alakultak ki az árak — Jó szüretet várnak a termelők

A szeptember eleji esős, télies napok után az alföldi szőlőkben istenadta derüs napfény özöne teszi a határt vidámmá. Nem mintha olyan jó szüretre lenne kilátás, de az idei megkésett szüret már-már kétségbe ejtette az Alföld és a hegylankák gazdáit: szüretelnek-e majd egyáltalán az idén?

Sok borvidéket a tavalyi peronoszpóra invázió után az idén is megtizedelt a szölömoly és az ilonca is elvégezte nagy pusztításait, az árvíz- és talajvízsújtotta vidékeken pedig semmiféle terméskilátás nem volt.

A derüs, napos időjárásra most a fogyasztók arca is felragyog. A bortermelő államok közül Magyarország a belső fogyasztás tekintetében nem járt sohasem első helyen, de az 1939—40-es gazdasági évben termelői szempontból örvendetes jelenségként lehet megállapitani, hogy *a fogyasztás erősen emelkedett.* Ezzel szemben az utolsó évben, különösen pedig idén tavasszal és nyáron általános volt a panasz, hogy a borfogyasztás erősen visszaesett és azok közül, akik munkájuk végeztével gondjaikat egy pohár rizling mögé rejtették rövid néhány órára, azok *vagy visszavonultak a fogyasztástól, vagy pedig bor helyett sört, illetve pálinkát fogyasztottak.* Ha az ember végigjárta a kocsmákat és megkóstolta a kimért borokat. sokszor igazán nem csodálkozott ezen, mert nemcsak a borárak voltak túlmagasak más árakhoz viszonyítva, hanem a kimérésre került borok minősége is sokszor olyan volt, hogy aki egyszer ezt megkóstolta, annak elment a kedve hónapokra a borfogyasztástól.

A laikus borfogyasztó sokszor nem tudta, hogy a lapos pénztárcája mellett kiválasztott legolcsóbb bor tulajdonképpen micsoda. Nem tudta, hogy amit iszik, az nagyon sokszor szakértők és termelők által annyira megvetett direkttermő borfajta, vagy esetleg annak a bortörvényben meg nem engedett házasítása. A kocsmárosok azonban azt képzelték: a csökkent borfogyasztáson úgy segithetnek, ha ezt az olcsóbb borfajtát nyujtják a fogyasztónak. azt gondolván, hogy a fogyasztás csak az ár miatt csökkent.

Az utolsó hónapokban azonban már nem is annyira az árral, mint ezzel a rossz minőséggel volt a baj. Éppen ezért néz örömmel a fogyasztó is a napos, derült égre, mert reméli, hogy az idén *„jó szüret lesz"* és visszajönnek majd azok a szép idők, amikor az erős. zamatos nedüt kóstolgathatják a sok savanyú. rossz bor helyett.

A szüretek megkezdődtek, de csak a legkorábbi fajtákban, azokban, amelyeket más években már szeptember elején javában szüreteltek. Eddig a minőségi eredmények nem valami kiválóak, *de a legtöbb helyen, okosan, abba is hagyták a szüretet,* mert ha a napos, meleg idő tovább tart, úgy minden kilátás megvan a minőség javulására. Nagy mennyiségekre, mint értesülünk, sem Magyarország legnagyobb bortermelő vidékén. az Alföldön, sem a hegyvidéken nem lehet számítani.

Az árak még nem alakultak ki, de körülbelül a mult évi mustárak vannak érvényben. Azok sem voltak nagyon alacsonyak, de ha nem lesz magasabb a mostani általános árakhoz képest, a fogyasztók még el fogják tudni viselni. Reméljük, hogy az idén a kormány is a fogyasztók segítségére lesz, hogy magasabbra ne emelkedjenek a borárak.

A szakértőknek azonban van egy nagy aggályuk és ez az, hogy *az annyira lebecsült és értéktelen direkttermő borokból különösen Somogyban és Zalában rekordtermést várnak.* Annak elkerülésére, hogy ezek a silány borok megint betörjenek a jobb borok piacára, hír szerint kormányintézkedés készül, amely ezeket a borokat vissza szorítaná a fogyasztástól. *Ezt a magyar bortermelés belföldi és külföldi tekintélye és jövője meg is kívánja,* annál inkább, mert ezeknek a silány boroknak a termelését a hegyközségi törvény már amúgy is halálra ítélte.

Reméljük, hogy a Gondviselés mosolygós arcát most már a szüret végéig nem fogja elfordítani a szőlőtermelőkről, akik igazán tavasztól késő őszig olyan lankadatlan bizalommal müvelik a magyar rögöt és lehetővé válik a fogyasztók részére is, hogy az idén a szükre szabott fejadagokhoz legalább a magyar szölö édes nedüjét fogyaszszák.

(—) **Biztosítási Lexikon** címen *Fejérváry* Ervin biztosítási szakíró tollából hézagpótló kézikönyv jelent meg. A mü lexikálisan tárgyalja a biztosítás összes gyakorlati, jogi és technikai kérdéseit. Ismerteti az összes ágazatokat, a díjtételek, pótdíjak és engedmények közlésével. A biztosítottaknak a kárrendezés tekintetében útbaigazításokkal szolgál. Fejérváry Ervin könyve az *első magyar biztosítási lexikon.*

□=□

Hazaindult a magyar kereskedelmi- és iparkamarák küldöttsége Bulgáriából

Szófia, szeptember 29.

A magyar kereskedelmi- és iparkamarák küldöttsége vasárnap reggel elhagyta Szófiát és Belgrádon át visszatér Budapestre. A pályaudvaron megjelentek a magyar küldöttség búcsúztatására *Jungerth-Arnóthy* Mihály dr. szófaii magyar követ, *Szavov* Dimitre, a szófiai kereskedelmi- és iparkamara elnöke, a kamara vezető tagjai, Lipovánszki, a bolgár magyar gazdasági kamara elnöke, *Peefu* Christa dr., a bolgár-magyar gazdasági kamara főtitkára, a vidéki kereskedelmi- és iparkamarák elnökei és kiküldöttei, valamint a magyar követség tagjai. A magyar küldöttség résztvevői elutazásukkor hálás köszönetet mondtak a szívélyes fogadtatásért és vendéglátásért.

□—□

A Futura és a Hangya együttmüködése a gabonaértékesitésben

A Futura megbízást kapott a Hombár megszervezésére. A Hombár az összes gabonavásárló szerveket érdekkörébe vonja a felvásárlás gyors lebonyolítására. Ennek a nagy feladatnak a megoldásához a Közélelmezési Hivatal és a Futura a Hangya központot és a kötelékébe tartozó szövetkezeteket fokozottabb mértékben kívánta igénybe venni. Igy lett a Hangya központ a Hombár főbizományosa, alkalmas vidéki szövetkezeteit pedig albizományosokká szervezte meg. A Hombár megszervezése kiváló eredménnyel járt. A legkisebb faluban is határidőre be tudta minden gazda gabonafeleslegét szolgáltatni. Az új terményértékesítés helyességét a Hangya azonnal felismerte és meglátta benne a maga hazafias feladatát. Többszáz szövetkezettel vállalta ezt a munkát. Ebből megállapitható, hogy nemcsak jelszava az összefogás, hanem amikor erre lehetőség van, *meg is valósítja azt. Ezt cselekedte most is testvérintézményével, a Futurával.*

=□=

A magyar fazekasipar ujjáfejlesztése

Nagybányán, Misztótfalun és Felsőbányán régen híres fazekasipar virágzott. Messze földre szállitották az árut. Céhmesterek vigyáztak a bányavidéki cserépáruk becsületére. A gyáripar olcsó tömegáruja később itt is tönkretette a kisipart, az oláh megszállás két évtizede pedig a teljes nyomorba sülyesztette a magyar fazekasokat.

Az iparügyi minisztérium *Gaul* Károly miniszteri tanácsos kezdeményezésére most *állami kemencéket épittetett.* Kéthónapos tanfolyamot rendezett, melyen a fazekasmesterek megfogyatkozott csapata megtanulta a készités újabb módszereit és feleleventette a régi mintákat. A Hangya-központ már a tanfolyam megindításakor belekapcsolódott a mentés munkájába. A tanfolyamzárás alkalmával, megbizottja útján, bevezetőül több mint 15.000 pengő értékü árut rendelt. Az árut külföldre szállitja, ahol az hivatva van a magyar népmüvészeti fazekasság hírnevét megerősiteni.

A szövetkezet igy segit a bányavidék iparosain, mint ahogyan az ország más vidékein is foglalkoztatja a népmüvészeti cserépáruk derék és szorgalmas készitöit.

⟺

Burgonyaárak

Az Árellenőrzés Országos Kormánybiztosának felhatalmazásával a Belföldi Burgonyakereskedelmi Egyesülés a folyó évi szeptember hó 23-tól feladásra kerülő burgonyáért a termelőknek budapesti paritásban nyári rózsáért q-ként 12.85, Gülbabáért 12, őszi rózsáért 11.70, Ella burgonyáért 10, Woltmannért 8.85, Krügerért 8.15, ipari Woltmannért 7.85, ipari Krügerért 7.15 pengő, áfa.

Megállapitották a tojás maximális árát

Az árellenőrzés országos kormánybiztosa rendeletet adott ki *a tojás legmagasabb nagykereskedői és fogyasztói árának megállapitásáról.* A tojás legmagasabb *nagybani* eladási ára *Budapest nagyvásártelepen* történő átadásnál a következő:

hűtőházi vagy friss tojás egész *ládatételben 2 P 96 f kilogrammonként;*

hűtőházi vagy friss tojás ládából *kiolvasva 3 P 04 f kilogrammonként;*

meszes tojás egész *ládatételben 2 P 78 f* kilogrammonként;

meszes tojás *ládából kiolvasva 2 P 85 f kilogrammonként.*

A tojás *legmagasabb kicsinybeni eladási ára* Budapest székesfőváros, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota, Ujpest megyei városok, Csepel, Pestújhely és Rákosszentmihály nagyközségek területén:

hűtőházi vagy friss tojás súlyra való eladás esetén *3 P 24 f* kilogrammonként;

hűtőházi vagy friss tojás 10 darab alatt *darabonkénti* eladás esetén, 55 grammon felül *18 fillér* (drb: 55 grammon alul *17 fillér)* drb;

meszes tojás súlyra való eladásesetén *3 P 05 f kilogrammonként;*

meszes tojás 10 darab alatt darabonkénti eladás esetén 55 grammon felül 17 fillér (drb: 55 grammon aluli 16 fillér) drb.

A jelen rendelet elején nem említett helységek területén *a tojás fogyasztói ára nem lehet magasabb a budapesti nagybani áraknál.*

Ez a rendelet kihirdetése napján lépett hatályba.

A kukorica forgalmának szabályozása

Mennyi a csöves és szemes tengeri legmagasabb ára? — Be kell jelenteni a kukoricakészleteket

A kormány rendeletet adott ki a kukorica forgalmának és felhasználásának szabályozásáról. A rendelet szerint *minden termelő köteles bejelenteni az 1941. évben kukoricával bevetett terület nagyságát és a betakarított kukorica mennyiségét, továbbá az 1940. évi termésből megmaradt kukoricakészletet is.* A konvenciós cselédeknek és a részeseknek kiadott kukorica mennyiségét, a munkaadóknak kell a maga részére betakarított mennyiségtől elkülönitve bejelentenie. A készleteket a termelő a kukorica törésének befejezését követő nyolc nap alatt, de legkésőbb 1941 november 10-ig köteles bejelenteni.

A kukoricát a jelen rendelet hatálybalépésének napjától kezdve *hatósági zár alá helyezettnek kell tekinteni* és azt forgalomba hozni, feldolgozni, vagy azzal egyébként rendelkezni csak a hatóság engedélyével szabad. Nem vonatkozik a zár alá helyezési korlátozás az *igazolt háztartási és gazdasági kielégitésre.* Akinek kukorica van a tulajdonában, kukoricafeleslegeit köteles a közellátási miniszter által megállapitott határidőig a Hombárnak vagy bizományosának vételre felajánlani. Az a termelő azonban, aki ötven kataszteri holdnál nagyobb földbirtokon folytat mezőgazdasági termelést, kukoricafeleslegének egyharmad részét már 1941 november 20-ig köteles csöves állapotban a Hombárnak vagy bizományosának vételre felajánlani.

Vásárlási engedéllyel rendelkező malmok az általuk kukoricából csakis kukoricalisztet és tisztított kukoricadarát, valamint a közellátási miniszter külön engedélyével darált kukoricát állithatnak elő. *Ezeket kötelesek bejelenteni, ezeket a készleteket zároltnak kell tekinteni és azzal csak a hivatal engedélyével szabad rendelkezni.* Mesterségesen szárított kukoricát csak a Hombár vagy bizományosa részére szabad eladni. A szárítóberendezéseket a jelen rendelet hatálybalépésétől számított 15 nap alatt be kell jelenteni a Hombárhoz. Honvédelmi dologi szolgáltatás címén kötelezni lehet a tulajdonost arra, hogy a kukoricaszárító berendezését a Hombárnak ideiglenesen átengedje.

A rendelet a továbbiakban intézkedik a kukorica szállitásáról, a rendelet rendelkezéseinek megtartásáról s végül felsorolja a büntető rendelkezéseket.

Az árellenőrzés országos kormánybiztosa rendeletet adott ki *a csöves és szemes tengeri legmagasabb árának megállapitásáról.* Az 1941. évben termett, egészséges, érett csöves tengeri legmagasabb termelői ára az ország bármely feladóállomásán száz kilogramonként a következő:

1941 október hóban	13.40 P
1941 november hóban	14.60 „
1941 december hóban	15.30 „
1942 január hóban	16.— „
1942 február hóban	16.60 „
1942 március hóban	17.10 „

Az 1941. évben termett egészséges szemes tengeri legmagasabb termelői ára az ország bármely feladóállomásán száz kilogramonként a következő:

1941 október hóban	18.70 P
1941 november hóban	19.70 „
1941 december hóban	20.40 „
1942 január hóban	21.— „
1942 február hóban	21.60 „
1942 március hóban	22.20 „
1942 április hóban	22.90 „
1942 május hóban	23.50 „

A rendelet mind a csöves, mind a szemes tengeri legmagasabb árának megállapításánál közli azt a *viztartalom-százalékot,* amely mellett a megállapított legmagasabb árat még fel lehet számitani.

—o—

ÉRTÉKTŐZSDE

ZÁRÓÁRFOLYAMOK

(A Magyar Nemzeti Bank hivatalos árfolyamai.)

Nemzeti Bank (417.—) 395.—, Első Budapesti Gőzmalom (50.—) 50.—, Hungária-malom (98.—) 96.—, Bauxit (557.—) 530.—, Beocsini (64.5) 60.—, Borsodi szén (46.—) 42.5, Szentlőrinci (36.—) 34.25, Kohó (59.—) 53.—, Drasche (71.—) 68.—, Aszfalt (23.5) 22.—, Kőszén (1022.—) 978.—, Nagybátonyi (83.25) 80.—, Salgó (91.—) 86.5, Urikányi (81.75) 79.—, Rigler (120.—) 115.—, Stephaneum (24.5) 24.—, Fegyver (184.—) 175.—, Ganz (70.25) 65.75, Láng (241.—) 218.—, Acél (183.—) 175.—, Rima (289.5) 269.—, OFA (—) 36.—, Nasici (145.—) 135.—, Levante (5.20) 5.—, Nova (55.—) 51.75, Trust (142.—) 130.5, Délcukor (222.—) 215.—, Magyar Cukor (273.—) 255.—, Georgia (70.5) 65.—, Izzó (—) 440.—, Dreher-H. (—) 396.—, Gschwindt (230.—) 2350.—, Royal (304.—) 293.—, Schwartzer (28.—) 29.5, Goldberger (145.—) 140.—, Magyar kender (61.5) 58.5, Pamutipar (—) 85.—, Danica (17.9) 17.—, Műtrágya (167.—) 162.—, Szikra (—) 330.—, Brassói (60.—) 60.—, Gumi (130.5) 117.—, Vasúti forgalmi (69.5) 62.—, Telefon (36.5) 32.5.

Államadósságok, kötvények, záloglevelek: 1914. évi főv. 4½% (514) 519—512, zárlat 514, 1927. évi főv. kötvény 6% (144.5).

— □ —

Mi ujsága vetőmagpiacon?

A heremagvak piacán az üzletmenet általában csendes. Biborherében már alig kerülnek tételek vissza. A lóhere kinálata valamivel élénkebb. Lucernából is megjelentek az első tételek, bár ez utóbbi magféleségek terméseredménye általában alacsonyra becsülhető. A bükkönyféleségek piacán szösszösbükkönyben van némi üzlet. A hüvelyesek közül a csillagfürt kinálata élénk és különösen a kék és sárga virágú csillagfürtből jelentékeny kötések jöttek létre. A bab kinálata kielégitő. A borsóból azonban a kinálat aránytalanul csekély. (Express borsó.)

Árak: helyt. vidéki vasútállomás, 100 kg-ként, minőség szerint: Lóhere, nyers arankás 230.—, lucerna nyers arankás 385.—, biborhere 150.—, szösszösbükköny 115.—, bab, fehér, szokvány, gyöngy 55.—, fehérhere 320.—, somkóró 150.—, szarvaskerep 250.—, muharmag 40.—, pannonbükköny 50.—, tavaszbükköny 40.—, csillagfürt, édes 35.—, szegesborsó 40.—, cirokmag seprő 28.—, csibehur 55.—, Kolozsvári lóhere 240.—, baltacim, vető, hámozatlan 80.—, Viktória borsó 53.—, express borsó 45.—, lencse, kisszemű 50.—, lencse, közép 60.—, lencse, nagyszemű 70.—, mák, kék uradalmi 150.— pengő.

—o—

ORSZÁGOS VÁSÁROK

SZEPTEMBER

30., kedd: Debrecen (Hajdu) o. nevrstermény- és iparcikkvásár, Demecser (Szabolcs) oák., Dunapataj (Pest) oák., Dunavecse (Pest) ok., Eger (Heves) ok., Ercsi (Fejér) ok., Hatvan (Heves) ok., Kaposmérő (Somogy) oák., Kiskunfélegyháza (Pest) oák., Mezőkomárom (Veszprém) oá., Miskolc (Borsod) há. a külön e célra épitett istállókban, Nagycsákány (Vas) oák., Nagypirit (Veszprém) oák., Sásd (Baranya) oák., Simontornya (Tolna) oá., Szigetvár (Somogy) ok., Véménd (Baranya) oák.

TESTEDZÉS

Ujpest FC-Szolnoki MÁV SE 4:4 (3:0)

Ilyen huszáros teljesítményt a Ferencváros FC szokott végezni. A szolnokiak az első félidőben idegeskedtek, de 0:4 után magukra találtak. 5000 néző előtt folyt a mérkőzés. Kalocsai dr., Zsengellér, Nagymarosi (tizenegyesből), Zsengellér (4:0), Szántó, Nagy, Szántó, Kispéter (tizenegyesből) szerezte a gólt. — Ferencváros FC—Kolozsvári AC 4:2 (3:2). Tizezer néző. Ennyi még nem volt a kincses városban a sporttelepen, ahol felvonultak a harminc évvel ezelőtt felavatott pályán először mérkőző KAC életben levő labdarugói Folyovics János dr. városi főjegyzővel az élükön. A KAC az első félidőben annyira rohamozott, hogy a másodikban a mérsékelten szereplő bajnokot nem tudta megszorítani. Finta (1:0), Lukács (1:1), Finta (3:0), Brassai (3::2), Kiszely, Sárosi III. sorrenben estek a gólok. — Szeged AK—Nagyváradi AC 0:0. 4600 néző gyönyörködött a végig izgalmas viaskodásban, melyben a NAC jobbnak látszott, de a szegedi védelem igen jó volt. Az utolsóelőtti percekben Sólymosi kapus kivédte a szegedi Baróti tizenegyesét. — Salgótarjáni BTC—Gamma FC 1:1 (1:1). Meglepetés a döntetlen, mert mindenki a Gamma győzelmét várta. Talán ez is volt a baj. 4500 néző volt kénytelen megállapítani, hogy a vendégek még a két pontot is megérdemelték volna. Trenka (1:0) góljára egy perc mulva felelt Patkó. — Ujvidéki AC—Szegedi VSE 2:1 (0:0). Turai I. és Négyesi, a volt Hungária FC tagjai, erősítették az UAC-ot, melynek győzelme 3000 néző előtt így alakult ki: Rumos (1:0), Varga (1::1) és Zsoldos (2:1, 3:1). — MÁVAG SK—Elektromos TE 20 (2:0). 1300 néző előtt a lelkesebb és összeszokottabb együttes győzött Nagy II. és Gál góljával. — WMFC—Diósgyőri MÁVAG SK 1:0 (0:0). Bár 7400 néző biztatta a diósgyőrieket, a szerencse mégis elpártolt a csapatuktól. Marosvári gólja döntötte el a két pont sorsát. — Lampart FC—Kispest FC 3:1 (1:0). 2500 néző biztatta a nagy gyári együttest, mely nehéz küzdelemben győzte le a vendég kispestieket. Tolvaj (1:0), Nagy (1:1), Baranyai (2:1 és 3:1) alakította ki az eredményt.

Az NB I. sorrendje

hét mérkőzés után így alakult: 1. WMFC 12, 2. Ferencváros 11, 3. Ujpest 11, 4. Szeged 10, 5. Gamma 9, 6. NAC 9, 7. Sz. MÁV 9, 8. UAC 7, 9. DiMÁVAG 6, 10. KAC 6, 11. SBTC 6, 12. ETE 5, 13. Lampart 5, 14. MÁVAG 4, 15. Kispest 1, 16. SzVSE 1 ponttal.

A Magyar Kupáért is volt néhány izgalmas mérkőzés: Perecesi TK—MOVE ózdi VTK 3:1 (1:1), MOVE óbudai TE—Törekvés SE 3:2 (2:0), Haladás VSE—Tatab. SC 1:0 (0:0). A Szent Korona Kupa döntőjében Diósgyőrött a Felvidék—Északdunántúl 3:1 (1:0), míg az ifjúságiaké 2:1 (1:0). — A két válogatott mérkőzésben sem csalódtunk: Buda—Pest 3:1 (0:0) és Budapesti amatőrök—NB II. 5:5 (3:1).

Éles nyerte a kerékpáros bajnokságot

A népligeti 100 km döntő futamban Karaki nem vett részt. Éles FTC nyerte a bajnoki címet 2:55:13 óra alatt Nagy Béla TSE, Ladányi Ernő MKSz és Breuer BSzKRT előtt. 34.260 m az óraátlag. Bizony, nagyon gyenge. A Millenárison lefolyt verseny eredményei: Kezdők selejtezőjében 1. Kovács SKK, 2. Tóbiás SKK. A Szücs József két körös emlékversenyben 1. Pelvási PSE, 2. Kovács BSzKRT. A segédmotoros (10 km 24 kör) bajnokságban 1. Vágai Rákospalotai ESC 7:39, 2. Demjén dr. KMAC, 3. Lovács RESC. A 24 körös pontozásos főversenyben 1. Droba, 2. Éles, 3. Varga MPSE. A kétüléses gépek (5 km) számában 1. Morvai FTC—Kovács BSzKRT, 2. Pelvási PSE—Németh TSE. A „három próbás" 10 körös üldöző csapatversenyben 1. Nagy B. TSE, 2. Pataki, 3. Varga, a két körös repülő számban 1. Nagy, 2. Karaki, 3. Kárász, az egyórás motorvezetéses számban 1. Karaki 70.034 m, 2. Pataki VKK, 3. Szekeres, végeredményben 1. Karaki BSzKRT, 2. Pataki.

Szép volt a birkózó bajnoki verseny

Ózdon rendezték az országos vidéki bajnoki viadalt, melyben 1. Kelet 13, 2. Dél 13, 3. Észak 10, 4. Erdély 4, 5. Délnyugat 4, 6. Északnyugat 1 ponttal. Légsúlyban 1. Tőzsér Erdély, 2. Zsámboki D., 3. Fajszi Dny, pehelysúlyban 1. Dobó D., 2. Szendrei K., 3. Bereczki É, könnyűsúlyban 1. Gál D, 2. Fügedi É, 3. Bércesi Dny, váltósúlyban 1. Mihályfi K. 2. Homonnai Dny, 3. Száraz D, könnyűsúlyban 1. Némethi K, 2. Bakos É, 3. Vasvári D, félnehézsúlyban 1. Szaniszló D, 2. Gedeon K, 3. Megyeri Ény, nehézsúlyban 1. Tarányi K, 2. Kalocsai É, 3. László Ény. — A VSC budapesti szabadfogású versenyén légsúlyban 1. Aranyi MTE, 2. Barta WMTK, 3. Nagy R. BSzKRT, pehelysúlyban 1. Becske WMTK, 2. Vörös BSzKRT, 3. Szőke BVSC, könnyűsúlyban 1. Vizi VSC, 2. Nagy E. VSC, 3. Illés DMSE, váltósúlyban 1. Kinizsi BLE, 2. Czuczi WMTK, 3. Tóth WMTK középsúlyban 1. Balogh WMTK, 2. Somorjai BSzKRT, 3. Mucsi MTK, félnehézsúlyban 1. Liszt BLE, 2. Mándoki WMTK, 3. Radó VSC, nehézsúlyban 1. Rihetzky MÁVAG, 2. Bakk BVSC, 3. Vitális BSzKRT.

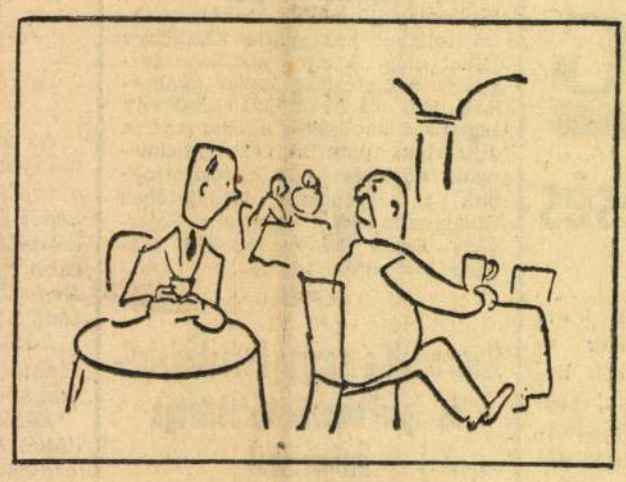

— Rosszkedvűnek látszik, Úram!

— Tán fáj valamije?

— Szó sincs róla! Komikus színész vagyok és most éppen szünetem van.

(Angriff)

Takarót, bundát, pokrócot nem szabad árubabocsátani Romániaban

Bukarest, szept. 29.

A román közellátási minisztérium megtiltotta, hogy takarókat, pokrócokat és bundákat adjanak el. Ezeket a cikkeket kizárólag a hadsereg veheti meg. A közellátási miniszterium részére azonnali hatállyal zárolták a marha és juhvágások során nyert nyersfaggyú készleteket.

Ujabb bolsevista ejtőernyősöket tettek ártalmatlanná Bulgáriában

Róma, szept. 29.

Szófiából ideérkezett hírek szerint újabb bolsevista ejtőernyősök szálltak le Bulgáriában. Közülük többet elfogtak, kilenc ejtőernyőst még keresnek.

Tornádó pusztít Hondurasz partvidékén

Newyork, szept. 29.

Vasárnap reggel tornádó pusztított Hondurasz északi partvidékén. A vihar a honduraszi öböl felől továbbhúzódott és a Karibi tenger északnyugati részének hajóforgalmát fenyegeti. A tengeren haladó hajókat szikratávirón figyelmezették a veszedelemre.

film MUSOR

BEMUTATO MOZIK

ATRIUM (Margit-körút 55 Tel.: 15—40—24) f. 6, f. 8, f. 10. Sz., V., Ü. f. 4-kor is: Egymásért. — Híradó.

BELVÁROSI HIRADÓ (IV., Petőfi Sándor-u. 6. Tel.: 181—244.) A kormányzó úr látogatása a vezéri főhadiszálláson. — A szövetségesek előnyomulása Keleten. — Széchenyi-jubileum. — Fehér veszedelem (kultúrfilm). — Rajzos híradó Indokináról. — Magyar, Ufa, Luce és Fox Híradók. — Folytatólagos egyórás előadások 10—24 óráig.

HIRADÓ FILMSZINHAZ (Erzsébet-körút 13. Telefon: 222—499.) A kormányzó úr látogatása a vezéri főhadiszálláson. — A szövetségesek előnyomulása Keleten. — Széchenyi-jubileum. — Fehér veszedelem (kultúrfilm) — Rajzos híradó Indokináról. — Magyar, Ufa, Luce és Fox Híradók. — Folytatólagos egyórás előadások 9—24 óráig.

CORVIN (T.: 113—036.) Rövid ideig zárva! Átalakítás után mint premierszínház nyílik meg!

CASINO (Telefon: 383—102.) f. 6, h. 8, n. 10. Sz., V. és Ü. f. 4-kor is: Ney parádé: Huncut kis kacsák. Híradók.

CITY (Tel.: 111—140.) n. 6, h. 8, h. 10. Sz., V. és Ü. h. 4-kor is: Huncut kis kacsák. Magyar és külföldi híradók.

DÉCSI FILMSZINHÁZ (VI., Teréz-krt 28. T.: 121—343 125—952) 5, n. 8, f. 10. Sz., V. és Ü. h. 3-kor is: Becsületből elégtelen.

FORUM FILMSZINHÁZ (IV., Kossuth Lajos-u. 18. Tel.: 189-543, 139—707.) n. 6, f. 8, h. 10. Sz., V. és Ü. n. 4-kor is: Ne kérdezd ki voltam — Híradó.

OMNIA (T.: 130—125 138—071.) 5, n. 8, f. 10. Sz., V., Ü. 3-kor is: Csákó és kalap. 6-ik hétre prolongálva. Híradók.

RADIUS FILMSZINHÁZ (Tel.: 122—098. 120—564.) f. 6, h. 8, h. 10. — Sz., V és Ü. f. 4-kor is: Intermezzo. 7-ik hétre prolongálva

ROYAL APOLLÓ (VII. Erzsébet-krt. 45. Tel.: 222-002.) f. 6, f. 8, h 10. Sz., V. és Ü. 4, 6, 8, 10: Stukák. Híradó. 3-ik hétre prolongálva

SCALA Teréz-körút 60. Tel.: 11—44—11.) n 6, f. 8, h. 10. Sz. V. Ü. 3-kor is: Háry János. Híradó.

URÁNIA (Tel.: 146—045.) 5, n. 8 f. 10. Sz. V és Ü. h. 3-kor is: A becsület lovasa. — Híradók. Prolongálva.

UTANJATSZÓ MOZIK:

BROADWAY. T.: 422-722. f. 4, f. 6, f. 8 f. 10 órakor V. f. 2-kor is: Dalol az éjszaka. — Híradók.

CAPITOL FILMPALOTA (Tel.: 134—337.) f. 4, f. 6, f. 8, f 10, V., Ü. fél 2-kor is: Két szerelmes óra.

HUNGARIA (Kispest, Szt Imre herceg-u. 54.) 5, 7, 9 V. 3-kor is: Kísértet a városon keresztül. — Híradó.

KAMARA (Telefon: 423—901.) 11, 2, 4, 6, 8, 10: Az elsodort ember. Első három előadás mérsékelt helyárakkal.

PALACE Tel.: 221-222.) 11, 2, 4, 6, 8, 10. (Az első három előadáson mérsékelt helyárak: Közbelép a feleségem. Híradó. 2-ik hétre prolongálva.

PATRIA (Telefon: 145—673.) 4, 6, 8, 10. V és Ü. 2-kor is: Dankó Pista. Híradó.

PHÖNIX (Telefon: 223—242.) 11, f. 2, 4, f. 7, 9: Manderley-ház asszonya. — Híradó.

STUDIÓ VII., Akácfa-utca 4. T.: 225—276. 11, f. 2, f. 4, f. 6, f. 8, f. 10. Első előadás mérsékelt helyárakkal: Igy élni jó. — Híradó. 3-ik hétre prolongálva.

TOVABBJATSZO MOZIK:

ADMIRAL (Telefon: 353—707). 11, 1, 3, n. 6, f. 8, h. 10: Manderley-ház asszonya.

ALKOTÁS (Telefon: 350—374.) n. 4, n. 6, n. 8, n. 10. V. n. 2-kor is: Ujhold. Híradó.

ASTRA (Tel.: 15—44—22) n. 4, n. 6, n. 8, n. 10. V. és Ü. f. 2-kor is: Balalajka. Híradó.

ATTILA MOZGÓ. 2, 4, 6, 8, 10. V. 11-kor is: Stan és Pan, a két tökfej.

BUDAI APOLLÓ (T. 351—500.) f. 5, h. 7, 9. V. és Ü. 1, n. 4, f. 6, f. 8, h. 10: Manderley-ház asszonya. Híradó.

DÉLIBÁB (volt Winkler). Tel.: 490—130. 6, f. 9 V. h. 5, 7 és 9: Manderley-ház asszonya.

GLÓRIA (Telefon: 144—800.) f. 5, h. 7, 9. Sz. f. 4, f. 6, f. 8, f. 10. V. f. 2-kor is: Madridi kém. Világhíradó.

HOMEROS MOZGÓ (T.: 496-178) 4, f. 7, 9 V. f. 2-kor is: Manderley-ház asszonya. Világhíradó.

IPOLY (Telefon: 292—626). 2, f. 5, 7, f. 10: Manderley-ház asszonya.

KORONA (Telefon: 35—33—18.) h. 4, f. 7, n. 10 V. f. 2, n. 5, 7, h. 10: Egy asszony három élete. — Híradó.

KULTÚR (Telefon: 188—120.) 5, n. 8, n. 10. V., Ü. n. 2, h. 4, h. 6, h. 8, h. 10: Édes ellenfél. Híradó.

PALOTA Tel.: 156—605.) f. 4, f. 6, f. 8 f. 10 V. f. 2-kor is. — Örvény. Híradó.

TURÁN (Telefon: 120—003). 11, 1, 3, n. 6, f. 8, h. 10: Manderley-ház asszonya.

Felelős kiadó:
Dr. BÁTHORY-HOTTNER JÁNOS

A szerkesztésért felelős:
Dr. vitéz
KOLOSVÁRY-BORCSA MIHÁLY
főszerkesztő

Szerkesztő:
Dr. MATOLAY GÉZA

Helyettes szerkesztő:
KASS ENDRE

Nyomatott a Stádium Sajtóvállalat körforgógépein, Budapest, VIII., József-körút 5. sz.

Felelős: Győry Aladár igazgató.

A föld fia

REGÉNY IRTA: BIBÓ LAJOS

35

Vitte a gyereket a városházára. Ott benyitott vele egy pipafüstös, tágas szobába. Sovány, beesett arcú ember ült az egyik asztal előtt. Lökös odament hozzá és tisztelgett.

— Fogalmazó úrnak alásan jelentöm, az előállítás mögtörtént.

Amaz bólintott. Jól van. Elmehet.

Sándor állott a szoba közepén. Legyek dongtak az ablaküveg körül. Hallatszott a fogalmazó tollának a sercegése. Eltelt néhány perc, akkor a fogalmazó összehajtotta az ívet, amely előtte feküdt és másik nyomtatvány után nyult.

Megmártotta tollát.

— Neve? — kérdezte.

Hogy nem kapott rögtön feleletet, felnézett.

— Vagy úgy? — mondta. — Szóval té vagy az. Az más. Na, gazembör, hát most mögfogtunk — az ajtó felé fordult és kiáltott, — Lökös!

Az ajtó felpattant.

— Parancs?

— Vezessék be a többit is.

— Igenis.

Lökös kiment. Perc mulva tolta befelé maga előtt a három Isinczkit. Sándor elsápadt, amikor Linát megpillantotta. A lány elfogódottnak látszott. De nyugodt tekintettel nézett Sándorra.

A fogalmazó iratcsomót vett elő, lapozgatott benne, akkor maga elé szólította a gyereket.

— Állj ide! — szólt rá kemény hangon. — Mondd el, hogyan történt.

Sándor nagy utat járt azóta. Nem volt kedve beszélni.

— Kérdözze tülük. Ük csniálták — mondta kurtán, a két csavargó felé bökve fejével.

A fogalmazónak tetszett a mokányság.

— Ejha! Ügy látom, te vagy itt a legnagyobb gazember. Dehát valassz, vagy szálkát veretek a körmöd alá.

Lina megrettent. Nem akarta, hogy Sándort bármilyen bántódás érje.

— Ü nem csinált sömmit! — kiáltotta oda a fogalmazónak.

Sándor feszengett. Lina közbelépése megzavarta. Megszólalt:

— Mit mongyak?

A fogalmazó szelídebbre fogta a hangját.

— Mond el, hogyan bontották ki a falat.

Sándor elmondott mindent. Amikor befejezte, a fogalmazó a két suhanchoz fordult:

— Igy történt?

— Igy — felelték azok.

A fogalmazó ismét odafordult Sándorhoz.

— Mióta ismered ezeket a lencegeket?

Sándor nem tartotta magát vétkesnek. Tudtával nem követett el semmi bűnt. Unta már, hogy még mindig faggatják.

— Ténnap úta — mondta kelletlenül, hogy hagyják már békén.

— Azelőtt sosé láttad őket?

— Nem.

— Hát ezt... Ezt a lányt?

Sándor Lina felé fordult. Gondolkozott, mit mondjon. Maradt az igazság mellett.

— Üt ismeröm mán régebbrül. Hozzámtartozik.

A fogalmazó nagyot nézett. Ezt nem értette.

— Hozzád tartozik?

— Hozzám.

A fogalmazó megcsóválta a fejét.

— A teremburáját. Ez nem rossz. Hozzádtartozik? Aztán hogy? Te tartod, vagy össze vagytok házasodva?

Sándor idáig hang nélkül engedelmeskedett mindenkinek. Aki idegennel összekerült, annak megvolt hozzá a joga, hogy parancsoljon neki. Gyeviék beengedték őket a házukba, Rákos bért fizetett anyjának, Kőrös magához vette és ellátta. A fogalmazó viszont nem adott neki semmit, csupáncsak kiráncigáltatta a kamra sarkából és már félóra óta kunérozta.

Idejénvalónak látta, hogy kioktassa.

— Nem mondtam ilyesmit — szólt rendreutasítólag. — Annyit mondtam csupán, hozzám tartozik. Velem szokott kijárni a vasúti tőtés ódalába.

A fogalmazónak tetszett a magatartás meg a felelet. Gyerek ez a talpán, az bizonyos. Tíz évesben ilyen kemény arcot, ilyen nyilt tekintetet, ilyen szilárdságot még nem látott.

Kedvét lelte benne, hogy jobban belelásson a lelkébe.

— Aztán ott mit szoktatok csinálni?

— Sömmit.

— Mégis?

Sándor a vállát vonogatta.

— Kerestünk mán bibictojást is. Máskor mög nézgelődtünk. Kiváltképpen én.

— Aztán mit?

Sándor nem volt elkészülve a kérdésre. A helyzet hozta úgy, hogy végre kimonhatta azt, amire eddig ebben a formában maga sem gondolt. Érzése teljes kialakulását megelőzte a cselekvés. A tett az volt, hogy meghatározta a tényt.

— Üt néztem legtöbbször. A haját, a szömit, mög a száját. Merhogy lánvgyerök, nem olyan, mint én.

A fogalmazó beérte ennyivel. Ennél a bátor nyiltságnál még nem hallott emberi szájból világosabb és megnyugtatóbb beszédet. Nem tett fel több kérdést. Félt, hogy a gyereket véletlenül zavarba hozza a két csavargó előtt, akik láthatólag már is megvető szánakozással hallgatták a kisember előttük együgyünek tetsző feleleteit.

Azokra tekintett és kimondta a végszót:

— Hát hékáim, nektek már nagyon is sok van a rováson. Rátok fér egy kis javítóintézet. Majd ott ráncbaszednek benneteket. Te meg — fordult Linához —, anyát kapsz, aki majd nevel addig, ameddig a magad gazdája lehetsz. — Kikiáltott — Lökös! Ezt a két csibészt vigye az őrizetesbe, a lányt átadjuk a patronázsnak, ez a Sándor gyerek meg mehet haza.

Lökös kiterelte őket a folyosóra. A két csavargót levitték az alagsorba, Linát meg Sándort elbocsájtották. A lányért ugyanis a szomszédasszonyuk, Katormánné állott jót, hogy addig, ameddig a dolgát elintézik, vállalja és ügyel rá.

Két év telt el.

Sándort egy este, amikor a vízhordásból hazatért, Örzse néni azzal fogadta, keresték, amíg odajárt. Az a festő, vagy miféle, az tudakozódott utána.

Sándorban egyszerre megritkult a lélek. Annakidején szakadék nyilt közte meg Lina között, de képzeletben még mindig ott látta maga előtt a lányt. Lina, alig kiáltásnyira tőle, ott állott a mélység túlsó peremén. A köztük tátongó ür most eltünt, a kettévált föld összecsukódott. A karját kellett volna csak kinyujtania, hogy elérje ismét a kislányt.

(Folytatjuk)

Nagybányai Csengeri
Képiró István

festő

lásd

Csengeri Képiró
István, nagybá-
nyai alatt

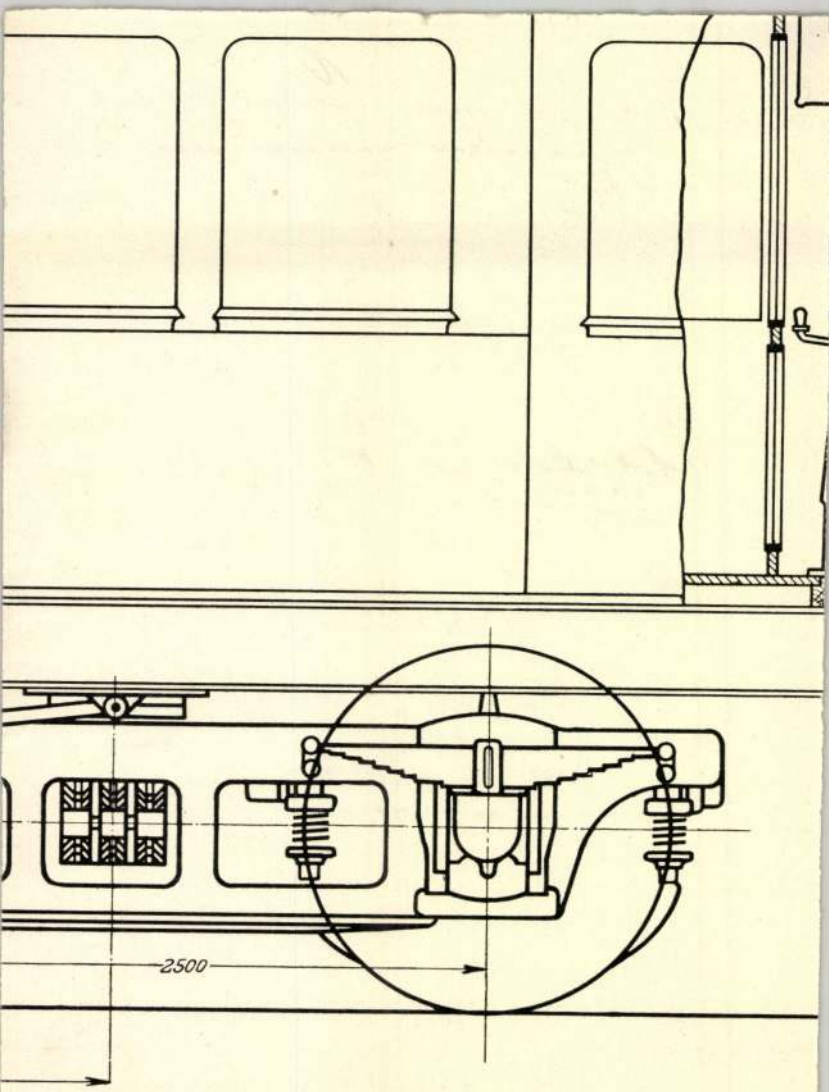
2500

Nagybányai Csengeri

Képíró István

l.

Bíró Erdmüv

99. l.

492. ábra.

ltári helyisége szerint kifestve.

elütött az őseink berende-
kastélyokba és házakba,
sát, a hol az ősök éltek,
akkor környező tárgyakat,

Nagybányai István

Kolozsvári festő 1657-ben második képíró céhmester.

Kelemen Lajos

Adatok a kolozsvári képírás történetéhez.

Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárából. VII. Kolozsvár 1916. 166-l.

1654-ben a kolozsvári szent Mihály templom tornyának órakörcit festette.

egyzék

rendelettel jóváhagyott leltározási

zetett összegekről.

Nagybányai István festő

Balogh Zoltán:

Kolozsvár művészeti élete.

Szépmüvészet

1942. 104. l.

Nagybaányai István

Thieme Becker

XXV. 332.l

(Lyka)

HIRLAPBIZOMÁNYOSOK ÉS KÖNYVKERESKEDOK
SZOLNOK, GOROVE-UTCA 31.

T.

E U R Ó P A könyv és lapterjesztő váll.

B U D A P E S T.

Visegrádi u 36.

Nagybányai Csengeri
Képíró István

udvari festő címeres
nemeslevele I. Rákóczy
György fejedelemtől 1632.

Repr.
Balogh nővel

563. l. 564. l.

kinai alakokkal. Kina, XIX. sz. — Fächer
. Jh.

és, szines lapján festett jelenet. 1850 k. —

matu lapján két szines páros jelenet. 1850 k.
, am Blatt farbiger Steindruck. Um 1850.

rnak hódoló pár. Francia, empire. — Fächer
ch, empire.

zett kőnyomatu lapján jelenet. Francia, 1850
Französisch, um 1850.

tett pergamenlapján kerti jelenet. Francia,
chen, am Pergamentblatt Scene. Französisch,

án szines kőnyomatu jelenet. — Fächer, mit

lapján öt romantikus jelenet. Francia, 1850
zösisch, um 1850.

menlapján két kinai férfi. Kina, XVIII. sz.
Pergamentblatt Figuren. China, XVIII. Jh.

—

Nagybányai Csengeri)

(Képíró István

a XVII. században Kolozsvárt működott

Gerhard. 1461.

Munkács, Schönborn

156

Nagybányai István

Művészet 1902 360

sent

b 23(807),

Nagybányai István

festő.

1653-ban a Kolozsvári
képíró céhnek alcéhmes-
tere volt.

irod

Czekol 37. l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Nagybányai István

cvod

M. I

Nagybányai István

Kolozsvári festő

XVII. sz.

Irod

z

Balogh Jolándr:

Kolozsvári műemlékek.

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942-52. l.

Nagybányai István
festő

lásd

Csengeri Képiró
István, nagybányai
alatt

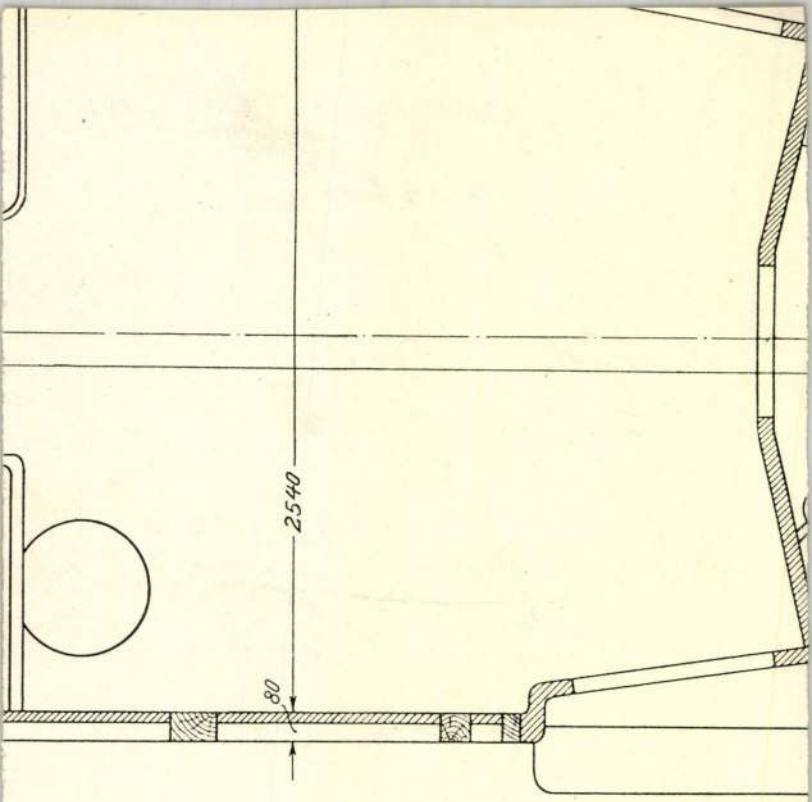

ouse-fék.

Turistalapja 1942 febr.

Hóerkély a Bliznicán.
(Dr. Gádor Ferenc felv.)

A Bliznica nagykatlana.
(Dr. Gádor Ferenc felv.)

Radnai havasok. Az Ünőkő csoportja.
(Horváth János felv.)

Nagyobányai emlékben

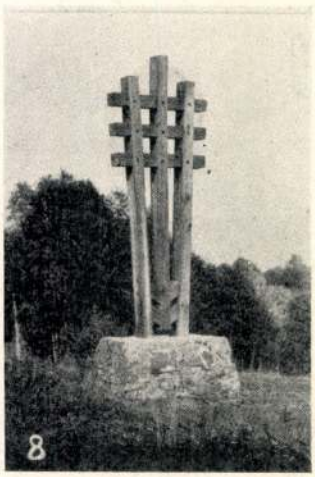

Képek Nagybánya vidékéről: 1. Nagybányai lőporos bástya. — 2. Bástyaudvar. — 3. Rozsály. Kőgomba. — 4. Nagybányai g. k. fatemplom. — 5. 6. 7. Nagybányai Szt. István torony. — 8. Kereszt Pintye kútja közelében. — 9. Kapnikbánya. Tatáremlék. *(Szöllősy Jenő felv.)*

Nagybányai Péter

ötvös más.

Mestere Beeskerchi Ferenc Kassán. 4 évre szegődött 1606. febr. 6án. Felszab 1610. feb. 18. Apja Nagybányai Forintverő János.

Mihalik József. Kassaváros ötvösségének története. Pápest 1900. 315. l.

Mirkovszky Ecia

Nagybányai ötvös Márton

Kassa. +1476.

laid

Arch. Ert. 1906. 123.1

128 l

..... *műhely.*

yfőnökség!

.

év ..... hó ..... n történő kifize

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Nagybányai Ötvös

Márton

Kassa 1476.

l.

Arch. Ert. 1918–1919

110. l.

S z e r k e s z t ő s é g !

a mellekelt meghivónkon jelzett kiállitját :

dden d.e. 10-3-ig.

---

nt nem felelne meg, ugy a kiállitás a tási órák alatt is rendelkezésére áll.

Kiváló tisztelettel

„Műbarát"
a helyiek
[illegible] 12

Nagybányai Ötvös Martin

(Martinus Aurifaber de Rivulo Dominarum

ÖTVÖS

1470 be már mint gazdag polgár Nagybányárol Kassára Eltosik s meghalt 1476 be

vod

Mihalik. A nagybányai ékszertelet. Arch. Ert. 1906.

1281

Nagybajai

Ötvös Kelemen

ÖTVÖS

XVII. század eleje

Nagybája.

Lovad

Mihalik. A nagybajai
ékszer lelet Arch. Ert.
1906. 129. l.

Nagybaconyai Özv. Kelemen

l.

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

Arch. Ért.
1906. 129. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

.....

Budapest

.....

Az ÚJPEST GALÉRIA
szeretettel meghívja Önt
NAGYBÁNYAI NAGY ZOLTÁN
festőművész
emlékkiállításának megnyitójára
1990. január 19-én
pénteken 17,30 órára.
Újpest Galéria
Bp. IV., Tavasz u. 4.
A kiállítást megnyitja:
Józefka Antal
festőművész,
Közreműködik:
Nagy Zoltán
színművész.
A kiállítás megtekinthető:
1990. február 11-ig
hétfő kivételével
naponta 14–18 óráig

Tc.
Tímár Árpád
Bp.
Üllői út 119.
1 0 3 1

Nagybányai János

Kolozsvári ötvös 1586.

vrod

Balogh Kolozsvár

22. 1.

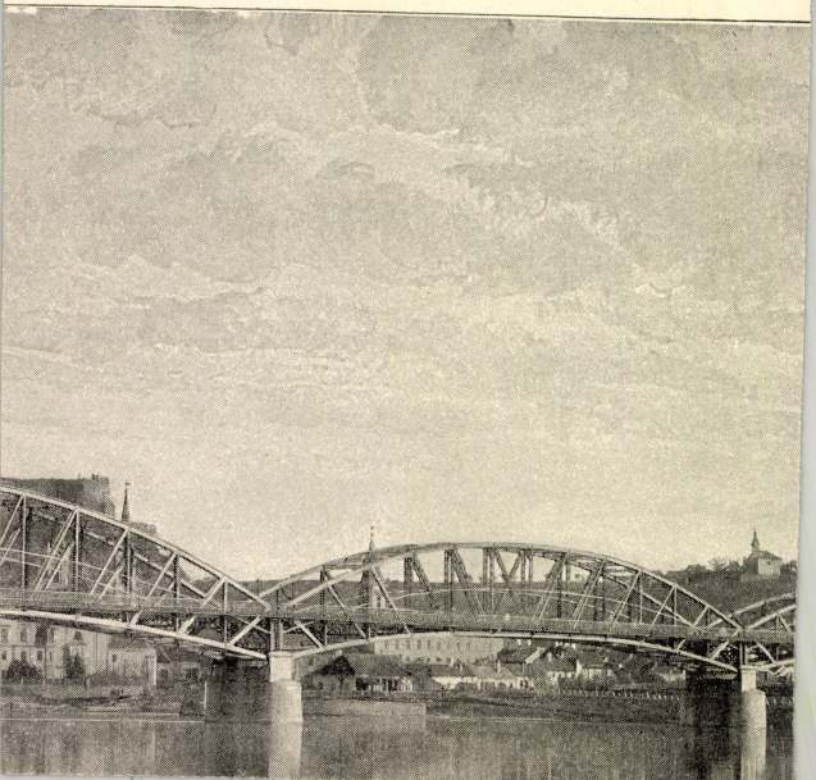

Nagybányai Festő Társa-

sága

lásd

Szablya János:

Nagybánya.

A Kevl könyvtár

1912. I. K.

kerek terem szép ivelésü karzatvonalai, a Denis által diszitett kupola, egyszerüségükben az előbb emlitett dolgokkal összevágó harmóniát adnak. Az egyetlen kivétel a páholyok és székek málnavörös áthuzatai, amelyek a fényüzés jegyében állanak. A „baignoire"-okat és a proscenium páholyokat az egység és az akusztika kedvéért hátraszoritották. A szinpad magas kivágása márvány. (Ugyanolyan, mint a homlokzat anyaga.) Basreliefekkel és orgonasipokkal való diszitése a kellemes hatásu egyszerüségből fakadt. A szinpad maga mélyen fekszik, a zenekar helye pedig a szükséghez képest mélyebbre vagy magasabbra helyezhető. A széles, fehér promenoir-okat ugyancsak Bourdelle diszitette freskókkal. A nagy terem előtt, az oszlopcsarnok felett egy második, kisebb méretü és derékszögü termet alkalmaztak vigjátékok részére, amelynek függönyét Roussel tervezte, a hozzávaló előcsarnokok freskóit pedig a szellemes Vuillard festette.

(Páris, 1913 április 1.) E. P.

„EXPOSITION DES ARTISTES INDEPENDANTS". Az elvtelenség zsibvásárja, az ujdonságok bazárja; dilettantizmus és tiszta, való müvészet egyesül ebben a kiállitásban. Az első tiz termet a „concierge"-k és egyéb hasonló fajsulyu „amatőrök" részére tartották fenn, akik merő időtöltésből évenként kétszer nyulnak az ecsethez. Az utolsó tiz terem az ujitóké, a „novateurök"-é. Itt találkoznak egymással: a kubisták, az orphisták, futuristák, azután a középen a postimpresszionisták, neoklasz-

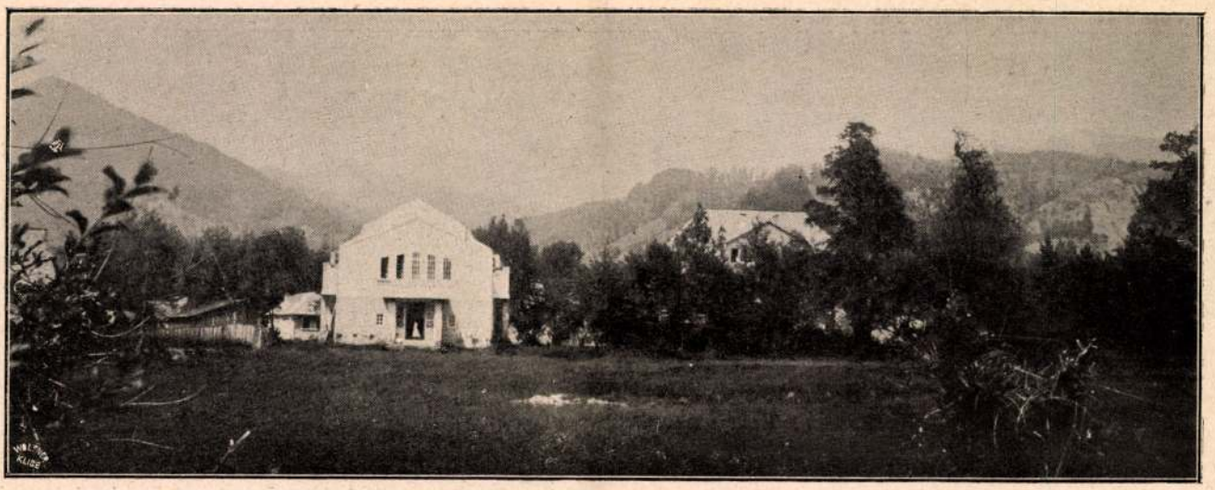

A nagybányai festőkolóniából

Uj műtermek Nagybányán

esküvője. A kis Málvinka esküvője. Az irodába is vendégek szállnak mindjárt. Hát majd a jövő héten.

A parasztok cihelődtek, köszöntek és a botot lóbálva csendesen elmentek. Kovácsik belépett az irodába és odaállt az írnok asztala elé.

— Péter, hagyja abba. Nem olyan sürgős, ráérünk a jövő héten. Most menjen el, de vacsorára itt legyen. Előbb jöjjön jóval, legyen itt már hat órakor, mert maga lesz a pincemester.

Nevetett és megrázta az írnok kezét. Beke Péter boldogan, elvörösödött homlokkal hajlongott előtte. Öt éve, mióta itt körmöl ebben a fonnyadt papír- és tintaszagú irodában és most először mondják úgy a nevét, hogy Péter. Eddig csak Beke úr volt, sőt rendesen egyszerűen csak Beke, egy kopott, alázatos, örökösen mosolygó, derűs homlokú valaki, aki úgy meg volt elégedve a maga szűkös egyhangú kis nyomorúságával és olyan boldogan szorította magához az életet, mint senki más. Bibliai hitü emberek tudják csak így megérteni az élet és a boldogság nagy misztériumát, mint ahogy Beke Péter. Lehetett volna hivatalnok belőle, — diák-korában kicsapták egy erdélyi konviktusból, — lehetett volna ezóta már fiatal szép kis asszonya, két kis meghitt szobája, tenyérnyi virágos kertje, tengernyi boldogsága, de minek? Minek, mikor az élet így is derűs, mikor tavasszal virágosak, boldogak a kertek, jószagú a föld, a fák hegyén madarak tilinkóznak és kiülve a langyos verőfénybe felségesen ízlik az ebédutáni cigaretta. Ki meri azt mondani, hogy Beke Péter nem boldog? Hiszen bele se fásult ebbe az egyforma robotba; igaz, egy kicsit gyűrt a homloka, de alatta a szeme úgy csillog, mintha most is még az erdélyi konviktus lurkója lenne. Egyáltalában ki merészeli azt mondani, hogy unalmas és egyforma az élet, mikor minden hetedik nap kivétel nélkül vasárnap és ilyenkor délután kibicelni lehet a kaszinóban a kuglinak, télen meg a karametlinek? És talán céltalan lenne? Ó dehogy! Csak hinni kell, hinni törhetetlenül és akkor, lám, krisztusi erők emelik a lankadt embert magasra.

Holdy Kálmánné amatörfényképe

Reggel az anyuska ágyában

Ki tudja, vajjon Péter hosszú éveken át nem hagyott-e égve a lelkében valami ilyen nagy hitet? Lehet, hogy míg a blanketták sablónjait töltögette ki és egyedül volt a kis homályos irodában, tündéri lugasokról ábrándozott és talán arról, hogy egyszer csak — boldogság vára, nyílj meg, ó szezám! — övé lesz Málvinka, aki itt süstörög mindig az iroda körül, még akkor is, mikor nem kellene, mert sok dolog van olykor.

Lehet, ámbátor ez igazán nagy merészség lett volna Pétertől még gondolatban is. Málvinka megnőtt, megkomolyodott, férjhez ment, pont. Ennek így kellett lenni és ezen nem is igen van mit gondolkodni.

Összeszedte az írásokat, rendet csinált az asztalokon, becsukta a fiókokat és sietve elment.

Útközben beszerezte az ilyen meghívás előtt szükséges kellékeket. A patikában bajuszpedrőt, egy kis brillantint (ha az nem lenne, jó a perovián-balzsam is), szappangyökeret a kabát tisztításához, továbbá a divatárúsnál egy új pár kézelőt és gallért.

Odahaza nekivetkezett, előszedte a sublót legalsó fiókjából a csíkos nadrágot és a ferencjózsefet, langyos ecetes vizet kerített, megfőzette a szappangyökeret és tisztogatni kezdte az öreg ruhadarabot. Temetések, névnapok alkalmával szokott előkerülni csak, meg nagyon nagy ünnepek alkalmával, nem is látszik meg rajta, hogy hosszú ideje van használatban, mindössze az a kár, hogy hátul a két gombja fölkúszott már a Péter háta közepére. Különben snájdig ruhadarab.

A Kovácsik-házban is nagy készülődés, sürgésforgás volt az esküvő napján. A verandáról lehordták a halványpiros mályvákat, fuxiákat és begóniákat az alsó gangra, miután több oldali ellenvetés után mégis csak el lett határozva, hogy a verandán terítenek. Elfér ott harminc ember is és utóvégre május van, illatosak, langyosak az alkonyatok és a levegő tele van meleg virágszaggal.

Málvinkát egész nap nem lehetett látni. Az érkező rokonok közül is csak az asszonyok és lányok kukkanhattak be hozzá. Berregett még akkor is a varrógép a szobában és egy kis alacsony kövér frizérnő, — a város pletykája, — forgott körülötte, hogy a pótlékok és einlagok segítségével valami jóállásu frizurát remekeljen a Málvinka kétaraszos dióbarna hajából. Málvinka megadással ült a tükör előtt, az arcát a vastag

Uj Idők 1912 XVIII. 28

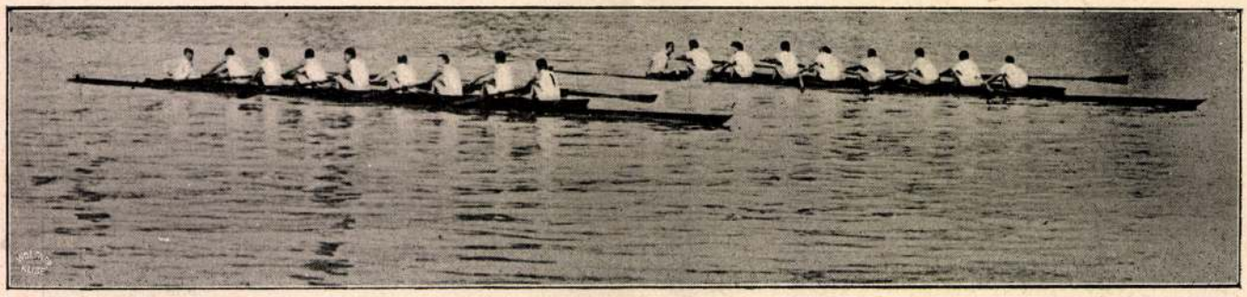

A budapesti folyami regatta

Küzdelem a „Pannonia“ és a Műegyetem evezősei között. József királyi herceg díját a győztes Műegyetemi evezősök nyerték el

Málvinka esküvője

Elbeszélés

Irta Zilahy Lajos

Tegnap még „komámasszony hol az olló“-t játszottak a promenádban, ahová nyári alkonyatkor összegyűlt a fiatalság. Tizennégyéves leánykák magasszáru fűzőscipőben, koszorúba font hajjal, szeles temperamentummal, viharos, bolondos jó kedvvel: fiúsak, virgoncok, csak olyan svihákok, mint a piarista-gimnázium diákjai, üdék, ruganyosak és az arcuk olyan, mint egy-egy Lord Naphier őszibarack. A fiúkkal, a piarista-diákokkal együtt, akik sötétkék angol matrózblúzt, arasznyi nadrágot és a strimflijükön az összekarmolt térdük kalácsa fölött tenyérnyi lyukat viseltek, — alkották ezt a bájos, csirkefogó jeunesse doréet. A korhadt lócákon a nagy fák alatt állandóan ült hol egy szemüveges, hol egy szemüveg nélküli bonne, olykor fräulein, esetleg csak szimplán kisasszony, akik vagy egész délután regényeket olvastak, vagy a korzózó fiatalemberekkel flirteltek.

Tegnap? Tegnap Málvinka még hazajövet az iskolából, — ugrálva és hopsz-lépésekben róva végig a délelőtti korzót, — viaszkos vászontáskájával, amelyben szörnyen tintás tankönyvek, irkák és kiflimorzsák voltak, úgy hátba vágta a gyanútlanul sétáló Kiviczky albírót, aki Lenke nénjének udvarolt, hogy csak úgy nyekkent. Nem a táska, hanem az albíró.

Tegnap, vagy tegnapelőtt. De semmiesetre sincs több két heténél, — úgy tűnik föl az egész, — pedig esztendők futottak el, de ki veszi azt észre, hogy elmúlt a tél, mikor itt a tavasz, aztán a nyár, majd az ősz, mikor olyan fenséges volt valamennyi és ha az ember lehunyja a szemét és visszagondol a téli korcsolyázásokra, a tavaszi kirándulásokra, a nyári balatonfüredi felejthetetlen séjourra, az őszi tánciskolákra, úgy érzi, hogy színes, illatos fátyolokat húzgálnak el a szeme előtt.

Közben mindössze annyi történt, hogy a Málvinkáék verandájára délutánonkint egy időben nagyon gyakran szaladt föl előre egy sárga, lihegő vizsla és kis idő mulva megjelent nevetve Palai, a csendőrhadnagy. És ma egyszerre váratlanul, — ugyan hinné-e valaki, — elérkezett a Málvinka esküvője napja.

A levegőben is érezhető ez a boldog izgatottság. Május vége van, a kert buja, verőfényes és jószagú, a fák alatt egy öreg napszámos sepri az udvart és a lombok zöldarany árnyékot hullajtanak a kerti utak sárga homokjára. A prunuszok magukra öltötték már a fehér virágkosztümöt és olyanok benne, mint a fiatal asszonyok a korzón a csipkekabátban. A fák is beparfümözték magukat és így indulnak a nyári farsangok elébe. Az iroda előtt a zöld lócán két ködmönös paraszt pipál és várja az ügyvédet. Maró napfényes kék füst kóválygog fölöttük, kampós sárga botjukra támasztják az öklüket, csendesen beszélgetnek és magyaráznak. Reggeli nyolc óra van, nyílik a verandán a lakás ajtaja, jön is már Kovácsik, az ügyvéd. Az arca még piros az üde mosdóvíztől s a szájában ott van a kávé utáni trabukkó.

— A szerződés végett jöttek, atyafiak? Rossz időt választottak, mert ma nem érek rá. Ma van a lányom

II. Rákóczi Ferenc szobra Zomborban. Jankovits Gyula műve. A szobor előtt a szoborbizottság ül

Nagybányai Művésztelep, stb. 531. old.

marad.

Nagybánya művésztelep.

1896. Hollósy Simon, Réti István, Thorma János és Ivanyi Grünwald Béla alapítottak – 1901. ostéig tulajdonképen ~~a~~ ~~[illegible]~~ Hollósy München iskolájának nyári munkatelepe volt. Hollósy kiválása után 1902-ből ~~[illegible]~~ szabad festőiskola volt, mert az állam és Nagybánya város támogatott. Virágzása idején ~~[illegible]~~ a ~~[illegible]~~

1897-től a nagybányaiak több önálló kiállítást rendeztek Budapesten. ~~Nagybánya~~

az alapítók vezetése alatt – Eckhardt F. Ferenczy Karoly szatlakozott –

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

dönte befolyást gyakorolt a magyar festőmű-vészetre

Művészeti lexikon 531. l

9

NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP, 1896-ban alapította Hollósy, Réti, Ferenczy K., Thorma, Iványi-Grünwald. Eredetileg Hollósy müncheni magániskolájának volt nyári munkatelepe, később állandósult s 1902-ben Hollósynak távozása után tandíjmentes szabad iskolává alakult át, amelynek korrektorai Ferenczy, Réti, Thorma, Iványi-Grünwald voltak, az utóbbi 1910-ben távozott. Más művészek is sűrűn keresték fel a telepet nyári munkára. Első közös munkájuk Kiss József verseinek illusztrálása volt, de 1897-től fogva a telep külön kiállításokon is bemutatta műveit Budapesten. Csak nagy harcok árán tudta újfajta művészetét elfogadtatni s nevezetes befolyással volt a századvégi magyar művészet kialakulására. — Irodalom: *Börtsök* S és *Réti* J: A nagybányai jubiláris képkiállítás, Nagybánya, 1912.

L. § II. 165 l

T. 4778.

n gyülekezett honvédeket Simunich
:térben gyalogosok és lovasok küz-
nol elesettek fekszenek a földön,
lovát lötték le. Felirata fölül

lletin.

n. v. J. Höfelich Stadt Bazar No 427.
ehalten.
ch einer soeben angekommenen telegrap-
ejezése: Das Armee-Corps des Feldmar-
ich besetzte Tyrnau und die Umgebung.
ldmarschall Fürst zu Windischgratz
rps Stampfen ohne allen Widerstand be-
de bis vor Pressburg aufgestellt.

, mér. a vk. 24.6 : 33.9 cm.

Nagybanya

Vas. Ujs. 1862

50 g. l.

Keppel.

a febr. 2. napi
közelebbi

A Müemlékek Országos Bizo
ban rendezett előadássorozat másodi
előtt Schulek János müépitész Kassa
rosok müemlékeit ismertette. A mag
rosa Kassa, amely már a középkorban
ország felé irányuló kereskedelmi u
igy nagy befolyásra és mérhetetlen
gazdagságnak méltó kifejezője Szent
ma, mely a magyar csucsives épitész
Érdekes emlékek, s a dóm környezeté
hály kápolna és az ujjáalakitott Or

Nagybányai céhek

Szádeczky Lajos:

Nagybánya régi iparáról és céheiről. Századok 1889. 673. l.

Nagybánya

Woditska István:

A nagybányai m. kir. bányaigazgatósági kerület monographiája.

Könyvism.

Téglás Gábortól

Századok 1897. 344 l.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGÉSZ ÉVRE P 9·60 EGYES SZÁM ÁRA 90 FILLÉR Megjelenik havonként

BÚVÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4. Tel.: 185-617, 185-618

1939. OKTÓBER V. ÉVF. 10. SZÁM

MAGYARORSZÁG ARANYBÁNYÁI

Írta KOCH SÁNDOR

Az arany a földkéreg mélyéből feltörő forróvizes oldatokból válik ki, más, gyakoribb fémek érceinek és egyéb ásványoknak társaságában. A kiválló ásványok a kőzetek likacsaiba, repedéseibe, hasadékaiba rakódnak le ércimpregnációk, erek, telérek, tömzsök alakjában.

Az idősebb földtani korokban keletkezett és a földkéreg mélyében megmerevedett, úgynevezett mélységbeli kőzetek (például gránit, diorit) aranytartalma rendszerint pirit, arzenopirit, kvarc és néha antimonit társaságában jelenik meg. Mélységbeli kőzetekhez kötött előfordulásoknál az arany és az ezüst aránya 4 : 1-től 9 : 1-ig változik. Az arany mennyisége tehát többszörösen felülmúlja az ezüstét. Ez az oka annak, hogy a csak kevés ezüstöt tartalmazó «idősebb arany» általában szép sötétsárga.

A fiatalabb földtörténeti korokban keletkezett és a Föld felszínén vagy ehhez közel megmerevedett kitörésbeli kőzetekben (például riolit, dácit, andezit) előforduló, úgynevezett «fiatal arany» kísérői, a mindenütt jelenlévő piriten kívül főképpen ezüst-, ólom- és cinkércek, valamint kvarc. Az e kőzetekkel kapcsolatos aranyelőfordulás rendszerint jelentős mennyiségben tartalmaz ezüstöt, az arany és az ezüst aránya 1 : 3-tól 1 : 80-ig terjedhet. Magas ezüsttartalma következtében a fiatal arany általában világosabb sárga, néha egészen sárgás-fehér.

Mikor az aranyat ott, abban a kőzetben találjuk, ahol oldatából eredetileg kivállott, azt mondjuk, hogy elsődleges lelőhelyén van. Ha innen ki akarjuk nyerni, úgy ez csak hosszadalmas és költséges bányászati, majd kohászati eljárások alkalmazásával sikerül. Aknákkal, tárnákkal tárják fel a hegyek belsejét, majd a bányászott és rendkívül fínomra zúzott aranytartalmú kőzeteket, érceket fizikai és vegyi eljárásoknak vetjük alá, hogy tonnánként való néhány grammos aranytartalmukat megkapjuk.

A bányászat és feltárás nehéz munkáját idősebb kőzetekhez kötött aranyelőfordulásoknál évmilliók alatt maga a természet végezte el. A felszíni kőzeteket állandóan mállasztó, romboló víz megbontotta az eredetileg egységet alkotó kőzettakarót, feloldotta és oldat alakjában elszállította a vegyileg kevésbbé ellentálló ásványi alkatrészeket, míg az ellentállóbbak változatlanul a patakok, folyók ágyába kerültek. A javarészt kvarcból álló homok, kavics között ott találjuk az egykori elsődleges előfordulás közelében a vízben gyakorlatilag oldhatatlan arany nagyobb görelyeit, még távolabb szemecskéit, lemezkéit.

A vizek hordalékában az arany már nem keletkezési helyén, hanem másodlagos lelőhelyén van és mivel e lelőhelyekről a homok és kavics átmosása révén nyerik, e lelőhelyeket mosásoknak nevezik. A mosásokból nyerhető arany túlnyomórészben idősebb kőzetekből származó sötétsárga színű. Talán azért is nevezi népünk a sötétsárga aranyat sáraranynak, mivel ezt a színű aranyat mosta «sárból», a patakok, folyók homokjából. Itt, a mosásokban, az emberiség első bányahelyein ismerkedett meg emberősünk még a kőkorszakban a fémek királyával.

Magyarországon úgy az idősebb, mint a fiatal arany előfordul. A termelt mennyiség messze túlnyomó hányada azonban fiatal arany. Nemesfémbányászatunk történetében igazán kimagasló szerepet a fiatal vulkáni kőzetek alkotta három hegység : a *Magyar Érchegység*, a *Gutin-hegység* és az *Erdélyi Érchegység* telérei játszottak. A mult század második felében 1233 és 3069 kilogramm között, századunk háború előtt való éveiben pedig 2726 és 3738 kilogramm között változó évi aranytermelésünk csaknem teljes mennyiségét e három hegység, kétharmadát pedig legfontosabb aranyvidékünk, az Erdélyi Érchegység bányahelyei szolgáltatták.

A Magyar Érchegyég két legnagyobb, ősi bányavárosa *Selmec-* és *Körmöcbánya*. Selmecbánya bányászatának megindulását a hagyomány a VIII. századba helyezi. Kétségtelen, *Anonymus* adatai alapján,

hogy a magyarok bejövetelekor már állott a mai város helyén egy *Bana* nevű bányásztelepítvény. A városkörnyéki vulkáni hegyek érces telérei inkább ezüstérceket tartalmaznak, mint aranyat, az arany és az ezüst aránya 1 : 40-től 1 : 50-ig változik. A gazdag telérhálózatot Selmecbánya tíz szomszédos község határa alá nyúló bányászata 360 kilométer hosszat kitevő tárnarendszerrel tárta fel. Az arany a telérek érceiben általában fínoman hintve, szabad szemmel nem láthatóan fordul elő. Szemmel látható, úgynevezett szabad aranyat, mely innen fínom lemezkék vagy moha alakjában ismert, csak ritkán találnak. A szabad arany ritkasága ellenére, Selmecbánya telérei az 1790—1890-ig terjedő száz esztendő alatt 656,000 kilogramm ezüst mellett 14,110 kilogramm aranyat szolgáltattak. Századunk első tizenhárom esztendejében 79 és 137 kilogramm között változott Selmec évi aranytermelése.

Körmöcbánya állítólag szintén a VIII. század óta művelt bányahely. Hat évszázados multra tekinthet vissza pénzverő intézete, a híres «Körmöci sárga csikók» szülőhelye is. Szemben Selmeccel, Körmöcbánya elsősorban aranybányahely, telérei-ben az arany és az ezüst aránya 1 : 13-tól 1 : 3-ig változik.

A telérek fehér kvarcában lemezkék, fínom szálacskák, apró, torzult kristályok alakjában jóval gyakrabban fordul elő a szabad arany, mint Selmecbányán. Bár nem volt soha olyan jelentős bányaváros, mint Selmec, telérei a XVII—XVIII. század folyamán mégis évente átlagosan 200 kilogramm aranyat szolgáltattak. Századunk békeéveiben már csak 30—40 kilogramm arany és 70—90 kilogramm ezüst volt az évi termelés. A háború óta hatalmasat fejlődött bányászati és kohászati eljárásoknak köszönhették a bányák jelenlegi urai, hogy Selmec- és Körmöcbányáról együttvéve 758 kilogramm aranyat és 20,500 kilogramm ezüstöt nyerhettek az 1935. esztendő folyamán.

A Gutin-hegység bányavárosai a legfiatalabbak jelentős aranybánya-helyeink között. A bányavidék központja, *Nagybánya* és a közelében fekvő *Felsőbánya* bányáinak megnyitásáról a XII—XIII. századból rendelkezünk biztos adatokkal, *Kapnikbánya*, *Borpatak*, *Oláhláposbánya* és *Kisbánya* ércelőfordulásait pedig csak a későbbi századokban fedezték fel. A bányavidék rendkívüli jelentőségét mutatja, hogy a mult század utolsó harminc esztendejében a kincstár kezén lévő bányák 6632 kilogramm aranyat és 151,600 kilogramm ezüstöt szolgáltattak. A béke utolsó évében 685 kilogramm arany és 4130 kilogramm ezüst vándorolt a Gutin-hegység bányáiból pénzverdéinkbe.

Ez aranymennyiségnek több, mint kétharmada Nagybánya és Borpatak bányáiból került ki. Míg Nagybánya, Borpatak és Oláhláposbánya elsősorban aranybányák, addig Felső-, Kapnik- és Kisbánya inkább ezüstbányák. Szabad arany ezen a bányavidéken sem volt gyakori. A nagybányai «Veresvízi» bányából láthatunk gyüjteményekben színtelen vagy fehér kvarcban világos aranysárga lemezkék vagy fínom szemek alakjában hintett aranyat. Kapnikbányán mint ritkaság fordult elő, dolomitos kvarc üregeiben, fínom lemezes halmazok alakjában a természarany.

Az Erdélyi Érchegységnek hazánk őskorától üzemben lévő bányahelyei közül a Föld legszebb aranykristályait *Verespatak* szolgáltatja, míg *Brád* környékén feküsznek Európa leggazdagabb aranybányái, a bárzai és a muszári bányák, melyek felét szolgáltatták a békeévek Magyarországa évi aranytermelésének. Mellettük *Sztanizsa*, *Boica*, *Körösbánya*, *Vulkoj*, *Porkura* a még említendő természarany- és *Nagyág*, *Offenbánya*, *Facebaja* a telluraranyérc lelőhelyek.

Az aranyvidék Erdély nyugati határhegységének déli részén olyan szabálytalan négyszöggel zárható körül, melynek csúcsait Offenbánya, Zalatna, Nagyág és Karács képezik. E négyszögön belül terül el az ókor Eldorádója, melyről már *Herodotos* is megemlékezik, írván, hogy a *Maros* mellett lakó agathirsusok hegyei és folyói aranyban dúsak.

Erdély ókorának legkiválóbb bányásznépe a dák volt. Országuk aranygazdagsága volt e szorgalmas nép veszte. *Trajánus* császár véres csatákban legyőzte őket és római tartománnyá tette birodalmukat *Dácia* névvel. Másfél évszázados uralmuk alatt a rómaiak hatalmas arányokban fejlesztették tovább a bányászatot, melynek központja Verespatak-Abrudbánya környékén volt. Az e vidéken tömegestől lelt fogadalmi és emlékkövek, az elhagyott tárnákban visszamaradt bányamécsesek és szerszámok, a *Történelmi Múzeum*ban őrzött feliratos viasztáblák mellett a

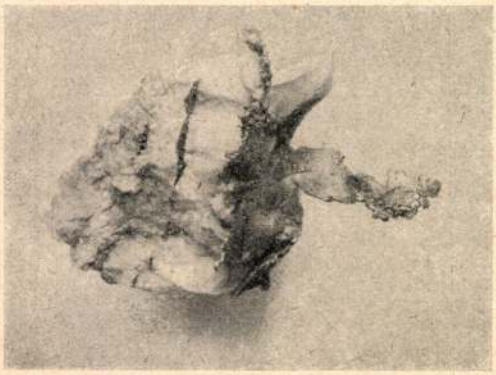

Fehér kvarcon ülő lemezes arany Verespatakról

római uralom legcsodálatosabb emlékei a szerencsétlen rabszolgák tízezrei vágta hajtások, tárnák, melyeket a legszebben a Verespatak mellett levő *Csetatye*-hegy sziklái őriztek meg korunknak. A történészek, különösen *Mommsen* hozzávetőleges és nehezen ellenőrizhető számításai szerint a rómaiak másfél százados uralmuk alatt közel tízezer mázsa arannyal tették szegényebbé Erdély bányáit.

Jutott is, maradt is. Még a XV. század elején is azt jelenti a velencei követ köztársaságának, hogy «Erdély arany-, ezüst- és egyéb bányái 3000 munkást foglalkoztatnak és ha a király akarná, annyi jövedelmet szerezhetne belőlük, mint a többi országaiból együttvéve. Az abrudbányai, zalatnai és verespataki bányákban rendkívül sok aranyat és ezüstöt ásnak, az abrudbányai hegyekben nagy darabokban színaranyat is találnak. Zalatna és Offenbánya mellett diónyi darabok fordulnak elő».

Oláh Miklós 1536-ban megjelent *Magyarország leírása* című művében azt olvashatjuk, hogy «Magyarországon egymást érik az arany-, ezüst-, vas-, réz- és egyéb bányák». Valamivel lejjebb ez áll: «Háromféle arany létezik. Az egyik a színarany, ezt a sziklákban tisztán és különféle darabokban találják. Nekem is volt egy tyúktojás nagyságú aranyrögöm, mely 100 aranypénzt ért. Erdélyben egy jobbágy egy cipó nagyságú aranyat talált, melynek értéke 1600 arany körül lehet. A második fajtát aranyat, ezüstöt és rezet tartalmazó ércekből nyerik. A harmadik fajta a mosott arany, vagy aranyföveny. Az első fajta arany Erdélyben, a második Magyarország területén fordul elő. Mosott aranyat az Aranyoson kívül más folyókból is nyernek».

Oláh Miklós immár több, mint négyszáz esztendős megállapítása ma is helyes. Míg a magyarországi lelőhelyeken, mint láttuk, inkább az egyéb ércek társaságában fínoman hintett arany lelhető, addig az erdélyi bányák számottevő mennyiségben szolgáltatnak szabad — vagy mint Oláh mondja — színaranyat is. A legutolsó igazán jelentős szabadaranylelet 1891. novemberében örvendeztette meg a Rudai 12 Apostol-bányatársulat részvényeseit. Muszári bányájukban a mondott időben egy 54 és fél kilós, fínom lemezkék halmaza alkotta szabadarany példányt találtak. A két telér összeszögellésénél előfordult rendkívüli darabot sűrűn követték ugyane hely közelében a kisebb termés aranyleletek, úgy, hogy ebből a bányarészből két esztendő alatt nem kevesebb, mint 823 és fél kilogramm szabadaranyat termeltek. Századunkban ehhez hasonló nagy lelet nem fordult elő, de hogy a bánya hozama nem csökkent, mutatja az a tény, hogy 1905—15 között a bárzamuszári bányák 15,738 kilogramm nyersaranyat termeltek. Az ebből a két bányából kikerült nyersarany, mint általában fiatal aranyunk, magas ezüsttartalmú, világosabb sárga színű. Ezüsttartalma 18—25 százalék között van.

Nagybánya. Az ősi torony

A legszebb természaranypéldányokat szolgáltató verespataki bányászat a Csetatye és a Kirnik hegyek belsejében folyik. A vékony telérek kvarcán gyakori benőtt lemezek, kisebb kristályok vagy kristályos halmazok alakjában a természarany. A gazdagságáról nevezetes *Katronca* tömzs 1823—24-ben egy millió forint értékű szabad aranyat szolgáltatott. 1862-ben ugyanezen a helyen egy nyolc kiló súlyú aranykristálycsoportra akadtak, melyet felülmúlhatatlanul szép, ragyogó lapú, centimétert is elérő kockák alkottak. A világ minden jelentősebb múzeuma igyekezett magának egy-két jobb darabot biztosítani ebből a páratlan leletből, melynek legszebb darabjait a *Természettudományi Múzeum* ásványtára őrzi.

Az Erdélyi Érchegység természaranyat szolgáltató kisebb jelentőségű bányahelyeit nem keríthetjük mind sorra. Meg kell azonban emlékeznünk a telluraranyvegyületeknek világhírű felfedezési-, illetve lelőhelyeiről, elsősorban a hunyadmegyei *Nagyág*ról.

A mai bányatelep helyén a XVIII. század végéig erdős vadon volt, abban a

birtokos Barcsay-család kondája makkolt. A kondás találta az első ólomszürke, leveles szerkezetű ércdarabot, melyben az érckémlő hivatal szakemberei legnagyobb csodálatukra váratlanul magas aranytartalmat észleltek. Az érc, melyet a bányászok levélércnek neveztek és mely az ásványtanba később nagyágit néven vonult be, 6—13 százalék aranyat tartalmaz tellur, ólom, antimon és kén mellett. Aranyban gazdagabb a bánya mélyebb szintjeiben előforduló, ónfehér színű, némiképpen kusza írásra emlékeztető vékony kristályok halmazában a kőzetre települt írásérc vagy szilvanit, mely nevét Erdély latin nevéről, Transsylvaniáról kapta. Aranytartalma 26—40 százalék között változik, mellette ezüstöt és tellurt tartalmaz. Kicsiny, sárgás színű oszlopocskákban fordult elő a nagy magyar mineralógusról, *Krenner Józsefről* elnevezett, 30—40 százalék aranyat tartalmazó krennerit. Nehány ritkább tellurérc mellett ezek voltak a XIX. század elején oly dúsan jövedelmező bánya uralkodó ércei. Századunkban az ércestelérek már elszegényedtek, az évi aranytermelés 60—100 kilogramm között mozog.

Offenbánya keskeny, néha papírvékonyságú teléreinek legismertebb érce volt az itt utolérhetetlen szépségben előforduló szilvanit. A ma már nem művelt bánya, úgyszintén Nagyág szép és ritka arany-érceiből pompás példányokat őriz a Természettudományi Múzeum ásványtára.

Körmöcbánya, Vártemplom

A Zalatna mellett levő Facebaján a XVIII. század közepe táján egy érdekes ásványnak példányai kerültek elő. Az ásványnak homokkő üregecskéiben ülő, milliméteres, élénk fényű, ónfehér kristálykái hevítve elillantak és helyükön parányi, sötétsárga aranycsepp maradt. A ragyogó fényű kristáykák kevés aranyat tartalmazó termés tellurnak bizonyultak. Facebaja máig is a legjobb lelőhelye a ritka tellurnak. Előfordult itt, mint ritkaság, az egészen sötétsárga színű, úgyszólván teljesen tiszta arany is, mely nemcsak hazánk, de a Föld egyik legfínomabb termésaranya.

A fiatal aranyformációhoz tartozik a Mátra-hegységbeli *Recsk* ércelőfordulása is, Magyarországnak az 1938. évben bekövetkezett részleges határrevíziójáig egyetlen aranybányája. A kincstár kezén levő bánya aranya piritben fordul elő rendkívül fínoman hintve. Évente 70—160 kilogramm aranyat termeltek az utolsó évtizedben a nagyszerűen felszerelt bánya érceiből.

A békeévekben Magyarország termelésében csak jelentéktelen szerepet játszó idősebb aranyformációhoz tartozik két, Magyarországhoz a mult év őszén visszatért bányahely, *Csucsom* és *Aranyida* ércelőfordulása. Mind a két bányahelyen antimonércek uralkodnak, bennük, valamint az érceket kísérő fehér kvarcban fordul elő, igen fínoman hintve, a kevés ezüstöt tartalmazó arany. Csucsomon az elmúlt évek alatt évi 100—180 kilogramm aranyat termeltek, Aranyida bányáit azonban már évtizedek óta nem művelik. Remélhető, hogy a mai tökéletesebb termelési és kohósítási módszerek igénybevételével ez a két bányahely is hozzájárul nehány száz kilogramm arannyal Magyarország nemesfém termeléséhez.

Az idősebb arany legszebben a liptómegyei *Magurkán* fordult elő, szintén antimonit és fehérkvarc társaságában. Ezen a lelőhelyen akadtak olyan példányok is, melyeken a pompás sötétsárga színű arany nagyobb szemek, vékonyabb erek alakjában hálózta be a hófehér kvarcot. A legszebb és aranyban leggazdagabb innen származó darabot a bécsi Földtani Intézet múzeuma őrzi.

Aranymosó helyeink ma már semmi jelentőséggel nem birnak. A Szászsebesi Havasok lábainál, az Erdélyi Érchegységből jövő patakok, a csallóközi Dunaszakasz, valamint a *Dráva* és *Mura* vizéből legfeljebb a helybéli nép legszegényebbje mos primitiv eszközeivel valami igen csekély aranymennyiséget. Mosásaink egykori gazdagságának utolsó emlékeit múzeumok őrzik. Így a Természettudományi Múzeum ásványtárában a *Néra* folyócskából származó körülbelül 200 grammos, a bécsi Természettudományi Múzemban viszont *Felsőpián* környékén talált 164 grammos aranyhömpöly látható.

Nagybányai
művésztelep

1940

— Nagybánya visszatért. *Művészet* V. évf. p. 95.

ároly: A magyar könyvkötés művészete a XIX. században. 8 o, 48 K, 340 L, Vuda-

.

f: Egy magyar művész élete. I.-II.kötet. L, Budapest.

rl: Paul C. Molnár ein ungarischer Buchnd Meister des Holzschnitts.

oly: Magyar grafikus művészet. 16 o, , Budapest, 1938.

oly- és Gergely Jenő: Divéky József. ar Grafika./ 2 o, 39 K, 20 L, Budapest,

or: Geschichte der deutschen Baukunst ürgen. 8 o, 93 K, 127 L, Strassburg.

or: Das mühlbacher Altarwerk./Kny. Arliebenbürgische Landeskunde./ 8 o, K, szeben, 1903.

or: Geschichte der deutschen Plastik in en. 8 o, 74 K, 178 L, Strassburg, 1906.

Nagybánya

Művésztelep

Szokolay Béla: A nagybányai mű-
vészteler

Nagybányai ötvösség

Művészi Ipar
1906. 16. l.

Nagybányai ötvösművek
Ón perselytányér 1695-ből

GYAR
LM

IEGYESÜLETI SZAKLAP
ÁRA: 60 FILLÉR
II. ÉVFOLYAM 50. SZÁM.

A NAGYBÁNYAI SZENT-ISTVÁN-TORONY.*

Nagybánya középkori történelméből egyetlen emlék maradt meg napjainkig: ez a Szent-István torony, utolsó maradványa a város csúcsíves ízlésben épült plebánia-templomának, mely a hagyomány szerint, ha arányaiban nem is, de szépségben megközelítette a híres kassai domot.

A nagybányai Szent-István-templom története visszavezet az Árpádházi királyok korának határáig, s virágzási idejének legszebb emlékei a későbbi századok három legnagyobb alakjához, Nagy Lajoshoz, Hunyadi Jánoshoz és Mátyás királyhoz fűződnek. Építését a XIII. század végén, vagy a XIV. század elején kezdték el, mely időszak a csúcsíves építészet korának kezdő éveit jelzi hazai műtörténetünkben. 1347-ben az építés munkája még javában folyt, s 1387-ben a templom teljesen készen állott, de a részleteken tovább is dolgoztak. Tornyát Hunyadi János építtette ki, mint a hagyomány regéli, az 1442-iki szentimrei diadal emlékére. S az utolsó nagyobb arányú építkezések Mátyás király idejében történtek a templomon, miről a torony nyugati oldalába befalazott királyi címer is tanuskodik.

A templom a mai Deák-Ferencz-tér közepén emelkedett. Elhelyezésében a keletelés szabálya teljesen érvényesült. Alaprajza tágas csúcsíves egyház képét tárja elénk, melynek testét a hossztengely vonalában négy hatalmas pillér két egyenlő hajóra osztotta. A főkapu ikerajtóra nyílt, s mint a maradványokból látjuk, a kapuzat bélletét dúsan tagozott fapillérek képezték. A kapuzatból a ma is fennálló torony mellett nagy műbecsű maradványt birunk, melyen Henszlmann a kassai Szent-Mihály kápolna beli építőmestertől reánk maradt alaprajzával. A hatalmas épületből a kapuzat romjain, s nehány Krisztus kínszenvedéséből vett jeleneteket ábrázoló domborművön kivül, a maga teljes nagyságában, habár épen nem sértetlenül, a Szent-István-torony maradt reánk, melyet Hunyadi-toronynak is neveznek. A 40 méter magas torony két méter vastag fala, mely nagy négyszögkövekből van összerakva, felfelé folyton keskenyedik. A torony öt osztályából hét nyomott csúcsivű ablak nyilik a szabadba; három a nyugati és kettőkettő a déli és éjszaki oldalon. Az ötödik emelet ablakai az óralapnak adnak helyet, mely felett újabbkori alkotású kis ablak látható.

A déli oldal harmadik emeletének alsó bal felőli szögletében négyszögű kőlapon páncélos vitéz alakja domborodik ki, jobbjában buzogánynyal, baljában nagy, egyenes pallossal. A népies felfogás Hunyadi János képét látja benne. E faragvány Römer Flóris magyarázata szerint a városi municipális jogok jelképeül szolgáló Roland-, helyesebben Ruland-szobrok csoportjába tartozik, s ha e magyarázat áll, föl kell tennünk, hogy eredetileg a városháza falába volt beillesztve, s csak később került mostani helyére.

A torony eredeti teteje bizonyára egyike volt a középkor szokásos magas, gúlaszerü, szeglettornyokkal ékitett góthikus toronysisakjainak, de ez a XVI. század derekán történt villámcsapás folytán a lángok martalékává lett. A torony újjáépitését 1561-ben fejezték be. Az új tető négy szöglettoronynyal ékitett magas sisakot

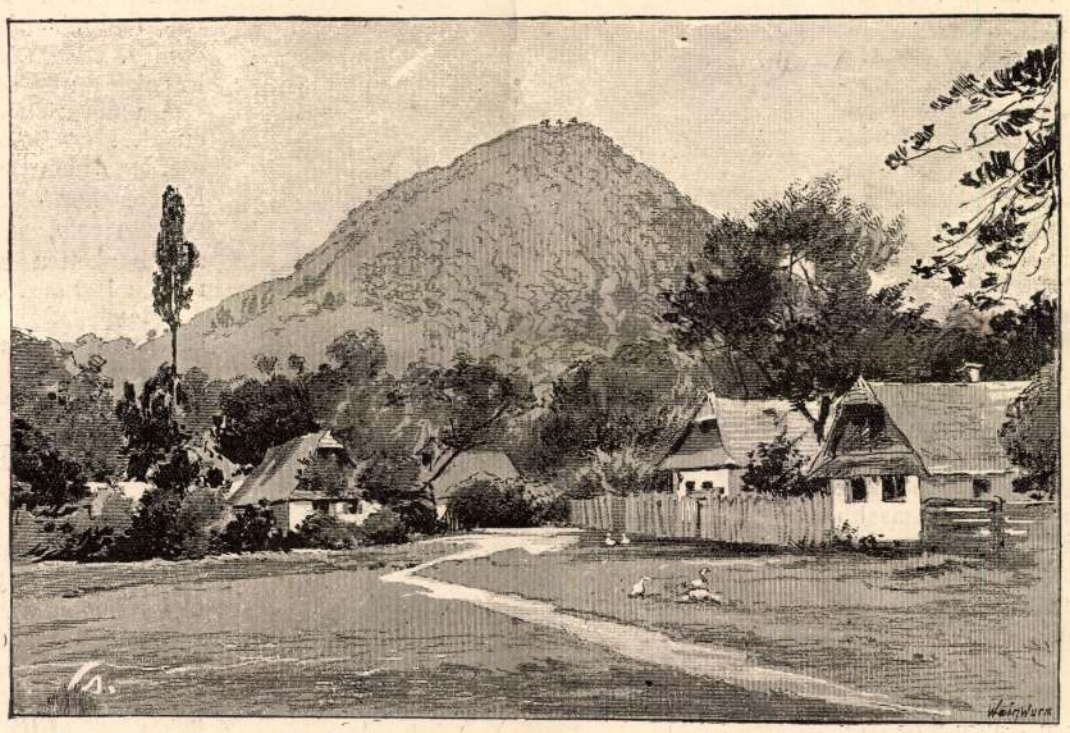

A KERESZT-HEGY. Cserna Károly rajza.

NAGYBÁNYA ÉS VIDÉKE. — A LOBKOVITZ-ALTÁRNA: A MINISZTERELNÖK INDULÁSA A BÁNYA MEGTEKINTÉSÉRE.

* Décsényi Gyula «A nagybányai Szent-István templom maradványai» című dolgozata nyomán.

képezett. 1647-ben azonban újabb villámcsapások rongálták meg a tetőzetet és falakat; újból felépitették ugyan, de 1769-ben ismét villámütés hamvasztotta el. Ekkor a tornyot barokk izlésü, nagy hagymasisakkal látták el, a minők a mostani Szent-Háromság-templom tornyait diszitik. Időközben e templom rombadőlt s e romokat e század közepén nyomtalanul széthordták. De a magában álló toronyba 1869-ben ismét beütött a villám, midőn tetőzete, belső faszerkezete az óraművel és harangokkal együtt a tűz áldozatává lett. Hogy az okozott károk helyrehozassanak, s a műemlék az utókor számára megmenthető legyen, az egyháztanács közadakozásra szólitotta fel a nemzetet, de az országszerte gyüjtött adományok összege alig volt elegendő a harangok költségeinek fedezésére. Azóta a tornyot ideiglenes, lapos tetőzet fedi; a stilszerü magas toronysisak megépítése azonban, melynek tervrajzát néhai Schulcz Ferencz műépitész még 1870-ben elkészítette, meghaladta a város és közönségének anyagi erejét.

Nagybánya intelligenciája mindazonáltal nem hagyott fel a reménynyel, hogy visszaállíthatja a tornyot előbbi állapotába. A restauráczió költségei fedezésére újabban ismét megindultak a gyüjtések. E szerény sorok czélja tágasabb körben felkölteni az érdeklődést az elfeledett műemlék iránt, mely hazánk éjszakkeleti határszélén ugyszólván egyedüli maradványaként áll fent középkori kulturánknak. *H. S.*

A LEMBERGI KIÁLLÍTÁS.

Újabban három magyar miniszter látogatta meg a lembergi kiállítást, azután egy nagyobb magyar társaság rándult ki oda, hogy a lengyelek művészeti és ipari alkotásait megtekintsék. Remélhető, hogy tőlünk még többen is el fognak oda látogatni. Az érdekes kiállítás egyes pavillonjainak és csarnokainak képeit már bemutattuk egy korábbi számunkban, most a kiállítás egy nagy részének áttekinthető képét mutatjuk be.

A baloldalon, egészen a kép szélén látjuk a görög stylben szerkesztett épitészeti pavillont, mely magában foglalja mindazon monumentális épületek terveit, melyeket lengyel épitészek készitettek, s mögötte látjuk a műcsarnok renaissance épületének egy kis részét. A nagy kupolás épület azokkal az apró, diszes tornyocskákkal és a zászlódiszszel az iparcsarnok, melyben a lengyel ipar minden ágával találkozunk. Ez után a Dreher sörcsarnoka következik szellős, tágas terraszával. A nyolcz tagba osztott tető alatt van a gépcsarnok, melyből vajmi kevés jut a lengyel iparra, mert e téren nagyon keveset tudnak felmutatni. Szemben ezzel, a kiállítás főutjának másik oldalán egy óriás cognacos üveg köti le a sétáló figyelmét, mely igazában pavillon és 144-szer nagyobb a rendes cognac-üvegnél, sok látogató betér itt egy ital cognacra, melyet egy fiatal franczia hölgy mér. E mellett balról, abban a pavillonban, melynek sarkán a künnlevő asztalok és székek láthatók, magyar ruhába öltöztetett leányok árulják a magyar cognacot és — szappant, s itt gyakran hallható a magyar zene is. A cognacos üvegtől jobbra látjuk a Baczynski-vendéglő egy részét, hol a kiránduló magyarokat a lengyelek megvendégelték.

Itt a főuton, melynek közepén diszeleg a szines világitásu szökőkút (fontaine lumineuse), a nép tömegesen hullámzik föl és alá s különösen este mutat ez elragadó szép képet, midőn az elektromos világitás pazar fénynyel árasztja el a kiállítás egész területét. Mikor a világitás kezdetét veszi, a vidék alkonyatba borul, s a műcsarnok hátsó terraszáról igen szép kilátás nyilik Lembergre. A város félkörben terül el alant a völgyben, mögötte pedig a háttért az az alacsony hegy foglalja el, melynek kimagasló pontja az Unió-domb. A szép kép látásával megtelt utas ismét visszatér a pazar fényü kiállítási területre, belevegyül a sokaságba, melyet a sokolisták és hölgyeik pompás nemzeti ruhája még festőibbé tesz. Az egyes csarnokokban felhangzik a katonazene, hűs szellő önti el a közönség homlokát, melynek egy része ott vacsorál a pavillonok előtt. A sok látnivaló szemlélésében kifáradva, pihenni tér e helyekre a közönség s élvezi a napi fáradalom után való enyhülést, mig a kiállitás kapuinak záróórája el nem érkezik.

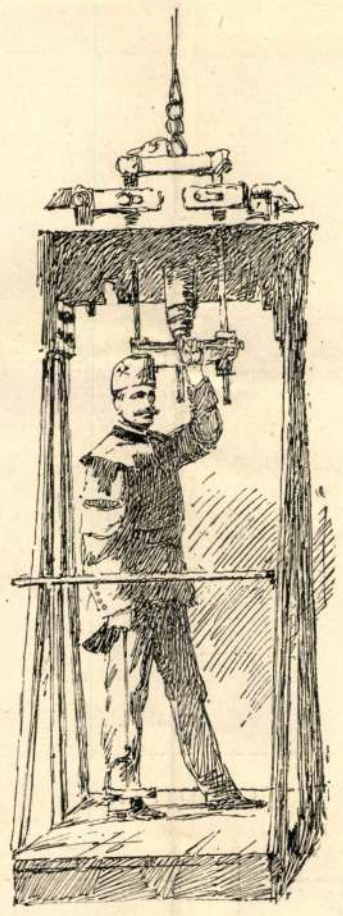

Cserna Károly rajza.

Emelőgép a kereszthegyi bányában, Nagybányán.

MAGYAROK LEMBERGBEN.

1885-ben, a budapesti kiállítás alkalmából, több mint 600 lengyel látogatott el fővárosunkba s itt tüntető lelkesedéssel fogadták őket. Ezt a látogatást visszaadandó, egy nagy magyar kirándulás eszméje merült föl nehány héttel ezelőtt, a mi azonban sokkal szegényesebb testet öltött, mint a hogy tervezve volt.

Augusztus 12-én mintegy 100-an indultak útnak Budapestről Lemberg felé, s másnap szerencsésen meg is érkeztek. Már a határon túl, daczára a kora időnek, több kisebb állomáson így Skoléban, Stryjben és Pustomytyben szivélyes fogadtatás várt a magyarokra. A lembergi pályaudvarban a város nevében Szmalavszky úr üdvözölte a magyarokat, ki 1848-ban magyar honvéd volt.

Lemberg szép város. Különösen a fekvése gyönyörü. Az Unio-hegyről, vagy a kiállítás területéről nézve, úgy tünik elő, mint egy hatalmas villacsoport, valami óriás kert közepén. Szép utczái, csupa emeletes házai vannak, s mindenütt térre, fára és kertre bukkan az ember.

Csak egy baja van ennek a szép nagy falunak: nagyon kevés a vendéglője. Utczákat keresztül barangolhatsz, mig tisztességes ebédelő helyre akadsz. Minden második ház kapujára oda van ugyan irva «Restauracya», de ez a hangzatos szó csak afféle kerepesi-uti bormérést jelent. Csakhogy itt borról szó sincs, a sört pedig a világért sem hűtenék be, s vagy vizes pohárban, vagy két kilogramm sulyú ormótlan üvegkancsókban kapod.

A kiállítás maga kellemesen lepi meg a látogatót. A magas dombon fekvő Kilinsky-park fiatal fái közt van elszórva, festőien szép csoportokban mintegy 120 pavillon, a melyek egy nemzet vasakaratának s törhetetlen munkakedvének gyümölcseit tárják elénk nagy gazdagságban.

Szép az iparcsarnok, a képzőművészetek palotája, a Matejko-pavillon és a pénzügyminisztérium, s Wielicska épülete. A legnagyobb látványosság pedig a «Raclavicei ütközet»-et ábrázoló körkép, mely, mint nálunk a Feszty körképe, szintén a hazai történelem egy nevezetes jelenetét örökíti meg és a hatalmas fontaine lumineuse. Ez a teljesen párisi mintára készült nagy csodaszökőkút valódi büszkeségét képezi a kiállításnak. Igaz, hogy majdnem 80,000 frtba került.

A kiállítást egyébként jelenleg kevesen látogatják. Lemberg ebben a tekintetben mégsem Budapest. Ennek a közönyösségnek ellensulyozásául azonban az ország minden részéből nagy csapatokban rándulnak föl a vidékiek, különösen pedig a tanulók, fiúk és leányok. A kiállítási terület, és a lublói szövetség 200 éves jubileumának emlékére fölhordott úgynevezett «Unió-domb» majdnem minden nap újabb és újabb hazafias tüntetések tanúi.

A magyarok két nap alatt kimulatták magukat. Megnézték a kiállítást, a várost, s már szerdán igen sokan visszatértek, egyrészük Krakón keresztül, másrészük a rendes úton; szerdán este, a magyarok tiszteletére rendezett banketten már csak alig 50 ember vett részt a 100 közül.

A lembergi kiállitás és Lemberg városa megérdemelné, hogy a magyarok közül minél többen megnézzék. ERDÉLYI ZOLTÁN.

A RABSZOLGASÁG IDEJÉBŐL.

Irta *Tolsztoj L.* — Oroszból fordította *L. P.*

Régen, nagyon régen volt. Azóta megvénültem, a világ folyását más szemmel nézem, és úgy rémlik előttem, mintha minden megváltozott volna. Pedig nem úgy van. A jelen csak a múltnak egyszerű s természetes folytatása. Hanem hát előbb gyakran oly dolgok történtek, melyekhez hasonlók mostanában nem igen fordulnak elő. Gyermekkoromban az orosz paraszt teste és lelke a földesúr tulajdona volt. Boldogult atyám egy alkalommal azt találta mondani: «Fiam, ha Isten úgy akarja, három ezer lelket hagyok reád, a mi nem sok, de mégis valami». Atyám szavait nem értettem meg, midőn bővebb magyarázatért franczia nevelőmhöz fordultam, Monsieur Destruches szokott gúnyos mosolyával burnót-szelenczéjébe nyúlva, csak ennyit mondott: « Exczellenciája tréfálni méltóztatott. A parasztnak nincs lelke.»

Atyám jobbágyaival sokkal roszabbúl bánt, mint Volhyniából kapott agaraival, de azért a szegény emberek mégis szerették, mivel családi ügyeikbe nem avatkozott. Esze ágában sem volt, hogy például Verát Péter Pavlovicscsal vétesse el, ha a leány Nikolai Alexejevicset szerette; télnek idején a várandós asszonyokat nem küldte a befagyott tóra, napszámba halászni, medvevadászatok alkalmával pedig a hajtóknak élesre fent, hosszú dárdákat adatott, melyekkel magukat a dühös fenevad ellen megvédhették. Szomszédunk, Apraxin Plato Szergejevics herczeg, épen ellenkezőleg cselekedett. A nagy böjt utáni vasárnapon a falu legényeit és leányait két sorban felállíttatván, a legszebb leányt a legrútabb legénynyel, és viszont a legrútabb leányt a legszebb legénynyel adta össze, hogy — a mint mondani szokta — a faj javuljon. Az ily módon összeboronált párokat a pópának rögtön meg kellett esketnie. Legnagyobb örömét pedig abban találta, ha a medvék öt-hat hajtót öltek meg a nélkül, hogy egyetlen egy maczkó is terítékre került volna. Ha valamely faluban a lakosok száma nagyon megszaporodott, a házakat felgyújtatta, hogy az emberek nagyobb lakhelyeket épitsenek.

Egy alkalommal az Apraxin család legidősb fia kiváló családból származó franczia asszonyt hozott a házhoz. A fiatal menyecske otthon sehogy sem tudott megszokni, Szent-Pétervárott pedig azért nem szeretett lenni, mivel egyik nagyherczegnő nem engedte meg, hogy jelenlétében leüljön. Nos, a fiatal Apraxinné dévajkodás dolgában a család valamennyi férfi tagjain is túltett, s midőn látta, hogy Oroszországban a paraszt ember számba nem megy, a kastély ablakjaiból verebek vagy varjuk helyett a parkban dolgozó napszámosokra lövöldözött, s nagyon természetes dolognak tartotta, ha ilyenkor egy-két paraszt halálosan megsebesült.

Atyám ilyeneket nem tett, sőt ellenkezőleg udvari pópánkat megbotoztatta, a miért ez részeg fejjel feleségét a kútba akarta dobni. Midőn aztán Miklós czár a jobbágyságot megszüntette, Apraxinék rengeteg birtokain a felszabadult parasztok minden épületet felperzseltek, a juhnyájakat és marhagulyákat pedig úgy szétverték, hogy alig maradt meg nehány darab. Erre aztán három szotnya kozákságot küldtek a fel-

lázadt parasztokra, hogy a rend ismét helyre álljon. A kozák tisztek röviden bántak a nyomorultakkal, a mennyiben minden tizedik parasztot agyonlövették. Az öreg Apraxin kártérítés fejében a kormánytól másfél millió ezüst rubelt és egy nagy rendjelt kapott, mivel annak idején a parasztok felszabadítása ellen nyilatkozott.

Atyámék másképen fogták fel a dolgot. A felszabadult parasztot munkatársnak tekintette, kinek közreműködése nélkül földjei parlagon fognak heverni. Aratás idejére régi jobbágyai önként álltak a munkába, de atyám csakis illő napszám, ellátás és cséplőrész mellett fogadta el ajánlatukat. A falu nagy korcsmáját iskolává alakította át, és oly tanítóra bizta, ki maga is tudott valamit. Magától, értetődik, hogy ily bánásmód mellett atyám és volt jobbágyai közt a lehető legjobb viszony fejlődött ki. Midőn aztán egy alkalommal a fővárosból jött adóhivatali főfelügyelő a népre oly adót akart róni, melyet észszerüleg elviselni nem lehetett, a parasztok tömegesen atyámhoz fordultak.

— «Segitsen rajtunk, barin, — mondák az emberek, — mert különben elveszünk! A czár felszabadított ugyan, de emberei most bőrünket nyúzzák.»

Atyám megigérte, hogy Szent-Pétervárott utána néz a dolognak. A fővárosban rosz szemmel nézték a volt jobbágyainak érdekében fellépett főúr megjelenését, sőt értésére adták, hogy unokáink fogják élvezni. Meglehet ugyan — sőt ezt nagyon valószínűnek tartom, — hogy valamely előre nem látott eset a mostani állapotot iszonyú elemi erővel, tőből kiforgathatja, ámde az ebből keletkező életre-halálra való iszonyu harczban ismét csak legjobbjaink fognak elhullani. Irgalmazz nekünk te, nagy Isten!...

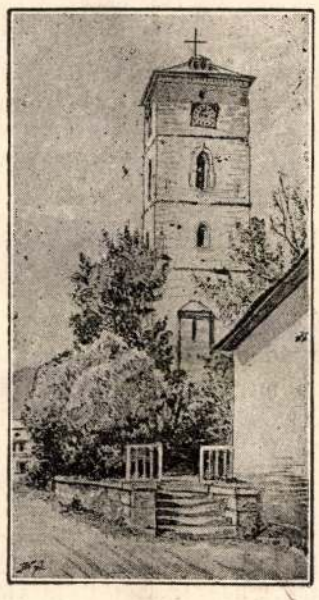

A NAGYBÁNYAI SZENT-ISTVÁN-TORONY.

seket tettek némely fánál. Igy 1682-ben Munting Ábrahám hollandi, egy Arum collocaria nevű növénynél tapasztalta, hogy annak leveléből forró nyarak éjszakáin cseppek hullanak ki. A híres Livingstone pedig Angolában egy fügefán élő apró rovarok nedvességéről beszél, mely nedvesség egy éjjel harmadfél literre is mehet, de különben nem tiszta víz, mert ha a szembe jut gyúladást idéz elő.

Legegyszerűbb magyarázata a dolognak az, hogy a forró földövi vidékeken élő némely fa oly mohón szívja be magába az esőt, hogy levelei telítve lesznek s ezért később a nedvességnek ugyanazon levelekből valamikép ki kell szivárognia. Az eső helyét a legtöbb esetben a hajnali harmat is pótolhatja. Hogy ez egészen valószinű dolog, kitünik abból is, hogy hasonló jelenségeket nyáron a mi fáinknál is tapasztalhatunk. Igy a platán fánál erős napfény alkalmával nem ritkán észrevehető, hogy a levelekből egy-egy egészen tiszta csepp hull alá, bár esőnek semmi nyoma. E levelekből kijövő nedvesség természetesen telítve van már más idegen anyagokkal s legtöbbnyire czukortartalmú, s ezért gyakran észrevehetjük, hogy a harmatozás alatt a platánfa tövén maradt asztal vagy ruhadarab ragacsosan nedvessé lesz. Világos, hogy ez a tünemény a tropikus éghajlat alatt még erősebben mutatkozik, s nem lehetetlen, hogy a Livingstone által említett apró rovarok ezt a

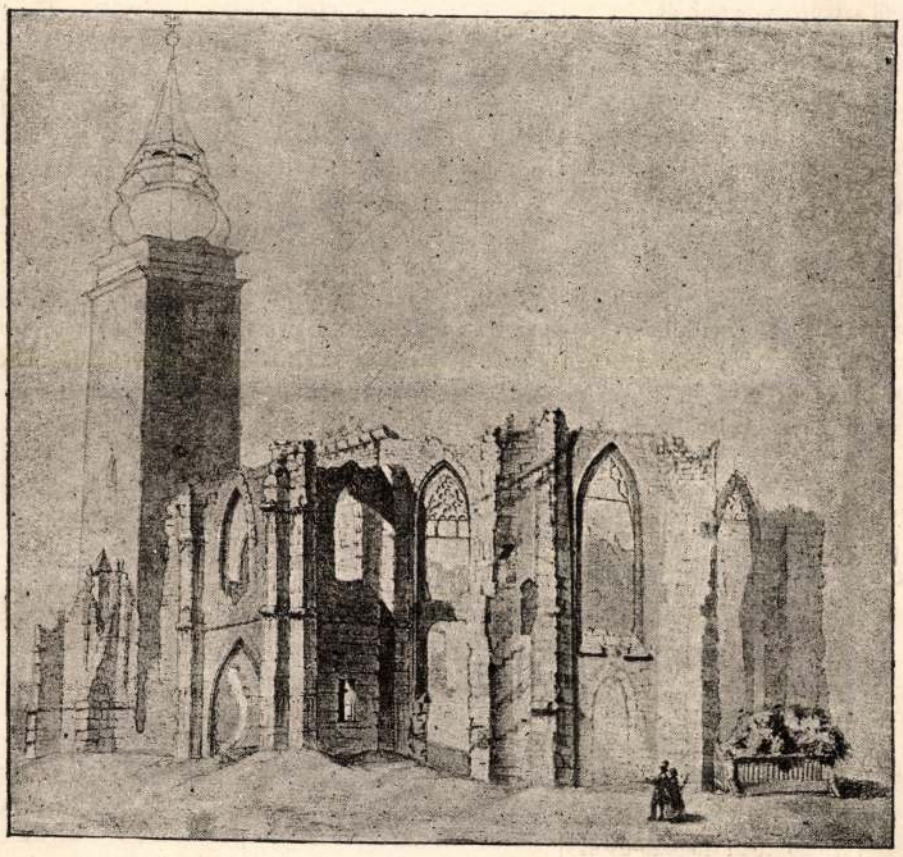

A NAGYBÁNYAI SZENT-ISTVÁN TEMPLOM ROMJAI 1842-BEN.

«KRISZTUS AZ OLAJFÁK HEGYÉN.» A NAGYBÁNYAI SZT.-ISTVÁN-TEMPLOMBÓL FENMARADT DOMBORMŰ.

ilyesmit legmagasb helyen alig látnak szivesen. Mindezek daczára boldogúlt atyám négyszem közt kérdőre vonta a pénzügyminisztert s oly érveket hozott fel a tervezett adó-megrovás ellen, melyeket figyelmen kivül hagyni nem lehetett. A dolognak az lett a vége, hogy az adóból kegyelem útján valamit elengedtek ugyan, de jövőre más czimen sokkal többet vetettek ki, atyámnak pedig meghagyatott, hogy ezentúl a közigazgatás ügyeibe be ne avatkozzék, személyét illetőleg azonban további rendeletig a fővárosban meg ne jelenjen. Midőn ezt a parasztok meghallották, első felindulásukban valószínűleg ép úgy mint Apraxin emberei fellázadtak volna, de atyám megjelenése folytán nagy nehezen ismét lecsendesültek. A nemességi marsal, ki atyámnak régóta alattomos roszakarója volt, jelentést tett a dologról, és csak kevésbe múlt, hogy atyám nagyobb bajba nem keveredett.

Az ellene forralt boszút én örököltem; s habár a rabszolgaság tényleg meg szűnt is, szerintem csak a külső formák változtak. Mostanában a pusztában predikáló apostol szerepét viszem. Ha szavaim itt-ott visszhangra találnak, megújult erővel folytatom munkámat, melynek gyümölcseit még a legjobb esetben is csak dédunokáink fogják élvezni.

AZ ESŐFA.

Az utazók munkáiban nem egyszer történik említés olyan csodálatos fákról, melyek időről-időre, sőt némelyek állandóan is, valóságos cseppeket bocsátanak ki magokból, úgy, hogy körülöttök a föld valóságos mocsárrá változik. Volt már oly népszerű tudományos munka is, mely az ily esőfát gondosan lerajzolta s a hatás kedvéért az esőfa körül apró madarakat rajzolt, melyek a levelekről lehulló nedvességgel röptükben oltják szomjukat. Csodálatos dolog azonban, hogy a komolyabb utazók közül, kik pedig ma már nem csekély számmal vannak, egyik sem írt le részletesen ily esőfát s ma még egy ily esőfának tudományos nevét sem ismerjük.

Mind a mellett csaknem kétségtelen, hogy a csodálatos dolog nem alaptalan mese. Legalább annyi alapja van, mint az egykor hasonlókép szent igazságnak tartott, de azóta nagyrészt alaptalanak bizonyult állítás, hogy a sivatagban utazók a teve tömlőjéből nyerik vízszükség esetén az éltető vizet. Hogy nem egészen mese a dolog, tanusitja az is, hogy egyes nevezetesebb utazók, kiknek szava egészen hiteles, az esőfához hasonló vagy legalább rokon megfigyelé-

czukor tartalmú nedvességet nyalogatni mentek a fára, s ez volt az a nedvesség, melyet Livingstone észlelt. Nem a rovarok, hanem a harmatos fa hozta létre a nedvességet.

Ebben a természetes keretben maradva azonban nagyon egyszerüsíthetjük az esőfákra vonatkozó híreket. Oly fa, mely maga teremtene esőt, valóságos mesebeszéd, de másrészt bizonynyal igen sok növényfaj lehet, mely száraz időben az időről-időre felvett nedvesség egy részét feldolgozva kibocsátja magából. Ez a nedvesség azonban nem tiszta víz többé, a mint hogy a Livingstone említette nedvesség sem volt ilyen.

Újabban a napilapokban is említették, miszeszerint Kolumbia állam loretói konzulja hivatalosan értesítette a perui köztársaság elnökét, hogy Moyobamba város környékén van egy fa, melyet a benszülöttek esőfának (tamai-caspi) neveznek, 18 m. magas s tövén 1 méter vastag s melyből állandóan nedvesség jő ki, különösen szárazság idején. A nevezett konzul ennek alapján ajánlja a köztársasági elnöknek, hogy Peru kopár vidékein, hol eső s nedvesség hiánya miatt a lakosok földmiveléssel sem foglalkozhatnak, ültessen el ilyen fákat nagyobb mennyiségben, hogy az éghajlat megváltozzék. Világos,

hogy a konzulnak ezen jelentése is tulzott s még inkább az abból vont következtetései. Fa magában véve képtelen nedvességet teremteni, ha nem vett fel magába ilyet. Hiába ültetik el tehát a sivatagokba az esőfát, ott közönséges fa lenne belőle s talán nem is volna képes jól tenyészni, mivel épen nedv kibocsátási ereje mutatja, hogy a megélhetéshez sok nedvességre van szüksége.

Az eső vagy helyesebben a nedvesség felszivása s részben kibocsátása (kellő feldolgozás után) minden szerves lénynek, embernek, állatnak és növénynek közös tulajdonsága. Némely helyen és körülmények között ez a közös tulajdonság a rendesnél erősebb mértékben mutatkozott, s a hiszékeny és tulzásra hajlandó köznép ezeket az egyes példányokat esőfáknak keresztelte el. Ily esőfákról beszélnek Dél-Amerikában, Afrikában, a Kanári szigeteken, Madagaskárban s más helyeken, de tudományos ember nem vizsgálta meg őket. Valószinü, hogy a fák minden egyes esetben más fajhoz vagy családhoz tartoztak s igy valósággal esőfa nincs is, de vannak egyes esetek, midőn némely fának kiszivárgó képessége oly nagy fokuvá lesz, mintha valósággal esőt bocsátana ki. Ez a rejtélyes dolog magyarázata.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mai számunk nagy részt Nagybánya és vidéke ismertetésével foglalkozik. Szövegmagyarázó képeink egy részét kiküldött rajzoló munkatársunk, Cserna Károly készítette a helyszinén, egy részét pedig a «Nagybánya és környéke» czimű monografiából vettük át, mely a magyar országos bányászati és kohászati egyesület első vándorgyűlése alkalmára, Palmer Kálmán szerkesztésében jelent meg.

Álmok az üdvről. *Irta Luby Sándor. Budapest, Légrády testvérek bizománya.* A csinos kiállitásu kis kötet nem elsőrendű költői tehetség munkája, az apróbb dalnokok egyike szólal meg benne, kinek hangjában nincs bűbaj, nincs megkapó erő, de a kit mégis szivesen meghallgat az ember. A kötetnek jóval több, mint háromnegyed része szerelmi dalokból áll, melyeket a szerző a következő négy cziklusba foglalt: *Tavaszi hangulatok, Eltévedt sugarak, Az üdv küszöbén, Az utolsó álom.* A fiatal szivek szokott regénye játszódik le ezekben: ábránd, rajongás s biztató remény után csalódás. A szerelmi dalok után még két cziklus következik; *Vegyes költemények*, többnyire családias és hazafias tárgyuak és *Forditások*, számszerint hét, kisebb német költőktől. Luby Sándor a kerekded dal-formát elég szerencsésen eltalálja s olykor ügyes epigrammai fordulatot is tud adni a gondolatnak; pl. az «Az agglegényi önhittség» czimű versben az agglegény dicsekszik, hogy a lányka szivesen ad még neki csókot, mert tudja, hogy a gyümölcs is akkor legédesebb, mikor megcsipte kissé az őszi dér. Hasonlatai azonban nem mindig ilyen talpraesettek, sokszor megérzik rajtuk a csináltság pl. «A szerelem virága» czimű versben a lány a szerelem virágát, mely fürtein diszlett, a költőnek adta, hogy ennek keblén hervadjon el. A virág gyöke a költő szivébe nőtt, mely azóta szinültig van szerelemmel, a szerelem virága ott mind nagyobbra nő, s szive, e puszta temető, újra virágos kert lett tőle. Bizony a virágos szavakban, melyek az eredetiben még tarkábban fonódnak egymásba, minél kevesebb az értelem. Ilyen képtelen képekkel és hasonlatokkal van tele a «Boldog percz» is; azt szeretné, ha szive boldogsága mézözönként folyna szerte a világon s ha ezer karja volna, stb. A kifejezések sulyát sem tudja mindig kellőleg mérlegelni, pl. egyik, egészen komoly hangon tartott versében azt mondja a bucsuzó fecskékről, hogy oda készülnek, hol örökké tart a nyár s

«Hol a télnek nincs hatalma
És tömérdek a bogár»

Igaz, hogy a fecske bogárral él, de a «tömérdek bogár» mégis kizökkenti az olvasót a vers költői hangulatából. A kötetből mutatványul álljon itt a következő, heinei hangu kis vers:

Tavaszi napsugár.

Tavaszi napsugár ég — Szemközt velem egy lányka
A nyitott ablakon, — Öntöz virágokat;
Az üde balzsamos lég — Szemének tiszta lángja
Engem is odavon. — — Érzem — szivembe hat.

Az égen mennek-jönnek — De én szivemet féltem
A bárányfellegek, — S szobámba vonulok:
Ott lenn kocsik zörögnek — Tavaszi lég s kökényszem
S hullámzik a tömeg. — Nagyon hamis dolog!

Az 1848-49 szabadságharcz történetéből a 18-ik füzet került ki sajtó alól. Gracza György, a munka irója, ebben a Württemberg- és Nádor-huszárok hazaszökését irja le. A füzet illusztrációja egykorú rajzok után készült. Egy füzet ára 30 kr.

Az Egyetemes Regénytár legujabb kötete egy csinos olasz regény: *Noemi*, irta Mercedes, olaszból fordította Gauss Viktor. Megjelent Singer és Wolfner kiadásában. Ára piros vászonkötésben 50 kr.

Feszty Árpád körképéről. *Apponyi* Albert gróf, a ki gyakran megnézte a Magyarok Bejövetelét, legutóbb a következő érdekes sorokat irta Feszty Árpád albumába:

«Ha fenn akarunk állani, mint magyar nemzet magyar állam, akkor ez akaratnak öntudatos ereje kell, hogy áthasson mindent: politikát, gazdasági és kulturális életet. A köztevékenység minden ágában mindenki érezze, hogy szomszédja más alakban bár, de ugyanezt az eszmét szolgálja, és hogy ez a sokoldalu tevékenység olyan vezetés alatt áll, mely — gyengeség és szórakozottság nélkül — ezt az egy czélt ismeri. Ebben az organikus önfentartási munkában nagy szerepe van annak a művészetnek, mely a hazai történelem dicsőségeit és szomoruságait emlékező tehetségünkből szivünkbe viszi át. Itt a kiaknázatlan kincseknek egész bányáját, a nagy feladatoknak egész tömegét találja a magyar művészet. És én az első magyar körképet nemcsak azért szeretem, mert igazi műremek, hanem főleg azért, mert alkotója erős kézzel markolt bele művészetének nemzeti feladataiba. Vivat sequens! *Apponyi* Albert.»

A szinházak. A *nemzeti szinházban* és *operaszinházban* az első előadás a király születésnapján, aug. 18-ikán lesz. A nemzeti szinházban szinrekerül Jókai «A szigetvári vértanuk» drámája. Az operaszinházban Erkel «Ünnepi nyitánya,» az «Ezred leánya,» a «Csárdás» ballet harmadik felvonása tölti be az estét. Ezenkivül még 19-ikén és 20-ikán lesznek előadások, s az operaszinház szept. elsejéig ismét zárva lesz. Szept. 1-én «Sába királynő»jével kezdődik a rendes szinházi saison. — A *népszinház* e hó 16-ikán nyilt meg a «Próbaházasággal.» — A *budai szinkörben*, a *városligeti arénában* és az *ó-budai szinkörben* tovább folynak az előadások még szeptemberben is.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A demografiai és közegészségügyi kongresszus iránt a király kiválóan érdeklődik, a melynek protektorátusát is elfogadta. Ezenkivül ő felsége a kongresszus tagjait abban a kitüntetésben részesíti, hogy szept. 2-án a budai várpalotában fogadó-estét ad, melyre hivatalosak lesznek a kongresszus tagjai.

A **nemzeti muzeum** igazgatósága elhatározta, hogy mint minden évben, ez idén is e hó 19-én, 20-án és 21-én a muzeum összes tárai nyitva lesznek, tekintettel Szent István napjára a fővárosba ránduló idegenekre. A tárak reggeli 9 órától délutáni 1-ig tekinthetők meg.

A magyar történelmi intézet Rómában. A római könyvtárakban és irattárakban magyar történelmi kutfőket kutatók számára *Fraknói* Vilmos püspök, a tud. akadémia másodelnöke, diszes intézetet emeltetett, melyben a kutatók kényelmes otthont találhatnak. Az intézet befejezéshez közeledik, s az áldozatkész alapító az őszkor átadhatja rendeltetési czéljainak.

Az Erdélyi Kárpát-egyesület szept. 2-án tartja közgyülését, kirándulással kapcsolatosan a *Korongyos havas tetején*, 1994 méter magasságban. Az indulás szept. 1-én Kolozsvárról. Este Radna-Borberekre érkeznek a vendégek, a hol a fürdőben hálnak meg. Másnap fölmennek a Korongyosra és ott tartják meg a közgyülést. Harmadnap a társaság egy része visszatér, másik része az Ünőkőt mássza meg.

Állatvédő-kongresszus Budapesten. A IX-ik nemzetközi állatvédő kongresszust aug. 15-én fejezték be *Bernben*. A kongresszuson Európa minden állama képviselve volt. A budapesti állatvédő társulatot dr. *Szalkay* Gyula képviselte, kinek indítványányira elhatározták, hogy a legközelebbi kongresszus *Budapesten* lesz, a millenium idején, 1896-ban.

MI UJSÁG?

A nyári lóversenyek. A budapesti nyári lóversenyeknek nincs meg az a nagy és válogatott közönsége, mint a tavaszi és őszi versenyeknek. A lóversenyek igazi közönsége ilyenkor nyaral még. De a nyári versenyeken dől el a magyar Derby sorsa, a 80,000 koronás Szent-István-dijé. Ez különös jelentőséget és vonzerőt biztosit az augusztusi versenyeknek. A futtatások augusztus 12-én kezdődtek. A kopár, kisült gyepen elég nagy közönség gyült össze, de nem a tribün közönsége. A nagy tribün és környéke nem tarkállott az elegáns toillettektől, az egyenruháktól és nem is hullámzott az izgalomtól. A totalizatörök kerek barakja körül azonban megvolt az élet, mert a ki a lóversenyekre megy, annak nagy része a totalizatörért megy. Az aug. 15-iki versenyek iránt sem nyilvánult nagyobb érdekeltség; ez egészen augusztus 16-ára volt fentartva, a Szent István-dij részére. A tribünöket ép ugy, mint az olcsó helyeket nagy közönség lepte meg. A kép egy nagy versenynap teljességével birt, tömegében, nyugtalan mozgásában, izgatottságában. A nagy nemzeti dijak iránt mindig meg van a közönségben a féltékenység. Azt szeretné, hogy ne külföldi paripa vigye el. Erre a versenyre azonban határozott kedvencze nem volt a közönségnek. A négylábu előkelőségek majd mindenikéről mindenféle hirek terjedtek el. Egyik köhögött, a másiknak lába fájt, a harmadiknak nagy sulylyal kell indulni, a negyediknek jockeya nem tetszik. Azt sem lehetett tudni biztosan, hogy a sok nevezett ló közül melyek állnak ki a gyepre. Szemere Miklós «Lustkandl»-ja, gr. Festetich Tasziló «Dornröschen»-je, Blaskovich «Clifford»-ja, Egyedi «Filkó»-ja mind ugy szerepeltek a gyanitgatásokban, mint a melyekben megvan a féltétel a nagy dijhoz. Itt volt még egy német ló is, Fürstenberg herczeg «Rushlight»-ja, melyről Németországban sok jót tudnak. Végre 12 paripa jelent meg a tribün előtt, s ott ficzánkolt a fehér korlátok közt, a komoly, merev jockeykkel nyergükben. A közönség tódult a totalizatörökhöz, a bookmakerek korlátjához. Clifford, Dornröschen, Lustkandl voltak a főfavoritok. Végre megkezdődött a verseny 1800 méteres pályán Az indulás a versenypálya tulsó feléről történt, s a paripák viharos sebességgel iramodtak neki. Kezdetben egy csomóban futnak, csak aztán nyulik meg a rohanó tömeg, s kezdenek kibontakozni belőle egyesek. Gr. Batthyány Elemér «Álmos»-ának hg. Fürstenberg «Rushlight»-jának szineit ismeri föl a közönség legelől, majd gr. Festetich «Dornröschen-jét. A jockeyk előveszik az ostort. «Rushlight» «Álmos» szorosan egymás mellett vágtatnak a nyerőpont közelében, nyomában «Dornröschen». De már oly közel vannak a vörös karikához, hogy mindenki csak a két előbbit figyeli, melyik bír még valami előnyt nyerni, nehogy holt verseny legyen. A legutolsó pillanatban egyszerre egy sárga paripa nyomul a kettő közé, mikor már senki sem várta, «Dornröschen». A három ló elrohan a vörös karika előtt, a versenynek vége, de a közönség nem tudja, melyik a nyertes, magok a jockeyk is egymásra néznek, ki győzött. Olyan hirtelen támadt a küzdelem, s olyan egymás mellett röpült el a három paripa, hogy sokan azt hitték, hogy holt verseny történt. Nem sokára azonban felhuzták a táblákra a nyertesek számát. A Szent-István-díjban a négy első paripa mind nyer. Az első 60,000 koronát, a 2-ik 10,000 koronát, a 3-ik 6000 koronát, a 4-ik 2000 koronát; ezenkivül az első ló idomítója is kap 2000 koronát. Az első díjat gr. Festetich «*Dornröschen*»-je nyerte nyakhoszszal; a másodikat a német «Rushlight», 3-ik «Álmos». 4-ik báró Üchtritz Zsigmond «Kozmája»-ja. A német ló ellen «Álmos»-nak jockeyja panaszt tett, «Rushlight» jokeya neki lovagolt «Álmos»-nak és ezt félreszorította. A versenybiróság azonban megitélte a második helyet «Rushlight»-nak.

A király szeptember 7-ikén délelőtt *Lembergbe* érkezik, a kiállitás megtekintésére, és szeptember 11-ikén este utazik el onnan.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.117.

Nagybánya hatása a század elején.

Boldizsár István kikérdezéséből
kikérdező:Artner Tivadar.1958.jan

Müv.Tört.Dok.

Réti István

szövarch.115

<Nagybányai Szent István-templom maradványai.>

Szobor Miklós: <A>

Magyar Építőművészet

1943. 265–268. l.

Képekkel és helyszínrajzzal.

iiatűrjeiből más, szebb világ tárul
kel, erőszakkal, jogi ügyletekkel
amis — illetve valódi — mint a
mond, de egymást is kiegészíti.
Nagy Lajoskori műalkotásokból
hanem élő és ható mozgatóerő.
ója hadjáratainak, alkotmányjogi
nűvészi alkotásainak.
id kora között és ezért csak bizo-
igmondkori fejlődés előzménye-
ség a maguk tisztaságában hatnak
egindulását a törés első jeleit fel
ondéban inkább a forma a döntő.
a magyar fejlődést nem tekintem
iel kellett lenni az egykorú olasz,
hogy „per analogiam" a magyar
:m. Annál könnyebben tehettem
:n olyan jellemző, mint az utána

atásokat is, nemcsak azért, mert
re alakította, szerves fejlődésébe
állyal hivatkozhassak a helyi fej-

Nagybányai ötvösség

Művészi Ipar

1906. 6. l.

Nagybányai ötvösművek

Ezüst tányér 1659-ből

MAG
FI

FILMKAMARAI ÉS M

BUDAPEST, 1940. DECEMBER 7. EGYES SZÁM

BALA
BALA

Nagybányai pénz-
verde

Esze Tamás: A nagybányai pénzverőház II. Rákóczi Ferenc korában. 1703—1705. (Német kivonat p. 76. Francia kivonat p. 78.) *Numizmatikai Közlöny* XXXVIII—XXXIX. évf. p. 44—54.

1940.

2109. Beisi festő a XIX. szból:

Krisztus levétele a keres:

A Golgothán lévő feszület
zsef és Nikodemus Krisztus holtt
A feszület tövében kalapács, három
Jobbra Mária nézi gyermekét, a térd
József anyja pedig a mirha- aloe
térben Jeruzsálem épületei látszana

Vászon, méretei 42: 34 cm.
Delhaesz István hagyatéká
Átvétetett 1902: I. 11-én

I visszanéz és

Décsényi Gyula: A nagyváradi Szent István templom maradványai.

Kny. Archaeologiai Értesítő
8°, 13K, 32L, Budapest, 1892.

Nagyváradi St István templom

Nagybányai művésztelep

A visszatért Nagybánya. Erdély egy részének visszatérésekor az egész magyar művésztársadalom figyelme szeretetteljes érdeklődéssel fordul a nagybányai művésztelep felé. Nagybánya nevének említése a magyar képzőművészet egyik legszebb korszakát idézi emlékünkbe.

Élő erejű művésztelepeket mesterségesen nem lehet alapítani. A korszellem, a friss művészeti irányzatok, a rokon művészlelkek együttérzése, egyes művészi és emberi szempontból kimagasló egyéniségek vonzóereje lehet csak komoly alap arra, hogy a szó nemes értelmében vett művésztelepek létesüljenek. Nagybányán mindez annyira egymásba fonódott, hogy ez éltető elemek vonzóereje a változott viszonyok között is tovább él, s él a mai napig. A román uralom minden gáncsvetése között is tovább élt a nagybányai művésztelep és ez idő alatt is hozzátartozott azokhoz a pillérekhez, amelyekhez ott a magyarság mostoha sorsa közepette támaszkodott. Ha ez a művésztelep 22 évi idegen uralom alatt fenn tudott maradni és teljesíteni tudta kötelességét, úgy nem lehet kétséges, hogy további fontos szerep vár reá akkor, amikor visszatért az anyaországhoz.

Ma mintegy huszonöt képzőművész él Nagybányán. Sorsuk a hosszú idegen uralom alatt igen nehéz volt. A magyar művésztársadalom szeretettel és igaz megbecsüléssel gondol azokra, akik e nyomasztó évtizedekben a magyar művészek kultúrának őrtállói voltak.

A művésztelep épületein és kertjén meg is látszik, hogy a telep nem volt dédelgetett kedvence a román hatóságoknak. Düledezett kerítés mögött, elvadult kertben sorakozik a három épület. Dohos levegőjű, a modern kényelem legelemibb igényeit nélkülöző műtermekben élnek itt azok a művészek, akiknek a román uralom a bentlakást egyáltalán engedélyezte.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter gondoskodása a felzasbadulást követő napokban már kiterjedt a nagybányai művésztelepre. A minisztérium kiküldött tisztviselője megtekintette a művésztelepet, felvette a kapcsolatot az ott élő művészekkel és a város katonai parancsnokával.

Nagybánya vezetősége teljesen átérzi a művésztelep fenntartásának fontosságát és előreláthatólag nem fog elzárkózni az elől, hogy necsak az épületek tatarozása történjék meg, hanem korszerű új építkezések révén biztosítsa a művésztelep további fejlődését. Amennyiben az erre vonatkozó tervek kellő visszhangra és anyagi támaszra találnak, úgy Nagybánya ismét elfoglalhatja a régi helyét a magyar művészetben, sőt egyik legszebb lehetőség mutatkoznék arra, hogy reá a külföldi művészeti körök is felfigyeljenek. A multban is jelentős számú külföldi művész dolgozott a nagybányai művésztelepen, amelynek a jövőben is hivatása lenne, hogy a kelet és nyugat mesgyéjén alkalmat adjon a különböző nemzetek fiainak, hogy a magyar szellemiség vezetése alatt gazdagodjanak művészetükben. Az eddig megtett intézkedések bizonyítják azt, hogy a kultuszkormány jól ismeri a nagybányai művésztelep jelentőségét és az állam és a város összefogása annak fennmaradását és újabb virágzását biztosítani fogja.

Szerkesztői üzenet. A *„Szépművészet"* első számának megjelenése után oly sok, meleg és kedves hangú üdvözletet kapott folyóiratunk úgy a fővárosból, mint a vidékről, hogy azokat külön-külön nem köszönhetjük meg. Fogadják lapunk barátai ezen az úton legőszintébb köszönetünket azért a lelkes megértésért, melyet a *„Szépművészet"* iránt tanusítottak! Különösen jólesett a szerkesztőségnek, hogy nemcsak a fővárosban, hanem a vidéken is ily széleskörű érdeklődés nyilvánult meg e lap kitűzött céljai iránt. Bizonyság ez nekünk, hogy nem csalódtunk abban a föltevésünkben, hogy a magyar értelmiség, a magyar közönség lelkében meleg visszhangot kelt nagy nemzeti értékünknek, a magyar művészetnek sorsa.

Szépművészet
1940.

KÖNYVSZEMLE

LYKA KÁROLY: MAGYAR MŰVÉSZET

„Magyar művészet" címmel nemrégiben jelent meg *Lyka* Károlynak a jeles művészettörténésznek az a munkája, mely régebben „A táblabíró világ művészete" címmel látott napvilágot. A szerző most teljesen átdolgozta, kibővítette és sokkal gazdagabb képanyaggal látta el ezt a remekbeszabott művet, mely az 1800-tól 1850-ig terjedő évek magyar művészetének történetét tárja elénk.

Lyka Károly nagy szolgálatot tett a magyar művészettörténetnek ezzel a munkájával, mert könyve előtt köd ülte meg ezt a korszakot. Igen sokan kicsinylő kézlegyintéssel intézték el képzőművészetünk „biedermeier" idejét, melyet Lyka oly találóan nevezett el a *„táblabíró világ művészetének"*. A *Lyka* Károly varázstükre hívta igazában életre ezt a félszázadot és megcáfolhatatlanul bebizonyította, hogy ez az öt évtized, az úttörés végtelenül nehéz és hálátlan ideje sokkal több megbecsülést érdemel, mint amennyit eddig kapott. *Lyka* a lelkiismeretes kutatás biztos rajzának alapjára rakja föl az életteljes, jellemző színeket, elénk tárja a kor minden jellegzetes vonását. Csodás erővel ismerteti az akkori társadalmi, történeti és gazdasági viszonyokat, megragadóan friss képet rajzol a közönségről, a műkedvelőkről, gyüjtőkről és mécénásokról, Pest-Buda és a vidéki városok kulturális állapotáról és e tökéletes korfestés keretébe illesztve adja elő drámai elevenséggel az első, az útat fölfelé kitaposó magyar képzőművészek hősies küzdelmét a sovány mindennapi kenyérért, amelyet mindenáron meg kellett szerezniök, hogy lelkük ihletének, küldetésüknek, művészetüknek élhessenek. Látjuk az Alföld, Dél-Magyarország, a Dunántúl, a Felvidék és Pest-Buda magyar művészeit, amint valósággal kenyéren és vízen tengődve, közönnyel és megnemértéssel viaskodva, mostoha körülmények között versenyezve a divatos és felkapott külföldi mesterekkel végül mégis kiverekszik a maguk életének feláldozásával a magyar művészet győzedelmét. Megható, megkapó, tanulságos könyv ez. A kiváló esztétikus oly bensőséges stílművészettel eleveníti meg művében az embereket és a kort, amilyenre kevés példát tudunk a magyar művészettörténetben. Amíg a könyvet olvassuk, szinte megbabonáz bennünket az író szép és mézesen édes magyar szava, azt hisszük, valami érdekes regényt olvasunk s csak a végén döbbenünk rá, hogy a magyar művészet drámájának egyik legérdekesebb, leg-elgondolkoztatóbb és legmélyebb jelentőségű felvonása pergett le előttünk.

Lyka Károlyt sok babér illeti meg ezért a könyvért!

HONMŰVÉSZ

RAPAICS RAYMUND: MAGYAR KERTEK

Budapest, é. n. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

Rapaics Raymundtól az utóbbi években egyre több tanulmányt olvastunk, melyekben a magyar kertek történetének egy-egy érdekes részletét tárta fel. Külföldön nagy irodalma van a kertművészet történetének s számos kiváló munka foglalkozik a kertművészet és a képzőművészetek, különösen az építészet viszonyával. Rapaics e munkája az első összefoglalás, amely a magyar kertművészet történetét és fejlődését ismerteti s amelyben rámutat annak az építészettel való kapcsolataira. Első fejezetében a középkori „kolostorkertet" ismerteti, rámutatva arra, hogy a kertkultúra meghonosításában éppen úgy a Bencés Rendet illeti az első érdem, miként a nyugati építészeti formanyelv magyarországi kialakításában is jelentős szerepe volt. Az első magyar kert a pannonhalmi bencés szerzetesek kertje.

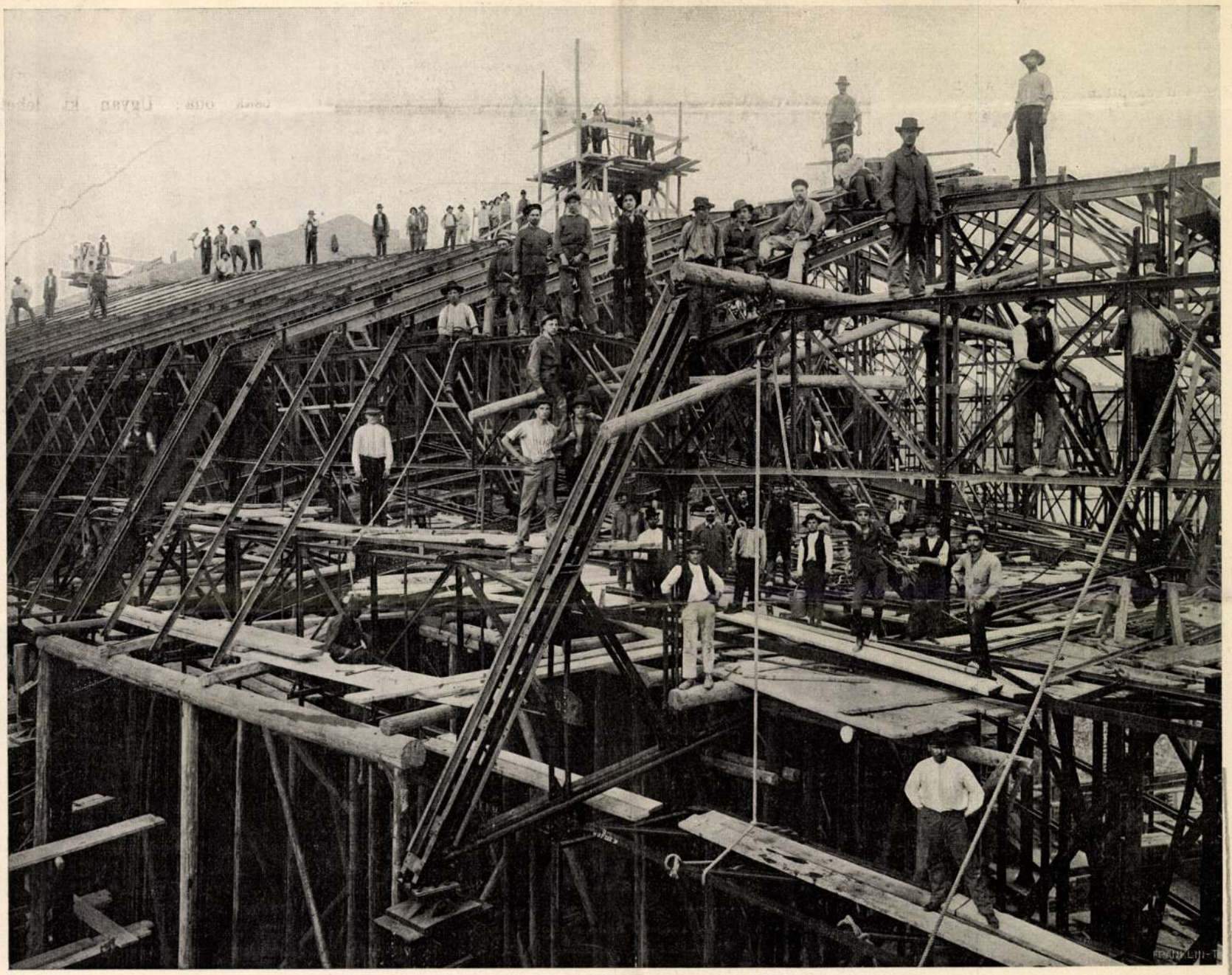

A FEDÉLSZERKEZET.

A BUDAPESTI ÚJ NÉPOPERA ÉPÍTKEZÉSE.

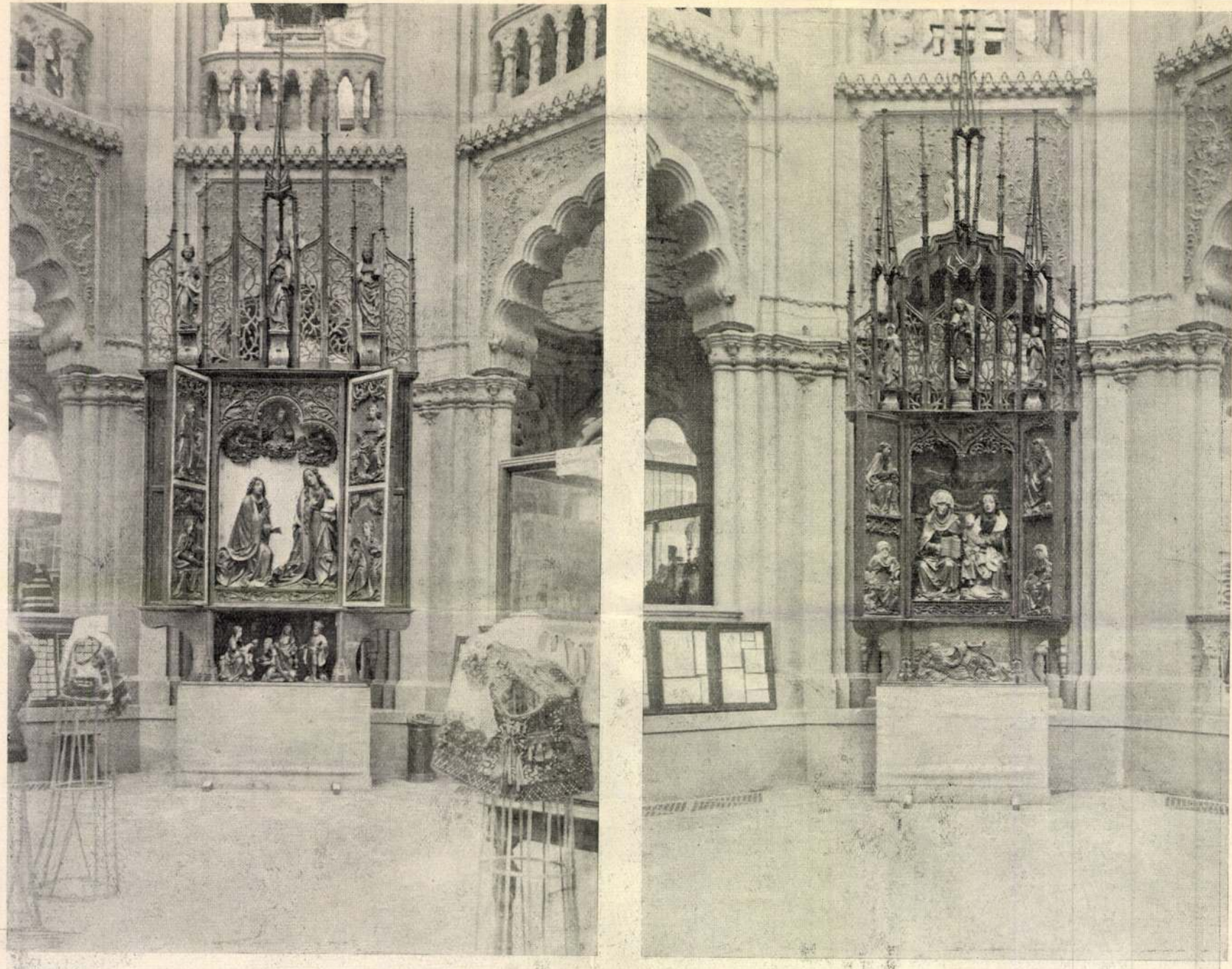

XVI—XVII. SZÁZADBÓL VALÓ FARAGOTT FAOLTÁROK A NAGYBÁNYAI TEMPLOMBÓL.

UJONNAN KIÁLLÍTOTT RÉGI MAGYAR FARAGVÁNYOK AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBAN.

Vas. Ujs. 1911. 702. l.

Nagybanyai István alcéhmester a kolozsvári képiró céhben, 1653.

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
359-362.
"A kolozsvári képirók.."

Nagybányai István, festő

Pásztortűz, 1927. 8 sz.
176. l.

Szelemen Lajos: Egy háromszárcíves erdélyi magyar festőművésztelek.

Gyulafehérvár (Bethlen Gábor palotá-
ját Nagybányai Képíró festette)

Pásztortűz, 1927. 8 sz.

176. l.

Kelemen Lajos: Egy háromszáreves erdélyi
magyar festőművészeti
emlék.

Gyulafehérvár (1632 ben itt lett mennyi
képiró István)

Pásztortűz, 1927 8 sz.
176. l.

Kelemen Lajos: Egy háromszázéves erdélyi
magyar festőműrészeti
emlék.

HENRI POINCARÉ.

1854—1912.

Julius 18-án a táviró az emberiség egyik legkiválóbb szellemének kimúlásáról hozott hírt: *Henri Poincaré*, a világhírű mathematikus és fizikus nincs már az élők sorában. A mathematika az utolsó évtizedekben annyira szerteágazó fejlődésnek indult és ma már oly rengeteg anyagot ölel fel, hogy hovatovább lehetetlen lesz egy embernek a mathematika egész birodalmát áttekinteni; hátha még a mathematikai fizikának önmagában is óriási területét hozzávesszük, akkor már oly anyagot kapunk, melynek meghódítása messze felülmúlja az átlagos tudós képességeit. Úgy vélem *Henri Poincaré* volt az utolsó, a ki a tudománynak e két hatalmas fejezetét teljesen magáévá tette, sőt mélyreható teremtő munkával gazdagította mindkettőt.

Poincaré valóban méltó utóda ama fejedelmi gárdának, mely a mathematikai fizika terén örök dicsőséget biztosít Franciaországnak: csak *Laplace, Poisson, Lagrange, Fourier* és *Cauchy* neveit említem. E tudósok a mathematikai problémák forrásait a természettudományokban, első sorban a fizikában keresték és oly mathematikai módszerek kidolgozásán fáradoztak, a melyekkel a fizika által természetszerűen felvetett kérdések megoldhatók. Ezáltal egyrészt a természettudományok jelentős haladását biztosították, másrészt helyes, gyümölcsöző irányba terelték a mathematika fejlődését. Újabban a mathematikában mindinkább eltérnek ettől az iránytól és tisztán a mathematikából merített problémákkal foglalkoznak, miáltal kiteszik magukat annak a veszedelemnek, hogy eredményeik, mint a valósággal kapcsolatba nem hozható, tisztán képzeletbeli fogalmak közti vonatkozások, kevesebb érdeklődésre számíthatnak.

Poincaré is igen sokat foglalkozott az úgynevezett tiszta mathematikai feladatok megoldásával; hiszen legelső nagyobb figyelmet érdemlő dolgozata is, melyet még bányamérnök korában tett közzé, a számelmélet egyik legelvontabb fejezetére vonatkozik; mind a mellett fáradságos kutatásainak vezércsillagaként ott lebegett szemei előtt a fizikai alkalmazás. Alig van a fizikának és csillagászatnak oly fejezete, melyet szellemes új mathematikai eljárások segítségével érdekes eredményekkel ne gazdagított volna. A mathematikust bámulatba ejti az a rendkivüli találékonyság, melylyel a mathematika legkülönbözőbb fejezeteinek eredményeit czéljaira fel tudja használni; azt mondhatnánk sport műszóval élve, hogy bámulatos

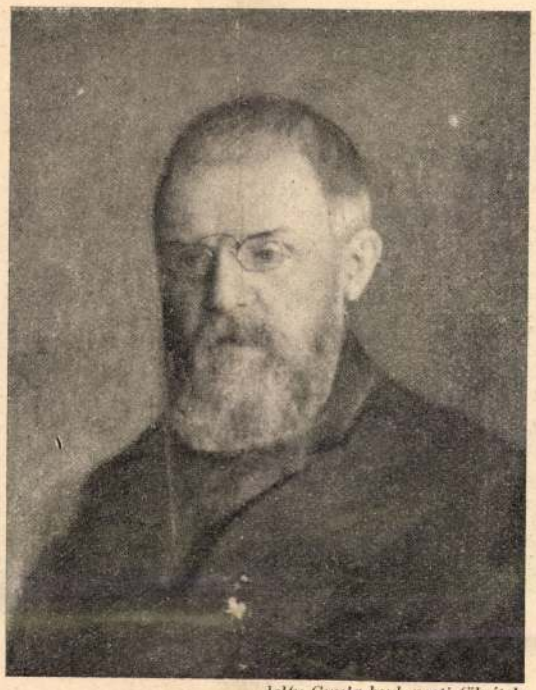

Jelfy Gyula budapesti fölvétele.

HENRI POINCARÉ.

a «techniká»-ja: csupa ötlet, szellemes fogás, melyekkel játszva győzi le az egyenes úton le nem küzdhetőnek látszó nehézségeket.

Nem fogom az olvasót vizsgálatainak részletes ismertetésével untatni; ez egyrészt még a legáltalánosabb jellemzés mellett is igen nagy terjedelmet öltene, másrészt csak a szakembert érdekelné, s ez is megtalálja igen találó és kimerítő méltatását ama *Poincaré* munkásságának jelentésében, melyet *Dr. Rados Gusztáv*, a műegyetem jelenlegi rektora, készített a Magyar Tudományos Akadémia megbizásából 1905-ben, a mikor a magyar tudós társaság *Poincarét* a Bolyai-díjjal tüntette ki (megjelent az Akadémiai Értesítőben és németül a «Mathematische Annalen»-ben). E helyett inkább *Poincaré*-nek utolsó éveiben kifejtett ama munkásságáról akarok szólni, a mely a tudományos búvárlatok módszereire, tudományos fogalmaink kialakulására vonatkozik és ilyenformán általános érdeklődésre tarthat igényt.

Az ilynemű fejtegetésekben persze megszünik a bizonyításnak és érvelésnek kérlelhetetlen szigorúsága, mely a mathematikai fejtegetéseknek fővarázsa; az ilyen természetfilozófiai kérdések nagy része felfogás és izlés dolga, a tudós inkább érzelmeit közli velünk, nem pedig meg nem dönthető érvekkel támogatott meggyőződését. Ezért van az, hogy ilyen természetfilozófiai dolgozatnál az érdeklődés fokmérője nem is annyira a tartalom, mint az iró személye. Mert az természetes, hogy csak annak a tudósnak a módszereire vagyok kiváncsi, a ki e módszerekkel élve, tudományát hatalmas lépéssel tudta előre vinni, míg az oly könyv, melynek szerzője csupán módszertani tanulmányokkal foglalkozott, csak mérsékelt érdeklődésre számíthat. Ez magyarázza azt a rendkivüli feltünést, melyet *Poincaré* természetfilozófiai irányú művei a művelt közönség legszélesebb rétegeiben világszerte keltettek (Science et hypothése, La valeur de la science, Science et méthode), melyekben főképen a mathematikai alapfogalmak kialakulásával és a mathematikai fizika módszereivel foglalkozik. Valóban kiváló szellemi gyönyörűség e művek olvasása, melyben a tudománya minden zugával annyira ismerős szerző minden gondolatát, megjegyzését találó példák egész sorával támogatja, élénkíti. *Poincaré* felfogását egész röviden a következőkben lehet összefoglalni: A mathematikai alapigazságok az emberi észnek részben önkényes megállapodásai, olyanféle konvencziók, mint mikor a nemzetek megállapodtak, hogy a Sévresben elhelyezett platinarúd hosszát fogadják el hosszúság egységeül; e mathematikai megállapodások azonban a külső világról szerzett benyomások hatása alatt keletkeznek, tehát hozzásimulnak, alkalmazkodnak a külső világ jelenségeihez és ez magyarázza meg, hogy az észnek ezek a megállapodásai a jelenségekre haszonnal alkalmazhatók.

Poincaré egyike volt a legtermékenyebb tudósoknak; tudományos dolgozatainak száma meghaladja a 300-at és valamennyi mélyreható, eredeti módszerekkel viszi előre valamely feladat megoldását. Szerzőjüket a világból kizárólag a tudomány érdekelte; még pillanatokra sem sikerült érdeklődését egyéb földi dolgokra terelni. A lázas modern élet ott pezseghetett körülötte, ő gondolataiba mélyedve alig szerzett tudomást a jelenségekről, semmiért sem hagyta el ama változatos képeket, melyek lelki szemei előtt megjelentek, folyton élvezte a világ legszebb harmóniáját, a mathematikai mennyiségek törvényeit. Igazi, mélységes, tökéletes szellemi életet élt. Gyenge fizikuma miatt nem érhetett magas kort, 58 éves korában örökre elszunnyadt.

A Magyar Tudományos Akadémia midőn a 10,000 koronás Bolyai díjat 1905-ben legelső esetben adta ki, a világ összes mathematikusai közül őt találta a díjra legméltóbbnak, 1906-ban pedig külső tagjává választotta; egyik természetfilozófiai munkája «Tudomány és föltevés» czímén a Természettudományi Társulat kiadásában 1908-ban magyar nyelven is megjelent.

Zemplén Győző.

ESTE FELÉ.

Oh, majd ha örök nyugalom borítja
Fáradt szememre fehér fátyolát,
S hová tusázó harczaim tüzében
Nem láttam, lelkem a Vég-ig belát:
Megszánjátok a rejtelmek kapuján
Dörömbölő, leroskadt követet;
S elsóhajtjátok sorsom angyalával:
Szegény lélek, mennyit nem szenvedett!

A napok úgy hullottak rám sötéten,
Mint milliom alkonyat gyászsora:
Lelkemen, e fehér üvegharangon,
Azt kongatták ki szomorún: Soha . . .
Soha vidámság piros lobogóját
Nem tűzik váramra angyalkezek;
Én, mint egy eltévesztett ember-átok,
Örökkön bolygó voltam és leszek.

Isten kilőtt sötét nyila a légben:
Suhogva szállok ezer sziven át;
És vért ütök és jajt ütök a sziven,
Míg zengem suhanásom gyászdalát.
Nem tudja senki: honnan jön, hová megy?
Csak fájdalom jár elvesző nyomán.
Forrása: ott buzog az ősi létben,
Országa: a nem ismert tartomány.

Gyötrődő gyötrelem, búsongó bánat,
A jajongó jaj vagy te, szellemem.
Meghalni nem tudó. Hiába hozza
Angyalhadát a Múlás ellenem.
A porba szórva: szelek viharozzák
Lelkemmel a gyászt, hol csak ember él.
A havasok magános gyásza: gyászom,
Fájdalmam sirja a sárga levél.

Majd egyszer elmerül napomnak napja
Örök sötétség tenger-mélyibe.
Majd egyszer megpihen a zaklatott szív,
S reáborul zászlónak: tört hite.
Az ős Mindenség visszavesz magába,
Egységem sokasággá szétomol.
Bár ott lobogok minden szem tüzében:
Keresnek majd és nem látnak sehol.

Oláh Gábor.

HAZAFELÉ.

Liliputi utak, piczi czikornyák.
Rémlik a falu s kirajzolódik.
Látom a tornyát.

Száguld a vonat. Szikrás füstöt ereszt.
S kővé meredten szökik előle
Sok Krisztus-kereszt.

Keresztülröppenve száz törpe tanyán,
Megáll a vonat és sírva fakad
Az édesanyám.

Lovászy Károly.

FÁTUM.

Versről álmodtam hajdan, hol nincsenek szavak:
Hol mosolygás és bánat egy messze, halk zenébe'
Olvad össze és elkong a csendes messzeségbe',
Mint falún a harangok, a hogy elhangzanak.

És hallom ezt a verset, naphosszat vele élek:
S hallom a görnyedt ősznek borzongós iszonyában
S hallom csendes estéken elhagyatott szobámban,
De elsuhan előttem, mint gúnytűző kisértet.

Oh mond keserűszájú, féltékeny hatalom,
Megváltó, örök versem meg sohsem irhatom?

És álmodtam egy nőről, a ki van is, de nincsen . . .
A ki kecses és bájos, mint könnyülábú lányka,
De fénylő asszony, a ki a nagy sötét csatába'
Könnyes, mosolygós arczczal segítsen a bilincsen.

És láttam ezt az asszonyt; kell, hogy itt éljen vélem...
Láttam, emlékszem fáradt, sötét tekintetére;
De mint a nagy álmokban — álmok örök késése, —
Későn nyulok utánuk, el talán sohsem érem.

Oh mond keserűszájú, féltékeny hatalom,
Könnyes, mosolygós nőmet meg sohsem kaphatom?

. . . Mert olyan szomorú az, ki álmot ezret látott
Soha utol nem éri a fénylő boldogságot.

Ifj. Bókay János.

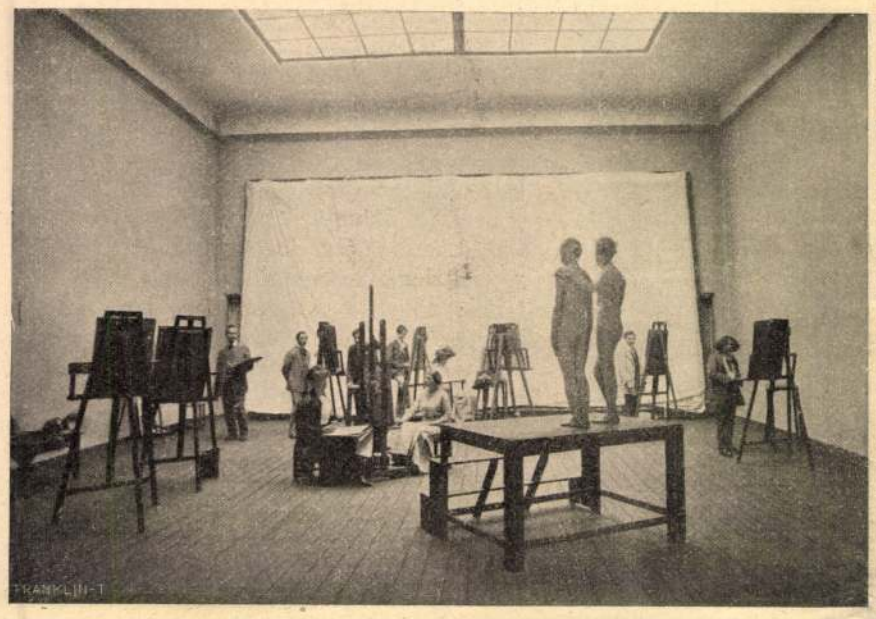

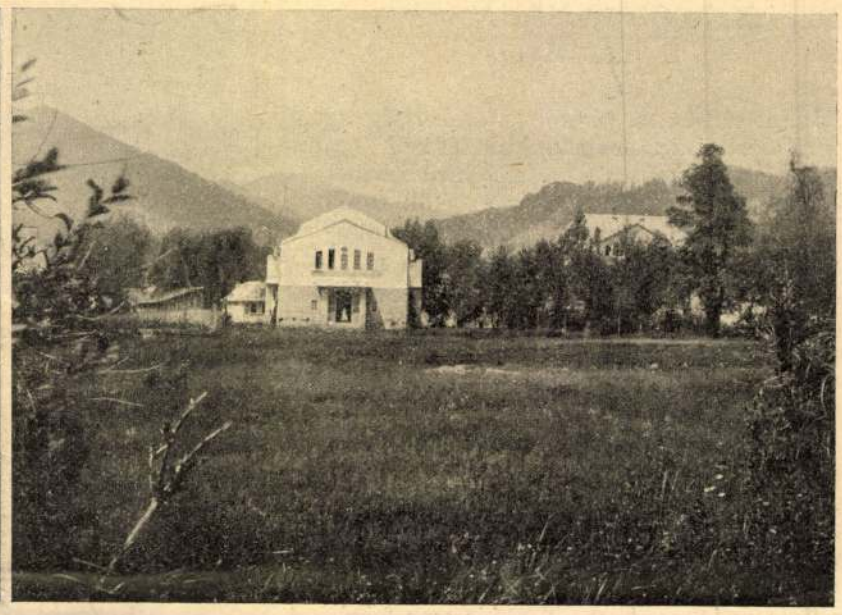

A NAGYBÁNYAI ÚJ FESTŐISKOLA KÖZÖS MŰTERME, S A FESTŐISKOLA ÉS MŰTERMEK ÚJ ÉPÜLETE

tással, a melyet az új művésziskola és a többi műtermek helyiségeiben rendez. Ezzel akarja dokumentálni, hogy Nagybánya neve mit jelent a magyar művészet újabb történetében. Rengeteg sok kép, rajz kerül itt kiállításra: a ki tizenöt év alatt megfordult, dolgozott Nagybányán, részt vehet ezen a kiállításon. Ez a kiállítás különben egészen lefoglalja most a nagybányai művészeket,* csak az iskolában folyik a munka. Hosszú időkön át egy nagy pajtaszerű csür volt a «szabad iskola».

Itt ülték-állták körül a modellt a növendékek, itt folyt a korrigálás s ha az eső megeredt, be kellett vonulni a csűr előtt lévő kis dombról a pajtába s várni, míg újra kiragyogott a nap a hegyek mögül.

Ma már hatalmas, tágas közös műterem áll a tanítványok rendelkezésére — hatvannál többen voltak a múlt évben a kolonián — s külön műtermek, a melyeket Nagybánya városa építtetett a múlt évben. De az igazi modell Nagybányán maga a természet, ez a csodálatosan szép kárpit, a melynél szebbet alig találunk Magyarországon. Mennyi szépséget, változatosságot nyújt ez a művészi szemnek, meglátásnak! Nagybányán azonban már nemcsak a művészet, hanem maguk a művészek is rég — polgárjogot szereztek. Már *nemcsak* művészek, hanem *nagybányaiak* (ezt a kedvesen furcsa megkülönböztetést ott hallottam). Lehet sokfélekép kommentálni!

* Thorma János, Ferenczy Károly és Réthy István fogják rendezni.

*

Szolnokon, a hol egykor Pettenkofen festegette tájképeit, ma valóságos kis művész tábor tanyázik: «Öregek és fiatalok.» Az öregek a törzslakók, a fiatalok azok, a kik csak ideiglenesen jönnek ide, közöttük a budapesti Képzőművészeti Főiskola huszonöt növendéke — ennyien vannak az idén. Az elkülönített kis kolonián csupa jókedv, mosolygás és munkakedv. Tele mindegyik műterem lakóval és — már képekkel is. Lehet itt is pingálni a körülzárt udvaron, de az egész Szolnok vidéke, a Tisza mente, a sok füzes — mind pikturának való anyag.

Reggeltől estig dolgozik itt mindenki; jó példával kell előljárni az «öregeknek» — a főiskolai növendékek okulására, a kiket a nyári hónapokban tanulni küldenek oda. Fényes, Szlányi és Zombory a «mesterek». Hogy mennyire szigorúan veszik a tanítást, a fegyelmet, csak el kell olvasni azt az ügyrendet, a mely huszonhat pontban irja elő, hogy mit — szabad és kell csinálni a tanítványoknak. A mult évi első, jelentéktelenebb kisérlet után az idei nyári-kurzus már igen szép eredményekkel biztat. Hogy ennek az újításnak milyen mélyen rejlő jelentősége van szinte kiszámíthatlan. Az iskola termeiből a szabad természetbe kerülnek ki még a tanulási években itt nem csupán a tudásuk bővül, hanem művészi fejlődésük, felfogásuk és szellemük megkapja azt a helyes irányt, a mely alapja lesz egész művészetüknek.

A tanítványokat különben a szolnoki művészeti egyesület nemcsak erkölcsi, hanem anyagi támogatásban is részesíti. A tanítótanárok három külön csoportban korrigálnak. Fényes Adolf a figurális, Szlányi Lajos a tájkép és Zombory Lajos az állatkép-festés «tanfolyamában» tanít.

Legtöbb baja van Zombory mesternek, a kinek nemcsak az állatképfestéshez kell értenie, hanem — az állatokhoz is!

Lippich István telepigazgatóval együtt ő gondoskodik az állatok «beszerzéséről». Ló, borjú, tehén, birka, ökör váltakozva «áll modellt» a tanítványoknak. Felette komoly művészi jelentősége van ennek az állatfestési oktatásnak; nálunk ez az első eset, hogy tanítványok ily értelemben, szabadban festenek állatmodellek után.

A szolnoki telepen dolgozó növendékek dolgaiból egyébként a tanfolyam végeztével külön kiállítást fognak rendezni. *Iván Ede.*

A NAGYBÁNYAI ELSŐ, SZABAD FESTŐISKOLA NÖVENDÉKEI MUNKAKÖZBEN.

MŰVÉSZEK MUNKÁBAN.

LÁTOGATÁS A NAGYBÁNYAI ÉS SZOLNOKI MŰVÉSZTELEPEKEN.

Visszatérés a természethez: minden idők és korok művészetének ez az annyiszor felszentelt, megihletett — néha cserbenhagyott — jelszava, ujjongva hódol neked ismét az egész magyar művészet!

Alföldi rónán, a hol nagy perspektivát rajzol a széles horizont, hegyek bérczei között, a hol változatos formációkat rakott egymás mellé a természet, intim ligetek árnyas fái alatt, a hol a lombok között besurranó napsugár szineket fokoz fel ragyogóbbakká, formák konturjait rögzit erősebbekké, vizek mentén, a hol fény és árnyék játéka jobban egybeolvad: száz és száz kéz idegein át fut vászonra, rajzlapra mindaz, a mit a művészi meglátás össze tud foglalni, elsurranó impressziókból meg tud fogni, vagy lassú és tartós megfigyelés eredménye gyanánt le tud magának szűrni.

Csak az utolsó évtizedben is, a hogy Gaugin és Cézanne kimondották az új igét (pedig az is a természet szava volt!), hányszor fordítottak hátat művészeink a természetnek, a mig azután az onnét eltávolódó út ismét visszavezette őket hozzá.

FÉNYES ADOLF A NÖVENDÉKEK KÖZT.

Hogy az egyik stilust keres a természet felkinálkozásában, formák vagy szinek hansulyozását, a másik konturokban igyekszik érzékelhetővé tenni művészi nyelvét, a harmadik, hogy Nagybánya gyönyörű bérczes vidékei vonzzák, a tiszaparti Szolnok füzes karaktere, siksága, vagy a kecskeméti vidék sajátos szépsége érdekli-e: a magyar művészet és művészek valami csodásan szép harmóniában együtt élnek ismét a természettel.

*

E napokban a nagybányai és szolnoki festőkoloniát látogattam meg.

Mily nagyszerű, érdekes és komoly munka folyik ezeken a művésztelepeken.

Valami érdekesen szép, különváltnak látszó életet él mindegyik, valójában azonban mégis közösek: közösek a munka komolyságában, az élettel és természettel való közösségben, és abban a szép harmóniában, a mely minden telepnek a patriarchalisság jellegét adja.

Nagybányának már műtörténelmi múltja és sok-sok tradiciója van! Nagyszerű múlt ez a magyar művészet történetében. Tizenöt év múlt el azóta, hogy a Münchenből hazatért magyar művészek egy nagyobb csoportja letelepedett ezen a gyönyörű vidéken, hogy Hollósy Simon mester évről-évre megjelent itt tanítványaival. A tanítványokból ma már «mesterek» lettek, a kik a többi koloniákon irányítják a fiatal művészeket és tanítványokat.

Tizenöt év emlékét örökíti meg a napokban Nagybánya városa azzal a nagyszabású kiállí-

A JÁMBOR MODEL.

A BUDAPESTI KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA NÖVENDÉKEI A SZOLNOKI MŰVÉSZTELEPEN.

— Nyomorult kigyó, mindent tudok! — dörögte.

Siránkozó asszonyi hang válaszolt:

— Ártatlan vagyok, hidd el... Egy szó sem igaz.

— De láttalak. Vele láttalak. A karjaiban láttalak. Még tagadod!?

Görcsös zokogás hallatszott...

— Most leszámolunk. Megfojtalak. De előbb térdre! Imádkozzál! Kérj bocsánatot Istentől, ne mondhasd, hogy bűnben öltelek meg és a kárhozatba löktelek. Megérdemelnéd ezt is. De én a lelked halálát nem kivánom. Csak a testedet, azt a gyönyörű, hitvány bűnös testedet ölöm meg. Három percz időt adok. Nézd. Előveszem az órámat. Három percz. Imádkozzál.

— Oh, irgalom, irgalom... Engedj élni... Csak egy napig még... Az élet oly szép és én fiatal vagyok... — könyörgött a nő szivettépően, majd az ablakhoz rohant és kikiáltott:

— Segítség! Gyilkos! Segítség!

— Hiába ordítasz. Istennél a segítség, — dörögte kegyetlenül a férfi — kiáltásodat itt senki sem hallja meg... Itt egyedül vagyunk és itt leszámolunk. Három percz, és megfojtalak...

A rendőr intett; a kihúzott kardját ideadta nekem, mig ő revolverét fogta kezébe. A fal mellett osontunk a kapuhoz, mely legnagyobb meglepetésünkre nyitva volt. Akadálytalanul léptünk be a tornáczra is, majd onnét az előszobába, a hol egy térdnadrágos lakáj állt elénk azzal, hogy az úr most senkit sem fogad, az úr most — dolgozik.

— A törvény nevében! — kiáltotta a rendőr és fellökve a lakájt, berontott a szobába, utána én...

Mint a rendőri riporterek irják: «rémes látvány tárult a belépők elé». Felhangzott a vérfagyasztó sikoly, melyet a jóimént, kint az erdőben hallottam. A szép asszony a padlót borító szőnyegen hanyatt feküdt; a férje rajta térdelt, és vérben forgó szemmel, a nyakát szorítva, fojtogatta:

— Meghalsz, bestia!

A rendőr revolverével a férj elé ugrott:

— Add meg magad! — kiáltott rá.

A férj egy-kettőre felugrott és csodálkozva nézett a rendőrre. Az asszony is felült a szőnyegen, rendbe hozta az összeborzolt haját, lesimogatta ruhája gyürődéseit, és értetlenül bámult reánk.

— Mit akar? Ki hitta magát? — kérdezte a férj a rendőrt álmélkodva, majd hozzám fordult:

— És ön mit keres itt? És ha már eljött, mért hord kivont kardot sétapálcza helyett?

Az asszony fölkelt, és nyugodtan leült egy székre:

— Furcsa emberek, — mondotta, és úgy nézett ránk, mintha négerek volnánk.

Ötöltünk-botoltunk, magyaráztunk. Én vittem a szót és elmondtam mindent. A férj hahotázva kaczagott, majd megszorította a kezemet:

— Köszönöm, köszönöm. Ilyen jó kritikát még sohasem kaptam, — majd a feleségéhez fordult — köszönd meg te is, Eliz, olyan jól játszottuk el szerepünket, hogy azt hitték, hogy csakugyan hitvesgyilkosság készül...

De a rendőr nem engedett a tekintélyéből. A házaspárnak be kellett mennie vele a rendőrségre, a honnét alázatos bocsánatkérés mellett távoztak csakhamar.

Egy hírneves művészpárt gyanusítottam meg, a kik egy új drámának a két főszerepét próbálták. A társulat csak harmadnap jött utánuk a tengerparti fürdőhely szinházába, és ők addig is próbákat akartak tartani. Különálló, magányos villára ép azért volt szükségük, hogy próbáikkal, melyek nagy lármával járnak, ne háborgassanak senkit, és ne adjanak félreértésre okot, a mi egyébként nem ezuttal történt először. Az asszony czélzása a lapok magasztalására, nem a rablási riportra vonatkozott, hanem egy szinházi műbirálatra, a melyet azonban én nem olvastam el. Hálából azért, hogy akaratlanul is, és bár kissé különös formában, meghódoltam tehetségük előtt, összes előadásaik alatt, minden este külön páholy állt rendelkezésemre... A nagy jelenet, a melyet a rendőrrel megzavartam, a harmadik felvonásban fordul elő...

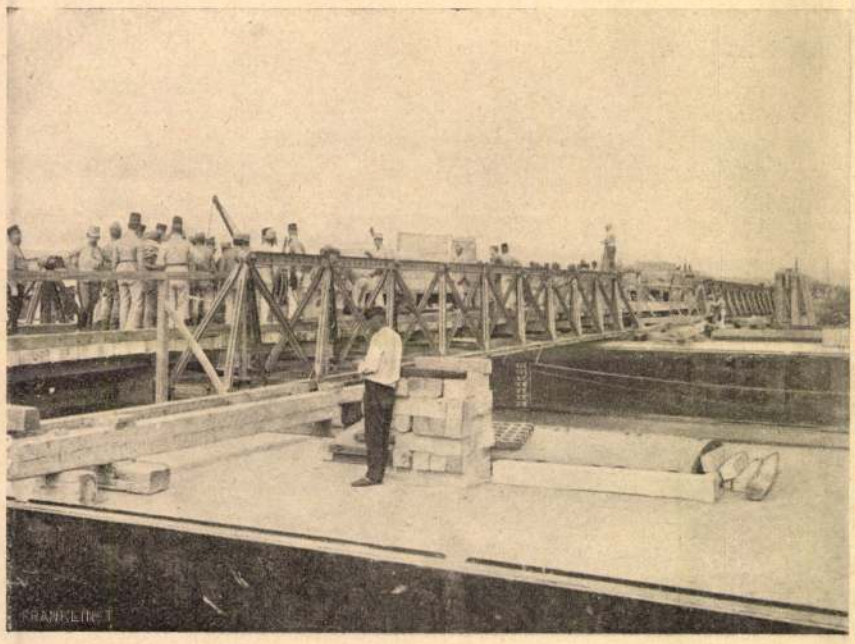

A Herbert-féle vasrácstartók az uszályhajókra felrakva (a hídon Herbert ezredes, a tartók konstruktora).

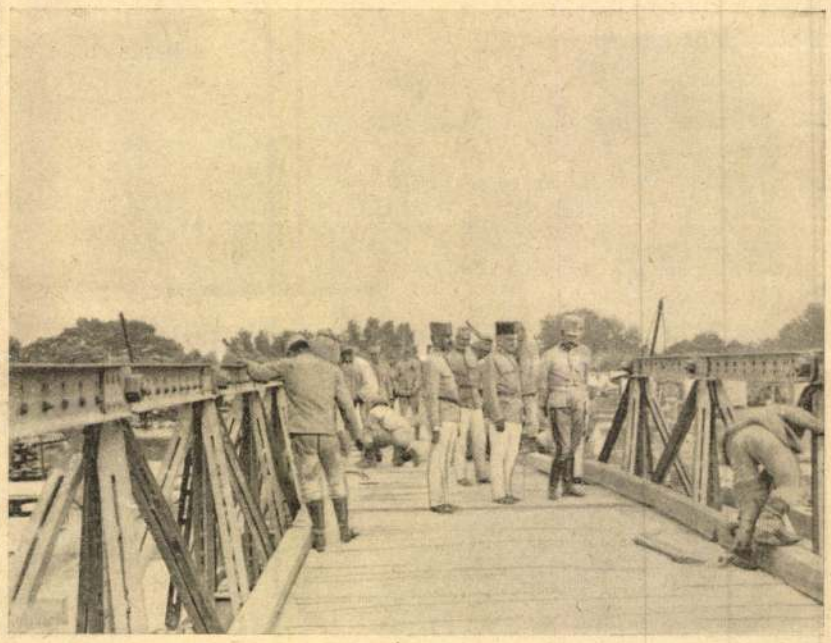

József főherczeg a Herbert-féle tartók összeállítását szemléli.

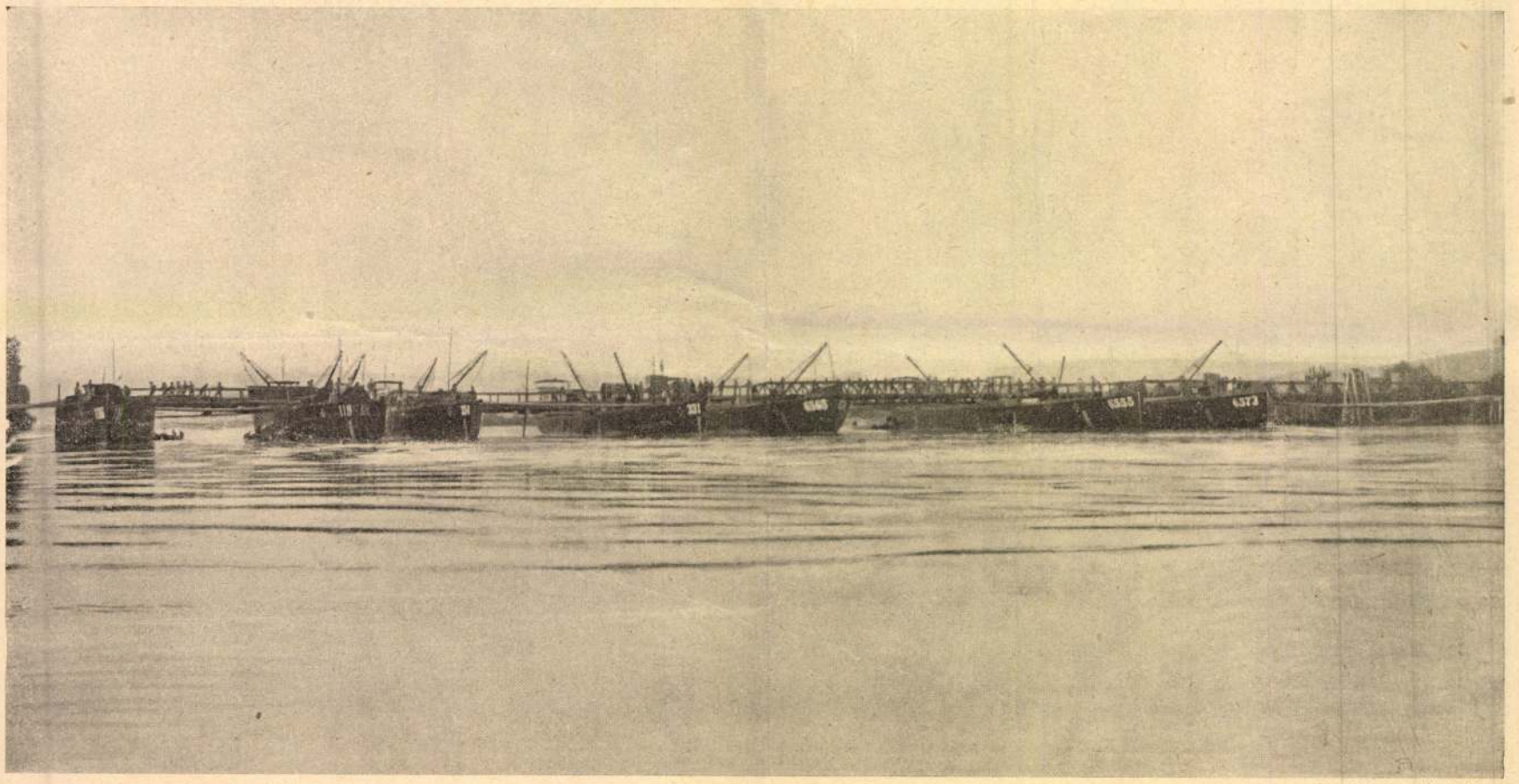

Deseő Lajos fölvételei.

A DUNAI UTÁSZ GYAKORLATOK BUDAPEST FÖLÖTT. — A HAJÓHID, MELY HÁROM NAP ALATT KÉSZEN LETT.

Nagy sikerrel rendezte tánc-matinéját Véghelyi Illy és Halmy Lujza

De mire emlékeznek majd a mai gyerekek, ha késő évek múlva visszagondolnak a mostani husvétokra?

Erre a kérdésre némi joggal lehetne válaszolni azt, hogy ugyan kérem, a mai gyereknek kisebb gondja is nagyobb, mint hogy zsebórával, zöldbékával, ravasz, gomblyukba való kis virágbokrétákkal locsolgassa a lánypalántákat. A mai gyerek gázmaszkot hord az efajta naivságok ellen, illetőleg gázmaszkot hord különböző hadigyakorlatozásai közben is, azonkívül pilótának készül, öklömnyi korában megtanul már bánni tudni a gépfegyverrel — mit akarjuk hát ezt a gyereket locsolómulatságra vinni, mikor már babszemkorában: cserkészgenerális.

A válasz tagadhatatlanul figyelemreméltó, de hála a Gondviselésnek, nem egészen így áll a dolog. Nincs semmi baj, mert a fiatal urakban és ifjú hölgyekben is szív dobog még és nem olajmotor. Épp ezért, ha a blazírt kor meg is semmisít egy-egy apró örömöt, vissza lehet szerezni még mindent, csak figyelmeztetni kell kicsinyeket, nagyokat egyaránt, hogy ne hagyják kifosztani magukat, mert épp ez a sok-sok apró öröm — mint például a husvéti öntözködés is — derűje, fénye, bája, kincse az ifjúságnak.

Az ilyen figyelmeztetés sokszor elkelne más alkalmakkor is, különösen ma, mikor a gyereknépnek amúgyis sok öröm kiesik az életéből. Nemcsak a gyereknépnek, de a fiatalságnak is, nem is szólva az öregekről, akik főképp abban hasonlítanak a régi öregekhez, hogy ők is fejcsóválva nézik, milyen más lett a világ.

Hát bizony más lett, épp ezért küldjük óvóhelyre mindazt, ami még megmenthető. Érdemes.

Ezt igazán elhihetik nekünk a mai fiatalok, nekünk, akik még ma is érezzük a husvéti locsolóvíz illatát boldog gyermekkorunk egyéb, örökre elszállt örömpillangói után . . .

Véghelyi Illy a székely jelenetben

Negyvenöt éves a nagybányai

Ferenczy Károly: Márciusi est

Hollósy Simon: Kukoricahántás

A megújuló magyar festőművészet történetében kivételes hely illeti meg a csöndes szatmármegyei városkát. A század második felében európaszerte általános jelenség a rokon művészek csoportosulása, mintha egyesült erővel küzdenének a konvencionalizmus törvényei ellen, hogy régi szabályok helyett új és egyéni jogokat iktassanak törvénybe. Ilyen elvek késztethették a barbizoniakat, karlsruheieket vagy düsseldorfiakat és a beuroni szerzeteseket a csoportosulásra. Majdnem kivétel nélkül az akadémikus merevségek lerombolására szövetkeztek. Reálisabb táj- és életszemléletet varázsoltak elő a környezetből, melyet a klasszikus és akadémikus korszak elfelejtett közelről szemügyre venni, megcsodálni vagy újra felfedezni. Ez a naturális élmény utáni vágyakozás hozta létre a természetkutató festők csoportját, akik hátat fordítva a beállított modelleknek és a függönyökkel szabályozható megvilágításnak, a zöld mezőn, a borongós erdőben, a nyugodt tó partján vagy a szelíd dombok hajlatában keresték elő vásznaikat és festékeiket, hogy minden raffinéria nélkül örökítsék meg a természet egyszerű szépségeit.

Így született a milleneum évében Holóssy Simon vezérlete alatt a nagybányai művésztelep is. Merő véletlenként adódott, hogy épp ekkor két nagybányai születésű növendék járt Hollóssy iskolájába: Réti István és Thorma János. A két tanítvány tanácsára kereste fel még ez év nyarán a mester Nagybánya festői vidékét s ettől kezdve hat éven át elmaradhatatlan vendége lett a fernezelyi patak tájának. Időközben mind többen érkeztek a művésztelepre. Itt találkozott a finomlelkű Ferenczy Károly az impresszionista Csók Istvánnal, az őszinte Glatz Oszkár a nyugtalan Iványi-Grünwald Bélával. A festők Münchenből és Párizsból érkeztek, szívesen jöttek, Nagybánya nem volt szervezett iskola, a különböző törekvésü mesterek sza-

Thorma János: Október elseje

művészbelep

badon és függetlenül társultak a magyar táj megörökítésére.

A szervezkedés csak jóval később kezdődött, már a második nemzedék idején, közvetlenül egy évvel a világháború kitörése előtt. Ekkor alakult meg a Nagybányai Festők Társasága, a művésztelep virágkorát éli és a fiatal festők talán többre becsülik, mint a képzőművészeti főiskolát. Nyaranta itt találkozik minden fiatal főiskolás növendék. Így született meg a független és öntudatos magyar művészet — körülbelül eddig tartott, míg hazai festőink egyvonalba kerültek a nyugatiakkal. Nagybánya segítségével értük utól sokban a franciákat és magyar ízlés szerint, hagytuk el vagy kanyarodtunk el végleg a németektől.

Az alapító mester, a déli vérmérsékletű Hollóssy neve kissé megkopott az elmult évtizedek alatt, ma már a beavatottakon kívül kevesen értékelik a Kukoricahántás szépségeit. Kétségtelen, hogy kissé kalandortermészet volt, aki ügyesebben szervezett, tanított és agitált, mint amilyen kitartással saját művészetét szolgálta. Inkább buzdított és terveket szőtt vagy követendő elvekre tanította a fiatalabb nemzedéket. Híresek voltak a müncheni Bräuokban tartott lángoló programbeszédei, a tanítványok valamennyien hatása alá kerültek, mert kivétel nélkül tisztelték erős hitét és erős meggyőződését. Ilyen lelkesedéssel hirdette negyvenöt évvel ezelőtt az új művészeti ideák jogosságát Nagybányán. Művésztársai és később a tanítványok tanítványai az új magyar festőművészet legerősebb vezetőrétegévé lettek. Innen indult el az öntudatos és független nemzeti művészet, mely immár európai értékeket hozott létre. Nagybánya mindenekelőtt felszabadulást jelentett a külföld gyámkodása alól, Ferenczyvel, Csókkal, Glatz Oszkárral tettük az első biztos lépéseket a fejlett Nyugat mellett, tehetségünket, szép utáni vágyunkat és igaz értelmünket bizonyítottuk.

RADOCSAY DÉNES

Réti István: Interieur

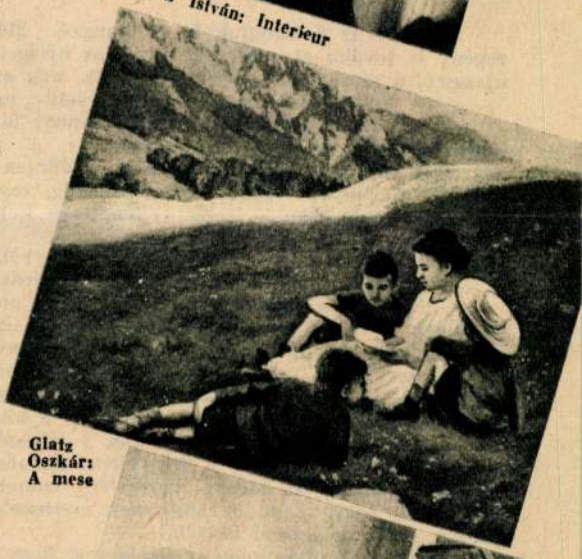

Glatz Oszkár: A mese

Csók István: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre

Képes Krónika
1941. márc. 27 (14. sz.)

A SZALON SARKÁBAN

— Hallotta, asszonyom, hogy egy magyar moziszövegíró megtagadta a darabját?

— Hallatlan, hogy az ember miket hall ma, holnap és holnapután...

— Szóval, tudja...

— Persze; a film rendezője csak az eredeti darab alapötletét tartotta meg, viszont a kitünő komika kivett hamis fogsoráért s a srammlizó italos parasztokért az igazi írót nem terheli felelősség.

— Tehát mi következik ebből?

— Ez attól függ, hogy az író jobb író-e, mint amilyen jó rendező a rendező? Én azonban inkább arra vagyok kíváncsi, hogy ennek a filmnek a tendenciája kitől való s akkor mindjárt el lehetne dönteni, hogy a rendezőnek nem lett volna szabad rendezni, vagy az írónak nem lett volna szabad írni.

— Az írónak mindenesetre mindig szabad írni.

— Nana! Az a kérdés, hogy mit?

— Kérem, ha olyan van benne, ami meg nem engedhető, azt a cenzura úgyis...

— Kérem, a cenzurát kapcsoljuk ki itt és pedig a filmcenzurát is, mert azoknak esetleg még ki kell engedni valamit, amit viszont igaz író nem engedhet ki a keze közül. Például a giccset, vagy azt a müvet, amelyben az író nemcsak a szabadsággal él, hanem a felelőtlenséggel is... Én tudniillik azt hiszem, hogy nemcsak az ujságírónak és a szerkesztőnek van felelőssége, hanem sokkal inkább az írónak és a költőnek!

— Miért?

— Mert az ő hangjuk továbbhangzó. Még egy közepes vers vagy egy közepes regény is tovább él, mint az egynapos ujságcikk, ezért — de meg azért is, mert az ujságíró, a szerkesztő gyorsan dolgozik, míg a költőt, az írót nem kergeti a tatár...

— A tatár nem, Asszonyom, de esetleg az előleg...

— Akkor is legalább háromszor annyi ideje van minden szónak a leírására és mérlegelésére, mint az ujságírónak és a szerkesztőnek, a cenzorokról nem is beszélve, akiknek pillanatok alatt kell dönteni. Az író azonban, aki azt a jogot követeli magának, hogy az örökkévalóság, vagy legalább is az irodalmi halhatatlanság számára ir, annak igenis rettenetesen kell éreznie a betű felelősségét.

— Itt miért jut ez most az eszébe?

— Mert elolvastam Márai Sándor könyvét.

— A Kassai őrjárat talán a legszebb írása...

— Nem az a fontos benne, hogy szép, mert Márainak mindig minden mondata tökéletes volt. Szóval, e pillanatban igazán nem az a fontos, ahogyan, hanem az, amit mond. Író ilyen kíméletlenül, ilyen önítélő szigorúsággal nem gyónt még a nyilvánosság előtt és nem tett hitvallást olyan eszmék mellett, amelyekhez való elszakíthatatlan közelségét talán öt év előtt — még ő maga sem tudta... Ha az íróknak volna iskolája, előírnám, hogy ezzel a könyvvel kell kezdeni a tanítást.

— Igen, de ez a könyv nemcsak a vallomásé, hanem a megtisztulásé is. A lelkiismeretvizsgálaton túl és a kegyetlen őszinteségen túl ebben a könyvben nem is Márainak, hanem az európai keresztény írónak katharzisa folyik le a szemünk előtt. Higyje, el, Asszonyom, az embernek mesterségesen kell elfojtania a meghatottságát, amikor erről az írásról beszél.

— Igen, az olvasónak az az érzése, hogy tényleg a kassai dómot épitő ősök, a városokat, tehát a magasabb rendü kultúra életét munkáló és fenntartó ősök lelke szólal meg ebben a könyvben. Nem az a nyegle és félmüvelt áleurópaiasság, amely egy időben különböző jelszavak alatt elömlött körülöttünk, hanem az az európaiság, amit Márai egy hitvalló bátorságával ebben mond ki: a keresztény erkölcs.

— Mit szól hozzá, hogy a miniszterelnök azt mondta, fokozottabban kell nevelni a keresztény társadalmat?

— Arra gondoltam, hogy meg fogjuk hallgatni, de félek, tudjuk-e követni. Tudniillik, minden nagy magyar szellem századokon át újra meg újra ezt kiáltja a magyar fülébe. Zrinyi Miklós, Pázmány Péter, Kölcsey Ferenc, Széchenyi István, Petőfi Sándor, Zichy Nándor, Grünwald Béla, Tisza István, Andrássy Gyula, Apponyi Albert... „Elvész az én népem, mert tudomány nélkül való!" — mondta az egyik legnagyobb magyar szellem. A magyarság pedig ezeket mindig úgy hallgatta, mint a lelkiismeretét... valószinüleg azért is nem hallgatott rájuk.

— Adyt kihagyta.

— Igen és egyszer majd elmondom, hogy miért?... Jó estét!

— thl —

Nagybánya

Mindörökké Nagybánya?

Monstre kiállítás a Nemzeti Galériában

Borús századvég van, balsejtelmű ezredvég van, és ráadásul undok télvége. Mint zöldsalátát a vitaminhiányos test, a közönség egyszerre csak rávetette magát az impresszionizmusra. Avantgárd és szocreál, modern és posztmodern absztinenciák után, úgy látszik, nagy táperő rejlik a tiszta, természetes színekben, a pillanat költészetében, az örömből festett kép újrakóstolásában. Pár éve Londonban a Pissarro-retrospektív aratott hiszterikus sikert. A bécsi Monet-gyűjteményesre – a hírek szerint – három héttel előre kell megváltani a jegyet. Nagybánya nekünk itt és most olyan kívánatos, mint csokor hónaposretek között egy bokréta újhagyma, sárgarépakarikákból vetett gazdag ágyra szépen szortírozva.

Formakritika

A Budapesti Tavaszi Fesztivál nyitórendezvényéhez sok hasonlat illik, de a vitamin-zsardinett aligha. Ha egy kiállítás végighömpölyög a Nemzeti Galéria földszintjén, majd fölszökik a második emeleti kupolatermekbe, hogy aztán rendíthetetlen nyugalommal továbbáradjon a harmadik emelet körbekígyózó folyosóira, a teresedő sarokfordulókkal egyetemben, az inkább olyan agyonpakolt zöldségeskamionra emlékeztet, amely a legelszántabb gourmand-t is visszariasztja az áru ínyenc gusztálásától.

Bár nem is a műtárgy mennyisége a leginkább elkedvetlenítő dolog ezen a kevéssé nézőbarát tárlaton. A jelzett esztétikai diagnózis szerint ugyanis Ferenczy Károlyból nagyon sokat, Hollósyból, Thormából, Rétiből, Glatzból, Csókból éppen eleget, Iványi-Grünwaldból, Czóbelből, Zifferből, Mikolából tetemes dózist, Göröncsér-Gundelből, Maticska Jenőből, Vesztróczy Manóból jó pár falatot elbír a látásgyönyörtől évtizedek óta megfosztott vizuális szervezet.

A baj a tálalással van.

Tegyük föl, hogy a Színek és fények, a Nagybánya a változó időben, valamint a Mesterek és tanítványok alcímekre bomló monstre kiállításra informálatlan vendég érkezik. Egy kedves vadember. Egy normális idegen. Egy egészségesen műveletlen alak. Aki nem tudja – honnan is tudná?! –, hogy a csoport Münchenben került össze, Hollósy karizmatikus személyisége következtében. Hogy az egymással csendesen rivalizáló Réti és Thorma, valamint egy lelkes polgármester rámenősségének köszönhetően utazhatott Nagybányára a társulás. Hogy az igazi tekintély, az erkölcsi mérce, a legnagyobb teljesítmény mindazonáltal mégis a szófukar Ferenczy Károlyé volt. Hogy Iványi-Grünwaldból pattant ki a tagadás ősi szelleme, és az ő tanítványai rúgták föl elsőként az alapító atyák programját. Hogy Nagybánya körül a tízes években egyre több intézmény szerveződött, és egyre kevesebben érezték „hites helynek" az erdélyi várost. Hogy az első világháború után és a romániai fennhatóság alatt a Nagybányai Festők Társasága immár csak nevében volt jogfolytonos a nagy időkben szerveződő művésztelleppel.

Röviden, hogy a nagybányai festészet nekünk, magyaroknak hatalmas történet. Művészettörténetünk talán legdicsőbb sikersztorija. Nemzeti büszkeségünk része. Védett érték.

A hozzánk vetődő kedves vadember számára ez a látvány néma marad. A művek mellett nincs magyarázó szöveg. A szoros időrend – leszámítva a kezdeteket – nincs betartva. A tájékozódást segítő életrajzok, programok, dokumentumok hiányoznak, illetve oly esetlegesen kerülnek elő, mint az a tonettfogas, amely a tárlatdzsungel egyetlen berendezett enteriőrrészleteként, a rajzolt asztallapokról elhíresült Berger Cukrászda megidézett körletét „korfesti".

De talán a hozzánk vetődő kedves vadember mégiscsak rendelkezik annyi finom, természetes érzékkel, amennyi egy mesebeli vadembertől általában elvárható. Talán csak megérez valamit a minőség rejtélyéből, illetve a minőség még rejtélyesebb lassú elszivárgásából. Kvalitásérzéke talán csak kipótolja azt, amit a rendezők elmulasztottak vele közölni. Csók Árváinál például fölfigyel arra a kék színre, amely a leheletrajzolatot tapintatos reflexekkel az alkonyodó város melankóliájához igazítja. Ferenczy Háromkirályokjánál például rácsodálkozik arra a derengő zöld színre, amelynek izzását legföljebb részben igazolja az árnyékos erdő, mert a drapéria csodát sejtető belső sugárzására úgy sincs indok. És Ziffer utcarészleténél fölkapja fejét arra a vörös színfoltra, melynek körvonala hiába mintáz kapubejárót, erőssége oly nagy, hogy eloldozódva tárgyától önálló, szabad életre kel. És persze számítanunk kell a kedves vadember minőségérzékére akkor is, amikor előkerül a kiállítás belső arányainak a kérdése. Ha ez az érzék valóban ép, akkor talán megérzi, hogy a képek (és rajzok) bizonyos csoportja *valaminek* a kezdete, a képek (és rajzok) megint más csoportja ennek a valaminek a lényege, meg hogy a képek (és rajzok) további csoportja – bármennyi is legyen ebből a kiállításon – valójában nem tartozik a többiekhez.

Tartalomkritika

A vadembernek jó, ő kedvére válogathat. Az információkat rendszerezni vágyó kevéssé ártatlanoknak már nem olyan jó. Azoknak, akik a látványt értelmezni is akarják, azoknak, akik a „nagybányai történeten" keresztül Magyarország kitüntetett pillanatára is kíváncsiak. Tehát azoknak, akik csökönyösen várnak választ néhány elég makacsul ismételgetett szakmai kérdésre.

1. Milyen közegből fejlődött ki Nagybánya előzménye, az úgynevezett gyöngyház- vagy tejfölrealizmusként jellemezhető stílus?

2. Mennyiben váltak impresszionistává a nagybányaiak, illetve mennyiben maradtak a régebbi tradíciók foglyai?

3. Mi verte szét valójában a nagybányai piktúrát?

Ezekre a kérdésekre a kiállítás látványa vagy nem ad választ, vagy kevés választ ad, vagy hamis válaszokkal próbál megtéveszteni.

Részletezve immár a pontokat.

1. Világosan festeni, árnyék nélkül festeni, póztalan, plebejus témákat festeni a múlt század nyolcvanas éveiben lázadó magatartásnak számított. Akkor is annak minősült, ha az igazi modernek, a merészebb franciák ezen a fázison már rég túl voltak, akkor is annak hatott, ha a korszerűsödő műkereskedelem a müncheni Glasspalasttól a düsseldorfi galériákig árban is felértékelte az akadémikus sötéttel szembeforduló új generáció termését. A tárlat rendezői, Csorba Géza és Szűcs György a múzeum állandó kiállításáról (olykor a raktárakból) ki is hozatták a „prenagybányaiak" közhelyig reprodukált műveit a Tengerihántástól (Hollósy) a Kertészekig (Ferenczy), Bilcz Irén képmásától (Thorma) a katalóguson kívül szereplő Hadúr kardjáig (Iványi-Grünwald). Az erőből csak arra futotta, hogy az ismert képek – mint lövés után a fölrebbenő, majd és a sürgönydrótra visszaszálló verebek – más sorrendben kerüljenek ugyanannak a háznak a falára, ahol egyébként is őrzik őket. Az erőből arra már nem futotta, hogy megzenésítsék a katalógus egyik legalaposabb tanulmányszerzőjének, Szinyei-Merse Annának a dolgozatát (A nagybányai festészet plain air előzményei), s hogy kikölcsönözzenek a Szépművészeti Múzeumtól egy Bastien-Lapage-t, egy Courtenst, egy Leiblt, tehát műveket azoktól a rokonlelkektől, akiktől van szerencsénk képeket bírni, és akik minden lábjegyzetnél világosabban érzékeltethetnék az Európával való akkori közösségünket, de egyben különlegességünket is.

Egyébként aligha új ez a rendezői ötlet. Ha a párizsi nagy Munch-kiállítás nem restellette a rokonnak számító Toulouse-Lautrecet, ha a New York-i nagy Max Ernst-kiállítás nem félt Kleet és Duchampot analógiaként fölvonultatni, akkor nincs miért gátlásoskodni. Csak udvariasan másolni kellene.

2. „A nagybányai művészetről megváltozhatnak a vélemények, de arról soha, hogy mekkora erkölcsi jelentőségű volt a nagybányai csoport föllépése és szereplése" – írta Ferenczy halála után Fülep Lajos, aki pontosan érezte, hogy a csoportkohézió természete inkább etikai, semmint esztétikai alapvetésű. Persze: eljutott ez a piktúra ahhoz az impresszionizmushoz, amelyhez eljutni a kudarcra ítélt Majális esete óta már régóta esedékes volt. A szabadban festés után az iskola főszereplői hamarosan rátértek a napfényfestésre, a napfényfestés diadalra juttatása után tiszta formákkal és romlatlan valőrökkel láttatták a figyelt valóságot. Persze: felkarolta ez az iskola a polgári liberalizmus akkori szent ügyét. Annak rendje-módja szerint, végig is illusztrálták a szabadelvű zsidó költő, Kiss József verseit, mert a nemeslelkű festők a Tiszaeszlártól fertőzött magyar közgondolkodás bűnei alól így reméltek hatékony föloldozást.

De impresszionizmus ide, emancipációs gondolat oda, virtusok epicentrumában maradt a Nagy Téma, a felettes fogalom megjelenítésének vissza-visszatérő szándéka. Nietzsche hiába jelentette a világnak, a nagybányaiak számára még nem halt meg az Isten. (Ír erről a katalógus két legjobb tanulmánya Szabadi Judit Ferenczy kapcsán, és Sinkó Katalin a szakrális tárgyválasztás ürügyén. Kár, hogy a cikkírók többsége beleesik a kiállítás általános hibájába: a fontost keveri a mellékessel, a lényeget a lényegtelennel, mintha a dolgozatok szerkesztő nélkül, a saját lábukon mentek volna a nyomdába.) A téma impresszionisztikus megjelenítése és a kivitelezhetetlen anyagidegen téma tehát Nagybánya első nemzedékének igazi traumájává vált. A haza és haladás ügyének újraélt konfliktusává. A nemzeti és a polgári igények békíthetetlen harcává. Milyen jó lett volna ezeket a nagy fényes kudarcokat összehasonlítani! Például egy légtérben látni Hollósy Rákóczi induló-vázlatait, Thorma Aradi vértanúkját és Réti Honvédtemetését. Igaz, ezt az élményt sem adnák ingyen. Ehhez a raktárból elő kellett volna keresni a nem agyonreprodukált képterveket, ehhez restaurálni kellett volna egy 400x800 centiméteres vásznat, ehhez le kellett volna akasztani egy festményt a megszokott helyéről és átvinni máshová. De hát mi végre való egy művészettörténeti kiállítás, ha nem az efféle szellemi izgalmak fölajzására?

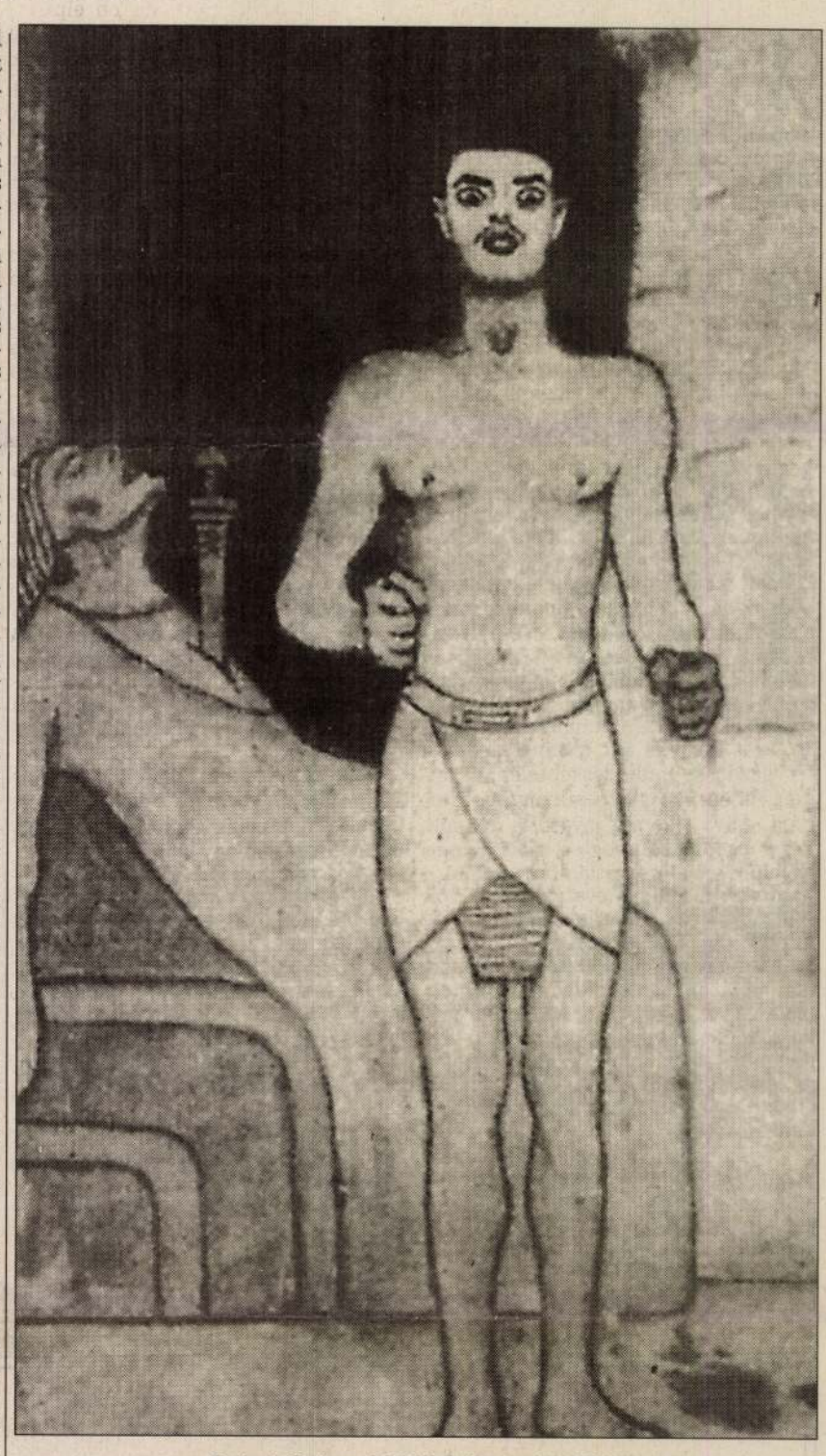

Iványi-Grünwald Béla: Anyaszív (1896)

3. A nagybányai festészet monográfikus feldolgozása mind ez idáig egyetlen mű, és az is egy érintett festőtől, Réti Istvántól származik. Attól a Rétitől, aki hosszú pályája során sose tudta megemészteni, hogy az intuíción alapuló panteisztikus természetlátást, a nemesen leereszkedő népbarát magatartást, azaz a múlt századi liberalizmus legmagasabb fokát leválthatja egy másfajta raj, a polgári radikálisok új eszményeket valló, internacionalizmusra hajlamos forradalmi serege. A Czóbelek és Zifferek, a Tihanyik és Perlrott Csabák izmos, érdes, igazmondó művészete. Úgy különbözött ez a két világ, mint Jászi Oszkáré Deák Ferencétől. Mint Adyé Reviczky Gyuláétól. Mint Bartóké Goldmark Károlyétól. Ez a tézis és ez az antitézis mégis *együtt volt* Nagybánya. Ez a szintézist nélkülöző és torzóban maradt nagyszerű Gründerzeit, az ellentmondásos részleteivel együtt fejezte ki a nagy művészeti nekibuzdulást. Mit tehet arról, hogy e teljesítmény elmúlása után még ötven évig elvitatkoznak a szakemberek azon, hogy Nagybánya igazi örökösei vajon az extrapolált neósok, tehát az európaivá vált avantgárdok körében keresendők-e, vagy az itthon rekedt posztnagybányaiak, tehát a finomlelkületű greshamisták társaságában találhatók-e? Apropó, Gresham. A tárlatról és a katalógusból ez a fajta vonulat egészen hiányzik. Úgy látszik, az utókor – elég igazságtalanul – így vett elégtételt a Genthon István-féle művészetszemléleten.

Szándékkritika

A Nagybánya művészete kiállítás ezt a három problémát egy merész hajtűkanyarral megkerüli. Meg is kerülheti akkor, ha a történeti-szinkronikus ábrázolás helyett a témafeldolgozás módjául a topográfikus-kronológikus megoldást választja.

Ebben az értelmezésben Nagybánya „szent hellyé" lesz, amely szeplőtelen fogantatásától kezdve, tehát a csoport beköltözésétől számítva, az idők végezetéig alkalmas arra, hogy remekművek teremjenek benne. Ebben a közelítésben Nagybánya *márkajelként* működik, és aki festő valaha is egy retúrjegyet váltott az erdélyi városba, az – mintegy vitézi címként – ki is érdemelheti a nagybányai melléknevet. Ebben az interpretációban Nagybánya csupán *mennyiségi kérdés*. Életrajzi okoknál fogva megszerezheti azt az újklasszicista Patkó Károly és a közepes képességű római iskolás epigon, Jándi Dávid. A csupán genetikai szálon idekapcsolható Ferenczy-ikrek, Béni és Noémi, meg előkelő vendégként a tájidegen Farkas István. A teljességgel jelentéktelen Agricola Lídia és a még nálánál is halványabb Konstantin Frida.

Végül is ez az erőtlen koncepciójú kiállítás nem választott magának csillagot. Nem döntött sem Réti (és nyomában Lyka Károly) tisztes konzervativizmusa, sem Fülep (és nyomában Németh Lajos) modernista felfogása között. Inkább elfogadta az új idők új szelére végtelenül jellemző harmadikutas megoldását.

A miskolci Mission Art Galéria ugyanis évek óta azon fáradozik, hogy műkereskedelmileg tegye rentábilissá a szerencsétlen sorsú két világháború közötti nagybányai kismestereket. Hogy bővítse a műpiaci kínálatot. Hogy fölértékeljen eleddig ismeretlen neveket. Tervük Budapesten ért a célegyenesbe. Mert ha Ferenczy fogja Glatz kezét, Glatz fogja Iványi-Grünwald kezét, Iványi-Grünwald fogja Mikola kezét, Mikola fogja Szolnay Sándor kezét, Szolnay fogja – a nagybányaiságtól immár csillagtávolságba kerülő – Pirk János kezét, akkor a sor vége olyan szellemi *tőkeemelésnek* válik részesévé, amelyet egyetlen aukciós ház sem hagyhat figyelmen kívül.

De hát ez a felismerés legyen a kritikus bánata. A látványra szomjas örök nézőt, a tiszta lappal közénk toppanó kedves vadembert ez az okfejtés föltehetően nem érdekli. És neki mindig igaza van. Nagybánya pedig majd csak kiheveri a születésének százéves jubileumára rendezett tárlatot. Túlélt már nagyobb csapásokat is.

P. Szűcs Julianna

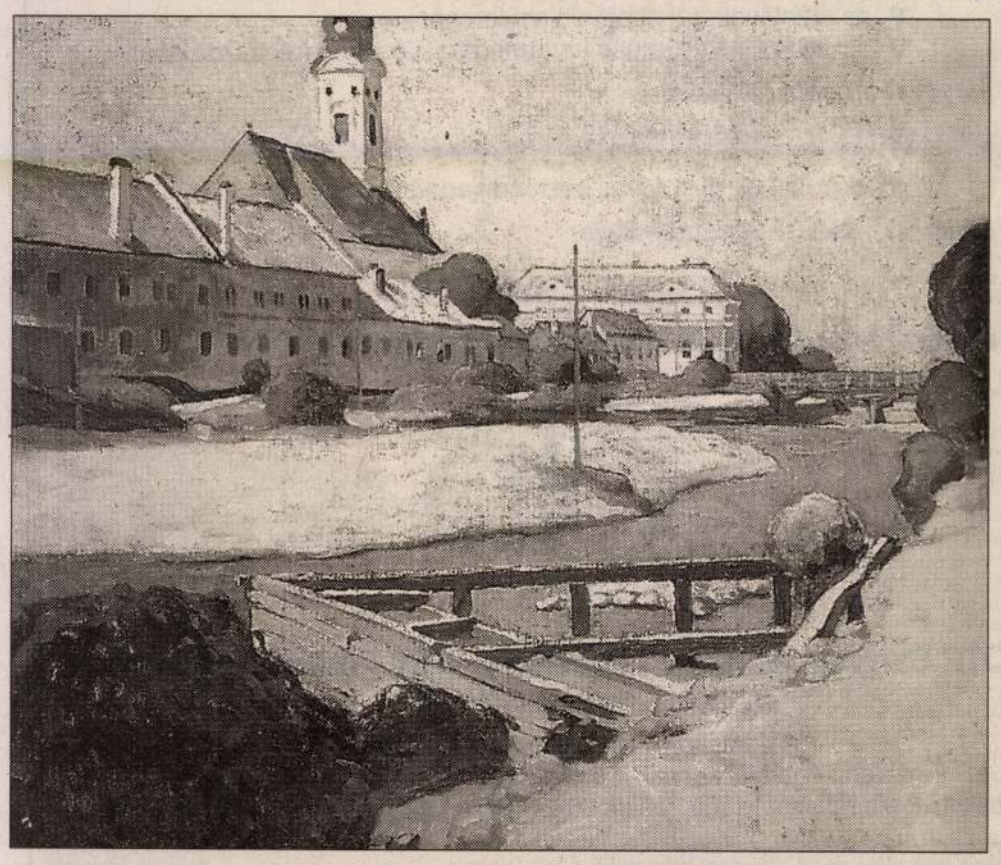

Pechán József: Nagybányai táj (1910)

Bevezetés a szocializmusba

– avagy a japánok azt sem tudják, mi az a vándorzászló

A hetvenes években a szocializmus azért még egészen jól működött. Azt persze mindenki érezte, hogy valami nincs rendben, de senki sem tudta pontosan, hogy mi lehet az. Legfeljebb sejtette. Sokan úgy vélték, hogy a KGST. Mások szerint a munkaerkölcs. Hát, az nem erősségünk. Esetleg az, hogy a jobb kéz nem tudja, mit csinál a bal, hát majd segítünk rajta. Otthon is sokat vitatkoztunk arról, hogy mi lehet a baja a szocializmusnak. Anyám akkoriban a Belkereskedelmi Minisztériumban dolgozott, a Terv és Koordináción, egész nap (legtöbbször még otthon, este is, cigarettafüstbe burkolózva) tervezett és koordinált, közben pedig mérgelődött, hogy a tervgazdaság nem akar működni. Azért nem tudjuk, állította, hogy mennyit és mit termeljünk, mert nem tudjuk, hogy az embereknek mire és mennyire lesz szükségük. Ha tudnánk, hogy az embereknek mire és mennyire lesz szükségük, persze, akkor sem tudnánk azt és annyit termelni, tehát azt és annyit termelünk, amit és amennyit tudunk, és az emberek azt és annyit fognak vásárolni, mert mást amúgy sem tehetnek. Apám, aki egyetemi tanár volt, csak legyintett erre, és azt állította, hogy a tervgazdaság működésképtelen, de éppen ebben van a szocializmus sajátos bája. Anya erre azt javasolta apának, vegye tudomásul, hogy a szocializmus egyelőre még kiforratlan társadalom, a kapitalizmusnak is évszázadokra volt szüksége, hogy kiforrja magát, és még mindig nem tudta rendesen kiforrni, meg lehet nézni azt a kizsákmányolást, ami odaát Nyugaton folyik, arról nem is beszélve, hogy ember embernek farkasa, mindent egybevetve pedig a legrosszabb szocializmus is jobb, mint a legjobb kapitalizmus, ezt Lukács György mondta, tehát ezzel nem lehet vitába szállni.

– Az a baj, hogy a gyakorlatot nem tudjuk felemelni az elmélet szintjére – mondta Habuda elvtárs (akkoriban mindenkit *elvtársozni* kellett, kivételt képeztek a pincérek és a fodrászok, akik *urak* voltak, valamint a közértesek, akik csillapíthatatlanul *kartársoztak* egymást), a Varrógépgyár igazgatója, aki akkor frissen végezte el a marxizmus–leninizmus munkásmozgalom szakosítót, és ezért úgy érezte, hogy most bölcs dolgokat kell mondania. – Ha ezt megoldanánk, ezt az egyet, hogy a gyakorlatot felemelnénk az elmélet szintjére, akkor a többi már könnyen menne.

Mi meg csak bólogattunk. Milyen szépen hangzott! Én akkor éppen a Varrógépgyár üzemi lapjának újságírója voltam, némileg jobban ismertem a Varrógépgyárat, mint Habuda elvtárs, és úgy gondoltam, hogy azért ez nem lesz könnyű. Alig-alig termeltünk, amit pedig termeltünk, azt sem tudtuk eladni. Habuda azonban elszánt volt. Mindenáron szerette volna a gyakorlatot felemelni az elmélet szintjére. Így aztán, amikor híre ment, hogy japán munkaszervezők járják a magyar gyárakat, mindent elkövetett, hogy a Varrógépgyárat is felkeressék.

– Te legyél ott – mondta nekem lelkesen. – Aztán kanyaríts belőle egy jó kis cikket.

Másnap reggel együtt vártuk a japán munkaszervezőket, Habuda elvtárs meg én.

Pontosak voltak, ahogy az munkaszervezőkhöz illik is. Négyen jöttek, kisbusszal. Mi is felszálltunk, kézrázás, hátlapogatás, ahogy kell.

– Üdvözlöm a japán elvtársakat – mondta Habuda elvtárs már a kisbuszban lelkesen, miközben áthaladtunk a gyár kapuján.

Volt a munkaszervezőkkel egy fiatal tolmácsnő is, ő fordított, miközben hajlongott és mosolygott, mint valami tokiói gésa. A japánok is kedvesen mosolyogtak. Volt náluk fényképezőgép, centiméter, stopperóra meg jegyzetfüzet.

A gyár udvarán munkások fociztak. Nem akárhogy, nem csak úgy tessék-lássék fociztak, hanem dresszbe öltözve, hálós kapukkal, még egy fekete ruhás bíró is szaladgált közöttük. Én ügyet sem vetettem a látványra, hiszen nincsen abban semmi különös, ha egy gyár udvarán fociznak a munkások, sőt olybá vettük, hogy mi sem természetesebb ennél. Habuda sem vetett rá ügyet, éppen előadást tartott a magyarországi varrógépgyártás történetéről. A japánok viszont ügyet vetettek rá. Egyikük kérdezett valamit a tolmácsnőtől.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: kik ezek itt, akik fociznak?

Habuda csak a rend kedvéért vetett egy pillantást a meccs állására. A piros mezesek szögletet rúgtak.

– Hát a munkások, ki más? – kérdezett vissza, miután a kapus megkaparintotta a labdát. – Az a fiú ott, az a szőke – Habuda mutatta is –, az például Miska, a kedvencem. Saját nevelés.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: hogy lehet az, hogy a munkások munkaidőben fociznak?

– Hát úgy lehet – csippentett a szemével Habuda –, hogy nincs anyag. És még jobb, hogy fociznak, mintha mondjuk, kártyáznának. Legalább levegőn vannak.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: mit jelent az, hogy nincs anyag?

Habuda bólintott, mintha legalábbis várta volna a kérdést. Őt nem lehet kellemetlen helyzetbe hozni, kérdezzenek csak a japánok bátran, amit akarnak.

– A csehek nem szállítanak – mondta.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: mit jelent az, hogy a csehek nem szállítanak?

– Hát ez a KGST – felelte Habuda, közben óvatosan rám pillantott, hogy mint újságíró nem tartom-e szerencsétlennek a választ.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: a csehek mit nem szállítanak?

– Huszonkettes füles betétcsövet nem szállítanak – magyarázta türelmesen Habuda, miközben a busz elhagyta a gyárudvart, és megállt az egyik üzemcsarnok bejárata előtt. – Anélkül pedig nem lehet varrógépet gyártani. Ugye, az áttétel miatt.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: akkor az egész gyár áll?

– Hát mit csináljunk? Már gondolkodtunk azon, hogy csak kasztnit gyártanánk, de Horváth elvtárs a minisztériumból hallani sem akar róla, mert ahhoz tervmódosítás is kellene, azt pedig nem nagyon szeretik. Egyébként az egész gyár azért nem áll, az irodisták dolgoznak, a tervcsoport is, a munkavédelem meg az étkezde is, a bölcsőde, satöbbi. Nincs azért olyan nagy vész.

A tolmácsnő fordított, közben Habuda hozzám hajolt.

– Te, ezek semmit sem tudnak. Mindent úgy kell nekik elmagyarázni?

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: nem fog-e ebben tönkremenni a gyár?

– Már miért menne tönkre? – csodálkozott Habuda. – A szocializmusban olyan nincs, hogy egy gyár tönkremegy. Persze, kicsit kell azért kozmetikázni a statisztikát, de hát mindenki kozmetikázik, nemcsak mi.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: mit jelent az, hogy kozmetikázni a statisztikát?

– Nem kell semmi rosszra gondolni – legyintett Habuda. – Főleg százalékokban számolunk, bázis, ilyesmi. A lényeg az, hogy azért a munkaversenyfelajánlásokat teljesítsük. Az kényes, politikailag is.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: miért nem veszik meg máshonnan a huszonkettes füles betétcsövet?

– Igen – bólintott Habuda. – Értem a kérdést. Azért nem vesszük meg máshonnan a huszonkettes füles betétcsövet, mert a KGST-n belül, ugye, a csehek szakosodtak rá. Nem mi szabjuk meg, hogy ki mire szakosodik, hanem ott fenn, az okosok. Megszabták és kész. Devizáért persze vehetnénk, de nem vehetünk, mert hol van nekünk devizánk? Ezt is megszabták az okosok.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: mit szólnak a megrendelők ahhoz, hogy a gyár nem szállít varrógépet?

– Semmit – felelte tömören Habuda. – És ha nem gyártunk, nincsenek minőségi reklamációk. A minőségi reklamációk tekintetében most akár országos elsők is lehetünk, megkaphatjuk a vándorzászlót, akkor meg jutalmat is lehet osztani.

A tolmácsnő fordított.

A japán újra kérdezett valamit.

A tolmácsnő fordított.

– Azt szeretnék tudni: mi az a vándorzászló?

Azért ez rosszulesett Habudának. Hát ezek akarnak itt munkát szervezni?

– Mozgatórugó – felelte Habuda kissé kedvetlenül. – Mozgatórugó, kérem.

A tolmácsnő fordított.

A japán többet aztán nem kérdeztek. Üveges szemekkel járták végig a gyárat, nem vették elő sem a fényképezőgépet, sem a centimétert, sem a stopperórát, sem a jegyzetfüzetet. Habuda a látogatás végén még megveregette a vállukat, javasolta, hogy igyanak meg valamit az irodában, de a japán munkaszervezők a meghívást elhárították, szó nélkül beszálltak a kisbuszba és visszamentek a szállodába. Habuda rágyújtott, és hosszan nézett utánuk.

– Csalódtam bennük – mondta azután. – Szerintem ez a japán csoda csak egy süket duma. Ezek semmit se tudnak. Azt se tudják, mi az a vándorzászló. Akkor meg mit akarnak itt?

Odze György

COTY
PARIS · NEW YORK

A COTY HUNGARY,
a Margaret Astor, Miss Sporty, Adidas, Crossmen, Exclamation, Vanilla Fields
kizárólagos importőre forgalmazó partnert keres.

ELVÁRÁSAINK:
A szépségápolási piacon szerzett tapasztalat • Elkötelezettség a forgalom fellendítése mellett
Az értékesítésért felelős csapat felvétele és betanítása
Alkalmazkodóképesség, korrekt együttműködés

MIT AJÁNLUNK?
Kizárólagos forgalmazói jogot • Támogatást a marketing területén (televíziós reklámfilmek, magazin-hirdetések, eladáshelyi reklámeszközök) • Segítséget az értékesítésért felelős csapat betanításában • Hosszú távú, jövedelmező munkaszerződést

Kérjük, a jelentkezéseket 1 oldalas bemutatkozó levél kíséretében a következő címre küldjék:
Szuly Ádám, Benckiser Cosmetics 1036 Budapest, Lajos u. 48-66.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

AZ ORSZÁGOS TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS KERESKEDELMI BANK Rt.

FÁY ANDRÁS ALAPÍTVÁNY

pályázatot hirdet

az 1996/97-es tanévre külföldi ösztöndíjat már elnyert fiatal értelmiségiek részére

szakmai munkájukat elősegítő – kulturális célú – kiegészítő,
max. 200 000 Ft összegű támogatás elnyerésére.
Pályázhatnak az eddig is kiváló szakmai teljesítményt elért

orvosok, gyógyszerészek, tanárok, teológusok.

A pályázatnak tartalmaznia kell:
▼ az ösztöndíj általános leírását
▼ az ösztöndíj elnyerését igazoló dokumentumokat
▼ az ajánlásokat (két ajánló szükséges)
▼ a pályázó elképzeléseit a támogatási összeg felhasználásáról.

A pályázat elnyerésének feltételei:
▼ magyar állampolgárság
▼ 35 éves korhatár
▼ igazolás és ajánlás az ösztöndíj odaítéléséről.

A pályázat beadásának határideje:

1996. április 30.

A pályázat benyújtandó írásban az alábbi címre:

OTP BANK

OTP Bank Rt. Marketing Főosztály – Fáy András Alapítvány
1051 Budapest, Nádor utca 15. Tel.: 112-2893.

A borítékon kérjük feltüntetni: *PÁLYÁZAT!*
Figyelem! A pályázat csak a csatolt igazolásokkal együtt érvényes!
A pályázat elbírálásáról 1996. június 30-ig minden pályázó írásbeli értesítést kap.

45134 LJ

Budapest Galéria

NAGY BÁNYA

PERLROTT CSABA VILMOS: Nagybányai utca, 1907 k. • Fotó: Juhász László

A Budapest Galéria és a MissionArt Galéria
szeretettel meghívja Önt

NAGYBÁNYAI FESTÉSZET MAGÁNGYŰJTEMÉNYEKBEN

c. kiállítás megnyitójára 1996. május 2-án (csütörtök) 17 órakor
a Budapest Kiállítóterembe (Budapest V., Szabadsajtó út 5.)

A kiállítást megnyitja
DR. BERECZKY LÓRÁND
a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója

•

A megnyitón kerül átadásra a MissionArt Galéria 1991-ben alapított Fülep Lajos-díja.

•

A kiállítás megtekinthető 1996. június 30-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Katz Márton: Nagybányai látkép

EMKE

KÉPJEGYZÉK

1. **Ziffer Sándor**: Zazar-part, o.v. 60x66 cm, j.j.l.: Ziffer Sándor 1930. Mgt.
2. **Pirk János**: Pipacsos önarckép, o.v. 50x42 cm, j.j.l.: Pirk J. é.n. Mgt.
3. **Thorma János**: Női portré, o.v. 50x49,5 cm, j.j.l.: Thorma é.n. Mgt.
4. **Krizsán János:** Kék ház a Veresvizen, o.v. 49x51 cm, j.j.l.: Krizsán János Nagybánya é.n. Mgt.
5. **Kádár Géza**: Nagybányai utcakép a Kereszthegggyel, o.v. 42x59 cm, j.n., é.n. Mgt.
6. **Katz Márton**: Nagybányai látkép, o.v. 49,5x59,5 cm, j.b.f.: Katz M. 933. Mgt.
7. **Katz Márton**: Nagybányai részlet híddal, o.v. 44,5x60 cm, j.j.l.: Katz é.n. Mgt.
8. **Pascu Eugen (Pászk Jenő)**: Nő papagájokkal. o.k. 53,5x37 cm, j.b.f.: Pascu 922. Mgt.
9. **Balla Béla**: Nagybányai tájrészlet, o. fa 43x50 cm, j.b.l.:Balla Béla é.n. Mgt.
10. **Sztelek Norbert**: Nagybányai táj boglyákkal, paszt.p. 50x60,5 cm, j.b.l.: Sztelek é.n. Mgt.
11. **Mund Hugó**: Asszonyok erdőben, lit., szín, kréta p. 28x28 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
12. **Mund Hugó**: Női akt gyümölcsöstállal, lit., szín.kréta p. 26x25,5 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
13. **Mund Hugó**: Három nőalak, lit., szín.kréta p. 29x27 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
14. **Mund Hugó**: Női akt, lit., szín.kréta p. 28x26 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
15. **Jándi Dávid**: Nagybánya környéki táj, paszt.p. 30,5x47 cm, j.j.f.: Jándi D. é.n. Mgt.
16. **Jándi Dávid**: Festők erdőben, paszt.p. 33x48,5 cm, j.b.l.: Jándi é.n. Mgt.
17. **Göllner Elemér**: Cigánylány, szín. kréta 24x20 cm, j.j.l.: Göllner é.n. Mgt.
18. **Klein József**: Rőzsehordó nő, linóm. szín. 21,5x15 cm, j.j.l.: Klein J. é.n. Mgt.
19. **Patkó Károly**: Nagybányai táj, rk.p. 18x21 cm, j.j.l.: Patkó é.n. Mgt.
20. **Nagy Imre:** Nagybányai modell, tus, toll 26x19,5 cm, j.j.l.: Nagy Imre 1924. Mgt.

SZÁZÉVES A NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP

CENTENÁRIUMI KIÁLLÍTÁS ÉS EMLÉKÜLÉS

Györkös Mányi Albert Emlékház
Kolozsvár
1996

Ziffer Sándor: Zazar-part

Mund Hugó: Asszonyok erdőben

"Olyan közel dübörgött hozzánk a Zazar, mintha csak itt lenne valahol a Hideg-Szamos helyett." - Így köszöntötte líraian szép sorokkal a Pásztortűz a nagybányaiak 1930-as közös kiállítását Erdély központjában. Nagybánya és Kolozsvár - a festőtelep művészete és az erdélyi részek törekvései - akkoriban kezdenek igazán egymásra találni. Új állami határok között a nagybányaiak számára is fontosabb lett Erdély: fölértékelődtek a keletre mutató kapcsolatok.

Kitapinthatók nyilvánvalóan a korábbi érintkezések is. A kolozsvári Ács Ferenc és Papp Gábor a kolóniaalapító Hollósy Simon növendékei voltak, s mindketten részt vettek a nevezetes nagybányai táborverésben. Ők lettek azok, akik a szabadba kilépő, plein air festészet eredményeit Erdély felé közvetítették. Csakhogy ezen a tájon még sokáig és szívósan ellenálltak a meghaladott akadémista festészet erősségei. A gátak később omlottak le. A kolónia megújító mozgalmainak hatása sodró erővel az I.világháborút követő időkben érvényesült, amikor Erdély városaiba már a művésztelep avantgarde eredményei is eljutottak. Az alapító nagybányai mesterek, Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla művészete után, kiállítások impozáns sorozatában ismerik meg Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza képalkotását. Így lett a nagybányai festészet Erdély művészetének is része.

Száz év után éppen termékenyítő kisugárzásában tárul föl Közép- és Kelet-Európa legjelentősebb művésztelepének története. A centenárium évében erre összpontosított a kutatás is. Annak földerítése vált különösen fontossá: milyen szellemi megújulást indított el az 1896-ban alakult, és több évtizeden át folyamatosan működő festőtelep a Kárpát-medence nyugati és keleti térségének művészetében.

Murádin Jenő

Pirk János:
Pipacsos önarckép

"Râul Săsar duruia atât de aproape de noi, ca şi cum ar fi fost undeva pe aici, în locul Someşului Rece." Cu aceste cuvinte pline de lirism a întâmpinat revista "Pásztortűz" expoziţia comună din 1930 a băimarenilor, în centrul Transilvaniei. Baia-Mare şi Clujul - respectiv arta coloniei de pictură şi aspiraţiile celei din urmă - pe atunci încep să se regăsească. În incinta noilor frontiere interstatale şi pentru băimareni, Transilvania a devenit mai importantă: au fost reevaluate relaţiile orientate spre est.

Devin mai palpabile legăturile de altă dată. Clujenii Ács Ferenc şi Papp Gábor - absolvenţii fondatorului coloniei Hollósy Simon - au participat amândoi la intemeierea şcolii. Ei au devenit aceia, care au transmis rezultatele picturii plein air spre Ardeal. Numai că pe aceste meleaguri încă multă vreme persista pictura academică. Barajele s-au destrămat mai târziu. Efectul novator s-a afirmat abia după primul război mondial, când în oraşele Transilvaniei au pătruns şi succesele avantgardiste ale şcolii. După arta maeştrilor fondatori din Baia-Mare: Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla, în cadrul unei serii impozante de expoziţii se fac cunoscute operele pictorilor Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza. Astfel a devenit pictura băimăreană parte componentă a artei ardelene.

După o sută de ani, în anul centenarului cercetările s-au concentrat asupra efectului novator a coloniei. Se urmăreşte cu viu interes renaşterea spirituală declanşată de colonia de pictură - fondată în 1896 şi care a funcţionat neîntrerupt câteva decenii - în partea de est şi vest al bazinului Carpatic.

Murádin Jenő

Klein József:
Rőzsehordó asszony

"The Zazar river rumbled so close to us, that we thought it was here in the place of the Cold-Somes." - These are the beatiful lyric words of the "Pásztortűz" in 1930, greeting the collective exhibition of the painters from the Baia Mare and School, in the centre of Transylvania. Baia Mare and Cluj - the art of painting establishment and the aspiration of the Transylvans came to know each other better. Amidst the new borders the Baia Mare Painting School began to be more thoroughly interested in Transylvania's life: the eastern relationship became worthier.

The earlier connections can obviously be tracked down. Ács Ferenc and Papp Gábor from Cluj were the students of the School founder Hollósy Simon and both of them took part in estabilishing the famous Baia Mare Painting School. It was they who transmitted towards Transylvania the plein air style. But in this region the out of date, powerful academic painters resisted stubbornly to the innovation for a long time. The dams collapsed later. The Impact of the innovation movements of the School became stronger after the 1st World War, when the painters' avantgarde ambitions reached the towns of Transylvania. Following the founders of Baia Mare Painting School Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla some other painters as Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza became well known for their wonderful series of exhibitions. So the Baia Mare Painting School had an important role in Transylvanian art.

One hundred years later the history of the most important Painting School in centre and eastern Europe is discovered in all its beauty. In the year of the centennial the research of the scientists concentrates on this aspect. An important question arises: what kind of spiritual innovation was caused by the Painting School - founded in 1896 which having a rich activity for many decades - in the western and eastern part of the Carpathian Basin.

Murádin Jenő

Katz Márton: Nagybányai látkép

EMKE

KÉPJEGYZÉK

1. **Ziffer Sándor**: Zazar-part, o.v. 60x66 cm, j.j.l.: Ziffer Sándor 1930. Mgt.
2. **Pirk János**: Pipacsos önarckép, o.v. 50x42 cm, j.j.l.: Pirk J. é.n. Mgt.
3. **Thorma János**: Női portré, o.v. 50x49,5 cm, j.j.l.: Thorma é.n. Mgt.
4. **Krizsán János:** Kék ház a Veresvizen, o.v. 49x51 cm, j.j.l.: Krizsán János Nagybánya é.n. Mgt.
5. **Kádár Géza**: Nagybányai utcakép a Kereszthegygyel, o.v. 42x59 cm, j.n., é.n. Mgt.
6. **Katz Márton**: Nagybányai látkép, o.v. 49,5x59,5 cm, j.b.f.: Katz M. 933. Mgt.
7. **Katz Márton**: Nagybányai részlet híddal, o.v. 44,5x60 cm, j.j.l.: Katz é.n. Mgt.
8. **Pascu Eugen (Pászk Jenő)**: Nő papagájokkal. o.k. 53,5x37 cm, j.b.f.: Pascu 922. Mgt.
9. **Balla Béla**: Nagybányai tájrészlet, o. fa 43x50 cm, j.b.l.:Balla Béla é.n. Mgt.
10. **Sztelek Norbert**: Nagybányai táj boglyákkal, paszt.p. 50x60,5 cm, j.b.l.: Sztelek é.n. Mgt.
11. **Mund Hugó**: Asszonyok erdőben, lit., szín, kréta p. 28x28 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
12. **Mund Hugó**: Női akt gyümölcsöstállal, lit., szín.kréta p. 26x25,5 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
13. **Mund Hugó**: Három nőalak, lit., szín.kréta p. 29x27 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
14. **Mund Hugó**: Női akt, lit., szín.kréta p. 28x26 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
15. **Jándi Dávid**: Nagybánya környéki táj, paszt.p. 30,5x47 cm, j.j.f.: Jándi D. é.n. Mgt.
16. **Jándi Dávid**: Festők erdőben, paszt.p. 33x48,5 cm, j.b.l.: Jándi é.n. Mgt.
17. **Göllner Elemér**: Cigánylány, szín. kréta 24x20 cm, j.j.l.: Göllner é.n. Mgt.
18. **Klein József**: Rőzsehordó nő, linóm. szín. 21,5x15 cm, j.j.l.: Klein J. é.n. Mgt.
19. **Patkó Károly**: Nagybányai táj, rk.p. 18x21 cm, j.j.l.: Patkó é.n. Mgt.
20. **Nagy Imre:** Nagybányai modell, tus, toll 26x19,5 cm, j.j.l.: Nagy Imre 1924. Mgt.

SZÁZÉVES A NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP

CENTENÁRIUMI KIÁLLÍTÁS ÉS EMLÉKÜLÉS

Györkös Mányi Albert Emlékház
Kolozsvár
1996

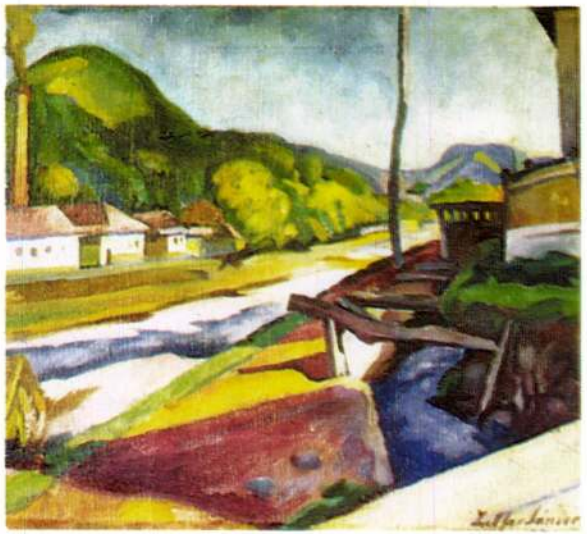

Ziffer Sándor: Zazar-part

Mund Hugó: Asszonyok erdőben

"Olyan közel dübörgött hozzánk a Zazar, mintha csak itt lenne valahol a Hideg-Szamos helyett." - Így köszöntötte líraian szép sorokkal a Pásztortűz a nagybányaiak 1930-as közös kiállítását Erdély központjában. Nagybánya és Kolozsvár - a festőtelep művészete és az erdélyi részek törekvései - akkoriban kezdenek igazán egymásra találni. Új állami határok között a nagybányaiak számára is fontosabb lett Erdély: fölértékelődtek a keletre mutató kapcsolatok.

Kitapinthatók nyilvánvalóan a korábbi érintkezések is. A kolozsvári Ács Ferenc és Papp Gábor a kolóniaalapító Hollósy Simon növendékei voltak, s mindketten részt vettek a nevezetes nagybányai táborverésben. Ők lettek azok, akik a szabadba kilépő, plein air festészet eredményeit Erdély felé közvetítették. Csakhogy ezen a tájon még sokáig és szívósan ellenálltak a meghaladott akadémista festészet erősségei. A gátak később omlottak le. A kolónia megújító mozgalmainak hatása sodró erővel az I.világháborút követő időkben érvényesült, amikor Erdély városaiba már a művésztelep avantgarde eredményei is eljutottak. Az alapító nagybányai mesterek, Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla művészete után, kiállítások impozáns sorozatában ismerik meg Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza képalkotását. Így lett a nagybányai festészet Erdély művészetének is része.

Száz év után éppen termékenyítő kisugárzásában tárul föl Közép- és Kelet-Európa legjelentősebb művésztelepének története. A centenárium évében erre összpontosított a kutatás is. Annak földerítése vált különösen fontossá: milyen szellemi megújulást indított el az 1896-ban alakult, és több évtizeden át folyamatosan működő festőtelep a Kárpát-medence nyugati és keleti térségének művészetében.

Murádin Jenő

Pirk János:
Pipacsos önarckép

"Râul Săsar duruia atât de aproape de noi, ca şi cum ar fi fost undeva pe aici, în locul Someşului Rece." Cu aceste cuvinte pline de lirism a întâmpinat revista "Pásztortűz" expoziţia comună din 1930 a băimarenilor, în centrul Transilvaniei. Baia-Mare şi Clujul - respectiv arta coloniei de pictură şi aspiraţiile celei din urmă - pe atunci încep să se regăsească. În incinta noilor frontiere interstatale şi pentru băimareni, Transilvania a devenit mai importantă: au fost reevaluate relaţiile orientate spre est.

Devin mai palpabile legăturile de altă dată. Clujenii Ács Ferenc şi Papp Gábor - absolvenţii fondatorului coloniei Hollósy Simon - au participat amândoi la intemeierea şcolii. Ei au devenit aceia, care au transmis rezultatele picturii plein air spre Ardeal. Numai că pe aceste meleaguri încă multă vreme persista pictura academică. Barajele s-au destrămat mai târziu. Efectul novator s-a afirmat abia după primul război mondial, când în oraşele Transilvaniei au pătruns şi succesele avantgardiste ale şcolii. După arta maeştrilor fondatori din Baia-Mare: Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla, în cadrul unei serii impozante de expoziţii se fac cunoscute operele pictorilor Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza. Astfel a devenit pictura băimăreană parte componentă a artei ardelene.

După o sută de ani, în anul centenarului cercetările s-au concentrat asupra efectului novator a coloniei. Se urmăreşte cu viu interes renaşterea spirituală declanşată de colonia de pictură - fondată în 1896 şi care a funcţionat neîntrerupt câteva decenii - în partea de est şi vest al bazinului Carpatic.

Murádin Jenő

Klein József:
Rőzsehordó asszony

"The Zazar river rumbled so close to us, that we thought it was here in the place of the Cold-Somes." - These are the beatiful lyric words of the "Pásztortűz" in 1930, greeting the collective exhibition of the painters from the Baia Mare and School, in the centre of Transylvania. Baia Mare and Cluj - the art of painting establishment and the aspiration of the Transylvans came to know each other better. Amidst the new borders the Baia Mare Painting School began to be more thoroughly interested in Transylvania's life: the eastern relationship became worthier.

The earlier connections can obviously be tracked down. Ács Ferenc and Papp Gábor from Cluj were the students of the School founder Hollósy Simon and both of them took part in estabilishing the famous Baia Mare Painting School. It was they who transmitted towards Transylvania the plein air style. But in this region the out of date, powerful academic painters resisted stubbornly to the innovation for a long time. The dams collapsed later. The Impact of the innovation movements of the School became stronger after the 1st World War, when the painters' avantgarde ambitions reached the towns of Transylvania. Following the founders of Baia Mare Painting School Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla some other painters as Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza became well known for their wonderful series of exhibitions. So the Baia Mare Painting School had an important role in Transylvanian art.

One hundred years later the history of the most important Painting School in centre and eastern Europe is discovered in all its beauty. In the year of the centennial the research of the scientists concentrates on this aspect. An important question arises: what kind of spiritual innovation was caused by the Painting School - founded in 1896 which having a rich activity for many decades - in the western and eastern part of the Carpathian Basin.

Murádin Jenő

NAGYBÁNYA

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA
HELYSZÍNE A SZOMBATHELYI KÉPTÁR KONFERENCIATERME
CÍM: 9700 SZOMBATHELY, RÁKÓCZI F. U. 12.
A KONFERENCIA IDŐPONTJA: 1997. FEBRUÁR 27-28.

FEBRUÁR 27. CSÜTÖRTÖK

11.00-13.30

A résztvevők köszöntése

Az ülést vezeti Sümegi György

1. **SZÜCS GYÖRGY** művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria
   Hock János szerepe Nagybánya elismertetésében

2. **TÍMÁR ÁRPÁD** művészettörténész, MTA Művészettörténeti Kutató Intézet
   Az 1901-es szatmári kiállítás tanulságai

3. **BOROS JUDIT** művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria
   Thorma János

4. **BUDAI RITA** művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria
   Ferenczy Károly biblikus képei

13.30-14.30 Ebédszünet

14.30-17.30

Az ülést vezeti Szücs György

5. **PASSUTH KRISZTINA** művészettörténész, tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE
   Volt-e fauve festészet Magyarországon?

6. **SÜMEGI GYÖRGY** művészettörténész, főelőadó, Művelődési és Közoktatási Minisztérium
   A Nagybányai és a Kecskeméti Művésztelep összefüggései

7. **GHEORGE VIDA** művészettörténész, igazgatóhelyettes, Bukaresti Művészettörténeti Intézet
   Román művészek a Nagybányai Művésztelepen a két világháború között

8. **BENEDEK KATALIN** művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria
   Nagybányai festők Szentendrén

9. **KONKOLY GYULA** festőművész
   A nemzetközi és a nemzeti képzőművészet problematikája a Nagybányai Művészetelep történetében

18.00-20.00

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS
Az ülést vezeti Tímár Árpád

Résztvevők:
Véső Ágoston festőművész, Nagybánya
Károlyi Zsigmond festőművész, Budapest, Magyar Képzőművészeti Főiskola
Tolvaly Ernő festőművész, gimnáziumi tanár
Kováts Albert grafikusművész, művészeti író
Torjay Valter festőművész, a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola tanára
Stekovits Gáspár festőművész, a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola tanára

FEBRUÁR 28. PÉNTEK

9.00-13.00

Az ülést vezeti Gálig Zoltán

1. **MEZEI OTTÓ** művészettörténész, MTA Művészettörténeti Kutató Intézet
   Galimberti Sándor "Amszterdam" c. képe

2. **MATITS FERENC** művészettörténész, a nyíregyházi Városi Galéria igazgatója
   Attribúciós javaslat a Magyar Nemzeti Galéria Galimberti Sándor "Tabán" című képének szerzőiségére

3. **MARIANA VIDA** művészettörténész, muzeológus, Museul National de Artă, Bukarest
   Klein József párizsi rajzai

4. **ZWICKL ANDRÁS**, művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria
   Kiállítástechnika és műinterpretáció (A historizmustól a Bauhausig)

5. **ALICE N. LÓRÁNT** művészettörténész, Cleveland Public Library, a Fine Arts and Special Collections vezetője
   Nagybánya az 50-es, 60-as években (felolvasás)

Hozzászólások, vita

A kiállítás megrendezését és a katalógus megjelenését támogatták:

SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS

MOL Rt.

KŐOLAJKUTATÓ Rt.

TITÁSZ Rt.

TISZA NYOMDA

KÁBELKOM – SZOLNOK

SZOLNOKI MŰVÉSZTELEPÉRT ALAPÍTVÁNY

COLOR PRINT NYOMDA

Tisza Nyomda Kft., Szolnok

Fényes Adolf: Két falusi lány

A SZOLNOKI DAMJANICH JÁNOS MÚZEUM
ÉS SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT
A

Szolnoki Képtár

AVATÁSÁRA

a Damjanich János Múzeum
I. emeleti kiállítótermeibe

A kiállítást megnyitja:

Dr. GÁL ZOLTÁN
a Magyar Országgyűlés elnöke
1997. június 29-én 17 órakor

❑

A megnyitóra belépés csak meghívóval

A Szolnoki Képtár avatásával egyidőben nyílik
a **Nagybányai Művésztelep**
című időszaki kiállítás is.

Nagybányai művésztabló

Munkálkodtak és vigadtak

Ha nem is a legjelentősebb iskola a nagybányai századunk magyar festészetében, mindenképpen a legbőtermésűbb, hiszen a millenniumtól 1944-ig ontotta a síkvidék és a hegyvidék találkozásánál álló bányászváros szellemétől áthatott műveket. Még azok is megfordultak a kellemes atmoszférájú festőtelepen, akik művészileg egészen más látásmódot képviseltek, mint az átlagos tájkép- vagy zsánerképfestők. Gondoljunk csak Czigány Dezsőre, akit a Nyolcak között, Tihanyi Lajosra és Nemes Lampérthre, akiket az aktivisták között, Huszár Vilmosra vagy Réth Alfrédre, akiket a Bauhaus körül, Czóbelre vagy Perlrottra, akiket a „párizsi iskolában", Ilosvai Vargára, akit a szentendreiek között találunk meg később. Réti István visszaemlékezésein kívül Bernáth Aurél önéletírása eleveníti meg legérzékletesebben, hogyan gondolkodtak, munkálkodtak és vigadtak együtt a kolónia minden nyáron összegyülekező férfi- és nőtagjai.

Nagybánya legfőbb problémája az európai derékhadtól való 30-40 éves elmaradottsága volt. Rövid ideig 3-4 évre csökkent az elmaradás (a kísérletező „neósok" jóvoltából), de a probléma felújult a vezetőségben és a tagságban bekövetkezett szakadás, jeles festők kiválása miatt.

A miskolci Mission Art Galéria tetszetős kiállítást rendezett a legmarkánsabb nagybányai festők műveiből. Jurecskó László és Kishonthy Zsolt már jó néhány éve azon munkálkodik, hogy Nagybánya történetét és termését megismerjük. Kiállításokat rendeznek, katalógusokat, monográfiákat adnak ki. A november 16-ig látogatható tárlat magyarországi és külföldi magángyűjtemények bevonásával most különösen erős anyagot vonultat fel. Elég, ha csak Pittner Olivér 1931-es, merész utcarészletére utalok, mely a Czelgyűjteményből került a galéria falára. Ez a pasztell a nagybányai, posztimpresszionista látványfestészet külső határáig megy el: e határon túl már a konstruktivista-aktivista ábrázolás övezete kezdődik.

Thorma, Perlrott, Jándi, Ziffer, Szobotka, Pechán, Szolnay vagy Nagy Oszkár kiállított művei Nagybánya maximumával kedveskednek a nézőknek. A tárlatot a németországi Kempen városa is bemutatja!

Hernádi Miklós

Holdra szá
oblémájáv
ldomány m
lább 200 é
g megbirk

Könyvtár
MTA

Családi KÖR

Független hetilap, Újvidék, 1996. március 7.
VII. évfolyam, 10. szám, 3 dinár

A nőnap alkalmából köszöntjük a nőket!

elite PALIĆ

Megjelent a SÜTEMÉNYEK című receptesköny!

Schweden bitter

A SCHWEDEN BITTER RÖVID TÖRTÉNETE

Ezt az Európában híres gyógyhatású elixírt Paracelsus állította össze a XVI. század végén, és a csodás gyógyulásoknak köszönhetően A hosszú élet gyógyíre elnevezést kapta. Az ital alapanyaga az áloé, a sáfrány és a mirha. A XVIII. században a svéd dr. Samst (innen a „svéd" elnevezés) tökéletesítette. Európa-szerte dicsőséget szerzett magának, 104 évesen hunyt el.
A korábbi receptek, illetve a mostani variánsok (amelyeket a legmagasabb szintű orvosi és tudományos teszteléseknek vetettek alá) a ritka és egyéb gyógynövények és azok összetevőinek rendkívül jó kombinációi. A Schweden bitter a kimondottan természetes gyógyitalok közé tartozik, és a minősége a legjobb. Napjainkban az ausztriai Karintia Nemzeti Parkjában állítják elő. Szinte nincs olyan átlagos európai család, amely a házipatikájában nem tartana egy üveg Schweden bittert.

A SCHWEDEN BITTER GYÓGYHATÁSÁNAK LÉNYEGE

A Schweden bitter 24 ritka, alpesi és egyéb gyógyfűből áll, bonyolult folyamattal készül. Az íze keserű. Sajnos, a keserű ízt szinte teljesen kiiktattuk az étrendünkből, ami zavarokkal, különböző megbetegedésekkel jár. A Schweden bitter serkenti a szervezet létfontosságú biokémiai folyamatait, a máj, az emésztő- és a vizeletkiválasztó szervek működését, azáltal, hogy gyorsítja a mérgező anyagok eltávolítását a szervezetből, javítja az anyagcserét, a vitaminok és az ásványi anyagok hatékonyabb felszívódását. A Schweden bitter évszázadokig a „vér tisztítójaként" volt ismeretes, amit a gyakorlat és az elemzések is alátámasztanak. Átfogó gyógyhatása van:
– az egészségre általában, az anyagcserére, az immunrendszerre, a védelemre
– a belső alkalmazáson kívül gyors és szemmel látható eredmények születnek külsőleg alkalmazva is.

JAVALLAT

Belsőleg:

– májmegbetegedések, az emésztés és a vizeletkiválasztás
– az immun-, az endokrin- és az idegrendszer rendellenességei, kimerültség
– krónikus betegségek, arterioszklerózis, reuma
– érrendszeri megbetegedések: rossz vérkeringés, triglicerídek, koleszterin, cukor, zsír
– gyulladások, infekció, vírusos megbetegedések, allergia
– epe- és vesekő, a nyálkahártya megbetegedései, fekély, sebek, sérülések esetén
– gyengébb narkotikumokkal való mérgezés (a vegyiparban és másutt)
– náthaláz, megfázás, bronchiális zavarok, gyulladások
– hatásos a fogíny, a száj és a torok megbetegedéseire.

Külsőleg:

Külsőleg alkalmazva a Schweden bitterrel elképesztő eredményeket érünk el, ami csak alátámasztja a rendkívüli gyógyhatását. A bőrön jelentkező bármilyen kedvezőtlen megnyilvánulást az elixír bedörzsölése révén könnyen és gyorsan gyógyíthatjuk:
– láz, bőrfertőzés, sebek, pattanás, aknék, ekcémák
– rovarcsípés, daganatok, allergia
– meleg borogatással: reumatikus fájdalmak, migrén, torok- és mandulagyulladás, nyaki és hátfájdalmak
– rendkívül hatásos az elixír inhalációja a légzőszervek megbetegedése, színuszgyulladás esetén.

ADAGOLÁS ÉS ALKALMAZÁS

Ajánlatunk a Schweden bitter kúra formájában történő alkalmazásához: 8–10 hétig naponta három alkalommal egy kávéskanál elixírt egy csésze teával, gyümölcslével vagy vízzel elkeverünk. Ajánlatos a kúrát az év folyamán megismételni (ősszel, tavasszal).
Tekintettel nagyfokú alkalmazására és jótékony hatására, adagolása és felhasználása igen széles körű, a felhasználótól függ az alkalmazása.
A Schweden bittert mindenkinek ajánljuk: belsőleg 15 évtől, külsőleg minden korosztálynak.

Hazai forgalmazó: EAST WEST
Belgrád, Hadži Milentijević u. 42/a.
Tel.: 011/431-367, 439-385

A Schweden bitter megvásárolható Vajdaság-szerte a gyógyszertárakban!

RCC ELECTRONICS

Aktuális árukínálatunk:

Telefonkészülékek
Szokványos
Drótnélküli
Speciális
Telefonos üzenetrögzítők
Titkári telefonkészletek
Házi telefonközpontok
Kis központok — 32 mellékvonalig
Közepes központok — 288 mellékvonalig
Nagy központok — 288 mellékvonalon felül
Telefaxkészülékek
Írógépek
Elektronikus címtárrögzítők
Fénymásoló készülékek
Zsebszámológépek
Nyomtatók
Számítógépek és számítógép-tartozékok

..... a kommunikáció
HATALMA

24000 SZABADKA,
Đuro Đaković u. 7.
Tel./fax: 024/21-950

Célunk, hogy jobbítsuk az emberek közötti kommunikációt

JKPS BENTA

SENTA KOMMUNÁLIS-LAKÁSGAZDÁLKODÁSI KÖZVÁLLALAT

24400 ZENTA
ILIJA BIRČANIN U. 2.
TELEFON: 024/815-323

Hat hónapos jótállással, eredeti alkatrészek beszerzésével

vállaljuk a niši JASTREBAC, a német EMU és más gyártmányú búvár- és szennyvízszivatytyúk beszerzését, karbantartását és javítását.

A fedőlapi képhez

A nagybányai művésztelep

A festőiskola centenáriuma 1896–1996

1996. május 6-án lesz száz éve, hogy megalakult a nagybányai művésztelep. Erről az évfordulóról tájaink festőinek bemutatásával emlékezünk meg. E sorozat, a fedőlapon megjelentetett festmények reprodukcióival együtt, hasznos ismeretanyag lehet tanároknak, diákoknak...

A művésztelepek nagy korszaka a múlt század derekán kezdődött Franciaországban. Ez a mozgalom a század végén eljutott Magyarországra is. Az első művésztelep Nagybányán (ma Baia Mare Romániában), a hegyes-völgyes Szatmár megyei kisvárosban alakult meg. Ebben a szép környezetben elterülő bányavárosba érkezett meg 1896. május 6-án **Hollósy Simon** müncheni magániskolájának növendékeivel, hogy majd a néhány éves közös művészeti tevékenység után innen induljon ki a századvég magyar művészi forradalma.

A nagybányai művészet messzire nyúló és szerteágazó gyökerű volt. Müncheni iskolázottságú, Párizst megjárt festőcsoport teremtette meg. A Hollósy-festőiskolának híre, vonzóereje vetekedett az Akadémiával. Magyarországról, de szerte a világból is egyre több fiatal jelentkezett Münchenbe Hollósy-tanítványnak. A részben festőtársakból, részben tanítványokból összetevődő Hollósy-kör már a kilencvenes évek elején eljutott a plein air, a szabadban való festés, a napfény ábrázolásának felvetéséhez. Ez a külföldön megszerzett mesterségbeli tudás és sokféle tapasztalat a hazai környezetben megteremthette azt a sajátosan magyar festészeti stílust, amelynek korszerű művészetünk alakulásában döntő szerepe volt.

Réti István és **Thorma János**, a két nagybányai származású Hollósy-tanítvány hívta meg 1896 tavasszán a Hollósy-kör tagjait az Erdély határán levő Nagybányára. A város vállalta az utazás költségeinek fedezését, a Jókai-dombon pedig egy szénapajtából kialakított műtermet bocsátott a festők rendelkezésére. A művésztelep alapító festői **Hollósy, Réti, Thorma, Grünwald Béla** és **Ferenczy Károly** voltak. Harminchatan utaztak Nagybányára, köztük a zombori születésű **Mály József** is.

Ezt az első nyarat az évek folyamán egész sor követte.

Az addig műteremben dolgozó festőket Nagybányán a tavaszi virágos dombok, erdős hegyoldalak varázsa új festői problémák megoldására ösztönözte, miután elfordultak az akadémiai műtermi festészettől. Legtöbben most szembesültek először a szabadban való tájfestés és a tájban megjelenő emberi alak problémájával. Felfedezik a természet színeit, a színek és formák szerepét különböző megvilágításban és a reflexek hatását. Kezdetben mély tónusú színhangulatú festmények születtek, később a plein air-képek sorában megjelentek az impresszionisztikus módszerek alkalmazását mutató művek is. Az első nemzedék vezető nagybányai mesterei közül Hollósy festményein a tónusos anyagfestést a fényfestés váltotta fel és a lokálszínek tónusértékeit a reflexek színbontása. A korai magyar szecessziót is jelző, tartózkodóan dekoratív, fényjárta impresszionizmussal kevert stílus Ferenczy festészetében nyilvánult meg. Réti István érzelmi gazdagsággal telített képeinek megfestése mellett a csoport művészi elveinek teoretikusa is volt. A nagybányai iskola nem jelent stílusegységet, az egyfajta stílusbeli tarkaság, amely a Hollósy-kört jellemezte, nem szűnt meg a nagybányai évek alatt sem.

Az 1897-ben Budapesten megnyílt tárlatukon szembesült először a főváros közönsége az új szellemiséget képviselő színpompás, fényözönben úszó alkotásokkal.

A század elején a már létjogosultságot nyerő nagybányai kolónia életét egy időre beárnyékolta, a ma már kibogozhatatlan ellentét Hollósy, illetve Réti és Thorma között. Következésképpen 1902-ben az addig egyedül vezető szerepű Hollósy végleg megszakította kapcsolatát a művészteleppel, és ezután tanítványait Fonyódra, Vajdahunyadra, végül pedig Técsőre vitte. Mivel Nagybányán már kialakult a festőiskola hagyománya, Ferenczy, Iványi Grünwald, Réti és Thorma közösen vállalták a most megalakult Nagybányai Szabad Festőiskola vezetését. Az új iskola a meghonosodott nemes hagyományokat továbbra is ápolta, megőrizte szabad és demokratikus jellegét.

1906-ban a nagybányai művészeti életbe valósággal belerobbant a Párizsból hazatért és a francia új festészeti irányzatokkal, Matisse műveivel rokonságot mutató alkotásaival **Czóbel Béla**. Ezek a fauves színezetű festmények megerősítették a nagybányai fiatalok egy csoportjában azt a hitet, hogy a kezdetekkor a konzervatív hagyományok ellen fellépő nagybányai művésztelep, a század első évtizedének végére megrekedt a régi szintjén és a megújulást, a fejlődést gátlók egyik védőbástyája lett. Ezek a fiatalok a második nagybányai nemzedékként az ún. neoimpresszionisták, azaz a „neósok" lettek. Közéjük tartozott a verbászi **Pechán József** is.

A művészeti ellentéteket még jobban felnagyították a festőiskolát szorongató anyagi gondok, a nézetkülönbségek, Iványi Grünwald és a „neósok" egy csoportjának kiválása, majd Kecskeméten új kolónia megalapítása, Ferenczy budapesti Képzőművészeti Főiskolai tanári kinevezése. A dolgok oda fejlődtek, hogy a fiatalok a Zentáról elszármazott **Boromisza Tibor** vezetésével szembehelyezkedtek a művésztelep régi presztízsét kitartóan védelmező Rétivel és Thormával. Ezek a vezető tanárok 1911. okt. 21-én megalakították a Nagybányai Festők Társaságát, a Boromisza által szervezett megmozdulásnak a letörése céljából. A csupán nevében új szervezeti forma nemhogy lecsillapította volna a „neósokat", hanem újabb lendületet adott a további küzdelmükhöz. Az új művészeti irányzatok (postimpresszionizmus, fauvizmus, kubizmus, expresszionizmus) olyan művészek tevékenysége nyomán, mint Galimberti Sándor, Dénes Valéria, Dömötör Gizella, Ziffer Sándor és mások, továbbra is feltartóztathatatlanul özönlött be az áporodottá váló nagybányai művészeti légkörbe. Mellettük azonban kialakult egy olyan csoport is, amely a már kivívott értékek ösvényén haladva próbálta tovább vinni a kolónia hagyományos, de már túlhaladott művészeti elveit. Az I. világháború után az államhatárok módosulásakor Réti Budapestre költözésével a művésztelep gondja **Thorma János**ra maradt, amikor is **Mikola András** majd **Krizsán János** és mások vezették tovább a festőiskolát.

A nagybányai festőtelep az idő múlásával festészetileg kettős arculatot mutat, mind természetfelfogásban, motívumokban, új festészeti törekvésekben, mind pedig hatásában és kisugárzásában, az egyes csoportosulások, egyesülések, kiállítási intézmények tekintetében. Tehát a hagyományőrzés és a modernség egyaránt jellemezte a nagybányai művészetet már az I. világháború kitörését megelőző évektől kezdve és tovább 1919 és 1944 között is. A régebbi és az újabb avantgárd művészeti törekvések, a korábbi véleményektől eltérően, jelentősebbek voltak Nagybánya korabeli festészetében. Nagybánya arculata valójában sokkal összetettebb és árnyaltabb, mint ahogyan a köztudatban él.

GULYÁS Gizella

Családi KÖR

CSALÁDI KÖR: Függ
hetilap – Alapító és kiad
rum – Dolgozók Kft. – M
zott igazgató: Habram
– Szerkesztőség: Fa
András (felelős szerke
Fehér M. Mária, Habra
ria (megbízott főszerke
Habram Károly, Prikidá
Andrea, Torok Csaba. –
dó munkatársak: Bada
Bagi János, Bálint Istv
Berényi János, Bozóki
Éri Ilona, Faragó Jolán,
István, Fábri Nándor,
lóczy Ferenc, Hatala
Hegedűs Erika, Hegyi J
Juhász M. Erzsébet,
Oszkár, Kovács József,
kics Anna, Miskolci M
na, Nagy Nándor, N
István, Németh Ferenc,
rényi Ilona, Piszár Józs
tis Gyula, Szántó
Umek Miklós, dr. Varg
dor.

Szerkesztőség és ki
vatal: 21000 Novi Sad,
de Mišića 1. Tel.:
57-942. Telefax és üzen
zítő: (021) 57-359.
14199 yu forum – Elő
díj: negyed évre 39 din
földre egész évre 500
Az előfizetés összegé
vetkező folyószámlár
befizetni: 45700-601-3-
Forum – Terjesztés Rt
**Kérjük előfizet
juttassák el címünkre
fizetésről szóló bizon**
– Kéziratokat nem
meg és nem küldünk
– Egyes szám ára 3,0
– Folyószámlaszám:
603-8-8061 Családi K
kesztősége – Szedés
delés: Scan Studio, Új
Nyomás: Forum Nyon
vidék.

A fedőlapon
Ferenczy Károly
Festőnő
c. alkotása

A fedőlapi képhez

„Nagybánya művészete"

Centenáriumi kiállítás a budapesti Magyar Nemzeti Galériában

Száz éve, hogy megalakult a nagybányai művésztelep. Erről az évfordulóról tájaink festőinek bemutatásával emlékezünk meg. E sorozat, a fedőlapon megjelentetett festmények reprodukcióival együtt, hasznos ismeretanyag lehet tanároknak, diákoknak...

A magyarság számára az 1996. esztendő jelentős történelmi évforduló: a honfoglalás ezerszázadik évfordulója, a magyar iskola (Pannonhalma) ezer éve. S ebben a történeti folyamatban Nagybánya száz esztendeje az előbbiekhez viszonyítva lényegében epizód, a magyar művészetben viszont nagy a jelentősége. A nagybányai művésztelep és iskola „a kulturális közgondolkodásban és a szakmai megnyilatkozásokban is a modern magyar képzőművészet emblémája lett". A kolónia története a 20. századi Közép-Kelet-Európa festészetének meghatározó része. A szerb festészet jelentős képviselői, **Zora Petrović** és **Ivan Radović** is a nagybányai művészetelep tagjai voltak. A nagybányai művészet hordereje valójában nem lehet azonos a saját szűkre szabott történetével, mert az évszázadnyi idő során jelképpé vált a magyar művészet történetében. Új utakat nyitott a 20. század modern művészete felé. A kolóniaalapítás forradalmi tett volt, s hamarosan egész mozgalommá szélesedett ki. Hatása messzire sugárzott és szerteágazó volt. Amint láthatták és olvashatták hetilapunk Nagybányasorozatában tájaink festőművészei már a kezdetekkor, az indulásnál jelen voltak, és később is nem kis szerepük volt – gondoljunk csak **Boromiszára** és a **neósokra** – a nagybányai avantgárd kibontakoztatásában, amely egy csapásra megváltoztatta művészetünk egész távlati törekvéseit.

A nagybányai művésztelep és iskola megalakulásának centenáriumára rendezett budapesti kiállítást 1996. március 14-én a Magyar Nemzeti Galéria épületében nagyfokú érdeklődés mellett nyitották meg a Tavaszi Fesztivál keretében, és egészen október 20-áig lesz megtekinthető. A megnyitón **Göncz Árpád** köztársasági elnök mondott beszédet. Maga a tárlat minden eddiginél nagyobb anyaggal, több mint ötszáz festmény, grafika és szobor bemutatásával reprezentálja a Nagybányához évtizedeken át kötődő művészeket és a különféle stílustörekvéseket. A földszinti kiállítóteremben látható **Színek és fények** címet viselő első rész a kezdetektől a harmincas évek végéig a Nagybányai Festők Társaságának megszűnéséig követi nyomon a kolónia fejlődését, az öt alapító művész, Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Réti István és Thorma Jánoson kívül a neósokig. A harmadik emeleten a kiállítás második: **Változó időben,** és a harmadik: **Mesterek és tanítványok** című része tükrözi a nagybányai művésztelep sokrétűségét a már ismert és kevésbé ismert művészek alkotásai által. Ezt egészíti ki még az eredeti források és fotódokumentumok bemutatása. A földszinti teremben tekintheti meg a vajdasági művészetkedvelő közönség két kiemelkedő neós festőművészünk, **Boromisza Tibor** és **Pechán József** műveit.

A centenáriumi emlékkiállítást hároméves előkészület, hazai és külföldi kutatás előzte meg. E kutatás máig felhalmozott tanulságait kísérelte meg összegezni ez a jubileumi tárlat és a művésztelep történetét legátfogóbban bemutatni. Színre léptek eddig alig ismert vagy ismeretlen nagybányaiak is. A művek így három nemzedék munkásságát ölelik fel. A kiállítás rendezői, **Csorba Géza** és **Szűcs György** művészettörténészek elsősorban arra törekedtek, hogy az alkotások széles skálájának bemutatásával, eleven meggyőző erejükkel a még ma is eléggé árnyalt Nagybánya-képet érzékeltessék a közönséggel, de egyúttal segítséget is nyújtsanak e kép továbbfejlesztéséhez is a szakembereknek. Mindezt a hazai és külföldi köz- és magángyűjtemények anyagának felkutatásával sikerült megrajzolniuk. A különféle művészeti irányzatokat – amelyeknek a művésztelep egykori tagjai és növendékei voltak a kezdeményezői és kiteljesítői – 135 művész 529 alkotása szemlélteti. Különösen **Czóbel Béla, Tihanyi Lajos, Ziffer Sándor, Boromisza Tibor, Galimberti Sándor,** majd **Aba-Novák Vilmos, Jándi Dávid**, később pedig **Klein József, Pittner Olivér** és mások munkássága jelentős fordulatot hozott a kolónia művészetébe a 20. században.

A nagybányai művésztelep megalakulásának századik évfordulója alkalmából rendezett kiállításhoz kapcsolódik a szintén **Nagybánya művészete** című, közel száz színes képtáblát, reprodukciót és sokszínű, nem szokványos tanulmányokat tartalmazó vaskos **katalógus**, amelynek előszavát a Galéria főigazgatója, **Bereczky Loránd** írta. A többi, zömmel magyarországi szerző mellett egy-két szaktanulmányíró Romániából, Németországból és Jugoszláviából gazdagította tanulmányával ezt a centenáriumi kiadványt. A tanulmányok szerzői: **Csorba Géza:** A Nagybánya-kép száz éve; **Szűcs György:** Nagybánya – változó időben; **Kovács Ágnes:** A müncheni Királyi Képzőművészeti Akadémia az 1890-es években; **Boros Judit:** Hollósy Simon művészi hitvallása levelei tükrében; **Bincsik Mónika:** Hollósy József; **Szabadi Judit:** Ferenczy Károly pályaképe; **Gábor Zsuzsa:** Illusztrációk Kiss József Költeményeinek 1897-es díszkiadásához; **Dancs Mária:** Lyka Károly és a nagybányai művészet; **Kisházi Zoltán:** „Vidéken éltem, Nagybányán, a festők városában" (Tersánszky és a nagybányai festők); **Szatmári Gizella:** Külföldi növendékek Nagybányán; **Murádin Jenő (Kolozsvár):** A nagybányai festőiskola 1919 és 1944 között; **Almási Tibor:** Epizódok a román akadémiák növendékei nagybányai továbbképzésének történetéből; **Bakó Zsuzsanna:** A történelmi téma jelentkezése és alakulása a nagybányai festők munkásságában; **Sinkó Katalin:** Az alapítók biblikus képei és a századvég antihistorizmusa; **Zwickl András:** Nagybánya és az aktfestészet; **Claudia Müller (Mannheim):** Jakob Nussbaum és a nagybányai művésztelep; **Plesznivy Edit:** A nagybányai szellem továbbélése: a Gundel család művésztagjai; **Gergely Mariann:** Huszár Vilmos és Nagybánya; **Passuth Krisztina:** Utak Nagybányáról: Réth Alfréd; **Gulyás Gizella (Újvidék):** Pechán József; **Szatmári Gizella:** Mikola András; **Kostyál László:** Egy csaknem elfelejtett nagybányai festőről: Udvardy Ignác Ödön; **Negoiță Laptoiu (Kolozsvár):** Tasso Marchini, a modern művészet egy erdélyi előfutára; **Bajkay Éva:** A kubizmus és expresszionizmus nagybányai szimbiózisa: Dömötör Gizelle és Mund Hugo; **Majoros Valéria:** Mattis Teutsch János és Mattis János Nagybányán; **Sümegi György:** A nagybányai Berger-cukrászda asztallapja; **Benedek Katalin:** A hamisított Nagybánya; **Beke László:** Nagybánya – egy fotótörténeti adalék. A kötet kiegészül még a kiállító művészek életrajzi összefoglalójával, műtárgyjegyzékkel és a kolónia történetének kronológiájával.

Ez a gazdag, reprezentatív tanulmánykötet és katalógus tisztelgő kiadvány a jubileumi tisztelgő kiállítással egyetemben, a nagybányai művésztelep és a programadó iskolájának százéves története és az egykor ott alkotó mesterek művészete előtt.

GULYÁS Gizella

Családi KÖR

CSALÁDI KÖR: Független hetilap – Alapító és kiadó: Forum – Dolgozók Kft. – Megbízott igazgató: Habram Mária – Szerkesztőség: Fazekas András (felelős szerkesztő), Fehér M. Mária, Habram Mária (megbízott főszerkesztő), Habram Károly, Prikidánovics Andrea, Torok Csaba. – Állandó munkatársak: Bada István, Bagi János, Bálint István, dr. Berényi János, Bozóki Antal, Éri Ilona, Faragó Jolán, Fehér István, Fábri Nándor, Gerlóczy Ferenc, Hatala Zoltán, Hegedűs Erika, Hegyi József, Juhász M. Erzsébet, Kántor Oszkár, Kovács József, Lazukics Anna, Miskolci Magdolna, Nagy Nándor, Németh István, Németh Ferenc, P. Berényi Ilona, Piszár József, Soltis Gyula, Szántó Zoltán, Umek Miklós, dr. Varga Sándor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 21000 Novi Sad, Vojvode Mišića 1. Tel.: (021) 57-942. Telefax és üzenetrögzítő: (021) 57-359. Telex: 14199 yu forum – Előfizetési díj: negyed évre 52 dinár, külföldre egész évre 600 dinár. Az előfizetés összegét a következő folyószámlára kell befizetni: 45700-601-3-14861. Forum – Terjesztés Rt.

Kérjük előfizetőinket, juttassák el címünkre a befizetésről szóló bizonylatot.

– Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. – Egyes szám ára 4,00 dinár. – Folyószámlaszám: 45700-603-8-8061 Családi Kör szerkesztősége – Szedés és tördelés: Scan Studio, Újvidék – Nyomás: Forum Nyomda, Újvidék.

A fedőlapon:

Iványi Grünwald Béla plakáttervének részlete a nagybányai jubileumi kiállítás plakátján

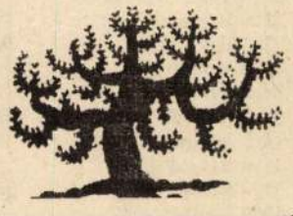

MŰHOLDAS ADÓK

DUNA TV

8.00 Képes Krónika
12.00 Déli harangszó; Lapozó
12.20 Gazdakör
13.00 Esti kérdés
13.15 Csodakörhinta
13.30 **Az emberiség kalandja** – spanyol ismeretterjesztő sorozat
14.25 „Zuzmarakoszorút a sírra" – emlékezés Pisky Árpád színművészre
15.10 Nyelvőrző
15.35 **A gyalu** – filmjegyzet
15.40 **Kertes házak utcája** – magyar film, fsz.: Bara Margit, Pálos György, Gábor Miklós, Tábori Nóra
17.00 **Kismamaklub**
17.30 Gyerekeknek
17.55 Műsorismertetés
18.00 Híradó
18.15 **Pergőtűz** – dokumentumfilm
20.05 Régiók
20.45 Esti kérdés
21.00 Híradó
21.15 Sportpercek
21.25 Cannes-i díjazottak: **Mahler** – angol film
23.15 „Út a bölcsőtől..." – riportfilm
23.30 Vers

RTL

5.30 RTL-hírek
5.35 Ismétlések
7.00 Reggeli magazin
7.35 Egymás közt (ism.)
8.05 A Springfield-sztori – sorozat
9.05 **Kalifornia klán** – sorozat
10.00 **Gazdag és szép** – sorozat
10.30 **Soledad, kicsim** – sorozat
11.00 Forró nyeremény – játék
11.30 **Családi párbaj** – játék
12.00 Déli magazin
12.30 Arany lányok – sorozat
13.00 **Gyilkosság a hobbija** – krimisorozat
14.00 Bärbel Schäfer
15.00 Ilona Christen
16.00 Hans Meiser
17.00 **Kockázat** – agytorna
17.30 **Egymás közt** – sorozat
18.00 Jó estét!
18.30 Sztármagazin
19.10 Robbanékony – magazin
19.40 **Jó idők, rossz idők** – sorozat
20.15 Sípszó különkiadás
20.30 **Ajax–Juventus** – Bajnokok Ligája – döntő
22.20 Vélemények a mérkőzésről
23.15 Stern TV
24.00 RTL – Éjféli hírek
24.30 **Cheers** – sorozat
1.00 Sladge Hammer – sorozat
1.30 Ismétlések

SAT 1

5.30 Németország ma reggel
9.00 **L. A. Law** – sorozat
10.00 Vannak szavaid? – villámgyors agytorna
10.30 Bubi, dáma, Hörig – pókerjáték
11.00 Délelőtti talkshow
12.00 Vera délben – talkshow
13.00 **Trapper John** – sorozat
14.00 Szívtől szívig – krimisorozat
15.00 Úrszekerek – A következő generáció – sci-fi sorozat
16.00 Baywatch – sorozat
17.00 XXO – Fritz és társa – játék
18.00 **Mindent vagy semmit**
18.30 Sporthírek
19.00 Szerencsekerék
20.00 **Ők hárman** – sorozat
22.00 A rendőrbíró – sorozat
23.00 Harald Schmidt-show
24.00 **Nyár a vadvizen** – amerikai kalandfilm
1.35 Ismétlések

VOX

7.25 Ismétlések
10.00 Colt minden esetre – sorozat
11.00 Ismétlések
12.55 **Jó idők, rossz idők** – sorozat
14.00 **Főút a mennyekbe** – sorozat
15.00 Starsky és Hutch – sorozat
16.00 Colt minden esetre – krimisorozat
17.00 **Chips** – sorozat
18.20 Riportmagazin
19.00 **Törvény és rend** – sorozat
20.00 **A halál gyorsabb volt** – sorozat
22.00 Szupergyilkosság – sorozat
23.00 **Vasszív** – amerikai film
24.35 Híradó
24.50 Ismétlések

PRO 7

6.55 Rajzfilmek
8.00 Ismétlések
9.25 **Rachel Cade bűnei** – amerikai film
11.45 **Madárijesztő és Mrs. King** – krimisorozat
12.35 Hotel – sorozat
13.30 Déli magazin
14.00 Talkshow
15.00 **A mi kis farmunk** – sorozat
16.05 Rajzfilmsorozatok
17.25 **Egy fedél alatt** – sorozat
17.55 **Ki itt a főnök?** – sorozat
18.30 **Bill Cosby-show** – sorozat
19.00 **Taff** – napi magazin
20.00 **Lucky Break** – amerikai vígjáték
22.00 **Édes bűn** – magazin
22.45 **Öttusa** – amerikai akciófilm
24.40 Fókusz TV

EUROSPORT

8.30 Atlétikai Nagydíj
10.00 Labdarúgó EB – Út a WWembleybe
11.00 Eurofun magazin
11.30 Kosárlabda
12.00 Tenisz Düsseldorfból
17.00 Camel Nagydíj
18.00 Motoros magazin
19.30 Forma–1
20.00 Traktorhúzó verseny
21.00 Ökölvívás
22.00 Kickboksz EB
23.00 Karate EB
24.00 Tenisz ATP magazin
24.30 Kart

TNT

6.00 Rajzfilmek estig
20.00 **San Francisco** (Fsz.: Clark Gable, Spencer Tracy, Jeanette MacDonald)
22.00 **Veszélyes év** (Fsz.: Mel Gibson, Sigourney Weaver)
24.00 **A rossz és a szép** (Fsz.: Kirk Douglas, Lana Turner)
2.05 **Kék vér** (Fsz.: Oliver Reed, Derek Jacobi)
3.40 **Veszélyes év** (ism.)

RTL 2

5.45 Rajzfilmek és gyermekfilmek
9.30 Flipper (ism.)
10.00 **Tessék mosolyogni!**
10.30 Ismétlések
12.00 Rajzfilmek és gyermekfilmek
16.25 **Zorro** – sorozat
16.55 A '96-os évfolyam – sorozat
18.05 Flipper – sorozat
18.35 **Milyen jó, hogy Mária létezik** – sorozat
19.45 **Tessék mosolyogni!**
20.15 **Fivér a másik csillagról** – amerikai film
22.25 **Aranybilincsek** – amerikai film
2.45 ABC-hírek
4.45 227 – sorozat

RÁDIÓMŰSOR

ÚJVIDÉKI RADIO

5.00 Reggeli műsor
7.00 Reggeli híradó
8.00 Komolyzenei ébresztő
8.30 Magyar nóták és csárdások
9.05 Ismeretek tárháza
9.30 Középiskolások irodalmi műsora
10.05 Délelőtti mozaik
11.20 Matiné C-dúrban
12.00 Déli híradó
12.15 Elfújta a szél
12.30 Táncházi zene
13.05 A zene szárnyán
13.30 Népdalok
14.03 Ismeretek tárháza
15.00 Hallottuk láttuk
15.30 Mozaik
16.30 Vajdasági napló
17.05 Chip
17.30 Dzsessz, dzsessz
18.30 Esti híradó
19.30 Híres előadóművészek felvételeiből
21.00 Estéről estére
21.30 Késő esti híradó
22.00 Évszázadok zenéje
23.05 Elmélet, vita, gyakorlat
23.35 Notturno ritmusban
24.05-5.00 Éjszakai műsor

SZABADKAI RADIO

(középhullám)

7.00–10.00 Hangvásár
7.30 Híradó
7.50 Piaci körséta
9.45 Főzzünk együtt
10.00 Szerb nyelvű zenés reklámműsor
13.00 Hírek
13.10 Adventista műsor
13.30 Apróhirdetések
13.40 Népzene
14.05-15.00 Művelődési magazin
15.00 Híradó
16.00 Szerb nyelvű műsor

(URH)

19.00 Popbazár (magyar)
21.30–24.00 Discorama

KOSSUTH RADIO

4.30 Reggeli Krónika
9.05 Napközben
11.05 Slágerfilmek – filmslágerek
11.35 Emlékirataim
12.00 Déli Krónika
12.30 Ki nyer ma?
13.05 Vendég a háznál
13.30 A református egyház félórája
14.05 Klasszikusok mindenkinek
15.05 Beszéljük meg!
16.00 Délutáni Krónika
17.05 Magyarországról jövök
18.00 Esti Krónika
18.30 Ráadás
19.05 Sportvilág
19.30 Jó éjszakát, gyerekek!
20.05 Népdalkörök és citerazenekarok felvételeiből
21.05 Elvis Presley énekel
21.25 Kossuth-klub
22.00 Késő esti Krónika
22.30 Pályám emlékezete
23.05 Emlékezetes rádióelőadások a zenéről

PETŐFI RADIO

4.33 Hajnali dallamok
6.03 Reggeli csúcs
7.45 Sportreggel
8.00 Petőfi-délelőtt
9.20 Londoni notesz
11.17 Kálmán Imre operettjeiből
12.00 Nóták
14.00 Pihenőidő
17.03 Petőfi-délután
19.03 Mesejáték
20.00 Heavy metal album
20.30 Dzsessz
21.15 Világirodalmi magazin
22.30 Blues
23.10 Ennyi...
24.15 Az én slágerlistám
2.04 Csak zene
4.04 Csárdásmuzsika

Szerda, május 22. Szerda, május 22. Szerda, május 22.

Schweden bitter

A SCHWEDEN BITTER RÖVID TÖRTÉNETE

Ezt az Európában híres gyógyhatású elixírt Paracelsus állította össze a XVI. század végén, és a csodás gyógyulásoknak köszönhetően A hosszú élet gyógyíre elnevezést kapta. Az ital alapanyaga az áloé, a sáfrány és a mirha. A XVIII. században a svéd dr. Samst (innen a „svéd" elnevezés) tökéletesítette. Európa-szerte dicsőséget szerzett magának, 104 évesen hunyt el.
A korábbi receptek, illetve a mostani variánsok (amelyeket a legmagasabb szintű orvosi és tudományos teszteléseknek vetettek alá) a ritka és egyéb gyógynövények és azok összetevőinek rendkívül jó kombinációi. A Schweden bitter a kimondottan természetes gyógyitalok közé tartozik, és a minősége a legjobb. Napjainkban az ausztriai Karintia Nemzeti Parkjában állítják elő. Szinte nincs olyan átlagos európai család, amely a házipatikájában nem tartana egy üveg Schweden bittert.

A SCHWEDEN BITTER GYÓGYHATÁSÁNAK LÉNYEGE

A Schweden bitter 24 ritka, alpesi és egyéb gyógyfűből áll, bonyolult folyamattal készül. Az íze keserű. Sajnos, a keserű ízt szinte teljesen kiiktattuk az étrendünkből, ami zavarokkal, különböző megbetegedésekkel jár. A Schweden bitter serkenti a szervezet létfontosságú biokémiai folyamatait, a máj, az emésztő- és a vizeletkiválasztó szervek működését, azáltal, hogy gyorsítja a mérgező anyagok eltávolítását a szervezetből, javítja az anyagcserét, a vitaminok és az ásványi anyagok hatékonyabb felszívódását. A Schweden bitter évszázadokig a „vér tisztítójaként" volt ismeretes, amit a gyakorlat és az elemzések is alátámasztanak. Átfogó gyógyhatása van:
– az egészségre általában, az anyagcserére, az immunrendszerre, a védelemre
– a belső alkalmazáson kívül gyors és szemmel látható eredmények születnek külsőleg alkalmazva is.

JAVALLAT

Belsőleg:

– májmegbetegedések, az emésztés és a vizeletkiválasztás
– az immun-, az endokrin- és az idegrendszer rendellenességei, kimerültség
– krónikus betegségek, arterioszklerózis, reuma
– érrendszeri megbetegedések: rossz vérkeringés, triglicerídek, kolesterin, cukor, zsír
– gyulladások, infekció, vírusos megbetegedések, allergia
– epe- és vesekő, a nyálkahártya megbetegedései, fekély, sebek, sérülések esetén
– gyengébb narkotikumokkal való mérgezés (a vegyiparban és másutt)
– náthaláz, megfázás, bronchiális zavarok, gyulladások
– hatásos a fogíny, a száj és a torok megbetegedéseire.

Külsőleg:

Külsőleg alkalmazva a Schweden bitterrel elképesztő eredményeket érünk el, ami csak alátámasztja a rendkívüli gyógyhatását. A bőrön jelentkező bármilyen kedvezőtlen megnyilvánulást az elixír bedörzsölése révén könnyen és gyorsan gyógyíthatjuk:
– láz, bőrfertőzés, sebek, pattanás, aknék, ekcémák
– rovarcsípés, daganatok, allergia
– meleg borogatással: reumatikus fájdalmak, migrén, torok- és mandulagyulladás, nyaki és hátfájdalmak
– rendkívül hatásos az elixír inhalációja a légzőszervek megbetegedése, szinuszgyulladás esetén.

ADAGOLÁS ÉS ALKALMAZÁS

Ajánlatunk a Schweden bitter kúra formájában történő alkalmazásához: 8–10 hétig naponta három alkalommal egy kávéskanál elixírt egy csésze teával, gyümölcslével vagy vízzel elkeverünk. Ajánlatos a kúrát az év folyamán megismételni (ősszel, tavasszal).
Tekintettel nagyfokú alkalmazására és jótékony hatására, adagolása és felhasználása igen széles körű, a felhasználótól függ az alkalmazása.
A Schweden bittert mindenkinek ajánljuk: belsőleg 15 évtől, külsőleg minden korosztálynak.

Hazai forgalmazó: EAST WEST
Belgrád, Hadži Milentijević u. 42/a.
Tel.: 011/431-367, 439-385

A Schweden bitter megvásárolható Vajdaság-szerte a gyógyszertárakban!

A VobTours kínálata:

– THÁSZOSZ (Görögország), 7 nap, szállodai félpanzió
– ALPENA (Bulgária), 12 nap, szálloda, apartman, bungaló
– SVETI STEFAN, 10 nap, félpanzió, privát elhelyezés
– BEČIĆI, 10 nap, Bellevue Szálló, félpanzió
– VRNJAČKA BANJA, 7 nap, Panonija Szálló, félpanzió
– BUDAPEST, STING-hangverseny, május 22–23.

Érdeklődni a fenti telefonszámokon, illetve a Vajdasági Bank szabadkai, topolyai, zentai, zombori, kikindai, zrenjanini és palánkai kirendeltségében.

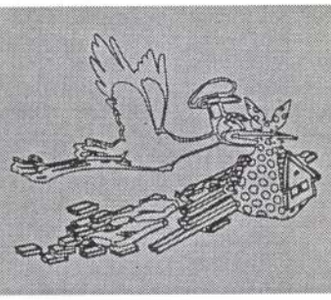

ÉPÍTŐANYAG- ÉS KERÁMIA SZALON

T. P. „BANE"
24 000 Szabadka, Batinska 34.
Telefon: 024/53-977, 53-939
fax: 024/52-880

Kínálatunkból:

– *olasz fürdőszobabútor*
– *fürdőszoba-berendezés, egyszerű és díszített felszerelés*
– *krómozott és aranyozott csapok*
– *fából készült WC-tető, különféle színben*
– *Jacuzi kád*
– *60 féle hazai kerámialap*
– *valjevói Vujić-féle ablakok, szobaajtók*

MINDENFÉLE ÉPÜLETANYAG, VALAMINT TÜZELŐANYAG IS VÁSÁROLHATÓ.

NÉZZEN SZÉT NÁLUNK, BIZTOSAN TALÁL KEDVÉRE VALÓT!

Egyes termékekre 30 %-os kedvezményt adunk!

Családi KÖR

Független hetilap, Újvidék, 1996. május 16.
VII. évfolyam, 20. szám, 4 dinár

Orom-hegyesre került a főnyeremény

Vendégségben Feketicsen
Topolyai aranylakodalom
Ingatlanvásárlás Újvidéken

1996. MÁRCIUS 14., CSÜTÖRTÖK

Nagybánya

Egy művésztelep 100 éve

(MTI Press) Nagybánya a magyar művészet történetében fogalom. Kiindulópontja a modern magyar festőművészetnek. Az éppen száz esztendeje, a millennium évében létrejött művésztelep hatása egészen a század harmincas-negyvenes évéig fölismerhető jó néhány művész életművében.

Három éves elméleti kutatás, előkészület előzte meg a Magyar Nemzeti Galéria most megnyílt és október 20-ig látogatható Nagybánya művészete című centenáriumi emlékkiállítását. Az eleddig háttérbe szorult vagy alig ismert nagybányaiak is színre lépnek. Hazai és külföldi köz- és magángyűjteményekből és romániai közgyűjtemények anyagának kutatásával minden eddiginél árnyaltabb Nagybányaképet sikerült közönség elé tárni a rendezőknek, Csorba Gézának és Szűcs György műtörténészeknek.

Münchenben fogant az ötlet

Sajátos módon a nagybányai művésztelep nem Nagybányán született meg, hanem egy müncheni kávéházban, ahol Hollósy Simon és tanítványai, meg fiatal magyar festőbarátai találkozni szoktak. Itt beszélte rá a mestert két Párizsból visszatért tanítványa, Réti István és Thorma János, hogy nyárra települjön át az iskola a festői szépségű erdélyi vidékre. Így is történt. Hollósy, Réti, Thorma, Ferenczy Károly és Iványi Grünwald Béla 1896-ban egy tucatnyi festőjelölttel megérkeztek Nagybányára, hogy a plein air (természetben, a szabad ég alatti) festészetben gyakorolják magukat.

Első együttes kiállításukat 1897-ben rendezték meg Budapesten, a hivatalos művészetpolitika által támadva, a kíváncsi közönség által pedig megcsodálva, de be nem fogadva. Évek kellettek, amíg felismerték, megszerették az „új művészetet", amely az impresszionizmusnak egy sajátos formája, a magyar naturalizmus és plein air együttese. E körből indult a magyar avantgard egyik ága, az 1900-as évektől. A neosokon, a Nyolcak festőcsoportján, az aktivistákon át így eredeztethető innét a harmadik nagybányai nemzedék: az 1930-as, 40-es évekbeli.

Ezt a koncepciót fogadja el a kiállítás, és ez az egyik újdonsága. Hiszen sokáig, lényegében a második világháborúig dominánsan csak az alapítók és közvetlen követőik soroltattak a nagybányai iskola fogalomkörébe. Az innen indult festői forradalom e meghatározásba nem fért bele. Az 1910-es években Fülep Lajos és Kálla Ernő a neosok mozgalmát már összefüggésbe hozta Nagybányával. A második világháború után jószerivel letörölték a nagybányaiakat a magyar művészettörténet palettájáról.

135 művész 524 alkotása

Ideológiailag polgárinak minősítették az alapítókat és követőiket, a moderneket pedig stílusuk miatt utasították el. A Nagybánya-kutatás csak a hatvanas években kezdődött. Ezután születtek monográfiák, tanulmányok. 1963-ban volt ugyancsak a Nemzeti Galériában egy nagysikerű Nagybánya kiállítás. A mostani, a centenáriumi tárlat minden eddiginél teljesebb képet vázol fel a nagyhatású művészeti iskoláról. Százharmincöt művész 524 munkája látható, sok közülük eddig a nagyközönség előtt ismeretlen alkotás.

Gyönyörű természetábrázolások, portrék, életképek sorakoznak a falakon, az alapítók főművei, kiemelve Ferenczy Károly életművét. És ott vannak a később Nagybányához csatlakozó Glatz Oszkár, Rudnay Gyula, Csók István ihletett művei. A második nagybányai nemzedék képviselői – Czóbel Béla, Tihanyi Lajos, Perlot Csaba, és a harmadik generáció: Gráber Margit, Ilosvay Varga István, Kmety János és mások képei. Mindezt grafikai munkák és fotódokumentumok egészítik ki.

K. M.

Tájékoztatjuk tisztelt makói szállíttatóinkat, hogy
a pénteki
(március 15-i)
kukás szemétszállítás rendje változatlan.
Juhász László
köztisztasági vállalkozó.
Makó, Liget u. 27.
Telefon: 412-075.

A GOLD M Baromfifeldolgozó Kft.
(6600 Szentes, Attila u. 3.)
felvételre keres:
2 fő katonaidejét letöltött, 5 éves szakmai gyakorlatot szerzett villanyszerelőt, három műszakos munkarendbe.
Bérezés: megegyezés szerint.
Érdeklődni: a társaság műszaki főmérnökségén.

SZÓRAKOZTATÓ- ÉS LAKODALMAS ZENEKAROK FESZTIVÁLJA

1996. március 24-én (vasárnap) 18 órától az újszegedi Sportcsarnokban

Fellépnek:
Az 1991. évi lakodalmas zenekarok versenyének helyezettejei és a meghívottak:
Hangulat együttes, Orosháza,
Edison zenekar, Mizsei Zoltán vezetésével
Szegedi Hangulat trió + Vass Péter ének,
ZsomBoys együttes
Vendégek:
Defekt Duo és más meglepetések!
Házigazda: **Onczay Zsolt**
Jegyek: Szeged, Jókai u. 7. Passzázs
a Csermák Hangszerüzletben kaphatók március 23-ig, vagy postai utánvéttel március 13-ig megrendelhetők.
a 62/311-792-es telefonszámon
600 Ftfős egységáron.
Helyfoglalás érkezési sorrendben, 17 órától!

Zenésztalálkozót és Roland hangszerbemutatót tartunk
a Sportcsarnok különtermében, 10–17 óráig, melyre a belépés díjtalan.

Rendezők: Támogató:
CSERMÁK HANGSZERÜZLET Roland INTERMUSICA DÉLMAGYARORSZÁG

● ***Creditreform-Interinfo***

A biztonságot nyújtó üzlet

Az információ az üzleti életben nem csak pénzt, hanem egyenesen aranyat ér. Egy üzletember számára a tájékozottság, a pontos, megbízható információ ugyanazt jelenti, mint egy gépkocsivezetőnek a jó térkép. Sikeres üzletet csak az köthet, aki a megfelelő adatok birtokában a minimálisra csökkenti a felesleges kockázatot.

A Creditreform az a cég, amelyik segíthet eligazodni a céginformációk útvesztőiben. Ezen cég közül a Cereditreform-Interinfo Kft. 110 ezerrel valamilyen módon már közvetlen kapcsolatba lépett. A Creditreform cégszövetség pedig 2 milliónál is több cégről képes adatokat szolgáltatni. A megbízás normál, expressz, továbbá szuperexpressz gyorsasággal kérhető.

Az inkasszó tevékenység, a jogos kintlévőségek behajtása a Creditreform másik fő területe, amely egyértelműen peren kívüli eljárás. A meg-

NAGYBÁNYA

MEGHÍVÓ

a Nagybányai Művésztelep
centenáriumi
ünnepségének
kolozsvári rendezvényeire

1996. május 4-5.

MŰSOR

1996. május 4. (szombat) 16 órakor

A Protestáns Theológiai Intézet Dísztermében

ÜNNEPI EMLÉKMŰSOR

DÁVID GYULA (az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnöke):

KÖSZÖNTŐ

DR. CSORBA GÉZA (a Magyar Nemzeti Galéria címzetes főigazgatóhelyettese):

A NAGYBÁNYA - KÉP 100 ÉVE

ABODI NAGY BÉLA (a Barabás Miklós Céh tiszteletbeli elnöke):

A NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP JELENTŐSÉGE A NEMZETI ÉS EGYETEMES MŰVÉSZETBEN

KÖZREMŰKÖDNEK:

A kolozsvári **REFORMÁTUS KOLLÉGIUM** énekkara,

Karnagy: **SZÉKELY ÁRPÁD**

BÍRÓ JÓZSEF, NAGY DEZSŐ és **SPOLARICS ANDREA**

EMKE díjas színművészek

A műsorban elhangzik **LÁSZLÓFFY CSABA** KANTÁTA című poémája, melyet a költő erre az alkalomra írt.

1996. május 5 (vasárnap)

11. órakor:

- **TÁRLATLÁTOGATÁS** a Bánffy-Palotában

(Kolozsvári Művészeti Múzeum)

Tárlatvezető: **LĂPTOIU NEGOIŢĂ** művészettörténész

16 órakor:

- **KIÁLLÍTÁS** a kolozsvári magángyűjtők tulajdonában lévő nagybányai alkotók műveiből

- Tárlatmegnyitó: **MURÁDIN JENŐ**

16,30 órakor:

- **NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS ÉRTEKEZLET**

(Györkös Mányi Albert Emlékházban)

Előadók:

TIMÁR ÁRPÁD (művészettörténész, Magyarország):

A nagybányaiak első 1897-es kiállításának fogadtatása

SÜMEGI GYÖRGY (művészettörténész, Magyarország):

Nagybányai Művésztelep: modell?

LĂPTOIU NEGOIŢĂ (művészettörténész)

Nagybányai festmények a kolozsvári Művészeti Múzeum gyűjteményében

(Pictura Băimăreană reprezentată în Patrimoniul Muzeului de Artă Cluj)

MURÁDIN JENŐ (művészettörténész)

Az 1996-os Nagybánya - centenárium tanulsága

Képek a művésztelep két világháború közti történetéből.

A rendezvény támogatói:

PRO PROFESSIONE ALAPÍTVÁNY

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM

Budapest

A Szombathelyi Képtár bemutatja

a

NAGYBÁNYA MŰVÉSZETE

című kiállítást,
A NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP
100. ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL,

a Magyar Nemzeti Galéria rendezésében.

A kiállítást megnyitja:
Dr. BERECZKY LÓRÁND,
a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója,

1997. január 14-én, 16 órakor

Szakmai tárlatvezetés: 14^{30} órakor
(Szűcs György, a kiállítás rendezője)

A kiállítás megtekinthető:
1997. január 15 - március 2-ig

A Képtár támogatója: a MARC Cipőgyártó Kft.

Nagybányai Művésztelep

Die Kunsthalle Szombathely zeigt

Die Ausstellung

KUNST IN NAGYBÁNYA

aus

ANLASS DES

100 JÄHRIGEN BESTEHENS DER

KÜNSTLERKOLONIE

IN NAGYBÁNYA

Eine Veranstaltung der

Ungarischen National Galerie

Eröffnung:

Dr. LÓRÁND BERECZKY,

Generaldirektor der Ungarischen Nationalgalerie

14.Januar 1997, 16 Uhr

Fachführung: 14^{30} Uhr,

(György Szűcs, Kurator der Ausstellung)

Die Ausstellung ist vom 15.Januar

bis 2.März zu sehen

Förderer der Kunsthalle: MARC Schuhproduktions GmbH

A SZABADKAI KÉPZŐMŰVÉSZETI TALÁLKOZÓ
és a MISKOLCI GALÉRIA
tisztelettel meghívja Önt a

NAGYBÁNYA ÉS A VAJDASÁGIAK

című kiállításra a

MISKOLCI GALÉRIÁBA

(Rákóczi-ház, Miskolc, Rákóczi u. 2.)

A kiállítást 1996. október 6-án, vasárnap délelőtt 11.30-kor

OLGA SRAM,
a Képzőművészeti Találkozó igazgatója és

BELA DURANCI
művészettörténész nyitja meg.

A kiállítást rendezte:
BELA DURANCI és SÁDI PÉTER

Nagybánya

A borítón:
Reže Novák: Portret Todora Manojloviče (oko 1906.)
Novák Rezső: Todor Manojlovič költő arcképe (1906 körül)

A kiállítás megtekinthető: 1996. november 30-ig,
hétfő kivételével naponta 9-17 óráig.

LIKOVNI SUSRET SUBOTICA
i MIŠKOLCI GALERIJA
srdačne Vaz pozivaju na otvaranje izložbe

NAĐBANJA I VOJVOĐANI

u nedelju, 6. oktobra 1996. u 11.30 sati u

MIŠKOLCI GALERIJI

(Rákóczi-ház, Miskolc, Rákóczi u. 2.)

Izložbu otvaraju

OLGA ŠRAM,
direktor Likovnog susreta i

BELA DURANCI,
istoričar umetnosti

Postavka izložbe:
BELA DURANCI, i **PETAR ŠADI**

előadás, amelyet a bukaresti *Operaház* volt szólótáncosából lett rendezőnő, Beatrice *Bleont* varázsolt a zsámbéki templomrom tövébe. *Shakespeare Rómeó és Júliáját*, amelyet az 1995. év legjobb előadása címmel tüntettek ki a román kritikusok, két nap alatt ültette át az új környezetbe. *Bulgakov A Mester és Margarita* című regényének színpadi változatát a *Zsámbéki Szombatok Nyári Színházának* és a *Bukaresti Nemzeti Színháznak* a művészei közösen adták elő, magyar nyelven – fergeteges sikerrel. A kulturális diplomácia elsöprő győzelmet aratott azon az estén. Az előadásból Beatrice Bleont szándékosan kihagyott minden politikai és társadalmi utalást. *„Olyan kérdésekről akarunk szólni, amelyek Krisztus előtt vagy után éppúgy érvényesek. Mit jelent létezni, és mi a halál? Hogyan lehet élni? Van-e jó és rossz? Mivel találja szemben magát az ember, ha megkísértik"* – nyilatkozta.

Beatrice Bleont varázslatának mától három estén át ismét tanúi lehetünk. *Mátyás* Irén, a zsámbéki szombatok rendezvénysorozatának igazgatója, aki Bleont és színészeit tavaly meghívta, a rendmunkát. Ma, szombaton és vasárnap a templomromnál ismét bemutatják A Mester és Margaritát. A Mestert *Derzsi* János, Margaritát *Létay* Dóra, Jézust *Szegesdi* Róbert, Lévi Mátét *Kanda* Pál, Hontalan Ivánt *Dégi* János, Berliozt *Puskás* Tivadar, Sztravinszkijt *Tóth* József, Lihogyejevet *Albert* Péter, Boszovot *Rékai* Nándor játssza. A Moszkvába érkező Woland mágust, a Sátánt, Claudiu *Bleont* alakítja, szolgáit Constantin *Dinulescu*, Gabriel *Costea*, George *Callu*, Andrei *Duban*, Sidonia *Ganea* és Carmen *Ionescu*. Hogy ők enyhe akcentussal beszélnek magyarul, az egyáltalán nem baj, hiszen Bulgakov regényében is akcentussal szólal meg Woland és csapata.

A kulturális diplomaták e három este után is folytatják munkájukat. Huszonkilenc román színész és színházi szakember, valamint magyar művészek közreműködésével, Beatrice Bleont rendezésében *Aiszkhülosz* és *Euripidész* drámái nyomán készül az *Antik tragédia* című előadásuk, amelyet ugyancsak Zsámbékon mutatnak majd be.

(f. m.)

Százhatvanezer látogatót várnak az avignoni fesztiválra

Christopher *Marlowe* darabjának, a *II. Eduárdnak* a bemutatásával kezdetét vette az ötvenedik *avignoni fesztivál*. Az egykori pápai székhelyen rendezett idei kulturális seregszemlére tízezreket várnak.

Shakespeare kortársának darabját, amely a tragikus sorsú és országát tragédiába taszító uralkodó alakját örökítette meg, Alain *Francon* vitte színre az avignoni pápai palota díszudvarán. Az augusztus 3-ig tartó jubileumi fesztivál harminc színházi előadást, zenés darabokat, táncot, koncerteket kínál a közönségnek, amelyet 18 ország művészei szórakoztatnak. A frankofónia középpontban áll, fekete-afrikai, kanadai, algériai szerzők és színtársulatok művészetével ismerkedhetnek a látogatók. Európa a másik fő motívum – a német klasszikusoktól *Csehovig* terjed a szerzők skálája, és a *Berliner ensemble*-tól egy bolgár együttesig az előadóké. A szervezők százhatvanezer jegyet kínáltak, s ennek napokkal a nyitás előtt csaknem a fele elfogyott – tudatja az *MTI*.

Az ötven éve alapított *avignoni fesztivál* a kerek évfordulót július 28-án televízió által közvetített gálaesttel ünnepli.

Roland, a mandarinok fesztiváljának igazgatója.

budapesti *Katona József Színház* is bemutatja produkcióját.

gyeket.)

(rosdy)

szobrászművész Bérlő tárlat című katalógusát is. A tárlat augusztus 10-ig tekinthető meg.

Messze földről jött festők

Újabb kiállítások, könyvek Nagybánya centenáriumán

A *Nagybánya és Vidéke* című lapban éppen száz évvel ezelőtt, 1896 májusában jelent meg a művésztelepet alapító *Hollósy* Simont és társait, tanítványait üdvözlő cikk, mely szerint a délelőtt tíz órai vonatnál ott volt a polgármester és a főkapitány is, hogy egyszerű, de barátságos fogadtatás és a kaszinóban elköltött villásreggeli után a *„messze földről jött festők"* kimenjenek a ligeti műteremhez, majd *„lakásokat fogadjanak"*.

A magyar művészet történetének egyik legfényesebb korszaka kezdődött ezzel a nappal, olyan fényes, hogy most a művésztelep-alapítás centenáriumán sorra követik egymást az évfordulós események. A *Magyar Nemzeti Galéria* nagy kiállítását kiegészítve az *Országos Széchényi Könyvtár Ars Librorum* sorozatában az egykor Nagybányán is dolgozott, 1931-től Argentínában élt művészházaspár, *Dömötör* Gizella és *Mund* Hugó műveit mutatják be. A *Budapest Galériában* a nagybányai művésztelep alkotóinak magángyűjteményekben őrzött remekeiből, a többi között *Iványi Grünwald* Béla, *Thorma* János, *Korda* Vince, *Mattis Teutsch* János, *Perlrott* Csaba Vilmos festményeiből nyílt meg bemutató. A kiállítóterem szomszédságában lévő *Belvárosi Aukciós Ház* ugyancsak nagybányai tárlatot nyitott.

A Dömötör Gizella és Mund Hugó kiállítását megnyitó kolozsvári művészettörténész, *Murádin* Jenő szerint az a program is érdeklődésre tarthat számot, amellyel az erdélyi városok emlékeznek a művésztelep megalakítására: a május eleji kolozsvári tudományos tanácskozás és kiállítás után június közepén Nagybányán nyílik meg kiállítás, bár a szándék, hogy emléktáblát helyezzenek el Torma János szüleinek házán, ahol 1918-ig a művész is lakott, s ahol *Az aradi vértanúkat* festette, valamint a *Ferenczy-házon*, helyi erők ellenállása miatt úgy tűnik, meghiúsul. Júliusban Temesvárott nyitnak múzeumi és magángyűjteményekben őrzött képekből tárlatot, valamint Máramarosszigeten, ahová egyébként nemrégiben került vissza az itt született *Hollósy* Simon ellopott, a huszti várat ábrázoló festménye. Hogy a művésztelep története iránti érdeklődés milyen erőteljes, jelzi, hogy a kolozsvári képzőművészeti főiskola növendékei közös installáció készítésével kívánnak tisztelegni elődeik előtt.

Korda Vince: Nagybányai táj

A centenáriumi rendezvénysorozat színvonalához jelentős mértékben járulnak hozzá a tudományos kutatás eredményeit dokumentáló kiadványok is. A miskolci *Missionart Galéria* gondozásában három kötet is megjelent: az egyik, *Bajkay* Éva–*Murádin* Jenő munkája, a *Dömötör* Gizella–*Mund* Hugó házaspár tevékenységét mutatja be, *Jurecskó* László *Boromissza* Tibor pályáját elemzi, míg *Tímár* Árpád négykötetesre tervezett dokumentumkötet-sorozatának első darabjában a nagybányai művésztelepről a magyar sajtóban 1896 és 1909 között megjelent cikkeket gyűjtötte össze. Mindez, az egykori krónikással szólva *„annak a bizonysága, hogy igaz ügy az, amelynek érdekében a tollat kezembe vettem, s érdemes azzal azoknak foglalkozni, kik Nagybánya jelenét, jövőjét szívükön hordják"*.

P. Szabó Ernő

20.00 100 éves a mozi: Martin Scorsese, ang. portréfilm 21.00 Híradó 21.10 Kék percek 21.15 Tipp-Hopp 21.45 Múzsa 22.00 Objektív 22.35 Lapzárta 22.40 fociles 23.00 Végjáték Európában 23.55 MC – Magyarok cselekedetei

DUNA TV

DUNA TV 8.00–12.00 Képes krónika 12.00 Lapozó 12.20 Váltó 13.00 Esti kérdés 13.15 Lóra fel! 13.35 A tenisz története 14.25 „Harmadik szem" 15.10 Explorare necesse est 15.50 Játékklip 16.00 Olvasónapló: Tüskevár 16.30 Chester-

18.30 Gyermekmozi: Pufók kalandjai 26/4., am. rajzf. 19.00 Jó utat! 20.00 Különjárat 20.30 Family album, am.–ang. nyelvlecke 24/20. 21.00 City. Kulturális magazin 21.15 Szív tv-mozi felnőtteknek: Az idegen, am. film 23.00 Szédülj el! 23.30 Eurostar kapásjelző

NAP TV

Nap-nyugta: 17.02 Budapest Today – angol nyelvű hírmagazin 17.15 Válás magyar módra 18.50 Ezt mondja meg! 19.00 Hírek 19.10 Világsport

2.15 Spiegel tv-extra

EUROSPORT

8.30 Vitorlázók magazinja 9.00 Motorsportmagazin 10.00 Tour de France 11.00 Tenisz ATP-torna (mk) 13.45 Tour de France kerékpártverseny (mk) 14.00 Forma–1 Brit GP 15.00 Tour de Rance kerékpárverseny (folyt.) (mk) 17.40 Tenisz ATP-torna (mk) 19.00 Forma–1 Brit GP 20.00 Traktorhúzás 21.00 Négykerék-meghajtásúak versenye (mk) 21.30 Atlétika (mk) 23.00 Forma–1 Brit GP 0.00 Tour de France 1.00 Pankráció 1.30 Műsorzárás

Tarlat a millecentenárium jegyében

Immár a második budapesti kiállításon mutatja be képeit a Münchenből hazalátogató *Dunai* Zoltán. A festőművészt megihlette a millecentenárium légköre, mert a Pannónia Nemzeti Szállodában nemcsak az otthoni műtermében készült képeit állította ki, amelyeken Párizs, Velence, a Garda-tó és a Toblino nevezetességeit ábrázolja finom színekkel és formákkal, hanem festőállványát felállította valahol a Blaha Lujza téren is. Dunai megfestette a századforduló Budapestjét. Láthatjuk az akkori Nagykörút jellegzetes épületeit, így a hajdani Nemzeti Színházat, a József körútnak azt a részét, ahol ma a Nemzeti Szálloda van.

Megjelenítette a művész az egykori Óbuda hangulatos, immár roskadozó földszintes házait és a várbeli bécsi kaput. „Tisztelet a millecentenáriumnak"– ezt a címet méltán adhatja Dunai Zoltán a tárlatának.

Az egész Nyugat-Európát bejáró festőművész két specialitással hívja fel magára a figyelmet. Szívesen készít ovális alakú képeket, egyébként ilyen formában is ábrázolta a nevezetes 1896-os esztendő Blaha Lujza terét. Gyakorlott mestere Dunai a seccónak, a bajor és olasz villák-paloták falain látható képei ezt bizonyítják.

– Hol van a csapatzászló? Az egykori nagyváradi M. Kir. Gábor Áron Honvéd Tüzérségi Hadapródiskola csapatzászlója az 1944-es háborús időben eltűnt. Kérik mindazokat, akik a zászló hollétéről bármit is tudnak, jelentsék az alábbi címen: Tüzér Hadapródiskola Bajtársi Kör, H-1141 Budapest, Mogyoródi út 172/B vagy telefonon: 252-1439.

Hyakutake-pályázat

Az ELTE csillagászati tanszék asztrofotó- és rajzpályázatot hirdet az alábbi kategóriákban: 1. felnőttek és gyerekek a Hyakutake-üstökösről készített felvételekkel, 2. általános és középiskolások a Hyakutake-üstökösről készített rajzokkal jelentkezhetnek. A nyertes pályázó (mindkét kategóriából egy-egy fő) lehetőséget kap, hogy aktívan részt vegyen egy éjszakai mérésen az MTA Csillagászati Kutatóintézet piszkéstetői obszervatóriumában. Beküldési határidő: július 31. Cím: Hyakutake-pályázat, ELTE csillagászati tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

SZÍNHÁZ

Madách Kamara: Mese habbal (8) – ***Vidám Színpad:*** Üldöznek a nők (7) – ***Budai Parkszínpad:*** Hair (7, esőnap: 15-én) – ***Fonó Budai Zeneház:*** Macedon fesztivál (8) – ***Hilton Szálló dominikánus udvar:*** Operagála (8) – ***Mátyás-templom:*** Trajtler Gábor orgonaestje (8)

Pályázati felhívás

A Népjóléti Minisztérium gyógyszerészeti főosztálya pályázatot hirdet

gyógyszerészi munkakör

betöltésére.

Pályázati feltétel:

– gyógyszerészdiploma, szakgyógyszerészi képesítés,
– államigazgatási szakirányú gyakorlat,
– egy idegen nyelv ismerete.

Pályázat benyújtásának határideje: 1996. augusztus 1.

Pályázat benyújtásának helye:
Népjóléti Minisztérium gyógyszerészeti főosztály,
1051 Budapest V., Arany J. u. 6–8.

További felvilágosítás munkaidőben 33–25–754 telefonszámon kérhető.

PÁLYÁZAT

A Budapest XII. ker. Önkormányzat Képviselőtestülete pályázatot hirdet

jegyzői állás betöltésére.

Pályázati feltételek:
- állam- és jogtudományi egyetemi vagy államigazgatási főiskolai végzettség,
- büntetlen előélet,
- legalább 5 éves szakmai/államigazgatási, önkormányzati gyakorlat.

A pályázathoz csatolni kell:
- részletes szakmai önéletrajzot,
- diplomamásolatot,
- 3 hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványt.

Előnyben részesül az állam- és jogtudományi egyetemi végzettséggel, valamint jogi szakvizsgával és nyelvvizsgával rendelkező pályázó.

Bérezés: a Köztisztviselői Törvény alapján, megegyezés szerint.
A pályázat benyújtási határideje: 1996. augusztus 31.
A pályázat elbírálási határideje: 1996. október 31.
Az állás betölthető: a képviselői testület döntését követően azonnal.

A pályázatot a XII. kerületi Önkormányzat polgármestere címére kell benyújtani: 1126 Budapest, Böszörményi út 23-25.
A kiíró fenntartja a jogot, hogy a pályázatot eredménytelennek nyilvánítsa, amennyiben a megadott határidőben megfelelő pályázatok nem érkeznek.

A NOVENT KFT.

(3100 Salgótarján, Rákóczi út 36. fsz. 31.)
mint a
CSERHÁTVIDÉK MG. SZOLGÁLTATÓ SZÖVETKEZET F. A.
(Alsótold, Nagymező út 1.) felszámolója

nyilvános értékesítésre

meghirdeti a szövetkezet 117 ha területű őszi búzavetését.

A hegyvidéki, enyhén lejtős területen 7 táblán elhelyezkedő Fatima és Jubilejnaja fajtájú, megközelítően 2,5–3 to/ha hozamú búzavetés lábon kerül értékesítésre.

Az árverésre **1996. július 18-án 15 órakor** kerül sor a megyeháza (3100 Salgótarján, Rákóczi út 36.) fsz. 33. sz. helyiségében, melyre az elővásárlásra jogosultakat meghívjuk.

Az értékesítésen való részvétel feltétele 500 000 Ft bánatpénz letétele az árverés napján 12.00 óráig a felszámolónál.

Az ajánlattevőnek vállalnia kell a betakarítást, s az azt követő tarlóhántás elvégzését 1996. augusztus 30-ig.
A vetések előzetes időpontegyeztetéssel megtekinthetők.

A felszámoló fenntartja a jogot, hogy az árverést érvénytelennek nyilvánítsa.
További felvilágosítás kérhető **Balázs Miklós felszámolónál** a (32) 317-480 telefonszámon, illetve faxon.

Ferenczy Károly, Mund Hugó, Perlrott-Csaba Vilmos, Iványi Grünwald Béla

„Nagybánya a szívem csücske”

1896-tól új imágót adott a bányavárosnak egy vagabundus társaság

● **Merklin T.**

Képzeljék el, hogy egy színes, vagabundus társaság becsapódik a kispolgári életvitelű észak-erdélyi városkába, és ettől kezdve Nagybánya neve nem a bányászattal, hanem a festészettel fonódik össze. 1896-ban öt művész költözött Nagybányára a természet közelségét keresve: Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Réti Iván és Thorma János. Még nem tudhatták, hogy a művésztelep megalapításával százéves történetet kezdenek meg. Ecsetjüket nem az akadémiai stúdiumok vezették, s kezüket nem a gipszmintákon begyakorolt formák. Mozdulataik a lelkükből jöttek; igazi tájban, igazi fák között...

Ferenczy Károly: Október

Így kezdte mondandóját *Szűcs György*, a „Nagybánya művészete” című kiállítás rendezője az elmaradt szakmai tárlatvezetés helyett, amelyet kedden fél háromra hirdettek a Szombathelyi Képtárban. A Magyar Nemzeti Galéria munkatársai a csúszós út és a köd miatt nem érkeztek meg időben, de a négy órakor kezdődő megnyitón Szűcs György nemcsak művészettörténeti támpontokkal, hanem élvezetes előadásmódjával is kárpótolta a népes érdeklődő közönséget. Mint elmondta, már tavaly, a márciusi budapesti megnyitó után is fájt a szíve, hogy ezt a tárlatot egyszer majd le kell szedni; számára, s a művészetbarátok számára is *ajándék*, hogy az anyag a Szombathelyi Képtárban még pár hónapig együtt marad.

A március 2-áig látható kiállításon elmúlóban lévő századunk elejét láthatjuk a képzőművészeten át tükröződni; a képtár termeiben nagyjából nyomon követhető a nagybányai művészet három nagy korszaka is. A hőskorszak végét Hollósy Simon és Iványi Grünwald Béla távozása jelzi, valamint Czóbel Béla hazatérése Párizsból, illetve Ziffer Sándor és Tihanyi Lajos érkezése. Bővült a *plein air*, az alapelképzelés, s az új irányzatok befogadásával az itteni festők kinevelték saját ellenzéküket is. A képtárban látható festmények szépen mutatják, hogy a „neo-Nagybánya” hogyan lépett túl az impresszionizmuson például a kubizmus vagy az expresszionizmus irányába... Ferenczy Béni, Réti István, Iványi Grünwald Béla rajzai, illetve egyáltalán a második teremben lévő grafikák pedig azért is külön érdekesek, mert rendkívül ritkán láthatók.

Az előtérben ma élő Vas megyei művészek alkotásaival találkozhatunk, amelyeket Fabényi Júlia képtárigazgató ötlete nyomán Gálig Zoltán művészettörténész válogatott a képtár saját gyűjteményéből, illetve a Nagybánya szellemiségében dolgozó alkotóktól kérve egy-egy képet. Így került ide Csonka Ernő, Várnai Valéria, Stekovits Gáspár és Torjay Valter munkája. Vajon milyen érzés együtt szerepelni a modern magyar festőművészet kezdetét jelentő „legnagyobbakkal”?

Perlrott-Csaba Vilmos: Mosdó női akt

— Meglepődtem, meghatott, amikor szembesültem vele, hogy kitették ide a Kőszegen készült „Avarégetés” című képemet, amely a képtár tulajdona — mondta Csonka Ernő. — Az én igazi világom Nagybánya, már a koromnál fogva is (76 éves vagyok); mínusz két fok hidegben is kimegyek a szabadba, úgy festek.

— Nagybánya minden festőt megérint, aki komolyan végigcsinálja a képzőművészeti főiskolát, még akkor is, ha a képein ez később nem látszik. Réti, Iványi, Ferenczy képei mellett nem lehet elmenni — mondta az ifjabb nemzedéket képviselő Stekovits Gáspár (31 éves). — Nagybányával emelkedett európai színvonalra a magyar festészet. A hőskorszak képein még érezni a Hollósy-féle müncheni iskola akadémizmusát, aztán a második teremben elburjánzanak a színek és formák... Nagybánya a szívem egyik csücske. Az itt látható „Napsütötte falak” című képem nem epigon-kép, ecsetkezelésében és hangulatában illeszthető Nagybányához. Jó érzés ilyen nagy nevekkel kiállítani — akár itt az előtérben. Velük együtt még a raktárban is jó lenne...

Mund Hugó: Három nőalak

Torjay Valter: Hommage á Ferenczy

Iványi Grünwald Béla: Plakátterv, 1903

TETSZÉS SZERINT

● **Ma galambkiállítás** nyílik a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban. A tárlat és vásár, amelyet a 111. sz. Galamb- és Kisállattenyésztők Egyesülete rendezett, január 19-éig tart nyitva.

● **CSÉB-szilveszter Körmenden.** Ma este pótszilvesztert tart a „Cserga és barátai” zenekar a körmendi Stefl sörözőben. Utána rock-disco — kifulladásig.

● **Oroszy Csaba** festőművész munkáiból nyílik kiállítás ma délután öt órakor a zalaegerszegi városi hangverseny- és kiállítóteremben. A tárlat február 3-áig tart nyitva.

● **Rockpódium Sárváron.** A Nádasdy-várban ma este fél kilenckor megkezdődik a rockpódium, amelyen fellép többek között a budapesti Pergőtűz.

● **Mocorgó manók.** A vasvári művelődési ház január 31-én délután három órakor várja azokat a gyerekeket, akik részt vennének a „Mocorgó manók” elnevezésű gyermekszínjátszó kör munkájában.

● **„Szemünk fénye...”** Az Oladi Művelődési Központban induló tanfolyamok közül sokak számára figyelemreméltó lehet a „Szemünk fénye a gyermek” című, amelyet a szervezők úgy ajánlanak: pszicho-dráma szülőknek.

Rutin

● **Ölbei L.**

A pódiumműsorokban az a jó, hogy az egyik pillanatban még József Attila Ódája emeli különös magasba a hallgatóságot, a másikban már valami könnyű sláger ringatja el.

A pódiumműsorokban az a rossz, hogy az egyik pillanatban még József Attila Ódája emeli különös magasba a közönséget (miközben *mint alvadt vérdarabok, úgy hullnak* elé a szavak), a

sikban már valami könnyű
ger ejti el: még a puffanást is
lani.
pódiumműsorokban az a
y ha két, fellépni készülő
közül az egyiknek köz-
lami, a másik hívhat új
ket: és akkor rögtön
személyes, hanem há-
élyes lesz a produkció,
nes meglepetéssel.
iumműsorokban az a
y ha két, fellépni ké-
z közül az egyiknek
ni, akkor a másik
endégeket: de
égekre, ha
a meg
ndez-

Fotó: Horváth Csaba

este Szombathelyre, az MMIK-ba, helyette viszont megkapta Sáfár Anikót és Harsányi Gábort. A szerelem-témát variáló pódiumműsor helyett pedig Hegedűs D. Gézától kapott egy kis József Attilát, több Nagy Lászlót, néhány Szentirmai Ákos-melódiát (a zeneszerző ült a szintetizátor mellett is), egy csepp Hajnóczy Pétert, több musical-részletet (a popfesztiváltól a Hegedűs a háztetőn-ig), Harsányi Gábortól pedig mit is kaphatott volna mást, mint azt, hogy „Jó estét, nyár, jó estét, szerelem”. Sáfár Anikó Marylin Monroe-ként járult hozzá az est sikeréhez — hiszen van, aki forrón szereti.

A közönség meg, mielőtt ráeszmélt volna, hogy nem azt kapta, amit várt (Hegedűs D. Géza ügyes bevezetője Hevesi Sándort idézte: a színházban minden másképpen történik, úgyhogy hasonló, váratlan fordulatok bármikor bekövetkezhetnek), azt vette észre, hogy két művész szórakoztatja — a hosszú évek alatt megszerzett rutin biztonságával, ami képes elhitetni, hogy ennek az estnek éppen így kellett megtörténnie. Apró figyelmeztetésül talán csak az szolgálhatott, hogy Szentirmai Ákos a papírjai mögött viszonylag sűrűn pillantott az órájára.

A közönség pedig — amelynek az idő múlásával alig-alig jutott már eszébe Piros Ildikó — legfeljebb azon gondolkozhatott el, hogy Harsányi Gábor hiába biggyeszti szerepeihez a nemrégiben elkészített Öregberény című tévéfilmsorozat Kisfröccsét, örökre az marad, aki volt: *görög diplomat* és Láng Vince egy személyben.

A pódiumműsorokban az a jó, hogy még napokig élnek és hatnak: dúdolni lehet a színpadon elhangzott, fülbemászó és kedves dallamokat, föllapozni köteteket az elfelejtett és újra fölidézett sorokért, a még soha nem hallott versekért. A pódiumműsorokban az is jó, hogy rutinos és felkészült színészek-művészek bármikor össze tudnak állítani egyet: másfél óráig magukhoz kötik a közönséget, aztán, amikor az utolsó taps is elhal, úgy eltűnnek, mintha el se jöttek volna.

ÁLLÁST KÍNÁL

Táncoslányokat, magas kereseti lehetőséggel felveszünk. Lakást biztosítunk. Tel.: 06/30/377-005. (227685/15K)

Táncoslányokat keresünk hétvégékre Ausztriába. Érd.: Tímea, 06/20/281-463. (228458/5K)

Érdekelné, hogy hogyan lehetne kötetlen munkaidőben kemény követelmények mellet világszínvonalon dolgozni, magas jövedelemhez jutni? Ha Szentgotthárd, Vasvár, Körmend vonzáskörzetében lakik ? Ha igen, jelentkezzen a 06/30/278-077-es telefonszámon. (228817/1K)

Könyvterjesztő cég területi képviselőt, üzletkötőt keres. Vállalkozók előnyben! Feltételek: saját gépkocsi és telefon, állandó lakhely. Jelentkezni: önéletrajzzal 7815 Harkány, Pf. 27. (228951/1K)

Szakácsot február 1-jétől felveszünk. Jelentkezni január 20-tól. Horváth Csárda, Szeleste. Tel.: 95/365-006. (228953/3K)

Gyakorlott konyhalányt és felszolgálót felveszünk. Hotel Admirális, Szentgotthárd. Tel.: 94/380-943. (229036/2K)

Sárvári székhelyű kft. titkárnőt keres. Német nyelvtudás szükséges. Fizetés megegyezés szerint. Jelentkezéseket „Vendéglátás 229052" jeligére a sárvári VN reklámirodába kérjük. (229052/1K)

Varrónők jelentkezését várjuk sárvári munkahelyre főfoglalkozásban. Válaszokat „Februártól 229058" jeligére a sárvári VN reklámirodába kérjük. (229058/2K)

A Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség (Szombathely, Vörösmarty u. 2) Vízvédelmi Osztálya a felszín alatti vízkészletek védelmével kapcsolatos tevékenységre munkatársat keres hidrogeológus, geológus, geofizikus végzettséggel. Érdeklődni: a fenti címen levélben, vagy telefonon 94/328-188 számon. (229136/1K)

Élelmiszerboltba szakképzett fiatal eladókat felveszünk. Érd.: 94/336-465 telefonon. (229203/2K)

Nemzetközi gyakorlattal gépkocsivezetőt és kapcsolatokkal rendelkező nemzetközi fuvarszervezőt felveszünk. Jelentkezést önéletrajzzal, teljes diszkrécióval „TIR 229217" jeligére a VN. Reklámirodába kérünk. (229217/1K)

Fiatal, németül beszélő férfi és női dolgozókat, sportboltba eladónak felveszünk. Jelentkezés: személyesen a boltvezetőnél Szombathely, Fő tér 17. Team 2000 Sportbolt. (229285/2K)

Pénzintézet keres 28 év feletti közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkező munkatársakat főállású munkakörbe. „Kettőmillió Ft/év 229290" jeligére válaszokat a VN. Reklámirodába kérünk. (229290/1K)

Szombathelyi étterembe szakácsot, németül beszélő felszolgálót felveszek. Telefon: 94/331-080. (229198/1K)

Középfokú vámügyi vizsgával rendelkező katonaviselt személyt keresünk felvételre. Előny: targoncavezetői és német nyelvismeret. Telefon: 94/331-326. (229391/1K)

A Dunafil Fonó Kft. festődéjébe 2 fő férfimunkaerőt vesz fel. Érdeklődni: Szombathely, Pásztor u. 2. (229408/1K)

Az Eötvös József Általános Iskola, Szombathely, Szent László király u. 9. takarítónőt vesz fel azonnali belépéssel. Érdeklődni személyesen délután 14-16 óráig.

„X" Biztonságtechnika, Ajtó- és Kaputechnika felvesz 1 fő szombathelyi, gyakorlattal rendelkező műszerészt. B kategóriás jogosítvány szükséges. Jelentkezni személyesen Szombathely, Nádor u. 5. alatt. (229462/1H)

A Pharmaco gyógyszerkereskedelmi Rt. gyógyszertári asszisztenst vesz fel a nádasdi gyógyszertárába. Jelentkezés a Pharmaco Rt. titkárságán, Szombathely, Széll Kálmán u. 24. (229502/1K)

Édesipari termékeket forgalmazó Hunicament Kft. KERESKEDELMI KÉPVISELŐT keres Vas megye területére.
Feltétel: érettségi, max. 35 év, saját gépkocsi.
Fizetés 37.000 Ft nettó + jutalék.
Jelentkezés: fényképes önéletrajzzal, 8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 113.
(229482/1K)

SECOND HAND
használtruha vállalkozás ruhaválogatói munkakörbe női munkaerőket keres.
Jelentkezni lehet levélben: 9700 Szombathely, Erdei iskola u. 13.
(229653/1K)

ÁLLÁST KERES

Ausztriába munkalehetőségek az egész ország területén, közel 170 szakmában, nőknek-férfiaknak egyaránt. Tel.: 06-60/465-174, 06-60/465-175. (228795/1H)

Többdiplomás, bel- és külkereskedelmi, marketing vezetői gyakorlattal, német nyelvismerettel 28 éves hölgy állást keres. „Kvalifikált 228979" jeligére válaszokat a VN. Reklámirodába kérek.

28 éves fiatal nő, közgazdasági érettségivel, Windows alapismeretekkel állást keres. Választ „Irodai munka 229082" jeligére a VN. Reklámirodába kérek. (229082/1K)

Kizárólagos jogú megyei képviselőt keresünk. Jelentkezés: Szombathely, Ady tér 5. 17-én 8—12.00-ig. Tel.: 06-60-463-973. (229237/2H)

EK6 - asszisztens cardiológia - belgyógyászat-diabetes szakrendelői gyakorlattal másodállást vállalna. Tel.: 94/356-679. (229334/1K)

Katonaviselt fiatalember B,C,D,E jogosítvánnyal Páv II-vel, TIR vizsgákkal elhelyezkedne. Telefon: 94/361-783. (229397)

Állatorvos húszéves gyakorlattal, angol-német nyelvismerettel megbízást vállal. Válaszokat „Március 229540" jeligére a Vas Népe körmendi irodájába kérek. (229540/1K)

Építőgépészeti szolgáltatások szervezéséhez OBJEKTUM VEZETŐT KERESÜNK.

Feltételek: Felsőfokú szakirányú végzettség, vezetői gyakorlat, PC használat, német vagy angol nyelvtudás előnyt jelent.

Amit kínálunk: Nemzetközi tevékenységet folytató Dussmann-csoport épületgépészeti munkáinak irányítása, kultúrált munkakörülmények, változatos munka.

Fizetési igényeit a tárgyalásnál figyelembe vesszük.

Kérjük önéletrajzát-amelyet bizalmasan kezelünk- fényképpel, bizonyítványmásolatokkal az alábbi címre küldje: P. DUSSMANN KFT. 9027 Győr Budai u. 4.
(229491/1K)

ECOPLAST SÁRVÁR
FELSŐFOKÚ szaktanfolyammal rendelkező
MUNKAVÉDELMI ÉS TŰZVÉDELMI
munkatársat keresünk alkalmazotti állományba.
Fizetés megegyezés szerint.
Jelentkezés: Ecoplast Kft. Sárvár, Ikervári u. 42.
Tel.: 95/320-809. Dr. Donászyné, szem.-i osztály.
(229554/1K)

DÁLIA
A Dália Bútoripari és Kereskedelmi Kft. Szombathely, Zanati út 27.
munkatársakat keres az alábbi munkakörökbe:

Külkereskedő
Feltételek: — felsőfokú külkereskedelmi végzettség
— felsőfokú német és angol/vagy olasz középfokú nyelvismeret
— számítógépes szövegszerkesztői és táblázatkezelői gyakorlat.

Import- és vámügyintéző
Feltételek: — vámkezelői végzettség
— számítógépes szövegszerkesztői és táblázatkezelői gyakorlat
— társalgási szintű német nyelvtudás.

Jelentkezni a **94/314-656** telefonszámon lehet.
(229521/1H)

VAS NÉPE
HIRDETÉSFELVÉTEL

a Vas Népe Reklámirodájában
Szombathely, Belsikátor. Telefon: 94/330-783. Fax: 94/312-393.
Nyitva tartás:
hétfő–csütörtök 7.30–17, péntek 7.30–16-ig, szombaton zárva.
Vasárnap 9–11-ig szuperexpressz hirdetési lehetőség!
A Vas Népén kívül hirdetés adható fel a Fejér Megyei Hírlap, Zalai Hírlap, Veszprémi Napló című lapokba is.

Vidéki irodáinkban is hirdethet:
Celldömölk, Kossuth u. 15., Tel./fax: 95/422-817
Körmend, Fő tér 5., Tel./fax: 410-630
Kőszeg, Rajnis u. 11., Tel./fax: 362-760
Sárvár, Árpád u. 7–9., Tel./fax: 95/324-777 és tel.: 95/321-330
Szentgotthárd, Hunyadi u. 21., Tel./fax: 380-849

OLVASÓINK FIGYELMÉBE!
A legkisebb apróhirdetés 10 szó. Kérjük, hogy a jeligés hirdetésekre küldött válaszlevelek borítékján a jeligét feltüntetni szíveskedjenek! A hirdetés tartalmáért felelősséget nem vállalunk!

PANNON LAPOK TÁRSASÁGA

CSALÁDI HÁZ/NYARALÓ

Karakón kis ház nagy kerttel, szántóval eladó. Érd.: 88/403-141. (230458/1T)

Osztrák határhoz közel, Szombathelytől 15 km-re, 250 m² családi ház telefonnal, melléképületekkel, 4000 m² gazdálkodásra, vállalkozásra alkalmas telekkel eladó. Érdeklődni: 94/351-624-es telefonon. (229087/2K)

Celldömölk II-ős 3 szobás, újonnan épült családi ház, nyugodt környezetben eladó. Érd.: 95/420-859. (229099/1K)

Körmend belvárosában családi ház több lakhatási lehetőséggel eladó. Irányár: 3.800.000 Ft. Érd.: 06/30/598-390, 94/413-001. (229296/1K)

Oladban 4 szobás családi ház eladó. Érdeklődni: Szombathely, Váci u. 63. IX/39. Csizmazia. (229338/1K)

Rumban, bármilyen áron 100 m²-es családi ház haláleset miatt eladó. 94/310-202. (228679/3K)

Tanakajdon, 3 szobás családi ház, nagy telekkel eladó. Érdeklődni: 94/377-503-as telefonon. (229410/1K)

Kámonban 2 szobás családi ház 4.000.000 Ft-ért eladó. Tel:: 94/323-933. (229473)

Kőszegen belvárosban, zöldövezetben, kertes, egyedi jellegű, összközműves, 90 m² alap + 2x16 m² tetőterű ház eladó. Választ „Nyolc és félmillió 229485" jeligére VN. Reklámiroda Szombathely, Pf. 100. kérünk. (229485/1K)

Vasváron a Semmelweis u. 18. alatt ingatlan eladó. Érdeklődni lehet Hegyháti Szentpéter Béke u. 61. alatt, szombaton délelőtti órákban a helyszínen. (229495)

Jánosháza központjában 83 m²-es, összkomfortos családi ház eladó. Érdeklődni: Kossuth tér 3. szombaton 10-15 óráig vagy 94/410-740-es telefonon. (229538)

Szombathelyen, kétszintes, 250 m²-es családi ház, 650 n.öl telken eladó. Tetőtér beépíthető, a telek megosztható. Belvárosi lakást beszámítok. Ár: 8.000.000 Ft. Bogáti u. 23. Tel.: 06/60/375-785. (229544)

Sárváron, kertes családi házat vásárolnék készpénzért, tavaszi költözéssel. Részletes leírást VN. sárvári irodájába kérek „Ház 229549" jeligére. (229549/1K)

Szombathelyen a Szőllősi sétányon 3 éves ikerház fele eladó. 94/330-567. (229571)

TELEK

Sárfimizdói hegyen pince, szőlő, szántó, erdő eladó. Érdeklődni: Zalaegerszeg, Öveges József utca 25/2 vagy 92/328-074-es telefonszámon 16-20 óráig. (355125/1K)

15 ha jó minőségű termőföld eladó a 8-as főúttól 3 km-re. „Termőföld 229270" jeligére választ a VN. Reklámirodába kérünk. (229270/2K)

Sárvári Hegyközségben 340 négyszögöl kordonos szőlő, gyümölcsös, présház jól megközelíthető helyen eladó. Érdeklődni: 95/323-829, vagy Sárvár, Sársziget u. 85. (229441/1K)

1500 m²-es építési telek 30 m-es utcafronttal az Oladi dombon eladó. Tel.: 06/30/590-524. (229518/1K)

Szombathelyen a Kárpáti Kelemen utcánál építési telek eladó. 94/330-567. (229572/1K)

LAKÁS

1 + 2 fél szobás lakás a Stromfelden azonnal beköltözhetően eladó. Irányár: 3,4 M Ft. Érdeklődni 94/324-163-as telefonon. (228571/2K)

Kőszegen 2 szobás, telefonos, földszinti, társasházi lakás eladó. Érdeklődni: egész nap a 06-1-168-7290 telefonszámon. (228666/1K)

11-es Huszár úti egyszobás, I. emeleti, azonnal beköltözhető lakás eladó. Érdeklődni: 94/332-900-as telefonon. (229085/1K)

Eladó másfél szobás lakás téglaépületben. Érd.: Szombathely, 11-es Huszár u. 110. 3/12. (229111/1K)

Szombathely központjában eladó hatéves, téglaépítésű, 3 szoba összkomfortos öröklakás. Ára: 4.950.000 Ft. Választ „Cirkófűtés 228022" jeligére a VN. Reklámirodába kérek. (228022/6K)

Szombathelyen az Uránia udvarban, 5 éves társasházban, 85 m²-es, III. emeleti, kétszintes, egyedi gázfűtéses lakás 80.000 Ft/m² áron eladó. Vállalkozásra is alkalmas. Érd.: 94/358-739. (229323/1H)

1 + 2 fél szobás, parabolás, vízórás lakás eladó. 94/325-900. (229378/1K)

Vásárolnék Szombathelyen, az Oladi lakótelepen 4 szobás lakást. Tel.: 94/316-104. (229466/1K)

Eladó kettő szoba hallos, 9. emeleti, Bem József utcai, frissen felújított, 54 m²-es lakás. Irányár: 2.000.000 Ft. Érdeklődni: 94/331-995, 06/30/278-523. (229475/1K)

Szombathelyen 64 m²-es, földszinti, gázfűtéses, 2 szobás, összkomfortos lakás olcsón eladó. Irodának is alkalmas. Érdeklődni: 94/338-037 telefonon, vagy Szelestey u. 46 fsz. 4. (229484/1K)

ALBÉRLET

Szombathelyen 1 + 2 fél szobás albérletet keresek hosszú távra. Érd.: 94/330-055.

Körmenden másfél szobás lakás, kis rezsivel azonnal kiadó. 94/411-490. (229417)

Férfi részére szoba kiadó. Szombathely, Árpád u. 25. (229438/1K)

Sárváron egyszobás, összkomfortos, külön bejáratú lakás, alacsony rezsivel és garázzsal kiadó. Érdeklődni: Horváth Henrietta Sárvár, Szatmár u. 21. Tel.: 06/30/592-414.

Igényesen berendezett, 3 szobás lakást bérelnénk azonnali költözéssel Szombathelyen. Tel.: 06/30/276-071. (229551/2K)

Kedvező árú, színvonalas szombathelyi albérletbe szobatársnőt keresünk. Ugyanitt szoba 2-3 főnek kiadó. Tel.: 94/316-773. (229565/1K)

ÜZLET/IRODA

Keszthely központjában Széchenyi u. 1-3. alatti 121 m²-es üzlethelyiség (volt IBUSZ Bank Fiók) egyben, vagy megosztva (15, 50, 56 m²) eladó. 250.000 Ft/m² + ÁFA. Érdeklődni: 06-30/579-160, vagy 398-058.

Hévíz sétálóutcájában épülő 15-40 m²-es, földszinti üzlethelyiségek, 28-35 m²-es nyaralólakások, 5-20 lakásos apartmanszállók tulajdonjogai eladók. 06-30/579-160. (228541/2H)

Forgalmas helyen üzlethelyiséget bérelnék, 50 m² körül, Szombathelyen. Tel.: 94/315-730, 06/20/283-770. (228627/4K)

20 m²-es irodának, üzletnek, szolgáltató tevékenységre alkalmas, gázfűtéses WC-vel ellátott helyiség bérbe adó 1997. 02. 01-től. Ajánlatokat: Otthon Lakásszövetkezet, Szombathely, Szűrcsapó u. 22 címre kérjük. (228677/2K)

Külsikátorban 18 m²-es, egyedi gázfűtéses, telefonos, vizesblokkal ellátott üzlethelyiség kiadó. Érd.: napközben külsikátor, gyermekdivat. (228992/1K)

Kozmetikusnak fodrászüzletben hely kiadó. Érd.: 94/324-541, 11-18-ig. (229117)

Szombathelyen, László Vendéglő feletti 260 m² tetőtér hasznosításra kiadó. Tel.: 94/331-080. (229200/1K)

Szombathely főterén a Hermes üzletházban 16 m²-es üzlethelyiség kiadó 60.000 Ft. Tel.: 94/413-144. (229297/1K)

Forgalmas helyen kocsma berendezve bérbe adó. Érdeklődni: 95/392-089-es telefonon. (229333/1K)

Vennék üzlethelyiséget, vagy vendéglátóipari egységet, illetve frekventált helyen levő házat, Szombathelyen, Vas megye területén, akár falun is. Választ „Részletes 229498" jeeligére a VN. Reklámirodába kérek. (229498/1K)

A Körmend és Vidéke ÁFÉSZ
bérbe vagy eladásra meghirdeti a tulajdonát képező Szombathely, Kiskar u. 1. szám alatti 100 m²-es, földszinti helyiségét,
továbbá
bérletes üzemeltetésre kínálja a magyarszecsődi Pincéskocsmát, Körmend, Kossuth L. u. 11. sz. alatti raktárát, Körmend, Centrál Üzletház 3-as sz. üzlethelyiségét.
Érdeklődni: 94/410-134-es telefonon az elnöki titkárságon lehet.
(229211/2K)

Bemutatóteremnek alkalmas 100-150 m²-es földszinti, lehetőleg utcára nyíló, kirakatos, jó állapotban lévő
üzlethelyiséget keresünk
Szombathely frekventált üzleti negyedében bérlet formájában.
Jelentkezéseket **január 24-ig** írásban kérjük eljuttatni az alábbi címre:
Garzon Bútor Rt.
8000 Székesfehérvár, Bakony u. 4.
Fax: 06/22/329-403

SZEMÉLYAUTÓ

Törött, totálkáros autót vennék 1984-es évjárattól. Telefon: 06(30)440-110, 06(30) 310-855. (226567/14H)

Suzukit, négyütemű Wartburgot vennék. 06/22/355-595 vagy 06/30/564-336.

Törött, totálkáros autót veszek saját részre. Tel.: 06/30/481-200. (228007/10K)

Törött, totálkáros autót magas áron veszek. Tel.: 06/30/469-337, 06/20/584-959.

'81-es Ford Escort 1,1-es, 295.000 Ft-ért eladó . Érd.: 94/338-982. (229186/1K)

Zastava, 1985 évjáratú, eladó. Érdeklődni: 95/360-343. (229268/1K)

1986-os Ford Ecovonan 2000 D, eredeti japán motorral, szervizkönyvvel, 5 személyes kisbusz, kitűnő állapotban, friss műszakival eladó. Tel.:94/379-170, 06/30/474-313. (229269/2K)

Trabant '88 decemberi kiadású, friss műszakival eladó. Irányár: 169.000 Ft. Érd.: 94/356-679. (229337/1K)

9 éves Dacia megkímélten, jó állapotban eladó. Érd.: 94/337-891. (229345/1K)

1984-es Lada 1200 S-es 2 év műszakival, teljesen felújított karosszériával eladó. Irányár 140.000 forint, + tartalék motor eladó. Érdeklődni: Sárvár, Tomori u. 13. Tel.: 95/323-896. (229375/1K)

'89-es, 4 ütemű Wartburg, világosszürke, vonóhoroggal, rádiómagnóval, jó állapotban eladó. Irányár: 365.000 Ft. Érd.: 94/340-016, 18 óra után. (229389/2K)

Honda Civic 1.5, 16 V, 1989-es, sürgősen eladó. Érd.: 06/30/566-477. (229439/1K)

1200-as Zsiguli eladó. Rum, Arany J. u. 71.

1 db Lada hűtő, önindító, 1 db Trabant váltó, 2 db 1500-as Polski teleszkóp, 2 db fúrógép eladó. Érd.: 94/430-254.

Polski Fiat 125-ös, '74-es évjáratú, jó állapotban eladó. Telefon: 95/472-024.

'81-es Ford Escort 1,1-es, 295.000 Ft-ért eladó. Érdeklődni: 94/338-982. (229492/1K)

Lada 1300-as, 1980-as, vonóhoroggal, márciusig műszakival, kissé korrodáltan eladó. Irányár: 70.000 Ft. Telefon: 94/376-075. (229506/1K)

1977-es Lada friss műszakival eladó. Érdeklődni: 94/315-849. (229573/1K)

Ford Fiesta, '87-es évjáratú, 1.6 D eladó. Érdeklődni: a 94/352-472-es telefonon a délutáni órákban. (229577/1K)

Trabant 2 év műszakival, zöldkártyával, vonóhoroggal eladó. Érdeklődni: Őrimagyarósd, Dózsa György út 22. Tel.: 94/426-445, szombat, vasárnap. (229533)

Peugeot 405 GLI, benzines, 1990-es évjáratú eladó. Érdeklődni a 94/318-261-es telefonszámon lehet. (229562/1K)

HASZONJÁRMŰ

IFA dobozos, 1985-ös, jó állapotban eladó, elcserélhető. Tel.: 95/323-670. (229174)

UTB 445 DT összkerékmeghajtású traktor háromszög rendszámmal eladó. Irányár: 570.000 Ft. Galambok, Ady u. 84.

GARÁZS

Garázs eladó a Stromfeld lakótelepen. Érdeklődni a 94/319-702-es telefonszámon.

Garázs eladó Körmenden az Alkotás utcában. Érdeklődni: 94/412-037. (229207)

Szombathelyen a Bem utcai garázssoron garázs eladó. Érd.: 94/317-650. (229430)

Garázs eladó, Szombathely, Széll K. u. 38 sz. alatt. Érdeklődni napközben 94/320-176, este 94/339-145 telefonokon.

Körmenden a Legény utcában téglagarázs eladó, vagy személygépkocsira cserélhető. Érd.: 94/413-441. (229539/1K)

VEGYES

Esküvői ruhacég világszínvonalú árukészlettel közreműködő társat keres nyugati határmenti üzlethelyiséggel. 06/1/1222-531, este 06/1/3125-630. (228165/2H)

MEGNYÍLT
új külsővel a régi helyen a MIMÓZA VIRÁGNAGYKERESKEDÉS
- óriási selyemvirág választék
- virágkötészeti kellékek.
Cím: Szombathely, Pálya u. 5.
Tel.: 94/314-530.

ISTÁLLÓBÉRLET!

Nyilvános pályázatot hirdetünk a
Sárvár - ÚJMAJORI (Tüskésúti)
600 m²-es volt hízómarhaistálló
BÉRLETBEN TÖRTÉNŐ HASZNOSÍTÁSÁRA.
A Pályázati feltételek f.hó 22-ig megvásárolhatók központi pénztárunkban.
SÁRVÁRI MEZŐGAZDASÁGI Rt.
Sárvár, Várkerület 26. Tel.: 95/320-097.
(229572/1K)

0-10 évesig karambolos, totálkáros autót vennék saját részre. Tel.: 06/30/442-677.

Kamatmentes lízing!
1996-os Fiat Brava 1,6 16VE.L. típusú, grafitmetál színű, kiváló állapotban levő személygépkocsi lízingátvállalással eladó.
Tel.: 49/341-174, munkaidőben

„ST" KIPUFOGÓSZERVIZ
Kipufogó-rendszerek minden nyugati és japán autótípushoz 18 hónap garanciával.
DIFY BT.
Szombathely, Zanati u. 4. *Bejárat a Vépi út felől.*
Tel.: 94/311-156.

SZOLGÁLTATÁS

Duguláselhárítás bontás nélkül. Csatornarendszerek speciális vegyszeres tisztítása 25% kedvezmény, közületeknek is. Tel.: 94/353-649, 06/60/460-343. (228017)

Akciól Cége, vállalata (színes) farsangi üdvözlőlapját, meghívóját, szórólapját megtervezzük, sokszorosítjuk, terjesztjük. Tel.: 94/328-760. (229530/1K)

Rutinos trió sokoldalú műsorral lakodalmakon, rendezvényeken zenélést vállal. Tel.: 94/326-188, 321-610. (229546/1K)

Redőny, reluxa, szalagfüggöny, harmonikaajtó. Előleg nélküli felmérés vidéken is! Részletfizetési lehetőség. Pé-Bo Bt. 94/411-267. (355025/3K)

Figyelem vigyázzon a pénztárcájára. Rendeljen közvetlen a gyártó- forgalmazótól hevederzárat a házalók kiiktatásával! 6490 Ft-tól. T.: 06/20/570-063. (230682/1H)

A DUNAFERR ACÉLSZERKEZETI KFT.

évindító ajánlata beruházók részére:

- 1997. év I. negyedévi szállítási megrendelés esetén DV–K–12 és DV–KU (15., 18. és 24.) típusú épületváz-szerkezeteink 1996. októberi gyártelepi listaárából

7% engedményt adunk

- Vállaljuk további két hónapig azok tárolását, és 300 m² alapterület felett a belföldi helyszínre szállítást térítésmentesen.
- A cégünk által gyártott acélszerkezetekből változatos célú létesítmények valósíthatók meg: színek, tárolók, istállók, raktárak, üzemépületek.
- Egyedi igényeit is teljesítjük.
- Vállaljuk a szerkezetek szerelését és burkolását, valamint komplett kivitelezését.

Kérje ismertetőnket és árlistánkat!
Címünk:
2401 DUNAÚJVÁROS, Pf. 256
Fővállalkozási Iroda. Telefon/fax: 25/381-936
DUNAFERR ACÉLSZERKEZETI KFT. *EGY FERR KAPCSOLA*

KÖRMENDIEK FIG
A BÁSTYA ÜZLETHÁZB
FRÉZI
virágboltunk ajánlata
Cserepes és vágott selyem- és szár
ajándé
Menya
kí

vízió-műsor

nál. 13.05 Mű–Terem–Tés (ism.) – képzőművészeti magazin. 13.45 India ege alatt IV/4. (1990) – ausztrál kultúrtörténeti sorozat. 14.35 Fedezzük fel a világ csodáit! – japán ismeretterjesztő film. 15.10 Az első száz év – Civil a pályán (ism.) – magyar filmvígjáték (ff). 16.50 Starting business English 40/32. (ism.) – angol nyelvlecke-sorozat. 17.15 Lássuk, hogyan növekednek – A kígyó – angol ismeretterjesztő sorozat. 17.25 Mese 17.55 Műsorismertetés **18.00 Híradó 18.15 Az első száz év – Evald Schorm – A pap vége (1968) – cseh filmszatíra. 20.05 Gazdakör – magazin gazdálkodóknak. 20.45 Esti kérdés – A nap interjúja. 21.00 Híradó 21.15 Sport-szelet. 21.25 A csúnya amerikai (1963) – amerikai filmdráma.** 23.20 Irány a Mars! – japán ismeretterjesztő film. 00.00 Vers Hírújság *A Duna Televízió teletextadása – a Dunatext – a nap 24 óráján keresztül működik.*

TV3

Apróhirdetések, információk műsorkezdésig. 17.00 Tv-shop, műsorajánlat, időjárás. 17.35 Jóbarátok. Amerikai film. Fényképezte: Bobby Byrne. Zene: Jack Nitzsche. Rendezte: Paul Schrader. Zeke, Jerry és Smokey a detroiti Ford autógyárban dolgoznak. Mindhárman nagyon szegények, ezért úgy döntenek, hogy kirabolják a gyári szakszervezet páncéltermét. Minden simán megy, de nem találnak sok pénzt. Ám legnagyobb megdöbbenésükre a kezükbe kerül egy napló, amely szerint a szakszervezet illegális pénzkölcsönzéssel foglalkozik. Szereplők: Richard Pryor, Harvey Keitel, Yaphet Kotto, Ed Begley Jr., Harry Bellaver. **19.30 Életképek a mai Indiából 3. rész. 20.00 Játék Pörzse Sándorral. Fekete, fehér... 20.30 Negyedóra szolgáltatás. 20.45 Háromszög. Híradó. 21.00 Rövidre zárt robot.** Amerikai film. Rendezte: Mark Richardson és Jack Shaoul. Jack Shamir, a szédült feltaláló a csőd felé halad, de szerencsére itt van új találmánya, az embernagyságú univerzális robot: Golddigger. Kissé zárlatos, de ez hamar kiküszöbölhető. Hősünkre rámosolyog a szerencse, mivel egy régi szoborban megleli Szulejmán szultán sisakját. A kincsre persze mások is pályának, így hát szüksége van a robot segítségére, csak rá ne jöjjön a menetrendszerű rövidzárlat ... Szereplők: Joe Pantoliano, Amy Wright, John Rhys-Davies. 22.40 Kulisszatitkok a vásznon. Filmpremier a héten: Értelem és érzelem. 23.10 Negyedóra szolgáltatás.

A3

kb. 1.00 Music Box. Interaktív kívánságmsor, amelyben a 200 klipből kiválasztott szám elhangzása előtt saját hangodon üzenhetsz barátaidnak. 6.00-9.00 „Vekker" a Music Boxban. Rádió a Tv-ben! Élő információs magazin fiataloknak. 9.00 Music Box. Interaktív kívánságműsor. 16.20 Music Box. Top 10. Az Interaktív kívánságműsor legfrissebb szavazatai alapján. 17.00 Nap Tv. **19.30 „Trécsing" (élő adás) Benne: klipek, sztárok, érdekes emberek koncertek, sok-sok meglepetés. Ha véleményed van, vagy beszélgetni szeretnél a vendégekkel, hívd a 209-1813-at. 21.30 Budo-Magazin.** A távol-keleti küzdősportok filozófiájának és természetesen az élsport hazai és nemzetközi versenyeinek és versenyzőinek bemutatása. 22.00 FILM: A modell halála. Rendezte: John Quinn. Főszereplők: Season Hubley, Michael Nouri, Jeff Conaway. Tartalma: Kathyt, a gyönyörű fotómodellt – aki egy államügyész szeretője – brutális módon megölik. A gyilkossággal Andi Robinsont, a szép és tehetséges divatfotóst gyanúsítják. Andi segítséget kér Dave Murphytól, az exzsarutól. A detektív – miközben szerelmi viszonyba kerül vonzó megbízójával – megpróbálja kideríteni, ki gyilkolta meg a fotómodellt. 23.35 Az A3-ik vonal témája szorosan kapcsolódik a Trécsinghez. A műsorvezető a 209-1813-as telefonszámon várja a hívásokat.

ATV47

UHF 47-es csatorna Budapesten, vidéken a kábeltévék műsorán. 1134 Budapest Klapka u. 13. Tel.: 270-3133, 270-1654. 5.30-8.30 A hétfő esti műsora ismétlése. **19.00 Műsorismertetés, hírek. 19.05 Mese gyerekeknek. 19.30 Végzetes látomás. Amerikai film II. rész (ism.) Rendezte: David Reene. Főszereplő: Karl Malden, Eva Marice Saint. Megtörtént bűnügyet látunk, kegyetlen gyilkosság áldozatául esik a fiatal katonaorvos felesége és két kislánya. Apósa (Karl Malden) segítségére siet, hogy a vejét felmentsék a család kiirtásának vádja alól, amely minden bizonnyal alaptalan. Vagy mégsem? 21.20 Kismama Tv-klub. 21.50 Magazin az A2-es csatornán. Sok játékkal.** 24.00 Műsorzárás. *A médiacsoport tagjai a műsorváltozás jogát fenntartják!*

SZÍV TV

Budapesten és környékén AM-mikro sugárzással és kábeleken 24 órás zenés, szolgáltató program. Benne az országos terjesztésű 8 órás kábelhálózati műsorral. Műsorügyelet: 256-4461. 16.00 Műsorajánló. 16.05 Kereskedelmi show. 16.30 Divatház (ism.) 17.00 Konyhashow (ism.) Téma: a korszerű táplálkozás 2. Vendég: Benkő László és Bozóki János. 17.30 Knight Rider 89/17. rész. Főszerepben: David Hasselhof. 18.30 Gyermekmozi: Szippancsok 65/48. rész. Amerikai rajzfilmsorozat. **19.00 „Pozitív csatorna". Szénási Tünde műsora. Vendég: Szegedi Molnár Géza. 19.30 „Nem boszorkányság..." Csongrádi Kata műsora. Vendég: dr. Pintér Sándor főkapitány (ism.) 20.00 Különjárat. Balogh Zoltán műsora. 20.30 „Kicsi vagyok én..." Szülők magazinja. 21.00 Szív Tv Mozi: A dzsungel törvénye. Főszereplő: Jeff Wincott.** 23.00 Hétpróbás. Az aktuális kérdések magazinja (ism.) 23.30 Kereskedelmi show. 24.00 Műsorzárás.

MULTICHOICE

Benne a FILMNET (a Multichoice csatornacsalád tagja) 8.00 Imádkozzál érettünk (filmvígjáték) rend.: Jean-Pierre Vergne. fősz.: Delphine Rich, Samuel Labarthe, Helene Scott. 10.00 A szorító (dráma) rend.: Kurt Neuman. fősz.: Gerald Mohr, Rita Moreno, Lalo Rios. 11.30 Csodák világa 8. 12.00 Kalóz kalamajka (zenés filmvígjáték) rend.: Ken Annakin. fősz.: Kristy McNichol, Christopher Atkins, Ted Hamilton. 14.00 Roseanne és Tom. 15.30 Királyi Palotában 1. 16.00 Nyári cserebere (filmvígjáték) rend.: Alan Metter. fősz.: Rider Strong, Jason Weaver, Richard Moll. 17.30 A hét sikerfilmjei 214. 18.00 Fagyos tűz (thriller) rend.: David Greene. fősz.: Mosha Cote, Wendy Crewson, David Qamaniq. **19.55 Bundesliga 1995/1996. 22.00 NHL 1995. Jégkorong Amerikából. 23.55 Az Actors Stúdió belülről 9. Sidney Lumet.**

Szerda reggeli tv-műsor

NAP TV

Szerda reggel 6 és 8 óra között az MTV 1-en, hírekkel, sporttal, hazai és külföldi jelentésekkel. Műsorvezetők: Nika György és Kurucz Péter. Gazdasági Versenyhivatal tapasztalatai. Tiltakozó szegedi újságírók. Milyen jogköre van a köztársasági elnöknek? Az önkormányzati rendszer továbbfejlesztése. Hogyan lehet megszervezni Kínában egy tüntetést?

Tévéajánló

Tv3, 17.35

Jó barátok

Amerikai film
Rendező: Paul Schrader
Főszereplők: Richard Pryor, Harvey Keitel

Duna Tv, 18.15

„Az első száz év" – Evald Schorm

A pap vége

Cseh filmszatíra (1968, ff)
Rendező: Evald Schorm
Főszereplő: Janá Brejchová

A filmszatíra arról szól, hogyan szerzett magának papot a kis lélekszámú hegyi falu.

Duna Tv, 21.25

A csúnya amerikai

Amerikai filmdráma (1963)
Rendező: George Englund
Főszereplők: Marlon Brando, Eiji Okada

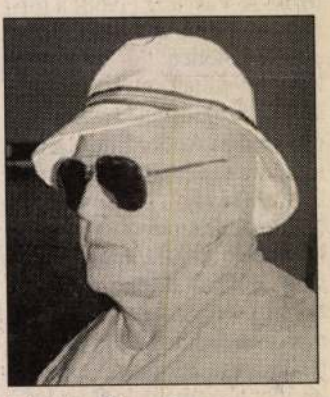

Marlon Brando

Macwhite-ot azért nevezik ki a forrongó dél-ázsiai ország, Sarkhan nagykövetének, mert a háború alatt ott szolgált, s a lázadók vezérének testvérként szeretett barátja. A két férfi hamarosan szembekerül egymással.

Tv1, 22.05

Százéves a mozi

Az alattvaló

NDK film (1951, ff)
Rendező: Wolfgang Staude
Főszereplő: Werner Peters

A Heinrich Mann regényéből készült film a hódolat és féktelen hatalomvágy gyilkos szatírája. A II. Vilmos császár uralkodása idején játszódó történet hőse egyszerű családból származik. Gyermekkora óta tiszteli a tekintélyes embereket, és felnőtt korában is az a leghőbb vágya, hogy elöljáróit szolgálja. Ahogyan emelkedik a ranglétrán, egyre öntudatosabbá és agresszívabbá válik.

VELÜNK!

...ám rádió

...Vácott, Szentendrén, ..., Gödöllőn ... településen

...,9 MHz

...13 óráig ...2, 06-27-311-405, ...493

...túdióvezető, ...főszerkesztő, ...Petress István, ...omjáthy György, ...lya, Kajárik Andrea, ...ás, Pataki Sándor ...ezetők, ...csabai Mátyás, ...nel szerkesztők.

...ÉLKÜL ...ÉT OLDALÁN!

SZERENCSEKERÉK TELEFONON

Hívja a

06-90-333-556

telefonszámot!

SZERENCSETÁBLA

A	Á	B	C	D	E	É
11	12	13	14	15	16	17
F	G	H	I	Í	J	K
21	22	23	24	25	26	27
L	M	N	O	Ó	Ö	Ő
31	32	33	34	35	36	37
P	Q	R	S	T	U	Ú
41	42	43	44	45	46	47
Ü	Ű	V	W	X	Y	Z
51	52	53	54	55	56	57

Új játékunkban minden nap játszhat a *Szerencsekerékkel*, éjjel-nappal. A játékszabályok azonosak a televízióban látottakkal, azzal a kivétellel, hogy a csőd csupán eredményének lenullázását jelenti, de a játékot folytathatja. Betűket az itt látható *Szerencsetábla* segítségével kérhet: elég bemondania vagy beütnie a kért betű sorszámának két számjegyét.

A hét minden napján kisorsolunk egy-egy szerencsés játékost, aki a játékban elért pénzösszegét nyeri.

A mai feladvány

növény

© TeleMedia Kft. 217-3400

A hívás díja 88 Ft+Áfa/perc

Magyar Hírlap
1996. ÁPRILIS 9., KEDD

H. J., a rendezőtanoncok (véd-) „angyala”

Herskó János rendező, kétszeres Balázs Béla-díjas érdemes művész – az új magyar film egyik meghatározó egyénisége és katalizátora – ma hetvenéves.

Nem tartozik a termékeny alkotók közé. Viszonylag rövid, alig két évtizedes magyarországi pályafutása alatt mégis jelentőset alkotott. Rendezőként, pedagógusként, művészetszervezőként egyaránt.

1949-ben szerzett rendezői diplomát, ezután tudományos kutatóként két évet töltött a moszkvai Filmművészeti Akadémián. Az ötvenes évek első felében rendezett rövidfilmjei, s első játékfilmje, a földalatti építkezésén játszódó A város alatt a kor átlagszínvonalán mozgó, sematikus dolgozatok. Az 1956 után született legtöbb munkája viszont az új magyar film jelentős értékei közé tartozik. A Vasvirág (1958) a forradalom utáni időszak udvari „művészetében” új és tiszta hangon szólalt meg. Herskó költői szépséggel teremtette újjá Gelléri Andor Endre leheletfinom novelláit. A Két emelet boldogság (1960) kedves humorú, kellemes vígjáték. A Párbeszéd (1963) nagyigényű, nagy időtávot átfogó vállalkozás: egy házaspár találkozásainak, elválásainak és egymásra találásainak története, az első kísérlet a személyi kultusz kritikus értékelésére. Herskó bátorságát dicséri, hogy a bemutatót követő évben újravágta nagy vitákat kiváltott alkotását. A Szevasz, Vera (1967) egy kamaszlány nyaralása, érlelődése köré építve a fiatalok és a felnőttek világát, életszemléletüket és magatartásformáikat ütközteti. Az N. N, a halál angyalában (1970) könnyedén hágja át a tiszta műfajok és stílusok kánonját; elegánsan, játékos könnyedséggel, groteszk humorral rajzol zaklatott kórképet zaklatott hőséről, de valójában egy egész nemzedékről, s a társadalom káoszáról, értékvesztéséről.

Herskó a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanáraként, tanszékvezetőjeként majd főigazgató-helyetteseként kimagasló szerepet játszott több generáció képzésében. Először '51-ben kezdett tanítani a főiskolán, de három év után jobboldali elhajlás vádjával kirúgták, s csak 1959-ben vették vissza. Ezután kezdeményezte a filmrendezőképzés reformját, legfontosabbnak a gyakorlat szerepét tartotta, azt, hogy a hallgatók kapjanak minél több lehetőséget a megszólalásra. Biztatta a tanítványait, gyűjtsenek dokumentumokat, készítsenek dokumentumfilmeket. Az eredmény nem maradt el: mind több ígéretes tehetség érett be.

Kollégái, tanítványai megdöbbenésére negyvennégy éves korában elismertséget, karriert, hatalmat sutba dobva Svédországba emigrált. Elege lett.

Itthon – ahogy az a Kádár-rendszerben történni szokott – „tilalmi” listára került: a nevét sem lehetett leírni, a filmjeit sem vetítették. Az első hazai interjú 1980-ban jelenhetett meg vele. Svédországi pályája a nehéz indulás után egyenletesen és sikeresen alakult. Először óraadó az akkortájt létrehozott stockholmi Film- és Színházművészeti Főiskolán (Drámai Intézetben), ahová a diákok javaslatára vették fel. Később a rádiót, színházelméletet is oktató intézmény film- és tv-tanszakának vezetője, rektorhelyettese, majd három éven át rektora is. Dokumentumfilmeket is készített – köztük néhány éve egyet svéd–magyar koprodukcióban Raoul Wallenbergről. A svéd televíziónak pedig megrendezte Mrozek Emigránsokját. Játékfilmet azonban nem sikerült összehoznia. Nem is akarta ezt nagyon és erőszakosan, mert úgy gondolja : „az ember csak ott tud játékfilmet rendezni, s fontos dolgokat elmondani, ahol a gyerek- és ifjúkorát töltötte, ahol eszmélt, ahová a gyökerei kötik, a kultúrája s a nyelve: a szavak mögöttes jelentése, asszociációk, képek...” Néhány éve hazajár. Újra tanít a Főiskolán, amelynek 1994 óta megint kinevezett egyetemi tanára. Itthon új szerepkörben, színészként is bemutatkozott: Szőke András Kiss Vakondjának női (!) főszerepét alakította, kitűnően komédiázva. (Svéd és dán filmekben egyébként több kisebb nagyobb epizódszerepet is játszott.) Róla, a kalandos és veszedelmes '44-es esztendőről szól, – természetesen az ő kalauzolásával – az idei filmszemlén bemutatott A kenyereslány balladája című film is.

Reméljük, a nyughatatlan, az újra mindig nyitott, örökifjú szellem, a kitűnő pedagógus még sokat „mesél” nekünk és tanítványainak. Örüljünk neki, hogy ismét köztünk van.

• Gervai András

Tárlatlátogató

Színek és fények

Nagybánya művészete
Magyar Nemzeti Galéria
Megtekinthető: október 31-éig

A Budapesti Tavaszi Fesztiválra a Magyar Nemzeti Galériában megnyitott Nagybánya művészete című kiállítás minden eddiginél gazdagabban dokumentálja a modern magyar festészet kezdetével azonosított nagybányai művésztelep nagy és kis mestereinek munkásságát.

Kereken száz esztendeje, 1896-ban öt magyar művész, Hollósy Simon és az elismert müncheni magyar művésztanár körébe tartozó Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Réti István és Thorma János a kor jellemző irányzata, a plein air festészet számára változatos motívumokat kínáló erdélyi bányavároskában, Nagybányán rendezkedett be. A huszadik század első felének magyar festészetét ha nem is teljesen, de mindenképp erőteljesen meghatározó művésztelepet eredetileg Hollósy müncheni magániskolájának nyári műhelyeként szervezték meg, a kor nemzetközileg elfogadott művészeti látásmódját sajátosan magyar motívumokban is megjelenítő festészeti programhoz azonban hamarosan számos más művész csatlakozott. Az 1902-ben kivált Hollósy után Ferenczy Károly, majd annak halála után Réti és Thorma irányítja tovább az időközben számos új elemet, az impresszionizmust követően a szecesszió dekorativitását, majd párizsi tanulmányutak hozadékaként a fauve-ot, később a kubizmust és az új tárgyiasságot, nem utolsósorban pedig a Nagybányai Szabad Festőiskola módszereiben hangsúlyosan érvényre juttatott korszerű művészetpedagógiai módszereket is befogadó alkotóközösséget.

A mintegy négyévi előkészítő munkával összeállított, közel 130, hosszabb-rövidebb ideig Nagybányához kötődő alkotó több mint 500 munkáját három traktusban felsorakoztató kiállítás elfogulatlanul mutatja meg a közvélemény által – hol pozitív, hol negatív előítéletek sugallatára – a valóságosnál ténylegesen egységesebbnek, s ezzel egysíkúbbnak tételezett egykori művészeti társulás munkásságát. A kétharmad részében a Magyar Nemzeti Galériában őrzött képek mellett számos hazai köz- és magángyűjteményből is válogatott anyag talán még több árnyalattal gazdagíthatná a mai művészetkedvelőknek és műgyűjtőknek a „nagybányaiság” sokszínűségéről frissen formálódó benyomásait, ha a kiállítás megnyitásáig megérkezhetett volna az a csaknem negyven, összesen négy romániai közgyűjteményből kiválasztott mű is, amelyek kölcsönzéséért a Magyar Nemzeti Galéria idejében megtette a nemzetközi műtárgykölcsönzés szabályai szerint szükséges lépéseket. Bereczky Lóránd főigazgató azonban optimista: tudomása szerint ugyanis már csupán egyetlen minisztériumi engedély hiányzik a tranzakcióhoz, amelynek megadására az október végéig nyitva tartó kiállítás ideje alatt bármikor, akár hamarosan sor kerülhet. Szerencsére ezeket, a kiállítási anyag összeállítását megelőző kutatómunka során feltárt és feldolgozott, ám a magyar közönség számára valószínűleg kevéssé ismert, jelentős munkákat addig is a tárlat reprezentatív katalógusában tanulmányozhatják az érdeklődők.

• Acsay Judit

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
FŐ TÁMOGATÓJA

GENERAL SPONSOR OF THE
HUNGARIAN NATIONAL GALLERY:

Pannon GSM

A KIÁLLÍTÁS TÁMOGATÓI / SPONSORS:

A Honfoglalás 1100.
Évfordulója Emlékbizottság

Országos Idegenforgalmi Hivatal

Budapesti Tavaszi Fesztivál

Az előoldalon / Illustration:

Réti István: Tájkép figurával, 1906 (részlet)
Magyar Nemzeti Galéria

István Réti: Landscape with Figure, 1906 (detail)
Hungarian National Gallery

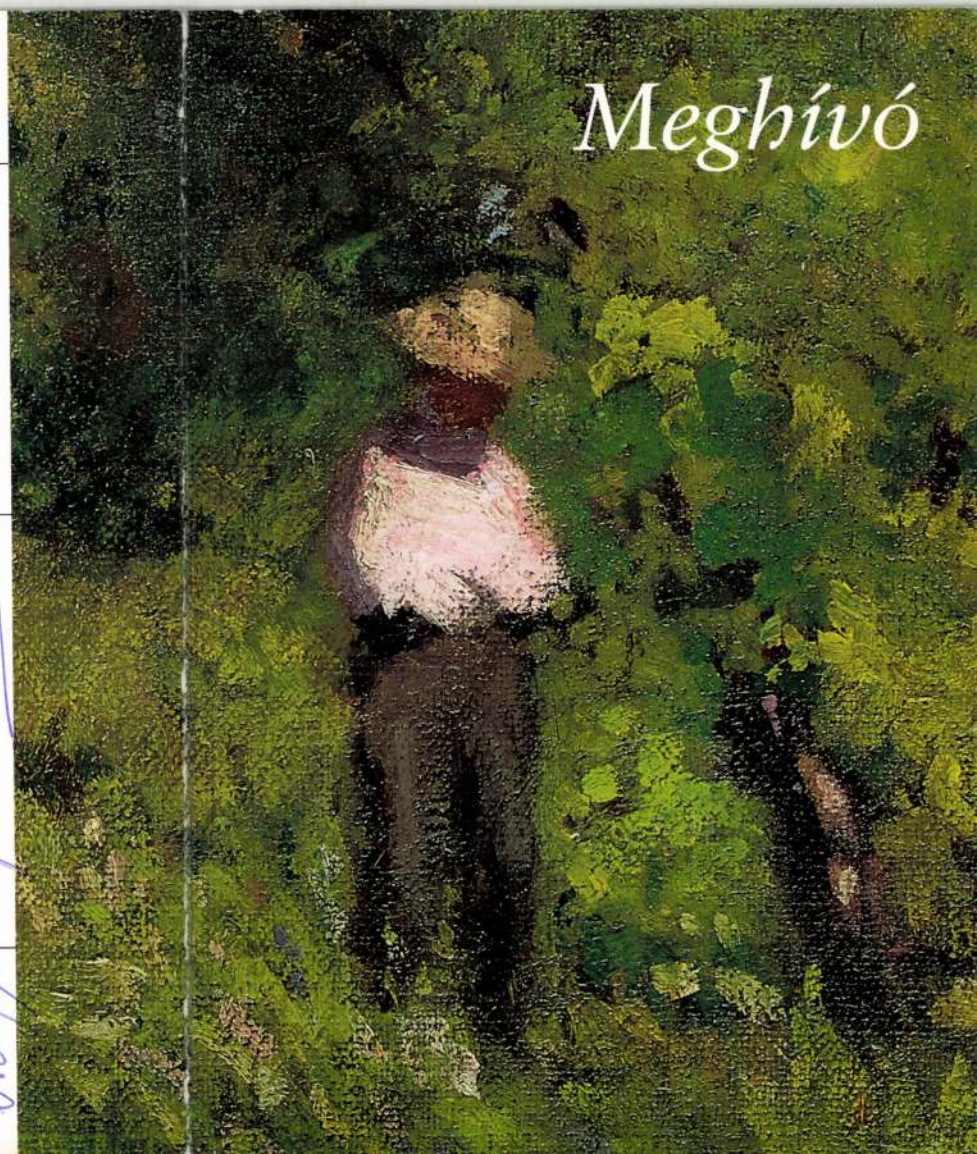

Meghívó

THE HUNGARIAN NATIONAL GALLERY

requests the pleasure of your company
at the opening of the

Budapest Spring Festival *and of the Exhibition*

The Art of Nagybánya

Centennial Exhibition in Commemoration
of the Artists' Colony in Nagybánya
at 3 pm. on 14 March, 1996.

Opened by:

Árpád Göncz
President of the Republic of Hungary

Buda Castle, Building C
The Exhibition is open until 20 October, 1996.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

tisztelettel meghívja Önt
1996. március 14-én csütörtökön 15 órára

a ***Budapesti Tavaszi Fesztivál*** *kulturális*
eseménysorozata és a

Nagybánya művészete

című,
a nagybányai művésztelep alapításának 100. évfordulója
alkalmából rendezett kiállítás megnyitására.

Beszédet mond:

Göncz Árpád
köztársasági elnök

Budavári Palota C épület
A kiállítás megtekinthető 1996. október 20-ig.

NAGYBÁNYA

Katz Márton: Nagybányai látkép

EMKB

KÉPJEGYZÉK

1. **Ziffer Sándor**: Zazar-part, o.v. 60x66 cm, j.j.l.: Ziffer Sándor 1930. Mgt.
2. **Pirk János**: Pipacsos önarckép, o.v. 50x42 cm, j.j.l.: Pirk J. é.n. Mgt.
3. **Thorma János**: Női portré, o.v. 50x49,5 cm, j.j.l.: Thorma é.n. Mgt.
4. **Krizsán János:** Kék ház a Veresvizen, o.v. 49x51 cm, j.j.l.: Krizsán János Nagybánya é.n. Mgt.
5. **Kádár Géza**: Nagybányai utcakép a Kereszthegggyel, o.v. 42x59 cm, j.n., é.n. Mgt.
6. **Katz Márton**: Nagybányai látkép, o.v. 49,5x59,5 cm, j.b.f.: Katz M. 933. Mgt.
7. **Katz Márton**: Nagybányai részlet híddal, o.v. 44,5x60 cm, j.j.l.: Katz é.n. Mgt.
8. **Pascu Eugen (Pászk Jenő)**: Nő papagájokkal. o.k. 53,5x37 cm, j.b.f.: Pascu 922. Mgt.
9. **Balla Béla**: Nagybányai tájrészlet, o. fa 43x50 cm, j.b.l.:Balla Béla é.n. Mgt.
10. **Sztelek Norbert**: Nagybányai táj boglyákkal, paszt.p. 50x60,5 cm, j.b.l.: Sztelek é.n. Mgt.
11. **Mund Hugó**: Asszonyok erdőben, lit., szín, kréta p. 28x28 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
12. **Mund Hugó**: Női akt gyümölcsöstállal, lit., szín.kréta p. 26x25,5 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
13. **Mund Hugó**: Három nőalak, lit., szín.kréta p. 29x27 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
14. **Mund Hugó**: Női akt, lit., szín.kréta p. 28x26 cm, j.j.l.: Mund Hugó (1924). Mgt.
15. **Jándi Dávid**: Nagybánya környéki táj, paszt.p. 30,5x47 cm, j.j.f.: Jándi D. é.n. Mgt.
16. **Jándi Dávid**: Festők erdőben, paszt.p. 33x48,5 cm, j.b.l.: Jándi é.n. Mgt.
17. **Göllner Elemér**: Cigánylány, szín. kréta 24x20 cm, j.j.l.: Göllner é.n. Mgt.
18. **Klein József**: Rőzsehordó nő, linóm. szín. 21,5x15 cm, j.j.l.: Klein J. é.n. Mgt.
19. **Patkó Károly**: Nagybányai táj, rk.p. 18x21 cm, j.j.l.: Patkó é.n. Mgt.
20. **Nagy Imre:** Nagybányai modell, tus, toll 26x19,5 cm, j.j.l.: Nagy Imre 1924. Mgt.

SZÁZÉVES
A NAGYBÁNYAI MŰVÉSZTELEP

CENTENÁRIUMI KIÁLLÍTÁS ÉS EMLÉKÜLÉS

Györkös Mányi Albert Emlékház
Kolozsvár
1996

NAGYBÁNYA

Ziffer Sándor: Zazar-part

Mund Hugó: Asszonyok erdőben

"Olyan közel dübörgött hozzánk a Zazar, mintha csak itt lenne valahol a Hideg-Szamos helyett." - Így köszöntötte líraian szép sorokkal a Pásztortűz a nagybányaiak 1930-as közös kiállítását Erdély központjában. Nagybánya és Kolozsvár - a festőtelep művészete és az erdélyi részek törekvései - akkoriban kezdenek igazán egymásra találni. Új állami határok között a nagybányaiak számára is fontosabb lett Erdély: fölértékelődtek a keletre mutató kapcsolatok.

Kitapinthatók nyilvánvalóan a korábbi érintkezések is. A kolozsvári Ács Ferenc és Papp Gábor a kolóniaalapító Hollósy Simon növendékei voltak, s mindketten részt vettek a nevezetes nagybányai táborverésben. Ők lettek azok, akik a szabadba kilépő, plein air festészet eredményeit Erdély felé közvetítették. Csakhogy ezen a tájon még sokáig és szívósan ellenálltak a meghaladott akadémista festészet erősségei. A gátak később omlottak le. A kolónia megújító mozgalmainak hatása sodró erővel az I.világháborút követő időkben érvényesült, amikor Erdély városaiba már a művésztelep avantgarde eredményei is eljutottak. Az alapító nagybányai mesterek, Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla művészete után, kiállítások impozáns sorozatában ismerik meg Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza képalkotását. Így lett a nagybányai festészet Erdély művészetének is része.

Száz év után éppen termékenyítő kisugárzásában tárul föl Közép- és Kelet-Európa legjelentősebb művésztelepének története. A centenárium évében erre összpontosított a kutatás is. Annak földerítése vált különösen fontossá: milyen szellemi megújulást indított el az 1896-ban alakult, és több évtizeden át folyamatosan működő festőtelep a Kárpát-medence nyugati és keleti térségének művészetében.

Murádin Jenő

Pirk János:
Pipacsos önarckép

"Râul Săsar duruia atât de aproape de noi, ca şi cum ar fi fost undeva pe aici, în locul Someşului Rece." Cu aceste cuvinte pline de lirism a întâmpinat revista "Pásztortűz" expoziţia comună din 1930 a băimarenilor, în centrul Transilvaniei. Baia-Mare şi Clujul - respectiv arta coloniei de pictură şi aspiraţiile celei din urmă - pe atunci încep să se regăsească. În incinta noilor frontiere interstatale şi pentru băimareni, Transilvania a devenit mai importantă: au fost reevaluate relaţiile orientate spre est.

Devin mai palpabile legăturile de altă dată. Clujenii Ács Ferenc şi Papp Gábor - absolvenţii fondatorului coloniei Hollósy Simon - au participat amândoi la intemeierea şcolii. Ei au devenit aceia, care au transmis rezultatele picturii plein air spre Ardeal. Numai că pe aceste meleaguri încă multă vreme persista pictura academică. Barajele s-au destrămat mai târziu. Efectul novator s-a afirmat abia după primul război mondial, când în oraşele Transilvaniei au pătruns şi succesele avantgardiste ale şcolii. După arta maeştrilor fondatori din Baia-Mare: Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla, în cadrul unei serii impozante de expoziţii se fac cunoscute operele pictorilor Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza. Astfel a devenit pictura băimăreană parte componentă a artei ardelene.

După o sută de ani, în anul centenarului cercetările s-au concentrat asupra efectului novator a coloniei. Se urmăreşte cu viu interes renaşterea spirituală declanşată de colonia de pictură - fondată în 1896 şi care a funcţionat neîntrerupt câteva decenii - în partea de est şi vest al bazinului Carpatic.

Murádin Jenő

Klein József:
Rőzsehordó asszony

"The Zazar river rumbled so close to us, that we thought it was here in the place of the Cold-Somes." - These are the beatiful lyric words of the "Pásztortűz" in 1930, greeting the collective exhibition of the painters from the Baia Mare and School, in the centre of Transylvania. Baia Mare and Cluj - the art of painting establishment and the aspiration of the Transylvans came to know each other better. Amidst the new borders the Baia Mare Painting School began to be more thoroughly interested in Transylvania's life: the eastern relationship became worthier.

The earlier connections can obviously be tracked down. Ács Ferenc and Papp Gábor from Cluj were the students of the School founder Hollósy Simon and both of them took part in estabilishing the famous Baia Mare Painting School. It was they who transmitted towards Transylvania the plein air style. But in this region the out of date, powerful academic painters resisted stubbornly to the innovation for a long time. The dams collapsed later. The Impact of the innovation movements of the School became stronger after the 1st World War, when the painters' avantgarde ambitions reached the towns of Transylvania. Following the founders of Baia Mare Painting School Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla some other painters as Ziffer Sándor, Ferenczy Noémi, Perlrott Csaba Vilmos, Mund Hugó, Dömötör Gizella, Jándi Dávid, Klein József, Nagy Oszkár, Teleki Ralph, Kádár Géza became well known for their wonderful series of exhibitions. So the Baia Mare Painting School had an important role in Transylvanian art.

One hundred years later the history of the most important Painting School in centre and eastern Europe is discovered in all its beauty. In the year of the centennial the research of the scientists concentrates on this aspect. An important question arises: what kind of spiritual innovation was caused by the Painting School - founded in 1896 which having a rich activity for many decades - in the western and eastern part of the Carpathian Basin.

Murádin Jenő

pairs. Le moment dramatique ne l'intéressait guère, ni le détail folklorique ni anecdotique, mais la poésie intime de l'homme en relation avec la nature. Sa peinture de plein air naquit et se développa parallèlement mais indépendemment de celle de ses confrères français. Ses couleurs vives et son langage pictural dénué d'artifices ne furent évalués à leur juste valeur qu'à la fin du 19e siècle par un groupe de jeunes peintres, la future École de Nagybánya.

SZOLNOK

À l'exemple de Barbizon en France, l'éclosion de villages et de quartiers d'artistes est un phénomène observé partout en Europe pendant la deuxième moitié du 19e siècle: Laethem-Saint-Martin en Flandre, Scheveningen aux Pays-Bas. La plus ancienne de ces colonies d'artistes se forma en Hongrie en 1851, dans la pittoresque petite ville de Szolnok. Le peintre autrichien August von Pettenkofen fut le premier à se retirer régulièrement pour peindre la plaine hongroise. Nombre de peintres hongrois le suivirent dans sa démarche. Et l'attrait pour le pittoresque de la région allait aussi croissant. Jusqu'à l'aube du 20e siècle, Szolnok était une petite ville d'artistes fort animée. Comme de bien entendu, ici, la peinture de plein air était reine, mais les artistes ne développèrent pas de style uniforme et ne se regroupèrent pas. Nous discernons trois périodes à Szolnok: l'autrichienne dans les années '50-'60, la période des années '70-'80 comptant principalement des élèves de Munkácsy et la colonie officielle au début du 20e siècle, subsidiée par les autorités. Des nombreux artistes ayant œuvré à Szolnok, l'exposition en dénombre quatre: Lajos Deák-Ébner, Adolf Fényes, József Koszta et László Mednyánszky.

Lajos Deák-Ébner (1850-1934) habita à Paris de 1873 à 1887. Les étés par contre, il les passait à Szolnok. Il peignit aussi à Barbizon et subit autant l'influence de Munkácsy que de Millet, Breton et Bastien-Lepage. Ses thèmes préférés étaient les paysages pittoresques et scènes de genre toutes simples, en rue et au marché.

Adolf Fényes (1867-1943) était considéré comme un important représentant de la colonie 'officielle', fondée en 1902. À ses débuts, il dépeignait des sujets sociaux à l'exemple de la *Arme-Leute-Malerei* allemande. Ensuite, il s'appliqua aux paysages et scènes urbaines, teintées de couleurs vives. Sa carrière artistique traversa différents styles, du réalisme à l'impressionnisme et post-impressionnisme vers une expression stylisée de paysages de contes de fées.

József Koszta (1861-1949) travailla tant à Szolnok qu'à Nagybánya. Finalement, il s'installa dans une ferme près de Szentes. C'est là qu'il peignit pendant trente ans le paysage et le peuple de la plaine hongroise. Il aimait jouer du contre-jour et de la silhouette, qui soulignent l'unité de l'homme et de la nature, et créent une atmosphère mystérieuse. Son vigoureux coup de pinceau rappelle notre De Vlaminck et le fauvisme.

László Mednyánszky (1852-1919) vécut une vie de nomade qui l'amena à peindre les nécessiteux et la nature en éternelle mutation. Ses impressions de Paris et de Barbizon le rapprochèrent de la peinture de plein air. Il maîtrisait particulièrement la création d'atmosphère et ses impressions de la nature, mystérieuses et quelque peu mélancoliques s'expliquent par sa vision philosophique d'origine bouddhiste.

La colonie de Szolnok eut aussi des hôtes de choix, tel le peintre **Izsák Perlmutter** (1866-1932) qui habita les Pays-Bas pendant plusieurs années. L'art de Perlmutter est marqué par un coloris éclatant et limpide et un graphisme tourmenté. Il privilégia les scènes de rue, la vie quotidienne et les intérieurs.

László Mednyánszky, cat. 39

NAGYBÁNYA

Contrairement à Szolnok, la colonie d'artistes de Nagybánya, petite ville minière de Transsylvanie, adopta bel et bien un style uniforme. L'idée de la colonie germa à l'école de peinture munichoise de **Simon Hollósy** (1857-1918). Hollósy était avant tout un peintre de genre réaliste qui ne s'adonna à la peinture de plein air que vers 1900. Sa personnalité charismatique attira bon nombre de jeunes artistes. À Munich, Hollósy et ses disciples rêvaient de moderniser la vie artistique hongroise. Créer une synergie entre artistes confirmés et néophytes au sein d'une colonie d'artistes semblait la formule la plus appropriée à la réalisation de ce rêve. En mai 1896, Hollósy et ses élèves commencèrent à travailler dans la Libre école de Nagybánya. Au cours des années suivantes, on construisit des ateliers, l'été, on travaillait en plein air. Le grand exemple hongrois du groupe était Szinyei Merse, par sa palette claire et ses sujets simples. Partis d'un style naturaliste ou réaliste, dans lequel les élèves d'Hollósy avaient été instruits à Munich, ils se forgèrent leur propre impressionnisme. Les artistes hongrois se distinguent des impressionnistes français par la plastique de leur art pictural. Cette exposition dénombre cinq peintres issus de la colonie de Nagybánya: Károly Ferenczy, Oszkár Glatz, Béla Iványi Grünwald, Simon Hollósy et István Réti.

István Réti (1872-1945), fut un des moteurs qui grâce à son talent d'organisateur, réussit à créer et élaborer le projet de la colonie d'artistes. Il chercha un équilibre entre une touche picturale libre et un rendu objectif du sujet. Ses préférences allaient aux intérieurs évoquant une atmosphère proche de celle des Bonnard et Vuillard.

Károly Ferenczy (1862-1917), sans nul doute un des plus doués du groupe et la figure la plus passionnante. Il étudia à Naples et à Paris et séjourna de 1893 à 1896 à Munich. Comme Hollósy, il déménagea en 1896 à Nagybánya. Très vite, il donna le ton et façonna le style du groupe. La simplicité puritaine et un grand sens de l'équilibre et de l'espace dans la composition caractérisent l'œuvre naturaliste de Ferenczy de la période d'avant Nagybánya. La synthèse de sa pensée déterminera aussi son ultérieure période impressionniste. Vers 1900, la reproduction de la forte lumière solaire l'intéressa. Il usa de solides, larges et piteux coups de pinceau pour peindre le quotidien environnant avec une aisance marquée pour les variations de lumière.

L'artiste le plus proche de Ferenczy est **Béla Iványi Grünwald** (1867-1940). Lui aussi part d'un naturalisme raffiné, mais avec un penchant pour un symbolisme religieux plutôt doucereâtre. Les années de Nagybánya constituent sa période la plus équilibrée. Outre l'influence indirecte du fauvisme, notons l'influence de Gauguin et du néo-impressionnisme. Son pointillé grassouillet composé de traits et points épais se rapproche de la technique du peintre belge Théo van Rysselberghe vers 1900.

Le peintre naturaliste **Oszkár Glatz** (1872-1958) ne se lia à la colonie d'artistes de Nagybánya que pour peu de temps. Pendant ses études d'histoire de l'art à Vienne et à Munich, il s'adonna au dessin. Son excellent sens de la forme et sa maîtrise du trait s'enrichissent du sens des couleurs en plein air. Il préférait toutefois la peinture de portraits et scènes populaires.

István Csók (1865-1961) se lia d'amitié avec le groupe mais n'y adhéra pas. Son œuvre est un intéressant mélange d'éléments de style français et hongrois.

Die ungarische Malerei 1860 - 1910

In dieser Ausstellung werden zum ersten Mal in unserem Land Werke ungarischer Maler aus der Periode zwischen 1860 und 1910 gezeigt. Dieser Zeitabschnitt kennzeichnet sich durch ein wachsendes Interesse für die Darstellung von Licht und Atmosphäre. In der Malerei aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts fanden sich überwiegend Historienbilder und Porträts. Im Jahre 1867 entstand dann die habsburgische Doppelmonarchie Österreich-Ungarn, die zu einer Blüte des Kulturlebens führte. Die talentiertesten jungen Künstler studierten am liebsten in Wien oder in München. Einige unter ihnen faszinierte besonders die französische *Pleinairmalerei*, die damals in der Schule von Barbizon aufkam und die sie auf Ausstellungen in München und Paris kennengelernt hatten. In ihrem Werk trat die Darstellung der direkt beobachteten Natur und des einfachen Landlebens an die Stelle des pathetischen Inhalts heroischer oder historischer Landschaftsmalereien. Obwohl ihre Werke anfangs im eigenen Lande keinen großen Anklang fanden, haben sie der jüngeren Generation ungarischer Künstler neue Wege eröffnet.

Neben monumentalen Wandmalereien, Aktstudien und Porträts malte **Károly Lotz** (1833-1904) am liebsten Szenen aus dem ungarischen Volksleben und Landschaften aus der Ungarischen Tiefebene, der ausgedehnten flachen Gegend an der Donau. Der imposante Wolkenhimmel über der Ungarischen Tiefebene mit wechselnden Helldunkeleffekten inspirierte ihn zu dramatischen Landschaften. Anders, als dies damals üblich war, kombinierte er nach wie vor diese beiden Gattungen, d.h. Landschaftsmalereien und Genrebilder. In diesen Szenen entwickelte er sich allmählich zum Realismus. Von 1882 an beschäftigte er sich aktiv mit der Ausbildung junger Künstler.

Mihály Munkácsy (1844-1900) lernte das Malen von einem im Lande herumziehenden Maler und wurde von den volkstümlichen Szenen und den Pußta-Landschaften von Károly Lotz stark beeinflußt. Er studierte weiter in Wien, München und Düsseldorf und besuchte 1867 die Weltausstellung in Paris. Seine realistische, sozial engagierte Kunst aus jener Zeit ist dem Werk der deutschen Künstler Wilhelm Leibl und Max Liebermann sehr verwandt. Im Jahre 1871 zog er nach Paris um. Dort hatte er großen Erfolg mit seinen literarischen und religiösen Themen, mit Stilleben und Salonmalereien. In der Landschaftsmalerei entwickelte er sich unter dem Einfluß der Schule von Barbizon zur Pleinairmalerei. Seine Gemälde kennzeichnen sich durch einen robusten Stil und eine heftige Pinselführung. Sein Sinn für dramatische und theatralische Kompositionen zeigt sich nicht nur in den großzügig aufgebauten Historienmalereien, mit denen er bekannt wurde, sondern ist auch bestimmend für die Atmosphäre seiner nach der Natur gemalten Werke und seiner Genrebilder.

Erst in den Jahren 1885-1890 zeigte der Historienmaler **Bertalan Székely** (1835-1910) allmählich auch wachsendes Interesse für die Landschaftsmalerei. Sein umfangreiches oeuvre, das anfangs sehr stark durch eine national-romantische Auffassung geprägt wurde, entwickelte sich im Laufe der Zeit zu einer realistischen Malerei. Székely war ein wichtiger Kunstpädagoge, der sich für die Theorie und Technik der bildenden Künste besonders interessierte. Seine Forschungen führten ihn schließlich zum Abstrakten, eine Entwickelung, die sich in den in dieser Ausstellung gezeigten Werken bereits ankündigt.

Der frühverstorbene **László Paál** (1846-1879) war einer der begabtesten und unabhängigsten ungarischen Künstler aus jener Zeit. Er erhielt eine Ausbildung an der Zimmermann-Schule in Wien, entwickelte sich aber bald weiter, außerhalb der Akademie. Eine entscheidende Rolle spielte dabei sein Aufenthalt in den Niederlanden im Jahre 1870, wo er Rembrandt, Frans Hals und die holländischen Landschaftsmaler aus dem 17. Jahrhundert kennenlernte. Sein Freund Munkácsy lud ihn nach Düsseldorf und später auch nach Paris ein. Während eines gemeinsamen Aufenthalts in London kamen sie mit Constables Werk in Kontakt. Ab 1873 ließ Paál sich endgültig in Barbizon nieder. Er war damals der einzige ungarische Landschaftsmaler, der bewußt alle literarischen Elemente in seinem Werk mied. Seine Landschaften sind allerdings keine rein objektive Darstellung genau beobachteter Details. Ihr eigener Charakter, der sich durch subtile Licht- und Farbwerte kennzeichnet, wird im wesentlichen von den darin projizierten Gefühlen bestimmt.

Die spontane und unbefangene Haltung der Natur gegenüber von **Géza Mészöly** (1844-1887) wurde durch sein Studium an der Wiener Zimmermann-Schule verstärkt, wo nicht nur der *Stimmungsimpressionismus*, sondern auch die regelmäßig nach Szolnok reisenden Maler auf ihn einen bedeutenden Einfluß ausübten. Mészöly scheut sich vor historischen oder literarischen Themen. Die meisten seiner Werke atmen die einfache Lyrik des Alltagslebens in einem kleinen Dorf. Seine Figuren sind keine Teilnehmer an einer Handlung, sondern verschmelzen fast vollständig mit der sie umgebenden Natur. Auf seinen *Pleinairmalereien* sind in ertser Linie Ueberlandschaften zu sehen. Mit seinem kurzgefaßten, lyrischen œuvre vertritt er besonders gut das ungarische *Paysage intime*.

Pál Szinyei Merse, cat. 24

Pál Szinyei Merse (1845-1920) war der erste ungarische Maler, der mit seinen Gemälden vom üblichen, dunklen 'Galerieton' Abstand nahm. Nach seinem Studium im eigenen Lande besuchte Szinyei Merse seit 1864 die Münchener Akademie. Seine unbefangene Haltung der Natur gegenüber unterschied sich besonders stark von historischen Interesse seiner Kollegen. Ihn interessierte nicht der dramatische Moment oder des fol-kloristische und anekdotische Detail, sondern die intime Poesie im Verhältnis zwischen Mensch und Natur. Er entwickelte die *Pleinairmalerei* fast gleichzeitig mit und dennoch unabhängig von den fran-zösischen Malern. Seine hellen Farben und seine ungekünstelte frische Bildersprache wußte erst am Ende des 19. Jahrhunderts eine Gruppe junge Maler, die spätere Schule von Nagybánya, wirklich zu schätzen.

SZOLNOK

In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts entstanden nach dem Vorbild der französischen Schule von Barbizon in ganz Europa durch einen losen Zusammenhang gekennzeichnete Künstlergruppen, die sich in einige kleine Malerdörfer und -städte zurückzogen. Beispiele dafür sind Sint-Martens-Latem in Flandern und Scheveningen in den Niederlanden. Die älteste Künstlerkolonie in Ungarn entstand ab 1851 in der pittoresken kleinen Stadt Szolnok. Der österreichische Maler August von Pettenkofen zog sich als erster regelmäßig dorthin zurück, um die Ungarische Tiefebene in seinen Gemälden darzustellen. Zahlreiche österreichische Maler folgten seinem Vorbild. Zunehmend fühlten sich auch ungarische Künstler von der *Couleur locale* dieser Gegend angezogen. Bis zum Anfang des 19. Jahrhunderts war Szolnok eine sehr beliebte Künstlerstadt. Es war fast selbstverständlich, daß man hier *en plein air* arbeitete. Dennoch entwickelte sich daraus kein einheitlicher Stil und präsentierten sich die dort tätigen Künstler nicht als eine Gruppe. Szolnok kannte drei Perioden: die österreichische Periode in den fünfziger und sechziger Jahren, die Periode der siebziger und achtziger Jahre, als sich hauptsächlich Schüler Munkácsys dort niederließen, und die offizielle, von den Behörden finanziell unterstützte, Künstlerkolonie am Anfang des 20. Jahrhunderts. Von den zahlreichen Malern, die in Szolnok gearbeitet haben, sind in dieser Ausstellung vier vertreten: Lajos Deák-Ébner, Adolf Fényes, József Koszta und László Mednyánszky.

Lajos Deák-Ébner (1850-1934) wohnte von 1873 bis 1887 in Paris. Im Sommer hielt er sich aber immer in Szolnok auf. Er malte auch in Barbizon und wurde sowohl von Munkácsy als auch von Millet, Breton und Bastien-Lepage beeinflußt. Er bevorzugt malerische Landschaften und ungekünstelte Genrebilder mit Straßen- und Marktszenen.

Adolf Fényes (1867-1945) wird als der wichtigste Vertreter der 'offizielle' Künstlerkolonie von Szolnok, 1902 gegründet, betrachtet. Er stellte anfangs in seinen Gemälde vor allem soziale Themen dar, nach dem Vorbild der deutschen *Arme-Leute-Malerei*. Später fing er an, in hellen Farben Landschaften und Stadtansichten zu malen. Im Laufe seiner künstlerischen Laufbahn hat er verschiedene Stile verwendet, vom Realismus, Impressionismus und Postimpressionismus bis zu einer stilisierten Darstellung von Märchenlandschaften.

József Koszta (1861-1949) arbeitete sowohl in Szolnok als auch in Nagybánya. Schließlich ließ er sich auf seinem Bauernhof in der Nähe von Szentes nieder. Dort malte er dreißig Jahre lang die Landschaft und das Volk der Ungarischen Tiefebene. Er benutzt dabei gerne solche Techniken wie Gegenlicht und Schattenriß-Effekte, was die Einheit zwischen Mensch und Natur verstärkt und gleichzeitig eine geheimnisvolle Atmosphäre erzeugt. Seine heftige Pinselführung erinnert an De Vlaminck und den Fauvismus.

László Mednyánszky (1852-1919) zog sein ganzes Leben lang von einem Ort zum anderen. Er malte dabei immer die Armen und die sich ewig ändernde Natur. Seine Eindrücke aus Paris und Barbizon führten ihn der *Pleinairmalerei* näher. Es gelang ihm, auf eine meisterhafte Weise in seinen Gemälden allerhand Stimmungen einzufangen, und seine geheimnisvollen, etwas melancholischen Natureindrücke gehen auf eine durch den Buddhismus geprägte Weltanschauung zurück.

In der Malerkolonie von Szolnok hielten sich auch regelmäßig Gäste auf, so z.B. der Maler **Izsák Perlmutter** (1866-1932), der mehrere Jahre in den Niederlanden gewohnt hat. Die Kunst Perlmutters kennzeichnet sich durch ein intensives und helles Kolorit und eine unruhige Handschrift. Er malte vorzugsweise Straßenszenen, Szenen aus dem Alltagsleben und Interieurs.

NAGYBÁNYA

Anders als die Malerkolonie von Szolnok charakterisierte sich die Künstlerkolonie von Nagybánya, einer kleinen Stadt in einem Bergbaurevier in Transsylvanien, wohl durch einen einheitlichen Stil. Die Pläne für die Gründung dieser Künstlerkolonie stammten ursprünglich aus der Münchener Malerschule von **Simon Hollósy** (1857-1918). Hollósy war an erster Stelle ein Vertreter der realistischen Genremalerei, der erst um 1900 angefangen hat *en plein air zu* malen. Seine charismatische Persönlichkeit übte auf viele junge Künstler eine starke Anziehungskraft aus. Hollósy und seine Schüler träumten in München von der Modernisierung des ungarischen Künstlerlebens. Eine Zusammenarbeit zwischen arrivierten Künstlern und begabten Schülern in einer Künstlerkolonie erschien ihnen die geeignetste Art und Weise, diesen Traum zu verwirklichen. Im Mai 1896 fingen Hollósy und seine Schüler an, in der 'Freien Malerschule von Nagybánya' zu arbeiten. Im Laufe der darauffolgenden Jahre wurden Werkstätten gebaut, im Sommer wurde dort *en plein air* gearbeitet. Das große ungarische Vorbild für die Gruppe wurde Szinyei Merse mit seiner hellen Farbpalette und seinen einfachen Themen. Von einem naturalistischen oder realistischen Stil, den sich die Schüler von Hollósy noch in München angeeignet hatten, entwickelten sie sich zu einer eigenen Variante des Impressionismus. Die ungarischen Künstler unterschieden sich von den französischen Impressionisten durch ihre plastische Malkunst. Die in dieser Ausstellung vertretenen Maler von Nagybánya sind Károly Ferenczy, Oszkár Glatz, Béla Iványi Grünwald, Simon Hollósy und István Réti.

István Réti (1872-1945) war eine der treibenden Kräfte der Schule von Nagybánya, der mit seinem organisatorischen Talent die Gründung und den Ausbau der Künstlerkolonie ermöglichte. Er suchte nach einem Gleichgewicht zwischen einer lockeren Maltechnik und einer objektiven Darstellung des Themas. Er zog dabei eindeutig Interieurs voller Atmosphäre vor, deren Stimmung dem Werk von Bonnard und Vuillard sehr verwandt ist.

Károly Ferenczy (1862-1917) ist zweifelsohne einer der talentiertesten und fesselndsten Maler der ganzen Gruppe. Er studierte in Neapel und Paris und hielt sich von 1893 bis 1896 in München auf. Zusammen mit Hollósy zog er im Jahre 1896 nach Nagybánya um. Nach sehr kurzer Zeit zeigte er die Richtung und entwickelte er den eigenen Stil der Gruppe. Kennzeichnend für Ferenczys naturalistisches Werk aus der Periode von Nagybánya sind die 'puritanische' Einfachheit und ein starker Sinn für Gleichgewicht und Räumlichkeit in der Komposition. Dieses synthetische Denken bestimmt auch sein späteres impressionistisches Schaffen. Um 1900 herum fesselte ihn die Darstellung des grellen Sonnenlichts immer mehr. In kräftiger, breiter und pastoser Pinselführung malte er Alltagsszenen aus seiner Umgebung und zieht dabei grelle Lichtkontraste vor.

Ferenczy am stärksten verwandt ist **Béla Iványi Grünwald** (1867-1940). Auch er ging von einem verfeinerten Naturalismus aus, allerdings mit einer Vorliebe für einen etwas 'süßlichen' religiösen Symbolismus. Die Zeit, als er in Nagybánya arbeitete, bildet die ausgewogenste Periode in seinem künstlerischen Schaffen. Neben dem indirekten Einfluß des Fauvismus üben auch Gauguin und der Neoimpressionismus eine starke Wirkung auf ihn aus. Seine etwas grob ausgeführte Pointilliertechnik mit bunten Farbtupfern und Strichen läßt sich noch am besten mit der von dem belgischen Maler Théo van Rysselberghe um 1900 verwendeten Technik vergleichen.

Der naturalistische Maler **Oszkár Glatz** (1872-1958) war nur kurz Mitglied der Künstlerkolonie von Nagybánya. Während seiner kunstgeschichtlichen Ausbildung in Wien und in München wandte er sich allmählich der Zeichenkunst zu. Sein ausgezeichnetes Formgefühl und sein Zeichentalent wurden nach und nach um den Sinn für Farbe *en plein air* bereichert. Er bevorzugte aber nach wie vor das Malen von Porträts und volkstümlichen Szenen.

István Csók (1895-1961) war mit der Künstlergruppe befreundet, schloß sich ihr aber nicht an. Sein Werk ist eine interessante Mischung französischer und ungarischer Stilelemente.

Deze tentoonstelling wordt georganiseerd door de Vlaamse Gemeenschap in het kader van het cultureel akkoord met de Republiek Hongarije.
Cette exposition est organisée par la Communauté Flamande dans le cadre de l'accord culturel avec la République hongroise.
Diese Ausstellung wird von der Flämischen Gemeinschaft im Rahmen des mit der Republik Ungarn geschlossenen Kulturabkommens veranstaltet.

Vlaamse Gemeenschap

Museum voor Schone Kunsten, Citadelpark, 9000 Gent

Open: *dinsdag - zondag 9.30 - 17.00*
maandag 17 en 24 juli
Ouvert: *mardi - dimanche 9.30 - 17.00*
lundi 17 et 24 juillet
Geöffnet: *Dienstag - Sonntag 9.30 - 17.00*
Montag 17. und 24. Juli

Info: T 09/222 17 03 - F 09/221 60 15

(B) voordeeltarief:
gecombineerd biljet trein + tentoonstelling

Károly Ferenczy, cat. 53

NAGYBÁNYA

Hongaarse schilderkunst 1860-1910

11 juli-15 oktober

Museum voor Schone Kunsten Gent

Deze tentoonstelling vormt de eerste grote presentatie in ons land van de Hongaarse schilderkunst uit de periode 1860-1910. Deze periode wordt gekenmerkt door een groeiende aandacht voor de weergave van licht en atmosfeer. De eerste helft van de 19de eeuw werd gedomineerd door historiestukken en portretten. In 1867 ontstond de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie die een opbloei van het culturele leven tot gevolg had. De meest getalenteerde jonge kunstenaars studeerden bij voorkeur in Wenen of München. Enkele onder hen werden gefascineerd door de Franse plein-airschilderkunst van de School van Barbizon die zij leerden kennen op tentoonstellingen in München en Parijs. In hun werk maakte de pathetische inhoud van heroïsche of historische landschappen plaats voor de uitbeelding van de direct geobserveerde natuur en het eenvoudige plattelandsleven. Hoewel hun werk aanvankelijk in eigen land niet ruim verspreid was, hebben zij voor de jongere generatie Hongaarse kunstenaars nieuwe wegen geopend.

Mihály Munkácsy, cat. 5

Naast monumentale wandschilderingen, naaktcomposities en portretten schilderde **Károly Lotz** (1833-1904) bij voorkeur Hongaarse volkstaferelen en landschappen van de Hongaarse Laagvlakte, het uitgestrekte vlakke gebied van de Donau. De imposante wolkenhemel met wisselende licht-donkereffecten boven de Laagvlakte inspireerde hem tot dramatische landschappen. In tegenstelling tot de gewoonte van die tijd bleef hij de twee genres, landschap en genrestuk, met elkaar verbinden. In deze taferelen evolueerde hij naar het realisme. Vanaf 1882 hield Lotz zich actief bezig met de opleiding van jonge kunstenaars.

Mihály Munkácsy (1844-1900) leerde schilderen van een rondtrekkende schilder en onderging sterk de invloed van Károly Lotz met zijn volkstaferelen en poestalandschappen. Hij studeerde verder in Wenen, München en Düsseldorf en bezocht in 1867 de wereldtentoonstelling te Parijs. Zijn realistische, sociaal geëngageerde kunst uit die tijd is verwant met het werk van de Duitse schilders Wilhelm Leibl en Max Liebermann. In 1871 vestigde hij zich te Parijs. Hij boekte succes met literaire en religieuze onderwerpen, stillevens en salonstukken. In de landschapschilderkunst evolueerde hij onder invloed van de schilders van Barbizon naar het pleinairisme. Zijn schilderijen zijn gekenmerkt door een robuuste stijl en een heftige penseelvoering. Zijn gevoel voor dramatische en theatrale composities komt niet alleen tot uiting in de groots opgezette historiestukken waarmee hij bekendheid verwierf, maar bepalen ook de sfeer van zijn studies naar de natuur en zijn genrestukken.

Pas in de jaren 1885-1890 begon de historieschilder **Bertalan Székely** (1835-1910) zich toe te leggen op het landschap. Zijn uitgebreid œuvre, aanvankelijk doordrongen van een nationaal-romantische visie, evolueerde naar een realistische schilderkunst. Hij was een belangrijk kunstpedagoog met een grote belangstelling voor theorie en techniek van de beeldende kunst. Zijn onderzoekingen leidden hem uiteindelijk tot de abstractie, een evolutie die in zijn hier getoonde studies reeds merkbaar is.

De jong gestorven **László Paál** (1846-1879) was één van de meest begaafde en onafhankelijke Hongaarse kunstenaars uit die periode. Hij kreeg zijn opleiding in Wenen aan de Zimmermann-school maar ontwikkelde zich al gauw verder en buiten de academie om. Beslissend was zijn verblijf in Nederland in 1870, waar hij Rembrandt, Frans Hals en de Hollandse 17de eeuwse landschapschilders leerde kennen. Zijn vriend Munkácsy nodigde hem uit naar Düsseldorf en later naar Parijs. Tijdens een gemeenschappelijk verblijf in Londen leerden zij het werk van Constable kennen. Vanaf 1873 vestigde Paál zich definitief in Barbizon. Hij was de enige Hongaarse landschapschilder in deze periode die alle literaire elementen in zijn werk vermeed. Zijn werk is echter geen puur objectieve weergave van nauwkeurig geobserveerde details. Het karakter van zijn landschappen met hun subtiele licht- en kleurwaarden wordt bepaald door de gevoelens die hij erop projecteerde.

De spontane en onbevangen natuurvisie van **Géza Mészöly** (1844-1887) werd versterkt door zijn studies aan de Weense Zimmermann-school waar hij niet alleen de invloed onderging van het *Stimmungs-impressionismus* maar ook die van de regelmatig naar Szolnok reizende schilders. Mészöly vermijdt historische of literaire thema's. De meeste van zijn werken ademen de eenvoudige lyriek van het alledaagse dorpsleven. Zijn figuren zijn geen deelnemers aan een handeling maar versmelten volledig met de natuur die hen omringt. Op zijn schilderijen *en plein air* legt hij voornamelijk oeverlandschappen vast. Met zijn beknopte, lyrische œuvre vertegenwoordigt hij bij uitstek het Hongaarse *paysage intime*.

De eerste Hongaarse schilder die met zijn schilderijen de gangbare, donkere 'galerijtoon' verliet was **Pál Szinyei Merse** (1845-1920). Na zijn studies in eigen land volgde Szinyei Merse vanaf 1864 lessen aan de Academie van München. Zijn onbevangen natuurvisie week sterk af van de historische belangstelling van zijn collega's. Hem interesseerde niet het dramatische moment of het folkloristische en anekdotische detail maar de intieme poëzie in de verhouding mens-natuur. Hij ontwikkelde het schilderen *en plein air* ongeveer gelijktijdig en onafhankelijk van zijn Franse collega-schilders. Zijn helder kleurgebruik en ongekunstelde frisse schildertaal werden pas op het einde van de 19de eeuw door een groep jonge schilders, de latere School van Nagybánya, naar waarde geschat.

László Paál, cat. 14

SZOLNOK

In de tweede helft van de 19de eeuw ontstonden naar het voorbeeld van het Franse Barbizon in heel Europa losse kunstenaarsgroeperingen die zich terugtrokken in favoriete schildersdorpjes en -steden, zoals Sint-Martens-Latem in Vlaanderen en Scheveningen in Nederland. De oudste kunstenaarskolonie in Hongarije vormde zich vanaf 1851 in het pittoreske stadje Szolnok. De Oostenrijkse schilder August von Pettenkofen was de eerste die er zich geregeld terugtrok om de Hongaarse Laagvlakte te schilderen. Talrijke Oostenrijkse schilders volgden zijn voorbeeld. In toenemende mate werden ook Hongaarse schilders aangetrokken door de *couleur locale* van de streek. Tot in het begin van de 20ste eeuw was Szolnok een levendig kunstenaarsstadje. Als vanzelfsprekend werkte men hier *en plein air* maar er ontstond geen uniforme stijl noch presenteerden de kunstenaars zich als groep. Szolnok kende drie perioden: de Oostenrijkse in de jaren '50-'60, de periode van de jaren '70-'80 met hoofdzakelijk leerlingen van Munkácsy en de officiële kolonie in het begin van de 20ste eeuw, gesubsidieerd door de overheid. Van de talrijke schilders die in Szolnok hebben gewerkt zijn in de tentoonstelling een viertal namen opgenomen: Lajos Deák-Ébner, Adolf Fényes, József Koszta en László Mednyánszky.

József Koszta, cat. 79

Lajos Deák-Ébner (1850-1934) woonde van 1873 tot 1887 te Parijs. De zomers bracht hij echter door te Szolnok. Hij schilderde ook te Barbizon en onderging de invloed van zowel Munkácsy als van Millet, Breton en Bastien-Lepage. Zijn voorkeur gaat uit naar pittoreske landschappen en ongekunstelde genretaferelen op straten en markten.
Adolf Fényes (1867-1945) wordt beschouwd als de belangrijkste vertegenwoordiger van de officiële kunstenaarskolonie van Szolnok, gesticht in 1902. Hij schilderde aanvankelijk vooral sociale onderwerpen naar het voorbeeld van de Duitse *Arme-Leute-Malerei*. Later begon hij in heldere kleuren landschappen en stadsgezichten te schilderen.Tijdens zijn artistieke loopbaan heeft hij verscheidene stijlen gehanteerd, van realisme over impressionisme en post-impressionisme naar een gestileerde uitbeelding van sprookjeslandschappen.
József Koszta (1861-1949) werkte zowel in Szolnok als in Nagybánya. Tenslotte vestigde hij zich op zijn boerderij bij Szentes. Daar schilderde hij gedurende dertig jaar het landschap en het volk van de Hongaarse Laagvlakte. Hij maakt graag gebruik van tegenlicht en silhouet-effect, wat de eenheid van mens en natuur versterkt en tegelijk een geheimzinnige sfeer oproept. Zijn heftige penseelvoering is verwant met die van De Vlaminck en het Fauvisme.
László Mednyánszky (1852-1919) trok zijn hele leven van de ene plaats naar de andere en dan schilderde hij de behoeftigen en de eeuwig veranderende natuur. Zijn indrukken uit Parijs en Barbizon brachten hem dichter bij de plein airschilderkunst. Hij is een meester in het weergeven van stemmingen en zijn geheimzinnige, wat melancholische natuurimpressies gaan terug op een door het Boedhisme gevormde wereldbeschouwing.
In de kolonie van Szolnok verbleven ook regelmatig gasten, zoals de schilder **Izsák Perlmutter** (1866-1932) die verscheidene jaren in Nederland heeft gewoond. De kunst van Perlmutter valt op door een intens en helder koloriet en een onrustig handschrift. Hij schilderde bij voorkeur straatscènes, taferelen uit het dagelijks leven en interieurs.

NAGYBÁNYA

De kunstenaarskolonie van Nagybánya, een mijnstadje in Transsylvanië, hanteerde, in tegenstelling tot de kolonie van Szolnok, wel een uniforme stijl. Het idee van de kolonie is ontstaan in de Münchense schilderschool van **Simon Hollósy** (1857-1918). Hollósy was in de eerste plaats een realistische genreschilder die pas rond 1900 *en plein air* begon te schilderen. Zijn charismatische persoonlijkheid trok heel wat jonge kunstenaars aan. Hollósy en zijn leerlingen droomden in München van de modernisering van het Hongaarse artistieke leven. Een samenwerking tussen gearriveerde kunstenaars en talentvolle leerlingen in een kunstenaarskolonie leek de meest geschikte vorm om dit waar te maken. In mei 1896 begonnen Hollósy en zijn leerlingen in de 'Vrije schilderschool van Nagybánya' te werken. In de loop van de volgende jaren werden er ateliers gebouwd, 's zomers werd er *en plein air* gewerkt. Het grote Hongaarse voorbeeld voor de groep werd Szinyei Merse met zijn heldere palet en eenvoudige onderwerpen. Vanuit een naturalistische of realistische stijl, die de leerlingen van Hollósy in München nog hadden geleerd, evolueerden zij naar een eigen variant van het impressionisme. De Hongaarse kunstenaars onderscheidden zich van de Franse impressionisten door hun plastische manier van schilderen. De schilders van Nagybánya die in deze tentoonstelling werden opgenomen zijn Károly Ferenczy, Oszkár Glatz, Béla Iványi Grünwald, Simon Hollósy en István Réti.
István Réti (1872-1945) was één van de stuwende krachten die met zijn organisatietalent de oprichting en de uitbouw van de kunstenaarskolonie mogelijk maakte. Hij zocht een evenwicht tussen een losse schildertoets en een objectieve weergave van het onderwerp. Zijn voorkeur ging daarbij uit naar sfeervolle interieurs waarvan de stemming verwant is met die van Bonnard en Vuillard.

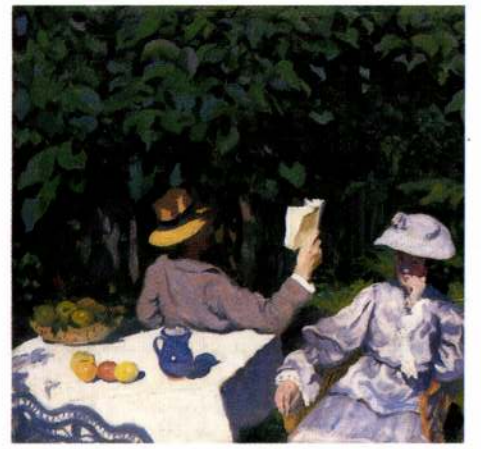

Károly Ferenczy, cat. 58

Károly Ferenczy (1862 - 1917) is ongetwijfeld één van de meest talentvolle en boeiende schilders van de groep. Hij studeerde in Napels en Parijs en verbleef van 1893 tot 1896 in München. Samen met Hollósy verhuisde hij in 1896 naar Nagybánya. Binnen de kortste tijd gaf hij de richting aan en vormde de stijl van de groep. Kenmerkend voor Ferenczy's naturalistisch werk uit de periode vóór Nagybánya is de puriteinse eenvoud en een groot gevoel voor evenwicht en ruimtelijkheid in de compositie. Dit synthetisch denken blijft ook zijn later impressionistisch werk bepalen. Omstreeks 1900 begon de weergave van het felle zonlicht hem te boeien. In stevige, brede en pasteuze penseelvoering schilderde hij alledaagse momenten uit zijn omgeving met een voorkeur voor felle lichtcontrasten.
Het meest verwant met Ferenczy is **Béla Iványi Grünwald** (1867-1940). Hij vertrekt eveneens van een verfijnd naturalisme maar met een voorkeur voor een wat 'zoeterig' religieus symbolisme. De jaren in Nagybánya vormen zijn meest evenwichtige periode. Naast de indirecte invloed van het fauvisme ondergaat hij zowel de invloed van Gauguin als van het neo-impressionisme. Zijn wat grof uitgevoerd pointillé met bonte puntjes en streepjes is nog het best te vergelijken met de techniek van Théo van Rysselberghe rond 1900.
De naturalistische schilder **Oszkár Glatz** (1872-1958) was slechts korte tijd verbonden aan de kunstenaarskolonie van Nagybánya. Tijdens zijn studies kunstgeschiedenis te Wenen en te München begon hij zich toe te leggen op de tekenkunst. Zijn uitstekend vormgevoel en tekenvaardigheid werden geleidelijk met het gevoel voor kleur *en plein air* verrijkt. Zijn voorkeur ging echter uit naar het schilderen van portretten en volkse taferelen.
István Csók (1865-1961) was bevriend met de groep maar sloot zich niet aan. Zijn werk is een interessante vermenging van Franse en Hongaarse stijlelementen.

La peinture hongroise 1860-1910

Cette exposition constitue une première dans notre pays en matière de peinture hongroise de la période 1860-1910. Cette époque connut un regain d'intérêt pour la lumière et l'atmosphère, après l'hégémonie des sujets historiques et des portraits durant la première moitié du 19e siècle. L'année 1867 est celle de l'avènement de la double monarchie austro-hongroise qui provoqua l'essor de la vie culturelle. Les artistes les plus doués achevaient volontiers leurs études à Vienne ou à Munich. Parmi eux, certains furent fascinés par la peinture de plein air française de l'École de Barbizon dont ils firent la connaissance lors d'expositions munichoises et parisiennes. Dans leur œuvre, l'observation directe de la nature, de la vie simple et rustique se substituait aux pathétiques scènes héroïques ou historiques. Quoique limitées dans leur diffusion, elles ouvrirent des voies nouvelles aux jeunes générations d'artistes hongrois.

Géza Mészöly, cat. 31

Outre de monumentales peintures murales, des compositions de nus et des portraits, **Károly Lotz** (1833-1904) privilégia dans son œuvre les scènes populaires et les paysages de la plaine hongroise que traverse le Danube. Les impressionnants ciels brouillés parsemés de versatiles clairs-obscurs surplombant la plaine l'inspirèrent dans la création de paysages dramatiques. Contrairement aux usages de l'époque, il n'y avait pas chez lui de clivage entre le paysagiste et le peintre de genre. Dans ces scènes, il évolua vers le réalisme. Dès 1882, il s'occupa de la formation de jeunes artistes.
Mihály Munkácsy (1844-1900) acquit les premiers rudiments de la peinture auprès d'un peintre ambulant. Il fut aussi fortement influencé par Károly Lotz, ses scènes populaires et paysages de la puszta. Il poursuivit ses études à Vienne, Munich et Düsseldorf et se rendit à l'exposition universelle de Paris en 1867. Son art réaliste, socialement engagé typique pour l'époque, est apparenté à l'œuvre des peintres allemands Wilhelm Leibl et Max Liebermann. En 1871, il s'établit à Paris. Il doit son succès à des sujets littéraires et religieux, ses natures mortes et pièces de salon. En tant que paysagiste, il évolua sous l'influence des peintres de Barbizon vers le pleinairisme. Ses tableaux frappent par leur style robuste et l'énergique coup de pinceau. Son sens dramaturgique et théâtral ne se traduit pas seulement dans les scènes historiques qui le rendirent célèbre, mais détermine aussi l'atmosphère de ses études sur nature et ses pièces de genre.
Le peintre d'histoire qu'était **Bertalan Székely** (1835-1910) ne se mit à la peinture de paysages que vers 1885-1890. Son œuvre considérable, initialement imprégnée d'une vision romantico-nationale, évolua vers un art pictural réaliste. Il fut un important pédagogue dans le domaine de l'art, particulièrement attentif à la théorie et la technique des arts plastiques. Ses recherches le conduisirent finalement à l'abstraction déjà perceptible dans les études exposées ici.
László Paál (1846-1879), l'un des plus doués et des plus indépendants des artistes hongrois de cette période, mourut jeune. Il fit ses classes à Vienne à l'école Zimmermann, mais se distingua rapidement dans son évolution hors des normes de l'académie. Son séjour aux Pays-Bas en 1870 fut décisif. Rembrandt, Frans Hals et les paysagistes hollandais du 17e siècle lui furent révélés. Son ami Munkácsy l'invita à Düsseldorf, puis à Paris. Ensemble à Londres, ils découvrirent l'œuvre de Constable. À partir de 1873, il s'établit définitivement à Barbizon. Il fut le seul paysagiste hongrois de cette période à exclure tout élément littéraire de son œuvre. Ses paysages ne sont pas une reproduction purement objective d'une observation détaillée. Le caractère subtil de ses paysages lumineux et colorés sont l'expression la plus pure de ses sentiments sous-jacents.
La vision de la nature, de **Géza Mészöly** (1844-1887), toute de spontanéité, se renforça par ses études à l'école viennoise Zimmermann où il subit non seulement l'influence du *Stimmungsimpressionismus* mais aussi celle de peintres se rendant régulièrement à Szolnok. Mészöly évita les thèmes historiques ou littéraires. La plupart de ses œuvres dégagent un lyrisme simple du quotidien villageois. Ses figures ne participent pas à l'action mais se confondent à la nature environnante. Le thème des rivages revient souvent dans ses tableaux de plein air. Par son œuvre brève et lyrique, il est le chantre du 'paysage intime' hongrois.
Le premier peintre hongrois qui dans ses tableaux quitta les sentiers battus fut **Pál Szinyei Merse** (1845-1920). Après ses premières classes dans son pays, l'artiste poursuivit son instruction à partir de 1864 à l'Académie de Munich. Sa vision spontanée de la nature s'écartait des préoccupations historiques de ses

Nagybánya művészete - katalógus

Szöveg: oldalszám, dőlve jegyzet
Kép: oldalszám, fekete-fehér álló, színes dőlt

Nagy Zoltán, nagybányai

festő Kruspér u. 4.

1934. téli kiáll. 406.

Nagy Zoltán

debreceni szinházi festő festette az alábbi muzeum „madár gyűjteményének hátterének szolgáló dioramát.

Sőregi János: Vezető a Hortobágyi Múzeumban. Debrecen, 1940.

8. l. 13. l.

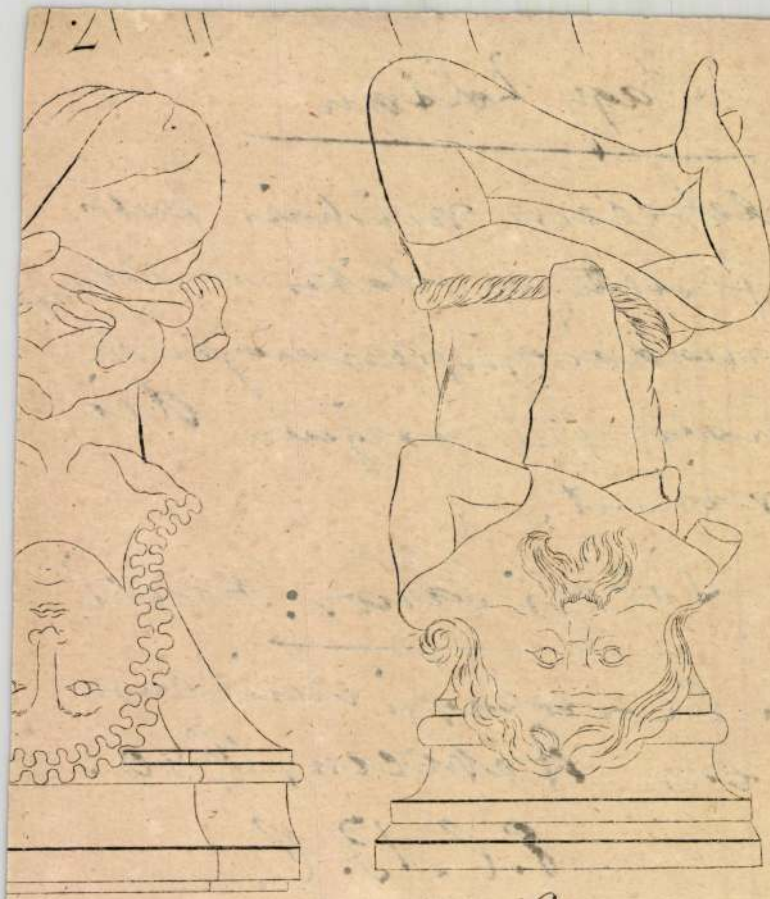

8

9

Nagy Zoltán

debreceni színházi díszlet-
festő
a Hortobágyi Nemzeumban
a diorámához hátterül
szükséges nagy méretű fest-
ményt, mely a pusztát
madaraival ábrázolja,
fenti festette.

Évh. Déri 1934. 19. l.

2.

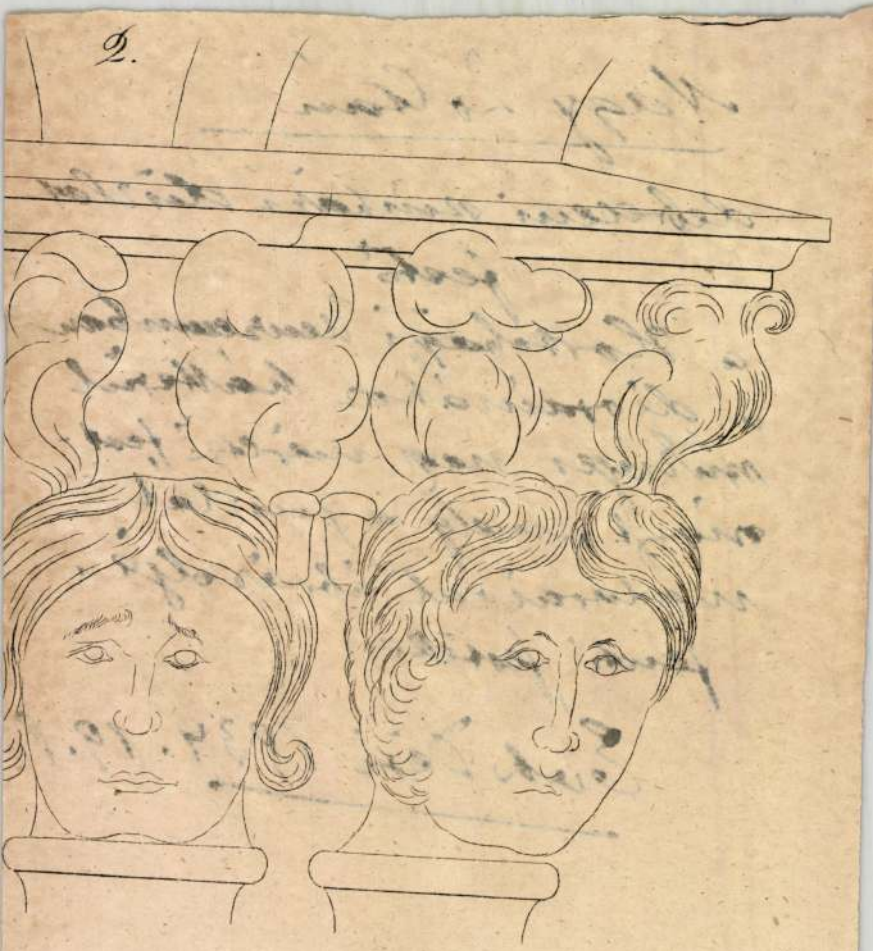

Nagy Zoltán

festő

1897–1901

Élmunka 1930. 86 l.

r.-t. könyvnyomdája, Budapest.

A SZINYEI MERSE PÁL TÁ
KIADJA AZ ATHENAEUM IR
BUDAPE

Nagy Zoltán

Debreceni Első Taka-
rékpénztártól 300 frt.

Értimisk 1898/99.
34. l.

600 k a debreceni
Első Takarékpénztártól.

Értimisk 1899/1900
39. l.

~~1067. Ismeretlen művész.~~

XVIII. századból.

1067. Gyula.

Csaknem derékig, k
van ábrázolva. Hegyes bé
ravetetten galléros bő k
szú, körszakálla rövid.

GYULA. III. CAPITANE

~~Emelkedett pereme,~~
~~lapja sima.~~

Rezes ólomdomborm
20 K. -- Havas Emil ajánd

Nagy Zoltán

grafikus

1929.

Címink 1930. 86. l.

MAG
MŰVÉ

FŐSZERKESZTŐ (1

MAJOVSZK

FELELŐS SZERK

OLTVÁNYI-ÁRTI

Nagy Zoltán

1924/25 – 1927/28,
1930/31

Ferképzőmfoiskòvk

117. 1.

spanyol iskolák [illegible]
lik magukon, míg az evorai katneu-
rális szentképei talán flamand mes-
ter kezétől erednek (Gérard David?).
A XVII. század közepén *Diego* és *Ma-
noel Pereira, Bento Coelho* és mások

nagybányai Nagy Zoltán: Bikaól

nok Téli Tárlatáról

Nagy Zoltán

Képzőművészet 1934. VII.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK

A KÉPZŐMŰVÉSZEK ORSZÁGOS SZÖVE
SÉGE ELNÖKSÉGE február hó 5-ikén tart
elnöki ülésén foglalkozott a magyar képzőm
vészek válságos helyzetével s egyben szűke
körű bizottságot küldött ki egy tervezet kid
gozására, melyet a Képzőművészek Országo
Szövetsége megvalósítani kíván, hogy a magy
képzőművészek kétségbeejtő helyzetének m
javítására végre elhatározó lépések történjen
Ugyancsak február 12-ikén tartotta meg a *M
gyar Képzőművészek Országos Szövetsége*
második elnökségi ülését, *Ugron Gábor a K
zőművészeti Tanács elnöke vezetésével,* m
ülésen elhatározta a Szövetség elnöksége, ho
az összes képzőművészek bevonásával nagys
bású demonstratív ülést hív össze, mely ülés
hozott határozatok megvalósítását kérni fo
a kormánytól.

MŰTEREMLÁTOGATÁSOK. A Magyar K
zőművészek Országos Szövetsége által ren
zett műteremlátogatások, melyeket Budap
Székesfőváros Népművelési Bizottsága vezet
le, március és április hóban végetérnek. A m
teremlátogatások nagy sikerét mutatja az
körülmény, hogy az érdeklődők száma áll
dóan emelkedett s a Szövetségnek a műtere
látogatások rendezésével kapcsolatos munk
ságát Budapest Székesfőváros Népművel
Bizottsága a legnagyobb elismerés hangján
szönte meg.

A MŰTEREMLÁTOGATÁSOK MÁRCIUS É
ÁPRILIS HAVI SORRENDJE:

március 1: Szüle Péter és Biai Főglein Istv
„ 4: Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Laka

Nagy Zoltán, nagybányai

festő

Műcs. kiáll, 1934 tól

Pipics 118. l.

NAPJÁN.

Szövegét irta és zenéjét szerezte:
vitéz Vörös Tibor akadémikus.

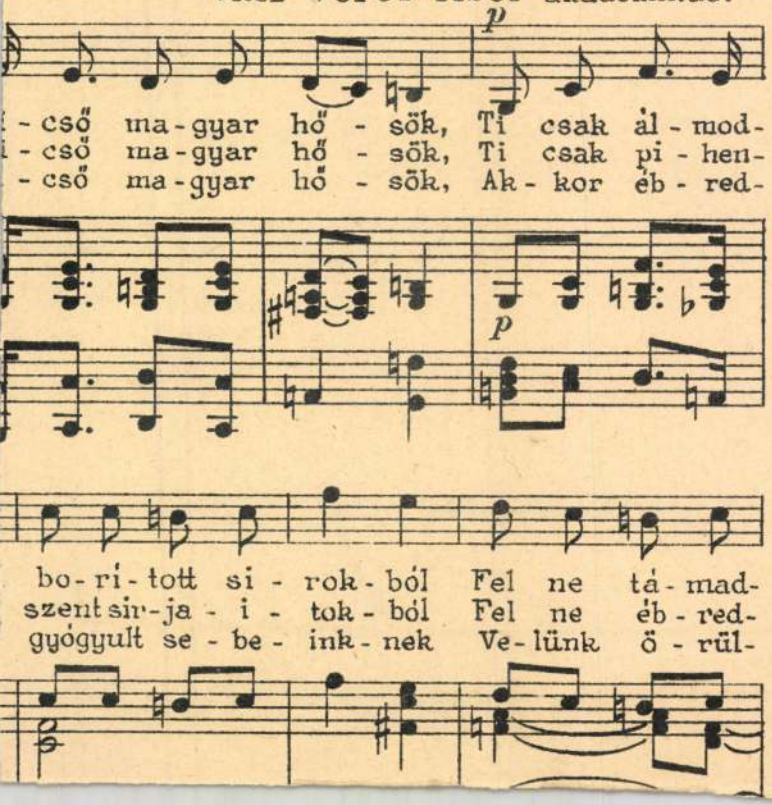

Nagybányai Nagy Zoltán

Faluvége, vízf.

Nemzeti Szalon

MAPE 20-ik jub. kiáll.
kat. 1935. dec. 20 -
1936, jan. 6 -

Nagybányai Nagy Zoltán

Óbudai gázgyár. vízf.

Nemzeti Szalon.

Mundrácsy Cek. vill. repr-
ki ill. kat. 1935. márc. 30-
ápr. 14.

Nagybányai Nagy Zoltán

Ujjáépülő B.E.A.C.
vizf.

X. Tavaszi halom
1935.

A vasbetonépítés szerkezeti fejlődéséről; épületvázak erőjátékáról és a vasbeton szerkezeteknek csavarásra való méretezéséről.

Dobó László gm.

Lakóházak gázellátásáról.

Enyedi Béla dr. m.

Vas- és vasbeton- vázas épületekről.

Frohner József dr. gm.

Az építkezési és szerelési anyagok szabványosságának és védjelzésének jelentőségéről.

Haag Dezső gm.

A korszerű gépkocsifuvarozás műszaki és gazdasági kérdéseiről.

Hász Sándor m.

A betonutakról.

Jáky József dr. m.

A talajmechanika elemeiről, alapozási és rokon kérdésekről.

Kazinczy Gábor dr. m.

Épületek szerkezeti hibáiról.

Kondér Mihály gm.

Gáz az iparban.

Kund Ede gm.

A mérnök szerepéről a mai kor mezőgazdaságában.

Méhes György m.

Vasszerkezetek hegesztéséről a magas- és mélyépítészetben.

Möller Károly dr. ép.

A hő-, nedvesség- és hangszigetelés kérdéseiről.

92409. ATHENAEUM

BUDAPEST
IV., KOSSUTH LAJOS-U. 18

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA
KÖNYVESBOLTJA

T.

KÖNYVRENDELÉS

MÉLTÓSÁGOS
NAGYSÁGOS
TEKINTETES

Nagy Zoltán vitéz

ÚRNAK — ÚRNŐNEK

ATHENAEUM

VITÉZ NAGY ZOLTÁN

ÚJ MAGYAR MŰVÉSZET

Most jelent meg

VITÉZ NAGY ZOLTÁN: ÚJ MAGYAR MŰVÉSZET

című hatalmas műve, művészeti életünknek nagy eseménye, a magyar művészeti irodalom nagyértékű gyarapodása. Vitéz Nagy Zoltán az új magyar művészettörténész-generáció egyik legjelentősebb tagja, a Szépművészet szerkesztője az eddigi tudományos eredmények felhasználásával, az autochton magyar művészetszemlélet újszerű szempontjai szerint írta meg képzőművészetünk történetét Ferenczy Istvánnak kezdeményezésétől a mai fiatalokig. Korszerű, eleven összefoglalása ez a könyv a magyar művészet fejlődésének; nemcsak a külföldiek és a nagy magyar mesterek hatását nyomozza végig művészeti életünkben, de biztos kézzel mutat rá az új festői és szobrászi törekvések értelmére, az útkereséseken túl egy új monumentális kifejezési mód kialakulására és az új művészet magyar igényeire.

A nagyszerű összefoglalást páratlanul gazdag képanyag díszíti — 54 szövegközti képen kívül 116 egyszínű tábla és 24 egészoldalas színes tábla —, nyomdatechnikailag a legkorszerűbb, a legszebb kiállításban.

A nagy albumalakú, egészvászonba kötött, tokkal ellátott díszműnek — melyhez hasonlóan gazdag képanyagú és fényűző kivitelű könyv régen nem jelent meg — ára 28 pengő. A mű az Athenaeum kiadásában jelent meg.

Kérjük, hogy a csatolt válaszlevelezőlapon a maradandó értékű művet megrendelni szíveskedjék.

1941. febr.

Alulírott megrendelem folyószámlámra (folyószámlám száma_____) — utánvéttel — az összeget egyidejűleg postautalvánnyal beküldtem

_____példány

VITÉZ NAGY ZOLTÁN: ÚJ MAGYAR MŰVÉSZET

c. művet 28.— P áron.

_____
olvasható aláírás.

1941 február_____

_____
cím.

Vitéz Nagy Zoltán:

MAI MAGYAR MŰVÉSZET

Az új magyar művészet kialakulásának és új útjainak bemutatása hatalmas illusztrativ anyaggal.

Ára kötve ..... P 18.—

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

1940.

Nagy Zoltán, vitéz

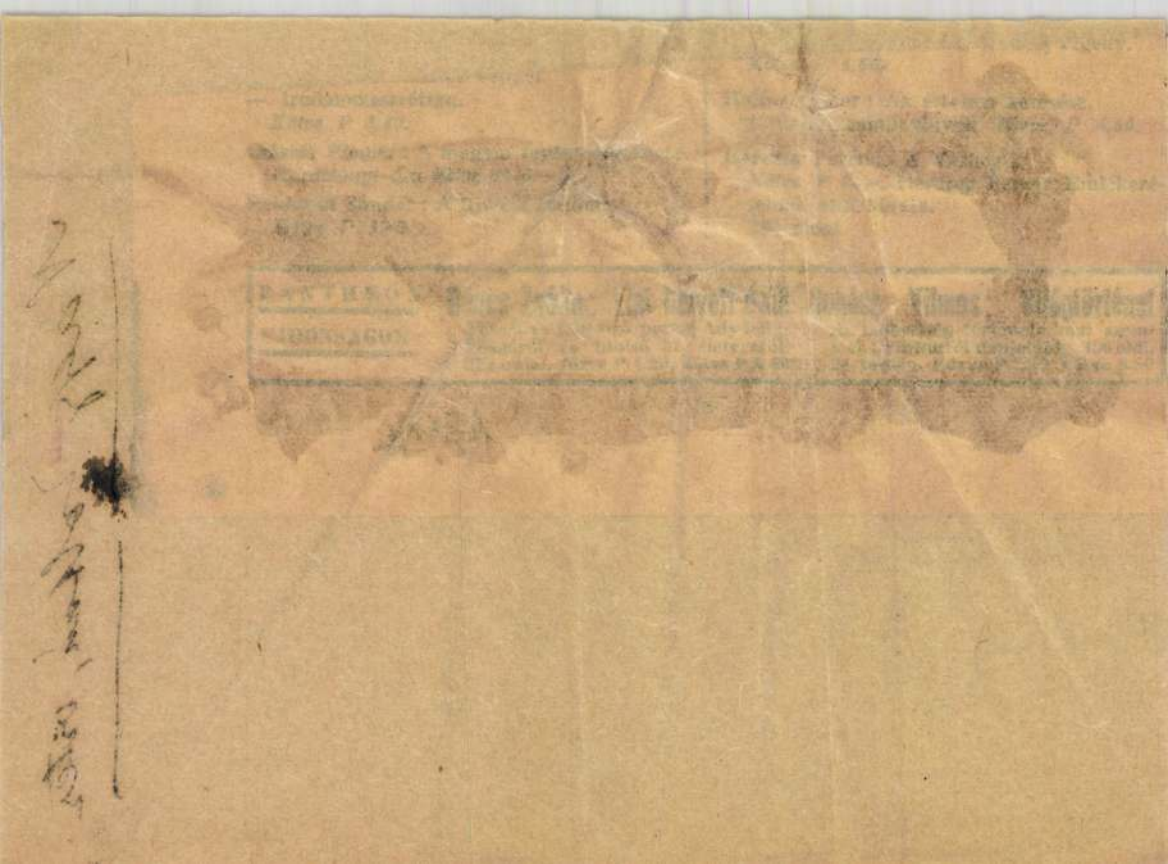

Bárdossy László miniszterelnököt a legmelegebb hangon üdvözli a német és az olasz sajtó

Berlin, április 5.

Az egész német sajtó a *legmelegebb hangon üdvözli Bárdossy Lászlót,* Magyarország új miniszterelökét. A lapok hosszú cikkekben ismertetik az új miniszterelnök sikeres pályafutását és méltatják eddigi érdemeit. Kiemelik, hogy az oly tragikusan elhúnyt *Teleki* Pál gróf utóda, éppen úgy, mint elődje, *a német birodalom leghivebb barátai közé tartozik.* Megemlékeznek Bárdossy László müncheni látogatásáról s hangsúlyozzák, hogy *Bárdossy félreérthetetlenül hitet tett ama szoros baráti politika mellett,* amely Németországot és Magyarországot évszázadok óta jóban és rosszban összekapcsolta.

A *Völkischer Beobachter* többek közt azt írja: *„Különös örömmel üdvözöljük most, hogy Horthy Miklós kormányzó úr Őfőméltóságának választása erre a magyar államférfiúra esett.* Bárdossy biztos lehet abban, hogy Németország *jókívánságaival kíséri* új nagy feladatának teljesítését is." A *Berliner Börsenzeitung* szerint Teleki Pál politikai végrendelete a legjobb kézben van. A *Deutsche Allgemeine Zeitung* szerint jellemző a magyar politika *belső egységére és kiegyensúlyozottságára, hogy ugyanaz a férfiú léphetett mind a két elhunyt államférfi helyébe.* Magyarország a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozása óta félreérthetetlenül a most születő új európai rend alapján áll. *A magyar Gömbös Gyula használta először a tengely szót és műve* Teleki Pál gróf bölcseségén és hazafiságán át, valamint az Európa szükségleteit mély belátással felismerő Csáky István grófon át *folytatódik utódjuk, Bárdossy László működésében.* Magyar politikai körökben hangsúlyozzák, hogy az új kormány változatlan összetétele biztosíték arra, hogy a kormányzat eddigi iránya mind befelé, mind kifelé változatlan marad.

Hasonló szellemben írnak Bárdossy László kinevezéséről a bécsi lapok is, köztük a *Völkischer Beobachter* bécsi kiadása és a *Neues Wiener Tagblatt.* Bárdossy kinevezését rendkívül *szerencsésnek tekintik már csak azért is, mert alapos ismerője a balkáni viszonyoknak és különösen a délszláviai állapotoknak.*

Róma, április 5.

Az olasz nemzet *egyöntetű rokonszenvvel és bizalommal üdvözli Bárdossy László új magyar miniszterelnökét,* akinek személyében a magyar külpolitika folytonosságának biztosítékát látja. Magyarország, írja a *Giornale d'Italia,* rendkívül gyorsan megoldotta a Teleki Pál gróf tragikus halála folytán támadt belső válságot. *Ennek annál is inkább nagy fontossága van, mert Délkeleteurópát sötét válság üli meg, s ennek középpontja éppen Magyarország határain van.* Az a gyorsaság, amellyel Magyarország a belső válságot megoldotta, mutatja, hogy Magyarország milyen figyelemmel követi a délkeleteurópai fejleményeket és *állami szerveit a teljes hatékonyság állapotában akarja tartani.*

A *Gazzetta del Popolo* szerint Teleki Pál gróf helyét rendkívül kényes nemzetközi körülmények között kellett betölteni. *Uj helyzet van kialakulóban, amely a legközelebbről érinti Magyarországot, egyrészt, mint a háromhatalmi egyezményt aláíró hatalmat, másrészt pedig, mint Délszlávia szomszédját.* Bárdossy László miniszterelnöki kinevezése látszott a *legalkalmasabb megoldásnak,* mert biztosítja a magyar politika folytonosságát.

A *Regime Fascista* szerint Bárdossy Lászlót rendkívüli diplomáciai ügyessége és tájékozottsága, nagy politikai érzéke, fáradhatatlan tevékenysége és izzó hazafisága tették alkalmassá a miniszterelnöki tisztre.

A legujabb német találmány: a zajtalan repülőgép

Berlin, április 5.

A repüléstehnika egyik legnagyobb problémája az, hogyan lehetne a motor zaját csökkenteni. A polgári repülés körében is sokat foglalkoztak ezzel a kérdéssel, de természetesen sokkal nagyobb jelentősége van annak hadiszempontból. Köztudomású, hogy az ellenséges repülőgépek közeledését motorjuk hangja árulja el, ezt a zajt „fülelik le" a légvédelmi alakulatok. *Az a légi erő tehát, amely először lesz képes gépeit zajtalanná tenni, óriási előnyhöz jut.* Németországban néhány év óta nagyszabású munka folyik ennek a célnak elérésére, a legkiválóbb konstruktőrök egész sora kísérletezik laboratóriumokban és repülőgépgyárakban. Szakkörök véleménye szerint *a megoldás titkára már rájöttek,* az alapelveket tisztázták és a kutatások olyan stádiumba értek, hogy a gyakorlati megvalósítás talán már csak igen rövid idő kérdése.

A hannoveri *Clemens Baatz* művek laboratóriumaiban értek el eddig legnagyobb sikert. *Kühne* mérnök és a német népautó híres konstruktőre: *Porsche* vezetésével folytak itt a munkák olyan eredménnyel, hogy a berlini tehnikai társaság zártkörű ülésén már be is számolhattak róla. *Az általuk gyártott zajtalan motor hengereit kizárólag könnyű fémből készítették és autothermikus dugattyúkkal látták el.* Kühne mérnök bejelentette, hogy tapasztalata szerint a dugattyúk legcélszerűbb alakja nem kerek, hanem *tojásdad.* Arra törekedett, hogy a motor mozgatható részeit csökkentse, illetőleg úgy szerelje őket a kardán-tengelyre, hogy működés közben úgyszólván semmi zajt ne keltsenek. *Körülbelül nyolc hónappal ezelőtt sikerült az első benzinüzemű, zajtalan robbanómotort elkészítenie* és jelenleg hasonló elvek szerint igyekszik átalakítani a Diesel-motort is. A dessaui Junkers-gyárak vezető mérnöke, *Zindel* dr. különös érdemeket szerzett az új motorok tervezése terén és főleg gyakorlati tanácsokkal szolgált.

A munka nehezén tehát a német tehnikusok túl vannak, de most következik egy nem kevésbé fontos feladat: *a tömeggyártás problémájának megoldása.* Igen sok részét az új motornak tovább kell tökéletesíteni, mielőtt az gyakorlatilag is használható lesz. A szívószelepek állását szabályozó rugók további tökéletesítésre szorulnak és az olajfékeken is sok javítani valót

Vitéz Nagy Zoltán:

Uj magyar művészet

Fényes, fehér papiron, békebeli szép kiállításban, világos nyomással, sok színes fényképes illusztrációval jelent meg az ismert műtörténésznek, vitéz Nagy Zoltánnak, az Eötvös-kollégium tanárának műtörténet könyve az Athenaeum kiadásában. A könyvet fiatal kutató írta és ez a fiatalság rányomja bélyegét a kötetre előnyeivel és hátrányaival. Rögtön, ahogy fellapozzuk az ujjunk alól kisikló lapokat és beleolvasunk a kötetbe, megkap a stílus frissessége, a mondatok elevensége és fordulatossága, örömmel sóhajtunk fel: nem unalmas tudományos szárazsággal megírt könyv kerül kezünkbe, hanem élvezetes, lebilincselő olvasmány. Nincs hosszú lére eresztett, fárasztó előkészítés, csak pároldalas, színes történelmi miliőrajz után, mely alig hosszabb, mint egy modern író előszava — in medias res vagyunk.

A nagy közönség — már aki műtörténet könyvet olvas — megszokta bizonyos mértékig az akadémikus szemléletű, népszerű művészetismertetéseket. Vitéz Nagy Zoltán érdekesen megírt, de komoly színvonalú könyve eleven forgószélként csap ebbe az elpetyhüdt műtörténetfajba és segítségére siet a különböző irányok közt tévelygő kiállításlátogatónak, a legmodernebb irányoknak helyet és érvényesülést engedve, rendszerezi a csaknem kibogozhatatlanul bonyolult magyar művészi életet. Ezen a ponton érvényesül fiatalos hevületének felvillanyozó ereje és elfogultsága is. Ez az elfogultság sok esetben érdekessé teszi a könyvet, de ki is hívja az ellentmondást. Vannak művészek, akiket elhanyagol, másokkal aránytalanul sokat foglalkozik. De nézőpontjának megvan a logikája. A mult század végétől kezdve elsősorban a sajátosan magyar pikturát keresi és mivel a magyar temperamentum legjellegzetesebb megnyilatkozását a kötetlen festőiségben találja, ezért a legfestőibben dolgozó művészeket tárgyalja legrészletesebben és előnyben részesíti a magyar témákat, az alföldi munkáséletet ábrázoló festőket. Ezért hanyagolja el tendenciózusan például az arisztokratikus képzeletvilágban élő Lotz Károlyt (egyedül alföldi képeit emelve ki, amik bizony még eléggé megkötött szárazrajzú alkotások voltak) és e szemléletből kifolyólag tárgyalja leghosszabban és részletesen Munkácsy Mihály és Szinyei Merse Pál zseniális egyéniségét, ami csak helyeselhető. Ugyancsak ebből az állásfoglalásból következik a nagybányai és az „alföldi iskola" méltatása. Az elmélyedően ismertetett Munkácsy nyomán keresi a magyar hang továbbzengését, a fekete-fehér villódzó, szenvedélyes ellentéteit s a mélyről felragyogó tüzes színeket. A modern forradalmak képviselőit és az abszolut festőiségre törekvőket is bemutatja a szobrászokkal karöltve. A monumentális művészet, a falfestés képviselői közül Aba Novák Vilmosnak megadja a megillető rangot és elismerést, azonban az úgynevezett „római iskolával", mely új, nagyszabású formakultuszt és megnyugtató biztonságot hozott művészi életünkbe, igen röviden és szűkkeblűen végez. Mindez azonban a csapongó szabad festőiség és a stilizálást nem kedvelő szemléletmód mindenek fölé helyezéséből következik. Több megértéssel, sőt szeretettel és rokonszenvvel nézi és pártfogolja a népi törekvéseket és részletbemenően ismerteti a képírók s az erdélyi művészek munkásságát s a turáni kifejezésmódot kedvelő szobrászok műveit. Jellemző fiatalos lendületére és megítélésmódjára, hogy igen gyakran von párhuzamot a mai festészet-szobrászat alkotásai és Bartók—Kodály zenéje, Ady—Szabó Dezső—Móricz Zsigmond írásai közt.

Vitéz Nagy Zoltán ereje és érdekessége a portrérajzokban rejlik, nem tudálékosan taglalja egy művész jelentőségét, elválasztva életét és művészetét, hanem egyszerre, élő anyagként teriti elénk a művész életének mozzanataihoz kapcsolva lelki, festői fejlődését, az élményen át igyekszik megértetni a művészeket.

A köteten végigvonul a magyar és népi gyökerű „kollektív" művészet pártolása és ez a mai korban igazán nem meglepő. Helyesnek tartanánk felfogását akkor, ha hidegebb tárgyilagossággal venné sorra a többi művészet munkásságát is — mindamellett ez a szubjektivség bizonyos mértékig lendületet ad a könyvnek.

A mult példái sok esetben mutatják, hogy mi, magyarok, sohasem vonhattuk ki magunkat Európa nagy stílusáramlataiból és ez nem vált hátrányunkra, mint ahogyan például a német művészetnek sem ártott, hogy a francia földön született gót stílusban építette remek katedrálisait. Kell, hogy mi magyarok saját lábunkra álljunk, szükséges, hogy lelkünket, temperamentumunkat mesésen gazdag népi fantáziánkat belelobogtassuk Európa művészetének koncertjébe, de a már elért eredményeket nem dobhatjuk el, éppúgy, mint aki villanygéppel foglalkozik, nem zárkózik el a külföld vívmányai elől. Legyen önálló magyar piktura, de színvonalának el kell érnie a környező államok nívóját, ne legyen művészetünk csak helyi kuriózum, provinciális, másodrangú művészet, a külföldi vonatkozásban is méltányolt magas nívóhoz adjuk hozzá azt a látási és vérmérséklet-többletet, ami egyedül a mi sajátunk. A lengyel faragó művészek és grafikusok mutatják remek példáját annak, hogy hogyan lehet a külföldön kicsiszolt tudással, párisi színvonalon, izig-vérig lengyel népiizű, paraszti tradiciókban gyökerező művészetet teremteni. Nekünk is ilyen nívóra kell törekednünk. Kívánatos, hogy méltányoljuk és ismertessük az érdekes és erőteljes kísérleteket, de még nem emelhetjük őket piedesztálra azért csak, mert azok magyar és népi témákat ölelnek fel és nem hanyagolhatjuk el a többi, szinte Európa fölötti teljesítményeket azért, mert azok nem népi stílusban készültek. A fejlődés úttöröit és vértanuit tiszteljük, de minden megnyilatkozásukat nem helyezhetjük arra a magaslatra, amint azt az igen szimpatikus és tehetséges szerző teszi.

R. Szörédi Ilona.

Párisi
Nagy Áruház

Csokoládés grillás tojás
(madinóból) fényes színes al. bev. szalag- és virágdísszel . . . 68, 140, 180 **2.80**

Ostya-nyúl
fényes aluminiummal bevonva, szalaggal 12, 20, 28, 56 **1.10**

Csokoládétojás
csokoládés desszerttel, fényes aluminiummal bevonva, díszdobozban . **2.80**

Élelem
(IV. emelet. Lift)

1 kg Extra maláta kávé	—.75
1 „ Pörkölt rozs	—.58
10 deka Antónia kávékonzerv	—.84
10 „ Pörkölt kávé-keverék	3.90
10 „ Mogyoróbél	—.39
10 „ Dióbél	—.55
10 „ Mandulabél	—.58
25 „ Kék mák	—.71
50 „ Aszalt szilva	1.08
½ kg Cukr. szilvaíz (ü. b. —.20)	1.23
½ „ Gyopor sajt	1.70
½ „ Egységes sajt	1.25
10 deka Juhtúró	—.28
1 doboz Szardinia 1/8-os	1.18
1 lit. üv. Oroszhal (ü. b. —.20)	1.58
4 decis üveg Oroszhal (ü. b. —.11)	—.83
1 pohár Oroszhal	—.70
4 doboz Vegyes pástétom	—.96
4 „ Májpástétom	—.99
1 kg-os doboz Lecsókonzerv	1.18
1 liter Ételecet (ü. b. —.28)	—.28
1 „ Vajbab (ü. b. —.24)	—.48
1 „ Tök (ü. b. —.24)	—.38
½ „ Sűrű paradicsomlé (ü. b. —.14)	—.19
2 lit. Savanyúság (ü. b. —.42)	1.14

Porcellán — Üveg
(III. emelet. Lift)

Egy tétel kőedény éttányér (szépsz. hib.)	—.44
Egy tétel desszerttányér	—.25
Porcellán-tányér (IV. oszt. mintás)	—.78
Porcellán teás-csésze (fehér, gyári hib.)	—.58
Vizespohár (csisz. minta, szépség hib.)	—.20
Borospohár (csisz. minta, szépség hib.)	—.18
Boroskehely (csisz. minta, szépség hib.)	—.48
Likőrpohár talpas, fehér üveg	—.25
Vizeskészlet (csiszolt mintával)	2.50
Boroskészlet (csiszolt mintával)	2.50
Likőrkészlet (fehér üveg)	1.98
Vizeskészlet (színes üveg)	2.90
Likőrkészlet (színes, csiszolt dugóval)	2.90
Mokkacsésze (tűzálló)	—.75
Étkezőkészlet (porc., gyári hib.)	30.08

Kerékpár
(V. emelet. Lift)

Lábpumpa, csővel	1.98
Fafogantyú, párja	—.44
Névtábla	—.25
Hajtólánc	3.73
Kerékpárzár (vill. szerelhető)	3.80
Kerékpárkulcs (lapos v. bunkós)	—.28
Kormánycsengő (rugós)	—.98
Csomagtartó	1.08
Drótkötél (lakathoz)	—.98
Karosfék (kronozott)	1.95
Hátfény cell. (sárv. v. villára)	—.22
Lánckerék	2.98
Nadrágszorító (lapos)	—.14
Olajozó (lapos)	—.22
Blokkpedál, párja	3.80
PROTEGOM (gumi konzerváló)	—.90
Pumpacső (műselyem bev.)	—.36
Sárvédőkészlet (55 mm. előépít.)	1.68
Szerszámtáska (gumi)	1.80

NŐI MŰSELYEM
Táncnadrág 1.92

NŐI HORGOLT DIVAT
Pullover 6.98
gyapjúból

Vidéki rendeléseket azonnal elintézzük

találtak a szakemberek. Természetesen a gyártást olcsóbbá is kell tenni, mert a laboratóriumban előállított motorok még igen drágák.

Az Északi-tenger partvidékén és Lengyelországban *a németek már próbarepüléseket végeztek a zajtalan motorral felszerelt repülőgépekkel.* Állítólag a motorok működését repülés közben *ötven méterig lehet hallani,* de csak akkor, ha egyébként csend van. *A gépkocsik zaja az utakon már elnyomja az egészen alacsonyan repülő gépek hangját,* amelyek szinte némán úsznak a levegőben, mint vízben a halak.

S. L.

UMD

Göbbels válasza Halifax newyorki beszédére

Berlin, április 5.

Halifax lord washingtoni angol nagykövet nemrég Newyorkban az amerikai Pilgrim-társaság vacsoráján beszédet mondott. Azt igyekezett megmagyarázni, hogy Anglia miért üzent háborút Németországnak. Német részről a beszédre most *Göbbels* dr. birodalmi miniszter a „Das Reich" című hetilap vezércikkében válaszol s főleg Halifaxnek azzal a kijelentésével foglalkozik, hogy Anglia az igazságosan elosztott jólétért küzd.

— *Miért akkor harcolni?* — teszi fel a kérdést Göbbels. — *Hiszen London a világ javait, melyek legnagyobbrészt az ő kezében vannak, már a háború előtt igazságosan elosztha tta volna.* Talán akkor egyáltalán feleslegessé vált volna a háború. A nemes lord közelebb jár a valósághoz, mondja tovább Göbbels, amikor azt hirdeti, hogy a mostani viszály két különböző filozófia élet-halálharca. Nincsen ugyan szó két filozófiáról, hanem csak két ellentétes nézetről, amelyek közül az egyik azt vallja, hogy minden Angliáé legyen, a másik szerint pedig a másik oldal is szeretne valamit e javakból. *Az egyik nézet azt állítja, maga az Isten bizta a föld minden gazdagságát a plutokráciára, a másik nézet szerint mindennek semmi köze sincs Isten rendeléséhez, hanem nagyon is istentelen rend ez, amin változtatni kell,* hogy minden nép megélhessen s ne kelljen Londontól engedélyt kérniök, vásárolhatnak-e gyapotot és gumit és ihatnak-e ebéd után egy csésze kávét.

— **A természetes „Ferenc József" keserűvíz** régóta kitünően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. Kérdezze meg orvosát?

Klima józsefet tizévi fegyházra ítélték

A budapesti büntetőtörvényszék ötöstanácsa, mint különbíróság *Héthelyi* Ferenc dr. elnöklésével szombaton hozott ítéletet *Klima* József és huszonhét vádlotttársa ismeretes államfelforgatási bűnügyében. *A büntetőtörvényszék valamennyi vádlottat bünösnek mondotta ki a vádszerinti bűncselekményben.*

Klima Józsefet az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló bűntettben, továbbá mint felbujtót lopás bűntettében, orgazdaság bűntettében és tiltott határátlépés vétségében találta bűnösnek a bíróság és ezért *tizévi fegyházbüntetéssel sujtotta. Német* István cipészsegéd államfelforgatás bűntettéért és tiltott határátlépésért kétévi fegyházbüntetést kapott. *Török* András borbélymestert bűnpártolás vétségében mondta ki bűnösnek az ötöstanács és ezért háromhónapi fogházra ítélte. A többi vádlottat részint az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló bűntettben, részint államfelforgatás vétségében találta bűnösnek a törvényszék és ezért *Magyari* Bertalan géplakatost és *Cseh* Lajos asztalosmestert egyenként háromévi fegyházra, *Pajor* Lajos gépmunkást kétévi és kéthónapi fegyházra, *Magyari* György géplakatossegédet, *Grünzweig* János asztalossegédet és *Rádi* Mihály rádiógyári munkást külön-külön kétévi fegyházra ítélte el. *Rádi* Sándor kereskedősegéd két és félévi fegyházbüntetést kapott. Elítélte ezenkívül az ötöstanács *Ferenc* Károly Máv asztalossegédet egyévi és kéthónapi börtönre, *Harinek* József fogtehnikusmestert tízhónapi börtönre, *Králl* Ferenc faipari gépmunkást pedig hathónapi börtönre. *Kádas* Lajos asztalossegéd és *Arnóczki* Lajos szobafestő egyenként négyhónapi fogházbüntetést kapott. *Éberle* Imre cipészsegédet és *Veszeli* Mihály szövősegédet kéthónapi fogházra ítélték el, míg *Liszkai* László sütősegéd és *Bende* Imre kazángyári munkás egyenként egyhónapi fogházbüntetést kaptak. *Domoszlai* József kereskedő öthónapi fogház. *Révai* István géplakatost hathónapi börtönre, *Lábodi* József gyári munkást négyhónapi fogházra, *Rosta* László szövőgyári munkást és *Lukács* Béla kőművestanoncot egyenként egyhónapi fogházra ítélték el. *Laczkó* János asztalossegéd, *Grózer* Béla kifutó és *Grózer* Sándor faipari gépmunkás fejenként hatheti fogházbüntetést kaptak.

Ezenkívül a bíróság bűnösnek mondotta ki a szökésben lévő *Iván* Pált, reá azonban büntetést nem szabott ki.

Héthelyi Ferenc dr. elnök ezután az ítélethez fűzött nagyterjedelmű megokolást ismertette. A bíróság tényként állapította meg, hogy Klima József és Iván Pál Ujpesten, a feloszlatott hungarista-párt rendvédelmi alakulatának mintájára újabb alakulatot szerveztek, amelybe mintegy 120 tagot toboroztak. Ez *egy titkos, meg nem engedett alakulat volt, amely katonai jelleggel és katonai keretek között akart működni, meg nem engedett úton szereztek és tartottak különböző lőfegyvereket és robbantóanyagokat.*

A bíróság Klima József szereplésének elbírálásánál megállapította, hogy ő volt a mozgalom és az alakulat vezetője, minden tekintetben kezdeményező tevékenységet folytatott. A bíróság valamennyi vádlott javára mérlegelte, hogy cselekményüket Klima József befolyása alatt követték el. *Súlyosbító körülmény az összes vádlottak terhére az, hogy tettüket azokban a válságos időkben követték el, amikor a keleti országrészek visszaszerzésével kapcsolatosan minden magyar ember összefogására szükség lett volna.*

Buzássy Lajos dr. ügyész az összes vádlottak terhére semmiségi panaszt jelentett be. Ugyancsak semmiségi panasszal élt valamennyi vádlott és védője is. A törvényszék végül *Ferenc* Károly, *Harinek* József és *Králl* Ferenc vádlottakat szabadlábra helyezte, míg a többi, vizsgálati fogságban lévő vádlott letartóztatását fenntartotta.

UMD

Angol-amerikai tárgyalások vegyes hajókaravánok létesítéséről

Washington, április 5.

Roosevelt elnök a pénteki sajtóértekezleten megerősítette a Washington Post jelentését, amely szerint *nyomban visszavonja azt a rendeletet, amely hadiövezetnek mondja ki a Vörös-tengert, mihelyt ott befejeződik a háború.* Roosevelt hozzátette, hogy ehhez valószínüleg „még várni kell pár napig". A háború első tíz hónapjában, amint emlékezetes, az amerikai hajók az Adeni-öblön keresztül bemehettek a Vörös-tengerbe. Amikor Olaszország hadbalépett, nyilvánította hadiövezetnek Roosevelt az Adeni-öblöt.

A Newyork Times washingtoni tudósítója szerint egyébként *angol-amerikai tárgyalások folynak vegyes hajókaravánok létesítése érdekében.* A kérdés megoldása már csak Roosevelt elnök elhatározásától függ. A tervek szerint az amerikai hadihajók egészen Izland szigetéig kísérnék el az angol hajókaravánokat.

Bérbeadó

ezetleg eladó modern

15 járatu MALOM

2½ vagónos, tiszaparti gócponton, nagy vám- és kereskedelmi őrléssel. Tőkeerős érdeklődők közvetlen ajánlatát kérjük „Tiszaparti város" jeligére LEOPOLD CORNEL hirdetőjébe, Teréz-körút 3.

Washington csak részben válaszolt Berlinnek

Berlin, április 5.

A Wilhelmstrassén szombaton közölték, hogy *Washingtonból válasz érkezett a német hajók lefoglalása elleni német tiltakozásra.* Ugyanakkor megjegyezték, hogy a válasz *csak a tiltakozás egyik részével* foglalkozik. A másik részre vonatkozó választ későbbre helyezték kilátásba.

Rüdt von Gollenberg báró, Németország mexikói követe pénteken délután nyujtotta át kormánya tiltakozását az Orinoco és Hameln gőzösök katonai megszállása ellen. A jegyzék azt követeli, hogy távolítsák el a hajókról a katonai őrséget, a német matrózokat pedig engedjék vissza hajójukra. A követeléseket a mexikói külügyminiszter elutasította.

UMD

Az amerikai sztrájkmozgalom egyre nagyobb hullámokat vet

Newyork, április 5.

Az amerikai sztrájkmozgalom nagyobb hullámokat vet, mint azt gondolni lehetett volna. Az Associated Press washingtoni jelentése szerint *az acéltröszt és a szakszervezet között folyó tárgyalások holtpontra jutottak. A szakszervezetek vezetősége keddre nagyszabású sztrájkot készit elő.* Hir szerint ebben nemkevesebb, mint 250.000 munkás vesz részt. Az amerikai magnéziumtársaság telepén kitört sztrájk következtében a munka teljesen szünetel, a gyár fontos repülőgépalkatrészeket készit, *a Ford-társaság pedig bejelentette, hogy bezárja az Egyesült Államokban valamennyi üzemét,* szám szerint 16-ot. A Ford-motorgyár jelentése szerint a sztrájkoló munkások a gyár repülőgéposztályán *jelentékeny rombolásokat* végeztek. A postaügyi minisztérium viszont egyik jelentésében célzást tesz arra, hogy *két postahajón sztrájk tört ki.*

JÓL és SZÉPEN tisztít SZÁRAZON ATLANTI kelmefestő és vegytisztító. Hegedüs Sándor-u. 8 és Lónyay-u. 51. T. 136-810

Talán én voltam

írta: Tendrik Ferenc

Fehér mackóruhában, fülig húzott sapkában kocsizott el a házunk előtt, mikor odahívott anyám az ablakhoz, hogy nézzem meg. A mamája tolta, mert egyelőre még csak a tájékozódást végzi a világban. Óvatosan lépked, hogy tanulmányozza a felület anyagát, amely váltakozik a szobában, az utcán, az udvaron; próbálgatja a hangját: másképp hangzik odabenn és másképp a kertben, és ízeket, színeket keres, amelyekhez aztán kitartóan ragaszkodik. S lassan egységes benyomást alakit ki a környező dolgokról, valahol a bolyhos mackósapkája alatt. De hogy igazán így van-e, arról meg kellene kérdezni Dödit is.

Dödi a neve, másfél éves, nem eszi a tejbedarát, a spenótot, nehéz elaltatni és reggel hatkor már áll a kis, ketreces ágyában és rázza a rácsot. A játékai közül a kardot és a talicskát szereti legjobban. A karddal leveri az ajtók mázát, a talicskán elszállítja a tízóraija, uzsonnája felét barátjának, a nagy, kendermagos, sarkantyús, sárgalábú kakasnak.

Ha gyerekkocsit halottunk, siettünk az ablakhoz. Hátha a Dödi. De most már úgy ismerjük a kocsija rejtettebb sajátságait, alig észrevehető nyikorgását, de még a gumizott kerék gurulását is, hogy tévedhetetlenül mondjuk: a Dödi! Vagy anyám fel se néz a könyvéből, úgy mondja: tolnak egy gyereket. Igen, felelem, és nyugodtan írok tovább. Tolnak egy gyereket, de nem a Dödit.

A mosolygós időtöltésen túl is benne van az életünkben. Az lehet talán Dödi titka, hogy hasonlít rám. Anyám mondta, mikor egyszer kinn láttuk a kapujukban. A talicskájával botorkált, sapka nélkül volt s a fejebúbján fel volt kunkorodva egy félmarék haj, mint egy kis szarv. A kakas a talicskából lakmározott, azt hiszem, vajaskenyeret.

— Ugyanolyan a haja, mint a tied volt, — állít meg előtte anyám. — És hasonlít is rád. Nézd csak a fülét.

De aztán harciasan jött anyámnak a kakas és hívták is Dödit, hát gyorsan tovább mentünk. Otthon kihúzott anyám egy fiókot, a hálóban van egy szekrény, annak a legalsó fiókját és elővett belőle egy csomagot.

— Az első hajad, — bontotta ki bizonytalan ujjakkal a dohos, sárgás selyempapírt. — Ilyen a Dödié is. És akárhogy fésültelek, a tied is felkunkorodott.

Furcsa érzés szorította a szívemet. Selymes, keseszőke szálak. Az én hajam volt. Miért is hatódik meg az ember a sajátmaga emléke előtt? Annyira elmult valami? Annyira elveszett? Annyira csalódott, kiábrándult a felnőtt ember, hogy egy értelmetlen, ébredő ösztönű kor után is támadhat benne nosztalgia?

És talán életemnek azt az idejét is Dödi éli, ami nekem is megjárt volna, de mégse kaptam meg. Talán az, hogy láthatom benne: kárpótlás azokért az évekért. Ebben is kiegyezem. Valakinek csak kell, hogy jusson az árnyékos rész. Ötéves koromig béna voltam s nem érezhettem azt a sejtelmes izgalmat, amit Dödi, mikor az első lépéseket próbálta. Mikor én járni tanultam, akkor már sok minden világos volt előttem s nem játék volt egy bukfenc. Tudtam, mit jelent, ha nem gyógyulok meg.

Néztem Dödit és úgy éreztem, hogy én vagyok. A valóság összekeveredett a fantáziával. Másfél éves koromban nem láthattam magamat s csak most verődik vissza az idő tükréből a mozgásom, a járásom fénye Dödire.

Valahogy észre akartuk vele vetetni magunkat.

— Tetszett neki az esernyőm, — ujságolta egyik nap anyám. — Alaposan kihasította egy ág, de azért felhúzta, több volt, mint a semmi s úgy jött el Dödiék ablaka alatt. — Utánam fordult és billegette az ujját.

Én a kalapommal keltettem fel az érdeklődését. Van egy viharvert, gyürőttszélű, vadászjelvényes, zöld kalapom, nagybátyám ajándékozta, jelvényestől együtt, hogy a nyulak tudják, kivel van dolguk. Igen megnézte Dödi, mikor egyszer meglengettem előtte. Azóta azt hordom és általános sikerem van vele. Egyesek szerint úgy termett, mások szerint a Bakonyban lőttem.

De egyszer csak Dödi nem törődött velünk. Kapott egy mackót egy vendéghölgytől és azt nyaggatta odaadó figyelemmel, rendszerint a vendég-hölgy társaságában.

— Le hagyja magát kenyerezni egy mackóval? — csóválta a fejét anyám.

Én se tételeztem volna fel Dödiről, hogy egyszerüen meg lehet venni a szeretetét. Szóval féltékenyek voltunk.

És még az is történt, hogy valaki összeveszett velem a kalapom miatt.

— Igazán kinevetteti magát ezzel a kalappal.

— Ne bántsa. Dödit se érdekli már.

— Ha még egyszer a fejére teszi, nem megyek végig magával az utcán.

— Higyje el, csak ezen a kalapon keresztül van egy kevés közöm Dödihez. Pedig még több, mint három évem van nála. Akkor telik le, mikor ötéves lesz.

— Ha megjön az esze, majd jelentkezzék.

És otthagyott.

Feláldoztam Dödjért. Végig akartam élni Dödivel azt a három évet. Nézni, hogyan nő, megtudni, minek örül, átérezni minden élményét.

Hamarosan elégtételt kaptunk.

A vendég-hölgy tolta Dödit; az ablakból néztük anyámmal. A fejebúbján az a kis csomó haj mintha csak össze lett volna sodorva, vagy kisütötték volna ondulálóvassal. Kihajolt a kocsiból és a kerekeket vizsgálta. A mackó borzalmasan megcsonkítva, lábak és mancsok nélkül, spárgán lógott a kocsi oldalán.

— Szeretsz, Dödi? — kérdezte a vendég-hölgy.

Dödi azonban nem figyelt rá, hanem felnézett az ablakunkra.

— Oda... oda...

Anyám piros sált kötött, azt lengette neki, én pedig felkaptam az asztalról a bronzkutyát és magasra tartottam.

... Most is úgy érzem, mintha magasra tartott kézzel intenék Dödi után, titkos jeleket, amelyeket csak ő ért és én. Mintha abba az életembe üzennék neki, amit ő élt s ami talán a legszebb volt, mert ő élte helyettem.

Nagy Zoltán, nagy-
bányai

Balatoni öszöndiyat
kapott
l. Szepmüvészet
1943. 158. l.

Nagy Zoltán, nagybányai

Mübarát 44. kiáll.

Bükkalja, vvit.

vall. és km. vásárlása

Szépművészet

1943. 159. l.

Győr városa, a díszközgyűlés határozatához képest, nagy multjához való ragaszkodásáról, régi polgárai alkotásainak, munkáinak megbecsüléséről tett tanúságot a városi monografia megírásának elrendelésével. A Városi Múzeum létesítése kiváló kultúrértékkel fogja Győrt gazdagítani. A létesítendő múzeumban, a régi rendőrségi épület patinás, szép palotájában fog végleges otthont találni a Bencés-rend értékes, híres gyüjteménye is.

A város kiváltságnyerésének kétszázéves fordulójának ünnepén Győr történetének megőrzött emlékeiből rendezett kiállítás csupán előzetes „ízelítőt" adott a megalapítandó múzeum látnivalóiból, a kiteljesedő gyüjtemény azonban gazdag anyaggal fog rendelkezni. A város közönsége nagy érdeklődéssel fordult e kiállítás felé. A jubileumi kiállítássorozat másodika szintén kivételes sikert aratott.

Ez a magyar festőművészet száz évéről adott kiemelkedő alkotások fűzérével tükörképet. A kiállítás anyagát *Csánky* Dénes, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója állította össze és rendezte. A finom érzékkel összeválogatott kiváló művek a tökéletes összhangú elrendezésben töretlen, hű vonalban tükrözték a magyar művészet nagy századának pompás eredményeit. A győriek nagy örömmel siettek a műkincsek megszemlélésére, a szép kiállítást állandóan sűrűn látogatták.

Nagy jelentőségű az a terv, melyet Győr körülekintő, érdemes vezetősége a város

Nagy Zoltán, nagybányai festő

Írod
z
Művészet 1940. 36. l.
(A Mütsem.)

Nagybányai Nagy
Zoltán
festő
Művészet. 1938/2

Először jelenik meg gyüjteményes kiállítással *Nagybányai Nagy Zoltán*. Forrongó, túlfűtött lélek. Türelmetlen, csupa erő. A kezében minden anyag alárendelt szerepet játszik. Nem mérlegeli, mivel hozza ki azt, amit akar. Ne köti őt semmi, csak a megérzés. Jól rajzol, nagyszerű színérzéke van. Modern művész, a szó legnemesebb értelmében. Nem utánozza kiváló mesterét, Rudnayt, de érző lélek, mint ő, és zabolátlanságában is fegyelmezett annyira, hogy sohasem téved túlzásba vagy izléstelenségbe.

Meghatóan hangulatos és igaz „Falu vége" című képe. A csöndes szegénység szemérmes rejtőzésének poézise árad a képből. „Dunapart" (14.) című képe tiszta művészi eszközei révén állítja meg a nézőt. Hangulatos és mélyen átérzett műve a „Csobánc" is. Előadási módja ennél a műnél előkelően könnyed, fölényes, egyszerű. Ez a kép annak bizonysága, hogy a festés miléntje nem döntő fontosságú annál, aki tudja mit akar, s amit akar, azt meg is tudja valósítani.

Ez a fiatal művész a forrongók közé tartozik, s még igen sok meglepetésben fogbennünket részesíteni, amíg lehiggad s a maga útját megtalálja. A modern művészek legnemesebb fajtájához kell őt soroznunk, aki érzi azt, és hisz is abban, amit alkot. *dzs.*

453. KONRÁD IGNÁC: Szent György.
454. HORVÁTH G. ANDOR: Ködös téli délután.
455. GYERTYÁNYI NÉMETH GYULA: Kovácsinas.
456. OPPEL IMRE: Parasztudvar. Vízv.
457. Z. HADZSY OLGA: Erdőrészlet.
458. PATAKY SÁNDOR: Szaladó füst. Vízf.
459. BARNA ILONA: Dáliák. Vízf.
460. MUHORAY MIHÁLY: Jászsági tanya. Viasztempera.
461. RÓNAY KÁZMÉR: Bükk-erdő. Tempera.
462. BÁLINTH S. E.: Szobabelső. Színes rajz.
463. EDVI ILLÉS PANNI: A budapesti papnövelde udvara. Vízf.
464. PATAKY SÁNDOR: Gyüjtés Háromszékben. Vízf.
465. KUNFFY LAJOS: Arcképtanulmány. Pasztel.
466. GERHARDT ALAJOSNÉ: Hévizi faluvége. Vízf.
467. MEZEY ILUS: Tabáni udvar. Vízf.
468. VITÉZ PATAKY FERENC: Fürdőző gyerekek. Tempera.

33. SZÁM. 1894. BUDAPEST, AUGUSZTUS 19. 41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK egyűtt { egész évre **12** frt, félévre **6** ; Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre **4** ; Csupán a POLITIKAI UJDONSAGOK { egész évre **5.—**, félévre **2.50**. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

NAGYBÁNYA.

Nagyobb alkalmi, különösen politikai események gyakori emlegetés tárgyává tesznek egy-egy olyan helyet, a melyen előfordulnak. Ez történt közelebb fölvidékünknek egyik ritkábban emlegetett városával, Nagybányával is. Wekerle Sándor miniszterelnök, ki 1887 óta folyvást ennek a városnak és pedig valóban szeretett képviselője, fényes kisérettel jelent meg ott a napokban, hogy beszámoló-beszédet tartson s egyúttal megjelenjen a védnöksége alatt álló országos bányászati és kohászati egyesületnek ugyanakkor tartott első vándorgyűlésén. A kisérétében levő budapesti urak és ez alkalomra összesereglett vendégek csaknem megbüvölve látták hazánknak e félreeső gyönyörű vidékét s nem győzték eléggé csodálni annak szépségeit. Volt idő, nem is olyan régen alig félszázaddal ezelőtt, mikor a lánglelkű költő, Petőfi Sándor kelt magasztalására Nagybányának, a melynek vidékén életének legszebb napjait tölté, de az ő magasztalásait már-már elfeledték s csak most emlegetjük ismét, hogy szép hazánknak egyik legszebb pontja van itt a Vihorlat-Guttin hegyláncz végződésénél.

Valóban senki sem bánja meg, ha Nagybányát meglátogatja. Itt már jóformán az ország szélére jutunk, s bár évek óta vasút vezet ide, a vasúton érkező kénytelen az utolsó órákat csigalassuságú viczinális vonaton tenni meg s elérkezve czélpontjához, nemcsak a magyarság utolsó városát találja itt, hanem egyúttal hazánk e részén az utolsó művelt helyet is.

A Szamos folyónak e helyen még elég széles völgyén haladó vasút csakhamar Szatmár-Németi után egyik oldalon egy hegylánczczal találkozik, mely a fele úton már egészen közel jő a pályatesthez, olyannyira, hogy a hegyek oldalain levő házak és vinczellér-kunyhók ablakain is csaknem beláthatunk. Nagybánya mellett pedig valósággal egész koszorúvá kerekedik a várost környező hegyvidék, mely félkör alakban váltakozó, de sehol sem közönséges és sehol sem érdektelen hegyalakokkal zárja el a kilátást. Két hegy ragadja meg különösen figyelmünket: egyik a Vezuvhoz hasonló kúpos *Kereszthegy*, teljesen erdővel borítva, tetején egy nagy kereszttel. Ez a hegy jelenleg a fő bányatelep s belsejéből a gőzkazánokat fütő kemenczék füstje emelkedik ki csúcsán, mintha csakugyan tűzhányó volna. Még érdekesebb a messze távolból is nagyon kiemelkedő *Rozsály*, hosszukás sátoralakú kopár tetőjével, melyen az év nagyobb részében ott csillámlik a hó, s e mellett a visszaverődő napfény állandó czéltáblája. Ez a környék legmagasabb (1379 méter) hegye; a szintén nem messze fekvő, s még magasabb *Guttin* havast már a legtöbb pontról eltakarják a felsőbányai hegyek, melyek közül ismét igen érdekes a sok kivájt bányája következtében távolról rovátkoltnak mutatkozó úgynevezett *Nagy-bányahegy*. S a többi hegyek is mind sajátságos alakuak. A *Morgó* felfordított teknő alakú hátával, a tojásdad formáju *Kőalja*, oldalán a meredek, megközelíthetetlen *Szűzkővel*, s a többiek, mind sürű erdővel borítva, csodaszép képet nyújtanak.

NAGYBÁNYA ÉJSZAK FELŐL.

Dörre Tivadar rajza.

NAGYBÁNYA NYUGAT FELŐL.

Ebben a tündér völgyben fekszik Nagybánya városa. Lakosainak összes száma ma már meghaladja a tízezret. Magyarország ezen részén a legnagyobb városok közé tartozik, de a messze nyugatról jövő első pillanatra látja, hogy nem nagy hely. összesen 4—5 torony bontakozik ki szemünk előtt, melyek körül a házsorok csoportosulnak. Mindamellett a város csaknem az egész völgyön áthúzódik, sőt a hegyek felé nem is látjuk a végét, házai mintegy félénken vonúlnak a sűrű lombok közé, s ott, a hol egy-egy előtör közülök, igen csinos nyaralóknak tűnnek fel. És ezt kedves képet még kiesebbé teszi, hogy Nagybánya fölött csaknem állandó és jellemzetes tiszta kék ködfátyol lebeg, melyet a Rozsály felé vonuló hegytorokban levő fernezelyi kohók füstje terjeszt, olykor, szeles időkben, kissé alkalmatlan bőségben.

Nagybánya városias szinét mutatja, hogy csaknem minden utczáján van egy pár emeletes ház, a legtöbb természetesen a főtéren. Kövezet mindenütt van, legtöbbnyire jó, lapos táblakövekből, Az emeletes házak a földszintesekkel váltakoznak; monumentális épület azonban a templomokon kivül, alig van. A legnagyobb ház a piaczi nagy vendégfogadó, mely egyúttal szinház is; szintén jó nagy az új gymnázium épülete is, mely valaha a jezsuiták társháza volt. Szép, teljesen négyszögü a főtér; egykor még nagyobb volt, magában foglalva a ma csaknem teljesen zárt sétahelyet, a Deák-tért, a kéttornyu katholikus templom és a gymnázium előtt. E sétatérnek egyik sarkán áll még ma is a régi Hunyady-féle csonkatorony, a Szent-István-templom egyetlen maradványa, a város története fénykorának legkiválóbb emléke. A főtértől nem messze, az úgynevezett Híd-útczán keresztül egészen falusias kép tárul elénk: a több ágra oszlott és kavicsborította szigetkéket alkotó Zazár patak nagy fahidja s mellette apró boltok és házak. A Híd-utczában van a kőfallal kerített nagy református templom s szemben vele az emeletes községi iskola, melyet az egyház pár éve adott át a városnak.

A város szélén, Szatmár felől jövet, több érczzúzó malom tünik fel, mutatván, hogy bányavárosba érkezünk. A bányahivatal helyisége, mely több terjedelmes épületből alakult házcsoport, a hol egykor a hires nagybányai aranyakat verték, a miért ma is pénzverőháznak (Mincz-ház) nevezik, a városnak egyik félreeső részén fekszik, a Zazár partja mellett, s áttekinteni is csak a szeszélyes s ezért kiöntésekre igen hajlandó hegyi pataknak óriási füzfákkal szegélyezett tulsó partjáról lehet.

E szép és érdekes városrész a hidon túl a hegyek belseje felé kezdődik. A nagy fahiddal szemben hosszú töltés vezet előre; egyik oldalon még üres rétek vannak, de a másikon már úri nyaralókat látunk, melyek között szerény külsővel, egy jótékony intézet húzódik meg: az árvaház, a bányász-gyermekek számára alapított kisdedóvóval és kosárfonó-műhelylyel. Százával jár nyári délutánonként erre a nép. Itt kezdődik Nagybánya egyik büszkesége, a *Széchenyi-liget*, hol terebélyes lombú szelid gesztenyefák (az egész éjszakkeleti Magyarországon csak itt teremnek), hatalmas bükk- és gyertyánfa-csoportok terülnek el. Az egész bübájos képek sorozata, melyek közül legmegkapóbbak: a sok száz fából szép rendben álló óriási gyertyánfasor, a lombkoszoruzott *Jókai-domb* és a vendéglő előtt levő gyönyörü tér, melyet bálokra és egyéb mulatságokra használnak, s hol Wekerle most beszámolóját tartotta.

A ligettől oldalt esnek a bányák. A legnagyobb s legtöbb munkást foglalkoztató bányához a Kereszthegy alatt, a Zazár partján, vezet az út. A bányába a lemenet igen érdekes s nem is nagyon fárasztó. 1200 távolságra méter keskeny vágányú vaspályán megyünk, azontúl vaskötelen függő kosárban ereszkedünk le; csak azután, ha már a tenger szinével egyező mélységben vagyunk, kell tetszés szerint kisebb vagy nagyobb, de általában kényelmes gyalogutat tennünk. Mintegy ezer ember foglalkozik bányamunkával e városban. A nép oláh része is békés és munkaszerető, s foglalkozásában, életmódjában, jólléte föltételeiben egészen azonos sorsot vall a magyarral. Bányászkodik, földet művel, napszámba megy s becsületes munkáján ő sem látja Isten kevesebb áldását, mint magyar testvérei.

A magyarság erejét a nagy számú hivatalnoki kar, a kereskedői osztály és főként a faji jellegében erős és szivós iparos elem képezi. Az elsőt illetőleg alig találunk Magyarországon várost, mely lakosságának arányában olyan tekintélyes hivatalnoki karral birna, mint Nagybánya. Abbeli hiányát, hogy nem megyei székhely, egy más fontossága pótolja: az, hogy mint Magyarország második bányaigazgatósági székhelye, hazánk éjszakkeleti részén kiterjedt bányászatnak s ezzel e bányavidék kulturális, közgazdasági és társadalmi életének is természetes góczpontja. A bányaigazgatóságon kivül, — mely nagy személyzetet foglalkoztat, — főbb közhivatalai még a bányakapitányság, melynek hatásköre Máramaros, Szatmár, Ugocsa, Bereg, Hajdu, Bihar, Szilágy, Csanád megyékre, s Szolnok-Doboka egy részére terjed ki; továbbá a kir. főerdőhivatal és erdőrendezőség, királyi járásbiróság, szolgabiróság és közjegyzőség. Ha e hivatalok személyzetéhez hozzászámitjuk a városi hatóságot, az állami főgymnázium tanári karát, az orvosi és ügyvédi kart, a papságot és a tanitókat, a művelt értelmiségnek olyan tekintélyes számát látjuk együtt, a mely már magában biztositékot nyújt az idegennek az iránt, hogy e város falai közt előkelő szinvonalon álló társas életet, magasabb szellemi légkört talál. E társas életnek és emelkedett szellemnek a hivatalnoki intelligenciával teljesen egyenlő társadalmi fokon álló tényezője a tekintélyes kereskedői osztály is, mely kevés hazai városunkban tudott magának olyan előkelő helyzetet teremteni, mint itt.

Legkevésbbé van aránylag képviselve Nagybánya intelligenciájában a földbirtokos osztály. A város déli és nyugati szomszédságában elterülő földbirtokok tulajdonosai jobbára a környékbeli falvakon laknak s magával a várossal nem tartanak fenn olyan szoros összeköttetést, mint pl. az ország többi részében s különösen a felvidéki megyéknél látjuk, a hol egy-egy kis város társadalmi életének a környékbeli úrirend nélkülözhetetlen alkatrésze, sőt legtöbb helyen vezértényezője is szokott lenni. Szatmármegye nagy számú úri családjain eddig majdnem kizárólag Szatmár és Nagy-Károly társadalma osztozott meg s csak az utóbbi időben kezd családi összeköttetések révén Nagybánya e körökben is «felkapottá» lenni.

Ámde azért, ha földbirtokos osztály alig van Nagybányán, földbirtokos annál több. Minden második embernek van szőlője, vagy legalább egy kis külső fekvősége a város határában. Bányavidékről szólván, mondanunk sem kell, hogy sokan vannak ezek közt olyanok is, kik ennek a ritka jó nagybányai földnek áldásait két felől is szedik: föld felett és föld alatt. A nagy kiterjedésü és általában szépen jövedelmező magánbányászatban a művelt rendhez tartozó családok legtöbbjének része van, s az úgy nevezett «jó partiek» mérlegelésénél gyakran jut nagy szerep az apák «jó kukszá»-inak (bányarészvény) is.

Az itt elősorolt elemeken kivül még egy számot tevő része van Nagybánya értelmiségének: a letelepültek, kiket más, gyakran távol vidékekről a város és környékének szépsége, kedvező klimája, társadalmi életének elevensége hóditott el Nagybánya számára. Most még kevesen vannak, — hiszen alig tiz éve, hogy a vidék vasúti összeköttetése révén ismertté kezdett lenni, — de számuk évről-évre növekszik. Különösen számosan vannak a nyugalomba ide vonult hivatalnokok és katonatisztek.

A szorosabb értelemben vett polgári elem a lakosság zöme s a magyar alföld legkeletibb határán a tiszta magyar faji jelleg utolsó képviselője itt. Sok van benne a debreczeni czivisből, de ennek merevsége és büszkesége nélkül. Munkás, takarékos és józan, s ha pénze nem veti is föl, mint amazt, külső megjelenésében az urias felé hajlóbb. Ugynevezett «kékbeli» polgárt nem lát az ember köztük. A városi és országos közügyekben élénk részt vesz, s habár függetlenségére sokat tart, egy Wekerle kedvéért még 48-ból is enged valamit.

A köznép legnagyobb részét a bányászat s az azzal összeköttetésben álló egyéb iparágak foglalkoztatják. Ez a kenyérkereset rendszerint öröklődik apáról fiúra, s számtalan család van, melyeknek minden dologtehető tagja: férfi, asszony és gyermek, a bányában vagy a bányák körül dolgozik, szerény napi bérért, mely férfiaknál 60—120, nőknél és gyermekeknél 20—40 krajczár közt váltakozik.

A fáradságos földalatti munka tehát meglehetős nyomoruságos megélhetést biztosít nekik,

NAGYBÁNYA FŐTERE 1868 ELŐTT.

M.D.K.

Nagybányai István
festő

~~Nag~~kolozsvári képíró.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok. 11 k.
Székelyföld történeti és művészi multja.

Nagybányai Csengeri Kepíró Ilvás

1656

Kovács 2003. 143.

Képek jegyzéke.

1.	Úttörőtábor	gouache
2.	Dunai gát	gouache
3.	Ujpesti kikötő	gouache
4.	Kapu	gouache
5.	Balatonfüredi móló	gouache
6.	Balatonfüred	gouache
7.	Uszájrakodás	gouache
8.	Ujpesti hídépités	szén
9.	Hanság	szén
10.	Élet a Dunaparton	gouache
11.	Borpince elött	gouache
12.	Dömösi komp	gouache
13.	Kocsma előtt	gouache
14.	Sárga ház	gouache
15.	Dunakanyar	gouache
16.	Kerekeskút	gouache
17.	Kapu előtt	gouache
18.	Falu a Börzsönyben	gouache
19.	Bokros Balatonpart	gouache
20.	Szigetlakók	gouache
21.	Dunaparti presszó	gouache
22.	Falu	gouache
23.	D.C.M. Mészkőbánya	pasztell
24.	Hajókirándulás	pasztell
25.	Ladikok	pasztell
26.	Agyagbánya	pasztell
27.	Vitorlások	pasztell
28.	A Hanság lecsapolása	pasztell
29.	Dunaparti strand	olaj
30.	D.C.M.	olaj
31.	Műteremből	olaj
32.	Pihenő hajó	gouache
33.	Tél	pasztell
34.	Öreg malom	pasztell
35.	Készülődés	pasztell
36.	Falu a hegyek között	gouache
	tollrajzok	
	ceruzarajzok	

Fk.: Dr. Balázs Istvánné

62/29587. Franklin-nyomda

DERKOVITS GYULA TEREM

VI. Lenin-körút 63.

NAGYBÁNYAI NAGY ZOLTÁN

festőművész

KIÁLLÍTÁSA

1962. november 10 – 24-ig

NAGYBÁNYAI NAGY ZOLTÁN. Utoljára 1954-ben szerepelt nagyobb anyaggal, mikor a kiállítást megnyitó Pór Bertalan ezeket mondta: „Olyan kiállítást láttam a város peremén, amit a város belsejében is meg kellene mutatni.'' Azóta eltelt nyolc év, s most a Derkovits terem falán kb. negyven művét láthatjuk — mind az utóbbi évek termésében. Határkő ez a kiállítás a művész életében, méltó hogy egy pillanatra megálljunk, s felmérjük az utat, melyen eddig haladt.

1904-ben született Fóton. 1924-ben felvették a Képzőművészeti Főiskolára, ott Rudnay Gyula növendékeként képezte magát. Rajztanári okleveleket szerzett, előbb középiskolait, azután tanítóképző-intézetit. Ettől kezdve az alkotó munka mellett rendszeresen tanított, míg a második világháború kitörésétől, sőt már a harmincas évek végétől katona, majd hadifogoly nem lett. Közel tíz év esett ki művészi tevékenységéből, tehát útja cseppet sem volt zökkenő mentes, csak a fokozott alkotásvágy és a szűkös lehetőségek következetes kihasználása árán teremthette meg műveit. 1926-ban szerepelt először nyilvánosság előtt, ekkor a szegedi művésztelep tagjaival közösen állította ki festményeit. Komor témák, az élet árnyékos oldalán járó emberek megörökítése foglalkoztatja. Valószínű az árvaságban töltött gyermekkor emlékei adták az inspirációt. Sötét szinek, nehéz formák uralták képeit, inkább az az őszinte, keresetlen hang volt a megnyerő, mely végig sajátja maradt.

Ezután jött a küzdelem és vívódás periódusa, mikor elszakadva az iskolák és mesterek sugallatától kereste új mondanivalóit és sajátos kifejező eszközeit. A különböző műfajok széles skáláját kísérletezte végig. Volt idő amikor rajzos és konstrukciós problémák foglalkoztatták, máskor a szinnek, atmoszférának, napfénynek szerepét hangsúlyozta. Sohasem a kevéssel való beérés nyugalma irányította, hanem mindig az az ujrakezdés, mely a kultúráltabb megfogalmazáshoz elengedhetetlen.

A harmincas években több kiállításon szerepelt egy-két művel, (Nemzeti Szalon, Műcsarnok, Munkácsy Céh, Balatoni Társaság, stb.) 1940-ben a Műteremben állítják ki festményeinek nagyobb sorát. Ekkor elsősorban tájképeit, — a Balaton és a budai hegyek adta motívumok megörökítését — dicsérte a kritika. Korai képeinek sötét tónusát, mely sokáig kísérője volt, ekkorra már nagyrészt elhagyta. Derűs, élénk néha drámai színakkordokat hangol össze biztos rajz- és szerkezetérzékkel. Nem egyszer Egry képeinek szín és napfény mámorával rokon. „... előadásmódja a vázlatszerűség határán száguld tova, de a kifejezés mégis a teljes tárgyilagosság szuggeszciójával van telítve...'' írja róla egyik méltatója: Kállai Ernő. Megkapta a Balatoni ösztöndíjat, útja szépen haladhatott volna fölfelé, amikor a második világháború megakasztja és hosszú időre elnémítja ezt a sokszólamú, erőteljes piktúrát.

A háborúból és hadifogságból való hazatérés után annak ellenére, hogy mindent előlről kellett kezdenie, már 1949-ben ismét több alkotását láthattuk a Nemzeti Szalon csoport kiállításán. 1954-ben Angyalföldön, majd 1955-ben a Műcsarnok országos kiállításán szerepel. Témái a kor általános esztétikai igazodásának megfelelően munkaábrázolások, az angyalföldi, újpesti építőipari, üzemi munkások tevékenységének megörökítései. Tárgyilagos megfontolt kompoziciók ezek. A korábban sokszor belső feszültséggel dolgozó művész lehiggadva néz a világba. Inkább a témákhoz fűződő őszinte ragaszkodás — Újpest volt szűkebb hazája — éltette ezeket a műveket.

Mostani kiállításán témaköre kiszélesedett. Figurális kompoziciók, balatoni, dunai tájak, üzemi épületbelsők, falurészletek stb. váltogatják egymást. Olaj, tempera gouache, pasztell, szén, aquarell technikák lehetőségei egyformán hangot kapnak. Minden képén fogalmaz, összegez, keresi az architektónikus rendet. Az ötvenes évek munkásábrázolásai nemcsak aktuális élményként léptek be piktúrájába, hanem maradandó tényezővé lettek. Műveinek tekintélyes részét ma is ezek adják, de most megtelnek azzal a mély zöngésű érzelmi lírával és építményes renddel, mely az ötvennyolc éves művész légfőbb erénye.

A kiállítás határkő olyan értelemben is, hogy utána még újabb eredmények születhetnek. „... Úgy érzem, erősen hiszem, ha pár év mulva végetér eddigi munkálkodásom egyik fele, a mindennapos tanítás, és még újabb éveim következnek, elérhetem a művészi kifejezésnek azt a szintjét, amiért egész életemben törekedtem...'' Olvashatjuk művészünk önéletrajzában, nem lehet kételkedni elképzelésében.

Szíj Béla

IV. Fedeles ónkupa 1576-ból
I. Kehely a XV. sz.-ból
II. Pokál a XVI. sz.-ból
VI. Fedeles pogánypénzes kanna 1623-ból
VII. Fedeles kanna 1679-ből
V. Billikom 1576-ból
VIII. Ónkupa a XVI. sz.-ból
III. Aborium a XVIII. sz.-ból
IX. Ón-perselytányér 1695-ből

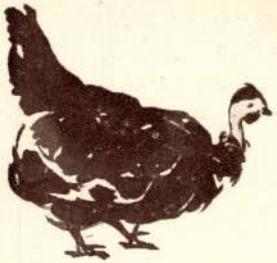

Természet utáni vázlatok

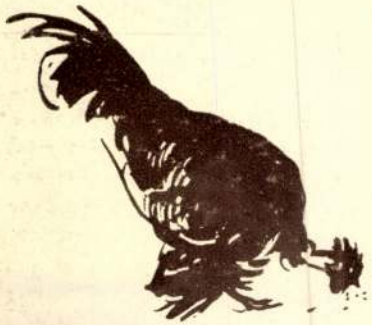

Rajzolta: Krón Mihály

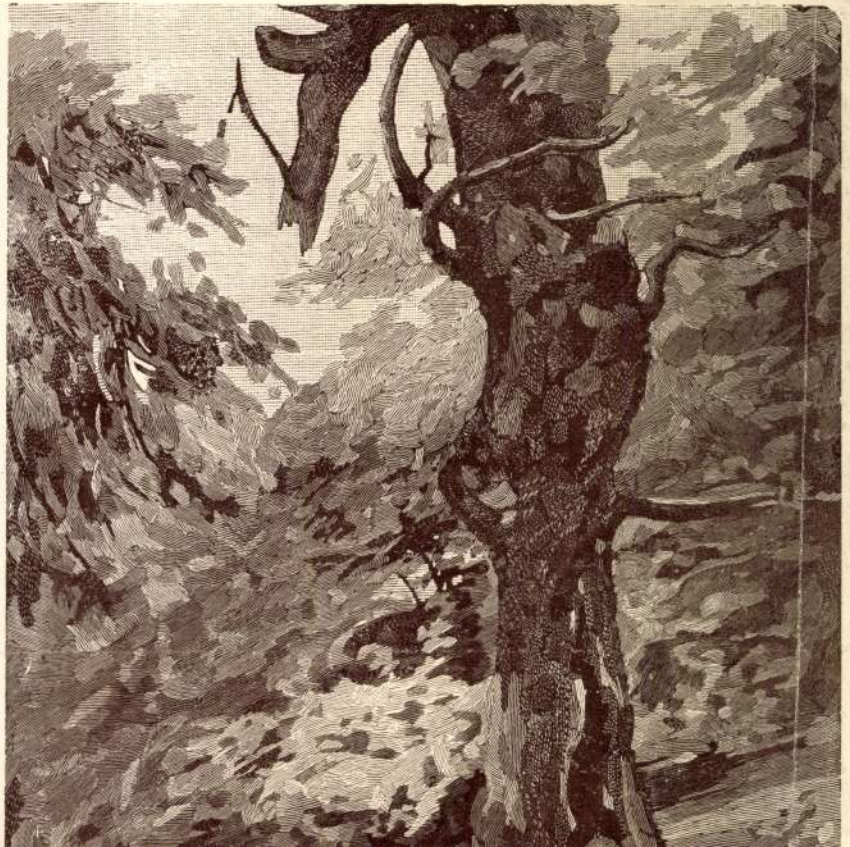

Kancsó
Tervezte: Zentál László

NAGYBÁNYAI NAGY ZOLTÁN festő
Fót, 1904

1924-30 között Rudnay Gyula tanitványa volt a Képzőművészeti Főiskolán. Tanulmányuton Olasz- és Franciaországban járt. 1934 óta kiállitó müvész; legutóbb a Derkovits Teremben (1962) és az Ujpesti Müvelődési Házban (1968) jelentkezett gyüjteményes anyaggal. - Legotthonosabban a tempera, a gouache és az akvarell müfajában mozog, témái főként figurális kompoziciók, balatoni, dunai tájak, üzemi részletek. Egyes képein mintha Egry József fény- és atmoszféra problémáit igyekezne közelebb hozni a természet élő valóságához, más munkáin erőteljessé és szervessé markolja össze a feloldott kifejezésmódot. Ujabban stilusát az expresszionizmus is szinesiti.

Művészéletrajzok 1975

Nagybányai Nagy Zoltán

Téli kikötő olaj 60×80

Dolgozó emberek között képzőmüv. kiáll.
Ernst múzeum. 1968. jan.

Nagybányai Nagy Zoltán

Téli kikötő olaj 60×80

Dolgozó emberek között
Képzőművészeti kiállítás
Ernst Múzeum 1968.

Nagybányai Nagy Zoltán

Bemutatott műve:

133. sz. „Bakonyi tój," gouache, 37x51 cm.

F. Ludányi Gabriella: III. országos akvarell biennálé, Eger, 1972.

Nagybányai Nagy Zoltán

Résztvesz a kiállításon

(A katalógust ld. Terenczy Béninél)

3. Országos Akvarell Bienniálé

Eger, Gárdonyi G. Színház, 1972.

Nagybányai festő

„Sebesült Katonál"

o.v. 32x40 cm J.l.b.: Hollósy Simon Nagybánya 915

Védett.

Kiáltási ár: 12000 ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

LÉPJEN BE A

„MAGYAR MUZSIKABARÁTOK TÁBORÁBA"

és fizessen sürgősen elő a kiadásunkban megjelenő

ZONGORA vagy HARMONIKA

kottákra, melyeket a példányonkénti 2.—, 4.— pengő helyett ***féláron*** kap, mert

20 példány zongora

vagy

12 füzet harmonika

legujabb sláger és dal

(film, operett, tánczene és magyarnóta)

előfizetési ára évi 24.— pengő,

mely havi 2.— pengős részletekben is törleszthető. Az előfizetés egy évre kötelez.

ZONGORA

kiadványainkat negyedévenként (március, junius, szeptember, december),

HARMONIKA

kiadványainkat pedig havonta küldjük költségmentesen. A kiadásra kerülő művek Kola József zeneszerző, harmonikaművész könnyen játszható átiratai. A basszushangok és akkordok hangjegyábrázolásán kivül még betűkkel is jelezve vannak, tehát a művek lejátszásához a basszuskulcs ismerete sem feltétlenül szükséges. Az átiratok kisharmonikán is előadhatók.

Ha a „MAGYAR MUZSIKABARÁTOK" táborába belépni óhajt, ugy fizessen be 4.— pengőt a 49.455 számu postacsekkszámlánkra, hivatkozzon ezen felhivásra, közölje pontos cimét és azt, hogy milyen kottákra (zongora vagy harmonika) vonatkozik előfizetése.

„TOBORZÓ" ZENEMŰKIADÓ
Budapest, IV., Kossuth Lajos utca 12. félem.

Merkur IV., Prohaszka Ottokár u 6

NAGY-BÁNYAI NAGY ZOLTÁN
ÉS FEHÉR ILONA

FESTŐMŰVÉSZEK

GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁNAK KATALÓGUSA

MŰTEREM
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSAI
KUNSTAUSSTELLUNGEN
BUDAPEST, IV.,
KOSSUTH LAJOS-U. 12.
FÉLEMELET • TELEFON: 189-554.

A KIÁLLITÁS MEGTEKINTHETŐ: 1940. ÉVI MÁRCIUS HÓ 17-TŐL MÁRCIUS HÓ 27-IG, NAPONTA 9—6-IG,

VASÁR- ÉS ÜNNEPNAP 10—2-IG

A kiállitást rendezte:

KATÓ KÁLMÁN
festőművész
a „MŰTEREM" művészeti vezetője.

KATALÓGUS ÁRA 50 FILL.

NAGY-BÁNYAI NAGY ZOLTÁN:

			Pengő
1.	Balaton	olajfestmény	400.—
2.	Bükk	„	380.—
3.	Dunapart	„	380.—
4.	Csűr	„	400.—
5.	Falu vége	„	380.—
6.	Uszályhajó	„	280.—
7.	Csőszkunyhó	„	
8.	Dunántúli öreg házak	tempera	300.—
9.	Falu vége	„	280.—
10.	Pilis I.	„	280.—
11.	Pilis II.	„	280.—
12.	Óbudai határ	„	280.—
13.	Csűr	„	280.—
14.	Dunapart	„	280.—
15.	Szentendrei határ	„	300.—
16.	Vöröstetejü ház	„	250.—
17.	Badacsony	„	220.—
18.	Csobánc	„	220.—
19.	Szent-György hegy	„	220.—
20.	Balatonpart	akvarell	200.—
21.	Kelenföldi határ	„	200.—
22.	Gyenes Diási part	„	200.—
23.	Csendélet I.	„	
24.	Csendélet II.	„	

Nagy-Bányai Nagy Zoltán: Dunántúli öreg házak.

FEHÉR ILONA:

		Pengő
25.	Ujságárus	800.—
26.	A kis herceg	1200.—
27.	Édesanyám arcképe	m. t.
28.	Erzsébet királyné	600.—
29.	Ábrándozó	
30.	Zongoránál	550.—
31.	A mi kanászunk	280.—
32.	Marika	750.—
33.	Harcos	640.—
34.	Vörös talárban	500.—
35.	A barát	500.—
36.	Vázlat (akt)	700.—
37.	Heverő akt	800.—
38.	Napozó	750.—
39.	Kimonóban	500.—
40.	A „tudós“	480.—
41.	Rutén férfi	450.—
42.	A nyár	300.—
43.	A buzatábla	300.—
44.	Tanulmány	250.—

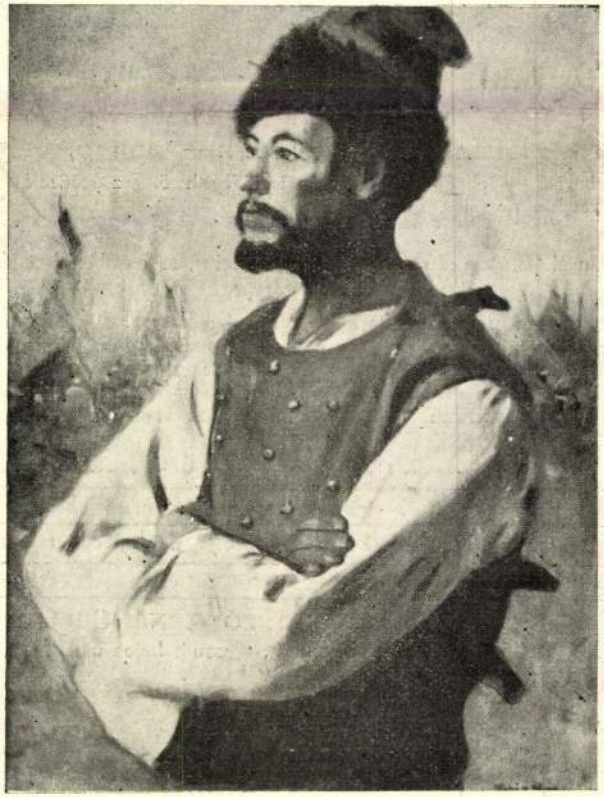

Fehér Ilona: Harcos.

NAGY-BÁNYAI NAGY ZOLTÁN:

109.	Kis labdarugó, olajf.	400.–
110.	Halászat a Balatonon, olajf.	500.–
111.	Bükkaljai szántók, olajf.	500.–
112.	Bükkaljai szántó, temp.	150.–
113.	Csendélet I., temp.	400.–
114.	Csendélet II., temp.	250.–
115.	Csendélet III., temp.	250.–
116.	Csendélet IV., temp.	250.–
117.	Hegyesd, temp.	150.–
118.	Öreg házak a Balaton mellett, temp.	250.–
119.	Templom a Balaton mellett, temp.	250.–
120.	Öreg halász ház, vízf.	150.–
121.	Öreg vizi malom, temp.	250.–
122.	Nyaraló hajócska, vízf.	150.–
123.	Csendélet, vízf.	120.–

Nemzeti Szalon 1941. jan.
Magyar képzők kiáll.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1941. JANUÁR 12. — JANUÁR 26.

Nagybányai Nagy
Zoltán
fessö
életrajz!
Koll. kiáll -
Műbarát 44. kiáll -
l. könyvtárambam

on Professor Gabriel Seidl in München.

ler Textbeilage.)

Verlag von J. Engelhorn in Stuttgart.

Nagybányai Nagy Zoltán

festő

1943-ra balatoni

ösztöndíjat kapott.

Esti Ujság

1943. júl. 19.

1. Kisvarda. K. K. temp
lom. Alaprajz. Méret. 1:100
Sztehlo O.
Tollrajz. Nagys. 50 x 23
Ugyanerről pauza
2. Ugyanaz. Hossz és
keresztmetnet.
Méret. 1:100. Mint előbbi
Jronrajz. nagys. 50 x 42
Ugyanerről pauza.
3. Ugyanaz. Énaki
oldal. Méret. 1:100
Mint előbbi. Nagys. 40 x 29
Tollrajz. pauz papéron
4. Ugyanaz. Keleti oldal,
bővítés. Méret 1:100
[illegible] előbbi.

Nagybányai Nagy Zoltán
festő

wod
=

Magyar Nemzet
1943. máj. 30
(A Műbarát csoport-
kiállítása.)

632

Kleingeld zuzuwerfen vergass, wie ein Sünder auf sein Gewissen. Ich sah sie, wie sie sich auf glitschigen Hängen mit gekrümmtem Rückgrat ins Geschirr knieten, wie ihnen die Schleppketten die Knöchel blutig nagten, während hinter ihnen die Klötze donnernd dahinrollten. Ich sah sie in Talengen, wo ihnen gestürzte Felsblöcke den Weg versperrten, zu Stein erstarren und dastehen, mit hervorquellenden Augen, hilflos auf das Niedersausen der Hiebe des Unerbittlichen wartend, der Akkordlohn nach Kubikmetern erhält und um den höheren Lohn vom Pferd Unmögliches verlangt, mit dem Stock, spitzen Eisenstangen, Kettenstücken und was er eben in die Hand bekommt, auf Rücken, Flanken und Hals des unglücklichen Tieres losdrischt, bis es sich in seiner Qual auf den Rücken wirft und mit himmelwärts gestreckten Beinen um Hilfe flehende Zeichen in die Luft kratzt.

Im Februar, wenn ich auf Schneereifen von den Berggipfeln kam, traf ich sie oft, als sie bis zur Brust im Schnee watend und ihre Hufe vor sich herschleudernd vergeblich Schneewolken aufwirbelten. Denn sie kamen nicht weiter. Ihre schwache Lunge keuchte wie ein zerrissener Blasebalg und der Dunst aus ihren Nasenlöchern sprengelte, zu Tropfen verflüssigt, gelbe Tupfen auf den Schnee.

Ich aber stand da, wie einer, vor dem sich ungeheuerliche Tiefen des Elends auftun, mit dem Hut in der Hand über dem Kadaver eines ver-

Nagybányai Nagy Zoltán

Jestő

l.

Bpvizfpalz 1941.

OKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM.

est 5
7 10

BUDAPEST
41 I. 17 13
C 5 C

a. Bizottsága

Nagybányai Nagy Zoltán

Koll. kiáll. a Műbarát termeiben.

Nagybányai Nagy Zoltán ugyancsak vízfestményeit és néhány temperáját állította ki. Munkáit nyers derű, könnyed darabosság jellemzi, friss, élénk színfoltokkal. Kiemeljük a „Szentendrei határ" című temperáját, gellérthegyi, bükkaljai, balatoni és tiszai akvareljeit.

Népszava, 1943

máj. 19.

A másik kiállító művész, *Nagy-Bányai Nagy Zoltán* távolról sem olyan megállapodott egyéniség, mint Fehér Ilona. Előadásmódja még kiforratlan, sokat kísérletezik. Akvarelljei és temperái azonban már határozottan mutatják fejlődésének irányát. Tájképei helyes komponáló érzéket árulnak el. „Dunántúli öreg házak", „Balatonpart", „Vöröstetejű ház" című alkotásai tehetséges művészre vallanak. Formalátása inkább vonalas és tömegekre épít, mintsem színekre. Nehezebb műfajban, amilyen az olajfestés még bizonytalan s nem tudja mondanivalóját olyan lendületesen kifejezni, mint akvarellben.

Magyar Kulturszemle
1940. 4. f. 98. l.

Nagybányai Nagy Zoltán

Nagybányai Nagy Zoltán

kol. kiáll. a Műbarát-
ban 1943. máj.

Nagybányai Nagy Zoltán 1904-ben született Fóthon. Vízfestményein, amelyek biztos kézzel, gyorsan megrögzített impressziók, Vaszary János hatását érezzük, azzal a különbséggel, hogy Nagybányai témáinak, a Bükk aljának s a Balaton szépségeinek zártabb kezelésére törekszik, mint mestere. Kelenföldön megfestett Gellérthegyében újat tud mondani a régi témáról.

Pesti Hirlap. 1943
máj. 18. (A Műbarát
négyes kiállítása.)

irat és ugyanannyi képet kérek,
öreg barátodnak és bajtársadnak
ni ezt a kérését. Közreműködése
el sem tudnám képzelni. Ha ninc
Körmendtől kérek.A küldeményt
/ Budapest,VIII.Muzeum-körut 6,

Nagybányai Nagy

Zoltán

festő

l. Tavaszi Salon

XIV.

1703

Richwald

Nagybányai Nagy Zoltán

festő

koll. kiáll. Müterem

vód

Ujság

1940. márc. 21

(e. a.: Két festő a Müterem ben.)

~~Agyapuvüvesség, római. 11. 279.~~

Ambrus Mano

Mitesarnt [illegible]

1918 Jav. Giall. - 387

Magyarnyai Nagy Zoltán

l. Szépirodalom

1941. 47. l.

Nagybányai Nagy Zoltán

Öreg házak c. Temperafestménye (Műterem, gyűjt. kiáll.) repr.

Tavasz a művészetben (Bpest, 1940) 52. l.

Nagy-Baniyai Nagy

Zoltán

wód

a

Tavasz a művé-

szetben

(Bpest, 1940) 59 l.

NAGY-BÁNYAI NAGY ZOLTÁN: HALÁSZOK. OLAJFESTMÉNY.

Zoltán Nagy-Bányai Nagy: Fischer. Ölgemälde.. — Zoltán Nagy-Bányai Nagy: Pescatori. Pittura ad olio.

Bélapátfalva

Nagybányai Nagy Zoltán

Fehér Ilonka

Új Magyarság 1970. máj. 17

A Műterem kiállítása

A Műterem kiállító termében a sokat ígérő Fehér Ilonka és az egyéni utakat kereső nagybányai Nagy Zoltán állították ki műveiket. Fehér Ilona Komáromi-Katz Endre festőművész tehetséges tanítványa, figurális képein, finom fejein, portréin erős formaérzékével és karakterlátásával tűnik fel. Különösen jól megrajzoltak realisztikus ujságárusai és járókelői, finomtónusuak interieurjei, de kis tájképei bágyadtak, rajtuk még nem érzi a szabad levegő frisseségét.

Nagybányai Nagy Zoltán képein a művész saját mondanivalója erősen küzd mestere, Rudnay Gyula egyéniségének megbilincselő hatásával, viszont temperával festett tájain, különösen a „balatonmenti hegye", „Csobánc", „Szentgyörgy-hegy", „Badacsony" képein, s a régi házak lendületes megfestési modorában meg is találja a minden festő számára nehezen kiküzdhető, egyéni formanyelvet. Ösztönös érzéke van az akvarellhez, melynek technikáját kiforrott tudással kezeli, s a „Vörös tetejű ház", a mozgalmas, ideges temperákkal szemben teljesen lehiggadt, tömören összefogott, kiegyensúlyozott kép

Nagybányai Nagy Zoltán

cród

Református Élet

1940. márc. 30.

(Két művész a „Műterem"-ben)

Szépirodalmi és ismer

41-dik évfolyam. **Évenként több mint 100 iven**

«VASÁRNA

mely az 1894. évvel 41-ik évfolyamába lép, j
nyához, hogy a hazafias érzületnek tolmácsa
szóval ***korunk történetének igazi krónikája l***

A «Vasárnapi Ujság», a legrégibb magyar képes
szerkesztő kezeiben, *legjelesebb hazai íróink és művészeink* k
s illusztrált szépirodalmi és ismeretterjesztő közleményekkel,
külföldön felmerülő *ujabb jelenségek* is kellő méltatást találn
és sok rendkivüli melléklettel van bővitve. **Eredeti elbe**
Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy
Szivos Bélától, Rákosi Viktortól, Szomaházi Istvántól, Kacziá

A ***„Vasárnapi Ujság“*** *1894. évi folyamá*
árgyú nagyobb elbeszélésével kezdjük meg, jel
lején közöljük ***Mikszáth Kálmán*** «Páva a varj
rajzaival, és ***Gyarmathy*** *Zsigáné* ***„A gyanú“*** *cz*

A «Vasárnapi Ujság» hetenként két nagy ívre terjedő tartalm
minden félévben **külön képmellékleteket** is ad.

A „VASÁRNAPI UJSÁG“ előfizetési ára: egé

a «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok»

A ***„Világkrónika“*** *czimű képes heti közlönyt a „Vasá*
elküldése mellett rendelhetik meg.

NAGYBÁNYAI NAGY ZOLTÁN

87.	Ujpesti romhid alatt (compozicio)	2300—
88.	Magányos ház, olaj	2000—
89.	Csendélet, olaj	900—
90.	Ujpesti romhid alatt, vizf.	900—
91.	Ujpesti Dunapart, vizf.	900—
92.	Délutáni napfény, vizf.	800—
93.	Szúnyogszigeti cirkusz	800—
94.	Gyár, vizf.	700—
95.	Halásztelep, vizf.	700—
96.	Csendélet, vizf.	600—
97.	Diófák, vizf.	800—
98.	Halodó fa, vizf.	600—
99.	Hegyek alatt, vizf.	500—
100.	Novemberi köd, vizf.	600—
101.	Csendélet, vizf.	400—
102.	Aquincum, vizf.	400—
103.	Fejtanulmány, vizf.	mgt.
104.	Almafa, vizf.	600—
105.	Uszályok, vizf.	500—
106.	Este, vizf.	600—
107	Csendélet (festékeim)	mgt.
108.	Gyümölcsös, vizf.	700—
109.	Csendélet, vizf.	400—
110.	Városszéli ház	mgt.

Nemzeti Szalon 1949 jan.

101. csop. Kiáll.

NAGY-BÁNYAI NAGY ZOLTÁN:

		Pengő
1. Balaton	olajfestmény	400.—
2. Bükk	„	380.—
3. Dunapart	„	380.—
4. Csűr	„	400.—
5. Falu vége	„	380.—
6. Uszályhajó	„	280.—
7. Csőszkunyhó	„	
8. Dunántúli öreg házak	tempera	300.—
9. Falu vége	„	280.—
10. Pilis I.	„	280.—
11. Pilis II.	„	280.—
12. Óbudai határ	„	280.—
13. Csűr	„	280.—
14. Dunapart	„	280.—
15. Szentendrei határ	„	300.—
16. Vöröstetejü ház	„	250.—
17. Badacsony	„	220.—
18. Csobánc	„	220.—
19. Szent-György hegy	„	220.—
20. Balatonpart	akvarell	200.—
21. Kelenföldi határ	„	200.—
22. Gyenes Diási part	„	200.—
23. Csendélet I.	„	
24. Csendélet II.	„	

Nagy-Bányai Nagy Zoltán: Dunántúli öreg házak.

61

NAGY-BÁNYAI NAGY ZOLTÁN
ÉS FEHÉR ILONA

FESTŐMŰVÉSZEK

GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁNAK KATALÓGUSA

MŰTEREM
KÉPZŐMŰVÉSZETI
KIÁLLITÁSAI
KUNSTAUSSTELLUNGEN
BUDAPEST, IV.,
KOSSUTH LAJOS-U. 12.
FÉLEMELET • TELEFON: 189-554.

A KIÁLLITÁS MEGTEKINTHETŐ: 1940. ÉVI MÁRCIUS HÓ

17-TŐL MÁRCIUS HÓ 27-IG, NAPONTA 9—6-IG,

VASÁR- ÉS ÜNNEPNAP 10—2-IG

A kiállítást rendezte:

KATÓ KÁLMÁN
festőművész
a „MŰTEREM" művészeti vezetője.

KATALÓGUS ÁRA 50 FILL.

MIK

Nagybányai Nagy Zoltán

Hegyek alatt, vf.

Novemberi köd, vf.

Csendélet, vf.

lol. Csop. kiáll. N. Szal. 1949. jan.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Aquincum, vf.

Fejtanulmány, vf.

Almafa, vf.

lol. Csop. kiáll. N.Szal. 1949. jan.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Uszályok, vf.

Este, vf.

Csendélet /festékeim/

lol. Csop. kiáll. N.Szal. 1949. jan.

Nagybányai Nagy Loltán
festő

M.DK

Újpest a képzőművészetben"
"eminel alkototta ki képeit az
Újpesti Ady Endre Művelődési
Ikár terminben.

Föltry János: Nagybányai Nagy Loltán
Művészet, 1966. április - 38 lap

M.D.K.

Nagyábányai István képiró mester

A kolozsvári képirók második elhmestere, a kolozsvári képirók céhtársulata nevében kért és kapott Rákóczi Györgytől kiváltságlevelet, Gyulafejérvárott 1653-ban,- irja beszámolójában Jakab Elek: "A magyar festőművészet ma és háromszáz év előtt" cimmel.

Magyar Salon, Bp. 1895. ápr. 23. kötet. 174-182. lap

Nagybányai Nagy Zoltán

Festőművész. Kiállitása 1962.nov.10 - 24.
Derkovits Gyula terem
Betüplakát 70x50

- az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek. /összeállitotta: Munkácsi Piroska/
O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 42.l.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Téli kikötő, o.

Dolgozó emberek között képzőm. kiáll. Ernst Muz.
1968. jan.

Nagybányai Nagy Zoltán

Szerepel a „Delpozó emberek körött"
c. kiállításán

Kovács Gyula: Delpozó emberek körött

Kortárs 1968 VI. 992 old.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Fizikai kisérlet. Olajf. 50x70
Béke úti aluljáró épitkezése. Olajf. 80x100

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
1955.Kat. 19.1.

Kassa

Nagybányai ötvös István, 17.sz.

Arch.Közl.1899. XXI. 248

MDK

Nagybányai-Nagy Zoltán festőmüv.

Magy. Képirók Társ. kiáll. Szépmüvészet, 1941. 47-48 l.

Nagybányai Nagy Zoltán

Pedagógusképzőművészek 1959-ben az Ernst Muzeumban rendezett kiállitásán részt vett, Kilián uti iskola c.képével.

Maksay László: Pedagógus képzőművészek az Ernst Muzeumban

Rajztanitás 1959. IV.sz. 29-30. l.

Nagybányai Nagy Zoltán

Rudnay növendéke. Korán feltünt képeivel a Mücsarnokban, a Munkácsy céh és a Balatoni Társaság kiállitásain. Balatoni ösztöndijat kapott.
1949-től mint rajztanár és festő dolgozott
1962-ben a Derkovits teremben volt első gyüjteményes kiállitása üzemek, dolgozók életét festette.
Ujpesti Ady Endre Müvelődési Házban volt 2. gyüjteményes kiállitása. Ujpest életét mutatja be konstruktiv jellegü képein.
Nyugdijba vonulása óta az ujpesti képzőmüvészeti körbe tanit.

Rajztanitás 1966. III 27.1.

Nagybányai Nagy Zoltán

a szolid, kellemes impressionisztikus akvarell bijárt útiát közette a Nemzeti Szalon 101. kiállitásán kiállitott művei ben.

Rabinovszky Márium: Budapesti kiállitások – A Nemzeti Szalon 101. nóport kiállitása. Magyar Művészet. 1949. 16. évf. 2. sz. 80. l.

Nagybányai Nagy Zoltán

Budapesti pedagógus művész.

"Cementgyári munkások" /repr/

Rajztanitás 1963. I.sz. 8.1.

Nagybányai Nagy Zoltán
/Budapest/

Rajzaival részt vett a Pedagógusok Szakszervezete VII. kongresszusa alkalmából az Egressy klubban rendezett tárlaton.

Az iskola, az ifjuság életét ábrázoló rajzokkal.

Péter Imre: Pedagógusok országos kiállitása

Rajztanitás 1963. II-III. 63.1.

Nagybányai Nagy Zoltán

festőművész

Téli Tárlat - Kiosarnokban - kipével szerepel.

Nemzeti Újság
1934.I.13.

nagybányai Nagy Géza

festőművész

Téli Kiállitás - Műcsarnokban - képével szerepel.

Esti Kurir
1934.I.14.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán, festöm.

akvarellista, keveres nelkül gombról festi a szineket. Üres virtuozkodás.

A Műbarát XLVI. kiállitása. -Szépművészet. 1943.
Négy festö gyüjteményes kiállitása.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Bükkalja

A "Műbarát" csoportkiállítása. Magyar Nemzet 1943.máj. 30.

MDK

nagybányai Nagy Zoltán

Kiállitás. Uj Magyarság 1943. máj. 23.

MDK

nagybányai Nagy Zoltán

Kiállitás a "Mübarát"-nál. Magyarság 1943. máj.23.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

A "Műterem" termeiben négy fiatal müvész...
Az Ország 1943. jun. 12.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán, festöm.

Óbudai gázgyár. Vinf.

Nemz. Szal.- A Munkácsy Cé VIII.repr. kiáll.-a.
1935.márc.30.-ápr.14. Kat.

Nagybányai Nagy Zoltán fe stő — .D.K.

Kiállitása a Derkovits-teremben , majd Csobánkán

Hirek

Pest megyei Hirlap 1962. dece mber 21. 5.1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Nagybányai Nagy

NÉPSZABADSÁG

2 oktán

1962 NOV 11

[illegible]

*

A DERKOVITS TEREMBEN szombaton megnyílt Nagybányai Nagy Zoltán festőművész kiállítása. A mester munkásságát Szentiványi Lajos Kossuth-díjas festőművész méltatta.

*

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Óbudai gázgyár, vf.

Munkácsy Céh 8.repr. kiáll. N.Szal. 1935. márc.

Mdk

Nagybányai Nagy Zoltán festőművész

kiállítása a Derkovits teremben

Mozaik

Népszava 90 évf. 262. sz 1962. nov. 9.

Nagybányai Nagy Zoltán
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296 188-307

PEDAGÓGUSOK LAPJA

1962 NOV 20
1021

KIÁLLÍTÁSOK

Nagybányai Nagy Zoltán

A HANSÁG LECSAPOLÁSA

A művész a Kilián utcai fiúiskola rajztanára, a fővárosi és vidéki csoportkiállításokon való rendszeres szereplés után most önálló kiállítással — gouache, olaj és pasztell képekkel, szénrajzokkal — mutatkozik be a Derkovits-teremben. A mintegy negyven képből erőteljes tehetség derűs világa bontakozik ki. »*Úttörő tábor*«-t, »*Uszályrakodás*«-t, »*Dunaparti presszó*«-t, »*Hajókirándulás*«-t, »*A Hanság lecsapolása*«-t ábrázoló, valóságszemléletre épült alkotásai színes, lendületes költőiségükkel ragadják meg a szemlélőt.

Nagybányai Nagy Zoltán csaknem három évtizedes művészi múltra tekint vissza. Mostani tárlata csupán a közelmúlt termését mutatja be, végeredményben azonban egy gazdag életút megérett gyümölcseit tárja a közönség elé. Művészetének egyik legnagyobb erénye, hogy elkerülte a formai játék zsákutcáit: a művész-etikai tisztaság igényével, a korszerű képszerkesztés elvei szerint alakította ki és fejleszti tovább bensőséges alaphangú piktúráját.

A pedagógusok, az iskolák
nevében köszöntjük
a Magyar Szocialista Munkáspárt
VIII. kongresszusát

PEDA
Lan
A PEDAGÓGUSOK SZ

Ülést tartott a központi vez

1963. február 15—16: a szakszervezet VII. kongres

A szakszervezet központi vezetősége november 5-én ülést tartott. Az első napirendi pont beszámolóját Péter Ernő főtitkár mondotta el a képesítés nélküli pedagógusok helyzetéről. A beszámolót a központi vezetőség megvitatta és a további tennivalókról határozatot hozott.

Ugyancsak határozat született 1963. február 15-én és 16-án Végül a központi vezetőség tag nökség beszámolóját a legutób káról.

A képesítés nélküli pedagógusok hel

A beszámoló bevezetőben utalt arra, hogy küszöbön áll

annál is többet a képesítés nélküliek tesz

tandó kedvezményeket (pl. a

Nagybányai Zoltán M.D.K.

Résztvett a kiállitáson

/gáber/:Rajzpedagógusok kiállitása

Magyar Nemzet 1963. február 27. 4.1.

NAGYBÁNYAI NAGY Zoltán festő M.D.K.

Kiállitása a Derkovits-teremben

Utoljára 1954-ben szerepelt nagyobb anyaggal a közösség előtt.
Kapu, Uszálykanyarodás, Dunakanyar, Dömsödi komp, DCM. tollrajzok,

s.m.: Nagybányai Nagy Zoltán kiállitása
Magyar Nemzet 1962. november 27. 4.l.

NAGYBÁNYAI NAGY Zoltán festő M.D.K.

kiállitása a Derkovits-xxxxxxxxxxxxxxxxxx teremben

Napló
Magyar Nemzet 1962. november 9. 4.l.

Nagybányai Nagy Zoltán
festő

M.D.K

Ujpesti hídépítés", „Hanság",
„Ujpesti téli kikötő", „Uszályra-
lodás", „Pihenő hajó" cimű
képei szerepelnek többek között
a Derkovits Seremben a kiáb
litáson.

Fóthy János: Kiállítási hsónika
Művészet, 1963. február – 43 lap

Nagybányai Nagy Zoltán, festő M Dh

Nov. 10-én kiállítása nyílt a Derkovits Teremben.

–: Kulturális hírek 7. l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. nov. 11.

MDK

Nagy-Bányai Nagy Zoltán, festöm.

	Balaton.	olr.
	Bükk.	"
3.	Dunapart.	"
4.	Csür.	"
5.	Falu vége.	"
	Uszályhajó.	"
	Csöszkunyhó.	"

Müterem.- 1940.márc.17-27. Kat.
Nagy-Bányaii Nagy Zoltán és Fehér Ilona
gyüjt.kiáll.

MDK

Nagy-Bányai Nagy Zoltán, festőm.

	Dunántuli öreg házak.	Repr.	Tempera.
9.	Falu vége.		"
	Pilis I.		"
	Pilis II.		"
	Obudai határ.		"
13.	Csür.		"
14.	Dunapart.		"
	Szentendrei határ.		"
	Vörostetejü ház.		"

Müterem.- 1940.márc.17-27. Kat.
Nagy-Bányai Nagy Zoltán és Fehér Ilona
gyüjt.kiáll.

mDK

Nagy-Bányai Nagy Zoltán, festöm.

Badacsony.	Tempera.
Csobánc.	"
Szent-György hegy.	"
Balatónpart.	Akvarell.
Kelentöldi határ.	"
Gyenes Diási part.	"
Csendélet I.	"
Csendélet II.	"

Müterem.- 1910.márc.17-27. Kat.
Nagy-Bányai Nagy Zoltán és Fehér Ilona
gyüjt.kiáll.

Nagybányai Nagy Zoltán MDK

B.P.L: Két kiáll. Nemz. Ujs. 1940. márc. 17.

Nagybányai Nagy Zoltán

MDK

szerepelt a veszprémi SZMT Kisfaludy Kulturotthon termeiben 1957 aug. 25-én megnyilt kiállitáson.

Paál Ákos: A vörösberényi művésztelep kiállitása. PEDAGÓGUSOK Lapja. 1957. szept. 15.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

KMTáre őszi kiáll. 1938. nov. Műcs. 37 l.

Nagybányai Nagy Zoltán, festő 4 Dk.

Részt vett az Ernst Múzeum kiállításán.

Péter Imre: Dolgozó emberek közöt 9.l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. dec. 22.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán, festö

Faluvége. Vizf.

Nemzeti Szalon.-MAFE XX.Jub.Kiáll. 1935.dec.2e.-1936 jan.6. Kat.

MDK.

Nagybányai Nagy Zoltán festő

„Fizikai kisérlet" /olaj/
"Béke uti aluljáró épitkezése" /olaj/

VI. Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Mücsarnok, 1955. 19.1.

MDK

nagybányai Nagy Zoltán festőm.

Fekete L: 2 müvészm a Müteremben.

Ref. Élet, 194o. márc. 3o. 8.l.

MDK

nagybányai Nagy Zoltán festő

Szentendrei határ

V-o: Uj képek a Müteremben. Magyarország. esti lap. 1940. márc. 20.

Nagybányai Nagy Zoltán MDK

Bikaól, vizf.

Műcsarnok 1934 téli kiállitás

Kiállítások.

A Nagybányai festőiskola képeinek kiállítása a Pesti Műcsarnokban.

K. V. 1475/1897.

1897. nov. 14.

Nagybányai festők.

Kr. V. 599/1899.
1899. okt. 31.

Nagybányai Jestők,
(Nagybánya.)

(és 673/1898.

K. V. 659/1898. és 659/1898.
1898. okt. 7. és okt. 14. és okt.
17., 21.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

gouache:

Hegyoldal

1. Orsz. akvarell kiáll. Eger, 1968.

Gárdonyi G. Szinház

Nagybányai Nagy Zoltán

Hajón
pantell
Repr.

A budapesti pedagógusok képzőművén Stúdiója
1953–1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.

Nagybányai Nagy Z.

A Stúdió alapító tagja

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója 1953-1963. Bev. Vajtai Aurél Bp. 1963.
29 o.

Nagy-Bányai Nagy Zoltán festőművész

Kis labdarugó, olajf.
Halászat a Balatonon, olajf.
Bükkaljai szántók, olajf.
Bükkaljai szántó, temp.
Csendélet I.temp.
Csendélet II.temp.
Csendélet III.temp.
Csendélet IV.temp
Hegyesd, temp.
Öreg házak a Balaton mellett, temp.
Templom a Balaton mellett, temp.
Öreg halász ház, vizf.
Öreg vizi malom, temp.
Nyaraló hajócska, vizf.
Csendélet, vizf.

Nemzeti Szalon, 1941.január 12-26

Nagybányai Nagy Zoltán
Gyár és környéke, vizf.
Csendélet, temp.
Munka a darunál, olaj

M. Pedagógus Szakszerv. kiáll. 195o. jun.

Nagybányai N.Zoltán
Öregember, kréta

Nyári Tárlat. Ernst Muz. 1954. jul. 8 l.

Nagybányai N.Zoltán
Épitkezés Angyalföldön, olaj

Nyári Tárlat. Ernst Mus. 1954.jul. 3 1.

NAGYBÁNYAI NAGY Zoltán

P.I: Kiállítások

Művelt Nép 1955 VI évf. 19 sz. május 8 2 old

Nagy-Bányai Nagy Zoltán festőművész
Kis labdarugó, olajf.
Halászat a Balatonon, olajf.
Bükkaljai szántók, olajf.
Bükkaljai szántó, temp
Csendélet I.temp.
Csendélet II.temp
Csendélet III.temp
Csendélet IV.temp.
Hegyesd, temp.
Öreg házak a Balaton mellett, temp.
Templom a Balaton mellett, temp.
Öreg halász ház, vizf.
Öreg vizi malom, temp.
Nyaraló hajócska, vizf.
Csendélet, vizf.
Magyar Képirók kiállitása, 1941 január

fizettetik.

efelenyomat készitendő.T.Cim köteles

való adásig megőrizni és azokat akkor

ü kivitelben készüljenek.A retusok

3000.-koronánál.

.

építész.

ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK.

BUDAPEST.

vételét elismerem,az abban foglalt

t feltételek mellett.

IFJ. WEINWURM A.
ÉS TÁRSA
VI., Ó-UTCA 6.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Somogyi part, vf.

" " "

Balatoni Társ. 6. kiáll. Uj Szal. 193<. okt.

§ 1.

MDK

Nagy-Bányai Nagy Zoltán

Citadella Kelenföld felől

Dunai részlet az Országházzal

Vajdahunyad vára

Bpvizfpály 1941. Főv.Képtár. Házi példány

1o 1.

MOK

Nagybánjai Nagy Zoltán, festő.

Ujjá épülő B.E.A.C., vízfestm.

Nemz. Szal. Műv. L. – Szinyei Társ. T. tav. kiáll. – 1935.
V. 8–19. – Kat.

nagybányai Nagy Zoltán

1o6 Balatonpart, akv.

1o7 Balatonpart, akv.

Uj Szalon Őszi Kiállitása, 1934. szeptember
Budapest, katalogusa

MDK

n. Nagy Zoltán, festő.

Somogyi part, v. f.

Műterem. – VII. Balatoni Kiáll. Katalog 1935
nov.-dec.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Kapu

Balatonfüredi móló

Balatonfüred

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Uttörőtábor

Dunai gát

Ujpesti kikötő

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Hajógyár, gouache

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz. 196o. nov.

Nagybányai Nagy Zoltán

Hajógyár, gouache

nagybányai Nagy Zoltán

MDK

Kelenföldi határ

Mücsarnok 1938 Őszi tárlat

Nagybányai Nagy Zoltán

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1936 JAN 30.

Nagybányai Nagy Zoltán festőművész kiállítása hétfő este 8 órakor nyílik meg az újpesti Ady Endre művelődési házban.

Nagybànyai Nagy Zoltàn Sestö

Szövegy emliti „Újpest a képzőmüvészetben" c. kiàlliťàsat az Ady Endre Müvelődési Hàzban.

1966. àpr. Müvészet

Nagybányai Nagy Zoltán festő M.D.K.

kiállitása az ujpesti Ady Endre müvelődési házban

Napló

Magyar Nemzet 1966. jan. 30. 10. 1.

MDK

nagybányai Nagy Zoltán

B.J.: Az Uj Szelon őszi tárlata. Képzőművészet
1934. 77. sz. 207.l.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Akvarellel szerepelt a Műcsarnok 1934.évi téli tárlatám.

(m.v.): A Műcsarnok téli tárlata.

Nemzeti Ujság, 1934.Jan.13. 11.lap

Nagybányai Nagy Zoltán MDK

résztvett a Pedagogus Szakszervezet VIII. kongresszusa tiszteletére rendezett kiállitáson.

Péter Imre: Pedagógus művészek kongresszusi seregszemléje.
Köznevelés. 1963. márc. 8.

Nagybányai Nagy Zoltán.

KIállitotta müveit a Nemzeti Szalon 1949-ben

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Nagykállai Nagy Zoltán
festő

M.D.K.

A pedagogus művészek kiállításán
részt vett.

Maksay Károly: Pedagogus művészek kiállítása
Művészet, 1963. július - 37 lap

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Balatoni ösztöndijat kapott

Kiosztották a festőművészek székelyföldi és balatoni ösztöndijait. Reggeli Magyarország 1942. jul. 2o.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Csendélet, vf.

Diófák, vf.

Halódó fa, vf.

lol. Csop. Kiáll. N. Szal. 1949. jan.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Szunyogszigeti cirkusz

Gyár, vf.

Halásztelep, vf.

lol. Csop. kiáll. N. Szal. 1949. jan.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Ujpesti romhid alatt, vf.

Ujpesti Dunapart, vf.

Délutáni napfény, vf.

lol. Csop. kiáll. N. Szal. 1949. jan.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Gyümölcsös, vf.

lol. Csop. kiáll. N.Szal. 1949. jan.

MNK

Nagybányai Nagy Zoltán

Csendélet, vf.

Városszéli ház

lol. Csop. kiáll. N.Szal. 1949. jan.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán

Ujpesti romhid alatt

Magányos ház, of.

Csendélet, of.

lol. Csop. kiáll. N. Szal. 1949. jan.

Nagybányai Nagy Zoltán
festő

K.

továbbítással

1

Szépművészet
1943. jún.

KIÁLLÍTÁSOK

A MŰBARÁT XLIV. kiállításán négy festő művét mutatta be. Kettőjük — Polónyi Elemér és Vrecsics Lajos nagyobb, a másik kettő — Szövényi-Lux Géza és Nagy Zoltán — kisebb gyűjteményükkel szerepelnek. *Szövényi-Lux Géza* finom kis képeiről nem lehet Rudnay hatását letörölni. A szürkék és a tompazöldek poétája Lux Géza, ezekbe a szürke-zöld, halk csöngésű, álomszerűen elmosódott képekbe csak olykor búg bele a fekete szín. Közvetlenül, a szívhez szólnak olykor mesterien egyszerű eszközökkel megalkotott kis képek, köztük a már szinte nem is festett, de az alapra csupán odalehelt „Domb". — *Nagybányai Nagy Zoltánt* — sok más akvarellista társával együtt — az a veszély fenyegeti, hogy fölcseréli az eszközt a céllal: üres, virtuózkodásban találva meg a festés lényegét, a „modernség"-et pedig abban, hogy keverés nélkül, egyenesen a gombról festi a színeket, olyan színeket, melyek a látott tárgy színével csak gyűjtőnévi rokonságban állanak. — *Polónyi Elemért* a természet és az ember monumentális fölépítése érdekli. Falusi házai is mintha óriási meseszerű várak volnának. Mindegyik művén valami érdekes, sejtelmes mesehangulat honol, melyet a zordonan sötét színek, a távoli tűzvészek visszfényeképen ható, komor vörös tónusok, az ijesztően nagylélekzetű, hatalmas ecsetvonások hullatnak a képbe. A „Kunyhók", az éj szakai tűz fényébe mártott, „Tornácos ház", meg a színes tömegek harmóniáját érzékítő „Anyaság tisztelete" ragadtak meg legjobban. — *Szécsényfai Vrecsics Lajos* művei azt a benyomást keltik, hogy a művész kissé korán hagyta abba tanulmányait. Zavartalan örömet talán csak egy szép tájkompozíció („Részlet Locrum szigetéről") szerzett, valamennyi többi művén van kifogásolni való. Álmodernség, hiányos rajzműveltség hatnak zavarólag. Figurálisain ügyes részletek megoldatlan részekkel váltakoznak, „Asszonyok" című képe meg éppen az ellenkezője a tudásnak, nem is „alkotás", csak kínlódás, bár ma ezt sokszor könnyű gazdagon kamatoztatni.

T nem az épitész II Lux Géza..

1943.
cikk 134-l.

1943
135. l.

mára cél
továbbítani

〈Nagybányai Nagy
Zoltán〉
cikke

〈〉 Tojáshímzés
az iskolában.
Rajzoktatás.
1941. II. évf. 4. sz.
31–32. l.
Rajzzel.

A helyes díjtétel alapjául a biztosítottnak az a kora szolgál, mely a biztositás megkötésének idejéhez közelebb áll. **Helyes kor.**

15. §. A biztositási esemény (lejárat, haláleset) bekövetkezését a kedvezményezett a társaságnak haladéktalanul bejelenteni tartozik, felelvén az elmulasztásból eredhető hátrányokért. **A biztositás esedékessége.**

A biztositott személynek a biztositás tartamán belül történő elhalálozásával beszolgáltatandó a kötvény, a beváltott legutóbb esedékes volt dij- és esetleg a kamatnyugta, a halotti anyakönyvi kivonat és a kezelő orvos bizonyitványa, vagy ha a biztositott baleset következtében halt el, a balesetet igazoló hatósági bizonyitvány, továbbá bemutatandó a biztositott kereszt- vagy születési levele, ha ez már korábban nem mutattatott volna be. **Haláleset.**

Ha a felsorolt okmányok rendben levőknek találtattak, s a fennforgó esethez képest kiegészitésre nem szorulnak, a társaság a kedvezményezetti jogosultság felett az utolsó okmány vételétől számitott legkésőbb 1 hónap alatt határoz.

16. §. A biztositott tőke, a törvényes kellékeknek megfelelő nyugta ellenében, a jogosultság megállapitása után azonnal, a társaság igazgatósága által Budapesten, vagy egyik meghatalmazott ügynöke által fizettetik ki, még pedig az esetleges kiegészitő dijon (3. §), a felvett kölcsönön, esetleges kamathátralékon és a törvényes bélyegilletéken kivül minden levonás nélkül. **Kifizetés.**

Ha a biztositott a kötvény szerint kikötött tartamot eléri, a kötvény, utolsó lejárt dij- és esetleg a kamatnyugta és születési bizonyitvány beterjesztése ellen a biztositott tőke fele része kerül kifizetésre, mig a másik feléről egy dijmentes kötvény állittatik ki, melynek összege a biztositottnak bármikor később bekövetkező elhalálozásával válik esedékessé. **Lejárat.**

17. §. Ha az eredeti kötvény elvész, az illető fél tartozik azokat személyes birósága vagy a budapesti kir. törvényszék utján saját költségén megsemmisittetni. Másodlatra vagy a biztositott összeg kifizetésére a fél csak a megsemmisitési eljárás teljes befejezése után támaszthat igényt. **Kötvény elvesztése.**

18. §. Az összes illeték és bélyeg, melyek a biztositási szerződésből folyólag akár a társaság, akár a fél által teljesitendő fizetések után, a fennálló vagy később hozandó törvények és rendeletek értelmében lerovandók, a szerződőt, a kedvezményezettet vagy azok jogutódait terhelik. **Illetékek.**

19. §. Minden per, mely a társaság és a biztositott, szerződő, kedvezményezett vagy más jogositott között a biztositási szerződés teljesitésére nézve **Vitás esetek.**

MDK

NagybányaimNagy Zoltán

Ujpesti hajójavitó, of.

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz.
1961.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

Falu a hegyek között, gouache

tollrajzok

ceruzarajzok

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-teremben.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

Tél, paszt.

Öreg malom, paszt.

Készülődés, paszt.

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

D.C.M., of.

Müteremből, of.

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

Vitorlások, pazt.

A Hanság lecsapolása, paszt.

Dunaparti strand, of.

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

Hajókirándulás, paszt.

Ladikok, "

Agyagbánya, "

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

Nagybányai Nagy Zoltán

Balatonmidék gouache 35×50

II. Országos Akvarell Biennálé
1970 Eger

Nagybányai Nagy Zoltán

-pala-: A fiatal képzőművészen (Nagybányai Nagy Zoltán) – Kábel, 1967. júl. 27.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Irt. 1970. 1.sz. 68-107. l./ 81. l.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

Ujpesti hidépités, szén ~~xxxxxxx~~

Hanság, szén

D.Ç.M. Mészkőbánya, paszt.

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDF

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Dunaparti presszó

Falu

Pihenő hajó

[illegible] kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Falu a Börzsönyben

Bokros Balatonpart

Szigetlakók

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Dunakanyar

Kerekeskut

Kapu előtt

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Dömösi komp

Kocsma előtt

Sárga ház

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

MDK

Nagybányai Nagy Zoltán festő

gouache-ok:

Uszájrakodás

Élet a Dunaparton

Borpince előtt

N.N.Z. kiáll. 1962. nov. Derkovits-terem.

Nagybányai Szigeti Ötvös János, MDK

Gyulafehérvárt dolgozott a XVII. század 40-es éveiben a fejedelem részére. -.-

567.o.

Szász Károly: Adatok a nagybányai képirók, kő- és fafaragók történetéhez.

KelemenEml. 566-576.o.

Nagybecskerek

(Torontál vm.)

Mezőhára

220, 338. l.

Zádor – Rado

Nagybányai Nagy Zoltán

— **Szkalla László** gyógyszerész 1981. augusztus 16-án, Londonban 75 éves korában váratlanul elhunyt. Minden külön értesítés helyett. ×

— **Nagybányai Nagy Zoltán** festőművész, középiskolai tanár, hosszú betegség után elhunyt. Temetése 1981. szeptember 1-én, 14 órakor a Megyeri úti temetőben lesz. ×

Magyar Nemzet 1981. VIII. 30.

Nagybecskerek

Lauka J.

N. Becskerek az alig
multban és a jelenben.

Petrik 1886-1900

Nagybecskerek

Régi vármegyeháza

Tükör. 1941. 44 g. l.

Nagybecskereki Kiss Ernő nyomor

Története

Hegedüs János: A (nagybecskereki Kiss Ernő -) vzo-
vor története

°, K, 113L, Nagybecskerek, 1906.

Nagybecskereki Kiss Ernő-szobor

Hegedüs János:
A Kiss Ernő-szobor története.
8-r, 113 l Nagybecskerek, 1906.

Gent (920)

taurálásra

alázattal

vallásala

házközség

ség szükös

volna köte

tésére.

kedne vég

szágos ala

Nagyméltóságodnak, vagyok

ha

Az egylet választmányának ujjáalakitásánál három nőt is megválasztottak. A felső nép- és polgári iskolákra vonatkozó felügyelet ügyében kimondták, hogy a népiskoláktól elkülönitett iskolaszéket és gondnokságot kivánnak, az utóbbinak hatáskörébe az iskola külső ügyei tartozván, stb. *Krammer* József a polgári leányiskolák továbbfejlesztéséről értekezett, kivánva, hogy állitsanak fel kézi munka tanfolyamot. Ez ügyekben a közoktatási miniszteriumhoz irnak át. Végül a jövő közgyülés helyéül *Miskolczot* tűzték ki.

Kiállitás a műegyetemen. Érdekes kiállitás látható a műegyetemen az intézet szaktárainak gyüjteményeiből, a taneszközökből, az egyes szakosztályok hallgatóinak munkálataiból. A könyvtári teremben van a kiállitás, s az egész nyári szünidő alatt tart. Hetenkint kedden és pénteken tekinthető meg déli 1 óráig, dij nélkül. Nemcsak a szakembereket, hanem a nagy közönséget is érdekelheti a tekhnikai oktatás és tanulmányok haladásának ez érdekes tárlata.

Az országos képzőművészeti tanács elnökévé *Pulszky* Ferencz ujabb három évre kineveztetett.

Az erdélyi közmüvelődési egyesület tagjai közé lépett 200 frtos alapitvánnyal b. *Nopcsa* Ferencz is, a királyné udvarmestere.

MI UJSÁG?

A trónörökös-pár e hó 8-án érkezett meg Brüszszelbe, s a laekeni királyi kastélyban töltött nap után a belga királyi párral Antwerpenbe utaztak, a kiállitás megtekintésére.

József főherczeg két fia, József és László főherczegek, nevelőjük Holdházy apát kiséretében fürdőzésre *Tátrafüredre* érkeztek. Néhány nap alatt Klotild főherczegnő is Tátrafüredre megy leányaival, Mária és Margit főherczegnőkkel.

Jótékony sorsjáték. A *Klotild-szeretetház* és a *Mária-Dorottya-egylet* javára sorsjátékot rendeznek, s az 50 krajczáros sorsjegyeket most bocsátották ki, a közönséghez intézett fölhivással együtt. A *Klotild-szeretetházban* negyven fiu gyermeket ápolnak, olyan gyermekeket, a kiknek nincs szüléjök, csak a nyomor és bűn fogadná őket karjokba. 1877-ben alakult alig 4000 forint tőkével. Ma már vagyona 50,000 forintot tesz, de egy jótékony intézetnek soha sincs elég tőkéje. Elhagyott, nyomorba jutott gyermekeket ment meg minden összeg, melylyel a könyörület gyarapitja. Az egylet elnökei: gróf Andrássy Gyuláné és báró Atzél Béláné. A *Mária-Dorottya-egylet* csak most alakult az elaggott és munkaképtelen tanitónők segélyezésére. Ez az első ilyen czélu egylet. Mind a két egylet József főherczeg családjában találta meg a főpártfogóit: Klotild főherczegnőt és leányát, Mária Dorottyát, mint patronákat. József főherczeg két bájos leánya: *Mária Dorottya* és *Margit* főherczegnők gazdagon kiállitott szép nagy himzett munkát, szalon-párnát készitettek s oda ajándékozták a két egyletnek. Ezek ki fogják sorsolni augusztus 20-ikán a gyönyörü munkát. A sorshuzás a Margit-szigeten lesz. A két fiatal főherczegnő ajándéka nemcsak gyöngéd, hanem a legkedvesebb alakban fejezi ki, hogy saját kézi munkájokkal óhajtanak járulni a jótékony czélhoz. A sorsjegyeket pedig a két egylet *Jókai* fölhivása mellett küldözi szét. E fölhivás, melyet gróf Andrássy Gyuláné és báró Atzél Béláné és Jókai Mór irtak alá, igy szól:

A gyermekek és az aggok esdő keze kér! Az elhagyott árvák szeretetháza s az elaggott tanitónők menháza kér istápolást a hazai közönségtől. A társadalom, midőn a gyermekeket oltalmazza, önmagát védelmezi; midőn a népnevelőket jutalmazza, önmagát koszoruzza meg. Minden megmentett lélek, kit szeretetházaink a nyomor és bün ösvényéről megtéritenek, egy kiszakitott lap a bünügyi krónikából. Minden megnyugasztalt lélek, kinek menházunk agg napjaira vigasztalást nyujt, egy fényes lap nemzetünk mivelődési történetében. Ezek valóban a nemzetnek «alsóháza» és «felsőháza» — a szeretetházak és népiskolák. Ötven krajczárt kér ez a két ház azoktól a hazafiaktól és honleányoktól, kik e kettős czélt megértik. Ha mint társadalmi mivelődésünknek szánt adófizetést kérné is, meg lehetne azt adni. De kérését fényes pályadij emeli magasra. A kisorolásra szánt nyeremény értékét számok ki nem fejezhetik, azt csak szivek érezhetik át. Két őrangyala nemzetünknek, két fejedelmi sarj, József főherczegünk leányai, Mária Dorottya és Margit magyar királyi herczegkisasszonyok sajátkezü himzése a nyereménytárgy. Nem kincs ez; több annál: — ereklye! Olyan ereklye, a mit csak oltárokra téve mutogatnak! szentélylyé válik tőle a ház, a melynek ez tulajdonává leszen! A magasak kézimunkája jő segiteni az alacsonyok inségén. Ez eszme maga is egy drágakő: — «megdicsőitése a munkának.» Nem ajánljuk fölösleges unszolással e felhiváshoz mellékelt gyüjtőivet e dicső nyeremény sorsolásának. Beszél itt maga a czél, a tárgy, az eszme, s sziveknek beszél, a mik megértik. Minden visszaérkező gyüjtőiv, az aláirók neveivel, egy nagy diszkötésü albumba lesz egyesitve, a mit hódolatunk jeléül a jótevő főherczegnőknek fogunk által adni. Egy aranykönyve már van nemzetünknek, melyben a «nemesen szülöttek» nevei vannak beirva; ez lesz a második aranykönyv, melyben a «nemesen érző szivek» lesznek felsorolva.... Reméljük, hogy nagy könyv lesz belőle!

Jókai kéziratai. Jókai Mór a «Nemzet» egyik közelebbi számában következő sorokat tette közzé:

«Légió a száma azoknak, a kik tőlem kéziratot kérnek autografon gyüjteményük számára. Van belőle elég, szivesen is adom; de nem ingyen. A ki a «Nemzet» szerkesztőségéhez, az «*erdélyi közmüvelődési egylet*» javára, bármely összeget beküld (mely azonban két forintnál kevesebb nem lehet) kap érte egy nevem fölülirásával ellátott egész lapot kézirataimból. A beküldött pénzek nyilvánosan nyugtáztatnak s havonkint az erdélyi közmüvelődési egylethez beküldetnek. Teljes tisztelettel *Jókai Mór*.

Hugo Victor veje, *Lockroy* Ede, a magyar irók és müvészek társaságának elnökéhez intézett levélben a társaság részéről Hugo Victor elhunyta alkalmával a családnak küldött részvétnyilatkozatra következőleg válaszolt:

«Uram! Engedje meg, hogy Hugo Victor családja nevében köszönetet mondjak önnek és barátainak a részvét ama kifejezéseért, melylyel a nagynevü halott emlékét megtisztelni szivesek voltak. Igazuk van önöknek, midőn azt állitják, hogy az önök hazája az ő hazája is volt és remélem, hogy az az ohaj, melynek ő kifejezést adott: hogy minden szabad nemzetet megbonthatatlan kötelék füzzön egymáshoz, nemsokára teljesülni fog. Fogadják változhatatlan barátságom kifejezését. *Lockroy* Ede, Páris képviselője.»

Hugo Viktor szobra. A franczia nemzet körében nagy mozgalom indult meg a Hugo Viktornak emelendő monumentális szobor érdekében. Az e czélból megalakult bizottság Franciaország legkiválóbb férfiait foglalja magában s a mozgalom élén a franczia parlament és a kormány elnöke és tagjai, a legfőbb hatóságok fejei, az irói és müvészi világ képviselői állanak. A szükebb körü végrehajtó bizottság elnökei: Schoelcher Viktor szenátor és Paul Meurice; alelnökei: Emile Agier, Leon Bonnat, Anatole de la Forge, Auguste Vitu. E végrehajtó bizottság a franczia lapokhoz köriratot intézett, melyben azokat Hugo Viktor nagy emlékének szoborral is megörökösitése czéljából a terv lelkes felkarolására kéri.

Hazánk tanügyi haladásáról tartott előadást Salomon Ottó nagy tekintélyü svéd tanár, ki nem régiben Budapesten járt. Görliczban, a tanügyi kongresszuson tartotta az előadást. Értekezését a brémai nagyon elterjedt «Nord-West» czimü lapban is kiadta. Kimeritőleg s nagy méltánylással szól nevelésügyi, iparoktatási intézményeinkről. Igérte, hogy tapasztalatairól még bővebben is fog szólani, kiemeli Trefort miniszter érdemeit s felhivta a kongresszus figyelmét Magyarországra és intézményeire, mint a melyek a külföldre is nagyon tanulságosak.

Hadtörténelmi tanulmányok czéljából a vezérkar főnöke pár héttel ezelőtt Gömöry Gusztáv és Spigl Frigyes századosokat a magyar országos levéltár dúsgazdag gyüjteményeinek átkutatására rendelte ki. A kiküldöttek, noha csak pár hetet töltöttek Budapesten, s leginkább II. Rákóczi Ferencz idejével foglalkoztak, rendkivül sok becses anyagot találtak. Atkutatták Rákóczi és Bercsényi rendeleteit alvezéreikhez; Löffelholz tábornok iratait, az e korbeli nagyérdekü katonai minutakönyveket, Andrássy és Esterházy kurucz tábornokok leveleit, I. Lipót király levelezését a pápával, Nagy Frigyes levelezését a lengyel királylyal, s sok más fontos okiratot, melyek első sorban a vezérkar nagy kiadványában, a Szavojai Jenő herczeg hadjáratait előadó és eddig már valami tiz kötetre terjedő müvében fognak értékesittetni.

Állandó szinház Deésen. A Deésen épitendő szolnok-doboka-megyei magyar nemzeti állandó szinház alapkövét a szokásos ünnepélyességek megtartása mellett e hó 8-ikán délután 3 órakor tették le. Este az ideiglenes szinházban disz-előadás volt, melyet nagy társas vacsora követett.

Horvát irók mauzoleuma. Zágrábban az őszszel üli meg a délszláv tudományos akadémia a horvát irodalom ujjászületésének félszázados ünnepét. A jubileum rendező bizottsága alhatározta, hogy a horvát nemzetnek az utóbbi félszázad alatt elhalt hires irói és művészei emlékére mauzoleumot állit. Arról van szó, hogy ezen kiváló emberek csontjai a zágrábi központi temetőbe hordassanak s ott közös sirban takarittassanak el. Zágráb város hatósága a mauzoleumra 12,000 frtot szavazott meg.

Oroszlán-fókát hoztak az állatkertbe, mely a ritkaságok közé tartozik. Alig pár éve, hogy az első példány a londoni aquariumba került s jelenleg a kontinensen csupán Amsterdamban, Berlinben és Budapesten van egy-egy. Részben nagy áruk miatt nincsenek jobban elterjedve. Az itteni 1200 forintba került. Egészen uj nagy bassint épittetett részére az igazgatóság, teraszszal és lépcsőkkel. Különösen etetése, a mely délután 6 órakor történik, nyujt szokatlan látványt. Ellenkezőleg a közönséges fókával, rendkivül virgoncz, mulatságos állat, a halért felkuszik lépcsőkön a terraszra s onnét ugrál le a vizbe dobott halak után s nagy hullámokat verve, ügyes manőverekkel fogdossa el őket.

Egy eltünt vár föltalált maradványai. *A nagybecskereki vár*, mely hazánk déli véghatárán már a XV. században fontos szerepet játszott, de a karloviczi béke következtében, mintegy 182 évvel ezelőtt, földig leromboltatott, mindekkoráig ugyszólván nyom nélkül elveszett volt. A közelebbi napokban azonban ismét napfényre került. A Nagy-Becskereken most épülő uj megyeház alapásatási munkálatainál ráakadtak egy három falrészletből álló jókora rom maradványára másfél méter mélységben. A falak környékéről tömérdek emberi csontot, nagymennyiségü vas- és pénzdarabot, különféle korbeli magyar és török patkókat, sarkantyukat, kardokat és egészen megszenesedett buza- és köles-szemeket emeltek ki. Nevezetesebbek eleleteknél az őskori tárgyak, agancs-, bronzeszközök, hálósulyok és áldozati agyagtömbök, melyek szintén a vár környékén, de valamivel mélyebb ősi földrétegekből kerültek elő. A talált összes régiségekre a megye alispánja, Tallián Béla ügyel.

Utazás Európában veloczipéden. A budapesti veloczipéd-klub egyik tagja, Kaszás István, körutra indult e hó 5-én Európába. Két hónapot szánt ez utra. Terve szerint Bécs, Lincz, Szalczburg, München, Stuttgart és Strassburgon át 20-án érkezik Párisba. Innen Doverbe indul s 31-én hajóra ülve, aug. 3-án Londonba ér. Innen 10-én folytatja utját veloczipéden Linn kikötővárosig, honnan ismét hajón utazik Hamburgba. Hamburgból 20-án indul és 22-én érkezik Berlinbe. Innen 26-án indul el és Boroszló, Krakkó, Kassa, Gyöngyös városokon át aug. végén érkezik meg Budapestre.

A «**Világkrónika**» képes heti közlöny juniusi számaiban kezdtük meg *Verne* Gyula «*A lángban álló Szigettenger*» czimü legujabb regényének közlését, melynek tárgya a *görög szabadságharcz* idejéből van véve. Ezen számos képpel illusztrált, érdekes regény magyar forditásának *kizárólagos* jogát e lap szerezte meg.

A «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» azon előfizetőinek, kik a «Világkrónikát» csak f. évi julius hó elejétől kezdve rendelik meg, alulirott kiadóhivatal — az illető t. előfizető kivánatára — a «*Világkrónika*» juniusi számait, melyek e regény kezdetét tartalmazzák, dijtalanul megküldi.

«*Világkrónika*» előfizetési ára félévre (julius—deczember) *1 frt.*

A Vasarnapi Ujság és Politikai Ujdonságok
kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.)

A «Jogtudományi Közlöny» julius 10-iki száma (28-ik) a következő tartalommal jelent meg:

Országos ügyvédgyülés. *Hlatky Endre* nagyváradi ügyvédtől. — Válasz dr. *Kovács Gyula* kir. táblai pótbirónak a házassági elválás joga czimü munka felett a «Magyar Igazságügy» f. évi juniusi füzetében közölt birálatára. *Sztehlo Kornél* budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: (Aemilius Papinianus pályája és művei. Irta *Vécsey Tamás.*) Dr. *Schwarz Gusztáv* egyetemi magántanártól. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi rendelet 92. és az 1881. LX. tczikk 228. §-a. Dr. *Imling Konrád* kir. táblai birótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási biróság elvi jelentőségü határozatai. — Ügyvédi segélyalap. Dr. *Králik Lajos* budapesti ügyvédtől. — Kivonat a «Budapesti Közlönyből»-ből.

— **«Fonciére» pesti biztositó intézet.** Az országos kiállitáson a pénzintézetek pavillonjában grafikus táblázatok láthatók, melyek a *Fonciére*

pesti biztositó intézet fejlődését és felvirágzását teszik szemlélhetővé. E folytonosan fejlődő intézet 1864-ben «Pesti biztositó intézet» czég alatt keletkezett, s mint ilyen 1879-ig működött, a midőn a Fonciére általános biztositó társasággal egyesülvén, mostani czégjét vette fel s ez időtől fogva teljesen befizetett három millió forinttal folytatta működését. Ez intézet mindjárt kezdetben széles körökben megnyerte a közönség bizalmát, bizonyitja ezt az eredmény, melyet az *első*, csak hét hónapra terjedő *üzleti évről* felmutathatott; bevett ugyanis tüzkárbiztositási dijak fejében 378,096 forintot, jégkárbiztositási dijak fejében 85.040 frtot, szállitmánybiztositási dijak fejében 74.250 frtot; ugyanebben a rövid üzleti évben kifizetett az intézet tüzkárért 115,261 frtot, jégkárért 95.580 frtot, szállitási kárért 11.661 frtot. Mennyire haladt két évtizedes működése alatt, mutatja mult évi állása. 1884-ben ugyanis következő összegeket vett be: tűzkárbiztositásért 2.705,433 forintot, jégkárbiztositásért 532,788 frtot, szállitmányok biztositásáért 318,818 forintot — kifizetett pedig tűzkárért 1.601,230 forintot, jégkárért 320,039 forintot, szállitási károkért 226,026 frtot; ugy hogy mult évi összes dijbevételei 3.557,070 frtra. az általa kifizetett kármegtérítések pedig 2.152,245 forintra rugtak. — Ezek az összegek annál figyelemreméltóbbak, mert az életbiztositási osztály eredményét nem foglalják magukban. Életbiztositással az intézet csak 16 év óta foglalkozik. Az üzletnek a biztositás ezen ágára való kiterjesztése *Schön* Vilmos vezérigazgató érdeme, a ki az intézet ügyeit kitünő szakértelemmel vezeti. Az általa életbeléptete t életbiztositási osztály 1869-ben, tehát már egy évi működés után 3375 kötvényt mutatott föl 3 millió 582,313 forint biztositási összeggel. Az életbiztositási kötvények száma tavaI, tehát 16 év mulva, a fönt kimutatott számról 8389-re emelkedett s a biztositási összeg 13.496,527 frtra rugott. — A folytonos fejlődés a szervezet kiterjesztését is szükségessé tette, ugy hogy a Foncière pesti biztositó intézetnek jelenleg Magyarországban 3 vezér-, 29 fő- és 2570 kerületi ügynöksége van. Ausztriában 4 vezér-, 24 fő- és 2698 kerületi ügynöksége van. Működése azonkivül Szerbiára is kiterjed, a hol szintén számos ügynökséget állitott fel. Fennállása óta az intézet 35·6 millió forintot fizetett ki feleinek és pedig 34·3 millió forintot elemi csapásokért és 1·3 millió forintot életbiztositásokért.

HALÁLOZÁSOK.

Erdélyi Indali Péter, a jeles pedagog és tanár, mint egy kolozsvári távirat tudatja, meghalt e hó 8-án, szélhüdés következtében. Hirnevét pedagogiai módszere már régen megállapitotta. Különösen a kisebb gyermekek oktatásában tünt ki. Iskolák számára irt könyvei közül rendkivüli elterjedést nyert az «Egészen uj szerkezetű ABC, vagyis vezérkönyv az olvasni tanitásban és tanulásban», mely először 1854-ben Pesten jelent meg. Alig van nálunk könyv, melyet oly sokszor kellett volna kinyomatni, mint ezt. Ugyane műve szellemében «Fali olvasó táblákat» is adott ki, majd pedig «Olvasó könyv» jelent meg tőle gymnáziumok számára. A hazai, főkép kolozsvári iskolaügy egyik legjelesebb férfiát vesztette el benne.

Tamássy Károly, gyógyszerész, Debreczen város nagyérdemü polgára meghalt 78 éves korában. A közügyek egyik legtevékenyebb férfia volt. A szabadságharcz idején mint a debreczeni nemzetőrség századosa, 1849. junius 30-án ő mentette meg a fogoly osztrák tiszteket a felzendült nép elől, mely már megkezdte a mészárlást. Ezért később ő felsége ki is tüntette. Mint a természeti tudományok nagy kedvelője és mint szenvedélyes kertész, nagy érdemeket szerzett; 400 faj almát és körtét irt le. Hatvan hazai fajnál többet ismert föl és határozott meg; 25 évig működött mint a debreczeni meteorologiai állomás vezetője. A debreczeni kertész-egyesületnek számos éven át buzgó igazgatója volt. Ő szervezte a debreczeni gyógyszerész-testületet, mely «debreczen-biharmegyei»-vé alakult át, s melynek ő volt elnöke; részt vett a magyar országos gyógyszerész-egyesület működésében is, melynek egyik igazgatója volt. Mindezek mellett irodalmi érdemei is vannak: «Adalékok a vegytan történelméről,» «A gyógyszerészet története» művei nyomtatásban is megjelentek.

Báró Wodiáner Móricz, a monarkhia egyik legtekintélyesebb bankárja, a magyar főrendiház tagja, báró Wodiáner Albert országgyülési képviselő édesatyja, meghalt e hó 8-án Badenben. Elnöke volt a bécsi börzének, az osztrák magyar vasuti társaságnak, a duna-gőzhajózási társaságnak, legbefolyásosb tagja az osztrák-magyar banknak, egyik főtagja a Rothschild-konzorczium bankár-csoportjának. 1810-ban született Budapesten, hol atyja tekintélyes kereskedő volt. Ezzel a vagyonnal kezdte meg Wodiáner Móricz pénzügyi műveleteit. Ő és Sina adtak pénzt a lánczhid fölépitésére is. Az ötvenes években Bécsben alapitott bankházat, s nemsokára irányadó lett minden pénzügyi műveletben, mely Bécsben történt. Nagy szerep jutott neki a a magyar állami hitelmüveleteknél is. Számos szolgálataiért sok kitüntetés érte. Az osztrák urakháza tagjául is ki akarták nevezni, de nem fogadta el. 1874-ben magyar báró lett, s a főrendiház tagja. Nagy birtokai vannak Komjáthon, Szandán, továbbá nagy háza Budapesten, Szegeden. Holttestét a szandai családi sirboltban helyezik el. Három gyermeke maradt: b. Wodianer Albert, továbbá gr. Nemes Jánosné és gróf Ferryné. Vagyonát némelyek 30, mások tiz millióra teszik. Jótékony czélokra 20—25,000 frtot hagyott Bécs és Budapest városoknak. Ez összegek hová forditásáról az örökösök határoznak. Temetése e hó 11-én lesz Badenben, s holttestét Magyarországba hozzák.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Gr. Esterházy Pál, fraknói örökös gróf, galanthai báró, gr. Esterházy Miklós Ferencz legidősb fia, 52 éves korában, hosszas szenvedés után, Tatán, s a veszprémmegyei Ganán levő családi sirboltba temették el. — Kovács János, pénzügyminiszteri nyug. miniszteri tanácsos, volt budai pénzügyi igazgató, 58 éves korában Budapesten. — Czobel Károly, Losoncz város volt kapitánya, az önkénytes tűzoltók parancsnoka, népszerű férfiu, kit április végén egy tűzvész alkalmával véletlenül meglőttek, s mivel a golyót nem tudták karjából kivenni, a sok szenvedés következtében önkezűleg vetett véget életének Salgó-Tarjánban, hol épen orvosi műtétet hajtottak végre rajta, de eredménytelenül. — Manderla Benevent, irgalmas-rendi nyugalmazott szerzetes, 78 éves korában, Pozsonyban. — Fügedy Mátyás, plebános a szlavonországi Vilyevón, ki részt vett a szabadságharczban is, s hazafias érzelmeit mindvégig megőrizte, 52 éves korában. Dr. Korněli Mátyás, derék orvos, 78 éves korában, Ocsödön, s nagyszámu család gyászolja. — Jelenik-Almássy István kir. tanácsos, volt országgyülési képviselő, Sárosmegye bizottságának tagja, 72 éves korában. — Harmathy Béla, Rimaszombat városának nyug. főjegyzője, 50 éves korában, Budapesten. — Dr. Wisinger Károly, Ujvidék város kórházi orvosa, 55 éves korában. — Kurutz József, hg. Esterházy nyug. főszámvevője 80 éves korában Sopronban; ugyanott temették el nagy részvét közt Szilvássy Ödön végzett gazdászt és állatorvost, ki utazás közben, a karinthiai Millstatban hunyt el, 23 éves korában. — Marczell Sándor, gr. Esterházy Ilona urodalmainak igazgatója, 70 éves korában, Pozsonyban. — Eössy Imre kővágóörsi földbirtokos, 71 éves korában. — Püspöki Bertalan birtokos, 51 éves korában, Sarkadon. — Andrássy Lajos, hadseregbeli nyug. hadnagy, 57 éves korában, Győrött. — Vukov István ügyvéd, 83 éves korában, Nagy-Becskereken. — Ágoston Elek, a pestvidéki törvényszék elnöke, Kis-Tétényben. — Horváth Gedeon, a szabadságharczban honvéd, 72 éves korában, Temesvártt. — Dorczin Gáspár, gr. Kottek Ottó és Rezső nyug. udvarbirája, 86 éves korában, Pozsonyban. — Szeitz József, tekintélyes polgár Kismartonban. — Prohojcsevits János, plebános és czimzetes prépost, 72 éves korában, Szabadkán. — Dulovits Ernő ügyvéd, egy izben országgyülési képviselő, 55 éves korában.—Kun Gyula, ügyvéd, 59 éves korában, Kecskeméten. — Plachy Gábor, m. kir. jószágigazgatósági irodatiszt, 67 éves korában, Aradon. — Angyal Antal ügyvéd, Kőszegen. — Ulrik László, városi adóellenőr, 28 éves korában, Félegyházán.

Szinnyei-Merse Viktorné szül. Péchy Mária, 49 éves korában, a sárosmegyei Szinnyén. — Özv. Láng Antalné szül. Beiner Erzsébet, 85 éves korában, Esztergomban. — Özv. Okrutszky Károlyné szül. Antony Mária, 70 éves korában, Eperjesen. — László Györgyné szül. Csorba Krisztina, 81 éves korában, Uj-Kécskén. — Müller Róbertné szül. Czibur Etelka, 33 éves korában, Puszta-Vacson. — Dr. Elbel Károlyné szül. Horváth Ilona, honvédezredorvos neje, 32 éves korában, Nagy-Károlyban. — Polákovics Mátyásné szül. Fürst Johanna, egykori árvaszéki ülnök özvegye, Zomborban. — Zmeskál Ara, Gellén László leánya, 16 éves korában, Nagy-Daróczon. — Jagasics Janka, Jagasics Kálmán kataszteri igazgató 17 éves leánya, Szombathelyen. — Kormos Éva, Szaplonczay Miklós, Máramarosmegye főjegyzőjének sógornője, Veresmarton. — Gál Anna, Gál Jánosnak, gróf Andrássy Manó urodalmi igazgatójának 20 éves leánya, ki Ungvártt hunyt el, hol beteg nővére látogatásán volt, s honnan holttestét Rozsnyóra szállitották s a legnagyobb részvét közt temették el. — Nagy Erzsébet, Nagy Bélának 15 éves leánya, Kolozsvártt. — Özv. Báthory Jánosné szül. Joó Julianna, 66 éves korában, Keresztesen. — Szalay Gyuláné szül. Bohár Laura, 32 éves korában, Székes-Fehérvártt.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Egy himnusz a 112 elvérzett közül. Már hogy ne vérzett volna el, a többivel együtt, mikor semmit mondó üres frázisnál egyéb nincs benne; s még csak énekelhetőség sincs!

Egy a sok közül. Elég csinos kis dal; ha csak lehet sort keritünk rá, már csak buzditásul is.

Kun. Hát biz ez nem közölhető. Nem csak hogy czimének meg nem felel, mert hogy lehetne *dal*-nak elfogadni oly költeményt, melyben leiró-, tan- s románczos elemek egyesülnek; de nagyobb baja, hogy nem birta meg tárgyát s a feldolgozásban a gondolat részekre szakadt s alaktalanul szállott el.

Süvölt a fergeteg. Néhány elég jól sikerült strófa van benne, a közepe táján, a hol a maga küzdelmeit s tehetetlen vergődését festi, néhol gyermekes vonásokkal vegyitve ugyan, de egészben nem erőtlenül. A költemény kompozicziója azonban nagyon gyönge. Jó uton van, de még távol a czéltól.

N. K. (M. I. népköltő.) Szellemtelen ponyvairodalmat nem közvetitünk.

SAKKJÁTÉK.

1338. számu feladvány. Berger J.-től.

Sötét.

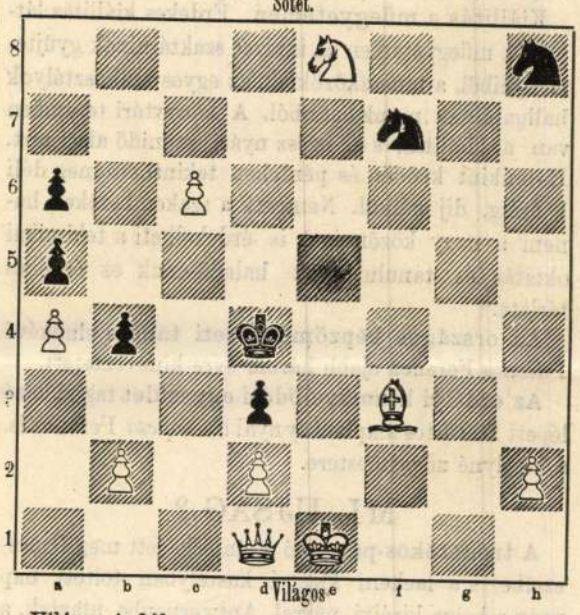

Világos indúl s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1333. sz. feladvány megfejtése

Hume G.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Bb7—b8 --- --- ---	Bg5—c5 (a)
2. Bb8—a8 --- ---	t. sz.
3. Ba8—a6 v. Bb3—b5 matt.	
a.	
1. --- --- --- --- ---	Bg5—g8 (b)
2. Bb3—b5 † --- ---	a6—b5:
3. b2—b4 matt.	
b.	
1. --- --- --- --- ---	g4—g3
2. Bb3—g3: --- ---	t. sz.
3. Bg3—g5 v. b2—b4 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. Andorfi S., Kovács J. — *Az Erkel-sakktársaság nevében:* Exner Kornél. — *Macsolán:* Varga József. — *Tarnóczon:* Németh Péter. — *Hód-Sz.-Pálon:* Kesztenbaum B. — *A pesti sakk-kör.*

HETI NAPTÁR. Julius hó.

Nap		Katholikus és protestans		Görög-Orosz	Izraelita
12	V	D 7 Gualb. János	D 6 Henrik	30 F 7 12 apos.	29
13	H	Jenő pk. vt.	Margit	1 Julius	1 Ab. R-C.
14	K	Bonaventur. ea.	Bonaventura	2 B. Assz. me.	2
15	S	Apostolok oszl.	Apostolok oszl.	3 Jáczint vt.	3 Eszter
16	C	Karmelh. B. A.	Rúth	4 Krét. András	4
17	P	Elek hitv.	Elek	5 Márta özv.	5 Éva
18	S	Kamil hv.	Jenő	6 N. Szizoesz	6 Sab. D.

Holdváltozásai: ☽ Holdtölte 27-én 3 óra 39 pk. reggel.

Tartalom.

Szöveg: A történeti kongresszusról. — A kereszt súlya alatt. (Költemény.) — Naszr-Eddin adomái. Közli Thúry J. — A házi iparcsarnok. Hunyadmegyei román szoba. — Homokból font kötelek. Angol regény. Irta Francillon R. E. — A porczellángyártás története és a porczellán- és majolika-kiállitás. — Egyveleg. — Az országos kiállitás műcsarnokából. — Magyar dalcsarnok. — Népdalok Párisban. — Az országos kiállitásról. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Képek: Báró Kemény Gábor közl. miniszter, a magyar történelmi társulat másodelnöke. — Ipolyi Arnold beszterczebányai püspök, a magyar történelmi társulat elnöke. — Szilágyi Sándor, a történelmi társulat és a kongresszus titkára. — Az országos kiállitásból: 1. Hunyadmegyei román szoba a házi ipar csarnokában. 2. Fischer I. porczellán- és majolikapavillonja az iparcsarnokban. — A képzőművészeti csoport képes tárgymutatójából. 1. A tavasz. Liczenmayer Sándortól. 2. Az első magyar ált. biztositó társulat alakuló ülése. (Részlet.) Benczur Gyulától. — 3. A gyik. Vágó Páltól. 4. Részlet a Tátrából. Telepy Károlytól. 5. Az operaház mennyezetének vázlata: Az Olympus. Lotz Károlytól. 6. Az elsőszülött. Horovitz Lipóttól. 7. Hulló csillagok. Zichy Mihálytól. 8. Extra paszszió. Roskovics Ignácztól. — Homokból font kötelek.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklos.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Színes és fekete selyem Grenadines, méterje 95 kr., egész frt 8.70 (10 különb. minős.) szállittatnak egyes öltönyökre valamint egész végben bérmentesen a házba **Henneberg G.** (kir. udv. szállitó) selyemgyári raktára által, **Zürichben.** Minták postafordultával. Leveldij a Svájczba 10 kr.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Római emlék, of.

Magy. Művészetért kiáll. v. Műcs. 1940. febr.

11. l.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László festőm.

Magyarország a képzőművészetben, N.Szal.kiáll.

Spectator: Képzőművészet. Epesti Szemle, 1940.

ápr.szám, 74-80 l.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László festő

Spectator: Képzőművészet. Bpesti Szemle, 1940, évpr.sz. 74-80 l.

M.D.K.

Nagyboroszlói Bartha László

Bordy Bella portréját festi.
Fényképfelvétel a müvészről, modelljéről és a készülő képről.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1941. jan.17-23.
IV. évf. 3. sz.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Kapálók, of.

Horthy jub. kiáll. Mücs. 1939. dec. 26.1.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Őszi reggel, of,

Horthy jub. kiáll. Mlcs. 1939. dec.

26.1.

Nagyborosnyoi Bartha László

festö.

lásd Bartha László alatt

Katol.Szemle.1941.182-84.l.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Menekülés Egyiptomba

V.Nemz. Képzőm. kiáll. 1939. Kassa 12 l.

MOK

Nagyborosnyai Bartha László, festő.

Őszi fények, of.
Balatoni táj. "

Nemz. Szal-Mův. E-Szinyei Társ. X. tar. kiáll. - 1935
V. 8-19. - Kat.

Nagyboroszyói
Bartha László
festő
Okuninkiáll. 1943

Késő önzel, olajf.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Késő ősszel, olaj

Állami vásárlások. Szépmüvészet, 1942. 148 l.

Nagybocskayi
Bartha László

Az elsö hó, olaj.

Müvészeti hetek
Kolozsvár 1942

97. l.

Nagyborosnyai Bartha

László

Őszi fenyék, olaj.
Balatoni táj, olaj.

X. Tavaszi Salon
1935.

EISLER ALADÁR
NEMZETKÖZI SZÁLLITMÁNYOZÁSI ÉS RAKTÁRHÁZ VÁLLALAT
BUDAPEST, V., JÓZSEF-TÉR 9.

Nagyságos

Farkas Ferenc urnak,

Müemlékek Országos Bizottsága

Budapest.

Kinizsy utca

Nagyborosnyói várhegy

Háromszék

l.

Gaali I. 290. l.

162. Nagybisztra, g. k. fatemplom.

1747. „Ecclesia lignea ruinae proxima." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „. . . cum Eccl. Lig. ad S. Michaëlem Archang." (Schem. Munk. p. 55.)

1908. még fennáll. (Schem. Munk. p. 111.)

Lásd még: Akad. Arch. Biz. rajza Lehoczkytól (1870); Lehoczky IIIb. p. 163.; Gerecze p. 90.; Zaloziecky p. 82. ábrák 112, 113.

(Bereg m.)

Domfaép

Stephen was the incarnation of the closest union of Hungarian spirit with the Christian culture of Rome and it was this system which pervaded our great statesmen and reformers — from St. Stephen down to Stephen Széchenyi — who all worked in one direction, namely that Hungary, without sacrificing her racial originality, should adopt Occidental forms of life.

As early as in the time of king St. László, the letters written by Pope Gregory VII. prove that the metropolis of Christian Roman culture considered Hungary as an advanced bulwark of European culture and spirit. The sword of king St. László was one of the first to protect Europe from the invasion by the Cumanians and Pechenegs. This King, by extending the frontiers of his empire almost to the seashore, created an immediate connection with the emporium of mediaevel civilisation, the Popal Rome.

The figure of St. László is characteristic for the Christian Magyar knight of that time. He was the first Hungarian champion, a worthy match of Geoffrey of Bouillon or Tancred and who had been elected by the contemsplendide meteore sul cielo del continente accompagnati dalla luce e dalla magnificenza della gloria.

The house where King Matthias was born in Kolozsvár. Now belonging to Roumania. — La casa ove nacque Mattia Hunyady a Kolozsvár. (In territorio annesso alla Romania). — Hunyadi Mátyás király szülőháza Kolozsvárott. (Romániához csatolt területen).

UOMINI DI STATO E CAPI DI ESERCITO.

Santo Stefano, il fondatore della monarchia ungherese cristiana, costruì di pietre asiatiche il bastione monumentale che si oppose alle tempeste di

A XVI. century sgrafitto painting of János Hunyadi on the wall of the arcades in Nagybittse. (Sec. XVI.) — Grafitto con ritratto di Giovanni Hunyadi sul muro del castello di Nagybittse. Secolo XVI. (Attualmente in territorio czecoslovacco). — Sgrafitto festmény Hunyadi Jánosról a nagybittsei várkas ély árkádfalán (XVI. század). — Csehországhoz csatolt területen).

sajátítsa magának a nyugateurópai életformákat.

Szent László királyunk idejében már VII. Gergely pápa levelei bizonyítják, hogy a keresztény római civilizáció úgy tekintette Magyarországot, mint az európai kultúrszellem keleti végvárát. Szent László szablyája már kún és bessenyő beözönlések ellen oltalmazta Európát s azzal a ténnyel, hogy birodalmának határát csaknem a tengerpartig terjesztette ki, közvetlen összeköttetést talált a középkori civilizáció fókuszával, a pápai Rómával. Szent Lászlót a maga egyénisége szerint elsőízben érte az a megtiszteltetés, hogy keresztény hadat vezessen a Szentföld visszafoglalására.

Hogy a magyar nemzet teljes tudatossággal és hivatottsággal teljesítette a Nyugat védelmének gyakran erejét meghaladó feladatát, azt a kereszténység egyik legnagyobb géniuszának s a magyar katonai szellem legtündöklőbb képviselőjének, Hunyadi Jánosnak fegyvertényei bizonyítják. Hunyadi nagy katona volt, keresztény hős, előrelátó államférfi, aki mindenkinél tisztábban látta a török veszedelemnek a nyugati civilizációra zúduló árnyékát s aki sokszor magárahagyatva, a feudális oligarchiától elárulva, királya által cserbenhagyva, magyar és pápai keresztesek által támogatva, utasította vissza Nándorfehérvár falai alatt a török legnagyobb vállalkozásainak egyikét 1456-ban. A déli harangszó világszerte a magyarság e nagy katonájának örökkévaló dicsőségét hirdeti. Nagy támadó- és védőháborúi legalább ötven esztendőnyi nyugalmat biztosítottak Magyarország déli végeinek, úgy, hogy fia, Mátyás, akit a renaissance történetírása Corvinusnak nevezett, a magyar faj politikai és műve-

Milegyhalál

HUNGARY'S CONTRIBUTION TO THE WORLD'S CIVILIZATION

CHE COSA HA DATO L'UNGHERIA ALLA CULTURA

MIT ADOTT MAGYARORSZÁG A VILÁGKULTURÁNAK

In spite of the terrible sufferings of the Hungarian nation, inflicted upon it during a thousand years, the Magyars always tried do develop those qualities of their culture which are represented by the Hungarians in the great symphony of the peoples. From time to time when the noise of the battles stopped the genius of Hungarian policy and education recorded the names of many great men in the history of Hungarian civilisation and who contributed to the development of the civilisation of the world. Many of these geniuses had to undergo the tragical fate of the members of a small nation, not being able to acquire an influence on universal progress in a way worthy of themselves. What might have easily been obtained by sons of a powerful and great nation, was barred for them by a succession of hardships. And yet there were many who left their country and shone on the sky of Europe like brillint comets, followed by glory and fame.

STATESMEN AND WARRIORS.

Saint Stephen, the founder of the Hungarian Christian Monarchy, built up of Asiatic stones the monumental bastion which stood firm against the vicissitudes of ten centuries and which, on the most exposed corner of Occidental culture, assured the free development of European civilisation. It was the Christian Monarchy of St. Stephen which established the principle that the Magyars should stand up against the invasions of their very kinsmen coming from Asia and form a wall consisting both, of their political and military organisation, against which the tide of Mongol, Tartar, Turkish and Sarmathian onslaughts broke. This wall has been attacked the more furiously as the invaders knew well its being put up by their own kinsmen, the Magyars, whom they endeavoured to wipe out.

The system inaugurated by St.

La nazione ungherese, anche in mezzo alle terribili prove cui fu sottoposta nel corso della sua storia, da un millennio a questa parte ha sempre cercato di far fiorire quei grandi valori culturali, che sono rappresentati dalla razza ungherese nella grande sinfonia dei popoli. Di quando in quando, nei periodi in cui si acquetava il rumor delle armi, il genio politico e culturale degli ungheresi con meravigliose creazioni ha eternato il suo diritto di cittadinanza nella storia della civiltà europea ed ha dato alla cultura del mondo tutta una serie di grandi uomini e di grandi spiriti. Molti tra codesti geniali rappresentanti della nostra razza sentirono tragicamente il destino eterno dei figli delle piccole nazioni, non poterono avere sul progresso europeo quell' influenza cui erano predestinati dalla loro capacità, ma molti di essi ebbero il coraggio di sorpassare le frontiere del paese e corsero la loro carriera come

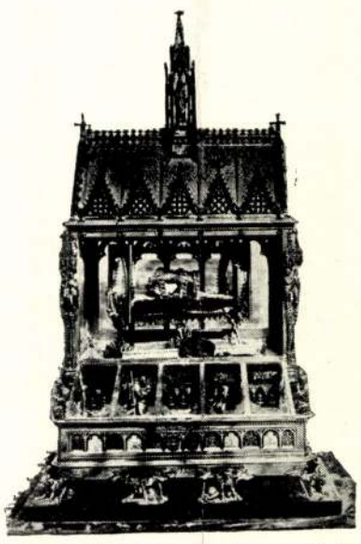

The mummified right hand of King St. Stephen. According to the ancient custom this relic is carried, on August 20, in a solemn procession through the streets of the city. — La mano destra di Re Santo Stefano. La reliquia viene portata in processione tutti gli anni il 20 agosto per le vie delle capitale seguendo un' antichissima usanza. — Szent István király jobbkeze. Az ereklyét minden évben augusztus 20-án ősi szokás szerint körmenetben viszik körül a magyar fővárosban.

A magyar nemzet történetének szörnyű megpróbáltatásai közepette is ezer esztendő óta mindig igyekezett kivirágoztatni azokat a nagy kulturális értékeket is, amelyeket a magyar faj jelent a népek nagy szimfóniájában. Időnként, ha elhalkult a csatazaj, a magyarság politikai és művelődési géniusza csodálatos fellángolásokkal örökítette meg polgárjogát az európai civilizáció történetében a világ kultúrájának egész sorát adta a nagy embereknek és nagy szellemeknek. Sokan ezek közül a zseniális nagy emberek közül tragikusan érezték a kis nemzetek fiainak örök végzetét, nem tudtak hatással lenni az európai haladásra oly mértékben, amint arra tehetségeiknél fogva predesztinálva lettek volna, de sokan voltak, akik kiröppentek szűkebb hazájukból és mint ragyogó meteorok futották be pályájukat Európa egén a dicsőség fényétől és ragyogásától kísérve.

ÁLLAMFÉRFIAK ÉS HADVEZÉREK.

Szent István, a keresztény magyar monarchia megalapítója, ázsiai kövekből építette azt a monumentális bástyát, amely tízszáz esztendő viharaival dacolt s amely a nyugateurópai művelődési zóna legkitettebb pontján biztosította az európai szellem fejlődésének szabadságát. Szent István keresztény monarchiája teremtette meg azt az elvet, hogy a magyar faj, mint Ázsia renegátja, saját állami és katonai intézményeiből épített védőfalat azok ellen a török-tatár-szarmata inváziók ellen, amelyek annál dühödtebben ostromolták ezeket a bástyákat, mert vérükből való vér oltalmazta azt a civilizációt, amelyet ők elpusztítani akartak. A Szent István-féle rendszerben öltött testet a magyar szellemnek bensőséges egyesülése a római és keresztény kulturával és valósította meg korszerű formában azt a gondolatot, amely legnagyobb reformereink agyát hevítette, akik tőle egészen Széchenyi Istvánig azt akarták, hogy a magyarság törzsökös egyéniségének sérelme nélkül

Nagybiccse. — Várkastély

NAGYBICCSE (Trencsén megye)
várkastélya a felvidék egyik legjelentősebb XVI. századi magánalkotása (12. ábra). Létesülése Thurzó Ferenc renegát nyitrai püspök nevéhez fűződik, mint azt következő kapufelirata is igazolja: „SVB AVSPICIIS PII INVICTIQVE CAESARIS MAXIMILIANI II ELECTI ROMANORVM IMPERATORIS AC GERMANIAE HVNGARIAE BOHEMIAEQE REGIS FRANCISCVS THVRZÓ DE BETHLENFALVA SVMPTIBVS PROPRIIS HOC OPVS FVNDAMENTO FIERI CVRAVIT ERREXITQVE DOMINI 1571. 1605-ben történt leégése után Thurzó György nádor restaurálttatta minden jellegbeli változtatás nélkül. A négy kerek saroktoronytól közrefogott, közel négyzetes épület külső várszerű zártsága, toszkán jellegű árkádudvarának derüjében oldódik fel, melynek részletei provinciális sajátosságuk mellett is jó olasz iskolájú kézre vallanak. Az udvar naiv hatását még csak fokozza az emelet árkádjainak hátfalán sgrafittoszerűen festett, jóval későbbi időből való, természetes nagyság feletti történelmi alakok és a mellettük keretekbe foglalt latin feliratok felsorakoztatása (13. ábra). Így látjuk többek közt egymás mellett meglehetős önkényes összeállításban a déli oldalon: Numa Pompilius, Artaxerxes, Alexander Magnus, Scipio Major, Athila (sic) alakját, a nyugatin Paulus Eszerhazy (sic) Carolus Magnus, Rex Ladislaus Hungariae, Sanctus Sephanus (sic) Braccius, Gallaeatus Sfortia, az északi oldalon pedig Titus Mantius, Mathias Corvinus, Stephanus Báthory és Curtius képmását. Az egykor valószínűleg pártázatos várkastély új fedélszékkel ellátott és különösen kaputornyának sisakjában némileg átalakított hatalmas épületével szemben áll a méreteiben szerényebb, de részleteiben nem kevésbbé értékes „lakodalmi ház" melyet Thurzó nádor 1601-ben építtetett leányai esküvője alkalmából. Kár, hogy nagymultú renaissanceunk felvidéken tovább élő műgyakorlatának e kiváló, sajnos névtelen alkotójú művei — későbbi rendeltetésükben mint hivatali épületek nem részesülhettek kellő műemlékszerű védelemben.

Radvánszky Béla Magyar kastélyok 1921/41

a very limited circle of readers. Nevertheless we hope

LES CHÂTEAUX RU

(Résumé

Ce modeste travail offrira à ses lecteurs un coup
„fin-baroque" et „néo-classique" de la noblesse hongro
tant plus notre admiration qu'à cette époque, après le
complètement dévasté et, avec bien d'autres tradition
Excepté les districts limitrophes épargnés par les rava
Il n'est donc pas étonnant que les propriétaires qui f
avec Vienne des rapports étroits, aient adopté le style
siècle. Mais surtout dans l'architecture civile rurale, t
tions, une forme spéciale, produit d'une fusion de „fin-
particulière mérite à bon droit d'être désigné par „St
l'architecture de cette époque. Et autant que cela est
réaliser les plus pures intentions antiques, nous retrou
adaptée aux circonstances de notre pays, qui en souve
être désignée par „Style Palatinus". Les constructions
et une pureté supérieures, malheureusement, faute de
description détaillée.

La langue hongroise étant peu connue au delà de

NAGYBITTSE (Trencsén m.). várát Thurzó Ferenc építtette 1571-ben. A vár sík területen, négyszögletes alaprajzon épült, négy sarkán zömök, kerek tornyok emelkednek. Hajdan felvonóhidas kapuját magasabb négyszögletű torony védte: a várkaput az „Igazság" és a „Vitézség" faragott kőszobrai ékesítik. Nagyon érdekes a vár udvara, melyet emeletes, kőoszlopokon nyugvó boltozottíves tornác ölel körül. A várkápolnát, az udvar és a torony falfelületeit sgraffitós feliratok és figurális ábrázolások díszítik. A Thurzó-családtól az Esterházy grófi család birtokába került a vár. Művészi szempontból különösen érdekes volt külön épületet alkotó ágyasháza, sgraffitó díszítményű pompás homlokzatával, kőarchitektúrával szegélyezett ágyas fülkéjével. Jelenlegi tulajdonosa átépítéssel eléktelenítette.

Lux.

E-G. II. 165 l

T. 415.

gyülekezett honvédeket Simunich
térben gyalogosok és lovasok küz-
ol [illegible] elesettek fekszenek a föl-
yik lovát lötték le. Felirata

letin.

. v.J. Höfelich Stadt Bazar No 427.
alten.
n einer soeben angekommenen teleg-
ése: Das Armee-Corps des Feld-
besetzte Tyrnau und die Umgebung.
Feldmarschall Fürst zu Windischgratz
mpfen ohne allen Widerstand be-
vor Pressburg aufgestellt.

4.6 : 33.9 cm.

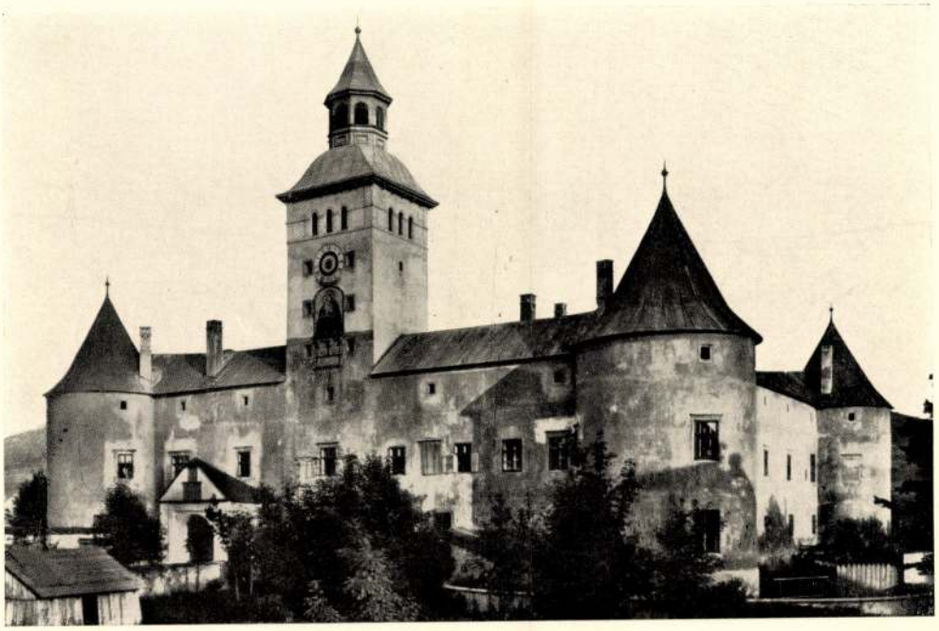

12. — NAGYBICCSE ♆: Várkastély
Schloss — Château — Castle
(1571.)

13. — NAGYBICCSE ♆: Udvarrészlet
Hofpartie — Partie de la cour — Part of the courtyard

Nagybiuse – várkastély

Rados Jenő dr

Magyar Kastélyok

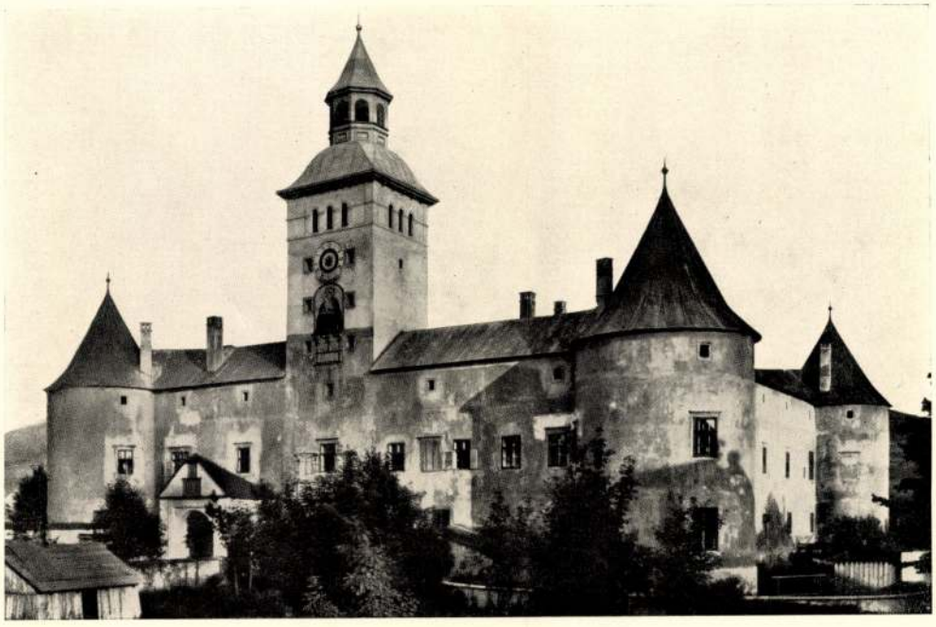

12. — NAGYBICCSE ♆: Várkastély
Schloss — Château — Castle
(1571.)

13. — NAGYBICCSE ♆: Udvarrészlet
Hofpartie — Partie de la cour — Part of the courtyard

Nagybiccse

puha, lágy simogatásokkal nyitottak be álmodozó szívek ajtaján. Lágyan, finoman úszott a mélabús orosz dal, zizegve, mint enyhe tavasznapon a langyos májusi zápor finom permetegje, amely szeretettel borul a százszínű virágoskertre, a smaragdzöld bujaságában tobzódó vetésóceánra és a virágok illatos havával terhelt, termő örömöktől reszkető fákra . . .

Idegen, dermesztő levegő érzett ki a mélységes, szomorúságos akkordokból, egy döbbenetes messzeségben, fagyos égtáj alatt élő, szenvedő, lüktető, gigászi nagy nemzet bajainak, álmainak és fájdalmainak zenébe színesített vonaglása. Olvadó lágyságú, hajszálfinom melódia volt, amelybe néha rapszódikus, hangos és szilajan fölrivaló részletek vegyültek. Ezek a hangosodó, jajszerű, vadiramú, élénken és meglepően kirívó hangfutamok idegenszerűvé, barbárrá és kicsit megdöbbentővé tették a mélabús, lágy melódiát. Egy idegen világ, furcsaságokban és kiáltó ellentétekben tobzódó, egzotikus népfaj végtelen különösségei érződtek ki belőle.

Aztán egyszerre halkan és kedvesen halt el a dallam, a balalajka zsibbasztó és fájdalmas sírása. Elpihent és megnyugodott, mint a morajló tenger csöndes hullámzenéje a homokpart fehér fövényén. A lelkek messze-messze jártak, a szemekben, mint egy megelevenedett, forróvá változott igazgyöngyszem, csurranásra készenállott egy könnycsepp . . .

A zenészek közül aztán fölkelt egy ősz, öreg úr. Ahogy fölemelkedett a padról és csontos, szikár alakja kimagasodott a társai magukbaroskadt, összegubbaszkodott alakjai közül, mindenki érezte, hogy olyan embert lát maga előtt a vörös selyemingben, aki azelőtt szolgák és cselédek százainak osztogatta kemény parancsait, jobbágyok ezreinek csapatain hordozta meg büszke tekintetét, amely szórakozottan szokott elsiklani emberek, dolgok, mezők, állatcsodák, hegyek, folyók fölött.

Szálegyenes termetén, izmos karjain, erős vállain feszesen feküdt a fényes selyeming. Ahogy fiatalos lépésekkel, kopogó járással, büszkén föltartott fejjel végighaladt a bárgyú iddogálók asztalsorai között, nemes összhangú mozdulatai megmutatták a származás előkelőségét, a nevelés finomságát, az egész egyén kiválóságát. Mélykék szemeinek tükrén meleg, tiszta mosoly türemlett, mint a kristálypatak vize, ha keresztültűz rajta a melegen tűző nap aranyzuhatagja.

A fenyőcsoport közé elrejtve, magányos asztal állott, amely mellett idősebb úriasszony

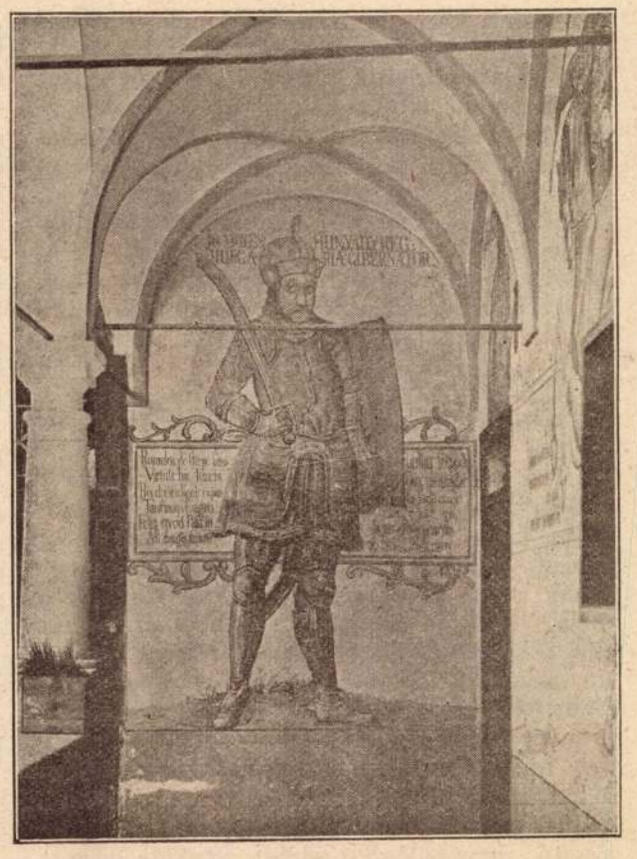

A NAGYBICCSEI KASTÉLY HUNYADI-KEPE (XVI. sz.)

olvasta vaskos könyvét. Az asszony arcvonásai finomak és előkelőek voltak, a kezei aprók és nemes vonalúak, a lábai föltűnően picinyek és formásak. A ruhái szedett-vedettek, össze nem illők, egy hirtelenében összekapkodott ruhatár különféle darabjai. Az egyszerű kalap alól néhány ezüstös hajszál kunkorodott elő és lágyan, engedelmesen simult rá a tökéletes szépségű, nemesen ívelt nyakra. A fiatalosan öltözött öreg nő élénken emlékeztetett idegenszerűségével arra a mélabús dalra, amelyet a balalajkások belecsendítettek az imént az erdő áhitatos csöndjébe. Az egész nő annyira magán hordozta az egykori tüneményes szépség minden nyomát — amelyeket gondosan és féltően igyekezett megóvni és megőrizni —, hogy így összeroskadtan és elöregedetten is megkapóan és fölemelően szép volt! Mint az özönvízelőtti időnek valamely csodálatos szépségű virága vagy falevele, amelyet egy csomó százezredév lepergésével találnak meg a durva barnaszénben, mint örökké fönnmaradó lenyomatot . . .

És az elegáns úr a nagy dámához lépett. Öreges gavalléria jával, de utánozhatatlan és kecses könnyedséggel hajolt le a könyv lapjain

„Gellért" női és gyermek-divatszalon I., Horthy Miklós-út 14.
Pontos kiszolgálás, mérsékelt árak.

Élet 1924. ápr. 13. (8-17.)

hevertetett kézre — a fonnyadó, illatos rózsasziromra — és a kis kezet két tenyerébe fogva, leült az asztal másik oldalán, szemközt. Két hűlő szempár tétova lángja tűzött most egymásba, két halvány, apró ráncok által telebarázdált arcra színesedett föl halvány rózsaszínű felhő és két kéz remegett egymásban, amint a lankadt vér bús láza zakatolt bennük.

Megható kettesben, szívetmarkolászó gyengédségben pihent egymás mellett a két öreg, a fáradt orosz házaspár. A szemükből szinte látható lángokkal fáklyásodott ki mélységes nagy szerelmük eleven lángja és az arcukon olvashatta az, aki a lélekóceán türemléseit, mélyértelmű, örökszép arabeszkjeit ismerni és betűzni tudja.

Ültek egymás mellett. A férfi megható gyöngédséggel, imádságos szeretettel simogatta, puha mozdulatokkal babusgatta, meleg érzések fölbuzogó árjával becézgette az aszszony kezét. Cirógatta, veregette, a tenyere meleg bőrével csókolgatta a női kéz immár ráncokba redősödő, elfonnyadt bőrét, amelyen duzzadtan kéklettek az átütő vastag erek. Néha néha összevillant a szemük és ilyenkor aranyos napragyogás szőtte fénybe a két kedves fejet. Ó, mit mondhatott egymásnak ez a két, nedvességben úszó azúrszín szempár? Őrjítő szenvedések, rémes éjszakák, szívszakasztó menekülések, sátáni kegyetlenségek, égő falvak, bombázott városok voltak mögöttük, amelyeken legendás hűséggel és égigcsapó lángolású szerelemmel követte egymást a férfi és a nő. Mialatt másokat levert a lábukról a szédítő igéretek zápora vagy a nélkülözések éveken keresztül tartó sorozata: azalatt ők ketten örök szerelemben simultak egybe, mint a nászéjszakájuk első óráiban . . .

Ez a két szem színes versekben mondta el, annak, aki megértette, hogy a lelkük évek óta odahaza kalandozik, sóhajos szomorúsággal sírja vissza a végtelenbe futó orosz hópusztákat, a kanyargó, lomha óriásfolyamokat, a vidám, ezerszórakozású, drága, nagyszerű és primitív orosz életet. Sorvasztó kínnal sóhajtoztak a komor orosz mezők után, a faházas falvak világába, ahol friss téli illatok szálnak és magasra csavarodik föl a tiszta levegőégbe a házak pipáló, kék füstlobogója.

Mindezt elvették tőlük gonosztevő lelkek. Ma gyűrött, piszkos papírdinárokért balalajkát játszik a Mazimir tava fölött a férj és mialatt a szívét hegyes körmökkel tépi véresre mindegyik hazai dalnál az emlékezéses fájdalom, ökölbe merevül a tenyere és úgy gondol az otthon aljas bitorlóira, kloákák söpredékére. Akik előzték őt, mert érezték és gyűlölték benne az urat, a jólét, a finomnevelés és a finomság felsőbb lényét; ők, akiknek soha semmijök sem volt, mert szombat este sietve elitták az egész heti keresetet. A pálinkásbutikok, a külvárosi csapszékek, a zugkávéházak, az éjjeli tanyák voltak az oltáraik, ahol a hét utolsó napján minden garasukat mindig föláldozták a mohó örömöknek és amikor a kijózanodás hideg ujjakkal simogatott végig alkoholmámoros, égő homlokukon, az örökös pénztelenségük az urak — a rendes, beosztott életűek — iránti fáklyásodó gyűlöletben állapodott meg.

A csőcselék ma vörös lobogó alatt szentségteleníti meg a szent Oroszországot és ezalatt az, akinek a dús javakból semmije sem maradt, becézgető szeretettel dégelgeti a kincsét, mert érzi, hogy mindent elveszthet, mindent elvehetnek tőle, de mégis gazdag marad, ha az övé a női szív őszinte, végtelen, forró és osztatlan szeretete . . .

HUSVÉTI HARANG

A nagyharang bő hangja tompa,
Nem száll a szellős ég felé —
Belérekedt a vén toronyba,
Ott dobban-morran fuldokolva
Mint haldokló agg emberé.

És mintha síri had cibálná,
Karjával jobbra-balra vág —
A hörrenése vad sirámmá,
Küzdése vad élet-halállá,
Már-már vesztes párbajjá vált.

Fel-felbömbölve azt kiáltja:
A mélybe jaj! — ne huzzatok —
A szentegyház ó-kriptájába
— A dohos testi kínhalálba —
Leszállni én nem akarok!

Harapni kész nagy öblös szája,
A szíve lázasan remeg,
Szitakötő zöld, lenge szárnya:
Meg-megpergő bronz-cifrasága,
A lelke, szinte ellebeg . . .
— — — — — — — — —
. . . Egy kis magyar benéz az égbe,
A nap se süt, az ég is más:
Odarekedt a messzeségbe,
Ott bujdosik szégyenben égve
A várva-várt feltámadás.

P. Pál Ödön

Böresök Mihály TEL.: József 124-65
takaréktűzhelykészítő lakatosmester
BUDAPEST, (üzem) IX., Rákos-u. 6.
Lakás: VIII., Bezerédy-utca 8. fsz. 3.

HOEPFNER HERMAN m. kir. udvari szállító.
Csipkék, függönyök, fátyolok, hímzések, női divatcikkek a legjobb minőségben
Alapíttatott: 1854-ben.
BUDAPEST, IV., KORONA-U. 6.
(Ugyanazon ház, mint előbb Korona-u. oldalán.)

NAGYBERKI (Somogy)

Nagyberki

Az Est, 1937 január 17, 3.l.

GRÓF VIGYÁZÓ-KASTÉLY, épült a XVIII. században, barokkstílű. A M. Tud. Akadémia tulajdona. 1937-ben helyreállítás alatt.

Nagyberosnyai Bartha László

Müveit kiállitotta a Nemzeti Szalon 1936-ban

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László festőművész

Gróf Almásy Teleki Éva műtermében állitotta ki festményeit.

T.D.: Három kollektiv kiállitás.

Esti Ujság, 1942.ápr.14. 4.l.

MDK

Nagyborosnyói Bartha László

Két idős hölgy, of.

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. déc.

9. 1.

161. Nagybereg, ev. ref. fatorony.
1670. épült. 1817. kőtornyot kezdtek építeni. (Lehoczky IIIb. p. 88.)
Lásd még: Lehoczky II. p. 93.; Balogh p. 134.

(Bereg m.)

Dombaép

Nagyberényi rk. templom

(Somogy vm.)

Szt Imre tiszteletére
1746-ban épittette
Bíró Márton püspök.

Pehm 460. l.

Nagybereiny rk. templom

(Somogy vm.)

l. Pehm. 462. l.

ELSŐRANG

Abbazia. Quisisana-szálloda és pensió. Legelőkelőbb szálloda. Gyönyörű étterem, társalgó, olvasó, zongora, billiard- és játéktermek. Óriási park. Tulajdonos: Munsch Marie.

*

Abbazia. Hotel Pensio Lanzer. Villa Ayram. Tulajdonos Lanzer Anna ezelőtt a felső-stájerországi Schwarzenberg herczegi Schrattenberg-vár pensió-tulajdonosa.

*

Abbaziai gyógyintézetek. A gyógyintézet összes épületei teljesen ujonnan átalakitva és a legelegánsabban berendezve. A hálókocsi-társaság összes épületei új telefonhálózattal lettek bevonva. Quarnero kávéház.

*

Abbazia. Lederer Pensió. A központban, pompás tengeri kilátás, 85 vendégszoba, villamos lift és világítás, legnagyobb kényelem. Pensió 7 koronától feljebb, januártól—májusig 9 koronatól feljebb.

*

Bécs. Hess Ferd. Hotel «O
thurmstrasse 18. és Hotel
strasse 10. Elsőrangú szá
Hires vendéglő, mérsékel

Bécs. Café Europa. I., Stefan
italok, figyelmes kiszolgál

Bécs, Café Splendide. I. J
kávéház, kitünő kiszolgálá

Bécs. Hotel Dungl, Tegettho
Ujonnan berendezett mo
lyokkal és szobákkal. Kitü

Bécs. Hotel Wandl. Petersp
közepén. Kitünő konyha és

MAGYAR MŰVÉSZET
1933, 348. l.

NAGYBITTSE, A VÁRKASTÉLY KAPUTORNYA
(restaurálás előtt)

tornyot, valószínűleg friauli emlékek hatása alatt, fent nyitott pilléres arkád koronázta. Hasonló felépítésű a rozsnyói harangtorony, melyet Bakos Máté városbírósága idején fejeztek be 1654-ben, azzal a különbséggel, hogy a körülfutó, lezáró nyitott arkád nem törpe pilléreken nyugszik, mint Eperjesen és Sztropkón, hanem karcsú oszlopokon. Ezt a típust már az északon dolgozó olasz mesterek alakították ki. Az egykori osztrák tartományokban, Morva- és Csehországban találunk hasonló tornyokat, melyeket nemcsak stílus, de részben adatok alapján is olasz mestereknek tulajdoníthatunk (Datschitzi templomtorony 1658—1590 Franciscus Garof de Bison vagyis da Bissone-tól, wittingaui városház 1638 Jacob Corabello-tól). Bizonyára a Felvidéken is olasz mesterek honosították meg. A rozsnyóihoz hasonlóan a Dunántúl legszebb renaissance tornya, a köralaprajzú soproni várostorony körülfutó oszlopos erkélyével is már az olasz mestereknek északi tartományokban kifejlesztett toronykoncepcióihoz kapcsolódik (v. ö. nachodi és krumaui kastélyok tornyaival).

A felsorolt változatos konstruktiv feladatokon kívül az arkádmotívum nagy szerepet játszik, mint frízszerű díszítés a pártázatos épületek attikáján és belső udvari falak megélénkítésénél. Az utóbbiaknál párkánylezárásként előfordul még egy különös észak- (1677), főképpen az ablakok jellemző erdélyi stílusú kiképzésében.

Végezetül meg kell emlékeznünk a kisebb dekoratív emlékekről, templomi berendezési tárgyakról, epitafiumokról, melyek túlnyomóan német stílusúak. Az epitafiumok között két változatot különböztethetünk meg. Az egyik, melyet Bártfán találunk, tektonikus renaissance felépítésű, míg Lőcsén cikornyás díszű, tipikusan német renaissance-forma volt divatban, mely már a XVII. század közepe táján teljesen barokkossá alakult. A számos templomi berendezési tárgy közül csak a besztercebányai Szt. Kereszt-templom keresztelőkútját (1652) említjük meg, mint példát a német formák egyéni alkalmazására. Divald Kornél ezt az érdekes emléket Weinhart János Szepes-Olaszi ból származó kőfaragónak tulajdonította. A kisebb, dekoratív szobrászi emlékek közül csak a sírkövek egy része kerülte el az e téren mindent elárasztó német befolyást. Közöttük van olyan is, mint pl. Bocskay Miklós bodrogszerdahelyi sírköve (1621), mely a XVI. századi olasz igazodású magyar renaissance hagyományait követi.

Általában a Felvidék renaissance építészete szerkezeti elemeiben olasz, díszítő motivumaiban német eredetű. De a felvidéki építészet sem az olasz, sem a német formákat nem veszi át eredeti tisztaságukban, hanem

MAGYAR MŰVESZET
1933.344.1

NAGYBITTSE, THURZÓ-VÁR UDVARÁNAK DÉLI FALA. XVI. század vége

Nagybittsei Thurzó-vár

súak, vagy helyi jellegűek, vagy középkori hagyományok maradványai. A szepes-sárosi pártázat formái nem ilyen egyszerűek. Már első datált emlékén, a bethlenfalvi kastélyon (1564) a villás várpártázat bonyolultabb, ötletesebb változatát látjuk. A fejlődés folyamán pedig mind gazdagabbá válik a kiképzése, lassanként önálló dísszé alakul. A szepes-sárosi pártázat eredete félszázad óta foglalkoztatja a magyar tudományt. Újabban Divald Kornél és Lechner Jenő kutatásai alapján az a felfogás alakult ki, hogy ezt a sajátságos díszítőstílust közvetlenül kaptuk Felső-Itáliából, főleg Venetoból, nem pedig lengyel közvetítéssel. Történeti és stíluskritikai okok egyaránt támogatják ennek a véleménynek helyességét. A közvetlen olasz hatás gyakorlati előfeltételeit megadja az olasz művészvándorlás. Ebben az időben a Felvidéket éppúgy ellepték az olaszok, mint a Dunántúlt. Közöttük nemcsak tervező-, tanácsadó hadimérnökök voltak, hanem polgári építészek, kőfaragók, kőművesek, akik letelepedve, polgárjogot nyerve és a céhekbe belépve, folytatták munkásságukat. Az olaszok, kevés kivétellel, Felső-Itáliából származtak, a renaissance-pártázat hazájából. Nem lehet kétséges, hogy ezek az olasz mesterek honosították meg nálunk a tetszetős pártázatdíszt, melyet a magyarok egykor — bizonyára eredete miatt — neveztek olaszfoknak.

A történeti érveket megerősítik a stílusmegfigyelések. A korai pártázat-formák, az jellegét meg is őrzi, míg a lengyel pártázat városi építkezéseknél tűnik fel először és inkább a díszes attika szerepét játssza. A szepes-sárosi stílus fejlődését lengyel hatás csak a XVII. században éri, akkor is jellemző módon, elsősorban a városi építkezésben (Eperjes), a házak magas attikájában nyilvánul meg. A hatás itt is inkább az elvi átvételben és az arányokban jelentkezik, a formákban kevésbbé. Az önálló helyi gondolkodás ezt az új építészeti motívumot is hamar átalakította és beolvasztotta. Egyébként lengyel hatás a pártázatok kiképzésében csak elvétve mutatkozik (Podolin, Lubló, Palocsa). A szepes-sárosi pártázatok általában a két alaptípus, a villás és az aediculás szerves továbbfejlesztései.

Idegen, olasz eredet és időnkénti kisebb lengyel behatások ellenére is a szepes-sárosi stílus önálló egyéni sajátságokkal rendelkező helyi stílussá alakult, mely szerves, következetes fejlődése során új épülettípusokat és új pártázatformákat alakított ki. Többízben rámutattak arra, hogy a környező államokban templomtornyokat nagyon ritkán, harangtornyokat pedig sohasem díszítettek pártázattal. Hazai pártázatos emlékeink legszebb és legérdekesebb darabjai viszont éppen ezeknek sorából kerülnek ki. Pártázatos harangtornyok — tudomásunk szerint — egyedül Észak-Itáliában vannak (Cadore, Danta, Garda, Trento). A templomépülettől elválasztott, különálló kőharangtornyaink saját-

Nyomtat

Nagyságos

dr. Szentiványi

Nagybittsei várkastély

s annak oszlopos udvara,
kapuja és a jegyesek
házának ajtaja

Dőry Tivadar rajza

Repr.
Orsz. T. 157. l.

entika bontakoznak ki. A formák, — me-
eknek alkalmazásában nem a nagyvonalú
ktonizmus jut érvényre, mint a Dunántúlon,
nem a festői ötletesség — javarészt cinque-
nto szelleműek. Az átmenetet a barokkba
német későrenaissanceból átvett, dekoratív
emek készítik elő.[8]

Dr. BALOGH JOLÁN

ORIAM

ovich Dezső Temesvárott született 1888 jú-
ius 5, ugyanott végezte a tanítóképzőt, mű-
észeti tanulmányokat folytatott München-
en (1913), előzően pedig a temesvári fa- és
émipariskolában tanult. 1907-től fogva mint
ajztanár működött szülővárosában, a pol-
ári iskolán, azután a felső ipariskolán,
924—8 pedig a piarista liceumban.

ÉS IRODALOM

ótával foglalkozik. Érdeme szerint méltatja
z első terveket készítő Ybl Miklóst, a Vár-
azár alkotóját és Hauszmann Alajost, ki

Nagybittsei rk templom

MAGYAR MUVESZET
1933. 348. l.

NAGYBITTSE. A RÓM. KATH. TEMPLOM HARANGTORNYA. XVII. század

Nagybittsei várkastély
egyik ajtajának díszei

Döme Tivadar rajza

Repr.
Orn V. 167. l.

Viselet.

Koronázási díszöltöny

A jobbra fordulva ága
visel vállra vetett mentével,
Felirata:

NATIONAL COST

alól balra: Druck v. E. Siege
jobbra: Herausgegeben v.
legalól középütt: Mit Vorbeha

Szines kny., mér. 25: 2

140

Nagybózsva

l.

Csikvári Abaúj

197. l.

A MAGYAR GÉNIUSZ

ÍRTA
HANKISS JÁNOS

Nagybörzsöny

Gerevich: M. románkori eml.

NAGYBÖRZSÖNY

R. KATH. TEMPLOM. XIII. SZÁZAD ELSŐ FELE

163. Nagybresztó, g. k. fatemplom.

1747. „Ecclesia lignea in statu commodo." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „Eccl. Lig. ad S. Michaëlem Archangelum." (Schem. Munk. p. 51.)

1908. még fennáll. (Schem. Munk. p. 104.)

Lásd még: Gerecze p. 191.

(Bereg m.)
Domfaep

Nagybölön

HAROMSZÉK
92.VI.17

MOZAIK

A legutolsó földrengés alkalmával nagyon megviselt **nagybölöni unitárius templom** egy régi gótikus templom helyébe épült 1893—94-ben, **Pákéi Pákey Lajos** (1853—1921) kolozsvári műépítész tervei nyomán. A bizánci kupolás neoromán épületet a falu nagynevű papja, az 1848/49-es szabadságharcban részt vevő, majd Konstantinápolyba száműzött **Lőfi Áron** igényelte, nyilván a bizánci építkezés lenyűgöző hatása alatt. Homlokzatán **Bölöni Farkas Sándor** emlékét idéző márványtábla van. **Gyenge Albert**, bölöni származású, volt református lelkész adománya.

A templomot kora XVII. századi bástyás vár veszi körül.

KÁRMENTŐ

Iskolák ukránoknak

Rövid hírt reptetett a rádió a minap: az ukrán és a román államfő megegyezett abban, hogy mindkét országban kölcsönösen anyanyelvi iskolákat nyitanak. Ukrán iskolákat Romániában, és, minden bizonnyal, Besszarábiában a bukovinai románok is iskolákat kapnak. Kárpátalján jártomban szinte rá kellett csodálkoznom arra, ami egyébként normális: hat román település van a határ mentén, viszonylag jómodú családok, nagy a népszaporulat, nemzeti identitásukhoz ragaszkodó természetűek, s jól megvannak a helybéli ruszinokkal, magyarokkal. A hazai uszítás nem gyűrűzik oda át. Mindez, mint mindég, a mi hazai fonnivalónkat juttatja eszünkbe. Örülünk az iskolaalapító híreknek, hisz mindez egy tégla abba az építménybe, amelyet mi iskolaügyeinkben fel akarunk építeni. Nem titok az, hogy a most eszmélni kezdő, mintegy ötvenmillió kisebbségbe került orosz és ukrán nem fogja hagyni majd, hogy iskolájukat elsorvasszák, leépítsék. Abszurd is lenne minden hasonló szándék, hisz a sok évszázados nyelvi és kulturális hegemónia gyors leépítése az érintettek méltóságérzetét nem véletlen sérti, s vannak csoportok, látjuk, amelyek akár fegyverrel is elégtételt szereznek sérelmeikért. Nevezhetjük szeparatistáknak, oroszbarátoknak, a vörös rém továbbéltetőinek. Bárha nyilvánvaló lenne a tanulság mindenki számára: a kisebbségi kérdés a nyugati polgári demokráciák politikai törekvéseiben kapott nagyobb súlyt, egyrészt. Másrészt, az álmából sok esetben rosszul ébredő Kelet malmaiban is ezt őrlik, úgy, hogy néha oda is pörkölődik a

Nagyborzsony

NAGYBÖRZSÖNY (Hont)

SZENT ISTVÁN-TEMPLOM, egyetlen homlokzati toronnyal; osztatlan, famennyezetes hajóval és kerek szentéllyel, ut két emeletes tornyon ikerablakok. Bejárati félkörives kapu a templom déli oldalfalában. Kőből épült, XIII. század első fele.

Szentélyen kívül ívsoros főpárkány, benne szakállas emberfejek, belül negyedgánbboltozat.

RMU 3, 13 l.

nyugati oromzatos homlokzattal

BANYASZ TEMPLOM, szentélye a XV. századból, ajtaja fölött a bányászok jelvénye 1417-ből. 8/3 szentély, támpilléres hajóvés szentély, az utóbbinak délkeleti támpilléres oroszlán

sörtelagozatos

RMU 3, 63-64 l.

R. K TEMPLOM építtette Batthyány bíboros érsek 1784-ben.

RMU 3, 64 l.

Nagyboszány

Kastély

Épült 1776.

Rados Jenő dr.-
Magyar Kastélyok
12. l.

Nagy-Borsány Nyitra vmegye

Nagyborsány vára

Varjú: Magyar várak